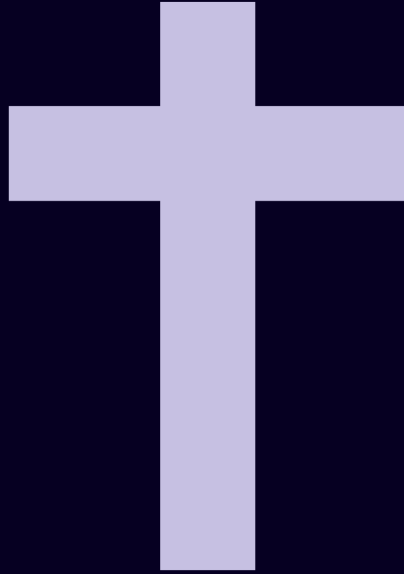

North Tanna New
Testament

The New Testament in the North Tanna Language of Vanuatu

North Tanna New Testament
The New Testament in the North Tanna Language of Vanuatu
Le Nouveau Testament dans la langue du Nord Tanna de Vanuatu

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: North Tanna

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019
46e9a2b5-26b8-5301-a079-623f3a20ef8b

Contents

MATIU	1
MAK	66
LUK	104
JON	171
WƏK MĤN	225
ROM	282
1 KORIN	310
2 KORIN	334
KALESIA	350
EFESAS	362
FILIPAE	371
KOLOSİ	378
1 TESALONAEKA	385
2 TESALONAEKA	391
1 TIMOTI	395
2 TIMOTI	404
TAETAS	410
FILIMON	414
HIPRUS	416
JEMES	442
1 PITA	450
2 PITA	459
1 JON	464
2 JON	472
3 JON	474
JUT	476
NOL ƏPƏN	479

Matiu

Namnusən Təwir Rəha İesu Kristo İtəm Matiu Təməte Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Matiu

?Pah təməte naoa u? Matiu təməte naoa u. In etəm tuelef kit rəha İesu. Nərgin kit mın u Lifae. Matiu in etəm İsrəl itəm tatos məni rəha takis rəha kapman rəha Rom. Məto İesu təmaun-in məmə in otuwa rəhan kit etəmim.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte naoa u tatuwin o netəm İsrəl, məto təməte e nəghatən Kris itəm tahmen əm e Bislama rəha netəm mın rafin ikın əh.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Naoa u tatılpin Oltesteman ne Niutesteman məto-inu in tatəghat-in tepət e nəghatən rəha ien mın rəha Uhgın aupən itəm kəməte e Oltesteman. E nian rəha İesu, netəm İsrəl kəmoatatig ahgin kapman rəha Rom. Kəmoatəsaahgin suah kit itəm otuwa mosmegəh ilat. Koataun-in suah u məmə Kristo, o Mesaea.

?Təməte naoa u o naka? Matiu təməte naoa u məmə otən-iarəp wir məmə İesu in Kristo (Mesaea), etəm itəm Uhgın tınəmən rəkis məmə otəpanahl-ıpa məmə otuwa mosmegəh İsrəl. Matiu təməghat-in nəghatən tepət rəha Uhgın e Oltesteman itəm ien mın kotəghat-in İesu, kən matəgətun məmə nəghatən mın u kotiet-pa e nəmegəhən rəha İesu. Kən Matiu tolkeike məmə netəmim okotitun məmə İesu in Kig itəm in ilis e kig mın rafin.

*Tipi İesu Kristo rat mın
(Luk 3:23–38)*

¹ Inu nərgi tipi İesu Kristo rat mın, kit in Kig Tefit, kən kit mın in Epraham.

² Epraham in tata rəha Aisak,

kən Aisak in tata rəha Jekop,

kən Jekop in tata rəha Juta ne pian mın,

³ kən Juta in tata rəha Peres ne Sera, rəhalau mama u Temar,

kən Peres in tata rəha Hesron,

kən Hesron in tata rəha Ram,

⁴ kən Ram in tata rəha Aminatap,

kən Aminatap in tata rəha Nason,

kən Nason in tata rəha Salmon,

⁵ kən Salmon in tata rəha Poas u rəhan mama Rehap,

kən Poas in tata rəha Opet u rəhan mama u Rut,

kən Opet in tata rəha Jese,

⁶ kən Jese in tata rəha Kig Tefit.

Kən Kig Tefit in tata rəha Solomon u rəhan mama in pətan rəha Uria aupən,

⁷ kən Solomon in tata rəha Rehopoam,

kən Rehopoam in tata rəha Apia,

kən Apia in tata rəha Asa,

⁸ kən Asa in tata rəha Jehosafat,

kən Jehosafat in tata rəha Jehoram,

kən Jehoram in pipi rat rəha Usia,

⁹ kən Usia in tata rəha Jotam,

kən Jotam in tata rəha Ahas,

kən Ahas in tata rəha Hesehia,

¹⁰ kən Hesehia in tata rəha Manase,

kən Manase in tata rəha Amon,
kən Amon in tata rəha Josaea,

¹¹ kən Josaea in tata rəha Jekonaea ne pian mīn, kən uarisig lan, tikimīr
mīn rəha noanol mīn rəha Isrel kəmotəmīk ilat motuwīn Papilon məmə
ilat okotuwa slef mīn rəhalat.

¹² Kən inu nərgi pipi mīn itəm təmətuoun e nian noanol mīn rəha Isrel
kəmotuwīn Papilon.

Jekonaea in tata rəha Sealtiel,
kən Sealtiel in pipi rəha Serupapel,

¹³ kən Serupapel in tata rəha Apiut,
kən Apiut in tata rəha Eliakim,

kən Eliakim in tata rəha Asor,

¹⁴ kən Asor in tata rəha Satok,

kən Satok in tata rəha Akim,

kən Akim in tata rəha Eliut,

¹⁵ kən Eliut, in tata rəha Eleasar,

kən Eleasar in tata rəha Matan,

kən Matan in tata rəha Jekop,

¹⁶ kən Jekop in tata rəha Josep u iərman rəha Meri.

Kən Meri təmīləs Iesu, kən kətaun-in məmə Kristo itəm Uhgīn təmən məmə
otahl-ipa.

¹⁷ Təmətuoun e Epraham mətəarus-pən Kig Tefit, pipi rat mīn əm u neen
kəməte rəkis nərgilat, ilat fotin. Kən təmətuoun mīn e Kig Tefit mətəarus-pən
noanol mīn rəha Isrel kəmotuwīn Papilon, pipi rat mīn ilat rafin fotin. Kən
təmətuoun mīn e noanol mīn rəha Isrel kəmotuwīn Papilon mətəarus-pən
Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa, pipi rat mīn ilat rafin fotin.

Naiirən rəha Iesu Kristo (Luk 2:1-7)

¹⁸ Inu namnusən rəha naiirən rəha Iesu Kristo. Mama rəha Iesu, nərgin
u Meri, kīnən rəkis məmə okos rəhan kətīm kan məmə otətəu-pən suah kit,
nərgin u Josep. Məto e nian kəsueamən əh muatig kitiəh, kən Josep təsuwīnən
əh mehm, məto Narmīn Rəha Uhgīn tīnol məmə Meri tīnəpək-əpək rəkis. ¹⁹ Kən
rəhan iaguīhl Josep in etəm ətuatip, kən tatətəlig-in məmə otapəs Meri, məto in
təsolkeikeən məmə otol Meri taulis, kən nīkin təht məmə otəsən-iarəpən kəm
netəmim.

²⁰ Məto nian nīkin təmətəht məmə in otol nətəligən əh, kən nagelo kit rəha
Iərəmərə təmuwa ron e napilaiirən mən-ipən kəm in məmə, “Josep, mipi Tefit
rat. Onəkəsəginən məmə onakit Meri məmə in rəham pətan, məto-inu suakəku
əh tətətig lan, in təmīsi-pən əm o Narmīn Rəha Uhgīn. ²¹ Kən in otīləs nətīn kit
iərman, kən onəkaun-in nərgin məmə Iesu məto-inu in otosmegəh rəhan mīn
netəmim e nolən tərət mīn rəhalat.”* ²² Natīmnat mīn rafin əh kəmotuwa
kol əm nīpahrienən e nəghatən rəha Iərəmərə itəm rəhan kit ien təmən aupən
ikīn məmə, ²³ “Pətan əkəku kit itəm iərman təsuwīnən əh ron, otəpəs məwig,
kən panīləs nətīn kit iərman, kən okaun-in nərgin məmə Emanuel,” inu nīpətīn
təmə, “Uhgīn tətətig kitat mīn.”

²⁴ Kən nian Josep təmāiir, kən təmətəu-pən əm nəghatən rəha nagelo rəha
Iərəmərə. Kən təmuwīn mit Meri muwa e rəhan latuənu məmə rəhan pətan,
²⁵ məto in təməsuwīnən əh mehm matuwīn matuwīn mətoarus-pən Meri tīləs
nətīn iərman. Kən Josep təmaun-in nərgin məmə Iesu.

1:11: 2 King 22—24; 2 Kron 36:10; Jer 27:20
nīpəti tatən məmə, “Iərəmərə tatosmegəh”

1:12: Esra 3:2

1:18: Luk 1:27,35

*

1:21: Iesu,

1:21: Luk 1:31; 2:21

1:23: Aes 7:14

1:25: Luk

2:21

2

Netəm-iasol kəmotairahgin Iesu

¹ Iesu təmaair əpəh nītən rəha Jutia e taon Petlehem e nian Kig Herot Asol in təmatərəmərə lan. Kən uarisig ikin, netəm-iasol mīn neen kəmotisi-par isəu motuwa Jerusalem. Kōtenatig wīr e nənən nīpəti məhau mīn. Kən motuwa motətapəh məmə, ² “?Suakəku u in hiə, itəm in təmaair məmə in kig rəha netəm Isrel? Emotehm rəhan məhau təmər əpəh par, kən ekoatuwa məmə ekotos-ipən nīsiaiian kəm in.”

³ Nian Kig Herot Asol təməto nəghatən əh, ilat netəm Jerusalem nīkilat rafin təmərət. ⁴ Kən təmargəfīmīn pris asol mīn ne iəgətun mīn rəha Lou rəha nəfakən rəha netəm Isrel, kən matətapəh olat məmə, “?Kristo itəm Uhgīn tīnəmən rəkis məmə otahl-ipa, in otaiir hiə?” ⁵ Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “In otaiir əpəh taon Petlehem e nītən rəha Jutia. Məto-inu ien kit rəha Uhgīn aupən, təməte tol min-nulan məmə, ⁶ ‘Ik Petlehem əpəh e nītən Juta, okol kəsənən məmə ik nat əpnarīn e netəm-iasol mīn əpəh ikin Juta, məto-inu etəm-iasol kit otisi-pən lam, kən in otatehm wīr rəhak mīn netəm Isrel tahmen-pən e etəm tatehm wīr rəhan sipsip mīn.’ ”

⁷ Kən Kig Herot Asol təmaun-in netəm kōtenatig wīr e nənən nīpəti məhau mīn kotuwa tuəfīmīn anion ilat, matətapəh olat məmə məhau əh təmər ətuatip e nian naka, kən kəmotən-ipən nian rəha məhau kəm in. ⁸ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwīn Petlehem motegəs-in wīr suakəku. Nian onəkotehm un, kən nakotos nəghatən lan motuwa məmə io mīn ekuwīn mos-ipən nīsiaiian kəm in.”

⁹⁻¹⁰ Nian kəmotəto nəghatən əh, kəmotiet motuwīn, kən motehm məhau ilouin itəm kəmotehm əpəh par. Nian kəmotehm mīn məhau əh, nīkilat təmagien təmagien. Kən məhau un təmaupən-in ilat muwīn matətul ətuatip əh suakəku ilouin tətəpīl ikin. ¹¹ Kən kəmotuwīn əh imə, motehm suakəku ilau rəhan mama Meri. Kən kəmotisin nulilat moatos-ipən nīsiaiian kəm suakəku əh. Kən kəmotielig nautə e rəhalat kətīm mīn itəm nəmtīlat tīəkis, moatos-ipən kəm in. Kəmoatos-ipən iaen u kol tatipit-ipit, ne nat kit mīn itəm nəmiəwīn təwīr nian katuwan e nīgəm, nərgīn u frankinsens, ne fomat itəm nəmiəwīn təwīr, nərgīn u mīr.

¹² Kən Uhgīn təmən-iəhau ilat e napīlaiirən məmə okəsotitəlig-pənən o Kig Herot Asol. Kən inəh ilat kəmotawīlək-in Kig Herot motuwīn-pən e suatip pīsīn moatuwīn iməlat ikin.

Josep ne Meri kəmiələs Iesu məhlagīm məhaluwīn əpəh Ijip

¹³ Nian netəm kōtenatig wīr mīn u kəmotiet rəkis mīnoatuwīn, kən nagelo kit rəha Uhgīn təmuwa miet-arəpa o Josep e napīlaiirən matən-ipən kəm in məmə, “Ətul uəhai, mīləs suakəku ilau rəhan mama, onəkəhlagīm məhaluwīn əpəh Ijip. Kən onatəhlatig əh-ikin mətoarus-pən io əm ekən-ipinə mīn kəm ik məmə onəkəhalitəlig-pa mīn, məto-inu otəsuwəhən, Kig Herot Asol team-in suakəku u məmə otohamnu.”

¹⁴ Kən əmun e nian əh lapīn, Josep təmətul mīləs suakəku ilau rəhan mama məhlagīm mətəhaluwīn əpəh Ijip. ¹⁵ Kən kəmətəhlatig e nīməptən əh mətoarus-pən Kig Herot Asol otīmīs. Nat u tīnuwa məmə otol nīpahriənən e nəghatən itəm Iərəməərə təmən rəkis aupən e nəghatən rəha ien kit tatən min-nulan məmə, “Emaun-in nətik iərman məmə otiet rəkis Ijip.”

Mopael mīn rəha Kig Herot Asol kəmotohamnu nīsuəlkələh nəman

¹⁶ Kən e nian Kig Herot Asol tāmītun māmə netəm kotenatig wīr e məhau mīn kəməsotolən nəwian motawilək-in motagim, kən nīkin tāmāhmə pik agin. Kən in tāmahl-ipən rəhan mopael mīn māmə okotuwīn Petlehem ne ikin mīn rafin tītəlau lan, māmə okoteam-in nisualkələh iərman mīn itəm rəhalat nup təsaprəkis-inən nup kəiu, kən okotohamnu ilat rafin. In tāmītəpun nup kəiu nəhlan mətə-inu nīkin tāməht māmə nian ətuatip əh itəm netəm kotenatig kəmotehm məhau lan. ¹⁷ Natimnat mīn u təmol nəghatən u tuwa mol nīpahrienən lan itəm ien Jeremaea tīnəmən rəkis aupən ikin māmə, ¹⁸ “Netəm Rama kəmotətə pətan kit tətəsək tətəsək mətə-inu tatətə tərət agin. Pətan əh in Rejel, in tətəsək o rəhan nisualkələh. Kən məsolkeikeən māmə suah kit otuwa məghat mīləs-ipər mīn rəhan nətəligən mətə-inu rəhan mīn nisualkələh kīnotimīs rafin.”*

Josep ne Meri ne suakəku kəmāhaliet Ijip məhalitəlig-pən Nasaret

¹⁹ Uarisig e nian Kig Herot Asol tāmimīs, mətə Josep ne Meri ne suakəku katəhlatig əh əpəh Ijip, kən nagelo kit rəha Uhgīn təmuwa o Josep e napilairən kit matən-ipən kəm in māmə, ²⁰ “Josep. Ətul mīləs suakəku ne rəhan mama kən məhalitəlig-pən e nəptən əh Isrel, mətə-inu netəm mīn u kəmotolkeike māmə okotohamnu suakəku, ilat kīnotimīs rəkis.” ²¹ Kən Josep tāmətul mīləs suakəku əh ne rəhan mama, kən məhalitəlig-pən mīn e nəptən əh Isrel.

²² Mətə nian Josep tāmətə māmə Akeleas təmos nəme rəhan tata Kig Herot Asol matərəmərə e Jutia, kən in təməgin nītəlig-pənən Jutia. Kən Uhgīn təməghat kəm Josep e napilairən kit mīn māmə in otəsuwīnən Jutia, kən tāmiet muwīn ikin pīsīn e nītən asol Kalili. ²³ Kən kəmāhaluwīn mətəhlatig nītən əh Kalili e taon kit, nərgīn u Nasaret, māmə otol nəghatən rəha ien mīn rəha Uhgīn aupən otuwa mol nīpahrienən. Ilat kəmotən-ipən māmə, “Okotən māmə in etəm Nasaret.”

3

Jon Baptais tətəmnus-iarəp nəghatən rəha Uhgīn

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-9, 15-17;

Jon 1:19-28)

¹ Nup mīn neen tīnuwa mīnuwīn rəkis, kən Jon Baptais tāmiet-arəpa, kən mətəmnus-iarəp nəghatən rəha Uhgīn əpəh Jutia ikin taruən-aruən ikin, ² matən māmə, “Otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat mīn, kən motuwīn o Uhgīn, mətə-inu, nian itəm Uhgīn otərəmərə e netəmim rafin tīnatuwa iuəhkīr.” ³ Jon Baptais u, itəm Aesea, ien rəha Uhgīn aupən, təmatəghat-in māmə, “Suah kit tətəun əpəh ikin taruən-aruən ikin matən māmə, ‘Itəmat, otol əpən-əpənə rəha Iərəmərə, kən motol rəhan suatip tətəuati.’ ”

⁴ Jon tatuwīn e natimnat itəm kəmol e nīməme nat megəh kit katən māmə kamel, kən rəhan kətəut kəmol e nuwigi kau, kən nīgīn nagwənən, tatun pitip ne nahui sukəpak.* ⁵ Kən netəmim tēpət kəmotisi-pən Jerusalem, ne ikin mīn nītən Jutia, ne ikin mīn iuəhkīr o nəhau əh Jotan, kəmotuwa māmə okotəplan Jon. ⁶ Kən kəmotən-iarəp rəhalat nolən rat mīn, kən in təmol baptais elat e nəhau əh Jotan.

2:18: Jer 31:15 * **2:18:** E ves u, nərgīn u Retiel, tatətul o mama mīn rafin rəha Isrel. **2:23:** Aes 11:1; 53:2; Luk 2:39; Jon 1:45 **3:2:** Mat 4:17; Mak 1:15 **3:3:** Aes 40:3 * **3:4:** Jon tatuwīn e natimnat itəm tahmen e rəha ien Elaija təmatuwīn lan aupən.

(2 King 1:8, Sek 13:4). Netəm Isrel, nīkilat təmatəht māmə Elaija otitəlig-pa mīn e nətueintən nian kit mīn māmə otol əpən-əpənə e netəmim o nuwamen rəha Kristo (Mal 4:5-6). Uarisig, Iesu təmuhapik lan māmə Jon in ien kit tahmen e Elaija itəm nīki netəmim tatəht māmə otuwa mīn. (Mat 11:14, 17:10-13).

3:4: 2 King 1:8

⁷ Məto nian Jon təməplan məmə Farisi mīn ne Satusi mīn tepət kəmotuwa məmə otol baptais elat, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “!Itəmat nəkotahmen e təgəluə mīn! Rəhatəmat nolən teko-eko. ?Nikitəmat təht məmə okəmə nəkoatol əm baptais u, kən onəkotagim tənin nalpīnən ne neməha rəha Uhgīn itəm otuwa? !Kəp! ⁸ Otol natimnat itəm koatəgətun məmə nəmotəuhlin nətəligən rəhatəmat, motapəs pahrien nolən rat mīn, kən motuwīn o Uhgīn.

⁹ “Kən sotən atipən kəm itəmat e nausitən məmə itəmat nəkotətuatip əm məto-inu itəmat noanol mīn rəha Epraham. !Kəp! Inu nat əpnapīn əm. İatən kəm itəmat məmə nat əpnapīn kəpiel mīn əm, məto Uhgīn titun nəuhlinən ilat kotuwa noanol mīn rəha Epraham.† ¹⁰ Məto-inu roiu ne, Uhgīn tīnətul matip rəkis məmə otahtil-pən nig əpəh e nəukətīn. Kən okəmə nig kit təsoe-inən noan itəm təwīr, kən in otahtil mərakīn-pən e nigəm.

¹¹ “Roiu, iatol baptais etəmat e nəhau məto-inu, itəmat nəmotəuhlin rəhatəmat nətəligən o nolən rat mīn rəhatəmat. Məto etəmim kit otuwa itəm rəhan nəsanənən ne nepətən taprəkis-in io. Kən io ləhau agīn, esahmen-pənən məmə ekiləs rəhan put tahmen e rəhan iolwək. Kən suah əh, in otol baptais etəmat e Narmīn Rəha Uhgīn ne nigəm. ¹² In tatətul matip o nakilən nolən rəha netəmim məmə otoor netəmim, tahmen-pən e etəm tətəsum matoor nagwənən təwīr ne nagwənən tərət. Tatos nagwənən təwīr matuwīn latuənu. Məto tatərakin-pən nagwənən tərət e nigəm asol itəm tatuəp namnun tikə.”

*Jon təmol baptais e İesu
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)*

¹³ Kən İesu təmīet e nitən Kalili muwa e nəhau Jotan məmə Jon otol baptais lan. ¹⁴ Məto Jon tatən-iəhau əskasik in mən-ipən məmə, “Tətuatip əm məmə ik onəkol baptais lak. ?Tahro natuwa məmə ekol baptais lam?” ¹⁵ Məto İesu təmən-ipən kəm in məmə, “Kəp. Pəs otol nəhlan roiu. E nolən əh, kilau okioal nat kit itəm Uhgīn tolkeike.” Kən Jon təmegəhan-in.

¹⁶ Kən Jon təmol baptais e İesu, kən roiu agīn İesu təmə e nəhau, kən əmun nego e neai təmerəh, kən təməplan Narmīn Rəha Uhgīn təmeiuiəu-pa tahmen e mak, kən məpələh-pər lan. ¹⁷ Kən nəwīa Uhgīn təmisi-pən e neai matən məmə, “Inu nətik keike itəm iakolkeike pik, kən nikik tagien pik ron.”

4

*Setan təmos-ipən-os-ipən
kəm İesu
(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)*

¹ Kən Narmīn Rəha Uhgīn təməghat-pən e niki İesu məmə in otuwīn əpəh ikin taruən-aruən ikin məmə Setan otos-ipən-os-ipən kəm in. Kən İesu təmuwīn ikin. ² Kən İesu təmapəs nagwənən o nian foti, e nərauiəgən ne lapīn, kən uarisig lan nəumīs təmus pik. ³ Kən Setan təmuwa mīnatos-ipən-os-ipən kəm İesu mən-ipən kəm in məmə, “Okəmə ik Nəti Uhgīn, ən-ipən kəm kəpiel mīn pəs kotəuhlin ilat motuwa motol pīret lan.”

⁴ Məto İesu təmuhalpīn nəghatən rəha Setan məmə, “Kəməte e Naoa Rəha Uhgīn məmə, ‘Netəmim okol kəsotatigən e nagwənən əm, məto okotatig e nəghatən mīn rafin itəm tətisi-pən o Uhgīn.’ ”

3:7: Mat 12:34; 23:33 † **3:9:** Netəm İsrəl, nikilat təht məmə in nat asol məmə ilat noanol pahrien rəha İsrəl, məto nat asol e nigənəmti Uhgīn məmə netəmim okotəkəike kəuhlin rəhalat nətəligən kən motol nəwīan. **3:9:** Jon 8:33,39; Rom 4:12 **3:10:** Mat 7:19; Luk 13:6-9 **3:11:** Jon 1:26-27,33; Wək 1:5 **3:16:** Jon 1:32 **3:17:** Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 12:18; 17:5; Luk 9:35 **4:1:** Hip 2:18; 4:15 **4:2:** Eks 34:28 **4:4:** Dut 8:3, Kol 1:16-17

⁵ Kən Setan təmit Iesu mian əpəh Jerusalem, e nətuei nimə əpəh ilis agin e Nimə Rəha Uhgın, ⁶ kən mən-ipən kəm Iesu məmə, “Okəmə ik Nəti Uhgın, ətipən əpəh ləhau e nisip, mətə-inu Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, ‘Uhgın otən-ipən kəm rəhan nagelo min məmə okoatehm wır ik, kən motiləs əm ik ilis e nelmilat məmə nəkəsorinən nelkəm məsin ne e kəpiel.’ ”

⁷ Kən Iesu təmuhalpın nəghatən rəha Setan məmə, “Naoa Rəha Uhgın tatən min məmə, ‘Okol nəkəsotos-ipən-os-ipənən kəm rəhatəmat İərəməərə Uhgın məmə otol nat kit, kən məmə onəkotəplan məmə in tətətig itəmat min, o kəp.’ ”

⁸ Kən Setan təmit min Iesu mian əpəh ilis e nitot asol, kən təməgətun in e kantri min rafin e nətueintən, ne nəsanənən rəhalat, ne natimnat wır agin min rafin itəm kotatig lan, ⁹ kən təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Natimnat rafin min əh, oekos-ipinə kəm ik məmə onatərəməərə olat, okəmə nəkisin-pa nulim kən məfak-pa kəm io.”

¹⁰ Kən Iesu təmuhalpın rəhan nəghatən məmə, “!Uwın isəu, Setan! Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, ‘Onəkotəfak əm kəm rəhatəmat İərəməərə Uhgın, kən in əm, onəkotol əm rəhan nətəligən.’ ”

¹¹ Kən Setan təmagim mapəs Iesu, kən nagelo min kəmotuwa motasitu lan.

Iesu tınətuoun matən-iarəp nəghatən rəha Uhgın e nitən Kalili

(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

¹² Kən e nian əh, kəmaskəlim Jon Baptais kiləs-ipən e kalapus. Kən nian Iesu təməto nəghatən lan, kən in təmiet muwın e nitən Kalili. ¹³ Kən təmapəs natigən Nasaret, kən miet muwın əpəh ləhau e taon kit, nərgin u Kapaneam, iuəhkir o Lek Kalili, kən mətatig ikin əh e nitən asol rəha noanol min rəha Sepulun ne Naptali aupən. ¹⁴ Təmuwın ikin əh məmə nəghatən rəha ien Aesea otuwa mol nıpahrienən lan itəm təmən aupən məmə, ¹⁵ “Nəptən rəha noanol rəha Sepulun, ne nəptən rəha noanol rəha Naptali tatəməhl e suatip tatuwın e lek Kalili, entənıpən-pən e nəhau Jotan. Inu nitən asol Kalili, ima İaihluə min. ¹⁶ Netəm ikin kəmotatig e napinəpən, mətə kəmotəplan nəhag-əhagən asol kit. Kən tınatian, kən nəhag-əhagən asol təmasiəgəpın ilat itəm kəmotatig e napinəpən rəha nımisən u tatəfətain ilat nian rafin.”

¹⁷ Kən mətuoun e nian əh, Iesu təmatən-iarəp nəghatən rəha Uhgın matən məmə, “Otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min, kən motitəlig-pən o Uhgın, mətə-inu nərəməərəən rəha Uhgın tınatuwa iuəhkir.”

Iesu təmaun-in netəmim kuwit məmə okotətəu-pən in

(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

¹⁸ Iesu təmətaliwək e nıkalı Lek Kalili, kən məplan suah mil kəiu ilau pian, Antru ne Saimon, u nərgin kit min u Pita. İlau katuərakın net e Lek Kalili mətə-inu ilau etəmim mil rəha niuwən nəm min. ¹⁹ Kən təmən-ipən kəm ilau məmə, “Uea, mətəu-pa io, muea rəhak etəmim mil, kən io ekol itəmlau nakuea etəmim mil rəha niuwən netəmim məmə okotuwa rəhak min netəmim.” ²⁰ Kən roiu agin, ilau kəmuapəs rəhalau net, kən muətəu-pən.

²¹ Kən Iesu təməliwək muwın noan məsin min, kən məplan suah mil kəiu min ilau pian, nərgilau u Jemes ne Jon, nəti Sepeti mil. Katuəpələh e nıpəgnoa pot iləhal rəhalau tata matuəhl wır rəhalau net min, kən Iesu təmaun-in ilau məmə okuea miauarisig-in in. ²² Kən roiu agin, ilau kəmuətul muapəs pot ne tata rəhalau, kən muətəu-pən Iesu.

*Iesu t̄am̄aḡatun net̄amim k̄an matol-wir net̄amim e nimis̄an
(Luk 6:17-19)*

²³ K̄an Iesu t̄amaliw̄ək̄ ikin̄ min̄ rafin̄ e nit̄ən Kalili, mat̄aḡatun net̄amim əp̄əh̄ e nim̄ə min̄ r̄əha nuəfimin̄ən, k̄an mat̄ən-iarəp̄ namnus̄ən t̄əwir̄ r̄əha n̄ər̄əm̄ər̄ən r̄əha Uhḡin̄ k̄əm̄ net̄amim, k̄an matol-wir̄ net̄amim it̄əm̄ koatimis̄ e nimis̄ən rafin̄, ne net̄amim it̄əm̄ n̄ip̄ət̄ilat̄ t̄ərat̄ o nimis̄ən rafin̄. ²⁴ K̄an namnus̄ən e Iesu t̄əm̄it̄əlau rafin̄ e profens̄ ikin̄ Siria, k̄an net̄amim k̄əm̄ot̄əm̄ik̄ net̄amim rafin̄ it̄əm̄ koatimis̄ motuwa o Iesu, r̄əhalat̄ nimis̄ən tol̄ min-nulan: neen̄ koatimis̄, neen̄ n̄ip̄ət̄ilat̄ titahm̄ə, neen̄ narm̄in̄ rat̄ t̄ət̄at̄iḡ elat, neen̄ koatos̄ nimis̄ən r̄əha m̄ən̄iḡ moataut, k̄an neen̄ n̄ip̄ət̄ilat̄ m̄əs̄in̄ t̄əm̄imis̄. M̄əto Iesu t̄əm̄ol-wir̄ ilat. ²⁵ K̄an n̄imanin̄ net̄amim k̄əm̄ot̄iet̄ e nit̄ən Kalili, ne ikin̄ Tekapolis, ne Jerusalem̄ əp̄əh̄ Jutia, ne ikin̄ p̄is̄in̄ min̄ neen̄ əp̄əh̄ Jutia, ne ikin̄ min̄ ent̄ən̄ip̄ən-p̄ən̄ e n̄əhau Jotan, k̄an ilat̄ rafin̄ k̄əm̄otuaris̄iḡ-in̄ Iesu.

5

Əp̄əh̄ ilis̄ e nitot, Iesu t̄am̄aḡatun r̄əhan̄ net̄amim it̄əm̄ koatuaris̄iḡ-in̄ in̄

¹ Nian̄ Iesu t̄əm̄əplan̄ n̄imanin̄ net̄amim it̄əm̄ koat̄ət̄əu-p̄ən̄ in̄, k̄an in̄ t̄əmuw̄in̄ əp̄əh̄ ilis̄ e nitot, k̄an m̄əp̄əl̄əh̄, k̄an r̄əhan̄ net̄amim it̄əm̄ koatuaris̄iḡ-in̄ in̄, ilat̄ k̄əm̄otuwa. ² K̄an min̄ətuoun̄ mat̄aḡatun̄ ilat.

Net̄amim it̄əm̄ koat̄at̄iḡ e n̄əwir̄ən̄ pahrien̄

Iesu t̄əm̄ən̄ m̄əm̄ə,

- ³ “Nakoat̄at̄iḡ e n̄əwir̄ən̄ pahrien̄ nian̄ n̄əkoat̄il̄əs̄-iəhaū it̄əmat, moat̄ən̄ e n̄ikit̄əmat̄ m̄əm̄ə nakoat̄əkul-p̄ən̄ əm̄ e Uhḡin̄. In̄ n̄əwir̄ən̄ pahrien̄ m̄əto-inu, it̄əmat̄ net̄amim̄ r̄əha Uhḡin̄, k̄an in̄ tat̄ər̄əm̄ər̄ə et̄əmat.
- ⁴ Nakoat̄at̄iḡ e n̄əwir̄ən̄ pahrien̄ nian̄ nakoatas̄ək̄ k̄an n̄ikit̄əmat̄ titahm̄ə.* In̄ n̄əwir̄ən̄ pahrien̄ m̄əto-inu, Uhḡin̄ otos̄-iəhaū n̄ikit̄əmat.
- ⁵ Nakoat̄at̄iḡ e n̄əwir̄ən̄ pahrien̄ nian̄ n̄əsotos̄-ip̄ər̄ at̄ip̄ən̄ it̄əmat. In̄ n̄əwir̄ən̄ pahrien̄ m̄əto-inu, o nian̄ kit̄ Uhḡin̄ otos̄-ip̄in̄ə n̄ətueint̄ən̄ k̄əm̄ it̄əmat u r̄əhan̄ min̄.
- ⁶ Nakoat̄at̄iḡ e n̄əwir̄ən̄ pahrien̄ nian̄ nakotolkeikē p̄ik̄ e n̄ikit̄əmat̄ rafin̄ aḡin̄ m̄əm̄ə n̄əmeḡəh̄ən̄ r̄əhat̄əmat̄ okot̄ət̄uat̄ip̄ e n̄igan̄əmt̄i Uhḡin̄. In̄ n̄əwir̄ən̄ pahrien̄ m̄əto-inu, Uhḡin̄ otol̄ r̄əhat̄əmat̄ n̄əmeḡəh̄ən̄ kot̄ət̄uat̄ip̄ e n̄igan̄əmt̄in̄.
- ⁷ Nakoat̄at̄iḡ e n̄əwir̄ən̄ pahrien̄ nian̄ nakotas̄əkitun̄ net̄amim. In̄ n̄əwir̄ən̄ pahrien̄ m̄əto-inu, Uhḡin̄ otas̄əkitun̄ it̄əmat.
- ⁸ Nakoat̄at̄iḡ e n̄əwir̄ən̄ pahrien̄ nian̄ n̄ikit̄əmat̄ t̄ət̄uat̄ip̄ m̄əwir̄. In̄ n̄əwir̄ən̄ pahrien̄ m̄əto-inu, on̄əkot̄əplan̄ Uhḡin̄.
- ⁹ Nakoat̄at̄iḡ e n̄əwir̄ən̄ pahrien̄ nian̄ it̄əmat̄ net̄amim̄ r̄əha n̄əl̄əh̄əuən̄ n̄əm̄əlinuən̄. In̄ n̄əwir̄ən̄ pahrien̄ m̄əto-inu, okaun̄-in̄ it̄əmat̄ m̄əm̄ə nen̄ət̄i Uhḡin̄.
- ¹⁰ Nakoat̄at̄iḡ e n̄əwir̄ən̄ pahrien̄ nian̄ n̄əkoatol̄ nat̄im̄nat̄ it̄əm̄ kot̄ət̄uat̄ip̄ e n̄igan̄əmt̄i Uhḡin̄, k̄an net̄amim̄ koatol̄ t̄ərat̄ k̄əm̄ it̄əmat̄ ron. In̄ n̄əwir̄ən̄ pahrien̄ m̄əto-inu, it̄əmat̄ net̄amim̄ r̄əha Uhḡin̄, k̄an in̄ tat̄ər̄əm̄ər̄ə et̄əmat.
- ¹¹ “Nakoat̄at̄iḡ e n̄əwir̄ən̄ pahrien̄ nian̄ net̄amim̄ koatol̄ nat̄im̄nat̄ min̄ t̄ərat̄ k̄əm̄ it̄əmat̄ m̄əto-inu it̄əmat̄ net̄amim̄ r̄əhak, in̄əh̄ koat̄ən̄ rat̄ it̄əmat, k̄an moat̄ər̄ək̄in̄ it̄əmat, k̄an moateiū-in̄ it̄əmat̄ moat̄ən̄ n̄əghat̄ən̄ t̄ərat̄ min̄

4:23: Mat 9:35; Mak 1:39; Wək 10:38   **4:24:** Mak 6:55   **4:25:** Mak 3:7-8   **5:3:** Aes 57:15   * **5:4:** Iesu t̄əs̄ən̄ ətuat̄ip̄ən̄ ikin̄-u m̄əm̄ə suah̄ kit̄ t̄əmahrō n̄ikin̄ titahm̄ə. K̄əm̄-nakā n̄ikin̄ titahm̄ə o nol̄ən̄ rat̄ r̄əhan̄, o k̄əm̄-nakā n̄ikin̄ titahm̄ə m̄əto-inu suah̄ kit̄ t̄əm̄imis̄, o k̄əm̄-nakā in̄ nat̄ kit̄ min̄.   **5:4:** Aes 61:2-3; Nol̄ Əp̄ən̄ 7:17   **5:5:** Sam 37:11   **5:6:** Aes 55:1-2   **5:10:** 1 Pita 3:14

moatərəkɪn itəmat lan. ¹² Nɪpahrienən, netəmim kəmoatol nolən ahmen mɪn əm kəm ien mɪn aupən ikɪn itəm ilat koatol kəm itəmat. Kən otagian pɪk, məto-inu nətouən asol rəhatəmat tətətig əpəh e nego e neai.

Sol ne nəhag-əhagən

(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

¹³ “Itəmat nəkotahmen e sol kəm netəmim rafin e nətueintən. † ?Məto okəmə rəhan nətehenən tɪnikə, otahro muwa mətehen mɪn? Təsəwɪr mɪnən o nat kit mɪn, okərakin, kən netəmim kotaliwək lan. ¹⁴ Itəmat nəhag-əhagən rəha netəmim e nətueintən. Taon itəm kəm ol əpəh ilis e nɪtot, okol təsəhluagən. ¹⁵ Kən etəmim kit tɪkə məmə otasiepən e lait, kən məfətəin-iəhau e kətɪm. Kəp, nian tasiepən e lait, kən in otəkəike mətu-pər ikɪn lait tətəpələh ikɪn məmə lait otasiəgəpɪn rafin nɪpəgnə nimə o netəmim rafin. ¹⁶ Kən e nolən ahmen mɪn əm, otol rəhatəmat lait e nəmegəhən rəhatəmat tasiə məmə netəmim okotəplan wək wɪr mɪn itəm itəmat nəkoatol, kən ilat okotɪləs-ipər nərgɪ tata Uhgɪn itəm tətətig e nego e neai.”

Lou rəha Moses

¹⁷ Kən Iesu təmatəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, “Təsəwɪrən məmə nɪkitəmat otəht məmə emuwa məmə ekərakin Lou itəm Uhgɪn təmos-ipən kəm Moses ne ien mɪn aupən. !Kəp! Eməsuwamən məmə ekərakin ilat, məto emuwa məmə ekol nɪpətɪ nəghatən mɪn əh okotuwa motol nɪpahrienən. ¹⁸ Pahrien, iatən kəm itəmat məmə nian nəptən ne neai kətəuatig, kən Lou, in mɪn otatig. Kən okol nat kit otəsikəən lan, nat əpnəpɪn in leta əkəku agɪn, kən Lou otətul motol wək mətoarus-pa nəghatən mɪn rafin rəha Lou kotuwa motol nɪpahrienən lan. ¹⁹ Kən, o nat əh inəh, suah kit itəm tapəs Lou matəgətun netəmim mɪn məmə ilat mɪn okotapəs, nat əpnəpɪn in Lou kit ləhau agɪn, kən okotaun-in suah əh məmə in ləhau agɪn e nərəmərəən rəha Uhgɪn. Məto suah kit itəm tatol Lou mɪn əh, matəgətun netəmim lan, kən okotaun-in suah əh məmə in ilis agɪn e nərəmərəən rəha Uhgɪn. ²⁰ Iatən nəhlan kəm itəmat məto-inu, rəhatəmat nolən otəkəike mətuatɪp wɪr agɪn e nɪganəmtɪ Uhgɪn, taprəkis-in nolən mɪn rəha Farisi mɪn ne iəgətun mɪn rəha Lou itəm nɪkilat əm təht məmə kotətuatɪp wɪr. Okəmə rəham nolən təsətuatɪp wɪrən nəhlan, kən okol nəsuwɪnən matig ahgɪn nərəmərəən rəha Uhgɪn.”

Suah kit itəm neməha tatol

(Luk 12:57-59)

²¹ Kən Iesu təmən mɪn məmə, “Itəmat nəmotəto rəkis nəghatən itəm iəgətun mɪn kəmotən kəm pipi rat mɪn rəhatəmat aupən. Ilat kəmotən məmə, ‘Əsotohamnuən etəmim,’ kən ‘Etəmim itəm təmohamnu itəm, otəkəike mətul e nɪganəmtɪ kot mos nalpɪnən.’ ²² Məto io iatən kəm itəmat məmə, ‡ okəmə suah kit neməha tatol o nat kit pian təmol, kən tətəuatɪp məmə suah əh itəm neməha təmol, otətul e nɪganəmtɪ kot. Kən okəmə suah kit tatən rat pian, kən tətəuatɪp məmə in otətul e nɪganəmtɪ kaonsel asol. Kən okəmə suah kit tətəu-iərmis-in suah kit, § kən tətəuatɪp məmə etəm təmən nəghatən əh otuwɪn e nɪgəm asol.

5:11: 1 Pita 4:14   **5:12:** 2 Kron 36:16; Wək 7:52   † **5:13:** Sol tatol nagwənən tatətəhen wɪr, kən məsəratən. Təwɪr məmə nolən rəhatat otətəsitə e netəmim məmə ilat kotuwa netəm kotətuatɪp. Məto tərət okəmə nolən rəhatat tatiuw-pən netəmim e nolən rat.   **5:14:** Jon 8:12; 9:5   **5:15:** Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33   **5:16:** Efes 5:8-9; 1 Pita 2:12   **5:17:** Rom 3:31   **5:18:** Luk 16:17; 21:33
5:19: Jem 2:10   **5:21:** Eks 20:13; Dut 5:17   ‡ **5:22:** Iesu təməsənən məmə Lou in tərət. Məto in tatən-iarəp lou itəm təwɪr pɪk, kən matek nɪki netəmim.   § **5:22:** Nəghatən u “tətəu-iərmis-in,” tətəghat-in nəghatən mɪn tahmen e “Ik iərmis,” o “Ik ialmə,” o “Rəhm-kapə təpə,” o “Ik nətɪ iərmis.”
5:22: 1 Jon 3:15

²³ “Kən o nat əh inəh, okəmə nian natuwın e olta e Nimə Rəha Uhgın məmə onəkos-ipən nat kit kəm Uhgın, mətə ikin əh, nıkim tınəht piəm itəm tatol neməha kəm ik o nat kit nəmol kəm in itəm təsahmenən, ²⁴ əpəs pitən rəham nat əh, kən muwın məplan piəm muəg-ətuatıp-in nətəligən rəhatəlau, muapəs nolə tıkimır, muea iolıtılau mın, kən uarisig nəpanıtəlig muwın mos-ipən nat kit rəham kəm Uhgın e olta əpəh e Nimə Rəha Uhgın.

²⁵ “Kən okəmə nəmol nat kit təsahmenən e etəmim kit, kən etəmim un tolkeike məmə otiləs ik muwın e kot, təwır məmə nakuwın uəhai əm, nian nəsianən əh e kot, kən muəg-ətuatıp-in nıpəgnəmtın rəhatəlau pitən. Okəmə nakapəs, etəmim un otiləs-ipən ik e nelmi etəm tətakil nəghatən, kən etəm tətakil nəghatən otos-ipən ik e nelmi polis, kən polis otiləs-ipən ik e kalapus. ²⁶ Nıpahrienən iatən kəm itəmat məmə, okəmə tol nəhlan, okol nəsietən e kalapus mətəarus nakətou rafın agın nalpınən rəham.”

Etəmim itəm tətakləh-in pətan

²⁷ Kən Iesu tətəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat nəmotəto rəkis nəghatən u məmə, ‘Itəmat itəm nəmotol marıt rəkis, nəsotakləh-inən nıpıtan pısın mın.’ ²⁸ Mətə io, io iatən kəm itəmat məmə nian suah kit itəm tınol marıt rəkis tatəplan pətan pısın kit matolkeike məmə otakləh-in, kən in tınol rəkis təfagə rat e nıkin, tahmen əm məmə in tınakləh-in pahrien. ²⁹ Okəmə nıganəmtım tol ik natol təfagə, kən təwır məmə nakıləs-ırəkis mərakin. Təməwır məmə nıpətım məsın tıkə, taprəkis-in nıpətım rafın okərakin-pən e nıgəm asol namnun tıkə. ³⁰ Kən okəmə nelməm tol ik natol təfagə, kən təwır məmə nakətətıp rəkis mərakin. Təməwır məmə nıpətım məsın tıkə, taprəkis-in nıpətım rafın okərakin-pən e nıgəm asol namnun tıkə.”*

Etəmim itəm tətəpəs rəhan pətan

(*Mat 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18*)

³¹ Kən Iesu təməm mın məmə, “Itəmat nəmotəto rəkis nəghatən u məmə, ‘Etəmim itəm otəpəs rəhan pətan, in otəkəike mos-ipən naoa kit kəm in itəm tatəgətun məmə in tınapəs in.’ ³² Mətə io, io iatən kəm itəmat məmə, okəmə pətan kit itəm təmol marıt təsuwınən mehm suah pısın kit, mətə rəhan iərman tatol tifos mətəpəs in, kən suah un tatol təfagə rat. Kən okəmə pətan əh tatətəu-pən suah pısın, kən pətan əh tatol təfagə, mətə nəmkakıəhən rəha iərman rəhan əupən. Kən suah u itəm tatıt pətan əh, in mın tatol təfagə.”

Noanawıl mın

³³ Kən Iesu təməm mın məmə, “Nəmotəto rəkis nəghatən kit mın itəm iəgətun mın kəmotən kəm rəhatat pipi mın əupən məmə, ‘Nəsotətəghlən noanawıl mın rəhatəmat itəm nəmotos, mətə nəkotəkəike motol nat naka itəm nəmotos noanawıl lan kəm Uhgın məmə nəkotol.’ ³⁴ Mətə io, io iatən kəm itəmat məmə, sotos əməm noanawıl o nat kit məmə otol rəhatəmat nəghatən təkəsik. Sotosən noanawıl o nego e neai mətə-inu ikin əh Uhgın tatərəmərə lan, kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawıl o Uhgın. ³⁵ Kən sotosən noanawıl o nətueintən mətə-inu ikin əh Uhgın tatərəmərə lan, kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawıl o Uhgın. Kən sotosən noanawıl o Jerusalem mətə-inu ikin əh in taon rəha Uhgın, u in Kig asol ikin, kən nolən əh tahmen

5:23: Mak 11:25   **5:27:** Eks 20:14; Dut 5:18   **5:29:** Mat 18:9; Mak 9:47   * **5:30:** Inu nımaa nəghatən itəm tatəgətun məmə Iesu tolkeike məmə kitat okotəkəike motol wək əskasik o napəsən rəhatat nolən rat mın.   **5:30:** Mat 18:8; Mak 9:43   **5:31:** Dut 24:1-4; Mak 10:4   **5:33:** 1 Kor 7:10-11
5:33: Lev 19:12; Nam 30:2; Dut 23:21   **5:34:** Aes 66:1; Mat 23:22; Jem 5:12

məmə noatos noanawil o Uhgîn. ³⁶ Kən sotosən noanawil o rəhatəmat-kəpə, mətə-inu rəhatəmat nəsanənən tikə məmə nakotəuhlin noanutəmat kit tuwa mərueən o mapin. Uhgîn əm tatəramərə e natimnat e nəmegəhən rəhatəmat. Kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawil o Uhgîn. ³⁷ Mətə apəs rəhatəmat nəghatən nian rafin otən əm niphahrienən. Kən okəmə rəhatəmat nətəligən e nat kit in ‘əwəh,’ kən nakotən əm məmə, ‘əwəh.’ Kən okəmə rəhatəmat nətəligən e nat kit in ‘kəpə,’ kən nakotən əm məmə, ‘kəpə.’ Nəghatən min itəm kotaprəkis-in ‘əwəh’ o ‘kəpə,’ koatisi-pən e Setan.”

Nalpinən

(Luk 6:29-30)

³⁸ Kən Iesu tətəkəike matən məmə, “Nəmotəto rəkis nəghatən kit məmə, ‘Okəmə suah kit tərəkîn niganəmtim kit, kən netəmim okotərəkîn min niganəmtin kit. Kən okəmə suah kit tərəkîn nəluəm kit, kən netəmim okotərəkîn min nəluin kit.’ ³⁹ Mətə io, io iatən kəm itəmat məmə, nəsalpinən nəratən kəm etəmim itəm təmöl tərət kəm ik. Okəmə suah kit təhai ik mem nikipim matip, kən nakəkəike maləlin-pən min nikipim mol pəs tem min. ⁴⁰ Kən okəmə suah kit tiləs ik mian e kot, kən matəkəike ron ik məmə nakos-ipən rəham sot əkəku kəm in məmə otəg-ətuatip-in rəhatəlau nəratən, kən nakəkəike mos-ipən min rəham sot asol. ⁴¹ Kən okəmə mopael kit rəha netəm Rom tətəkəike ron ik məmə nəkiləs rəhan kətim muwîn kilometa kitiaħ, mətə ik nakəkəike mīləs min muwîn kilometa kit min tol kəiu. ⁴² Okəmə suah kit tətəsiə-in ron ik, kən ik nakəkəike mos-ipən kəm in. Kən okəmə suah kit tolkeike məmə in otos rəham nat kit muwîn kənu mos mītəlig min muwa, kən nəsanən məmə nakapəs, nakəkəike mos-ipən.”

Nolən rəha nolkeikeən

tikimir min

(Luk 6:27-28, 32-36)

⁴³ Kən Iesu təmən min məmə, “Nəmotəto rəkis məmə, ‘Onəkotolkeike rəhatəmat min, kən motətəhau tikimir min rəhatəmat.’ ⁴⁴ Mətə io, io iatən kəm itəmat məmə onəkotolkeike rəhatəmat tikimir min, kən motəfak o netəm min u itəm koatol nəratən kəm itəmat, ⁴⁵ kən nolən əh otəgətun məmə itəmat nenəti Uhgîn rəhatəmat itəm tətətig ilis e nego e neai. Kən otol nəhlan mətə-inu rəhatəmat tata Uhgîn təmöl mītgar tətəsiəgəpin netəmim itəm kotəwir ne netəmim itəm kotərat, kən in mətəhl-ipa nuhuan kəm netəm min u itəm rəhalat nəmegəhən tətətuatip, ne netəm min u itəm rəhalat nəmegəhən təsətuatipən. ⁴⁶ ?Okəmə nakotolkeike əm netəm min u itəm kotolkeike itəmat, kən nikitəmat təht məmə Uhgîn otətou itəmat o nolən kit itəm təwir? !Kəp! ! Netəm min u itəm koatos məni rəha takis, itəm katən məmə netəm rat, ilat min kotolkeike ilat min! ⁴⁷ ?Kən okəmə nakotos əm itəmat min neen moatəghat kəm ilat min, mətə tahro? ?Nikitəmat təht məmə nəkoatol nat kit itəm in təwir taprəkis-in netəm əpnapin? Kəp. Netəmim min itəm kəsotitunən Uhgîn, ilat min koatol nəhlan. ⁴⁸ Tol nəhlan, itəmat nenəti Uhgîn, nəkotəkəike motol nolən itəm in təwir mətətuatip nian rafin, tahmen-pən əm məmə rəhatəmat Tata Uhgîn in tatol.”

6

Nolən min itəm təwir kəm Uhgîn

¹ Kən Iesu təmən min məmə, “Sotolən məmə nəkotol nolən min itəm təwir kəm Uhgîn məmə netəmim okotəplan itəmat ron. Okəmə nəkotol məmə netəmim okotəplan, kən Uhgîn əpəh e nego e neai otəsətouən itəmat ron.

Nolən itəm təwir o nos-ipənən kəm ian-rat mīn

² “Tol nəhlan, okəmə nakotos-ipən nat kit kəm ian-rat mīn məmə nakotasitu elat, nəsolən e nolən rəha netəmim itəm rəhalat nənən təwir, mətə nīkilat tamkīmīk. Nian ilat kotasitu e ian-rat mīn, rəhalat iolwək mīn koatahl təwi moatol-arəp e nimə rəha nuəfīmīnən ne ihluə e suatip asol məmə netəmim okotitun. Koatol nəhlan məmə netəmim okotisiai-in ilat. Nīpahrienən iatən kəm itəmat məmə, ilat kīnotos rəkis nətouən rəhalat, inəh nīsiaiən rəha netəmim. ³ Mətə itəmat, okəmə nakotos-ipən nat kit kəm ian-rat mīn məmə nakotasitu elat, nəkotəkəike motol məmə netəmim okəsotəplanən, nat əpnapīn rəhatəmat mīn netəmim. ⁴ Otol nəhlan məmə netəmim okotəruru rəhatəmat nolən wīr mīn, kən rəhatəmat Tata itəm tatəplan rəhatəmat nolən anion mīn, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wīr mīn.”

*Nolən rəha nəfakən
(Luk 11:2-4)*

⁵ Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nian nakotəghat kəm Uhgīn e nəfakən, kən sotolən e nolən rəha netəmim itəm rəhalat nənən təwir, mətə nīkilat tamkīmīk. Netəm mīn əh, ilat kotolkeike məmə okotətul əpəh e nimə rəha nuəfīmīnən, ne ihluə e suatip asol, kən motəfak məmə netəmim okotəplan motətə ilat. Nīpahrienən iatən kəm itəmat məmə ilat kīnotos rəkis nətouən rəhalat, inəh nīsiaiən rəha netəmim. ⁶ Mətə nian nakotəghat kəm Uhgīn e nəfakən, nakotuwīn əpəh e nīpəgnoa nimə rəhatəmat, kən motahtosīg e toa, kən motəfak kəm Uhgīn itəm tətətig ikin əh itəm netəmim kəsotəplanən itəmat. Kən rəhatəmat Tata itəm tatəplan rəhatəmat nolən anion mīn, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wīr mīn.

⁷ “Kən nian nakotəghat kəm Uhgīn e nəfakən, sotargətainən nəghatən mīn tepət tepət u nīpətīn tikə, tahmen e netəm kotəruru Uhgīn. Nīkilat təht məmə rəhalat uhgīn mīn okotətə ilat o nəghatən mīn tepət itəm koatəfak moatən. ⁸ Sotolən məmə ilat ne, mətə-inu uarisīg nakotətapəh ron, mətə rəhatəmat Tata Uhgīn tīnitun rəkis nat naka itəm nakotoleike.

⁹ “Kən tol min-nəhlan, nian nakotəghat kəm Uhgīn e nəfakən, kən otəfak mihīn nulan:

‘Tata rəhatimat itəm nətətig e nego e neai, pəs netəmim kotisiai-in ik.

¹⁰ Pəs nərəmərən rəham tuwa, kən pəs nat itəm ik nakolkeike in otuwa mol nīpahrienən lan ikin-u e nətueintən, tahmen-pən əm ilis e nego e neai.

¹¹ Os-ipa nagwənən kəm itimat tahmen-in rəha nian roiu.

¹² Kən aluin məsalpīnən, nolən rat mīn rəhatimat, tahmen-pən əm məmə itimat ekotaluin məsotaskəlīm-iəkisən e nīkitimat nolən rat mīn rəha netəmim itəm koatol nəratən kəm itimat.

¹³ Kən segəhan-inən itimat ekotuwīn ima nos-ipən-os-ipənən, ikin itəm mətə oekotakīə motol nolən rat, mətə os-irəkis itimat e nelmi Setan.’

¹⁴ “Okəmə itəmat nəkotaluin, məsotaskəlīm-iəkisən e nīkitəmat nolən rat mīn rəha netəmim itəm koatol kəm itəmat, kən rəhatəmat Tata Uhgīn e nego e neai, in otaluin məsalpīnən, rəhatəmat nolən rat mīn. ¹⁵ Mətə okəmə itəmat nəsotaluinən, motaskəlīm-iəkis e nīkitəmat nolən rat mīn rəha netəmim itəm koatol kəm itəmat, kən okol rəhatəmat Tata Uhgīn otəsaluinən kən malpīn nolən rat mīn rəhatəmat.”

Nolən rəha nətuakəmən

¹⁶ Kən Iesu təmatən mīn məmə, “Nian nakotətuakəm motapəs nagwənən motəfak kəm Uhgīn, sotolən nīganəmtitəmat təpou tahmen-pən e netəm mīn u itəm rəhatəmat nənən təwir, mətə nīkilat tamkīmīk. Ilat koatol nīganəmtilat

tol pişin, mämə netämim okotəplan ilat mämə nəumis tınus ilat, kən netämim okotisiiai-in ilat. Nipahrienən iatən kəm itəmat mämə ilat kinotos rəkis nətouən rəhalat, inəh nisaiian rəha netämim. ¹⁷ Məto nian nakotətuakəm motapəs nagwənən moatəfak kəm Uhgın, onəkotaikuas e niganəmtitəmat, kən motol-pən oel etəmat, ¹⁸ mämə netämim okəsotəplanən mämə nakotətuakəm motapəs nagwənən moatəfak kəm Uhgın, kən rəhatəmat Tata itəm tatəplan rəhatəmat nolən anion mın, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wir mın.”

Nat təwir əpəh e nego e neai
(Luk 11:34-36)

¹⁹ Kən Iesu təmatən mın mämə, “Təsəwirən mämə nəkotuargətəin rəhatəmat nat wir mın e nətueintən u mämə rəhatəmat nautə otepət, məto-inu e nətueintən u, win mın kotitun nunən, kən namtəən titun nərəkənən natimnat mın əh, kən iakləh mın kotitun nəhapən rəhatəmat nimə motuwın imə kakləh-in rəhatəmat natimnat. ²⁰ Məto təwir mämə nəkotuargətəin rəhatəmat nat wir mın əpəh e nego e neai. İkin əh win mın kəsotunən, kən namtəən okul təsərəkənən natimnat mın əh, kən iakləh mın okul kəsotakləh-inən. ²¹ İatən nəhlan məto-inu, ikin pəhrüən rəhatəmat natimnat wir mın koatəməhl ikin, məto nian rafin nikitəmat otəkəike matəht natimnat mın əh-ikin əh.

²² “Niganəmtim in tahmen e lait itəm tatos-ipən nəhag-əhagən kəm nipətım. Okəmə niganəmtim mil kuəwir, tahmen əm mämə nipətım tərıoah e nəhag-əhagən. ²³ Məto okəmə niganəmtim mil kuərat, tahmen əm mämə nipətım in tərıoah e naluginən. !Kən okəmə nəhag-əhagən e nipətım in napinəp əmən, tahmen əm mämə ik nəkətətig e napinəpən asol agın-əh!*

²⁴ “Etämim tikə itəm titun nuwamən in slef rəha etəm-iasol kəiu. Okəmə in tətalkut mämə otol nəhlan, kən otolkeike kit mol nəwian, kən metəhau kit məsolən nəwian. Okol nəsolən slef rəha Uhgın ne mənı e nian kitıəh əm.”

Təsəwirən mämə
nakotətəlig-in pik
(Luk 12:22-31)

²⁵ Kən Iesu təmən mämə, “Kən o natimnat mın əh, io iatən kəm itəmat mämə, təsəwirən mämə nakotətəlig-in pik rəhatəmat nəmegəhən mämə onəkotun naka, kən motənim naka. Kən təsəwirən mämə nakotətəlig-in pik nipətıtəmat mämə onəkotos hiə rəhatəmat napən. ?Nəukəti nəmegəhən rəhatımat tatəmegəh əm e nagwənən, o kəp? Kəp. ?Kən naka in nat asol o nipətıtət, napən, o kəp? Kəp. ²⁶ Otəplan-tu mənıg mın itəm koatiwig moatan. İlat kəsotasumən, kən ilat kəsotələhəu-wırən nagwənən e nipəgnoa nimə, məto Tata rəhatəmat e nego neai, in tatos-ipən nagwənən kəm ilat. ?Kən e niganəmtin, nikitəmat təht mämə in tolkeike pik itəmat taprəkis-in mənıg mın? !Əwəh! ²⁷ ?Nikitəmat təht mämə rəhatəmat nətəligən pik titun nolən rəhatəmat nəmegəhən təfəməh? !Kəp! Nolən rəha nətəligən pik təsafin-pənən aua kitıəh əm e rəhatəmat nəmegəhən.

²⁸ “?Kən təhrol nikitəmat tatəht pik napən onəkotuwın lan? Nikitəmat təht-tu nəgui nig mın itəm koatəwiə əpnapın əm. İlat kəsotol pikən wək o nəhlan rəhalat napən. ²⁹ Məto ekən kəm itəmat mämə Kig Solomon, in etämim rəhan nautə tepət, kən rəhan napən itəm tatuwın-in, ilat kotəwir motaprəkis. Məto nəgui nig əpnapın mın kotəwir taprəkis-in rəhan napən. ³⁰ Uhgın təmol manuwıhl əpnapın əm təwir pik e nəgui nig mın əh. Məto manuwıhl əh in

6:16: Aes 58:5-9   **6:19:** Jem 5:1-3   **6:20:** Mat 19:21; Luk 18:22   * **6:23:** Nipətın kit rəha “niganəmtim mil kuəwir” təmə, ik etəm kit itəm nikim tagien o nasituən netämim e rəham mənı. Kən nipətın kit rəha “niganəmtim mil kuərat” təmə, ik iaumis kit.   **6:25:** Fil 4:6; 1 Tim 6:6-8; 1 Pita 5:7
6:26: Mat 10:29-31; Luk 12:6-7   **6:29:** 1 King 10:4-7; 2 Kron 9:3-6

rəha nian kitiəh əm, kən olawig kuwan e nigəm. ?Kən okəmə Uhgın tatol-wir manuwihl əh, kən nikitəmat təht məmə Uhgın otos-ipinə napən itəm nəkotəkəike motuwın lan? !Əwəh! In otol nəhlan. !Ei, rəhatəmat nahatətəən in təkəku agin!

³¹ “Tol nəhlan, təsəwirən məmə itəmat nakotətəlig-in pik məmə, “?Ekotun naka?” o “?Ekotənim naka?” o “?Ekotos hiə napən motuwın-in?” ³² Sotətəlig-in pikən. Netəm itəm kotəruru Uhgın, ilat koatətəlig-in pik natimnat itəm tol nəhlan. Məto itəmat nenəti Uhgın min, kən rəhatəmat Tata əpəh e nego e neai, in titun məmə nəkotəkəike motos natimnat min əh. ³³ Məto pəs onəkotol nərəməmə rəha Uhgın, ne nəmegəhən ətuatip itəm Uhgın tolkeike, ilau okuətul əpən e nəmegəhən rəhatəmat. Nian nəkotol nəhlan, kən Uhgın otos-ipinə min natimnat min əh kəm itəmat. ³⁴ Tol nəhlan, təsəwirən məmə nakotətəlig-in pik natimnat itəm onəkotəkəike motos olawig, məto-inu natimnat rəha olawig, ilat rəha olawig. Nəratən rəha nian kitiəh, in tinahmen rəkis rəha nian kitiəh.

7

*Sotakilən nolən rəha
suah kit min
(Luk 6:37-38, 41-42)*

¹ Okəmə nakotakil rat netənim, kən Uhgın otələhəu nəghatən rəha nalpınən rəhatəmat. ² Tol nəhlan məto-inu, nəghatən əskasik itəm nakoatən məmə suah kit in etəm rat, kən Uhgın otətəu-pən əm o nənən rəhatəmat nolən rat min. Okəmə nakotakil etənim e nolən itəm tətəuətəp, kən Uhgın otakil itəmat e nolən itəm tətəuətəp. Məto okəmə nakotakil rat netənim e nolən əskasik, kən Uhgın otakil itəmat e nolən ahmen min əm. ³ ?Təhro nakoatən nimismisi nig itəm tətətig e niganəmti piatəmat min, məto itəmat nəsotəplanən nig asol itəm tətətig e niganəmtitəmat? ⁴ ?Kən təhro nakoatən məmə, ‘Ei piak, pəs ekos-irəkis nimismisi nig e niganəmtim,’ məto nəsotəplanən nig asol e niganəmtitəmat? ⁵ !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Otaupən, motos-irəkis nig asol e niganəmtitəmat, kən nəkotitun nəplan wırən nohrəkisən nimismisi nig itəm tətətig e niganəmti piatəmat min.

⁶ “Sotos-ipənən natimnat rəha Uhgın kəm kuri min, kən sotəraikin-pənən rəhatəmat nat wır min kəm pikəs min.* Okəmə nəkotol nəhlan, kən ilat okotaliwək lan kən moteirair motus itəmat.”

*Nolən ətuatip o nətapəh-inən nat kit o Uhgın
(Luk 11:9-13; 6:31)*

⁷ Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Ekən kəm itəmat məmə, otətapəh-in kəm Uhgın o natimnat, kən in otos-ipinə kəm itəmat. Kən otegəs-in pəs nakotehm. Kən otəht-əht toa pəs toa oterəh otəmat. ⁸ Ekən nəhlan məto-inu netənim rafin itəm koatətapəh-in, kən okotos. Kən netəm min u itəm koategəs-in, kən okotehm. Kən netənim itəm koatəht-əht toa, kən toa oterəh olat.

⁹ “?Itəmat pah, nian nətin tatətapəh-in pıret, məto in tatos-ipən kəpiel? !Kəp! ¹⁰ ?O, nian in tatətapəh-in nəm, məto in tatos-ipən sinek? !Kəp! ¹¹ Nat əpnəpın itəmat netənim rəha nətueintən nakotərat, məto nakoatos-ipən natimnat wır min kəm nenətitəmat min. !Məto Tata Uhgın e nego e neai,

6:32: Mat 6:8   **6:33:** 1 King 3:11-14; Sam 37:4,25; Rom 14:17   **7:1:** Rom 2:1; 1 Kor 4:5; Jem 4:11-12   **7:2:** Mak 4:24   * **7:6:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “sotəraikin-pənən rəhatəmat perel kəm pikəs min.” Perel u, in kəpiel kit itəm nəmtin tiəkis. Təmisi-pən e niki iarou. Kəm-naka, “kuri” ne “pikəs” katuəpsen-pən netəm rat.   **7:7:** Mak 11:24; Jon 14:13; 15:7; 16:23-24   **7:8:** Jon 15:7; Jem 4:3; 1 Jon 3:22

nolən rəhan in təwîr pik maprəkis-in nolən rəhatəmat, kən nîpahrienən, in otos-ipən natimnat wîr mîn kəm netəm mîn u itəm koatətapəh-in ron! ¹² Kən tol nəhlan, otol təwîr kəm netəmim rafin e nolən mîn rafin itəm nakotolkeike məmə netəmim okotol mîn kəm itəmat. Inu nîpəti Lou itəm Uhgîn təmos-ipən kəm Moses, ne nəkəti nəghatən itəm təmos-ipən kəm ien mîn aupən.”

Suatip kəiu
(Luk 13:24)

¹³ Iesu təmən mîn məmə, “Itəmat onəkotəkəike motuwîn-pən e nafiluə itəm təkəku, mətə-inu nafiluə itəm iahgin ne suatip itəm tîmətig əm tatuwîn o nərəkinən, kən netəmim tepət koatuwîn-pən e nafiluə əh. ¹⁴ Mətə nafiluə itəm təkəku, ne suatip itəm tiəkis tatuwîn o nəmegəhən, kən netəmim noan məsîn əm okotəplan.”

Nig ilau noan
(Luk 6:43-44)

¹⁵ Kən Iesu təmən məmə, “Oatəto wîr itəmat o ien eiueiuə mîn. Ilat koatuwa moatəghat mətig e nolən əpou tahmen e sipsip, mətə əpəh imə e nikilat, ilat kotahmen e kuri iarupîn. ¹⁶ Kən e nəmegəhən rəhalat, nəkotəplan noan, kən nəkotitun naka tətətig e nikilat. Netəmim okol kəsotuwînən e nolkosik o iapil-iapil moatəhl noa nig itəm təwîr mətəhen tahmen e krep o fik. ¹⁷ Tol min-nulan, nig itəm təwîr tatə-in noan itəm təwîr, mətə nig itəm tərət tatə-in noan itəm tərət. ¹⁸ Nig itəm təwîr okol təsə-inən noan itəm tərət, kən nig itəm tərət, okol təsə-inən noan itəm təwîr. ¹⁹ Nig mîn rafin itəm kəsotə-inən noalat itəm təwîr, okətə rəkis ilat, kərakin-pən ilat e nigəm. ²⁰ Tol nəhlan, e nəmegəhən rəha ien eiueiuə mîn əh, onəkotəplan noan, kən nəkotitun naka tətətig e nikilat.

²¹ “Sənəmə netəmim rafin itəm kotaun-in io motən məmə, ‘Iərəməərə, Iərəməərə,’ itəm ilat kotitun nuwînən motətig ahgin nərəməərəən rəha Uhgîn mətə ilat mîn əm u itəm koatol nəwîa rəhak Tata itəm tətətig e nego e neai. ²² E nian Uhgîn otakil netəmim rafin, netəmim tepət okotən kəm in məmə, ‘!Iərəməərə, Iərəməərə! ?Təhro? ?Nəkətin o kəp məmə, itimat emotən-iarəp nəghatən rəham itəm nəmos-ipa kəm itimat, kən motəhg-iarəp narmin rat mîn e nərgəm, kən motol natimnat pispis mîn e nərgəm?’ ²³ Kən oekən-ipən ətuatip kəm ilat məmə, ‘Aupən ekəruru itəmat, kən u-roiu mîn ekəruru itəmat. !Otuwîn isəu ron io, itəmat netəm noatol nolən tərət!’ ”

Etəmim kəiu kəmiailəkîn nimə
(Mak 1:22; Luk 6:47-49)

²⁴ Kən Iesu təmol namnun rəhan nəghatən məmə, “Okəmə itəmat u itəm nəmotətə nəghatən mîn u rəhak kən moatol, kən onəkotahmen e etəmim itəm tenatig, in təmiləkîn-pən nəkəti rəhan nimə e kəpiel. ²⁵ Kən nuhuən təməfik, kən naruəh taiu, kən nîmətag asol telel moh nimə. Mətə nimə təsietən mətə-inu kəmiləkîn-pən nəkətin e kəpiel. ²⁶ Okəmə itəmat u itəm nəmotətə nəghatən mîn u rəhak kən məsotolən, kən onəkotahmen e etəmim itəm təsətəlig-in wîrən nolən natimnat kən in ialməl, in təmiləkîn-pən nəkəti rəhan nimə e nîməkləkil əm. ²⁷ Kən nuhuən təməfik, kən naruəh taiu, kən nîmətag asol telel moh nimə. Kən nimə təmîet, kən nian təmîet, mətə təmərat agîn.”

Nəghatən rəha Iesu, nəsanənən tətətig lan

7:11: Jem 1:17   **7:12:** Mat 22:39-40; Luk 6:31; Rom 13:8-10   **7:15:** Mat 24:24; Wək 20:29; 2 Pita 2:1   **7:16:** Kal 5:19-22; Jem 3:12   **7:19:** Mat 3:10; Luk 3:9; Jon 15:6   **7:20:** Mat 12:33   **7:21:** Luk 6:46; Jem 1:25   **7:23:** Luk 13:25-27; Sam 6:8; 2 Tim 2:19

²⁸ Kən nian Iesu təmol namnun rəhan nəghatən, kən netəmim narmilat təmiwig pik ron, ²⁹ məto-inu nian tatəgətun, sənəmə tahmen e rəhalat iəgətun mīn rəha Lou, məto rəhan nəghatən təfigəm, nepətən əh-ikin.

8

Iesu təmol-wir suah kit təmos nimisən u leprosi (Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

¹ Nian Iesu təmeiuaiu-pa e nitot, netəmim tepət kəmotətəu-pən. ² Kən suah kit nimisən u leprosi* təmol təmuwa ron, misin-pən nulin o Iesu, kən mən məmə, “Iərəmərə, okəmə nakolkeike, kən nəkitun nol-wirən io kən mafəl rəkis namkimikən lak.” ³ Kən Iesu təmäg-əfəmäh-in nelmin mələhəu-pən lan, mən məmə, “Əwəh. Iakolkeike. Əwir-ta.” Kən roiu ağin-əh, nimisən leprosi təmagim mikə lan. ⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Əsən-iarəpən natimnat mīn u kəm netəmim, məto uwīn əm mehm pris kit pəs in tehm məmə nīpətīm tinol min-nulan, kən os-ipən kəm in nat u itəm Lou rəha Moses təmən o suah kit itəm rəhan leprosi tinikə, kən netəmim okotitun məmə nīpahrienən nīnəwir, kən rəham namkimikən tinikə.”

Nahatətəən rəha etəm-iasol kit rəha mopael mīn (Luk 7:1-10)

⁵ Kən Iesu təmuwīn miet-arəpən əpəh e taon Kapaneam, kən etəm-iasol kit rəha mopael mīn rəha netəm Rom təmuwa məplan Iesu, kən mətasək-pən ron matən məmə, ⁶ “Iərəmərə, rəhak iolwək tatimis, kən mətapil əpəh e nimə rəhak, nīpətīn rafin təmimis, kən tatəto tərət pik.” ⁷ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Oekimnə mol in təwir mīn.”

⁸ Kən etəm-iasol rəha mopael mīn təmən-ipən kəm in məmə, “Iərəmərə, io etəmim kit itəm esətuatipən, kən esahmenən məmə ik onəkuwa e rəhak nīpəgnoa nimə. Ən əm nəghatən kit, kən ekītun məmə in otəto təwir mīn. ⁹ Ekītun məmə nimisən əh otəkəike mol nəwīam, məto-inu io mīn, rəhak netəm-iasol mīn kotərəməərə lak, kən iatol nəwialat, kən mopael mīn neen əh-ikin itəm io ekərəməərə elat. Okəmə ekən kəm kit məmə, ‘Uwīn,’ kən tuwīn. Kən okəmə ekən kəm kit məmə, ‘Wa,’ kən tuwa. Kən okəmə ekən kəm rəhak slef məmə, ‘Ol nat u,’ kən tol nat əh.”

¹⁰ Nian Iesu təməto nəghatən əh, kən narmin təmiwig pik ron, kən təmən-ipən kəm netəmim itəm koatuarisig-in məmə, “Nīpahrienən iakatən kəm itəmat məmə, suah u sənəmə in etəm Isrel. Kən nat əpnəpin noanol mīn rəha Isrel, məto esəhmən ilat kit itəm rəhan nahatətəən təskasik tahmen-pən lan. ¹¹ Iatən kəm itəmat məmə netəmim tepət okotisi-pən e nīkalīn par ikin ne e nīkalīn pah ikin, okotuwa motəgwən kitīəh e tepil ilat Epraham, ne Aisak, ne Jekop əpəh e nərəməərəən əpəh e nego e neai. ¹² Məto itəmat noanol rəha Isrel itəm Uhgīn təmaupən mītəpun itəmat məmə in otərəməərə etəmat, in otərakīn-pən itəmat ihluə e napinəpən, kən ikin əh, netəmim okotasək kən moatəto tərət, kən moatəgətāin nəluilat mīn.”

¹³ Kən Iesu təmən-ipən kəm etəm-iasol rəha mopael mīn məmə, “Atuwīn. Rəham iolwək otəwir tol əm məmə inu ne nəmahatətə məmə Uhgīn otol mihin.” Kən e nian ətuatip əh, nīpətī iolwək rəha etəm-iasol rəha mopael mīn təmuwa məwir mīn.

7:29: Mak 1:22; Luk 4:32 * **8:2:** E Naoa Rəha Uhgīn, nəghatən u “leprosi” tatəghat-in nimisən pisin pisin mīn rəha nuwigitəm. Nimisən mīn u tatərəkin nuwigitəm, kən Lou rəha Moses tatən məmə suah kit itəm təmos nimisən nəhlan, in tamkimik e niganəmti Uhgīn.

Afin Lev 13-14. **8:4:** Lev 14:1-32; Mat 9:30; Luk 17:14 **8:11:** Luk 13:29 **8:12:** Mat 22:13; 25:30; Luk 13:28

*Iesu tæmol nimisæn tepæt kotawir min
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)*

¹⁴ Kæn Iesu tæmuwin e nimæ ræha Pita, kæn muwin imæ mæplan uhu Pita tatætæp-ætæp mætæpil. ¹⁵ Kæn tæmæg-æfæmæh-in nelmin mek nelmi pætaguuhl un, kæn nætæp-ætæpæn tæmagim mikæ, kæn tinætul. Kæn minatol nagwænæn nigî Iesu.

¹⁶ Kæn ehnaipæn in, netæmim kæmotæmik netæmim tepæt itæm narmîn rat tætatig elat motuwa o Iesu, kæn Iesu tæmæhg-iaræp narmîn rat min e næghatæn æm ræhan, kæn mol-wir netæmim rafin itæm koatimis. ¹⁷ Natimnat min æh tæmol næhlan mæmæ otol næghatæn ræha ien Aesea tuwa mol nipahrienæn lan, itæm tæmæn aupæn ikin mæmæ,
“In tæmos-irækis nimisæn min ræhatat,
kæn mol nipætîtat min itæm kotahmæ, kotawir.”

*Etæmim kæiu kæmioalkeike mæmæ okiauarisig-in Iesu
(Luk 9:57-62)*

¹⁸ Kæn nian Iesu tæmæplan nimanin netæmim itæm koatitælau in, kæn tæmæn-ipæn kæm ræhan netæmim mæmæ okotuwin e nikali lek entænipæn-pæn. ¹⁹ Kæn iægætun kit ræha Lou tæmuwa mæn-ipæn kæm in mæmæ, “Iægætun. Hiæ ikin onakatuwin-pæn ikin, oekætæu-pæn ik.”

²⁰ Mæto Iesu tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, “Kuri iarupin min, ræhalat nipæg tatig o napilæn, kæn mænig min nimaalat tatig o napilæn. Mæto Næti Etæmim,† in ræhan nimæ ræha napilæn tikæ mæmæ otuwin mapil ikin.”

²¹ Kæn etæmim kit min ræha Iesu tæmuwa mæn-ipæn kæm in mæmæ, “Iæræmæra. Oekætæu-pæn ik mæto, pæs ekuwin pitæn mitænim ræhak tata.”

²² Mæto Iesu tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, “Ætæu-pa io. Netæmim itæm kæsotolæn næwia Uhgîn, in tahmen æm mæmæ ilat kinotimis rækis. Pæs ilat okotuwin motitænim ræhalat netæmim itæm kæmotimis.”

*Iesu tæmæn-iæhau nimætag asol e Lek Kalili
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)*

²³ Kæn Iesu tæmuwin e pot, kæn ræhan min netæmim kotuwin ilat min. ²⁴ Kæn tæsuwæhæn, nimætag asol kit tætul kæn minol peau-peau asol min e lek, kæn næhau tætar-pæn e pot, iuæhkir æm pot tætamnim, mæto Iesu tætapil. ²⁵ Kæn kæmotuwin motæhgaiir e Iesu motæn-ipæn mæmæ, “!Iæræmæra! !Osmegæh kitat! !Otæsuwæhæn kotamnim!”

²⁶ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “?Tahro nakotægîn pik? Ræhatæmat nahatætæn tækæku agîn.” Kæn tæmætul mæn-iæhau nimætag ne peau-peau asol min. Kæn nimætag tæmurahl nelmin, kæn tinæmælinu tinæmælinu. ²⁷ Kæn netæmim ræha Iesu narmilat tæmiwig pik moatæn mæmæ, “!Ei! ?Etæmim naka u? Nat æpnæpin nimætag ne næhau, mæto ilau kætioal næwian.”

*Iesu tæmæhg-iaræp narmîn rat e etæmim kæiu
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)*

²⁸ Kæn nian Iesu tæmuwa miet-pa entænipæn-pæn e lek, ikin Katara, kæn etæmim kæiu itæm narmîn rat min kotatig elau kæmiaiet-aræpa mæmæ okuæplan Iesu. Ilau kæmiasipæn e nipæg kæpiel min, ikin katitænim netæmim ikin. Ilau kuæsanæn mætioh netæmim, kæn netæmim koatægîn nuwin-pænæn ikin. ²⁹ Kæn æmun narmîn rat min itæm kotatig elau kæmotaget æfæmæh motæn mæmæ, “! Ik Næti Uhgîn! ?Næmuwa mæmæ nakahrol itimat? ?Næmuwa mæmæ nakol nalpinæn kæm itimat itæm tæsolæn æh nian ræhan?”

8:17: Aes 53:4 † **8:20:** Nian Iesu tæmæn nærgîn u “Næti Etæmim,” tatæghat-in atip in. Nærgîn u tæmiet e Naoa ræha Daniel ne naoa pisin pisin min e Oltesteman. Kæn nipætîn tæmæ suah kit itæm tæmisi-pæn o Uhgîn kæn matos nepætæn ræha Uhgîn. **8:20:** 2 Kor 8:9 **8:24:** Sam 4:8 **8:26:** Mat 14:31; Sam 89:9 **8:29:** Mak 1:24; Luk 4:41

³⁰ Iuəhkir əm olat, pikəs min tepət əh-ikin kotagwən, ³¹ kən narmin rat min kotasək-pən o Iesu motən məmə, “Okəmə nəkəhg-iarəp itimat, ahl-ipən itimat ekotuwın e pikəs min əh.”

³² Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwin.” Kən narmin rat min kəmotiet elau, motaiu motuwın e pikəs min, kən əmun pikəs min ilat rafin kəmotaiu moteiuaiu ikin təkul-əkul ikin, kən motiet-pən e lek motamnım. ³³ Kən netəmim itəm koatehm pikəs min, kəmotagım motuwın e taon motəniarəp natımnat rafin, ne natımnat itəm Iesu təmol kəm suah mil itəm narmin rat min kotatig elau. ³⁴ Kən əmun netəmim rafin rəha taon kəmotuwa məmə okotəplan Iesu. Kən nian kəmotəplan in, kən kəmoatəkəike əskasik kəm in məmə otəkəike miet əh-ikin əh.

9

Iesu təmol-wir etəm nıpətin təmimis

(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Kən Iesu təmuwin e pot muwin entənıpən-pən e lek, kən miet-arəpa iman ikin, e taon Kapaneam. ² Kən netəmim neen kəmotiləs etəmim kit motuwa ron. Nıpətin məsin təmimis, kən mətapıl e rəhan nimitiwın. Kən nian Iesu təməplan rəhalat nahatətəən, kən təmən-ipən kəm etəm tatimis un məmə, “Nətik, əsəginən. Rəham nolən rat min emos-irəkis rəkis.”

³ Kən nian kəmotətə nəghatən əh, iəgətun min neen rəha Lou kotən-ipən kəm ilat min məmə, “Nəghatən əh tərət. Suah əh tatəghat məmə otol məmə in Uhgın.”

⁴ Məto Iesu titun nətəligən rəhalat kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro itəmat nakoatos nətəligən itəm tərət min-nulan? ⁵ ?In pəhrəuən tımətig məmə oekən, məmə, ‘Emafəl rəkis rəham nolən rat min,’ o ‘Ətul maliwək?’* ⁶ Kən roiu ekol nat kit məmə nəkotitun məmə Nəti Etəmim tatos nepətən ikin-u e nətueintən məmə otafəl rəkis təfagə rat min.” Kən in təmən-ipən kəm suah əh tatimis məmə, “Ətul miləs rəham nimitiwın maliwək matuwın latuənu.” ⁷ Kən suah u tatimis təmətul maliwək matuwın latuənu. ⁸ Kən nian nımanin netəmim kəmotəplan nat əh, kən kəmotəgin, kən motənwiwi nərgi Uhgın itəm təmos-ıpən nepətən kəm etəmim məmə otol nəhlan.

Iesu təmaun-in Matiu *(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)*

⁹ Kən Iesu təmaliwək muwin məsin min, məplan suah kit, nərgin u Matiu. In etəmim itəm tatos məni rəha takis, kən tatəpələh ikin katətəu-pən takis ikin. Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Uarisig-in io, muwa etəmim rəhak.” Kən in təmətul muarisig-in Iesu.

¹⁰ Kən Iesu təmuwin mətagwən e nimə rəha Matiu, kən netəmim tepət rəha nosən məni rəha takis kəmotuwa, kən netəmim tepət itəm koatol təfagə rat† kəmotuwa, kən ilat kəmotuwa motəpələh motagwən ilat Iesu ne rəhan netəmim. ¹¹ Kən nian Farisi min kəmotəplan nat əh, kən kotən-ipən kəm netəm rəha Iesu məmə, “?Tahro rəhatəmat iəgətun tətagwən kələh ilat netəm koatos məni rəha takis ne netəm koatol təfagə?”

9:1: Mat 4:13   **9:4:** Luk 9:47; Jon 2:25   * **9:5:** Okəmə Iesu titun nol-wirən suah kit, kən tətəgətun məmə tatos nəsanənən o Uhgın məmə otafəl rəkis nolən rat min rəha netəmim.   **9:6:** Jon 17:2   † **9:10:** Farisi min, ilat kəmoatətəu-pən wir agin-əh Lou rafin itəm Uhgın təmos-ıpən kəm Moses məmə Moses otos-ıpən kəm netəm Isrel. Kən ilat koatətəu-pən wir min nəghatən min itəm kəmotisi-pən e Lou rəha Moses, məto netəmim əm kəmotol, sənəmə Lou ətuatip min rəha Uhgın. Kən Farisi min, katən məmə netəmim rafin itəm kəsotətəu-pənən lou əlkələh min əh, ilat iol təfagə.   **9:11:** Luk 15:2

12 Məto Iesu təməto rəhalat nəghatən kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Etəmim itəm təsimisən təsuwinən məplan tokita. Məto etəmim u itəm tatimis, in otəkəike muwin məplan tokita. 13 Otuwın motegəs-in motol nıpəti nəghatən u pahrien itəm Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, ‘Nat kit tatol nıkk tətəgien, inu məmə onəkotasəkitun netəmim, məto sənəmə rəhatəmat sakrifais mın itəm nəkoatol moatos-ipa kəm io itəm tatol nıkk tətəgien.’‡

Iatən tol min-nulan məto-inu eməsuwamən məmə ekaun-in netəm mın u itəm nıkilat təht məmə kınotətuatıp rəkis məmə okotuarisig-in io, məto emuwa məmə ekaun-in netəm mın u, netəm nol təfagə məmə okotuarisig-in io.”

*Nolən rəha napəsən nagwənən o Uhgın
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)*

14 Kən netəmim rəha Jon Baptaıs kəmotuwa motəplan Iesu motən-ipən kəm in məmə, “Əplan-tu. Itimat ekotətuakəm motapəs nagwənən motəfak kəm Uhgın, kən Farisi mın, ilat mın koatol mihin. ?Məto təhrol e rəham netəmim kəsotolən nəhlan?”

15 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nian netəmim koatol marit rəha suah kit, kən in tətətig e nagwənən rəhan ilat in mın neen, nıktəmat təht məmə in mın neen okotasək? !Kəp! Məto nian əh-ikın itəm tatuwa məmə netəmim okotiləs-irəkis etəmim itəm katol nagwənən rəhan. Kən e nian əh, in mın neen kotıtun napəsən nagwənən.

16 “Kən etəmim kit tikə məmə otos nımısmısi nıməhan wi kit, kən məhlətain-pən e nıməhan oas rəhan itəm təməhap, məto-inu okəmə tol nəhlan, kən nımısmısi nıməhan wi titun nəhapən nıməhan oas, kən ikın təməhap ikın aupən titun nuwamən mol iahgin pıkk agın.

17 “Kən etəmim kit tikə məmə otos wain itəm kəmol wi, kən miuw-pən e pətəl oas u təkəsık itəm kəmol e nuwigı nəni. Okəmə tol nəhlan, kən wain otahləpıkk, kən pətəl otəhap, kən wain otəhtəg, kən pətəl otərat. § Məto wain itəm kəmol wi okəkəike kiuw-pən e pətəl itəm kəmol wi tımətmətig, kən wain ne pətəl katuəməhl wır.”*

Pətagwəhl kit itəm tatimis ne pətan əkəku kit itəm təmıms
(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

18 Nian Iesu tatən-ipən natımnat mın əh kəm ilat, etəm-iasol kit tuwa misin-pən nulin o Iesu məmə, “Nətıkk pətan əkəku təmıms roiu əm. Məto wa, mələhəu-pən nelməm lan, kən otəmegəh mın.” 19 Kən Iesu təmətul ne rəhan netəmim, motuarisig-in suah un motuwın.

20 Kən əmun pətan kit əh-ikın itəm tatos nımısən rəhalat nıpıtan nian rafın əm, mınos nup tuelef. † Kən pətan əh təmısi-pən e məntaa Iesu ikın, kən meapən mek nıpəgnəmti kot məsın rəhan, 21 təmol nəhlan məto-inu tatən atıp kəm in məmə, “Okəmə ekek əm rəhan kot, kən rəhak nımısən otol namnun.”

22 Kən Iesu təmeirair məplan pətan əh, kən mən-ipən kəm in məmə, “Nətıkk pətan, əsəginən. Rəham nahatətən təmol ik nınəwır mın.” Kən e nian əh, rəhan nımısən təmıkkə.

23 Kən nian Iesu təmuwa miet-arəpa e nımə rəha etəm-iasol əh, kən təmuwin imə məplan netəmim koatahl nau motan napuən lan rəha nımısən, kən

9:13: Hip 10:8; Hos 6:1-6; Maeka 6:6-8; 1 Saml 15:22 ‡ 9:13: Nian Uhgın təmən nəhlan, nıpətin məmə in otapəs rəhalat sakrifais mın məto-inu nəratən tətətig e nıkilat. Uhgın təmən məmə ilat kotəkəike motasəkitun netəmim. 9:14: Luk 18:12 § 9:17: Afın futnot e Luk 5:37 * 9:17: Iesu təmən nəhlan məmə in otəgətun ilat məmə rəhan nəgətunən in tuwiwi mol pısın e nəgətunən rəha Farisi mın ne iəgətun mın rəha Lou. † 9:20: Lou təmən məmə nımısən u leprosi təmol pətan əh tamkımıkk, kən okəmə tatek suah kit, kən in mın otamkımıkk. 9:21: Mat 14:36

netəmim kəmoatasək pik. ²⁴ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Otiet motuwın isəu, mətə-inu pətan əkəku un təsimisən, mətə in tətəpıl əm.” Kən ilat kəmotalah e Iesu. ²⁵ Mətə nian netəmim kəmotiet motuwın ihluə, kən tuwın imə, maskəlīm nelmi pətan əkəku, kən pətan əkəku un təmətul. ²⁶ Kən namnusən rəha nat u təmaiu mıtəlau rafin e nəptən əh.

Iesu təmöl-wir iganəmtin rat kəiu

²⁷ Kən nian Iesu təmiet ikin əh, mətə iganəmtin rat mil kəiu kəmuətəu-pən in, kən mətəuagət əfəməh məmə, “!Mipi Kig Tefit, asəkitun itimlau!”

²⁸ Nian Iesu tinuwın əpəh imə, kən iganəmtin rat mil kuea ron. Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “?İtəlau nətuahətətə məmə ekıtun nol-wırən niganəmtitəlau, o kəp?” Kən ilau kuən-ipən məmə, “Əwəh, İəməmə.”

²⁹ Kən Iesu təmələhəu-pən nelmin e niganəmtitəlau mən-ipən məmə, “Uhgın otol-wır niganəmtitəlau mətə-inu nəmuahətətə lan.” ³⁰ Kən niganəmtitəlau tinəwır kən kınatəplan nat. Kən Iesu təmən-ipən əskasık kəm ilau məmə, “Onəsüən-iarəpən natimnat min u kəm netəmim.” ³¹ Mətə ilau kəmiaiet mian, kən muən-iarəpəp namnusən rəha Iesu tuwın mıtəlau e ikin min rafin e nəptən u.

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e etəm təruru nəghatən

³² Nian suah mil u kəmiaiet, netəmim kotiləs etəmim kit təruru nəghatən motuwa o Iesu. Suah əh in təruru nəghatən mətə-inu narmin rat tətətig lan.

³³ Kən Iesu təməhg-iarəp narmin rat e suah əh, kən tınatəghat. Kən nımanın netəmim narmilat təmiwıg pik ron, kən motən məmə, “Suah kit təsəplanən nat kit tol nulan əpəh İsrəl nian kit ne.”

³⁴ Mətə Farisi min kəmotən məmə, “Tatos nəsanənən o etəm-iasol rəha narmin rat min məmə otəhg-iarəp narmin rat min.”

Iesu nikin təmāhmə pik o netəmim

³⁵ Kən Iesu təmaliwək matuwın e taon ne latuənu min rafin, kən matəgətun əpəh e nıpəgnoa nımə min rəha nuəfımınən, matən-iarəpəp namnusən təwır rəha nəməməmə rəha Uhgın, kən matol-wır netəmim rafin itəm koatımıs, ne netəmim rafin itəm nıpətılət tərat koatəwır. ³⁶ Nian təməplan nımanın netəmim tınəpət pik, kən nikin təmāhmə pik olat mətə-inu kınotos pik nahməən, kən motəruru nasıtə-atıpən e rəhalat nəmegəhən, kınotahmen e sipsip min itəm etəmim tikə o nehmən ilat. ³⁷ Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, “!Otəplan-tu! Nagwənən tepət əpəh e nasumən itəm kınotımətə, mətə iolwək min noan məsın əm kotəülək-in. ³⁸ Kən otəfak-pən o etəm-iasol rəha nasumən məmə otahl-ıpa iolwək min tepət məmə okotuwin kəülək-in nasumən rəhan.”

10

Netəm tuelef rəha Iesu

(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Kən Iesu təmaun-in netəm tuelef rəhan kotuwa kitiəh, kən mos-ipən nəsanənən kəm ilat məmə ilat kotıtun nəhg-iarəpən narmin rat min e netəmim, kən motıtun nol-wırən nımısən min rafin, ne netəm min u nıpətılət təmərət.

² Kən inu nərgi netəm tuelef rəha Iesu: in taupən Saimon, u nərgin kit min un Pita; ne təhan Antru; ne Jemes ne pian Jon, nəti Sepeti mil; ³ ne Filip ne Patolomiu; ne Tomas ne Matiu, etəmim rəha nosən məni rəha takıs; ne Jemes

9:27: Mat 20:29-34   **9:30:** Mat 8:4   **9:33:** Mak 2:12   **9:34:** Mat 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15
9:35: Mat 4:23; Mak 1:39   **9:36:** Nam 27:17; 1 King 22:17; Sek 10:2; Mat 14:14; Mak 6:34   **9:37:**
 Luk 10:2   **10:1:** Mak 6:7; Luk 9:1

nəti Alfeas; ne Tateas; ⁴ ne Saimon u kətaun-in məmə Selot;* ne Jutas Iskariot u təmegəhan-in-pən Iesu tuwın e nelmi rəhan tikimır min.

Iesu təməhl-iarəp rəhan netəmim tuelef
(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ Kən nian Iesu təməhl-iarəp rəhan netəmim tuelef məmə okotuwin motol wək rəhan, təmaupən məghat kəm ilat məmə, “Itəmat onəsotuwınən o netəm min un sənəmə noanol min rəha Isrel, kən məsotuwınən e taon kit rəha netəm Sameria, ⁶ məto onəkotuwın o noanol min rəha Isrel itəm kotahmen e sipsip min koatəluə. ⁷ Kən nian nakotuwın, nəkotəkəike motən-iarəp məmə, ‘Nian itəm Uhgın otərəməərə e netəmim rafin lan, tınatuwa iuəhkır.’

⁸ “Kən itəmat nəkotəkəike motol netəm koatimıs kotəwir min. Kən itəmat nəkotəkəike motol netəm kəmotimıs kotəmegəh min. Kən netəmim itəm leprosi tatol ilat, nəkotəkəike motol nıpətılət tuwa məwir min. Kən netəmim itəm narmin rat tətətig elat, itəmat nəkotəkəike matəhg-iarəp narmin rat min kotuwın isəu olat. Kən nəsanənən itəm nəmotos, nəməsotosən nəmtin. Kən onəkotəkəike motol wək əm, netəmim okəsətuəən itəmat lan. ⁹ Nian nakotuwın, nəsotosən məni. ¹⁰ Kən məsotəmikən rəhatəmat kətim min. Kən natimnat itəm nakoatuwin-in, in əm un, məsotos minən iahgoau kit min. Kən məsotosən put, ne kasikin rəhatəmat min. Iatən nəhlan məto-inu tətətip əm məmə katos-ipən kəm iolwək min natimnat itəm tətətip o natigən rəhalat.

¹¹ “Nian nakotuwın e taon kit o latuənu kit, nəkotəkəike motehm etəmim kit itəm nikin tagien məmə nakotuwın mətatig itəmat min, kən nakoatatig ikin əh mətoarus-pən nian nakotiet min. ¹² Nian nakotuwın kətətig e nimə kit, nəkotəkəike kəghat wır kəm ilat məmə, ‘Nəməlinuən tətətig otəmat.’ ¹³ Kən okəmə netəmim e nıpəgnoa nimə u, nıkilat tagien məmə okotos itəmat, kən pəs rəhatəmat nəghatən rəha nəməlinuən tətətig olat. Məto okəmə nıkilat təsagienən otəmat, nəkotəkəike motos nəghatən rəha nəməlinuən moatuwin.

¹⁴ “Kən okəmə netəmim neen kəsotolkeikəən məmə okotit itəmat nakotuwın e rəhalat nıpəgnoa nimə, o kəsotətəlig-inən rəhatəmat nəghatən, kən nian nəkoatiet e nimə rəhalat, o rəhalat latuənu, nəkotəkəike motohapıspıs rəkis nısip e nelkıtəmat məmə ilat okotitun məmə nəmotəuhlin-pən məntaatəmat olat. ¹⁵ Nıpahrienən iatən kəm itəmat, e nian itəm Uhgın otakil netəmim, nalpınən rəha netəm min əh in otəskasik pık maprəkis-in nalpınən rəha netəm kotərat aupən e taon mil əh, Sotom ne Komora.”

Netəmim okotol tərət kəm netəmim rəha Iesu

¹⁶ Kən Iesu təmətkəike matən məmə, “Otətəlig-in-tu. Etəhl-ipən itəmat nakoatuwin tahmen e sipsip min itəm kəmotuwın ilugin e kuri iarupın min. Onəkotəkəike motenatig wır tahmen e malikim, kən itəmat motan mətig tahmen e mənig mak. ¹⁷ Onakoatəto wır itəmat o netəmim, məto-inu ilat okotiləs itəmat məmə nəkoatətul e nıganəmti kaonsel rəhalat, kən okotalis itəmat əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən.

¹⁸ “Kən məto-inu itəmat netəmim rəhak, okotewkəkan itəmat nakotuwın motətul e nıganəmti etəm-iasol min rəha kapman min, ne kig min məmə onəkotən-iarəp nəghatən təwir rəhak e nıganəmtilat, kən e nıganəmti Iaihlue min. ¹⁹ Nian ilat okotuwa motiləs itəmat, kən nıkitəmat təsəht pıkən məmə onəkotuwın motən məmə naka, o nakotəhrol nulan motəghat. Nəsotəginən məto-inu Narmin Rəha Uhgın, in otos-ipinə nəghatən itəm onəkotən e nian

* **10:4:** Selot in suah kit itəm in tatətul əskasik o kantri rəhan. Əplan e tiksonari. **10:6:** Jer 50:6
10:7: Mat 3:2; 4:17; Luk 10:9,11 **10:9:** Luk 10:4 **10:10:** Luk 10:7; 1 Kor 9:14 **10:12:** Luk 10:5-6 **10:14:** Luk 10:10-12; Wək 13:51 **10:15:** Mat 11:24; Jaj 7 **10:16:** Luk 10:3; Rom 16:19

ətuatip əh. ²⁰ Nəsotəginən məto-inu sənəmə itəmat onəkotəghat, məto Narmin Rəha rəhatəmat Tata, otos-ipinə nəghatən kəm itəmat məmə nakoatən-iarəp.

²¹ “Netənim okotegəhan-in-pən pialat ətuatip mın kəm rəhalat tikimır mın məmə okotohamnu ilat, kən tata mın okotol mihin mın kəm nenətilat ətuatip mın, kən nisualkələh okotətul motol nolən ahmen mın əm kəm rəhalat tata mın ne mama mın məmə okotohamnu ilat. ²² Netənim rafin okotetəhau itəmat o nərgək. Məto etəm otətul əskasik mətoarus-pən natimnat mın un okotol namnun, kən Uhgın otosmegəh. ²³ Nian okotol tərət kəm itəmat e taon kit, kən nakotiet motagım motuwın e taon pısın kit mın. İatən pahrien kəm itəmat məmə okol nəsotuwın rafinən e taon mın rəha Isrel mətoarus-pən Nəti Etənim in otuwa mın.

²⁴ “Netənim itəm koatətəlig-in, okol kəsotaprəkis-inən rəhalat iəgətun, kən iolwək mın, okol kəsotaprəkis-inən rəhalat etəm-iasol. ²⁵ Netəm katəgətun ilat, kotəkəike motagien məmə okotuwa motahmen e iəgətun rəhalat, kən iolwək mın kotəkəike motagien məmə okotuwa motahmen e etəm-iasol rəhalat. İo, io etəm-iasol rəha nimə. Okəmə netənim neen kotən rat io məmə io Pielsepul, u nərgin kit rəha Setan, kən okol tahmen mın əm e iolwək mın rəha nimə rəhak.”

*Etənim rəha İesu
təsəginən etənim
(Luk 12:2-7)*

²⁶ Kən İesu təmən məmə, “Tol nəhlan, əsotəginən netənim. Natimat itəm netənim koatəfətain, Uhgın otıləs-iarəpa ikın tagəhag ikın, kən natimnat itəm netənim koatəhluaig-in, Uhgın otıləs-iarəpa, netənim rafin kotəplan. ²⁷ Natimnat itəm iatən kəm itəmat e napinəpən, itəmat onəkotəkəike motən-iarəp mın e nəhag-əhagən, kən natimnat itəm iatən anion, itəmat onəkotəkəike motən-iarəp asol e nıganəmti netənim.

²⁸ “Sotəginən netənim itəm kotitun nohamnuən nıpətətəmat, məto okol kəsotohamnuən narmitəmat. Məto nəkotəgin Uhgın itəm titun nərəkinən nıpətətəmat ne narmitəmat e nıgəm asol. ²⁹ Otəplan-tu. Mənig əlkələh mın, netənim koatol-salim-in məni əkəku əm. Məto okəmə rəhatəmat Tata Uhgın təsegəhan-inən ilat, okol kit təsımisən. ³⁰ Kən noanutəmat e rəhatəmat-kapə, Uhgın tətəfin rafin ilat. ³¹ !Tol nəhlan, sotəginən! Uhgın tolkeike pık itəmat taprəkis-in mənig əlkələh mın əh.

³² “Tol nəhlan, okəmə etənim otən-iarəp nərgək e nıganəmti netənim, kən io mın iatən-iarəp nərgin e nıganəmti rəhak Tata e nego e neai. ³³ Məto okəmə etənim otən-iarəp e nıganəmti netənim məmə in sənəmə rəhak, kən ekən-iarəp e nıganəmti rəhak Tata e nego e neai məmə in sənəmə rəhak.

³⁴ “Nikitəmat təsəhtən məmə emuwa məmə ekələhəu nəməlinuən e nətueintən. Eməsuwamən məmə ekələhəu nəməlinuən, məto emuwa məmə ekol netənim kotəməu. ³⁵ İatən nəhlan məto-inu emuwa məmə ekol iərman otol tıməht ilau rəhan tata, kən pətan otol tıməht ilau rəhan mama, kən pətan otol tıməht ilau uhun, ³⁶ kən etənim otol tikimır ilat atip rəhan mın.†

³⁷ “Kən etənim itəm tolkeike pık rəhan tata ne mama taprəkis-in io, in təsahmenən məmə otuwa rəhak etənim. Kən etənim itəm tolkeike pık netin iərman o pətan taprəkis-in io, in təsahmenən məmə otuwa rəhak

10:20: Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15   **10:20:** Jon 14:26   **10:21:** Jon 14:26   **10:24:** Luk 6:40; Jon 13:16; 15:20   **10:25:** Mat 9:34; 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15   **10:26:** Mak 4:22; Luk 8:17   **10:28:** Rom 8:31; Jem 4:12   **10:31:** Mat 6:26   **10:33:** Luk 12:8-9   **10:36:** Maeka 7:6; Luk 12:51-53;   † **10:36:** Nuwamən rəha İesu otol məmə netənim okotoor ilat mın məto-inu, neen okotahatətə lan, məto neen okəsotahatətəən lan, kən moatətəhau.

etāmim. ³⁸ Kən etāmim itəm tāsīlāsən rəhan nig kəməluau muarisig-in io, † in tāsahmenən məmə otuwa rəhak etāmim. ³⁹ Kən etāmim itəm tatol pik wək əm məmə rəhan nəmegəhən e nətueintən u in otəwir, otəmkarəpən e nəmegəhən pahrien. Məto etāmim itəm otimis o nərgək, in otos nəmegəhən lilin.

⁴⁰ “Kən etāmim itəm tatos itəmat e nikin agien, kən tahmen əm məmə tatos io e nikin agien. Kən etāmim itəm tatos io e nikin agien, kən tahmen əm məmə tatos etəm u itəm təmahl-ipa io. ⁴¹ Kən etāmim itəm tatos e nikin agien ien rəha Uhgın, məto-inu in titun məmə suah u in ien rəha Uhgın, in otos nətouən lan, tahmen əm e itəm ien min koatos. Kən etāmim itəm tatos e nikin agien etəm ətuatip, məto-inu in titun məmə in etəm ətuatip, in otos nətouən lan, tahmen əm e etəm ətuatip. ⁴² Kən etāmim itəm tatos-ipən nəhau ətəp noan-məsin əm kəm rəhak etāmim, məto-inu in titun məmə rəhak etāmim, nat əpnəpin rəhak etāmim in ləhau agın, nıpahrienən iatən kəm itəmat məmə, okol təsəmkarəpənən e rəhan nətouən.”

11

Iesu ne Jon Baptais (Luk 7:18-35)

¹ Nian Iesu tinol namnun nəgətunən rəhan netəm tuelef, təmiet ikin əh muwin e taon min e nitən Kalili, matəgətun netəmim kən matən-iarəp nəghatən rəha Uhgın kəm ilat.

² E nian əh, Jon Baptais tətətig e kalapus, kən in təməto namnusən e wək itəm Iesu tatol. Kən təmahl-ipa rəhan neen netəmim kotuwın motətapəh ron məmə, ³ “?Tahro? ?Ik u etəm kəmatən aupən məmə suah kit otuwa, o itimat ekoatəsahgin etāmim kit min məmə otəpanuwa min?”

⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwin motəplan Jon motəpən nat naka itəm nəmotuwa motəto kən motəplan: ⁵ netəm niganəmtilat təpis kınəotəplan nat. Kən netəmim itəm nelkilat tərət kınəotəto təwir kən minotaliwək. Kən netəm min u kəmos nimisən leprosi, nuwigilat tinəwir. Kən netəm min u matəlgilat təmalu, roiu matəlgilat tinoag, kən netəm min u kəmotimis, kınəotəmegəh min. Kən ian-rat min, roiu əh suah kit tınatən-iarəp namnusən təwir kəm ilat. ⁶ Etāmim otatig e nəwirən pahrien okəmə in təsəhlmanən rəhan nahatətən lak o natimnat itəm io ekol.”

Iesu təməghat-in Jon Baptais

⁷ Nian netəmim rəha Jon koatitəlig, kən Iesu tinətuoun matəghat-in Jon kəm netəm min u koatəpələh əh-ikin, matən məmə, “?Aupən, nəmotuwın ikin taruən-aruən ikin məmə nəkotəplan naka? ?Nəmotuwın məmə nəkotəplan suah kit tahmen e nuwig itəm nımətag tətəhləpik-ahləpik əpnəpin əm? Kəp. ⁸? Kən tahro itəmat nəmoatiet, məmə nəkotəplan suah kit itəm tatuwin e napən wir nəmtin tiəkis? Kəp. Netəm kotuwın e napən wir tol nəhlan, nian rafin kotatig e nimə rəha kig. ⁹?Kən tahro itəmat nəkoatiet, məmə nəkotəplan ien kit? Əwəh, nıpahrienən, kən etāmim əh in ilis taprəkis-in ien. ¹⁰Inu etəm Nəoa Rəha Uhgın təmatəghat-in nian Uhgın təmən məmə, ‘Otəplan-tu. İatahl-ipinə rəhak iahləpis itəm otos rəhak nəghatən. In otaupən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham suatip.’

10:37: Luk 14:26-27 † **10:38:** Nıpəti nəghatən rəha Iesu sənəmə rəhan netəmim okotəkəike kımis e nig kəməluau tahmen əm lan. Nıpəti nəghatən u məmə kitat rafin kitiah kitiah kotəkəike motegəhan-in məmə Uhgın otol nəwian e nəmegəhən rəhatat. Okəm-naka netəmim okotol nəratən kəm kitat, okəm-naka kitat okotimis o nərgin, o kəm-naka nəratən min əh otəsuwamən e nəmegəhən rəhatat. Kitat kotəruru, məto kotətul matip əm o natigən e nəmegəhən itəm Uhgın tolkeike. **10:39:** Mat 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; 17:33; Jon 12:25 **10:40:** Mak 9:37; Luk 10:16; Jon 13:20 **11:5:** Aes 35:5-6; 61:1 **11:10:** Mal 3:1; Luk 1:76

11 Nipahrienən iatən kəm itəmat, etəmim tikə itəm təmaair e nətueintən in ilis taprəkis-in Jon Baptais, kən mətə etəm ləhau agin e nərəməərəən rəha Uhgın, in ilis taprəkis-in Jon.* 12 E nian Jon Baptais təmətuoun matən-iarəp nəghatən rəha Uhgın mətəarus-pa roiu, nərəməərəən rəha Uhgın in təkaskik məmə otol wək matuwın. Kən netəmim itəm kotəskasik kotalkut pik məmə okotuwın motatig ahgin. 13 Iatən nəhlan mətə-inu, aupən agin mətəarus-pa nian rəha Jon, nəghatən mın rəha Lou itəm Uhgın təmos-ipən kəm Moses, ne nəghatən mın rəha ien mın rəha Uhgın, koatən-iarəp nərəməərəən rəha Uhgın. 14 Kən okəmə nikitəmat tagien məmə nakotos nətəligən u, ekən məmə Jon in Elaija itəm in ien kit aupən kəmatən məmə otuwa. 15 Etəm matəlgın tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən mın u.

16 “?Netəm mın u itəm koatatig roiu, ilat kotəhrol nulan? Ilat kotahmen e nisualkələh itəm koatəpələh ikin katol maket ikin moatakuhl motaun-in ilat mın neen məmə, 17 ‘Itimat emotahl nau kəm itəmat məmə onakoatol danis rəha nagienən lan, mətə itəmat nəkəsotolən danis. Kən itimat emoatasək eiue rəha nimisən, mətə nəsotasəkən kitat mın itimat.’ 18 Iatən nəhlan mətə-inu Jon təmuwa, kən matətəuakəm mətəpəs nagwənən matəfak kəm Uhgın, kən məsənimən wain. Kən netəmim kotən məmə, ‘Suah əh, narmın rat kit tətətig lan.’ 19 Mətə nian io, Nəti Etəmim, emuwa kən mətəgwən kən matənim wain, kən netəmim kotən məmə, ‘Otəplan-tu, suah əh in etəmim rəha nagwən pikən ne etəmim rəha napisən, kən motan kələh ilat netəmim rəha nosən mənə e takis, ne netəmim itəm nol təfagə.’ Mətə netəmim itəm koatətəu-pən nitunən rəha Uhgın koatol wək wir mın. Kən wək wir mın əh koatəgətun məmə nitunən rəha Uhgın in nipahrienən.”

*Nahməən asol otuwa
(Luk 10:13-15)*

20 Kən Iesu təməghat əskasik e netəm e taon mın əh itəm in təmol nat pispis tepət ikin e niganəmtilat. Təməghat nəhlan mətə-inu ilat kəsotəuhlinən nətəligən rəhalat o rəhalat nolən rat mın. 21 Təmən məmə, “!Itəmat netəm Korasin, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! !Itəmat netəm Petsaeta, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! Mətə-inu emol pap nat pispis tepət e taon rəhatəmat! Kən okəmə emol natimnat mın əh əpəh Taea ne Saeton aupən, okol netəmim əh-ikin əh kəmotəuhlin rəhalat nətəligən e nolən rat mın, kən ilat kəmotuwın e natimnat rat motuwın moatəpələh e nəmtap e nigəm motəgətun məmə koatəto tərət agin o rəhalat nolən rat mın.

22 Mətə iatən kəm itəmat məmə e nian əh itəm Uhgın otol nalpınən kəm netəmim, nalpınən rəhatəmat in otəskasik, maprəkis-in nalpınən rəha netəm Taea ne Saeton aupən ikin. 23 “?Kən itəmat netəm Kapaneam, nikitəmat təht məmə Uhgın otiləs-ipər itəmat e ikin rəha nisaiiən əpəh e nego e neai? !Kəp! Mətə Uhgın otəhlman itəmat nakotuwın ləhau agin, imə naulisən, mətə-inu emol nat pispis tepət e taon rəhatəmat. Kən okəmə emol natimnat mın əh əpəh Sotom, kən netəm ikin kəmotəuhlin rəhalat nətəligən, kən okol Uhgın təməsərəkinən Sotom, kən təmətatig əm mətəarus-pa u-roiu. 24 Mətə iatən kəm itəmat məmə e nian əh itəm Uhgın otol nalpınən kəm netəmim, nalpınən rəhatəmat in otəskasik, taprəkis-in nalpınən rəha netəm Sotom aupən ikin.”

* **11:11:** Ves u tatən məmə wək rəha Jon, in wək itəm tatos nisaiiən. In tatol əpen-əpenə suatip rəha Kristo itəm Uhgın otahl-ipa, kən in tatən-iarəp məmə Kristo tinatuwa. Wək u in wək asol. Kən Jon in etəm-iasol mətə-inu in tatos wək əh. Mətə nat kit itəm in təwir taprəkis-in wək rəha Jon, in məmə suah kit tatuwa etəm rəha Uhgın nian in tətəhatətə e Iesu Kristo. **11:13:** Luk 16:16 **11:14:** Mal 4:5; Mat 17:10-13; Mak 9:11-13 **11:19:** Mat 9:14 **11:22:** Aes 23; Esik 26-28; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sek 9:2-4 **11:23:** Jen 19:24-28; Aes 14:13-15 **11:24:** Mat 10:15; Luk 10:12

*Itamat itam ninotapou
(Luk 10:21-22)*

²⁵ Kən e nian əh, Iesu tāməfak matən məmə, “Tata Uhgın, ik İərəmərə rəha natimnat rafın ilis e neai ne ləhau e nətueintən. İatənwiwi ik məto-inu nəməhluaig-in nıpəti natimnat mın u e nıganəmti netəmim itəm kotenatig motitun wır nat. Kən nəmol-arəp kəm netəmim itəm kotahmen-pən əm e nisualkələh məmə okotitun wır. ²⁶ Əwəh, Tata, inu nat kit itəm nakolkeike.”

²⁷ Kən Iesu təmatəkəike matən kəm ilat məmə, “Rəhak Tata təmos-ıpa nıtunən rafın ağın kəm io. Kən suah kit tıkə itəm titun wır io u Nəti Uhgın, məmə io pah ətuatıp. Məto Tata Uhgın əm titun. Kən suah kit tıkə itəm titun wır Uhgın, məto io pısın əm u Nəti Uhgın, ekıtun, ne netəmim itəm io emıtəpun məmə ekol-arəp Tata Uhgın kəm ilat.

²⁸ “Otuwa ron io, itamat itəm nəkotol pık wək kən ninotapou o natıpa-inən katıpa əfigəm mın, kən ekos-ıpinə namegən.† ²⁹ Pəs kotalis rəhak katıpa, kən pəs iakaupən məgətun itamat lan. İatən nəhlan məto-inu io etəm mətig, kən rəhak nətəligən in ləhau. Kən onəkotos namegən e rəhatəmat nəmegəhən. ³⁰ Tol nəhlan məto-inu rəhak wək ekos-ıpinə kəm itamat in tımətig, kən rəhak katıpa in toigoig.”

12

*İərəmərə rəha Sapat
(Mak 2:23—3:6; Luk 6:1-11)*

¹ Kən e nian əh e Sapat kit, Iesu ne rəhan mın netəmim kəmotaliwək motuwın-pən e nasumən rəha wit, nat kit tahmen e rais, kən rəhan netəmim nəumis təmus ilat, kən kəmotəhl noa wit kən motun. ² Məto nian Farisi mın kəmotəplan ilat, kən kəmotən-ıpən kəm Iesu məmə, “!Ei, əplan-tu! Rəham netəmim koatol nat kit itəm koatətgəhl Lou rəha Sapat.”

³ Kən Iesu təmən-ıpən kəm ilat məmə, “?Nəmotafın o kəp, nat naka itəm Kig Tefit təmol aıpən, nian in ne rəhan mın netəmim nəumis təmus ilat? ⁴ In təmuwın imə e Nımə Tapolen Rəha Uhgın, kən mos pıret mun itəm pris mın kınotos-ıpən rəkis kəm Uhgın. Kən nolən əh tatətgəhl Lou, məto-inu pıret əh, Lou tatən məmə pris mın əm kotitun nunən. ⁵ ?Kən nəmotafın e Lou o kəp, məmə nian rafın e Sapat, pris mın əpəh e Nımə Rəha Uhgın, ilat koatol wək rəhalat itəm tatətgəhl Lou rəha Sapat? Məto Uhgın tatəplan məmə nat əh in tətuatıp əm. ⁶ Məto iatən kəm itamat məmə suah kit u ikın-u in ilis taprəkis-in Nımə Rəha Uhgın. ⁷ E Naoa Rəha Uhgın, in tatən məmə, ‘Nat kit tatol nıkik tətəgien, inu məmə onəkotasəkitun netəmim, məto sənəmə rəhatəmat sakrifais mın itəm nəkoatol moatos-ıpa kəm io itəm tatol nıkik tətəgien.’

Okəmə nəkotitun nıpəti nəghatən u, kən netəm mın u itəm kotətuatıp, okul nəsotakilən ilat motən məmə ilat koatol nolən rat. ⁸ İatən nəhlan məto-inu io, Nəti Etəmim, io İərəmərə rəha Sapat.”

⁹ Kən Iesu təmıet ikın əh, maliwək matuwın əpəh imə e nımə rəha nuəfımınən rəhalat. ¹⁰ Kən əmun ikın əh, suah kit əh-ikın nelmın təmımıs, təsəg-ətuatıp-inən. Kən kəmotətapəh o Iesu məmə, “?Tahro? ?In tətuatıp e Lou məmə e Sapat, etəmim titun nol-wırən etəmim itəm tatımıs?” İlat kəmotətapəh

11:25: 1 Kor 1:26-29 **11:27:** Mat 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2 † **11:28:** Nəghatən u ‘natıpa-inən katıpa əfigəm mın’ tatəghat-in Lou rəha netəm İsrəl itəm kotahmen e nat təfigəm məto-inu Lou mın u, ilat kotəskasık pık, kən tıəkis o nolən. **11:28:** Jer 31:25 **11:30:** 1 Jon 5:3 **12:1:** Dut 23:25 **12:2:** Eks 20:10 **12:4:** 1 Saml 21:1-6 **12:4:** Lev 24:5-9 **12:5:** Nam 28:9-10 **12:6:** Mat 12:41-42 **12:7:** Hos 6:6; Mat 9:13

ron mæto-inu koategæs-in nat tærat kit ræha Iesu itəm ilat okotilæs-ipən in e kot ron.

¹¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmæ, “?Okəmæ itəmat kit rəhan kit sipsip, kən sipsip un tiwig-pən e noakimil e Sapat, nikitəmat təht məmæ suah əh otuwın miuw-pər-pa mın? !Əwəh! Otəkəike muwın miuw-pər. ¹² !Məto etəmim, in nat keike taprəkis-in sipsip! Kənu, in tətuatip əm e Lou məmæ natol nat itəm təwir e Sapat.”

¹³ Kən təmən-ipən kəm etəm nelmin təmimis məmæ, “Əg-ətuatip-in-tu nelməm.” Kən təmæg-ətuatip-in nelmin, kən nelmin tinuwa minəwir agin mın, tinahmen e nelmin kit mın. ¹⁴ Məto Farisi mın kəmotiet motuwın ihluə minoatəte noa ron məmæ okotohamnu Iesu.

Iolwək itəm Uhgın təmītəpun

¹⁵ Kən Iesu təmītun nətəligən rəhalat, kən təmiet ikin əh. Kən netəmim tepət kəmotuarisig in. Kən in təmöl-wır nımisən rafin rəhalat kotuwa motəwir mın. ¹⁶ Kən təmən-iəhau ilat məmæ okəsotən-iarəpən in kəm netəmim mın. ¹⁷ Natımnat mın əh kəmotiet məmæ nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgın otuwa mol nıpahrienən lan. Uhgın təmos-ipən kəm ien Aesea u aupən o nən-iarəpən məmæ,

¹⁸ “Inu iolwək rəhak itəm io enitəpun rəkis, iakolkeike pik in, kən nikik tagien pik ron.

Kən io oekol məmæ Narmın Rəhak otuwa marioah lan.

Kən in otən-iarəp nolən ətuatip rəhak ne nosmegəhən rəhak e nıganəmti netəmim e nəptən pisin pisin mın.

¹⁹ Okol in təsərgəhəuən kən məsəgət əfəməhən, məsəghat pikən ikin netəmim kotərgəfimən ilat mın ikin.

²⁰ In etəm mətig,

kən in otol təwir kəm netəmim itəm koatəpou kən rəhalat nəsanənən tikə.*

In otol nəhlan mətoarus-pa nolən itəm in tətuatip, otol win e nolən itəm tərat.

²¹ Kən netəm u sənəmə noanol mın rəha Isrel, ilat okotələhəu-pən əskasik rəhalat nətəligən tətətig lan, məmæ in otosmegəh ilat.”

Iesu ne Pielsepul

(Mak 3:20-30;

Luk 11:14-23; 12:10)

²² Kən netəmim kəmotilæs suah kit motuwa kəm Iesu itəm nıganəmtin təpis kən təsəghatən məto-inu narmın rat kit tətətig lan. Kən Iesu təmöl-wır mın, kən suah əh tənətəplan nat kən minatəghat. ²³ Kən netəmim rafin narmilat təmiwig motən məmæ, “?Okəmæ naka suah u in Mipi Kig Tefit itəm Uhgın təmən məmæ otahl-ipa?”

²⁴ Kən nian Farisi mın kəmotəto nat əh ne nəghatən lan, kən kəmotən məmæ, “Suah əh tatəhg-iarəp narmın rat mın e nəsanənən əm rəha Pielsepul u etəm-iasol rəha narmın rat mın.”

²⁵ Məto Iesu titun nətəligən rəhalat, kən təmən-ipən kəm ilat məmæ, “Okəmæ netəmim e kantri kit koatoor ilat mın, kən okotərəkin rəhalat kantri. Kən tahmen-pən əm e taon kit o latuənu kit, okəmæ netəmim kotoor ilat mın, kən okotərəkin taon un o latuənu un.

²⁶ “Kən okəmæ Setan tatəhg-iarəp narmın rat mın rəhan e netəmim, kən tatol atip əm tikimir kəm in. ?Kən otahro nulan, rəhan nərəmərəən otətul? ²⁷ ?Kən

12:10: Luk 14:3 **12:12:** Luk 14:5 **12:14:** Jon 5:16 **12:16:** Mat 8:4; Mak 3:12 **12:18:** Mat 3:17 * **12:20:** Nəghatən Kris ətuatip rəha ves 20 tatən məmæ, “Okol təsətgəhlən nuwig kit itəm təmeko, kən okol təsəmkəmis agin-əhən wik rəha lait itəm tatəhaniəm əm.” **12:21:** Aes 42:1-4 **12:24:** Mat 9:34; 10:25

okāmā io iatəhg-iarəp narmīn rat mīn e nəsānənən rəha Pielsepul, kən tahro e rəhatəmat mīn netəmim? ?Ilat koatəhg-iarəp narmīn rat mīn e nəsānənən rəha pah? ?Rəha Setan? Kəp. Kən tərət māmə nakoatən māmə io iatol nəhlan. Tol nəhlan, rəhatəmat netəmim okotakil nəghatən mīn rəhatəmat, motən māmə in neiueiuəən. ²⁸ Məto okāmā iatəhg-iarəp narmīn rat mīn e nəsānənən rəha Narmīn Rəha Uhgīn, kən nərəmərəən rəha Uhgīn tīnuwa rəkis otəmat.

²⁹ “Kən ekən e suatip kit mīn tol nulan māmə, etəmim kit tikə māmə titun nuwīnən e nīmə rəha etəmim kit itəm təsānən māmə otəmīk rəhan natimnat. Məto otaupən mēlis ətāin etəm u itəm təsānən, uarisig təpanuwīn imə məmki-rəkis rəhan natimnat.

³⁰ “Etəm u itəm təsuarisig-inən io, in rəhak tikimīr. Kən etəm u itəm təsargətāinən sipsip mīn, in tatoor ilat kotagim atit. ³¹ Tol nəhlan iatən kəm itəmat māmə, Uhgīn otafəl rəkis nolən rat mīn rafin pīsīn pīsīn,† ne nəghatən rat mīn rafin pīsīn pīsīn itəm netəmim koatən lan, məto otol nalpīnən kən məsaluīnən nəghatən rat mīn itəm netəmim koatən e Narmīn Rəhan. ³² Kən okāmā etəmim tatən rat io, Nəti Etəmim, kən Uhgīn otaluīn kən məsalpīnən. Məto etəmim itəm tatən rat Narmīn Rəha Uhgīn, Uhgīn okol təsaluīnən nian kit, e nətueintən u, ne e nian itəm tatuwa.‡

³³ “Okāmā nig in təwīr, kən noan in təwīr, okāmā nig in tərət, kən noan in tərət. Tol nəhlan məto-inu itəmat nəkotəplan əm e noa nig māmə nig in təwīr o nig in tərət.§ ³⁴!Itəmat nəkotahmen e sinek! Itəmat noatol nolən eko-eko, kən itəmat netəm nakotərat. Okol nəsotənən nat təwīr kit, məto-inu nian etəmim tatəghat, tatən əm nat naka itəm tərīoah e nīkin. ³⁵ Etəmim itəm nətəligən təwīr tərīoah e nīkin, nian rafin in tatən nat itəm in təwīr. Kən etəmim itəm nətəligən rat tərīoah e nīkin, nian rafin in tatən nat itəm tərət. ³⁶ Iatən kəm itəmat māmə e nian Uhgīn otakil netəmim lan, netəmim okotəkəike kən-iarəp kəm in māmə tahro ilat kəmoatən nəghatən rat əpnapīn mīn rafin rəhalat. ³⁷ Tol nəhlan, in otakil rafin nəghatən pīsīn mīn rəhatəmat, māmə itəmat netəm kotətuatip o netəm kotərat.”

Nəmtətin rəha Jona

(Mak 8:12; Luk 11:29-32)

³⁸ Kən iəgətun mīn neen rəha Lou ne Farisi mīn kəmotən-ipən kəm in māmə, “Iəgətun. Ekotolkeike māmə ekotəplan nəmtətin kit itəm tapīspīs itəm ik onəkol.”;

³⁹ Məto təmən-ipən kəm ilat māmə, “Itəmat netəm roiu ne, nakotərat, nəmotapəs rəhatəmat nahatətəən o Uhgīn, tahmen e pətan kit tapəs rəhan iərman matətəu-pən suah pīsīn. Kən roiu nakotolkeike māmə ekol nəmtətin kit itəm otəgətun māmə emīsi-pən o Uhgīn. Məto Uhgīn otos-ipən əm nəmtətin kitīəh əm, kən inəh nəmtətin rəha ien əh Jona. ⁴⁰ Tahmen əm māmə Jona təməməhl e nian kisil lapīn ne nərəuiəgən e nərpi nəm asol, kən Nəti Etəmim, in otəməhl nian kisil lapīn ne nərəuiəgən əpəh e nīki nəptən.

12:28: Wək 10:38; 1 Jon 3:8   **12:30:** Mak 9:40; Luk 9:50   † **12:31:** Uhgīn tətəfəl rəkis nolən rat mīn nian netəmim kotəuhlin rəhalat nətəligən kən moatətapəh-in māmə in otaluīn məsalpīnən rəhalat nolən rat mīn.   **12:31:** Hip 6:4-6   ‡ **12:32:** Netəmim neen kotən māmə nəghatən u tatəghat-in netəm mīn u itəm kəmoatən māmə Iesu tatol-wīr netəmim e nəsānənən rəha Setan. Tahmen əm māmə ilat kotaun-in māmə Narmīn Rəha Uhgīn in Setan. Netəmim neen mīn kotən māmə nəghatən u tatəghat-in netəmim itəm kəsotahatətəən əh e Iesu, kən motapəs wək rəha Narmīn Rəha Uhgīn.   § **12:33:** Nīpəti nəghatən rəha Iesu māmə in etəm təwīr məto-inu tatol əm natimnat wīr mīn.   **12:33:** Mat 7:16-20   **12:34:** Mat 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:43-45   **12:38:** Mat 16:1; Luk 11:16; Jon 6:30   **12:39:** Jona 1:17; Mat 16:4; Mak 8:12   **12:40:** Jona 1:17

⁴¹ “E nian əh itəm Uhgın otakil netəmim rafın, kən netəm Nineva aupən, ilat okotətul motən-iarəp məmə itəmat noanol rəha Isrel nakotərat. Okotitun nənən nəhlan məto-inu nian ilat kəmotəto nəghatən rəha ien əh Jona, ilat kəmotəuhlin rəhalat nətəligən o rəhalat nolən rat mın. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilis taprəkis-in Jona tınuwa. ⁴² Kən e nian əh itəm Uhgın otakil netəmim rafın, kən kwın rəha nəptən pis ikın, in otətul mən-iarəp məmə itəmat netəm nakotərat. Otıtun nənən nəhlan məto-inu, in təmiet e nıkalın nəptən əpəh isəu agın, kən maliwək muwa məmə otəto nəghatən rəha Kig Solomon itəm tenatig wır. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilis taprəkis-in Kig Solomon tınuwa.

⁴³ “Nian narmın rat tiet e etəmim, kən in otuwın maliwək mətan əpəh ikın nig ne niamitə tikə ikın, kən nəhau tikə ikın, mategəs-in ikın otatig mameg ikın, məto təsəplanən. ⁴⁴ Kən tən atıp əm kəm in məmə, ‘Ekitəlig-pən e rəhak nimə itəm emisi-pən ikın.’ Kən nian tuwa məplan nimə, etəmim tikə ikın, kən kəmafəl, kən məlin wır natımnat. ⁴⁵ Kən tuwın mit narmın rat sepın mın itəm kotərat pik taprəkis-in in, kən motuwın imə motatig, kən natigən rəha suah əh roiu tərat pik taprəkis-in rəhan natigən itəm aupən. Kən kotahmen əm e itəmat netəm kotərat itəm nəkotatig roiu.”

Mama rəha Iesu ne pian mın

(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ Nian Iesu tatəghat əh kəm netəmim, kən rəhan mama ne pian mın koatətul əpəh ihluə moatətapəh-in məmə okotəghat kəm in. ⁴⁷ Kən etəmim kit təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Rəham mama ne pian mın əpəh ihluə koatətul. Ilat kotolkeike məmə okotəghat kəm ik.”* ⁴⁸ Kən Iesu təmən-ipən kəm suah əh itəm təmən-iarəp məmə, “?Pah u rəhak mama, kən pah u piak mın?” ⁴⁹ Kən mæg-ətuatıp-in-pən nelmin mægətun-pən rəhan netəmim, kən mən məmə, “! Inu rəhak mama ne piak mın! ⁵⁰ İatən nəhlan məto-inu pah u tatol nəwia rəhak Tata əpəh ilis e nego e neai, in piak, ne wınık, ne rəhak mama.”

13

Nimaa nəghatən e nəptən

(Mak 4:1-20; Luk 8:4-15)

¹ E nian ətuatıp əh, Iesu təmiet e nimə muwın matəpələh əpəh iuəhkır e nıkalı Lek Kalılı. ² Məto-inu netəmim tepət kəmotuwa kətul kıtəlau in, kən in təmuwın e bot kit matəpələh. Kən netəmim kəmoatətul ipar. ³ Kən in təmən-ipən natımnat tepət kəm ilat e nimaa nəghatən mın.

Təmən məmə, “Etəmim kit təmuwın məmə oteatəgtəg rəhan nıkuti wit əpəh e rəhan nasumən. ⁴ Kən nian təmərakin-rakin rəhan nıkuti wit, neen kəmotısas-pən e suatıp, kən mənig mın kəmotuwa motun ilat rafın. ⁵ Kən nıkuti wit neen kəmotısas-pən e nəptən itəm kəpiel iuəhkır əm. Kəmotəwiə uəhai əm məto-inu nəptən noan məsin əm. ⁶ Məto nian mıtgar tər, kən məhg ilat koatauke-auke məto-inu nokilat təseiuiəu pikən. ⁷ Kən nıkuti wit neen kotısas-pən e nıki nəlkosık, kən nian nıkuti wit kotəwiə məto nəlkosık tətatu-atu ilat kən kəmotamıs. ⁸ Kən nıkuti wit neen mın kəmotısas-pən e nəptən itəm təwır, kən kəmotə-in noalat, neen noalat wan-hanrı, neen noalat sikiste, neen noalat tate. ⁹ Etəm matəlgin tatig, təwır məmə in otətəlig-in wır kən mıtun nəghatən mın u.”

12:41: Jona 3:5   **12:42:** 1 King 10:1; 2 Kron 9:1   **12:45:** Luk 11:24-26; 2 Pita 2:20   * **12:47:** E kopi oas mın neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, ves 47 tikə.   **12:50:** Rom 8:29   **13:2:** Luk 5:1-3

¹⁰ Kæn netəm ræha Iesu kəmotuwa motətapəh ron məmæ, “?Tahro natəghat kəm netəmim e nimaa nəghatən mīn?”

¹¹ Kæn Iesu təmən-ipən kəm ilat məmæ, “Iatən nəhlan mətə-inu itəmat un, Uhgīn təmerəh e suatip otəmat məmæ itəmat onəkotitun nəghatən anion mīn ræha nərəmərəən ræha Uhgīn. Mətə ilat əh, Uhgīn təməserəhən e suatip nulan olat. ¹² Tol nəhlan mətə-inu, etəm u itəm rəhan əh-ikīn nītunən, Uhgīn otos-ipən mīn nītunən kəm in, kæn rəhan nītunən in otepət pīk. Mətə etəm u itəm rəhan nītunən tikə, Uhgīn otos-irəkis rafin rəhan nītunən itəm nīkin təht məmæ in tatos. ¹³ Iatəghat e nimaa nəghatən kəm ilat mətə-inu ilat koatəplan pap mətə kəsotitunən, kæn ilat koatəto pap mətə kəsotitun wīrən. ¹⁴ Nəmegəhən rəhalat tatol nəghatən ræha ien Aesea tatuwa matol nīpahrienən lan. In təmən məmæ,

‘Okəatəto, moatəto, moatəto,
mətə okol kəsotitunən.

Kæn okəatəplan, moatəplan, moatəplan,
mətə okol kəsotitunən nian kit.

¹⁵ Tol nəhlan mətə-inu nīkilat tīnuwa məskasīk,
kæn kinotəpou-in nətəlig-inən,
kæn motahtosīg-in nīganəmtīlat.

Okəmə təsolən nəhlan, okəm-naka ilat okotəplan e nīganəmtīlat,

kæn ilat okotətəlig-in e matəlgīlat,

kæn nīkilat otəmət-mətīg,

kæn okotitun,

kæn okotəuhlin-pa ilat ron io məmæ ekosmegəh ilat.’

¹⁶ Mətə itəmat u, Uhgīn təmawte-in rəhan nəwīrən kəm itəmat, kæn nian nəkotəplan, nəkotitun, kæn nian nakotəto, nəkotitun. ¹⁷ Nīpahrienən iatən kəm itəmat məmæ, ien mīn tepət ne netəm ətuatip mīn tepət kəmotolkeike pīk məmæ okotəplan nat naka itəm nakoatəplan, mətə kəsotəplanən. Kæn motolkeike pīk məmæ okotəto nat naka itəm nakoatəto, mətə kəsotətəən.”

¹⁸ Kæn Iesu təmatəkəike matən məmæ, “Itəmat otətəlig-in wīr-tu məmæ nəkotitun nīpətī nimaa nəghatən ræha etəm u itəm təmərakin nīkuti wit.

¹⁹ Nīkuti wit itəm təmīsas e suatip, in tahmen e etəmim itəm tətə nəghatən ræha nərəmərəən ræha Uhgīn, mətə in təsitunən. Kæn Setan tuwa mos-irəkis uəhai əm nəghatən əh itəm təmuwīn e nīkin.

²⁰ “Kæn nīkuti wit itəm təmīsas-pən e nīsīp itəm kəpiel iuəhkir əm, in tahmen e etəmim itəm tatətə nəghatən ræha Uhgīn, kæn mos e nīkin agien, ²¹ mətə nokīn təseiuaiu pīkən, kæn tatətul əm o nian əkuəkīr əm. Nian nəsəsauən, o nərətən tuwa e nəmegəhən rəhan o nəghatən əh, kæn təme uəhai əm e rəhan nahatətəən.

²² “Kæn nīkuti wit itəm təmīsas-pən e nīki nəlkosīk, in tahmen e etəmim itəm tətə nəghatən ræha Uhgīn, mətə rəhan nətəligən tatuwīn pīk o natīmnat ræha nətueintən, kæn in tolkeike məmæ rəhan nautə otepət, kæn nətəligən mīn əh kotatu-atu nəghatən ræha Uhgīn, kæn nəghatən əh təsoe-inən noan.

²³ “Mətə nīkuti wit itəm təmīsas-pən e nəptən wīr, in tahmen e etəmim itəm tətə nəghatən ræha Uhgīn kæn mītun nīpətīn. Kæn e nəmegəhən rəhan, in otoe-in noan, nian neen noan wan-hanrīt, nian neen noan sikiste, kæn nian neen noan tate.”

Nimaa nəghatən e manuwīhl itəm tərət

²⁴ Kæn Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit mīn kəm ilat matən məmæ, “Nərəmərəən ræha Uhgīn, in tahmen e etəmim kit itəm təmərakin nīkuti wit

e rəhan nasumən. ²⁵ Məto nian in ne rəhan mīn netəmim kəmoatapil, rəhan kit tikimīr təmuwīn mərəkin nīkuti manuwihl rat mīn e rəhan nasumən, kən magim. ²⁶ Kən nīkuti wit wīr mīn kəmotəwiə motol iahgin motol noalat. Məto e nian əh, nīkuti manuwihl rat mīn kəmotər mīn motuwa motol iahgin.

²⁷ “Kən slef mīn rəha etəmim əh, kəmotuwa motəplan in, motən məmə, ‘Etəm-iasol. ?Nīkuti wit mīn itəm nəmərakin e rəham nasumən, ilat nīkuti wit wīr mīn əm, o kəp? ?Məto tahro nīkuti manuwihl rat mīn kīnotər?’ ²⁸ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Tikimīr kit təmol nat əh.’

“Kən rəhan slef mīn kotən-ipən kəm in məmə, ‘?Məto tahro? ?Nakolkeike məmə itimat ekotuwin kew rəkis manuwihl rat mīn əh?’

²⁹ “Məto təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Kəpə. Otəpəs. Okəmə itəmat nakotuwin kew rəkis manuwihl rat mīn, kən məta nakotew rəkis mīn wit wīr mīn. ³⁰ Pəs ilau kərən əm kuər mətoarus-pən wit tīnimətə. Kən ekən-ipən kəm netəmim itəm okotəulək-in wit məmə ilat okotaupən motew rəkis manuwihl itəm tərət motəlis o nərakin-pənən e nīgəm. Uarisig okotəulək-in wit wīr mīn moatəmīk moatuwa e nīpəgnoa nīmə rəhak itəm katəlin nagwənən ikin.’ ”

Nimaa nəghatən e

*nīkuti mastat**

(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

³¹ Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit mīn kəm ilat məmə, “Nərəməərəən rəha Uhgīn in tahmen e nīkuti mastat itəm etəmim təmos muwīn məfe e rəhan nasumən. ³² Nīkuti mastat əh in nətīn agīn, məto nian in otəwiə, in otuwa iahgin tahmen e nīg kit, kən mənig mīn itəm koatiwig ilis okotuwa motol nimaalat e nelmīn mīn.”

Nimaa nəghatən e is

(Mak 4:33-34; Luk 13:20-21)

³³ Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit mīn məmə, “Nərəməərəən rəha Uhgīn in tahmen-pən e is noan məsīn itəm pətan kit tətalkin e flaoa tepət itəm kəmol-pən e pesīn asol, kən tətahl flaoa rafīn tətasis matol iahgin.”

³⁴ Natīmnat mīn əh rafīn, Iesu təmuəh nimaa nəghatən lan kəm netəmim. Nīpahrienən məmə təməsənən nat kit kəm ilat okəmə təməsuəhən nimaa nəghatən. ³⁵ Nolən əh təmol nəghatən rəha ien aupən tatuwa matol nīpahrienən lan. Təmən məmə, “Ekən-iarəp rəhak nəghatən e nuəhən nimaa nəghatən mīn. Ekən-iarəp natīmnat itəm eməhluaig-in ilat nian emətuoun matol nətueintən mətoarus-pa u-roiu.”

Iesu təmən nīpəti nimaa nəghatən e manuwihl

³⁶ Kən Iesu təmīet rəkis e netəmim, kən muwīn e nīpəgnoa nīmə kit. Kən rəhan mīn netəmim kəmotuwa ron motətapəh məmə, “Ən-tu kəm itimat nīpəti nimaa nəghatən e manuwihl itəm təmər e nasumən.”

³⁷ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Etəmim itəm təmərakin nīkuti wit e nasumən, inu io, Nəti Etəmim. ³⁸ Kən nasumən, in nətueintən, kən nīkuti wit wīr mīn, ilat u netəmim rəha Uhgīn itəm tətərəməərə elat. Kən manuwihl rat mīn, ilat netəmim rəha Setan. ³⁹ Kən tikimīr itəm təmuwīn mərəkin manuwihl rat, in Setan. Kən nian okəulək-in nasumən, in namnun nian, kən netəmim itəm koatəulək e nasumən, ilat u nagelo mīn. ⁴⁰ Okotəmīk manuwihl rat motan-ətīp e nīgəm, nolən əh tahmen əm e namnun nian.

⁴¹ “Io Nəti Etəmim, ekahl-ipinə nagelo mīn rəhak okotuwin ikin iatərəməərə ikin, motoe rəkis natīmnat rafīn ne netəmim rafīn itəm koatiuw-pən netəmim

* **13:30:** Mastat in nīg itəm katol-pən nīkutin e nagwənən məmə tatəpien wīr. Nīkutin in natiəkəku agīn. **13:35:** Sam 78:2 **13:40:** Sam 78:2

o nolən təfagə rat mīn. ⁴² Ilat okotərakin-pən ilat e nīgəm asol, kən ikīn əh netəmim okotasək kən moatəgətāin nəluilat mīn. ⁴³ Kən netəm kotətuatip okotasə tahmen e mit e nərəmərəən rəha rəhalat Tata Uhgīn. Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlīg-in wīr nəghatən mīn u.”

Nimaa nəghatən e bokis mənī itəm tatəhluaig

⁴⁴ Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgīn in tahmen e bokis mənī kit itəm tatəhluaig e nəptən kit. Kən etəmim kit təmətan məplan bokis mənī əh, kən tatig mītənim mīn. Nīkin təmagien pīk, kən təmuwīn mol-salīm-in natīmnat rafin rəhan, kən mos-nəmtīn nəptən əh.”

Nimaa nəghatən e kəpiel perel

⁴⁵ Kən Iesu təmən məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgīn in tahmen e etəmim itəm tategəs-in natīmnat, kən matol-salīm-in mīn. Kən in tategəs-in kəpiel wīr mīn nəmtīlat tīkīs, katən məmə perel. ⁴⁶ Nian təməplan perel kit itəm təwīr pīk agīn, kən in təmuwīn mol-salīm-in rəhan natīmnat rafin, kən muwīn mos-nəmtīn perel əh kən mīləs rəhan.”

Nimaa nəghatən e net rəha niuwən nəm

⁴⁷ Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgīn in tahmen e nian netəmim koatərakin-pən net əpəh itəhəi moatos nəm pīsīn pīsīn mīn lan. ⁴⁸ Nian net tīnərioah e nəm, kən kotiuw-par net, kən motoor nəm mīn motaii-pən nəm wīr mīn e kətīm asol mīn rəhalat, mətə okotərakin nəm itəm kotərat. ⁴⁹ Kən e namnun nian, nagelo mīn okotuwa motos-irəkīs netəmim itəm kotərat o netəmim itəm kotətuatip, ⁵⁰ kən motərakin-pən netəm kotərat e nīgəm asol, kən ikīn əh netəmim okotasək moatəgətāin nəluilat.

⁵¹ “?Itəmat nəkotītun natīmnat mīn un, o kəp?” Kən ilat kəmotən kəm in məmə, “Əwəh.” ⁵² Kən təmən kəm ilat məmə, “Tol nəhlan, iəgətun mīn rafin rəha Lou itəm kəməgətun wīr ilat e nərəmərəən rəha Uhgīn, kotahmen e etəm-iasol rəha nīmə itəm rəhan nautə tepət. Kən nian kit in tatos-irəkīs nat wi e rəhan nautə, kən nian kit mīn tatos-irəkīs nat oas.”†

Ien itəm kəsīsiai-inən (Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Nian Iesu tīnol namnun nuəhən nimaa nəghatən mīn əh, kən təmīet ikīn əh, ⁵⁴ muwīn iman ikīn. Kən təmatəgətun netəmim əpəh e nīmə rəha nuəfīmīnən, kən narmīlat təmiwīg, kən kotən məmə, “?Suah u təmīləs hiə nenatīgən əh ne nəsanənən əh o nolən nat pīspīs mīn? ⁵⁵ Suah əh, kitat kotītun wīr in. ?In neti etəmim itəm tatol nīmə, o kəp? ?Kən rəhan mama, in Meri, kən pian mīn ilat Jemes, ne Josep, ne Saimon, ne Jutas, o kəp? ⁵⁶ ?Kən rəhan kaka mīn kitat mīn ilat, o kəp? ?Təmos hiə nītunən o nolən natīmnat mīn əh?” ⁵⁷ Kən nīkilat təsagienən ron kən motəuhlin məntaalat ron.

Mətə Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə suah kit in ien, netəmim rafin koatīsiai-in. Mətə rəhan mīn netəmim əpəh latuənu ne rəhan mīn netəmim e nīpəgnoa nīmə rəhan, ilat əm kəsotīsiai-inən.”

⁵⁸ Kən təməsolən nat pīspīs tepət ikīn əh, mətə-inu ilat kəsotahatətəən lan.

13:41: Mat 24:31; 25:31; Mak 13:27   **13:42:** Mat 8:12   **13:43:** Mat 8:12   **13:50:** Mat 13:42; Luk 13:28   † **13:52:** Kəm-naka nəghatən u ‘nat oas’ tatəghat-in nəghatən rəha Uhgīn itəm kəməte rəkīs e Naoa Rəha Uhgīn əpəh e Oltesteman, kən nəghatən u ‘nat wi e rəhan nautə’ tatəghat-in nəgətunən wi rəha Iesu.   **13:54:** Jon 7:15   **13:55:** Jon 6:42   **13:57:** Jon 6:42

14

Kig Herot Antipas təməghat o Iesu

(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

¹ E nian əh, Kig Herot Antipas u tatərəməərə e nitən Kalili, təməto namnusən rəha Iesu. ² Kən təmən-ipən kəm rəhan etəm-iasol min məmə, “Suah u in Jon Baptais itəm təməmegəh min e nımısən. Tol nəhlan tatos nəsanənən əh o nolən nat pıspıs min.”

Nımısən rəha Jon Baptais

³⁻⁴ Herot Antipas təməghat nəhlan məto-inu in təmohamnu rəkis Jon Baptais. Inu namnusən e nımısən rəha Jon Baptais, tol min-nulan.

Aupən ikin, Kig Herot Antipas təmakləh-in Herotias u pətaguıhl rəha pia Herot u, Filip Kitiəh. Kən Jon təmən-ipən kəm in məmə, “Təsətuatipən məmə nəkiləs pətan u, məto-inu nakatətgəhl Lou.” Kən Herot Antipas təmaskəlim Jon o Herotias, məlis ətain, mıləs-ipən e kalapus. ⁵ Herot Antipas tolkeike məmə in othamnu Jon, məto təməsolən məto-inu tatəgin netəmim. İlat koatısiai-in Jon moatən məmə in ien kit.

⁶ Məto nian kit, Herot Antipas təmol lafet kit rəha nian təmaiir lan, kən pətan əkəku, nəti Herotias, təmol danis aupen e nıganəmti netəmim rafın. Kən rəhan nolən danis təmol Herot Antipas nıkin təmuwın pık lan, ⁷ kən tol nəhlan, in təmən-iəkis mos noanawıl məmə in otos-ipən nat naka itəm pətan əkəku əh tolkeike. ⁸ Kən Herotias təməghat kəm nətin, kən nətin təmən-ipən kəm Herot Antipas məmə, “Os rəhn-kapə Jon Baptais e plet kit muwa ikin-u mos-ipa kəm io roiu.” ⁹ Kən kig, nıkin təpou. Məto təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə ilat okotol nəwia nəti Herotias, məto-inu o rəhan noanawıl ne nəniəkısən itəm təmol e nıganəmti netəmim. ¹⁰ Kən təməhl-ipən netəmim neen kotuwın e kalapus, kən ilat kəmotətətip rəkis rəhn-kapə Jon ikin əh, ¹¹ motələhəu-pən e plet kit, motos motuwa, motos-ipən kəm nəti Herotias, kən in təmos-ipən kəm rəhan mama. ¹² Kən netəmim rəha Jon kəmotuwın motıləs nıpətın motuwın motitənım, kən motuwın motən-ipən kəm Iesu.

Iesu təmagwən netəmim faif-taosan

(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)

¹³ Nian Iesu təməto namnusən əh, kən təmətipən e bot kit muwın əpəh ikin kıkə-kıkə ikin. Məto nian nımanin netəmim kəmotıtun ikin təmuwın ikin, ilat kəmotiet e rəhalat latuənu min motaliwək ipar motuarisig-in Iesu. ¹⁴ Nian Iesu təmuwar, təməplan nımanin netəmim tepət, kən nıkin təmahmə olat matakəike ilat, kən mol-wır nımısən min rəhalat.

¹⁵ Kən ehnaipən iuəhkır o napinəpən, rəhan min netəmim kəmotuwa ron moatən məmə, “İkin-u, ikin kıkə-kıkə ikin, kən otəsuwəhən talugin. Ahl-ipən nımanin netəmim məmə okotuwın latuənu min motos-nəmtin nıgilat neen nəgwənən.”

¹⁶ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Kəp. Otəpəs əm ilat kotatig, kən itəmat əm otagwən ilat.”

¹⁷ Məto komotən-ipən kəm in məmə, “İtimat ekoatos əm pıret faif ne nəm kəiu.”

¹⁸ Kən təmən məmə, “Otos motuwa kəm io.” ¹⁹ Kən mən-ipən kəm netəmim məmə okotəpələh ləhau e manuwihl. Kən təmos pıret faif ne nəm kəiu əh, masipər əpəh e neai, matəfak-pən ron, kən məmkas pıret. Kən təmos-ipən kəm

rəhan min netəmim, kən ilat kotos-ipən kəm nimanin netəmim. ²⁰ Kən ilat rafin kəmotagwən, nərpilat tasis. Kən nīmismisi nagwənən itəm kəmotapəs, netəmim rəha Iesu kəmotaii-pən e kətim asol ilat tuelef itəm kəmotər kər wir. ²¹ Kən netəmim itəm kəmotagwən, nəman əm tahmen e faif-taosan, mətə kəsafinən nīpitan ne nisualkələh.

Iesu təmaliwək e nəhau
(Mak 6:45-52; Jon 6:16-21)

²² Kən Iesu təmən kəm rəhan netəmim məmə ilat okotətipən e bot motaupən moatuwin entənipən-pən e lek, mətə in otahl-ipən netəmim kotitəlig-pən iməlat min ikin. ²³ Nian tinalh-ipən rəkis netəmim, kən muwin əpəh ilis e nitot kit in pisin əm, məmə otəfak. Nian tinalugən, Iesu pisin əm əh-ikin, ²⁴ mətə bot tinuwın rəkis ilugin e lek, kən tinatıləs pikən nīmətag, kən peau-peau min kīnoatoh bot.

²⁵ Kən lapin iuəhkir o nianən, Iesu təmaliwək e nətuei nəhau muwa olat. ²⁶ Mətə nian netəmim rəha Iesu kəmotəplan in tətaliwək e nətuei nəhau, kən kəmotəgin pik moatən məmə, “!Ei, narmi etəmim kit!” Kən kəmotasək əfəməh mətə-inu koatəgin.

²⁷ Mətə uəhai əm, Iesu təməghat kəm ilat məmə, “!Ei, nikitəmat tətul məhə-məha. Io əpəh. Sotəginən!”

²⁸ Kən Pita təmə, “!Iərəməərə, okəmə ik pahrien, kən aun-in io ekaliwək e nətuei nəhau minə.”

²⁹ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Wa.”

Kən Pita tiet e nətuei bot, kən maliwək e nətuei nəhau matuwın o Iesu. ³⁰ Mətə nian təməplan nīmətag, kən nikin təməgin pik, kən minətuoun mətəmnim mətəsək-pən o Iesu matən məmə, “!Iərəməərə, asitu lak!” ³¹ Kən roiu agin, Iesu təmea-pən maskəlim Pita, kən mən-ipən kəm in məmə, “!Ik rəham nahatətəən təkəku agin. ?Tahro rəham nahatətəən təkəku lak?” ³² Kən nian kəmuətipən e bot, kən nīmətag təmurahl nelmin. ³³ Kən ilat e nətuei bot kəmosos-ipən nisiiən asol kəm in moatən məmə, “Pahrien, ik Nəti Uhgın.”

³⁴ Nian kīnotuwın entənipən-pən, kəmotuwar e nəptən Kenesaret. ³⁵ Kən nian netəmim əh-ikin əh kīnotitun Iesu, kotahl-ipən nəghatən tuwin mītəlau o netəmim e latuənu min rafin əh-ikin. Kən kəmosos rəhalat min netəmim itəm koatimis motuwa o Iesu, ³⁶ kən kəmotəkəike o Iesu məmə ilat itəm koatimis okotek əm nīpəgnəmti kot rəhan. Kən ilat rafin itəm kəmotek nīpəgnəmti kot rəhan, rəhalat nīmisen təmikə, kən kəmotəwir.

15

Nat itəm tatol
etəmim tamkīmik
(Mak 7:1-23)

¹ Kən Farisi min neen ne iəgətun min neen rəha Lou kəmotisi-pən Jerusalem motuwa o Iesu. Kən motətapəh ron məmə, ² “?Tahro rəham netəmim koatətgəhl kastom rəhatat itəm rəhatat pipi min aupən kəmotəgətun kitat lan? Ilat kotagwən, mətə kəsotaupənən motaikuas e nelmilat.”

³ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Mətə tahro itəmat min nakoatətgəhl Lou rəha Uhgın o naskəlim əskasikən kastom rəhatəmat? ⁴ Iatən nəhlan mətə-inu, Uhgın təmən məmə, ‘Nəkotəkəike motisiai-in rəhatəmat tata ne mama,’ kən təmən min məmə, ‘Etəmim itəm otəghat rat e rəhan tata o mama, okəkəike

kohamnu.’ ⁵ Mæto itæmat nakotæn mæmæ, okæmæ suah kit ræhan kit mæni æh-ikin itæm in titun nasituæn e ræhan tata ne mama lan, in titun nænæn kæm ilau mæmæ, ‘Kæsi, emælæhæu pisin mæni u mæmæ ræha Uhgîn,’ ⁶ kæn okol in otæsisiai-inæn ræhan tata, kæn mæsos-ipænæn mæni u kæm in. E nolæn æh, itæmat noatol næghatæn ræha Uhgîn tatol nat æpnapin lan, mæto-inu itæmat nakotolkeike mæmæ nakotaskælim kastom ræhatæmat min æm. ⁷ !Ræhatæmat nænæn tæwir, mæto nikitæmat tamkimik! Ien Aesea tæmæghat-in itæmat ætuatip nian tæmatæn-iaræp næghatæn ræha Uhgîn itæm tatæn mæmæ,

⁸ ‘Netæm min u koatisiai-in io e nohlilat æm, mæto nikilat isæu ron io,

⁹ Ræhalat nolæn ræha næfakæn ron io in nat æpnapin æm, kæn nian koatægætun, koatæn mæmæ næghatæn min ræhak, mæto in næghatæn min ræha netæmim æm.’ ”

¹⁰ Kæn Iesu tæmaun-in netæmim mæmæ okotuwa ron, kæn mæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Otætælig-in-tu, kæn motitun nat u. ¹¹ Nat naka itæm katun, tæsolæn etæmim tamkimik e niganæmti Uhgîn, mæto nat naka itæm tatiet e nohli etæmim, in tatol etæmim tamkimik e niganæmti Uhgîn.”

¹² Kæn ræhan netæmim kotuwa ron moatæpæh mæmæ, “?Nækitun mæmæ Farisi min, nikilat tærat nian kæmotæto næghatæn æh?” ¹³ Kæn tæmæn-ipæn mæmæ, “Nig min rafin itæm ræhak Tata æpæh e nego e neai tæmæsæfæan, okew-pær ilat nokin. ¹⁴ Apæs ilat. Ilat koatit netæmim, mæto niganæmtilat tæpis. Okæmæ etæmim itæm niganæmtin tæpis tit etæmim kit min itæm niganæmtin tæpis, kæn ilau kæræn okiaiwig-pæn e noakimil.”

¹⁵ Kæn Pita tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, “Æn-tu nipæti nimaa næghatæn kæm itimat.”

¹⁶ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “?Itæmat ræhak netæmim, mæto itæmat min næsotitunæn æh? ¹⁷ ?Nækotitun o kæp mæmæ, nat naka itæm tatuwin e nohli etæmim meiuaiu e nærpæn, kæn miet min e nipæti etæmim? ¹⁸ Mæto natimnat itæm tæsisipæn e niki etæmim kæn matiet e nohli etæmim, matol etæmim tætamkimik e niganæmti Uhgîn. ¹⁹ Tol næhlan mæto-inu, natimnat itæm tæsisipæn e niki etæmim kotal nulan: nætæligæn tærat min; nohamnuæn etæmim; naklæh-inæn pætan; nipitan ne næman ne, koatit anion ilat min; naklæhæn; næghat eiuæan e netæmim; næn ratæn nærgi etæmim. ²⁰ Inu natimnat itæm tol etæmim tætamkimik e niganæmti Uhgîn, mæto okæmæ suah kit tæsaikuasæn nelmin kæn mætagwæn, inu tæsolæn in tamkimik e niganæmti Uhgîn.”

Nahatææn ræha pætan Iaihlua

(Mak 7:24-30)

²¹ Kæn Iesu tæmiet ikin æh, kæn muwin ikin itæm taon kæiu æh, Tæa ne Saeton katuæmæhl ikin. ²² Kæn pætan kit æh-ikin, Iaihlua u pætan Kenan, tæmuwa ron mætasæk æfæmæh mæmæ, “Iæræmæra, Mipi Tefit, asækitun io. Narmin rat kit tæskasik tæmatig e nætik pætan matæraekin in.”

²³ Mæto Iesu tæsæn-ipæn agin-æhæn næghatæn kit kæm in. Kæn ræhan netæmim kotuwa moatækæike ron, motæn mæmæ, “Ahl-ipæn in isæu, mæto-inu tætasæk æfæmæh matuarisig-in kitat.”

²⁴ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Kæmahli-ipa æm io o sipsip min ræha noanol ræha Isrel itæm kæmotæluæ.” ²⁵ Mæto pætan æh tæmuwa misin nulîn aupæn e Iesu matæn mæmæ, “Iæræmæra, asitu lak.” ²⁶ Kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, “Tæætatuatipæn mæmæ ekos nagwænæn nigî nisualkælæh, kæn mæraekin-pæn kæm

kuri min.”* ²⁷ Kən pətan u təmən-ipən məmə, “Əwəh, İərəmərə. Məto kuri min koatun nımısmısi nagwənən itəm təmisas e tepıl rəha İərəmərə min rəhalat.”

²⁸ Kən İesu təmən-ipən məmə, “Ei, pətan. !Rəham nahatətəən in İahgıñ! Nat naka itəm nakolkeıke, otuwa mol nıpahrıenən.” Kən roıu agın, netın pətan təməwır.

İesu təmol-wır nımısən tepət

²⁹ Kən İesu təmıet İkın əh malıwək e nıkalı Lek Kalılı. Kən mər muwın əpəh İlıs e nıtot kit kən matəpələh. ³⁰ Nımanın netəmım kəmotuwa ron, moatəmık netəm mın u itəm nelkılət təməfayı-əfayı, ne netəm nıganəmtılət təpıs, ne netəm nıpətılət məsın təmımıs, ne netəm kotəruru nəghatən, ne nımısən pısın pısın mın. Kən motəlin-pən İlat İuəhkır o İesu, kən təmol-wır İlat.

³¹ Kən nımanın netəmım narmılat təmıwıg nıan kəmotəplan netəm kotəruru nəghatən kınotəghat, ne netəm nıpətılət məsın təmımıs kınotəwır, ne netəm nelkılət təməfayı-əfayı kınotalıwək, ne netəm nıganəmtılət təpıs kınootəplan nat. Kən moatənwiwi Uhgın rəha İsrel.

İesu təmagwən netəmım

fo-taosan

(Mak 8:1-10)

³² Kən İesu təmaun-in rəhan netəmım kotuwa ron, təmən-ipən kəm İlat məmə, “Nıkık tınahməh pık o netəmım mın u. Kitat mın İlat o nıan kısıl əh-roıu, kən nat tıkə məmə okotun. Esolkeıkeən məmə ekahl-ipən İlat koatuwın, nəumıs tus İlat, mətan, neen kotımıs-eah əpəh e suatıp.”

³³ Kən rəhan netəmım kotən-ipən kəm in məmə, “?Okotos hıə pıret u İkın-u, İkın taruən-aruən İkın itəm tahmen məmə okotagwən nımanın netəmım lan?”

³⁴ Kən İesu təmən-ipən kəm İlat məmə, “?Pıret kuwəh u nakoatos?”

Kən kotən-ipən məmə, “Ekoatos pıret sepın ne nəm əkəku noan məsın əm.”

³⁵ Kən İesu təmən-ipən kəm nımanın netəmım məmə okotəpələh e nəptən.

³⁶ Kən təmos pıret İlat sepın, ne nəm əlkələh, kən məfak-pən lan, kən məmkas İlat, mos-ipən kəm rəhan netəmım mın, kən kotos-ipən kəm netəmım. ³⁷ Kən İlat rafın kəmotun nərpılat tasis. Kən netəmım rəha İesu kotaii-pən nımısmısi nagwənən itəm kəmotun kapəs e kətim asol İlat sepın, kəmotər kər wır.

³⁸ Netəmım itəm kəmotun, nəman İlat fo-taosan, məto kəsafınən nıpıtın ne nısualkələh. ³⁹ Kən İesu tahl-ipən nımanın netəmım koatuwın, kən in təmətıpən e bot muwın İkın Makatan.

16

Farısı mın ne Satusı mın koatətapəh o nəmtətin kit

(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Kən Farısı mın ne Satusı mın kəmotuwa o İesu, kən kəmotəghat əuhlin kəm in məmə otol kəm İlat nəmtətin kit rəha nego e neai, İnu nat pıspıs asol itəm otəgətun məmə Uhgın təməhl-ıpa in.* ² Kən təmən-ipən kəm İlat məmə, “Nıan tınəhnaıpən, nakotən məmə, ‘olawıg tərıuıə, məto-İnu napuə tınasıə.’ ³ Kən laulaugın nakotən məmə, ‘Nuhuən otəfık, məto-İnu napuə tınasıə mıtəlau.’ Nəkotıtun nənən nıpətı nəmtətin mın e nımal napuə itəm tatıet, məto nəkotəruru nənən nıpətı nəmtətin itəm nəkotəplan əh-roıu.

⁴ “İtəmat netəm roıu ne, nakotərat, itəmat netəm İsrel nəmotapəs rəhatəmat nahatətəən o Uhgın, tahmen e pətan kit tapəs rəhan İərman matətəu-pən suah

* **15:26:** Nəghatən u ‘nısualkələh’ tatəghat-in netəm İsrel, kən nəghatən u ‘kuri’ tatəghat-in İaihlua mın. **15:31:** Mak 7:37 **15:32:** Mat 14:14 * **16:1:** Farısı mın ne Satusı mın, nıkılət təht məmə İesu təruru nolən nəmtətin kit, kən netəmım okotəplan məmə in təsısi-pən e Uhgın. **16:1:** Mat 12:38; Luk 11:16

pisin. Kæn roiu nakotolkeike mæmæ ekol næmtätin kit itäm otægätun mæmæ emisi-pæn o Uhgîn. Mæto Uhgîn otos-ipæn æm næmtätin kitiäh æm, kæn inäh næmtätin ræha ien æh Jona.” Kæn tæmapæs ilat matuwîn.

*Is ræha Farisi min ne Satusi min
(Mak 8:14-21)*

⁵ Nian Iesu ne ræhan min netämim kæmoatuwîn entænipæn-pæn e Lek Kalili, ræhan netämim kæmotaluin mæmæ okotos pîret neen. Kæn nian kinotuwin entænipæn-pæn, ⁶ kæn tæmæn-ipæn kæm ræhan netämim mæmæ, “Onakoatæto itæmat o is ræha Farisi min ne Satusi min.”

⁷ Kæn kæmoatæn-ipæn kæm ilat min mæmæ, “Tatægħat næhlan mæto-inu kæmotaluin næmikæn pîret neen.”

⁸ Mæto Iesu tinitun ræhalat nætæligæn, kæn tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Ei, ræhatæmat nahatætæn tækæku agîn. ?Tahro nakoatæn-ipæn kæm itæmat min mæmæ pîret tikæ otæmat? ⁹ ?Næsotitunæn æh, o kæp? ?Ninotaluin pîret faif u itäm emagwæn netämim faif-taosan lan, kæn uarisig, næmotaii-pæn nimismisi nagwænæn itäm kæmapæs e kætîm asol kuwæh? ¹⁰ ?Kæn ninotaluin pîret sepîn u itäm emagwæn netämim fo-taosan lan, kæn uarisig, næmotaii-pæn nimismisi nagwænæn itäm kæmapæs e kætîm asol kuwæh? ¹¹ ?Tahro itæmat næsotitunæn mæmæ esægħat-inæn pîret? Oatæto itæmat o is ræha Farisi min ne Satusi min.”

¹² Kæn e nian æh, ilat kæmotitun mæmæ in tæsægħat-inæn is ræha nolæn pîret mæmæ okoatæto ilat ron, mæto okoatæto ilat o nægħatæn min itäm Farisi min ne Satusi min koatægätun netämim lan.

*Pita tæmæn mæmæ Iesu in Kristo
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)*

¹³ Nian Iesu tæmuwa ikîn Sisaria Filipae, mæn-ipæn kæm ræhan netämim mæmæ, “?Netämim kotæn mæmæ pah u io, Næti Etämim?”

¹⁴ Kæn kotæn-ipæn mæmæ, “Næen koatæn mæmæ ik Jon Baptais, næen koatæn mæmæ ik ien Elaija, kæn næen koatæn mæmæ ik ien Jeremæa, o ien kit aupæn ikîn.”

¹⁵ Kæn tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “?Mæto tahro etæmat? ?Nakotæmæ pah u io?”

¹⁶ Kæn Saimon Pita tæmæn-ipæn mæmæ, “Ik Kristo itäm Uhgîn tæmæn mæmæ otahl-ipa, ik Næti Uhgîn itäm tætatig matæmegæh.”

¹⁷ Kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, “Uhgîn tæmawte-in ræhan næwiræn kæm ik, Saimon næti Jona, mæto-inu sænæmæ etämim æm tæmol-aræp nat u kæm ik, mæto ræhak Tata æpæh e nego e neai itäm tæmol æp nat u kæm ik. ¹⁸ Kæn ekæn-ipinæ kæm ik mæmæ ik Pita, u nipætîn tæmæ kæpiel. Kæn ekilækîn ræhak nimæfak e kæpiel u, kæn okol næsanænæn ræha nimisæn† otæsaprækis-inæn. ¹⁹ Ekos-ipinæ kæm ik nepætæn itäm tatisi-pæn o Uhgîn æpæh e nego e neai. Kæn æpæh e nego e neai, Uhgîn tinegæhan-in rækis næwiam itäm onakæn e nætueintæn. Nian onakahtosig-in nat kit, o onategæhan-in nat kit, kæn otol mihin.” ²⁰ Kæn mæn-ipæn ækasik kæm ræhan netämim mæmæ okæsoatæn-ipænæn kæm suah kit mæmæ in Kristo itäm Uhgîn tæmæn mæmæ otahl-ipa.

*Iesu tæmæn-iaræp
ræhan nimisæn
(Mak 8:31—9:1; Luk 9:22-27)*

16:4: Mat 12:40; Jona 1:17   **16:6:** Luk 12:1   **16:9:** Mat 14:17-21   **16:10:** Mat 15:34-38

16:14: Mat 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8   **16:16:** Jon 6:69   **16:17:** Kal 1:15-16   † **16:18:**

Nat u tatægħat-in nian suah kit tæmimis, mæto nimisæn, ræhan næsanænæn tikæ o etämim itäm tætatætæ e Uhgîn.   **16:18:** Jon 1:42; Efes 2:20

²¹ E nian əh, Iesu təmətuoun matən-iarəp kəm rəhan netəmim məmə in otəkəike muwın Jerusalem, kən etəm-iasol mın rəha noanol rəha Isrel, ne pris asol mın, ne iəgətun mın rəha Lou, okotol in tətə nahməən e nəratən tepət, kən okotohamnu in, kən uarisig e nian kışil, in otəmegəh mın e nımışən.

²² Kən Pita tos pışin Iesu, kən mətuoun matən-iəhau matən məmə, “İərəməərə, Uhgın otəkəike mahtosig-in nat əh. !Nat əh okol təsuwamən mol nıpahrienən lan!”

²³ Kən Iesu talalin mən-ipən kəm Pita məmə, “!Setan! !Uwın isəu ron io! İk nətahtosig-in io. Rəham nətəligən sənəmə nətəligən rəha Uhgın, məto in nətəligən rəha netəmim əm.”

²⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, “Etəmim itəm tolkeike məmə otuarisig-in io, otəkəike maluin atıp in, kən mıləs rəhan nıg kəməluau mətəu-pa io. ²⁵ Tol nəhlan məto-inu, etəmim itəm tatol pik wək əm məmə rəhan nəmegəhən e nətueintən u in otəwır, otəmkarəpən e nəmegəhən pahrien. Məto etəmim itəm otımış o nərgək, in otos nəmegəhən lilin. ²⁶ ? Okəmə etəmim kit tatos rafin natımnat e nətueintən, məto uarisig lan otımış kən təsosən nəmegəhən lilin, in təmol win e nat kit təwır, o kəp? Kəp. Okol suah əh təsos-ipənən nat kit kəm Uhgın məmə Uhgın otos-ipən nəmegəhən lilin kəm in. ²⁷ Tol nəhlan məto-inu, io Nəti Etəmim epanuwa itımat nagelo mın e nəsanənən ne nəpətən əhag-əhag asol rəha Tata rəhak, kən ekos-ipən nətəuən kəm netəmim rafin e wək ətuatıp itəm kəmotol. ²⁸ İatən-ipinə nıpahrienən məmə netəmim neen koatətul ukın-u itəm kəsotımışən motəmegəh əm nian Nəti Etəmim u in kig, otuwa məmə in otərəməərə e natımnat rafin.”

17

Nıpəti Iesu təmuwa mol pışin (Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

¹ Nian sikis tınuwa mınuwın rəkis, Iesu tit Pita, ne Jemes, ne Jon u pia Jemes, mit iləhal motuwın əpəh ilis e nıtot əfəməh, ilat pışin əm. ² Kən ikın əh, nıpəti Iesu təməuhlin muwa mol pışin. Rəhn-kapə təmasıə məhag-əhag tahmen e mıtgar, kən rəhan natımnat tınuwa məruən məhag-əhag. ³ Roiu agın, Moses ne Elaija kəmıaet-arəpa mətəhaləghat iləhal Iesu.

⁴ Kən Pita təmən-ipən kəm Iesu məmə, “İərəməərə. Təwır məmə itıməhal eməhaluwa ikın-u. Okəmə nakolkeike, ekiləkin makeen kışil u ikın-u, rəham kit, kən rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit.”

⁵ Nian Pita təmatəghat əh, mal napuə itəm təhag-əhag təmuwa malpin ilat, kən kəmotəto nəwıa suah kit təmıet e mal napuə matən məmə, “İnu nətik itəm iakolkeike pik. Nıkik tagien pik ron. !Əhalətəlig-in in!”

⁶ Nian suah mıləhal əh kəməhaləto nəghatən əh, kəməhalışi-pər məhalitənım-pən rəhaləhal-kapə e nəptən məhaləgin pik. ⁷ Məto Iesu təmuwa mek iləhal matən məmə, “Əhalətul. Əsəhaləginən.” ⁸ Nian kəməhlaşıpər, məsəhaləplanən suah kit, məto Iesu pışin əm.

⁹ Nian kəmotəıuau-pa e nıtot, Iesu təmən kəm iləhal məmə, “Əsəhalənən kəm etəmim kit nat naka itəm nəməhaləplan mətoarus-pən Nəti Etəmim otəmegəh mın e nımışən.”

16:24: Mat 10:38; Luk 14:27   **16:25:** Mat 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25   **16:26:** Mat 4:8-9   **16:27:** Sam 62:12; Prov 24:12; Mat 25:31; Rom 2:6; Nol Əpən 22:12   **17:2:** 2 Pita 1:16-18   **17:5:** Dut 18:15; Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22

¹⁰ Kən kəməhalən-ipən məmə, “?Məto tahro iəgətun mīn rəha Lou koatən məmə Elaija otəkəike maupən muwa mīn?”*

¹¹ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nīpahrienən məmə Elaija otəkəike maupən muwa məmə otol-wīr mīn natimnat rafin. ¹² Məto ekən-ipinə kəm itəməhal məmə, Elaija tīnuwa rəkis, məto netəmim kəsotitunən in, kən motol tərət lan. E nolən ahmen mīn əm, Nəti Etəmim otəto nahməən e nelmilat.” ¹³ Kən rəhan netəmim kīnotitun məmə tatəghat-in Jon Baptais kəm ilat.

*Iesu təməhg-iarəp narmin rat e suakəku kit
(Mak 9:14-32; Luk 9:37-45)*

¹⁴ Nian kīnotiet-pa o nīmanin netəmim, suah kit tuwa mīsin nulīn aupən-in Iesu, ¹⁵ kən məmə, “Iərəməərə, asəkītun nətik. Tətəut, kən matəto pik nahməən lan. Nian tepət tətiet-pən e nīgəm, matiet-pən ləhau e nəhau. ¹⁶ Emiləs muwīn o rəham netəmim, məto kotəruru nol-wīrən.”

¹⁷ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Ei, itəmat netəm roiu nəsotahatətəən, kən nīnotuwīn isəu o suatip rəha Uhgīn. ?Onəghan nəpanotitun? ?Oekətətig kitat mīn itəmat mətoarus nian naka? Otīləs suakəku motuwa kəm io.” ¹⁸ Kən Iesu təməghat əskasik kəm narmin rat, kən tiet e suakəku, kən roiu agīn suakəku təməwīr.

¹⁹ Kən rəhan netəmim kəmotuwa kətul pīsīn ilat Iesu, kən motətapəh ron məmə, “?Tahro itimat ekotəruru nəhg-iarəpən narmin rat?”

²⁰ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Məto-inu rəhatəmat nahatətəən təkəku əm, təsahmenən. Məto iakatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə rəhatəmat nahatətəən əh-ikīn, nat əpnəpīn tahmen e nīkūti mastat u nətīn agīn, kən nəkotitun nən-ipənən kəm nītot u məmə, ‘Otiet u ikīn-u, muwīn ikīn əh,’ kən nītot otiet, kən nat kit tikə itəm itəmat nəkotəruru nolən.”†

²² Nian kəmotuwa kitīəh əpəh Kalili, Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io Nəti Etəmim, suah kit otegəhan-in-pən io e nelmi tikimīr mīn. ²³ Netəmim okotohamnu io, kən uarisig e nian kīsil, Uhgīn otosmegəh mīn io e nīmīsən.” Kən rəhan netəmim kəmotəto tərət pik agīn o nəghatən əh.

Takis rəha Nimə Rəha Uhgīn

²⁴ Nian Iesu ne rəhan netəmim kəmotuwa Kapaneam, netəmim rəha nosən mənī rəha takis rəha Nimə Rəha Uhgīn, kəmotuwa o Pita motən məmə, “?Tahro? ?Rəham iəgətun tatətou takis u, o kəp?”

²⁵ Kən Pita təmən-ipən məmə, “Əwəh, tatətou.”

Nian Pita təmuwīn e nīpəgnoa nīmə, kən Iesu təmaupən məghat matən kəm in məmə, “?Saimon, nīkim təht mə naka? ?Kig mīn rəha nətueintən koatos takis o pah, koatos o rəhalat mīn netəmim, o netəm pīsīn mīn?”

²⁶ Pita təmən-ipən məmə, “Koatos o netəm pīsīn mīn.”

Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Kən tol nəhlan, netəm rəha kig kəsotətouən. ²⁷ Məto kitat kəsotolkeikeən məmə kotol ilat kotəto tərət otat. Kən tol nəhlan, təwīr məmə ik onəkūwīn əpəh ləhau e lek, mərəkin rəham nīpien o niuwən nəm. Nəm itəm nakaupən miuw, nakəhap nīpəgnoan, kən onəkəplan mənī

* **17:10:** Nian Uhgīn təməghat kəm iləhal əpəh e nītot, iləhal kəhalitun məmə Iesu in Kristo itəm otuwa. Kən kəhalitun məmə Elaija otəkəike maupən muwa mīn, məto kəsəhaləplanən məmə Elaija təmuwa mol əpen-əpenə natimnat rafin. Tol nəhlan, rəhalat nətəligən tīnol nəruruən, məto-inu Iesu itəm in Kristo tīnuwa rəkis, məto Elaija təsuwamən əh. **17:10:** Mal 4:5 **17:11:** Mal 4:5-6 **17:12:** Mat 11:14

17:13: Luk 1:17 **17:19:** Mat 10:1 † **17:20:** E kopi oas mīn neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, kəsəteən ves 21 u: Məto suah kit itəm tolkeike məmə otəhg-iarəp narmin rat mīn nəhlan, in otəkəike matəfak kən matətuakəm. **17:20:** Mat 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1 Kor 13:2 **17:22:** Mat 16:21 **17:24:** Eks 30:13; 38:26

silfa kit tahmen-in nətouən takis. Os muwın mos-ipən kəm ilat o nətouən rəhalau takis.”

18

*Etəm-iasol e nərəmərəən
rəha Uhgın*

(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ E nian əh, netəmim rəha Iesu kəmotuwa ron motətapəh ron məmə, “?Pah u in etəm-iasol e nərəmərəən rəha Uhgın?”

² Kən Iesu taun-in suakəku kit tuwa mətul ilugın elat, ³ kən mən məmə, “Pahrien iatən kəm itəmat məmə okəmə nəsoətəuhlinən itəmat motuwa motahmen e nisualkələh, okol nəsoətuwinən motatig ahgın nərəmərəən rəha Uhgın. ⁴ Tol nəhlan, pah u otıləs-iəhau atıp in tahmen e suakəku u, in etəm-iasol e nərəmərəən rəha Uhgın.

⁵ “Okəmə suah kit in ləhau tahmen e suakəku u, kən etəmim kit nikin tagien o nosən suah u muwın e nıpəgnoa nimə rəhan, kən okəmə tatol e nərgək, kən tahmen məmə tatos io mın e nikin agien.

⁶ “Məto okəmə etəmim kit tatiuw-pən rəhak kit etəmim u tahmen e suakəku əh, məmə otol nolən rat, kən suah əh, Uhgın otol nalpınən asol kəm in. Kən nalpınən əh otəskasik taprəkis okəmə kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən kərakin-pən əpəh itəhəi lokamnım məmə otamnım.

⁷ “Kəsi, nahməən asol otuwa o netəmim rəha nətueintən, itəm koatos-ipən-os-ipən kəm netəmim məmə okotol təfagə rat. Nos-ipən-os-ipənən mın əh okotəkəike motuwa. Məto kəsi, nahməən asol otuwa o suah u itəm in suatıp rəha nərətən əh. ⁸ Okəmə nelməm o nelkəm tol ik natol təfagə, kən nakəte rəkis mərəkin. Məto-inu təwır pik məmə nian nakuwın e nego e neai, nelkəm kit o nelməm kit tikə, taprəkis-in məmə ik nataskəlīm nelməm kərən mil ne nelkəm kərən mil əh-ikin, kən kərakin-pən ik e nigəm itəm tatuəp namnun tikə. ⁹ Okəmə niganəmtim tol ik natol təfagə, kən asul-irəkis mərəkin. Məto-inu təwır pik məmə nian nakuwın e nego e neai, niganəmtim kit tikə, taprəkis-in inu məmə ik nataskəlīm niganəmtim kərən mil, kən kərakin-pən ik e nigəm asol itəm tatuəp namnun tikə.”

*Nimaa nəghatən o sipsip
itəm təməluə
(Luk 15:3-7)*

¹⁰ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nəkotəkəike moatitun wir məmə nəsoətehmiəhauən netəmim rəhak mın itəm kotahmen e nisualkələh, məto-inu iatən kəm itəmat məmə nagelo mın itəm koatehm ilat, nian rafın ilat koatətul e niganəmti rəhak Tata u tətətig əpəh e nego e neai məmə okotən-iarəp ilat kəm Uhgın.*

¹² “?Nikitəmat təht məmə naka? ?Okəmə etəmim kit rəhan sipsip wanhanrit, kən kitiəh təluə mətan, kən suah əh otol naka? In otapəs ilat naintinain əpəh e nitot, kən muwın megəs-in itəm un itəm təməluə. ¹³ Kən okəmə təməplan, iatən pahrien kəm itəmat məmə, nikin otagien o sipsip u kitiəh əm, taprəkis-in ilat u sipsip naintinain itəm kəsotəluəən. ¹⁴ E nolən ahmen mın əm, rəhatəmat Tata əpəh e nego e neai, in təsolkeikeən məmə rəhan kit suakəku otuwın məluə.”

18:1: Luk 22:24   **18:3:** Mat 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17   **18:5:** Mat 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20

18:6: Mak 9:42; Luk 17:1-2   **18:8:** Mat 5:29-30   **18:9:** Mak 9:43-48   * **18:10:** E naoa oas agın tēpət rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən ikın, ves 11 tikə. In tatən məmə, “Kən io, Nəti Etəmim, emuwa məmə ekosmegəh ilat u itəm kəmotəluə.”   **18:10:** Hip 1:14

*Piam itəm tatol nəratən
kəm ik
(Luk 17:3)*

¹⁵ Kən Iesu təmən məmə, “Okəmə piam kit tol nolən rat kit kəm ik, uwın məplan itəlau pisin əm, kən nakən-ipən nat naka itəm təmöl təsətuatipən. Okəmə tatətəlig-in ik, rəham nəghatən otol in tatitəlig-pa mın nakuəwır otəlau mın. ¹⁶ Məto okəmə təsətəlig-inən ik, os etəmim kitəh o kəiu məhaluwın mın məhaləplan məmə nəghatən mın rafin itəm onəkotən, okotitun məmə ilat rafin nıpahrienən əm. ¹⁷ Məto okəmə təsətəlig-inən ilat, ən-ipən kəm niməfak. Məto okəmə təsətəlig-inən niməfak, kən niməfak otəplan in tahmen e Iaihlua o etəmim rəha nosən məni e takis.

¹⁸ “İatən pahrien kəm itəmat məmə, əpəh e nego e neai, Uhgın tınegəhan-in rəkis nəwıatəmat itəm nakotən e nətueıntən. Nian nəkoatahtosıg-in nat kit o nakoategəhan-in nat kit, kən otol mihin.

¹⁹ “Kən iatən mın kəm itəmat məmə, okəmə itəlau kəiu nakuən nəghatən kit muəlis e nat kit itəm nakətuətapəh ron o Uhgın, kən rəhak Tata əpəh e nego e neai otol nat naka itəm nakətuətapəh ron. ²⁰ Tol nəhlan məto-inu, ikın pəruən etəmim kəiu o kışil kəhaluwa kitəh e nərgək, io itimat mın ilat.”

Nımaa nəghatən e etəmim itəm təsaluınən kaon rəha suah kit

²¹ Kən Pita təmuwa o Iesu kən mətapəh ron məmə, “İərəmərə. ?Ekaluın nolən tərət itəm piak təmöl kəm io mau kuwəh? ?Mau sepın tahmen, o?”

²² Kən Iesu təmən-ipən məmə, “İakən-ipinə kəm ik məmə, sənəmə mau sepın əm, məto mau sepınte-sepın.†

²³ “Nakəkəike mol nəhlan məto-inu nərəmərəən rəha Uhgın in tol nulan. Kig kit tolkeike məmə otəplan-tu kaon mın itəm rəhan netəmim kəmotol kəm in məmə ilat okotətou. ²⁴ Nian tınətuoun wək əh, kotiləs rəhan kit iolwək motuwa ron itəm təmöl kaon iahgin iahgin, tahmen e ten-taosan talen.‡ ²⁵ Məto suah əh tınəruru nətuən, kən tol nəhlan, kig təmən məmə okol-salim-in in, ne rəhan pətan, ne rəhan nısualkələh, ne rəhan natimnat mın rafin məmə otətou rəhan kaon.

²⁶ “Kən rəhan iolwək təmeıuıai mışin nulın aupən in. Kən matəkəike ron matən-ipən kəm in məmə, ‘Awi. ?Nəkıtun nos-ipamən nian əkuəkır məsın kəm io məmə ekətou rafin rəhak kaon?’ ²⁷ Kən rəhan etəm-iasol təmasəkıtun in, kən mapəs rafin rəhan kaon məmə otəsətouən nian kit ne, kən megəhan-in məmə otuwın.

²⁸ “Məto nian iolwək u təmuwın, kən məplan etəmim kit u təmöl kaon kəm in, wan-hanrıit tenarius.§ İlau kərən iolwək mil kətıoal wək kitəh əm rəha etəm-iasol. Kən iolwək itəm etəm-iasol təmaluın rəhan kaon, in təmaskəlım itəm u kit kəmətıoal wək kələh, kən matəmkətıp nentou, matən məmə, ‘!Ətou-pa rəham kaon itəm nəmol kəm io!’

²⁹ “Kən iolwək un itəm təmöl kaon kəm in, teıuıai mışin nulın matəkəike ron matən məmə, ‘Awi. ?Nəkıtun nos-ipamən nian əkuəkır məsın kəm io məmə ekətou rəhak kaon?’

³⁰ “Məto in təmə, kəp. Kən təmuwın mən məmə okiləs suah u kan kıləs-ipən e kalapus mətoarus-pa otətou rafin rəhan kaon mın itəm təmöl. ³¹ Nian iolwək mın neen kəmotəplan nat əh, nıkilat təmahmə pik ron, kən motuwın motən-ipən kəm etəm-iasol natimnat rafin itəm kəmotəplan.

18:15: Luk 17:3; Kal 6:1   **18:16:** Dut 19:15; Jon 8:17   **18:18:** Mat 16:19; Jon 20:23   **18:19:** Mak 11:24; Jon 15:7   † **18:22:** Nıpətin rəha “mau sepınte-sepın” məmə kitat kotəkəike motaluın nəratən rəha suah kit nian rafin, namnun tıka.   **18:22:** Luk 17:4   ‡ **18:24:** Ten-taosan talen - Wan talen tahmen e faif-milian vatu. Kən məni rafin u, ten-taosan talen tahmen e fıftı-taosan-milian vatu.   § **18:28:** Roiu, wan-hanrıit tenarius tahmen e wan-hanrıit-taosan vatu.

³² “Kæn etəm-iasol təmaun-in iolwək un tuwa təmən-ipən kəm in məmə, ‘Ik iolwək itəm tərət agin. Emapəs rafin rəham kaon mətə-inu nəmatəkəike ron io. ³³ ?Tahro nəsasəkitunən suah u natioal wək itəlau min, tahmen-pən əm e itəm emol kəm ik?’ ³⁴ Kæn neməha təmōl etəm-iasol, kæn təmən məmə okiləs kan kiləs-ipən e kalapus məmə etəm tatehm kalapus otol nalpənən kəm in mətəarus-pən otətou rafin rəhan kaon itəm təmōl.”

³⁵ Kæn nian Iesu təmōl namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kæn e suatip kitiəh əm, rəhak Tata əpəh e nego e neai, otol kəm itəmat rafin, okəmə nəsotaluin pahrienən nərətən itəm piatəmat mən koatol kəm itəmat.”

19

Iərman ne pətan kətuapəs ilau mən (Mak 10:1-12; Luk 16:18)

¹ Nian Iesu təmōl namnun nənən natimnat mən u, təmiet Kalili muwin nitən Jutia entənipən-pən e nikali nəhau Jotan. ² Kæn nimanin netəmim kəmotuarisig-in in motuwən əh-ikin əh, kæn təmōl-wir ilat e nimisən mən.

³ Kæn Farisi mən neen kəmotol noa eko-eko məmə otuw-pən Iesu o nənən nəghatən kit itəm təsətuatipən. Kəmotuwa o Iesu motən məmə, “?Lou tatən məmə iərman titun napəsən rəhan pətan o nat əpnəpən əm kit, o kəp?”

⁴ Kæn təmən-ipən məmə, “?Nəmotafin o kəp məmə, e nətuounən muwin mətəarus-pa u-roiu, Uhgən u itəm təmōl netəmim rafin, təmōl iərman ne pətan? ⁵ Kæn Suah u təmən məmə, ‘O nat əh in əh, iərman otəpanapəs rəhan tata ne mama, kæn mətuatig ilau rəhan pətan. Kæn ilau okuea nīpətīlau kitiəh.’

⁶ Kæn roiu, ilau sənəmə kəiu, mətə kitiəh əm. Uhgən tinilpən ilau kinuea minioal kitiəh, kæn o nat əh, pəs etəmim kit okol təsətətipən rəhalau natigən.”

⁷ Kæn Farisi mən kotən-ipən məmə, “?Mətə tahro Moses təmən məmə etəmim titun nos-ipənən naoa kit kəm rəhan pətan o napəsən, kæn mahl-ipən tatuwin?”

⁸ Kæn Iesu təmən-ipən məmə, “Moses təmegəhan-in itəmat noanol rəha Isrel məmə onəkotapəs rəhatəmat nīpitan mən mətə-inu rəhatəmat-kapə təskasik pik. Mətə aupən, təməsolən nulan. ⁹ Mətə iakatən kəm itəmat məmə, okəmə suah kit tatol tifos mətapəs rəhan pətan itəm təməsətəu-pən anionən iərman pisin kit, kæn suah u mit pətan pisin, tahmen əm məmə in tətəkləh-in pətan əh, mateguafəl rəhan pətan ətuatip.”

¹⁰ Kæn netəmim rəha Iesu kotən kəm in məmə, “Okəmə natigən rəha iərman ne pətan təskasik pik nulan, təwir məmə iərman ne pətan okəsioalən marit.”

¹¹ Kæn Iesu təmən-ipən məmə, “Sənəmə netəmim rafin okotitun nosən nəghatən u, mətə netəm mən əm un itəm kəmos-ipən nəghatən u kəm ilat, in rəhalat əm. ¹² Tol nəhlan mətə-inu, netəmim neen okəsotolən marit o nat pisin pisin mən. Kit okol təsolən marit mətə-inu nīpətin məsin tərət nian təmaiir. Kit okol təsolən marit mətə-inu netəmim kəmotərəkin nīpətin məsin. Kæn kit tatən atip məmə in otəsolən marit məmə otol wək rəha nərəməərəən rəha Uhgən. Etəmim itəm titun nosən nəghatən u, in təike mos.”

Iesu təməfak o nisualkələh (Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Kæn netəmim kəmotəmik nisualkələh motuwa o Iesu məmə otələhəu-pən nelmən elat, kæn məfak olat. Mətə netəmim rəha Iesu kəmotən-iəhau ilat.

¹⁴ Mətə Iesu təmən-ipən məmə, “Pəs nisualkələh kotuwa ron io, sotən-iəhauən ilat, mətə-inu nərəməərəən rəha Uhgən in rəha netəmim mən u kotol nulan.”

15 Kən təmələhəu-pən nelmin elat, kən miet ikin əh.

*Etəm aluə itəm rəhan
nautə tepət*

(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

16 Kən suah kit təmuwa o Iesu mən-ipən məmə, “İəgətun. ?İo ekəkəike mol wək naka itəm in təwir məmə ekos nəmegəhən lilin?”

17 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Tahro nakatətapəh ron io o nat naka itəm təwir? Suah kitəh əm itəm in təwir. Okəmə nakolkeike məmə nakos nəmegəhən lilin, ətəu-pən nəghatən min rəha Lou.”

18 Kən suah u təmən-ipən məmə, “?Lou min pəhrəuən?”

Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Sohamnuən etəmim, kən məsəkləh-inən pətan, kən məsəkləhən, kən məseiueiueən e kot, 19 kən misiai-in rəham tata ne mama, kən molkeike ik kit tahmen əm məmə nakolkeike atip ik.”

20 Kən etəm aluə u təmən-ipən məmə, “Natimnat rafin un iakatol. ?Nat naka min əh-ikin itəm eməsolən?”

21 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Okəmə nakolkeike məmə rəham nolən otətuatip ağin, uwın mol-salim-in rəham nautə, kən mos-ipən məni lan kəm ian-rat min. Kən ik onakos natimnat wir əpəh e nego e neai. Kən wa, mətəu-pa io.”

22 Nian etəm aluə təməto nəghatən əh, kən təmagim matuwın nikin təpou mətəo-inu rəhan nautə tepət.

23 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, “Ekatən pahrien məmə, tiəkis o etəmim itəm rəhan nautə tepət məmə otuwın matig ahgin nərəməərən rəha Uhgın. 24 Kən iatən min kəm itəmat məmə, tiəkis məmə kamel otuwın-pən e nıpəg nitel, mətəo tiəkis pik məmə etəm rəhan nautə tepət otuwın matig ahgin nərəməərən rəha Uhgın.”

25 Nian netəmim rəha Iesu kəmotəto nəghatən əh, narmilat təmiwig pik, kən motən-ipən məmə, “?Kən pah titun nosən nəmegəhən lilin?”

26 Kən Iesu təplan ilat kən mən məmə, “Nat u, okol etəmim təsolən. Mətəo Uhgın, in titun nolən natimnat rafin.”

27 Kən Pita təmən-ipən məmə, “Emotapəs natimnat rafin məmə ekotətəu-pən ik. ?Nat naka u, o nian kit in rəhatimat?”

28 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “İatən pahrien kəm itəmat məmə, e nian itəm natimnat rafin okotəuhlin motuwa motuwıwi, kən Nəti Etəmim otəpələh e rəhan jea rəha kig itəm in təhag-əhag məwir ağin, kən itəmat un itəm nəmoatətəu-pa io, onəkotəpələh min e jea rəha kig ilat tuelef, kən motərəməərə e noanol min ilat tuelef rəha Isrel. 29 Kən netəmim rafin un itəm kəmotapəs rəhalat nimə min, o pialat min, o wınılat min, o rəhalat tata o mama, o nenətilat min, o rəhalat nəptən min o nərgək, Uhgın otos-ipən natimnat min əh tepət pik ağin kəm ilat, kən mos-ipən nəmegəhən lilin kəm ilat. 30 Mətəo netəmim tepət itəm koatətul aupən e nətueintən roiu, okotuwa motətul uarisig e nəmegəhən itəm otuwa. Kən netəmim tətət itəm koatətul uarisig e nətueintən roiu, okotuwa motətul aupən e nəmegəhən itəm otuwa.”

20

Nimaa nəghatən e iolwək min əpəh e nasumən

1 “Tol nəhlan mətəo-inu nərəməərən rəha Uhgın tahmen e etəm-iasol kit rəha nasumən. Təmiet laulaugin ağin məmə otegəs-in netəmim okotuwa motol

wək e rəhan nasumən. ² Kən in təmən məmə otətou ilat kitiəh kitiəh wan tenarius* e nian kitiəh, kən mahl-ipən ilat kotuwın e rəhan nasumən.

³ “Iuəhkır nain klok laulaugin, təmiet muwın e maket məplan netəmim neen koatətul məsotolən nat kit. ⁴ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Itəmat mın, otuwın motol wək əpəh e rəhak nasumən, kən ekətou itəmat e məni itəm tətuatip.’ ⁵ Kən kəmotuwın.

“Kən iuəhkır o tina, təmiet muwın mol nat kitiəh əm, kən mol mın e tri klok ehnaipən. ⁶ Kən iuəhkır e faif klok ehnaipən, təmiet muwın məplan netəmim neen mın koatətul əpnapın əm. Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘? Tahro nəkoatətul ikın-u nian apiəpiə kit, məsotolən nat kit?’ ⁷ Kən kotən-ipən məmə, ‘Məto-inu suah kit təsegəs-inən itimat məmə ekotol wək rəhan.’ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Itəmat mın otuwın kol wək e rəhak nasumən.’ Kən ilat kəmotuwın.

⁸ “Nian tınehnaipən, etəm-iasol rəha nasumən təmən-ipən kəm rəhan etəmim itəm tatehm rəhan iolwək mın məmə, ‘Aun-in iolwək mın kotuwa, nakos-ipən rəhalat məni. Nakətuoun mətou netəm itəm kəmotuwa uarisig muwın mətoarus netəm kəmotaupən motol wək.’

⁹ “Kən iolwək mın itəm kəmotuwa motol wək e faif klok, kəmotuwa kən təmətou ilat wan tenarius kitiəh kitiəh. ¹⁰ Tol nəhlan, netəm mın u itəm kəmotaupən kol wək, nıkilat təht məmə okotos məni taprəkis-in itəm mın u kəmotol wək uarisig. Məto ilat kitiəh kitiəh kəmos mın əm wan tenarius. ¹¹ Nian kəmos məni, kən kəmoatəghat-əghat kəm ilat mın məmə nıkilat təsagienən o məni, kən motən-ipən kəm etəm-iasol rəha nasumən məmə, ¹² ‘Netəm mın u itəm kəmotol wək uarisig, kəmotol wək əm e aua kitiəh əm, məto ik nəmətou itimat mın ilat tahmen-ahmen əm. Məto itimat emotol wək asol e nərəuiə əskasik e nian apiəpiə.’

¹³ “Məto etəm-iasol təmən-ipən kəm ilat kit məmə, ‘Io kit. Esakləh-inən ik. ?Nəmən məmə nakol wək o wan tenarius, o kəp? ¹⁴ Os rəham məni matuwın. Iakolkeike məmə ekətou etəm u itəm təmol wək uarisig tahmen əm lam. ¹⁵ Rəhak u məni. ?Ekitun nolən nəhlan nat naka itəm iakolkeike, o kəp? ?Natətəhak olat məto-inu io iakəwır olat?’ ”

¹⁶ Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Tol nəhlan, etəm tatarisig otaupən, kən etəm tətaupən otuarisig.”

Iesu təmən-iarəp
rəhan nımısən
(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ Kən nian Iesu təmatuwın Jerusalem, təmos rəhan netəmim tuelef motətul pısın, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ¹⁸ “Koatuwin əpəh ilis Jerusalem, kən io Nəti Etəmim, okegəhan-in-pən io kəm pris asol mın ne iəgətun mın rəha Lou. Kən okotuw-iarəp io məmə ekimis, ¹⁹ kən motiləs-ipən io kəm Iaihlue mın məmə okotəsan lak, kən motalis motoh, kən motətu-pər io e nig kəməluau məmə ekimis. Kən uarisig e nian kisil, kən Uhgın otosmegəh mın io e nımısən.”

Nətapəhən rəha mama kit
o Iesu
(Mak 10:35-45)

²⁰ Kən pətan rəha Sepeti, tiləs nətilau mil muwa misin-pən nulin o Iesu, matətapəh-in nat kit ron. ²¹ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Nakolkeike naka?”

* **20:2:** Tenarius kitiəh in tahmen e nətouən rəha wək o nian kitiəh. Roiu, wan tenarius tahmen e wan-taosan watu. **20:8:** Lev 19:13; Dut 24:15 **20:16:** Mat 19:30; Mak 10:31 **20:18:** Mat 16:21; 17:22-23

Kən pətan təmən-ipən məmə, “Pəs nakegəhan-in məmə nətik mil u, ilau kərən kit otəpələh e nikaləm matip, kən kit təpələh e nikaləm mol, ikin min rəha nəsanənən ne nisaiian, nian natərəmərə lan.”

²² Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Nəkuəruru nat itəm natuətapəh ron. ?Tahro? ?Itəmlau, nikitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal kəhalətul e nigəm rəha nuwig; nien itəm io ekəike mətul lan?”† Kən kuən-ipən kəm Iesu məmə, “Əwəh, ekiatun.”

²³ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Pahrien, onakuəkəike muənīm-pən e rəhak kap rəha nətoən nahməən. Məto o nəpələhən e nikalik matip ne mol, sənəmə rəhak məmə ekən. Ikin mil əh, ilau rəha netəm min u itəm Uhg;in təmol əpen-əpenə olat.”

²⁴ Nian netəmim ten min rəha Iesu kəmotəto nəghatən əh, kən neməha təmol pik ilat o suah mil ilau pian. ²⁵ Məto Iesu taun-in ilat kotuwa kitəh, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nəkotitun rəkis nolən rəha netəm-iasol rəha Iaihlua min. Ilat koatol təkasiq pik kəm rəhalat netəmim min. Kən rəhalat kapman min koatol ilat kotəmahl ləhau e nərəmərəən rəhalat. ²⁶ Məto itəmat, okol nəsotolən nəhlan. Məto okəmə itəmat kit tolkeike məmə otuwa in etəm-iasol kit rəhatəmat, in otəkəike muwa tahmen e iolwək kit rəhatəmat, ²⁷ kən okəmə itəmat kit tolkeike məmə otətul aupən etəmat, in otəkəike muwa slef rəhatəmat. ²⁸ Nolən əh tahmen əm lak, Nəti Etəmim. Eməsuwamən məmə netəmim okotol wək rəhak, məto emuwa məmə ekol wək rəhalat, kən ekos-ipən rəhak nəmegəhən məmə ekikis ilat e rəhalat nolən rat min.”

*Iganəmtin rat mil
kəmuəplan nat*

(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ Nian Iesu ne rəhan min netəmim kəmoatiet e taon Jeriko, nimanin netəmim kəmotətəu-pən in. ³⁰ Kən iganəmtin rat mil kəiu katuəpələh e nikali suatip, kən nian kəmuəto məmə Iesu taliwək e suatip matuwa, kən kəmuagət əfəməh muən məmə, “!Iərəmərə, Mipi Tefit, asəkitun itimlau!”

³¹ Kən məto, nimanin netəmim koatən-iəhau ilau, motən-ipən məmə kəsuağət pikən, məto ilau kuagət pik agin min məmə, “!Iərəmərə, Mipi Tefit, asəkitun itimlau!”

³² Kən Iesu tətul maun-in ilau, mən-ipən məmə, “?Nakioalkeike məmə ekol naka kəm itəlau?”

³³ Kən kuən-ipən məmə, “Iərəmərə, ekioalkeike məmə ekuəplan nat.”

³⁴ Kən Iesu təmasəkitun ilau, kən mek nigənəmtilau. Kən roiu agin, kinatuəplan nat, kən matuətəu-pən Iesu.

21

*Iesu təmuwin əpəh Jerusalem mol əp məmə in Kig
(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40;
Jon 12:12-19)*

¹ Nian kinotuwa iuəhkir o Jerusalem, kinotuwa Petfas e Nitot Rəha Nig U Olif, kən Iesu tahləpis rəhan etəmim kəiu, ² kən mən-ipən kəm ilau məmə, “Ian əpəh e latuənu aupən etat, kən ikin əh, nakuəplan togki kit kəmərūətain ilau nətin. Kən nəkiakis ilau muasig muea kəm io. ³ Okəmə suah kit tən nat kit kəm itəlau, nəkuən-ipən kəm in məmə Iərəmərə tolkeike ilau, kən otəpanahl-ipa ilau e nian əh.”

20:21: Mat 19:28; Luk 22:30 † **20:22:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “?Itəmlau, nikitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal okəhalənim kələh e kap rəha nətoən nahməən itəm io ekəike mənīm lan?” **20:22:** Mat 26:39; Jon 18:11 **20:25:** Luk 22:25-26 **20:26:** Mat 23:11; Mak 9:35 **20:28:** Luk 22:27; Fil 2:7

⁴ Nat u tæmuwa mæmæ in otol næghatæn naka itæm ien tæmæn otuwa mol nîpahrienæn. Ien tæmæn mæmæ,

⁵ “Otæn-ipæn kæm Nætîn Pætân Sæon* mæmæ,
‘Otæplan-tu, ræhatæmat kig tatuwa otæmat,
ræhan nætæligæn in læhau,
kæn mætasuæ e togki,
ne togki u in nætîn æm.’ ”

⁶ Kæn etæmim mil ræha Iesu kæmian mioal nat naka itæm Iesu tæmæn mæmæ okioal. ⁷ Kæmuasig togki ne nætîn, kæn muæfætân noankawi togki mil e ræhalau kot min, kæn Iesu tæpælæh-pær lan. ⁸ Nîmanin netæmim tepæt koatæpen ræhalat kot min æpæh e suatîp, kæn neen kotæte nîmali nig min, kæn motæpen ilat e suatîp. ⁹ Kæn nîmanin netæmim itæm kotaupæn e Iesu, ne nîmanin netæmim itæm kotuarisig-in Iesu, koatagæt æfæmæh moatæn mæmæ,

“!Hosana† o Mipi Tefit!

!Iæræmære Uhgîn tætætîg ilau suah u itæm tatuwa e nærgîn!

!Hosana o Uhgîn æpæh îlis e nego e neai!”

¹⁰ Nian Iesu tæmîet-aræpa Jerusalem, netæmim rafîn æh-ikîn nîkilat tæmaut, kæn moatæn næghatæn tepæt moatætæpæh mæmæ, “?Pah u?”

¹¹ Kæn nîmanin netæmim kotæn mæmæ, “Inu ien Iesu, ræha Nasaret, æpæh e nîtæn Kalili.”

Iesu æpæh e Nîmæ Ræha Uhgîn

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹² Kæn Iesu tæmuwîn æpæh imæ e Nîmæ Ræha Uhgîn, kæn mæhg-iaræp netæmim itæm koatol-salîm-in ne moatos-næmtîn natîmnat æh-ikîn mæmæ okotol sakri-fais lan. Kæn mahwîn tepîl min itæm kætawluîn mæni ikîn, kæn mahwîn jea min ræha netæm min u koatol-salîm-in ioen min. ¹³ Kæn mæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Kæmæte e Naoa Ræha Uhgîn mæmæ, ‘Ræhak nîmæ, okaun-in mæmæ nîmæ ræha næghatæn kæm Uhgîn e næfakæn,’ mæto itæmat næmotol mæmæ in ‘nîmæ ræha iaklæh min.’ ”

¹⁴ Kæn îganæmtîn rat min ne netæm nelkîlat tæmæfaiu-æfaiu kæmotuwa ron æpæh e Nîmæ Ræha Uhgîn, kæn tol-wîr ilat. ¹⁵ Mæto nian pris asol min ne îægætun min ræha Lou kæmotæplan nat wîr min itæm in tæmol, kæn motæplan min nîsualkælæh koatagæt æfæmæh æpæh e Nîmæ Ræha Uhgîn, moatæn mæmæ, “! Hosana o Mipi Tefit!” nemæha tæmol ilat. ¹⁶ Kæn kotæn-ipæn kæm Iesu mæmæ, “? Nakatæto nat naka itæm nîsualkælæh koatæn, o kæp?” Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Æwæh. ?Næmotafîn, o kæp, næghatæn suah kit tæmen kæm Uhgîn itæm tatæn nulan mæmæ,

‘E nohli nîsualkælæh agîn ne nîsualkælæh mætætîg,

næmol mæmæ ilat okotænwiwi ik’?”

¹⁷ Kæn tæmapæs ilat mîet Jerusalem muwîn e taon Petani, mapîl ikîn.

Nîg kit fik tæmauke-auke

(Mak 11:12-14, 20-26)

¹⁸ Lauaugîn agîn, Iesu tæmatîtælig-pæn Jerusalem, kæn næumis tinus. ¹⁹ Kæn tæmæplan nig u fik e nîkali suatîp, kæn tæmuwîn ron mæto tææplanæn noan kit, tatæplan æm nîmalîn. Kæn tæmæn-ipæn kæm nig u mæmæ, “!Okol næsoe minæn!” Kæn roiu agîn, nig tæmauke-auke.

* **21:5:** Næghatæn u “Nætîn Pætân Sæon” tatæghat-in netæm Jerusalem. **21:5:** Sek 9:9 † **21:9:** Nîpætî næghatæn u “Hosana” tæmæ, “ænwiwi.” **21:9:** Sam 118:26 **21:13:** Aes 56:7 **21:13:** Jer 7:11 **21:16:** Sam 8:2

²⁰ Nian rəhan netəmim kəmotəplan nat əh, kən narmilat təmiwig, kən motən-ipən kəm Iesu məmə, “?Tahro nig əh fik təmauke-auke uəhai əm nəhlan?”

²¹ Məto Iesu təmən-ipən məmə, “Iatən-ipinə nīpahrienən məmə okəmə nakoatos nahatətən, kən rəhatəmat nətəligən təsolən kəiu, nəkotitun nolən nat naka itəm emol e nig u fik. Məto sənəmə in əm əh, nəkotitun nən-ipənən kəm nitot əh məmə, ‘Uwīn mamnim əpəh itəhəi,’ kən otol nəwiatəmat. ²² Okəmə nakotahatətə, kən onəkotos nat naka itəm nakoatəpəh-in e nəfakən.”

Nətapəhən o nepətən rəha Iesu

(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Iesu təmuwīn e Nimə Rəha Uhgīn, kən nian təmatəgətun, pris asol mīn ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, koatuwa ron motən-ipən məmə, “?Natol natimnat mīn u e nepətən rəha pah? ?Kən pah təmos-ipinə nepətən un?”

²⁴ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Iakətapəh-in-pinə nəghatən kit kəm itəmat. Okəmə nakotos-ipa nəghatən kit, kən ekən-ipinə kəm itəmat məmə nepətən naka itəm ekatol natimnat mīn u lan. ²⁵ ?Nepətən rəha Jon təmisi-pən hiə o nolə baptais? ?Təmisi-pən e nego e neai, o rəha netəmim əm?”

Kən kəmotən-ipən kəm ilat mīn məmə, “Okəmə kotən məmə, ‘Nepətən rəha Jon təmisi-pən e nego e neai,’ kən otən məmə, ‘?Məto tahro nəsotənən nīpahrienən lan?’ ²⁶ Məto okəmə kotən məmə, ‘Rəha netəmim əm,’ kitat koatəgin netəmim, məto-inu nīkilat təht məmə Jon in ien kit rəha Uhgīn.”

²⁷ Tol nəhlan, kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Itimat ekotəruru.” Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kən io mīn, okol ekəsənən kəm itəmat məmə e nepətən naka ekatol natimnat mīn u lan.”

Nimaa nəghatən e suah mil kəiu

²⁸ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Tahro? ?Nikitəmat tatəht məmə naka? Suah kit, nətīn iərman kəiu. Kən təmuwīn mən-ipən kəm itəm iahgin lan məmə, ‘Nətīk, uwīn mol wək u-roiu əpəh e nasumən.’ ²⁹ Məto nətīn təmən-ipən məmə, ‘Iakapəs.’ Kən matīg məuhlin mīn rəhan nətəligən, kən muwīn e nasumən.

³⁰ “Kən tata tuwīn o nətīn itəm təkəku, mən-ipən mīn kəm in nat kitiah əm. Kən nətīn təmən-ipən məmə, ‘Əwəh, tata, ekuwīn,’ məto təmapəs-pən e nasumən.

³¹ “?Otən-tu məmə suakəku mil u in pəhruan, təmol nəwia rəhan tata?”

Kən kəmotən-ipən məmə, “Suakəku itəm iahgin lan.”

Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Əwəh, in ətuatip. Kən iakatən-ipinə nīpahrienən məmə, netəm koatos mənī rəha takis, ne nīpitan rəha suatip koatuwīn e nərəmərən rəha Uhgīn aupən etəmat, ³² məto-inu Jon təmuwa otəmat məmə otəgətun suatip rəha nolən ətuatip, kən məto itəmat nəsotənən nīpahrienən lan, məto netəm koatos mənī rəha takis, ne nīpitan rəha suatip kəmotən nīpahrienən lan. Kən nəmotəplan pəp nat əh, məto nəməsotəuhlinən itəmat e rəhatəmat nolən rat mīn, kən məsotənən nīpahrienən lan.”

Nimaa nəghatən e netəmim rat itəm koatehm nasumən

(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ Kən Iesu tatəkəike matən məmə, “Otətəlig-in-tu nimaa nəghatən kit mīn. Etəm-iasol kit rəha nasumən, təmol nasumən kit e nol kit katən məmə krep, u katol wain lan. Kən mol fenis e kəpiel muwīn mītəlau lan. Kən mol ikīn kit o nolən nəme naliwək-aliwəkən e noa krep məmə nahuin otaiu kən kol

wain lan. Kən mol nimə kit itəm in ilis məmə etəmim otaiu lan matehm wir nasumən o nat megəh mīn ne netəmim. Kən təmegəhan-in-pən nasumən kəm netəmim məmə okotasum lan, kən motoor noa krep, məsīn rəhan, məsīn rəhalat. Kən miet muwīn o naliwəkən ik pīsīn kit. ³⁴ Nian krep tinəmarəg, kən tahl-ipən rəhan slef mīn məmə okotuwīn e nasumən rəha krep, motətapəh o netəm koatol wək e nasumən məmə okotos-ipən rəhan krep məsīn kəm ilat.

³⁵ “Məto netəm koatol wək e nasumən kəmotaskəlīm rəhan slef mīn, kən motoh kit, motohamnu kit, motaht e kəpiel itəm tatol kīsīl lan. ³⁶ Kən tahl-ipən mīn slef mīn neen kotuwīn olat, ilat tepət taprəkīs-in itəm aupən mīn. Kən netəm koatol wək e nasumən kotol tərət kəm ilat e nolən ahmen mīn əm itəm kəmotol kəm netəm aupən. ³⁷ Namnun agīn, tahl-ipən nətīn iərman tuwīn olat, kən mən məmə, ‘Ilat okotəkəike motīsīai-in nətīk.’

³⁸ “Məto nian netəm koatol wək e nasumən kəmotəplan nətīn, kən kotən-ipən kəm ilat mīn məmə, ‘Inu nətī etəm-iasol itəm otərəmərə e nasumən nian rəhan tata otīmīs. Pəs kotuwīn motohamnu mīn, kən motərəmərə e nasumən rəhan.’ ³⁹ Kən kəmotaskəlīm motatīpin-iarəp e nasumən, kən motohamnu.”

⁴⁰ Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, kən təmən məmə, “?Tol nulan, nian etəm-iasol rəha nasumən otuwa, kən otol naka kəm netəmim itəm təmegəhan-in nasumən kəm ilat?”

⁴¹ Kən kəmotən-ipən məmə, “Otərək-rəkīn agīn-əh netəm rat mīn əh, motohamnu ilat. Kən uarisīg, təpanegəhan-in rəhan nasumən əh tuwīn e nelmi netəm pīsīn neen, kən e nian ətuatīp itəm krep tatəmarəg, ilat okotos-ipən noan məsīn rəhan.”

⁴² Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nəmotafīn Naoa Rəha Uhgīn u, o kəp? Tatən məmə, ‘Kəpiel u itəm netəm rəha niləkīnən nimə kəsotolkeikeən motapəs, in tīnuwa kəpiel keike o nolən nimə. Iərəmərə təmol nat u, kən in nat təwir agīn e nīganəmtītat.’

⁴³ Tol nəhlan, iatən kəm itəmat məmə nərəmərəən rəha Uhgīn okoh-rəkīs otəmat, kən kos-ipən kəm netəmim mīn u itəm okotol noalat. ⁴⁴ Okəmə suah kit otīsī-pər e kəpiel u, kəpiel otətārərəh-ətarərəh, məto okəmə kəpiel otīsī-pər lan, otəpələh-ərən in.” †

⁴⁵ Nian pris asol mīn ne Farisi mīn kəmotəto nimaa nəghatən itəm Iesu təmuəh, kən kinotītun məmə tatəghat-in ilat. ⁴⁶ Kən kinotegəs-in suatīp kit məmə okotīləs Iesu lan kan e kalapus, məto koatəgīn nīmanīn netəmim, məto-inu netəmim koatən məmə in ien kit.

22

Nimaa nəghatən e nagwənən asol rəha marit

¹ Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit mīn kəm ilat məmə, ² “Nərəmərəən rəha Uhgīn in tahmen e kīg kit itəm təmol əpen-əpenə e nagwənən asol o marit rəha nətīn. ³ Kən mahl-ipən rəhan iolwək mīn məmə okotuwīn o netəmim mīn u itəm təmahl-ipən rəkīs nəghatən olat məmə okotuwa o nagwənən rəha marit. Məto kotən məmə kol kəsotuwamən.

⁴ “Kən tahl-ipən rəhan iolwək neen mīn, mən-ipən kəm ilat məmə, ‘Otuwīn motən-ipən kəm netəm mīn u itəm emahl-ipən rəkīs nəghatən olat məmə, enol əpen-əpenə rəkīs e rəhak nagwənən. Rəhak kau mīn ne nətī kau mīn rəhak

^{21:33:} Aes 5:1-2   ^{21:38:} Mat 27:18   ^{21:39:} Hip 13:12   ^{21:42:} Sam 118:22-23; Rom 9:33; 1 Pita 2:6-8   † ^{21:44:} E kopi oas mīn neen rəha Niutesteman itəm kəmote e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 44 u tika.

itəm kotəhg-əhg wīr, emoh rəkis ilat, kən natimnat rafin tīnahmen. Otuwa e nagwənən rəha marit.’

⁵ “Məto kəsotətəlig-inən iolwək mīn, kən motagim mīn, kit tatuwīn e rəhan nasumən, kit tatuwīn e rəhan stoa. ⁶ Kən neen kotaskəlim iolwək mīn rəhan, motol tərət kəm ilat, kən motohamnu ilat. ⁷ Kən kig, neməha təmol pik. Kən tahl-ipən rəhan mopael mīn kotuwīn, kən motohamnu netəmim mīn u itəm kəmotohamnu rəhan iolwək mīn, kən motasiepən e rəhalat taon asol.

⁸ “Kən mən-ipən kəm rəhan iolwək mīn məmə, ‘Kinol əpen-əpenə rəkis e nagwənən rəha marit, məto netəm mīn u itəm emahl-ipən rəkis nəghatən olat, nolən rəhalat təsahmenən məmə okotuwa. ⁹ Tol nəhlan, otuwīn əpəh e suatip asol mīn kən motən-ipən kəm netəmim əpnəpīn rafin itəm nakoatəplan məmə okotuwa e nagwənən rəha marit.’ ¹⁰ Kən iolwək mīn kəmotuwīn əpəh e suatip asol mīn, kəmotuəfīmīn netəmim rafin itəm kəmotəplan ilat, netəmim itəm kotəwīr ne netəm itəm kotərat, kən ikīn kətagwən ikīn təmərīoah e netəmim.

¹¹ “Məto nian kig təmuwa məplan netəmim, təməplan etəmim kit əh-ikīn itəm təsuwīnən e natimnat rəha marit. ¹² Kən kig təmən-ipən məmə, ‘?Io kit, nəmahro? ?Nəmuwa imə məto nəməsuwīnən e natimnat rəha marit?’ Kən suah u tīnəruru nuhalpīnən nəghatən rəhan.

¹³ “Kən kig təmən-ipən kəm rəhan mīn netəmim məmə, ‘Okotəlis ətain nelmīn ne nelkīn, kən motərakīn-iarəp əpəh e naluginən itəm ikīn kətəsək ikīn, kən katəgətāin nəluītəm ikīn.’ ”

¹⁴ Kən Iesu təmatəkəike mən məmə, “Tol nəhlan məto-inu netəmim tēpət, kətahl-ipən nəghatən olat, məto noan məsīn əm itəm katītəpun ilat.”

Takis rəha Kig Sisa

(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ Kən Farisi mīn kəmotiet motuwīn motol noa eko-eko mīn məmə otiuw-pən Iesu o nənən nəghatən kit itəm təsətuatipən. ¹⁶ Kən kotahl-ipən rəhalat netəmim kotuwīn o Iesu ilat netəmim rəha pati rəha Herot. Kən motən-ipən məmə, “Iəgətun. Ekotītun məmə ik etəm ətuatip, kən matəgətun ətuatip pahrien suatip rəha Uhgīn. Nəsolən məmə nətəligən rəha netəmim okotiuw rəkis rəham nətəligən, məto-inu natol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin, okəmə in etəm-iasol o etəm əpnəpīn əm. ¹⁷ Kən ən-tu kəm itimat rəham nətəligən e nat u. ?Tətuatip məmə okətou-pən takis kəm Kig Sisa, o kəp?”

¹⁸ Məto Iesu tīnītun rəhalat nətəligən rat mīn, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “!Rəhatəmat nənən təwīr, məto nīkitəmat tamkīmīk! ?Təhro nakotalkut məmə nəkotol noa eko-eko ron io? ¹⁹ Otəgətun-tu mənī itəm katətou takis lan.” Kən kotos mənī* motuwa kəm in, ²⁰ kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Narmī pah u, kən nərgī pah u e mənī u?”

²¹ Kən kotən-ipən məmə, “Kig Sisa.”

Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Naka u rəha Kig Sisa, otos-ipən kəm Kig Sisa. Kən naka u rəha Uhgīn, otos-ipən kəm Uhgīn.”

²² Nian kəmotəto nəghatən əh, narmīlat təmiwīg. Kən kəmotapəs Iesu motagim.

Nian Uhgīn otosmegəh netəmim e nīmīsən

(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ E nian əh inəh, Satusi mīn kəmotuwa o Iesu. Ilat koatən məmə netəmim okəsotəmegəh mīnən e nīmīsən. Kən kotən-ipən kəm Iesu məmə, ²⁴ “Iəgətun. Moses təmən kəm itimat məmə, okəmə etəmim otīmīs kən məsiləsən nətīn kit,

22:6: Mat 21:35   **22:13:** Mat 8:12; 25:30; Luk 13:28   **22:15:** Mak 3:6   * **22:19:** Mənī itəm kəmos motuwa in koen mənī kit, nərgīn u ‘tenarius,’ itəm tahmen e wan-taosan vatu.   **22:21:** Rom 13:7   **22:23:** Wək 23:8

kən pian otəkəike mit nəutahlimis əh məmə otıləs suakəku o niuw-pərən nərīg rəha pian itəm təmimis.

²⁵ “Kən ikin əh imatimat ikin, netəm ilat pialat mın ilat sepın. Itəm təmaupən maiir təmöl marit, kən mımıs, məsiləsən nətin kit, kən pian itəm tatol kəiu lan tit nəutahlimis. ²⁶ Kən in mın təmimis məsiləsən nətin kit, kən itəm tatol kəsıl lan ne ilat rafın muwın mətoarus-pən itəm tatol sepın, kəmotol nat kitiah əm. ²⁷ Kən əmun, nəutahlimis tımıs. ²⁸ ?Tol nəhlan, ən-tu kəm itimat məmə, e nian itəm Uhgın otosmegəh netəmim lan e nımısən, pətan əh in rəha pah, məto-inu ilat rafın əh sepın kəmotol marit e pətan əh?”

²⁹ Kən İesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “İtəmat nəmotən-arəpən e rəhatəmat nəghatən məto-inu nəsotıtunən Naoa Rəha Uhgın ne nəsanənən rəhan. ³⁰ Nian Uhgın otosmegəh netəmim e nımısən, kən netəmim okəsətolən marit, okotahmen e nagelo mın əpəh e nego e neai. ³¹ ?Nəmotafın o kəp, Naoa Rəha Uhgın itəm tatəghat-in nian Uhgın otosmegəh netəmim e nımısən? Tatən məmə, ³² ‘İo Uhgın rəha Epraham, io Uhgın rəha Aisak, kən io Uhgın rəha Jekop.’ In sənəmə Uhgın rəha netəm kəmotımıs, məto in Uhgın rəha netəmim itəm koatəmegəh, tahmen-pən mın e təs miləhal.”

³³ Nian nımanın netəmim kəmotəto nəghatən əh, narmılat təmiwig e nəgətunən rəhan.

Lou itəm in ilis pik
(Mak 12:28-34)

³⁴ Nian Farisi mın kəmotəto məmə İesu təməh-iəhau Satusi mın e rəhan nəghatən, kən Farisi mın kəmotuwa kitiah. ³⁵ Kən kit itəm tıtun pik Lou, təmən-ipən nəghatən kit kəm İesu məmə İesu otən nəghatən kit təsətuatıpən, məmə, ³⁶ “?Lou pəhrüən rəha Uhgın u in ilis pik?”

³⁷ Kən İesu təmən-ipən məmə, “Nakəkəike molkeike İərəməərə Uhgın rəham e nıkim rafın, ne nəmegəhən rafın rəham, ne nətəligən rafın rəham. ³⁸ Inu in Lou itəm tətaupən kən in ilis pik. ³⁹ Kən Lou itəm tatol kəiu lan, in iuəhkır tahmen əm, məmə, ‘Nakəkəike molkeike ik kit tahmen əm məmə nakolkeike atıp ik.’ ⁴⁰ Kən Lou mil u kəiu, ilau nəukəti Lou rafın, ne naoa rəha ien mın rafın aupən.”

Kristo in nəti pah
(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Kən e nian Farisi mın kotuəfımın ilat mın, kən İesu təmən-ipən məmə, ⁴² “? Nıkitəmat təht məmə naka, e Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa? ?In tətisi-pən e noanol rəha pah?”

Kən ilat kotən-ipən məmə, “In noanol rəha Tefit.”

⁴³ Kən İesu təmən-ipən məmə, “Məto tahro e Tefit, itəm tatəghat e narmin rəha Uhgın, tətaun-in Kristo məmə ‘İərəməərə.’ Məto-inu tatən məmə,

⁴⁴ ‘İərəməərə təmən kəm rəhak İərəməərə məmə, “Əpələh e nıkalik e nelmək matıp, ikin rəha nəsanənən ne nisaiian, mətoarus ekıləs-iəhau rəham tıkimır mın ləhau e nelkəm.” ’

⁴⁵ ?Kən okəmə Tefit tətaun-in Kristo məmə ‘rəhak İərəməərə,’ kən otahro məmə Kristo in mipi Tefit rat?” ⁴⁶ Kən etəmim kit təsuhalpınən nəghatən rəha İesu. Kən e nian əh matuwın, kəmotəgın o nətapəh-inən nəghatən kit mın tol min-nəhlan.

23

*Nahmæan asol sep̄in
itəm otatuwa
(Mak 12:38-40;
Luk 11:37-54; 20:45-47)*

¹ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kəm nimanin netæmim ne ræhan m̄in netæmim mæmæ,
² “Iægætun m̄in ræha Lou ne Farisi m̄in koatos nepætæn mæmæ okotæn-iaræp Lou
ræha Moses kəm itæmat. ³ Tol næhlan, nækotækæike motætæu-pæn kæn motol
natimnat rafin itəm koatæn kəm itæmat. Mæto næsotolæn nat naka itəm koatol,
mæto-inu ilat kæsotolæn nat naka itəm koatæn-iaræp. ⁴ Koatækæike o netæmim
mæmæ okotætæu-pæn lou æskasik m̄in itəm kotahmen e katipa æfigæm, mæto okol
kæsotos-ipænæn noanelmilat mæmæ okasitu elat.

⁵ “Natimnat rafin itəm ilat koatol, koatol æm mæmæ netæmim okotæplan.
Nækotitun paos itəm netæmim kæmotaii-pæn næghatæn ræha Naoa Ræha Uhḡin
ikin, kænu motælis ræhalat-kapæ ne nelmilat lan.* Mæto ræha iægætun m̄in ræha
Lou ne Farisi m̄in, ræhalat paos in iahḡin taprækis. Kæn nækotitun nol ælkælæh
m̄in itəm koatækul-pæn e nipægnæmti kot m̄in, itəm tatægætun mæmæ etæmim in
tæskasik o nætæu-pænæn Lou. Mæto ræha iægætun m̄in ræha Lou ne Farisi m̄in,
ræhalat nol kaifæmæh pik. ⁶ Kæn e lafet m̄in, ilat kotolkeike ikin ræha nisaiiæn,
kæn æpæh e nimæ ræha nuæfim̄inæn, ilat kotolkeike mæmæ okotæpælæh ima netæm-
iasol m̄in ikin. ⁷ Kæn e ikin katol maket ikin, ilat kotolkeike mæmæ netæmim
kotæn tæwir kəm ilat, kæn motaun-in ilat mæmæ ‘Rapai’ u nipæt̄in tæmæ ‘etəm in
ilis.’† ⁸ Mæto sotolæn mæmæ netæmim okotaun-in itæmat mæmæ ‘Rapai, u etəm in
ilis,’ mæto-inu ræhatæmat Etəm-iasol kitiah æm, kæn itæmat piatæmat m̄in. ⁹ Kæn
sotaun-inæn suah kit u e nætueintæn mæmæ, ‘Tata, etəm katisiai-in,’ mæto-inu
Tata ræhatæmat kitiah æm æpæh ilis e nego e neai. ¹⁰ Kæn sotolæn mæmæ netæmim
okotaun-in itæmat mæmæ, ‘Iægætun,’ mæto-inu ræhatæmat Iægætun kitiah æm,
Kristo itəm Uhḡin tæmæn mæmæ otahl-ipa. ¹¹ Etəm u in ilis etæmat, in iolwæk
ræhatæmat. ¹² Tol næhlan mæto-inu, etæmim itəm otos-ipær atip in, Uhḡin otilæs-
iæhau, kæn etæmim itəm otos-iæhau atip in, Uhḡin otilæs-ipær.

¹³ “!Kæsi, nahmæan asol otuwa otæmat iægætun m̄in ræha Lou, ne Farisi
m̄in! !Ræhatæmat nænæn tæwir, mæto nikitæmat tamkimik! Nakotahtosig-
in o netæmim suatip o nuwinæn matig ahḡin næræmæææn ræha Uhḡin, mæto
itæmat næsotuw̄inæn, kæn næsotegæhan-inæn mæmæ netæmim okotuw̄in ikin, nat
æpnap̄in ilat kotolkeike mæmæ okotuw̄in.‡

¹⁵ “!Kæsi, nahmæan asol otuwa otæmat iægætun m̄in ræha Lou, ne Farisi m̄in! !
Ræhatæmat nænæn tæwir, mæto nikitæmat tamkimik! Nikitæmat tagien æm mæmæ

23:3: Mal 2:7-8 * **23:5:** paos - inu bokis ækæku kit kæmol e nuwiḡi kau. Kæmotæte rækis ælkælæh
næghatæn ræha Naoa Ræha Uhḡin motaii-pæn lan (Eks 13:1-10,11-16;
Dut 6:4-9; 11:13-21). Netæmim kæmotol næhlan mæto-inu kæmotolkeike mæmæ otol næghatæn itəm tætatig

e Dut 6:8 ne 11:18. Kæn næman rafin ræha noanol ræha Isrel itəm kinotos rækis nup tatin, ilat okotuw̄in
e paos m̄in æh nian tepæt, kæn nian rafin e nian ræha næfakæn. Katælis e nipinægin ne nelm̄in mol e nol
kæmol e nuwiḡi kau. E næghatæn Inglis, katæn paos m̄in æh, “phylacteries.” **23:5:** Eks 13:9; Nam

15:38-39; Dut 6:8; Mat 6:1 † **23:7:** Okæmæ iægætun ræha Lou tæmaliwæk matuwa iuahk̄ir ron ik, nakætul
e nisaiiæn, kæn nakatæn tæwir kəm in, maun-in in mæmæ, “etəm-iasol,” o “Tata,” o “Rapai.” Kæn noanol
ræha Isrel kætaun-in ræhalat iægætun asol m̄in itəm ilat ilis pik mæmæ “Rapai,” u nipæt̄in tæmæ “etəm in
ilis” o “etəm tatæmik netæmim.” **23:11:** Mat 20:26; Mak 9:35; Luk 22:26 **23:12:** Job 22:29; Prov

29:23; Luk 14:11; 18:14 ‡ **23:13:** E kopi oas m̄in neen ræha Niutesteman itəm kæmæte e næghatæn Kris
aupæn, næghatæn ræha ves 14 u tikæ. Tatæn mæmæ, “Kæsi, nahmæan asol otuwa otæmat iægætun m̄in ræha
Lou, ne Farisi m̄in. !Ræhatæmat nænæn tæwir, mæto nikitæmat tamkimik! Nakotaklæh-in natimnat ræha
næutahl̄imis m̄in, mæto nian kitiah æm, nækotol næfakæn æfæmæh m̄in mæmæ netæmim okotisiai-in itæmat.
E nolæn æh, ræhatæmat nalpinæn otæskasik tæhmin m̄in.”

nakotuwɪn isəu e nego, o e naliwəkən əm o nuwɪnən e nəptən pɪsɪn pɪsɪn mɪn məmə nakotiuw-pa etəmim kitɪəh əm e nəfakən rəhatəmat. Məto nian suah kit tatos nolən mɪn əh rəhatəmat, kən tatuwa etəm rat taprəkis-in itəmat, kən nəmotol məmə in otəkəike mos nalpɪnən rəha nɪgəm asol taprəkis-in itəmat.

¹⁶ “! Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat itəm noatit netəmim məto nɪgənəmtitəmat təpɪs! Itəmat nakoatən məmə, ‘Okəmə suah kit tatos noanawɪl o Nimə Rəha Uhgɪn məmə otol rəhan nəghatən tatətul-ɪəkɪs, okəmə təsolən, məto in nat əpnəpɪn əm. Məto okəmə suah kit tatos noanawɪl o iaen u kol tatɪpɪt-ɪpɪt rəha Nimə Rəha Uhgɪn, kən in otəkəike mol nəwɪan itəm təmos noanawɪl ron.’ ¹⁷ !Itəmat netəm nakotalməl, nɪgənəmtitəmat təpɪs! ?Naka u in ilɪs, iaen u kol tatɪpɪt-ɪpɪt, o Nimə Rəha Uhgɪn itəm tatol kol tasim? ¹⁸ Nakotən mɪn məmə, ‘Okəmə suah kit tatos noanawɪl o olta, in nat əpnəpɪn əm. Məto okəmə suah kit tatos noanawɪl e sakrifais itəm tatəpələh lan, kən in otəkəike mol nəwɪan itəm təmos noanawɪl ron.’ ¹⁹ !Itəmat netəm nɪgənəmtitəmat təpɪs! ?Naka u in ilɪs, sakrifais o olta itəm tatol sakrifais tasim? ²⁰ Tol nəhlan, etəm tatos noanawɪl e olta, pahrien, tatos noanawɪl e olta ne natɪmnat rafin itəm tatəpələh lan. ²¹ Kən etəm tatos noanawɪl e Nimə Rəha Uhgɪn, pahrien tatos noanawɪl e Nimə Rəha Uhgɪn ne Suah u tətatɪg ɪkɪn. ²² Kən etəm tatos noanawɪl e nego e neai, pahrien tatos noanawɪl o jea rəha kɪg u in rəha Uhgɪn, kən tatos noanawɪl o Suah u tatəpələh-pər lan.

²³ “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat ɪəgətun mɪn rəha Lou, ne Farisi mɪn! !Rəhatəmat nənən təwɪr, məto nɪkitəmat tamkɪmɪk! Nəkoatətəu-pən lou əlkələh mɪn moatos-ɪpən tait rəha rəhatəmat nɪmalɪ nɪg nəmɪəwɪlat tatəpien u katos-ɪpən e nagwənən, katən məmə mɪn, ne til, ne kumɪn. Məto nakotəpəs nat asol e Lou, inu etəm tatol tətəuatɪp kən mahmen-ahmen əm kəm netəmim, kən mətasəkɪtun netəmim, kən tatol nian rafin nat naka itəm təike matol. Təwɪr nəkoatol lou əlkələh mɪn, məto nəkotəkəike moatol lou asol mɪn, məto kəp, nəsolən. ²⁴ !Itəmat noatit netəmim məto nɪgənəmtitəmat təpɪs! !Itəmat netəmim noategəs-in mɪmɪnao e rəhatəmat kap məmə ko nəsolətəgeən, məto nəkotəge nat megəh asol u kamel!

²⁵ “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat ɪəgətun mɪn rəha Lou, ne Farisi mɪn! !Rəhatəmat nənən təwɪr, məto nɪkitəmat tamkɪmɪk! Nakotafəl ihluə e kap ne plet, məto əpəh ɪmə tamkɪmɪk, kotərioah e nagwənən ne nənɪmən itəm nəmotakləh-in, o natɪmnat itəm nəmos məto-inu itəmat ɪaumɪs mɪn kən nian rafin nəkoatol əm natɪmnat rat mɪn itəm tətatɪg e rəhatəmat nətəlɪgən. ²⁶ !Itəmat Farisi mɪn, nɪgənəmtitəmat təpɪs! Otaupən kafəl əpəh ɪmə e kap ne plet, kən ihluə mɪn in təwɪr təsamkɪmɪkən.

²⁷ “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat ɪəgətun mɪn rəha Lou, ne Farisi mɪn! !Rəhatəmat nənən təwɪr, məto nɪkitəmat tamkɪmɪk! Nəkotahmen e suwɪt rəha netəm kəmotɪmɪs itəm kəmuəh e pen ruən. Ihluə, netəmim kotəplan məmə təwɪr, məto əpəh ɪmə tərɪoah e nɪkɪlkɪlɪ netəm kəmotɪmɪs, ne natɪmnat rafin itəm tamkɪmɪk. ²⁸ E nolən ahmen mɪn əm, ihluə, e nolən rəhatəmat, netəmim kotəplan məmə itəmat nəkotətəuatɪp. Məto ɪmə, e nɪkitəmat, nakotərioah e nəghatən nakotən məsolən, ne nolən rat agɪn mɪn.

²⁹ “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat ɪəgətun mɪn rəha Lou, ne Farisi mɪn! !Rəhatəmat nənən təwɪr, məto nɪkitəmat tamkɪmɪk! Nakotɪləkɪn nɪmə e kəpiel rəha suwɪt rəha ɪen mɪn əpən ne netəm kotətəuatɪp, kən moatol nəhlɪp e kəpiel kən moatol malə-malə lan. ³⁰ Kən nakotən-ɪpən məmə, ‘Okəmə ɪtɪmat emotatɪg e nian mɪn rəha tɪpɪtat mɪn, okol ɪtɪmat eməsotasituən elat motohamnu ɪen mɪn.’ ³¹ E nəghatən əh, nakoatən-ɪarəp məmə itəmat noanol ətuatɪp mɪn rəha

23:16: Mat 15:14

23:22: Aes 66:1; Mat 5:34

23:23: Lev 27:30; Maeka 6:8

23:25: Mak 7:4

23:27: Wək 23:3

23:28: Luk 16:15

tīpitimat mīn aupən itəm kəmotohamnu ien mīn əh, kən nakotahmen-ahmen əm elat. ³² Kən təwīr əm, itəmat otəkəike motol namnun wək itəm tīpitəmat mīn kəmotətuoun.

³³ “!Itəmat sinek mīn, ne neti sinek mīn! ?Nikitəmat tataht məmə okol nakotagim e nalpīnən e nigəm asol? !Kəp! ³⁴ Tol nəhlan, ekahl-ipinə ien mīn, ne netəm kotenatig, ne iəgətun mīn. Neen, itəmat onəkotohamnu ilat motətu-pər elat e nig kəluau, neen onəkotalis motoh ilat əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəhatəmat, kən neen nakotitəp ilat kotiet e taon kit motiet motuwīn e kit. ³⁵ Kən tol nəhlan, itəmat onəkotos nalpīnən rəha netənim itəm kəmotohamnu netənim rafin itəm kotətuatip, itəm tətəuoun e Epel itəm in tətəuatip, muwīn mətəarus-pən Sekarəea, nətī Perekia, itəm tīpitəmat mīn kəmotohamnu e Nimə Rəha Uhgīn ilugīn e olta ne nimə. ³⁶ Iatən pahrien kəm itəmat məmə, nalpīnən rafin u otuwa o netəm rəha Isrel itəm kotatig roiu.

³⁷ “!Awe, netəm Jerusalem, netəm Jerusalem! Itəmat nakotohamnu ien mīn rəha Uhgīn, kən netənim itəm Uhgīn təmahl-ipa kəm itəmat, nəkotahtimnu ilat e kəpiel apin, inəh netəm u rəha Uhgīn itəm koatos nəghatən rəhan. Nian tepət iatəg-əfəməh-in nelmək məmə iatəmik-əfimin wīr itəmat matos wīr itəmat, tahmen-pən e mənig itəm tatu nenətīn mīn e nikwīn, mətə itəmat nikitəmat təsagienən ron kən motapəs io. ³⁸ Otəplan-tu. Uhgīn tīnapəs itəmat, rəhatəmat nimə nəratən otoh, kən nat otikə ikin. ³⁹ Kən ekən kəm itəmat məmə, nat əh in nīpahrienən mətə-inu onəsotəplan mīnən io mətəarus nakotən məmə,

‘!Iərəməmə Uhgīn tətətig ilau suah u itəm tatuwa e nərgīn!’ ”

24

Nəmtətin mīn rəha namnun nian

(Mak 13:1-37; Luk 21:5-36)

¹ Iesu təmīet e Nimə Rəha Uhgīn maliwək matuwīn, kən rəhan mīn netənim kotuwa motən-ipən kəm in məmə otəplan-tu nimə mīn u əpəh e Nimə Rəha Uhgīn. ² Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Əwəh, otəplan-tu nimə mīn əh. Nīpahrienən iatən kəm itəmat məmə nimə mīn əh netənim okotəhap-əhap kəpiel mīn elat. Okol kəpiel kit təsəməhlin e nəmeen.”

³ Kən uarisig lan, Iesu təmaliwək ilat rəhan netənim motuwīn əpəh e Nitot Rəha Nig U Olif kən matəpələh. Kən rəhan netənim kotuwa pīsīn əm ron motən-ipən məmə, “?Otən-tu məmə natimnat mīn u okotuwa e nian naka, kən nəmtətin naka otol-arəp məmə rəham nuwamən ne namnun nian tīnuwa iuəhkir?”

⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Oatehm wīr itəmat məmə etənim kit otəseiuə-inən itəmat, ⁵ mətə-inu netənim tepət okotuwa motos nərgək moatən məmə, ‘Io Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa,’ kən okoteiuə-in netənim tepət. ⁶ Onəkotəto namnusən rəha nəluaginən mīn, kən onəkotəto nəghatən əpnəpīn mīn məmə netənim koatəluagin. Mətə nakoatehm wīr itəmat məmə nəsotəginən. Natimnat mīn əh otəkəike motuwa motol nīpahrienən lan, mətə namnun nian otəpanuwa. ⁷ Noanol mīn okotoh noanol mīn, kən kantri mīn okotoh kantri mīn. Nəumis otan, kən namig otəloal ikin mīn tepət. ⁸ Natimnat mīn əh, nətuounən əm rəha nəratən, tahmen e pətan itəm tīnətuoun matətə nahməən o neməkən.

23:31: Wək 7:52   **23:33:** Mat 3:7; 12:34; Luk 3:7   **23:35:** Jen 4:8; Hip 11:4   **23:35:** Sek 1:1
23:35: 2 Kron 24:21   **23:38:** 1 King 9:7-8; Jer 22:5   **23:39:** Sam 118:26; Luk 13:34-35   **24:2:**
Luk 19:44   **24:5:** Mat 24:23-24; 1 Jon 2:18

⁹ “E nian min əh, netəmim okotegəhan-in-pən itəmat məmə okol nəratən kəm itəmat, kən kohamnu itəmat, kən netəmim rəha noanol min rafin okotətəhau itəmat məto-inu o nərgək. ¹⁰ Kən e nian min əh, netəmim tepət okotapəs rəhalat nahatətən, kən okotegəhan-in-pən ilat min e nelmi tikimər min rəhalat, kən motətəhau ilat min, ¹¹ kən ien eiueiuə min okotuwa moteiuə-in netəmim tepət. ¹² Məto-inu nəratən tinatepət, iuəhkir netəmim rafin rəhalat nolkeikeən o Uhgın otikə, ¹³ məto etəmim itəm otətul əskasik mətoarus namnun nian, kən Uhgın otosmegəh in. ¹⁴ Kən namnusən təwir əh rəha nəramərən rəha Uhgın, okən-iarəp ikin min rafin e nətueintən, məmə suatip əh-ikin rəha kantri min rafin o nətəlig-inən, kən namnun nian otuwa.

¹⁵ “Ten u Taniel təməghat-in nat kit katən məmə, ‘nat itəm Uhgın tatətəhau, kən matol Nimə Rəha Uhgın tamkimik’ (nian nakotafin, otətəlig-in nıpətin). Tol nəhlan, nian nat tərət əh tatətul e Nimə Rəha Uhgın, ¹⁶ kən itəmat itəm nəkotatig Jutia, nakotiet motagim motuwın motəhluaig e nitot min. ¹⁷ Okəmə etəmim tətameg ihluə e rəhan nimə, okol təsuwinən imə mos min rəhan natimnat. ¹⁸ Okəmə etəmim əpəh e nasumən rəhan, okol təsitəlig-pənən latuənu mos rəhan kot. ¹⁹ !Kən kəsi o nıpitan u itəm kotəpik-əpik, ne nıpitan itəm kotapinahin nisualkələh e nian əh, məto-inu ilat okotəto tərət pik agin! ²⁰ Təwir nakotəfak məmə onakəsotagimən e nəratən əh e nian rəha nətəpən, o e nian rəha Sapat, ²¹ məto-inu e nian əh, nəratən asol otuwa itəm etəmim təməsəplanən tol mihin nəhlan əpən mətoarus-pa u-roiu, kən okol nəratən asol kit tol nəhlan otəsuwa minən nian kit tahmen e in əh. ²² Kən okəmə Uhgın təsətətipən nian rəha nəratən əh, okol etəmim kit təməsəmegəhən. Məto Uhgın otətətip nian əh o rəhan min netəmim itəm təmitəpun rəkis ilat.

²³ “E nian əh, okəmə suah kit otən-ipinə kəm itəmat məmə, ‘!Otəplan-tu, inu Kristo itəm Uhgın təmən məmə otəpanahl-ipa!’ o ‘!In əpəh!’ sotənən nıpahrienən lan, ²⁴ məto-inu netəmim neen okotuwa motən məmə ilat Kristo, ne ien eiueiuə min okotuwa, kən ilat okotol nəmtətin asol min, ne nat pıspis min məmə okoteiuə-in netəmim, kən okotalkut məmə okoteiuə-in netəmim itəm Uhgın təmitəpun rəkis ilat, okəmə ilat kotitun nolən. ²⁵ Nıkitəmat otəkəike matəht wir nəghatən min u itəm emən rəkis kəm itəmat, uarisig natimnat min u okotuwa motol nıpahrienən lan.

²⁶ “Tol nəhlan, okəmə suah kit tən kəm itəmat məmə, ‘In əpəh, ikin taruən-aruən ikin,’ əsotuwınən. O suah kit tən məmə, ‘In ikin-u e nıpəg noa nimə,’ sotənən nıpahrienən lan, ²⁷ məto-inu nian Nəti Etəmim otitəlig-pa min, otuwa uəhai əm, kən netəmim rafin okotəplan, tahmen e nıpitan itəm təmipit masiəgəpın rafin neai. ²⁸ Nian nat megəh kit təmimis, nəkotəplan kuəriə min kotuwa məmə okotun. E nolən ahmen min əm, nian nəkotəplan nəmtətin min əh, nəkotitun məmə otəsuwəhən ekuwa min.

²⁹ “Nian ətuatip nəratən əh otol namnun, kən
‘mitgar otəpis agin,
kən məwıg otəsəmilhən minən,
kən məhau min okotisas e neai,
kən Uhgın otələal e nəsanənən min əpəh e neai.’*

³⁰ “E nian əh, nəmtətin rəha Nəti Etəmim otol-arəp e neai, kən noanol min rafin e nətueintən okotasək e nəginən. Kən okotəplan io, Nəti Etəmim ekuwa e

24:9: Mat 10:22   **24:11:** Mat 24:5,24; 1 Jon 4:1   **24:13:** Mat 10:22   **24:14:** Mat 28:19   **24:15:** Dan 9:27; 11:31; 12:11   **24:17:** Luk 17:31   **24:21:** Dan 12:1   **24:23:** Mat 24:5   **24:24:** Dut 13:1-3; 2 Tes 2:8-9; Nol Əpən 13:13-14   **24:26:** Luk 17:23-24   **24:27:** Mat 24:37-39   **24:28:** Luk 17:37   **24:29:** Aes 13:10; 34:4; Esik 32:7; Joel 2:10,31; 2 Pita 3:10; Nol Əpən 6:12-13   * **24:29:** Məta “nəsanənən min əpəh e neai” tatəpsen-pən narmin min, o kəm-naka natimnat tahmen-pən e mit ne məwıg əpəh e neai.

nimal napuə e neai e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəha Uhgın itəm otasiə mitalau lak. ³¹ Kən ekahl-ipən rəhak nagelo mın kotiet nian okotəto təwi otasək əfəməh, kən ilat okotuwın ikin mın rafin e nətueintən, motos-irəkis rəhak netəmim itəm Uhgın təmitəpun rəkis ilat, kən kuəfimin ilat kitiaħ.

³² “Nikitəmat otəkəike matəht nig u fik.† Nian ətuatip itəm nelmin mın kinotətuoun katəwiə, kən nimalin mın kinoatərgət, itəmat nəkotitun məmə nian əh inəh itəm nakotasum lan rəhatəmat. ³³ Kən e nolən ahmen mın əm, nian nəkotəplan nəmtətin mın əh, onəkotitun məmə otəsuwəhən ekuwa mın roiu agin. ³⁴ İatən pahrien kəm itəmat məmə netəmim itəm kotatig u-roiu, okol kəsotimis rafinən mətoarus natimnat mın əh okotuwa kol nıpahrienən lan.‡ ³⁵ Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən mın rəhak okol kəsotikəən.”

Etənim tikə itəm titun nuwamən rəha İesu Kristo

³⁶ Kən İesu təmatəkəike matən məmə, “Suah kit təsitunən nian o aua ətuatip rəha natimnat mın əh. Nagelo mın əpəh e neai kotəruru, kən io mın Nəti Etənim ekəruru. Məto Tata Uhgın əm in titun nian ətuatip əh. ³⁷ E nian io Nəti Etənim ekuwa lan, otahmen e nian rəha Noah əpən ikin itəm netəmim kəsotol əpen-əpenəən ron. ³⁸ E nian əh, itəm naruəh təsaiuən əh, netəmim koatəgwən, moatənim, moatol marit, inəh natimnat rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat, mətoarus-pən Noah təmuwın imə e nıpəgnoa nego rəhan, ³⁹ kən ilat kinotəruru nat naka otuwa mətoarus-pa naruəh təmaiu məmik ilat rafin. In əh otol tahmen əm e nian Nəti Etənim otuwa. ⁴⁰ Etənim kəiu e nasumən, kən okos kitiaħ, kapəs kitiaħ. ⁴¹ Pətan kəiu katuəpələh kitiaħ matioal nagwənən, kən okos kitiaħ, kapəs kitiaħ.

⁴² “Tol nəhlan, nəkotəkəike motaiir, məto-inu nəkotəruru nian naka rəhatəmat İərəməərə otuwa lan. ⁴³ Məto nəkotəkəike motitun nat u. Okəmə etəm-iasol rəha nimə titun nian ətuatip lapın itəm iakləh otuwa, kən in otəkəike mətaiir matehm wır nimə məmə iakləh otəsəhapən muwın imə. ⁴⁴ Kən itəmat mın onəkotəkəike moatətul matip, məto-inu Nəti Etənim otuwa e aua əm itəm nikitəmat təsəhtən.

⁴⁵ “Nikitəmat otəkəike matəht wır nolən rəha iolwək itəm in tenatig kən tətəskəlim wır wək rəhan kən məsapəsən. Etəm-iasol təmələhəu məmə iolwək əh otərəməərə e rəhan mın rafin iolwək mın məmə in otos-ipən nagwənən kəm ilat e nian ətuatip. ⁴⁶ Kən okəmə etəm-iasol otuwa məplan etəm tətərəməərə e iolwək mın rəhan, kən matol-wır rəhan wək, kən otos-ipən nətouən kit kəm suah əh. ⁴⁷ İatən-ipinə nıpahrienən məmə etəm-iasol əh otələhəu in tərəməərə e natimnat rafin rəhan. ⁴⁸ Məto okəmə iolwək əh, in etəm rat, kən nıkin otəht məmə, ‘Rəhak etəm-iasol təsuwamən nuwəh,’ ⁴⁹ kən mətuoun matoh iolwək mın neen, kən muwın magwən mənim ilat netəm kotapis. ⁵⁰ Kən etəm-iasol rəha iolwək əh otuwa e nian ne aua itəm iolwək nıkin təsəhtən məmə rəhan etəm-iasol otuwa lan. ⁵¹ Etəm-iasol əh otol nalpınən asol kəm iolwək əh kən mərakin-pən ikin rəha netəm rəhalat nənən təwır, məto nıkilat tamkimik. İkin əh, netəmim okotasək moatəgətain nəluilat.”

25

Nimaa nəghatən o nıpitən əlkələh ilat ten

24:30: Dan 7:13; Sek 12:10; Nol Əpən 1:7   **24:31:** 1 Kor 15:52; 1 Tes 4:16   † **24:32:** Nig u fik tahmen e naip.   ‡ **24:34:** Suatip kit mın rəha nəuhlinən ves 34 tatən məmə, “İatən pahrien kəm itəmat məmə noanol u rəha İsrəl otəsikəən mətoarus natimnat mın əh okotuwa motol nıpahrienən lan.”   **24:34:** Mat 16:28   **24:35:** Mat 5:18   **24:36:** Wək 1:7; 1 Tes 5:1-2   **24:37:** Jen 6:5-8   **24:39:** Jen 7:21-23; Luk 17:26,27   **24:42:** Mat 25:13   **24:43:** Luk 12:39-40; Nol Əpən 16:15   **24:47:** Mat 25:21,23   **24:51:** Luk 12:42-46

¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmә, “E nian itəm rəhatəmat Iərəməre otuwa min, nərəməreən rəha Uhgın otol nəhlan. Nipitan əlkələh* ilat ten kəmotiet lapin məmә okotuwin e marit kit, kən moatəsağın etəm otol marit otuwa mos rəhan pətan muwin e rəhan nimә, əpəh ikin katol lafet ikin. Ilat ten kəmotos rəhalat lait. ² Faif kotalməl, kən faif kotenatig. ³ Nipitan min u ilat faif itəm kotalməl kəmotos rəhalat lait min, mətə kəsotosən karasin məsin min o niuw-pənən e lait. ⁴ Mətə nipitan min u ilat faif itəm kotenatig kəmotos rəhalat lait min, kən motos min karasin məsin o niuw-pənən e rəhalat lait. ⁵ Kən etəm otol marit təsuwa uəhaiən, kən napilən tinatos ilat koatiuw nəm, kən minotapil.

⁶ “Kən lapin ağın, suah kit təmagət əfəməh məmә, ‘!Etənim itəm otol marit tatuwa u-roiu! !Otuwa motəplan!’

⁷ “Kən nipitan əlkələh u ilat ten kəmotaiir motuarin asol rəhalat lait min. ⁸ Kən nipitan itəm kotalməl kotən-ipən kəm nipitan itəm kotenatig məmә, ‘!Awi! Otos-ipa rəhatəmat məsin karasin mətə-inu rəhatimat karasin e rəhatimat lait kinotamir, otəsuwəhən kotəpis.’

⁹ “Mətə nipitan itəm kotenatig kotən-ipən kəm ilat məmә, ‘!Kəp! Karasin min u kəsotahmenən o kitat rafin. Mətə otitəlig motuwın motos-nəmtin rəhatəmat neen karasin əpəh e stoa.’

¹⁰ “Mətə nian nipitan itəm kotalməl kəmotaliwək motitəlig moatuwin o karasin, kən etəm itəm otol marit təmuwa. Kən nipitan əlkələh itəm koatətul matip, kəmotuwın ilat min e nəgwənən rəha marit, kən motuwın imә. Kən kahtosig e toa.

¹¹ “Uarisig, nipitan əlkələh itəm kotalməl kəmotitəlig-pa motaun motəmə, ‘!Etəm-iasol, etəm-iasol! !Egəhan-in itəmat ekotimnә imә!’

¹² “Mətə etəm otol marit təmən-ipən kəm ilat məmә, ‘!tatən-ipinә pahrien məmә, io ekəruru itəmat.’ ”

¹³ Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmә, “Tol nəhlan, itəmat nəkotəkəike motaiir, mətə-inu nəkotəruru nian ne aua rəha rəhatəmat Iərəməre otuwa lan.”

Nimaa nəghatən e iolwək e mənә kisil

¹⁴ Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min məmә, “Ekən min məmә e nian itəm rəhatəmat Iərəməre otuwa min, nərəməreən rəha Uhgın otol nəhlan. Etəm-iasol kit təmol əpen-əpenә məmә otaliwək muwin e nəptən pisin kit muwin isəu. Kən maun-in rəhan iolwək min kotuwa, kən tələhəu-pən e nelmilat rəhan mənә min məmә okotol nat kit lan. ¹⁵ Təmos-ipən tətəu-pən nitunən rəhalat məmә okotol wək lan. E etənim kitiəh, təmos-ipən kətim faif kəmotər-motərioah e mənә, u mənә tepət pik ağın. Kən kit min, təmos-ipən min kətim kəiu tahmen əm, u mənә tepət pik. Kən kit min, təmos-ipən kətim kitiəh tahmen əm, u mənә tepət.† Kən etəm-iasol təmiet muwin e rəhan naliwəkən.

¹⁶ Kən iolwək itəm təmos kətim faif təmuwin uəhai əm mol bisnes lan, kən təmos min kətim faif min. ¹⁷ Kən tahmen-ahmen əm, iolwək itəm təmos kətim kəiu, təmuwin mol bisnes lan, kən mos min kətim kəiu min. ¹⁸ Mətə iolwək itəm təmos kətim kitiəh, in təmuwin mel noakimil məhluağın-pən mənә rəha rəhan etəm-iasol ikin.

¹⁹ “Kən nup tepət tinuwa minuwın, kən etəm-iasol rəha iolwək min u tinitəlig-pa, kən maun-in rəhan iolwək min məmә otəplan-tu məmә ilat kəmotol naka e mənә min itəm təmos-ipən kəm ilat. ²⁰ Iolwək itəm təmos

* **25:1:** Nipitan əh, kəsotolən əh marit. Koatos nup tuente ne. **25:1:** Luk 12:35; Nol Əpən 19:7
25:11: Luk 13:25-27 **25:12:** Mat 7:23 **25:13:** Mat 24:42 † **25:15:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmә, təmos-ipən “talen” pisin pisin min kəm ilat, faif talen, ne tu talen, ne wan talen. Faif talen tahmen e tuente-faif-milian vatu. Tu talen tahmen e ten-milian vatu. Kən wan talen tahmen e faif-milian vatu.
25:15: Rom 12:6

kətim faif, təmuwa matos kətim faif min itəm təmos, mətul e niġanəmti etəm-iasol məmə, ‘Etəm-iasol. Aupən nəmələhəu-pən kətim faif e nelmək. Kən emol bisnes lan, kən mos min iahgoau kətim faif u.’

²¹ “Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, ‘Nəmol təwir, kən ik iolwək təwir itəm nataskəlim wir wək rəham kən məsapəsən. Nəmol təwir nəhlan e natimnat min əh noan məsin, kən ekələhəu ik nakərəməərə e natimnat tepət. ! Wa imə matig ahgin nagienən rəha etəm-iasol rəham!’

²² “Iolwək itəm təmos-ipən kətim kəiu kəm in, təmuwa mən-ipən məmə, ‘Etəm-iasol. Aupən nəmələhəu-pən kətim kəiu e nelmək. Kən emol bisnes lan, kən mos min iahgoau kətim kəiu u.’

²³ “Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən məmə, ‘Nəmol təwir, kən ik iolwək təwir itəm nataskəlim wir wək rəham kən məsapəsən. Nəmol təwir nəhlan e natimnat min əh noan məsin, kən ekələhəu ik nakərəməərə e natimnat tepət. ! Wa imə, kuagien!’

²⁴ “Iolwək itəm kəmos-ipən kətim kitiəh kəm in, təmuwa mən-ipən məmə, ‘Etəm-iasol. Ik etəm nakatəkəike pik o netəmim. Kən ik natos nagwənən e nasumən itəm nəməsasum-inən, kən matəhl noa niġ e niġ itəm nəməsəfeən. ²⁵ Kən eməgin ik, məmə okəmə emərəkin rəham məni, kən onəkol nalpinən asol kəm io, kən emos rəham məni muwın məhluaig-in e nisip. Ah, inu rəham məni.’

²⁶ “Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən məmə, ‘!Ik iolwək rat, ik iəlpah! Ik nəkitun rəkis məmə iakatos nagwənən e nasumən itəm esasum-inən, kən matəhl noa niġ e niġ itəm eməsəfeən. ²⁷ ?Tahro nəsuwinən mələhəu-pən rəhak məni e bank, u in nimə rəha nələhəuən məni? Okəmə nəmol nəhlan, nian emətəlig-pa, ekuwın mos rəhak məni, kən ekos məni məsin min itəm bank otos-ipa.’ ²⁸ Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm rəhan iolwək pişin məmə, ‘Os-irəkis məni ron mos-ipən kəm iolwək u itəm təmos kətim faif, ²⁹ məto-inu etəmim u itəm tinos rəkis nat kit mol wək lan tuwa mepət, kən okos-ipən neen min, rəhan natimnat tepət. Məto etəmim itəm təsolwəkən rəhan tuwa mepət, okos-irəkis rafin natimnat ron. ³⁰ Kən iolwək u iəlpah itəm təruru nolən nat təwir kit, ərakin-pən ihluə e napinəpən, ikin əh kətəsək ikin katəgətain nəluitəm.’ ”

Sipsip min ne nəni min

³¹ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nian Nəti Etəmim otuwa e nepətən əhag-əhag ne nəsanənən rəhan, ilat nagelo min rafin, in Kig, kən in otəpələh e rəhan jea rəha Kig matərəməərə e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag rəhan.

³² Netəmim rafin e noanol min rafin e nətueintən, okotuəfimin ilat min e niġanəmtin, kən in otoor netəmim tahmen e etəmim itəm tatehm sipsip min tator sipsip min ne nəni min. ³³ In otoor sipsip min kotuwa kan e nelmin matip, kən nəni min okotuwın e nelmin mol.

³⁴ “Kən Kig otən-ipən kəm netəm min un e nelmin matip məmə, ‘Otuwa, itəmat u itəm Uhgın təmawte-in rəkis rəhan nəwirən kəm itəmat. Otuwa motos nat naka u itəm Uhgın təmələhəu pişin rəhatəmat. Otuwa motatig ahgin nərəməərəən rəhan itəm təmol əpen-əpenə lan aupən təpanol nətueintən.

³⁵ Otuwa motos, məto-inu nian nəumis təmus io, nəmotos-ipa nagwənən ekun; kən emətoaoa, nəmotos-ipa nəhau ekənim; kən io iapispis, nəmotit io kotuwın e rəhatəmat latuənu; ³⁶ kən rəhak napən tikə, kən nəmotos-ipa napən kəm io; kən matimis, nəmotəhm wir io; kən emətətig e kalapus, nəmotuwa kuag-pənin io.’

25:21: Mat 24:45-47; Luk 16:10
25:31: Mat 16:27; 19:28

25:29: Mat 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18
25:32: Esik 34:17; Nol Əpən 20:11-13

25:30: Mat 8:12; Luk
25:35: Aes 58:7

³⁷ “Kæn netəm kotətuatip okotən-ipən kəm in məmә, ‘?Iərәmәrә, nian naka emotəplan ik nәumis tәmus ik, kæn emotagwән ik; o nәmoaoa, kæn emotos-ipinә nәhau mәмә nakәnim? ³⁸ ?Nian naka emotəplan ik iapispis, kæn emotit ik motuwa latuәnu; o rәham napән tikә, kæn emotos-ipinә napән kәм ik? ³⁹ ?Nian naka emotəplan ik nakatimis, o nәmәtatig e kalapus, kæn emotimnә kuag-pәnin ik?’

⁴⁰ “Kæn Kig otән-ipән mәмә, ‘Iatән-ipinә niphahrienән mәмә nat naka itәм nәmotol kәм piak mין u kit, nat әnnapin in ian-rat, mәto nәmotol kәм io.’

⁴¹ “Kæn in otән-ipән kәм netәм mין u e nelmין mol mәмә, ‘Otuwin isәu ron io. Uhgin tinәlәhәu rәkis rәhatәmat nalpinән. Otuwin e nigәм asol itәм tatuәp namnun tikә u Uhgin tәmol rәha Setan ne nagelo mין rәhan. ⁴² Otuwin isәu mәto-inu nian nәumis tәmus io, nәsotos-ipamән nagwәнән kit mәмә ekun; kæn emәtoaoa, nәsotos-ipamән nәhau mәмә ekәnim; ⁴³ kæn io iapispis, nәsotaun-inән io mәмә ekuwa latuәnu; kæn rәhak napән tikә, nәsotos-ipamән napән kit rәhak; kæn ematimis, mәtatig e kalapus, nәsotuwamән kuag-pәnin io.’

⁴⁴ “Kæn ilat mין okotән-ipa mәмә, ‘!Iərәmәrә! ?Nian naka itәм emotəplan ik nәumis tәmus ik, o mәtoaoa, o ik iapispis, o rәham napән tikә, o nәmatimis, o nәmәtatig e kalapus kæn emәsotimnә kuag-pәnin ik?’

⁴⁵ “Kæn in otән-ipән kәм ilat mәмә, ‘Iatән-ipinә pahrien kәм itәmat mәмә, okәmә nәmәsotasituән e piak mין u kit, nat әnnapin in ian-rat, mәto nәmәsotolән kәм io.’

⁴⁶ “Kæn ilat okotuwin motos nalpinән itәм namnun tikә. Mәto netәmim kotətuatip okotos nәmegәhән lilin.”

26

Nalpәkauән o nohamnuән Iesu

(Mak 14:1-2; Luk 21:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Nian Iesu tәmol namnun nәghatән mין әh kәм rәhan netәmim, kæn mән-ipән kәм ilat mәмә, ² “Nәkotitun mәмә lafet rәha Nuhagego-inән* otuwa, nian kәiu әm әh-ikin. Kæn io, Nәti Etәmim, okegәhan-in-pән io mәмә okәtu-pәр e nig kәmәluau.”

³ Kæn pris asol mין ne netәм-iasol rәha noanol rәha Isrel kәmotuәfim in ilat mין e nimә rәha pris asol agin u nәrgin u Kaeafas. ⁴ Kæn moatәlpәkau mәмә okotaskәlim Iesu e nolән eko-eko, kæn motohamnu in. ⁵ Mәto motән mәмә, “Sәnәmә e nian rәha lafet rәha Nuhagego-inән, okol mәta netәmim kotoh ilat mין.”

Pәtan kit tәmau Iesu e nat pien-pien

(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

⁶ Nian Iesu әpәh e Petani e nimә rәha suah әh, nәrgin u Saimon u leprosi tәmol, ⁷ kæn pәtan kit tәmuwa ron mos senta kit u nәmtin tiәkis, kәmiuw-pән e pәtәl kәmol e kәpiel itәм nәmtin tiәkis, katән mәмә alapasta. Nian Iesu tatәpәlәh e tepil mәtagwән, kæn pәtan u tәmau rәhn-kapә e senta un.

⁸ Nian netәmim rәha Iesu kәmotəplan nat әh, nemәha tәmol ilat, motән mәмә, “?Tahro katәrәkin nat u? ⁹ Senta u, kitun nol-sәlim-inән, kæn kos mәni asol lan, kos-ipән kәм ian-rat mין.”

25:40: Prov 19:17; Mat 10:42; Mak 9:41   **25:41:** Mat 7:23   **25:46:** Dan 12:2; Jon 5:29   * **26:2:** lafet rәha Nuhagego-inән in ‘Pasova’ e nәghatән Bislama.   **26:2:** Eks 12:1-27; Mat 20:18   **26:7:** Luk 7:37-38

¹⁰ Məto Iesu tinitun nəghatən itəm koatən, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “? Tahro noatən rat pətan u? In təmol nat təwir aɡin kəm io. ¹¹ Ian-rat mən nian rafin kotatig itəmat min ilat. Məto io, okol esatigən kitat min itəmat nian rafin. ¹² Nian təməhtəg-pən e nipətik, təmol məmə otol əpen-əpenə o nitənimən io. ¹³ Iatən pahrien kəm itəmat məmə, ikin mən rafin e nətueintən itəm okən-iarəp namnusən təwir u, kən okəkəike kən-iarəp mən nat naka itəm pətan u təmol, kən nikilat otatəht mən in.”

Pris asol mən kəmotətu Jutas məmə otegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimər mən

(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴ Kən netəm tuelef u kit rəha Iesu, nərgin u Jutas Iskariot, təmuwin məplan pris asol mən, ¹⁵ kən mən-ipən məmə, “? Onəkotos-ipa naka kəm io okəmə ekegəhan-in-pinə Iesu kəm itəmat?” Kən kəmotafin məni ilat rafin tate itəm kəmol e silfa. ¹⁶ Kən tətouon e nian əh, Jutas təmategəs-in suatip məmə otegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimər mən.

Namnun nagwənən

(Mak 14:12-25; Luk 22:7-23; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-26)

¹⁷ Nian e nətuounən itəm rəha lafet rəha Pret U Is Tikə Lan, netəmim rəha Iesu kəmotuwa motən-ipən kəm in məmə, “? Nakolkeike məmə itimat ekotol əpen-əpenə hiə rəham nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən məmə nakagwən ikin?”

¹⁸ Kən Iesu təmənipən məmə, “Otuwin əpəh e taon, kən onəkotəplan suah kit itəm ekən kəm itəmat, kən nakotən-ipən kəm in məmə, ‘Iəgətun tatən məmə: Nian itəm Uhgən təmitəpun rəkis məmə rəhak, tinuwa iuəhkir. Kən ekol lafet rəha Nuhagego-inən kitiah itimat rəhak netəmim mən e rəham nimə.’” ¹⁹ Tol nəhlan rəhan netəmim kəmotol nat naka itəm Iesu təmənipən məmə okotol o nol əpen-əpenən o nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

²⁰ Nian tinehnaipən, Iesu tatəpələh ilat rəhan netəmim tuelef əpəh e tepil. ²¹ Kən nian kəmotagwən, kən təmənipən kəm ilat məmə, “Iatən pahrien kəm itəmat məmə itəmat kit otegəhan-in-pən io e nelmi tikimər mən rəhak.”

²² Kən nikilat tinəpou, kən moatən-ipən kəm Iesu kitiah kitiah məmə, “?Eh, Iəramərə, pah u? ?Io?”

²³ Kən Iesu təmənipən məmə, “Etəmim itəm otegəhan-in-pən io e nelmi tikimər mən rəhak, in rəhak kit itəm tatos nigin piret mos-ipən meer e plet kitiah əm itimlau min.† ²⁴ Io, Nəti Etəmim, iatuwin e suatip rəhak, tahmen-ahmen əm e nəghatən kəməte lak. !Məto kəsi, nahməən asol o etəm u itəm otegəhan-in-pən Nəti Etəmim e nelmi rəhan tikimər mən! Təwir pik aɡin məmə təməsaiir-əmən.”

²⁵ Kən Jutas u etəm otegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimər mən təmənipən məmə, “Iəgətun. ?Pah əh? ?Io?”

Məto Iesu təmənipən məmə, “Əwəh, ik. Ik atip nəməən.”

²⁶ Nian kəmoatagwən, Iesu təmos piret, məfak ron, məmkas, mos-ipən kəm rəhan netəmim, mən-ipən məmə, “Otos motun, inu nipətik.”

²⁷ Kən mos kap wain, məfak ron, mos-ipən kəm rəhan netəmim, mən-ipən məmə, “Otənim, itəmat rafin. ²⁸ Inu nitak itəm tatol məmə nəniəkisən rəha nasituən in tatətul matəmegəh. Nitak u okəhtəg o netəmim tepət məmə otafəl rəkis rəhalat nolən rat mən. ²⁹ Iatən pahrien kəm itəmat məmə ekəsənim

26:11: Dut 15:11 **26:15:** Sek 11:12; Jon 11:57 **26:17:** Eks 12:14-20 † **26:23:** E nian rəha Iesu, nian netəmim kotagwən kələh, in nəmtətin məmə rəhalat niel in təwir. **26:23:** Sam 41:9 **26:28:** Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1 Kor 10:16

minən wain u mətoarus nian itəm ekənım wain wi kitat min itəmat əpəh e nərəmərən rəha Tata rəhak.”

³⁰ Nian kəmotan napuən əfak kit, motiet motuwın e Nıtot Rəha Nıg U Olif.

Iesu təmən-iarəp məmə

Pita otapəs in

*(Mak 14:26-31; Luk 22:31-34;
Jon 13:36-38)*

³¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “O lapın əm u, nakotapəs rəhatəmat nahatətəən lak o nat naka itəm okol lak. Naoa Rəha Uhgın itəm təkəike mol nıpahrienən, təmən məmə,

‘Io ekohamnu etəmim itəm tatehm sipsip min, kən sipsip min okotan kitiəh kitiəh.’

³² Məto nian ekəmegəh min e nımısən, iakaupən muwın əpəh Kalili, kən itəmat nəpanotuarisig.”

³³ Kən Pita təmən-ipən məmə, “Mətan, ilat rafın okotapəs rəhalat nahatətəən lam, məto io, kəp, esapəsən rəhak nahatətəən lam nian kit ne.”

³⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm Pita məmə, “İatən-ipinə pahrien kəm ik məmə, lapın əm u, uarisig mənıg təpanımnən, onakən mau kısıl məmə nəkəruru io.”

³⁵ Məto Pita tən məmə, “Nat əpnapın ekəkəike mımıs kilau min ik, okol ekəsənən məmə ekəruru ik.” Kən rəhan rafın netəmim kotən min tahmen e Pita.

Iesu təməfak əpəh Ketsemani

(Mak 13:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Kən Iesu ne rəhan netəmim kəmotuwın ikın kit katən məmə Ketsemani, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Oatəpələh ikın-u, pəs io ekuwın ikın əh məghat kəm Uhgın e nəfakən.” ³⁷ Kən təmit Pita ne nəti Sepeti mil ilat min, kən nıkin tınahmə pik, kən tınəto tərət. ³⁸ Kən təmən-ipən kəm iləhal məmə, “İakəto nıkkı tınahmə pik, iuəhkır ekımıs lan. İtəməhal ətəhləpələh ukın-u, mətəhlaiir kitat min io.”

³⁹ Kən muwın noan məsın əm, meiuaiu mısın-pən rəhn-kapə e nısip matəfak, matən məmə, “Rəhak Tata, okəmə suatıp kit min əh-ikın o rəham nalpəkauən, pəs nakəhrəkıs ron io nəratən itəm tatuwa. Məto sənəmə nakol nəwiak, məto nakol nəwiam.”

⁴⁰ Kən təmitəlig-pa məplan iləhal kətəhlapıl. Kən təmən-ipən kəm Pita məmə, “?Təhro nəşəhlaiirən kitat min io o aua kitiəh əm ne? ⁴¹ Atəhlaiir kən mətəhaləfak məmə nəşəhaluwınən ima nos-ipən-os-ipənən. Nıkitəməhal tolkeike, məto nıpətıtəməhal təpou.” †

⁴² Kən mıtəlig-pən min matəfak mətau kəiu, matən məmə, “Rəhak Tata, okəmə ekəkəike mos nəratən itəm tatuwa, kən pəs nakol nəwiam.”

⁴³ Kən nian təmitəlig-pa, təməplan iləhal kınəhlapıl məto-inu napılən tınos iləhal. ⁴⁴ Kən tapəs iləhal mıtəlig-pən min matəfak mətau kısıl, matən əm nəghatən kitiəh əm.

⁴⁵ Kən mıtəlig-pa mən-ipən kəm iləhal məmə, “?Nəkətəhlapıl əh mətəhlameg, o? Əhaləplan-tu, aua tınatuwa iuəhkır, kən io Nəti Etəmim, okegəhan-in-pən e nelmi netəm nol təfagə rat. ⁴⁶ !Əhalətul-ta, koatuwın! !Etəmim u tatuwa itəm otegəhan-in-pən io e nelmi rəhak tıkimır min!”

26:30: Luk 22:39; Jon 18:1   **26:31:** Sek 13:7; Jon 16:32   **26:32:** Mat 28:7,16   **26:34:** Mat 26:69-75   **26:38:** Jon 12:27   † **26:41:** Iesu tolkeike məmə iləhal okəhalətul-ıəkıs məşəhalapəsən rəhalat nahatətəən lan. Afın min ves 31-35.   **26:46:** Jon 14:31

Tikimír mín ræha Iesu kəmotiləs motaskəlim
(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53;
Jon 18:2-11)

⁴⁷ Nian Iesu təmatəghat-əh, Jutas, in etəm tuelef kit ræha Iesu, təmiet-arəpa ilat nimanin netəmim itəm koatəmik naip asol ræha nəluaginən ne kəsou-əsou. Pris asol mín ne netəm-iasol ræha noanol ræha Isrel kəmotahl-ipa ilat. ⁴⁸ Jutas təmən-ipən rəkis nəghatən kəm ilat məmə, “Pah u itəm ekətuilim-pən lan, kən nakotaskəlim in.” ⁴⁹ Kən roiu agin, Jutas təmaliwək muwin o Iesu mən-ipən məmə, “!Təwir, Iəgətun!” kən mətuilim-pən lan.

⁵⁰ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Io kit, ol nat naka itəm nəmuwa ron.”

Kən netəmim kəmotaliwək motaskəlim Iesu məmə okotiləs-ipən e kalapus.

⁵¹ Kən etəmim kit ræha Iesu təmea-pən miuw rəkis rəhan naip asol ræha nəluaginən, kən moahin naip tətə-rəkis matəlgı slef ræha pris asol agin.

⁵² Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Aii-pən rəham naip e nəmeen, məto-inu netəm mín u itəm koatoahin naip, okotimis e naip. ⁵³ ?Nikim təht məmə ekəruru naun-inən rəhak Tata, kən roiu agin otahl-ipa nagelo mín taosan tepət tepət§ məmə okotasitu lak? ⁵⁴ Məto okəmə ekol nəhlan, okol Naoa Rəha Uhgın otəsuwamən mol nıpahrienən lan, itəm tatən məmə otuwa tol nəhlan.”

⁵⁵ E nian əh, Iesu təmən-ipən kəm nimanin netəmim məmə, “?Tahro nəmotuwa motəmik naip asol mín ne kəsou-əsou mín? ?Nikitəmat təht məmə io iatol nəluaginən o nahwinən kapman, o? !Kəp! Nian rafin iakatəpələh əpəh e Nimə Rəha Uhgın matəgətun netəmim, kən nəsotuwamən motaskəlim io.

⁵⁶ Məto natimnat mín əh rafin tinuwa mol nıpahrienən lan məmə Naoa Rəha Uhgın itəm ien mín aupən kəmotətə otuwa mol nıpahrienən lan.” Kən rəhan mín netəmim kəmotapəs in motagım.

Iesu təmətul e
nıganəmti kaonsel

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:12-14, 19-24)

⁵⁷ Netəm mín u itəm kəmotaskəlim Iesu, kəmotiləs motuwın o Kaeafas u in pris asol agin. İkin əh, iəgətun mín ræha Lou ne netəm-iasol mín ræha noanol ræha Isrel, koatuwa motuəfimın ikın. ⁵⁸ Məto Pita tətən təlig-təlig matuarisig-in Iesu, muwin əpəh e latuənu ræha pris asol agin. Kən təmuwin əpəh e iat matəpələh ilat mōpael mín məmə otəplan-tu məmə okol naka e Iesu.

⁵⁹ Pris asol mín ne netəmim rafin ræha kaonsel koategəs-in nəghatən eiueiuə mín e Iesu məmə okotohamnu in o nəghatən mín əh. ⁶⁰ Məto kəsotəplanən nolən rat kit rəhan o nəghatən eiueiuə mín ræha netəmim, nat əpnəpin nəghatən eiueiuə mín tepət kəmotiet.

Kən əmun, etəmim kəiu kuea aupən, ⁶¹ kən muən-iarəp məmə, “Suah u təmatən məmə titun nərəkinən Nimə Rəha Uhgın, kən miləkın mín e nian kışil əm.”

⁶² Kən pris asol agin tətul mən-ipən kəm Iesu məmə, “?Tahro nəsəghatən? ?Tahro e nəghatən mín əh itəm koatən-iarəp tatiləs pikən ik?” ⁶³ Məto Iesu təpnəpin əm məsəghatən.

Kən pris asol agin təmən-ipən kəm in məmə, “Onakəkəike mos noanawıl kit e Uhgın itəm tatəmegəh, kən mən-iarəp nıpahrienən kəm itımat məmə ik Nəti Uhgın ne Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa, o kəp.”

⁶⁴ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Əwəh, tol əm məmə inu nəmən mihin ne. Məto ekən-ipinə kəm itəmat rafin məmə, e nian itəm otuwa, onəkotəplan io

26:51: Jon 18:26   **26:52:** Jen 9:6; Nol Əpən 13:10   **§ 26:53:** Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmə, “kampani ræha nagelo tuelef,” itəm tahmen e nagelo sepinte-tu-taosan.   **26:55:** Luk 19:47; 21:37
26:61: Jon 2:19-21   **26:63:** Aes 53:7; Mat 27:12

Nəti Etəmim ekatəpələh e nıkalın matıp rəha Uhgın u Etəm Təsanən Agın, kən mateiuaiu-pa e neai e nımal napuə.”

⁶⁵ Kən pris asol agın təməhap rəhan napən məto-inu tatəto tərət o nəghatən rəha İesu, kən mən məmə, “!Tatəghat rat e Uhgın!* ?Tahro məmə suah kit mın təkəike məghat mın lan? Otətəlig-in-tu, nəmotəto nəghatən rat əh. ⁶⁶ ? Nıkitəmat təht məmə naka?”

Kən kəmotən-ipən məmə, “Otəkəike mımıs.”

⁶⁷ Kən kəmotagəh əpnəpın əm nıganəmtın, kən motaht e nelmlat. Neen kotem e nelmlat, ⁶⁸ kən motən-ipən məmə, “Ei, Kristo. ?Ən-iarəp e nəsanənən rəha Uhgın məmə pah təmoh ik?”

Pita təmən məmə təruru İesu

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ E nıan əh, Pita tatəpələh ihluə e iat rəha nımə, kən iolwək kit pətan əkəku tuwa ron mən-ipən kəm in məmə, “Ik mın u, nəmatuarisig-in İesu, etəm Kalili.”

⁷⁰ Məto Pita təmən-ıamnın kəm ilat rafın məmə, “İəkəruru nat un itəm nakatən.”

⁷¹ Kən maliwək muwın e ket rəha iat, kən ikın əh pətan əkəku kit mın təməplan in, kən təmən-ipən kəm netəmim ikın əh məmə, “Suah u kit u təmatuarisig-in İesu Etəm Nasaret.”

⁷² Məto Pita təmən-ıamnın əskasık mın mos noanawıl məmə, “!İəkəruru suah əh!”

⁷³ Təsuwəhən, netəm mın u koatətul ikın əh kotuwın o Pita motən-ipən məmə, “Pahrien məmə ik kit əh, məto-inu nolən rəha nəghatən rəham tahmen əm elat.”

⁷⁴ Kən tınətuoun maun-in nəratən mın koatısı-pən o Uhgın moatuwa ron okəmə teiuə. Kən təmos noanawıl məmə, “!İəkəruru suah əh!”

Kən roiu agın, mənig təmımnən. ⁷⁵ Kən Pita nıkin təht nəghatən itəm İesu təmən kəm in məmə, “Uarisig mənig otımnən, onakən mau kısıl məmə nəkəruru io.” Kən Pita təmıet muwın ihluə, kən təmasək təmasək.

27

Jutas təmarıl atıp in

(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

¹ Laulaugin agın, pris asol mın rafın ne etəm-iasol mın rəha netəmim kəmotuəfımın mın motəte noa məmə okotətəu-pən suatıp naka o nohamnuən İesu. ² Kəmotəlis in, kən motıləs motuwın motəhlman-pən e nelmi Pailat, kapman rəha Rom.

³ Nıan Jutas u etəm təmegəhan-in-pən İesu e nelmi rəhan tıkimır mın, təməplan məmə kəmotıuw-iarəp İesu məmə otımıs, nıkin tınahmə pık o nat naka itəm təmol, kən təmık məni tate əh itəm kəmol e silfa, məmki-pən kəm pris asol mın ne etəm-iasol mın rəha noanol rəha İsrel. ⁴ Kən mən-ipən məmə, “Emol təfagə məto-inu emegəhan-in-pən e nelmi tıkimır mın suah kit itəm təsolən nat tərət kit.”

Kən kotən-ipən məmə, “Inu nat əpnəpın əm otəmat. Nat kit rəham əm.”

⁵ Tol nəhlan, Jutas təmərakin-pən məni əpəh e Nımə Rəha Uhgın, kən in mıet magım muwın marıl atıp in.

26:64: Sam 110:1; Dan 7:13; Mat 24:30 * **26:65:** Etəm-iasol rəha pris mın təmən məmə İesu təmən rat Uhgın məto-inu İesu tatən məmə in tahmen əm e Uhgın. **26:65:** Mat 9:3; Jon 10:33 **26:66:** Lev 24:16; Jon 19:7 **26:67:** Aes 50:6; 53:5 **26:75:** Mat 26:34 **27:5:** Mat 26:14-15; Wək 1:18-19

⁶ Kən pris asol min kəmotuwın motuwər mənı, kən motən məmə, “Təsətuatıpən e rəhatat Lou məmə okotələhəu-pən mənı u ilat mənı rəha Nımə Rəha Uhgın, məto-inu kəmos-nəmtın nıta etəmim lan.” ⁷ Kən koatən məmə okotos mənı əh kən kos-nəmtın nəptən kit u aupən katən məmə, “nəptən rəha suah kit itəm tatol sospən e nəptən,” kən koatən məmə okatıtənım iapıspıs min ikın. ⁸ Tol nəhlan, muwa mətoarus-pa u-roiu, netəmim kotaun-in nəptən əh məmə, “Nəptən Rəha Nıta.” ⁹ Kən nəghatən naka itəm ien Jeremaea təmən aupən, təmuwa mol nıpahrienən lan. Təmən məmə, “Kəmos mənı tate əh itəm kəmol e silfa, inu nəmtın itəm netəm Isrel kəmotən o suah u, ¹⁰ kən koatos mənı əh məmə okotos-nəmtın ‘nəptən o nolən sospən,’ tahmen əm məmə İerəmərə təmən kəm io.”

*Iesu təmətul e
nıganəmtı Pailat*

(Mak 15:2-15; Luk 23:3-5, 13-25; Jon 18:33-19:6)

¹¹ Kən Iesu təmuwın mətul e nıganəmtı Pailat, kən təmətapəh ron məmə, “? Ik kig rəha netəm Isrel?”

Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Ik nəmən mihin.”

¹² Nian pris asol min ne etəm-iasol min rəha Isrel koatən-iarəp nəghatən min e Iesu, məto Iesu təsuhalpınən rəhalat nəghatən. ¹³ Kən Pailat təmən-ipən kəm in məmə, “?Nakatəto nəghatən min itəm koatən tatıləs pıken ik, o kəp?” ¹⁴ Məto Iesu təpnarın əm məsəghatən məsuhalpınən nəghatən kit ilat katən, kən Pailat, narmın təmiwig pık.

¹⁵ Kən e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, in nolən rəha kapman məmə otahl-iarəp etəmim kit e kalapus itəm nımanın netəmim kəmotən. ¹⁶ E nian əh, etəm kit tatəməhl e kalapus, nərgın u Parapas. Kən netəmim rafın kotıtun məmə in təmol tərət pık agın. ¹⁷ Kən nian nımanın netəmim kınotuwa, kən Pailat təmətapəh olat məmə, “?Nakotolkeike məmə ekahl-iarəp pah e kalapus tiet matuwın, Parapas, o Iesu, kətaun-in məmə Kristo?” ¹⁸ Təmən nəhlan məto-inu in titun məmə kəmotegəhan-in-pən Iesu e nelmin məto-inu koatətəhak o Iesu.

¹⁹ Nian Pailat tatəpələh e jea rəha nakılən nəghatən, rəhan pətan tahl-ipən nəghatən kəm in məmə, “Suah un təsolən nat tərət kit. Əsolən nat kit lan, məto-inu emapılaiir lan, kən roiu iatəto tərət agın ron.”

²⁰ Məto pris asol min ne netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotəghat kəm nımanın netəmim məmə okotəuhlin nətəligən rəhalat. Kən ilat kəmotətapəh o Pailat məmə otahl-iarəp Parapas, kən kotohamnu Iesu.

²¹ Kən Pailat təmətapəh olat məmə, “?Suah mil u, in pəhrüən lan ekahl-iarəp?”

Məto nımanın netəmim kəmotən-ipən məmə, “Parapas.”

²² Kən Pailat təmən-ipən məmə, “?Kən oekahro Iesu u kətaun-in mə Kristo?”

Kən nımanın netəmim rafın kəmotən-ipən məmə, “!Okətu-pər e nıg kəluau otımıs!” ²³ Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmə, “?O naka? ?Təmöl nat tərət naka?”

Məto nımanın netəmim kəmotagət əfəməh, motən məmə, “!Okətu-pər in e nıg kəluau otımıs!”

²⁴ Kən nian Pailat təməplan məmə okol təsələhəuən nəghatən rəhalat, kən ilat kınəatətul matıp o nəmouən, kən tos nəhau maikuas e nelmin aupən e nımanın netəmim, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nəghatən kit rəhak tıke o suah u, məmə nıtan otəməhl-pa lak. !Nımısən rəhan tatəməhl-pınə e nelmitəmat!”

²⁵ Kən netəmim rafin kəmotən məmә, “! Pəs nitan təmähl-pa otimat ne nisualkələh min rəhatimat min!”

²⁶ Kən Pailat təmähl-iarəp megəhan-in-pən Parapas kəm ilat. Məto təmən məmә okalis Iesu, kən təmegəhan-in-pən in məmә okətu-pər e nig kəluau məmә otimis.

Mopael min kəmoatol milə e Iesu

²⁷ Kən mopael min rəha Pailat kotiləs Iesu motuwın əpəh imə e nimə asol rəha kapman, katən məmә Praetorium. Kən kəmotəun-in rafin mopael min kotuwa kitəlau lan. ²⁸ Kən motəmki-rəkis rəhan natimnat, motuwın-in-pən kot tasiə kit kəm in, tahmen e kot rəha kig kit. ²⁹ Kən motuarin-uarin nol itəm tol nihlən-nihlən motol hat lan, motəfauin-pən e rəhn-kapə Iesu motol milə lan məmә in hat rəha kig kit. Kən motələhəu-pən noanig kit e nelmin matip, kən motisin nulilat aupən in, motol milə lan, motən-ipən məmә, “!Ekotisiai-in ik, kig rəha netəm Isrel!” ³⁰ Kən motagəh lan, kən motiləs noanig motoh rəhn-kapə lan mau tepət. ³¹ Nian kınotol rəkis milə lan, kən motəpeg rəkis kot tasiə, motuwın-in-pən min rəhan natimnat. Kən motiləs motuwın məmә okotətu-pər e nig kəluau məmә otimis.

Kəmətu-pər Iesu e nig kəluau

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

³² Nian kəmoatuwin, motəplan etəm Saerin kit, nərgin u Saimon, kən moatəkəike kəm in məmә otiləs nig kəluau. ³³ Kəmotuwa ikin kit katən məmә, Kolkota, u nipətin tatən məmә Louipil-uipil. ³⁴ Ikin əh kəmotəmki-pən wain kəm Iesu itəm kəmeapətip e nat tarip. Məto nian Iesu təmənim asgəwin, kən mapəs nənimən. ³⁵ Nian kəmətu-pər e nig kəluau, kən moturin taes o rəhan natimnat. ³⁶ Kən moatəpələh moatuag-pən moatehm Iesu ikin əh. ³⁷ Ilis e rəhn-kapə, kəmotəte nipəgnəmtin nənən. Tatən nəhlan məmә, INU IESU, KIG RƏHA NETƏM ISREL. ³⁸ Kən etəmim kəiu itəm kətioh netəmim mətuakləh-in rəhalat natimnat, kəmətu-pər ilau e nig kəluau, kit e nıkalın matip, kit e nıkalın mol. ³⁹ Kən netəm min u itəm kəmotaliwək motuwa moatuwin, motən-ipən nəghatən rat kəm Iesu, moturin-urin rəhalat-kapə, ⁴⁰ moatən məmә, “Nəmatən məmә onakərəkın Nimə Rəha Uhgın kən ik pısın əm miləkın o nian kisil. !Osmegəh atip ik! !Kən eiuaiu e nig kəluau okəmә ik Nəti Uhgın pahrien!”

⁴¹ E nolən ahmen min əm, pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel kotol milə lan, ⁴² motən məmә, “Təmosmegəh netəmim, məto okol təruru nosmegəh atipən in. In kig rəha Isrel. Okəmә tatite atip e nig kəluau, kən okotən nipahrienən lan. ⁴³ Tətahatətə e Uhgın. Pəs Uhgın tiləs-irəkis in əh-roiu okəmә in tolkeike, məto-inu təmən məmә in Nəti Uhgın.”

⁴⁴ E nolən ahmen min əm, iətgəhl lou mil itəm kəmətu-pər iləhal min in e nig kəluau, katuən-ipən nəghatən rat tepət kəm in.

Iesu tinimis

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

⁴⁵ Kən e tueflok mətoarus-pən tri klok, napinəpən təmeiuaiu mirəfin nat. ⁴⁶ Kən iuəhkır e tri klok ehnaipən, Iesu təmasək əfəmäh mən məmә, “!Eloi, Eloi! ?Lama sapaktani?” u nipətin təmә, “!Uhgın rəhak, Uhgın rəhak! ?Tahro nakatapəs io?”

27:25: Wək 5:28

27:28: Luk 23:11

27:30: Aes 50:6

27:34: Sam 69:21

27:35: Sam 22:18

27:38: Aes 53:12

27:39: Sam 22:7; 109:25

27:40: Mat 26:61; Jon 2:19

27:43: Sam 22:8

27:46: Sam 22:1

⁴⁷ Nian netəmim neen itəm kəmoatətul əh-ikin kəmotəto təmasək əfəmäh nəhlan, kən kotən məmә, “In tətəun-in Elaija.”

⁴⁸ Roiu agin, kit təmaiu muwin mīlās nat kit tame-ame tahmen e katən,* kən mau e wain u tagin, maru e nig, kən mīlās-ipən məmә Iesu otənim. ⁴⁹ Kən ilat min neen kotən-ipən məmә, “Apəs əm. Pəs koatəplan okəmә Elaija otuwa mosmegəh in, o kəp.”

⁵⁰ Kən nian Iesu təmasək əfəmäh min, megəhan-in atip məmә otimis, kən rəhan namegən tiet.

⁵¹ E nian ətuatip əh, nīməhan itəm tatəkul e Nimə Rəha Uhgın təməhap mol məsin kəiu, təmətuoun əpəh ilis muwa mol namnun əpəh ləhau. Namig təməloal, kən kəpiel min kəmotimismis. ⁵² Kən suwit min itəm kəmol e nīpəg kəpiel kəmotəhap motoag, kən netəm kotətuatip tepət itəm kəmotimis rəkis, kəmotəmegəh min. ⁵³ Kəmotiet e suwit min kəmol e nīpəg kəpiel, kən uarisig Iesu təməmegəh e nīmīsən, ilat kəmotuwın əpəh Jerusalem motiet-arəp o netəmim tepət.

⁵⁴ Kən nian etəm-iasol rəha mopael min rəha netəm Rom ilat netəm min u itəm kəmoatehm Iesu, kəmotəplan namig ne natimnat min əh, kəmotəgin pik, kən motən əfəmäh məmә, “!Nīpahrienən, inu Nəti Uhgın pahrien!”

⁵⁵ Nīpitan tepət kəmoatətul isəu moatəplan. Aupən ikin kəmotiet Kalili moatətəu-pən Iesu moatasitu lan e nat pisin pisin min.† ⁵⁶ Ilat min neen u Meri Maktala, kən Meri u mama rəha Jemes ne Joses, kən mama rəha nəti Sepeti mil.

Kəmitənim Iesu
(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56;
Jon 19:38-42)

⁵⁷ Etəm Aramatia u rəhan nautə tepət, nərgin u Josep, in etəmim kit rəha Iesu. Nian tinatuwa iuəhkir o napinəpən, ⁵⁸ təmuwin məplan Pailat, kən tətəpəh-in nīpəti Iesu, kən Pailat tegəhan-in nīpəti Iesu kəm in. ⁵⁹ Kən Josep təmīlās nīpəti Iesu muwin malpin e nīməhan ruən wi kit, nərgin u linen, ⁶⁰ kən mīlās muwin mīlās-ipən e suwit wi kəmel e kəpiel. Suwit u in rəha Josep. Kən məsəupəlpəlin-pən kəpiel asol kit mahtosig-in nīpəg kəpiel lan, kən matuwın. ⁶¹ Meri Maktala, ne Meri kit min katuəpələh əh iuəhkir o suwit.

Mopael min itəm kəmotəhm nīpəg kəpiel

⁶² Nian əh, in nian katol əpen-əpenə o Sapat, kən kəmən lawigin e Sapat, pris asol min ne Farisi min kəmotuwın motəplan Pailat. ⁶³ Motən-ipən məmә, “Etəm-iasol. Nīkitəmat tənəht məmә, nian suah əh, etəm rəha neiuəən, təmatəmegəh əh, matən məmә, ‘Nian kisil otuwa muwin, kən Uhgın otosmegəh min io e nīmīsən.’ ⁶⁴ Tol nəhlan, ahl-ipən rəham neen mopael okotuwın moatehm nīpəg kəpiel suwit mətoarus-pən nian kisil tuwa muwin. Mətan, rəhan netəmim okotuwa kakləh-in nīpətin, kən motən-ipən kəm netəmim məmә təməmegəh min e nīmīsən. Kən neiuəuəən u, in otərat taprəkis-in itəm aupən.”

⁶⁵ Kən Pailat təmən-ipən məmә, “Otos mopael min, kən motuwın motol natimnat rafin itəm nakotolkeike məmә okotol o nehm wirən suwit e nīpəg

* **27:48:** Nat u tahmen e nīmismis matres. **27:48:** Sam 69:21 **27:51:** Eks 26:31-33; Hip 10:19-20
† **27:55:** Nīpitan min əh kəmotasitu Iesu e nat pisin pisin min tahmen e nagwənən, ne nəhau, ne ikin rəha napilən. **27:55:** Luk 8:2-3 **27:58:** Dut 21:22-23 **27:60:** Aes 53:9 **27:63:** Mat 12:40; 16:21; Mak 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21

kəpiel.” ⁶⁶ Kən kəmotuwīn moatehm wīr nīpəg kəpiel tol nulan, motələhəu-pən nəmtətin kit e kəpiel.† Kən kəmotələhəu mopael mīn məmə okoatehm ikīn əh.

28

*Iesu tāməmegəh mīn
e nīmīsən
(Mak 16:1-8; Luk 24:1-12;
Jon 20:1-10)*

¹ E Sante laulaugin agīn,* təmatian məsian wīrən, Meri Maktala ne Meri kit mīn kəmian məmə okiauag suwit e nīpəg kəpiel.

² Kən əmun, namig asol kit təməloal mətə-inu nagelo kit rəha Iərəmərə təmeiuaiu e nego e neai muwīn e nīpəg kəpiel, kən məsəupəlpəl-in rəkis kəpiel, kən matəpələh-pər lan. ³ In tətasiə tahmen e nīpītən, kən rəhan natimnat mīn kotəruən tahmen e nahui noa nītəhəi. ⁴ Mopael mīn kəmotəgin pīk, kən motasiəp-asiəp, narmilat təmīkə tahmen e netəm kəmotimīs.

⁵ Kən nagelo təmən-ipən kəm pətan mil məmə, “Suəginən, mətə-inu ekītun məmə natuegəs-in Iesu itəm kəmətu-pər e nig kəluau. ⁶ Tikə u ikīn-u. In tāməmegəh mīn e nīmīsən tahmen əm e inu təmən mihin aupən. Uea muəplan ikīn təmatəməhl ikīn. ⁷ Kən ian uəhai, kən muən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, ‘In tāməmegəh mīn e nīmīsən, kən in tətaupən-in itəmat matuwīn əpəh Kalili. Kən ikīn əh, onəkotəplan in əh-ikīn.’ Itəla, rəhak u nəghatən enən kəm itəmlau.”

⁸ Kən pətan mil kəmuagin uəhai əm e suwit e nīpəg kəpiel, matuəgin, mətə nīkilau tətəgien, mətian məmə okuən-ipən kəm netəmim rəha Iesu. ⁹ Kən əmun, Iesu tiet-arəpa olau, mən-ipən məmə, “Təwīr.” Kən kəmuea o Iesu, muaskəlīm nelkīn, kən muəfak kəm in. ¹⁰ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Suəginən. Ian muən-ipən kəm piak mīn məmə okotuwīn Kalili. Ikīn əh okotəplan io ikīn.”

Nəghatən rəha mopael mīn

¹¹ Nian pətan mil kəmuəliwək mətian, kən mopael mīn əh neen kəmotuwīn e taon, kən motən-ipən kəm pris asol mīn natimnat rafin itəm kəmotəplan. ¹² Nian pris asol mīn kəmotuwīn motəplan netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel, kən moatol noa kit motəlīs nəghatən lan. Kən motos-ipən mənī asol kəm mopael mīn, ¹³ motən-ipən kəm ilat məmə, “Nəkotən-ipən kəm netəmim məmə, ‘Rəhan netəmim kəmotuwa lapīn nian itimat emotapīl, motakləh-in nīpətīn motīlās motagin.’ ¹⁴ Okəmə kapman otəto namnūsən u, kən itimat ekotəg-ətuatip-in nəghatən u kəm in. Itəmat onəsotosən nəratən lan.” ¹⁵ Tol nəhlan, mopael mīn kəmotos mənī, kən motol tahmen-pən əm məmə kəmən mihin kəm ilat. Kən namnūsən u təmuwīn mītəlau e netəm Isrel muwa mətəarus-pa roiu.

*Iesu təmīet-arəpa
o rəhan netəmim
(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)*

¹⁶ Kən netəm lepen rəha Iesu kəmotuwīn Kalili, motuwīn e nītə itəm Iesu təmən kəm ilat məmə okotuwīn ikīn. ¹⁷ Nian kəmotəplan in, kən kəmotəfak

† **27:66:** Roiu, kitat kəsotītun ətuatipən məmə kəmol nəmtətin əh o nolən naka. Kəm-naka kəməlīs nol kit itəm təmol mak lan, o kəm-naka u, kəmol e plasta. Mətə netəmim rafin kotītun məmə suah kit otəsīlās-irəkīsən. Kən okəmə koatəplan nəmtətin məmə təməhapən, o təmīet rəkīs, kən mopael mīn okotītun məmə suah kit təmāhwīn rəkīs kəpiel. * **28:1:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, ‘Nian Sapat tīnol namnun, e nian itəm tətaupən e wik

28:6: Mat 12:40; 16:21 **28:10:** Mat 26:32
28:16: Mat 26:32

kəm in, mətō neen rəhalat nətəligən tatol kəiu. ¹⁸ Kən Iesu tuwa olat, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nepətən rafin rəha nego e neai ne nətueintən o nərəmərən, Uhgīn tamos-ipa kəm io. ¹⁹ Tol nəhlan, otuwīn motiuw netəmim rəha noanol mīn rafin e nətueintən məmə okotuwa rəhak netəmim, kən motol baptais elat e nərgi Tata Uhgīn, ne Nətin, ne Narmīn, ²⁰ kən motəgətun ilat məmə okotətəu-pən rafin nəghatən mīn itəm emən kəm itəmat. Kən nīpahrienən, ekətətig kitat mīn itəmat nian mīn rafin mətōarus namnun nian.”

Mak Namnusən Təwir Rəha Iesu Kristo Itəm Mak Təməte Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Mak

?Pah təməte naoa u? Jon Mak təməte naoa u. In sənəmə etəm tuelef kit rəha Iesu. Məto katən məmə in fren wir kit rəha Pita itəm ilau katian ikin mīn tepət. Naoa rəha Wək Mīn tatən məmə in təmuwīn ilau Pol e rəhan naliwəkən təmaupən mol, kən uarisig lan, təmuwīn ilau Panapas.

?Təməte tatuwīn kəm pah? Kəmotən məmə Mak təmətətig Rom nian in təməte naoa u, kən okəm-naka in ilau Pita, uarisig kohamnu Pita. Mak təməte naoa u tuwīn o iəfak mīn əpəh Rom u ilat Iaihlua mīn. Kitat kotitun nəhlan məto-inu in tatən-iarəp nīpəti nolən mīn rəha netəm Isrel itəm koatol. Kən e naoa u, təməte nəghatən neen e nəghatən Arameik itəm netəm Isrel kīnotitun rəkis. Məto in məuhlin nəghatən mīn u tuwa e nəghatən Kris itəm Iaihlua mīn əpəh Rom koatəghat lan.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian Mak təməte naoa u, kən netəm Rom koatərəməərə e nītən asol itəm titəlau-in Nītəhəi Metiterenian. Rəhalat nəghatən kitiah əm, kən rəhalat suatip kotəwir, kən rəhalat nolən o nahl-ipənən nəghatən mīn in təwir. Nian əh, in nian təwir o nən-iarəpən Namnusən Təwir rəha Iesu Kristo. E nian əh, Namnusən Təwir təmaiu uəhai əm e nītən pīsīn pīsīn mīn e suatip mīn rəha Rom.

?Təməte naoa u o naka? Mak tolkeike məmə otən-iarəp ətuatip namnusən rafin rəha Iesu, məmə in pah, kən in təmol naka, kən matəgətun naka. Okəm-naka in tolkeike məmə otələs-ipər nətəligən rəha iəfak mīn əpəh Rom, məto-inu netəmim tepət kəmotol nəratən elat. Mak təməte tepət e nian iəkis mīn itəm otəpanuwa e nəmegəhən rəha netəmim rəha Iesu. Kən in təmən-iarəp nolən rəha Iesu məmə in mīn təmətətig e nian iəkis mīn.

*Jon Baptais təmol əpen-əpenə e suatip
(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)*

¹ Inu nətuounən rəha Namnusən Təwir rəha Iesu Kristo, Neti Uhgīn. ² Ien rəha Uhgīn, nərgīn u Aesea təməte-pən mihīn e naoa aupən. Uhgīn təmən məmə, “Otəplan-tu. Iatahl-ipīnə rəhak iahləpis itəm otos rəhak nəghatən.

In otaupən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham suatip.”

³ “Suah kit tətaun əpəh ikin taruən-aruən ikin matən məmə, ‘Itəmat, otol əpen-əpenə o suatip rəha Iərəməərə, kən motol rəhan suatip tətuatip.’ ”

⁴ Kən tol nəhlan, Jon Baptais təmīet-pa ikin taruən-aruən ikin matol baptais e netəmim, kən matən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn kəm ilat məmə okotəkəike motəuhlin məntaalat o nolən rat mīn rəhalat, kən motuwīn o Uhgīn, məmə in otafəl nolən rat mīn rəhalat. Kən e nəmtətin kit, okul baptais elat. ⁵ Netəmim rafin rəha nītən əh Jutia ne taon əh Jerusalem, kəmotuwa motətəlig-in rəhan nəghatən kən motən-iarəp rəhalat nolən rat mīn, kən Jon təmol baptais elat əpəh e nəhau Jotan.

⁶ Jon təməsuwīnən e natīmnat wir. Rəhan natīmnat tahmen əm e rəha ien u Elaija aupən. Rəhan natīmnat kəmol e nīməme kamel, kən rəhn kətəut kəmol e nuwigi kau, kən matun əm pitip ne nahui sukapak e nīkinat. ⁷ Kən təmatən-iarəp kəm netəmim məmə, “Suah kit u tətuarisig-in io, rəhan nəsanənən ne nepətən taprəkis-in io. Io ekəsahmen-in mīnən məmə ekeiuaiu məpeg rəkis

rəhan put. ⁸ Ekatol baptais etəmat e nəhau, məto in otəpanol baptais etəmat e Narmın Rəha Uhgın.”

Jon təmol baptais e Iesu əpəh e nəhau Jotan
(Mat 3:13-17; Luk 3:21-22)

⁹ E nian əh, Iesu təmiet əpəh Nasaret, latuənu kit rəha Kalili muwa. Kən Jon təmol baptais lan əpəh e nəhau Jotan. ¹⁰ Nian Iesu təmər əpəh e nəhau, kən masipər məplan nego e neai təmerəh, kən Narmın Rəha Uhgın təmeiuaiu-pa ron tahmen-pən e mak. ¹¹ Kən nəghatən kit təmisi-pər əpəh e nego e neai matən min-nulan məmə, “Ik netik keike, ekolkeike p̄ik ik, kən n̄ikik tagien p̄ik agin ron ik.”

Setan təmos-ipən-os-ipən
kəm Iesu
(Mat 4:1-11; Luk 4:1-13)

¹² Kən roiu agin-əh min, Narmın Rəha Uhgın təmit-ipən Iesu əpəh ikin taruən-aruən ikin, ¹³ ima nat iarupin min. Təmatig ikin mos nian fote. Nian min Setan tatos-ipən-os-ipən kəm in. Kən nagelo min kəmotasitu lan.

Iesu t̄inatətuoun matən-iarəp Namnusən Təwir
(Mat 4:12-17; Luk 4:14-15)

¹⁴ Nian kiniləs-ipən rəkis Jon e kalapus, Iesu təmuwin əpəh Kalili matən-iarəp Namnusən Təwir rəha Uhgın kəm netənim. ¹⁵ Təmən məmə, “!Ure! ! Rəhan nian tinuwa! !Nian rəha nərəmərəən rəha Uhgın t̄inatətuwa iuəhkir! ! Otəuhlin nətəligən rəhatəmat, motapəs pahrien nolən rat min, kən motuwin o Uhgın, kən motahatətə e Namnusən Təwir!”

Iesu təmaun-in etənim kuwit rəha niuwən nəm
(Mat 4:18-22 Luk 5:1-11)

¹⁶ Nian Iesu təmətaliwək e n̄ikal̄i Lek Kalili, kən məplan suah mil kəiu, etənim rəha niuwən nəm min, nərgilau u Saimon ne pian Antru. Kətuatip-in rəhalau net. ¹⁷ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Uea, mətəu-pa io, muea rəhak etənim mil, kən io ekol itəmlau nakuea etənim mil rəha niuwən netənim məmə okotuwa rəhak min netənim.” ¹⁸ Kən əmun kuapəs rəhalau net, kən muətəu-pən.

¹⁹ Kən Iesu təmaliwək muwin təhmin min məsin, kən məplan neti Sepeti mil Jemes ne pian Jon katuəpələh e rəhalau pot matuəhl wir rəhalau net. ²⁰ Kən e nian əm əh inəh, Iesu təmaun-in ilau lan, kən kuətul muapəs rəhalau tata Sepeti ne rəhan iolwək min kotəpələh e n̄ipəg noa pot, kən muətəu-pən Iesu.

Iesu təməhg-iarəp narmın rat e suah kit əpəh Kapaneam
(Luk 4:31-37)

²¹ Kən Iesu ne rəhan min netənim kəmotuwin əpəh Kapaneam. Kən e nian rəha Sapat, Iesu tuwin əpəh e nimə rəha nuəfiminən matəgətun netənim. ²² Kən netənim kəmotəto rəhan nəghatən, kən narmilat təmiwig p̄ik ron məto-inu rəhan nəghatən təfigəm, nepətən əh-ikin, kən maprəkis-in min rəha iəgətun min rəha Lou.

²³ Kən e nian əh, suah kit narmın rat tətətig lan təmuwa imə kən mətagət əfəməh məmə, ²⁴ “!Ik Iesu etəm Nasaret! ?Nəmuwa məmə onakahro itimat? ! Okəmə naka nəmuwa məmə onakərək̄in itimat! !Io enəmitun rəkis ik, ik Etəm Asim rəha Uhgın!”

²⁵ Kən mətō Iesu tāmən-ipən əskasik kəm narmın rat un məmə, “! Ah! Əsəghatən, miet e suah un.” ²⁶ Kən narmın rat təmōl nıpəti suah apon tasiəp-asiəp, magət əfəməh miet lan.

²⁷ Kən netəmim kəmotaut motən-ipən kəm ilat mın məmə, “! Ei, naka u! Okəmə naka nəgətunən wi kit u. !Suah u tatos nəsanənən o nəghatən kəm narmın rat mın, kən koatətəlig-in motol nəwian!” ²⁸ Kən kəmamnus ueiuəhai əm Iesu, tuwın mapəkōl əpəh e nıtən Kalili.

Iesu təmōl-wır netəmim tepət
(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹ Nian Iesu ne Jemes, Jon, Saimon, ne Antru kəmotiet e nimə rəha nuəfiminən, kən motaiu ətuatıp əm kan əpəh latuənu rəha Saimon ne Antru ikin. ³⁰ Nian kəmotuwın, mətō uhu Saimon tatətəp-ətəp, kən mətapıl-pər e rəhan pet, kən kəmotən-ipən kəm Iesu məmə pətan əh tatimis. ³¹ Kən Iesu təmuwın meapən o nelmin kən tətul. Kən nətəp-ətəpən tagım lan, kən tuwın matol nigilat nagwənən.

³² Tinehnaipən mit tinaht, nian rəha Sapat tınol namnun, kən netəm mın u koatimis, ne netəm narmın rat tətətig elat, pialat mın kəmotəmik ilat motuwa o Iesu. ³³ Netəmim rafin e latuənu un kəmotuwa motargəfimin əm ilat mın əpəh e nafiluə e nimə un rəha Saimon ne Antru. ³⁴ Kən Iesu təmōl-wır netəmim tepət u koatos nimisən pisin-pisin mın kotəwır, kən məhg-iarəp narmın rat tepət e netəmim, mətō təmən-iəhau narmın rat mın məmə okəsotəghatən, mətō-inu kinotitun rəkis məmə pah u Iesu.

Iesu təmatamnus-iarəp rəhan nəghatən əpəh Kalili
(Luk 4:42-44)

³⁵ Kən laulaugin agın, fetukai təsirən əh, Iesu təmiet muwın əpəh ikin netəmim kotikə ikin matəfak. ³⁶ Kən Saimon ne in mın neen kəmotuwın kateam-in. ³⁷ Nian kəmotəplan, kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “Netəmim rafin koteam-in ik.”

³⁸ Mətō Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəpə. Pəs kotuwın əpəh e latuənu pisin mın neen, ekamnus-iarəp rəhak nəghatən kəm netəmim mapəkōl mətō-inu, nat əh in əh emuwa ron məmə ekol.”

³⁹ Kən muwın mapəkōl rafin e nıtən əpəh Kalili, mətamnus-iarəp rəhan nəghatən əpəh e nimə rəha nuəfiminən mın, kən məhg-iarəp narmın rat mın e netəmim.

Iesu təmōl-wır suah kit leprosi təmōl
(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Suah kit leprosi təmōl təmuwa misin-pən nulin o Iesu mətasəkin-pən nəwırən ron məmə, “Okəmə nakolkeike, kən nəkitun nol-wırən io kən mafəl rəkis namkimikən lak.”

⁴¹ Kən Iesu nikin təmahmə pik ron, kən təməg-əfəməh-in nelmin mələhəupən lan, mən məmə, “Əwəh. Iakolkeike. !Əwır-ta!” ⁴² Kən roiu agın-əh, nimisən leprosi təmagım mikə lan, kən nıpətın tinəwır, namkimikən tinikə. ⁴³⁻⁴⁴ Kən Iesu təmən-ipən əskasik kəm suah un məmə, “Əsən-iarəpən natimnat mın u kəm netəmim, mətō uwın əm mehm pris kit pəs in tehm məmə nıpətim tınol min-nulan, kən os-ipən kəm in nat u itəm Lou rəha Moses təmən o suah kit itəm rəhan leprosi tinikə, kən netəmim okotitun məmə nıpahrienən ninəwır, kən rəham namkimikən tinikə.” Kən mahl-ipən tatuwın.

⁴⁵ Mətō suah un təmuwın kən mən-iarəp nat un kəm netəmim mın rafin mol Iesu təsuwınən e latuənu mın məghat mətō-inu nımanın netəmim tepət

pik koatətulosig-in. Kən o nat əh inəh, təmətan ikin netəmim kotikə ikin. Kən netəmim kotisi-pən əpəh ikin min rafin moatuwa ron.

2

Iesu təmol-wir suah kit nəwtain məsin təmimis (Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Nian neen kinotuwa rəkis minotuwin, Iesu təmitəlig-pən min əpəh Kapaneam, kən nəghatən təmaiu muwin kəm netəmim min məmə Iesu əpəh rəhan nimə. ² Kən netəmim tepət kəmotuwa motər wir əpəh imə, ne ihluə ne, kən rum tikə o etəmim kit min. Kən Iesu tatən-iarəp rəhan nəghatən kəm ilat.

³ Kən suah kuwit kəmotalis pialat kit motuwa o Iesu itəm nipətin məsin təmimis mətapil-pər e rəhan nimitiwin. ⁴ Nian kəmotuwa, məto netəmim kinotər əpəh imə, kən okol kotəruru nuwinən kehm Iesu. Kən kotiləs motuwin əpəh ilis e nimə motos-irəkis nəhgi nimə məsin ətuatip əm əh Iesu tatətul ikin imə, * kən motəhlman-əhlman suah un tatite e nimitiwin rəhan muwin iuəhkir əm o Iesu. ⁵ Nian Iesu təməplan nahatətəən rəhalat, kən tən-ipən kəm etəm tatimis un məmə, “Nətik, enos-irəkis rəkis nolən rat rəham.”

⁶ Məto iəgətun min neen rəha Lou kotəpələh əpəh imə, kən nikilat təməht məmə, ⁷ “?Təhro suah u tatən rat Uhgın? Nəghatən əh tərət. Uhgın əm titun nos-irəkisən nolən rat rəha etəmim. !Pah min titun nos-irəkisən!”

⁸ Kən roiu agin-əh, Iesu tiləs rəhalat nətəligən, kən məmə, “?Təhro nikitəmat tatəht pik natimnat min-nulan? ⁹ ?Itəm pəhruən timetig, itəm u məmə ekən-ipən kəm suah əh məmə, ‘Enos-irəkis rəkis rəham nolən rat,’ o itəm u timətig məmə, ‘Ətul, miləs rəham nimitiwin matuwin?’ ¹⁰ Məto ekol nat kit məmə onəkotitun məmə io Neti Etəmim, iatos nepətən ikin-u e nətueintən o nos-irəkisən nolən rat rəha netəmim.” Kən məghat kəm suah əh məmə, ¹¹ “İatən-ipinə kəm ik məmə, ətul, miləs rəham nimitiwin matuwin imam ikin.” ¹² Kən əmun suah apon təmətul, miləs rəhan nimitiwin, maliwək matuwin, kən ilat rafin kəmotəplan, motaut, narmilat təmiwig ron kən motənwiwi Uhgın motəmə, “Ekəsotehmən əh nat kit tol min-nulan ne, nian kit.”

Iesu təmaun-in Lifae məmə otuwa muarisig-in (Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³ Iesu təmuwin min mətaliwək əpəh e nikalkal nəhau Lek Kalili, kən nimanin netəmim kəmotuwa ron, kən tatəgətun ilat. ¹⁴ Kən təmaliwək matuwin kən məplan Lifae neti Alfeas, in etəmim rəha nosən məni rəha takis, tatəpələh imə matol rəhan wək. Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Ətəu-pa io, muwa rəhak etəmim.” Kən əmun tətul muarisig-in.

¹⁵ Kən nian kit, Iesu təmuwin mətagwən əpəh ima Lifae ikin ilat netəmim rəha nosən məni rəha takis, ne netəm nol təfagə rat neen. Kotəgwən əm kitiəh ilat Iesu ne rəhan min netəmim məto-inu netəmim tepət kotol təfagə rat nəhlan kotuarisig-in Iesu. ¹⁶ İəgətun rəha Lou neen, ilat u Farisi. Kən neen kəmotəplan məmə Iesu tətagwən əm kitiəh ilat nol təfagə min un, ne netəmim rəha nosən məni rəha takis, kən kotəpəh o netəmim rəhan min məmə, “?Təhro Iesu tətagwən əm kitiəh ilat netəm koatol nəhlan?”

¹⁷ Kən Iesu təməto rəhalat nəghatən, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Netəm min u kəsotimis-imisən kəsotuwinən o tokita, məto netəm min u koatimis-imis koatuwin ron. Io eməsuwamən o netəm min u kotəmə kinotətuatip rəkis. Məto emuwa o netəm min u kotitun əm məmə ilat koatol nolən rat min.”

* **2:4:** E nian əh, kəmol nəhgi nimə neen e tael. Kən netəm min u kəmos-irəkis tael min neen məmə otol kuhal tahmen-in suah u itəm in tatimis. **2:16:** Mat 11:19

Kotapəs nagwənan o nəfakən
(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)

¹⁸ Kən e nian əh, netəmim mīn rəha Jon Baptais ne Farisi mīn kəmotapəs nagwənan motətuakəm o nəfakən kəm Uhgīn. Kən netəmim neen kəmotuwa motən-ipən kəm Iesu məmə, “Əplan-tu, netəmim rəha Jon Baptais ne Farisi mīn kotətuakəm o nəfakən. ?Məto tahro rəham mīn kəsotolən mihin?”

¹⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nian katol lafet lan rəha etəm tatol marit, kən iərman u otol marit tətətig əh ilat in mīn neen motol lafet, nikitəmat tətəht məmə otətuakəm motapəs nagwənan? !Kəpə! Nian tətətig əh ilat mīn, kən nīkilat tətəgien, motəgwən əm. ²⁰ Məto nian əpəh ikīn məmə okəpaniləs-irəkis suah əh lan, kən e nian əh in əh, in mīn neen nīkilat otəhmə ron, kən kəpanotətuakəm motapəs nagwənan.”

²¹ Kən təmatig mən mīn məmə, “Suah kit mīn okol təsəhl-pənən nīmismisi nīməhan wi kit e nīməhan oas itəm təmerəh. Okəmə otəhl-pən, kən nīməhan wi un titun nəhap asolən nīməhan oas un.

²² “Suah kit mīn okol təsiuw-pənən wain wi kit e nuwigi nat oas kit, məto-inu okəmə otuww-pən wain wi e nuwigi nat oas itəm təkəsik, kən wain otəpuəl-apuəl kən nuwigi nat oas un otəhgig kən məhap, kən wain ne nuwigi nat un okuərat. Məto wain wi okiuw-pən əm e nuwigi nat wi itəm tīmətmətig.”†

Netəmim mīn rəha Iesu kəmotəhl wit e Sapat
(Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)

²³ E nian kit e Sapat, Iesu ne rəhan mīn netəmim kəmotəliwək motuwīn-pən əpəh e niki nasumən rəha wit, kən netəmim mīn rəha Iesu kəmotəhl wit məmə okotun.

²⁴ Kən Farisi mīn u kotəskəlīm əskəsik Lou rəha Moses kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “!Ei, əplan-tu! E Sapat, kəsəuləkən əh e nasumən ne kəsolən natimnat mīn nəhlan kotəəkīn Lou. ?Tahro rəham netəmim mīn kotol nəhlan?”

²⁵⁻²⁶ Iesu təmuhalpīn rəhalat nəghatən məmə, “Okəm-naka itəmat nakəsotəfinən əh nat u Təfit təmol əupən nian Apiata in pris asol əgin rəha Uhgīn. Itəmat nīnotəfin rəkis məmə Təfit nəumis təmus, kən tuwīn əpəh e Nīmə Tapolən rəha Uhgīn, kən mīləs pīret asim u pris mīn əm koatun, kən in mīləs muwa motun ilat in mīn neen.”

²⁷ Kən təmatig mən-ipən mīn kəm ilat məmə, “!Kəməsolən Sapat məmə in nat figəm kəm netəmim, məto kəmol Sapat məmə otasitu elat kotəmeg! ²⁸ Tol nəhlan, io Neti Etəmim ekatəramərə rafin e natimnat mīn, kən matəramərə mīn e Sapat.”

3

Iesu təmol-wīr nelmi
suah kit təməfaiu

(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹ E Sapat kit mīn, Iesu təmitəlig-pən mīn əpəh e nīmə rəha nuəfīmīnən kən məplan suah kit nelmīn təmīmīs, təsəg-ətuatip-inən. ² Nian Iesu təmuwīn imə, kən netəmim kəmotolkeike məmə okotən iərəkīn Lou lan, kən motalkəlīk wīr ron məmə okotəhm-tu məmə otol-wīr suah un e Sapat, o kəp. ³ Kən Iesu təmən-ipən kəm suah un məmə, “Ətul muwa u əupən,” kən tətul muwīn əpəh əupən. ⁴ Kən Iesu təməhai ilat məmə, “?Rəhatat Lou təmə kotitun nolən naka e Sapat?”

† 2:22: Afin futnot e Luk 5:37   2:24: Dut 23:25   2:25-26: 1 Saml 21:1-6   2:25-26: Lev 24:5-9
2:27: Dut 5:14

?Təmә təwīr mēmә okotol nat wīr, o nat tərät? ?Təwīr mēmә okotosmegəh netəmim, o təwīr mēmә okotohamnu netəmim?” Məto kotəpnəpīn əm.

⁵ Kən Iesu təmasipən məplan ilat, kən neməha tol, kən nīkin tahmə olat məto-inu rəhalat-kapə tiəkis pīk. Kən mən-ipən kəm suah un mēmә, “Əg-ətuatip-in-tu nelməm.” Kən suah apən təməg-ətuatip-in nelmīn, əmun nelmīn təwīr. ⁶ Kən Farisi mīn apən kəmotiet motaiu ətuatip əm motuwīn motəplan rəhalat tīkimīr mīn e pati rəha Herot, motol əm kitiəh moteam-in suatip mēmә okotiləs Iesu motohamnu.

Nīmanin netəmim kəmotuarisig-in Iesu

⁷ Iesu ne rəhan mīn netəmim kəmotiet moteiuaiu motuwīn əpəh e nəhau Lek Kalili. Nīmanin netəmim kəmotuarisig-in ilat. Netəm mīn un neen kəmotisi-pən e latuənu rəhalat e nītən Kalili, ⁸ neen kotisi-pən əpəh e latuənu əlkələh mīn ne Jerusalem rəha nītən əpəh Jutia. Neen mīn kəmotisi-pis e nəwtain məsīn əpəh nītən Itumia ne e nəwtain nəhau Jotan entənipən-pən matuwīn. Neen mīn kəmotisi-pəhap əpəh ikīn mīn e taon mil un Taea ne Saeton. Netəm mīn un kīnotəto rəkis natimnat mīn un Iesu tatol ilat, kən kotuwa mēmә okotəplan.

⁹ Kən nīmanin netəmim kəmotuwa pīk, kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan mīn netəmim mēmә okotol-əpen-əpenə e pot kit mēmә otuwīn məpələh lan, mēmә nīmanin netəmim okəsotəhg-əhg pīkən in. ¹⁰ Məto-inu tinol-wīr rəkis netəmim tēpət, kən netəm mīn u kotīmīs əh kotəhg-əhg ilat mīn mēmә okotuwa iuəhkīr motek Iesu. ¹¹ Kən nian netəmim itəm narmin rat mīn kotatig elat kəmotəplan Iesu, koteiuaiu aupən-in motorin ilat motagət əfəməh mēmә, “!Ik Neti Uhgīn!” ¹² Məto Iesu təmən-iəhau əskasīk narmin rat mīn un mēmә okəsotən-iarəpən in kəm netəmim.

Iesu təmaun-in rəhan netəm tuelef mēmә okotuarisig-in (Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³ Kən Iesu ne kəmotuwīn əpəh e noanu nītot mīn, kən tətaun-in netəmim neen mēmә okotuwa ron. ¹⁴ Nian kəmotuwīn, kən təmitəpun rəkis ilat tuelef kən mos-ipər ilat mēmә aposol mīn. In təmən mīn mēmә netəm mīn əh, ilat əh okotaliwək ilat mīn, kən in otahləpis ilat kotuwīn motən-iarəp namnusən təwīr kəm netəmim əpəh ikīn mīn, ¹⁵ kən okotos mīn nepətən ne nəsanənən o nəhg-iarəpən narmin rat mīn e netəmim.

¹⁶ Netəm mīn u ilat u təmitəpun ilat, ilat u, Saimon u Iesu təməhun-pən mīn nərgīn kit mīn mēmә Pita, ¹⁷ ne Jemes ne pian Jon neti Sepeti mil u Iesu təmos-ipən mīn nərgīlau təhan mēmә, “Poanejes,” nīpəti nəghatən əh təmə neti kaluəluə mil, məto-inu neməha tatol ueiuəhai ilau, ¹⁸⁻¹⁹ ne Antru, Filip, Patolomiu, Matiu, Tomas, Jemes u neti Alfeas, Tateas, Saimon u kətaun-in mēmә Selot,* ne Jutas Iskariot u təmegəhan-in-pən Iesu e nelmi tīkimīr mīn. Netəm mīn əh ilat əh tuelef, Iesu təmos-ipər ilat.

Iesu ne Pielsepul (Mat 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Uarisig, təmitəlig-pən mīn latuənu, kən nīmanin netəmim kəmotuwa mīn ron, kən Iesu ne rəhan mīn netəmim kīnotəruru namegən ne nagwənən ne. ²¹ Nian rəhan mama ne kəmotəto nəghatən u katən e Iesu, kən motuwa mēmә okotit-irəkis o netəmim, məto-inu netəmim neen koatən mēmә Iesu nitalməl.

3:4: Luk 14:3   **3:6:** Mat 22:15-16   **3:10:** Mat 14:36   **3:11:** Luk 4:41   **3:12:** Mak 1:34
3:16: Jon 1:42   **3:17:** Luk 9:54   * **3:18-19:** Əplan-tu futnot e Mat 10:4.

²² Iəgətun mīn neen rəha Lou kəmotisi-pən əpəh Jerusalem motuwa kən motəmə Pielsepul, u in etəm-iasol rəha narmīn rat mīn, in tətətig e Iesu, kən motəmə in tatos-ipən nəsanənən kəm Iesu məmə otəhg-iarəp narmīn rat mīn e netəmim.

²³ Kən Iesu təmaun-in ilat kotuwa iuəhkīr ron kən tatuəh nimaa nəghatən kəm ilat, məmə, “?Nikitəmat tatəht məmə okol Setan təhg-iarəp atip Setan? ! Kəp! ²⁴ Okəmə netəmim e kantri kit koator ilat mīn, kən okotərəkin rəhalat kantri, kən nərəmərəən rəhan otisas mīkə. ²⁵ Kən tahmen-pən əm, e latuənu kit, okəmə netəmim lan koator ilat mīn, kən okotərəkin əgīn-əh latuənu u. ²⁶ Kən okəmə Setan tatəhg-iarəp narmīn rat mīn rəhan e netəmim, kən tatol atip əm tikimīr kəm in. ?Kən otahro nulan, rəhan nərəmərəən otətul? Wək rəhan otisas mīkə.

²⁷ “Kən okol iakləh kit təsuwīn əpnəpīnən imə e rəha etəm kəgīn kit ikīn, mətəkləh-in natimnat rəhan, mətə otəkəike məlis e nol, mələhəu u, kən panuwīn makləh-in rəhan natimnat.

²⁸ “Ekətən pahrien kəm itəmat məmə təfagə rat rafin rəha netəmim, ne nəghatən rat mīn itəm ilat koatən, Uhgīn titun nos-irəkisən. ²⁹ Mətə etəm tatən rat Narmīn Rəha Uhgīn, okol Uhgīn təsos-irəkisən rəhan təfagə rat. Təfagə rat un otətətig kitīəh lan mətətig, okol təsikəən.” ³⁰ Iesu təmən nəhlan mətə-inu kəmotəupən mətən məmə narmīn rat kit tətətig lan.

*Mama rəha Iesu ne pian mīn
(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)*

³¹ Kən e nian əh, mama rəha Iesu ne pian mīn kəmotuwa, kən moatətul əm əpəh ihluə kən motahl-ipən nəghatən o Iesu məmə tuwa-tu mehm ilat. ³² Kən nīmanin netəmim kəmotəpələh kan keko-in Iesu, kən kən-ipən kəm Iesu məmə, “Ei, mama rəham ne pīam mīn əpəh ihluə, kotolkeike məmə okotehm-tu ik.”

³³ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Pah u rəhak mama ne piak mīn?” ³⁴ Kən masipən məplan rafin ilat kən məmə, “Otasipən-tu. Itəmat u piak mīn ne rəhak mama ətuatip mīn. ³⁵ Netəm mīn u koatol nəwia Uhgīn, ilat u piak mīn, ne rəhak kaka mīn, ne rəhak mama.”

4

*Etəm tatəfe nīkutin natimnat
(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)*

¹ Kən Iesu təmītəlig-pən mīn əpəh e Lek Kalili matəgətun netəmim, mətə nīmanin netəmim kəmotuwa ron, motol məmə Iesu tuwīn e pot. Kən pot un tatəməhl-pən e lek, kən Iesu tatəpələh-pən lan. Kən nīmanin netəmim kəmotəpələh əpəh ipar e nīkalkal lek. ² Kən Iesu tatuəh nimaa nəghatən mīn kəm ilat matəgətun ilat e natimnat tepət.

³ Təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otətəlig-tu. Suah kit təmuwīn məmə oteatəgtəg rəhan nīkutin natimnat əpəh e rəhan nasumən. ⁴ Nian təmateatəgtəg rəhan nīkutin natimnat, kən neen kotisas-pən əpəh e nīkalkal suatip, kən mənīg mīn kotuwa moaton rəkis. ⁵ Kən neen komotisas-pən əpəh e nīki kəpiel, kən motəwiə uəhai əm mətə-inu nisip noan məsīn. ⁶ Kən nian nərauīə təhg ilat kən kotauke-auke motamis, mətə-inu nokilat təməseiuiə pīkən. ⁷ Kən neen kəmotisas-pən e nīki nolkosik. Nian kəmotəwiə mətə nolkosik tətəht-əsīn ilat kən mətətu-atu-pən elat, kən kotəwiə rat kən məsotəən. ⁸ Kən neen mīn kəmotisas-pən e nəptən wīr, kən motəwiə wīr

motol iahgin, kən motoe-in noalat, neen noalat tate, neen noalat sikiste, neen noalat wan-hanrit.”

⁹ Kən Iesu təmatig mən-ipən mīn kəm ilat məmə, “Etəm matəlgīn tatig, təwir məmə in otətəlig-in wīr kən mītun nəghatən mīn u.”

Netəmim mīn rəha Iesu kotəmə otən-tu nīpəti nimaa nəghatən u
(Mat 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ Nian Iesu ne kəmotan pīsin əm ilat rəhan netəmim tuelef ne netəm kotuarisig-in, kən kotəpəh ron o nuəhən nimaa nəghatən mīn. ¹¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat un, Uhgīn tatən-ipinə nəghatən anion rəhan kəm itəmat məmə in tatuwa məmə otərəmərə e rəhan mīn netəmim. Məto netəm mīn u Iaihlua mīn, kotəto əm nəghatən rəha Uhgīn e nuəhən nimaa nəghatən. ¹² Nolən u tol mīn-nəhlan məmə, ‘Kotarəplan pap məto kəsotehmən, moatəto pap, məto kəsotitunən, kən məto-inu rəhalat-kapə tiəkis, kən ko kəpotitəlig motapəs rəhalat təfagə rat, məmə Uhgīn otos-irəkis rəhalat təfagə rat.’”

Iesu təmən-iarəp nīpəti nuəhən nimaa nəghatən
(Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)

¹³ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Okəmə naka itəmat nəkotəruru əh nuəhən nimaa nəghatən u? ?Itəmat nəkotəmə onəkotəhro motitun mīn nīpəti nuəhən nimaa nəghatən pīsin pīsin mīn rafin? Otətəlig-in wīr-tu məmə nəkotitun.

¹⁴ “Nīpəti nuəhən nimaa nəghatən e nīkutin natimnat əh tahmen əm e nəghatən rəha Uhgīn itəm katən-iarəp kəm netəmim, kən nīsip tahmen e nīki netəmim. ¹⁵ Netəmim neen koatəto, məto tahmen əm e nīkutin natimnat u tatisas-pən e suatip. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgīn, məto Setan tuwa mos-irəkis ueiuəhai əm olat. ¹⁶⁻¹⁷ Kən neen koatəto, məto tahmen əm e nīkutin natimnat un tatisas-pən e nīki kəpiel nokilat təseiuaiu pikən. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgīn, koatos ueiuəhai əm e nāgienən, məto təsatigən tuwəh e nīkilat. Nian koatatig rat, o netəmim koatol tərət kəm ilat o nəghatən rəha Uhgīn, kən koatəme ueiuəhai əm e rəhalat nəmegəhən. ¹⁸ Netəmim neen mīn koatəto, məto tahmen əm e nīkutin natimnat u tatisas-pən e nīki nolkosik. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgīn, ¹⁹ məto rəhalat nətəligən tatuwin pik o natimnat rəha nətueintən, kən ilat kotolkeike məmə rəhalat nautə ne natimnat wīr mīn otepət. Natimnat mīn u kotahmen e nolkosik tətəht e nīkilat, mol kotəpou-in nolən nəghatən rəha Uhgīn, kən məsotie-inən noalat. ²⁰ Kən neen mīn koatəto, məto tahmen e nīkutin natimnat u tatisas-pən e nəptən wīr. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgīn, kotos e nīkilat pahrien, kən motoe-in noalat, neen tate, neen sikiste, kən neen wan-hanrit.”

Lait u itəm kəməfətain
(Luk 8:16-18)

²¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Pah tətasiəpən e lait kən mətaii-pən e pesin, o tatəhtu-pən e nīpəg pet? !Kəp! Kəsolan mihin. Nian nəkotasiepən e lait, kən motətu-pər e tepil məmə netəmim okotehm nat lan. ²² Nat katəfətain okəike kepik, kən ne nat tətəhluaig otəkəike miet-pa ikin təhag-əhag ikin. ²³ Etəm matəlgīn tatig, təwir məmə in otətəlig-in wīr kən mītun nəghatən mīn u.”

²⁴ Kən matig mən-ipən mīn kəm ilat məmə, “Otətəlig-in wīr-tu. Etəm u tatəto rəhak nəghatən məto təsətəu-pənən, okol təsitun wīr mīnən. Məto etəm un tatəto matətəu-pən, in otitun tepət məsin mīn. ²⁵ Tol nəhlan məto-inu, etəm

u itəm rəhan əh-ikin nitunən, kən in tatətəu-pən, kən Uhgın otos-ipən min nitunən kəm in, kən rəhan nitunən in otepət pik. Məto etəm u itəm rəhan nitunən tikə, Uhgın otos-irəkis rafın rəhan nitunən itəm nikin təht məmə in tatos.”

Nuəhən nimaa nəghatən e nisən nikutin natimnat

²⁶ Kən Iesu təmən min məmə, “Nərəməərəən rəha Uhgın tahmen e suah kit təmis nikutin natimnat əpəh e rəhan nasumən. ²⁷⁻²⁸ Lapın min tuwın mətapıl, kən e nərauiəgən min tuwın maliwək mətan, kən məsol minən nat kit lan ne, məto-inu nisip əm tatos-ipən niamitəən kəm in məmə otoa-in noan. Məto nikutin nat un tinəwiə muwın minol iahgin, məto suah un təruru məmə təmahro min-nulan məwiə. Kən təmərgət mol iahgin, kən mol-pən nimalin, kən moe matuwın matuwın, kən minimətə. ²⁹ Kən nian tinimətə, e nian əm əh inəh, suah apon tuwın miləs rəhan nisa muwın matətə rəkis matəulək-in, məto-inu nian ətuatip rəhan tinuwa.”

*Nuəhən nimaa nəghatən e nikuti mastat
(Mat 13:31-32; Luk 13:18-19)*

³⁰ Kən Iesu təmən min məmə, “?Nərəməərəən rəha Uhgın tahro min-nulan? ? Karmə ekən naka məmə tahmen lan? ³¹ In tahmen e nikuti mastat. Mastat un in nig kit nikutin netin, netin, netin. In təkəku e nikuti nig min rafın. ³² Məto nian kəməfe, kən təwiə mol iahgin maprəkis-in nig min itəm katəfe e nasumən, mol nelmin iahgin min, kən mənig ilis min kotuwa motol-pən niag-iagilat huə e tikəmkəmən.”

*Iesu təmatəgətun netəmim e nuəhən nimaa nəghatən
(Mat 13:34-35)*

³³ Iesu təmatəgətun mihin nəhlan netəmim e nuəhən nimaa nəghatən tepət, məto təmatən-ipən əm tahmen məmə okotitun. ³⁴ In təmatəgətun əm netəmim e nuəhən nimaa nəghatən min əh tepət. Məto nian kotan pisin əm ilat rəhan min netəmim, kən tatən-iarəp nipəti nuəhən nimaa nəghatən kəm ilat.

*Iesu təmən-iəhau nimətag asol ne nəhau ne
(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)*

³⁵ Tinehnaipən, kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, “Pəs-tu kotuwın-tu əpəh entənipən-pən e lek u.” ³⁶ Kən kəmotapəs netəmim, kən rəhan min netəmim kəmotuwın e pot məto Iesu tinəmuwın rəkis matəpələh. Kən kəmotiləs Iesu e pot moatuwın ilat pot neen min kotuarisig-in ilat. ³⁷ Kəmoatuwın əmun nimətag asol kit nahgin-nahgin tahmen əm e nalip təmuwa. Kən peau-peau asol min kotoralkin-pən əpəh e nipəgnoa pot, kən nəhau tinatər-pən e pot, kən pot natol o namnimən. ³⁸ Məto Iesu əpəh uarisig tətəpıl əlu-əlu matauloga-pən e pelo kit. Kən rəhan min netəmim kəmotaiu motuwa motəhgaiir lan, motəmə, “!Ei, İəgətun! !Tahro nikim təsəhtən itimat ne, iuəhkir əm ekotimis!”

³⁹ Kən Iesu təmaiir mətul matən-iəhau nimətag ne nəhau məmə, “!Nahmen! !Uameg-ta!” Kən nimətag təmurahl nelmin, kən peau-peau asol min apon kəmotikə, kən təməməlinu təməməlinu.

⁴⁰ Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, “?Tahro nakotəgin pik nəhlan? Okəmə naka rəhatəmat nahatətəən tikə əh lak.”

⁴¹ Məto rəhan min netəmim kinotəgin pik, kən motən-ipən kəm ilat min məmə, “!Ei nəman! ?Etəmim naka u? Nat əpnarın nimətag ne nəhau, məto ilau kətioal nəwian.”

5

Iesu tāmāhg-iarəp narmin rat e suah kit
(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ Iesu ne rəhan min netənim kəmotuwın motuwar əpəh entənipən-pən e Lek Kalili, əpəh ima netəm Kerasa. ² Nian Iesu tāmiet e pot, kən məplan suah kit təmisipən əpəh e nīpəg kəpiel min, ikin katitənim netənim ikin. Suah un narmin rat tətətig lan. ³ Suah un tətətig əm əpəh e suwit, okol kəsaskəlimən, kən kəruru min nəlisən e nol o sen. ⁴ Nian tepət kotəlis nelmin ne nelkin ne e sen. Məto nian rafin tateatip-eatip sen, kən matoratip-oratip sen e nelmin ne nelkin ne, kən məsanən pik məsahmen-inən suah kit məmə otaskəlim. ⁵ Kən lapin ne e nəruiəgən min ne nian rafin, in tətan əpəh e suwit, ne əpəh e nitot min, in pisin əm, mətagət əfəməh, kən matəte atip əm in e kəpiel asilə min.

⁶ Nian suah un təmasipən-in Iesu əpəh isəu tatuwa əh, kən təmaiu muwin meiuaiu misin-pən nulin ron. ⁷⁻⁸ Kən mətagət əfəməh məmə, “!Iesu, ik Nəti Uhgın İlis Agın! ?Nəmuwa məmə onakahro io?” Məto Iesu təmə, “!Ik narmin rat, iet e suah un!” Məto narmin rat apon təmə, “!Ekateasiə-in e nərgi Uhgın məmə onakəsələn nalpinən kəm io!”

⁹ Kən Iesu təmətapəh ron məmə, “?Ik nərgəm pah?” Məto təmə, “Nərgək u, Nimanin Tepət, məto-inu itimat tepət.” ¹⁰ Kən kəmotən-ipən əskasik kəm Iesu məmə otəahl-iarəpən ilat əh-ikin əh.

¹¹ İkin əh, pikəs min tepət tepət kotalu əpəh e nīkali nitot un. ¹² Kən narmin rat min apon kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Kəsi, ahl-ipən-tu itimat ekotuwın o pikəs min əpəh, megəhan-in itimat ekotuwın motatig əpəh elat” ¹³ Kən Iesu təmegəhan-in ilat məmə okotuwın, kən narmin rat min apon kəmotiet e suah apon motuwın əpəh e pikəs min. Kən pikəs min un kotəhmen-in tu-taosan, kəmotaiu motuwın əpəh ikin təkul-əkul ikin, kən motiwig-pən əpəh ləhau e nəhau un motamnim.

¹⁴ Kən netənim itəm kəmotəgwən pikəs min un, kəmotaiu motuwın motən-iarəp natun kəm netənim min əpəh e taon rəhalat, kən motən tuwın mapəkol əpəh latuənu min. Kən netənim tepət kəmotuwa məmə okotəplan-tu nat un məmə kəmahrol min-nulan. ¹⁵ Nian kəmotuwa o Iesu, kən motəplan suah un narmin rat min kəmotatig lan aupən, tinapəs nalmələn kən minuwın e natimnat matəpələh, kən narmilat təmiwig ron kən motəgin. ¹⁶ Kən netəm min u kəmotəhm nat ətuatip e niganəmtilat kəmotamnus nat un kəmotəhm Iesu təmol e suah un ne pikəs min kəm ilat min neen. ¹⁷ Məto netəm min u e nitən un kəmotən-ipən əskasik kəm Iesu məmə otatuwin məsətulən əh iməlat ikin.

¹⁸ Kən nian Iesu tinatitəlig-pən min məmə otuwın e pot, məto suah un narmin rat min kəmotatig lan, təmolkeike pik məmə otuwın ilat Iesu ne, kən matən-ipən kəm Iesu məmə, “Egəhan-in io, pəs ekimnə kitat min itəmat.”

¹⁹ Məto Iesu təməsegəhan-inən, məto təmən-ipən kəm in məmə, “İtəlig-pən imam ikin, kən mamnus kəm netəm imam ikin nat naka itəm Uhgın ilis pik təmol kəm ik, kən məmə in təməsəkitun ik.”

²⁰ Kən təmuwin əpəh ikin Tekapolis matən-iarəp natimnat itəm Iesu təmol kəm in. Kən nian netənim kəmotəto, kən kəmotaut pik ron.

Pətagwəhl kit itəm tatimis ne pətan əkəku kit itəm təmimis
(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ Kən Iesu ne kəmotuwın min e pot motitəlig-pən entənipən-pa e lek, məto nimanin netənim kəmotuwa ron motitəlau in əpəh e nīkalkal lek. ²² Kən suah kit, nərgin u Jaeras, in etəm-iasol kit rəha nimə rəha nuəfiminən, təməplan Iesu kən təmuwa misin-pən nulin ron. ²³ Kən təmatətapəh o Iesu matəkəike

kəm in o nasituən məmә, “Rəhak pətan əkəku tatimis pik otəsuwəhən timis. !Awi, wa-tu kian nəkələhəu-pən nelməm lan pəs təwir məmegəh!” ²⁴ Kən Iesu təmətəu-pən suah un mətian, kən nimanin netənim tepət kəmotuarisig-in kitəlau lan katiləs-pikən-ləs-pikən.

²⁵ Kən pətan kit təmuwa o Iesu itəm tatos nimisən rəhalat nipiṭan nian rafin əm, minos nup tuelef. ²⁶ Kən təmuwin məplan tokita tepət, kən mərakin rafin rəhan məni elat, məto wək rəhalat kəmotol tətə pik nahməən. Məto rəhan nimisən təməseiuaiuən, in təmər məsin min. ²⁷⁻²⁸ In təməto namnusən e Iesu, kən nikin təməht məmә, “Okəmә ekek əm rəhan kot, kən rəhak nimisən otol namnun.” Kən tol nəhlan, təmuwa maliwək muarisig-in ilat, misi-pən e məntaa Iesu ikin, kən meapən mek rəhan kot.

²⁹ Nian təmek kot rəha Iesu nəhlan, kən roiu min əm rəhan nimisən təmətul, kən təməto əm e nipiṭan məmә in tinəwir.

³⁰ Kən roiu min əm, Iesu təməto məmә nəsanənən məsin təmiet lan, kən təmeirair matətapəh məmә, “?Pah təmek rəhak kot?”

³¹ Kən məto rəhan min netənim kotəmә, “Ei, əplan-tu. Netənim koatiləs-pikən-ləs-pikən pik ik. ?Tahro nakatən nulan məmә, ‘pah təmek io?’”

³² Məto Iesu təmətegəs-in məmә otehm-tu məmә pah təmek. ³³ Kən əmun pətan apon tinitun məmә nian in təmek kot rəha Iesu, rəhan nimisən tinikə. Tol nəhlan, minatəgin mətasiəp-asiəp muwa meiuaiu misin-pən nulin o Iesu matən-ipən natimnat rafin kəm in. ³⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmә, “Nətik pətan, e rəham nahatətəən, ninuwa minəwir. Kən atuwın, pəs nəməlinuən rəha Uhgın tətətig ron ik. !Rəham nimisən tinikə!”

³⁵ Nian Iesu təmətəghat əh kəm pətan un, kən netənim neen kəmotisi-pən əpəh ima Jaeras ikin motuwa motən-ipən kəm Jaeras məmә, “Rəham pətan əkəku tinimis rəkis. Əsəlikiamtəən iəgəṭun.”

³⁶ Məto Iesu təməsətəlig-inən rəhalat nəghatən, kən mən-ipən kəm Jaeras məmә, “Əsəginən, məsolən nikim tərət. Ahatətə əm lak.”

³⁷ Kən Iesu təmən-iəhau netənim məmә okəsotuarisig-inən ilau, kən mit əm Pita ne Jemes ne pian Jon motuwın. ³⁸ Kən kəmotuwın əpəh ima Jaeras ikin motəplan netənim tepət kəmotuwa motasək moatəun-əun. ³⁹ Kən Iesu təmuwin əpəh imə mən-ipən kəm ilat məmә, “?Nakotagət pik nulan o naka? ? Kən motasək pik o naka? Pətan əkəku u təsimisən, tətəpil əm.” ⁴⁰ Kən netənim kəmotalah-əmnu. Məto Iesu tahl-iarəp ilat məmә okotiet motuwın əpəh ihluə. Kən mit əm rəhan etənim miləhal ne mama ne tata rəha pətan əkəku un motuwın əpəh pətan əkəku un tatəməhl ikin. ⁴¹ Kən Iesu təmos nelmin, mən e rəhalat nəghatən məmә, “*Talita kum,*” nipiṭi nəghatən un təmə, “!Pətan əkəku, iatən-ipinə kəm ik məmә onakətul!”

⁴² Kən roiu min əm, pətan əkəku apon təmətul minataliwək. (Pətan əkəku un tinos nup tuelef.) Nian netənim kəmotəplan nat un Iesu təmol, kən narmilat təmiwig pik ron. ⁴³ Kən Iesu təmən-ipən əskasik kəm netəm min un məmә, “Onakəsotən-iarəpən nat un kəm suah kit.” Kən matig mən-ipən min kəm ilat məmә okotos-ipən nagwənən kit kəm pətan əkəku un tun.

6

Netəm Nasaret kəməsotisiai-inən Iesu (Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Iesu təmiet ikin-un kən rəhan min netənim kəmotətəu-pən motuwın əpəh iman ikin. ² Kən e nian rəha Sapat, Iesu tuwin əpəh e nimə rəha nuəfiminən

matəgətun netəmim. Kən netəmim tepət itəm kəmotəto rəhan nəghatən, kəmotaut pik ron motəmə, “?Ei nəman, kəruru məmə suah əpəh təməmik hiə natimnat min əpəh? ?Kəruru məmə təmahrenatig nəhlan? ?O kəruru məmə təmahrol nəhlan matol nat pispis min əpəh? ³ Kitat kotitun əm məmə suah əh iol əm nimə. In neti Meri, pia Jemes, Joses, Jutas ne Saimon. Kən kitat rəhan kaka min kotatig.” Kən nikilat təsagienən ron kən motəuhlin məntaalat ron.

⁴ Məto Iesu təmə, “Ien rəha Uhgın katisiai-in pik ikin min rafin. Məto rəhan min əm, ne netəm iman ikin kəsotisiai-inən.”

⁵ Kən ikin əh, okol təsolən nat pispis kit ikin, məto rəhan əmun, titun nələhəu-pənən nelmin e netəm koatimis neen, kən kotəmegəh min. ⁶ Kən Iesu narmin təmiwig pik o netəm iman ikin məto-inu kəsotolkeikeən məmə okotən niphrienən lan. Kən təmaliwək muwin latuənu min rafin, matəgətun netəmim.

*Iesu təmahl-ipən rəhan
netəm tuelef məmə okotuwin
e nitən min*

(Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)

⁷ Kən matig maun-in min rəhan netəm tuelef kotuwa ron, kən mahl-ipən ilat keiu-keiu. Təmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nəhg-iarəpən narmin rat min e netəmim. ⁸ Kən mən-ipən nəghatən u kəm ilat məmə, “Onəkətosən nat kit e rəhatəmat naliwəkən, məto onəkotos əm kasikin rəhatəmat. Onəsotosən mən kit e paos rəhatəmat, kən məsotosən piret, o kətim, o nat kit. ⁹ Onəkotuwin e put, məto onəsotosən sot kəiu. ¹⁰ Okəmə onəkotuwin əpəh ima suah kit ikin, kən otapil əm e rəhan nimə motatig kətatig kətoarus motiet latuənu əh. ¹¹ Kən okəmə onəkotuwin e latuənu kit, məto netəmim neen kəsotolkeikeən məmə okotit itəmat nakotuwin e rəhalat niphənoa nimə, o kəsotətəlig-inən rəhatəmat nəghatən, kən nian nəkoatiet e rəhalat latuənu, nəkotəkəike moto-hapispis rəkis nisip e nelkitəmat məmə ilat okotitun məmə nəmotəuhlin-pən məntaatəmat olat.”

¹² Kən kəmotiet motuwin motən-ipən kəm netəmim məmə okotəuhlin nətəligən rəhalat, motapəs pahrien nolən rat min, kən motuwin o Uhgın.

¹³ Kən motəhg-iarəp narmin rat min tepət e netəmim, kən motol-pən oel e netəm min u koatimis, kən motol-wir ilat.

Kig Herot Antipas təmən Jon Baptais məmə tinəmegəh min

(Mat 14:1-2; Luk 9:7-9)

¹⁴ Kən Kig Herot Antipas təməto nəghatən rəha Iesu tinuwin minapakol e nitən min rafin. Kən netəmim neen kotəmə in Jon Baptais əpəh tinaiir-pa min mol tatos nəsanənən o nolən nat pispis min.

¹⁵ Məto netəmim neen min kotəmə in Elaija, neen min kotəmə ien kit rəha Uhgın məto tahmen e ien min rəha Uhgın aupən.

¹⁶ Məto Kig Herot Antipas təməto, kən məmə, “Jon Baptais əpəh emətatip rəkis rəhn-kapə, məto tinəmegəh min.”

Nolən itəm Kig Herot Antipas təmohamnu Jon Baptais lan

(Mat 14:3-12; Luk 3:19-20)

¹⁷⁻¹⁹ Kig Herot Antipas təmən nəhlan məto-inu in təmol nat kit təsahmenən. Pian Filip təmatit pətan kit nərgin un Herotias mioal marit, kən Kig Herot Antipas tit-irəkis pətan un ron mioal marit. Kən Jon təmatən-ipən kəm in məmə, “Nakatərəkən Lou. Təsahmenən məmə onakit pətan rəha piam.” Kən

Herotias tāmōto nāghatən un kən metəhau Jon ron, kən molkeike māmə oko-hamnu, mōto kəp. Kig Herot Antipas tāmōlkeike māmə otol rəhan pətaguīhl nīkin tagien, kən mahl-ipən rəhan mīn netəmim kotuwīn motaskəlīm Jon kəlis ətain, kən kiləs kan kiləs-ipən e kalapus. ²⁰ Mōto Kig Herot Antipas tātisiai-in Jon mītun māmə in etəm asim, kən in etəm ətuatip kit mol tatehm wīr kən māsōhamnuən. Nian tepət tōto nāghatən rəha Jon, kən tīnəruru əfəməh, mōto tolkeike māmə otatətəlig-in.

²¹ Matuwīn matuwīn Herotias tīnos rəhn matip Jon e nian kəmatol lafet lan rəha Kig Herot Antipas e nian təmaiir lan. Kig təmaun-in rafin netəm-iasol rəhan mīn, ne netəm-iasol rəha rəhan mopael mīn, ne netəm-iasol rəha netəm Kalili, māmə okotuwa motehm motagwən.

²² Kən e nian əh, pətan əkəku un neti Herotias təmuwa imə matol tanis e niganəmtilat. Kəmotəplan təmōl tanis kən nīkilat təmagien pik ron. Kən kig apon təmən-ipən kəm pətan əkəku apon māmə, “Okəmə nakolkeike naka, nakətapəh-in ron io, kən ekos-ipinə kəm ik.” ²³ In təmən-iəkis kən mos noanawīl ron māmə, “Nat naka nakolkeike kən measiə-in ron io, ekos-ipinə. Nat əpnapīn okəmə iahgin tahmen e nīpīlga rəhak natimnat, mōto ekəike mos-ipinə.”

²⁴ Kən pətan əkəku apon təmuwīn əpəh ihluə matətapəh o rəhan mama māmə, “?Mama, oekeasiə-in naka o kig?” Mōto rəhan mama təmə, “Uwīn measiə-in rəhn-kapə Jon Baptais.”

²⁵ Kən pətan əkəku apon təmaiū ueiūəhai əm muwīn əpəh imə o kig kən māmə, “Ekolkeike māmə onakiləs-ipa rəhn-kapə Jon Baptais u-roiu agin, kəmələhəu-pən e pīlet kit.”

²⁶ Kən nat un təmōl kig nīkin tahmə pik, mōto okol təsapəsən, mōto-inu tīnəmos rəkis noanawīl e niganəmti netəmim u kəmotuwa o lafet. ²⁷ Kən mahl-ipən rəhan kit mopael māmə otaiū əm muwīn mīləs rəhn-kapə Jon Baptais muwa. Kən mopael apon təmuwīn əpəh e kalapus kən mətətip-rəkis rəhn-kapə Jon Baptais, ²⁸ kən mələhəu-pən e pīlet kit mīləs muwa, kən mīləs-ipən kəm pətan əkəku apon, kən tīləs muwīn kəm rəhan mama. ²⁹ Nian netəmim mīn rəha Jon Baptais kəmotəto netəmim kəmotəmnus nat un kəmōl e Jon, kən kotuwa motiləs nīpətīn motuwīn motitənim e nīpəg kəpiel rəha nolən suwīt.

Netəm tuelef rəha Iesu kəmotitəlig-pa mīn ron

(Luk 9:10)

³⁰ Kən aposol mīn rəha Iesu kəmotitəlig-pa mīn ron, kən motən-ipən natimnat rafin itəm kəmotol, ne nāghatən mīn itəm kəmotəgətun netəmim lan. ³¹ Mōto netəmim tepət koatuwa moatuwīn moatiet moatuwīn, kən Iesu ne rəhan mīn netəmim kīnotəruru nagwənən ne namegən ne. Kən Iesu tən-ipən kəm ilat māmə, “Pəs-tu kotuwīn-tu əpəh ikin kit netəmim kotikə ikin, kən nakotameg māsīn.” ³² Kən ilat əm motuwīn e pot kit mīnotuwīn əpəh netəmim kotikə ikin.

Iesu təmagwən nəman faif-taosan

*(Mat 14:13-21; Luk 9:11-17;
Jon 6:1-14)*

³³ Mōto netəmim tepət kəmotəplan ilat nian kəmotiet, kən motitun ilat. Kən kəmotiet e latuənu mīn motaiū kaupən-in ilat, motuwīn əpəh koatuwīn ikin.

³⁴ Nian Iesu təmuwar e pot məplan nīmanin netəmim tepət kīnəmotuwa rəkis,

kən təmasəkitun ilat, məto-inu kotahmen əm e sipsip mən itəm etəmim tikə o nehmən ilat. Kən təmətul matəgətun ilat e natimnat tepət.

³⁵ Tinehnaipən, kən netəmim rəha Iesu kəmotuwa motən-ipən kəm in məmə, “Tinətalugin, kən ikin-u kəsətigən ikin. ³⁶ Təwir məmə onakahl-ipən-ta netəmim koatuwin əpəh e latuənu mən, ne əpəh ikin mən, məmə okotos-nəmtin nigilat nagwənən.”

³⁷ Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəp, itəməhal əm. Nakəhlagwən netəm mən əh.” Məto kotəmə, “!Naka! ?Nakəmə oekotuwin motəra kin məni asol agin u tu-hanrit tenarius o nosən pıret lan o nagwənən nımanin netəmim u?”*

³⁸ Məto Iesu təmə, “?Nakoatos pıret kuwəh? Otuwin motehm.” Kəmotuwin motehm motəmə, “Pıret faif, kən nəm kəiu.”

³⁹ Kən Iesu tən-ipən kəm rəhan mən netəmim mə okotol netəmim kotəpələh e manuwıhl amiəmıtə fifti fifti ne uan-hanrit uan-hanrit, ⁴⁰ kən kəmotəpələh nəhlan fifti fifti ne uan-hanrit uan-hanrit. ⁴¹ Kən Iesu təmos pıret faif ne nəm mil u kəiu, kən mətag-pər əpəh e neai məfak ron, kən məmkas pıret un məmkipən kəm rəhan mən netəmim məmə okotoor kəlin kəm netəmim. Kən matig mos mən nəm mil u kəiu məmkas moor kəm netəmim. ⁴² Kən netəmim rafin kəmotun nərpilat tasis, ⁴³ kən motapəs nımisimisi pıret un ne nəm mil un, kən netəmim mən rəha Iesu kotaiipən e kətim asol tuelef kotər wir. ⁴⁴ Kən netəm mən u kəmotagwən, nəman elat kotahmen e faif-taosan.

Iesu təmalıwək e nətuei nəhau

(Mat 14:22-33; Jon 6:15-21)

⁴⁵ Kən roiu agin-əh mən, Iesu təmən-ipən kəm rəhan mən netəmim məmə okotıləs pot kit motaupən motuwin entənıpən-pən əpəh ikin kit nərgin u Petsaeta, məto in otatig mahl-ipən paupən netəmim koatuwin iməlat mən ikin-u panuwin. ⁴⁶ Nian tınauiatıpin rəkis netəmim, mahl-ipən ilat koatuwin, kən muwin əpəh e nıtot məmə otəfak.

⁴⁷ Kən tinətalugin, pot tınuwin əpəh ilugin ətuatıp əpəh e lek, məto Iesu tətən pısin əm əpəh ipar. ⁴⁸ Kən məplan ilat kotasuə kıtasuə məto kınotəpou məto-inu nımətəg tatoh ilat. Kən tınatian-ian, kən taliwək e nətuei nəhau matuwa. Təmalıwək muwa, iuəhkır əm taprəkis-in ilat.

⁴⁹⁻⁵⁰ Kən nian netəmim mən rəha Iesu kəmotəplan taliwək e nətuei nəhau matuwa, kən nıkilat təht məmə narmı suah kit. Kən ilat rafin kəmotəplan, kən motəgin katearig əfəməh. Məto roiu agin-əh əm, Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “!Ei, nıkitəmat tətul məha-məha. Io u inu. Sotəginən!” ⁵¹ Kən muwin e pot məplan ilat moatəpələh, kən nımətəg təmurahl nelmin, kən kəmotaut pık ron, ⁵² məto-inu rəhalat-kapə tiəkis. Kəmotəplan pap Iesu təmagwən netəmim tepət e pıret noan məsin əm, məto ilat kotəruru əh məmə in pah.

Iesu təmol-wır netəm koatımıs əpəh Kenesaret

(Mat 14:34-36)

⁵³ Kəmotuwin entənıpən-pən motuwar əpəh ikin kit nərgin u Kenesaret, kən motietain pot ikin. ⁵⁴ Nian kəmotuwar ikin əh, netəm ikin kəmotıtun ueiuəhai əm məmə in Iesu. ⁵⁵ Kən kəmotaiu motuwin əpəh latuənu mən moatən-ipən kəm netəmim. Kən nian kotəto məmə Iesu əh-ikın əh, koatəmık netəm koatımıs e rəhalat pet motuwa ron. ⁵⁶ Kən ikin mən rafin Iesu tatuwin-pən ikin e latuənu əlkələh, ne latuənu asol mən, ne ikin mən rafin tıtəlau, netəmim kotəmık netəm koatımıs motiet katəlin əm ilat əpəh maket ikin.

6:34: Nam 27:17; Mat 9:36   * **6:37:** Roiu, tu-hanrit tenarius tahmen e tu-hanrit-taosan vatu.
6:44: Mak 8:1-9   **6:46:** Luk 5:16   **6:49-50:** Luk 24:37   **6:51:** Mak 4:39

Kən kəmoatəkəike katən-ipən kəm Iesu məmə otegəhan-in ilat kotek əm nīpəgnəmti rəhan kot. Kən netəmim rafin u kəmotek rəhan kot, kən motəwīr e rəhalat nīmīsən.

7

Netəm-iasol mīn kəmotətəhau Iesu o kastom rəhalat (Mat 15:1-9)

¹ Kən Farisi mīn ne iəgətun neen rəha Lou, kəmotisi-pən əpəh Jerusalem, motuwa moatəpələh ilat Iesu. ² Kən kəmotəplan məmə netəmim mīn rəha Iesu kəmotagwən kən məsotaikuas wīrən e nelmilat e nolən rəha Farisi mīn.

³ Farisi mīn, ne netəm Isrel tepət, kəmoatətəu-pən ətuatip kastom rəha tīpilat nuwəh mīn. Okəmə kəsotaikuas wīrən e nelmilat un, kən kəsotagwənən. ⁴ Kən nian koatisi-pən e maket moatuwa, məsotagwənən pitən, motaupən kaikuas e nelmilat kən panotagwən. Kən moatətəu-pən natimnat tepət mīn nəhlan itəm kəmosos o tīpilat nuwəh mīn. Kən kastom ətuatip əh-ikīn rəha naikuasən e sospən, ne panikīn, ne pesin u kəmol e iaen.

⁵ Kən inu Farisi mīn ne iəgətun mīn rəha Lou kotətapəh o Iesu məmə, “? Tahro rəham mīn netəmim kəsotətəu-pənən kastom rəha tīpilat nuwəh mīn? ?Tahro kəsotaupənən motaikuas pitən e nelmilat u panotagwən?”

⁶ Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Aupən Aesea təmən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn kən məht ətuatip itəmat lan u rəhatəmat nənən təwīr, məto nikitəmat tamkimik. In təmən məmə, ‘Uhgīn təmə netəm mīn u kotisiyai-in io e nəghatən əm rəhalat, məto nikilat tətən-pən əh əpəh isəu.

⁷ Motəfak kəm io o nat əpnapin əm məto-inu ilat kotəgətun netəmim e lou itəm etəmim əm təmol motəmə lou rəha Uhgīn, məto kəp.’ ”

⁸ Kən Iesu təmən mīn kəm ilat məmə, “Itəmat nakotapəs Lou rəha Uhgīn moatətəu-pən əm kastom rəha etəmim.”

⁹ Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nakotausit pik o nolən apon rəhatəmat məmə nakotapəs Lou rəha Uhgīn kən motətəu-pən atip əm kastom rəhatəmat.

¹⁰ Moses təmən məmə, ‘Onakisiyai-in rəham tata ne mama. Okəmə suah kit tatəghat rat e rəhan tata ne mama, okəike kohamnu.’ ¹¹ Məto itəmat nakotən məmə, suah kit okəmə tapəs nasituən e rəhan tata ne mama kən mən-ipən kəm ilau məmə, ‘Rəhak u nat u ekəmə ekasitu etəlau lan, məto emələhəu əm məmə rəha Uhgīn. Kən nat katos-ipən kəm Uhgīn okol kəsol mīnən nat kit lan.’

¹² Kən motatig moatən-iəhau mīn o nasituən e rəhan tata ne mama. ¹³ Məto e nolən əh, nakotəgətun netəmim e rəhatəmat kastom motol nəghatən rəha Uhgīn tatol əm nat əpnapin lan. Kən natimnat mīn tepət mīn nəhlan itəmat nəkoatol.”

Nat tol netəmim kotərat e nīganəmti Uhgīn (Mat 15:10-20)

¹⁴ Kən Iesu təmaun-in nīmanin netəmim məmə okotuwa iuəhkīr ron kən məmə, “Otətəlig-in wīr-tu io məmə nəkotitun. ¹⁵ Nat etəmim tatərgə təsolən etəmim tamkimik e nīganəmti Uhgīn, məto nat tatiet e niki etəmim tatol etəmim tamkimik e nīganəmti Uhgīn.”*

¹⁷ Nian Iesu təmīet e nīmanin netəmim un kən muwīn əpəh imə, kən rəhan mīn netəmim kotətapəh o nīpətī nəghatən mīn un kəm in. ¹⁸ Kən Iesu

7:2: Luk 11:38   7:4: Mat 23:25   7:7: Aes 29:13   7:10: Eks 20:12; 21:17; Dut 5:16   * 7:15: E kopi oas mīn neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, koatən ves 16 nəhlan: “Etəm matəlgīn tatig, təwīr məmə in otətəlig-in wīr kən mītun nəghatən mīn u.”   7:15: Wək 10:14-15

təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə naka itəmat min rəhatəmat-kapə tikə. Onəkotəkəike motitun məmə natimnat itəm etəmim tatərgə in tahmen əm e nat ihluə təsolən etəmim tərət e niganəmti Uhgīn. ¹⁹ Məto-inu tərge kən təsuwinən e nikin, məto tatuwin e tipəin u, kən matiet min.” (E nəghatən əh Iesu təmən-iarəp məmə nagwənən rafin katun təwir e niganəmti Uhgīn.)

²⁰ Kən məmə, “Məto nat itəm tatiet e niki etəmim, in tol etəmim tətəmkimik e niganəmti Uhgīn. ²¹ Məto-inu niki etəmim tətəht natimnat tərət tepət, ilat u: nīpitan ne nəman ne, koatit anion ilat min; nakləhən; nohamnuən itəm; ²² nakləh-inən pətan rəha suah pisin; naumisən o natimnat; nolən rat min; neiuəən; nolən rəha nit əpnəpən əmən nīpitan ne nəman; netetən; nənən nikal itəm; nausitən; nalmələn. ²³ Nolən rat min əh, ilat əh kotisi-pən e niki netəmim kən motol ilat kotəmkimik e niganəmti Uhgīn.”

*Iesu təməhg-iarəp narmīn rat e neti pətan kit
(Mat 15:21-28)*

²⁴⁻²⁶ Kən Iesu təmīet ikīn-un kən məsou pəhap muwin əpəh Fonisia, ima Iaihlua min e nitən rəha Siria, mətatig e nimə kit iuəhkir o taon u Taea, matəhluaig məsolkeikeən məmə netəmim okotitun məmə in tətətig əh-ikīn əh, məto okol təsəhluaigən. Məto pətan kit əh-ikīn, narmīn rat tətətig e rəhan pətan əkəku. Pətan un təmaiir ikīn əh, kən in təsəfakən, in Iaihlua. (Netəm Isrel kotəmə Iaihlua min kotahmen e kuri.) Nian təməto natimnat wir min itəm Iesu tatol ilat, kən tasək muwa misin-pən nulīn ron məmə otəhg-iarəp narmīn rat e rəhan pətan əkəku. ²⁷ Məto Iesu təmə, “Kəpə. Pəs kaupən kəgwən nisualkələh. Təsəwirən məmə okərakin-pən nagwənən nigī nisualkələh kəm kuri min.”

²⁸ Məto pətan u təmə, “Nīpahrienən etəm-iasol, məto kuri min koatun əm nīmismisi nagwənən nigī nisualkələh itəm kotisas-pən e nīpəg tepil.”

²⁹ Kən Iesu təmən-ipən ron məmə, “Məto-inu nəmuhəlpin wir rəhak nəghatən, uwin-tu əpəh imam ikīn məplan narmīn rat tiniet rəkis e rəham pətan əkəku.” ³⁰ Pətan u təmaiu muwin iman latuənu məplan rəhan pətan əkəku tətəpīl-pər wir əm e rəhan pet, kən narmīn rat tiniet rəkis lan.

Iesu təmol-wir suah kit matəlgin talu məruru nəghatən

³¹ Kən Iesu təmīet ikīn-un ima netəm Taea kən muwin-pən əpəh Saeton matuwīn əpəh e nəhau Lek Kalili, məto təmuwin-pən əpəh Tekapolis ikīn.

³² Kən netəmim kəmotit suah kit matəlgin talu kən məruru nəghatən motuwa məmə Iesu otələhəu-pən nelmin lan pəs tətə təwir. ³³ Kən Iesu təmit suah un mian əpəh isəu məsin o netəmim, kən mīləs-ipən noa nelmin e matəlgin kən magəh nelmin† mələhəu-pən e nami suah un. ³⁴ Kən masipər əpəh e neai, kən mamegahl ron e rəhan nəghatən məmə, “!Efata!” Nīpətin təmə, “!Əwir-ta!” ³⁵ Kən əmun suah un tinatəto nat, kən namīn tinəwir minatəghat wir.

³⁶ Kən Iesu təmən-iəhau ilat məmə okəsotənən nat un kəm netəmim. Məto nian Iesu təmatəkəike kəm ilat, kən ilat kəmotəkəike kən-iarəp kəm netəmim.

³⁷ Kəmotaut pik ron motəmə, “Natimnat rafin itəm tatol, məto in təwir pik agin. Netəm u matəlgilat talu kīnoatəto nat, ne netəm kotəruru nəghatən kīnoatəghat.”

8

*Iesu təmagwən
netəmim fo-tausan
(Mat 15:32-39)*

† 7:33: E nian min əh, netəmim nīkilat təht məmə nahui noan in tahmen e mərisin kən tətəsitə e nīmīsən. 7:36: Mak 1:43-45 7:37: Aes 35:5

¹ E nian kit min netamim tepet kamotuwa min ron, kan mato, nigilat nagwanan tinika. Kan Iesu tamaun-in rahan min netamim kotuwa kan tan-ipen kam ilat mamə, ² “Nikik tinahmə pik o netam min əpəh mato-inu, kamotuarisig-in io minotos rakis nian ksil, kan roiu əh, nigilat nagwanan tinika. ³ Okəmə ekahl-ipen ilat koatuwin əh-roiu, kan niganəmtilat otapin e suatip, kan sueiuei otoh ilat, mato-inu kəməsotagwanan nuwəh, kan neen kamotisi-pən əpəh isəu.”

⁴ Kan rahan min netamim kamotətapəh ron mamə, “?Okəmik hiə piret tahmen-in nagwanan ilat? Ikin-u taruən-aruən ikin, netamim kəsotatigən ikin.”

⁵ Kan Iesu təmatəpəh olat mamə, “?Nakoatos piret kuwəh?” Məto kotəmə, “Sepin.”

⁶ Kan təmən-ipen kam netamim mamə okotəpələh, kan mos piret un məfak matən-ipen tagkiu ron kam Uhgın, kan məmkas mos-ipen kam rahan min netamim mamə okotoor kəlin kam netamim, kan kamotol mihin. ⁷ Kan kəmos min nəm əlkələh neen ka, kan Iesu təfak ron kan mos-ipen min kam ilat mamə okotoor kəlin kam netamim. ⁸⁻⁹ Kan netam min u Iesu təmagwən ilat kotahmen e fo-tausan, kamotun nagwanan nərpilat tasis, kan kapəs nismisi nagwanan, kan kahi-pən e kipehau sepın kotər. ¹⁰ Kan Iesu tahl-ipen netamim koatuwin iməlat min ikin. Kan ilat rahan min netamim kamotuwin e pot kan əpəh e nitən Talmanuta.

Farisi min kamotən mamə okotehm nəmtətin kit
(Mat 16:1-4)

¹¹ Kan Farisi min neen kamotuwa o Iesu moatərgəhəu kam in motən-ipen kam in mamə otol-tu nəmtətin asol kit pəs kotitun mamə in təmisipən pahrien o Uhgın, o kəp. ¹² Kan Iesu nikin təməpou, kan mamegahl ron kan mamə, “?Karmə tahro netam min u-roiu ne kotəmə okotəplan-tu nəmtətin kit? Məto iatən pahrien kam itəmat mamə okol kəsolan nəmtətin kit kam itəmat.”

¹³ Kan mapəs ilat motuwin e pot kan əpəh e nikali nəhau lek entənipən-pən.

Is rəha Farisi ne is rəha
Kig Herot Antipas
(Mat 16:5-12)

¹⁴ Rahan min netamim kəmotaluin nəmikən piret mato kəmos əm kitiah əm motuwin e pot. ¹⁵ Kan Iesu təmatəhag kam ilat mamə, “Otehm wir itəmat o is rəha Farisi min ne is rəha Herot Antipas.”

¹⁶ Kan kamotən-ipen kam ilat min mamə, “Tatən nəhlan mato-inu kəməsotəmikən piret.”

¹⁷ Kan mato Iesu tinitun rəhalat nətəligən kan mən mamə, “?Tahro nakoatən nəghatən əh mamə nəməsotəmikən piret? ?Tahro itəmat nəkəsotehmən əh kan məsotitunən əh? !Rəhatəmat-kapə tiəkis! ¹⁸ Niganəmtitəmat u ikin. ?Tahro nəkəsotehmən nat? Kan matəlgitəmat u ikin. ?Tahro nəkəsotətəon nat? Ekitun mamə okəmə naka nənəmotaluin natimnat itəm kinotuwa rakis. ¹⁹ ?Nian emos piret əh faif məmkas mos-ipen kam netamim min əpəh faif-tausan kotun, kan uarisig nəmotaii-pən nismisin e kətim asol kuwəh?” Məto kotəmə, “Tuelef.”

²⁰ Kan təmatəpəh min olat mamə, “?Kan nian emos piret əh sepın mamə ekos-ipen kam netam min əpəh fo-tausan kotun, kan uarisig nəmotaii-pən nismisin e kətim asol kuwəh?” Məto kotəmə, “Sepin.”

²¹ Kan təmatəpəh olat mamə, “?Məto itəmat nəkotəruru əh io?”

Iesu təmol-wir suah kit niganəmtin təpis

²² Kən kəmotuwar əpəh ikin kit katən məmə Petsaeta, kən netəm ikin kəmotit suah kit niganəmtin təməpīs motuwa kən kətasək ahgin Iesu məmə otələhəu-pən nelmin lan. ²³ Kən Iesu təmos nelmi suah un mian isəu məsin o latuənu kən tagəh niganəmti suah un* kən mələhəu-pən nelmin mil lan, kən mətəpəh ron məmə, “?Ninitun nehmən nat o kəp?”

²⁴ Məto suah un təmasipər kən məmə, “Ekatəplan netəmim məto kotahmen əm e nig min məto in əmun kotaliwək.”

²⁵ Kən Iesu təmatig mələhəu-pən min nelmin mil e niganəmti suah un, kən tinitun nəplan wirən natimnat minapəs noapoapən. ²⁶ Kən Iesu təmahlipən məmə otatuwin iman ikin məto təmən-iəhau məmə otəsuwin-pənən əh latuənu əh-ikin.

*Pita təmən-iarəp məmə Iesu in Mesaea ilouin
(Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)*

²⁷ Kən Iesu ne rəhan min netəmim kəmotiet motəsou pəhap motuwin e latuənu min u iuəhkir o nat əpəh Sisaria Filipae. Nian kəmoatuwin e suatip kən tatəpəh olat məmə, “?Otən-tu məmə netəmim kotəmə pah u io?”

²⁸ Məto rəhan min netəmim kotəmə, “Netəmim neen kotəmə ik Jon Baptais. Neen min kotəmə ik Elaija. Neen min kotəmə ik ien kit rəha Uhgın aupən.”

²⁹ Kən tətəpəh olat məmə, “?Məto itəmat nakotəmə pah u io?” Kən Pita təmə, “Ik Mesaea ilouin, itəm Uhgın təmən məmə otəpanahl-ipa.”

³⁰ Kən Iesu təmən-iəhau əskasik ilat məmə, okəsotən-iarəpən in kəm suah kit.

*Iesu təməghat-in
rəhan nimisən*

(Mat 16:21-23; Luk 9:22)

³¹ Kən təmatəgətun ilat kən matən məmə, “Io Neti Etəmim oepənəto nahməən o natimnat tepət. Netəm-iasol rəha netəm Isrel, ne pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou okotətəhau io, kən motohamnu io, məto oekos nian kisil un, kən panəmegəh min.” ³² Təmən wir pap kəm ilat, məto Pita təmit Iesu mian əpəh e nikali suatip kən matən-iəhau əskasik məmə otəsəghatən nəhlan. ³³ Kən məto Iesu təmasipən məplan rəhan min netəmim, kən mən-ipən kəm Pita məmə, “!Ik iərmis Setan asol, agim muwin isəu lak! Rəham nətəligən sənəmə rəha Uhgın, məto rəha etəmim əm.”

*Naulis-inən nən-iarəpən Iesu kəm netəmim
(Mat 16:24-28; Luk 9:22-27)*

³⁴ Kən Iesu təmaun-in rafin netəmim ne rəhan min netəmim məmə okotuwa ron, kən təmən məmə, “Okəmə suah kit təmə otuarisig-in io, otəkəike maluin atip in, kən miləs rəhan nig kəməluau muarisig-in io. ³⁵ Etəmim itəm tolkeike məmə otosmegəh rəhan nəmegəhən e nətueintən u, kən otakiəh e rəhan nəmegəhən lilin. Məto etəm otimis ron io ne Namnusən Təwir rəhak, in otos nəmegəhən lilin. ³⁶ ?Okəmə etəmim kit tatos rafin natimnat e nətueintən, məto uarisig lan otimis kən təsosən nəmegəhən lilin, in təmol win e nat kit təwir, o kəp? Kəp. ³⁷ Okol suah əh təsos-ipənən nat kit kəm Uhgın məmə Uhgın otosipən nəmegəhən lilin kəm in.

³⁸ “Netəm kotaulis-in nən-iarəpən io ne rəhak nəghatən kəm netəm kotapəs nəfakən motol təfagə rat, kən o nian io Neti Etəmim oekuwa lan, io min oekaulis-in nənən məmə ilat u rəhak min netəmim. O nian əh oekuwa itimat nagelo asim min e nepətən əhag-əhag asol rəha rəhak tata.”

* **8:23:** Afin-tu futnot e Mak 7:33. **8:28:** Mak 6:15 **8:29:** Jon 6:68-69 **8:30:** Mak 9:9
8:34: Mat 10:38-39; Luk 14:27 **8:38:** Mat 10:33

9

¹ Kən Iesu təmən məmə, “Ekatən pahrien kəm itəmat məmə, itəmat neen u nəkoatətul u ikin-u roiu, okol kəsotimisən mətəahgin kotəplan nərəmərəən rəha Uhgın otuwa e nəsanənən asol.”

Nipəti Iesu təmuwa mol pisin
(*Mat 17:1-13; Luk 9:28-36*)

² Kən nian sikis kinotuwa minotuwın rəkis, kən Iesu tit Pita, Jemes, ne Jon, kən iləhal pisin əm kəhualarisig-in motuwın əpəh e nitot əfəməh kit, kən ilat pisin əm əh-ikin. Kən kəməhaləplan nipəti Iesu təmol pisin. ³ Rəhan napən təmuwa mərəuən matipit-ipit, okol suah kit təsaiquasən e nıməhan kit tərūən min-nəhlan. ⁴ Kən suah miləhal apon kəməhaləplan Elaija ne Moses kəmiaet-arəpa mətəhaləghat iləhal Iesu. ⁵ Kən Pita təmən-ipən kəm Iesu məmə, “İəgətun, təwır məmə ekəhuluwa ikin-u. Pəs məhalol makeen kisil, rəham kit, rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit.” ⁶ Pita tınatəghat əpnarın əm mətə-inu kinəhaləgin pik matəhlasıəp.

⁷ Kən napuə təmuwa malpin ilat, kən kəmotəto nəwia suah kit təmisi-pən əpəh e napuə məmə, “Inu netik keike u ekolkeike pik. Onakəhaləkəike məhalətəlig-in in.” ⁸ Kən roiu agın-əh min, kəməhaleirair, mətə kinəsəhaləplanən suah mil un, mətə kəməhaləplan əm Iesu tatətul ilat min iləhal.

⁹ Nian kəmoateiuaiu e nitot un kan əpəh ləhau, kən Iesu təmən-iəhau əskasik iləhal məmə, “Natimnat un nəməhalehm əpəh ilis e nitot, onəsəhalənən kəm suah kit məhalətəorus-pən io Neti Etənim oekəmegəh min e nımisən.”

¹⁰ Kən iləhal kəməhalisiyai-in nəghatən rəha Iesu, mətə kəmatəhalən əm kəm iləhal min məmə, “Nəghatən əh təmən məmə otəmegəh min e nımisən, kəruru məmə nipətin təmə naka.”

¹¹ Kən kəməhalətəpəh o Iesu məmə, “?Təhro iəgətun min rəha Lou kotəmə Elaija otəkəike maupən muwa?”

¹² Kən Iesu təmən-ipən kəm iləhal məmə, “Nipahrienən, Elaija otaupən muwa matol-wır min natimnat rafin. ?Mətə təhro Naoa Rəha Uhgın təmən məmə io Neti Etənim oepənəto nəhməən o natimnat tətət, kən netənim okotəplan io motapəs io? ¹³ Mətə ekatən pahrien kəm itəməhal məmə Elaija tınuwa rəkis, kən kəmol nat tərət lan təhmen e Naoa Rəha Uhgın təmən məmə okəpanol mihin.”

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e suakəku kit
(*Mat 17:14-21; Luk 9:37-43*)

¹⁴ Nian kəmotitəlig-pa min, motəhm netənim neen min rəha Iesu, mətə nımanin netənim kəmotitəlau elat, kən iəgətun neen rəha Lou ne netənim min rəha Iesu kotərgəhəu. ¹⁵ Nian netənim kəmotəplan Iesu, narmilat təmiwig pik ron, kən motaiu ka məmə okotəghat kəm in. ¹⁶ Kən Iesu təmətəpəh olat məmə, “?Naka əpəh nakotərgəhəu ron itəmat netəm min əpəh?”

¹⁷ Mətə netəm min u kit təmə, “İəgətun, io emit netik muwa ron ik məmə onakol-wır, mətə-inu narmin rat kit tətətig lan kən mol təruru nəghatən. ¹⁸ Kən nian narmin rat apon taskəlim in, kən moh mıləs-iəhau morin əpəh e nisip, kən nahuin noan tiet təhmen əm e sop, kən matəgətəin nəluin, nipətin tatikimkim. Kən emətəpəh o rəham netənim məmə okotəhg-iarəp narmin rat əpəh lan, mətə kotəruru nəhg-iarəpən.”

¹⁹ Mətə Iesu təmə, “Kəsi, itəmat un netəm roiu ne nakəsotəhatətəən lak. Karmə oekatig kitat min itəmat mətəorus-pən nian naka nəpanotəhatətə lak.

Kən karmə onəghan epanameg etəmat. Enəpou-in itəmat. !Otiləs suakəku un motuwa!”

²⁰ Kən kəmotiləs kan o Iesu. Kən narmin rat apon təməplan Iesu kən mol suakəku apon taut nipətin tasiəp-asiəp pik, kən miet morin əpəh ləhau e nisip məsəpəlpəl mətan, kən nahui noan tiet tahmen e sop. ²¹ Kən Iesu təmətapəh o rəhan tata məmə, “?Təmol min-nəhlan minos nup kuwəh?”

Məto rəhan tata təmə, “Təmətuoun e nian təmatəkəku mətoarus-pa əh-roiu. ²² Kən nian tepət narmin rat əh toh matiləs-ipən əpəh e nigəm ne nəhau məmə otohamnu. Okəmə nəkitun nolən, pəs nakasəkitun itimlau masitu etimlau.”

²³ Məto Iesu təmə, “?Naka əh, nəghatən u məmə, ‘Okəmə nəkitun nolən?’ Ughin titun nolən natimnat rafin o etənim itəm tətəhatətə lan.”

²⁴ Kən roiu agin, tata rəha suakəku un təmagət əfəməh məmə, “Ekətəhatətə lam, məto in əmun rəhak nahatətəən təkəku əm, asitu lak məmə rəhak nahatətəən otər mepət.”

²⁵ Kən nian Iesu təməplan məmə netənim neen min kinotuwa iuəhkir ron, kən tən-ipən əskasik kəm narmin rat apon məmə, “Ik narmin rat itəm natol matəlgitəm tətalu kən mol itəm katəruru nəghatən. !Ekətən-ipinə ətuatip u-roiu məmə onakiet e suakəku un, kən məsuwa minən muwin lan!”

²⁶ Kən narmin rat apon təmagət əfəməh mol suakəku apon taut masiəp-asiəp min u iuəhkir agin timis, kən miet lan. Okol nəkəplan məmə tinimis rəkis, kən netənim tepət kotəmə tinimis. ²⁷ Məto Iesu təmə-pən maskəlim nelmin miuw-pər, kən tətul.

²⁸ Iesu təmuwin imə, kən ilat pisin əm rəhan min netənim koatəpələh, kən kotətapəh ron məmə, “?Karmə tahro ekotəruru nəhg-iarəpən narmin rat əpəh?”

²⁹ Məto Iesu təmə, “Nəfakən əm titun nəhg-iarəpən narmin rat min əh nəhlan.”

*Iesu təmən-iarəp min
rəhan nimisən*

(Mat 17:22-23; Luk 9:43-45)

³⁰ Kən Iesu ne rəhan min netənim kəmotiet ikin-un kən motuwin-pən əpəh e nitən Kalili ikin, məto Iesu təsolkeikəən məmə okitun məmə in əh-ikin əh. ³¹ Təmol nəhlan məto-inu tatəgətun rəhan min netənim. Təməən məmə, “Io Neti Etənim, okegəhan-in-pən io kəm netənim kotohamnu io ekimis. Məto oekos nian kisil u, kən panəmegəh min.”

³² Kən məto rəhan min netənim kəsotitun wirən rəhan nəghatən, kən nikilat tinəgin o nətapəh-inən nipəti nəghatən rəhan.

?Pah in tepət elat?

(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Kəmotiet-pa əpəh Kapaneam, kən minoatuwin imə kit. Kən Iesu təmətapəh olat məmə, “?Naka əpəh nəmoatən e suatip?”

³⁴ Məto kinotəruru nuhalpinən məto-inu, e suatip kəmoatən məmə pah in tepət elat. ³⁵ Kən Iesu təməht-iəhau məpələh, kən maun-in rəhan netəm tuelef məmə okotuwa-tu ron, kən tən-ipən kəm ilat məmə, “Etəm tolkeike məmə in otepət e netənim, in oteike meiuai elat kən muwa məmə in iolwək əm kit rəhalat.” ³⁶ Kən miləs suakəku kit muwin məf aupən-in ilat, kən maskəlim məmə, ³⁷ “Kən etənim itəm tatos e nikin agien suakəku tahmen e inu, kən tatol e nərgək, kən tahmen əm məmə tatos io e nikin agien. Kən etənim itəm tatos io e nikin agien, kən tahmen əm məmə tatos etəm u itəm təməhl-ipa io.”

*Suah kit t̄amol nat p̄isp̄is e n̄arḡi Iesu
(Luk 9:49-50)*

³⁸ K̄an Jon t̄am̄an-ip̄an k̄am Iesu m̄am̄a, “T̄aḡatun emot̄aplan suah kit tat̄ahg-iar̄ap narmin rat min e n̄arḡam, k̄an emot̄an-īahau m̄ato-inu s̄an̄am̄a kitat kit.”

³⁹ M̄ato Iesu t̄am̄a, “Sot̄an-īahaūan, m̄ato-inu et̄am tatol nat p̄isp̄is min e n̄arḡak, okol t̄as̄an ūahaīan n̄aghat̄an rat lak. ⁴⁰ Et̄am it̄am s̄an̄am̄a r̄ehat̄at t̄ikim̄ir, in tolkeike itat. ⁴¹ Ek̄at̄an pahrien k̄am it̄amat m̄am̄a, ok̄am̄a et̄am t̄atasitu et̄amat, m̄ato-inu r̄ehak u it̄amat, suah u ot̄ak̄aike mos n̄atoūan r̄ehan, nat ̄ap̄nap̄in in nat ̄ak̄aku ̄am tahmen tatos-ip̄in̄a n̄ahau ̄at̄ep k̄am it̄amat nakot̄anim̄.”

*Nat tol et̄amim tat̄ame e r̄ehan n̄ameḡah̄an
(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)*

⁴² K̄an Iesu t̄amat̄ak̄aike mat̄an m̄am̄a, “N̄isualk̄al̄eh min u kotahat̄at̄a lak, ok̄am̄a suah kit tol kit t̄ame e r̄ehan n̄ameḡah̄an o r̄ehan nahat̄at̄āan, k̄an suah ̄ah, Uhḡin otol nalp̄in̄an asol k̄am in. K̄an nalp̄in̄an ̄ah ot̄askasik tapr̄akis ok̄am̄a k̄atu-p̄an k̄epiel kit e nentou, k̄an k̄erakin-p̄an ̄ap̄ah it̄h̄ai lokam̄nim m̄am̄a ot̄am̄nim̄.”

⁴³⁻⁴⁴ “K̄an ok̄am̄a nel̄m̄am tol ik natol t̄afaḡa, k̄an t̄aw̄ir m̄am̄a nak̄etat̄ip r̄akis m̄erakin. Ok̄am̄a nel̄m̄am kit̄īah ̄am m̄ato onakos n̄ameḡah̄an lilin, inu t̄aw̄ir pik mapr̄akis-in m̄am̄a nel̄m̄am k̄aiu m̄ato ok̄erakin-p̄an ik e n̄iḡam asol namnun tik̄a.”* ⁴⁵⁻⁴⁶ K̄an ok̄am̄a nel̄k̄am kit tol ik nakat̄ame e r̄eham n̄ameḡah̄an nak̄etat̄ip r̄akis. Ok̄am̄a nel̄k̄am kit̄īah ̄am m̄ato onakos n̄ameḡah̄an lilin, inu t̄aw̄ir pik mapr̄akis-in m̄am̄a nel̄k̄am k̄aiu m̄ato ok̄erakin-p̄an ik e n̄iḡam asol.†

⁴⁷ K̄an ok̄am̄a n̄igan̄amt̄im kit tol ik nakat̄ame e r̄eham n̄ameḡah̄an, nak̄il̄as-ir̄akis. Ok̄am̄a n̄igan̄amt̄im kit̄īah ̄am m̄ato on̄akuw̄in ikin Uhḡin tat̄ar̄am̄ar̄a ikin, inu t̄aw̄ir pik mapr̄akis-in m̄am̄a n̄igan̄amt̄im k̄aiu m̄ato ok̄erakin-p̄an ik e n̄iḡam asol. ⁴⁸ K̄an ikin ̄ah, fir̄el min okot̄at̄ip e n̄ip̄at̄i net̄amim ikin m̄asot̄imis̄an, k̄an n̄iḡam tatus ilat k̄an matūap ̄am kilp̄in okol k̄esohamis̄an nian kit ne.

⁴⁹ “Uhḡin tateat̄agt̄ag-p̄an n̄iḡam e net̄amim tahmen ̄am e sol kateat̄agt̄ag-p̄an e nagw̄an̄an.

⁵⁰ “?Sol t̄aw̄ir, m̄ato ok̄am̄a ot̄isiu roiu, k̄an k̄eruru m̄am̄a okos-ip̄an min naka p̄as t̄atehen? On̄akot̄ak̄aike motos sol u tahmen e nolkeikēan e r̄ehat̄amat n̄ameḡah̄an, k̄an motat̄ig e n̄am̄alinūan nian rafin̄.”

10

*?T̄aw̄ir m̄am̄a n̄ip̄itan ne n̄aman okot̄ap̄as ilat min,
o k̄ap?*

(Mat 19:1-12; Luk 16:18)

¹ K̄an Iesu t̄am̄iet ikin-un k̄an muw̄in m̄iet-p̄an ̄ap̄ah ent̄an ̄ap̄ah Jutia ent̄anip̄an-p̄an e n̄ahau ̄ap̄ah Jotan. K̄an n̄imanin net̄amim k̄amotūaf̄im̄in-p̄an min ilat min ron, k̄an tat̄aḡatun ilat m̄am̄a inu tat̄aḡatun ̄ah mihin ilat ne nian min.

² K̄an Farisi neen k̄amotuwa keiūa ̄am kat̄atap̄ah ron m̄am̄a, “?Tahro? ? R̄ehat̄at Lou tateḡahan-in m̄am̄a īerman titun nap̄as̄an r̄ehan p̄etan, o k̄ap?”

³ M̄ato Iesu t̄am̄atap̄ah olat m̄am̄a, “?Lou naka un Moses t̄am̄al̄eh̄au aup̄an k̄am it̄amat?”

9:40: Mat 12:30; Luk 11:23   **9:41:** Mat 10:42   * **9:43-44:** E kopi oas min neen r̄aha Niutesteman it̄am k̄amate e n̄aghat̄an Kris aup̄an, kat̄ilp̄in n̄aghat̄an kit min e ves 44 it̄am tahmen-p̄an ̄am e ves 48.

9:43-44: Mat 5:30   † **9:45-46:** E kopi oas min neen r̄aha Niutesteman it̄am k̄amate e n̄aghat̄an Kris aup̄an, kat̄ilp̄in n̄aghat̄an kit min e ves 46 it̄am tahmen-p̄an ̄am e ves 48.   **9:47:** Mat 5:29   **9:48:** Aes 66:24   **9:50:** Mat 5:13; Luk 14:34

⁴ Kən mətō kotəmā, “Moses təmegəhan-in məmā okəmā iərman tətəpəs rəhan pətan un, təike mətē naoa kit mos-ipən kəm rəhan pətan məmā in tinapəs, kən panahl-iarəp.”

⁵ Mətō Iesu tēmā, “Moses tēmətē lou un mətō-inu rəhatəmat-kapə tiəkis pik. ⁶ Mətō e nətuounən, Uhgīn təmol natimnat, kən mol iərman ne pətan. ⁷ O nat əh in əh, iərman otəpanapəs rəhan tata ne mama, kən mətəuatig ilau rəhan pətan. ⁸ Kən ilau okuea nipətīlau kitīah. Kən roiū, ilau sənəmā kəiu, mətō kitīah əm. ⁹ Uhgīn tinīlpīn ilau kinuea minioal kitīah, kən o nat əh, pəs etəmim kit okol təsətətipən rəhalau natīgən.”

¹⁰ Kən Iesu ne rəhan min netəmim kəmotuwīn əpəh imā, kən rəhan min netəmim kotətapəh ron o nat un. ¹¹ Kən təmən-ipən kəm ilat məmā, “Etəm tatol tifos mətəpəs rəhan pətan kən matit min in pīsīn kit, in tategoafəl matol təfagə rat e rəhan ətuatip pətan. ¹² Kən tahmen min əm, okəmā pətan kit tətəpəs rəhan iərman kən matətəu-pən in pīsīn kit, in min tateguafəl matol təfagə rat e rəhan ətuatip iərman.”

Iesu təməfak o nisualkələh

(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)

¹³ Kən netəmim neen kəmotəmīk nisualkələh motuwa o Iesu məmā otələhəu-pən nelmin elat mawte-in nəwīrən rəha Uhgīn kəm ilat, mətō rəhan min netəmim kəmoatən-iəhau ilat. ¹⁴ Mətō nian Iesu təməplan, kən neməha tol, matəhai ilat məmā, “Pəs nisualkələh okotuwa ron io. Əsotən-iəhauən nisualkələh min un, mətō-inu netəm min u nikilat tahmen əm e niki nisualkələh, ilat u Uhgīn tatərəmərə elat. ¹⁵ Iatən pahrien kəm itəmat məmā, okəmā suah kit təsəlkeikeən məmā oteiuaiu mahmen e suakəku mapəs Uhgīn tərəmərə lan, in okol təsətīg ahginən nərəmərəən rəha Uhgīn.” ¹⁶ Kən məmīk nisualkələh e nelmin, kən mələhəu-pən nelmin elat məmā, “Pəs Uhgīn otawte-in rəhan nəwīrən kəm itəmat.”

Suah kit rəhan nautə tepət

(Mat 19:16-22; Luk 18:18-23)

¹⁷ Nian Iesu tinətaliwək matuwīn, kən suah kit təmaiu muwa misin-pən nulīn ron məmā, “?Iəgətun wīr, oekəkəike mol naka un məmā ekos nəmegəhən lilīn?”

¹⁸ Mətō Iesu tēmā, “?Tahro nakatən məmā io etəm təwīr? Uhgīn pīsīn əm un in təwīr, suah kit min tikə məmā in təwīr. ¹⁹ Ik ninəmitun rəkis lou min rəha Moses məmā onəsohamnuən itəm, məsakləhən, məseiūəən, məsakləh-inən pətan, onəkəike misiai-in rəham tata ne mama.”

²⁰ Mətō suah un tēmā, “Iəgətun, lou min un, ematol rafin ilat nian ematakəku mətəarus-pa u-roiu ne.”

²¹ Kən Iesu təmehm suah un molkeike pik, kən məmā, “Nat kit min əm əh-ikīn onəkol. Uwīn mol-salim-in rafin rəham nautə, kən mos-ipən mənī lan kəm ian-rat min, kən ik onakos nautə tepət əpəh e nego e neai. Kən muwa muarisig-in io.”

²² Kən nian suah un tēmətō nəghatən un, kən niganəmtīn təməpou, kən nīkin təməpou pik ron matuwīn mətō-inu rəhan natimnat tepət.

Tiəkis o etəm rəhan nautə tepət məmā otuwīn ima Uhgīn

(Mat 19:23-30; Luk 18:24-30)

²³ Kən Iesu təmasipən məplan netəm mīn əh-ikin, kən mən-ipən kəm rəhan mīn netəmim məmə, “!Nəman! Tiəkis pahrien o netəm rəhalat nautə tepət məmə okotuwin ahgin nərəməərən rəha Uhgīn.”

²⁴ Kən rəhan mīn netəmim kəmotaut pik o nəghatən rəhan, məto Iesu təmən mīn məmə, “Nenetik mīn, tiəkis pahrien məmə suah kit otuwin ahgin nərəməərən rəha Uhgīn. ²⁵ Tiəkis o kamel asol məmə otuwin-pən e nipəg nitel, məto tiəkis pik agin o etəm rəhan nautə tepət məmə otuwin matig ahgin nərəməərən rəha Uhgīn.”

²⁶ Kən rəhan mīn netəmim kəmotaut pik ron motəmə, “?Ei, məto pah titun nosən nəmegəhən lilin?”

²⁷ Kən Iesu təmasipən məplan ilat, kən məmə, “Nat u, okol etəmim təsolən. Məto Uhgīn, in titun nolən natimnat rafin.”

²⁸ Kən Pita təmə, “Itimat emotapəs rafin rəhatimat natimnat məmə okotuarisig-in ik.”

²⁹ Məto Iesu təmə, “Iatən pahrien, etəm itəm otapəs rəhan nimə, o pian mīn, o kaka mīn, o mama, o tata, o nisualkələh, o rəhan nəptən ron io ne Namnusən Təwir, ³⁰ e nəmegəhən rəha nətueintən u, in otos nitailat wan-hanrit, inu nimə mīn, ne pian mīn, ne kaka mīn, ne mama mīn, ne nisualkələh, ne nəptən mīn. Kən in otos mīn nəratən mīn itəm netəmim okotol kəm in. Kən e nəmegəhən wi itəm otəpanuwa, in otos nəmegəhən lilin. ³¹ Məto netəmim tepət u kotaupən u-roiu, okəpanotuarisig, kən netəm mīn u kotuarisig u-roiu okəpanotaupən.”

*Iesu təmən mīn məmə otəpanimīs
(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)*

³² Kən Iesu ne kəmotaliwək e suatip katər-pən əpəh Jerusalem, kən Iesu təmataupən-in rəhan mīn netəmim, əmun narmilat təmiwig pik ron, kən netəm kəmotuarisig-in ilat kəmotəgin. Kən Iesu tit-irəkis rəhan mīn netəm tuelef motuwin, kən tatən-ipən nat naka itəm okəpanol lan, ³³ məmə, “Otətəlig-in wir-tu io. Roiu kinoatər minoatuwin əpəh Jerusalem, kən okegəhan-in-pən io Neti Etəmim e nelmi pris asol mīn ne iəgətun mīn rəha Lou. Kən okotən məmə oekimīs, kən okotəhlman-pən io e nelmi Iaihlua mīn. ³⁴ Kən okotol milə lak, kən motagəh io, motalis io, kən motohamnu io. Məto e nian tatol kisil lan u, epanəmegəh mīn.”

*Jemes ne Jon kəmuətapəh məmə Iesu otol nat kit
kəm ilau
(Mat 20:20-23)*

³⁵ Kən Jemes ne Jon, neti Sepeti mil, kəmuea o Iesu, kən muən-ipən ron məmə, “Iəgətun, ekioalkeike nat kit məmə onəkol kəm itimlau.”

³⁶ Kən Iesu təmə, “?Nakioalkeike naka məmə ekol kəm itimlau?”

³⁷ Məto kuəmə, “O nian nakatuwa məmə onakərəməərə e nəhag-əhagən rəha nəsanənən rəham, kən ekioalkeike məmə onakegəhan-in itimlau kit təpələh e rahm-matip kən kit təpələh e rahm-mol, ikin mil rəha nəsanənən ne nisiiən.”

³⁸ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Itəmlau nəkuəruru nat u nakatuən. ?Tahro? ?Itəmlau, nikitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal kəhalətul e nigəm rəha nuwigī nien itəm io ekəike mətul lan? * ?Kən muahmen-in mīn məmə okol baptais etəmlau e nahməən məmə okol mihin lak?”

³⁹ Kən kuəmə, “!Əwəh, ekuahmen in!” Məto Iesu təmə, “Pahrien, onakuəkəike muətul e nigəm rəha nuwigī nien itəm io ekəike mətul lan. Kən

10:31: Mat 20:16; Luk 13:30   **10:34:** Mak 8:31; 9:31   * **10:38:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “?Itəmlau, nikitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal okəhalənim kələh e kap rəha nətəən nahməən itəm io ekəike mənīm lan?”   **10:38:** Mak 14:36; Luk 12:50

okol baptais etəmlau e baptais itəm okol baptais lak lan. ⁴⁰ Məto o nəpələhən e nīkalik matip ne mol, sənəmə rəhak məmə ekən. İkin mil əh, ilau rəha netəm mīn u itəm Uhgīn təmol əpen-əpenə olat.”

Etəm təmə otepət e netəmim

(Mat 20:24-28)

⁴¹ Nian rəhan netəm ten kəmotətə nəghatən un, kən neməha təmol ilat o Jemes ne Jon. ⁴² Kən İesu təmaun-in rəhan mīn netəmim kotuwa, kən tən-İpən kəm ilat məmə, “İtəmat nəkotitun məmə netəm mīn u kotəmə okotepət e İaihlua mīn, kotos-İpər atip ilat, kən netəm-iasol rəhalat koatalikiamtə rəhalat mīn netəmim.

⁴³ “Məto itəmat onəkəsotolən mīn-nəhlan. Okəmə itəmat kit tolkeike məmə in otepət etəmat, in otəkəike muwa məmə in iolwək əm kit rəhatəmat. ⁴⁴ Kən okəmə itəmat kit tolkeike məmə in otit itəmat, kən in otəkəike muwa məmə in slef kit rəhatəmat. ⁴⁵ Kən io mīn, Neti Etəmim, eməsuwamən məmə netəmim okotol wək kəm io, məto emuwa məmə ekol wək kəm netəmim kən mos-İpən rəhak nəmegəhən məmə ekikis ilat e rəhalat nolən rat mīn.”

İesu təmol-wir niganəmti Patimias

(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ Kən İesu ne rəhan mīn netəmim, kəmotuwa əpəh Jeriko. Kən nian kinotiet moatuwin, kən netəmim tepət kəmotuarisig-in ilat. Kən suah kit niganəmtin təpis, tatəpələh e nīkali suatip, nərgin u Patimeas neti Timeas. Nian rafin tatətapəh-in mənī o netəmim. ⁴⁷ Nian təməto məmə İesu etəm Nasaret tətaliwək e suatip matuwa, kən təmagət əfəməh məmə, “!Awi, İesu Mipi Tefit, asəkitun io, masitu lak!”

⁴⁸ Kən netəmim neen kotəmərīt lan motəmə, “!Ei, əsagətən!” motən pap məto in təməha magət əfəməh pik mīn məmə, “!Mipi Tefit, asəkitun io, masitu lak!”

⁴⁹ Kən İesu tətul kən mən məmə, “Otaun-in-pən-tu suah un məmə tuwa.” Kən motən-İpən kəm in məmə, “Ei, agien, mətul, məto-inu İesu tətəun-in ik.”

⁵⁰ Kən suah un təmatipin rəhn kot, mətip mər muwin o İesu. ⁵¹ Kən İesu təmətapəh ron məmə, “?Nakolkeike naka?” Məto təmə, “İəgətun, ekolkeike məmə nakol-wir niganəmtək pəs ekehm nat.”

⁵² Kən İesu təmə, “Atuwin. Rəham nahatətəən tinol-wir ik.” Kən roiu agin mīn niganəmtin təməwir, tinatehm nat. Kən minatətəu-pən İesu moatan.

11

İesu təmasuə e togki

matuwin Jerusalem

(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

¹ Kəmotuwin İuəhkir o Jerusalem, İuəhkir o latuənu mil un Petfas ne Petani, moatuwin əpəh e Nītot Rəha Nīg U Olif, kən İesu təməhl-İpən rəhan kəiu etəmim mil kuaupən. ² Təmən-İpən nəghatən u kəm ilau məmə, “Onakian əpəh e latuənu əh kotasipənin. O nian nakian əh-İkin, roiu agin onakuəplan nətī togki kit kəsasuəən əh lan kəmərūətāin. Kən nəkiakis muasig mueia. ³ Kən okəmə suah kit təmə, “?Onakuəhro-in neti togki?” kən nakuəmə, ‘İərəməə tolkeike, kən otəpanahl-İpa mīn otəsuwəhən.’ ”

⁴ İlau kəmian kən muəplan neti togki un kəmərūətāin e nīkal suatip əpəh İuəhkir o nafilua e nimə, kən kiakis. ⁵ Məto netəmim neen kəmotətul əh-İkin kən motətapəh olau məmə, “!Ei! ?Nakətiakis neti togki un o naka?”

⁶ Kən kəmuən-ipən nəghatən rəha Iesu kəm ilat, kən ilat kəmotegəhan-in-pən neti togki kəm ilau. ⁷ Kən kəmuasig togki mian o Iesu, kən muapeg rəhalau kot muəfətain noankawi togki un lan, kən Iesu təmasuə lan. ⁸ Kən netəmim tepət kəmotepin rəhalat kot əpəh e suatip, kən neen kəmotaiu kən əpəh e nīkinat katəte manat motəmīk motuwa motəpen əpəh e suatip. ⁹ Netəm kotaupən ne netəm koatuarisig kəmotagət əfəməh məmə,
 “!Hosana,* ənwiwi Uhgīn!

!Iərəmərə Uhgīn tətətig ilau suah u itəm tatuwa e nərgīn!

¹⁰ !Pəs Uhgīn otawte-in rəhan nəwīrən kəm nərəmərəən itəm tatuwa, tahmen-pən əm e nərəmərəən rəha pipi rat u rəhatat Tefit!

!Hosana o Uhgīn əpəh ilis e nego e neai!”

¹¹ Kən Iesu təmuwīn əpəh Jerusalem e Nimə Rəha Uhgīn məplan natimnat. Məto tinapinəp rəkis, kən tiet ilat rəhan mīn netəm tuelef mīnoatuwīn əpəh Petani.

Nīg kit fik itəm noan tikə

(Mat 21:18-19)

¹² Kən kəmən lawīgin, kīnotiet mīn Petani mīnoatuwīn Jerusalem, kən nəumis tīnus Iesu. ¹³ Kən tasipən-in nīg kit fik tətətul əpəh isəu məsīn nīmālīn tepət. Tuwīn məmə otəhl noan kit, məto noan tikə, nīmālīn əm, məto-inu sənəmə nian rəha nīg fik tatoe lan. ¹⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm nīg fik un məmə, “Okol netəmim kəsotun mīnən noam e nup mīn rafīn.” Kən rəhan mīn netəmim kəmotəto rəhan nəghatən un təmən.

Iesu təmah-l-iarəp netəmim e Nimə Rəha Uhgīn

(Mat 21:12-17; Luk 19:45-48;

Jon 2:13-22)

¹⁵ Kən kəmotuwīn motiet-pən əpəh Jerusalem, kən Iesu tuwīn əpəh imə e Nimə Rəha Uhgīn məhg-iarəp netəmim kotol maket, kən mahwin tepīl rəha netəm kotol senis e mənī, ne stul rəha netəm koatol-salīm-in mak mīn. ¹⁶ Kən mətulosisig-in netəmim məmə okəsotəmīkən rəhalat natimnat motuwīn-pən əpəh Nimə ikīn Rəha Uhgīn. ¹⁷ Kən təməgətun ilat məmə, “Kəməte-pən e Naoa Rəha Uhgīn məmə Uhgīn təmə, ‘Rəhak nīmə, in nīmə rəha nəfakən məmə netəmim rəha nītən mīn rafīn okotəfak-pa ikīn kəm io.’ Məto itəmat nəmotol məmə in ‘nīmə rəha iakləh mīn.’”

¹⁸ Kən pris asol mīn ne iəgətun mīn rəha Lou kəmotəto rəhan nəghatən. Kən kīnotəgin Iesu məto-inu nian nīmanīn netəmim kəmotəto rəhan nəgətunən, narmīlat tiwīg pīk ron. Kən pris asol mīn ne iəgətun mīn rəha Lou kīnotətuoun kateam-in suatip kit məmə okotohamnu in. ¹⁹ Kən tīnehnaipən, Iesu ne rəhan mīn netəmim kīnotiet Jerusalem mīnoatuwīn.

Nīg fik təmamīs matəgətun nahatətəən rəha netəmim

(Mat 21:20-22)

²⁰ Kən kəmən lawīgin, kəmotuwa mīn e suatip motəplan nīg fik apon tīnauke rəkis muwīn mīet əpəh e nokīn. ²¹ Kən Pita nīkin tīnəht nəghatən rəha Iesu o nīg əh, kən mən-ipən kəm in məmə, “!Iəgətun, əplan-tu nīg fik ilouin nəmən rat, kən tīnauke rəkis!”

²² Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otahatətə əm e Uhgīn. ²³ Iatən pahrien kəm itəmat məmə okəmə suah kit tətahatətə pahrien e Uhgīn, kən otən-ipən kəm nītət əpəh məmə, ‘Uwīn, mətipən atip əpəh itəhəi mamnīm,’ kən okəmə təsənən e nīkin kəiu, mahatətə əm e Uhgīn, kən nat un otol pahrien. ²⁴ O

* **11:9:** Aupən ikīn, nīpəti nəghatən u “Hosana” təmə, “osmegəh.” Kən uarisig lan, nīpətin tīnuwa “ənwiwi.” **11:9:** Sam 118:25-26 **11:13:** Luk 13:6 **11:17:** Aes 56:7 **11:17:** Jer 7:11
11:18: Mak 14:1 **11:23:** Mat 17:20

nat u inu, iakatən kəm itəmat məmə okəmə nakotəfak o nat kit kən motahatə məmə onəkotos pahrien, kən onəpanotos rafin nat un nəmotəfak ron.

²⁵ “E nian nakotətul katəfak, məto nikitəmat məsin əh-ikin tərət məto-inu suah kit təmol nat kit təsahmenən etəmat, kən aluin rəhan nolən rat məsotalpinən rəhan nitai təfagə. Otol nəhlan pəs Uhgın əpəh e nego e neai in otaluin mafəl rəhatəmat təfagə rat mīn.”†

*?Pah təmə Iesu otol
natimnat mīn əh?*

(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)

²⁷ Kən Iesu ne rəhan netəm tuelef kəmotitəlig-pa mīn əpəh Jerusalem. Kən Iesu taliwək mətan əpəh e Nimə Rəha Uhgın, kən pris asol neen, ne iəgətun mīn rəha Lou, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel kəmotuwa ron. ²⁸ Kən katətapəh məmə, “?Ən-tu kəm itimat məmə pah təmegəhan-in ik nakatol natimnat mīn əh? ?Kən pah təmegəhan-in nepətən əh, Uhgın o etəmim əm?”

²⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Oekətapəh-in-pinə-tu nəghatən kit kəm itəmat, kən okəmə nakotuhalpın u, kən ekən-ipinə məmə pah təmegəhan-in nepətən əh məmə ekol natimnat mīn əh. ³⁰ ?Otən-tu məmə pah təmən məmə Jon otol baptais e netəmim? ?Uhgın, o etəmim əm kit?”

³¹ Kən əmun kinotən-ən kəm ilat mīn məmə, “?Ei, okotən məmə naka? Okəmə okotən məmə Uhgın əh-roiu, kən təpanən mīn məmə, kən tahro kəməsotahatətən e Jon. ³² Məto, okol kəsotənən məmə etəmim əm kit.” Kəmotən nəhlan məto-inu ilat kəmotəgin netəmim itəm kinotən rəkis nıpahrienən e Jon məmə in ien kit rəha Uhgın. ³³ Kən kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Itimat ekotəruru.” Məto Iesu təmə, “Kən io mīn, okol ekəsən-iarəpən kəm itəmat məmə pah təmegəhan-in nepətən məmə ekol natimnat mīn əh.”

12

*Nimaa nəghatən e netəm kotasum o noa-krep
(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)*

¹ Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit kəm ilat məmə, “Suah kit təmasum-in noa-krep, u nol katol wain e noan. Kən mol fenis e kəpiel tuwın mıtəlau in, kən mol ikin kit o nolən nəme naliwək-aliwəkən e noa krep məmə nahuin otaiu kən kol wain lan. Kən mol nimə kit itəm in ilis məmə etəmim otaiu lan matehm wir nasumən o nat megəh mīn ne netəmim. Kən təmegəhan-in-pən nasumən kəm netəmim məmə okotasum lan, kən motor noa krep, məsin rəhan, məsin rəhalat. Kən miet muwın o naliwəkən ik pisin kit.

² “Matuwın matuwın, kən nian nol u krep təmol noan kən kinotəmarəg, etəm-iasol in təmahl-ipa rəhan kit iolwək məmə in otuwın mehm netəm koatol wək e rəhan nasumən məmə okotəhl noa krep, kən motor kos-ipən rəha etəm-iasol neen. ³ Məto netəm mīn əh kəmotətul motaht iolwək əh, kən motahl-ipən titəlig məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in.

⁴ “Kən etəm-iasol un tahl-ipa mīn rəhan kit iolwək tuwa, kən kotoh rəhn-kapə motol naulisən kəm in. ⁵ Kən tahl-ipa mīn rəhan kit iolwək tuwa, kən kotohamnu timis. Ilat tepət kəmotuwa, kən netəm mīn un kotoheain neen, kən motohamnu neen.

⁶ “Kən kitəh əm əh-ikin ilau mīn kətuatig, inu netin keike otəpanahl-ipa. Namnun, təmahl-ipa nətin, kən nikin tataht məmə, ‘Ilat okotəkəike motisiai-in nətik.’ ⁷ Məto təmuwın kən netəm mīn un kotəmə, ‘Inu nəti etəm-iasol itəm otərəmə e nasumən nian rəhan tata otimis. Pəs kotuwın motohamnu mīn,

† 11:24: Mat 7:7 † 11:25: E kopi oas mīn tepət rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, ves 26 tikə. 11:25: Mat 6:14-15 12:1: Aes 5:1-2

kən motərəmərə e nasumən rəhan.’ ⁸ Kən kəmotaskəlīm motohamnu, kən motiləs nīpətin motuwīn motərakin-pən əpəh ihluə e nasumən.”

⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Etəm-iasol un otol naka? Otuwīn mohamnu ilat kən mos-ipən mīn nasumən un kəm netəm pīsin neen.”

¹⁰⁻¹¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nəmotafin Naoa Rəha Uhgīn u, o kəp? Tatən məmə, ‘Kəpiel u itəm netəm rəha niləkīnən nīmə kəsotolkeikeən motapəs, in tīnuwa kəpiel keike o nolən nīmə. Iərəmərə təmōl nat u, kən in nat təwīr agīn e nīganəmtītat.’ ”

¹² Kən netəm-iasol kotolkeike məmə okotaskəlīm Iesu mətō-inu kotəmə tatəghat rat elat. Mətō kīnotəgīn nīmanīn netəmīm kən motapəs, kagīn.

*?Tətuatīp o nətouən takīs kəm Sisa, o kəp?
(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)*

¹³ Farisi mīn neen ne netəmīm neen e pati rəha Kīg Herot Antipas, rəhalat mīn netəm-iasol komotahl-ipən ilat məmə okotuwa keiuə e Iesu pəs təme atīp e rəhan nəghatən. ¹⁴ Kəmotuwa ron kən motən-ipən kəm in məmə, “Iəgətun, ekotītun məmə ik etəm ətuatīp kən məsəgīnən, məsaulīs-inən netəmīm, ne netəm-iasol ne, matən nīpahrienən matəgətun netəmīm e suatīp rəha Uhgīn. ?Ən-tu məmə tətuatīp məmə ekotətou-pən takīs kəm Sisa, kapman asol rəha netəm Rom, o kəp? ?Oekotəkəike motətou-pən, o kəp?”

¹⁵ Mətō Iesu tīnītun əm məmə kotən əm e nohlilat mətō nīkilat tol pīsin, kən məmə, “?Tahro nakotəmə onəkotol məmə ekəme e rəhak nəghatən? Otos-tu mənī kit motuwa-tu pəs ekehm.”

¹⁶ Kən kəmos kit motuwa, kən təmətapəh olat məmə, “?Narmi pah u, kən nərgī pah u e mənī u?” Mətō kotəmə, “Sisa.”

¹⁷ Kən Iesu təmə, “Natīmnat rəha Sisa, okos-ipən kəm Sisa. Mətō natīmnat rəha Uhgīn okos-ipən kəm Uhgīn.” Kən narmilat təmiwig mətō-inu təmuhalpīn wīr rəhalat nəghatən.

*?Tahro etəmīm tīmīs kən məməgəh mīn?
(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)*

¹⁸ Kən Satusi mīn neen kəmotuwa o Iesu. E rəhalat nətəlīgən, netəmīm kotīmīs məsotəmegəh mīnən. Kəmoatalkut o nolən məmə rəhalat nətəlīgən in tətuatīp, kən tol nəhlan, kəmotən kəm Iesu məmə, ¹⁹ “Iəgətun, Moses təməte rəkīs lou kit u təmə, ‘Okəmə suah kit otīmīs, kən mapəs rəhan pətan, kən məsialəsən netīlau kit ne, kən pian otəkəike mit nəutahlīmīs un, kən mialəs netīlau kit un, kən suakəku un otos nəme rəhan tata asol əpəh tīnīmīs rəkīs.’

²⁰ “Kən netəmīm sepīn ilat pialat mīn. Etəm təmaupən maiir təmit pətan kit kən məsialəsən netīlau kit u, kən tīmīs. ²¹ Kən itəm tuarisig tit nəutahlīmīs un, kən məsialəsən netīlau kit ne un, kən tīmīs mīn. Kən pialau itəm tātuarisig-in ilau tol əm nat kitīəh. ²² Matuwīn, matuwīn kən netəm mīn un sepīn ilat pialat mīn kəmotīt pətan un motuwīn kən ilat rafīn mīnotīmīs, kən məsotiləsən nətīlat kit ne. Kən pətan apon tīnīmīs mīn. ²³ ?Kən o nian netəmīm okotəmegəh mīn e rəhalat nīmīsən, kən pətan əh rəha pah, u ilat rafīn sepīn kəmoatīt?”

²⁴ Mətō Iesu təmə, “Itəmat nəmotəlue. ?Nəkotītun məmə nəmotəhrəlue? Mətō-inu itəmat nəkotəruru Naoa Rəha Uhgīn, kən moatəruru mīn nəsanənən rəha Uhgīn. ²⁵ Nian netəm kəmotīmīs okotəmegəh mīn, ilat okotahmen e nagelo mīn əpəh e neai, kən məsotīt mīnən pətan, ne məsotətəu-pən mīnən

iərman. ²⁶ Kən oekəgətun itəmat e etəmim tatəmegəh mīn e rəhan nīmīsən. Okəmā naka itəmat nakəsotafinən əh nəghatən əh kəmāte-pən e naoa rəha Moses, tatən namnusən rəha Moses nian nig kit nigəm təmatu. Kən e nian əh, Uhgīn təmən-ipən kəm Moses məmā, ‘Roiu əh, io Uhgīn rəha Epraham, ne Uhgīn rəha Aisak, ne Uhgīn rəha Jekop.’ ²⁷ In Uhgīn rəha netəm kotəmegəh, sənəmā rəha netəm kəmotīmīs kitiəh. Itəmat nəmotəlue pahrien.”

*?Lou naka un in tepət
e lou mīn?*

(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)

²⁸ Kən iəgətun kit rəha Lou təmatəpələh matəto ilat kotəghat, kən Iesu tətuhalpīn wīr nəghatən rəha Satusi mīn. Kən tuwa o Iesu matətapəh ron məmā, “?Lou ahro u in ilis pīk kən məwīr məmā okotətəu-pən?”

²⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmā, “Lou u in ilis pīk u okotətəu-pən təmā, ‘!Otətəlig wīr-tu itəmat netəm Isrel! Uhgīn u in rəhatat Iərəmərə, in əmun in Uhgīn. ³⁰ Onakolkeike Uhgīn u in rəham Iərəmərə e nīkim rafin, ne nəmegəhən rafin rəham, ne nətəligən rafin rəham, ne nəsanənən rafin rəham.’ ³¹ Kən lou itəm tətuarisīg-in itəm əh təmā, ‘Onakolkeike ik mīn neen tahmen-pən əm məmā natolkeike atip ik.’ Lou kit tīkə mīn taprəkis-in lou mil əh.”

³² Kən iəgətun əh rəha Lou təmā, “Iəgətun, rəham nəghatən tətuatip. Nəmən pahrien məmā Iərəmərə əmun in Uhgīn. Uhgīn kit mīn tīkə. ³³ Kən okotolkeike Uhgīn e nīkitat rafin, ne nətəligən rafin rəhatat, ne nəsanənən rafin rəhatat, kən motolkeike kitat mīn neen məmā kotolkeike atip kitat mīn. Təwīr pīk məmā okotətəu-pən lou mil əh taprəkis-in nuwaan atipən nat megəh ne sakrifais mīn rafin itəm Lou tatən.”

³⁴ Kən Iesu təmehm məmā rəhan nəghatən tenatīg pīk, kən tən-ipən ron məmā, “Ik nīnuwa iuəhkīr o nərəmərəən rəha Uhgīn.” Kən ilat rafin kīnotəgin nətəpəh-in mīnən nəghatən ron.

*Mesaea sənəmā mipī Tefit əm, mətə rəhan
mīn etəm-iasol*

(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ Nian Iesu təmatəgətun netəmim əpəh e Nīmə Rəha Uhgīn, kən matətapəh-in nəghatən kit kəm ilat məmā, “?Tahro iəgətun mīn rəha Lou kotəmā Mesaea u in mipī Tefit? ³⁶ Narmīn Rəha Uhgīn təmos-ipən nenatīgən kəm Tefit məmā otən məmā,

‘Uhgīn təmən-ipən kəm rəhak Iərəmərə məmā, Əpələh u e rəhk-matip, ikīn rəha nəsanənən ne nīsiāiən, mətəarus-pən oekos-iəhau rəham tīkimīr mīn məlīn-pən ilat əpəh ləhau e nelkəm.’ ³⁷ Tefit atip təmən məmā Mesaea in rəhan Iərəmərə. ?Kən okəmā mipī Tefit atip əm, kən tahro matol rəhan Iərəmərə?” Kən netəm mīn un kəmotətəlig-in Iesu kəmotəgiən pīk o rəhan nəghatən.

Netəmim okoatəto wīr ilat o iəgətun mīn rəha Lou

(Mat 23:1-36; Luk 20:45-47)

³⁸ Nian Iesu təmatəgətun ilat kən məmā, “Oatəto wīr itəmat o iəgətun mīn rəha Lou itəm kotolkeike nuwīnən e kot əfəməh motaliwək e suatip, kən netəmim koatos-ipən nīsiāiən kəm ilat. ³⁹ Kən motolkeike məmā okotəpələh aupən e nīmə rəha nuəfīmīnən. Kən e nian rəha lafet, ilat koatolkeike məmā okotuwīn kəpələh-pən aupən ikīn rəha nīsiāiən. ⁴⁰ Kən motakləh-in nīmə mīn rəha nəutahlīmīs mīn, kən moteiuə əm katəfak kaifəməh məmā okotol pəs netəmim kotīsiāi-in ilat, mətə okəpanol nalpīnən kəm ilat taprəkis.”

Məni rəha nəutahlimis
(Luk 21:1-4)

⁴¹ Kən Iesu təmatəpələh əpəh e Nimə Rəha Uhgın iuəhkır o pokis katərakin-pən məni ikin matehm netəmim tepət kotərakin-pən məni rəhalat. Kən netəm rəhalat nautə tepət kotərakin-pən məni asol mın. ⁴² Kən nəutahlimis kit ian-rat təmii-pən məni əkəku kəiu əm.* ⁴³ Kən Iesu təmaun-in rəhan mın netəmim kotuwa kən məmə, “İatən-ipinə kəm itəmat məmə nəutahlimis əh ian-rat pahrien, məto in təmərakin-pən məni asol taprəkis-in rəha netəmim mın rafin. ⁴⁴ İlat kəmotərakin-pən rəhalat məni, məto tepət mın əpəh latuənu. Məto nəutahlimis u itəm in ian-rat pahrien, in təmos-ipən rafin məni rəhan o nos-nəmtinən nigın nagwənən, kən tikə mın əh-ikin.”

13

Iesu təmə Nimə Rəha Uhgın otisas
(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Nian Iesu təmatiet e Nimə Rəha Uhgın, kən rəhan kit netəm tuelef təmən-ipən ron məmə, “İəgətun, əplan-tu kəpiel asol mın ne nimə mın, kotəwir!”*

² Kən məto Iesu təmə, “İtəmat nakoatehm natımnat mın əh, məto nian otatuwa itəm netəmim okotohalkin-ohalkin kəpiel mın rəha nimə mın əh, inəh kəpiel kit otəsətulən əh-ikin tatətul ikin roiu.”

Nəhməən asol otuwa
(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Uarisig lan, Iesu təmuwın matəpələh əpəh e Nıtot Rəha Nig U Olif ikin kitun nəplanən Nimə Rəha Uhgın entənipən-pən. Kən Jemes, Jon, Pita ne Antru kəmotuwa ron ilat pisin əm. ⁴ Kən moatətapəh ron məmə, “? Ən-tu məmə natımnat mın əh okotuwa nəghan? ?Kən nəmtətin ahro u otol pəs ekotitun məmə tınol nian ətuatip əh-roiu rəha natımnat mın əh?”

⁵ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Onakoatəto wır itəmat o netəmim, məsotegəhan-inən məmə koteiuə-in itəmat. ⁶ Kən məto netəmim tepət okəpanotuwa e nərgək, kit otən məmə in Mesaea, kit otən məmə in, kən moteiuə-in netəmim tepət.

⁷ “Kən okəmə nakotəto məmə netəmim neen koatəmou əpəh iuəhkır otəmat, kən motəto mın məmə neen mın əpəh isəu kotoh mın ilat mın, məto niganməpitəmat otəsasiəpən. Natımnat mın əh okotaupən motuwa pahrien, məto sənəmə namnun nian əh tınatuwa. ⁸ Nıtən asol mın okotəluagin, kən kantri mın okotoh mın ilat mın, kən namig asol otəpanol ikin mın rafin, kən nəumis asol otus netəmim, məto natımnat mın əh nətuounən əm rəha nəhməən itəm otəpanuwa, kotahmen əm e pətan itəm təmol nərpin, kən mətuoun matəto nəhməən məmə otəsuwəhən temək.

⁹ “Onakoatəto wır itəmat. Okiləs itəmat kan nakotətul e niganəmti kaonsel, kən okoh itəmat əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən mın, kən onəkotətul əupən e netəm-iasol rəha kapman ne kig mın məto-inu rəhak mın u netəmim itəmat. Kən onəkotən-iarəp Namnusən Təwir kəm ilat. ¹⁰ Məto okaupən kən-iarəp Namnusən Təwir kəm netəmim ikin mın rafin un, kən namnun nian təpanuwa.

¹¹ “Okəmə okotuwa motiləs itəmat kətan məmə onəkotətul e kaonsel, kən nikitəmat təsəht pikən məmə onəkotən naka. E nian ətuatip əh, onəkotən-iarəp əm nəghatən u Uhgın otos-ipinə kəm itəmat, məto-inu nəghatən u onəkotən, sənəmə rəhatəmat nəghatən, məto rəha Narmın Rəha Uhgın otos-ipinə.

* **12:42:** Məni u tahmen-pən e tuente fatu. **12:43:** 2 Kor 8:12 * **13:1:** E Nimə Rəha Uhgın, kəmol nimə mın e kəpiel asol mın. Neen rəhalat kotəfigəm tahmen e foti-faif-tausan kilo. **13:2:** Luk 19:44 **13:9:** Mat 10:17-20 **13:11:** Luk 12:11-12

¹² “Netəmim okotegəhan-in-pən pialat ətuatip mın kəm rəhalat tikimır mın məmə okotohamnu ilat, kən tata mın okotol mihin mın kəm nenətilat ətuatip mın, kən nisualkələh okotətul motol nolən ahmen mın əm kəm rəhalat tata mın ne mama mın məmə okotohamnu ilat. ¹³ Netəmim rafin okotetəhau itəmat o nərgək. Məto etəm otətul əskasik mətoarus-pən natimnat mın un okotol namnun, kən Uhgın otosmegəh.”

Nahməən asol əpəh Jerusalem
(Mat 24:15-28; Luk 21:20-24)

¹⁴ “Nian əh, onəkotəplan ‘nat itəm Uhgın tatetəhau, kən matol Nimə Rəha Uhgın tamkimik.’ (Etəm tətəfin nəghatən u, in otəkəike megəs-in mıtun nıpətın.) Kən e nian əh, netəm Jutia okotəkəike motaiu moatatig əpəh e nıtot mın. ¹⁵ Etəm tətameg ihluə e rəhan nimə, kən okol təsuwın mınən e nıpəg noa nimə məmik rəhan natimnat. Otaiu əm magım. ¹⁶ Okəmə etəm otitasum, kən okol təsuwın mınən latuənu o rəhan nıməhan məmik. Otaiu əm magım.

¹⁷ “!Kəsi! Nahməən asol o nıpıtın itəm kəmotol nərplət ne nıpıtın kotapınahın nisualkələh. E nian əh okotos pık nahməən. ¹⁸ Otəfak əsanən kəm Uhgın məmə natimnat mın əh okəsotuwamən e nian rəha nətəpən, inəh nian rəha nalıp ne nuhuən ne, ¹⁹ məto-inu e nian əh, nahməən asol kəməsehmən kit ne kol mihin nəhlan e nian Uhgın təmətuoun mol natimnat mətoarus-pa u-roiu ne. Kən okəsehm mınən nahməən asol kit tol min-nəhlan. ²⁰ Məto Uhgın təmətətıp əkuəkır nian əh. Okəmə təməsətətıpən, kən suah kit okol təməsəmegəhən. In təmətətıp rəkis nian əh o rəhan mın netəmim itəm tınəmıtəpun rəkis ilat məmə rəhan mın.

²¹ “E nian əh, okəmə suah kit otən məmə, ‘!Əplan-tu Mesaea əpə!’ o ‘!Əplan-tu in əpəh!’ məto onakəsotahatətəən lan. ²² Onakəsotahatətəən lan məto-inu, Mesaea eiuə neen, ne ien eiuə mın, ilat okotuwa motol nat pıspıs mın, motol nat netəmim kotaut ron moteiuə əm. Ilat okotalkut məmə okəmə kotıtun nolən, kən okotiww-rəkis netəm mın u itəm Uhgın tınəmıtəpun rəkis ilat. ²³ ! O natimnat mın əh, oatəto! Enaupən rəkis mınən-iarəp rafin natimnat mın əh kəm itəmat.”

Nian rəha Neti Etəmim otuwa
(Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)

²⁴ “Kən e nian nahməən asol əh otikə,
‘kən mıt otəpıs,
kən məwig otəsasiəən,

²⁵ kən məhau mın e neai okotisas
kən natimnat asol mın ikin e neai okotəloal.’

²⁶ Kən netəmim okotəplan io Neti Etəmim oekuwa e napuə e rəhak nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəhak itəm otasiəgəpın rafin io.† ²⁷ Kən e nian əh, oekahl-ipən nagelo mın rəhak kotuwın motəmik netəm mın u Uhgın təmıtəpun ilat motuwa, kargətəin əm ilat kitıəh. Nagelo mın okotuwın e nıtən mın rafin ağın e nətueintən məmə okotəmik ilat.

Kəruru nian itəm
Neti Etəmim otuwa lan
(Mat 24:32-36; Luk 21:29-33)

²⁸ “Nikitəmat otəkəike matəht nig u fik. Nian ətuatıp itəm nelmın mın kınətətuoun katəwiə, kən nımalın mın kınəatərgət, itəmat nəkotıtun məmə nian əh inəh itəm nakotasum lan rəhatəmat. ²⁹ Kən e nolən ahmen mın

13:12: Mat 10:21   **13:13:** Mat 10:22; Jon 15:21   **13:14:** Dan 9:27; 11:31; 12:11   **13:15:** Luk 17:31   **13:17:** Luk 23:29   **13:19:** Dan 12:1; Nol Əpən 7:14   **13:22:** Nol Əpən 13:13   **13:25:** Aes 13:10; 34:4; Joel 2:10   † **13:26:** Afın-tu Dan 7:13   **13:26:** Nol Əpən 1:7   **13:27:** Mat 13:41

əm, nian nakotehm məmə natimnat min u kinoatuwa, kən nəkotitun əm məmə otəsuwəhən ekuwa min roiu agin. ³⁰ Iatən pahrien kəm itəmat məmə netənim itəm kotatig u-roiu, okol kəsotimis rafinən mətoarus natimnat min əh okotuwa kol niphahrienən lan. ³¹ Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən min rəhak okol kəsotikəən. ³² Suah kit təsitunən nian o aua ətuatip rəha natimnat min əh. Nagelo min əpəh e neai kotəruru, kən io min Neti Etənim ekəruru. Məto Tata Uhgın əm in titun nian ətuatip əh.

*Itəmat onakoatəto wır itəmat
(Mat 24:42-44)*

³³ “Onakoatəto wır itəmat moatair, məto-inu itəmat nəkotəruru nian əh rəhak oekuwa lan məmə otuwa nəghan. ³⁴ Otahmen e etəm-iasol kit tatuwin məmə otaliwək əpəh ik pispis kit, kən məlin rəhan min iolwək məmə okotehm rəhan natimnat, kən mos-ipən rəhalat min wək kitiəh kitiəh. Kən mən-ipən kəm itəm e nafiluə məmə otitair.

³⁵ “Kən itəmat onəkotair məto-inu itəmat nəkotəruru nian iərəməə rəha nimə un otuwa lan. Kəruru məmə otuwa ehnaipən, o lapin, o fetukai tinatərikrik, o mit tinatə. ³⁶ Kəruru, okəmə naka otuwa ueiuəhai əm. ! Təsəwırən məmə nakotapil nian in otuwa! ³⁷ !Məto nəghatən un itəm ekatən-ipinə kəm itəmat, ekatən min kəm netənim min rafin məmə okotair!”

14

*Netəm-iasol kəmotəam-in suatip o Iesu məmə okotoh
(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)*

¹ Nian kəiu əm əh-ikin kəpanol lafet mil lan rəha Nuhagego-inən ne Pret u is Tikə Lan. Kən pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou kəmotəam-in suatip o Iesu məmə okotiləs anion motohamnu. ² Kən kotəmə okəsotolan e nian rəha lafet məto-inu kətah nimanin netənim okotəmou okəmə kotitun məmə kəmotohamnu Iesu.

*Pətan kit təmau rəhn-kapə Iesu e senta
(Mat 26:6-13; Jon 12:1-8)*

³ Kən Iesu təmətatig əpəh Petani ima Saimon u leprosi təmatol aupən. Nian təmətagwən, kən pətan kit təmos senta kit təmə e pətəl u kəmol e kəpiel itəm nəmtin tiəkis, katən məmə alapasta. Senta u, nəmiəwin təwır, kən nəmtin tiəkis, kəmol e noki nato, nig kit. Kən pətan əh təməht-irəkis, mau rəhn-kapə Iesu e senta əh. ⁴ Kən netənim neen kəmotəpələh əh-ikin, neməha təmol ilat, kən moatən-ipən kəm ilat min məmə, “?Tahro matərəkin senta? ⁵ !Okol tapol-salim-in tapos məni asol tahmen e tri-hanrit tenarius,* mitun nos-ipənən kəm ian-rat min!” Kən moatəhai moatəhai.

⁶ Məto Iesu təmə, “!Otapəs-ta! ?Nakotəhai o naka? In təmol nat wır kəm io. ⁷ Nian min rafin itəmat ian-rat min nəkotatig, kən okəmə nakotolkeike, nəkotitun nol-wırən kəm ilat, məto io ekisatigən nian rafin kitat min itəmat. ⁸ Pətan u təmol nat u in titun. Təmau niphətik məmə otol əpen-əpenə o nian okəpanitənim io. ⁹ Ekatən pahrien kəm itəmat məmə, ikin min rafin okəpanamnus-iarəp Namnusən Təwır, kən kəpanamnus min nat u pətan u təmol məmə okəsaluinən.”

*Jutas təmən məmə
otəgəhan-in Iesu
(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)*

13:35: Luk 12:38   **14:3:** Luk 7:37-38   * **14:5:** Roiu, tri-hanrit tenarius tahmen e tri-hanrit-taosan vatu.   **14:7:** Dut 15:11   **14:8:** Jon 19:40

¹⁰ Kən Jutas Iskariot in e netəm tuelef rəha Iesu, təmuwın mehm pris asol mın məmə otegəhan-in-pən Iesu kəm ilat. ¹¹ Nian kəmotəto rəhan nəghatən, kən kəmotagien ron, motəmə okəpanotos-ipən məni kit kəm in. Kən Jutas təmatəsağın əm nian wır məmə otuwa kən otegəhan-in Iesu lan kəm ilat.

Nol əpen-əpenəən o lafet rəha Nuhagego-inən
(Mat 26:17-19; Luk 22:7-13)

¹² Nian tınuwa o nolən lafet rəha Pret U Is Tikə Lan, kən kınatətuoun nolən lafet, kən nolən rəhalat katoh neti sipsip o lafet rəha Nuhagego-inən. E nian əh, netəmim mın rəha Iesu kəmotuwa ron motəmə, “?Nakolkeike məmə ekotuwin hiə motol əpen-əpenə ikin məmə onəkol lafet ikin rəha Nuhagego-inən?”

¹³ Kən Iesu təmahl-ipən rəhan kəiu etəmim mil məmə, “Onakian əh taon muəplan suah kit tatəhun pətəl asol kit təmətu-pən nəhau lan, kən nakuətəu-pən. ¹⁴ Əpəh e nimə itəm tatuwin-pən ikin, kən nakuətapəh o etəm-iasol rəha nimə un məmə, “?Iəgətun təmə noan u in hiə məmə itimat in ne rəhan mın netəmim ekotagwən ikin e lafet rəha Nuhagego-inən?” ¹⁵ Kən in otəgətun noan asol u in ilis ağın kınəməlin wır rəkis natimnat ikin. Onakian əm mioal nigitat ikin nagwənən.”

¹⁶ Kən kəmian taon muəplan natimnat tahmen-pən əm məmə inu Iesu təmən mihin ne. Kən ilau kəmioal əpen-əpenə e nagwənən ikin rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

Iesu təmən-iarəp məmə Jutas otegəhan-in-pən in
(Mat 26:20-25; Luk 22:14, 21-23;
Jon 13:21-30)

¹⁷ Tinehnaipən, Iesu ne rəhan netəm tuelef kəmotuwa, ¹⁸ motagwən e tepil. Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Ekətən pahrien kəm itəmat məmə itəmat kit u ikin-u roiu kotagwən kələh kitat min, otegəhan-in-pən io kəm rəhak mın tikimır.”

¹⁹ Kən rəhan mın netəmim nıkilat təməpou ağın, kən moatətapəh kitiəh kitiəh ron məmə, “?Ei, Iərəmərə, pah u? ?Io?”

²⁰ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat əm kit u netəm tuelef u koateer-pən pıret e pesin kitiəh moatun. ²¹ Kən io Neti Etəmim oekəike mımıs məmə inu Naoa Rəha Uhgın təmən mihin ne, məto kəsi o suah əh kəut kəsua itəm otegəhan-in-pən io Neti Etəmim. !Təməwır əm məmə in təməsaiir-pamən!”

Iesu ne kəmotagwən e lafet rəha Nuhagego-inən
(Mat 26:26-30; Luk 22:15-20;
1 Kor 11:23-25)

²² E nian kəmoatagwən, Iesu təmos pıret məfak mən tagkiu ron kəm Uhgın, kən məmkas mos-ipən kəm ilat məmə, “Otos, inu nıpətık.” ²³ Matıg mos mın kap wain məfak mən tagkiu ron kəm Uhgın, mos-ipən kəm ilat, kən ilat rafin kəmotənım-pən lan. ²⁴ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Inu nıtak itəm tatol məmə nəniəkisən rəha nasituən in tatətul matəmegəh. Nıtak u okəhtəg o netəmim tepət məmə otafəl rəkis rəhalat təfagə rat mın. ²⁵ Ekətən pahrien kəm itəmat məmə oekəsənım mınən wain u mətoarus-pən oepənənım mın ikin Uhgın otərəmərə ikin.” ²⁶ Kən motan napuən, uarisıg kəpanotiet motuwın əpəh Nitot Rəha Nıg U Olif.

Iesu tāmən-iarəp məmə
Pita otəpanən məmə in
təruru Iesu
 (Mat 26:31-35; Luk 22:31-34;
 Jon 13:36-38)

²⁷ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat rafin un onəpanotagim-tənin io mətə-inu, Naoa Rəha Uhgın tinəmən rəkis mihin aupən məmə Uhgın otəpanoh etəmim rəha nehmən sipsip mın, kən sipsip mın okotaiu kitiah kitiah. ²⁸ Mətə o nian oekəmegəh mın, ekaupən-in itəmat muwın əpəh Kalili.”

²⁹ Mətə Pita təmə, “Nat əpnapın ilat rafin okotagim-tənin ik, mətə io əm un okol ekəsagim-təninən ik.”

³⁰ Kən Iesu tāmən-ipən kəm in məmə, “Iatən pahrien kəm ik məmə o lapın huə, nian mənig otəsimmənən əh mau kəiu, kən ik onakən mau kisil məmə nəkəruru io.”

³¹ Mətə Pita tāmən əskasik məmə, “Nat əpnapın ekəkəike mımis kilau min ik, okol ekəsənən məmə ekəruru ik.” Kən rəhan rafin netəmim kotən mın tahmen e Pita.

Iesu təmuwın matəfak
əpəh Ketsemani

(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² Kən lapın kəmotuwın əpəh kəmahwınu ikın kit, nərgın u Ketsemani, kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat məmə, “Otəpələh u ikın-u, pəs ekuwın məfak.”

³³ Kən mit Pita, Jemes ne Jon motuwın, kən nıkin tınatahmə pik, kən tınətə tərət agın. ³⁴ Kən məmə, “Nıkkik tıtahmə pik, kən iuəhkır ekımis lan. Atəhaləpələh u ikın-u matəhalaiir.”

³⁵ Kən muwın məsın mın meiuaiu morin e nisip matəfak məmə, “Okəmə suatıp kit mın əh-ikın, pəs nian əfigəm u otəsuwamən ron io.” ³⁶ Kən matəfak məmə, “Apa,” (u nıpətın təmə rəhak tata), “ik nəkitun nolən natımmat mın rafin. Awe, os-irəkis nahməən mın u itəm okəpanotuwa. Mətə əsolən rəhak nətəligən, mətə ol nat naka itəm ik əm nakolkeike.”

³⁷ Kən mıtəlig-pa mətə rəhan etəmim miləhal kınəhlapıl. Kən tən-ipən kəm Pita məmə, “?Saimon, nakatapıl, o? ?Tahro nəsaiirən-tu aua kitiah əm?”

³⁸ Kən mən-ipən kəm iləhal məmə, “Onakəhlaiir mətəhaləfak matəhalehm wır məmə onakəsəhaluwınən e nelmi ios-ipən-os-ipən. Nıkitəməhal tolkeike, mətə nıpətıtəməhal təpou.”

³⁹ Kən təmapəs mın iləhal, mıtəlig-pən mın matəfak matən əm nat kitiah.

⁴⁰ Kən mıtəlig-pa mın, mətə kınəhlapıl mın, mınəhaləruru naiirən, kən mınəhaləruru mın məmə okəhalən-ipən naka kəm in.

⁴¹ Təmuwın mın kən mıtəlig-pa mau kisil, mətə kətəhlapıl, kən tāmən-ipən kəm iləhal məmə, “?Nakatəhalapıl əh mətəhlameg? !Nahmen! Nian tınuwa məmə io Netı Etəmim okegəhan-in-pən io e nelmi netəm nol təfagə rat. ⁴² ! Halətul-ta, kotuwın! Əhaləplan, etəmim u tategəhan-in-pən io, in tatuwa.”

Tıkimır mın rəha Iesu kəmotaskəlim in
 (Mat 26:47-56; Luk 22:47-53;
 Jon 18:3-12)

⁴³ Iesu təmatahghat əh, kən Jutas in e netəm tuelef rəhan mın tıtaupən-in nımanin netəmim. Neen kotəmık naip rəha nəluaginən, ne kəsou-əsou motuwa. Netəm mın un, pris asol mın, ne iəgətun mın rəha Lou, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel kəmotahl-ıpa ilat. ⁴⁴ Suah un tategəhan-in Iesu kəm

ilat tinəmən rəkis kəm ilat məmə, “Suah əh oekətuilim-pən lan u, nəkotitun əm məmə suah əh in əh. !Nakotaskəlīm motos motuwīn motaskəlīm wir!”

⁴⁵ Kən əmun Jutas təmuwa iuəhkīr o Iesu, kən mən məmə, “Iəgətun,” kən mətuilim-pən lan. ⁴⁶ Kən netəm mīn əh kəmotuwa motaskəlīm tiəkis. ⁴⁷ Məto ilat kit rəha Iesu təmatətul iuəhkīr olat tənew rəhan naip e nəmeen mətatip rəkis matəlgi slef kit lan rəha pris asol aɡin.

⁴⁸ Kən Iesu təmə, “?Tahro nakotəmīk naip asol rəha nəluaginən ne kəsou-əsou motuwa məmə onəkotiləs io? ?Nikitəmat təht məmə io emit netəmim muwīn kotəluagin o kapman, o kəm-naka io iohamnu itəm kit? ⁴⁹ Nian mīn rafin kitat mīn itəmat əpəh e Nimə Rəha Uhgīn ekatəgətun netəmim ikin. ?Kən nakotahro məsotaskəlīmən io? Məto nat Naoa Rəha Uhgīn təmən, otəkəike muwa mol nīpahrienən lan.”

⁵⁰ Kən rəhan mīn rafin netəmim kīnotapəs in, kən motaɡim-tənin. ⁵¹ Kən etəm aluə kit itəm təməlkəhau-in nīməhan kit, matuarisig-in Iesu, kən netəmim neen kəmotiləs, kiləs-arəpən lan, ⁵² kən rəhn nīməhan tikis, taiu piəpiə əm magim.

Iesu təmətul e nīganəmti kaonsel mīn

(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

⁵³ Kən titalugin əh, kəmos Iesu motuwīn əpəh ima pris asol aɡin u katuəfimin rafin pris asol mīn, ne iəgətun mīn rəha Lou, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel ikin. ⁵⁴ Kən Pita tan təlig-təlig muarisig-in ilat muwīn əpəh latuənu ima pris asol aɡin ikin. Kən təmuwīn əpəh e iat matəpələh ilat mopael mīn rəha pris asol aɡin moatəto nīgəm. ⁵⁵ Kən pris asol mīn ne netəmim rafin rəha kaonsel kəmoategəs-in nīpəgnəmtin mīn neen e Iesu məmə okotohamnu ron. Məto kəsotehmən kit ne. ⁵⁶ Kən netəmim tepət kəmotēiuə e Iesu, məto rəhalat nəghatən tətaiu pişin-pişin.

⁵⁷ Kən neen kotətul moteiuə lan məmə, ⁵⁸ “Emotəto təmən məmə otərəkin Nimə Rəha Uhgīn u netəmim əm kəmotol e nelmilat, məto e nian tatol kīşil lan, təpaniləkin mīn nītain u kəsolan e nelmitəm.” ⁵⁹ Kəmotən nəhlan məto ilat mīn, rəhalat nəghatən tətaiu pişin-pişin.

⁶⁰ Kən pris asol aɡin təmətul aupən-in ilat kən mən-ipən kəm Iesu məmə, “?Tahro nəşəghatən? ?Tahro e nəghatən mīn əh itəm koatən-iarəp tatiləs pikən ik?”

⁶¹ Məto Iesu təpnəpin əm məşəghatən, kən pris asol aɡin apon təmən-ipən mīn məmə, “?Tahro? ?Ik Mesaea u Neti Etəm katənwiwi?”

⁶² Kən Iesu təmə, “!Əwəh, io u! Onəpanotehm io Neti Etənim ekatəpələh e rəhn matip Uhgīn u nahgin tepət, kən panotehm mīn io e napuə e neai ekatuwa.”

⁶³ Kən pris asol aɡin tearəsin rəhan natimnat məto-inu nīkin təmərat o nəghatən rəha Iesu, kən məmə, “Okəsotegəs-in mīnən suah kit məmə otən mīn nat kit lan. ⁶⁴ !Ninəmotəto rəkis tatəghat rat e Uhgīn! ?Nakotahrətəlig? ?Okotahro suah u?” Kən ilat rafin kəmotən məmə otəkəike mīmīs.

⁶⁵ Kən kəmotol mīlə e Iesu, kən neen kəmotəgəh lan, neen kotəlis nīganəmtin motoh kən motəmə, “!Ei, ik ien rəha Uhgīn! !Ən-tu məmə pah u təmoh ik!” Kən mopael mīn rəha pris asol aɡin kəmotem.

*Pita təmən məmə
in təruru Iesu*

*(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62;
Jon 18:15-27)*

⁶⁶ Kən Pita tāmətan əh əpəh ləhau e iat. Kən slef pətan kit rəha pris asol agin təmuwa. ⁶⁷ Kən məplan tatəto nigəm, kən təmisilu wir məmə, “Ik mīn itəmlau Iesu etəm Nasaret nəmatuan.”

⁶⁸ Məto Pita tāmən-iamnin, kən məmə, “Iəkəruru nat un nakatən,” kən muwīn matətul əpəh e ket rəha iat. Kən mənig kit təmimnən.

⁶⁹ Kən pətan un təmehm mīn ikin əh, kən mən-ipən kəm netəm kotətul əh-ikin məmə, “Suah u in ilat kit.” ⁷⁰ Məto Pita tāmən-iamnin mīn.

Kən təsuwəhən, netəm kotətul əh-ikin kəmotən-ipən mīn kəm in məmə, “Nīpahrienən, ik mīn ilat kit məto-inu ekotitun məmə ik etəm Kalili.”

⁷¹ Məto tinətuoun maun-in nəratən mīn koatisi-pən o Uhgīn moatuwa ron okəmā teiuə. Kən təmos noanawil məmə, “!Iəkəruru suah əh nakotəghat-in!”

⁷² Kən roiu agin-əh mīn mənig tinimnən mīn, kən nikin tinəht nəghatən rəha Iesu məmə tāmən minu lan məmə, “Mənig otəsimmənən əh mau kəiu, kən ik onakən mau kisil məmə nəkəruru io.” Kən Pita tinəto tərət kən mətəsək.

15

Iesu tāmətul e niganəmti Pailat

(Mat 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; Jon 18:28-38)

¹ Kən laulaugin agin pris asol mīn, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, ne iəgətu mīn rəha Lou, ne netəmim mīn rafin rəha kaonsel kəmotuəfimin ilat mīn, kən moatələhəu nəghatən kit məmə okotohamnu Iesu. Kəmotən-ipən kəm netəmim neen məmə okotəlis Iesu kən motit motuwīn motəhlman-pən e nelmi Pailat, u kapman asol rəhalat. ² Kən Pailat təmətapəh ron məmə, “?Ik kig rəha netəm Isrel?” Kən məto Iesu təmə, “Ik nəmən mihin.”

³ Kən pris asol mīn kəmotən-iarəp nolən tepət lan. ⁴ Kən Pailat təmətapəh ron məmə, “?Tahro nakəsuhəlpinən? ?Nəməto kəmotən nīpəgnəmtin tepət lam?”

⁵ Məto Iesu təsəghat mīnən, təməpnəpin əm, kən Pailat narmin təmiwig ron.

Pailat tāmən məmə Iesu otəkəike mimis (Mat 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:39—19:16)

⁶ E nup mīn rafin, nian katol lafet lan rəha Nuhagego-inən, nolən rəha kapman u Pailat məmə in otahl-iarəp suah əpnəpin əm kit e kalapus, suah kit itəm netəm Isrel kəmoatən. ⁷ Kən suah kit u, nərgin u Parapas, tətətig e kalapus ilat in mīn neen, məto-inu kəmotohamnu etəmim e nian kəmatəmou o kapman. ⁸ Kən nimanin netəmim kəmotuwa o Pailat motən-ipən kəm in məmə otol əm nat kitiəh tahmen-pən e itəm tatol nian mīn, mahl-iarəp suah kit e kalapus.

⁹ Kən Pailat təmətapəh olat məmə, “?Nakotolkeike məmə ekahl-iarəp kig rəha netəm Isrel?” ¹⁰ Təmən nəhlan məto-inu in tinitun rəkis məmə pris asol mīn kəmosot-ipən Iesu e nelmin məto-inu kotetəhak.

¹¹ Məto pris asol mīn kəmotəkəike kəm nimanin netəmim məmə okotəuhlin nətəligən rəhalat. Kən ilat kəmotətapəh o Pailat məmə otahl-iarəp Parapas, məto sənəmā Iesu. ¹² Kən Pailat təmətapəh olat məmə, “?Məto ekahro e suah u itəmat nəmotəmā in kig rəha netəm Isrel?”

¹³ Kən kəmotəgət əfəməh məmə, “!Okəht-ipən e nig kəməluau!”

¹⁴ Kən Pailat təmətapəh mīn olat məmə, “?Nolən tərət naka u suah u təmol?” Məto kəmotəgət əfəməh mīn məmə, “!Okəht-ipən e nig kəməluau!”

¹⁵ Kən Pailat təmolkeike məmə otol nīkilat, kən mahl-iarəp Parapas, kən məhlman-pən Iesu e nelmi rəhan mopael mīn məmə okotalis motətu-pər e niğ kəməluau.

*Mopael mīn kəmoatol
mīlə e Iesu
(Mat 27:27-31; Jon 19:2-3)*

¹⁶ Kən mopael mīn rəha Pailat kotiləs Iesu motuwīn əpəh imə e nimə asol rəha kapman, katən məmə Praetorium. Kən kəmotəun-in rafin mopael mīn kotuwa kitəlau lan. ¹⁷ Kən motuwīn-in-pən kot asiə tahmen əm e kot rəha kig, kən motuarin-uarin nol itəm tol nihlən-nihlən motol hat lan itəm tahmen e hat rəha kig, kən motəfauin-pən kəm in. ¹⁸ Kən motol mīlə lan motəmə, “Itimat ekotos-ipinə nisaiian kəm ik, kig rəha netəm Isrel.” ¹⁹ Kən motoh rəhn-kapə e noanig, motagəh lan, motisin nulilat məmə koatos-ipən nisaiian eiuən kəm in. ²⁰ Nian kəmotahkul rəkis lan, kən motapeg rəkis kot asiə un, kən motuwīn-in-pən əh rəhan natimnat, kən motit motuwīn məmə okotəht-ipən e niğ kəməluau.

*Kəməht-ipən Iesu e
niğ kəməluau
(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43;
Jon 19:17-27)*

²¹ E suatip, kəmotehm suah kit etəm Saerin, nərgin u Saimon. In tata rəha Aleksanta ne Rufas. Tatuwīn Jerusalem, kən moatəkəike kəm in məmə otiləs niğ kəluau. ²² Kən kəmotit Iesu motuwīn əpəh ikin kit katən məmə, Kolkota, u nipətin təmə Louipil-uiripil. ²³ Kən kəmosipən wain u kəmol pīləh-pīləh ilau mərisin u mir məmə otənim pəs təsətoən nahməən e nipətin, məto tapəs nənimən.

²⁴ Kən kəmotiləs Iesu motuwīn motəht-ipən e niğ kəməluau. Kən motoor rəhan natimnat moturin tais ron məmə pah otos. ²⁵ Kəmətu-pər Iesu e niğ kəməluau e nain kilok laulaugin, ²⁶ kən motəte-rəkis niyəgnəmtin u kəmotehm lan məmə, IN KIG RƏHA NETƏM ISREL, kən motəht-ipən nəghatən un e rəhan niğ kəməluau. ²⁷ Kən etənim kəiu itəm kətuəluagin o kapman mətioh netənim, kəmətu-pər ilau e niğ kəluau, kit e nīkalin matip, kit e nīkalin mol.*

²⁹ Kən netənim itəm kotaliwək e suatip, moatanu-anu rəhn-kapəlat kəm in moatol mīlə lan motəmə, “Ei, ik nəmə məmə onakərəkīn Nimə Rəha Uhgīn kən nian tatol kisil lan u, nəpaniləkīn mīn in pīsīn. ³⁰ Eiuaiu-tu e niğ kəməluau un, mosmegəh atip-tu lam.”

³¹ Pris asol mīn ne iəgətun mīn rəha Lou kəmotol əm nat kitəh motalah-əmnu motəmə, “Təmasitu e netənim tepət, məto okol təsasitu atipən lan. ³² Təwir pəs kitat kotəhm-tu Mesaea u, kig rəha netəm Isrel, oteiuaiu e niğ kəməluau pəs kitat koatəplan motahatətə lan.” Kən etənim mīl u katəhaləkul iləhal Iesu kinatuən mīn nəghatən rat lan.

*Iesu tinimis
(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49;
Jon 19:28-30)*

³³ Kən e tueflok mətoarus-pən tri klok, napinəpən təmeiuaiu mirəfin nat. ³⁴ Kən e tri kilok Iesu təmagət əfəməh məmə, “!Eloi, Eloi! ?Lama sapaktani?” Nipətin rəhan nəghatən təmə, “!Uhgīn rəhak, Uhgīn rəhak! ?Tahro nakatapəs io?”

15:21: Rom 16:13   **15:24:** Sam 22:18   * **15:27:** E kopi oas mīn tepət rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, ves 28 tikə.   **15:29:** Sam 22:7; 109:25; Mak 14:58   **15:34:** Sam 22:1

³⁵ Netəmim neen kəmoatətul əh-ikin kəməsotəto wırən nəghatən un, kəmotən məmə, “Haləto-tu. Tətaun-in Elaija.” ³⁶ Kən ilat kit təmaiu muwın miuw-pən wain u tagın e nat kit tame-ame tahmen e katən, maru-pər e nuwig tuwın o Iesu məmə otənim. Kən məmə, “Pəs-tu kotehm-tu məmə Elaija otuwa mıləs-iəhau, o kəp.”

³⁷ Məto Iesu təmagət əfəmäh min, kən rəhan namegən tiet.

³⁸ Kən əpəh e Nimə Rəha Uhgın, nıməhan itəm tatəkulosig-in İkin Tasim Agın İkin, təməhap məsin kəiu əpəh ilis mətoarus-pa əpəh ləhau. ³⁹ Kən etəm-iasol rəha mopael min itəm təmatətul e nıkalı Iesu, təmehm məmə təmimis minnulan, kən in təmən məmə, “!Nıpahrienən, suah u in Neti Uhgın pahrien!”

⁴⁰ Nıpitan neen kəmoatətul isəu motasıpa moatehm. İlat neen u Meri Maktala, ne iahunin iti Jemes əkəku ne Joses, ne Salome. ⁴¹ İləhal kəmatəhalətəu-pən Iesu nian təmətatıg Kalili, mətəhlasitu lan. İlat nıpitan tepət kəmotər kan əpəh Jerusalem ilat Iesu.

Josep təməhluaig-in Iesu
(*Mat 27:57-61; Luk 23:50-56;*
Jon 19:38-42)

⁴² Kən nian əh Iesu təmimis lan, in nian rəha nol əpen-əpenəən natımnat rəha Sapat, kən olawıgın nian rəha Sapat, kəsolən wək lan. Tınehnaipən, ⁴³ Josep in etəm Aramatia tınuwa. In etəmim kit rəha kaonsel itəm katısiiai-in. In nıkin təməht pik nərəmərəən rəha Uhgın. Kən təməsəgınən muwın ima Pailat ikın matətapəh-in nıpəti Iesu. ⁴⁴ Nian Pailat təməto məmə Iesu tınimis rəkis, kən təmaut maun-in etəm-iasol rəha mopael min matətapəh ron məmə, “?Katən pahrien məmə Iesu tınimis rəkis?”

⁴⁵ Məto etəm-iasol rəha mopael min təmə, “Nıpahrienən, tınimis rəkis.” Pailat təməto nəghatən un kən megəhan-in-pən nıpəti Iesu kəm Josep. ⁴⁶ Kən Josep təmuwın mos-nəmtın nıməhan ruən kit muwa mıləs-iəhau Iesu e nıg kəməluau malpin lan, mıləs muwın mələhəu-pən e nıpəg kəpiel u kınəmel rəkis məmə okol suwıt ikın. Kən məsəupəlpəlin-pən kəpiel asol kit məhtosıg-in-pən nıpəg kəpiel un lan. ⁴⁷ Kən Meri Maktala ne iahunin iti Joses, ilau kəmuəplan ikın-u kəmələhəu-pən Iesu ikın.

16

Iesu tınəmegəh
e rəhan nımısən
(*Mat 28:1-8; Luk 24:1-12;*
Jon 20:1-10)

¹ Nian rəha Sapat tınuwa minuwın rəkis, kən Meri Maktala ne iahunin iti Jemes, ne Salome kəməhalos-nəmtın nat pien-pien min u nəmiəwılat təwır məmə okəhalol-pən e nıpəti Iesu. ² Laulaugın agın mit tınatər e Sante, pətan mıləhal un kəmatəhaluwın e suwıt. ³ Nian kəmatəhaluwın e suatıp kən mətəhalən kəm iləhal min məmə, “?Karmə pah otasitu etəhal mahuin rəkis kəpiel asol əpəh e nıpəg kəpiel?” ⁴ Məto-inu kəpiel əh kəpiel asol. Məto nian kəməhaluwa iuəhkır, məhalətəg-pən məhaləplan kınahuin rəkis kəpiel.

⁵ Kəməhaluwın imə e nıpəg kəpiel məhaləplan etəm aluə kit tatəpələh e rahləhal-matıp, tatuwın e kot əfəmäh ruən kit, kən iləhal kəmahlaut pik ron. ⁶ Kən təmən-ipən kəm iləhal məmə, “Səhaləgın pikən. Natəhaleam-in Iesu etəm Nasaret, etəm kəmətu-pər e nıg kəməluau, məto in tikə u ikın-u roiu. In tınəmegəh rəkis e rəhan nımısən. Halehm-tu nəmeen u kəmələhəu-pən ikın. ⁷ Kən roiu onakəhaluwın məhalən-ipən kəm rəhan min netəmim

məsəhalapəsən Pita, məmə in otaupən matuwīn Kalili, kən onəkotuarisig-in motuwīn motehm əh-ikīn məmə inu tīnəmən rəkis mihin ne kəm itəmat.”

⁸ Kəmahlaiu məhaliet e suwit məhlagim, məto-inu kinəhaləgin pik matəhlesiəp. Kən məhaluwīn məsəhalənən nat kit ne kəm netəmim məto-inu kinəhaləgin pik.

[Nəghatən rəha Mak təmol namnun ikīn-u kən netəm pišīn kotilpīn ves 9 mətoarus-pən ves 20]

Iesu təmiet-pa

o Meri Maktala

(Mat 28:9-10; Jon 20:11-18)

⁹ Nian Iesu təməmegəh mīn e Sante laulaugin aḡin, kən maupən miet-pa o Meri Maktala, aupən təməhg-iarəp narmīn rat sepīn lan. ¹⁰ Kən Meri təmuwīn mən-ipən kəm rəhan mīn netəmim itəm kəmotan ilat mīn ilat aupən, məto nikilat tītahmə pik kən motasək. ¹¹ Məto nian kəmotəto məmə Iesu tīnəmegəh rəkis e rəhan nīmīsən, kən miet-pa o pətan əh, məto ilat kəməsotənən nīpahrienən lan.

Iesu təmiet-pa o rəhan etəmim mil kəiu

(Luk 24:13-35)

¹² Uarisig, Iesu təmiet-pa o etəmim mil kəiu kəmiāsipən Jerusalem mətian e suatip, məto e nian əh nīpətīn təmol pišīn. ¹³ Kən ilau kəmiatəlig mīn mian muən-ipən kəm ilau mīn neen, məto ilat kəməsotən mīnən nīpahrienən elau.

Iesu təmiet-pa o

rəhan netəm lepīn

(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Wək 1:6-8)

¹⁴ Kən uarisig, Iesu təmiet-pa mīn o rəhan netəm lepīn nian kəmotagwən matəhai ilat məmə, “Itəmat nakəsotahatətəən lak, rəhatəmat-kapə tiəkis pik.” Təməhai ilat məto-inu kəsotahatətəən e netəm kəmotehm məmə tīnəmegəh rəkis e rəhan nīmīsən.

¹⁵ Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwīn motən-iarəp Namnusən Təwīr kəm netəmim mīn e nītən mīn rafin. ¹⁶ Etəm otəto Namnusən Təwīr tahatətə lan kən mol baptais, Uhgīn otosmegəh. Məto etəm təsahatətəən lan, Uhgīn otol nalpīnən asol kəm in. ¹⁷ Kən netəm okotahatətə lak, Uhgīn otol ilat kotol nat pišpīs mīn. Okotəhg-iarəp narmīn rat tepət e nərgək, kən motəghat e nəghatən ik pišīn pišīn mīn. ¹⁸ İlat kotitun naskəlīmən sīnek u tatus itəm, motitun nənimən nat kətakonə lan, məto okol təsərəkinən ilat. İlat motitun nələhəupənən nelmilat e netəm kotimīs kotəmegəh.”

Iesu tīnər matuwīn e neai

(Luk 24:50-53; Wək 1:9-11)

¹⁹ Kən nian İərəməərə Iesu tīnəghat rəkis kəm rəhan mīn netəmim, kən Uhgīn tīnos mīnuwīn e neai, kən in tatəpələh e nīkali Uhgīn matip, ikīn rəha nəsanənən ne nīsiāiən. ²⁰ Kən rəhan mīn netəmim kəmotiet motuwīn motamnus-iarəp rəhan nəghatən əpəh ikīn mīn rafin. Kən İərəməərə tətasiu elat matol nəmtətīn tepət. Kən nəmtətīn mīn əh koatol nəfigəmən məmə rəhalat nəghatən in nīpahrienən.

Luk Namnusən Təwir Rəha İesu Kristo Itəm Luk Təməte Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Luk

?Pah təməte naoa u? Luk təməte naoa u. In sənəmə etəm tuelef kit rəha İesu, məto in fren wir kit rəha Pol, kən təmalıwək tepət ilau Pol. In sənəmə etəm İsrəl, in İaihlua əm kit, məto in İəfak kit. In tokita kit itəm təmol wir sikul. In təməplan wir natımnat itəm kəmotiet e nəmegəhən rəha İesu. In təməte naoa mıl u: Namnusən Təwir Itəm Luk Təməte, ne Wək Mın Rəha Aposol Mın.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte naoa u tatuwin kəm rəhan kit fren, nərgın u Teofilas. Nıpəti nərig u məmə, “Etəmim itəm tolkeike Uhgın.” Luk təməte naoa u tatuwin o suah u, məto in titun məmə İaihlua mın tepət okotafın.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Netəmim tepət, nıkilat təht məmə Luk təmətətig Rom o Sisaria nian təməte naoa u. E nian əh, namnusən tepət e İesu təmıtəlau.

?Təməte naoa u o naka? Luk tolkeike məmə otəte namsu kit itəm tətuatıp məhag-əhag wir e nəmegəhən rəha İesu. Kən in təməghat İlat netəm kəmotaliwək İlat İesu moatəplan wək rəhan. Nian təməto rəkis rəhalat nəghatən, kən Luk təməte naoa u. In tolkeike məmə otəgətun məmə İesu in etəm pahrien kit, məto in təməsolən nolən rat kit. Kən in Uhgın, kən in İosmegəh.

¹ Teofilas, ik etəm-iasol katısiyai-in ik.

Netəmim tepət kəmotalkut pık məmə okotəte rəkis ətuatıp namnusən rəha natımnat mın itəm Uhgın təmol ilugın itimat. ² Kəmotəte rəkis natımnat itəm netəmim neen kəmotən, netəm mın əh kəmotətig e nian rəha nətuounən rəha natımnat mın əh, kən İlat kəmotehm ətuatıp e nıganəmtılat natımnat mın əh, kən moatən-ıarəp. ³ Kən io emıtəp wir nəghatən mın lan məmə ekıtun wir natımnat mın əh e nətuounən rəhan, kən roıu rəhak nətəlıgən məmə təwir io mın ekəte rəkis ətuatıp natımnat rafın mın əh məmə onakatafın. Ekəte ətuatıp natımnat itəm kəmotəupən, kən natımnat itəm kəmotuarısig. ⁴ Ekolkeike məmə ekən natımnat mın əh kəm ik məmə nəkıtun ətuatıp nıpahrienən rəha namnusən itəm kəmən rəkis.

Nagelo təməghat-in naiirən rəha Jon Baptais

⁵ E nian rəha suah kit, nərgın u Herot Asol, kig rəha Jutia, inəh pris kit nərgın u Sekarəea. In kit e pris mın kətaun-in İlat məmə, Pris mın rəha Apıa, u təmısi-pən e noanol rəha pris u Aron aupən ikın. Rəhan pətaguıhl, nərgın u Elisapet, kən in mın təmısi-pən e noanol rəha pris u Eron. ⁶ Kən ilau kuətuatıp e nıganəmtı Uhgın, kən e nian rafın kətuətəu-pən wir nolən rəha Lou ne nəghatən mın rəhan, kən məsuərəkınən kit. ⁷ Məto nətılau tıka məto-inu Elisapet, in təməseməkən mətoahgın mınıpitaguıhl, kən ilau kərən kınuguıhl.

⁸ Kən nian ətuatıp tınuwa məmə, Pris mın rəha Apıa okotuwın e Nımə Rəha Uhgın motol rəhalat wək. Kən Sekarəea, in mın təmuwın mol wək rəha Uhgın. ⁹ E nolən rəha pris mın, İlat koatərakin kəpiel əkəku mın kotahmen-pən e taes məmə okotegəs-in məmə otəgətun pah otol wək e Nımə Rəha Uhgın məmə otuwaan nat pien-pien itəm tatuwin kəm Uhgın. E nolən əh təməgətun Sekarəea. ¹⁰ Kən e nian itəm təmuwın imə matuwaan nat pien-pien, nımanın netəmim tepət koatətul İhlua katəfak.

¹¹ Kən nagelo kit rəha Uhgın tıet-arəpa ron matətul əh e rəhan matıp ikın, itəm kətuwaan nat pien-pien mın ikın. ¹² Kən nian Sekarəea təməplan, kən

narmîn tamiwig mətasiəp minəruru əfəmäh nat, kən nəginən təmarioah e nikin. ¹³ Məto nagelo təmən-ipən məmә, “Sekaraea, əsəginən, məto-inu Uhgîn tınəto rəham nəfakən. Kən rəham pətaguihl Elisapet otıləs nətın kit iərman. Kən onakəkəike maun-in nərgin məmә Jon. ¹⁴ Kən onakəto təwir kən magien, kən netəmim tepət okotagien o naiirən rəhan, ¹⁵ məto-inu in otuwa etəmiasol e niganəmti İərəmərə. Kən in otəsənimən wain ne nənimən əskasik min. Kən Narmîn Rəha Uhgîn otərioah e nəmegəhən rəhan, nian otətətig əh e nərpi rəhan mama, matuwın əm nulan nian rafin. ¹⁶ Kən in otuw-pa netəm Isrel tepət kotitəlig-pa o İərəmərə, Uhgîn rəhalat. ¹⁷ Kən in otətaupən-in İərəmərə e narmîn ne nəsanənən rəha Elaija məmә in otəuhlin nətəligən rəha tata min koatitəlig-pən min o rəhalat nisualkələh min, kən in otəuhlin min netəm koatəht nəwia Uhgîn okotuwa min e nenatigən rəha netəm kotətuatip. E nolən əh, in otol nəpen-əpenəən o nəmegəhən rəha netəmim o nuwamən rəha İərəmərə.”

¹⁸ Kən Sekaraea təmən-ipən kəm nagelo məmә, “?Oekahro min-nulan mitun məmә nat u otuwa mol nıpahrienən? Məto-inu io enaguihl rəkis, kən rəhak pətan tinipitətaguihl min.”

¹⁹ Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmә, “İo, nərgək u Kapriel, kən io iatətul e niganəmti Uhgîn e nian rafin. Kən in təmahl-ipa io məmә ekuwa məghat kəm ik, kən mən-ipinə namnusən təwir u. ²⁰ !Ətəlig-in-tu! Naməm oteko kən onakəsagətən mətoarus-pa nakehm nıpəti nəghatən u, məto-inu nəməsənən nıpahrienən e rəhak nəghatən. In otuwa mol nıpahrienən e nian ətuatip rəhan.”

²¹ Kən e nian əh, netəmim kəmoatəsahgin Sekaraea, kəmoatətəlig-in məmә tahro tınan tinuwəh-pik nəhlan e Nimə Rəha Uhgîn. ²² Kən nian in təmuwa ihluə, məto tınəruru nəghatən, kən ilat kinotitun məmә in təmehm nat kit tahmen e napılaiirən. In təmasgəwın-asgəwın əm e nelmin kəm ilat, məsagətən məto-inu namən təmeko.

²³ Nian rəhan wək rəha pris e Nimə Rəha Uhgîn tınol namnun, kən in təmitəlig-pən latuənu. ²⁴ Kən təsuwəhən, rəhan pətaguihl tınəpəs məwig e suakəku. Kən e məwig faif, pətaguihl u in təmatəhluaig əm latuənu, ²⁵ kən in təmən məmә, “İnu wək əm rəha İərəmərə. Aupən ikin, nətik tikə kən etaulis. Məto roiu əh, Uhgîn təmol təwir ron io, kən nikin tagien məmә ekiləs nətik, kən io esaulis minən e niganəmti netəmim.”

Nagelo təmən-iarəp məmә İesu otaiir

²⁶ Nian Elisapet tınəpək-əpək minos məwig sikis, Uhgîn təmahl-ipən rəhan nagelo, nərgin u Kapriel, məmә in otuwın e nitən Kalili e taon kit, nərgin u Nasaret. ²⁷ In təmos nəghatən kit matuwın rəha pətan kit itəm iərman təsuwınən əh mehm, məto kinən rəkis məmә okos rəhan kətim kan mə rəha suah kit, nərgin u Josep. In mipi Kig Tefit rat. Kən pətan əh, nərgin u Meri. ²⁸ Kən nagelo təmuwın met-arəpən, kən mən kəm in məmә, “Təwir, Meri. Uhgîn təmələhəu rəhan nəwırən kəm ik, kən mətatig itəmlau min.”

²⁹ Məto Meri tınatəruru əfəmäh nəghatən əh, kən nikin tınatəht pik məmә nıpəti nəghatən əh tahro. ³⁰ Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmә, “Əsəginən, Meri, məto-inu Uhgîn təmitəpun məmә in otawte-in rəhan nəwırən kəm ik. ³¹ Kən inəh, ik onakəpəs-in məwig e nətım kit, kən mıləs iərman. Kən onəkaun-in nərgin məmә İesu. ³² In otuwa etəmiasol kən etəm kəike, kən okaun-in məmә Nəti Uhgîn İlis Agin. Kən İərəmərə Uhgîn otol in tuwa Kig, tahmen-pən

əm e tipin rat Tefit. ³³ Kən in otərəmərə e noanol min rafin itəm koatisi-pən e Jekop, kən rəhan nərəmərəən otatig lilin matuwın matuwın namnun tikə.”

³⁴ Kən Meri təmən-ipən kəm nagelo məmə, “?Oekahro min-nulan mıləs suakəku kit okəmə esətəu-pənən əh iərman?” ³⁵ Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, “Narmın Rəha Uhgın otuwa matig lam, kən nəsanənən rəha Uhgın İlis Agın otəfətain ik. Kən inəh, suakəku onəkıləs, okaun-in məmə in təmisi-pən o Uhgın, kən in Nəti Uhgın. ³⁶ Kən iatən kəm ik məmə ik kit Elisapet tınəpək-əpək rəkis in nətın kit iərman, nat əpnəpın in tınipətaguıhl rəkis. Kəmatən lan məmə pətaguıhl itəm təseməkən, mətə roiu əh tınəpəs məwıg sikis rəkis e nətın. ³⁷ Natimnat min u tatətəu-pən nəghatən rəha Uhgın məmə, ‘Uhgın titun nolən natimnat rafin, kən nat kit təsiəkisən ron.’ ” ³⁸ Kən Meri təmən-ipən məmə, “Əwəh, io pətan iolwək əm rəha İərəmərə. Pəs in otol kəm io nat naka itəm ik nınən rəkis.” Kən nagelo təmapəs in, kən matuwın.

Meri təmalıwək matuwın məmə otətag Elisapet

³⁹ Uarisig lan təsuwəhən, Meri təmıet iman ikın malıwək uəhai əm matuwın əpəh ikın e nıtot min e taon kit rəha nıtən Jutia məmə otətag in kit Elisapet, ⁴⁰ kən in təmuwın latuənu rəha Sekarəea, muwın imə matən təwır kəm Elisapet. ⁴¹ Kən e nian Elisapet təmətə nəghatən rəha Meri, suakəku un itəm tətətig əpəh e nərpin təmıut, kən Narmın Rəha Uhgın təmər e niki Elisapet. ⁴² Kən təmagət əfəməh məmə, “!Uhgın təmol təwır kəm ik taprəkis-in nıpıtan min rafin, kən in otol təwır kəm suakəku itəm onəkıləs! ⁴³ Ekısıtunən məmə o naka Uhgın təmol təwır kəm io min-nulan məmə mama rəha İərəmərə rəhak təmuwa mətəg io. ⁴⁴ İatən nəhlan mətə-inu e nian ematətə rəham nəghatən, kən suakəku un itəm tətətig əpəh e nərpic təmagien maut. ⁴⁵ Kən Uhgın otol təwır kəm ik mətə-inu nəmən nıpahrienən e nəghatən itəm İərəmərə təməghat-in lam.”

Napuən rəha Meri

⁴⁶ Kən Meri təmən məmə,
 “E nəmegəhən rafin rəhak, iatənwiwi İərəmərə,
⁴⁷ kən nıkik tətəgien pik o Uhgın İosmegəh rəhak,
⁴⁸ mətə-inu io pətan iolwək əm rəhan itəm io nat əpnəpın əm, mətə nıkin tətəht io.
 Kən roiu ne matuwın, netəmim rafin okotən məmə Uhgın təmol təwır kəm io;
⁴⁹ mətə-inu Uhgın u nəsanənən rəhan in iahgin,
 in təmol nat pıspıs min təwır pik agın kəm io,
 kən nərgın in tasım.
⁵⁰ Kən in tətəsəkitun netəm min u itəm koatısiai-in in, inu netəm rəha noanol min aupən ikın mətəarus-pa itəm rəha noanol min kəsotairən əh.
⁵¹ In təmol nat pıspıs min e nəsanənən e nelmin.
 In təmahı-ıarəp netəm kotausit e nətəligən rəhalat.
⁵² In təmos-ıəhau iərəmərə min e rəhalat nərəmərəən,
 kən in təmıləs-ıpər netəm min u rəhalat nətəligən teıuıu.
⁵³ Netəm itəm nəumis tatus ilat, in tətəgwən ilat e nagwənən itəm təwır,
 kən netəm rəhalat nautə tepət, in tətəhl-ıarəp ilat kən nat tikə e nelmılat.
⁵⁴ Uhgın təmasıtu e noanol min rəha İsrıl u rəhan iolwək min,
 kən təməsaluınən məmə otəsəkitun ⁵⁵ Epraham ne rəhan min noanol,
 matuwın matuwın namnun tikə.”

1:33: 2 Saml 7:12,13,16; Aes 9:7   1:37: Mat 19:26; Job 42:2; Jer 32:17   1:46: 1 Saml 2:1-10
 1:50: Sam 103:13,17   1:52: Job 12:19; 5:11; Sam 147:6   1:53: Sam 34:10   1:54: Sam 98:3
 1:55: Jen 17:7; Maeka 7:20

⁵⁶ Kən Meri tətatiḡ ilau Elisapet mətoarus-pən məwiḡ kişil, kən in təmitəliḡ-pən mīn əpəh iman ikin.

Naiirən rəha Jon Baptais

⁵⁷ Kən nian ətuatip rəha Elisapet tinuwa məmə otemək lan, kən təmiləs nətin iərman. ⁵⁸ Kən netəmim itəm kotatiḡ iuəhkir ron ne rəhan mīn noanol, kəmotəto namnusən əh məmə İərəmərə təmasəkitun mol təwir pīk kəm in nəhlan, kən ilat kəmotuwa motol kitiah ilat mīn məmə okotagiən kələh. ⁵⁹ Nian suakəku əh tinos nian ilat eit, kən ilat kəmotuwa məmə okotəhg-ipən. Kən iuəhkir kotaun-in nərgin məmə iahuni rəhan tata Sekaraea, ⁶⁰ məto rəhan mama tən məmə, “Kəpə. Okaun-in nərgin u məmə Jon.” ⁶¹ Kən ilat kəmotən kəm in məmə, “?Təhrə? Rəham kit noanol tikə itəm kotaun-in nərgin əh Jon.” ⁶² Kən kəmoatəḡhat e noanelmilat moatətəpəh o Sekaraea məmə in tolkeike məmə otaun-in-pən nərgin məmə pah. ⁶³ Kən in təmətapəh o nat kit məmə in otəte rəkis nat kit lan, kən təməte-pən məmə, “Nərgin u Jon.” Nian kəmotəhm, narmilat təmiwiḡ pīk ron.

⁶⁴ Kən e nian əm əh, namən tinəḡ-ətuatip, kən tinatəḡhat matənwiwi Uhgīn. ⁶⁵ Kən ilat rafin itəm kotatiḡ iuəhkir kəmotəḡin. Kən netəmim kəmoatəḡhat-in natimnat mīn əh titəlau ikin mīn rafin e narit mīn nitən Jutia. ⁶⁶ Kən netəmim rafin itəm kəmotəto namnusən əh, kən kəmoatətəliḡ-in əm, kəmoatətəpəh məmə, “?Suakəku əh, otuwa etəmim naka?” Kəmoatən mīn-nulan məto-inu kəmoatəplan əm məmə nəsanənən rəha İərəmərə tətatiḡ lan.

Sekaraea təməniarəp nəḡhatən itəm Uhgīn təmos-ipən kəm in

⁶⁷ Kən Narmīn Rəha Uhgīn təmə e niki Sekaraea, tata rəha Jon, kən in təməniarəp nəḡhatən itəm Uhgīn təmos-ipən kəm in. Kən təməniarəp mīn-nulan məmə,

⁶⁸ “Pəs kotənwiwi İərəmərə, u Uhgīn rəha netəm Isrel, məto-inu in təmuwa məmə otasitu e rəhan mīn netəmim, kən təməmki-rəkis ilat e nelmi tikimīr mīn rəhalat.

⁶⁹ In təmiləs-ipər iosmegəh təsanən itəm otosmegəh kitat, in təmisi-pən e noanol rəha iolwək rəhan Tefit.

⁷⁰ Kən in tahmen-pən əm e nəḡhatən u itəm Uhgīn tinəmən rəkis kəm kitat e nəḡhatən rəha ien mīn rəhan aupən.

⁷¹ In tinəmən-iəkis rəkis məmə otosmegəh kitat o tikimīr mīn rəhatat ne netəmim rafin itəm kotətəhau kitat.

⁷² In təmiləs-ipər iosmegəh əh məmə otasəkitun pipi rat mīn rəhatat, kən təsaluinən rəhan nəḡhatən itəm in atip təməniarəp e rəhan nəniəkisən rəha nasituən,

⁷³ inu nəniəkisən itəm təməniarəp kəm pipi rat Epraham.

⁷⁴ In təmiləs-ipər iosmegəh əh məmə otosmegəh kitat, kən mīləs-irəkis kitat e nelmi tikimīr mīn rəhatat, məmə nian mīn rafin e nəmegəhən rəhatat,

kitat kotitun nol wəkən rəhan e niḡanəmti Uhgīn, kən məsotəḡinən,

⁷⁵ kən kitat okotasim, kən nəmegəhən rəhatat otətuatip e nian mīn rafin.

⁷⁶ “Kən ik, nətik, okaun-in ik məmə ien rəha Uhgīn İlis Agin, məto-inu ik onakaupən-in İərəmərə məmə onəkol əpen-əpenə e rəhan suatip.

⁷⁷ Ik onakən-iarəp kəm rəhan mīn netəmim məmə Uhgīn otosmegəh ilat nian in otafəl rəkis rəhalat təfəḡə rat mīn.

⁷⁸ In otol məto-inu, in tətasəkitun kitat matol təwir kəm kitat.

1:59: Jen 17:12; Lev 12:3; Luk 2:21   **1:68:** Sam 72:18   **1:69:** Sam 18:2   **1:71:** Sam 106:10
1:72: Jen 17:7; Sam 105:8-9   **1:73:** Jen 22:16-17   **1:75:** Taet 2:12-14   **1:76:** Aes 40:3
1:77: Jer 31:34

E nasakitunən rəhan, Kristo otuwa otat tahmen-pən e mitgar təmər e neai,
⁷⁹ mətasiəgəpən kitat netəm koatatig e napinəpən ne əpəh ikin nīmīsən tatoh
 itəm ikin,
 kən matit wir nelkitat e suatip rəha nəməlinuən.”

⁸⁰ Kən suakəku təmatepət e nīpətīn, kən narmin rəhan təsanən. Kən nian
 rafin in tətətig əpəh ikin taruən-aruən ikin matəsahgin nian rəhan otuwa itəm
 otətuoun wək lan e niganəmti netəm Isrel.

2

Naiirən rəha Iesu *(Mat 1:18-25)*

¹ E nian min əh, suah kit etəm Rom, nərgin u Sisa Okastas, in tatəramərə
 nitən min rafin rəha Rom. In təmələhəu lou kit tətətig məmə okafin rafin
 netəmim itəm koatatig rafin əh-ikin. ² Inu nafinən netəmim itəm kəmaupən
 kol, kən Kuarinias in kapman rəha Siria. ³ Kən o nəghatən əh rəha nafinən,
 netəmim rafin kotəkəike moatitəlig-pən iməlat min ikin itəm kəmotaiir ikin
 məmə okafin ilat, kən kəte rəkis nərgilat e naoa rəha kapman. ⁴ Kən Josep ne
 Meri kəmiaiet e nitən Kalili e taon kit, nərgin u Nasaret, mian əpəh nitən Jutia
 e taon kit, nərgin u Petlehem, imə Kig Tefit aupən. Ila u kəmian ikin əh məto-
 inu Josep in mipi Tefit rat.

⁵ Ila u Meri katian məmə okos nərgilau. Kınagətosig-in rəkis Meri məmə in
 otəpanətəu-pən Josep, kən Meri in tinəpək-əpək-in rəkis suakəku kit. ⁶ Nian
 ila u əpəh Petlehem, kən nian rəha Meri tinuwa məmə otemək-in nətīn. ⁷ Kən
 suakəku itəm in təmaupən maiir, in iərman. Kən təmalpin e nīməhan,
 mələhəu-pən e pokis kit itəm katələhəu-pən kras u nat megəh min kotagwən-
 pən ikin. Təmöl min-nəhlan məto-inu nīmə tikə məmə okuapil ikin, kən ila u
 kətuapil əm əh e nīmə rəha nat megəh min.

Iolwək e sipsip min ne nagelo min

⁸ Kən e nīkali Petlehem, iolwək e sipsip min koatehm wir rəhalat sipsip min
 lapin. ⁹ Kən nagelo kit rəha Iəramərə təmīet-arəpa olat, kən nəhag-əhagən asol
 rəha Iəramərə təmasiəgəpən ilat, kən kəmotəgin pik. ¹⁰ Məto nagelo təmən kəm
 ilat məmə, “Əsotəginən, məto-inu io iatuwa məmə ekos-ipinə namnusən təwir
 kəm itəmat itəm otol niki netəmim kotagien pik, kən namnusən u in rəha
 netəmim rafin. ¹¹ Əpəh e taon rəha Kig Tefit, suakəku kit təmaiir-pa u-roiu.
 In Iosmegəh, kən in Kristo itəm Uhgīn təmən aupən məmə otahl-ipa otəmat,
 kən in Iəramərə. ¹² Inu nəmtətīn rəhatəmat: onəkotehm suakəku kəmalpin e
 nīməhan, kən kələhəu-pən e pokis kətagwən-pən nat megəh min ikin.”

¹³ Kən roiu agin-əh min, nagelo min tepət kəmotiet-arəpa moatətul ilat min,
 moatənwiwi Uhgīn, moatən məmə,

¹⁴ “Katənwiwi Uhgīn əpəh ilis ilis agin-əh e neai.

Kən əpəh ləhau e nətueintən u, netəmim itəm niki Uhgīn tətəgien olat, ilat
 okotətig e nəməlinuən.”

Iolwək e sipsip min kəmotuwīn motehm Iesu

¹⁵ Nian nagelo min kəmotapəs iolwək e sipsip min motitəlig-pən əpəh e nego
 e neai, kən iolwək e sipsip min kəmotən kəm ilat min məmə, “Pəs kotuwīn
 Petlehem motehm-tu nat əh itəm Iəramərə təmən kəm kitat.”

¹⁶ Kəmotəruməhlin uəhai əm motuwīn motehm Meri ne Josep ne suakəku
 itəm kəmuələhəu-pən e pokis itəm kətagwən-pən nat megəh min ikin. ¹⁷ Nian
 kəmotuwīn motehm rəkis suakəku u, kən kəmotamnus-iarəp nəghatən rəha

suakəku u itəm kəmos o nagelo. ¹⁸ Kən netəmim rafin itəm kəmotəto nəghatən əh rəha iolwək e sipsip mīn, ilat kəmotaut, narmilat təmiwig pik ron. ¹⁹ Məto Meri təmatos əm e nīkin natimnat mīn u rafin, matətəlig-in e nian mīn. ²⁰ Kən iolwək e sipsip mīn kəmoatitəlig, moatıləs-ipər nərgi Uhgın moatənwiwi in o natimnat rafin itəm kəmotəto kən motehm, tahmen-pən əm e inu nagelo təmən-ipən mihin kəm ilat.

Kəmaun-in nərgi Iesu.

²¹ Nian suakəku u tinos nian eit itəm təmaiir lan, kən kəhg-ipən in tatətəu-pən Lou rəhalat, kən kaun-in nərgin məmə Iesu, nərgin u itəm nagelo təmən-ipən kəm Meri aupən ikin, nian in təməsəpək-əpək-inən əh.

Josep ne Meri kəmaləs Iesu mian e Nimə Rəha Uhgın

²² Nian suakəku kit tətaiir, rəhan mama ne tata okuəike mioal sakrifais rəha naruətuəhən tatətəu-pən Lou rəha Moses. Kən inəh, tīnuwa ətuatip e nian rəha Josep ne Meri məmə okioal nəhlan. Kən kıləs suakəku un mian əpəh Jerusalem məmə okioas-ipən kəm Iərəmərə. ²³ Inu tatətəu-pən əsas Lou rəha Iərəmərə itəm təmən məmə, “Suakəku iərman mīn itəm kaupən katıləs ilat, okəkəike katos-ipən ilat kəm Uhgın məmə rəhan.”

²⁴ Kən ilau kəmian Jerusalem o nat kit mīn, məmə ilau okioas mak kəiu o iouen kəiu, kən mohamnu matioas-ipən kəm Uhgın o naruətuəhən, tahmen-pən əm e Lou rəha Iərəmərə tatən mihin.

Simeon təmehm Iesu

²⁵ Kən inəh etəmim kit tatətig əh Jerusalem, nərgin u Simeon. Rəhan nəmegəhən in tətətip wır, kən nian rafin tatətəu-pən nəghatən rəha Uhgın. Kən in tatəsahgin nuwamən rəha Kristo itəm otuwa mosmegəh netəm Isrel lan. Kən Narmīn Rəha Uhgın təmuwa mərioah e nīkin. ²⁶ Narmīn Rəha Uhgın tīnən rəkis kəm in məmə otəsīmīsən mətoarus in otehm Kristo itəm Iərəmərə təmən məmə in otahl-ipa. ²⁷ Kən Narmīn Rəha Uhgın təməuhlin nīkin məmə in otuwīn e Nimə Rəha Uhgın. Kən Josep ne Meri kəmaləs suakəku u Iesu mian e Nimə Rəha Uhgın məmə ilau okioal natimnat rafin itəm Lou tatən. ²⁸ Kən Simeon təməplan Iesu, kən təmıləs mägəfəlin, kən matənwiwi Uhgın, mən-ipən məmə,

²⁹ “Iərəmərə, nəmol rafin rəham nəghatən o nəniəkisən kəm io, iolwək əm rəham.

Kən roiu, egəhan-in io məmə ekimis-ta e nəməlinuən,

³⁰ məto-inu enəplan e niganəmtək suakəku u itəm otosmegəh netəmim.

³¹ Ik nəmol əpen-əpenə məmə in İosmegəh, kən netəmim rafin okotəplan.

³² In otuwa nəhag-əhagən, kən otəgətun rəham suatip kəm İaihluə mīn, kən netəmim okotıləs-ipər rəham mīn netəm Isrel o İosmegəh əh.”

³³ Kən tata ne mama rəha suakəku u, narmılau təmiwig o nəghatən mīn itəm Simeon təmən lan. ³⁴ Kən Simeon təməfak məmə nəwırən rəha Uhgın otuwīn olau. Kən in təmən kəm Meri itəm in mama rəha suakəku məmə, “Onakatehm, Uhgın təmitəpun məmə suakəku u otol məmə netəmim tepət əpəh Isrel okoteiuiu motorin, kən tepət mīn okotər. Kən in otuwa nəmtətin kit itəm netəmim tepət okotəghat rat lan məmə, ³⁵ netəmim okotəplan nətəligən mīn e niki netəmim tepət. Kən ik Meri, nīkim otitəgıt tahmen e suah kit təmaru nīkim e naip asol.”

Ana təmehm Iesu

2:19: Luk 2:51   **2:21:** Luk 1:31   **2:22:** Lev 12:1-8   **2:23:** Eks 13:2,12   **2:24:** Lev 12:8
2:30: Aes 52:10; Luk 3:6; Taet 2:11   **2:32:** Aes 42:6; 49:6; 52:10   **2:34:** Aes 8:14; Mat 21:42; 1 Pita 2:8

³⁶ Kən pətaguïhl kit əh-ikin tətətig, nərgin u Ana, kən in ien kit. In nəti Fanuel, etəmim kit itəm təmisi-pən e noanol rəha Aser aupən ikin. Pətaguïhl əh, rəhan nup tepət. Nian təmatetəm-aluə əm, kən mətəu-pən rəhan iaguïhl. Kən ilau kəmuan o nup sepın əm, kən rəhan iaguïhl təmimis. ³⁷ Kən pətan u tətətətig əm nulan mətəarus-pa nian əh in tinuwa pətaguïhl kit. Kən roiu minos nup eiti-fo. Nian rafin in tətətig e Nimə Rəha Uhgın matəfak, inəh laulaugin ne ehnaipən tatətuakəm matəpəs nagwənən matəfak kəm Uhgın. ³⁸ Kən in təmuwa ikin əh e nian ətuatip itəm Simeon tatəghat-in suakəku əh. Kən pətaguïhl u tatənwiwi Uhgın ron, kən matəghat-in suakəku əh kəm netəmim rafin itəm kəmoatəsaugin məmə Kristo in otikis netəm Isrel.*

Josep ne Meri kəmian Nasaret

³⁹ Nian Josep ne Meri, ilau kəmioal natimnat rafin u itəm Lou rəha Iərəmərə təmən, kən kəməhalitəlig-pən Kalili e taon Nasaret, imələhal ikin. ⁴⁰ Kən suakəku təmatepət muwa məskasik, kən in tenatig tenatig wir, kən nian rafin nəwirən rəha Uhgın təmərtoah e rəhan nəmegəhən.

Etəm aluə Iesu əpəh e Nimə Rəha Uhgın

⁴¹ E nup min rafin, tata ne mama rəha Iesu kətan Jerusalem məmə okotol lafet rəha Nuhagego-inən. ⁴² Nian Iesu tinos nup tuelef, tətətəu-pən ilau məhaluwın əpəh ilis e lafet əh, tahmen-pən əm e nolən rəha netəm Isrel. ⁴³ Nian lafet tinol namnun, kən rəhan min kinotitəlig minoatuwin imələt ikin, mətə etəm aluə Iesu in təməsətəu-pənən rəhan tata ne mama, in mətətig əm Jerusalem, mətə ilau kəməsiatunən. ⁴⁴ Nikilau tatəht məmə kətah in tətəliwək ilat nimanin netəmim rəhalat, kən ilat kəmotəliwək o nian apiəpiə kit. Kən ilau kəmuətuoun matueam-in o rəhalau min, ne netəmim itəm kiətuon ilat. ⁴⁵ Mətə nian ilau kəməsuehmən in, kən kəmiətəlig mueam-in mian Jerusalem. ⁴⁶ Kəmueam-in nian kisil, kən muəplan e Nimə Rəha Uhgın, tatəpələh ilat iəgətun min matətəlig-in ilat, kən matəpəh olat o natimnat neen. ⁴⁷ Kən netəmim rafin itəm kəmotətə in, narmilat təmiwig pik o rəhan nitunən ne rəhan nuhalpınən nəghatən min.

⁴⁸ Kən nian rəhan tata ne mama kəmuehm, kən narmilau təmiwig pik ron. Kən rəhan mama təmən-ipən kəm in məmə, “Nətik. ?Nəmahro mol min-nulan etimlau? !Əplan-tu! Itimlau rəham tata nikitimlau təməht pik ik, kən iakatuegəs-in pik ik.” ⁴⁹ Kən in təmən kəm ilau məmə, “?Natuegəs-in io o naka? ?Nakəsiatunən məmə io ekəkəike mətətig e nimə rəha rəhak Tata?” ⁵⁰ Mətə ilau kəməsiatunən nipəti nəghatən itəm təmən kəm ilau.

⁵¹ Kən in tətətəu-pən ilau məhaleiuaiu məhaluwın əpəh Nasaret. Kən in tətətsiai-in ilau matol nəwialau. Mətə nian rafin rəhan mama tatətəlig-in natimnat rafin min əh e nikin. ⁵² Kən Iesu təmatepət e nipətin, kən rəhan nenatigən tatol iahgin, kən e nian min rafin, Uhgın ne netəmim, nikilat tətəgien əm ron.

3

Jon Baptais təmamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgın (Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jon 1:19-28)

* **2:38:** Nəghatən u “Kristo in otikis netəm Isrel” rəhan suatip kəiu. Netəmim neen itəm kotatig e nian rəha Iesu, nikilat təht məmə Kristo otiləs-irəkis netəm Isrel e nelmi tikimir min u netəm Rom. Mətə nipətin asol məmə Kristo otikis netəm Isrel o təfagə rat min rəhalat. **2:39:** Mat 2:23 **2:41:** Eks 12:24-27; 23:14-17; Dut 16:1-8 **2:51:** Luk 2:19 **2:52:** 1 Saml 2:26; Prov 3:4

¹ Kən uarisig e natimnat min əh, etəm Rom, nərgin u Sisa Taepirias, in tatəramərə nitən min rafin rəha Rom. Kən e nian in təmatəramərə mətəaruspa nup fiftin, kən netəm-iasol min neen koatol wək ilat min: inu Herot Antipas təmatəramərə əpəh Kalili, ne pian Filip in təmatəramərə əpəh Ituria ne Trakonaetas, ne Lisantias təmatəramərə əpəh Apilin, ne Pontias Pailat u etəm Rom in kapman rəha Jutia. ² Inu e nian ətuatip rəha Anas ne Kaeafas itəm ilau pris asol agin mil.

E nian əh, Jon nəti Sekaraea, itəm tinəpət rəkis u-roiu, in təmətatig əpəh ikin taruən-aruən ikin, kən Uhgın təmos-ipən nəghatən kit kəm in. ³ Kən in təmuwin mətan ikin min rafin iuəhkir o nəhau Jotan təmatamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgın. In təmən-ipən məmə netəmim okotəkəike motəuhlin məntaalat o nolən rat min rəhalat, kən motuwın o Uhgın, məmə in otafəl nolən rat min rəhalat. Kən e nəmtətin kit, okol bəptais elat. ⁴ In tahmen əm e nəghatən rəha ien u Aesea itəm təməte e naoa rəhan məmə, “Suah kit tətəun əpəh ikin taruən-aruən ikin matən məmə, ‘Itəmat, otol əpen-əpenə o suatip rəha İəramərə, kən motol rəhan suatip tətəuatip. ⁵ Napin nəhau min rafin okətouin wir, kən nitot min ne narit min rafin okos-İəhau, kən suatip eko-eko min okəg-ətuatip-in, kən suatip itəm tapər-apər okəike kol təpiə. ⁶ Kən netəmim rafin okotehm suatip rəha Uhgın o nosmegəhən netəmim.’”

⁷ Kən e nian əh, netəmim tēpət kəmotuwa o Jon məmə in otol bəptais elat, məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “!Itəmat nəkotahmen əm e sinek min! ! Nikitəmat otəsəhtən məmə onəkotəgim tənin neməha ne nalpinən rəha Uhgın itəm otuwa! ⁸ Otol natimnat neen itəm tatəgətun məmə nəmotapəs pahrien nolən rat min kən motuwın o Uhgın. Kən sotən atipən kəm itəmat e nausitən məmə itəmat nəkotətuatip əm məto-inu itəmat noanol min rəha Epraham. ! Kəp! Inu nat əpnəpin əm. İatən kəm itəmat məmə nat əpnəpin kəpiel min əm, məto Uhgın titun nəuhlinən ilat kotuwa noanol min rəha Epraham. ⁹ Kən inəh roiu ne, Uhgın tinətul matip rəkis məmə otahtil-pən nig əpəh e nəukətin. Kən okəmə nig kit təsəe-inən noan itəm təwir, kən in otahtil mərakın-pən e nigəm.”

¹⁰ Kən nimanin netəmim kəmotətapəh o Jon məmə, “?Naka u itimat ekotəkəike motol?” ¹¹ Kən Jon təmən kəm ilat məmə, “Okəmə rəham napən kəiu, os-ipən kit kəm suah kit itəm rəhan tikə, kən okəmə nigam nagwənən tatig, os-ipən məsin kəm netəmim u nigilat tikə.”

¹² Netəm neen rəha nosən məni rəha takis kəmotuwa məmə otol bəptais elat, kən kəmotətapəh o Jon məmə, “?Naka u itimat ekotəkəike motol?” ¹³ Kən Jon təmən-ipən kəm ilat məmə, “Sotosən məni o netəmim taprəkis-in itəm tahmen əm məmə onəkotos.”

¹⁴ Kən mopael min neen kəmotətapəh min, “?Kən tahro etimat? ?Naka u itimat ekotəkəike motol?” Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Sotolən nəginən kəm netəmim məmə, ‘Okəmə nəsos-İpamən məni, kən oekotol nahməən kəm itəmat.’ Kən sotolən nəginən kəm netəmim məmə, ‘Okəmə nəsos-İpamən məni, kən oekotən-ipən kəm netəm-iasol məmə nəmotol nat kit tərət.’ Nikitəmat otəkəike magien o nos ətuatipən nətouən rəhatəmat kən in əm un.”

¹⁵ Kən netəm min əh koatəsağın, kən nikilat tatəht Jon məmə kətah in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-İpa. ¹⁶ Kən Jon təmuhalpın rəhalat nətəligən məmə, “İatol bəptais etəmat e nəhau, məto etəmim kit tatuwa itəm rəhan nəsanənən ne nəpətən taprəkis-in io. Kən io ləhau agin, esahmənen məmə ekuwa io slef kit rəhan o nolən rəhan wək.* Kən suah əh, in otol bəptais

3:3: Wək 13:24   **3:6:** Aes 40:3-5   **3:7:** Mat 12:34; 23:33   **3:8:** Jon 8:33,39   **3:9:** Mat 7:19

3:12: Luk 7:29   * **3:16:** Nəghatən ətuatip rəha Jon tatən məmə, “esahmənen məmə ekikis rəkis nol e rəhan put.” Wək u, in wək rəha slef.

etəmat e Narmın Rəha Uhgın ne nigəm. ¹⁷ In tatətul matip o nehmən nolən rəha netəmim məmə otoor ilat, netəm kotəwır ne netəm kotərat, tahmen-pən e etəm tətəsum. Tatıləs fok o nafəl rəkisən nuwigı noa wit məmə otos nıpətın itəm təwır. Netəmim itəm kotəwır kotahmen e nıpəti wit, tatos ilat matuwın latuənu. Məto netəmim itəm kotərat kotahmen-pən e nuwigı noa wit, tatərağın-pən ilat e nigəm asol itəm tatuəp namnun tikə.”

¹⁸ Kən Jon təmamnus-iarəp namnusən təwır e nəghatən tepət məmə otiuw-pa nətəliğən rəha netəmim kotuwın o Uhgın.

Herot təmiləs-ipən Jon Baptais e kalapus

¹⁹ E nian əh, Herot Antipas təmit-irəkis Herotias inu pətaguıhl rəha pian, kən təmol natımnat tepət itəm kotərat. Kən o nolən mın əh, Jon təməən əskasik məhai Herot Antipas o nolən rat mın rəhan. ²⁰ Kən Herot Antipas təmatıg mol mın nolən rat kit mın taprəkis, inəh təmiləs Jon muwın mahtosıg-in e kalapus.

Jon təmol baptais e Iesu

(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)

²¹ Məto e nian Jon təməsuwınən əh e kalapus, kən in təmatol baptais e netəmim mın, kən Iesu mın in təmuwa, kən Jon təmol baptais lan. Kən nian Iesu təmatəfak, Uhgın təmerəh e neai, ²² kən Narmın Rəha Uhgın təmisi-pər matite, nıpətın tahmen-pən e mak muwa məpələh-pər e Iesu, kən nəwıa Uhgın təmisi-pən e nego e neai matən məmə, “Ik netik keike, ekolkeike pık ik, kən nıkik tagien pık ağın ron ik.”

Pipi rat mın rəha Iesu

(Mat 1:1-17)

²³ Nian Iesu təmətuoun rəhan wək, rəhan nup tahmen-pən e tate. Netəmim nıkilat tatəht məmə in nəti Josep.

Kən Josep in nəti Heli,

²⁴ Heli in nəti Matat,

Matat in nəti Lifae,

Lifae in nəti Melki,

Melki in nəti Janae,

Janae in nəti Josep,

²⁵ Josep in nəti Matatias,

Matatias in nəti Amos,

Amos in nəti Neham,

Neham in nəti Esli,

Esli in nəti Nagae,

²⁶ Nagae in nəti Mahat,

Mahat in nəti Matatias,

Matatias in nəti Semein,

Semein in nəti Josek,

Josek in nəti Jota,

²⁷ Jota in nəti Joanan,

Joanan in nəti Resa,

Resa in nəti Serupapel,

Serupapel in nəti Sealtiel,

Sealtiel in nəti Neri,

²⁸ Neri in nəti Melki,

Melki in nəti Ati,

Ati in nəti Kosam,

Kosam in nəti Elmatam,

Elmatam in nət̄i Er,
²⁹ Er in nət̄i Josua,
 Josua in nət̄i Eliesa,
 Eliesa in nət̄i Jorim,
 Jorim in nət̄i Matat,
 Matat in nət̄i Lifae,
³⁰ Lifae in nət̄i Simeon,
 Simeon in nət̄i Juta,
 Juta in nət̄i Josep,
 Josep in nət̄i Jonam,
 Jonam in nət̄i Eliakim,
³¹ Eliakim in nət̄i Melea,
 Melea in nət̄i Mena,
 Mena in nət̄i Matata,
 Matata in nət̄i Natan,
 Natan in nət̄i Tefit,
³² Tefit in nət̄i Jese,
 Jese in nət̄i Opet,
 Opet in nət̄i Poas,
 Poas in nət̄i Salmon,
 Salmon in nət̄i Nason,
³³ Nason in nət̄i Aminatap,
 Aminatap in nət̄i Atmin,
 Atmin in nət̄i Ani,
 Ani in nət̄i Hesron,
 Hesron in nət̄i Peres,
 Peres in nət̄i Juta,
³⁴ Juta in nət̄i Jekop,
 Jekop in nət̄i Aisak,
 Aisak in nət̄i Epraham,
 Epraham in nət̄i Tera,
 Tera in nət̄i Nahor,
³⁵ Nahor in nət̄i Seruk,
 Seruk in nət̄i Rehu,
 Rehu in nət̄i Pelek,
 Pelek in nət̄i Eper,
 Eper in nət̄i Sela,
³⁶ Sela in nət̄i Kaenan,
 Kaenan in nət̄i Apaksat,
 Apaksat in nət̄i Sem,
 Sem in nət̄i Noah,
 Noah in nət̄i Lamek,
³⁷ Lamek in nət̄i Metusela,
 Metusela in nət̄i Inok,
 Inok in nət̄i Jaret,
 Jaret in nət̄i Mahalalel,
 Mahalalel in nət̄i Kenan,
³⁸ Kenan in nət̄i Enos,
 Enos in nət̄i Set,
 Set in nət̄i Atam,
 kən Atam təmisi-pən e Uhḡin.

4

*Setan tamos-ipən-os-ipən
kəm Iesu
(Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)*

¹ Narmın Rəha Uhgın təmarioah e nəmegəhən rəha Iesu, kən e nian in təmisi-pən e nəhau Jotan, kən Narmın Rəha Uhgın təməghat-pən e niki Iesu məmə in otuwın əpəh ikin taruən-aruən ikin. ² Kən e nian foti, Setan tamos-ipən-os-ipən kəm Iesu. E nian mın rafin əh, in təməsagwənən, kən e namnun nian mın əh, nəumis təmus wir in. ³ Kən Setan təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Okəmә ik Nəti Uhgın, ən-ipən kəm kəpiel u məmə otəuhlin muwa mol pıret lan.” ⁴ Kən Iesu təmuhalpın məmə, “Kəmәte e Naoa Rəha Uhgın məmə, ‘Netəmim okol kəsotatigən e nagwənən əm’ ”

⁵ Kən Setan təmit Iesu mian əpəh nitot əfəmәh kit, kən roiu agın-əh mın əm, təməgətun in e kantri mın rafin e nətueintən, ne nəsanənən rəhalat, ⁶ kən təmən-ipən kəm in məmə, “Io ekələhəu-pınə e nelməm nərəmərəən e nıməptən mın, ne nautə rəhalat mın rafin, məto-inu natimnat rafin əh tətatig e nelmək, kən ekıtun negəhan-inən kəm etəmim pah itəm iakolkeike məmə ekos-ipən kəm in. ⁷ Məto okəmә ik onakəfak kəm io, kən natimnat rafin mın u, okotuwa rəham.”

⁸ Kən Iesu təmuhalpın rəhan nəghatən məmə, “Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, ‘Onəkotəfak əm kəm rəhatəmat İərəmərə Uhgın, kən in əm, onəkotol əm rəhan nətəligən.’ ”

⁹ Kən Setan təmit in minuwın əpəh Jerusalem e nətuei nımә əpəh ilis agın e Nımә Rəha Uhgın. Kən təmən-ipən kəm in məmə, “Okəmә ik Nəti Uhgın, kən iwıg ukın-u, ¹⁰ məto-inu kəmәte-pən e Naoa Rəha Uhgın məmə, ‘In otahl-ıpa nagelo mın rəhan okotuwa motehm wir ik,’ ¹¹ kən təmәte-pən məmə, ‘Okotıləs ik ilis e nelmılat məmə onəkəsorinən nelkəm e kəpiel.’ ”

¹² Kən Iesu təmuhalpın rəhan nəghatən məmə, “Naoa Rəha Uhgın tatən mın məmə, ‘Okol nəkəsotos-ipən-os-ipənən kəm rəhatəmat İərəmərə Uhgın məmə otol nat kit, kən məmə onəkotəplan məmə in tətatig itəmat mın, o kəp.’ ”

¹³ Kən nian Setan tınol namnun rafin nos-ipən-os-ipənən rəhan, in təmagım muwın isəu o Iesu matəsahgın məmə nian wir kit mın rəhan otəpanuwa mın.

*Iesu təmətuoun rəhan wək əpəh Kalili
(Mat 4:12-17; Mak 1:14-15)*

¹⁴ Kən Iesu təmitəlig-pən Kalili, kən nəsanənən rəha Narmın Rəha Uhgın təmarioah e nəmegəhən rəhan. Kən kəməmnus-amnus in titəlau e nıməptən əh. ¹⁵ Kən Iesu təməgətun e nımә rəha nuəfımınən mın, kən netəmim rafin koatənwiwi in.

*Netəm Nasaret
kəmotapəs Iesu*

(Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ Kən Iesu təmuwa Nasaret, ikin əh in təməpət ikin aıpən. Kən e nian rəha Sapat, in təmuwın e nımә rəha nuəfımınən tahmen əm məmə in təmatol mihin nian mın. Kən in təmətul məmə ofafın Naoa Rəha Uhgın, ¹⁷ kən kəmos-ipən naoa itəm kəmaıu-aiu rəha ien u Aesea. Kən in təmurapık itəm Aesea təmәte-pən tatən nəhlan məmə, ¹⁸ “Narmın Rəha Uhgın tətatig lak məto-inu təmitəpun io məmə ekən-ıarəp namnusən təwir kəm ıan-rat mın. Kən təmahlı-ıpa io məmə ekuwın mən-ipən kəm netəm kotatig e kalapus məmə ekıkıs ılat, kən mahl-ıarəp ılat, kən mən-ipən kəm ıganəmtın əpıs mın məmə okotehm

mīn nat. Kən təmahl-ipən io mēmə ekuwīn mīkis nīkin rat mīn itəm kotatīg e nelmīn netəm pīsīn, itəm koatol tərāt kəm ilat, ¹⁹ kən mən-iarəp mēmə nian tīnuwa rəkīs mēmə lərəmərə otəgətun rəhan nəwīrən kən mosmegəh netəmim.”

²⁰ Təmafin rəkīs naoa un, kən maiuiau mīn mos-ipən titəlig-pən o etəm tatehm wīr naoa mīn, kən təməpələh mēmə otəgətun netəmim. Kən nīganəmti netəmim rafin e nīmə rəha nuəfīmīnən təmatətul əm lan. ²¹ Kən in təmatəghat kəm ilat matən min-nulan mēmə, “Roiu agīn e nian itəm nakoatətəlig lan e Naoa Rəha Uhgīn, Uhgīn tatol əp nəghatən mīn əh mēmə tīnatuwa otol nīpahrienən.”

²² Netəmim rafin koatənwiwi in, kən narmīlat tatiwīg o nəghatən wīr mīn itəm tatən, kən motən kəm ilat mīn mēmə, “?Nəti Josep u, o kəp?”

²³ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat mēmə, “Ekītun mēmə onakoatən nəghatən oas u kəm io u tatən min-nulan mēmə, ‘Tokita, ol-wīr atīp-tu nīpətīm,’ u nīpətīn mēmə, ‘Natīmnat mīn əh itəm katən mēmə nəmol rəkīs ilat əpəh Kapaneam, təwīr mēmə nakuwa mol mīn ilat ikīn-u imam ikīn.’” ²⁴ Nīpahrienən, iakatən kəm itəmat mēmə netəmim okol kəsotīsīai-inən ien kit itəm təmīsī-pən elat. ²⁵ E nian rəha Elaija, nuhuən təməsəfīkən mos nup kīsīl ne məwīg sīkis, kən nəumīs təman ikīn mīn rafin nəgwənən təmīkə. Kən ekən nīpahrienən kəm itəmat mēmə, e nian əh, nəutahlīmīs tēpət ikīn-u Isrel, ²⁶ mətə Uhgīn təməsahl-ipənən Elaija mēmə otuwīn masitu elat. Kəp. In təmahl-ipən mēmə otasitu əm e nəutahlīmīs kit əpəh ikīn Saeton e taon Sarefat, kən pətan u in Iaihlua kit. ²⁷ Kən e nian rəha ien Elisa, netəmim tēpət kəmotatīg Isrel itəm kəmoatos nīmīsən rəha nuwīgītəm u leprosi, kən Elisa təməsol-wīrən kit ne. Mətə in təmol-wīr əm Neman u etəm Siria, Iaihlua kit.”

²⁸ Kən e nian netəmim e nīmə rəha nuəfīmīnən kəmotətə nəghatən əh, neməha təmol pīk ilat. ²⁹ Kən kəmotəruapīk kətul motaskəlīm Iesu, motīləs motiet e taon, motuwīn əpəh lekiəkīs e nīkali taon mēmə okotəraikin-iarəp. ³⁰ Mətə Iesu təmaliwək əm miet ilugīn-in ilat mīnatuwīn.

*Iesu təmahl-iarəp narmīn rat e etəmim kit
(Mak 1:21-28)*

³¹ Kən Iesu təmeiuiau muwīn əpəh Kapaneam, taon kit mīn rəha Kalili. Kən e nian rəha Sapat, in təmatəgətun netəmim. ³² Kən netəmim itəm kəmoatətə rəhan nəgətunən, narmīlat təmīwīg pīk ron mətə-inu rəhan nəghatən təfīgəm, nepətən əh-ikīn.

³³ Kən in əpəh imə e nīmə rəha nuəfīmīnən, kən suah kit əh-ikīn itəm narmīn rat kit tətatīg lan. Kən in təmagət əfəməh mēmə, ³⁴ “!Ei, Iesu etəm Nasaret! ?Tahro? ?Nəmatuwa mēmə onakərəkīn itimat? Ekītun rəkīs ik. !Ik Etəm Asim rəha Uhgīn!” ³⁵ Mətə Iesu təməghat əskasik lan mēmə, “!Ahh, sagətən! !Iet magīm e suah un!” Kən narmīn rat əh təmol suah un tiet morin-pən e nīməptən ilugīn-in ilat, kən in təmīet magīm lan, mətə təməsərəkīnən suah un.

³⁶ Kən netəmim rafin ikīn əh, narmīlat təmīwīg kən moatən-ipən kəm ilat mīn mēmə, “!Ei! ?Nəgətunən naka u? Suah əh, in tatəghat əskasik e narmīn rat mīn e nəghatən rəha nepətən ne nəsanənən, kən ilat koatiet e netəmim.” ³⁷ Kən namnusən rəha Iesu təmāiu mītəlau e nītən əh.

*Iesu təmol-wīr netəmim tēpət
(Mat 8:14-17; Mak 1:29-34)*

³⁸ Iesu tāmätul kən miet e nimə rəha nuəfiminən muwın əpəh e nimə rəha Saimon.* E nian əh, uhu Saimon tatimis tatətəp-ətəp asol, kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu məmə otol-wir. ³⁹ Kən Iesu tāmätul-pən iuəhkir ron məghat əskasik kəm nətəp-ətəpən, kən nətəp-ətəpən təmikə. Kən roiu agin-əh mın əm, pətaguıhl u tāmätul minatol nagwənən nigilat.

⁴⁰ Nian mıt tiniwig rəkis,† netəmim kəmos netəmim rafin itəm koatimis e nimisən pisin pisin mın moatuwa o Iesu. Kən təmələhəu-pən nelmin elat kitiah kitiah, kən ilat rafin kəmotəmegəh. ⁴¹ Kən iərmis mın kəmotiet motagim e netəmim tepət motagət əfəməh məmə, “!Ik Nəti Uhgın!” Məto Iesu təmagət əskasik elat mahtosig-in ilat o nəghatən məto-inu ilat kotitun məmə in Kristo itəm Uhgın təmahl-ipa.

⁴² Kən kəmən lawigin, Iesu təmiet ikin əh muwın əpəh ikin kit itəm netəmim kotikə ikin. Məto netəmim kəmotəam-in, kən nian kəmotəhm, kən kəmotuwa ron motalkut məmə okotən-iəhau məmə in otəsagimən mapəs ilat. ⁴³ Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəp. Io ekəkəike muwın latuənu pisin mın neen, mən-iarəp namnusən təwir rəha nərəmərəən rəha Uhgın, məto-inu Uhgın təmahl-ipa io məmə ekol mihin.”

⁴⁴ Kən in təmatuwın mətan nitən Jutia matən-iarəp nəghatən rəha Uhgın e nimə rəha nuəfiminən mın.

5

Aposol mın itəm Iesu təmaupən maun-in ilat (Mat 4:18-22; Mak 1:16-20)

¹ Nian kit, Iesu təmatətul e nikali nəhau asol, nərgin u Lek Kalili.* Kən nımanin netəmim kəmotuwa kətul kitəlau lan məmə okotəto nəghatən rəha Uhgın. ² Kən in təmehm pot kəiu itəm netəm rəha niuwən nəm kəmotapəs kətuəmahl e noa nıməkləkıl, məto-inu ilat kotaikuas e rehalat net mın. ³ Kən Iesu təmər e pot rəha Saimon†, kən in təmətəpəh o Saimon məmə otuw-iarəp pot tuwın ihluə məsin. Nian Saimon təmətig-iarəp pot, kən Iesu təməpələh lan matəgətun netəmim.

⁴ Nian Iesu təməghat rəkis kəm netəmim, kən mən-ipən kəm Saimon məmə, “Saimon, otasü kotuwın əpəh lokəmm, kən nakotəra kin rəhatəmat net məmə nakotos nəm neen.” ⁵ Kən Saimon təmən məmə, “Etəm-iasol, lapın itimat emotalkut pik o nat u mətoahgin-pa tinian, məto eməsotosən nəm kit ne. Məto ik ninən mın məmə okotuwın, kən tol nəhlan, pəs okotuwın mın motəra kin rəhatimat net mın.”

⁶ Kən e nian kəmotol min-nəhlan, kəmos nəm tepət tepət e rəhalat net, kən net mın rəhalat kəmotər kasis wir e nəm mın, kən net mın kinotətuoun mınotəhap-əhap. ⁷ Kən ilat kəmotəun-in-pən ilat mın neen e pot kit mın məmə okotuwı kasitu elat. !Kən kəmotuwa kəmki-pən nəm e pot kərən mil kuər mərioah e nəm, iuəhkir əm pot mil kətuəmm!

⁸ Nian Saimon Pita təmehm nat u, kən təmisin-pən nulın o Iesu e nisiiian matən məmə, “!İərəmərə, uwın isəu ron io məto-inu, io esahmenən, io iol təfagə rat!” ⁹ In tətəghat min-nulan məto-inu in ne netəm mın əh e pot mil, kəmotaut pik narmilat tiwig o nəm mın itəm kotepət pik nəhlan. ¹⁰ Kən Jemes

* **4:38:** Nian mın neen, kətaun-in Saimon Pita məmə, “Saimon,” kən nian neen, kətaun-in məmə, “Pita.” † **4:40:** Lou tatən məmə etəmim ko təsiləsən etəm tatimis e nian rəha Sapat. Məto nian mıt tiniwig rəkis, kən Sapat tinol namnun, kən netəmim kotitun niləsən netəmim. **4:41:** Mat 8:29; Mak 3:11-12 **4:44:** Mak 1:35-39; Mat 4:23 * **5:1:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Lek Kenesaret” u nərgin kit mın rəha Lek Kalili. **5:1:** Mat 13:1-2; Mak 3:9-10 † **5:3:** Inu Saimon Pita. **5:5:** Jon 21:3-8

ne Jon, nati Sepeti mil itam ketahalol wak ilahal Saimon, ilau min kamuaut pik narmilau tiwig o nam min u.

Mato Iesu tamən-ipən kəm Saimon məmə, “Əsəginən. Ik etənim rəha niuwən nəm, mato roiu əh matuwın, ik onakiuw-pa netənim.” ¹¹ Kən e nian ilat kəmotiuw-par rəhalat pot min, kən moatapəs natimnat rafin motuarisig-in əm Iesu, kən motuwa rəhan min netənim.

Iesu təmol-wir etəm tatos nimisən u leprosi[†]
(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)

¹² Nian Iesu tətəliwək e taon kit, suah kit itəm tatos nimisən u leprosi tətəliwək muwa. Nimisən u leprosi tətərifin nipətin. Kən nian in təmehm Iesu, tətəmeiuaiu misin-pən nipinəgin e nisip matos-ipən nisialiən kəm in, kən in tətətasək matəkəike ron matən məmə, “Iərəmərə, okəmə nakolkeike, kən nəkitun nol-wirən io, kən mafəl rəkis namkimikən lak.”

¹³ Kən Iesu tətəg-əfəməhin-pən nelmin mələhəu-pən lan mən məmə, “Əwəh. Iakolkeike. !Əwir-ta!” Kən roiu agin-əh əm, nimisən u leprosi tətəgim mikə lan.

¹⁴ Kən Iesu tətəni-iahau məmə otəsən-iarəpən natimnat min u kəm netənim, mato in tətəni-ipən kəm in məmə, “Uwın mehm pris kit pəs in otehm məmə nipətim tinol min-nulan, kən os-ipən sakrifais kəm Uhgın itəm Lou rəha Moses tətəni o suah kit itəm rəhan leprosi tatikə, kən netənim okotitun məmə nipahrienən ninəwir, kən rəham namkimikən tinikə.”

¹⁵ Mato namnusən rəha Iesu tatiet matuwın ikin min rafin, kən nimanin netənim kəmotuwa məmə okotətəlig-in rəhan nəgətunən kən məmə in otol-wir nimisən min rəhalat. ¹⁶ Mato nian tepət, tatuwın ikin taruən-aruən ikin, in pisin əm, məmə otətəfak.

Iesu təmol-wir etəm nipətin məsin tənimis
(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)

¹⁷ Nian kit, Iesu tətətagətun əpəh imə e nimə kit, kən Farisi min, ne iəgətun min rəha Lou, ilat əh-ikin koatəpələh, kəmotisi-pən əpəh latuənu min e nitən Kalili, ne nitən Jutia, ne taon Jerusalem. Kən nəsanənən rəha Iərəmərə tətətig o Iesu məmə in otol-wir netənim u koatimis. ¹⁸ E nian əh, netənim neen kəmotiləs suah kit motuwa itəm tətəpil əm e nimitiwın rəhan mato-inu nipətin məsin tənimis. Kən ilat kotolkeike məmə okotiləs motələhəu-pən e nelki Iesu. ¹⁹ Mato ilat kotəruru nuwınən imə mato-inu netənim tepət əh-ikin. Kən kəmotuwın əpəh ilis e nimə motos-irəkis nəhgi nimə məsin, § kən motəhlman-əhlman suah un tatite e nimitiwın rəhan muwın iuəhkır əm o Iesu.

²⁰ Nian Iesu tətəmehm rəhalat nahatətəən, kən tətəni məmə, “Iolik. Rəham nolən rat min, io emos-irəkis.”

²¹ Kən iəgətun min rəha Lou ne Farisi min nikilat təht məmə, “?Etənim naka u tatəghat ausit məmə in Uhgın? Uhgın əm in titun nos-irəkisən nolən rat min rəha netənim.” ²² Iesu in titun əm rəhalat nətəligən, kən in tətəni-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro nakoatətəlig min-nulan? ²³ ?Naka in tətətig məmə ekən, ‘Ekos-irəkis rəham tefagə rat min,’ o ‘Ətul maliwək?’ ²⁴ Kən roiu onəkotehm məmə Nati Etənim tatos nepətan o nos-irəkisən təfagə rat min ikin-u e nətueintən.” Kən in tətəni kəm suah u tatimis məmə, “Ətul, miləs rəham nimitiwın maliwək matuwın imam ikin.” ²⁵ Kən roiu agin-əh min, suah

5:11: Mat 19:27 † **5:11:** E Naoa Rəha Uhgın, nəghatən u “leprosi” tatəghat-in nimisən pisin pisin min rəha nuwigitəm. Nimisən min u tətərikin nuwigitəm, kən Lou rəha Moses tətən məmə suah kit itəm tətəni nimisən nəhlan, in tamkimik e nigənəmti Uhgın. Afın Levitikas itəm tepət 13-14. **5:14:** Lev 14:1-32 § **5:19:** E nian əh, kəmol nəhgi nimə neen e tael. Kən netəm min u kəmos-irəkis tael min neen məmə otol kuhal tahmen e suah u itəm in tatimis. **5:20:** Aes 43:25; Luk 7:48 **5:24:** Jon 5:8

u tāmətul mīlās rəhan nīmītiwīn mīnataliwək matənwiwi Uhgīn mīnatuwīn.
²⁶ Kən ilat rafin kəmotaut pik ron narmilat tiwig, kən moatənwiwi nərgī Uhgīn, kən motasiəp kən moatəgin məsin moatən məmə, “Nəman, roiu kitat kəmotehm nat pispis agin.”

Iesu təmaun-in Lifae
(Mat 9:9-13; Mak 2:13-17)

²⁷ Uarisig e natimnat mīn u, Iesu tāmiet maliwək matuwīn, kən in təmehm suah kit itəm tatos mənī rəha takis, nərgīn u Lifae, tatəpələh ikīn katətou takis ikīn. Kən Iesu tāmən-ipən kəm in məmə, “Wa, muarisig-in io muwa rəhak etəmim.” ²⁸ Kən in təmapəs natimnat mīn rafin rəhan, mətul muarisig-in Iesu.

²⁹ Kən Lifae təmōl nagwənən asol kit rəha Iesu əpəh e rəhan nīmə. Kən netəmim tēpət itəm koatos mənī rəha takis, ne netəmim əpnapīn mīn kəmotuwa moatəpələh kələh ilat mīn ilat məmə okotagwən. ³⁰ Kən Farisi mīn ne netəmim neen mīn rəhalat itəm iəgətun mīn rəha Lou, nīkilat təsagienən kən moatən-ən kəm netəmim rəha Iesu məmə, “?Tahro itəmat nakotagwən kələh əm itəmat netəmim itəm koatos mənī rəha takis ne netəm nol təfagə rat?”

³¹ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat məmə, “Etəmim itəm in təsimisən, təsuwīnən mehm tokita. Məto etəm tatimis, in otəkəike muwīn mehm tokita. ³² Io eməsuwamən məmə ekaun-in netəm itəm nīkilat təht məmə kotətuatip rəkis məmə okotəuhlin nətəligən rəhalat o nolən tərət mīn itəm koatol. Məto emuwa məmə ekaun-in netəm kotərat məmə okotəuhlin rəhalat nətəligən.”

Nolən rəha napəsən nagwənən o Uhgīn
(Mat 9:14-17; Mak 2:18-22)

³³ Kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Netəmim rəha Jon Baptais, nian rafin koatapəs nagwənən kən katəfak kəm Uhgīn, kən netəmim rəha Farisi mīn koatol əm nat kitiah, məto rəham netəmim mīn kotagwən əm katilpīn. ?Tahro?” ³⁴ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nian itəmat nəkoatol nagwənən rəha etəmim itəm təmōl əm marit, məto nakotən kəm rəhan mīn məmə okotəkəike motapəs nunən nagwənən, o kəp? !Kəp! ³⁵ Məto nian tatuwa itəm netəmim okotiləs-irəkis suah u itəm təmōl əm marit motiləs kan isəu o rəhan mīn netəmim. Kən e nian əh inəh, ilat okotapəs nagwənən lan.”*

³⁶ Kən Iesu təmuəh mīn nīmāa nəghatən kit tol mīn-nulan məmə, “Okol suah kit təsosən napən wi rəhan məhap məsin, kən məhl-pən e napən oas məmə otəhlosig-in itəm təmerəh. Məto okəmə tatol nəhlan, kən otərəkin rəhan napən wi, kən napən wi məsin okol təsəhl-pən wīrən ilau napən oas.

³⁷ “Kən okol suah kit təsosən wain wi miuw-pən e pətəl oas u təskasik, pətəl itəm kəmōl e nuwigī nənī.† Okəmə suah kit tatol mīn-nəhlan, kən wain wi otəhləpik kən mōl pətəl oas in otasis kən mīmerəh mahtiperəh, kən wain in otaiu meləg, kən pətəl mīn, in otərat. ³⁸ Məto wain wi okəkəike kiuw-pən e pətəl wi. ³⁹ Kən etəmim itəm tāmənīm wain oas rəkis, in təsolkeikeən məmə otənīm mīn wain wi, məto-inu in otən məmə, ‘Wain oas in təwīr.’ ”

6

Netəmim rəha Iesu kəmoatəhl wit e nian rəha Sapat
(Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)

5:30: Luk 15:1-2   **5:34:** Jon 3:29   * **5:35:** “Etəmim itəm təmōl əm marit” tatəpsen-pən Iesu, kən “rəhan mīn netəmim” tatəpsen-pən netəmim mīn rəha Iesu.   † **5:37:** E nian əh, kəmōl pətəl rəha wain e nuwigī nənī. Pətəl wi in tīmətmətig o nahgigan. Məto pətəl oas in təskasik kən okol təsahgigan. Nian nahui krep tatuwa matol wain, kən nahgin tətəhləpik pətəl tətasis.

¹ Nian kit e Sapat, Iesu ne rəhan m̄in netəmim kəmotaliwək motuwa e nasumən m̄in rəha wit, nat kit tahmen e rais, kən rəhan m̄in netəmim kəmotəhl wit neen motawig rəkis n̄iwin, kən moatun. ² Məto Farisi m̄in neen koatən məmə, “!Ei! Nian u-roiu in Sapat, kən nolən u nəkoatol tatətgəhl Lou. ?Tahro itəmat nəkoatol min-nəhlan?”

³ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Itəmat nəsofəfinən e Naoa Rəha Uhḡin, natimnat m̄in əh itəm Kig Tefit təmol aupən? In ne rəhan m̄in netəmim, nəumis təmus ilat. ⁴ Kən in təmuw̄in imə e nimə tapolən rəha Uhḡin, təmos p̄iret u itəm pris m̄in kinotos-ipən rəkis kəm Uhḡin. Kən Lou tatən məmə pris m̄in əm kotitun nunən, məto Tefit təmun kən mos-ipən neen kəm rəhan m̄in netəmim məmə okotun.” ⁵ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io, Nəti Etəmim, ekatərəmərə e nian rəha Sapat.”

Iesu təmol-wir etəmim e nian rəha Sapat
(Mat 12:9-14; Mak 3:1-6)

⁶ Kən e nian p̄isin kit m̄in rəha Sapat, Iesu təmuw̄in əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən, matəgətun netəmim. Kən ik̄in əh, suah kit əh-ik̄in nelmin matip təmimis, təsəg-ətuatip-inən. ⁷ Kən iəgətun m̄in rəha Lou, ne Farisi m̄in, ilat koatalkəlik məmə okotehm-tu Iesu məmə otol-wir suah u e nian rəha Sapat, pəs ilat kotitun nənən məmə Iesu təmətgəhl Lou.

⁸ Məto Iesu təm̄itun əm rəhalat nətəligən, kən təmən-ipən kəm suah u itəm nəlmin təmimis məmə, “Wa, mətul aupən e niganəmti netəmim rafin.” Kən təmuw̄in mətul-pən əh aupən. ⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Takolkeike məmə ekətapəh-in nat kit otəmat. ?Tahro? ?E nian rəha Sapat, nolən naka in tətuatip e Lou məmə okol, okol nat wir, o okol nat tərət? ? Okosmegəh etəmim, o okohamnu etəmim?” ¹⁰ Kən təm̄isilu ilat rafin m̄itəlau, kən təmən-ipən kəm etəm nelmin təmimis məmə, “Əg-ətuatip-in nelməm.” Kən suah əh təməg-ətuatip-in nelmin, kən nelmin təməwir. ¹¹ Məto netəm m̄in əh, n̄ikilat tinərat p̄ik agin, kən k̄inoatəghat-əghat kəm ilat m̄in məmə okotahro e suah əh Iesu.

Iesu təm̄itəpun tuelef aposol m̄in rəhan
(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)

¹² Kən e nian m̄in əh, Iesu təmuw̄in əpəh ilis e n̄itot məmə otəfak, kən in təmətatig matəfak kəm Uhḡin e nian əh mətoarus tian. ¹³ Kən t̄inian, təmaun-in rəhan m̄in netəmim məmə okotuwa kehm. Kən təm̄itəpun rəkis tuelef, maun-in nərḡilat məmə aposol m̄in. ¹⁴ Nərḡi aposol m̄in u tol min-nulan: Saimon itəm Iesu təmaun-in nərḡin wi məmə Pita, ne pian Antru, ne Jemes ne Jon, ne Filip, ne Patolomiu, ¹⁵ ne Matiu, ne Tomas, ne Jemes nəti Alfeas, ne Saimon u kətaun-in məmə Selot,* ¹⁶ ne Jutas nəti Jemes, ne Jutas Iskariot itəm təmegəhan-in-pən Iesu kəm rəhan m̄in tikim̄ir m̄in.

Iesu təməgətun netəmim kən mosmegəh netəmim itəm kəmoatimis
(Mat 4:23-25)

¹⁷ Kən Iesu ne rəhan aposol m̄in kəmotiet e n̄itot u moteiuaiu motuwa motatig e n̄itən iəməhl ilat rəhan netəmim tepət, ne n̄imanin netəmim tepət m̄in kəmotisi-pən n̄itən Jutia, ne Jerusalem, ne n̄ikalkal n̄itəhəi ik̄in Taea ne Saeton. ¹⁸ Ilat kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Iesu kən məmə in otol-wir n̄imisən m̄in rəhalat. Kən in təmol-wir netəmim itəm narm̄in rat m̄in kəmoatərək̄in ilat. ¹⁹ Kən netəmim itəm kəmotətul moatitəlau lan, kəmotalkut məmə okotek məto-inu nəsanənən tat̄isi-pən lan matol-wir ilat rafin.

6:1: Dut 23:25
futnot e Mat 10:4.

6:2: Jon 5:10

6:3: 1 Saml 21:1-6

6:4: Lev 24:5-9

* 6:15: Əplan-tu

Nagianən ne nəratən
(*Mat 5:1-12*)

- ²⁰ Kən Iesu təmasıpən mehm rəhan mın netəmim, kən tən-ipən kəm ilat məmə,
“Itəmat u ian-rat mın, nakoatatig e nəwırən pahrien. In nəwırən pahrien məto-inu, itəmat netəmim rəha Uhgın, kən in tatərəməre etəmat.
- ²¹ Itəmat itəm nakoteam-in nagwənən əh-roiu, nakoatatig e nəwırən pahrien. In nəwırən pahrien məto-inu, onəkotən məmə, ‘Əwəh, təhmen.’
Itəmat itəm nakotasək əh-roiu, nakoatatig e nəwırən pahrien. In nəwırən pahrien məto-inu onəkotalah.
- ²² Nakoatatig e nəwırən pahrien nian netəmim koatətəhau itəmat, kən kəsegəhan-inən itəmat məmə onəkotol natimnat kitiəh itəmat mın ilat, kən katən rat itəmat, kən katərəkin-rəkin nərgitəmat məmə itəmat rəha iərmis mın, kən ilat koatol nolən mın əh kəm itəmat məto-inu io Nəti Etəmim, kən itəmat rəhak mın.
- ²³ “E nian mın əh, otagien, kən motətıp-ətıp e nagianən məto-inu nətouən asol rəhatəmat rəha natimnat mın əh tətətig əpəh e nego e neai. Nikitəmat otagien məto-inu tıpilat mın kəmoatol nolən kitiəh əm kəm ien mın aupən ikin.
- ²⁴ “Məto, kəsi, nəhməən asol otuwa otəmat itəm rəhatəmat nautə tepət roiu məto-inu, nınotos rəkis nagianən rafin itəm onəkotos.
- ²⁵ Kəsi, nəhməən asol otuwa otəmat itəm nakotagwən pik moatəto təwir lan əh-roiu məto-inu, nəumis otəpanus itəmat.
Kəsi, nəhməən asol otuwa otəmat itəm nakotalah əh-roiu məto-inu, nəpanotasək onəkotasək agin.
- ²⁶ Kəsi, nəhməən asol otuwa otəmat nian netəmim koatıləs-ipər nərgitəmat məto-inu, tıpilat mın kəmotıləs-ipər mihin nərgi ien eıueıuə mın aupən ikin.”

Otolkeike rəhatəmat
tikimır mın
(*Mat 5:38-48; 7:12*)

- ²⁷ Kən təməən mın məmə, “Məto ekatən kəm itəmat itəm nakoatətəlig-in motıtun məmə, nəkotəkəike motolkeike rəhatəmat tikimır mın, kən motol təwir kəm netəm koatətəhau itəmat, ²⁸ kən nian netəmim koatau iərmis-in itəmat, məto itəmat onəkotəpəh-in o Uhgın məmə otos-ipən rəhan nəwırən kəm ilat, kən onəkotəfak o netəmim itəm koatol tərət kəm itəmat.
- ²⁹ “Okəmə suah kit tatem nıkapım, kən ahwin-pən nıkalın kit mın tem. Okəmə suah kit tatıləs rəham kot, kən atətul matıp o nos-ipən mınən rəham sot.
- ³⁰ Os-ipən nat naka kəm etəmim kit itəm tateasiə-in ron ik, kən etəmim itəm təmos rəham neen natimnat, apəs əm, məsəpəh-inən. ³¹ Kən otol təwir kəm netəmim rafin e nolən mın rafin itəm nakotolkeike məmə netəmim okotol mın kəm itəmat.
- ³² “?Okəmə nakotolkeike əm netəm mın u koatolkeike itəmat, nikitəmat təht məmə okıləs-ipər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat mın koatol təwir kəm ilat mın, kən moatolkeike ilat mın. ³³ ?Kən okəmə nəkoatol əm təwir kəm netəm mın əh itəm koatol təwir kəm itəmat, nikitəmat təht məmə okıləs-ipər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat mın koatol əm nat kitiəh mın. ³⁴ ?Kən okəmə nakoategəhan-in natimnat kəm netəmim neen itəm ilat kotıtun nos-ıpa mınən nıtain, nikitəmat təht məmə okıləs-ipər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat mın koategəhan-in natimnat kəm ilat mın məmə nian kit kəpanotos-ipən mın nıtain təhmen.

³⁵ “Məto nəkotəkəike motolkeike rəhatəmat tikimər mīn, kən moatol təwīr kəm ilat, kən moategəhan-in natimnat itəm kəmos məmə okəsotalpīnən. Okəmə nəkotol nəhlan, kən rəhatəmat nətouən asol tətətig, kən nakotuwa nenəti Uhgīn Ilis Agīn, məto-inu in tatol təwīr kəm netəm naumis mīn, kən tatol təwīr mīn kəm netəmim itəm kəsotənən məmə nikilat tagien o natimnat wīr itəm in tatol kəm ilat. ³⁶ Otasəkitun netəmim tahmen əm e rəhatəmat Tata tətəsəkitun netəmim.”

Əsənən nolən rəha etəmim
(Mat 7:1-5, 17-27; 12:34-35)

³⁷ Kən İesu təmən məmə, “Əsənən nolən rəha etəmim məmə in tərət, kən pəs kəsənən rəham nolən məmə in tərət; əsənən məmə suah kit otəkəike mos nalpīnən o təfagə rat kit rəhan, kən pəs kəsənən məmə ik onakəkəike mos nalpīnən o təfagə rat kit rəham; aluīn nolən rat rəha etəmim itəm təmöl kəm ik, kən pəs kaluīn nolən rat rəham. ³⁸ Awte kən məhan nelməm kəm netəmim, kən kos-ipinə natimnat kəm ik, natimnat tepət tepət itəm kəmāii-pən kasin-asin kəgətāin, tər matərīoah itəm okələhəu-pən ilat e nelməm. Okəmə natos-ipən tepət, okos-ipinə tepət kəm ik, məto okəmə natos-ipən noan məsīn əm, okos-ipinə noan məsīn əm kəm ik.”

³⁹ Kən in təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat məmə, “İganəmtin əpīs ko təsītən İganəmtin əpīs kit mīn. !Kəsi, okiawīg-pən e noakimil asol! ⁴⁰ Etəm tatətəlig, in təsaprəkis-inən rəhan İəgətun, məto etəmim itəm tətətəlig-in wīr matətəu-pən İəgətun e nətəligən mīn rafin, in otuwa mahmen e rəhan İəgətun.

⁴¹ “?Təhro nakatən nisip noan məsīn itəm təmuwīn e nİganəmti piam, məto nİkim təsəhtən nİg asol itəm tətətig e nİganəmtim? ⁴² ?Okəmə nakəsehmən nİg asol əpəh e nİganəmtim, kən onakahro mīn-nulan mos-irəkis nisip e nİganəmti piam? !Rəhatəmat nənən təwīr, məto nİkitəmat tamkīmīk! Aupən mos-irəkis nİg asol e nİganəmtim, kən mītun nehm wīrən nisip e nİganəmti piam kit.

⁴³ “O nat əh inəh, İatən məmə, nİg katun tikə itəm tatəe-in nİg kəsunən, tahmen-pən əm e nİg kəsunən təsəe-inən nİg katun, ⁴⁴ məto-inu etəmim tatitun nİg e nehmən noan. Ko etəmim təsəhlən noa nİg katun e nolkosik, kən ko etəmim təsəhlən noa nİg tətəhen e nol e luən. ⁴⁵ Etəm təwīr, nİkin tərīoah e natimnat wīr mīn, kən in tatol natimnat itəm təwīr. Kən etəm tərət, nİkin tərīoah əm e nolən tərət mīn, kən in tatol əm nolən tərət; məto-inu e nian tatəghat, kən natimnat mīn əh e nİkin koatiet.”

⁴⁶ Kən İesu təmən məmə, “?Təhro nakotaun-in İo məmə ‘İərəmərə, İərəmərə,’ məto nəsolən nat naka itəm ekatən? ⁴⁷ Pəs ekəgətun kəm itəmat nolən rəha suah kit itəm tatuwa ron İo, kən matəto nəghatən mīn rəhak, kən matol natimnat mīn itəm ekatən ilat.

⁴⁸ “Kən in tahmen əm e etəmim itəm təmİləkīn rəhan nİmə. Aupən, təmel nisip meİuāİu muwīn mafəl wīr kəpİel apīn əpəh ləhau, kən mİləkīn-pən rəhan İkīn nİmə. Nian nuhən təfİk maİu maruəh muwa mİləs pİkən, məto təsəloalən lan, məto-inu təmİləkīn wīr tİəkİs. ⁴⁹ Məto etəmim itəm tatəto nəghatən rəhak kən məsolən, in tahmen-pən e etəmim itəm tatİləkīn-pər rəhan nİmə tatəpələh-pər əm e nİməptən. Nian nuhən təfİk maİu maruəh muwa mİləs pİkən nİmə, kən əmun nİmə tİet morin mİməlkīn-məlkīn.”

7

Nahatədən rəha etəm-İasol kit rəha mopael mīn
(Mat 8:5-13)

¹ Nian Iesu tæmæghat rækis kəm netəmim un, kən in tæmuwin æpəh e taon Kapaneam. ² Kən ikin əh, etəm-iasol kit rəha mopael min rəha netəm Rom tətatiġ, kən slef kit əh-ikin rəhan itəm in tolkeike pik, mæto slef əh tatimis pik, rəhan nahmæn tepət. ³ Kən e nian etəm-iasol əh tæmæto namnusən rəha Iesu, kən in tæmahləpis netəm-iasol neen rəha netəm Isrel mæmæ okotuwın motən-ipən kəm Iesu mæmæ otuwın mol-wır rəhan slef. ⁴ Kən nian netəm-iasol min əh kəmotuwa motehm Iesu, motətapəh əskasik ron motən mæmæ, “Iərəmərə, tətuatip əm mæmæ nakasitu e suah əh, ⁵ mæto-inu in tolkeike pik kitat netəm Isrel, kən in tæmiləkin nimə rəha nuəfiminən rəhatat.”

⁶ Kən Iesu tæmætəu-pən ilat. Kən e nian kinoatuwa iuəhkır o nimə, etəm-iasol rəha mopael min tæmahl-ipən rəhan min netəmim kotuwın motehm Iesu moatən-ipən mæmæ, “Iərəmərə, əsəlikiamtæn ik o nuwamən, mæto-inu esahmen-pənən mæmæ onəkuwa imak ikin. ⁷ Kən tol min-nəhlan, io esimnæn mehm ik. Ik etəm-iasol kit, mæto io etəm ləhau əm. Mæto əghat əm, kən rəhak slef, in otəsanən min. ⁸ Ekitun mæmæ nimisən əh otəkaike mol nəwiam, mæto-inu io min, rəhak netəm-iasol min kotərəmərə lak, kən iatol nəwialat, kən mopael min neen əh-ikin itəm io ekərəmərə elat. Okəmæ ekən kəm kit mæmæ, ‘Uwin,’ kən tuwin. Kən okəmæ ekən kəm kit mæmæ, ‘Wa,’ kən tuwa. Kən okəmæ ekən kəm rəhak slef mæmæ, ‘Ol nat u,’ kən in tol.”

⁹ Nian Iesu tæmæto nəghatən u, narmin tæmiwig pik o nəghatən rəha suah u. Kən in tæmeirair mən-ipən kəm nimanin netəmim itəm koatətul uarisig in, mæmæ, “Ekatən kəm itəmat mæmæ, suah u sənəmæ in etəm Isrel. Kən nat əpnəpın noanol min rəha Isrel, mæto esəhmən ilat kit itəm rəhan nahatətæn iahgin tahmen-pən lan.” ¹⁰ Kən e nian iahləpis min rəha etəm-iasol kəmotitəlig-pən imə, kəmotehm slef əh tinəsanən rækis.

Iesu tæmosmegəh nəti nəutahlimis kit

¹¹ Kən tæsuwəhən e natimnat min u, Iesu tæmuwin e taon kit, nərgin u Nain, ilat rəhan min netəmim ne nimanin netəmim tepət itəm koatuarisig-in in. ¹² Kəmol fenis e kəpiel titəlau e taon əh, kən e nian Iesu tæmuwa iuəhkır o nafiluə rəha taon, kən tæmehm netəmim koatisi-pən e taon moatalis etəm tæmimis kit. In etəm aluə iərman, nəti nəutahlimis kit noan kitiəh əm. Kən nimanin netəmim tepət rəha taon koataliwək kələh ilat nəutahlimis əh. ¹³ Kən nian Iərəmərə tæmehm nəutahlimis əh, in tæmasəkitun pik, kən mən-ipən kəm in mæmæ, “Əsasəkən.” ¹⁴ Kən tæmuwin mek pet itəm kətalis suah u tæmimis lan, kən kəmotətul. Kən Iesu tæmən-ipən mæmæ, “!Etəm aluə! !Iatən kəm ik mæmæ, ətul!” ¹⁵ Kən etəm tæmimis tinəmegəh minətul, kən mætuoun matəghat. Kən Iesu tæmos-ipən etəm aluə əh kəm rəhan mama.

¹⁶ Netəmim rafin kəmotəgin motasiəp, kən moatənwiwi Uhgın mæmæ, “!Ien asol kit roiu tətatiġ kitat min!” Kən motən min mæmæ, “!Uhgın tæmuwa mæmæ otasitu e rəhan min netəmim!” ¹⁷ Kən namnusən rəha Iesu tæmaiu mitəlau ikin min rafin e nitən Jutia kən e niməptən min rafin iuəhkır ron.

Iesu ne Jon Baptais (Mat 11:2-19)

¹⁸ Netəmim rəha Jon Baptais kəmotən-ipən kəm in natimnat rafin itəm Iesu tæmol ilat. Kən Jon Baptais tæmaun-in rəhan etəmim mil kəiu kuea ron, ¹⁹ kən tahləpis ilau mæmæ okian muehm Iərəmərə muətapəh ron mæmæ, “?Karmə ik suah əh itəm otuwa, o mæta ekotasipən o etəm pişin kit min?”

²⁰ Kən nian suah mil kəmuea muehm Iesu, kəmuən-ipən kəm in mæmæ, “Jon Baptais tæmahl-ipa itimlau ekuea mæmæ ekuətapəh ron ik mæmæ, “?Karmə ik suah əh itəm otuwa, o mæta ekotasipən o etəm pişin kit min?” ”

²¹ Kən e nian əm əh itəm ilau kəmuea muehm Iesu lan, məto Iesu tatol nımısən tepət koatəwır. Neen koatos nımısən pısın pısın mın, neen narmin rat tətətig elat. Kən netəmim tepət nıganəmtılat təpıs, məto Iesu təmol-wır ilat. ²² Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “İatəlig mian muən-ipən natımnat mın u rafın kəm Jon, nat itəm nəmuəto kən muehm. Netəm nıganəmtılat təpıs kınəatəplan nat. Kən netəmim itəm nelkılət tərat kınətəto təwır kən mınətalıwək. Kən netəm mın u kəmos nımısən leprosi, nuwıgılat tınəwır. Kən netəm mın u matəlgılat təmalu, roıu matəlgılat tınəag, kən netəm mın u kəmotımıs, kınətəmegəh mın. Kən ian-rat mın, roıu əh suah kit tınətən-ıarəp nımnusən təwır kəm ilat. ²³ Uhgın otawte-in rəhan nəwırən kəm netəmim itəm kəsətəmeən e rəhalat nahatətəən lak o rəhak nolən.”*

²⁴ E nian ıahləpıs mil rəha Jon ilau kəmtıatəlig mın, kən Iesu təmətuoun matəghat-in Jon kəm nımanın netəmim. In təmən məmə, “?Aupən ıkın, itəmat nəmoatuwin əpəh ıkın taruən-aruən ıkın məmə onəkotehm naka? ? Nəmoatuwin məmə onəkotehm suah kit əpnəpın əm itəm tahmen e nuwıg itəm nımətəg tətəhl tətəhuın-ahıın? !Kəp! ²⁵ ?Okəmə kəpə, kən nəmoatuwin məmə onəkotehm naka, suah kit itəm tətəwın e nəpən wır nəmtın tıəkıs? ! Kəp! Netəm itəm koatuwin e nəpən wır, motəgıen əm e rəhalat nautə, ilat kotatıg e nımə wır mın tahmen e rəha kıg. ²⁶ ?Kən naka əh nəmoatuwin məmə nakotehm, ıen kit, o? Əwəh, nıpahrıenən, məto ıatən kəm itəmat məmə in ılıs taprəkıs-in e ıen. ²⁷ Suah u ınu Nəoa Rəha Uhgın təmatəghat in məmə, ‘Otəplan-tu. İatahl-ıpınə rəhak ıahləpıs itəm otos rəhak nəghatən. In ıtaupən-in ık məmə otol əpen-əpenə e rəham suatıp.’

²⁸ İatən kəm itəmat məmə, netəmim itəm kəmotııir e nətueıntən u, kit təsəprəkıs-ınən suah əh Jon. Məto etəm tətətig ləhau əgın e netəmim rafın e nəməmə rəha Uhgın, in ılıs taprəkıs-in Jon.”

²⁹ Nıan netəmim əpnəpın, ne netəmim rəha nosən məni rəha takıs kəmotəto nəghatən rəha Iesu, ilat kəmotən məmə suatıp rəha Uhgın in suatıp ətuatıp. Koatən nəhlən məto-ınu Jon təmol bəptais rəkıs elat. ³⁰ Məto Farısı mın ne ıəgətun mın rəha Lou, ilat kəməsətegəhanən məmə Jon otol bəptais elat, kən ınəh kəmotərakın suatıp rəha Uhgın e nəmegəhən rəhalat.

³¹ Kən Iesu təmatəghat mın məmə, “?Kən ıo ekən nolən rəha netəmim roıu, məmə tahmen e naka? ?Kən rəhalat nətəlıgən naka? ³² İlat kotahmen-pən əm e nısualkələh itəm nat kit tıkə otol nıkılət tagıen. Kən koatəpələh e suatıp katol maket ıkın, kən motəgət əfəməh motaun-in ılıt mın neen məmə, ‘İtımət emotahl nau kəm itəmat məmə onakoatol danıs rəha nəgıenən lan, məto itəmat nəkəsətolən danıs. Kən itımət emoatasək eıuə rəha nımısən, məto nəsətasəkən kitat mın itımət.’

³³ “İatən mın-nulan məto-ınu nıan Jon Bəptais təmuwa, matətuakəm məsunən nəgwənən nıan tepət o nəfakən, məsənımən wain. Kən itəmat nəkoatən məmə, ‘Suah əh, narmin rat kit tətətig lan.’ ³⁴ Məto ıo, Nəti Etəmim, emuwa mətagwən matənım wain, kən itəmat nəkoatən məmə, ‘!Otəplan-tu, suah əh in etəmim rəha nəgwən pıkən ne etəmim rəha nəpısən, kən motan kələh ılıt netəmim rəha nosən məni e takıs, ne netəmim itəm nol təfəgə!’ ³⁵ Nənətıgən rəha Uhgın ne nəlpəkəuən rəhan in tətətuatıp məmə itımlau Jon ekıəal nat itəm in tolkeıke. Kən nəmegəhən rəha netəmim itəm kotahatətə lan, tətəgətun məmə ınu nıpahrıenən.”

7:22: Aes 35:5-6; 61:1; Luk 4:18 * **7:23:** E nian rəha Iesu, netəmim tepət koatasıpən o Kristo itəm otəpanuwa. Məto nıkılət təht məmə in otol nolən mın itəm tol pısın e nolən mın rəha Iesu. Nıkılət təht məmə Kristo otos nəsanənən o nəluəgınen e kapman rəha Rom. **7:26:** Luk 1:76 **7:27:** Mal 3:1 **7:29:** Luk 3:12 **7:30:** Mat 21:32 **7:34:** Luk 15:2

Pətan rat kit təmau nelki Iesu e senta

³⁶ Kən Farisi kit, nərgin u Saimon, in təmətapəh o Iesu məmə otuwın magwən e rəhan nimə. Kən Iesu təmuwın latuənu, muwın e nıpəgnoa nimə rəha Farisi un matəpələh məmə otagwən.†

³⁷ Kən pətan kit e taon əh in iol təfagə rat, təməto məmə Iesu tətəgwən əpəh imə Farisi ikin. Kən in təmos senta kit muwa itəm nəmtin tiəkis. Senta u tətətig e pətəl kəmol e kəpiel itəm nəmtin tiəkis, katən məmə alapasta. ³⁸ Kən in təmuwa iuəhkir o Iesu mətul e nıkalı nelkin mətasək, nahui nəmtin tətəuon mətəhl-pən e nelki Iesu mınol nelkin tınəpilit. Kən təmafəl nahui nəmtin e nelki Iesu e noanun, kən mətoafəl nelki Iesu matos-ipən nısiain kəm in,‡ kən mol-pən senta e nelkin.

³⁹ Kən Farisi u təmehm nat əh, kən tatən atıp e nıkin məmə, “Okəmə suah əh in ien pahrien, kən okol in təmıtun əm nolən rəha pətan əh itəm tatek nelkin, məmə in iol təfagə rat.”

⁴⁰ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Saimon, iakolkeike məmə ekən nat kit kəm ik.”

Kən Saimon təmən məmə, “İəgətun, ən-tu kəm io.”

⁴¹ Kən Iesu təmən məmə, “Suah kəiu, rəhalau məni təsahmenən, kən iərəməərə kit təmos-ipən məni neen kəm ilau, kən o nian kit ilau okualpın rəhan məni. Kit təmos faif-hanrıit tenarius, kən kit tos fifti tenarius. § ⁴² Nian ilau kənuəruru nos-ipənən nıtain, kən iərəməərə təmən məmə, ‘Uapəs əm nalpınən məni itəm nəmioas.’ ?Kən suah mil u in pəhrüən lan otolkeike pik iərəməərə?”

⁴³ Kən Saimon in təmən məmə, “Nıkkik təht məmə etəm u itəm in təmos məni tepət, kən iərəməərə təmasəkitun pik, in otolkeike pik iərəməərə.” Kən Iesu təmən məmə, “Nəmən pahrien.”

⁴⁴ Kən Iesu təmeirair məplan pətan u, kən mən-ipən kəm Saimon məmə, “?Saimon, natehm pətan u, o kəp? E nian emuwa imam ikin, ik nəməsos-ipamən nəhau kit o nıkuasən e nelkək, məto pətan u, in təmau nelkək e nahui nəmtin mafəl e noanun. ⁴⁵ Nian emuwa, kən Saimon, ik nəməsolən nəmtətin kit itəm tatəgətun məmə nakolkeike io. Məto pətan u, tatoafəl nelkək tatuwın əm nulan, kən nolən rəhan tatəgətun məmə in tolkeike pik io. ⁴⁶ Saimon, ik nəməsauən rəhk-kapə e oel məsin ne, məto pətan u, in təmau nelkək e senta itəm nat kit nəmtin tiəkis. ⁴⁷ Kən tol nəhlan iatən kəm ik məmə, enafəl rafin rəkis rəhan təfagə rat mın itəm tepət tepət, kən tol nəhlan, nolən mın əh itəm tatol, tatəgətun məmə tolkeike pik io. Məto nian iatos-irəkis təfagə rəha etəmim noan məsin, kən kəsi, rəhan nolkeikeən in natiəkəku ron io.”

⁴⁸ Kən Iesu təmən-ipən kəm pətan u məmə, “Reham təfagə rat mın, io enafəl rəkis.”

⁴⁹ Kən netəmim neen mın itəm kəmotəgwən ilat mın, koatən kəm ilat mın məmə, “?Etəmim naka əh itəm tatən məmə tatos-irəkis təfagə rəha etəmim?”

⁵⁰ Məto Iesu təmən-ipən kəm pətan u məmə, “Uhgın təmosmegəh ik məto-inu nəmahatətə lak. Kən uwın, pəs nəməlinuən rəha Uhgın tətətig ron ik.”

† **7:36:** Nian mın neen, netəm Isrel koatətəu-pən nolən rəha netəm Kris ne netəm Rom nian kotəgwən. Məto tepıl rəhalat in ləhau ləhau, kən netəmim kotapıl e nıkalilat motol nelmilat tatətəu-pər rəhalat kaugə, kənu nelmilat matıp tos nagwənən moatun. Kən nelkilat tətəmahl-iarəp katehm wir əm. Inəh Iesu təmol mihin nian pətan əh təmuwa maıkuas e nelkin. Əplan narmın e Mat 26. **7:37:** Mat 26:7;

Mak 14:3; Jon 12:3 ‡ **7:38:** Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmə, pətan əh təmek nelki Iesu e nohlin.

Inu nəmtətin məmə in tatisiai-in pik Iesu, kən nıkin tagien o natımnat itəm Iesu təmol kəm in. § **7:41:** Roiu, faif-hanrıit tenarius tahmen e faif-hanrıit-taosan vatu, kən fifti tenarius tahmen e fifti-taosan vatu.

7:50: Luk 8:48; 18:42

8

Nipitan itəm kəmotasitu e Iesu

¹ Uarisig e natimnat min əh, Iesu in taliwək matuwın e taon min neen ne latuənu min neen. In tatən-iarəp nəghatən rəha Uhgın kən mətamnus-iarəp namnusən təwir rəha nərəməərəən rəha Uhgın. Kən e nian əh, tuelef aposol min rəhan kəmoatətəu-pən. ² Kən nipitan neen min kəmoatuarisig-in Iesu, inu aupən ikin ilat kəmoatimis, o kəmoatos narmin rat min tətətig elat, məto Iesu in təməhg-iarəp narmin rat min kən təmol-wir rəhalat nimisən. Nərgi nipitan min u Meri u katən məmə Maktala itəm Iesu təməhg-iarəp narmin rat sepin lan; ³ ne Joana pətaguıhl rəha Jusa itəm in tatərəməərə e nimə rəha Kig Herot Antipas; ne Susana; ne nipitan tepət min. Nipitan min u koatos-ipən rəhalat məni o nos-nəmtinən natimnat o nasituən e Iesu ne rəhan min netəm tuelef.

*Nimaa nəghatən e niməptən
(Mat 13:1-23; Mak 4:1-20)*

⁴ Nimanin netənim tepət kəmotisi-pən e taon min tepət motuwa o Iesu. Nian kəmotuwa motətul kitəlau lan, kən təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat. In təmən məmə, ⁵ “Suah kit, etəm rəha nəfəən nıkti wit, təmuwın matəra kin nıkti wit tatisas əpəh e nasumən. Kən neen kəmotisas e suatip, kən uarisig netənim kotuwa kaliwək lan, kən məni min kotuwa motun rəkis ilat. ⁶ Kən nıktin neen kotisas-pən e nisip noan məsin itəm kəpiel ləhau lan. Nian koatəwiə, kən motauke məto-inu nəhau tikə ləhau lan. ⁷ Kən nıktin neen kotisas-pən e niki nolkosik. Uarisig, nolkosik ne wit kuəwiə kələh, kən nolkosik tatu-atu-pən lan mətoarus-pən kotimis. ⁸ Kən nıktin neen min kəmotisas-pən e nəptən wir motəwiə motoe-in noalat tepət tepət tahmen e wan-hanrit.”

Nian Iesu təmən rəkis nəghatən u, kən təmagət, mən kəm ilat məmə, “Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.”

⁹ Kən netənim rəha Iesu kəmotəpəh ron məmə, “Uhapik-pa nimaa nəghatən u kəm itimat.” ¹⁰ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat, Uhgın tinerəh rəkis e rəhatəmat suatip məmə itəmat onəkotitun nəghatən rəha nərəməərəən rəha Uhgın itəm tətəluaig. Məto netənim neen, ilat koatos əm e nuəhən nimaa nəghatən min, məmə ilat okoatehm, məto kotəruru, kən ilat okoatəto, məto okol kəsotitunən.”

¹¹ Kən Iesu in təmatəghat məmə, “Nipəti nimaa nəghatən u tol min-nulan. Nıkti wit, inu nəghatən rəha Uhgın. ¹² Nıktin min itəm koatisas e suatip, inu tahmen-pən e netənim itəm kotəto nəghatən rəha Uhgın, kən Setan tatos-irəkis nəghatən rəha Uhgın e rəhalat nətəligən məmə okəsotənən nipahrienən lan, kən Uhgın otəsosmegəhən ilat. ¹³ Kən nıktin min itəm koatisas-pən e nisip noan məsin kəpiel əh ləhau ikin, inu tahmen-pən e netənim itəm koatəto nəghatən rəha Uhgın, kən nıkilat tətəgien ron. Məto nokilat təseiuiəuən isəu, kən koatahatətə e nian əkuəkır əm. Məto nian nəsesauən, o nəratən tuwa e nəmegəhən rəhalat, kən koatəme e rəhalat nahatətəən. ¹⁴ Kən nıktin min itəm koatisas-pən e niki nolkosik, inu tahmen-pən e netənim itəm koatəto nəghatən rəha Uhgın, məto natimnat tepət tətatu-atu-pən e nəmegəhən rəhalat, inəh koatətəlig-in pik natimnat rəha nəmegəhən rəhalat, o ilat kətolkeike nautə tepət, o kətolkeike məmə okotəto təwir e rəhalat nəmegəhən. Kən nəmegəhən rəhalat təsoe-inən nat təwir kit e nəghatən rəha Uhgın. ¹⁵ Məto nıktin itəm tatisas-pən e niməptən təwir, inu tahmen e netənim itəm koatəto nəghatən rəha Uhgın, kən nıkilat tətətip kən məwir, kən ilat kotaskəlīm nəghatən rəha Uhgın tətətig tiəkis e nıkilat. Kən ilat kotalkut matuwın matuwın, kən motoe-in nəmegəhən təwir.”

*Ol wək e nat itəm nakatos
(Mak 4:21-25)*

¹⁶ Kən Iesu təmən-ipən məmә, “?Pah tətasiēpən e lait kən mətaii-pən e pesin, o tatahtu-pən e nipəg pet? !Kəp! Kəsolən mihin. Nian nakotasiepən e lait, kən motətu-pər e tepil məmә netəmim okotehm nat lan. ¹⁷ Kən e nolən kitiah min әm, okәмә suah kit tatahluaig-in nat kit, mətō Uhgın otol әp in, kən okәмә suah kit tatos nəghatən anion kit, mətō Uhgın otən-iarəp. ¹⁸ Nəghatən u itəm nakoatəto, otətəlig-in wir. Etəm itəm tinitun rəkis nipəti nəghatən rəhak, in titun nosən təhmın min. Mətō etəm itəm tāsītunən, in otəmkarəpən e nat itəm nikin tataht məmә tatos.”

*Mama rəha Iesu ne pian min
(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)*

¹⁹ Kən e nian әh, mama rəha Iesu ne pian min kəmotuwa məmә okotehm, mətō okol kəsotuwınən iuəhkır motehm mətō-inu nimanin netəmim tepət koatətlosig-in. ²⁰ Kən netəmim kəmotən-ipən kəm in məmә, “Mama rəham ne pian min ilat әpəh ihluə koatətul, kən kotalkeike məmә okotehm ik.”

²¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmә, “Netəmim rafin itəm koatəto nəghatən rəha Uhgın kən moatətəu-pən, ilat un rəhak netəmim min, rəhak mama ne piak min.”

*Iesu təmən-iəhau nīmətag asol e Lek Kalili
(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)*

²² Nian kit Iesu ne rəhan min netəmim kəmotuwın e pot kit, kən in təmən-ipən kəm ilat məmә, “Pəs kotuwın әpəh entənipən-pən e lek u.” Kən kəmotiuw niuwən motiet. ²³ Nian pot tinətaiu, kən Iesu təmuwın mapil. Kən nīmətag asol kit təmeiuaiu-pa e lek u, kən nəhau təmuwın e nipəgnoa pot, iuəhkır әm pot tətamnım. ²⁴ Kən kəmotəhgaiir e Iesu kən motəmә, “!Ei, Etəm-iasol! !Etəm-iasol! Aiir-ta, okotimis roiu!”

Kən Iesu təmair məghat mən-iəhau nīmətag ne peau-peau asol min məmә, “! Nahmen, uameg-ta!” Kən nīmətag təmurahl nelmin, kən tinəməlinu tinəməlinu. ²⁵ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmә, “?Tahro? ?Rəhatəmat hiə nahatətəən?”

Mətō ilat kınəatəgin, kən narmilat tinatiwig min, kən minəatən-ipən kəm ilat min məmә, “!Ei! ?Etəmim naka u? Nat әpnəpin nīmətag ne nəhau, mətō katuətəlig-in rəhan nəghatən matioal.”

*Iesu təməhg-iarəp narmın rat min e suah kit
(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)*

²⁶ Kən ilat kəmotuwa kiet-arəpa rəha netəm Kerasa ikin, inəh entənipən-pən e lek u, kən kəmotuwar әpəh ipar. ²⁷ Nian Iesu təmuwar, kən әmun etəmim kit әh-ikin təmuwa mehm. Suah un, narmın rat min kotatig lan, kən nuwəh məsın in təməsuwın-inən napən, kən in təsapılən imə, mətō in tətatig әm әh e nipəg kəpiel min, ikin katitənim netəmim ikin. ²⁸⁻²⁹ Aupən ikin, nian tepət, narmın rat әh tatol in tətalməl pik, kən netəmim koatəlis nelkin ne nelmin e sen məmә otaskəlim tiəkis moatehm məmә otəsərəkın-rəkınən natimnat. Mətō e nian rafin tateatip-eatip sen min әh, kən narmın rat tətəkəike kəm in məmә otiet magım muwın әpəh ikin taruən-aruən ikin.

Kən nian ialməl u təmehm Iesu, təmearıg әfəmәh, muwa morin-pən e nelki Iesu, kən mətəgət məmә, “!Iesu, Nəti Uhgın Ilis Agın! ?Nakəmә onakahro io? ! Awi, iatətapəh ron ik məmә onəsolən nalpinən asol kit kəm io!” Narmın rat u təmən nəhlan mətō-inu Iesu tinən rəkis məmә in otiet magım e suah u.

³⁰ Kən Iesu təmətapəh məmə, “?Nərgəm pah?” Kən in təmən məmə, “Nımanin Tepət.” Təmən nəhlan məto-inu narmin rat tepət kəmotatig lan.

³¹ Kən narmin rat min kəmotətapəh əskasik o Iesu məmə, “Onəsahl-ipənən itimat e nıpəg itəm namnun tikə tapinəp, u imə nalpinən.”

³² Kən ikin əh e nıkalı nitot, pikəs min tepət kotagwən motan əh-ikin. Kən narmin rat min kəmotasək moatən-ipən kəm Iesu məmə, “Awi, egəhan-in itimat ekotuwın e pikəs min əh.” Kən Iesu təmegəhan-in ilat kotuwın.

³³ Kən narmin rat min u kəmotiet e suah un motuwın e pikəs min, kən pikəs min ilat rafin kəmotaiu moteuiuiu ikin təkul-əkul ikin, kən motiet-pən e lek motamnın.

³⁴ Nian netəm kotagwən pikəs min kəmotehm nat u, kəmotiet motagim motuwın moatən-iarəp namnusən rəha natımnat min u e taon rəhalat ne ikin min rafin titəlau lan. ³⁵ Kən netəmim kəmotiet e taon moatuwın məmə okotehm natımnat min əh. Kən kəmotuwa motehm Iesu, kən motehm min suah un itəm narmin rat min kəmotiet rəkis lan, in tatəpələh iuəhkır e nelki Iesu, tınəsalmələn, kən minuwın-in rəkis rəhan napən. Kən netəmim rəha taon koatəgin.

³⁶ Kən netəmim itəm kəmotehm ətuatıp nat u e nıganəmtılat, ilat kotamnus tatuwın kəm netəmim neen min moatən-iarəp məmə Iesu təmahro nulan mol-wır suah əh, itəm aupən ikin narmin rat min kəmotatig lan. ³⁷ Kən netəmim rafin u kotatig iuəhkır ikin Kerasa, kəmotən-ipən kəm Iesu məmə otiet iməlat ikin, məto-inu ilat kınəatəgin pik. Kən əmun in təmuwın e pot məmə okotasə moatuwın entənıpən-pən ikin.

³⁸ Məto suah u itəm narmin rat min kəmotiet lan, in təmətapəh o Iesu məmə, “!Awi, pəs ekımnə kitat!” Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, ³⁹ “İtalig matuwın imam ikin, muwın mən-iarəp natımnat min itəm Uhgın təmol kəm ik.” Kən suah u təmuwın ikin min rafin e taon iman ikin matən-iarəp natımnat min rafin itəm Iesu təmol kəm in.

Pətagwəhl kit itəm tatımıs ne pətan əkəku kit itəm təmımıs

(Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)

⁴⁰ Nian Iesu təmıtəlig-pa min e entənıpən-pa lan e lek u, netəmim nıkilat təmagien məmə kınətehm min Iesu, məto-inu ilat kəmoatəsahgin. ⁴¹ Kən etəmim kit təmuwa mehm, nərgin u Jaeras, itəm in etəm-iasol kit rəha nımə rəha nuəfımınən. Təmuwa meiuuiu misin nulin e nısiııən, matəkəike e nətapəhən kəm Iesu məmə in otuwın əpəh iman ikin, ⁴² məto-inu rəhan pətan əkəku tatımıs pik rəhan nahməən tepət, kən otəsuwəhən tımıs. In noan kitiəh əm, rəhan nup tuelef.

Kən Iesu təmalıwək matuwın o pətan əkəku əh, kən nımanin netəmim tepət kəmotuwa kıtəlau lan katıləs-pikən-ləs-pikən. ⁴³ Kən pətan kit təmuwa o Iesu itəm tatos nımısən rəhalat nıpitan nian rafin əm minos nup tuelef, kən təmuwın o netəmim tepət itəm koatol mərısın, məto okol kit təsol-wırən. ⁴⁴ Kən pətan əh təmısi-pən e məntaa Iesu ikin, kən meə-pən mek nıpəgnəmtı nıməhan rəha Iesu, kən əmun roiu agın-əh min əm, rəhan nımısən təmol namnun.

⁴⁵ Kən Iesu tən məmə, “?Ei, pah təmek io?”

Kən nian ilat rafin kəmotən məmə kəp, kən Pita təmə, “!Etəm-iasol, nımanin netəmim tepət koatıləs-pikən-ləs-pikən ik!”

⁴⁶ Məto Iesu tən məmə, “Kəp. Ekıtun məmə suah kit təmek io məto-inu eməto məmə nəsanənən təmıet lak.”

⁴⁷ Kən e nian pətan əh tınıtun məmə okol in təsəhluaigən, in təmuwa mətasiəp-asiəp pik, kən misin nulin matos-ipən nısiııən kəm Iesu. Kən e nıganəmtı netəmim rafin, tatən-iarəp kəm Iesu məmə təmek in o naka, kən matən-iarəp min məmə e nian təmek in, kən roiu agın-əh min əm, rəhan

nimisən təmol namnun. ⁴⁸ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nətik pətan, rəham nahatətəən lak təmol-wir ik. Kən atuwir, pəs nəməlinuən rəha Uhgın tətətig ron ik.” ⁴⁹ Nian Iesu təmatəghat əh, kən etəmim kit təmisi-pən imə Jaeras ikin met-arəpa, kən mən kəm Jaeras məmə, “Nətim pətan əkəku tinimis rəkis. Əsəlikiamtəən iəgətun.”

⁵⁰ Məto nian Iesu təməto nəghatən əh, in təmən-ipən kəm Jaeras məmə, “Əsəginən. Ahatətə əm lak, kən pətan əkəku rəham, in otəwir min.” ⁵¹ E nian Iesu təmuwa met-arəpa e nimə rəha suah əh, kən təmit-irəkis əm Pita, ne Jon, ne Jemes, ne mama ne tata rəha pətan əkəku itəm in təmimis, məmə ilat əm okotuwir imə. ⁵² Nətimim rafin koatasək əfəməh moatəun-əun o pətan əkəku əh, məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Əsotasəkən. Pətan əkəku u in təsimisən. In tətəpəl əm.”

⁵³ Kən ilat kotalah-əsan lan məto-inu ilat kotitun məmə pətan əkəku əh tinimis rəkis. ⁵⁴ Məto Iesu təməa-pən mİLəs nelmi pətan un kən maun-in məmə, “Pətan əkəku, ətul.” ⁵⁵ Kən əmun pətan əkəku apon təməmegəh min mətul. Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otos-ipən nat kit tun.” ⁵⁶ Kən rəhan mama ne tata, narmİlau təmiwig pik, məto Iesu tən-ipən kəm ilau məmə, “Onəkəsüən-iarəpən natimnat min u kəm suah kit.”

9

Iesu təməhl-ipən rəhan netəm tuelef məmə okotən-iarəp nəməməəən rəha Uhgın

(Mat 10:5-15; 14:1-2; Mak 6:7-16)

¹ Kən Iesu təmuəfimİN rəhan netəm tuelef kotuwa kitİəh, kən təmos-ipən nəsanənən kəm ilat kən mətegəhan-in rəhan nepətən o nəməməəən kəm ilat məmə ilat kotitun nəhg-iarəpən narmin rat min, kən məmə ilat okotol-wir nimisən min. ² Kən Iesu təməhl-ipən ilat məmə okotən-iarəp nəməməəən rəha Uhgın, kən məmə okotol-wir netəmim itəm koatimis.

³ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian onəkotuwir, məsotosən natimnat neen rəha naliwəkən rəhatəmat, natimnat itəm kotahmen-pən e kasikin, o kətim, o nagwənən, o məni, kən məsotosən napən kəiu. ⁴ Kən e nian itəmat nakotuwir e latuənu kit motatig e nimə kit, nimə u inun onəkotatig əm lan mətoarus-pən nian itəmat onəkotiet lan. ⁵ Kən ikin pəhrüən onəkotuwir ikin, okəmə netəmim nikilat təsagienən məmə nakotuwa motatig itəmat min ilat, kən otopəspis rəkis nimoulul e nelkitəmat motiet. Inu nəmtətin kit tətəgətun məmə nakotapəs ilat, kən niki Uhgın tərət olat.”

⁶ Kən ilat kəmotiet motaliwək motuwir latuənu min moatamnus-iarəp namnusən təwir, kən ikin min rafin koatuwir ikin, moatəfak o netəmim tepət, kən kotəmegəh.

⁷ Kən Kig Herot Antipas u in iəməməə e nitən Kalili, in təməto namnusən rəha natimnat min u itəm Iesu tatol ilat. Kən təmətəlig-in muwir minəruru əfəməh məto-inu netəmim neen kotən məmə Jon Baptais tinəmegəh min, ⁸ kən netəmim neen min kəmotən məmə Elaija tinuwa min, kən netəmim neen kəmotən məmə in ien kit rəha Uhgın aupən ikin itəm təməmegəh min. ⁹ Kən Herot Antipas təmən məmə, “Jon u, io enəmohtip rəkis rəhn-kapə. ?Məto etəmim pah u iatəto rəhan namnusən?” Kən in təmətegəs-in Iesu məmə otəplan.

*Iesu t̄amagw̄an net̄amim
faif-taosan*

*(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44;
Jon 6:1-14)*

¹⁰ K̄an aposol min r̄aha Iesu k̄amotit̄alig-pa min ron, k̄an mot̄an-ip̄an k̄am in nat̄imnat rafin it̄am k̄amotol. K̄an in t̄amit ilat motiet r̄akis e net̄amim, motuw̄in əp̄əh e taon p̄isin kit min, n̄ərḡin u Petsaeta. ¹¹ M̄əto e nian net̄amim k̄amot̄əto namnus̄ən m̄əmə Iesu t̄inuwa, k̄an k̄amotuwa motuaris̄ig-in ilat. K̄an Iesu n̄ikin t̄amagien əm nian in t̄əmehm ilat, k̄an in tat̄əḡətun ilat e n̄əram̄ər̄ən r̄aha Uhḡin, k̄an matol-w̄ir net̄am koat̄imis kot̄əmeḡəh min.

¹² K̄an ehnaip̄an iuəhk̄ir o napin̄əp̄ən, net̄am t̄uelef r̄aha Iesu k̄amotuwa ron, moat̄ən m̄əmə, “T̄əram̄ərə. Ahl-ip̄an net̄amim rafin koatuw̄in əp̄əh e latuənu min m̄əmə okoteḡəs-in ikin t̄əw̄ir kit r̄aha nap̄il̄ən k̄an moteḡəs-in nagw̄ənən it̄am okotun m̄əto-inu, ikin-u koatan ikin roiū, in lim̄inan.”

¹³ M̄əto in t̄əmən-ip̄an k̄am ilat m̄əmə, “K̄əp, it̄əmat əm. On̄əkotagw̄ən net̄am min əh.” K̄an ilat kot̄ən m̄əmə, “It̄imat ekoatos əm p̄iret faif ne n̄əm k̄əiu. ? Tahro? ?Nakolkeike m̄əmə ekotuwin motos-n̄əmt̄in nagw̄ənən kit min n̄iḡi n̄imanin net̄amim min əh rafin?” ¹⁴ K̄amot̄əghat n̄əhlan m̄əto-inu net̄amim t̄əp̄ət t̄əp̄ət it̄am k̄amotuwa ikin əh, ok̄əmə kafin n̄əman əm, k̄an ilat rafin faif-taosan.

M̄əto Iesu t̄ən-ip̄an k̄am r̄əhan min net̄amim m̄əmə, “Otuw̄in motor ilat fite fite mot̄ən m̄əmə okot̄əp̄ələh.” ¹⁵ K̄an r̄əhan min net̄amim k̄amotor ilat mihin n̄əhlan, k̄an net̄amim rafin k̄amot̄əp̄ələh.

¹⁶ K̄an Iesu t̄əmos p̄iret əh faif ne n̄əm k̄əiu, masip̄ər e neai, k̄an mat̄əfak k̄am Uhḡin o nagw̄ənən, k̄an m̄əmkas matos-ip̄an k̄am r̄əhan min net̄amim m̄əmə okotos-ip̄an k̄am net̄amim. ¹⁷ K̄an net̄amim rafin k̄amotagw̄ən motuw̄in n̄ərp̄ilat tasis. K̄amotap̄əs n̄imism̄isi nagw̄ənən, k̄an net̄amim r̄aha Iesu k̄amotaii-p̄ən e k̄ətim asol ilat t̄uelef it̄am k̄amot̄ər k̄ər w̄ir.

*P̄ita t̄əmən m̄əmə
Iesu in Kristo*

(Mat 16:13-20; Mak 8:27—9:1)

¹⁸ K̄an nian kit, Iesu ne r̄əhan min əm kotatig, k̄an Iesu tat̄əghat k̄am Uhḡin e n̄əfak̄ən. K̄an in t̄əm̄əp̄əh olat m̄əmə, “?Net̄amim koat̄əghat-in io m̄əmə io pah?” ¹⁹ M̄əto kot̄ən m̄əmə, “N̄een koat̄ən m̄əmə ik Jon Baptais. K̄an neen koat̄ən m̄əmə ik ien Elaija. K̄an neen koat̄ən m̄əmə ik ien kit r̄aha Uhḡin aup̄ən ikin it̄am t̄in̄əmeḡəh min.” ²⁰ K̄an Iesu t̄əm̄əp̄əh olat m̄əmə, “?M̄əto it̄əmat nakot̄əmə pah u io?” K̄an Pita t̄əmən m̄əmə, “Ik Kristo it̄am Uhḡin t̄əmən m̄əmə otahl-ipa.”

²¹ M̄əto Iesu t̄əmən-iəhau əskasik ilat m̄əmə ok̄əsot̄ən-iar̄əp̄ən n̄əghat̄ən min əh k̄am net̄amim. ²² K̄an in t̄əmatig m̄ən min k̄am r̄əhan min net̄amim m̄əmə, “Nat kit it̄am ot̄ək̄əike muwa mol n̄ipahrien̄ən lan, m̄əmə io, N̄əti Et̄amim, oek̄əto nahm̄əən e nat̄imnat t̄əp̄ət. K̄an net̄am-iasol min r̄aha noanol r̄aha Isrel, ne pris asol min, ne īəḡətun min r̄aha Lou, ilat okot̄əuhlin m̄əntaalat k̄am io, k̄an motohamnu io, k̄an ek̄imis. M̄əto nian it̄am tatol kisil lan, Uhḡin otol ek̄əmeḡəh min e n̄im̄is̄ən.”

²³ K̄an Iesu t̄əmən-ip̄an k̄am r̄əhan net̄amim m̄əmə, “Et̄am u tolkeike m̄əmə otuwa muaris̄ig-in io, in ot̄ək̄əike maluin at̄ip in, k̄an e nian rafin in ot̄ək̄əike m̄il̄əs r̄əhan n̄iḡ k̄əm̄əluau muaris̄ig-in io, ²⁴ m̄əto-inu et̄amim it̄am tolkeike m̄əmə otosmeḡəh r̄əhan n̄əmeḡəh̄ən e n̄ət̄ueint̄ən u, k̄an otakiəh e r̄əhan n̄əmeḡəh̄ən lilin. M̄əto et̄amim it̄am ot̄imis o n̄ərḡək, k̄an in otos n̄əmeḡəh̄ən

lilin. ²⁵ ?Okəmə suah kit tatos rafin natimnat rəha nətueintən u, kən otimis ron, in otiləs nat wir naka? ²⁶ Okəmə nətaulis-in io mətaulis-in min rəhak nəghatən, kən Nəti Etənim in otaulis-in min ik e nian itəm in otatuwa e nepətən əhag-əhag ne nəsanənən rəhan, ne nepətən əhag-əhag ne nəsanənən rəha Tata rəhan ne nagelo min itəm kotasim. ²⁷ Məto iatən nīpahrienən kəm itəmat məmə, itəmat neen itəm nəkoatətul ikīn-u, uarisig nəpanotimis məto nakotaupən motehm nərəmərən rəha Uhgīn.”

*Iesu ne Moses ne Elaija
(Mat 17:1-8; Mak 9:2-8)*

²⁸ Uarisig e nəghatən əh rəha Iesu, kən iuəhkīr nian eit tīnuwa minuwīn rəkis, kən Iesu təmit Pita, ne Jon, ne Jemes kəmotuwīn əpəh ilis e nitot məmə okotəghat kəm Uhgīn e nəfakən. ²⁹ Kən e nian in təmatəfak, kən rəhn-kapə tīnuwa minol pīsīn, kən napən rəhan təmuwa mərūən matipit-īpīt. ³⁰ Kən əmun Moses ne Elaija kəmuət-arəpa muətul mətəhaləghat iləhal Iesu, ³¹ kən nəhag-əhagən asol kit təmasiə mītəlau elau, kən katəhaləghat-in nīmīsən rəha Iesu əpəh Jerusalem itəm otol nəghatən rəha ien min rəha Uhgīn otuwa mol nīpahrienən lan.*

³² Məto Pita ne təs mil, napīlən tīnos rəkis iləhal, kən kəməhalapīl məsīn. Məto nian kəməhalaiir, kəməhalehm nəhag-əhagən asol tītəlau e Iesu, kən kəməhalehm Moses ne Elaija katuətul iləhal Iesu. ³³ Kən nian suah mil kīnətuagīm minatian isəu o Iesu, kən Pita təmən-īpən kəm Iesu məmə, “Iərəmərə, təwir məmə itiməhal etəhalatig ukīn-u. Pəs ekəhaliləkīn makeen kisil, rəham kit, kən rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit.” Məto in təmatəghat əpnapīn əm, təsitunən məmə nəghatən naka in tatən. ³⁴ Kən e nian in təmatəghat əh, nimal napuə təmuwa malpīn ilat, kən nian napuə təməfətāin iləhal, kəməhaləgīn kəməhaləgīn. ³⁵ Kən ilat kəmotətə nəwīa suah kit təmīsīpən e nimal napuə, tatən məmə, “Inu nətik itəm io emītəpun. !Əhalətəlig-in wir!”

³⁶ Nian kīnotətə rəkis nəwīa Uhgīn təməghat un, kən Pita ne Jon ne Jemes kəməhaləplan əm Iesu. Kən e nian min əh, kəsəhalənən natimnat min əh kəm suah kit min, kəsəhaləghat-inən natimnat min u itəm kəməhaləplan.

*Iesu təmahl-iarəp narmīn rat e suakəku kit
(Mat 17:14-23; Mak 9:14-32)*

³⁷ Kən kəmən lawīg in, nian Iesu ne rəhan etənim miləhal kəmotīsī-pər ilis e nitot moteiuaiu-pa, kən motehm netənim tepət kəmotuwa ron. ³⁸ Kən netəm min əh kit təmaun-in əfəməh Iesu məmə, “Iakolkeike məmə nakuwa masitu e rəhak suakəku iərman, məto-inu in noanahli iouen kitīəh əm. ³⁹ Nian tepət, narmīn rat kit tatuwa lan, kən mol in tətəgət pīk, kən mol nīpətīn tətasiəp-asiəp matol matol, nahui noan ruən min kotiet, kotahmen əm e sop. Narmīn rat əh tətərəkīn pīk in, kən mətaskəlīm in, iuəhkīr təsapəsən in. ⁴⁰ Kən io emətəpəh o rəham min netənim məmə okotəhg-iarəp narmīn rat u, məto okol kəsotəhg-iarəpən.”

⁴¹ Kən Iesu in təmən-īpən kəm ilat məmə, “Itəmat netəm roiu ne, rəhatəmat nahatətəən tikə. Kən rəhatəmat nətəligən təsətuatīpən. Enəpou-in itəmat. ? Oekatig kitat min itəmat nian kuwəh? It nətīm muwa ukīn-u.”

⁴² Kən nian suakəku u təmatuwa əh o Iesu, kən narmīn rat təmahtīgəpīs tīet morin-pən e nīsīp, mol nīpətīn tətasiəp-asiəp. Məto Iesu təməghat əskasik kəm

9:24: Mat 10:39; Mak 8:35; Luk 17:33; Jon 12:25   **9:26:** Mat 10:33; Luk 12:9   * **9:31:** Nəghatən Kris ətuatīp tatən məmə, “kən katəhaləghat-in nian in otiet magīm əpəh Jerusalem.”   **9:31:** Luk 9:22
9:32: 2 Pita 1:16-18   **9:35:** Luk 3:22

narmîn rat un, kən məhg-iarəp narmîn rat tiet, kən mol suakəku təwîr. Kən təmos-ipən suakəku titəlig-pən mehm rəhan tata.

⁴³ Kən ilat rafin, narmilat təmiwig o nəsanənən asol rəha Uhgîn. Məto nian netəmim narmilat təmiwig o natimnat rafin itəm Iesu təmol ilat, kən in təmən-ipən kəm rəhan mîn netəmim məmə, ⁴⁴ “Otos nəghatən u tatite mamnim e nikitəmat kən məsotaluinən. Io Nəti Etəmim, suah kit otegəhan-in-pən io e nelmi tikimîr mîn rəhak.” ⁴⁵ Məto rəhan mîn netəmim kəsotitunən nîpəti nəghatən u məto-inu Uhgîn təməhluaig-in nîpəti nəghatən u məmə ilat okəsotitunən, kən ilat kinotaulis-in nətəpəh-inən nîpəti nəghatən u o Iesu.

?Pah in iahgin etəm keike?

(Mat 18:1-5; Mak 9:33-40)

⁴⁶ Kən netəmim rəha Iesu koatol nîkilat mîn məmə pah in iahgin etəm-iasol, etəm keike taprəkis-in ilat. ⁴⁷ Məto Iesu təmitun rəhalat nətəligən mîn, kən in təmos suakəku kit mit muwa tətul e nîkalin, ⁴⁸ kən tən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə suah kit, nîkin tagien məmə otos suakəku kit mehm wîr, kən in tatol min-nəhlan e nərgək, kən in tahmen-pən əm məmə in tatos io, matehm wîr io. Kən etəm tatos io e nîkin agien, in tatos Uhgîn itəm təməhl-ipa io. Inu nîpahrienən məto-inu etəm tatos-iəhau in ləhau agin, in otuwa in etəm-iasol, etəm keike.”

⁴⁹ Kən Jon təmən məmə, “Iərəmərə. Itimat emotehm suah kit tatəhg-iarəp narmîn rat mîn e nərgəm, kən emotən-iəhau məmə otəsol wəkən məto-inu sənəmə in rəhatat kit etəmim.” ⁵⁰ Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Əsən-iəhauən in məto-inu, okəmə suah kit təsolən tikimîr itəmat mîn, kən in iolitəmat.”

Netəm Sameria neen nîkilat təməsagienən o Iesu

⁵¹ Kən tînuwa iuəhkir o nian itəm Uhgîn otos Iesu lan muwîn əpəh e nego e neai, kən Iesu təmən-ipən atîp kəm in məmə otəkəike muwîn Jerusalem, kən nat kit tikə məmə otahtosig-in. ⁵² Kən in təməhl-ipən netəmim neen kotos rəhan nəghatən motaupən-in motuwîn əpəh latuənu kit Sameria məmə okotol əpen-əpenə rəhan. ⁵³ Məto netəm əh-ikîn əh, kəsotolkeikeən məmə in otuwîn matig iməlat ikîn məto-inu, ilat kotitun wîr məmə tatuwîn Jerusalem. ⁵⁴ Kən nian rəhan etəmim mil, Jemes ne Jon, ilau kəmuehm natimnat mîn əh, kən kəmuən məmə, “?Iərəmərə, nakolkeike məmə ekuaun-in nîgəm tisi-pən əpəh ilis e nego e neai meiuaiu muwa mus ilat?”† ⁵⁵ Məto Iesu təmeirair məhai ilau. ⁵⁶ Kən kəmotuwîn mîn latuənu pisin kit mîn.

Netəmim neen kəmoatən məmə okotuarisig-in Iesu

(Mat 8:19-22)

⁵⁷ Kən e nian Iesu ne rəhan mîn netəmim kəmotaliwək moatuwîn e suatîp, kən suah kit təmən-ipən kəm in məmə, “Io ekuarisig-in ik, ikîn pəhruən onəkuwîn ikîn.”

⁵⁸ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Kuri iarupîn mîn, rəhalat nîpəg tatig məmə okotapil ikîn. Kən mənig mîn, nimaalat tatig məmə okotapil ikîn. Məto io Nəti Etəmim, nîmə rəhak tikə o napilən.”

⁵⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm suah kit mîn məmə, “Wa, kilau min ik, muwa ik rəhak etəmim.” Məto suah un tən-ipən məmə, “Iərəmərə, awi. Egəhan-in io ekuwîn pitən mītənim rəhak tata.” ⁶⁰ Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Kəp, apəs-pən. Pəs netəm kinotimis rəkis e nîkilat, koatitənəm atîp ilat mîn. Məto ik, uwîn mən-iarəp nərəmərəən rəha Uhgîn.”

9:44: Luk 9:22   **9:45:** Luk 18:34   **9:46:** Luk 22:24   **9:48:** Mat 10:40   **9:50:** Mat 12:30; Luk 11:23   † **9:54:** Naoa oas mîn neen rəha Oltesteman katilpîn nəghatən u məmə, “tahmen e Elaija.” Afn-tu 2 King 1:9-16   **9:54:** 2 King 1:9-16

⁶¹ Kən kit mīn tatən mēmə, “Iərəmərə, ekətəu-pən ik muwa io etəmim rəham, mətə awi, əpəs pitən ekitəlig-pən mīn imak ikin mauiatipin rəhak mīn netəmim.”

⁶² Mətə Iesu təmən-ipən kəm in mēmə, “Okəmə suah kit tətəoun matol wək rəha Uhgīn, mətə rəhan nətəligən tatuwin o nat pisin pisin mīn neen, kən suah u təsahmen-pənən mēmə Uhgīn otərəmərə lan.”

10

Iesu təmahl-ipən rəhan netəmim sepinte-tu kotamnus-iarəp namnusən təwir

¹ Uarisig e natimnat mīn əh, Iərəmərə təmitəpun rəkis sepinte-tu netəmim neen mīn rəhan, kən təmahl-ipən ilat kəiu kəiu kotaupən-in moatuwin e taon mīn ne ikin mīn neen mīn itəm Iesu təpanuarisig muwin ikin.

² Kən təmən-ipən kəm ilat mēmə, “!Otəplan-tu! Nagwənən tepət əpəh e nasumən itəm kinotimətə, mətə iolwək mīn noan məsin əm kotəulək-in. Kən otəfak-pən o etəm-iasol rəha nasumən mēmə otahl-ipa iolwək mīn tepət mēmə okotuwīn kəulək-in nasumən rəhan. ³ Otuwin, mətə nəkotəkəike motitun mēmə io etahl-ipən itəmat mēmə nakotuwīn tahmen-pən e sipsip əlkələh mīn itəm kotaliwək moatuwin ilugīn e kuri iarupīn mīn. ⁴ Kən onəkəsotosən kətim əkəku rəha mənī, ne kətim, ne put, kən əsotamegən e suatip katəghat kəm netəmim.

⁵ “Nimə naka itəm onəkotuwīn ikin, nakotaupən motən-iarəp mēmə, ‘!Pəs nəməlinuən otətətig ikin!’ ⁶ Okəmə etəm rəha nəməlinuən əh-ikin, kən rəham nəfakən otuwa mol nīpahrienən, kən nəməlinuən otətətig ron. Mətə okəmə etəm tol nəhlan tikə, kən noa rəham nəfakən otitəlig-pa mīn ron ik. ⁷ Kən otətətig əm e nimə kitəh əm, sotapilən e nimə pisin pisin mīn. Kən nagwənən naka itəm okoatos-ipinə kəm itəmat, otun. Kən nənimən naka okotos-ipinə, otənim. Mətə-inu in tətəuətəp əm mēmə suah kit itəm tatol wək, in tətəuətəp mēmə in otos nətəouən lan.

⁸ “Nian itəmat nakotuwīn taon kit, okəmə nīkilat tətəgien otəmat, kən otun nagwənən naka itəm koatos-ipinə kəm itəmat, ⁹ kən otol-wir netəmim itəm koatimis motətətig ikin, kən motən-iarəp kəm ilat mēmə, ‘Nərəmərəən rəha Uhgīn tatuwa iuəhkīr otəmat.’ ¹⁰ Mətə okəmə nakotuwīn e taon kit, kən netəmim nīkilat təsəgienən otəmat, kən otuwīn motaliwək e suatip asol mīn, kən motən mēmə, ¹¹ ‘Nīmoulul rəha nisip itəm tətətətig e nelkitimat, ekoatoahapispis rəkis, in nəmtətin tətəgətun mēmə nəmotol təsahmenən, kən Uhgīn təmapəs itəmat. Mətə nəkotəkəike motitun mēmə nəərəmərəən rəha Uhgīn tīnatuwa iuəhkīr rəkis.’ ¹² Kən iatən nīpahrienən kəm itəmat mēmə, Uhgīn otol nalpīnən asol kəm ilat taprəkis-in nalpīnən rəha taon rat əh Sotom aupən.”

¹³ “!Itəmat netəm Korasin, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! !Itəmat netəm Pətsaeta, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! Mətə-inu emol pap nat pispis tepət e taon mil rəhatəmat! Kən okəmə emol natimnat mīn əh əpəh Taea ne Saeton aupən, okol netəmim əh-ikin əh kəmotəuhlin rəhalat nətəligən e nolən rat mīn, kən ilat kəmotuwīn e natimnat rat motuwīn moatəpələh e nəmtap e nigəm motəgətun mēmə koatəto tərət aɡin o rəhalat nolən rat mīn. ¹⁴ Mətə e nian əh itəm Uhgīn otol nalpīnən kəm netəmim, nalpīnən rəhatəmat in otəskasik, maprəkis-in nalpīnən rəha netəm Taea ne Saeton aupən ikin. ¹⁵ ? Kən itəmat netəm Kapaneam, nīkitəmat təht mēmə Uhgīn otiləs-ipər itəmat e

9:61: 1 King 19:20   **10:1:** Mak 6:7   **10:2:** Mat 9:37-38; Jon 4:35   **10:3:** Mat 10:16   **10:4:** Mat 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5   **10:7:** 1 Kor 9:6-14; 1 Tim 5:18   **10:8:** 1 Kor 10:27   **10:11:** Wək 13:51; 18:6   **10:12:** Jen 19:24-25; Mat 10:15; 11:24

ikin rəha nisaiian əpəh e nego e neai? !Kəp! Məto Uhgın otıləs-iəhau itəmat nakotuwin ləhau agin, ikin itəmat onəkotaulis ikin.”

¹⁶ Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min məmə, “Netəmim itəm koatətəlig-in itəmat, koatətəlig-in io. Kən netəmim itəm koatəuhlin məntaalət kəm itəmat, koatəuhlin məntaalət kəm io, kən netəmim itəm koatəuhlin məntaalət kəm io, koatəuhlin məntaalət kəm suah u itəm təmahli-pa io.”

Netəmim rəha Iesu sepinte-tu kəmoatitəlig

¹⁷ Kən netəmim min rəha Iesu ilat sepinte-tu kəmotitəlig-pa min, kən nikilat tətəgien moatən kəm Iesu məmə, “!Iərəmərə, nat əpnəpən narmın rat min, məto nian itimat ekotəghat e nərgəm, kən ilat koatol nəwiatimat!” ¹⁸ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io emehm Setan təmisi-pər ilis e neai meiuaiu tahmen-pən e nıpitən. ¹⁹ Otətəlig-tu. Io enos-ipinə rəkis nəsanənən kəm itəmat, inəh itəmat nəkotitun nequətəinən sinek min ne skopion* min. Kən nəsanənən itəm iatos-ipinə kəm itəmat, in taprəkis-in nəsanənən rəha tikimır rəhatat, Setan. Kən okol nat kit təsərəkənən itəmat. ²⁰ Inəh nıpahrienən. Məto nəsoəgienən məmə narmın rat min koatol nəwiatəmat, məto oəgien əm məto-inu Uhgın təməte rəkis nərgitəmat əpəh e nego e neai.”

²¹ Kən e nian əh, Iesu nikin tətəgien pik e nəgienən itəm tətisi-pən e Narmın Rəha Uhgın, kən in təməfak mən məmə, “Tata Uhgın, ik Iərəmərə rəha natimnat rafin ilis e neai ne ləhau e nətueintən. Iatənwiwi ik məto-inu nəməhluaig-in nıpəti natimnat min u e niganəmti netəmim itəm kotenatig motitun wır nat. Kən nəmol-arəp kəm netəmim itəm kotahmen-pən əm e nisualkələh məmə okotitun wır. Əwəh, Tata, inu nat kit itəm nakolkeike.”

²² Kən Iesu təmatəkəike matəghat kəm ilat məmə, “Rəhak Tata təmegəhan-in-pa rəkis natimnat rafin e nelmək. Tata əm titun Netin. Kən Nətin əm ne netəmim neen, ilat min əm kotitun Tata. Ilat u netəmim itəm Nətin təmitəpun ilat məmə in otol-arəp Tata rəhan kəm ilat.”

²³ Kən Iesu təmeirair məghat əm kəm rəhan min netəmim məmə, “! Nəkotatig e nəwırən pahrien məto-inu itəmat nakoatehm e niganəmtitəmat natimnat min əh! ²⁴ Iatən kəm itəmat məmə, aypən ikin ien min tepət, ne kig min tepət, kəmotolkeike pik məmə okotehm natimnat min u itəm itəmat nakoatehm, məto kəməsotehmən. Kən ilat kəmotolkeike məmə okotəto natimnat min itəm nakoatəto, məto kəməsotətəən.”

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e etəm təwır kit rəha Sameria

²⁵ Kən e nian əh, ienatig kit e Lou təmətul meiuə əm e nətapəhən kit kəm Iesu məmə otehm-tu okəmə Iesu in tenatig wır o kəp. In təmən məmə, “?Iəgətun, oekahro min-nulan mos nəmegəhən lilin?” ²⁶ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “?Lou rəha Moses tatən məmə naka? ?Nian ik nətafin, kən nıpətın tatən naka kəm ik?”

²⁷ Kən suah un tən-ipən məmə, “Onakəkəike molkeike Iərəmərə rəham Uhgın e nikim rafin, ne nəmegəhən rafin rəham, ne nəsanənən rafin rəham, ne nətəligən rafin rəham; kən molkeike min ik min neen tahmen-pən əm məmə nakatolkeike atip ik.”

²⁸ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “In ətuatip un. Okəmə nakatol nəhlan, kən ik onakos nəmegəhən lilin.”

10:15: Mat 11:20-24 **10:16:** Mat 10:40; Luk 9:48; Jon 5:23 **10:18:** Aes 14:12; Nol Əpən 12:7-10,13; Luk 10:15; Jon 12:31; Nol Əpən 20:1-3,10 * **10:19:** Skopion in nat kit tahmen e tupə əkəku kit itəm tətəkioah e nıməptən. Tatus itəm, kən titəhmə titəhmə, taprəkis-in milpat o timar. **10:20:** Fil 4:3; Nol Əpən 3:5 **10:22:** Jon 3:35; 10:15 **10:24:** Mat 11:25-27; 13:16-17 **10:25:** Mat 22:35-40; Luk 18:18 **10:27:** Dut 6:5 **10:27:** Lev 19:18 **10:28:** Lev 18:5

²⁹ Məto suah əh, in tolkeike əm məmə otəgətun rəhan nolən məmə in etəm ətuatip, kən in təmətapəh o Iesu məmə, “?Məto pah mīn u ilat io mīn neen?”

³⁰ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Suah kit təmiet Jerusalem kən maliwək meiuaiu matuwīn əpəh Jeriko. Kən e suatip, iakləh neen kəmotaskəlīm motəmki-rəkis rəhan natimnat, kən motoh kələhəu timiseah mətaməhl e suatip, kən kotagim motapəs.

³¹ Kən təpəwir əh, pris kit tatitəp suatip əh matuwa, məto nian in təməplan suah əh, in təmaliwək mawilək-in matuwīn. ³² Kən Lifaet† kit titəp mīn əm suatip kitiah muwa, kən nian təməplan suah əh tətaməhl, in təmöl əm nat kitiah mīn mawilək-in. ³³ Məto etəmim kit rəha Sameria, itəm koatol tikimīr ilat netəm Isrel, in mīn titəp suatip əh matuwa, kən məplan suah əh tətaməhl. Nian təməplan, nīkin təmāhmə ron, ³⁴ kən təmaliwək muwīn iuəhkīr ron, mafəl rəhan nīməgəm mīn e oel ne wain, kən malpin wīr ilat. Kən təmīləs-ipər suah əh mahtu-pər e rəhan togki, kən mīləs mian əpəh e hotel matehm wīr. ³⁵ Kən kəmən lawigin, in təmos məni neen‡ muwīn mos-ipən kəm etəm-iasol rəha hotel, kən mən-ipən kəm in məmə, ‘Onakatehm wīr suah u, kən okəmə nəkətuatin rəham neen məni, kən onakən-ipa kəm io nian ekitəlig-pa mīn, pəs io ekos-ipinə nitain.’ ”

³⁶ Kən nian Iesu tīnol namnun nəghatən u, kən təmətapəh o ienatig e Lou məmə, “?E rəham nətəligən, suah mīləhal əh, nəkitun məmə iləhal pah təmöl təwir kəm suah əh kəmoh, tahmen məmə in in kit?” ³⁷ Kən ienatig e Lou təmən-ipən məmə, “Etəmim itəm in təmasəkitun suah əh.” Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ita. Ik uwīn mol mīn tahmen-pən əm məmə inu suah əh təmöl mihin ne.”

Iesu təmuwīn latuənu rəha Mata ne Meri

³⁸ Nian Iesu ne rəhan mīn netəmim kotaliwək e suatip, kən kəmotiet-arəpən latuənu kit. Kən pətan kit, nərgin u Mata, təmos Iesu e nīkin agien muwīn əpəh e rəhan nīmə. ³⁹ Pətan əh, pian kit əh-ikin, nərgin u Meri. Kən Meri təmuwa matəpələh iuəhkīr o nelki İərəməərə matətəlig-in nəgətunən mīn rəhan. ⁴⁰ Məto Mata, rəhan nətəligən tatuwīn pik o nolən nəgwənən, kən wək tīnətoh in. Kən təmuwīn o Iesu mən-ipən kəm in məmə, “?İərəməərə, təhro? ?Nīkim təht məmə tətətip əm, o kəp, məmə pətan u piak təsəsitəuən lak ne o nolən wək u, kən io pīsīn əm iatol? Ahl-ipa məmə otuwa masitu lak.” ⁴¹ Məto İərəməərə təmən-ipən kəm in məmə, “Ei, Mata. Əsətəlig-in pikən natimnat mīn tepət nəhlan. ⁴² Məto nat kitiah əm in nat keike, kən Meri in tīnitəpun rəkis nat u itəm in təwir taprəkis, kən okol io esiləs-irəkisən nat əh ron.”

11

Iesu təmatəgətun rəhan netəmim e suatip rəha nəghatən kəm Uhgīn e nəfakən (Mat 6:9-15; 7:7-11)

¹ Nian kit, Iesu təmatəghat kəm Uhgīn e nəfakən əpəh ikin kit. Kən nian təmöl namnun rəhan nəfakən kəm Uhgīn, kən rəhan kit etəmim təmətapəh ron məmə, “İərəməərə, əgətun-tu itimat e suatip rəha nəghatən kəm Uhgīn e nəfakən, tahmen-pən e Jon Baptais in təməgətun mihin rəhan mīn.”

² Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian nakotəghat kəm Uhgīn e nəfakən, onəkotən məmə, ‘Tata Uhgīn, nərgəm in ilis agin, pəs netəmim okotisiai-in. Pəs rəham nərəməərən tuwa matig. ³

† **10:32:** Lifaet, ilat netəmim mīn u kotasitu e pris mīn e wək rəhalat, kən koatol wək pīsīn pīsīn mīn əpəh e Nīmə Rəha Uhgīn. ‡ **10:35:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Tenarius kəiu.” Nian suah kit tatol wək nian kitiah, kən katətou-in tenarius kitiah. **10:39:** Jon 11:1; 12:2-3 **10:42:** Mat 6:33

Nian rafin, os-ipa nagwənən kəm itimat tahmen-in rəha nian roiu.

⁴ Kən afəl rəkis rəhatimat nolən rat mīn mətō-inu itimat esotaskəlīm-iəkisən e nikitimat nolən rat mīn rəha netəmim itəm koatol kəm itimat. Kən segəhan-inən itimat ekotuwīn ima nos-ipən-os-ipənən, ikin itəm mətā oekotakiə motol təfagə rat.’ ”

⁵⁻⁶ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Okəmə suah kit tuwa imam ikin lapin, kən rəham nagwənən tikə, kən onəkol naka? Onəkuwīn e nimə rəha ik kit, kən mən-ipən məmə, ‘To kit, os-ipa nagwənən məsīn, kən ekos muwīn magwən suah kit lan itəm təmisi-pən isəu muwa imak ikin roiu lapin, kən rəhak nagwənən tikə məmə ekagwən in lan.’ ⁷ Kən in otuhalpīn-pīnə kəm ik məmə, ‘!Aaah! Atuwīn, səhgaiirən etimat, enotapil rəkis itimat rəhak nisualkələh. Okol esətul mīnən mos-ipīnə nagwənən kəm ik.’ ⁸ Ekən kəm itəmat məmə, nat əpnapīn ik in kit, mətō suah un təsolkēikēn məmə in otos-ipīnə nagwənən kəm ik. Mətō iatən nīpahrienən, nian nakatəkəike matətapəh ron, kən in otətul mos-ipīnə natimnat rafin kəm ik itəm nakolkeike.

⁹ “Kən tol nəhlan ekən kəm itəmat məmə, otətapəh-in kəm Uhgīn o natimnat, kən in otos-ipīnə kəm itəmat. Kən otegəs-in, kən nakotehm. Kən otəht-əht toa, kən toa oterəh otəmat. ¹⁰ Ekən nəhlan mətō-inu netəmim rafin itəm koatətapəh-in, kən okoatos. Kən netəm mīn u itəm koategəs-in, kən okoatehm. Kən netəmim itəm koatəht-əht toa, kən toa oterəh olat.

¹¹ “Itəmat tata mīn. ?Itəmat kit, nian nətīn tatətapəh-in nəm, mətō in tatosipən sīnek? !Kəp! ¹² ?O nian in tatətapəh-in noanahli-mənīg, mətō in tatosipən skopion? * !Kəp! ¹³ Nat əpnapīn itəmat netəm nakotərat, mətō nakoatosipən natimnat wīr mīn kəm nenətītəmat mīn. Mətō Tata Uhgīn əpəh e nego e neai, nolən rəhan in təwīr pik maprəkis-in nolən rəhatəmat, kən nīpahrienən, in otos-ipən Narmīn Rəhan kəm netəm mīn u itəm koatətapəh-in ron.”

Netəmim neen kəmoatən məmə Iesu tatol wək e nəsanənən rəha Setan (Mat 12:22-30, 43-45; Mak 3:20-27)

¹⁴ Kən e nian kit, suah kit əh-ikin itəm narmīn rat tətətig lan, kən tol məmə in təruru nəghatən. Kən Iesu təməhg-iarəp narmīn rat əh, kən suah əh təmətuoun matəghat, kən netəmim narmīlat təmīwig pik ron. ¹⁵ Mətō netəmim mīn əh neen koatən məmə, “Pielsepul u in etəm-iasol rəha narmīn rat mīn, in əm əh təmos-ipən nəsanənən kəm suah u məmə in otəhg-iarəp narmīn rat mīn e netəmim.” ¹⁶ Kən netəm pīsīn neen mīn kəmotətapəh o Iesu məmə in otol-tu nat pīspīs kit e nəsanənən itəm tətīsī-pən e nego e neai mətō-inu, ilat kotolkeike məmə okotitun-tu məmə Iesu in etəmim pah.

¹⁷ Mətō Iesu tīnītun rəkis nətəlīgən mīn rəhalat, kən təmən məmə, “Okəmə netəmim e kantri kit koatoor ilat mīn, kən okotərəkin rəhalat kantri, kən nərəmərəən otisas mīkə. Kən tahmen-pən əm, e latuənu kit, okəmə netəmim lan koatoor ilat mīn, kən okotərəkin agīn-əh latuənu u. ¹⁸ ?Kən okəmə netəmim rəha Setan koatoor ilat mīn, kən otahro nulan rəhan nərəmərəən otətətig? Iatən mīn-nulan mətō-inu nakoatən məmə iatəhg-iarəp narmīn rat mīn e nəsanənən rəha Pielsepul. ¹⁹ ?Kən okəmə io, iatəhg-iarəp narmīn rat mīn e nəsanənən rəha Pielsepul, kən tahro e rəhatəmat mīn netəmim, ilat koatəhg-iarəp narmīn rat mīn e nəsanənən rəha pah? Tol nəhlan, ilat okotakil rəhatəmat mīn nəghatən məmə in neiuēiuəən. ²⁰ Mətō okəmə io iatəhg-iarəp narmīn rat mīn e netəmim e nəsanənən rəha Uhgīn, kən tatəgətun məmə nərəmərəən rəha Uhgīn tīnuwa rəkis otəmat.

²¹ “Nian etəm rəhan nəsanənən tepət tətəmīk natimnat rəha nəluaginən, tatətul matip matehm wīr rəhan nimə, inəh rəhan natimnat okotətig wīr əm.

* **11:12:** Skopion - afīn-tu futnot əpəh Luk 10:19   **11:15:** Mat 9:34; 10:25   **11:16:** Mat 12:38

²² Məto nian etəm pisin kit min itəm rəhan nesanənən taprəkis-in in, otuwa muəmou mətian mətian tol win lan, in tatos-irəkis rafin rəhan natimnat rəha naluaginən itəm təmələhəu-pən rəhan nətəligən lan, kən in otoor natimnat rafin rəha suah əh kəm rəhan min netəmim.

²³ “Etəm u itəm təsuarisig-inən io, in rəhak tikimir. Kən etəmim u itəm təsargətəinən sipsip min, in tatol ilat kotagim atit.”

²⁴ Kən Iesu təmən məmə, “Nian narmın rat tatiet e suah kit, kən in tətən əpəh ikin kikə-kikə ikin nəhau tikə lan mategəs-in ikin otameg ikin, məto təsəplanən. Kən in tətən məmə, ‘Pəs ekitelig-pən e rəhak nimə itəm emisi-pən ikin aupən.’

²⁵ Kən nian in tatitelig-pa, mehm rəhan nimə kəmafəl təpiə wir, kən natimnat rafin koatis wir. ²⁶ Kən in otuwın mit min narmın rat sepin min motuwa itəm kotərat kotaprəkis-in in. Kən okotuwın min imə motatig e nəmegəhən rəha suah u. Kən suah u, aupən rəhan nəməgəhən tərat, məto roiu tinərat pik agin-əh.”

²⁷ Nian Iesu tətən nəghatən əh, pətagwəhl kit tagət əfəməh məmə, “Pəs Uhgın otawte-in rəhan nəwirən kəm pətan itəm təmemək-in ik, kən mətapinahin ik.”

²⁸ Kən Iesu təmə, “Nipahrienən, məto Uhgın otawte-in rəhan nəwirən taprəkis kəm netəmim itəm koatəto nəghatən rəhan, kən moatol.”

Nəmtətin rəha Jona

(Mat 12:38-42; Mak 8:12)

²⁹ Kən nian netəmim kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Iesu, kəmotuwa tēpət məsin min, kən Iesu təmə, “Itəmat netəm roiu ne, itəmat nol təfagə rat agin. Itəmat nakotolkeike məmə nakotehm nat pispis u nəmtətin kit. Məto okol Uhgın təsos-ipinən nəmtətin kit kəm itəmat. Məto Uhgın otos-ipinə nəmtətin kitiəh əm kəm itəmat, inəh nəmtətin rəha Jona. ³⁰ Tahmen əm e Jona itəm təmuwa nəmtətin kit tatuwin o netəmim rəha taon u Nineva aupən, e nolən kitiəh min əm, io Nəti Etəmim ekuwa nəmtətin rəha netəmim u-roiu ne. ³¹ Kən e nian əh itəm Uhgın otakil netəmim rafin, kən kwın rəha nəptən pis ikin, in otətul mən-iarəp məmə itəmat netəm nakotərat. Otitun nənən nəhlan məto-inu, in təmiet e nikalın nəptən əpəh isəu agin, kən maliwək muwa məmə otəto nəghatən rəha Kig Solomon itəm tenatig wir. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilis taprəkis-in Kig Solomon tinuwa. ³² Kən netəmim rəha Nineva okotətul e nian Uhgın otakil netəmim rafin lan, kən ilat okotən məmə itəmat nəmotol nolən tərat. Kən ilat kotitun nənən nəhlan məto-inu, nian ilat kəmotəto nəghatən rəha Jona, ilat kəmotəuhlin ilat e nolən rat min rəhalat. Kən roiu, suah kit ikin-u itəm in ilis taprəkis-in Jona.”

Nəhag-əhagən rəha lait

(Mat 5:15; 6:22-23)

³³ Kən Iesu təmən məmə, “Suah kit tikə itəm tətəsiepən e lait, kən uarisig in tatəhluaig-in, o tətəii-pən e nıpəg kitəh. Kəp. Məto nian etəmim tətəsiepən e lait, otəkəike mətu-pər e nig rəha lait məmə netəmim itəm okotuwə e nıpəg noa nimə, kən moatehm nəhag-əhagən rəha lait o nəplanən natimnat. ³⁴ Niganəmtim in tahmen e lait itəm tatos-ipən nəhag-əhagən kəm nıpətim. E nian niganəmtim mil kuəwir, tahmen əm məmə nıpətim tərıoah e nəhag-əhagən. Məto nian niganəmtim mil kuərat, tahmen əm məmə nıpətim tərıoah

e napinəpən.† 35 Kən tol nulan, ik onakəkəike matehm wir məmə nəhag-əhagən e rəham nəmegəhən, in sənəmə napinəpən. 36 Kən okəmə rəham nəmegəhən in tərīoah wir e nəhag-əhagən, napinəpən in otikə agin lam, kən nəhag-əhagən in tətasiəgəpən wir rafin rəham nəmegəhən, tahmen-pən əm e nəhag-əhagən rəha lait tətasiəgəpən ik.”

Iesu təməghat əskasik kəm Farisi min ne iəgətun min rəha Lou
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40;
Luk 20:45-47)

37 Kən nian Iesu təməghat rəkis, kən Farisi kit təmuwa mən-ipən kəm in məmə okian muagwən e rəhan nimə. Kən Iesu təmaliwək muwən əpəh imə matəpələh e nīkali tepil o nagwənən. 38 Kən Farisi apon təmaut ron narmīn təmiwig nian təməplan məmə Iesu təsaikuasən pitən e nelmin uarisig təpanagwən.

39 Kən Iərəməərə təmən kəm in məmə, “Itəmat Farisi min, nəkotahmen əm e kap ne plet itəm nakotaikuas elat əpəh ihluə əm, mətə əpəh e nīpəagnoalat, kotapin. Itəmat nakotərīoah e naumisən ne nərātən. 40 !Itəmat nakotalməl pik! ?Nikitəmat tatəht o kəp məmə, Uhgīn itəm təmol nīpətītəm, in təmol min nīkitəm? !Əwəh! 41 Mətə otos-ipən kəm ian-rat min e nīkitəmat agien, kən natimnat rafin ihluə ne imə kotətuatip motəwir.

42 “!Mətə itəmat Farisi min, nahməən asol otuwa otəmat! Itəmat nakotətəu-pən wir nīmismisi Lou min, tahmen e tait rəha nīmali nig min itəm nəmiəwīlat tatəpien o nolən nagwənən. Mətə nakotəuhlin mənətaətəmat o nat asol min rəha Lou, inəh nəsotolən nat itəm tətətuatip min kəm netəmim, kən məsotolkeikeən Uhgīn. Nəkotəkəike motol nolən wir min asol əh, kən məsotaluinən nətəu-pən wir minən nīmismisi Lou min rafin.

43 “Itəmat Farisi min, nahməən asol otuwa otəmat, mətə-inu nakotolkeike məmə onəkotuwīn motəpələh aupən e nimə rəha nuəfiminən. Kən e maket, nakotolkeike məmə netəmim okotiləs-ipər nelmilat kəm itəmat o nisīaiiən itəmat.

44 “Itəmat Farisi min, nahməən asol otuwa otəmat, mətə-inu itəmat nəkotahmen e suwīt itəm kotamkīmīk, mətə kəsītun ətuatipən məmə in hiə, kən netəmim kotaliwək pikən lan motəruru, motol rəhalat nəmegəhən tətamkīmīk.”‡

45 Kən iəgətun kit rəha Lou təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iəgətun. Nian nakatən nəghatən min u, kən tatərəkīn min itimat.”

46 Kən Iesu təmə, “!Iəgətun min rəha Lou! Nahməən asol otuwa otəmat mətə-inu, itəmat nakoatəlīn-pər nat figəm min itəm tiəkis məmə netəmim okoatəmīk.§ Mətə nəsotasituən məsin e noanelmītəmat məmə onəkotasitu elat o nəmīkən natimnat min əh.

47 “Nahməən asol otuwa otəmat mətə-inu əpəh e suwīt min rəha ien min rəha Uhgīn aupən, nakoatīləkīn nimə wir min, kən nakoatən məmə nakoatīsiāi-in ilat. Mətə nakoteiuə. Tīpītəmat min əm kəmotəhamnu ilat.*

48 Inəh itəmat nakoatən-iarəp məmə nakotegəhan-in natimnat min əh itəm tīpītəmat min kəmoatol aupən, inəh kəmotəhamnu ien min, kən itəmat nəkoatol namnun e rəhalat wək nian nakoatīləkīn suwīt min rəhalat.

† 11:34: Nīpətīn kit rəha “nīganəmtīm mil kuəwir” təmə, ik etəm kit itəm nīkim tagien o nasituən netəmim e rəham māni. Kən nīpətīn kit rəha “nīganəmtīm mil kuərat” təmə, ik iaumis kit. Nīpətīn kit min rəha “nīganəmtīm mil kuəwir” təmə, rəham nətəlīgən kitīəh əm o Uhgīn. ‡ 11:44: Lou rəha netəm Isrel tatən məmə, okəmə suah kit otek etəm təmīmīs, kən in tamkīmīk e Lou. Tol nəhlan, ilat kotəkəike motol mak wir e ikin rəha suwīt min məmə netəmim kəsotaliwək pikən lan. § 11:46: “Nat figəm” itəm Iesu tatəghat-in, in lou əlkələh min tepət təpət rəha noanol rəha Isrel. * 11:47: Iesu tatəhai Farisi min mətə-inu koatən məmə koatīsiāi-in ien min aupən. Mətə ilat kəsotolən natimnat itəm ien min kəmoatən.

49 “Kæn o nat əh, Uhgîn itəm tenatig təmən məmə, ‘Io ekahl-ipən rəhak ien min ne aposol min kotuwîn motəghat kəm ilat, kæn ilat okotitəp motol nərātən kəm neen, kæn motohamnu neen.’ 50 Tol nəhlan, Uhgîn otakil itəmat tahmen məmə itəmat əm nəmotohamnu ien min rafin rəhan, kæn in otol nalpînən kəm itəmat o nimisən rəhalat, ilat itəm kəmotatig e nətuounən rəha nətueintən mətəarus-pa u-roiu, 51 ien min rafin itəm kəmotohamnu tətuooun e Epel mətəarus-pən Sekaræa, itəm təmimis e Nimə Rəha Uhgîn ilugîn e olta ne nimə.† Nipahrienən, itəmat roiu ne, Uhgîn otol nalpînən kəm itəmat.

52 “Itəmat iəgətun rəha Lou, nahmæən asol otuwa otəmat mətə-inu suatip kit əh-ikin itəm tatəgətun nat naka itəm Uhgîn tolkeike. Itəmat nəkotitun suatip əh, mətə nakotəhluaig-in məmə netəmim kotəruru. Itəmat nəkəsotətəu-pənən, kæn nakahtosig-in netəmim məmə ilat min kotəruru nətəu-pənən.”

53 Nian Iesu tāmiet e nimə əh minataliwək matuwîn, kæn iəgətun min rəha Lou ne Farisi min, neməha təmol ilat. Tətuooun e nian əh, kəmotuwa rəhan tikimir min. Koatərakin-pən nəghatən əskasik tepət kəm in 54 məmə okoteam-in nipəgnəmtin neen e nəghatən rəhan itəm təsahmenən.

12

Nəghatən min rəha nem əskasikən (Mat 10:19-20, 26-33; 12:32)

1 Kæn e nian əh, netəmim tepət kəmotuwa kitiəh, okol kafin kəruru. Mətə netəmim tinepət pik, kæn moatəhg-irəkis-əhg-irəkis ilat min. Kæn Iesu təmətuoun matəghat kəm rəhan min netəmim məmə, “Itəmat, nakoatəto itəmat o is rəha Farisi min, is u in nolən rəhalat itəm rəhalat nənən təwir, mətə nikilat tamkimik. 2 Natimnat itəm etəmim tatol anion, Uhgîn təpaniləs-iarəpa tagəhag ikin. Kæn natimnat itəm etəmim tatəhluaig-in, kæn Uhgîn təpaniləs-iarəpa, netəmim okotəplan. 3 Natimnat itəm nakoatən e napinəpən, kæn netəmim okotəto e nərəuiəgən. Kæn natimnat itəm nakoatən anion e nipəgnoa nimə, kæn netəmim kəpanotən-iarəp ihluə, netəmim rafin okotəto.

4 “Rəhak min netəmim, ekən kəm itəmat məmə, əsotəginən netəmim itəm kotitun nohamnuən nipətitəmat, mətə uarisig, okol kəsotol minən nat kit tərət kəm itəmat. 5 Mətə iatən-iarəp etəmim u kəm itəmat itəm tətuatip məmə onakoatəgin. Onəkotəkəike motəgin Uhgîn, mətə-inu nian in otohamnu suah kit, in titun nərakin-pənən in e nigəm asol. Əwəh, nipahrienən, ekən kəm itəmat məmə nakoatəkəike motəgin Uhgîn. 6 Mənig əlkələh min, katol-salim-in ilat tepət nəmtin mənəi əkəku əm, mətə Uhgîn təsaluin agin-əhən kit. 7 Əsotəginən, mətə-inu Uhgîn tolkeike itəmat taprəkis-in mənig min tepət. Nipahrienən, Uhgîn təmafîn mitun wir noanutəmat rafin.

8 “Ekən kəm itəmat məmə, okəmə etəmim tatən-iarəp e niganəmti netəmim məmə in rəhak kit, kæn io Nəti Etəmim, io min ekən-iarəp e niganəmti nagelo min rəha Uhgîn məmə in rəhak etəmim. 9 Mətə okəmə etəmim tatən-iarəp e niganəmti netəmim məmə in sənəmə etəmim kit rəhak, kæn io ekən-iarəp e niganəmti nagelo min rəha Uhgîn məmə suah u in sənəmə etəmim kit rəhak. 10 Kæn etəmim itəm tatən nəghatən rat e Nəti Etəmim, Uhgîn otafəl rəkis rəhan təfagə rat. Mətə etəmim itəm tatəghat rat e Narmîn Rəha Uhgîn, okol Uhgîn təsafəl rəkisən rəhan təfagə tərət.

11 “Kæn nian koatiuw-iarəp itəmat e nimə rəha nuəfiminən, ne e niganəmti iərəmərə min, ne netəm-iasol min məmə okotiuw-iarəp itəmat motakil motuəh motələhəu nəghatən rəhatəmat, kæn nikitəmat təsəht pikən məmə

† 11:51: E Naoa Rəha Uhgîn əpəh e Oltesteman, Epel in ien aupən agin, kæn Sekaræa in namnun. Afîn-tu Jen 14 ne 2 Kron 24:22. 12:2: Luk 8:17 12:7: Luk 12:24; Wək 27:34

onəkotahro min-nulan kuhalpin rəhalat nəghatən, ¹² mətō-inu e nian ətuatip əh, Narmin Rəha Uhgın otəgətun itəmat e nəghatən naka itəm itəmat onakoatəghat-in kən moatən kəm ilat.”

Nimaa nəghatən e etəmim rəhan nautə tepət rəhn-kapə tikə

¹³ Kən netəm mın əh kit təmən-ipən kəm Iesu məmə, “İəgətun. Tata rəhak tınimis rəkis. Awi, uəh niki piak məmə otoor natimnat rəha tata rəhatımlau məmə otos-ipa rəhak neen, itəm tata təmələhəu məmə rəhak.” ¹⁴ Mətō Iesu təmən kəm in məmə, “Rəhak etəmim, rəhak tikə e nətəligən u rəhatəmlau o noorən rəhatəmlau natimnat.” ¹⁵ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Oatəto wir itəmat. Otahtosig-in wir itəmat məmə onəkəsotuwamən itəmat iaumis mın, mətō-inu nəukəti nəmegəhən, in sənəmə nautə tepət.”

¹⁶ Kən təmuəh nimaa nəghatən u məmə, “Suah kit, rəhan nautə tepət, kən rəhan nasumən tatol nipətın tepət. ¹⁷ Kən təmən-ipən atip kəm in məmə, “?Oekahrol min-nulan, mətō-inu rəhak nimə mın kinəsotahmenən məmə ekəlin-pən nigak nagwənən mın lan?”

¹⁸ “Kən in təmən məmə, “Təwir məmə ekol nulan. Ekəmki-rəkis nimə mın u, kən ekiləkin nimə neen mın itəm iahgin məsin. Kən ekəlin-pən nigak nagwənən, ne rəhak nautə mın ikın. ¹⁹ Kən ekitun nənən məmə, rəhak natimnat tepət tepət tahmen o nup tepət. Kən roiu ekameg, mətagwən, matənim, kən matəto nagienən təwir əm nulan matuwın.’

²⁰ “Mətō Uhgın təmən-ipən kəm in məmə, “!Ik ialmə! Roiu əm lapın, onakimis. ?Okahrol rəham natimnat u tatəməhl nəmargətain?”

²¹ Kən Iesu təmən məmə, “Uhgın otol əm nəhlan kəm netəmim itəm kotərgətain nautə tepət məmə in rəhalat, mətō nikin təsəht pikən nolən wir mın itəm Uhgın tolkeike.”

Əsotətəlig pikən natimnat rəha nipətıtəm

(Mat 6:19-21, 25-34)

²² Kən Iesu təmən kəm rəhan netəmim mın məmə, “Mətō-inu o nolən əh, iatən kəm itəmat məmə, nəsotətəlig-in pikən natimnat rəha nəmegəhən rəhatəmat məmə onəkotun naka, kən məsotətəlig-in pikən natimnat rəha nipətıtəmat məmə onəkotuwın-in natimnat naka. ²³ Əsotətəlig-in pikən mətō-inu nəmegəhən rəhatəmat taprəkis-in nagwənən, kən nipətıtəmat taprəkis-in napən mın rəha nuwın-inən. ²⁴ Otəplan-tu mənig mın, ilat kəsotasumən, kən məsotəuləkən, kən rəhalat nimə rəha nagwənən tikə, mətō Uhgın tətəgwən ilat. !Mətō Uhgın tolkeike pik itəmat taprəkis-in mənig mın! ²⁵ ?Nikitəmat təht məmə rəhatəmat nətəligən pik titun nolən rəhatəmat nəmegəhən təfəməh? !Kəp! Nolən rəha nətəligən pik təsafin-pənən aua kitiah əm e rəhatəmat nəmegəhən. ²⁶ ?Mətō okəmə itəmat nəsotitunən nolən nat əkəku kit tol nəhlan, təhro nakoatətəlig-in pik natimnat pisin pisin mın e nəmegəhən rəhatəmat?”

²⁷ “Nikitəmat təht-tu nolən rəha nəgui-nig mın itəm koatəguın. İlat kəsotol wəkən, məsotəhlən rəhalat napən. Mətō ekən kəm itəmat məmə aupən, Kig Solomon rəhan nautə tepət, kən rəhan napən təwir pik, mətō rəhan napən mın kəsotəwirən taprəkis-in nəgui-nig mın. ²⁸ Nəgui-nig mın əh koatətul rəha nian kitiah əm, kən olawigin, netəmim kottaan ilat e nigəm, mətō Uhgın in tatol ilat kotəwir kotəwir. ?Kən nikitəmat təht məmə in otos-ipinə napən kəm itəmat, o kəp? !Əwəh! Rəhak netəmim, rəhatəmat nahatətəən in natiəkəku əm.

²⁹ “Təsəwirən məmə nikitəmat tatəht pik natimnat o nəmegəhən rəhatəmat, kən nian rafin nakotegəs-in nagwənən nigitəmat ne nənimən nimitəmat. ³⁰ Nikitəmat təsəht pikən natimnat mın əh, mətō-inu netəm kəsotahatətəən e

Uhgin, ilat koategas-in natimnat min ah. Rəhatəmat Tata in titun natimnat itəm nəkotəkəike motos o nəmegəhən rəhatəmat. ³¹ Məto nakotətəlig-in pik natimnat rəha nərəməərən rəha Uhgin motol tətul aupən e nəmegəhən rəhatəmat, kən in otos-ipinə min kəm itəmat natimnat min rəha nəmegəhən ikin-u e nətueintən.

³² “Əsotəginən, itəmat sipsip min u rəhak itəm itəmat noan məsin əm, məto-inu Tata rəhatəmat nikin tagien pik məmə onəkotatig ahgin rəhan nərəməərən, kən in otehm wır itəmat, kən itəmat min onəkotərəməərə itəmat min. ³³ Otosalim-in rəhatəmat natimnat min, kən motos-ipən məni lan kəm ian-rat min. Nian nəkotol təwır min-nulan, in tahmen-pən məmə nəkotol rəhatəmat pokis rəha məni itəm otəsəratən nian kit, kən nakotələhəu-pən rəhatəmat natimnat itəm təwır əpəh e nego e neai. Kən ikin ah, okol iakläh min kəsotuwinən iuəhkır motakläh-in, kən okol win min kəsotərəkinən natimnat min ah. ³⁴ İatən nəhlan məto-inu, ikin pəhrüən rəhatəmat natimnat wır min koatəmähl ikin, kən nikitəmat otəkəike matəht natimnat min əh-ikin ah.”

Netəmin rəha İesu kotəkəike moatətul matip o rəhan nuwamən

³⁵ Kən İesu təmən məmə, “Pəs nəkoatətul matip nian rafin, tahmen-pən əm məmə nakoatuwin-in napən min rəha wək, kən moatehm wır məmə rəhatəmat lait otatəp e nian rafin. ³⁶ Onəkotəkəike motahmen-pən e iolwək min rəha iərəməərə kit itəm tətisi-pən e lafet kit rəha marit. Kən nian in tatuwa matəht-əht toa, kən roiu əm, ilat koaterəh e toa məmə otuwa imə. ³⁷ İolwək min itəm koatair moatətul matip nian iərəməərə tatuwa, ilat okotehm motos nəwırən rəha iərəməərə. Nipahrienən ekən kəm itəmat məmə, in otuwın-in napən rəha wək, kən maun-in ilat məmə okotuwa kəpələh, kən in otehm wır ilat mətəgwən ilat. ³⁸ Kən okəmə iərəməərə tatuwa lapın e napinəpən tinalis kinkin lan, e nian mənig min kinotətuoun kinoatimnən lan, məto iolwək min ilat koatətul matip əm, kən in otol təwır agin kəm ilat. ³⁹ Kən itəmat nəkotəkəike motitun məmə, okəmə suah kit titun nian ətuatip itəm iakläh otuwa e rəhan nimə məmə otakläh, kən in okol təsapılən, in tatətul matip matehm wır rəhan nimə məmə iakläh otəsuwamən imə. ⁴⁰ Kən itəmat, nian rafin nəkotəkəike moatətul matip məto-inu io Nəti Etəmin ekuwa min e nian itəm itəmat nakəsotitunən.”

⁴¹ Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “İərəməərə. ?Nakatuəh nimaa nəghatən rəhatimat əm, o rəha netəmin rafin?”

⁴² Kən İərəməərə tatən məmə, “?Pah u in iolwək itəm tenatig kən tatol rəhan wək e nian min rafin e nolən itəm təwır? ?Kən iərəməərə kit otıləs-ipər pah in otuwa etəm-iasol rəha iolwək min e nimə rəhan məmə in otoor nagwənən nigı iolwək min rafin e nian ətuatip rəhan? ⁴³ Kən nian iərəməərə rəha suah əh tətiet-arəpa, kən məplan məmə in tatol-wır rəhan wək, kən in otol təwır kəm iolwək əh. ⁴⁴ Nipahrienən iakatən kəm itəmat məmə, iərəməərə in otıləs-ipər iolwək əh tuwa mol etəm-iasol lan məmə in otərəməərə e natimnat rafin rəhan. ⁴⁵ ?Məto tahro? Kəm-naka iolwək un nikin otəht məmə, ‘Rəhak etəm-iasol təsuwamən nuwəh. Okotəsuwa uəhaiən.’ Kən iolwək əh tınətuoun matoh iolwək min nipitan ne nəman, kən muwin mətəgwən matənim mətəpis. ?Kən iərəməərə otol naka? ⁴⁶ İərəməərə rəha suah un otiet-arəpa ron e nian kit itəm in təməsitunən kən məsətul matipən ron. Kən iərəməərə otos-ipən nalpinən asol kəm in, kən otıləs-ipən in tuwin matig ilat netəm min u itəm kəsotolən rəhan nəghatən.

⁴⁷ “İolwək əh itəm tinitun rəkis nəghatən rəha iərəməərə rəhan, məto in təsətul matipən məmə otol wək min əh, kən okoh in tətə nahməən. ⁴⁸ Məto

12:33: Luk 18:22

12:35: Mat 25:1-13

12:39: Mat 24:43-44; 1 Tes 5:2

12:44: Mat 25:21,23

12:46: Mat 24:45-51

12:47: Jem 4:17

iolwæk itəm in tāsītunən nəghatən mīn rəha iərəmərə, kən matol natimnat itəm tāsətuatipən itəm otəkəike mos nalpinən ron, kən okoh mətig əm iolwæk u. Etəmim itəm Uhgīn tatos-ipən natimnat tepət kəm in, in otəkəike mol natimnat tepət. Kən etəmim itəm katələhəu-pən natimnat tepət e nelmīn, okatəpəh-in mīn natimnat tepət ron.”

Iesu tatol netəmim koator ilat mīn

⁴⁹ Kən Iesu təmən məmə, “Emuwa məmə ekəhlman nigəm e nətueintən, kən okəmə roiu əh nigəm əh tīnatuəp rəkis, kən nīkik otagian. ⁵⁰ Nian əskasik kit itəm otuwa e rəhak nəmegəhən, tahmen e nolə baptais kit, kən nīkik tītahmə lan mətəarus-pən tīnol namnun. ⁵¹ ?Nikitəmat təht məmə emuwa məmə ekələhəu nəməlinuən e nətueintən? !Kəp! Eməsuwamən məmə ekələhəu nəməlinuən, mətə emuwa məmə ekol netəmim kotoor ilat mīn. ⁵² Kən tətəoun u-roiu, okəmə netəmim faif e latuənu kit, kən kotoor ilat mīn, kīsīl katəhaləhai kəiu, kən kəiu katuəhai kīsīl. ⁵³ Tata in otəhai nətīn iərman, kən nətīn əh otəhai rəhan tata. Kən mama in otəhai nətīn pətan, kən nətīn əh otəhai rəhan mama. Kən pətan otəhai uhun, kən uhun otəhai nəgon.”

*Netəmim okotəkəike motitun nəmtətin mīn
(Mat 16:1-4; Mak 8:11-13)*

⁵⁴ Kən in təməghat mīn kəm nīmanin netəmim matən məmə, “Nian nakotehm nīmal napuə mīn okotə, kən nakotən uəhai əm məmə otəfik, kən otol mihin. ⁵⁵ Kən nian nəkotəplan məmə nuwig təmīləs kərpəp,* nakotən məmə nape-apeən otuwa, kən otol mihin. ⁵⁶ !Ei! !Rəhatəmat nənən təwīr, mətə nīkitəmat tamkīmīk! Itəmat nakoatəmə nəkotitun pīk natimnat mīn, kən motitun nehmən nīməptən ne neai, kən nəkotitun məmə nian otuwa min-nulan, kən otol nəhlan. ?Mətə tahro nakəsotitunən nīpətī nəmtətin mīn itəm nakoatəplan əh-roiu?

⁵⁷ “?Tahro nakəsotitəpunən suatip itəm tətəuatip məmə onəkotətəu-pən? ⁵⁸ Nian suah kit otīləs ik nakuwīn e kot, kən nian natuəlīwək e suatip, kən təwīr məmə nakuaupən muəghat muən wīr rəhatəmlau nərātən. Okəmə nəkəsioal mihinən, kən otīləs ik muwīn e kot, kən etəm-iasol rəha kot otegəhan-in-pən ik e nelmī polis, kən polis otīləs ik muwīn mahtosīg-in ik e kalapus. ⁵⁹ Iatən kəm ik məmə, okəmə tol nəhlan, okol nəsietən e kalapus mətəarus nakətou rafin aɡīn nalpinən rəham.”

13

Netəmim okotəkəike motəuhlin ilat e rəhalat nolən rat mīn

¹ Kən e nian əh, netəmim neen kəmotuwa kən-ipən kəm Iesu məmə netəm Kalili neen koatoh nat megəh mīn məmə okotol sakrifais lan kəm Uhgīn, kən nian kitīəh mīn əm, mopaēl mīn rəha kapman u Pailat kəmotuwa motohamnu ilat, kən nīlatat nat megəh mīn kəmotol əm kitīəh kətaiu.* ² Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Tahro? ?Nikitəmat təht məmə nīmīsən əskasik tol min-nulan rəha netəm Kalili əh, tatəgətun məmə ilat netəm rat taprəkis-in netəmim rafin rəha Kalili? ³ !Kəp! Iatən kəm itəmat məmə təsol mihinən nəhlan. Mətə okəmə itəmat nakəsotəuhlinən itəmat e nolən rat mīn rəhatəmat, kən itəmat mīn onəkotīmīs. ⁴ ?Kən tahro e netəm eitīn rəha Saēloam itəm nīmə əfəməh tēmīet məfətāin ilat kotīmīs? ?Nikitəmat təht məmə natimnat mīn əh tatəgətun məmə nəmegəhən rəhalat tərāt taprəkis-in netəmim rafin

12:48: Mat 10:34-36   **12:50:** Mak 10:38-39   **12:53:** Maeka 4:6   * **12:55:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Nian nakotətə nīmətāg itəm tātīsī-pīs,” mətə-inu əpəh Isrel, nape-apeən tatuarisīg nīmətāg itəm tātīsī-pīs.   **12:59:** Mat 5:25-26   * **13:1:** Netəm Isrel kəmotaut o nīmīsən rəha netəm mīn əh mətə-inu ilat koatāg e Nīmə Rəha Uhgīn u tasim, kən moatol nat itəm Lou tatən.   **13:2:** Jon 9:2

əpəh Jerusalem? ⁵ !Kəp! Iatən kəm itəmat məmə təsol mihinən nəhlan. Məto okəmә itəmat nakəsotəuhlinən itəmat e nolən rat min rəhatəmat, kən itəmat min onəkotimis.”

⁶ Kən təmuəh nimaa nəghatən u məmə, “Etənim kit təməfe nig kit əpəh e rəhan nasumən, nərgin u fik. Kən nian nup min neen təmuwa minuwın rəkis, suah u təmuwın nian tepət mateam-in noa nig u, məto tikə, məto-inu təsoeən. ⁷ Kən in təmən kəm suah u tatehm nasumən məmə, ‘Əplan-tu. Emuwa mateam-in noa fik u minos nup kisil, məto esehmən noa nig kit ne. Ahtihl rəkis. Təsəwirən məmə tatətulosis e niməptən rəha nasumən.’ ⁸ Kən suah u tatehm nasumən tuhalpın rəhan nəghatən məmə, ‘Etəm-iasol, əpəs əm tos nup kitihl min əm. Kən ekel nisip mitalau e nəukətin, kən masitu lan məmki-pən nisip wir. ⁹ Kən okəmә tatoe e nup əh-ikin, kən təwir əm. Məto okəmә kəpə, ik nəkitun nəte rəkisən.’ ”

Iesu təmol-wir pətan kit e Sapat

¹⁰ Kən e Sapat kit, Iesu tatəgətun netənim əpəh imə e nimə kit rəha nuəfiminən. ¹¹ Kən pətan kit əh-ikin itəm narmın rat tətətig lan e nup eitin, kən tatol məmə məntaan tatəfaiu e nian rafin, kən məsətul ətuatipən. ¹² Kən nian Iesu təmehm in, kən təmaun-in məmə otuwa ron, kən tatən kəm in məmə, “Pətan. Io iatikis rəkis rəham nimisən, kol təsaskəlim minən ik.” ¹³ Kən Iesu təmələhəu-pən nelmin lan, kən əmun roiu agin-əh min əm, təmətul ətuatip minəwir, kən minatənwiwi Uhgın.

¹⁴ Məto etəm-iasol rəha nimə rəha nuəfiminən, nikin təmahmə məto-inu Iesu təmol-wir pətan u e nian rəha Sapat. Kən in təmən-ipən kəm netənim məmə, “Nian sikis rəhatəmat o nol wəkən. Nəkotitun nuwamən e nian min əh məmə in otol-wir itəmat lan, məto e nian rəha Sapat, okul nəsotuwamən lan.”

¹⁵ Kən Iərəməərə təmən-ipən kəm in məmə, “!Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! ?Pah u e nikitəmat e nian rəha Sapat, kən təsikisən rəhan pilik o togki itəm təməru ətain, masig muwın tətənəm nəhau? !Kəp! Itəmat rafin nəkoatol min-nəhlan. ¹⁶ Məto pətan əh, in noanol kit rəha Epraham, itəm Setan təməlis o nup eitin. Tətuatip əm məmə io ekəike mikis kən mosmegəh in e nian rəha Sapat.” ¹⁷ Kən nəghatən rəha Iesu təmol rəhan tikimır min kəmotaulis. Kən netənim rafin, nikilat tətəgien o wək wir agin min itəm Iesu tatol ilat.

Iesu təmuəh nimaa nəghatən kəiu e nərəməərəən rəha Uhgın (Mat 13:31-33; Mak 4:30-32)

¹⁸ Kən Iesu təmən məmə, “?Nərəməərəən rəha Uhgın in tahmen e naka? ? Kən io oekən nəghatən naka kən məgətun lan? ¹⁹ Nərəməərəən rəha Uhgın, in tahmen-pən e noa nəpik† itəm natiəkəku, kən suah kit təmələs məfe e rəhan nasumən. Kən nikutin tinəwiə minol iahgin, kən mənig ilis min kotuwa moatol-pən nimaalat e nelmin min.”

²⁰ Kən təmən min məmə, “?Iatəgətun nərəməərəən rəha Uhgın məmə in tahmen-pən e naka? ²¹ In tahmen-pən e is noan məsın itəm pətan kit tətətkin e flaoa tepət itəm kəmol-pən e pesin asol, kən tətəhl flaoa rafin tətəsis matol iahgin.”

Toa əkəku (Mat 7:13-14, 21-23)

13:7: Luk 3:9 **13:8:** 2 Pita 3:9,15 **13:14:** Eks 20:9-10; Dut 5:13-14 **13:15:** Luk 14:5 † **13:19:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “nikuti mastat.” Mastat in nig kit itəm nikutin in natiəkəku. Tatəwiə əpəh ikin Isrel, məto tikə əpəh Ntən.

²² Kən nian Iesu təmaliwək matuwīn Jerusalem, kən matəgətun netəmim e taon mīn ne latuənu mīn. ²³ Kən suah kit təmətapəh ron məmə, “?Iərəmərə, netəmim noan məsīn əm itəm Uhgīn otosmegəh ilat?”

Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, ²⁴ “Iatən kəm itəmat məmə onəkotəkəike motalkut pik məmə nakotuwīn-pən e toa itəm natiəkəku tatuwīn e nego e neai, mətə-inu netəmim tepət itəm okotalkut məmə okotuwīn imə, mətə ko kəsotuwīnən. ²⁵ Mətə o nian kit, iərəmərə rəha nimə əh in otətul mahtosig e rəhan toa. Kən itəmat itəm nəsotuwamən əh imə e toa itəm natiəkəku əh, onakoatətul ihluə moatəht-əht toa moatən məmə, ‘Awi, Iərəmərə. !Erəh e toa otimat!’ Mətə in otən məmə, ‘Ekəruru agīn-əh itəmat.’ ²⁶ Kən itəmat nakotətuoun moatən məmə, ‘Iərəmərə, kitat kəmotagwən kələh, kən ik nəmatəgətun itimat əpəh e rəhatimat ikin.’ ²⁷ Mətə in otən-ipīnə məmə, ‘Io ekatən kəm itəmat məmə ekəruru agīn-əh itəmat. Itəmat rafin netəm nakotərat agīn. !Otuwīn isəu ron io!’

²⁸ “E nian əh itəmat onəkotehm Epraham, ne Aisak, ne Jekop, ne ien mīn aupən koatətig e nego e neai itəm Uhgīn tatərəmərə lan, mətə itəmat onakoatətul ihluə kən okərakin-iarəp itəmat, kən onəkotasək, moatəgətāin nəlūtəmat, moatəto tərat. ²⁹ Kən netəmim okotisi-par, kən motisi-pah, kən motisi-pəhap, kən motisi-pis, məmə okotuwīn motəpələh motagwən e nego e neai itəm Uhgīn tatərəmərə lan. ³⁰ Kən təwīr məmə nəkotitun məmə, netəmim neen itəm koatuarisig əh-roiu, ilat okotuwa motətul aupən. Kən netəmim neen itəm koatətul aupən əh-roiu, ilat okəpanotuwa motətul uarisig.”[†]

*Herot təmolkeike məmə in otohamnu Iesu
(Mat 23:37-39)*

³¹ Kən e nian əh, Farisi mīn neen kəmotuwa motən-ipən kəm Iesu məmə, “Təwīr məmə nakiet uəhai əm u ikin-u matuwīn, mətə-inu Herot Antipas tolkeike məmə otohamnu ik.”

³² Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Herot Antipas in iol keko-eko, tahmen e kuri iarupīn itəm tətəgwən mītə. Otuwīn motən-ipən kəm in məmə io ekatən məmə, ‘Ehm-tu. Nian əkuəkīr əm əh-ikin tətətig itəm io ekəhg-iarəp narmīn rat mīn e netəmim, kən matol-wīr nīmīsən rəha netəmim, kən uarisig e nian kisil lan, kən ekol nammun rəhak wək.’

³³ “Nat əpnapīn Herot təmən nəhlan, mətə io ekəike matətəu-pən rəhak suatip matuwīn u-roiu, ne olawig, ne oniah muwīn miet-pən Jerusalem. Inu ikin ətuatip itəm okotəkəike kisiāi-in ien mīn ikin. Mətə Jerusalem əm, katohamnu ien mīn rəha Uhgīn ikin.

³⁴ “!Awe, netəm Jerusalem, netəm Jerusalem! Itəmat nakotohamnu ien mīn rəha Uhgīn, kən netəmim itəm Uhgīn təmahl-ipa kəm itəmat, nəkotahtimnu ilat e kəpiel apīn, inəh netəm u rəha Uhgīn itəm koatos nəghatən rəhan. Nian tepət iatəg-əfəməh-in nelmək məmə iatəmīk-əfīmīn wīr itəmat matos wīr itəmat, tahmen-pən e mənig itəm tatu nenətin mīn e nīkwīn, mətə itəmat nīkitəmat təsagienən ron kən motapəs io. ³⁵ Kən nəkotitun məmə Uhgīn təmapəs itəmat, kən iakatən kəm itəmat məmə okol nəkəsotehmən io matuwīn matuwīn mətəarus nakotən məmə, ‘!Iərəmərə Uhgīn tətətig ilau suah u itəm tatuwa e nərgīn!’ ”

13:25: Mat 25:10-12   **13:27:** Sam 6:8   **13:28:** Mat 8:11-12   **13:29:** Sam 107:3   **13:30:**

Luk 14:9; Mak 9:35; 1 Kor 4:9; Mat 20:8   † **13:30:** Netəm Isrel, nikilat təht məmə ilat koatətul aupən e netəmim rafin. Kən nikilat təht məmə Iaihlua mīn kotərat əm. Mətə Iesu təmə netəmim tepət rəha Isrel okəsotuwīnən e nego e neai, kən Iaihlua mīn tepət, ilat okotuwīn e nego e neai.   **13:35:** Sam 118:26; Mat 21:9; 23:39; Mak 11:9-10; Jon 12:13

14

Iesu tamuwin apah raha Farisi kit ikin

¹ E nian raha Sapat kit, Iesu tamuwin e nimə raha etəm-iasol kit raha Farisi min məmə okotagwən, kən netəmim koatisilu wir məmə okotehm-tu naka əh otol. ² Kən inəh Iesu tatəpələh ikin, suah kit tatimis e nimisən raha kasis-asis, tatəpələh iuəhkir əm ron. ³ Kən Iesu tətəpəh o iəgətun min raha Lou ne Farisi min məmə, “?Tahro? ?Lou tategəhan-in məmə suah kit otol-wir netəm koatimis kotəmegəh min e nian raha Sapat, o kəp?” ⁴ Məto ilat kəsotənən nat kit ne. Kən Iesu təmos suah un, mol nīpətīn təwir min, kən mahl-ipən tatuwin.

⁵ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Okəmə itəmat kit, rəhan suakəku, o rəhan kau otiwīg-pən pikən e noakimil asol e nian raha Sapat, kən in otol naka? In otəkəike muwin mīlās-irəkis uəhai əm. ?Pah u etəmat otəsəl mihinən?” ⁶ Kən nəghatən rəhalat təmikə məmə okotən.

⁷ Kən Iesu təmehm netəmim neen itəm kəmaun-in ilat o nagwənən, kən kəmotuwa imə motitəpun ikin min rəha nisiiən məmə okotəpələh aupən ikin. Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ⁸ “Okəmə etəmim tətəun-in ik məmə onəkuwa o nagwənən kit rəha marit, kən nəsuwinən məpələh ikin rəha nisiiən. Məta suah kit in ilis katīsiiai-in pik tuwa, ⁹ kən etəm-iasol rəha nimə otən kəm ik məmə, ‘Agim. Pəs suah u in təpələh u ikin-un.’ Kən onakaulis məto-inu nakəkəike muwin məpələh ləhau agin itəm nisiiən tikə ikin. ¹⁰ Məto okəmə suah kit tətəun-in ik məmə nakuwin magwən e lafet kit, kən təwir məmə nakitəpun ikin nisiiən tikə ikin. Kən tol nəhlan, nian etəm-iasol rəha nimə tatuwa, in otən kəm ik məmə, ‘Rəhak etəmim, uwīn məpələh ilis, ikin rəha nisiiən.’ Kən inu otīlās-ipər nərgəm e niganəmti netəmim rafin əh imə. ¹¹ Ekən nəhlan məto-inu etəm tatīlās-ipər atip in məmə in otuwa etəm-iasol, Uhgīn otīlās-iəhau in. Məto etəmim itəm tatīlās-iəhau atip in, Uhgīn otīlās-ipər mol tuwa etəm-iasol.”

¹² Kən Iesu təmən-ipən kəm etəm-iasol rəha nimə məmə, “Okəmə natol nagwənən asol kit e nərauiegən o lapin, təsəwirən məmə nakaun-in ik min neen, ne piam min, ne rəham noanol min, ne netəm rəhalat nautə tepət itəm kotatīg kitəlau lam. Okəmə natol mihin, kən məta, ilat min okotaun-in ik məmə nakuwin motagwən itəmat min, kən ilat okotalpin nat nəmol kəm ilat. ¹³ Məto nian natol lafet kit, kən onakəkəike maun-in ian-rat min, ne netəm nīpətīlat məsin tərət, ne ielkin rat min, ne netəm niganəmtīlat təpis, məmə okotuwa nakotagwən. ¹⁴ Kən Uhgīn otawte-in rəhan nəwirən kəm ik, məto-inu okol ilat kəsotalpin agin-əhən nat nəmol kəm ilat. Məto e namnun nian, nian netəm kotətuatip okoatəmegəh min, kən Uhgīn otətou ik lan.”

Nimaa nəghatən rəha nagwənən asol (Mat 22:1-10)

¹⁵ Kən ilat kit əh-ikin itəm tətəgwən təməto nəghatən əh, kən təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Təwir pik o etəmim itəm otuwin apəh e nego e neai itəm Uhgīn tatərəməra lan, kən magwən e lafet asol rəhan.”

¹⁶ Məto Iesu təmən kəm in məmə, “Nian kit, suah kit təmol nagwənən asol kit rəhan, kən maun-in netəmim tepət məmə okotuwa kəgwən kələh ilat min. ¹⁷ Kən e nian rəha nagwənən, in təmahl-ipən rəhan iolwək məmə otuwin mən-iarəp kəm netəmim itəm təmaun-in rəkis ilat. Kən tən-ipən kəm ilat məmə, ‘Otuwa kəgwən, məto-inu enol əpenə-penə rəkis e nagwənən.’ ¹⁸ Məto ilat rafin kəmotapəs nuwinən moatən məmə okol kəsotuwamən. Kit təmaupən

mən kəm in məmә, ‘Kəsi. Ən-tu kəm rəham iərəmərə məmә ko esimnən mətō-inu, emos-nəmtin əm nıməptən kit, kən ekəike muwin mətəg.’

¹⁹ “Kən kit min təmә, ‘Kəsi. Ən-tu kəm rəham iərəmərə məmә ko esimnən mətō-inu, emos-nəmtin əm kau ten rəha niuwən kat, kən ekəike muwin mehm pitən rəhalat min wək.’

²⁰ “Kən kit min təmә, ‘Ən-tu kəm rəham iərəmərə məmә ko esimnən mətō-inu, kəmit rəhak pətan ka latuənu əh-roiu.’

²¹ “Kən iolwək təmuwa mən-ipən kəm rəhan etəm-iasol. Kən etəm-iasol un nikin təmāhmә təmāhmә, kən təmən kəm rəhan iolwək məmә, ‘Uwin uəhai e suatip ne ikin min neen e taon meam-in ian-rat min, ne netəm nıpətilat məsin tərət, ne netəm niganəmtilat təpis, ne ielkin rat min, kən mit ilat motuwa.’

²² Kən in təmol əm məmә rəhan etəm-iasol təmən mihin ne, kən təmitəlig-pa mən-ipən məmә, ‘Etəm-iasol. Natimnat rafin itəm nəmən, io enol rəkis, mətō nagwənən tēpət əh-ikin kən nimә tahmen e netənim neen min.’

²³ “Kən etəm-iasol təmən kəm iolwək məmә, ‘Kən uwin e suatip, ne ikin min rafin ihluə e taon, kən uwin muəh nıkilat məmә ilat okotuwa imә, məmә nimә u rəhak otəkəike mər wir. ²⁴ Mətō ekən kəm ik məmә netəm emaun-in ilat aupən, ko kəsotun asgəwinən nagwənən məsin rəhak.’ ”

Nolən rəha nətəu-pənən Iesu

²⁵ Netənim tēpət tēpət koatuarisig-in Iesu e suatip. Kən in təmeirair mən-ipən kəm ilat məmә, ²⁶ “Okəmә suah kit tolkeike məmә otuwa muarisig-in io, in otəkəike mos io ekətul aupən e rəhan nəmegəhən. In otəkəike molkeike io maprəkis-in rəhan tata ne mama ne rəhan pətagwəhl ne nətin min ne pian min ne winin min, ne in atip min.* Okəmә təsol mihinən, kən ko in təsahmenən məmә otuwa mol rəhak lan etənim. ²⁷ Kən etənim pah itəm təsiləsən rəhan nig kəluau mətəu-pa io, kən ko in təsahmenən məmә otuwa mol rəhak lan etənim.

²⁸ “Okəmә itəmat kit tolkeike məmә otıləkin nimә asol kit kaifəmәh, kən in otaupən məpələh mehm wir məni rəha natimnat min məmә otehm rəhan məni məmә tahmen, o kəp. ²⁹ In tatol nəhlan mətō-inu okəmә in təsaupənən mehm wir məni ron, kən in tatətuoun matol fautesen† əm, mətō tinəruru nol rafinən, kən netənim rafin itəm okotuwa motehm, kən okotalah-əmnu moatən məmә, ³⁰ ‘Əplan-tu. Suah u təmətuoun əm rəhan nimә, mətō tinəruru nol rafinən.’

³¹ “Kən okəmә kig kit rəhan mopael ilat ten-taosan əm, tatəto namnusən məmә kig pisin kit min itəm rəhan mopael min tuente-taosan tatuwa məmә okuəluagin, kən otəsuwın uəhaiən o nəluaginən. Aupən ikin, otəkəike məpələh mehm wir məmә in titun nol winən, o kəp. ³² Okəmә titun məmә okol təsol winən, in otəkəike mahl-ipən netənim neen kotuwın motehm rəhan tıkimir nian in əpəh isəu əh, kən okotəpəh o nəməlinuən. ³³ Kən e nolən ahmen min əm, itəmat nəkotəkəike motəpələh motehm wir nəmegəhən rəhatəmat. Okəmә itəmat kit təsapəsən əh rəhan natimnat min rafin, kən ko in təsahmenən məmә otuwa mol rəhak lan etənim.”

³⁴ “Nian etənim kit takiəh nien, kən nıpəti nien in təwir o nawirən nagwənən. Mətō nian kinawir rəkis nagwənən lan, kən nıpatin təsəwir minən

---

14:20: 1 Kor 7:33 * **14:26:** Nəghatən Kris ətuatip tatəm məmә, suah itəm tolkeike məmә otuarisig-in Iesu, in tətəkəike metəhau rəhan min. Mətō nıpəti nat u məmә, kitat okotolkeike rəhatat min, mətō kotəkəike molkeike pik agin Iesu. **14:26:** Luk 9:23 † **14:29:** Nəghatən u “fautesen,” tatəghat-in kəpiel min itəm kaupən katəlin o niləkinən nimә.

o nunən.† 35 Kən okol kəsələn nat wīr kit lan, kən netəmim okotərakin əm. Etəm matəlgin tatig, təwīr məmə in otətəlig-in wīr kən mitun nəghatən mīn u.”

15

Nimaa nəghatən e sipsip itəm təməluə (Mat 18:10-14)

1 E nian əh, netəmim tepət itəm koatos məni rəha takis, ne netəmim tepət itəm nol təfagə rat, kəmotuwa məmə okotətəlig-in Iesu. 2 Kən Farisi mīn ne iəgətun mīn rəha Lou koatəghat rat Iesu o netəm nol təfagə rat mīn əh, moatən məmə, “Suah əh, nīkin tətəgien əm məmə nol təfagə rat mīn koatuwīn ron, kən motəgwən kələh.”

3 Kən e nəghatən mīn u, Iesu təmuəh nimaa nəghatən u məmə, 4 “?Itəmat pah u, rəhan sipsip wan-hanrit, kən kitiəh təməluə, məto in nīkin təsəhtən? Okəmə itəmat kit rəhan sipsip təmikə nəhlan, kən in otəkəike mapəs rəhan naintinain sipsip koatun kras moatətul əpəh təpiə ikīn, kən in otuwīn mategəs-in itəm təməluə mətoarus-pən in otehm. 5 Kən nian in təmehm, təmīləs-ipər məhun, kən nīkin tətəgien. 6 Kən nian in təmīet-arəpa latuənu, in otəkəike maun-in in mīn neen, ne netəm kotatig motitəlau lan, kən mən-ipən kəm ilat məmə, ‘Otuwa kotəgien kələh, məto-inu emehm mīn rəhak sipsip itəm təməluə.’”

7 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kən iatən kəm itəmat məmə, tahmen-pən əm əpəh e nego e neai. Okəmə iol təfagə rat kit tatəuhlin rəhan nəmegəhən kəm Uhgīn, kən nagienən əpəh ilis e nego e neai o suah əh in tepət, taprəkis-in nagienən o netəmim naintinain itəm nīkilat təht məmə kotətəuatip məsotolən nat kit tərət itəm okotəkəike motəuhlin nəmegəhən rəhalat ron.”*

Nimaa nəghatən e məni təmikə

8 Kən Iesu təmatig məghat mīn məmə, “?Okəmə pətan kit rəhan məni ten kəmol e silfa, kən in təmīkil kitiəh, kən in otol naka? In otasiepən e lait kit, kən mol pīrum megəs-in wīr əpəh imə matuwīn matuwīn mehm. 9 Kən nian təmehm məni əh, in otaun-in rəhan mīn neen ne netəm kotatig motitəlau lan, matən məmə, ‘Otuwa kotəgien kələh məto-inu emehm rəkis məni ilou rəhak təmikə.’”

10 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kən ekolkeike məmə ekən kəm itəmat məmə, e nolən kitiəh mīn əm, nagienən asol e niganəmti nagelo mīn əpəh ilis e nego e neai, nian iol təfagə rat kit tatəuhlin rəhan nətəligən matuwīn o Uhgīn.”

Nimaa nəghatən rəha nəti suah kit iərman itəm təməluə

11 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Suah kit, nətin iərman kəiu. 12 In əkəku lan tən-ipən kəm rəhalau tata məmə, ‘Tata. Oor nautə mīn rəham, mosipa rəhak u-roiu.’ Kən rəhalau tata toor rəhan natimnat mos-ipən kəm ilau.

13 “Kən təsuwəhən, nətin in əkəku lan tos rəhan lan muwīn mōl-salīm-in ilat, kən mos məni e nautə mīn un mīet iməlat ikīn muwīn e nəptən pīsīn kit mīn isəu. Kən ikīn əh, təmatərəkīn rəhan məni e nolən rat mīn matuwīn matuwīn.

† 14:34: Nəghatən ətuatip rəha Iesu təmə, “Sol in təwīr, məto okəmə rəhan nətehenən tīnikə, kən nat tīkə otol tətehen mīn.” Məto sol rəha netəmim e nian mīn əh, in təmol pīləh-pīləh e nat pīsīn itəm nətehenən tīkə. Kən nian neen, okəmə nəhau tatol pīləh-pīləh e sol, kənu nətehenən tiet. Məto sol rəhatat u-roiu tosolən mihīn. Nian rafin tətehen. 14:34: Mat 5:13, Mak 9:50 15:2: Luk 5:30 15:4: Esik 34:11,16; Luk 19:10 * 15:7: Iesu tatəghat-in Farisi mīn itəm koatətəu-pən Lou rəha Moses, kən ilat koatən məmə kotətəuatip, nat əpnapīn nəratən tətətig e nīkilat rafin.

¹⁴ Kən nian rəhan mənı tınıkə rafın, nəumis asol tınitan e nıtən əh, kən nəumis tınatus suah un, nıgın nagwənən tınıkə. ¹⁵ Kən təmuwın matol wək kəm suah kit əh-ikın əh, kən suah u təmahl-ıpən məmə otuwın mətagwən rəhan pıkəs mın. ¹⁶ Kən nəumis təmus pık məmə in tolkeike məmə otun nagwənən nıgı pıkəs mın, məto etəmim tikə itəm otos-ıpən nat kit kəm in.

¹⁷ “Kən nətəligən wır tınuwa mın lan, kən matətəlig-in məmə, ‘Kəsi. Roiu əh iolwək mın rəha tata, nıgılat nagwənən tepət maprəkis, məto io ekətətig u ikın-u, otəsuwəhən kən ekımis e nəumis. ¹⁸ Oekiet u ikın-u mıtəlig-pən o rəhak tata, kən mən-ıpən kəm in məmə, ‘Tata. Io emol tefagə tərət kəm Uhgın ne ik. ¹⁹ Roiu əh esahmənən məmə onəkaun-in io məmə nətım. Məto aun-in io ekahmən-pən əm məmə io iolwək əm kit rəham.’” ²⁰ Kən təmətul maliwək mınatuwın məmə otehm rəhan tata.

“Məto nian təmatuwa əh əpəh isəu, rəhan tata təmasıpən məplan, kən təmasəkitun, maiu muwın mıləs muətəin mətagien ron. ²¹ Kən netin tən-ıpən kəm in məmə, ‘Tata. Io emol tefagə tərət kəm Uhgın ne ik. Roiu əh esahmənən məmə onəkaun-in io məmə nətım.’

²² “Məto rəhan tata taun-in rəhan iolwək mın mən-ıpən kəm ilat məmə, ‘!Ei! Otuwın uəhai motos kot itəm in təwır maprəkis motuwa kuwın-in-pən kəm in, kən motos rig motarigın-pən e noanelmın, kən motos put ka kuwın-in-pən e nelkın, ²³ kən motıləs pılik itəm tasis-asis məwır motuwa koh, pəs kotol kələh lafet lan rəha nətık, ²⁴ məto-inu nətık u, in tahmen əm məmə təmımis rəkis, məto roiu in tınəmegəh mın. In təməluə, məto enehm mın.’ Kən ilat kınəatol lafet.

²⁵ “Kən e nian əh, netin asol lan in əpəh e nasumən. Kən e nian təmatuwa mınuwa iuəhkır o latuənu, kən mınəto netəmim koatol napuən mın, moatol tanis. ²⁶ Kən təmaun-in iolwək kit tuwa tətəpəh ron məmə, ‘?Ei, naka əh netəmim koatol?’ ²⁷ Kən tən-ıpən kəm in məmə, ‘Piam təmuwa, kən rəham tata təmoh pılik itəm tasis-asis məto-inu piam tınıtəlig-pa mın, kən in təsanən əm.’

²⁸ “Kən nıkin təmāhmə, kən məmə, ‘Okol esuwınən imə.’ Kən rəhan tata təmuwa ihluə matəkəike kəm in məmə otuwın imə. ²⁹ Məto tən-ıpən kəm rəhan tata məmə, ‘Əplan-tu. Kəmuatig nup tepət rəkis, kən iatol wək u ikın-u tahmən-pən əm məmə rəham kit iolwək, kən məsəhtən nəwıam kit ne. ?Məto tahro, tata? Nəməsos-ıpamən nat əkəku kit kəm io tahmən-pən e nənı, məmə ekol nagwənən lan itımat io mın neen. ³⁰ Məto nətım əh itəm təmərəkın rafın rəham nautə o nətouən nıpıtan mın lan rəha suatıp, kən nian tınıtəlig-pən latuənu, kən nakətul matoh pılik tasis-asis matol lafet lan rəhan.’

³¹ “Kən rəhan tata tən-ıpən məmə, ‘Nətık. Nian rafın kilau mın ik kətuatig, kən nətımnat rafın rəhak in rəham. ³² Məto tətəuatıp əm məmə okotol lafet u motagien, məto-inu piam u tahmən-pən əm məmə təmımis rəkis, məto roiu in tınəmegəh mın. In təmıkə, məto roiu kınətehm mın.’”

16

Nimaa nəghatən rəha etəm-iasol itəm tatol nolən teko-eko

¹ Kən İesu təmən kəm rəhan mın netəmim məmə, “Suah kit rəhan nautə tepət, kən in təmos suah kit tuwa etəm-iasol o rəhan iolwək mın. Kən rəhan iolwək mın neen kəmotuwa moatən-ıpən nəratən rəha etəm-iasol əh kəm iərəmərə, moatən məmə, ‘Ei, suah əh tətərəkın rəham nətımnat.’ ² Kən təmaun-in suah əh tuwa tətəghat kəm in məmə, ‘?Ei, nəghatən naka mın u iakatəto katən lam? Ekolkeike məmə nakos rafın nəghatən mın rəha wək rəham muwa, məto-inu roiu ekahl-ıarəp ik e wək.’

³ “Kən etəm-iasol əh təmuwın matətəlig-in məmə, ‘Awe. Rəhak iərəmərə tolkeike məmə otərakin io e rəhak wək u-roiu. ?Kən ekol naka əh-roiu? Nahgik təsahmenən məmə ekel nisip mos məni ikın, kən io iaulis pik o neasiə-inən məni o netəmim. ⁴!Ei! Roiu əh enitun nat naka itəm io ekol pəs netəmim okotit io motuwın iməlat ikın moatehm wir io nian rəhak iərəmərə otərakin io e rəhak wək.’

⁵ “Kən in təmaun-in rafin netəmim itəm kəmotol kaon kəm iərəmərə kotuwa ron kitiəh kitiəh. Kən təmən-ipən kəm itəm təmaupən muwa məmə, ‘?Ik nəmol kaon e naka?’ ⁶ Kən suah əh təmən məmə, ‘Eməmik tram rəha oel o noahən ilat wan-hanrit.’* Kən etəm-iasol təmən kəm in məmə, ‘Inu ma pepe rəha kaon rəham. Əpələh uəhai əm-tu, kən əte-pən fifti tram əm e rəham pepe.’

⁷ “Kən təmən-ipən kəm suah kit mın məmə, ‘?Ik nəmol kaon e naka?’ Kən in təmə, ‘Emol kaon e wan-taosan pak wit.’ Kən etəm-iasol təmə, ‘Os ma pepe rəha kaon rəham, kən əte-pən əm eit-hanrit pak wit.’

⁸ “Kən uarisig lan, iərəmərə rəha etəm-iasol apon itəm təmatol tərət kəm in, təmatənwiwi in o rəhan nolən rəha neiuəiuəən məmə in otehm wir atip in. Nat u tatəgətun məmə netəmim rəha nətueintən, ilat kotenatig wir o nolən mın rəha nətueintən nian ilat koatəghat kəm ilat mın, taprəkis-in nenatigən rəha netəmim rəha nəhag-əhagən.†

⁹ “Kən iatən kəm itəmat məmə, otasitu wir e netəmim e məni rəha nətueintən məmə ilat okotuwa iolitəmat mın. Kən nian məni rəha nətueintən otikə, kən Uhgın otos itəmat muwın əpəh e nego e neai itəm otətətig lilin.

¹⁰ “Okəmə nəkitun məmə suah kit tatehm wir nat əkəku kit, kən nəkitun məmə in titun nehm wirən nat itəm iahgin. Kən okəmə nəkitun məmə suah kit tatol nolən itəm təsətuatipən e nat əkəku kit, kən nəkitun məmə in otol nolən təsətuatipən e nat itəm iahgin. ¹¹?Kən tol nəhlan, okəmə itəmat nəkəsotehm wirən məni rəha nətueintən u, kən pah otegəhan-in itəmat məmə nakotos nat itəm təwir pahrien, inəh natimnat rəha Uhgın? ¹² Kən okəmə itəmat nəkəsotehm wirən natimnat rəha suah kit mın, kən nikitəmat təsəhtən məmə okos-ipən əh mın kəm itəmat rəhatəmat atip natimnat məto-inu, katəplan məmə onəkəsotehm wir mınən natimnat mın əh.

¹³ “Etəmim tikə itəm titun nuwamən in slef rəha etəm-iasol kəiu. Okəmə in tətalkut məmə otol nəhlan, kən otolkeike kit mol nəwian, kən metəhau kit məsolən nəwian. Okol nəsolən slef rəha Uhgın ne məni e nian kitiəh əm.”

¹⁴ Farisi mın kotalkeike pik məni, kən nian kəmotəto nəghatən mın u, kən kəmotalah-əsan e Iesu. ¹⁵ Məto in təmən kəm ilat məmə, “Itəmat nəkoatol nolən mın itəm koatol netəmim koatən məmə nəkotətuatip. Məto Uhgın titun nikitəmat məmə kotərat. İatən nəhlan məto-inu nat naka itəm netəmim koatıləs-ipər məmə in nat keike, məto e niganəmti Uhgın in nat əpnəpən əm.”

¹⁶ Kən in təmatəkəike matən məmə, “Kəmən-iarəp Lou ne nəghatən rəha ien mın rəha Uhgın mətoarus-pa Jon Baptais, kən uarisig lan, katən-iarəp namnusən təwir rəha nərəmərəən rəha Uhgın, kən netəmim rafin kotalkut pik məmə okotuwın motatig ahgin. ¹⁷ Məto kəsənən məmə wək rəha Lou ne nəsanənən rəhan təmikə. Nəghatən rafin rəhan kotatig, in asol mın mətoarus-pən in əkəku agin. Lou otətətig taprəkis-in neai ne nətueintən.

¹⁸ “Kən təhmen-pən əm nulan: okəmə suah kit tatol tifos mətapəs rəhan pətan, kən matit pətan pisin kit mın mətuatig, kən in tategoafəl rəhan pətan matol təfagə rat. Kən okəmə suah kit tatit pətan kit itəm rəhan iərman təmapəs

* **16:6:** Wan tram oel təhmen e tate o fote lita. † **16:8:** Nipəti nəghatən rəha Iesu məmə netəmim rəha nəhag-əhagən kəsotolən natimnat itəm Uhgın tolkeike məmə otətul aupən e rəhalat nəmegəhən. Nikilat təsəht pikən nətəligən rəha Uhgın. **16:10:** Luk 19:17-26 **16:13:** Mat 6:24 **16:15:** Mat 23:28; Luk 18:9-14 **16:16:** Mat 11:12-13 **16:17:** Mat 5:18

kən ilau mətuatig, kən in tatol təfagə rat məto-inu in tətakləh-in pətan rəha suah pisin kit.”

Nimaa nəghatən rəha Lasaros ne suah kit rəhan nautə tepət

¹⁹ Kən Iesu təmən məmə, “Suah kit rəhan nautə tepət tatuwin e napən wir min nəgui-naris itəm nəmtin tiəkis, kən nian rafin tatun pik nagwənən wir min. ²⁰ Kən ian-rat kit, nərgin u Lasaros, niməgəm təmirafin nipətin. Kən kəmiləs kan kələhəu əpəh e nafiluə rəha latuənu. ²¹ In tolkeike pik məmə otun nimismisi nagwənən itəm təmisas e tepil rəha etəm-iasol əh. Kən nat kit tərət min, kuri min kotuwa moatəpəh-əpəh niməgəm min rəhan.

²² “Kən ian-rat əh təmimis, kən nagelo min kəmotiləs motuwin əpəh e nikali Epraham, ikin rəha nisaiian. Suah un rəhan nautə tepət, in təmimis min, kən kəmitənim. ²³ Kən in tuwin əpəh e nigəm asol, kən tatəto nahməən asol, kən nian təmasipər, təməplan Epraham əpəh isəu. Kən Lasaros əpəh e nikalin. ²⁴ Kən təmaun-in əfəməh məmə, ‘!Tata Epraham! Awi, asəkitun io. Ahl-ipən Lasaros məmə oteer əm noanelmin e nəhau kən mos muwa mek namək lan məmə otətəp, məto-inu iatəto nahməən asol e nigəm ukin-u roiu.’

²⁵ “Məto Epraham təmə, ‘Nətik, nikim təht-tu rəham nəmegəhən aupən. Ik nəmatos natimnat wir rəham tepət, məto Lasaros təmatəto nahməən tepət e nipətin. Məto roiu əh, in tatəto təwir ikin-u, kən ik, natəto nahməən tepət e nipətin. ²⁶ Kən nat kit min. Ilugin-in kitat, noakimil asol itəm tator kitat, ik un, kən itimat u. Okəmə itimat kit tolkeike məmə otimnə mehm ik, məto okol təsimnəən. Kən okəmə itəmat kit tolkeike məmə otuwa mehm itimat, məto okol təsuwamən.’

²⁷ “Kən etəm rəhan nautə tepət təmən məmə, ‘Tata. Iakatəkəike kəm ik, awi, kəsi. Ahl-ipən Lasaros tuwin e nimə rəha tata rəhak, ²⁸ məto-inu piak faif əh-ikin. Təwir məmə in otuwin məghat mem əskasik ilat məmə okoatəto ilat məmə okəsotuwamən ukin-u itəm iatəto nahməən asol agin ikin.’

²⁹ “Məto Epraham təmə, ‘Kəp. Nəghatən rəha Moses ne ien min rəha Ughin tətətig. Pəs piam min okotəto nəghatən min əh.’

³⁰ “Kən etəm rəhan nautə tepət təmən məmə, ‘Kəp, Tata Epraham. Təsahmenən. Məto okəmə suah kit otəmegəh min e nimisən otuwin məghat kəm ilat, kən nipahrienən, ilat okotəuhlin rəhalat nətəligən kən motapəs təfagə rat min rəhalat.’

³¹ “Kən Epraham təmə, ‘Okəmə kəsotətəlig-inən nəghatən rəha Moses ne ien min rəha Ughin, kən in nat əpnəpin okəmə suah kit təmegəh pap e nimisən kən muwin matəghat kəm ilat, məto okol kəsotən minən nipahrienən lan.’ ”

17

Oatəto itəmat
(*Mat 18:6-7, 21-22; Mak 9:42*)

¹ Kən Iesu təmən kəm rəhan min netənim məmə, “Nipahrienən, nos-ipən-os-ipənən rəha təfagə tərət min itəm koatiuw-pən netənim e nəratən, ilat okotuwa. !Məto nahməən asol tatuwin o etənim itəm tatos-ipən-os-ipən netənim, o in suatip rəha nos-ipən-os-ipənən! ² Məto okəmə etənim kit tatiuw-pən rəhak kit etənim u təhmen e suakəku, məmə otol təfagə rat, kən suah əh, Ughin otol nalpinən asol kəm in. Kən nalpinən əh otəskasik taprəkis okəmə kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən kərakin-pən əpəh itəhəi lokamnim məmə otamnim. ³ Kən tol nəhlan, oatəto moatehm wir rəhatəmat nəmegəhən.

“Okəmə piam tatol təfagə tərət kəm ik, kən ən-ipən rəhan nolən rat e nigənəmtin, kən okəmə tatəuhlin rəhan nətəligən, kən aluin rəhan nolən rat

məsosən tatig e nīkim. ⁴ Kən nat əpnapin in tatol təfagə rat kəm ik mau sepın e nian kitəh, kən muwa mau sepın mən-ipinə kəm ik məmə, ‘Kəsi, emol təfagə rat kəm ik. Ekəuhlin rəhak nətəligən mapəs rəhak təfagə rat,’ kən ik onakəkəike maluin rəhan nolən rat mın, kən məsosən tatig e nīkim.”*

⁵ Kən aposol mın kəmotətapəh o İərəməərə məmə, “Ol rəhatimat nahatətəən təskasik təhmın mın.”

⁶ Kən İərəməərə təmən məmə, “Nat əpnapin okəmə rəhatəmat nahatətəən in təkəku agın əm tahmen e nīmismisi nīməkləkıl, kən nəkotitun nənən kəm nig u neegin məmə, ‘Uw atip ik, kən muwin miwig-pən itəhəi,’ kən nig u otol nəwıatəmat.†

⁷ “Ən-tu. ?Okəmə suah kit rəhan iolwək tətəsum, o in tatehm sipsip mın, kən in tatitəlig-pa latuənu, kən nikitəmat təht məmə etəm-iasol otən kəm in məmə, ‘!Ei! Wa uəhai məpələh mun nagwənən əh?’ !Kəp! ⁸ Məto in otən kəm rəhan iolwək məmə, ‘Uwin mol nigak nagwənən, kən uwin muwin e rəham napən təwir, kən mos-ipa nigak nagwənən ne nımək nənımən. Nian nəmol rafin rəham wək, nəkitun nuwinən magwən kən mənım.’ ⁹ ?Kən nikitəmat təht məmə etəm-iasol, in otən tagkiu kəm rəhan iolwək o wək asol rəhan itəm in otəkəike mol? !Kəp! ¹⁰ Kən itəmat un, nəkotahmen əm e iolwək mın rəha Uhgın. Nian nəmotol rəkis natımnat rafin itəm Uhgın təmən kəm itəmat məmə onəkotəkəike motol, onəkotəkəike motən əm məmə, ‘İtımət iolwək mın əm. Nolən rəhatimat təsahmenən o nənwiwıən. İtımət emotol əm wək itəm itımət ekotəkəike moatol.’”

Iesu təmol-wır netəmim ten itəm leprosi təmol ilat

¹¹ Nian Iesu təmalıwək matuwın Jerusalem, in təmalıwək muwin-pən ilugin i nəptən mil u Sameria ne Kalili. ¹² Kən nian in təmıet-arəpa latuənu kit, netəmim ten itəm nımısən u leprosi təmol ilat kəmotuwa motətul isəu məsın, ¹³ kən motaun-in məmə, “!Iesu, Etəm-iasol, asəkitun itımət!”

¹⁴ Kən nian in təmehm ilat, təmən-ıpən kəm ilat məmə, “Onəkotuwın o pris məmə in otehm nıpətıtəmat.”‡ Kən nian ilat kəmotalıwək əh e suatıp, kən kəmotəwır, nımısən təmıkə.

¹⁵ Kən ilat kit təməplan məmə leprosi rəhan tınıkə, kən in təməuhlin mıtəlig-pən o Iesu, matən əfəməh məmə, “!İatənwiwi Uhgın! !İatənwiwi Uhgın!”

¹⁶ Kən in təmeıuıai e nelki Iesu mısın nulin nıpinəgin tatek nısıp, kən matən kəm Iesu məmə nıkin tətəgien məmə in təmol-wır rəhan nımısən. Kən suah u in etəm Sameria. § ¹⁷ Kən Iesu təmən məmə, “?Emol-wır netəm ten maruətuəh-in rəkis rəhalat nımısən, o kəp? ?Məto nain hıə? ¹⁸ ?Suah u in ıapıspıs əm, məto in pısın əm təmıtəlig-pa matənwiwi Uhgın?” ¹⁹ Kən Iesu təmən kəm suah u məmə, “Ətul malıwək matuwın. Rəham nahatətəən təmol-wır ik.”

Nuwamən rəha nəərəməərəən rəha Uhgın

(Mat 24:23-28, 36-41)

²⁰ Nian kit, Farisi mın kəmotətapəh o Iesu məmə, “?Onəghan nəərəməərəən rəha Uhgın otuwa?” Kən in təmən-ıpən kəm ilat məmə, “Nərəməərəən rəha Uhgın otəsuwamən məmə netəmim okotehm e nıganəmtılat. ²¹ Kən etəmim

---

17:3: Mat 18:15 * **17:4:** Nıpətı nəghatən əh təsənən məmə kıtət kotaluın təfagə rat rəha suah kit mau sepın əm, məto kotəkəike motaluın namnun tıkə. † **17:6:** E nəghatən ətuatıp rəha Iesu, in tatəghat-in nıkuti mastat u in natıəkəku agın, ne nig kit itəm nəukətın təmeıuıai agın, nərgın u fıkmalperi. **17:6:** Mat 17:20; 21:21 **17:13:** Lev 13:45-46 ‡ **17:14:** Nian nımısən leprosi təmol suah kit, Lou tatən məmə in tamkımık. Nian nımısən təmıkə, in təıke muwin mehm pris məmə in otən-ıarəp kəm netəmim rafin məmə nımısən tıkə ne namkımıkən tıkə. Nian Iesu təmən məmə ilat okotuwın motehm pris kit, in tahmen məmə in təmən məmə in otol-wır ilat. **17:14:** Lev 14:2-3; Mat 8:3-4 § **17:16:** Netəm İsrəl koatətəhau netəm Sameria. Afın nıpətın e tıksonari.

tikə itəm otən məmə, ‘!Asi-pa mehm, in huə!’ o ‘!Asipən mehm, in əpəh!’ mətō-inu nərəməərən rəha Uhgīn tinuwa rəkis mətətig e nikitəmat.”

²² Kən Iesu təmən kəm rəhan mīn netəmim məmə, “Nian mīn koatuwa itəm itəmat onakoatolkeike məmə onəkotehm nian mīn rəha Nəti Etəmim, mətō okol nəkəsotehmən. ²³ Kən netəmim okotən kəm itəmat məmə, ‘!Asi-pa, in huə!’ o ‘!Asipən, in əpəh!’ Mətō əsotuwīnən motətəu-pən ilat, ²⁴ mətō-inu e nian io Nəti Etəmim oekuwa lan, in otahmen-pən e nīpītən itəm tatipit kən mətəsiəgəpīn neai e nīkalīn kit mətōarus-pən nīkalīn kit mīn, kən netəmim rafin koatəplan motitun. ²⁵ Mətō aupən, io ekəkəike mətō nahməən tēpət, kən netəm kotatig roiū, ilat okotəuhlin məntaalat motapəs io.

²⁶ “E nian io, Nəti Etəmim, ekuwa lan, otahmen-pən əm e nian rəha suah əh Noah aupən, itəm netəmim kəmoatol natimnat mīn məsotitunən məmə Uhgīn otol nat kit lan. ²⁷ E nian əh, netəmim kəmotagwən, moatənīm, moatol marit, inəh natimnat rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat, mətōarus-pa nian itəm Noah tinuwīn imə e nīpəgnoa nego asol rəhan. Kən nuhuən təməfik naruəh asol təmuwa maiu əlimin rafin netəmim itəm kəsotuwīnən e nego.

²⁸ “In tahmen-pən əm e nian rəha suah əh Lot. Netəmim kəmotagwən, moatənīm, moatol-salīm-in natimnat mīn, moatos-nəmtim natimnat mīn, moatasum, moatiləkīn nimə mīn, inəh natimnat rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat. ²⁹ Mətō e nian itəm Lot təmīet lan e taon əh Sotom, kən nīgəm ne kəpiel mīn itəm koatəp kəmotisi-pər e neai motoamnu ilat rafin əpəh e taon.

³⁰ “Kən otahmen əm e nian io Nəti Etəmim oekuwa mīn lan kən Uhgīn otol əp io kəm netəmim. ³¹ E nian əh, okəmə suah kit tatəpələh ihluə e rəhan nimə, pəs in otagīm məsuwīn mīnən imə məmə in otos rəhan natimnat, kən okəmə suah kit in əpəh e nasumən, pəs in otagīm məsuwa mīnən latuənu. ³² !Onəkəsotaluinən pətaguīhl rəha Lot! ³³ Etəm tolkeike məmə in otaskəlīm rəhan nəmegəhən e nətueintən u məsətəu-pa-mən io, in otəsosən nəmegəhən lilin. Mətō etəmim itəm tətəpəs natimnat rəha nəmegəhən e nətueintən u kən matətəu-pa io, in otos nəmegəhən lilin. ³⁴ Iatən kəm itəmat məmə, e nian əh lapin, etəmim kəiu okətuapil e pet kitiah əm, kən okos-irəkis kit, kapəs kit. ³⁵⁻³⁶ Pətan kəiu okətioal nagwənən, kən okos-irəkis kit, kapəs kit.”*

³⁷ Kən rəhan iolwək mīn kəmotən-ipən kəm in məmə, “?Iərəməərə, onəkuwa hiə?”

Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Onəkotitun əm. Tahmen e nian ligkai mīn koatiwig ilis moteiuaiū moatər itəhəi, kən nəkotitun məmə nəm mīn əh-ikīn əh.”†

18

Nimaa nəghatən rəha nəutahlīmīs kit itəm tətəsək o nasituən

¹ Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat matəgətun ilat lan məmə okotəkəike moatəfak nian rafin məsotapəsən, məsotolən məmə nīkilat otatite. ² In təmən məmə, “Latuənu kit, ien kit əh-ikīn rəha nələhəuən nəghatən mīn. Kən təsisiāi-inən Uhgīn, kən təsisiāi-in mīnən netəmim. ³ Kən e latuənu əh, nəutahlīmīs kit əh-ikīn, kən nian rafin tatuwa matəplan ien un matən-ipən kəm in məmə, ‘Awi. Okol nakasitu lak məghat o nəratən itəm rəhak tikimīr tatol kəm io.’ ⁴ Mətō ien təməsuwīnən, kən mos nian əfəməh məmə otəghat

17:23: Mak 13:21; Luk 21:8   **17:28:** Jen 18:20; 19:25   **17:31:** Mat 24:17-18   **17:32:** Jen 19:26

17:33: Luk 9:24   * **17:35-36:** E kopi oas mīn neen rəha Niutesteman itəm kəmətē e nəghatən Kris aupən, kəmīlpīn nəghatən mīn u rəha ves 36: Etəmim kəiu okatuasum, kən okos-irəkis kit, kapəs kit.

† **17:37:** E nian Iesu otuwa mīn, netəmim rafin okotəplan ikīn Iesu otuwa mihin. Nəghatən ətuatip rəha Iesu tatən məmə, “Tahmen e nat megəh təmamīs mətəməhl, kən kuweria mīn kotuwa katon kələh.”

18:1: Kol 4:2; 1 Tes 5:17

mol-wir nêratên ah rêha nêutahlîmîs. Mêto pêtan ah têmêtapêh o suah ah nian rafin matuwîn matuwîn, kên ien tinatêtêlig-in mêmê, ‘Nat êpnâpin esîsîai-inên Uhgîn, kên mêsîsîai-in mînên netêmim, ⁵ mêto pêtan ah tatên nat kitîah mêtalêkîamtê io o rêhan nêghatên, matuwîn matuwîn. Io êkêkêike muwîn mên wir rêhan nêratên kên mêlêhêu nêwirên. Okêmê êkapês, kên in otatuwa ron io matuwîn matuwîn kên êkêpou in.’ ”

⁶ Kên nian Iêrêmêrê têmuêh rêkîs nîmaa nêghatên ah, kên têmên mêmê, “Otêtêlig-in-tu nêghatên rêha ien êpêh itêm têrat têhmîn. ⁷ ?Mêto tahro e Uhgîn? In têmîtêpun rêhan mîn netêmim, kên îlat koatasêk-pên kêm in nian rafin e nêrauiêgên mîn ne lapîn mîn rafin. ?Kên nîkîtêmat têht mêmê in otên-ipên kêm îlat mêmê, ‘Onakoatêsahgîn pitên?’ Kêp. ?Kên nîkîtêmat têht mêmê in otasîtu uêhai êm e rêhan mîn? ⁸ Iatên kêm itêmat mêmê nîpahriênên, in otasîtu uêhai êm e rêhan mîn, kên mol-wir rêhalat nêratên. ?Mêto nian io Nêti Etêmim oekîtêlig-pa mîn lan e nêtueintên, oekêhm netêmim neen itêm koatahatêta e Uhgîn, o kêp?”

Nîmaa nêghatên rêha Farîsi ne etêm tatos mênî rêha takîs

⁹ Kên Iesu têmuêh nîmaa nêghatên kit e netêmim neen itêm nîkîlat tatêht mêmê îlat kotêtuatîp taprêkîs-in netêmim rafin, kên motasîl-iêhau-in netêmim rafin. ¹⁰ In têmên mêmê, “Suah mil kêiu kêmîan êpêh e Nîmê Rêha Uhgîn mêmê okuêghat kêm in e nêfakên. Kit, in Farîsi, kên kit in etêm tatos mênî rêha takîs. ¹¹ Kên Farîsi têmêtul mêteiuê mêmê in tatêfak kêm Uhgîn, mêto nîpahriênên tatên atîp in, matên mêmê, ‘Uhgîn, iatên tagkiu kêm ik mêto-inu nêmol mêmê êkol etêm pîsîn lak, inêh io mîn neen kotolkeike pik mênî kên moateiuê mêmê kotaklêh-in, kên moatol têrat, kên motaklêh-in pêtan rêha etêm pîsîn. Kên io esolên mêmê suah ah etêm tatos mênî rêha takîs. ¹² Nian kêiu e wik kitîah, iatêtuakêm mêtapêpês nagwênan matêfak kêm ik. Kên okêmê êkos natîmnat ten, êkatos-îrêkîs kitîah matos-ipîna kêm ik.’

¹³ “Mêto suah ah, etêm tatos mênî rêha takîs, in tatêtul-pên îsêu, kên mêtawîs mêsasîpêrên e neai mêfak. Kên nîkîn tatîtêgît mêtasêk mêtahî manîkîlêhan matên mêmê, ‘Uhgîn, io etêm têrat. !Asêkitun io!’ ”

¹⁴ Kên Iesu têmê, “Iaten kêm itêmat. Nian suah mil u okatîatêlig-pên latuênu, etêm rêha takîs, rêhan nêmegêhên in otêtuatîp e nîganêmtî Uhgîn. Mêto Farîsi têsol mîhinên, mêto-inu etêmim itêm tatîlêpêr atîp in, Uhgîn otîlêpêr, mêto etêmim itêm tatos-iêhau atîp in, Uhgîn otîlêpêr.”

Nîsualkêlêh kêmotuwa o Iesu (Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)

¹⁵ Kên netêmim neen kêmotêmik rêhalat nîsualkêlêh mêtmetîg motuwa kêm Iesu mêmê in otêlêhêu-pên nêlmîn elat kên mêfak olat. Mêto nian rêhan mîn netêmim kêmotêhm îlat, kên kêmotên-iêhau îlat. ¹⁶ Mêto Iesu têmatên-iarêp mêmê nîsualkêlêh mîn un okotuwa ron, kên têmên-ipên kêm rêhan mîn netêmim mêmê, “Êsotahtosîg-inên nîsualkêlêh mêmê okêсотuwamên ron io, pês îlat okotuwa ron io, mêto-inu nêrêmêrêan rêha Uhgîn in rêha netêmim itêm kotahmên e nîsualkêlêh mîn u. ¹⁷ Okêmê suah kit tolkeike mêmê in otuwa matîg ahgîn nêrêmêrêan rêha Uhgîn, kên in têike muwa tahmên e suakêku. Mêto okêmê têsol mîhinên, kol in têsuwamên.”

Suah kit rêhan nautê tepêt (Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)

¹⁸ Kên etêm-iasol kit têmên-ipên kêm Iesu mêmê, “Iêgêtun, ik etêm têwir. ?Oekol naka mêmê êkos nêmegêhên lîlîn?” ¹⁹ Kên Iesu têmên-ipên kêm in

məmә, “?Tahro nakatən kəm io məmә io etəm təwır? Suah kit tikə in etəm təwır, mətō Uhgın əm in təwır. ²⁰ Ik nəkitun nəghatən mın e Lou rəha Uhgın koatən məmә, ‘Əsakləh-inən pətan pisin, əsohamnuən etəmim, əsakləh-inən natimnat, əseiueiuəən e kot, isiai-in rəham mama ne tata.’ ”

²¹ Kən suah u təmən məmә, “Natimnat rafin u, io emol rafin ilat, nian ematəkəku mətōarus-pa u-roiu.” ²² Nian Iesu təmətō nəghatən əh, təmən-ipən kəm in məmә, “Nat kitiah əm əh-ikin itəm ik nəməsolən əh. Uwin mol-salim-in nautə rafin rəham, kən mos mənı lan muwin mos-ipən kəm ian-rat mın, kən ik onakos natimnat wır əpəh e nego e neai. Kən wa, muarisig-in io məmә ik rəhak etəmim.”

²³ Mətō nian təmətō nəghatən mın əh, nıkin təməpou mətō-inu rəhan nautə tepət. ²⁴ Kən Iesu təmasipən məplan, təmən məmә, “!Awı, tiəkis pik o etəm rəhan nautə tepət məmә in otuwın matig ahgin nərəməərəən rəha Uhgın! ²⁵ Tiəkis məmә kau otuwın-pən e nıpəg nitel, mətō tiəkis pik məmә etəm rəhan nautə tepət otuwın matig ahgin nərəməərəən rəha Uhgın.”*

²⁶ Kən netəm kəmotətō nəghatən əh kəmotən məmә, “?Okəmә in tiəkis o etəm rəhan nautə tepət, mətō pah əh in tahmen məmә otos nəmegəhən əh?”

²⁷ Mətō in təmən məmә, “Natimnat itəm tiəkis, ko netəmim kəsotolən, mətō Uhgın in titun nolən.”

²⁸ Kən Pita təmən-ipən kəm in məmә, “?Mətō tahro etimat? Emotapəs rafin rəhatimat natimnat kən moatuwa məmә ekotuarisig-in ik.”

²⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmә, “!atən pahrien kəm itəmat məmә, etəm təmapəs rəhan nimə, o rəhan pətan, o pian mın, o rəhan tata ne mama, o rəhan nisualkələh mətō-inu in tatətəu-pən nərəməərəən rəha Uhgın, ³⁰ kən e nətueintən u, in otos natimnat tepət nəhlan taprəkis-in ilat mın u təmapəs ilat, kən uarisig, in otos mın nəmegəhən lilin.”

Iesu təmən-iarəp mın rəhan nimisən

(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)

³¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan netəm tuelef məmә okotiet e nımanin netəmim motuwa kitiah kuəfımın ilat mın, kən təmən-ipən kəm ilat məmә, “Otətəlig-tu. Roiu koatuwin əpəh ilis Jerusalem, kən natimnat mın itəm ien mın rəha Uhgın aupən kəmoatən lak, Nəti Etəmim, ilat okotuwa kol nıpahrienən. ³² Netəmim okotegəhan-in-pən io e nelmi İaihlua mın, kən netəmim okotəghat motalah əsan lak, motoh io, motol naulisən kəm io, kən motagəh-əpis io, motagəh e nıpətik. ³³ Kən okalis io, kən kohamnu io, mətō e nian tatol kisil lan, oekəmegəh mın.”

³⁴ Mətō kəsotıtunən rəhan nəghatən mın. In tahmen-pən e nəghatən itəm nıpətın tatəhluaig, kən kəsotıtunən nıpəti nəghatən mın əh.

Iesu təmol-wır ıganəmtın əpis kit

(Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)

³⁵ Nian Iesu tatuwa iuəhkır o taon əh Jeriko, ıganəmtın əpis kit əh-ikin tatəpələh e nıkali suatıp. Nian rafin in tateasiə-in mənı o netəmim. ³⁶ Kən nian ıganəmtın əpis təmətō məmә netəmim tepət kotaliwək e suatıp, kən in təmətəpəh məmә, “?Naka əh katol?” ³⁷ Netəmim kəmotən-ipən kəm in məmә, “Iesu əpəh, etəm Nasaret, tətaliwək e suatıp.”

³⁸ Kən təmagət əfəməh məmә, “!İesu! !Mipi Kig Tefit! !Asəkitun io!”

18:20: Eks 20:12; Dut 5:16-20 * **18:25:** Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmә, “Tiəkis məmә kamel otuwın-pən e nıpəg nitel.” Kamel in nat megəh asol taprəkis-in kau. **18:31:** Luk 24:44 **18:32:** Luk 9:22,44 **18:34:** Mak 9:32

³⁹ Kən netəm mɪn u koataliwək motaupən-in Iesu, kəmotagət lan, moatən məmə, “!Əsagətən!” Məto in təmagət əfəməh məsɪn mɪn məmə, “!Mipɪ Kig Tefit! !Asakitun io!”

⁴⁰ Kən Iesu təmətul mən-ipən kəm ilat məmə okotiləs motuwa. Kən nian kəmotiləs motuwa iuəhkɪr, Iesu təmətapəh ron məmə, ⁴¹ “?Naka un nakolkeike məmə io ekol kəm ik?” Kən in təmən məmə, “Tərəməərə, ekolkeike məmə oekaiir mehm nat.”

⁴² Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Aiir mehm nat. Rəham nahatətəən təmol-wɪr niganəmtɪm.” ⁴³ Kən roiu agin-əh mɪn əm, təmaiir mɪnatehm nat, kən mɪnatuarisig-in Iesu, matənwiwi Uhgɪn. Kən nian netəmim rafin kəmotəplan nat əh, ilat kəmoatənwiwi Uhgɪn.

19

Iesu ne Sakias

¹ Kən Iesu təmalıwək muwɪn imə e taon u Jeriko matuwɪn məmə otiet-arəpən e nəwtain məsɪn. ² Kən e taon əh, suah kit əh-ikɪn, nərgɪn u Sakias. In etəm-iasol kit rəha netəm koatos məni rəha takis, kən rəhan nautə tepət. ³ Kən in tolkeike məmə otəplan-tu məmə Iesu in pah, məto təruru nəplanən məto-inu in natiəkuəkɪr, kən netəmim koatətulosig-in. ⁴ Kən in təmaıu aupən muwɪn maiu e nig kit, nərgɪn u sikamo, məmə otitun nəplanən Iesu nian in otuwa-pa ikɪn.

⁵ Kən nian Iesu təmuwa ətuatip əh in ikɪn, təmasıpər məplan, kən mən-ipən kəm in məmə, “Sakias. Eıuıu uəhai, məto-inu roiu ekəkəike muwɪn matig əpəh e rəham nimə.” ⁶ Kən Sakias təmeıuıu uəhai əm, kən mit Iesu mian əpəh iman ikɪn imə, kən nıkin təmagien.

⁷ Məto nian netəmim kəmotəplan natımnat mɪn əh, kən koatasıwən-in nolən mɪn əh moatən nıkalı Iesu məmə, “Suah əh tatuwɪn e nimə rəha iol təfagə rat.”

⁸ Kən nian kınotuwin e nıpəgnoa nimə rəha Sakias, in tətul mən-ipən məmə, “Tərəməərə, atətəlig-in-tu. Oekoor rəhak natımnat mol niel kəıu, kit rəhak, kən kit oekos-ipən kəm ian-rat mɪn. Kən natımnat itəm emakləh-in o suah kit, oekalpɪn mau kuwıt.”

⁹ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Roiu Uhgɪn tınosmegəh rəkis ik ne rəham mɪn, məto-inu ik mɪn, nəmahatətə e Uhgɪn, kən ik noanol pahrien kit rəha Epraham. ¹⁰ Kən io, Nətı Etəmim, emuwa məmə ekeam-in netəmim itəm koatəluə, kən mosmegəh ilat.”

Nımaa nəghatən rəha netəmim itəm koatos məni rəha tərəməərə rəhalat

¹¹ Nian netəmim koatətəlig-in Iesu, in təmatəkəike matuəh nımaa nəghatən kəm ilat məto-inu in tınatuwa iuəhkɪr o Jerusalem, kən nıkilat təht məmə nəməməərəən rəha Uhgɪn otəsuwəhən tuwa. ¹² Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Etəm-iasol kit tolkeike məmə in otuwɪn isəu məplan kig asol agin məmə kig asol otıləs-ipər in mol kig lan əpəh iman ikɪn, kən otəpanıtəlig-pa mɪn. ¹³ Kən təmaun-in rəhan iolwək ten, kən moor məni kitiəh kitiəh kəm ilat.* Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Itəmat onəkotəkəike motol wək e məni u o nosən ətain mətoarus-pən io ekıtəlig-pa mɪn.’

¹⁴ “Məto ilat əpəh iman ikɪn koatətəhau suah əh, kən motahl-ipən nəghatən kəm kig asol agin məmə, ‘Itəmat esotolkeikeən məmə suah u otərəməərə etımat.’

¹⁵ Məto kəmıləs-ipər in kol kig lan, kən in təmıtəlig-pa mɪn. Kən in təmaun-in

19:7: Luk 15:2   **19:8:** Eks 22:1; Nam 5:6-7   **19:9:** Luk 13:16; Wək 16:31   **19:10:** Luk 15:4;

Jon 3:17; 1 Tim 1:15   * **19:13:** Etəm-iasol təmos-ipən məni kitiəh kitiəh kəm rəhan iolwək ten, kən məni kitiəh in tahmen-pən e wan-hanrı-taosan watu.

rəhan iolwək mɪn itəm təmoor rəhan məni kəm ilat. In tolkeike məmə otitun məmə ilat kəmotol win e məni naka nian in təmətətig əpəh isəu.

¹⁶ “Kən etəm tətəupən təmuwa mən-ipən kəm in məmə, ‘Iərəməərə, nəmələhəu-pa məni kitiəh e nelmək, kən emol win e məni ten mɪn.’ ¹⁷ Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, ‘Ik iolwək təwɪr, nəmol wək itəm in təwɪr. Məto-inu nəmol wək təwɪr o nehm wɪrən nat itəm natiəkəku, kən roiu oekegəhan-in mɪn ik məmə onakərəməərə taon ilat ten.’

¹⁸ “Kən etəm tətuarisig lan təmuwa mən-ipən məmə, ‘Iərəməərə, nəmələhəu-pa məni kitiəh e nelmək, kən emol win e məni faif mɪn.’ ¹⁹ Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, ‘Ik onakərəməərə e taon ilat faif.’

²⁰ “Kən iolwək kit mɪn təmuwa mən-ipən kəm in məmə, ‘Iərəməərə, inu rəham məni. Eməlis ətain e napən, kən məhluaig-in wɪr, ²¹ məto-inu io iatəgin ik itəm rəham nolən tiəkis. Nakatos natimnat itəm kəsənəmə rəham, kən matəulək e nasumən mɪn itəm ik nəməsəfəən ilat.’

²² “Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, ‘!Ik iolwək rat! Nəghatən əm rəham tatəgətun məmə nəmol tərət aɡin. Ninitun rəkis məmə io etəm-iəkis, kən iakatos natimnat itəm kəsənəmə rəhak, kən iatəulək e nasumən mɪn itəm eməsəfəən ilat. ²³ ?Tahro nəməsosən rəhak məni muwɪn mələhəu-pən e pag, kən nian ekıtəlig lan, ekıtun nosən rəhak məni ilau profit rəhan?’

²⁴ “Kən təmən-ipən kəm rəhan mɪn əh məmə, ‘Otos-irəkis rəhan məni, kən motos-ipən kəm suah u rəhan məni ten.’

²⁵ “Kən ilat kəmotən məmə, ‘!Iərəməərə, təsətəuatipən məto-inu rəhan məni ten rəkis!’

²⁶ “Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Iatən kəm itəmat məmə, etəmim itəm tatos nat kit, kəpanos-ipən mɪn neen mɪn. Məto etəm rəhan nat kit tikə, kəpanos-irəkis rəhan natimnat rafin. ²⁷ Kən roiu, rəhak tikimɪr mɪn itəm kəməsotolkeikeən məmə ekuwa kig rəhalat, onəkotit ilat motuwa, kən onəkotohamnu ilat e niganəmtək.’ ”

Iesu təmuwɪn Jerusalem

*(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11;
Jon 12:12-19)*

²⁸ Kən nian Iesu təməghat rəkis un, kən in təmaliwək maupən matuwɪn Jerusalem, kən netəmim koatuarisig in. ²⁹ Nian kɪnotuwa iuəhkir o latuənu mil u kəiu, Petfas ne Petani e Nıtot Rəha Nig U Olif, kən in təmən-ipən kəm rəhan mil etəmim kəiu məmə, ³⁰ “Ian əpəh latuənu itəm kotisi-pən ikin. Ikin əh, onakuehm nəti togki kit itəm kəsasuəən əh lan. Iakis nol lan muasig muea ikin-u. ³¹ Kən okəmə suah kit tətəpəh otəmlau məmə, ‘?Nakətiakis togki o naka?’ kən onəkuən-ipən kəm in məmə, ‘Iərəməərə rəhatat, in tolkeike məmə otol nat kit lan.’ ”

³² Kən kəmian muehm natimnat rafin tol əm məmə inu Iesu təmən mihin ne. ³³ Kən nian kəmətiakis nəti togki, kən netəmim mɪn rəha togki kəmotətapəh olau məmə, “!Ei! ?Nətiakis nəti togki o naka?” ³⁴ Kən ilau kəmuən-ipən məmə, “Kəp. Iərəməərə tolkeike məmə otol nat kit lan.” ³⁵ Kən kəmuasig muea kəm Iesu, kən kəmuapeg rəhalau kot muəfətain məntaa nəti togki lan, kən muasitu e Iesu tər masuə e nəti togki. ³⁶ Nian təmasuə lan mɪnatuwɪn, kən rəhan netəmim kotapeg rəhalat mɪn kot motəpen-pən e suatip.

³⁷ Nian Iesu tɪnatuwa iuəhkir o Jerusalem mətasuə e togki mateiuaiu e Nıtot Rəha Nig U Olif, kən netəmim rafin rəhan nıkilat tətəgien, kən mɪnətuoun moatənwiwi Uhgɪn motəgət əfəməh o nat pispis mɪn itəm kəmoatehm in təmatol. ³⁸ Kən koatən məmə, “!Iərəməərə Uhgɪn tətətig ilau Kig u itəm tatuwa e nərgin!

!Pəs nəməlinuən tətatiḡ əpəh e nego e neai, kən əpəh ilis ilis aḡin e nego e neai, katiləs-ipər nərgi İərəməərə Uhgın!”

³⁹ Kən Farisi mın neen itəm kəmotatiḡ əh-ikin kəmotən-ipən kəm in məmə, “İəḡətun. Ən-İəhau rəham mın netəmim məmə okotakəm nöhlilat.”

⁴⁰ Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə netəm mın u kəsotagətən, kən kəpiel mın u, ilat okotagət əfəməh.”

Iesu təmasək o netəm Jerusalem

⁴¹ Kən nian Iesu təmuwa İuəhkır təmehm taon əh Jerusalem, kən təmasək o netəm mın əh-ikin əh. ⁴² Kən tatən məmə, “Ei, nat əpnəpın nəmotapəs natimnat itəm tatos-İpa nəməlinuən mətoarus-pa u-roiu, məto okəmə nəkotitun ilat roiu əm, kən Uhgın otos-İpınə kəm itəmat. Məto kəp. Natimnat mın əh koatəhluaig okol nəkəsotehmən. ⁴³ Məto e nian mın itəm tatuwa otəmat, rəhatəmat tikimir mın okotuwa kətul kitəlau-in itəmat, okotel nıməptən kətu-pər kol əpətin rəhatəmat taon, kən motahtosiḡ-in itəmat lan məmə nəkəsotietən. ⁴⁴ Kən ilat okotərəkin rafin nımə e taon rəhatəmat, kən okotohamnu itəmat rafin təlmin nisualkələh mın rəhatəmat. Okol kəpiel kit ne rəha nımə mın osətətulən. Natimnat rafin u otatuwa məto-inu itəmat nəmotəruru nian itəm Uhgın təmuwa məmə in otosmegəh itəmat lan.”

Iesu təməhg-İarəp netəmim itəm koatol maket e Nımə Rəha Uhgın

(*Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22*)

⁴⁵ Kən Iesu təmuwın mınatəhg-İarəp netəmim itəm koatol maket e Nımə Rəha Uhgın. ⁴⁶ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəməte rəkis e Naoa Rəha Uhgın məmə, ‘Rəhak nımə, in nımə rəha nəfakən kəm io,’ məto itəmat nınoatol tınuwa in ‘nımə kit itəm İakləh mın koatəhluaig İkin.’ ”

⁴⁷ Kən uarisig lan, e nian mın rafin, Iesu təmatəḡətun əpəh İmə e Nımə Rəha Uhgın. Kən pris asol mın, ne İəḡətun mın rəha Lou, ne netəm-İasol mın rəha noanol mın rəha İsrəl, kəmotegəs-in suatıp məmə okotohamnu Iesu, ⁴⁸ məto kəməsotehmən suatıp kit məto-inu netəmim rafin kotolkeike pık məmə okoatəto nəḡhatən mın rəhan, kən nəḡhatən rəhan tətəskəlİm wır rəhalat nətəliḡən.

20

Nətapəhən məmə pah təmegəhan-in Iesu məmə otol wək

(*Mat 21:23-27; Mak 11:27-33*)

¹ Nian kit, Iesu təmatəḡətun netəmim əpəh e Nımə Rəha Uhgın, kən matən-İarəp namnusən təwır rəha Uhgın kəm netəmim. Kən pris asol mın, ne İəḡətun mın rəha Lou, ne netəm-İasol mın rəha noanol rəha İsrəl kəmotuwa kehm in, ² kən kəmotətapəh ron məmə, “?Ən-tu kəm itimat məmə pah təmegəhan-in İk nakatol natimnat mın əh? ?Kən pah təmegəhan-in nepətən əh, Uhgın o etəmim əm?” ³ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Təwır əm. İo ekətapəh-in mın nəḡhatən kit kəm itəmat, kən itəmat onəkotaupən motuhalpın-pa kəm io. ⁴ ? Pah təmegəhan-in nepətən kəm Jon məmə in otol baptais e netəmim, Uhgın o etəmim əm?”

⁵ Kən kınəatən-ən nəḡhatən u kəm ilat mın, mınəatən məmə, “Okəmə kotən məmə Uhgın təmegəhan-in, kən in otən məmə, ‘?Məto tahro nəkəsotənən nıpahrien e Jon?’ ⁶ Məto okəmə kitat kotən məmə netəmim əm kəmotegəhan-in, kən netəm mın əh okotaht kitat e kəpiel məto-inu ilat kınətən rəkis

nīpahrienən e Jon mēmə in ien kit rəha Uhgīn.” ⁷ Kən ilat kəmotuhalpīn mēmə, “Itimat esotitunən mēmə pah təmegəhan-in.” ⁸ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat mēmə, “Kən io mīn, ko esənən mēmə pah təmegəhan-in nepətən kəm io mēmə ekatol natimnat mīn u.”

Nimaa nəghatən rəha nasumən rəha krep
(*Mat 21:33-46; 22:15-22;*
Mak 12:1-17)

⁹ Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit kəm netəmim mēmə, “Etəm-iasol kit təməfe nol u krep e nasumən asol rəhan. Kən in təmələhəu-pən nasumən u e nelmi netəmim neen, kən ilat okotol wək lan, kən nian rəha nəulək-inən, okotos-ipən məsin kəm in. Kən təmuwīn əpəh e nīməptən pīsīn kit matīg mīnos nian tēpət. ¹⁰ Kən nian krep təmōl noan kən kīnotəmarəg, etəm-iasol in təmahl-ipa rəhan kit iolwək mēmə in otuwīn mehm netəm koatol wək e rəhan nasumən mēmə okotəhl noa krep, kən motoor kos-ipən rəha etəm-iasol neen. Məto netəm mīn əh kəmotətul motaht iolwək əh, kən motahl-ipən tītəlig məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in. ¹¹ Kən etəm-iasol təmahl-ipa mīn rəhan kit iolwək mīn. Kən ilat kotaht mīn, motol naulisən rat kəm in, kən motahl-ipən tītəlig məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in. ¹² Kən in tahl-ipən mīn kit mīn, kən ilat kəmoatoh katoh kos-ipən nīməgəm kəm in, kən motahl-iarəp.

¹³ “Kən etəm-iasol rəha nasumən təmə, ‘?Ekol naka əh-roiu? Təwīr mēmə ekahl-ipən nətik ətuatīp itəm iakolkeike pik, okəm-naka ilat okotīsiai-in.’ Kən in təmahl-ipən.

¹⁴ “Məto nian netəm mīn əh kəmotəhm, kəmotən kəm ilat mīn mēmə, ‘Nəti etəm-iasol ilouin tatuwa itəm o nian kit nasumən tuwa mēmə rəhan. Pəs kotuwīn motohamnu, kən kitat okotos nasumən rəhan mēmə rəhatat.’ ¹⁵ Kən kəmotaskəlīm motewkəkan motuwīn əpəh ihluə e nasumən, kən motoh kohamnu.

“?Kən iərəməərə otol naka kəm netəm mīn əh? ¹⁶ In otuwa moh netəm mīn əh kotīmīs, kən in otələhəu-pən nasumən asol əh otuwīn e nelmi netəm pīsīn.”

Kən nian netəm kəmoatətəlig-in in kəmotəto nəghatən əh, kəmotən mēmə, “! Pəs okol kəsol agīn-əhən nat əh!”

¹⁷ Məto Iesu təmasipən ətuatīp əm olat, kən mən mēmə, “Naoa Rəha Uhgīn tatən mēmə, ‘Kəpiel əh itəm netəm rəha niləkīnən nīmə kəmotərakīn, in təmuwa kəpiel keike rəha nolən nīmə.’

“?Məto nəghatən u nīpətīn naka? ¹⁸ Netəmim rafīn itəm okotiet motorīn-pən ilat e kəpiel əh, kən okotorapītpīt ilat motol nīmīsmīsīn. Məto okəmə kəpiel əh otiet maht suah kit, kən in otawtəwītə mərat agīn.”

¹⁹ Kən iəgətun mīn rəha Lou, ne pris asol mīn kəmotitun mēmə nimaa nəghatən rəhan tatən ilat, kən tol nəhlan, kəmoategəs-in suatīp mēmə okotaskəlīm uəhai əm, kīləs-ipən e kalapus, məto kīnoatəgin netəmim, kən motapəs.

?Tətuatīp mēmə netəmim okotətou takīs kəm Sisa,
o kəp?

(*Mat 22:15-22; Mak 12:13-17*)

²⁰ Kən iəgətun mīn rəha Lou, ne pris asol mīn koatalkəlīk wīr o Iesu, moatolkeike mēmə okotətu-pən nīpəgnəmtīn mīn neen e nəghatən kit rəhan mēmə okotīləs-ipən in e nelmi etəm Rom, kapman rəhalat. Kən kəmotahl-ipən netəmim neen mēmə ilat okotuwīn motol kəut kəsua kəm Iesu. ²¹ Kən kəut kəsua mīn kəmotuwīn motətapəh o Iesu mēmə, “Iəgətun. Itimat ekotītun

natimnat min itəm nakatən ne natimnat itəm nakəgətun netəmim lan, kotətuatip wir. Ik onakəsolən nolən pisin kəm suah kit, kən matig mol pisin min kəm suah kit. Məto onəkol tahmen ahmen əm kəm ilat rafin. Kən ik nakatəghat-in əm nīpahrienən matəgətun netəmim e suatip rəha Uhgīn. ²² ? Ən-tu kəm itimat məmə, tətuatip e Lou rəhatat məmə okotətou takis kəm Sisa u in kapman rəha Rom, o kəp?”

²³ Məto Iesu təmitun əm məmə koatol kəut kəsua kəm in, kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, ²⁴ “Otəgətun-tu məni kit kəm io. ?Narmi pah u tətətig e məni u? ?Kən nərgi pah u tətətig e məni u?” Kən kəmotən məmə, “Narmi Sisa, ne nərgi Sisa.”

²⁵ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Inəh natimnat rəha Sisa, os-ipən kəm Sisa. Kən natimnat rəha Uhgīn, os-ipən kəm Uhgīn.”

²⁶ Kən e niganəmti netəmim rafin, nəghatən min itəm koatətapəh-in, okol kəsotiləs-iəhauən Iesu lan. Məto narmilat təmiwig pik o nəghatən itəm Iesu təmuhalpin, kən kəməsotəghatən.

*?Tahro o etəm otimis kən məmegəh min?
(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)*

²⁷ Kən Satusi min neen kəmotuwa o Iesu. Ilat koatən məmə netəm kəmotimis, okol kəsotəmegəh minən. ²⁸ Kən kəmotətapəh-in nəghatən kit kəm Iesu məmə, “Iəgətun. Moses təməte-pən e Lou rəhatat məmə okəmə suah kit otimis, kən rəhan pətaguīhl tətətig məto kəməsialəsən nətilau kit, kən inəh pian kit otəkəike mit nəutahlimis un. E nolən əh, ilau okuemək, kən nisualkələh min okotaskəlim nərig min rəha etəm tikə.

²⁹ “Tol nəhlan, pian ilat sepīn. Kən itəm tepət elat təmaupən mit pətan kit, kən uarisig tīmis, məto kəsialəsən nətilau kit. ³⁰ Pian itəm tətuarisig in, təmit min nəutahlimis un, məto in min təmimis, kən kəsialəsən nətilau kit. ³¹ Kən uarisig lan, pialat kit min tit min nəutahlimis un, məto təmimis min. Kən pian min əh ilat rafin sepīn kəmotit pətan un, məto kəsotiləsən nətilat kit, kən kəmotimis rafin. ³² Kən uarisig lan, nəutahlimis təmimis min. ³³ Inəh netəm sepīn, ilat pialat min kəmotit pətan əh. ?Məto e Namnun Nian, nian netəmim okotəmegəh min e nīmisən, pətan əh in rəha pah lan?”

³⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “E nətueintən u, nəman ne nīpitan koatol marit. ³⁵ Məto e nian rəha natigən wi, netəmim itəm Uhgīn nīkin tətəgien olat məmə ilat okotəmegəh min e nīmisən kən mos ilat muwin kotatig e natigən wi, ko ilat kəsotol minən marit. ³⁶ Ilat okol kəsotimis minən məto-inu ilat okotahmen əm e nagelo min. Kən ilat nenəti Uhgīn məto-inu in təmol ilat kotəmegəh min e nīmisən. ³⁷ Kən kotitun məmə inu otuwa mol nīpahrienən lan məto-inu, naoa rəha Moses tatəgətun min məmə nian netəmim okotimis, ilat okotəmegəh min. E namsu rəha nig itəm nigəm təmatuəpən lan, Moses tətəun-in Iəramərə Uhgīn məmə in ‘Uhgīn rəha Epraham, Uhgīn rəha Aisak, ne Uhgīn rəha Jekop,’ nat əpnəpin iləhal kəməhalimis rəkis nuwəh məsin. ³⁸ Uhgīn u, in Uhgīn rəha netəm koatəmegəh, məto sənəmə in Uhgīn rəha netəm kəmotimis, məto-inu in tətəhm netəmim rafin məmə ilat koatəmegəh, nat əpnəpin okəmə kəmotimis rəkis o koatəmegəh əh.”*

³⁹ Kən iəgətun min rəha Lou neen kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Iəgətun, nəmuhalpin wir pahrien.” ⁴⁰ Kən kəmotəgin o nətapəh-inən nəghatən kit min tol min-nəhlan.

*Kig Tefit ne Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa
(Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)*

20:28: Dut 25:5   **20:37:** Eks 3:6   * **20:38:** Nat əpnəpin nīpəti etəmim təmimis, məto narmin tatəmegəh əh.

⁴¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmә, “?Tahro netəmim koatən məmә Kristo itəm Uhgın təmən məmә otahl-ipa, in mipi Kig Tefit rat? ⁴² Məto-inu e Naoa Rəha Napuən Mın,† Kig Tefit atip әm təmən məmә, ‘Iərәmәрә Uhgın təmən kəm rəhak Iərәmәрә Kristo məmә, “Әpəlәh e nikalik matip, ikin rəha nəsәnән ne nisaiiән, ⁴³ mətōarus-pa io ekos-iəhau rəham tikimир min, mol ilat kotahmen e niməhan kit itəm nateguafəl nelkəm lan.” ‡ ⁴⁴ Kig Tefit atip təmən məmә Mesaea in rəhan Iərәmәрә. ?Kən okәмә mipi Tefit atip әm, kən tahro matol rəhan Iərәmәрә?”

Iesu tәмәghat-in iәgәtun min rəha Lou
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40;
Luk 11:37-54)

⁴⁵ Nian netəmim kəmoatətəlig, Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmә, ⁴⁶ “Itəmat onəkotəkәike moatəto wir itəmat kən məsotətəu-pәнән nolən min rəha iәgәtun min rəha Lou. Nikilat tәtagien məmә okoatuwin-in napən әfәмәh min rəha nәsitән məmә netəmim okoatehm ilat ron. Kən nikilat tәtagien nian netəmim koatos-ipər nelmilat e maket e nisaiiән kəm ilat. Kən әpәh imә e nimә rəha nuәfimİNән, kotolkeike məmә okotәpəlәh әpән әpәh tәwir ikin. Kən e nian rəha lafet, ilat koatolkeike məmә okotuwİN kәpəlәh-pән әpән ikin rəha nisaiiән. ⁴⁷ Kən ilat koatol tәrat kən motaklәh-in nimә min rəha nәutahlimis min. Kən ilat koatәfak әfәмәh moateiuә әm məmә netəmim okoatәplan ilat ron. Nalpinән rəha netəm min u in otәskasik maprәkis.”

21

Nәutahlimis kit tәmos-ipән rəhan mәni kәм Uhgın
(Mak 12:41-44)

¹ Kən Iesu tәмәtehm tatisilu wir netəm rəhalat nautә tepət itəm koataiipән mәni e pokis rəha mәni әpәh e Nimә Rəha Uhgın, ² kən in tәmehm nәutahlimis kit ian-rat tәmәii-pән mәni әkәku kәiu әm.* ³ Kən Iesu təmən məmә, “Nipahrienән iatән kәм itəmat məmә, mәni itəm pәtan u tәmәii-pән, in taprәkis-in rəha netəmim rafin, ⁴ mətō-inu netəm rəhalat nautә tepət kәmotaii-pән mәni neen mətō in nat әpnapİN әm olat, rəhalat tepət min әh-ikin. Mətō nәutahlimis u itəm in ian-rat pahrien, in tәmos-ipән rafin mәni rəhan o nos-nәmtİNән nigİN nagwәнән, kən tikә min әh-ikin.”

Nәmtәtin min rəha
Namnun Nian
(Mat 24:1-35, 42-44; Mak 13:1-37)

⁵ Kən rəhan min neen netəmim koatәghat-in Nimә Rəha Uhgın itəm rəhan kәpiel asol min kotәwir, ne natimnat wir min әh imә itəm netəmim kәmotosipән kәм Uhgın. Kən Iesu təmən məmә, ⁶ “Itəmat nakoatehm natimnat min әh, mətō nian otatuwa itəm netəmim okotohalkin-ohalkin kәpiel min rəha nimә әh, inәh kәpiel kit otәsәtulән әh-ikin tatәtul ikin roiu.”

⁷ Kən kәmotәtapәh ron məmә, “Iәgәtun. ?Natimnat min әh onәghan kotuwa? ?Kən nәmtәtin naka otәgәtun məmә otәsuwәhән natimnat min әh okotuwa?”

⁸ Kən Iesu tatән mәмә, “Onəkotəkәike moatəto wir itəmat mәмә suah kit otәseiuә-inән itəmat, mətō-inu netəmim tepət okotuwa motән mәмә, ‘!Io, io

† 20:42: “Naoa rəha Napuən Mın” in “Ol Sam” e Bislama Baebol ‡ 20:43: Nәghatән Kris әtuatip tatән mәмә, “ekol rəham tikimир min ilat kotahmen e nat kit itəm nәkәpəlәh matәfipәр nelkәм lan,” kən nipәtin u mәмә, “Oekol ik ilis taprәkis-in rəham tikimир min.” 20:43: Sam 110:1 * 21:2: Mәni u tahmen-pән e tuente fatu. 21:3: 2 Kor 8:12 21:6: Luk 19:44

Kristo ul' kən neen okotən məmə, 'Nian rəha natimnat əh tınatuwa iuəhkir.' Məto əsotuarisig-inən ilat. ⁹ Kən nian onəkotəto namnusən məmə netəmim koatəluagin, o netəmim koatətul moatəmou ilat rəhalat kapman, məto itəmat onəsotəginən. Natimnat mın əh okotaupən ka pitən, məto sənəmə in Namnun Nian."

¹⁰ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Noanol mın neen okotoh noanol pisin neen mın, kən kapman kit otoh kapman kit. ¹¹ Kən namig asol mın okotan, kən nəumis otan ikin mın tepət e nətueintən, kən nimisən əskasik mın okotan e nətueintən, kən əpəh ilis e neai, natimnat okotuwa motol niki netəmim otəgin, kən ilat okotəplan nəmtətin asol mın e neai.

¹² "Məto nian natimnat mın u okəsotuwamən əh, netəmim okotaskəlim itəmat, kən motoh itəmat, kən motiləs itəmat kan əpəh e nimə mın rəha nuəfiminən, ne əpəh e kalapus, kən onakoatətul e niganəmti kig mın ne netəmiasol mın rəha kapman məto-inu itəmat nakoatos nərgək moatən nıpahrien lak. ¹³ Inəh nian ətuatip məmə nakotən-iarəp namnusən təwir kəm ilat. ¹⁴ Məto əsotətəlig-in paupənən məmə nəghatən naka itəm onəkotən kəm ilat, ¹⁵ məto-inu io ekos-ipinə nəghatən ətuatip kəm itəmat kən mos-ipinə nenatigən kəm itəmat, kən mol rəhatəmat nəghatən təsanən, kən rəhatəmat tikimır mın okol kəsotuhəlpinə, kən okol kəsotənən məmə nakoateiuə. ¹⁶ Kən rəhatəmat tata ne mama mın, ne piatəmat mın, ne rəhatəmat noanol mın, ne iolitəmat mın okotiləs-ipən itəmat e nelmi tikimır mın. Kən okotohamnu itəmat neen. ¹⁷ Netəmim rafin okotətəhau itəmat o nərgək. ¹⁸ Məto noanutəmat ne huə, kit otəsikəən. ¹⁹ Nian onakoatətul əskasik motahatətə lak e nian iəkis mın itəm okoatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən onəkotos nəmegəhən lili lan.

²⁰ "Məto nian onakehm mopael mın okotuwa tepət motitəlau e taon u Jerusalem, kən itəmat onəkotəkəike motitun məmə otəsuwəhən kən kərəkın agin taon əh Jerusalem. ²¹ Kən itəmat netəm nəkotatig Jutia, onəkotəkəike motaiu motagim motuwın motəhluaig əpəh nitot mın. Kən itəmat netəm nəkotatig e taon əh, onəkotəkəike motiet. Kən itəmat netəm nəkotatig ikin mın titəlau e taon əh, onakəsotuwın mınən əh imə e taon əh, ²² məto-inu nian əh, in nian rəha Uhgın otol nalpinən lan kəm netəm koatol nolən tərət, kən mol əp nəghatən itəm kəmətə-pən e naoa rəhan tuwa mol nıpahrienən. ²³ Awe, nahməən asol rəha mama mın itəm nərpiilat əh-ikin, ne itəm mın u koatəpinahin nisualkələh, məto-inu nərətən asol otuwa e nətueintən, kən neməha ne nalpinən rəha Uhgın otuwın kəm netəmim rafin rəha Isrel. ²⁴ Kən okagimnu netəmim e naip, kən nian rəhalat tikimır mın kəmotol win elat, kən okotit ilat motuwın ikin pisin pisin mın kən ilat okotuwa slef mın rəhalat. Kən Iaihlua mın okotaliwək kən katewig-ewig e Jerusalem motiləs-iəhau netəmim ikin itəm koatətig əh, motərəmərə elat, kətoarus-pən nian rəhalat otol namnun.†

²⁵ "Kən nəmtətin neen okotuwa e mitgar, ne məwig, ne məhau mın. Kən ikin-u e nətueintən, netəmim rafin okotəgin nərəkərikən rəha nitəhəi ne peau-peau asol mın. ²⁶ Netəmim okotəgin pik moatimiseah o nərətən asol mın itəm koatuwa e nətueintən, məto-inu natimnat rəha neai itəm kotəskasik pik, məto Uhgın otəloal-əloal elat. ²⁷ Kən e nian əh, okotehm Nəti Etəmim tateiuaiu e mal napuə kit e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəhan. ²⁸ Kən nian natimnat mın u kinotətuoun moatuwa katol nıpahrienən lan, otətul motasipər e neai, məto-inu otəsuwəhən rəhatəmat Kristo otuwa mikis itəmat."

21:14: Luk 12:11-12   **21:15:** Wək 6:10   **21:16:** Mat 10:21-22   **21:22:** Jer 5:29; 46:10; Hos 9:7

† **21:24:** E nup fote uarisig Iesu timis, mopael mın rəha Rom kəmotərəkin Jerusalem e nup 70 AD.

21:24: Sam 79:1; Nol Əpən 11:2   **21:25:** Aes 13:10; Esik 32:7; Joel 2:31; Nol Əpən 6:12-13   **21:27:** Dan 7:13; Mat 26:64; Nol Əpən 1:7

²⁹ Kən in təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat məmə, “Nakotitun-tu nig u fik ne nig neen min. ³⁰ Okəmə kotalpətəg minotapilpil min, kən nəkotitun məmə in nian rəha nasumən. ³¹ E nolən kitiəh əm, okəmə nakotehm natimnat min u koatol nəhlan, onəkotitun məmə otəsuwəhən, nərəməərəən rəha Uhgın tuwa.

³² “Nipahrienən ekatən kəm itəmat məmə noanol rəha Isrel† otəsikəən mətoarus-pən natimnat rafin əh okotol nipahrienən. ³³ Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən min rəhak okol kəsotikəən.”

³⁴ Kən Iesu tatən məmə, “Nəkotəkəike moatəto itəmat. Əsotərəkinən rəhatəmat nian min o nolən əmən lafet, motapis lan, kən moatətəlig-in pik natimnat rəha nətueintən u. Təsəwirən məmə nian rəhak otuwa mos kaut kəm itəmat tahmen-pən məmə noanikulu təmohasin itəmat, ³⁵ məto-inu nian əh otuwa miləs netəmim rafin rəha nətueintən. ³⁶ Məto nian rafin onəkotəkəike moatətul matip, kən motəkəike katəfak məmə nakotos nəsanənən tahmen məmə nəkoatətul əskasik əm e nian natimnat rafin əh koatuwa, kən inəh niki Nəti Etəmim otəgien otəmat nian onəkotətul e niganəmtin.”

³⁷ Kən nian rafin Iesu tatəgətun netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgın, kən lapin min in tiet muwın əpəh Nitot Rəha Nig U Olif mətapil əh-ikin. ³⁸ Kən nian min rafin laulaugin agın, netəmim koatuwa məmə okotətəlig-in rəhan nəghatən əpəh e Nimə Rəha Uhgın.

22

Jutas təmol-salim-in Iesu

(Mat 26:1-5, 14-16; Mak 14:1-2, 10-11; Jon 11:45-53)

¹ Kən nian rəha lafet rəha Pret U Is Tikə Lan tınatuwa iuəhkır, kən in tınətuoun e lafet rəha Nuhagego-inən. ² Kən pris asol min ne iəgətun min rəha Lou koateam-in anion suatip məmə okotohamnu Iesu lan. Koateam-in anion suatip məto-inu ilat koatəgin netəmim məmə, kətah nımanin netəmim okotəməu okəmə kotitun məmə kəmotohamnu Iesu.

³ “Kən Setan təmos niki Jutas, u nərgın kit min u Iskariot, in e netəm tuelef rəha Iesu. ⁴ Kən in təmuwın matəghat kəm pris asol min ne netəm-iasol min rəha mopael rəha Nimə Rəha Uhgın, mateam-in suatip məmə otegəhan-in Iesu tuwın e nelmilat. ⁵ Kən nıkilat təmagien, kən kəmotən-iəkis məmə okotos-ipən məni kit kəm in. ⁶ Kən Jutas təmegəhan lan məmə in otol, kən mateam-in suatip məmə otegəhan-in Iesu tuwın e nelmilat nian netəmim okotikə lan.

Etəmim kəiu rəha Iesu kəmioal əpen-əpenə o lafet rəha Nuhagego-inən

(Mat 26:17-29; Mak 14:12-25; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-26)

⁷ Kən nian rəha lafet rəha Pret U Is Tikə Lan tınuwa, kən e nian əh, netəmim okotəkəike motoh nəti sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən. ⁸ Kən Iesu təmaun-in Pita ne Jon, kən mən-ipən kəm ilau məmə, “Ian kən mioal əpen-əpenə nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən məmə okotuwın motəgwən ikin.”

⁹ Kən kəmuən-ipən kəm in məmə, “?Nakolkeike məmə itımlau oekian hiə mioal əpen-əpenə e nagwənən ikin?”

¹⁰ Kən təmən-ipən kəm ilau məmə, “Uətəlig wir-tu. Nian itəmlau onakuət-ərəpən e taon, kən onakuehm suah kit tatəhun pətəl asol kəmətu-pən nəhau lan. Kən nəkiauarisig-in məhaluwın e nimə kit itəm otuwın ikin. ¹¹ Kən nəkuən-ipən kəm etəm-iasol rəha nimə məmə, “?İəgətun təmahıl-ıpa itımlau məmə ekuea muətəpəh ron ik məmə noan u in hiə itəm in ne rəhan min

† 21:32: Netəmim neen koatən məmə nəghatən u tatəghat-in netəmim itəm koatəmegəh nian Iesu tatəghat. Kitat kəmotəte tahmen netəmim neen min itəm koatən məmə tatəghat-in noanol min rafin rəha Isrel tatuwın muwın isəu. 22:3: Jon 13:2,27 22:7: Eks 12:1-27

netəmim okotuwa motol nagwənən ikin rəha lafet rəha Nuhagego-inən?¹² Kən in otit itəmlau nakian əpəh e noan ilis ikin itəm kinəlin wir rəkis natimnat rafin rəha nagwənən əh-ikin. Kən nakioal əpen-əpenə nagwənən əh-ikin.”

¹³ Kən kəmian muehm natimnat rafin tahmen əm məmə inu Iesu təmən mihin ne. Kən kəmioal əpen-əpenə e nagwənən ikin rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

Namnun nagwənən rəha Iesu ne rəhan mīn

¹⁴ Kən e nian rəha nagwənən, Iesu təmuwin məpələh e tepil ilat rəhan aposol mīn. ¹⁵ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otəsuwəhən, okol nahməən kəm io. Məto nīkik tīnolkeike pīk məmə okotaupən kun nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən. ¹⁶ Iakolkeike pīk məmə kitat okotagwən min-nulan məto-inu, okol esagwən mīnən e nagwənən rəha Nuhagego-inən mətoarus nīpəti lafet u tuwa mol nīpahrienən lan e nərəməərən rəha Uhgīn.”

¹⁷ Kən Iesu təmos kap wain mən tagkiu ron kəm Uhgīn, kən mən məmə, “Otos itəmat rafin, kən motənim, ¹⁸ məto-inu roiu iatən kəm itəmat məmə esənimən wain mətoarus-pən nian natimnat rafin kotatig ahgin nərəməərən rəha Uhgīn.”

¹⁹ Kən təmos pīret mən tagkiu ron kəm Uhgīn, kən məmkas mos-ipən kəm rəhan mīn netəmim, kən mən məmə, “Inu nīpətik itəm iakatos-ipinə otəmat. Nian rafin onəkotəkəike motol nat u məmə nīkitəmat tataht io.”

²⁰ Kən e nolən kitiəh əm, nian kəmotagwən rəkis, Iesu təmos kap wain kən təmən məmə, “Kap wain u in nītak itəm otaiu otəmat, kən tatəgətun nənīəkisən wi rəha nasituən rəha Uhgīn kəm netəmim. ²¹ Məto onəkotətəlig wir-tu. Suah kit ukīn-u kotagwən kitat min e tepil, kən in otəpanegəhan-in-pən io e nelmi rəhak mīn tīkimīr. ²² Io Nəti Etəmim oekəkəike mīmīs məmə inu Uhgīn təmən mihin ne. !Məto awe, nahməən asol tatuwin o etəm tategəhan-in-pən io e nelmi tīkimīr mīn!” ²³ Kən kīnoatəpəh-əpəh olat mīn məmə, “?Kitat pah otol nat əh?”

²⁴ Kən nat kit mīn, ilat kīnoatol nīkilat mīn məmə pah u in ilis pīk taprəkis-in ilat. ²⁵ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kig mīn rəha nətueintən u koatərəməərə e netəmim e rəhalat nəsanənən, kən koataun-in atip ilat məmə ilat ‘Netəm rəha Nasituən.’ ²⁶ Məto itəmat onəkəsotolən min-nəhlən. Okəmə itəmat kit in ilis, in otīləs-īəhau in tahmen-pən e suakəku. Kən okəmə itəmat kit tatətul aupən, kən in otuwa iolwək əm kit. ²⁷ ?Pah u in ilis pīk, etəmim itəm tətəgwən e tepil, o iolwək itəm tatos nagwənən matuwa? Nəkotitun məmə etəm tətəgwən e tepil in ilis taprəkis. Məto io, etəm-iasol rəhatəmat, nian emətaliwək kitat mīn itəmat, emahmen-pən e iolwək əm kit.

²⁸ “Itəmat u, nian rafin nəkotatig iuəhkīr ron io e nian ekətatig e nian əskasik mīn. ²⁹ Kən tahmen-pən əm məmə Tata rəhak tatīləs-ipər io məmə ekuwa kig, kən io mīn iatīləs-ipər itəmat məmə nakotuwa kig mīn, ³⁰ məmə nakotuwa kəpələh kitat mīn io, kotagwən kələh e nian ekuwa mol kig lan. Kən e nian əh, itəmat mīn onəkotəpələh e jea mīn rəha kig, kən itəmat onəkotuwa motətul aupən e noanol mīn tuelef rəha Isrel moatakil ilat moatərəməərə elat.”

³¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm Saimon Pita məmə, “Kəsi. Saimon. Ətəlig-in-tu io. Setan tīnəpəh rəkis o Uhgīn məmə otegəhan-in məmə in otuwa mos-ipən-os-ipən kəm itəmat mol nərətən kəm itəmat məmə otəgətun rəhatəmat nahatəən in təskasik lak o kəp. ³² Məto enəfak rəkis ron ik məmə rəham

nahatətəən otəsətiteən. Kən nian nakatəuhlin rəham nətəligən tatitəlig-pa min, ik onakəkəike mol nətəligən rəha piam min okotəskasik.”

³³ Məto Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Iərəmərə. Iatətul matip məmə ekimnə kilau min ik e kalapus, kən mimis kilau min ik.”

³⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Pita, ekatən kəm ik məmə, o lapin huə, nian mənig otəsəmnənən əh, kən ik onakən mau kisil məmə nəkəruru io.”

³⁵ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Aupən, emətahl-iarəp itəmat, nəməsotosən məni e paos, ne kətım, ne put. ?Tahro? ?Rəhatəmat natimnat təsahmenən, o kəp?” Kən ilat kəmotən məmə, “Kəp.”

³⁶ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Məto roiu, okəmə suah kit tatos rəhan məni e paos o kətım, otəkəike mos. Kən etəm təsosən naip rəha nəluaginən, pəs otol-salim-in rəhan kot mos-nəmti rəhan kit. ³⁷ Iatən kəm itəmat məmə nəghatən u e Naoa Rəha Uhgın tatəghat-in io, kən in otəkəike mol nıpahrienən. In tatən məmə, ‘Netəmim nıkilat təht məmə in etəmim kit itəm tatərəkın Lou.’ Əwəh, nəghatən u tatol nıpahrienən əh-roiu.”

³⁸ Kən ilat kəmotən məmə, “Iərəmərə, əplan-tu. Naip rəha nəluaginən kəiu əpəh.” Kən in təmən kəm ilat məmə, “Ah, nahmen. Otapəs-ta.”

*Iesu təmuwin matəfak əpəh e Nitot Rəha Nig U Olif
(Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)*

³⁹ Kən Iesu təmıet e taon muwin əpəh e Nitot Rəha Nig U Olif tahmen-pən əm məmə in tatol mihin e nian rafın, kən rəhan min netəmim koatətəupən. ⁴⁰ Kən nian in təmuwin mətoarus-pən əh-ikın əh, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Onəkotəkəike moatəfak məmə nat kit otəsos-ipən-os-ipənən kəm itəmat motol rəhatəmat nahatətəən otatite lak.” ⁴¹ Kən in təmalıwək məpəs ilat muwin məsın, kən mısın nulan matəfak matən məmə, ⁴² “Tata, okəmə nıkim tagien, awı, os-irəkıs nahməən min u itəm okəpanotuwa. Məto əsolən rəhak nətəligən, məto ol nat naka itəm ik əm nakolkeike.” ⁴³ Kən nagelo kit təmısi-pən e neai muwa mos-ipən nəsanənən kəm Iesu. ⁴⁴ Kən məto-inu nıkin tıtahmə pıık, kən rəhan nətəligən tınatol wək pıık, kən təməfak əskasik pıık, kən noəh təmaıu lan məhl matəht nısip tahmen e nıta.*

⁴⁵ Nian təməfak rəkıs, in təmətul mıtəlig-pən məmə otehm rəhan min netəmim, kən təməplan ilat kınotapıl rəkıs. Kınotəpou məto-inu nıkilat tıtahmə. ⁴⁶ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro nakotapıl? Otaiir motəfak məmə nat kit otəsos-ipən-os-ipənən kəm itəmat motol rəhatəmat nahatətəən otatite lak.”

*Tıkimır min rəha Iesu kəmotuwa kıləs
(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50;
Jon 18:2-11)*

⁴⁷ Nian Iesu təmatəghat əh, nımanın netəmim kəmotıet-arəpa ikın əh, kən suah əh Jutas, u in etəmim kit e netəm tuelef rəha Iesu, in təmıt ilat motuwa, kən təmuwa iuəhkır məmə otatuilım e Iesu. ⁴⁸ Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “?Jutas, io Nəti Etəmim, məto tahro nəmuwa məmə onəkatuilım-pa lak kən e nolən əh megəhan-in-pən io e nelmi rəhak tıkimır min?”

⁴⁹ Kən nian netəmim min rəha Iesu kınotehm natimnat min əh mınotıtun məmə naka əh okol, kəmotən-ipən kəm in məmə, “?Iərəmərə, oekotahro? ? Ekotəte ilat e naip, o?” ⁵⁰ Kən ilat kit təmoahın naip tətə-rəkıs matəlgin matip rəha slef rəha pris asol agın.

22:32: Jon 17:15   **22:34:** Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38   **22:35:** Luk 9:3; 10:4

22:37: Aes 53:12   * **22:44:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 43-44 tıkə. Kəm-naka, sənəmə Luk itəm təməte ves 43-44, məto suah kit min itəm təməte kopi kit rəha naoa u.

⁵¹ Məto Iesu təmə, “!Ei! !Nahmen, otapəs əm!” Kən in təmələhəu-pən nelmin e matəlgi suah u, kən mol-wir min.

⁵² Kən Iesu təməghat kəm pris asol min, ne netəm-iasol min rəha mopael rəha Nimə Rəha Uhgın, ne etəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel, u kəmotuwa məmə okotaskəlim Iesu. In təmən məmə, “? Tahro, nəman? ? Nikitəmat təht məmə io emit netəmim muwin kotəluagin o kapman, o kəm-naka io iohamnu itəm kit, kən nakotəmik naip asol min rəha nəluaginən ne nəlnal min moatuwa məmə onəkotaskəlim? ⁵³ ?Nian rafin etan əm kitat min itəmat e Nimə Rəha Uhgın, məto tahro nəsotaskəlimən io? Məto roiu əh, in nian ətuatip rəhatəmat, kən nəsanənən rəha napinəpən in tatərəməə.”

*Pita təmən məmə
in təruru Iesu*

(Mat 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Jon 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Kən kəmotuwa motaskəlim Iesu motiləs motuwın e latuənu rəha pris asol agın. Kən Pita tuarisig-in ilat məto təsuwınən iuəhkır olat. ⁵⁵ Netəm min əh kəmotahl nigəm kit əpəh e iat rəha pris asol agın, kən motəpələh kitəlau e nigəm. Kən Pita tuwa matəpələh ilat min. ⁵⁶ Kən pətan əkəku kit u slef rəha pris asol agın, təmuwa mehm Pita tatəpələh, kən nəhag-əhagən rəha nigəm tətasiəgəpın in, kən nigənəmti pətan əh təmətul lan, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Suah u, in min ilau Iesu kəmatuan.” ⁵⁷ Məto Pita təmən-ipən kəm pətan un məmə, “Esitunən suah un nakatən.”

⁵⁸ Kən uarisig lan təsuwəhən, suah kit min tuwa mən-ipən kəm Pita məmə, “Ei, ik min, ik etəmim kit rəhan.” Məto Pita təmə, “Ei, sənəmə io etəmim rəhan.”

⁵⁹ Uarisig lan, aua kit tınuwa minuwın rəkis, kən suah kit təməghat əskasik kəm ilat məmə, “!Nipahrienən məmə suah u təmatuarisig-in Iesu, məto-inu in etəm Kalili!” ⁶⁰ Məto Pita təmə, “!Ei! !Esitun agın-əhən nəghatən u nakatən!” Kən nian Pita təmatəghat əh, kən mənig təmimnən. ⁶¹ Kən İərəməə təməuhlin masipən ətuatip matehm Pita. Kən Pita, nikin təməht nəghatən rəha İərəməə itəm təmən lan məmə, “O lapın əm u, nian mənig otəsimmənən əh, ik onakən mau kisil məmə nəkəruru io.” ⁶² Kən Pita təmiet muwin ihluə, təmasək təmasək.

*Netəmim kəmotəsan-əsan
e Iesu*

(Mat 26:67-68; Mak 14:65)

⁶³ Kən e nian əh, netəmim itəm kəmotaskəlim Iesu kəmotəghat əsan lan, kən moatoh. ⁶⁴ Kən kəmotəlis ətain nigənəmtin kən motoh, moatən-ipən məmə, “!Ei, ien! ?Ən-tu məmə pah tatoh ik?” ⁶⁵ Kən kəmoatən nəghatən rat tepət moatərəkin in lan.

*Kəmiuw-iarəp Iesu e kaonsel
(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64;
Jon 18:19-24)*

⁶⁶ Kən laulaugin agın, netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel, ne pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou kəmotuwa kuəfimın e kaonsel rəhalat, kən netəmim kəmotiləs Iesu motuwa tətul e nigənəmti kaonsel əh. Kən netəm rəha kaonsel kəmotətapəh ron məmə, ⁶⁷ “Okəmə ik Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa, ən kəm itimat.” Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə ekən kəm itəmat, kən nəsotənən nipahrienən lak. ⁶⁸ Kən okəmə ekətapəh otəmat, kən okol nəkəsotuhəlpinən. ⁶⁹ Məto tətoun roiu, io Nəti Etəmim, io oekuwin məpələh əh-ikin rəha nəsanənən ne nisaiiən, inəh e nıkali Uhgın matip, Uhgın u itəm rəhan nəsanənən iahgin.”

⁷⁰ Kən ilat rafin kəmotətapəh ron məmə, “?Tahro? ?Ik Nəti Uhgın?”
Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nakoatən məmə io u inu.”

⁷¹ Kən kotən məmə, “?Tahro kitat koateam-in nəghatən kit mın məmə otasitu e rəhatat nəghatən? Kınotəto ətuatip nəghatən əh e nohlin.”

23

Iesu təmətul e niganəmti Pailat

(*Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38*)

¹ Kən netəmim rafin rəha kaonsel kəmotətul motit Iesu motuwın kəm Pailat.

² Kən moatən-iarəp nıpəgnəmtın mın itəm otoh Iesu məmə, “Emotehm məmə suah u tatit rəhatat netəmim mın, kən mol ilat kotalməl, kən matəuhlin rəhalat nətəligən koatol tikimır ilat kapman rəha Rom, mətəhtosig-in itimat məmə esotətouən takis kəm Sisa itəm tatərəməərə e nıməptən u. Kən in matən-iarəp məmə in Kristo itəm Uhgın təmahl-ipa məmə in kig kit.”

³ Kən Pailat təmətəpəh ron məmə, “?Tahro? ?Ik kig rəha netəm Isrel?” Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ik nəmən mihin.”

⁴ Kən Pailat təmən-ipən kəm pris asol mın ne netəmim rafin məmə, “Eshməh nıpəgnəmtın kit ne, itəm tatən məmə suah u təmərəkin lou.”

⁵ Məto ilat kotagət əfəməh moatən məmə, “Kəp. Məto suah u tətən əpnəpın matəgətun netəmim rafin ikın əh Jutia təmətuoun əpəh Kalili muwa mətoarus-pa ukın-u, kən mol nətəligən rəha netəmim koatəluə motalməl.”

⁶ Kən nian Pailat təməto nəghatən əh, təmətəpəh məmə, “?Tahro? ?Suah u in etəm Kalili?” ⁷ Kən nian təməto məmə Iesu təmıet ikın əh itəm Herot Antipas tatərəməərə ikın, in təmahl-ipən Iesu məmə otuwın mehm Herot, məto-inu e nian əh, Herot mın in tətətig Jerusalem.

Iesu təmətul e niganəmti Herot Antipas

⁸ Kən nian Herot Antipas təmehm Iesu, nıkin təmagien pik, məto-inu nuwəh məsın in təmolkeike məmə otehm. Herot təmatəto əm nımnusən rəhan, kən in təmolkeike pik məmə in otehm Iesu otol nat pıspıs kit. ⁹ Kən o natımnat mın u, Herot Antipas təmətəpəh-in nəghatən mın tətət kəm Iesu, məto Iesu təməpnəpın əm məsuhəlpınən rəhan nəghatən. ¹⁰ Kən pris asol mın ne iəgətun mın rəha Lou kəmotətul motəghat əskasık e nıpəgnəmtın mın rəhalat moatoh Iesu lan. ¹¹ Kən uarisig lan, Herot Antipas ne rəhan mın mopaél kotagət ausit e Iesu, kən moatəsan lan. Kən Herot təmən-ipən kəm rəhan mopaél mın məmə okotuwın-in-pən kot wır kit rəha kig kəm in, kən motit motuwın mın kəm Pailat.

¹² Aupən ikın, Herot Antipas ne Pailat kəmətıoal tikimır kəm ilau mın, məto e nian əh, ilau kəmuea mınıoalkeike ilau mın.

Pailat təmən məmə Iesu otəkəike mımıs

(*Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:39-19:16*)

¹³ Kən Pailat təmaun-in pris asol mın, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, ne netəmim rafin, kən ilat rafin kəmotuwa kitıəh. ¹⁴ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Suah u, nəmotıləs motuwa tətul e niganəmtək, kən nəmotən məmə tatəuhlin nətəligən rəha netəmim rəhatəmat koatol tikimır kəm kapman. Məto emakıl rəkıs nətəligən u e niganəmtıtəmat, kən məshməh məmə təmətgəhl lou kit, kən nıpəgnəmtın mın itəm nakoatən lan təsölən nıpahrienən. ¹⁵ Kən Herot Antipas mın, in təkakıl mehm məmə nolən rat kit təkəkul-pənən lan. Tol nəhlan, in tahl-ipa tuwa mın o kitat, kən təpiə əm məmə suah u in təməsölən

nat kit itəm tərət məmə in otimis ron. ¹⁶⁻¹⁷ Kən o nat əh inəh, rəhak mīn mopael okotalis əm, kən uarisig kotahl-iarəp tatuwin.”*

¹⁸ Məto ilat rafin kəmotagət əfəməh moatən məmə, “!Otiləs-iarəp suah un kən kohamnu! !Məto ahl-iarəp Parapas tuwa mehm itimat!” ¹⁹ (Suah u Parapas, kəmiləs-ipən e kalapus məto-inu in təmol netəmim kotəluagin o kapman e taon əh, kən in iohamnu itəm.)

²⁰ Məto Pailat in tolkeike məmə otahl-iarəp Iesu tatuwin, kən in təməghat mīn kəm ilat. ²¹ Məto ilat kəmotagət əfəməh pik məmə, “!Ətu-pər in e nig kəluau! !Ətu-pər in e nig kəluau!”

²² Məto Pailat təməghat mīn kəm ilat mīnətau kīsil lan əh-roiu məmə, “? Tahro? ?Suah u in təmol nat tərət naka? Io esəhmən məmə in təmol nat kit itəm tətətip məmə in otimis ron. Məto rəhak mopael mīn, ilat okotalis əm, kən uarisig lan kotahl-iarəp tatuwin.”

²³ Məto ilat koatakəike motəghat əskasik, kən motagət əfəməh e Pailat məmə otətu-pər Iesu e nig kəluau. Kən motagət pik moatuwin moatuwin, kīnol win e nətəligən rəha Pailat. ²⁴ Kən Pailat təmakil Iesu məmə otəkəike mīmīs tahmen-pən məmə inəh ilat kəmotən mihin ne. ²⁵ Kən in təmol nətəligən rəhalat, kən təmahl-iarəp Parapas u aupən in təmətətig e kalapus o nəluaginən o kapman ne nohamnuən itəm. Məto təmegəhan-in Iesu tuwin e nelmi rəhan mopael mīn məmə ilat okotos motuwin kitəp nətəligən rəha nimanin netəmim.

*Kəmit Iesu kan məmə otimis
(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32;
Jon 19:17-27)*

²⁶ Kən nian mopael mīn kəmotit Iesu motiet e taon, kən kəmotəplan etəm Saerin kit, nərgin u Saimon. In təmīsī-pən isəu maliwək matuwa e taon. Kən kəmotaskəlim motələhəu-pər nig kəluau rəha Iesu e nuwegin məmə otiləs, kən motən-ipən məmə otətəu-pən Iesu. ²⁷ Kən nimanin netəmim tepət kəmotaliwək katuarisig-in Iesu e suatip, kən nīpitan tepət mīn koatuarisig-in ilat, koatasək moatəun-əun o Iesu. ²⁸ Məto Iesu təməuhlin masipən məplan ilat, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nīpitan Jerusalem. Əsotasəkən ron io, məto otasək atip otəmat, ne nenətītəmat mīn. ²⁹ Otətəlig-in-tu io. Nian tatuwa itəm okəpanən məmə, ‘!Otagien itəmat netəm nəsoteməkən o nəsotapinahinən suakəku!’ ³⁰ E nian əh, netəmim okotən-ipən kəm nītət asol mīn məmə, ‘Awi, otisas-pa etimat,’ kən okotən-ipən kəm narit mīn məmə, ‘Awi, otəfətain itimat.’ ³¹ ?Məto okəmə nigəm tatuəp nəhlan nian nig nimalin tətamiəmitə əh, kən tahro e nian nig tīnəmətu?”†

Mopael mīn kəmotətu-pər Iesu e nig kəməluau

³² Kən mopael mīn kəmotiləs suah mil kəiu itəm kəmuətəghl lou kan məmə okotohamnu iləhal Iesu. ³³ Kən kəmotuwa ikin kit, nərgin u Louipil-uipil. Ikin əh, kəmotətu-pər Iesu e nig kəməluau. Kən kəmotətu-pər iətgəhl lou mil əh-ikin, kit e nīkali Iesu matip, kən kit e nīkalin mol. ³⁴ Kən Iesu təmə, “Tata. Aluin rəhalat nolən rat mīn itəm koatol kəm io, kən məsalpinən, məto-inu kəsotitunən nat naka itəm koatol.” Kən kəmotoor rəhan natimnat moaturin taes ron.

* **23:16-17:** E kopi oas mīn neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, katilpin nəghatən kit mīn ikin-u tatən məmə, “E nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, Pailat in otəkəike mahl-iarəp rəhalat kit etəmim otiet e kalapus.” **23:29:** Luk 21:23 **23:30:** Hos 10:8; Nol Əpən 6:16

† **23:31:** “Nig nimalin tətamiəmitə əh” tətəpsen-pən Iesu itəm tətətip agin, məto tatos nalpinən. Inu tahmen e nigəm itəm tatuəp. Kən “nig tīnəmətu” tətəpsen-pən iol təfagə rat mīn. Kən uarisig lan, Ughin otol nalpinən asol kəm ilat. Inu tahmen e nigəm asol agin.

Afin Luk 21:20-24. **23:34:** Sam 22:18; Aes 53:12

³⁵ Kən netəm mīn u koatətul əh-ikin, moatehm natimnat mīn u, mətə etəm-iasol mīn rəha noanol rəha Isrel kotalah əsan e Iesu moatən məmə, “! In təmosmegəh netəmim tepət rəkis. Mətə okəmə in Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa, kən in Etəm Uhgīn Təmitəpun, kən pəs in otosmegəh atip in!”

³⁶ Kən mopaēl mīn, ilat mīn koatəghat əsan e Iesu, kən motuwa iuəhkir ron moatətapəh məmə in tolkeike wain u itəm tagīn, † ³⁷ moatən məmə, “! Okəmə nīpahrienən ik kig rəha noanol mīn rəha Isrel, osmegəh atip ik əh-roiu!”

³⁸ Kən nəghatən kit əh-ikin kəmətə kətu-pər e rəhn-kapə nig kəluau, tatən məmə, INU KIG RƏHA NETƏM ISREL.

³⁹ Kən iətgəhl lou mil kit itəm katəkul-pər e nig kəluau, in tatəghat rat e Iesu, matən məmə, “! Ei! ?Ik Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa, o kəp? ! Okəmə tol mihin, osmegəh ik kən mosmegəh mīn itimlau!”

⁴⁰ Mətə iətgəhl lou əh kit mīn təmən-ipən kəm in kit, kən mahtosiğ-in məmə, “?Tahro? ?Nəsəginən Uhgīn, nat ənpapīn onakimis? Nalpinən u rəhatəhal in tahmen-ahmen əm. ⁴¹ Mətə təmətuatip əm məmə kilau okiamis o rəhalau nolən rat mīn itəm kəmioal. Mətə suah u, in təsələn nat tərət kit ne.”

⁴² Kən təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iesu, o nian onəkuwa matol kig lan, kən nīkim otatəht io.” ⁴³ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Nīpahrienən iatən kəm ik, məmə roiu əm kilau mīn ik əpəh e nego e neai.”

Iesu təmimīs

(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41;

Jon 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Kən iuəhkir tuelef klok e nərəuiəgən, mīt nəsasiəən, kən napinəpən tīnan rafin ikin əh mətəarus-pən tri klok ehnaipən. Kən nīməhan itəm tatəkulosiğ-in-pən İkin Tasim Ağin İkin e Nīmə Rəha Uhgīn, təməhap məsin kəiu. ⁴⁶ Kən Iesu təmagət əfəməh məmə, “! Tata. İatələhəu-pən nəmegəhən rəhak e nelməm!” Nian təmən rəkis nəghatən əh u, kən rəhan namegən tiet.

⁴⁷ Kən nian etəm-iasol rəha mopaēl mīn rəha netəm Rom təmehm natimnat mīn əh, kən in təmənwiwi Uhgīn matən məmə, “! Nīpahrienən, suah u in tətətuatip pahrien!” ⁴⁸ Kən netəmim itəm kəmotuwa ikin əh məmə okotəplan, nian kəmotəplan natimnat mīn əh, kəmoatuwin moatəto tərət e nīkilat, kən motahtəht manīkiləhalat. ⁴⁹ Kən ioli Iesu mīn, ne nīpitan itəm kəmotisi-pən Kalili motətəu-pən Iesu motuwa, ilat kəmoatətul isəu məsin kən moatehm natimnat mīn əh.

Josep təmitənim Iesu

(Mat 23:57-61; Mak 15:42-47;

Jon 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Kən etəm Aramatia kit əh-ikin, nərgin u Josep. Aramatia in taon kit rəha Isrel, kən suah əh in etəmim kit rəha kaonsel rəha netəm Isrel. In etəm təwir, rəhan nəmegəhən tətətuatip, kən in etəmim kit təmatəsahgin məmə otəplan nərəmərəən rəha Uhgīn. Kən in təməsəgəhanən e nəghatən rəha kaonsel itəm kəmoategəhan-in Iesu məmə okoh. ⁵² Kən in təmuwin mehm Pailat mətapəh ron məmə otegəhan-in nīpəti Iesu tos. ⁵³ Kən Josep təmuwin mīləs-iahau nīpəti Iesu e nig kəməluau, mōs muwa malpin e nīməhan wir kit, nərgin u linen. Kən təmīləs muwin mələhəu-pən e nīpəg kəpiel itəm kīnəmətə rəkis o nolən suwit ikin, mətə kəsitənimən əh suah kit ikin. ⁵⁴ In əh e nian rəha noanol mīn rəha Isrel itəm koatol əpen-əpenə lan o nian rəha Sapat, kən iuəhkir Sapat tətəuon.

23:35: Sam 22:7-8 † **23:36:** Wain u itəm tagīn, in nənimən rəha ian-rat mīn. **23:36:** Sam 69:21
23:44-45: Hip 6:19-20; 10:19-20

⁵⁵ Kən nīpitan itəm kəmotisi-pən Kalili kəmotuarisig-in Iesu, kəmotətəu-pən suah un, motuwīn motəplan nīpəg kəpiel, kən motəplan nolən itəm in tatələhəu-pən min Iesu ikin. ⁵⁶ Kən uarisig, nīpitan kəmotitəlig-pən latuənu, kən kəmoatol əpen-əpenə manat min neen ne fomat itəm nəmiəwīlat təwīr məmə okol-pən e nīpəti Iesu. Kən e nian rəha Sapat, ilat kəmotameg moatətəu-pən nəghatən rəha Lou.

24

*Iesu təmamegəh min
e nīmīsən*

*(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8;
Jon 20:1-10)*

¹ Kən e Sante laulaugin agin, nīpitan kəmotuwīn əpəh e suwīt, motəmīk nat pien-pien min u nəmiəwīlat təwīr itəm kəmotol əpen-əpenə rəkis lan. ² Nian kəmotuwa e suwīt, kəmotehm kəpiel itəm kətahtosig-in nīpəg kəpiel lan, mətə kəmahwin rəkis. ³ E nian kəmotuwīn e nīpəg kəpiel, mətə kəsotehmən nīpəti Iərəmərə Iesu. ⁴ Kən ilat kinotəruru əfəməh moatətəlig-in natimnat min əh. Kən əmun etəmim kəiu əh-ikin, katuətul ilat min nīpitan, kəmian e napən itəm tatipit-ipit. ⁵ Kən nīpitan kəmotəgin pik, kəmotisin nulilat motasil-iahau moatehm nīməptən, kən suah mil kuəmə, “?Tahro nakoategəs-in etəm tatəmegəh u ikin-u ima netəm kəmotimis? ⁶ In tikə ukīn-u. !In tīnəmegəh min! Nīkitəmat otəkəike matəht nəghatən itəm təmən kəm itəmat nian in təmətətig əh əpəh Kalili məmə, ⁷ ‘Natimnat min u okotəkəike motuwa motol nīpahrienən lan. Okegəhan-in-pən Nəti Etəmim tuwīn e nelmi iol təfagə rat min, kən okətu-pər e nig kəluuə tīmīs, mətə e nian tatol kisil lan, kən in otəmegəh min.’ ⁸ Kən nīkilat tīnəht nəghatən rəha Iesu.

⁹ Kən kəmotiet e suwīt motuwīn motən-ipən natimnat min əh kəm netəm lefen rəha Iesu, ne rəhan min rafin. ¹⁰ Kən nīpitan min əh itəm kəmotən-iarəp natimnat min u kəm aposol min, inəh Meri Maktala, Joana, Meri mama rəha Jemes, ne nīpitan neen min itəm kəmotuwīn e suwīt. ¹¹ Mətə aposol min kəmotətə nəghatən əh tahmen-pən əm e nəghatən alməl kit itəm nīpətin tikə, kən məsotənən nīpahrienən lan.

¹² Mətə Pita təmətul maiu muwīn əpəh suwīt ikin, moeg-oeg masipən e nīpəg kəpiel kən təmehm əm napən itəm kəmalpin nīpəti Iesu lan, mətə nat kit min tikə əh-ikin. Kən in təmaliwək mītəlig minatuwīn latuənu, kən matətəlig-in pik natimnat min əh.

*E suatip tatuwīn Emeas
(Mak 16:12-13)*

¹³ E nian əm əh inəh, suah mil kəiu rəha Iesu kəmualiwək mətian latuənu kit, nərgin u Emeas. Latuənu un mətəarus-pən Jerusalem, in iuəhkir o lepen kilometa. ¹⁴ Kən e nian ilau kəmualiwək mətian, kən ilau kəmatuəghat-in natimnat min itəm kəmol ilat. ¹⁵ Nian ilau kəmatuəghat nəhlan, kən Iesu təmuwa iuəhkir olau, məhlaliwək kələh mətəhaluwīn. ¹⁶ Mətə kəməsiatunən məmə pah əh iləhal min kəmətəhlaliwək mətə-inu Uhgīn təmahtosig-in nətəligən rəhalau.

¹⁷ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Təs mil. ?Naka un nakatuən?”

Kən əmun kəmuəlahl muətul, niganəmtīlau təməpou. ¹⁸ Kən suah mil əh kit, nərgin u Kleopas, təmən-ipən kəm in məmə, “Okəm-naka ik əm un iapispis kit u Jerusalem itəm nəsitunən natimnat min itəm kəmol ilat e nian min itəm kinotuwīn rəkis.”

¹⁹ Kən in təmən-ipən kəm ilau məmә, “?Natimnat naka mın əh?”

Kən kəmuən-ipən kəm in məmә, “Natimnat mın itəm kəmol e etəm Nasaret əh İesu. In ien kit rəha Uhgın, kən rəhan wək təsanən wir ne rəhan mın nəghatən kotəfigəm, kən niki Uhgın ne niki netəmim tətəgien lan. ²⁰ Məto rəhatimat pris asol mın ne iəgətun mın rəha Lou kəmotiləs-ipən e nelmi netəm Rom məmә okotakil məmә in otimis. Kən kəmotətu-pər e nig kəluau tımis.

²¹ “Məto itimat emotələhəu-pən pap rəhatimat nətəligən tətətig əskasik lan məmә in otiləs-irəkis itimat noanol mın rəha İsrel e nelmi tikimır mın rəhatimat. Kən roiu in nian tatol kışil lan. ²² Kən nat kit mın, nıpitan neen itəm emotan, kəmotol məmә narmitimat təmiwig o nəghatən kit. Roiu laulaugin ađın-əh, kəmotuwın əpəh e suwit itəm kəmitənim İesu ikın, ²³ məto kəməsotehmən nıpətin. Kən kəmotitəlig-pa moatən məmә, ‘Emotehm nat kit tahmen e napılaiirən, inəh nagelo mil kəiu katuən-ipa kəm itimat məmә İesu tatəmegəh.’ ²⁴ Kən rəhatimat neen netəmim kəmotuwın e suwit, kəmotehm natimnat rafın ađın tətətip tahmen-pən əm e nəghatən əh nıpitan mın əh kəmotən mihin ne, məto kəsotehmən İesu.”

²⁵ Kən in təmən-ipən kəm ilau məmә, “Təs mil. !Rəhatəmlau-kapə tikə, kən nakatiaiıuw nıfagə matialəs pik o nənən nıpahrienən o natimnat itəm ien mın rəha Uhgın kəmotən! ²⁶ ?Nəkiatun o kəp məmә, Kristo itəm Uhgın təmən məmә otahl-ıpa otəkəike mos nahməən e nıpətin, kən uarisig lan, in təpanuwın əpəh e nego e neai mos nərgın rəha nısiıiın?” ²⁷ Kən İesu təmən-ipən wir kəm ilau Naoa Rəha Uhgın itəm koatəghat-in in, təmətuoun e naoa rəha Moses kən muwın mətoarus-pən naoa mın rəha ien mın rəha Uhgın.

²⁸ Kən kınətəhaluwa iuəhkır o latuənu itəm suah mil katian ikın. Kən kənuəplan məmә İesu tınətaliwək mınatuwın məsətulən, ²⁹ məto ilau kətıauəh nıkin məmә, “Ei, təwir məmә nəkətətig kitəhal mın ik, məto-inu tınapınəp rəkis, otəsuwəhən roiu mıt taht.” Kən təmuwın mınəhm ilau mətəhaləpələh.

³⁰ Kən kınətəhaləpələh məmә okəhlagwən, kən in təmos pıret mən tagkiu ron kəm Uhgın, kən məmkas mos-ipən kəm ilau. ³¹ Kən əmun Uhgın təmol kəniatun məmә in İesu, kən əmun in təmikə mın, kən kənəsüəplanən. ³² Kən kəmuən-ipən kəm ilau mın məmә, “!Ei! ?Nian in təmatən-ıpa wir Naoa Rəha Uhgın kəm kilau e suatıp, kən katuəto təwir lan nıkilau tətəgien pik, o kəp?”

³³ Kən roiu ađın-əh mın, kəmuətul miıiet ikın əh miatəlig-pən mın Jerusalem. Kən ikın əh, ilau kəmuehm netəm lepen rəha İesu ne netəmim neen mın rəhan kəmotuwa kuəfımın rəkis ilat mın katəpələh, ³⁴ kən moatən məmә, “!Nıpahrienən! !İəməmə təməmegəh mın, kən Saimon Pita* təmehm rəkis!” ³⁵ Kən ilau kəmuən-ipən rafın natimnat itəm kəmol kəm ilau e suatıp, kən muən-ipən nian ilau kəmatiatun İesu lan e nian itəm in təmatəmkas pıret matos-ipən kəm ilau.

*Netəmim rəha İesu mın kəmotehm
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18;
Jon 20:19-23)*

³⁶ Kən nian katuən əh nəghatən mın əh, İesu təmuwa mətul ilugin-in ilat matən kəm ilat məmә, “Nəməlinuən tətətig otəmat.”

³⁷ Məto ilat kəmotaut lan kən mınəatəgin, nıkilat təht məmә kınətəplan narmin kit. ³⁸ Məto in təmən-ipən kəm ilat məmә, “?Təhro rəhatəmat nətəligən tatərat nəhlan? ?Təhro rəhatəmat nətəligən tatətul pagpag? ³⁹ Otehm-tu nelmək ne nelkək məmә io əm u. Otea-pa motek nıpətik kən motitun məmә

24:21: Luk 19:11; Wək 1:6   **24:24:** Jon 20:3-10   **24:26:** Luk 9:22   **24:27:** Sam 22:1-21; Aes

53 * **24:34:** Nəghatən Kris ətuatıp tətən məmә, “Saimon.”   **24:34:** 1 Kor 15:4-5   **24:37:** Mat 14:26

io. Narmi etəmim nīpətīn ne nīkilkīlin tīkə, təsolən məmə inu nakoatehm io, nīpətīk ne nīkilkīlik əh-ikīn.”

⁴⁰ Təmən nəghatən əh, kən təməgətun nelmīn ne nelkīn kəm ilat. ⁴¹ Ilat kəsotən wīrən nīpahrienən lan məto-inu nīkilat tətāgien pīk, kən narmīlat tatiwīg. Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nagwənən kit un nakoatos, o?”

⁴² Kən kəmos nəm məsīn itəm kəmwaan rəkis motos-ipən kəm in, ⁴³ kən e nīganəmtilat, təmos mun.

⁴⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Aupən ikīn, nian emətātīg əh kitat mīn itəmat, emən nəghatən u kəm itəmat məmə, natīmnat rafīn itəm koatəghat-in io e Naoa Rəha Uhgīn, okotəkəike motuwa motol nīpahrienən lan, inəh nəghatən mīn e naoa rəha Moses, ne naoa mīn rəha ien mīn rəha Uhgīn, ne Naoa Rəha Napuən Mīn.”

⁴⁵ Kən in təmerəh e rəhalat nətəlīgən məmə okotītun nəghatən mīn itəm tətātīg e Naoa Rəha Uhgīn. ⁴⁶ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nəghatən itəm tətātīg e Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə netəmim okotol tərət kəm Kristo itəm Uhgīn təmahl-ipa, motol tatəto nahməən e nīpətīn matuwīn matuwīn tīmīs, məto e nian itəm tatol kīsīl lan, in otəmegəh mīn e nīmīsən. ⁴⁷ Kən e nərgī Kristo itəm Uhgīn təmahl-ipa, netəmim okotəkəike motən-iarəp nəghatən əh məmə netəmim okotəkəike motəuhlin kən motītəlīg e rəhalat təfagə rat mīn, kən Uhgīn in otəsalpīnən nītai təfagə, kən maluīn rəhalat nolən rat mīn. Nəghatən u otəkəike muwīn kəm noanol mīn rafīn əpəh ikīn mīn rafīn, otətuoun Jerusalem kən muwīn mətoahgīn-pən ikīn mīn rafīn e nətueintən. ⁴⁸ Itəmat nəmotəhm natīmnat mīn u, kən onəkotən-iarəp ətuatīp nəghatən mīn lan. ⁴⁹ Kən ekahl-ipa suah u itəm rəhak Tata təmən-iəkīs məmə in otahl-ipa kəm itəmat, inu rəhan Narmīn. Məto onakoatəsahgīn e taon əh mətoahgīn-pən nakotos nəsanənən rəha Narmīn Rəha Uhgīn, kən tərīoah e nəmegəhən rəhatəmat.”

*Uhgīn təmīləs Iesu
muwīn e neai
(Mak 16:19-20)*

⁵⁰ Kən Iesu təmit ilat motiet e taon motuwīn əh latuənu Petani. Kən təmīləs-ipər nelmīn məfak olat. ⁵¹ Kən nian təmatəfak olat, kən təmapəs ilat nian Uhgīn təmīləs mīnatuwīn əpəh ilīs e nego e neai. ⁵² Kən kəmotēuau motəfak-pən kəm in, kən uarisīg lan, kotītəlīg-pən Jerusalem nīkilat tətāgien. ⁵³ Kən nian rafīn, koatuwīn e Nīmə Rəha Uhgīn moatənwiwi Uhgīn.

Jon

Namnusən Təwir Rəha İesu Kristo Itəm Jon Təməte

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Jon

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u. In pia Jemes, kən ilau nəti Sepeti mil. In kit rəha netəm tuelef rəha İesu, kən İesu tolkeike pİK in. In təməte naoa mİN u: Namnusən Təwir Itəm Jon Təməte, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Təməte tatuwİN kəm pah? Təməte naoa u tatuwİN kəm netəmim məmə okotən nİpahrienən e İesu. In tolkeike məmə otasitu elat mol nahatətəən rəhalat tuwa məskasİK, məto-inu rəhalat nahatətəən təsəskasİKən əh.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Jon in etəm-iasol kit rəha nİməfak, kən netəmim rafİN rəha nİməfak koatİsİai-in. In tolkeike məmə netəmim rafİN okotİtun wİR rəhan nəgətunən, kən nian nəgətunən eİuə tətən, məto netəmim kotİtun nahtosİg-inən nəghatən eİuə mİN e nəghatən rəha Jon e naoa u.

?Təməte naoa u o naka? Jon təməte naoa u matən-İarəp wİR məmə İesu in nəti UhgİN, kən netəmim rafİN itəm okotahatətə lan, okotos nəmegəhən İtulİN. Kən Jon tolkeike məmə otən-İarəp ətuatİp məmə İesu in nəti UhgİN, kən İesu in UhgİN pahrien. Kən Jon tolkeike məmə in otən-İarəp namnusən mİN neen rəha İesu itəm naoa mİN rəha Matİu, ne Mak, ne Luk kəməsəhalənən. Kən in tolkeike məmə in otəg-ətuatİp-in nətəİİgən mİN neen itəm netəmim koatən e İesu.

Nəghatən Rəha UhgİN Təmuwa Etəmim, in İesu

¹ Aupən ağİN, e nətuounən nian, Nəghatən tİNatİg rəkİs.* Nəghatən u təmətatİg İlau UhgİN, kən Nəghatən u, in UhgİN. ² E nəukətİ nian, in tİNəmatİg rəkİs İlau UhgİN, ³ kən UhgİN təmol natİmnat rafİN e Nəghatən u, kən natİmnat rafİN itəm UhgİN təmol, nat kİtİəh ne tİKə məmə Nəghatən u təsolən.† ⁴ İnu, in Nəukətİ Nəmegəhən,‡ kən Nəmegəhən u, in Nəhag-əhagən rəha netəmim rafİN. ⁵ Nəhag-əhagən əh, tətasiəgəpİN napİNəpən, kən napİNəpən okol təsaprəkİs-İNən.§

⁶ Etəmim kit itəm UhgİN təmahl-İpa tuwa, nərgİN u, Jon.* ⁷ Təmətul-arəp məmə otamnus-İarəp Nəhag-əhagən əh kəm netəmim, pəs İlat rafİN kotən nİpahrienən lan. ⁸ Sənəmə Jon in Nəhag-əhagən əh, məto in təmuwa əm məmə otətul-arəp mən-İarəp Nəhag-əhagən əh kəm netəmim rafİN. ⁹ Nəghatən əh təmatuwa e nətueİntən, kən in Nəhag-əhagən pahrien, itəm in tətasiəgəpİN netəmim rafİN.†

¹⁰ Nat əpnapİN məmə UhgİN təmol nətueİntən u e Nəghatən əh, kən təmətatİg e nətueİntən u, məto netəmim rəha nətueİntən kotəruru in. ¹¹ Təmuwa İman İkİN, məto natİman mİN koatəuhlin məntaalat kəm in, məsoltolkeİkəən. ¹² Məto netəmim rafİN itəm kəmos in nİKİlat tagİen ron, kən motahatətə e nərgİN, kən in təmegəhən-in İlat koatuwa nenətİ UhgİN mİN.‡ ¹³ Nenətİ UhgİN mİN əh, İlat kəsotaiİRən e nolən itəm nİsualkələh kotaiİR mİhİN, kən sənəmə e nətəİİgən rəha etəmim, o rəha tata mİN, məto İlat kotaiİR wİ mİN e UhgİN, e rəhan nəsanənən əm.§

* **1:1:** Jen 1:1; 1 Jon 1:1; Jon 17:5; Nol Əpən 19:13   † **1:3:** Kol 1:16; 1 KorİN 8:6; Hip 1:2   ‡ **1:4:** Jon 5:26; 11:25; 14:6   § **1:5:** Jon 9:5; 12:46   * **1:6:** Aposol Jon in təməte naoa u. In tatəghat-in Jon Paptais e ves mİN u.   † **1:9:** 1 Jon 2:8   ‡ **1:12:** Kal 3:16   § **1:13:** Jon 3:5; 1 Pİta 1:23

¹⁴ Nəghatən əh, in təmuwa etəmim, mətatig kitat min. Kən itimat emotəplan rəhan nepətən, kən nəsanənən asol ne nəhag-əhagən rəhan e niganəmtitimat. Inu, in nəsanənən asol ne nəhag-əhagən rəha Noan Kitiəh Əm, itəm in təmisi-pən e Tata Uhgın. In tərıoah e nəwırən itəm tətawte-in kəm kitat, kən mərioah mın e nıpahrienən.*

¹⁵ Jon tatətul-arəp matən əfəmäh məmə, “Etəmim u inu itəm io ematən məmə, ‘Io etaupən, kən suah kit mın əh-ikın tətuarisig-in io, məto in ilis taprəkis-in io, məto-inun, nian eməsairən əh, in tınəmatig lilin rəkis.’ ”

¹⁶ Kən in tərıoah e nəwırən itəm in tətawte-in kəm kitat, kən e nəwırən əh rəhan, nian rafın in tatos-ıpa, matos-ıpa, matos-ıpa, kəm kitat rafın. ¹⁷ Tol nəhlan məto-inu Lou itəm Uhgın təmos-ıpa aupən, Moses in suatıp ron, məto İesu Kristo in suatıp rəha nawte-inən nəwırən əh ne nıpahrienən rəha Uhgın kəm kitat.†

¹⁸ Suah kit təsehmən Uhgın nian kit ne.‡ Məto Noan Kitiəh Əm, in Uhgın, itəm in iuəhkır o noanenau rəha Tata Uhgın, in təmol əp Uhgın kəm kitat kən kotıtun.§

Jon təmən məmə sənəmə in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa
(*Mat 3:11-12; Mak 1:7-8;*
Luk 3:15-17)

¹⁹ Kən netəm-iasol mın e noanol rəha İsrəl itəm kotatig Jerusalem, kəmotahl-ıpən pris mın neen ne Lifaet mın un, netəm kotasıtu e pris mın e Nımə Rəha Uhgın, məmə okotuwa motehm Jon motətapəh ron, məmə, “?Ik etəmim pah un?” Kən o nat u, Jon təmətul-arəp matən-ıarəp in.

²⁰ Nian ilat kəmotətapəh ron, in təməsəhluaig-inən, məto təmən-ıpən ətuatıp əm in kəm ilat məmə, “Sənəmə io Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa.”

²¹ Kən ilat kəmotən məmə, “?Okəmə sənəmə ik Kristo, kən ik pah? ?Ik Elaija?”*

Məto Jon təmə, “Kəpə, sənəmə io Elaija.”

Kən ilat kəmotətapəh mın ron məmə, “?Okəmə sənəmə ik Elaija, kən ik pah? ?Ik ien rəha Uhgın itəm kəmatən aupən məmə otəpanuwa?”†

Məto Jon təmə, “Kəpə.”

²² Kən ilat kəmotən məmə, “Ik onəkəike mən-ıarəp ik kəm itimat, pəs itimat ekotuwin motən-ıpən kəm netəm kəmotahl-ıpa itimat ekotuwa.”

²³ Kən tən-ıpən kəm ilat məmə, “Io u itəm ien rəha Uhgın Aesea tınəmən-ıarəp rəkis aupən məmə, ‘Suah kit tətəgət əfəmäh əpəh ikın taruən-aruən ikın, matən məmə, Otol-wır suatıp rəha İərəmərə.’ ”‡

²⁴ Nətəmim itəm kəmahl-ıpa ilat, Farisi mın neen əh-ikın, ²⁵ kən ilat kəmotətapəh mın o Jon məmə, “?Okəmə sənəmə ik Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa, kən sənəmə ik Elaija, kən sənəmə ik ien itəm kəmatən-ıarəp aupən, kən təhrol nakatol baptais e netəmim?”

²⁶ Kən tuhalpın matən məmə, “Io iatol baptais e netəmim e nəhau, məto suah kit u ikın ilugin etəmat, itəm itəmat nəkotəruru in. ²⁷ Io etaupən, suah un in tətuarisig, məto in ilis, kən io ləhau ləhau əm, kən esahmen agın-əhən məmə ekol wək kit rəhan.”§ ²⁸ Natımnat mın u, kəmol əpəh e latuənu kit, nərgın u Petani, in tətatig əpəh entənıpən e nəhau Jotan. İkin əh Jon tatol baptais e netəmim ikın.

* **1:14:** Fil 2:7; 1 Tim 3:16 † **1:17:** Rom 5:21 ‡ **1:18:** Eks 33:20 § **1:18:** 2 Korin 4:6; Kol 1:19; 2:9; Nol Əpən 22:4 * **1:21:** Mal 3:1; 4:5-6; Mat 11:14; 17:10-13 † **1:21:** Dut 18:15 ‡ **1:23:** Aes 40:3 § **1:27:** Nəghatən pahrien itəm Jon təmən, tol nəhlan, “Io esahmen agın-əhən məmə ekos-ırəkis put rəhan.” Netəmim aupən kotəmə wək rəha nos-ırəkisən put rəha İərəmərə, in wək rəha slef itəm in ləhau ləhau agın.

Iesu in tahmen e nati sipsip raha Uhgîn

²⁹ Kəmən lawigin, Jon təməplan Iesu taliwək matuwa, kən in tən məmə, “! Ei! !Otəplan-tu! Suah u inu, in Nəti Sipsip rəha Uhgîn.* Kən in otəpanos-irəkis nolən rat mīn rəha nətueintən u.† ³⁰ Etəmim u inu, io ematən kəm itəmat məmə, ‘Io etaupən, kən suah kit mīn əh-ikin tatuarisig-in io, mətə in ilis taprəkis-in io, mətə-inu nian eməsaiirən əh, in tīnəmatig lilin rəkis.’ ³¹ Nian io ematəghat-in, kən io mīn eməruru məmə in etəmim pah; mətə emuwa matol baptais e netəmim e nəhau məmə ekol əp suah u kəm noanol mīn rəha Isrel.”

³²⁻³³ Jon təmatətul-arəp matən məmə, “Uhgîn təmahl-ipa io məmə io ekol baptais e netəmim e nəhau, kən nian ematəghat-in, io mīn eməruru məmə suah u inu. Mətə Uhgîn təmən-ipa kəm io məmə, ‘Onəkəplan Narmīn Rəhak oteiuaiu matig e etəmim kit. Kənu suah u inun, in otol baptais e netəmim e Narmīn Rəha Uhgîn.’ Kən əmun, uarisig eməplan Narmīn Rəha Uhgîn təmisi-pər e neai tahmen e mak, muwa, meiuaiu məpələh-pər lan. ³⁴ Io ətuatip eməplan nat u, kən ematətul-arəp matən-iarəp məmə, ‘Suah u inu, in Nəti Uhgîn pahrien.’ ”

Iesu təmətuoun mətəun-in rəhan netəmim

³⁵ Kəmən lawigin, Jon tətətig əpəh ikin kitiəh əm iləhal rəhan kəiu etəmim. ³⁶ Kən nian niganəmti Jon təmətul e Iesu taliwək matuwa kən təmə, “!Ei! ! Otəplan-tu! !Suah u inu, in Nəti Sipsip rəha Uhgîn!”

³⁷ Kən nian rəhan etəmim mil kəmuətə nəghatən əh, kəmuətul matiauarisig-in Iesu. ³⁸ Kən Iesu teirair məplan suah mil un katuətəu-pən-in, kən in təmə, “!Ei! !Suah mil! ?Natuegəs-in naka?”

Kən ilau kuəmə, “Rapai. ?Ik nətətig hiə?” (Nəghatən u “Rapai,” nīpətīn u “Iəgətun.”)

³⁹ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Pəs kəhaluwīn nakuəplan-tu.” Kən ilau kəmiauarisig-in məhaluwīn kuəplan ikin in tətətig ikin. Iuəhkīr mītgar tiwig ehnaipən, ilau kəmətuan iləhal mīn mətəorus tapinəp.

⁴⁰ Suah mil u kit itəm təmətə Jon, nərgīn u Antru, pian u Saimon Pita. ⁴¹ Kən roiu agīn-əh mīn, in təmuwīn mehm pian Saimon mit muwa, kən mən-ipən kəm in məmə, “!Ei! !Enotəplan rəkis Mesaea!” (Nəghatən u, Mesaea, nīpətīn u məmə, “Kristo,” itəm Uhgîn təmən məmə otahl-ipa.) ⁴² Kən təmit Saimon muwa o Iesu.

Kən nian niganəmti Iesu təmətul lan, kən mən-ipən kəm in məmə, “Ik u inu Saimon, nəti Jon, mətə roiu okaun-in ətəgtəg ik məmə ‘Kefas.’ ” (In “Pita”‡ e nəghatən Kris).§

Iesu təmaun-in Filip ne Nataniel

⁴³ Kəmən lawigin mīn, Iesu nīkin tīnəht məmə otuwīn-tu Kalili. Kən nian in təməplan Filip, kən tən-ipən kəm in məmə, “Wa-tu, mətəu-pa io.” ⁴⁴ Filip u, in etəm Petsaeta, ima Antru ne Pita. ⁴⁵ Kən in təmehm Nataniel, kən tən-ipən kəm in məmə, “Itimat enotəplan suah ilouin, aupən Moses təmətə rəkis rəhan nəghatən mīn itəm tatəghat-in e naoa rəha Lou. Kən ien mīn rəha Uhgîn aupən ilat mīn kəmotəte rəkis nəghatən mīn itəm tatəghat-in. In etəm Nasaret, in nəti Josep, kən nərgīn u, Iesu.”

⁴⁶ Mətə Nataniel təmə, “?Naka lan? ?Nīkim təht məmə nat wīr kit otisi-pən e Nasaret? !Kəp!”

Kən Filip təmə, “Ita, təwīr əm, pəs-tu kian nakəplan-tu.”

* **1:29:** Jen 22:8; Aes 53:7; 1 Pita 1:19; Nol Əpən 5:6 † **1:29:** Hiprus 9:22,26 ‡ **1:42:** Nīpətī nərgīn u Pita, in “kəpiel.” § **1:42:** Mat 16:18

⁴⁷ Nian Iesu tāmēplan Nataniel taliwək matuwa, kən tāmə, “!Suah u, in noanol ətuatip rəha Isrel! !Neiueiuəən tikə lan!”*

⁴⁸ Kən əmun Nataniel tətəpəh o Iesu māmə, “?Nəmahro mitun māmə io etəm tol nulan?”

Kən Iesu tən-ipən kəm in māmə, “Nian ik nəmatəpələh e nəukət nig fik, kən Filip təsaun-inən əh ik, mətə io enəmēplan rəkis ik.”†

⁴⁹ Kən Nataniel tāmə, “!Iəgətun! !Ik Nəti Uhgīn! !Ik Kig rəha noanol mīn rəha Isrel!”

⁵⁰ Iesu tāmən-ipən kəm in māmə, “?Ik nəmatahatətə lak mətə-inu io emən əm māmə enəmēplan rəkis ik, nian nəmatəpələh-pən əh e nəukəti nig fik? Ik onəpanəplan nat asol mīn taprəkis-in itəm u.” ⁵¹ Kən mən mīn māmə, “Nīpahrienən agīn u iatən-ipinə kəm itəmat māmə, onəpanotəplan napuə oterəh, kən nagelo mīn rəha Uhgīn koatər moatuwin e neai, kən moteiuai moatuwa o Nəti Etənim.”‡

2

Marit kit əpəh Kena

¹ Kəmən niəh in, katol marit kit əpəh Kena, latuənu kit e Kalili. Kən mama rəha Iesu in əpəh ikin ilat mīn. ² Kən ilat kotaun-in-pən mīn Iesu ne rəhan mīn netənim, māmə ilat mīn okotuwīn e marit əh. ³ Kən e nian əh, kəmotənim rafin wain, kən mama rəha Iesu tən-ipən kəm in māmə, “Rəhalat wain təmikə.”

⁴ Mətə Iesu tən-ipən kəm in māmə, “?Pətan, təhrol nakatələhəu-pa nat u kəm io? Nian rəhak təsuwamən əh.” ⁵ Mətə rəhan mama tən-ipən kəm iolwək mīn rəha marit māmə, “Itəmat onəkotəkəike motol natimnat rafin itəm in otən.”

⁶ Nuwigī nat asol ilat sikis, kəməlin əh-ikin əh o nəhau, māmə netəm Isrel ilat kotəike motaikwas e nelmilat māmə ilat okotarətuəh e nigənəmti Uhgīn. Nuwigī nat mīn un, kəmöl e kəpiel, kən okəmə naka kitīəh titun nosən wanhanrit lita nəhau. ⁷ Kən Iesu tən-ipən kəm netəm koatol wək māmə, “Otətu-pən nəhau e nuwigī nat mīn un.” Kən kəmotətu ilat kotərioah wir. ⁸ Kən tən-ipən kəm ilat māmə, “Otətu rəkis nəhau neen motos motuwīn kəm etəm tərəmərə e marit.” Kən ilat kəmotol mihin.

⁹ Kən nian suah un təmənīm asgəwin, mətə nəhau tīnol rəkis wain lan. Mətə etənim itəm tərəmərə e marit u, in təruru māmə kəmos hiə wain u. Netəm mīn əm un itəm kəmos nəhau motuwa, ilat əm kotitun. Kən etəm tərəmərə e marit təmaun-in etəm təmöl marit, ¹⁰ mən-ipən māmə, “Nian rafin netənim kotaupən motos-iarəp wain wir, kən uarisig netənim kotənim tepət un, kənu kəpanos-iarəp itəm u təsəwir pikən. Mətə ik natos əh itəm təwir muwa mətəarus-pa u-roiu.” ¹¹ Kən inu nəmtətin itəm Iesu təmətuoun agīn-əh lan mol. Kən in təmöl ikin Kena, latuənu kit e Kalili. Nəmtətin əh, in təməgətun nepətən rəha Uhgīn lan, kən rəhan netənim mīn, kəmotahatətə əskasik lan.

Iesu təməhg-iarəp netənim itəm kotol maket e

Nimə Rəha Uhgīn

(Mat 21:12-13; Mak 11:15-18;

Luk 19:45-46)

¹² Uarisig e marit əh, in təmeiuai muwin e taon əh Kapaneam ilat rəhan mama ne pian mīn ne rəhan netənim mīn. Kən kəmotatig nian əkuəkir əm əh-ikin əh. ¹³ Kən tīnuwa iuəhkir o nian rəha lafet kit rəha noanol mīn rəha

* **1:47:** Jen 27:30-36; 31:26; 32:28 † **1:48:** Nig fik mīn, ilat nig-kitun mīn e nasumən ikin Isrel. Netənim koatun noalat, kən moatəpələh ahgin nimalilat. Koatəpələh ahgin pik nig fik iuəhkir o nimə rəhalat kən moatəfak māmə nikilat otatəht nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgīn. Nat itəm Iesu təmən e ves 47 ne 51 in tatəghat-in Nataniel māmə okəm-naka təmatəpələh ahgin rəhan nig fik, kən nīkin təmatəht nəmegəhən rəha Jekop. ‡ **1:51:** Jen 28:12

Isrel itəm katən məmə lafet rəha Nuhagego-inən.* Kən Iesu təmər muwın əpəh Jerusalem.

¹⁴ E Nimə Rəha Uhgın, Iesu təməplan netəmim itəm koatos məni e kau, ne sipsip, ne iouen, məmə netəmim okotos-nəmtin. Kən netəmim neen əh-ikin, ilat koatol senis e məni rəha netəm ik pisin pisin min. ¹⁵ Kən in tos təulə neen, mətəl o nalis-alisən itəm. Kən in mıtəp netəm min un ilat rəhalat kau min ne sipsip min məmə okotiet e Nimə Rəha Uhgın. Kən in təməhtəg məni rəha netəm min u itəm koatol senis lan, kən təmähwin-ahwin rəhalat tepil min. ¹⁶ Kən məhai ilat min u itəm koatol-salim-in iouen mən-ipən məmə, “!Otəmik nat min un motiet! !Itəmat sotolən Nimə Rəha Tata rəhak tuwa in nimə kit rəha nolən makit!” ¹⁷ Kən netəmim rəhan, nıkilat tuəh nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgın, itəm tatən məmə, “!o ekolkeike pik Nimə Rəham e nıkkik, nıkkik tatimispən lan.”†

¹⁸ Kən netəm-iasol min rəha netəm Isrel kotətapəh ron məmə, “?Pah təmol məmə nəkitun nolən nat u? !Ol nəmtətin məmə otəgətun ətuatip kəm itimat!”

¹⁹ Məto Iesu təmə, “Okəmə itəmat nakotərəkin Nimə u Rəha Uhgın, kən nian kışil əm, io ekiləkin min tətul.”‡

²⁰ Kən netəm-iasol min un kotəmə, “!Ei, nəman! Netəmim kəmotol wək pik e nup ilat rafin foti-sikis motiləkin Nimə u Rəha Uhgın. ?Onakahrol nulan miləkin e nian kışil əm?”

²¹ Məto Nimə əh Rəha Uhgın itəm Iesu tatəghat-in, in nıpətın. ²² Kən uarisig, nian in tinimis rəkis, kən minəmegəh min, kən rəhan netəmim min, nıkilat tuəh nəghatən əh rəhan itəm təmən. Kən ilat kəmotahatətə e Naoa Rəha Uhgın, ne nəghatən itəm Iesu təmatən-ipən kəm ilat.

Iesu tinəmitun rəkis nətəligən min rəha netəmim

²³ Nian əh Iesu təmətatig e Jerusalem e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, netəmim tepət kəmotəplan nəmtətin min itəm in təmol, kən kəmotahatətə e nərgin. ²⁴ Məto Iesu in təmitun nat itəm tətətig e nıkilat, kən məsatahatətəən elat. ²⁵ Okol suah kit təsətul-arəpən məghat rəha netəmim lan, məto-inu Iesu titun rafin nətəligən rəha netəmim. §

3

Nikotimas təmuwın məplan Iesu

¹ Etəm-iasol kit e noanol rəha Isrel, nərgin u, Nikotimas.* In Farisi kit.

² Kən nian kit lapın, in təmuwın məmə otəghat ilau Iesu. In təmən-ipən məmə, “!əgətun, itimat ekotitun məmə ik iəgətun kit itəm Uhgın təmahl-ipa ik nakuwa, məto-inu suah kit okol təsolən nəmtətin min un ik nakatol okəmə Uhgın təsatigən ron.”

³ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nıpahrienən agın u iatən-ipinə kəm ik məmə, okəmə etəmim kit təsaiir wiən, okol in təsəplanən nərəmərəən rəha Uhgın.”†

⁴ Kən Nikotimas, narmin təmiwig pik, kən mətapəh ron məmə, “?Etəm tinol iahgin rəkis, otəhrol maiir mətmətig min? !In okol təsuwın minən e nərpı rəhan mama kən maiir-pa min!”

⁵ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nıpahrienən agın u iatən-ipinə kəm ik məmə, okəmə etəmim təsaiir-wiən e nəhau ne Narmin Rəha Uhgın, okol təsuwınən matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgın.‡ ⁶ Nıpətıtəm tətaiir əm e nita

* **2:13:** Eks 12; Dut 16:1-6 † **2:17:** Sam 69:9 ‡ **2:19:** Mat 26:60-61; 27:40; Mak 14:57-59; 15:29.

§ **2:25:** Jon 1:47; 6:61; 13:11 * **3:1:** Jon 7:50-51; 19:39-42 † **3:3:** Jon 1:13; 1 Pita 1:23; Jem 1:18

‡ **3:5:** Esik 36:25-27; Efes 5:26; Taet 3:5

rəha etəmim əm, məto Narmin Rəha Uhgın əm un in tatol məmə narmitəm tətaiir wi min. ⁷Təsəwirən məmə narməm otiwig məto-inu emən-ipinə kəm ik məmə, ‘Onəkotəkəike motaiir wi min.’ ⁸Tahmen əm e nımətag tətisi-pə ikin kit, matelel nat matuwın ikin kit itəm in tolkeike məmə otuwın-pən ikin. Natəto əm, məto ik nəkəruru məmə təmisi-pə hiə, kən matuwə hiə. Kən e suatip kitiəh əm, kitat kəsotəplanən Narmin Rəha Uhgın, məto koatəplan əm rəhan wək e nəmegəhən rəha etəmim itəm tətaiir wi min.”§

⁹ Kən əmun, Nikotimas tətəpəh o Iesu məmə, “?Natimnat min un, otəhrol nulan muwa?”

¹⁰ Kən Iesu təmə, “Ik iəgətun asol rəha netəm Isrel. ?Təhrol nəkəruru natimnat min u?” ¹¹ Nıpahrienən aɡın u iatən-ipinə kəm ik məmə, nəghatən min u itəm ekoatən ilat, itimat ekotitun wır, kən natimnat itəm ioatən-iarəp, itimat enotəplan rəkis. Məto itəmat nəsohatətəən e nəghatən min rəhatimat. ¹² Io iatən əm natimnat min itəm katol e nətueintən əm u, məto itəmat nəsohatətəən e rəhak nəghatən. ?Kən okəmə ekən natimnat min itəm katol e Nego e Neai, nakotəhrol nulan motahatətə lan? ¹³ Suah kit təsuwınən əpəh ilis e Nego e Neai, meiuaiu-pa, mən-iarəp nian kit ne. Məto Nəti Etəmim əm, təmisi-pən iman ikin e Nego e Neai, meiuaiu-pa, titun nən-iarəpən.

¹⁴ “Aupən, əpəh ikin taruən-aruən ikin, Moses təmiləs narmi sinek kit, mətu-pər ilis e nig əfəməh kit, kən miləs-ipər.* Kən e nolən kitiəh əm, okəike kiləs-ipər mihin Nəti Etəmim, ¹⁵ məmə netəm min u itəm okotahatətə lan, ilat okotos nəmegəhən itulın. ¹⁶ Tol nəhlan, Uhgın təmolkeike pik netəmim e nətueintən, tol-pən in təmos-ipa Nətin Noan Kitiəh Əm, məmə netəm min u itəm koatahatətə lan, ilat okol kəsotimisən, məto okotos nəmegəhən itulın.† ¹⁷ Uhgın in təməsahl-ipamən Nətin tuwa e nətueintən u məmə otən-iarəp nalpınən rəha nolən rəha netəmim rəha nətueintən, məto in təməhl-ipa, məmə otuwa mol suatip o nosmegəhən netəmim e nətueintən.

¹⁸ “Etəmim itəm tətəhatətə lan, Uhgın okol təsənən nalpınən rəhan, məto etəmim itəm təsəhatətəən lan, Uhgın tınən rəkis nalpınən rəhan, məto-inu in təsəhatətəən e Nəti Uhgın Noan Kitiəh Əm. ¹⁹ Uhgın tətakil netəmim e nolən u məmə, Nəhag-əhagən tınuwa rəkis e nətueintən, məto netəmim kəsotolkeikeən Nəhag-əhagən. Ilat kəmoatolkeike Napınəpən ilə, məto-inu nian rafin rəhalat nolən, təsətuatıpən. ²⁰ Etəmim itəm tatol nolən itəm təsətuatıpən, in tetəhau Nəhag-əhagən. Kən in təsuwamən e Nəhag-əhagən, məto-inu in tapəs məmə Nəhag-əhagən əh otasiəgəpın rəhan nolən min.

²¹ Məto etəmim itəm tətətəu-pən suatip rəha nıpahrienən in otuwa e Nəhag-əhagən, məmə Nəhag-əhagən əh, in otasiəgəpın rəhan nolən kən matəgətun məmə in təmol ilat e nəsanənən əm rəha Uhgın.”

Jon Təməghat-in Min Iesu

²² Uarisig e natimnat min əh, Iesu ne rəhan min netəmim kəmotuwın e nitən Jutia. Təmatig nuwəh məsin ilat min ikin əh, kən matol baptais e netəmim. ²³ Məto e nian əh, Jon min, in tatol baptais e netəmim əpəh ikin kit iuəhkır əm o Salim, nərgin u, Aenon, məto-inu, ikin əh, nəhau tepət ikin. Kən netəmim koatuwin ikin əh, məmə Jon otol baptais elat. ²⁴ E nian əh, kəməsiləs-ipənən əh Jon e kalapus.

²⁵ Kən netəmim neen rəha Jon, ilat kəmotərgəhəu ilat etəm Isrel kit, o nolən ətuatıp itəm etəmim otəkəike maikuas məmə in otaruətuəh e nıganəmti Uhgın. ²⁶ Kən ilat kəmotuwın kehm Jon, motən-ipən kəm in məmə, “Iəgətun, ik nəkitun etəmim kit u aupən itəlau min əpəh entənipən-pən ikin e nəhau Jotan,

§ 3:8: Esik 37:9 * 3:14: Nam 21:4-9; Jon 8:28; 12:32; 12:24 † 3:16: Esik 18:23,32; 37:9; 1 Tim 2:4; 4:10; 1 Jon 4:9-10

kən ik nəmətul-arəp matəghat-in kəm netəmim. Roiu əh, in tınatol baptais e netəmim. Kən ilat rafin kınoatuwin ron.”

²⁷ Kən Jon tən-ipən məmə, “Etəmim təruru nolən nat kitiah ne, okəmə Uhgın əpəh e Nego e Neai təsos-ipənən wək əh kəm in. ²⁸ Itəmat u noatətul-pa ron io. Itəmat nəkotitun məmə iatən nulan məmə, ‘Sənəmə io Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa.’ Məto Uhgın təmahl-ipa io məmə iakaupən muwa, kən Kristo in otəpanuarisig. ²⁹ Ekuəh nimaa nəghatən kit kəm itəmat. Etəmim itəm in otol marit e pətan kit, pətan əh tatətəu-pən əm in. Kən etəmim u, netəmim koatəsaahgin məmə in otuwa e lafet rəha marit, kən nıkilat kotagien lan kən motəto nəwian, ilat kəsotetətən in. Kən io u, ekahmen e in kit itəm tatəsaahgin əm matətəlig-in o nətoən nəwian, kən io mın esetəhakən kəm in o netəmim itəm koatuarisig-in, məto nıkkik tagien marioah ron. ³⁰ Kristo əh, in otəkəike muwa mə in ilis taprəkis-in io, kənu io ekəike meiuaiu.”

³¹ Etəmim itəm təmisi-pən ilis e Nego e Neai, in ilis taprəkis-in netəmim rafin. Etəmim itəm tətən əm e nətueintən, in etəmim əm rəha nətueintən, kən in tıtun əm nənən natimnat mın u e nətueintən u. Məto, etəmim itəm tətisi-pən ilis e neai in ilis taprəkis netəmim rafin. ³² In tatətul-arəp o nən-iarəpən natimnat itəm in təməplan kən mınəto rəkis, məto etəmim kit ne təsahatətəən e rəhan nəghatən. ³³ Məto etəmim itəm təmos rəhan nəghatən kən mətahatətə lan, in tatətul-arəp məmə nəghatən itəm Uhgın təmən, in nıpahrienən. ³⁴ Tol nəhlan məto-inu etəmim əh itəm Uhgın təmahl-ipa tuwa, in tatən-iarəp əm nəghatən mın rəha Uhgın. Kotitun məmə in tatən-iarəp əm nəghatən mın rəha Uhgın məto-inu Uhgın təmos-ipən Narmin Rəhan tarioah lan, okol kəsolan mak lan kəsehmən namnun. ³⁵ Əwəh, Tata Uhgın in tolkeike pik Nətin əh, kən in tınələhəu-pən rəkis natimnat rafin e nelmin. ³⁶ Etəmim u itəm tətahatətə e Nəti Uhgın u, in tatos nəmegəhən itulin u, namnun tikə. Kən məto, etəm tatəht nəwia Nətin u, in okol təsosən nəmegəhən itulin u nian kit ne, məto-inu etəmim itəm tol nəhlan, neməha rəha Uhgın tatuwin ron namnun tikə.

4

Iesu təmatəghat kəm pətan Sameria

¹ Farisi mın kəmotəto nəghatən, məmə Iesu in tınatiuw-pa netəmim tepət kınotuwa ron, kən in tatol baptais elat tepət. Rəhalat nampa taprəkis-in nampa rəha netəmim rəha Jon. ² (Məto nıpahrienən sənəmə Iesu in tatol baptais elat, netəmim mın əm rəhan ilat kotal baptais e netəmim.) ³ Kən nian Iesu tınitun məmə Farisi mın kınotəto nəghatən əh, kən in təmiet e Jutia mıtəlig-pən əpəh Kalili.

⁴ Kən nian in təmatuwın ikın əh, təmən mə otəkəike muwin-pən Sameria ikın.* ⁵ Kən in təmuwin-pən e taon kit e Sameria, nərgin un, Saeka. Taon əh, in iuəhkır o nıməptən kit itəm aupən Jekop in təmətətipən† kəm nətin u Josep. ⁶ Kən wel rəha Jekop əh-ikın. Kən Iesu tınəpou agın, məto-inu in təmaliwək e suatip əfəməh, kən tuwa məpələh-pər iuəhkır o wel, mıtameg. E nian əh, in tınol tina.‡

⁷⁻⁸ Kən rəhan netəmim mın kəmotuwın əpəh e taon, məmə okotos-nəmtin nagwənən. Kən pətan Sameria kit, təmuwa məmə otətu nəhau. Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Eh. Os-ipa-tu nəhau noan məsın kəm io. Ekolkeike məmə ekənim.”

* **4:4:** E nian əh, tiəkis o netəm Isrel məmə okotuwın ima netəm Sameria, məto-inu e rəhalat nehmən, netəm Sameria ilat kotamkımik e nıganəmti Uhgın. † **4:5:** Jen 48:22; Jos 24:32 ‡ **4:6:** E nian əh, mıtgar tınətul ətuatip.

⁹ Kən pətan Sameria u, tən-ipən kəm in məmə, “!Ei! Ik etəm Isrel un, kən io pətan Sameria. ?Təhrol nakatəpəh-in-pa nəhau kəm io?” Təmən-ipən nəhlan məto-inun etəm Jutia ne etəm Sameria kəsuanim kələhən nəhau e panikin kitiah.

¹⁰ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ik nəkəruru nat naka itəm Uhgın tolkeike məmə otos-ipinə kəm ik. Kən ik məruru min io, io u, iatəpəh-in-pinə nəhau kəm ik. Okəmə ik nəkitun, ik onakəpəh-in-pa nəhau ron io. Kən io oekos-ipinə nəhau megəh.”§

¹¹ Kən pətan un, tən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, ik rəham pəkit tikə, kən wel u, in əpəh ləhau isəu. ?Nəhau megəh un nakatən mə onakətu əhrol minu lan? ¹² Rəhatat pipi Jekop u aupən, in təmos-ipa wel u kəm itat, kən in təmatətu nəhau ikin nīmīn, ilat nenətīn min, ne rəhan min kau min. ?Kən təhrol? ?Ik nakaprəkis-in Jekop, o?”

¹³ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Netəm koatənim nəhau e wel u, ilat okəpanotoaəa min. ¹⁴ Məto etənim itəm otənim nəhau itəm io ekos-ipən kəm in, okol təsoaəa minən nian kit ne.* Nəhau itəm io oekos-ipən kəm in, in tahmen e nəmti nəhau kit itəm titəpuəl-apuəl mətaiu əpəh imə e nīkin nian rafin, matos-ipən nəmegəhən itulīn kəm in, itəm otəsələn namnun.”†

¹⁵ Kən pətan un tən-ipən kəm in məmə, “!Etəm-iasol, awi! Os-ipa-tu nəhau un kit kəm io, məmə io ekəsoaəa minən nian kit, kən məsuwa minən u ikin-u, mətu nəhau.”‡

¹⁶ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Uwīn maun-in-pən rəham iaguīhl, kən muea ikin-u.” ¹⁷ Kən pətan un tən-ipən kəm in məmə, “Io rəhak iaguīhl tikə.” Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nakatən pahrien məmə rəham iaguīhl tikə. ¹⁸ Məto-inu ik, nəmətəu-pən rəkis nəman faif, kən iərman u itəm itəmlau min nakatuatig u-roiu, sənəmə rəham ətuatip iaguīhl. Nəghatən rəham u-roiu, in nīpahrienən.”

¹⁹ Kən pətan u, tən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, iatəplan məmə ik ien kit rəha Uhgın. ²⁰ Tīpītīmat min aupən, ilat kəmotəfak kəm Uhgın əpəh ilis e nītōt əpəh, məto itəmat netəm Isrel, nakoatən məmə Jerusalem əm un, okəkəike kan ikin katəfak.”

²¹ Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Pətan, ik onakəkəike mən nīpahrienən e rəhak nəghatən. Nian əh-ikin tatuwa, məmə itəmat onəsotəfak minən kəm Tata Uhgın əpəh e nītōt əsol əh, ne Jerusalem min. ²² Itəmat netəm Sameria, itəmat noatəfak kəm Uhgın məto itəmat nəkotəruru in. Məto itimat ioatəfak kəm Uhgın u, ekotitun in, məto-inun suatip rəha Uhgın o nosmegəhən netənim in təmisi-pa etimat, netəm Isrel. § ²³ Məto otəsuwəhən, nīpahrienən məmə nian əh tīnuwa rəkis, nian Narmīn Rəha Uhgın in otasitu e iəfak pahrien min, mol ilat məmə ilat okotitun wīr Uhgın məmə Uhgın u, in Uhgın pahrien, kən mol ilat məmə ilat okotəfak kəm in e nīkilat pahrien. Məto-inu Tata Uhgın in tategəs-in iəfak min itəm koatol nəhlan. ²⁴ Uhgın in sənəmə etənim. Kəpə. In narmīn. Tol nəhlan, kən netənim itəm koatəfak kəm in, ilat kotəkəike motəfak kəm Uhgın məmə Uhgın u, in Uhgın pahrien, kən ilat kotəkəike motəfak kəm in e nīkilat pahrien e nəsanənən rəha Narmīn Rəhan.”

§ **4:10:** Pətan u təməsītun wīrən nīpəti nəghatən itəm Iesu təmən-ipən məmə otos-ipən nəhau megəh. Nəghatən əh, nīpətīn ətuatip un nəmti nəhau kit itəm talien mītapuəl-apuəl. Məto Iesu in tatəghat-in atip in, məmə Narmīn Rəhan in tatos-ipən nəhau lilīn. Aes 44:3; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Sek 14:8; Jon 7:37-38; Nol Əpən 7:17; 21:6; 22:1,17. * **4:14:** Jon 6:35 † **4:14:** Sam 42:1-2; 63:1, Aes 12:3; 41:17-18; 44:3; 49:10; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Jon 7:38 ‡ **4:15:** Jon 6:34 § **4:22:** Rom 3:1,2; 9:4,5; 15:8,9

²⁵ Kən pətan u, təmən-ipən kəm in məmə, “Io enitun məmə Mesaea u, otəkəike muwa. Inu, kətaun-in məmə Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa. Kən nian otuwa, kən in titun nən-iarəpən natimnat rafin kəm kitat.”*

²⁶ Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Io u inu, † iatəghat kəm ik.” †

²⁷ Kən roiu agın-əh, netəmim rəha Iesu kəmotitəlig-pa mın. Kən narmilat təmiwig pik nian kəmotəplan in tatəghat ilau pətan kit. Məto ilat kit təməsətapəhən ron məmə, “?Ik nakolkeike naka?” o “?Ik natəghat kəm pətan əh o naka?”

²⁸ Kən pətan u, təmapəs rəhan nuwigi nəhau tatəpələh, mitəlig muwin əpəh e taon. Təmuwin matən-ipən kəm netəmim ikin əh məmə, ²⁹ “Eh. Otuwin-tu motəplan-tu suah kit əh-ikin əh, in təmən-iarəp rafin natimnat mın itəm io ematol. ?Okəmə naka in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa?” ³⁰ Kən ilat kəmotiet e taon əh, mınəotuwin məmə okotəplan-tu Iesu.

Iesu təmuəh nımaa nəghatən e nagwənən

³¹ Kən e nian əh, netəmim rəha Iesu koatuəh nıkin məmə, “Təgətun, ik agwən kit.”

³² Məto in tən-ipən kəm ilat məmə, “Io nigak əpəh nagwənən itəm itəmat nəkotəruru.” §

³³ Tol nəhlan, rəhan netəmim kınəotətapəh-ətapəh olat mın məmə, “?Tahro? ?Okəm-naka suah kit təmos-ipən nagwənən kit kəm in, o?”

³⁴ Məto Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Uhgın təmahl-ipa io iakuwa, kən nagwənən u nigak, məmə iakatol natimnat itəm in tolkeike məmə oekol.* Kənu iakol rafin wək mın itəm in təmos-ıpa məmə oekol, o nol namnunən rəhan wək.

³⁵ “Itəmat nəkotitun-tu nəghatən kit u katən məmə, ‘Məwig kuwit əh-ikin tətətig məmə okotoarus nian rəha nəulək-inən nagwənən e nasumən.’ Məto io iatən-ıpınə kəm itəmat, otəplan-tu nagwənən u e nasumən. Roiu əh, nımalilat tınəpə rəkis. Nian rəha nəuləkən əh-roiu. †

³⁶ “Etəmim rəha nəuləkən tınuwa, mınətuoun mınatos rəkis rəhan nətouən. Kən nagwənən u, in təməulək in o nəmegəhən lılın. E nolən u, etəmim itəm tətəsum ne etəmim itəm tətəulək in mos matuwa, ilau kərən nıkilau otəgien.

³⁷ Nəghatən kit u katən məmə, ‘Suah kit tuwin mə otasum, məto etəm pısın kit mın otəulək-in məmık muwa.’ Nəghatən u, in nıpahrienən. ³⁸ Io emahl-ıpən itəmat məmə onəkətuwin motəulək e nasumən itəm itəmat nəməsotasum-inən. Netəm pısın mın, ilat kəmotasum in. Kən itəmat nınoatəhl noa rəhalat wək.”

Netəm Sameria tēpət kəmotahatətə e Iesu

³⁹ Kən e taon u, netəm Sameria tēpət, ilat kəmotahatətə e Iesu məto-inu pətan əh təmatətul-arəp matən-ipən kəm ilat məmə, “Iesu təmən-iarəp natimnat rafin itəm io ematol.”

* **4:25:** Netəm Sameria kəmotitun e naoa rəha Dut 18:15-19 məmə Kristo in otən əp kəm ilat nalpəkəuən rəha Uhgın kəm ilat. † **4:26:** E kopi oas mın neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən u rəha Iesu, “Io u inu,” təmən ikin-u ne ikin tēpət mın e naoa u, in tahmen ahmen əm e nəghatən kit itəm Uhgın təmatən o nən atıpən nərgın kəm Moses, matən məmə, “Io Etətig.” Onakehm e naoa rəha Eks 3:14-16. Iesu tatən nəghatən əh, matol əp in məmə in Uhgın. Iesu in tatən məmə in Uhgın, kən matig matən mın məmə in Kristo itəm pətan əh tatən. † **4:26:** Jon 8:24; 9:35-37 § **4:32:** Job 23:12; Jon 6:27 * **4:34:** Jon 5:30, 8:29 † **4:35:** Nian Iesu tatəghat-in nagwənən e nasumən itəm nımalilat tınəpə rəkis, in tatən ətuatıp əm məmə, “!Otəplan-tu! Netəmim kınəotətul matıp rəkis. Sətolən kəmın motapıl o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgın tahmen-pən əm e netəm koatol kəmın o nəuləkən, kən moatən məmə, ‘Məwig kuwit əpəh ikin, kən nagwənən təpanəmıtə.’ Kəpə, netəmim kınəotətul matıp rəkis o nosən nəghatən rəha Uhgın.”

⁴⁰ Kən nian netəm Sameria kəmotuwın motehm, kən kəmotəkəike kəm in məmə otuwın motatig ilat min. Kən Iesu təmuwın moatatig o nian kəiu. ⁴¹ Kən netəmim tepət mın kəmotahatətə lan e rəhan mın nəghatən.

⁴² Kən moatən-ipən kəm pətan u məmə, “Itimat emotahatətə lan o nəghatən u itəm ik nəmən-ipa, mətə roiu əh, ekoatahatətə lan mətə-inu itimat əm emotətə rəhan nəghatən mın, kən motitun pahrien məmə in Iosmegəh rəha nətueintən.”†

*Iesu təmol-wır nətī
etəm-iasol kit rəha kig*

⁴³ Nian Iesu təmatig mos nian kəiu rəkis ikin əh, in təmiet muwın Kalili. ⁴⁴ Mətə-inu aupən, in təmatən məmə ien mın rəha Uhgın, natiməlat mın, ilat kəsotisiai-inən ilat. § ⁴⁵ Netəm Kalili, aupən ilat kəmotuwın Jerusalem moatol lafet rəha Nuhagego-inən, kən e nian əh, ilat kəmotəplan natimnat mın itəm in təmol ikin əh. Kən nian Iesu təmuwın Kalili, nīkilat təmagien ron.

⁴⁶ Kən Iesu təmitəlig-pən mın e latuənu Kena, əpəh Kalili. Ikin əh aupən, in təmol nəhau tuwa mol wain.* Kən e Kapaneam, etəm-iasol rəha kig tətətig ikin. Kən nətīn kit tatimis. ⁴⁷ Kən nian suah u təmətə məmə Iesu təmisi-pən u Jutia mīnuwa rəkis Kalili, kən in təmuwa məplan Iesu. Kən mən-ipən ron məmə oteiuaiu muwın əpəh Kapaneam kən mol-wır nətīn. Mətə-inu suakəku nol otimis.

⁴⁸ Kən Iesu tən-ipən kəm suah un məmə, “!Nəman! Itəmat u, nakotəmə onəkotəplan əm nəmtətīn mın ne natimnat mın itəm narmitəmat otiwīg ron aupən, kənu uarisīg un, nəpanotahatətə lak. Mətə okəmə nəsotəplanən, okol nəsotahatətəən lak.”

⁴⁹ Kən suah un təmə, “!Etəm-iasol, awi! !Pəs kian uəhai əm! !Otəsuwəhən roiu nətīk timis!” ⁵⁰ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Uwın; nətīm otəpanəmegəh.” Kən suah un təmahatətə e nəghatən rəha Iesu kən mītəlig.

⁵¹ Nian in təmatuwın əh e suatip, təməplan rəhan iolwək mın, kən ilat kotən-ipən kəm in məmə, “Rəham suakəku tənəmegəh rəkis.” ⁵² Kən in təmətəpəh olat məmə, “?Təməwır e nian naka?” Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Nəniəp ehnaipən e wan klok rəhan nəgəpanən təmīkə.” ⁵³ Kən suah un, təmitun məmə, e nian ətuatip əh inəh, Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Rəham suakəku otəpanəmegəh.” Kən in ne rəhan mın, kəmotahatətə e Iesu. ⁵⁴ Inu nian tatol kəiu lan itəm Iesu təmiet Jutia, muwa Kalili kən mol nəmtətīn kit.

5

Iesu təmol-wır suah kit əpəh iuəhkır e nəhau Petseta

¹ Uarisīg e nian əh, Iesu təmər muwın e taon u Jerusalem, mətə-inu katol lafet kit rəha netəm Isrel əh-ikin əh.

² E Jerusalem, noan asol kit əpəh ikin, itəm kətaig lan. E nəghatən rəha netəm Isrel katən nərgin məmə Petseta. Kən nimə kit tatətul iuəhkır o noan əh. Nimə un, feranta lan, faif. In əh iuəhkır o ket u e fenis rəha taon u, nərgin u, Ket rəha Sipsip. ³⁻⁴ Kən ikin əh, e feranta mın, netəm koatimis tepət koatəpīl əh-ikin. Neen nīganəmtīlat təpīs, kən neen nelkīlat tərat, neen mın nīpətīlat

† **4:42:** 1 Jon 4:14 § **4:44:** Nat əpnapin Iesu təmaair latuənu Petlehem, e nəptən asol Jutia, netəmim kotəplan məmə in etəm Nasaret əpəh Kalili, mətə-inu təmətətig nuwəh ikin əh (Jon 7:41, 18:5, 19:19). Netəm Isrel e Jutia ne Kalili tepət kəsotahatətəən pahrien lan, rəhalat nahatətəən tīmətətig əm lan, nian kotəplan in tatol nat pīspīs neen (Jon 1:11; 2:18,23-25; 4:45,48; 6:2, 41, 66). Mətə netəm Samaria itəm kotatig e taon u Saika, ilat kəmotahatətə pahrien lan, məmə Iesu in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa (Jon 4:40-42). * **4:46:** Jon 2:1-11

nəwtain təmimis. * 5 Kən suah kit əh-ikin əh tətəpəl. In təmatimis minos rəkis nup tate-eit. 6 Kən Iesu təplan suah un tətəpəl, kən in minitun məmə suah u təmimis nuwəh məsin, kən tətəpəh ron məmə, “?Tahro? ?Nakolkeike məmə onakəwir?”

7 Etəm tatimis un tən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, etənim tikə məmə otiləs io meiuaiu muwin e noan əh nian nəhau tatəloal. Nian rafin, io etalkut pik məmə ekeiuaiu muwin e noan əh, məto netənim neen ilat kotəprəkis-in io moteiuaiu motuwın. Kən ilat motəupən motek nəhau.”

8 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “!Ətul! Mos rəham nimitiwın maliwək matuwın.” 9 Kən roiu aɡin suah apon təməwir min. Kən maiuau rəhan nimitiwın mos matuwın.

Nat u kəmol e nian rəha Sapat, † 10 kən netəm-iasol min rəha Isrel kəmotəhai suah un itəm tinəmegəh e rəhan nimisən, motəmə, “Nian u-roiu rəha Sapat; kən təsətuatipən e Lou rəhatat məmə onakos nulan rəham nimitiwın.” ‡ 11 Kən in tən-ipən kəm netəm min u məmə, “Məto suah u təmol-wir io, in təmən-ipa məmə ekos rəhak nimitiwın maliwək matuwın.”

12 Kən ilat kəmotəpəh ron məmə, “?Suah pah apon təmən-ipinə kəm ik məmə onəkol nat un?”

13 Məto suah un təruru nərgi Iesu, məto-inu netənim tətət ikin əh, kən Iesu təmikə-pən əm əh ilugin elat.

14 Kən uarisig, Iesu təməplan suah un e Nimə Rəha Uhgın, kən tən-ipən kəm in məmə, “!Ei! !Əplan-tu! !Ik ninəwir rəkis! Məto onatəto ik məmə nəsol minən təfagə rat min. Okəmə nakol, nəratən kit otiləs min ik, itəm tətət təhmin min.”

15 Kən suah apon təmuwin mən-ipən kəm netəm-iasol min rəha Isrel məmə, “Suah u itəm təmol-wir io, nərgin un, Iesu.”

16 Kən tol nəhlan, netəm-iasol rəha netəm Isrel, ilat kinoatitəp-itəp Iesu məmə okotol nəratən kəm in, məto-inu ilat kotəplan in tatol natimnat min tol nəhlan e nian rəha Sapat. § 17 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian rafin rəhak Tata tatol əh wək, kən io min oekatol wək.”*

18 Kən nəghatən u, tol nətəligən rəhalat təskasik təhmin min, məmə okotohamnu in timis. Məto-inu roiu əh, sənəmə məmə tatətgəhl əm Lou rəha Sapat, məto nat in iahgin pik, in tatən məmə rəhan u Tata ətuatip Uhgın, kən tol nulan, in matol məmə in tahmen ətuatip e Uhgın. †

Iesu in təməmə məto-inu in Nəti Uhgın

19 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Nipahrienən aɡin un iatən kəm itəmat, Nəti Uhgın təruru nolən nat kit e rəhan atip əm nətəligən. Titun əm nolən natimnat min un itəm Tata Uhgın tatol, məto-inu natimnat rafin u itəm Tata Uhgın tatol, Nətin, in min in tatol. ‡ 20 Nətin titun nolən nəhlan, məto-inu Tata Uhgın tolkeike pik Nətin, kən in tatəgətun kəm in natimnat rafin itəm in tatol. Kən in otəpanəgətun min natimnat min kəm in itəm iahgin min kotəprəkis-in in min u, məmə otol itəmat narmitəmat tatiwig pik ron.

21 “Məto-inu Tata Uhgın tatol netəm kəmotimis ilat koatəmegəh min, kən e nolən kitəh əm, Nətin titun nos-ipənən nəmegəhən kəm netənim itəm nikin

* 5:3-4: E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, kəmətu-pən nəghatən rəha ves 3-4 tol nulan məmə, “Ilat koatəpəl ikin əh moatəsaɡin noan əh məmə otəloal. 4 Məto-inun, nian neen, nagelo kit rəha Uhgın tuwa, muwin e noan əh, kən mol tatəloal. Kən nian okəmə nəhau əh təloal un, etənim itəm təupən meiuaiu matuwın e nəhau, nat ənəpin tatos nimisən naka, məto rəhan nimisən otəwir.” † 5:9: Sapat: Əplan e tiksonari. ‡ 5:10: Jer 17:21 § 5:16: E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, kəmətu-pən nəghatən tol nulan, “kən ilat kəmoatəgəs-in suatip o nohamnuən in.” * 5:17: Jon 14:10 † 5:18: Jon 10:30,33; 19:7 ‡ 5:19: Jon 14:10

tagien mämə otos-ipən kəm ilat. § 22 Məto-inu sənəmə Tata Uhgın itəm in otakil netəmim, məto in tәмələhəu-pən rafin nakilən e nelmi Nətin,* † 23 mämə netəmim ilat rafin okotisiai-in Nətin, tahmen əm mämə inun koatisiai-in mihin Tata Uhgın. Etəmim itəm tәsisiai-inən Nətin, okol tәsisiai-inən Tata Uhgın u itəm tәмahl-ipa Nətin. ‡

24 “Nipahrienən agın u iatən kəm itəmat mämə, etəmim itəm tatəto rəhak nəghatən, kən mətahatətə e Uhgın itəm tәмahl-ipa io iakuwa, in tınatos nəmegəhən itulin. In okol tәsətulən e niganəmtək mämə oekən-iarəp nalpinən rəhan. In tınagım rəkis e nimisən, kən minuwa o nəmegəhən. § 25 Nipahrienən agın u iatən kəm itəmat, mämə o nian kit itəm tatuwa, kən tınuwa rəkis, netəm min u kəmotimis, ilat okotəto nəwia Nəti Uhgın, kən netəm min u ilat kotətəlig-in, ilat okotos nəmegəhən. 26 Tata Uhgın in Nəukəti Nəmegəhən, kən e nolən kitiah əm, in təmöl mə Nətin in min Nəukəti Nəmegəhən,* 27 kən in tәмələhəu-pən nəsanənən ne nepətən e nelmi Nətin mämə in otakil nolən min rəha netəmim, məto-inu in Nəti Etəmim.

28 “Təsəwirən mämə narmitəmat otiwig pık o nat u, məto-inu nian əh-ikin tatuwa itəm netəm kəmotimis okotəto nəwia Nətin, 29 kən ilat okotətul e rəhalat min suwit, ilat min u aupən kəmoatol nolən wir min okotəkəike motətul min motos min nəmegəhən, məto itəm min aupən ilat kəmoatol nolən rat min, ilat okotəkəike motətul min e nimisən kən motətul e niganəmti Tata Uhgın mämə Nətin otən-iarəp rəhalat nalpinən. †

30 “Io ekəruru nolən nat kit e rəhak atip əm nəsanənən. Io iakatakil nolən min rəha netəmim min, məto iatol ətuatip əm mämə rəhak Tata tatən mihin ne mämə oekol. Kən nian iakakil nolən rəha netəmim, ekıtun mə ekol tətuatip, məto-inun oesalkutən mämə ekol əm e rəhak nəsanənən. Məto io, ekəike malkut mämə iakol tahmen e nətəligən rəha Uhgın itəm tәмahl-ipa io ekuwa.” ‡

Nətul-arəpən o naruəsanən Iesu

31 Okəmə io pisin əm iakəghat-in io, kən rəhak nəghatən okol tәsətulən. § 32 Məto suah kit min əh-ikin in tatətul-arəp kən matol nəfigəmən ron io, kən io ekıtun mämə nəghatən min u rəhan itəm tatən lak in nipahrienən.*

33 “Aupən, itəmat nəmotahl-ipən rəhatəmat min netəmim mämə okotuwın motətəlig-in nəghatən rəha Jon, kən in təmatətul-arəp o nipahrienən. †

34 İatəghat nulan, məto esagileən e nəghatən rəha etəmim əm kit mämə titun nolən nəfigəmən ron io. Kəpə. Təsolən nulan. ‡ İatəghat-in nəghatən rəha Jon nulan məto-inu ekolkeike mämə Uhgın otosmegəh itəmat. 35 Jon u, tahmen e lait kit. Tatuəp məhag-əhag wir, kən nikitəmat təmagien ron o nian təkuəkır əm.

§ 5:21: Rom 4:17; Jon 11:25 * 5:22: Kitat kotəplan ves 21-22 kən mitun mämə Iesu in otakil kitat rafin, kən in otos-ipən nəmegəhən kəm netəm min un itəm nikin tagien mämə otos-ipən kəm ilat. Məto Jon 3:17 tatəgatun mämə Iesu təməsuwamən e nətueintən o nən-iarəpən nalpinən rəhatat, məto təmuwa o nos-ipənən nəmegəhən kəm itat. † 5:22: Jon 5:26-27; 9:39; Wək 10:42 ‡ 5:23: Luk 10:16; 1 Jon 2:23 § 5:24: Jon 3:18 * 5:26: Jen 2:7; Job 10:12; 33:4; Sam 36:9; 42:8; 66:9; Jon 1:1-4 † 5:29: Netəmim itəm kotahatətə e Iesu, koatos nəmegəhən lilin. Netəmim itəm kəsotahatətəən lan, ilat okotos nalpinən lilin (Jon 3:36, 5:24, Mak 16:16, Efes 2:8-10). Natimnat min itəm netəmim koatol, okotol əp okəm-naka ilat kotahatətə pahrien e Iesu o kəpə (Mat 7:17-20; Kal 5:6, Jem 2:17,26). Uhgın tatos-ipən nahatətəən kəm netəmim əpnəpin əm, kən matig masitu min elat mämə okoatol natimnat wir min. ‡ 5:30: Jon 8:16 § 5:31: Dut 17:6; 19:15 * 5:32: Jon 8:17-18 † 5:33: Jon 1:19-28 ‡ 5:34: 1 Jon 5:9

³⁶ “Məto rəhak wək mɪn, ilat mɪn koatol nəfigəmən ron io. Kən ilat kotəsanən motaprəkis-in nəghatən mɪn un Jon təmatən. Wək mɪn un, rəhak Tata təmos-ipa kəm io mə oekol namnun elat. Kən wək mɪn u rəhak, ilat koatən-iarəp io, kən ilat moatol əp io məmə rəhak Tata in təmahl-ipa io. § ³⁷ Kən Tata Uhgɪn itəm təmahl-ipa io, inun itəm tɪnatətul-arəp ron io. In tatən-iarəp io pap, məto itəmat nəsoətətoən nəwian, kən itəmat nəsoətəplanən nɪganəmtɪn. ³⁸ Kən nəghatən rəhan təsatɪg wɪrən e nɪkitəmat, məto-inun itəmat nəsoətəhatətən lak, io u, itəm in təmahl-ipa io iakuwa.

³⁹ “Itəmat noatafin pɪk nəghatən mɪn e Naoa Rəha Uhgɪn, kən motəhatətə e nəghatən mɪn əh məmə itəmat onəkotos nəmegəhən itəm namnun tɪkə. Məto otəplan-tu. Nəghatən mɪn əh e Naoa Rəha Uhgɪn, ilat koatəghat-in io, moatən-iarəp io. ⁴⁰ Məto itəmat nakotapəs nuwamən ron io məmə nakotos nəmegəhən ron io.

⁴¹ Esolən nat agɪn-əh e nənwɪwɪən rəha netəmim. Kəpə. ⁴² Məto itəmat u inun, io ekɪtun wɪr itəmat, kən io ekɪtun wɪr məmə nolkeikeən rəha Uhgɪn tɪkə e nɪkitəmat. ⁴³ Io emuwa e nərgɪ Tata rəhak, məto itəmat nəsoətətoən io e nɪkitəmat, nɪkitəmat təsagɪenən ron io; məto okəmə etəmim kit tatuwa e nərgɪn atɪp əm, kən nɪkitəmat tos, kən motagɪenən ron. ⁴⁴ Nian rafɪn itəmat nakotolkeike məmə nakotos nənwɪwɪən rəhatəmat mɪn, məto nəsoətəkut agɪn-əhən məmə onəkotol nat kit itəm Uhgɪn u, in pɪsɪn əm in Uhgɪn, otənwɪwɪ itəmat ron. ?Onəkotəhatətə əhro nulan lak e nolən əh?

⁴⁵ “Təsəwɪrən məmə nɪkitəmat otəht məmə, io oekən-iarəp nolən rat mɪn rəhatəmat e nɪganəmtɪ Tata Uhgɪn. Kəpə. Məto Moses ilə, nian rafɪn itəmat noatuag-pən ron,* in otən-iarəp nolən rat mɪn rəhatəmat. ⁴⁶ Məto-inu okəmə itəmat nəmotəhatətə pahrien e nəghatən mɪn rəha Moses, kən itəmat onəkotəhatətə mɪn e rəhak nəghatən mɪn. Məto-inun, nəghatən mɪn itəm in təməte rəkis, ilat koatəghat-in io. ⁴⁷ Məto itəmat nəsoətəhatətən e nəghatən mɪn itəm in təməte, tol nəhlan, suatɪp tɪkə agɪn məmə onəkotəhatətə lak.

6

Iesu təmagwən netəmim tepət

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44;

Luk 9:10-17)

¹ Uarisɪg e natɪmnat mɪn u, Iesu təmuwɪn əpəh entənɪpən e nəhau asol nərgɪn un, Lek Kalili. Kən nərgɪn kit mɪn un, Lek Taepirias. ² Kən nɪmanɪn netəmim kəmoatuarisɪg-in, məto-inun koatəplan nəmtətɪn mɪn rəhan, itəm tatol netəmim koatɪmɪs koatəto təwɪr. ³ Kən Iesu təmuwɪn əpəh ilɪs e nɪtot kit, kən matəpələh ikin əh ilat rəhan mɪn netəmim. ⁴ E nian əh, lafet kit rəha netəm Isrel u, kətaun-in məmə lafet rəha Nuhagego-inən tɪnatuwa iuəhkɪr.

⁵ Kən nian Iesu tasɪpən əpəh isəu, kən məplan nɪmanɪn netəmim tepət ilat koatuwa, kən in tətapəh o Filip məmə, “?Okotəhrol motos pɪret tepət təhmen-in netəm mɪn u məmə ilat okotun?” ⁶ In təmən asgəwɪn əm məmə otəplan nahatətən rəha Filip, məto in tɪnɪtun rəkis nat naka itəm in otəpanol.

⁷ Kən Filip tən-ɪpən kəm in məmə, “!Ei! Okəmə okos-nəmtɪn pɪret məni lan təhmen e tu-hanrit tenarius pap,* məto okol təsəhmenən. Netəm mɪn u rafɪn ilat okotun əm noan məsɪn noan məsɪn.”

⁸ Kən etəmim kit rəha Iesu, pian u Saimon Pita, nərgɪn u Antru, in təmən-ɪpən kəm Iesu məmə, ⁹ “Suakəku kit əh-ikɪn əh, in tatos pɪret faif kəmöl e pale, ne nəm kəiu. Məto okol təsəhmen-in agɪn-əhən netəm mɪn əh.”†

§ 5:36: Jon 10:25; 14:11 * 5:45: Jon 9:28; Rom 2:17 * 6:7: Roiu, tu-hanrit tenarius təhmen e tu-hanrit-taosan watu. † 6:9: 2 King 4:42-44

¹⁰ Kən Iesu tāmā, “Otən-ipən-tu kəm netəmim kotəpələh.” Kən ikin əh, manuwihl tepət, kən ilat kəmotəpələh. Kən nampa rəha nəman əm, in nat kit tahmen e faif-taosan.† ¹¹ Kən Iesu təmos pīret, mən tagkiu kəm Uhgīn ron, kən mos-ipən pīret un kəm ilat rafin u koatəpələh, kən matig mol mīn nat kitīəh əm e nəm. Kən ilat kəmotun tahmen-in nərpīlat.

¹² Kən nian kīnotagwən rəkis, nərpīlat tasis, kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan mīn netəmim māmā, “Otuwīn motuwər nīmismisi pīret mīn əh koatis. Təsəwīrən māmā okotərəkin.” ¹³ Kən ilat kəmotuwīn motuwər nīmismisi pīret kən motaii-pən e kətīm asol mīn ilat tuelef kotərioah wīr. Pīret u, in nīmismisi pīret ilat faif kəmol e pale itəm netəmim kəmotun kapəs.

¹⁴ Kən nian netəmim kəmotəplan nəmtətin əh itəm Iesu təmol, kən ilat kəmotən māmā, “Nīpahrienən. !Ien pahrien u\$ rəha Uhgīn itəm aupən kəmatən māmā in otuwa e nətueintən!”* ¹⁵ Kən Iesu təmitun māmā netəm mīn u kotəmā okotuwa motos in motuwīn motəkəike kəm in māmā in otuwa mol kig rəhalat. Kən in təmagīm mīn, mapəs ilat muwīn əpəh e nītot, mətān in pīsīn əm.†

Iesu təmaliwək e nətuei nəhau

(Mat 14:22-27; Mak 6:45-52)

¹⁶ Nian mītgar təmeiuaiu, netəmim rəha Iesu mīn kəmotəiuaiu motuwīn e lek əh. ¹⁷ Kən tīnapinəp, mətō Iesu tikə, təsuwamən əh. Kən əmun, ilat kəmotuwīn motər e pot kit, kən mīnotasū lan motaulego mīn e lek un, māmā ilat okotuwīn Kapaneam. ¹⁸ Kən nīmətāg asol kit təmətul mīnol nəhau tīnərat-nərat. ¹⁹ Kən nian ilat kəmotasū motuwīn, tahmen e faif o sikis kilomita, kən ilat kotəplan Iesu taliwək e nətuei nəhau‡ matuwa iuəhkīr o rəhalat pot. Kən ilat kəmotəgīn pīk,§ ²⁰ mətō in təmən-ipən kəm ilat māmā, “Əsotəgīn pīkən, io u inu.*” ²¹ !Kən nīkilat təmagīen o nīləsən in e pot, moatol əmun, roiu agīn, mətō pot tīnuwīn e nəwtān nəhau entənīpən-pən ikin-un kəmotən māmā okotuwīn ikin!

Netəmim kəmoategəs-in Iesu

²² Kəmən lawīgīn, netəmim mīn itəm kotatig əh entənīpən-pa ikin e lek asol u, ilat kəmotəplan māmā aupən, pot kitīəh əm tatətul ukīn-u. Kən ilat kotītun māmā Iesu təsuwīnən e pot u ilat rəhan mīn netəmim, mətō-inun nian kəmotiet, ilat pīsīn əm moatuwīn. ²³ Kən pot mīn neen, kəmotīsī-pən e taon u Taepīrias, ilat kəmotuwa. Ilat kəmotuwar iuəhkīr əm o ikin-u itəm Ierəmərə təmətul ikin məfak matən tagkiu o pīret, kən netəmim kəmotun. ²⁴ Kən tol nəhlan, nian ilat kəmotəplan māmā Iesu tīnikə u ikin-u, kən rəhan mīn netəmim kotīkə, ilat mīn kəmotasū mīn e pot kit, motuwīn e Kapaneam, moategəs-in.

Iesu in pīret rəha nəmegəhən

²⁵ Nian netəm mīn u kəmotəplan Iesu əpəh entənīpən-pən əpəh e lek u, kotəpəh ron māmā, “?Iəgətun, ik nəmuwa ikin-u nəghan?”

† **6:10:** Nīpitan ne nīsualkələh ilat mīn e nīmanīn, mətō kəmafin əm nəman. Nolən rəhalat tol nəhlan. !Okəmā naka, netəmim ilat rafin tuente-taosan! § **6:14:** Netəm Isrel ilat kəmotəsahgīn ien kit māmā in otuwa tahmen e Moses (Jon 1:21). E nian rəha Moses, Uhgīn təmos-ipən pīret təmīsī-pər e neai, nərgīn u mana. Kən ilat kəmoatəplan əm Iesu təmol nat pīspīs, magwən ilat e pīret. Rəhalat nətəlīgən təmətul-pən o nagwənən (ves 26) ne nəmki-rəkīsən ilat e netəm Rom (ves 15). * **6:14:** Dut 18:15-19 † **6:15:** Mat 4:8-10; Jon 18:36-37 ‡ **6:19:** Job 9:8 § **6:19:** Mat 14:26; Mak 6:49; Luk 24:37 * **6:20:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26.

²⁶ Məto Iesu təməni-ıpən kəm ilat məmə, “Nıpahrienən ađın iatən kəm itəmat məmə, itəmat noategəs-in io, sənəmə nəmotəplan nəmtətin mın u itəm emol, məto itəmat nəmotun əm ııret, nərpıtəmat tasis. ²⁷ Məto təsəwıren məmə itəmat nahgıtəmat otıkə o nosən ııret itəm otəpanəmnəmıt mıkə.† Itəmat, nahgıtəmat otəkəıke mıkə o nosən ııret itəm tətətıg lılın u, rəha nəmegəhən itəm namnun tıkə.‡ ııret u, inu, Nəti Etəmim otəpanos-ıpınə kəm itəmat; məto-inu Tata Uhgın, in təməgətun məmə nıkin tagien o Nətin.”§

²⁸ Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, “?Nolən naka mın un itəm Uhgın tolkeıke məmə itımat oekotol?”

²⁹ Kən Iesu tən-ıpən kəm ilat məmə, “Itəmat nəkotəkəıke motahatətə lak, məmə Uhgın təməhl-ıpa io.* Nat u inu Uhgın in tolkeıke.”

³⁰ Kən ilat kəmotətapəh mın ron məmə, “?Məto ik onəkol nəmtətin naka, məmə itımat ekotəplan kən ekotahatətə lam? ?Ik onəkol nat naka? ³¹ Nıan rəhatat ııpi mın u aıpən, ilat kəmotan ikın taruən-aruən ikın, ilat kəmotun ‘mana.’† Nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, ‘In tatos-ıpən ııret itəm tatisi-ıpən e Nego e Neai məmə ilat okotun.’”‡

³² Məto Iesu təməni-ıpən kəm ilat məmə, “Nıpahrienən ađın u iatən kəm itəmat məmə, sənəmə Moses təmos-ıpən ııret u itəm tatisi-ıpən e Nego e Neai məmə nakotun. Rəhak Tata ilə in tatos-ıpınə. Kən inun tatos-ıpən ııret pahrien itəm tatisi-ıpən e Nego e Neai, məmə itəmat onəkotun. ³³ Məto-inu ııret rəha Uhgın, inu in itəm tatisi-ıpən e Nego e Neai, mateıuıu-ıpa e nətueıntən.§ Kən ııret u tatos-ıpən nəmegəhən kəm netəmim e nətueıntən.”*

³⁴ Kən ilat kəmotən-ıpən kəm in məmə, “Etəm-iasol, awi os-ıpa-tu ııret u kəm itımat nıan rafın.”†

³⁵ Kən Iesu təməni-ıpən kəm ilat məmə, “Io u, io‡ ııret itəm tatos-ıpən nəmegəhən. Etəmim otuwa ron io, in nəumis otəsus mınən. Kən etəmim itəm otahatətə lak, in otəsoaoa mınən.§ ³⁶ Məto io emən-ıpınə rəkıs kəm itəmat, məmə nat əpnarıpın nəkotəplan io, məto itəmat nəsotahatətəən əh lak. ³⁷ Netəmim itəm rəhak Tata tatos-ıpa ilat kəm io, ilat okotuwa ron io. Kən etəmim itəm otuwa ron io, okol iakəsahl-ıarəp-ən.* ³⁸ Məto-inu io eməsısı-ıpənən e Nego e Neai meıuıu-ıpa e nətueıntən məmə iakol natımnat mın u io əm ekolkeıke. Məto emuwa məmə ekol natımnat mın u itəm rəhak Tata təməhl-ıpa io ekuwa ron. ³⁹ Kən in tolkeıke məmə io esəmkarəpən-inən netəm mın un itəm in təməmki-ıpa ilat kəm io. In tolkeıke məmə e namnun nıan, io oekol netəm mın u ilat okotəmegəh mın e nımısən.† ⁴⁰ Məto-inu rəhak Tata in tolkeıke məmə netəmim rafın itəm kotuag-ıpən o Netın, kən motahatətə lan, ilat okotos nəmegəhən itulın. Kən e namnun nıan, io oekol netəm mın u ilat okotəmegəh mın e nımısən.”

⁴¹ O nat u, netəmim nıkilat tınətuoun mətagət, məto-inu in tatən məmə, “Io u, ııret itəm tatisi-ıpən e Nego e Neai, meıuıu-ıpa e nətueıntən.” ⁴² İlat koatən məmə, “?Təhrol? Suah u in Iesu, nəti Josep, kitat kotıtun əm rəhan tata ne mama. ?Təhrol in tatən nulan məmə, ‘Io emısı-ıpən e Nego e Neai, matuwa e nətueıntən?’”

⁴³ Iesu təməni-ıpən kəm ilat məmə, “Nıkitəmat təsagət-əgətən nulan. ⁴⁴ Okəmə Tata Uhgın itəm təməhl-ıpa io ekuwa, in təsiuw-pamən etəmim kit tuwa ron io, kən okol etəmim un təsuwa atıpən ron io məmə io oekol in

† 6:27: Aes 55:2 ‡ 6:27: Jon 6:35, 48 § 6:27: Aes 55:2 * 6:29: Jon 6:35; 1 Tes 1:3; 1 Jon 3:23 † 6:31: Nam 11:7-9 ‡ 6:31: Eks 16:4,15; Neham 9:15; Sam 78:24; Sam 105:40 § 6:33: Jon 3:13,31 * 6:33: Dut 8:3; Mat 4:4; Luk 4:4 † 6:34: Mat 6:11; Jon 4:15 ‡ 6:35: Jon 8:12; 10:7,11; 11:25; 14:6; 15:1 § 6:35: Jon 4:14; 7:37-39 * 6:37: Jon 17:2 † 6:39: Jon 17:2,12; 18:9

otəmegəh min e nimisən e namnun nian. † 45 Nəghatən itəm ien kit təməte aupən e Naoa rəha Uhgın, tatən nulan məmə, ‘Uhgın in otəgətun netəmim rafin.’ Etəmim itəm tatətəlig-in nəgətunən rəha Tata Uhgın, in tatuwa ron io. § 46 Etəmim kitiəh ne tikə, itəm təməplan Tata Uhgın. In pisin əm un itəm təmisipən lan, təməplan in. * 47 Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, etəmim itəm tətəhatətə lak, in tinos nəmegəhən lili. 48 Io un, Piret rəha nəmegəhən. † 49 Nat əpnapin tipitəmat min aupən, ilat kəmotun piret u ‘mana’ əpəh ikin taruən-aruən ikin, məto ilat kinotimis rəkis. 50 Məto Piret itəm tətisipən e Nego e Neai meiuaiu-pa u-roiu, in tol pisin. Piret u, təmeiuaiu-pa məmə etəmim itəm tatun, okol təsimisən. 51 Io u, io Piret itəm tatəmegəh, təmisipən e Nego e Neai, meiuaiu-pa e nətueintən. Etəmim itəm otun Piret u, in otəmegəh matuwın, matuwın, namnun tikə; kən Piret u, itəm io oekos-ipən o nəmegəhən rəha netəmim e nətueintən, inun, noanuwəhgək.”

52 Nəghatən u təmol netəmim kinotətul minoatərgəhəu kəm ilat min, motəmə, “?Təhrol? ?Suah u titun nos-ipamən noanuwəhgın kitat kotun?”

53 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, okəmə itəmat nəsotunən noanuwəhgi Nəti Etəmim, kən məsotənimən nitan, okol nakəsotosən nəmegəhən. † 54 Etəmim itəm tatun əm noanuwəhgək matənim nitak, in otos nəmegəhən lili, § kən e namnun nian, io oekol in otəmegəh min e nimisən. * 55 Emən nəhlan, məto-inu noanuwəhgək in piret pahrien nigı netəmim. Kənu nitak, in nənimən pahrien nimi netəmim. 56 Etəmim itəm tatun noanuwəhgək, kən matənim nitak, in otatig lak. Kən iakətətig lan. † †

57 “Rəhak Tata itəm təmahl-ipa io ekuwa, in nəukəti nəmegəhən. Kən io iatos nəmegəhən ron. Kən e nolən kitiəh əm, etəmim itəm tatun io, inu tatos nəmegəhən ron io. 58 Io u piret pahrien, itəm təmisipən e Nego e Neai, meiuaiu-pa e nətueintən. In təsahmenən e piret u, itəm tipitəmat min aupən kəmoatun. Nat əpnapin məmə ilat kəmoatun piret əh, məto ilat kinotimis rəkis. Məto etəmim itəm tatun piret u, in otos nəmegəhən lili, itəm namnun tikə.” § 59 Iesu təmən-iarəp nəghatən min u, nian təmatəgətun netəmim əpəh e nimə rəha nuəfiminən * e Kapaneam.

Netəmim min rəha Iesu kəmotapəs nahatətəən lan

60 Netəmim tepət rəha Iesu kəmotətə nəghatən u rəha Iesu, kən ilat kotəmə, “!Nəman! !Nəghatən u tiəkis pik! ?Pah u titun nosən nəghatən tol nəhlan?”

61 Kən Iesu təmitun atip məmə netəmim min rəhan, kinotasiwın-asiwın-in nəghatən əh rəhan. Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Təhrol əh? ? Nətəligən rəhatəmat təmeiuaiu o nat u? 62 ?Məto okəmə naka nəkotəplan

† 6:44: Hos 11:4; Jon 6:65; 12:32 § 6:45: Aes 54:13; Jer 31:34 * 6:46: Jon 1:18; 5:37; 7:29 † 6:48: Piret əpnapin əm tasitu e nipətətat məmə kitat okotəmegəh kən motatig, məto Iesu,

in Piret rəha nəmegəhən, kən in nəukəti nəmegəhən lili, itəm tatətuoun u-roiu. † 6:53: Iesu tatuəh nimaa nəghatən əh məmə katun noanuwəhgın, katənim nitan, nipətın un, məmə netəmim okotəkəike motahatətə e rəhan nimisən kən motos nəmegəhən lili. (Jon 6:27,29,35,47-48,60). Nat naka in təmən tol kitat nikitə tuəh nipətə Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu; Mat 26:26,28. § 6:54: Ves 54 in suatip kit min rəha nənən ves 40. Nipətəlau kuahmen ahmen elau min. In tətətip əm məmə nunən noanuwəhgi Iesu ne nənimən nitan in nuəhən nimaa nəghatən o nahatətəən rəhatat. * 6:54: Sam

63:5 † 6:56: Nian kitat koatən məmə koatətig e Iesu, o koatəper-ipən e Iesu, nipətın u məmə kitat koatətig e Iesu məsotietən, moatəsi-pən lan, moatətul-pən ron, koatos rafin nəsanənən rəhatat ron, koatəgile lan, koatəlpin kitat min. † 6:56: Jon 15:4-7; 1 Jon 3:24; 4:15 § 6:58: Jon 6:41,51 * 6:59: nimə rəha nuəfiminən: Əplan e tiksonari.

Nəti Etənim tər matuwın mın ikin əh, in təmisi-pən ikin aupən, təhrol u-roiu?† ⁶³ Narmın Rəha Uhgın əm titun nos-ipənən nəmegəhən kəm etənim.‡ Nəsanənən rəha etənim təruru nolən nat u. Nəghatən mın u ematən kəm itəmat, ilat nəghatən mın rəha Narmın Rəha Uhgın itəm tatos-ipən nəmegəhən kəm netənim. ⁶⁴ Məto itəmat neen u ikin-u, itəmat nəsotahatətən əh lak.” (Iesu təmən nulan məto-inu in tinitun rəkis e nətuounən məmə netəm pah mın u kəsotahatətən lan, kən pah un in oteghəhan-in-pən in e nelmi tikimır mın rəhan.)§ ⁶⁵ Kən in təmən məmə, “O nat u inu, io enəmən rəkis kəm itəmat, məmə okol etənim kit təsuwamən ron io okəmə Tata Uhgın təsolən suatip ron.”*

⁶⁶ Uarisig e nəghatən əh, netənim rəhan tepət kəmotagım, mınotapəs nətəu-pənən.

Pita təmən-iarəp məmə in tətahatətə e Iesu

⁶⁷ Kən Iesu təmətapah o rəhan netənim tuelef məmə, “?Təhrol etəmat? ? Itəmat mın nakotən məmə nakotagım kapəs io?”

⁶⁸ Kən Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmə, “?İərəməə, itəmat oekotuwın o pah? Ik əm un, rəham əm nəghatən in tatos-ipən nəmegəhən itəm namnun tikə.† ⁶⁹ Kən itəmat enotahatətə rəkis lam, kən itəmat enotitun rəkis məmə ik Etəm Asim rəha Uhgın.”‡

⁷⁰ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat u, netəm tuelef rəhak. Io u, emitəpun itəmat, məto itəmat kitiah u ikin, in iərmis.”§ ⁷¹ In tatən Jutas, nəti Saimon Iskariot, məto-inu in mın in etəm tuelef kit rəha Iesu, məto uarisig ikin, in otəpanegəhan-in-pən in e nelmi rəhan tikimır mın.*

7

Iesu təməghat ilat pian mın

¹ Uarisig e natimnat mın u, Iesu təsolkeikeən məmə otuwın latuənu mın e Jutia məmə otol rəhan wək əh-ikin əh, məto-inun, netəm-iasol rəha netəm Jutia kəmoatətə noa anion kit ron. Kən titəlig muwın latuənu mın e nitən Kalili.

² Məto nian tinuəkir e nian rəha nolən lafet kit rəha netəm Isrel, nərgin un, lafet rəha Nolən Makeen.* ³ Kən pia Iesu mın kəmotən-ipən kəm in məmə, “Təwir məmə nakiet muwın əpəh Jutia, mə pəs netənim mın rəham əh-ikin əh, ilat kotəplan nat pispis mın rəham itəm natol. ⁴ Məto-inu etənim itəm tolkeike məmə netənim okotitun in, okol təsəhluaig-inən rəhan wək mın. Okəmə natol natimnat mın u, uwın mol əp ik, kən təwir agin məmə onəkol pəs netənim mın e nətueintən kotəplan.” ⁵ Pian agin-əh mın pap, ilat mın kəsotahatətən lan, kən mol koatən nəhlan.†

⁶ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian ətuatip rəhak təsuwamən əh,‡ məto itəmat, nian mın rafin əm tətəuatip otəmat. ⁷ Netənim rəha nətueintən u, ilat okol kəsotətəhauən itəmat, məto io, ilat kotətəhau io,§ məto-inun io iatən-iarəp məmə rəhalat nolən təsətuatipən.* ⁸ Itəmat onəkotuwın e lafet, məto io okol esuwın paupənən e lafet əh məto-inun, nian ətuatip rəhak təsuwamən əh.”† ⁹ In təmatən nəghatən u, kən mətatig əpəh Kalili.

Iesu təmuwın mın e lafet rəha Nolən Makeen

† **6:62:** Jon 3:31; 17:5 ‡ **6:63:** Jon 6:68; 2 Korin 3:6 § **6:64:** Jon 2:25 * **6:65:** Jon 3:27; 6:44; 14:6 † **6:68:** Jon 6:63 ‡ **6:69:** Mak 1:24; 8:27-30; Luk 4:34 § **6:70:** Jon 13:2,27 * **6:71:** Jon 17:12 * **7:2:** lafet rəha Nolən Makeen: Əplan e tiksonari. † **7:5:** Sam 69:8; Mak 3:21 ‡ **7:6:** Mat 26:18; Jon 2:4; 7:30 § **7:7:** Jon 15:18-21 * **7:7:** Jon 3:19-20 † **7:8:** Jon 7:6

¹⁰ Kən pia Iesu m̄in kəmotaupən motuw̄in e lafet əh, uarisig un, Iesu təmuw̄in m̄in. Məto nian təmuw̄in, in təmətan anion əm o netəmim məmə okəsotehmən. ¹¹ Kən e lafet əh, netəm-iasol rəha netəm Jerusalem, koategəs-in in moatətapəh-in əpnəp̄in əm o netəmim məmə, “?Suah əpəh in hiə?”

¹² Kən ikin əh, nimanin netəmim kəmotasiw̄in-asiw̄in in. İlat neen kotəmə, “In etəm wir kit,” məto neen kotəmə, “Kəpə, in tateiuə-in əm netəmim əpəh.”

¹³ Məto ilat koatəgin rəhalat netəm-iasol m̄in, † kən kit təməsən-iarəpən Iesu əpəh e niki netəmim məmə netəmim okotəto.

¹⁴ Lafet əh, kəmol o wik apiəpiə kit, kən ilugin e lafet u, Iesu in təmuw̄in əpəh e Nimə Rəha Uhḡin, matəgəton netəmim. ¹⁵ Kən netəm-iasol rəha netəm Isrel, narmilat təmiwiḡ pik, kən kotəmə, “?Suah u təmahrol mitun natimnat m̄in u e Naoa Rəha Uhḡin? Rəhatat kit etəm-iasol təsəgətonən lan, ne.” ¹⁶ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nəghatən m̄in u itəm iatəgəton netəmim lan, sənəmə rəhak əm. İlat kotisi-pən e Tata Uhḡin itəm təmahl-ipa io ekuwa.

¹⁷ “Kən okəmə suah kit rəhan nətəligən təskasik məmə otol natimnat m̄in itəm Uhḡin tolkeike, kən in otitun məmə nəghatən m̄in u rəhak, ilat koatisi-pən o Uhḡin, sənəmə rəhak atip əm. ¹⁸ Etəmim itəm tatəghat-in atip əm rəhan nepətən, in tətalkut atip əm ron, məmə otuw̄ rəkis netəmim, kən kotos-ipər nərgin ron. § Məto etəmim itəm tolkeike məmə netəmim okotiləs-ipər nərgi etəm təmahl-ipən in tuwa, in etəmim rəha nənən n̄ipahrienən, in sənəmə etəm tateiuə. ¹⁹ Moses təmos-ipinə Lou kəm itəmat, məto itəmat kitiah ne təsol-wirən Lou əh ne. ?İtəmat nakotəmə onəkotohamnu io o naka?”*

²⁰ Kən nimanin netəmim kotəmə, “!Nəman! !Narm̄in rat kit un tətətig lam! ?Pah təmə otoh ik ne?”

²¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io emol wək kitiah əm, † kən itəmat rafin, narmitəmat tatiwiḡ ron. ²² Məto itəmat m̄in nəkotol wək e Sapat, noatəhḡ-ipən nisualkələh e nian əh, moatətəu-pən Lou rəha Moses. † (N̄ipahrienən, sənəmə Moses ətuatip in təmətuoun nolən əh, məto t̄ipitəmat m̄in ilat kəmotətuoun.) § ²³ Məto nian rafin, itəmat noatəhḡ-ipən nisualkələh e nian rəha Sapat moatol məmə onasotətgəhlən Lou rəha Moses.* ?Kən təhrol neməha tatol itəmat məto-inu io emol-wir agin n̄ipəti etəmim e nian rəha Sapat? † ²⁴ Otapəs nakilən nolən rəhak u itəm nəmotəplan əm e n̄iganəmtitəmat, məto itəmat onəkotəkəike motakil rəhak nolən e nətəligən itəm tətətip.” †

Netəmim kəmoatəghat-in

Kristo

²⁵ Kən e nian əh, netəm Jerusalem neen kotəmə, “?Təhrol əh? ?Suah u inu, netəm-iasol kotəmə okotohamnu? § ²⁶ Məto otəplan-tu. In t̄inatəgəton-arəp əm netəmim əpəh e n̄iganəmti netəmim məto suah kit təsəhaiən in ron. ? Təhrol okəm-naka netəm-iasol m̄in kinotitun rəkis məmə in Kristo itəm Uhḡin

† **7:13:** Jon 9:22; 12:42-43; 19:38; 20:19   § **7:18:** Jon 5:41; 8:50,54   * **7:19:** Netəm-iasol m̄in rəha netəm Isrel, kəmoategəs-in suatip o nohamnuən Iesu e Jon 5:18 ne 7:25. E Lou rəha Moses, Uhḡin tatən-iahau nohamnuən itəm (Eks 20:13).   † **7:21:** Jon 7:23; Jon 5:2-9   † **7:22:** Lev 12:3   § **7:22:** Jen 17:9-14; 21:4   * **7:23:** Netəm Isrel, nətəligən rəhalat tol nəhlan. Okəmə lou kəiu, kən kioal pişin elau m̄in, okəmə natol kit matətgəhl kit, kən onəkəkəike mitun məmə lou naka un in iahgin. Nat əpnəp̄in məmə kəsəgəhan-inən nolən wək e nian rəha Sapat, məto netəm Isrel ilat kinotən rəkis məmə nəhḡ-ipənən itəm, in iahgin e lou rəha Sapat. Tol nəhlan, okəmə okəhḡ-ipən suakəku kit e nian rəha Sapat, kən okəkəike kəhḡ-ipən e nian əh, kən sənəmə nolən rat. Iesu tatən məmə onasəkitunən itəm, in m̄in un in nətəu-pənən lou kit itəm in iahgin m̄in e lou rəha Sapat.   † **7:23:** Jon 5:2-9; Mak 3:5; Luk 13:12-14; Luk 14:4-6   † **7:24:** Aes 11:1-3; Jon 8:15   § **7:25:** Jon 7:1

təmən məmə otahl-ipa? ²⁷ Məto kitat kotitun ikin suah u təmisi-pən ikin. Məto nian Kristo in otuwa, okol suah kit təsitunən ikin in tətisi-pən ikin.”*

²⁸ Kən e nian əh, Iesu in tatəgətun netəmim e Nimə Rəha Uhgın. Kən in təmagət əfəmäh matən-iarəp məmə, “Nikitəmat təht məmə nəkotitun io, kən motitun min ikin emisi-pən ikin, məto itəmat nəkotəruru. Io, eməsuwamən e nətəligən əm rəhak. Uhgın təmahl-ipa io ekuwa. Kən Uhgın, in nıpahrienən. Itəmat nəkotəruru in, ²⁹ məto io ekitun,† məto-inu io emisi-pən lan. Kən in təmahl-ipa io ekuwa.”

³⁰ O nat u, ilat kəmotolkeike məmə mopaël min okotaskəlīm Iesu, məto kit təməsea-pənən mek, məto-inun təsolən əh nian rəhan.‡ ³¹ Məto e nımanin netəmim ikin əh, ilat tepət kəmotahatətə lan, kən motəmə, “Okəmə Kristo tuwa, kən in okol təsolən nəmtətin tepət taprəkis-in itəm suah u Iesu tatol.”§

Mopaël min rəha Nimə Rəha Uhgın kəmotuwa məmə okotaskəlīm Iesu

³² Kən nian Farisi min kəmotəto nımanin netəmim kotasiwın-asiwın e Iesu nulan, ilat ne pris asol min kəmotahl-ipən mopaël min itəm kotətul o Nimə Rəha Uhgın məmə okotaskəlīm Iesu.* ³³ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io ekətətig nian təkuəkır əm kitat min itəmat, kən uarisig, ekıtəlig-pən min o etəm təmahl-ipa io. ³⁴ E nian u, itəmat onəpanotegəs-in io, məto okol nəsotəhmən io; məto-inu ikin əh, itəm oekuwin ikin, okol itəmat nəsotuwamən ikin.”

³⁵ Kən netəm-iasol min rəha netəm Isrel kınotətapəh-ətapəh olat min məmə, “?In otuwın hiə əh məmə kitat okəsotəplanən in? ?Otuwin o noanol min neen rəha netəm Isrel itəm kotatig e nəptən pisin pisin min ilat netəm Kris, məmə otəgətun netəm Kris? ³⁶ In tatən məmə e nian əh, kitat okotegəs-in in, məto kəsotəhmən in, məto-inun ikin əh in tatuwin ikin, okol kitat kəsotuwınən ikin. ?Nəghatən u, nıpətın tatən naka?”

Nəhau itəm tatos-ipa nəmegəhən pahrien

³⁷ Namnun nian rəha lafet əh, in iahgin taprəkis-in nian min neen rəha lafet. Kən e nian əh, Iesu təmətul əpəh e nıganəmti netəmim magət əfəmäh məmə, “!Etəmim itəm tatoaoa, pəs in otuwa ron io, mənim!† ‡ ³⁸ Etəmim itəm tətahatətə lak, in tahmen e nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgın u tatən nulan məmə, ‘Nəhau itəm tatos-ipən nəmegəhən pahrien, in otisi-pən e nıkin, tahmen e nəmti nəhau itəm titapuəl-apuəl matər mətaiu e nıkin.’”§ ³⁹ Iesu təmən nəghatən u, matəghat-in Narmın Rəha Uhgın u uarisig in otəpanos-ipən kəm netəm min u itəm kotahatətə lan.* Məto e nian əh, Narmın Rəha Uhgın, təsuwamən əh e netəmim, məto-inu kəsıləs-ipərən əh Iesu.† ‡

Netəmim kəmotoor ilat min o Iesu

* **7:27:** Netəmim kotitun məmə Iesu tınepət əpəh e Nasaret, kən in rəhan u mama ne tata u Josep ne Meri (Mat 2:23; Jon 1:45; 6:42; 18:5). Netəm Isrel neen ilat kotitun məmə Kristo in otisi-pən əpəh taon Petlehem (Maeka 5:2; Mat 2:4-6), məto neen, nıkilat təht məmə in otuwa əm, netəmim ilat okotəruru ikin in təmisi-pən ikin. † **7:29:** Mat 11:27 ‡ **7:30:** Mat 26:18 § **7:31:** Jon 2:23; 4:48 * **7:32:** Jon 7:45-48 † **7:37:** “Noaoaən” in nımaa nəghatən itəm tatəpsen-pən məmə kitat kotəkəike motos Uhgın tahmen e etəmim itəm tatoaoa təike mənim nəhau. “!Otuwa ron io, mənim!” in nımaa nəghatən itəm tatən məmə, “Ahatətə lak.” ‡ **7:37:** Aes 55:1; Jon 4:13-14; 6:35; Nol Əpən 22:17 § **7:38:** Jer 2:13; Aes 44:3; 55:1; 58:11; Sek 14:8-9; Jon 4:10-14; 6:35; Nol Əpən 7:17 * **7:39:** Jon 1:33; Wək 2:17,33 † **7:39:** E naoa rəha Jon, nıpətın rəha nıləs-ipərən rəha Iesu, in nat kəiu. Kit u məmə, kəsıləs-ipər Iesu e nig kəluau. Kən nat kit min, katıləs-ipər Iesu məto-inu təmimıs, məmegəh min e nımisən, muwin matig ilau Tata Uhgın əpəh e nego e neai. Kən ikin əh təmos nəpətən əhag-əhag ətuatıp rəhan. ‡ **7:39:** Jon 12:23; 13:31,32

⁴⁰ Nian netəmim əh-ikin kəmotəto nəghatən u, kən neen kotəmə, “Suah u, in ien rəha Uhgın u, aupən kəmatəghat-in.”

⁴¹ Məto neen mın ilat kotəmə, “Suah u, in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa.”

Məto in pisin mın neen kotən məmə, “?Nikitəmat təht məmə Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa titun nısi-pənən e netəm Kalili?§ ⁴² Naoa Rəha Uhgın tatən məmə Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa otəkəike masipən e noanol rəha Tefit, e taon u Petlehem, imə Tefit aupən.”* ⁴³ Tol nəhlan, kən nımanın netəmim mın u, kəmotoor ilat mın o Iesu. ⁴⁴ Kən neen kotəmə okotaskəlım in, məto etəmim kit təməsea-pənən mek.

Netəm-iasol mın rəha netəm Isrel kəməsotahatətəən e Iesu

⁴⁵ Kən mopael mın kəmotitəlig motuwın o pris asol mın ne Farisi mın, kən netəm-iasol mın əh kəmotətapəh olat məmə, “?Təhrol nəsotıləsən Iesu motuwa?”

⁴⁶ Kən mopael mın un kotən-ipən kəm ilat məmə, “!Eməsotıləsən məto-inun suah kit təsəghatən tahmen e suah əh!”

⁴⁷ Kən Farisi mın kəmotən-ipən kəm ilat məmə, “?Təhro? ?In tıneiuə-in mın itəmat? ⁴⁸ ?Nəmotəplan rəkis rəhatat kit etəm-iasol o Farisi kit təmatahatətə lan? ⁴⁹ Məto netəm ənapın mın, ilat kotəruru agın Lou rəha Moses, tol nəhlan, Uhgın otərəkın ilat.”

⁵⁰ Kən Nikotimas u in Farisi kit, in əh-ikin ilat mın. Suah u inu aupən təmuwın matəghat kəm Iesu.† Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, ⁵¹ “?Təhrol? ?Tətuatıp e Lou rəhatat məmə kitat okotən-iarəp nalpınən rəha etəmim itəm kitat kəsotaupənən motıtun wır, kənu, məsotehm ətuatıpən nat naka itəm in tatol?”

⁵² Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “?Təhrol? ?Ik mın un ik etəm Kalili? Uwın-tu mafın mın Naoa Rəha Uhgın. Ik onəkəplan məmə ien kit okol təsisi-pənən Kalili.”

[E kopi oas mın neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən u Jon 7:53—8:11 tikə.]

⁵³ Kən netəmim kınotitəlig-pən mın motuwın latuənu mın.

8

¹ Məto Iesu təmuwın əpəh e nitot u, nərgın un, Nitot Rəha Nıg U Olif.

Pətan itəm təmapıl ilau iərman pisin u sənəmə rəhan iərman

² Kəmən lawıgın, laulaugın agın-əh, kən Iesu təmitəlig-pən mın e Nımə Rəha Uhgın. Kən netəmim tēpət kəmotuwa, motuəfımın ilat mın ron, kən Iesu təməpələh mınətuoun matəgətun ilat. ³ Kən nəgətun mın rəha Lou ne Farisi mın kəmotıləs pətan kit motuwa ron. Kən motol in tətul aupən e nıganəmtılat. Pətan un, netəmim kəmotəplan məmə in tətəpıl ilau iərman kit sənəmə rəhan ətuatıp iərman. ⁴ Kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “İəgətun, pətan u netəmim kəmotəhtımıs in məmə in tətəpıl ilau iərman kit u, məto sənəmə rəhan iərman ətuatıp. ⁵ E Lou rəhatat, Moses təmələhəu nəghatən kit tatən məmə, pətan tol nulan, kitat kotəkəike motaht e kəpiel apın motahtımmu.* ? Məto ik, rəham nətəligən təhrol?” ⁶ İlat kəmotətapəh nəhlan, məmə okotol noa eko-eko, pəs ilat motəplan-pən nolən rat neen lan, kən ilat kotıtun nakılən

§ 7:41: Jon 1:46 * 7:42: 2 Saml 7:16; Sam 89:3-4; Maeka 5:2; Jer 23:5; Mat 2:1,22-23; Luk 2:4-7

† 7:50: Jon 3:1 * 8:5: E Lou rəha Moses pətan ne iərman ilau kərən okəkəike kahtımmu ilau (Lev 20:10;

Dut 22:22-24).

nolən rəhan ron. Məto Iesu təpnapin əm, moeg-oeg matəte nat e nisip e noanelmin.

⁷ İlat kəmoatətapəh-in nəghatən u kəm in, moatuwin moatuwin, kən in tətul, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə itəmat kit u ikin-u, in təsolən nolən rat nian kit ne, pəs in otaupən maht pətan u.”† ⁸ Kən in təmoeg-oeg min, matəte nat e nisip e noanelmin. ⁹ Kən nian ilat kəmotəto nəghatən rəhan, kinotan kitiəh kitiəh, moatəgim. Naguihl-aguihl min kotaupən moatiet kitiəh kitiəh, motapəs əm Iesu ne pətan un.

¹⁰ Kən Iesu təməg-ətuatip min mən-ipən kəm pətan un məmə, “?Pətan, netəm min u kəmotəhruwin? ?Kit təsuwamən məmə otən-iarəp rəham nalpinən?”

¹¹ Kən pətan un təmən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, ilat kotikə.”

Kən Iesu tən-ipən məmə, “Io min, okol esən-iarəpən rəham nalpinən. Məto atuwin, mol namnun e nolən rat min.”‡

Iesu in nəhag-əhagən rəha netənim e nətueintən

¹² Kən Iesu təmatəghat min kəm ilat, matən məmə, “Io u, io Nəhag-əhagən rəha netənim u e nətueintən. § Etənim itəm tatətəu-pa io, okol in təsaliwəkən e napinəpən nian kit ne, məto in otos nəhag-əhagən e nəmegəhən rəhan.”*

¹³ Kən Farisi min kəmotən-ipən kəm in motəmə, “!Ik nəkatən-iarəp ik nulan, məto suah kit təsolən rəham nəfigəmən, kən tol nəhlan, rəham nəghatən okol təsətulan!”†

¹⁴ Kən Iesu tən-ipən məmə, “Əwəh, nıpahrienən məmə io atip əm iatən-iarəp io. Məto rəhak nəghatən in tatətul əh, məto-inun, io ekıtun ikin iatısi-pən ikin, kən mitun min ikin iatuwin min ikin,‡ məto itəmat nəkotəruru ikin iatuwin ikin, kən motəruru ikin iatısi-pən ikin. ¹⁵ İtəmat u, nakotakil nolən rəha etənim e nətəligən rəha etənim əm. Məto io esakilən nolən rəha etənim nəhlan. ¹⁶ Məto okəmə io, iakakil nolən rəha netənim, oekol e nolən itəm tətuatip, məto-inu sənəmə ekakil e nətəligən əm rəhak, məto itımlau Tata Uhgın itəm təməhl-ipa io, rəhatımlau nakilən in kitiəh əm. ¹⁷ E Lou rəhatəmat, kəməte məmə, okəmə etənim kəiu, kətioal nəfigəmən o nəghatən kit, kən nəghatən u, in otətətul. § ¹⁸ Kən roiu əh, io iatən-iarəp io, məto rəhak Tata itəm in təməhl-ipa io iakuwa, in min tatol nəfigəmən ron io.”*

¹⁹ Kən tol nəhlan, ilat kinotətapəh ron məmə, “?Məto rəham Tata in hiə?”

Kən in təmə, “İtəmat nəkotəruru io, kən itəmat nəkotəruru min rəhak Tata. Okəmə itəmat nəkotıtun io un, kən nəkotıtun min rəhak Tata.”†

²⁰ Iesu təmən nəghatən u, nian in təməgətun netənim əpəh e ikin kit itəm katələhəu-pən məni ikin e Nimə Rəha Uhgın. Məto suah kit təməsuwinən maskəlın in, məto-inun təsolən əh nian rəhan.

Iesu təmisi-pən ilis

²¹ Kən Iesu təmatən-ipən min kəm ilat məmə, “Io ekəgim tənın itəmat, kən itəmat onakoategəs-in io. Məto itəmat onəkotımis, kən təfagə rat u rəhatəmat‡ otatig əh etəmat. İkin əh iakatuwin ikin, okol itəmat nəsotuwamən ikin.”

²² Kən netəm Isrel, ilat kotəmə, “?Nəghatən əh Iesu tatən məmə, ikin əh in tatuwin ikin, okol kitat kəsotuwinən ikin, nıpətin tatən naka? ?Okəm-naka in otohamnu atip in, o?”

† **8:7:** Dut 17:7; Rom 2:1,22 ‡ **8:11:** Jon 3:17; 5:14 § **8:12:** Esik 1:26-28; Jon 1:4-5; Hip 1:3 * **8:12:** Sam 27:1; 44:3; 119:105; Prov 6:23; Aes 49:6; 60:19-20; Mat 5:14; Nol Əpən 21:23-24 † **8:13:** Jon 5:31 ‡ **8:14:** Jon 13:3; 16:28 § **8:17:** Dut 19:15 * **8:18:** Mak 1:10-11; Jon 1:33-34 † **8:19:** 1 Jon 2:23 ‡ **8:21:** Nian Iesu tatən “təfagə rat u,” okəm-naka in tatəghat-in təfagə rat itəm kəsotahatətəən lan (Jon 9:41).

²³ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat məmә, “Imatəmat u ikin-u, mətō io, io imak əh ilis ikin əh, kən emisi-pən ikin, meiuaiu-pa. Itəmat netəmim rəha nətueintən u. Mətō io, sənəmә etəm rəha nətueintən u. § ²⁴ Tol nəhlan, iatən-ipinə kəm itəmat məmә, itəmat onəpanotimis e nolən rat min rəhatəmat, mətō-inu okəmә itəmat nəsotahatətəən lak məmә Io u inu,* kən itəmat onəkotimis, kən nolən rat min rəhatəmat okotatig agin-əh etəmat.”†

²⁵ Kən ilat kəmotətapəh ron motəmә, “!Ei! ?Ik pah un?”

Kən in tāmən-ipən kəm ilat məmә, “Io ekahmen əm məmә inun ematən kəm itəmat aupən, mətōarus-pa u-roiu. ²⁶ Natimnat tepət itəm ekitun nənən etəmat, kən mitun nakilən nolən min rəhatəmat ron, mətō etəmim itəm təmahl-ipa io, rəhan nəghatən in nīpahrienən əm. Io iatən-iarəp əm natimnat min itəm emətō ron, məmә netəmim rəha nətueintən ilat okotəto.”

²⁷ Mətō ilat kəsotitunən məmә Iesu in tatəghat-in Tata Uhgın. ²⁸ Tol nəhlan, in tən-ipən kəm ilat məmә, “Nian nəmotiləs-ipər rəkis Neti Etəmim un,‡ nəpanotitun məmә Io u inu. § Kən onəpanotitun min məmә esol atipən nat kit e rəhak əm nətəligən. Iatən əm natimnat itəm Tata Uhgın təməgətun io lan.* ²⁹ Etəm təmahl-ipa io ekuwa, in tətatig itimlau min. In təsapəsən io ekan pisin,† mətō-inu, nian rafin, iatol natimnat min itəm nikin tagien ron.”‡

³⁰ Nian Iesu təmatən nəghatən min əh, netəmim tepət kəmotən nīpahrienən lan.

Noanol rəha Epraham

³¹ Kən Iesu tāmən-ipən kəm netəm Isrel min itəm kəmotən nīpahrienən lan məmә, “Okəmә nakotaskəlīm əskasik nəghatən min u rəhak, itəm iatən-ipinə kəm itəmat, itəmat ətuatip un, rəhak netəmim min. § ³² Kən itəmat onəkotitun nīpahrienən, kən nīpahrienən u, otikis itəmat məmә nakəsotuwa-minən kol slef.”*

³³ Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmә, “Itimat u noanol min rəha Epraham,† itimat u esotol agin-əhən slef‡ min rəha suah kit. ?Təhrol nəmən nəghatən u məmә, ‘Nīpahrienən otikis itəmat, nakotapiə.’?”

³⁴ Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmә, “Nīpahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat, netəmim itəm koatol nolən rat, kən nolən rat u, in tatəramərə elat, kən mətəskəlīm ilat matol ilat koatuwa rəhan slef min. § ³⁵ Kən slef, rəhan etəmiasol təsegəhan-inən məmә otatig e nimə rəhan.* Mətō iərəmerə tategəhan-in məmә nətın otətatig e nimə rəhan nian rafin matuwın matuwın namnun tikə.

³⁶ !Tol nəhlan, okəmә Nəti Uhgın tatikis itəmat, kən tatikis agin pahrien itəmat, kən itəmat nakəsotuwa-minən kol slef! ³⁷ Ekitun məmә itəmat noanol min rəha Epraham, mətō noategəs-in suatip məmә onəkotohamnu io, mətō-inu nəsotolkeikeən məmә onəkotətəlig-in rəhak nəghatən.† ³⁸ Io iatən natimnat min un, itəm eməplan rəhak Tata təmol. Mətō itəmat noatol natimnat min u itəm rəhatəmat əm tata təmən kəm itəmat.” ³⁹ Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmә, “Mətō tata rəhatimat, in Epraham.”

Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat məmә, “Okəmә itəmat noanol ətuatip min rəha Epraham, kən itəmat onəkotos rəhan nolən min, tahmen lan təmatol aupən. Mətō itəmat sənəmә noanol ətuatip rəhan.‡ ⁴⁰ Io iatən-iarəp nəghatən pahrien

§ 8:23: Jon 3:31 * 8:24: “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. † 8:24: Roiu Iesu in təsəghat-in əmən nolən rat asol itəm kəsotahatətəən lan, mətō tatəghat-in nolən rat min rafin agin-əh itəm netəmim əh kəmotol. ‡ 8:28: Jon 3:14; 12:32-33 § 8:28: “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. * 8:28: Jon 14:24 † 8:29: Jon 16:32 ‡ 8:29: Jon 4:34; 5:30; 6:38 § 8:31: 2 Jon 1:9 * 8:32: Rom 8:2; 2 Korin 3:17; Kal 5:1 † 8:33: Luk 3:8 ‡ 8:33: slef: Əplan e tiksonari. § 8:34: Rom 6:12-23; 1 Jon 3:8-9 * 8:35: Kal 4:30 † 8:37: Jer 9:25-26; 1 Jon 3:10 ‡ 8:39: Rom 2:28-29; 9:7-9

kəm itəmat itəm iakatəto o Uhgīn, məto itəmat nakotən məmə onəkotohamnu io. ?Nikitəmat təht məmə nolən rəha Epraham tol nəhlan? ⁴¹ Itəmat nakotətəu-pən əm nolən rəha tata rəhatəmat əm.”

Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Itimat u sənəmə nisualkələh lapin. Uhgīn əm in Tata rəhatimat.”

Nenəti Setan

⁴² Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə Uhgīn pahrien in Tata rəhatəmat, kən itəmat onəkotolkeike io, məto-inu io emisi-pən lan, muwa ikin-u. § Məto in sənəmə rəhatəmat Tata. Io esuwamən ikin-u e rəhak atip əm nətəligən, emuwa məto-inu in təmahl-ipa io. ⁴³ ?Məto təhrol nakəsotitunən nīpəti nəghatən rəhak? !Məto-inun nəsololkeike agin-əhən məmə onəkotəto rəhak nəghatən! ⁴⁴ Itəmat, rəhatəmat nolən tahmen əm e nolən rəha tata rəhatəmat, Setan. Kən nian rafin itəmat nakotolkeike nolən noan.* Nolən rəhan itəm tətətol e nətuounən,† tatol əh, in etəmim rəha nohamnuən itəm. In tatətəhau nīpahrienən, məto-inu nīpahrienən tikə lan. Nian in tateiuə, in tatol əm rəhan nolən, məto-inu in etəmim rəha neiuəən, kən in tata rəha neiuə mīn. ⁴⁵ Məto io iatən nīpahrienən əm kəm itəmat, kən tol nəhlan, itəmat nəsohatətəən e rəhak nəghatən. ⁴⁶ ?Təhrol? ?Itəmat kit u ikin-u titun nəgətunən məmə io emol nolən rat kit? ?Okəmə io ekatən əm nəghatən pahrien mīn, kən təhrol itəmat nəsohatətəən lak? ⁴⁷ Etəmim rəha Uhgīn, in tatətəlig-in nəghatən rəha Uhgīn, məto itəmat sənəmə netəmim rəha Uhgīn. Tol nəhlan, nəsoətəlig-inən nəghatən rəha Uhgīn.”

Iesu ne Epraham

⁴⁸ Kən netəm Isrel kəmotəhai Iesu motəmə, “!Nəman! !Itimat enotəplan ətuatip ik! Ik etəm Sameria kit. !Ik, narmīn rat kit tətətig lam!”

⁴⁹ Məto Iesu təmə, “Narmīn rat tikə lak, məto io iatiləs-ipər nərgi rəhak Tata, kən məto itəmat, nakotərəkin nərgək. ⁵⁰ Io esalkutən o rəhak nərig asol, məto suah kit in tətəlkut ron io. Kən in otəpanakil netəmim rafin. ⁵¹ Nīpahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, etəmim itəm tatol nəwiak, okol in təsīmīsən nian kit ne.” ‡

⁵² Kən netəm mīn un kotən-ipən kəm in məmə, “!Roiu enotitun məmə narmīn rat kit tətətig lam! Epraham təmīmīs, kən ien mīn kəmotīmīs mīn, məto ik nakatən məmə, etəmim itəm tatol nəwiam, in okol təsīmīsən nian kit. ?Nəghatən naka u? ⁵³ ?Ik nakaprəkis-in Epraham u tipitimat tinəmīmīs rəkis? ?Kən ne ien mīn u kəmotīmīs? ?Ik nakəmə ik etəmim naka?” §

⁵⁴ Kən Iesu tən-ipən məmə, “Okəmə io əm iatiləs-ipər atip io, kən rəhak nisiiən in nat əpnəpīn əm. Məto rəhak Tata u itəmat nakoatən məmə in Uhgīn rəhatəmat, inun in tatiləs-ipər io matos-ipən nisiiən kəm io. ⁵⁵ Itəmat nəkotəruru in, məto io ekītun. Okəmə ekən məmə ekəruru in, kən in otol io məmə io etəmim rəha neiuəən, tahmen əm etəmat. Məto io ekītun in, kən io matol nəwian. ⁵⁶ Tipitəmat u Epraham, nīkin təmagien pik məmə in otəpanəplan nian rəhak otuwa. Kən nian in təmitun məmə rəhak nian otəkəike muwa, kən nīkin təmagien təmagien.”

⁵⁷ Kən netəm mīn u kəmotəhai motəmə, “!Nəman! !Ik nəsosən əh nup fifti ne! ?Nəmahrol məplan Epraham?”*

§ 8:42: 1 Jon 5:1 * 8:44: 1 Jon 3:8 † 8:44: E naoa rəha Jen 3:4, kotəplan məmə Setan təmaupən meiuə e nətuounən. In təmən-ipən kəm If, məmə, “Ik onəkol nəsīmīs agin-əhən.” Məto Setan təmatəghat nəhlan, məuhlin nəghatən itəm Uhgīn təmən e Jen 2:17. ‡ 8:51: Jon 11:26 § 8:53: Jon 4:12

* 8:57: Epraham təmīmīs mīnos rəkis nup tu-taosan, uarisig Iesu təpanaiir-pa.

⁵⁸ Kən Iesu tēmā, “Nīpahrienən aġin u iatən-ipinā kəm itəmat mēmā, nian Epraham tēmāsaiirən əh, mətō Io Etatig.”† ‡

⁵⁹ Kən əmun, ilat kəmotəmik kəpiel apin, motəmā okotaht Iesu lan;§ mətō Iesu tēməhluaiġ, kən miet e Nimə Rəha Uhgīn, minatuwin.

9

Iesu təmol-wir niganəmti suah kit

¹ Kən nian kit, Iesu təmaliwək mətān, kən məplan suah kit. Nian təmaiir, mətō niganəmtin təpis. ² Kən netənim min rəha Iesu kəmotən-ipən kəm in mēmā, “Təgətun, suah u təmaiir mətō niganəmtin təpis. ?O naka? ?O nolən rat rəhan, o nolən rat rəha tata ne mama rəhan?”*

³ Mətō Iesu tēmā, “Niganəmti suah u təmərāt, mətō sənəmā e nolən rat rəhan, o e nolən rat rəha tata ne mama rəhan. Mətō, niganəmti suah u təməpis nəhlan mēmā Uhgīn otəgətun rəhan wək e nəmegəhən rəhan.† ⁴ Nian tatian əh,‡ kitat kotəkəike kol wək rəha Uhgīn, itəm təmahl-ipa io ekuwa. Nian lapin otəpanuwa, kən etənim in təruru nolən wək.§ ⁵ Nian io etatig əh e nətueintən u, io Nəhag-əhagən rəha netənim e nətueintən.”*

⁶ Nian Iesu təmən rəkis nəghatən əh, təmagəh nisip, kən mol nəmit əkəku lan, kən mos nəmit un, mol-pən e niganəmti suah un. ⁷ Kən Iesu mən-ipən kəm in mēmā, “Onəkuwin e noan nəhau Saeloam, kən mau niganəmtim.” (Nərgin u Sailom, nipətin tēmā, “Kəmahl-ipən”). Kən suah un təmuwin, mau niganəmtin. Nian təmitəlig-pa, mətō niganəmtin tinəwir, kən tinatehm nat.†

⁸ Kən netənim iman ikin, ne netəm min u itəm kotitun in, mēmā in etənim kit nian rafin tateasiə o mənī o netənim, ilat narmilat təmiwig pik ron. Kən kinotətapəh-ətapəh olat min mēmā, “!Ei! !Otəplan-tu! ?Suah u inu, nian rafin tatəpələh mateasiə o mənī o netənim?”

⁹ Kən netənim neen koatəmā, “Əwəh, in əh.”

Kən mətō neen kotəmā, “Kəpə. Tahmen əm lan, mətō sənəmā in.”

Mətō suah un tēmā, “!Io u inu!”

¹⁰ Kən ilat kəmotətapəh ron mēmā, “?Niganəmtim təmahrol məwir?”

¹¹ Kən in tēmā, “Suah u, nərgin u Iesu, in təmol nəmit neen kən mol-pən e niganəmtək, kən mən mēmā, ‘Uwin əpəh Saeloam, mau niganəmtim.’ Kən əmun, emuwin. Nian emau niganəmtək, mətō niganəmtək tinəwir, enatehm nat.”

¹² Kən ilat kəmotətapəh ron mēmā, “?Mətō suah un tətatig hiə?”

Kən in tēmā, “Io ekəruru.”

¹³ Kən netənim kəmotiləs suah u itəm niganəmtin təməpis aupən, motuwin kəm Farisi min. ¹⁴ Nian u, itəm Iesu təmol-pən nəmit e niganəmti suah kit lan təwir, in nian rəha Sapat. ¹⁵ Kən Farisi min kəmotətapəh ron mēmā, “?Nəmahrol niganəmtim təwir?” Kən suah un təmən-ipən kəm ilat mēmā, “Iesu təmol-pən nəmit e niganəmtək, kən ekuwin mau rəkis, kən niganəmtək təwir, iatəplan nat.” ¹⁶ Kən Farisi min neen kəmotən-ipən mēmā, “Suah un təsisipənən o Uhgīn, mətō-inun, in təsətəu-pənən Lou rəha Sapat.”

Mətō Farisi min neen min kotəmā, “?Mətō tahro? Suah əh sənəmā in iol təfagə rat. Iol təfagə rat təruru nolən nəmtətin kit nulan.” Kən ilat kəmotoor

† **8:58:** Nian Iesu təmən min mēmā, “Io Etatig,” tatos nərgi Uhgīn (Eks 3:14). Tol nəhlan, tahmen-pən əm mēmā in təmən mēmā in Uhgīn ətuatip. ‡ **8:58:** Jon 1:1; 17:5; 17:24 § **8:59:** Lev 24:16 * **9:2:** Luk 13:2-3 † **9:3:** Jon 11:4 ‡ **9:4:** Nian Iesu tatən mēmā, “Nian tatian əh,” nəghatən u tatəpsen-pən rəhan nəmegəhən, mətō-inu in Nəhag-əhagən (ves 5). Mətō lapin tatəpsen-pən rəhan nimisən. § **9:4:** Jon 12:35-36 * **9:5:** Jon 1:4 † **9:7:** Aes 35:5

ilat min o nəghatən u. ¹⁷ Kən ilat kəmotətapəh min ron məmə, “?Suah əh təmol-wir niɡanəmtim, kən nikim təht məmə in etəmim naka?” Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “In ien kit.” ¹⁸ Məto netəm-iasol rəha netəm Isrel kəsətənən nıpahrienən lan məmə suah u aupən niɡanəmtin təməpis, məto roiu əh, tinətaiir. Tol nəhlan, ilat kəmotəun-in-pən rəhan tata ne mama kueia, ¹⁹ kən kəmotətapəh olau məmə, “?Təhrol? ?Nətıtəmlau u suah u? ?Itəmlau onakuəntu məmə nian in təmaiir-pa, kən niɡanəmtin təpis? ?Okəmə nıpahrienən, kən niɡanəmtin təmahlol məwir?”

²⁰ Kən rəhan mama ne tata kuəmə, “Itimlau ekiatun məmə nətıtımlau əh, kən itimlau ekiatun məmə təmaiir-pa, niɡanəmtin təpis. ²¹ Məto itimlau ekuəruru məmə, roiu əh, kəmahlol niɡanəmtin taiir. Kən itimlau ekuəruru min məmə etəmim pah təmol niɡanəmtin təwir. Təwir məmə itəmat nakotətapəh ron. In tinəpət rəkis, in titun nənən natimnat min rafin kəm itəmat.” ²² Rəhan tata ne mama, kəmuən nəhlan, məto-inu ilau katuəgin netəm-iasol min rəha Isrel, məto-inu ilat kinotələhəu rəkis nəghatən kit məmə, etəmim itəm tatən-iarəp məmə Iesu in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa, kən ilat okotahl-iarəp in e nimə rəha nuəfiminən.

²³ Tol nəhlan, rəhan tata ne mama, ilau kəmuən məmə, “In tinəpət rəkis, təwir məmə itəmat nakotətapəh ron, pəs in tən.”

²⁴ O nat u, ilat kəmotəun-in-pən min suah un itəm niɡanəmtin təməpis aupən, məmə otuwa mətul aupən e niɡanəmtilat. Kən kəmotəhai motən məmə, “Ən nıpahrienən kən ləs-ipər nərgi Uhgın. Itəmat ekotitun məmə suah u, in iol təfagə rat.”

²⁵ Məto suah u təmə, “Io ekəruru məmə suah u in iol təfagə rat, o kəp. Nat kitiah əm itəm io ekıtun. Aupən niɡanəmtək təməpis, məto roiu enataiir.”

²⁶ Kən ilat kinotətapəh min ron məmə, “?Təmahlol ik? ?Təmahlol mol-wir ik, kən niɡanəmtim təwir?”

²⁷ Məto in təmə, “Enəmən-ipinə rəkis kəm itəmat, məto itəmat nəstətəlig-inən io. ?Təhrol nakotəmə iakən min? ?Itəmat min nakotəmə rəhan u itəmat?”

²⁸ Kən ilat kəmotəhai in motən rat, motəmə, “!Ah! !Ik u rəhan etəmim! !Məto itimat u, netəmim rəha Moses! † ²⁹ Itimat ekotitun wir məmə Uhgın təmatəghat kəm Moses, məto suah un, ekotəruru məmə təmisipən hiə.” §

³⁰ Kən suah apon təmə, “!Nəman! !Narmək təmiwig pik! !Suah u in təmol-wir niɡanəmtək, məto itəmat nəkotəruru ikin təmisipən ikin! ³¹ Kitat kotitun məmə Uhgın təsətəlig-inən netəm koatol nolən rat. !Məto etəm tatisiai-in Uhgın, kən matol nəwian, Uhgın tatətəlig-in!” * ³² E nətuounən nian, mətoarus-pa u-roiu, kəsətoən əh suah kit məmə təmol-wir iganəmtin əpis kit itəm təmaiir-pa tol mihin, məto niɡanəmtin tinəwir. ³³ Okəmə suah u təməsisipənən o Uhgın, okol təsol aɡın-əh nat kit. Məto tətuatip əm məmə in tatisipən o Uhgın.” †

³⁴ Kən ilat kəmotəhai min motəmə, “!Nəman! Ik etəmim rəha nolən rat nian rafin əm, tətuoən e nian nəmaiir-pa mətoarus-pa u-roiu. ?Nakahrol məmə nakəgətun itimat?” Kən ilat kəmotahl-iarəp in e nimə rəha nuəfiminən. †

Nətəligən rəha Farisi min, tahmen e etəm niɡanəmtin təpis

† 9:28: Jon 5:45 § 9:29: Netəm-iasol rəha netəm Isrel, təməwir məmə ilat okotitun məmə Iesu təmisipən o Uhgın, məto-inu Uhgın əm titun nol-wirən niɡanəmtin əpis. Məsin min un, Naoa Rəha Uhgın tatən məmə nian Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa tuwa, kən in otol-wir niɡanəmtin əpis min okotəwir (Aes 29:18, 35:5, 42:7). Məto, netəm-iasol rəha netəm Isrel, niɡanəmtilat təpis o natimnat min rəha Uhgın, kən kotapəs nətu-pənən Iesu. * 9:31: Sam 66:16-20; Prov 15:29; Aes 1:15; 59:2 † 9:33: Jon 3:2 † 9:34: Jon 9:2; Aes 66:5

³⁵ Kæn Iesu tæmæto næghatæn mæmæ kəmahl-iaræp suah u e nimæ ræha nuæfiminæn, kæn in tæmuwîn mæplan, kæn tætapæh ron mæmæ, “?Tæhrol? ?Ik nækatakhatætæ e Næti Etæmim?”

³⁶ Kæn suah un tæmæ, “?Etæm-iasol, etæmim un in pah? !Awi! Ən-ipa-tu kæm io, pæs io ekahatætæ lan.”§

³⁷ Kæn Iesu tæn-ipæn kæm in mæmæ, “Roiu əh, ik nînehm rækis in. Suah u, mæ inu io, iatæghat kæm ik u-roiu.”*

³⁸ Kæn suah un tæn-ipæn kæm Iesu mæmæ, “Iæræmæ, io enatakhatætæ lam.” Kæn in tæmisin-pæn nulîn ron, kæn matæfak kæm in.†

³⁹ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, “Io emuwa e nætueintæn u mæmæ ekakil netæmim motor ilat, kæn tol næhlan, netæm niganæmtilat tæmæpis, okotehm nat, kæn netæm min u koatehm nat, niganæmtilat otæpis.”‡

⁴⁰ Kæn Farisi min neen əh-ikin, kæmotætæto næghatæn lan, kæn kotæn-ipæn kæm in mæmæ, “?Tæhrol? ?Ik nakatæn mæmæ niganæmtitimat min tæpis?”§

⁴¹ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Okæmæ niganæmtitæmat tæpis, oesænæn mæmæ itæmat nækotækæike motos nalpinæn o tæfagæ rat min ræhatæmat. Mæto itæmat nakotæmæ niganæmtitæmat tæwir, nakotehm nat, kæn tol næhlan, tæfagæ rat min ræhatæmat tætatig əh etæmat.”*

10

Iesu tæmuæh nimæa næghatæn e etæmim ræha nehmæn sipsip

¹ Kæn tæn mæmæ, “Nipahrienæn agin u iatæn kæm itæmat mæmæ, etæmim itæm tatuwîn imæ e noanikulu ræha sipsip, tæsuwîn-pænæn e ket, mæto in tætaiu æm lan kæn matiwigego in mæmæ otuwîn imæ e noanikulu ræha sipsip,* in iaklæh ne iohamnu itæm kit.† ² Mæto etæmim itæm tatuwîn-pæn e ket, in etæm tatehm sipsip.‡ ³ Etæmim itæm tatætul e ket, nian rafin in tateræh e ket o suah u, kæn sipsip min kotitun næwian. Nian rafin in tætaun-in nærgi sipsip min kitiah kitiah, kæn in matit ilat moatiet. ⁴ Nian in tatit ræhan min rafin sipsip moatiet e noanikulu, in tætaupæn-in ilat, kæn sipsip min koatuarisig-in, mæto-inu kotitun næwian. ⁵ Mæto ilat kæsotætæu-pænæn suah kit u itæm kotæruru, ilat okotækæike kagim kapæs, mæto-inu ilat kotæruru næwian.”

⁶ Iesu tæmuæh nimæa næghatæn u, mæto ilat kotæruru nipætîn mæmæ tatæn naka.

Iesu in etæmim ætuatip ræha nehmæn sipsip

⁷ Tol næhlan, kæn Iesu tæmæn-ipæn min kæm ilat mæmæ, “Nipahrienæn agin u iatæn kæm itæmat mæmæ, io u, io Ket ræha sipsip min itæm koatuwîn-pæn ikin.§ ⁸ Netæm min u itæm kotaupæn-in io, ilat rafin netæmim ræha naklæhæn æm ne nohamnuæn itæm.* Mæto sipsip min kol kæsotætæg-inæn ilat. ⁹ Io un, io Ket u. Etæm tatuwa-pa io ikin, mæmæ otuwîn imæ, in otos næmegæhæn. In otuwa imæ, miet muwîn ihluæ e io, kæn mos manuwihl wir itæm tamiæmitæ lan.† ¹⁰ Mæto iaklæh, in tatuwa æm o nat kitiah æm. In tatuwa mæmæ otaklæh kæn mohamnu

§ 9:36: Rom 10:14 * 9:37: Jon 4:26 † 9:38: Mat 28:9 ‡ 9:39: Aes 6:10; Mak 4:12; Luk 4:18 § 9:40: Rom 2:19 * 9:41: Jon 15:22,24; Hip 10:28-31 * 10:1: Noanikulu ræha sipsip un, tahmen e ikin kit itæm katæhg-ipæn sipsip min ikin nian rafin lapin, mæmæ ilat okotæg wir o kuri iarupin min ne laion min. † 10:1: Jon 10:8,10 ‡ 10:2: E ves min u 1-5, ket ne etæm tatehm sipsip, ilau kæræn katuæpsen-pæn Iesu, kænu iaklæh min koatæpsen-pæn netæm-iasol min ræha netæm Isrel. Kænu sipsip min koatæpsen-pæn netæmim min ræha Uhgîn. § 10:7: Jon 1:51; 14:6 * 10:8: Jer 12:1; Esik 34:2 † 10:9: Sam 118:20,22-24

itəm, kən mərəkin-ərəkin natimnat rafin. Məto io, emuwa məmə iakol suatip o nosən nəmegəhən, † kən nəmegəhən u, in tərıoah wır e nəwırən rafin.

11 “Io u, Etəmim rəha Nehm Wırən Sipsip Mın. § Etəm wır un, itəm tatehm wır sipsip mın, in nıkin tagien əm məmə otos-ipən nəmegəhən rəhan o sipsip mın.* 12 Məto etəmim un itəm katətou məmə in otatehm sipsip mın, in sənəmə etəm ətuatip rəha nehmən sipsip. Sənəmə in rəhan əh sipsip mın. Kən okəmə tarəplan kuri iarupın kit tatuwa məmə otus ilat, kən in otaiu mapəs ilat. Kən kuri iarupın u, tuwın mus sipsip mın neen, kən məhgatit ilat kotagım kitiəh kitiəh. 13 Etəm nəhlan, in otagım məto-inun katətou əm in o nehmən sipsip mın, məto e nıkin, in təsolən nat agın e sipsip mın.

14-15 “Io u inu, io Etəmim rəha Nehm Wırən Sipsip Mın. Tata Uhgın in titun io, kən io ekıtun in, † kən e nolən kitiəh əm, io ekıtun rəhak sipsip mın, kən rəhak sipsip mın ilat kotıtun io. Io nıkkik tagien əm, məmə oekımıs o nos-megəhən ilat. 16 Kənu rəhak mın neen əpəh ikın sipsip mın, itəm kəsotatigən e noanıkulu u, məto io ekəkəike mit mın ilat kotuwa. İlat mın, okəpanotıtun nətoən nəwiak. Kənu sipsip mın u ilat rafin u, okotuwa motuəfımın əm ilat mın motol kitiəh. Kən etəmim kitiəh əm, in otatehm ilat. † §

17 “Rəhak Tata in tolkeike pik io, məto-inu nıkkik tagien əm məmə oekos-ipən rəhak nəmegəhən o netəmim, məmə uarisig lan, io ekos mın nəmegəhən rəhak.* 18 Etəmim kit tikə məmə otos-irəkıs nəmegəhən rəhak, məto io atıp əm ekos-ipən rəhak nəmegəhən məto-inun io əm iakolkeike mihin. Io atıp əm iatos nepətən məmə ekəhlman rəhak nəmegəhən, kən io atıp əm matos mın nepətən məmə ekaskəlım mın rəhak nəmegəhən. Nat u inu, itəm rəhak Tata təmən-ıpa kəm io məmə ekəkəike mol mihin.” †

19 Kən netəm Isrel u, ilat kəmotoor mın ilat mın o nəghatən mın u. 20 İlat tepət kotən məmə, “!Suah u narmin rat kit tətatig lan! !Rəhn-kapə tətalməl! ? Təhrol itəmat nakoatətəlig-in?”

21 Məto neen mın, ilat koatən məmə, “Nəghatən u, sənəmə nəghatən rəha etəm narmin rat tətatig lan. ?Nıkitəmat təht məmə, narmin rat titun nol-wırən ıganəmtın əpis, təwır mın?” †

Netəmim kəmoatətəhau İesu, məto-inu in təmən məmə in Nəti Uhgın

22 Tınuwa e nian rəha netəm Isrel itəm koatol lafet kit lan Jerusalem. Nərgı lafet u, in lafet rəha Nol-Wırən Mın Nımə Rəha Uhgın. § 23 In əh e nian rəha nətəpən. Kən İesu təmətaliwək e feranta e Nımə Rəha Uhgın, nərgın u, Feranta Rəha Kig Solomon. 24 Kən netəm Isrel neen kəmotuwa motətul, motıtəlau in. Kəmotən-ipən kəm in məmə, “?Onəghan kən ik nəpanol itımat ekotıtun ik? Okəmə ik Kristo pahrien itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa, nəkən-ıpa wır kəm itımat.”*

† 10:10: Jon 1:4; 3:15-16; 5:40; 20:31 § 10:11: Sam 23:1; Aes 40:11; Esik 34; Maeka 5:2,4; Mat 2:6; Mak 6:34; 1 Pita 2:25; 5:2-4; Nol Əpən 7:17; Jon 15:13; 1 Jon 3:16 * 10:11: Hip 13:20 † 10:14-15: Mat 11:27 † 10:16: Ves 16 u, in tatıtəlig-pən e ves mın 1-5. İkın əh, noanıkulu rəha sipsip tatəgətun netəm Isrel. İesu tətəun-in ilat məmə rəhan mın. Sipsip mın itəm kotatig əh e noanıkulu əh, ilat u, netəm Isrel itəm kəsotahatətəən e İesu. Sipsip mın itəm İesu tatən məmə ilat kəsotatigən e noanıkulu u, ilat İaihluə mın. Nian in otaun-in ilat, kən ilat mın okotətəlig-in nəwian, kən ilat rafin okotuwa kol kitiəh, kən etəmim kitiəh əm, inu İesu, in otatehm wır ilat. § 10:16: Aes 56:8; Jon 11:52; Wək 10:34,35; Rom 1:16; Efes 3:6 * 10:17: Aes 53:12 † 10:18: Mat 26:53-54; Fil 2:8; Hip 5:8 † 10:21: Eks 4:11 § 10:22: Lafet əh koatol nıkkilat tatuəh nian kit aupən. Tıpilat mın kəmotafəl wır Nımə Rəha Uhgın, təpiə, kən məwır, masim. Lafet əh, in katən mın məmə lafet rəha Laet Mın, məto-inu netəmim kəmotasiəpən e lait mın tepət e rəhalat latuənu mın. * 10:24: Luk 22:67-71

²⁵ Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmә, “Io enəmən-ipinə rəkis kəm itəmat,† mətō itəmat nəsotahatətəən lak. Nəmtətin mīn u itəm iatol e nərgi rəhak Tata, ilat koatol nəfigəmən e nəghatən rəhak,‡ ²⁶ mətō itəmat nəsotahatətəən lak, mətō-inun itəmat sənəmә rəhak mīn sipsip mīn. § ²⁷ Rəhak sipsip mīn ilat koatəto nəwiak kən motitun. Io ekītun wīr ilat, kən ilat koatuarisig-in io. ²⁸ Kən io iatos-ipən nəmegəhən lilin u namnun tikә kəm ilat, ilat okol kəsotīsīmīsən nian kit ne. Kən etəmim kit ne okol təsiuw rəkisən ilat e nelmək.* ²⁹ Rəhak Tata itəm təmos-ipa ilat kəm io, in təsanən taprəkis-in natimnat rafin. Tol nəhlan, kən suah kit okol təsiuw rəkisən ilat e nelmīn.† ³⁰ Itimlau rəhak Tata, itimlau kitiah əm.”‡

³¹ Kən netəm Isrel kəmotəmik mīn kəpiel apin, məmә okotaht in lan. ³² Mətō Iesu tən-ipən kəm ilat məmә, “Io enamol rəkis nəmtətin wīr mīn tepət e niganəmtitəmat. Nəmtətin mīn əh ilat əh, rəhak Tata təmos-ipa məmә io ekol. ?Mətō nəmtətin ahrol un itəmat nakotəmә onəkotaht io ron e kəpiel apin?”

³³ Kən ilat kotəmә, “Itimat esotənən məmә ekotaht ik e kəpiel apin o nat pispis wīr mīn u ik natol. Itimat ekotəmә ekotaht ik mətō-inu nakatən rat Uhgīn. Ik etəmim əm, mətō ik nakatən məmә ik Uhgīn.”

³⁴ Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmә, “Kəməte-pən aupən, e rəhatəmat ətuatip Lou, məmә Uhgīn təmən-ipən kəm ilat məmә, ‘Itəmat uhgīn mīn.’ § ³⁵ Kən kitat kotitun məmә Naoa Rəha Uhgīn, okol təsəuhlinən. Uhgīn təmos-ipən nəghatən rəhan kəm netəmim neen. ?Tol nəhlan, okəmә Uhgīn təmatəghat-in netəm mīn u, kən mən ilat məmә uhgīn mīn, ³⁶ kən nakotəhrol motəhai io moatən məmә io iatən rat Uhgīn mətō-inu iatən məmә io Nəti Uhgīn? Io u inu, itəm Tata Uhgīn in təmələhəu-pən io məmә rəhan pīsīn əm, kən mol əpen-əpenә lak, məmә otahl-ipa io ekuwa e nətueintən. ³⁷ Okəmә esolən nəmtətin mīn itəm rəhak Tata tatol, kən sotahatətəən lak. ³⁸ Mətō okəmә iatol nəmtətin mīn u rəhak Tata tatol, kən nat əpnapin məmә itəmat nəsotahatətəən e rəhak nəghatən mīn, mətō təwīr məmә onəkotahatətə e nəmtətin mīn rəhak. Kən tol nəhlan, itəmat onəpanotitun wīr agin məmә Tata Uhgīn tətatig lak, kən iakətatig e Tata Uhgīn.”* ³⁹ Tol nəhlan, o nəghatən mīn u, ilat kəmotolkeike mīn məmә okotaskəlīm in, mətō in təmīet elat, magim.

⁴⁰ In təmeguəfīmīn-pən mīn e nəwtain nəhau Jotan, muwīn əpəh, aupən, Jon təmol baptais e netəmim ikīn. Kən mətatig ikīn əh. ⁴¹ Kən netəmim tepət kəmotuwa ron, kən moatən məmә, “Jon təməsolən nəmtətin kit ne. Mətō nəghatən mīn itəm in təmatən e suah u, ilat rafin nīpahrienən əm.”† ⁴² Kən ikīn əh, netəmim tepət kəmotahatətə e Iesu.

11

Lasaros təmīmīs

¹ Etəm Petani kit, nərgin u Lasaros, tatīmīs. Petani, in latuənu kit, ima Meri ne pian Mata.* ² Meri u, inu, uarisig otəpənau nelki Iərəmərə rəhatat e senta, kən mafəl e noanun, təmiəg.† Kən pətan u, rəhan u kaka Lasaros u tatīmīs. ³ Tol

† 10:25: Jon 8:58 ‡ 10:25: Jon 5:36; 14:11 § 10:26: Jon 6:44 * 10:28: Jon 6:39; Rom 8:35-39

† 10:29: Jon 17:2,6,24 ‡ 10:30: Dut 6:4; Jon 17:21-23 § 10:34: E Sam 82:1-2, Uhgīn təmuəh nimaa nəghatən kit məmә, netəm-iasol mīn rəha netəmim rəhan, ilat kotahmen e uhgīn mīn, meto inu in təmitəpun ilat məmә ilat okoatətul o Uhgīn, kən motakil rəhan netəmim mīn. Kəmotakil netəmim mihin, kən tol nəhlan, kən tən elat məmә, “uhgīn mīn.” Mətō kəsi, məmә ilat kəmosotakilən e suatip ətuatip, kən Uhgīn otərəkin ilat. Inu e ves u Jon 10:34, Iesu in tatos e nəghatən u kəməte aupən e Sam, kən tətəghat kəm netəm-iasol mīn roiu. * 10:38: Jon 14:10,11,20; 17:21 † 10:41: Jon 1:26-27,30,34

* 11:1: Luk 10:38-42 † 11:2: Jon 12:3

nəhlan, wini Lasaros mil kuahl-ipən nəghatən o Iesu məmә, “Etəm-iasol, ik kit u itəm nakolkeike pik, † in tatimis.”

⁴ Nian Iesu tәмәto nəghatən u, kən in tәмә, “Lasaros tatimis, mәto rəhan nimisən əh, okol tәsolən in timis agin-əh. Nimisən əh rəhan otol mәмә netәmim okotilәs-ipәр motәнwiwi Uhgın ron. Kən nimisən əh otol mәмә netәmim okotilәs-ipәр motәнwiwi Nәti Uhgın ron.”

⁵ Iesu tolkeike pik Mata ne pian, ne rəhalau kaka Lasaros. ⁶ Tol nulan, nian tatәto pap mәмә Lasaros tatimis, in tәmatig min mos nian kәiu әpəh ikin tәtatig ikin. § ⁷ Kən uarisig, tән-ipән kәм rəhan netәmim min mәмә, “Pәs kotitәlig-pән min Jutia.”

⁸ Mәto rəhan netәmim min kotән-ipән kәм in mәмә, “Tәgәtun, roiu әm huә, netәm-iasol rəha Jutia kәmotәmә okotahtimnu ik e kәpiel apın. ? Mәto ik nakән mәмә onakitәlig-pән min ikin əh?”

⁹ Kən Iesu tән-ipән kәм ilat mәмә, “Itәmat nәkotitun mәмә tuelef aua e nәrauiәgән. Okәмә etәmim tәtaliwәk e nәrauiәgән, okol tәsorinән nelkin e kәpiel kit, mәto-inu tәtәplan nat e nəhag-әhagән rəha nәtueintән.* ¹⁰ Mәto okәмә in tәtaliwәk lapın, in titun norinән nelkin e kәpiel kit, mәto-inu rəhan nəhag-әhagән tikә.” ¹¹ Iesu tinән rәkis nəghatән əh, kən in mән-ipән kәм ilat mәмә, “Kitat kit u Lasaros, in tәtapıl. Mәto io oekuwin əh-ikin mәhgaiir lan.” †

¹² Kən rəhan min netәmim kotән-ipән kәм in mәмә, “Etәм-iasol, okәмә in tәtapıl, kән rəhan nimisən otikә. ! In otәto tәwir min!” ¹³ E nəghatән u rəha Iesu, nipәtin u mәмә Lasaros tinimis rәkis. Mәto ilat nikilat tәht mәмә Lasaros in tәtapıl әm. ¹⁴ Kən Iesu tәmән-ipән wir mәмә, “Lasaros tinimis rәkis. ¹⁵ Nian nikik tatuәh itәmat, nikik tagien mәмә emәsatigән itimlau min, mәto-inu nat u, otasitu etәmat mәмә onәkotahatәtә lak. Mәto tәwir mәмә pәs kotuwın motehm in.”

¹⁶ Kən Tomas u, kәtaun-in mәмә Mil Mil, in tән-ipән kәм netәmim neen min rəha Iesu mәмә, “Tәwir, pәs kitat rafin kotuwın, mәмә kitat rafin okotimis әm kitat min.”

Iesu in nəukәti naiir-pa min e nimisән

¹⁷ Nian Iesu tәmiet-arәpән Petani, kən tәмәto mәмә kәmitәnim Lasaros, tinos nian kuwit rәkis. ¹⁸ Latuәnu u Petani, in iuәhkir әm o Jerusalem, okәмә naka suatip lan tahmen e kilomita kisil, ¹⁹ kән netәm Isrel tepәt kәmotuwa mәмә okotehm Mata ne Meri motilәs-ipәр nәtәligән rəhalau mәto-inun katuәto tәrat o rəhalau kaka tәmimis.

²⁰ Kән nian Mata tәмәto mәмә Iesu tatuwa, in tәmәtul muwin mәмә otәplan. Mәto Meri, in tәmatәpәlәh әm imә. † ²¹ Kән Mata tәmән-ipән kәм Iesu mәмә, “Etәм-iasol, okәмә ik nәmәtatig ikin-u, okol rәhak kaka tәmәsimisән. ²² Mәto io enitun əh mәмә nat naka onakәtapәh-in kәм Uhgın, kән Uhgın otәpanos-ipinә kәм ik.”

²³ Kән Iesu tән-ipән kәм in mәмә, “Rəham kaka otәpanәmegәh min.”

²⁴ Mata tәмә, “Io ekitun mәмә Lasaros otәpanәmegәh min e Namnun Nian, itәм netәmim rafin kәmotimis okotaiir-pa min.” §

† **11:3:** Jon 11: 5,36   § **11:6:** Iesu in tolkeike Meri ne Mata ne Lasaros, tol nəhlan in tәsahgin minu lan mәмә Lasaros otimis paupән, mәto-inun in otol nahatәtәn rəhalal tәskasik min nian in otol Lasaros tinәmegәh min e nimisән. Әplan-tu ves 14-15.   * **11:9:** Jon 8:12; 9:5   † **11:11:** Nimisән rəha netәm kotahatәtә e Iesu in tahmen әm mәмә kәmotapıl әlu-әlu әm mәto-inu ilat kәmos nәmegәhән lilin. Jon 3:16; 5:24; 10:28; 11:25-26; 1 Tes 4:13-18   † **11:20:** Luk 10:38-42   § **11:24:** Dan 12:2; Jon 5:28,29; 6:39,40; Wәk 24:15

²⁵ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmә, “Io u, io Nəukəti Naiir-pa Minən e Nīmīsən, kən io mīn, io Nəukəti Nəmegəhən. Etəmim itəm in otahatətə lak, nat əpnapīn məmә in təmīmīs, mətō in otəmegəh mīn. ²⁶ Kən etəmim itəm tatəmegəh kən mətahatətə lak,* in okol təsīmīs agīn-əhən nian kit ne.† ? Nəkatahatətə e nəghatən u rəhak?”

²⁷ Mata tən-ipən kəm in məmә, “Əwəh, Iərəmərə. Io enatahatətə lam, məmә ik Kristo itəm Uhgīn təmən məmә otahl-ipa. Ik Nəti Uhgīn. Ik u inun, aupən netəmim kəmoatən məmә ik onəpanuwa e nətueintən.”

Iesu təmasək

²⁸ Nian Mata tīnən rəkīs nəghatən u, kən muwīn məmә otən-ipən kəm pian Meri tuwa. Təmuwīn kən masiwən-in-pən e matəlgīn məmә, “Iəgətun‡ tinuwa rəkīs. Tolkeike məmә otəplan ik.” ²⁹ Kən nian Meri təmətō nəghatən u, təmətul uəhai əm, matuwīn məmә otəplan Iesu. ³⁰ Iesu in təsuwamən əh latuənu, in tatətul əh-ikīn Mata təmuwīn ikīn mehm. ³¹ Kən nian netəm Isrel mīn u itəm kəmoatəpələh imə ilat Meri, moatīləs-ipər rəhan nətəligən, kəmotəplan in təmətul uəhai əm matuwīn ihluə, kən ilat kotuarisig-in. Nikilat təht məmә tatuwīn e suwīt, otasək.

³² Meri təmīet-arəpən u ikīn Iesu tatətul ikīn, kən nian təməplan Iesu, in təmīsīn nulīn mən-ipən kəm in məmә, “Etəm-iasol, okəmә ik nəmətətig ikīn-u, kən okol rəhak kaka təsīmīsən.”

³³ Nian Iesu təməplan məmә pətən u ne netəmim mīn un ilat mīn koatasək, in təmətō tərət pīk, nīkīn tīfīm. ³⁴ Kən in təmətəpəh olat məmә, “?Nəmotītənīm hiə?”

Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmә, “Etəm-iasol, wa-tu məplan.”

³⁵ Iesu, nahwi nəmtīn təmaiəh.§ ³⁶ Kən netəm Isrel mīn u, ilat kotəmә, “Ei, netəmim. !In təmolkeike pīk agīn-əh suah u taprəkīs!”

³⁷ Mətō ilat neen mīn koatən məmә, “Suah əh in əh aupən, təmol-wīr iganəmtīn əpīs. ?Kən təhrol məsən-iəhauən Lasaros məmә təsīmīsən?”

Iesu təmosmegəh mīn Lasaros

³⁸ Kən Iesu təmətō mīn tərət pīk, kən in təmuwīn əpəh e suwīt. Ilat kəmotītənīm Lasaros əpəh e nīpəg kəpiel kit, kən motīləs-ipən mīn kəpiel kit mīn motahtosig-in-pən nīpəg kəpiel lan. ³⁹ Kən Iesu tən-ipən məmә, “Otahwīn rəkīs-tu kəpiel.”

Kən Mata u, wīnī Lasaros, tən-ipən kəm Iesu məmә, “Etəm-iasol, in tīnəpien rəkīs. Kəmtītənīm tīnos nian kuwīt rəkīs.”

⁴⁰ Mətō Iesu tən-ipən kəm in məmә, “?Təhrol? ?Ik nīnaluin məmә emən-ipīnə rəkīs kəm ik məmә okəmә nakahatətə lak kən onəkəplan nəsanənən asol ne nepətən əhag-əhag rəha Uhgīn?” ⁴¹ Tol nəhlan, ilat kəmotahwīn rəkīs kəpiel. Kən Iesu təmuag-pər kən məmә, “Tata, io iatən tagkiu kəm ik mətō-inu nəmətō rəkīs rəhak nəghatən. ⁴² Kən ekītun məmә e nian rafīn, natətō io. Mətō iatən nəghatən u, o netəm mīn u, itəm koatətul tītəlau-in io, məmә ilat okotahatətə məmә ik nəmahl-ipa io.”* ⁴³ Kən əmun, nian Iesu tīnən rəkīs nəghatən u, in təmaun əfəməh məmә, “!Lasaros, ətul mīet!” ⁴⁴ Kən Lasaros təmətul mīet, matəmīk mətəmīg əm nīməhan mīn u itəm kəməlis ətāin nelmīn ne nelkīn ne nīganəmtīn ne lan. Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmә, “Otīkīs rəkīs nīməhan mīn əh, pəs in taliwək.”

Netəm-iasol mīn rəha Isrel kəmotegəs-in suatip məmә okotoh Iesu

(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2;
Luk 22:1-2)

* 11:26: Jon 3:15 † 11:26: Mat 25:46 ‡ 11:28: Jon 13:13 § 11:35: Luk 19:41 * 11:42: Jon 3:17

⁴⁵ Netəm Isrel itəm kəmotuwa o Meri kən motehm natimnat min u itəm Iesu təmol, ilat tepət kəmotahatətə lan. ⁴⁶ Məto ilat min neen kəmotuwın o Farisi min, kən motən-iarəp kəm ilat rafin natimnat min itəm Iesu təmol. ⁴⁷ Kən o nat u, Farisi min u ne pris asol min ilat kəmotaskəlim nuəfiminən asol kit rəhalat, kən ilat kəmotən kəm ilat min məmə, “?Okotəhrol nulan? Suah əh tınatol nəmtətin tepət. ⁴⁸ Okəmə okotapəs əm, tatol nəhlan, kən netəmim rafin okotahatətə lan, kən netəm Rom ilat okotuwa motərəkin Nimə Rəha Uhgın ne kantri rəhatat kən motos-irəkis ilau e nelmitat.”

⁴⁹ Kən ilat kit u, nərgin u Kaeafas, in pris asol agin e nup əh. Tol nulan, in təmən məmə, “Itəmat nəkotəruru agin-əh nat u. ⁵⁰ ?Təhrol itəmat nəsotitunən? ?Itəmat nəsotitunən məmə təwir məsin otəmat məmə etəmim kitiah əm otimis o netəmim, taprəkis-in məmə kantri apiəpiə otimis?”†

⁵¹ Nian in tınən nəghatən u, in təməsən atipən e nətəligən əm rəhan. In pris asol agin e nup əh, kən in təmaupən mən-iarəp nəghatən itəm Uhgın təmosipən kəm in. Kən in təmən məmə Iesu in otimis o nosmegəhən netəm Isrel.‡

⁵² Kən məto rəhan nımisən, sənəmə o nosmegəhən netəm Isrel əm, məto o nosməgəh minən nenəti Uhgın min itəm kotan atit e nətueintən, kən mol ilat kotuwa motol kitiah əm. § ⁵³ Tol nəhlan, e nian əh, ilat kəmotegəhan-in məmə okotəkəike kegəs-in suatip kit o nohamnuən Iesu. ⁵⁴ Kən o nat u, Iesu təsaliwək-arəp minən ikin min e Jutia, in təmagim ikin-u, muwın əpəh e taon kit, nərgin u Efraim. Taon u, in iuəhkir əm o ikin taruən-aruən ikin. Kən in mətatig ikin əh, ilat rəhan min netəmim.

Netəmim kəmoatol apen-əpenə o nolən lafet rəha Nuhagego-inən

⁵⁵ Tınatuwa iuəhkir o nian rəha lafet kit rəha netəm Isrel, nərgin u, lafet rəha Nuhagego-inən.* Kən netəmim tepət kınəatiet ikin pisin pisin min minəatuwa Jerusalem məmə okotol natimnat min məmə ilat okotarətuəh† e niganəmti Uhgın, paupən un, məpanotuwın e lafet əh. ⁵⁶ Kən netəm min əh kınəategəs-in Iesu. Kən nian kəmotuəfimin e Nimə Rəha Uhgın, kınəatətapəh-ətapəh olat min məmə, “?Kəruru mə Iesu otuwa e lafet u, o kəp?”

⁵⁷ Məto e nian əh, pris asol min ne Farisi min kəmotələhəu nəghatən kit, məmə okəmə etəmim kit titun ikin Iesu tətətig ikin, in otəkəike muwa mən-iarəpən kəm ilat, pəs mopael min kotuwın motaskəlim.

12

Meri təmau nelki Iesu e senta (Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

¹ Nian sikis əh-ikin tətətig əh kəpənən e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, kən Iesu tınitəlig-pa min Petani, imə Lasaros ikin. Suah u inu, Iesu in təmol in təmegəh min. ² Kən netəmim ikin-u, kəmotol nagwənən kit rəha Iesu. Kən Mata in tos nagwənən, muwa.* Kən Lasaros min əh-ikin e nagwənən əh, ilat Iesu ne, koatəməhl-pən, moatagwən.† ³ Kən Meri təmos senta kit tatər e nuwigı nat, muwa. Senta u, kəmol e nokı nato.‡ Senta əh, nəmiəwın təwir, kən

† **11:50:** Jon 18:14 ‡ **11:51:** Kaiəfəs tolkeike məmə okohamnu Iesu məto-inu təsolkeikeən məmə netəm Rom okotərəkin kantri rəha netəm Isrel. Məto, in təmatən aupən nat kit itəm otuwa mol nıpahrienən lan, məto in təruru nat əh in tatən. Rəhan nəghatən, nıpətin tatəgəgun məmə Iesu otəkəike mımis məmə Uhgın otəsolan nalpinən kəm rəhan netəmim o rəhalat təfagə rat min. § **11:52:** Aes 49:6; Jon 10:16 * **11:55:** Eks 12:13,23,27 † **11:55:** Okotarətuəh, nıpətin un, məmə ilat okotafəl wir ilat min, məto-inu ilat kotitun məmə ilat kotamkimik e niganəmti Uhgın. * **12:2:** Luk 10:38-42 † **12:2:** Nıpahrienən məmə ilat kəsotəpələhən motagwən. Məto e nolən rəhalat e nian əh, ilat kotapıl motisin-pən nuwləmlilat e tepıl, kətagwən. ‡ **12:3:** Nato in nat kit nəmiəwın tatəpien wir, tahmen e nigpis.

nəmtin tiəkis. Kən in təmau nelki Iesu e senta u, kən mafəl e noanun. Nəmiəwi senta u, təmirəfin nīpəgnoa nimə. § ⁴ Məto etəmim kit rəha Iesu, nərgin u Jutas Iskariot, suah un uarisig otəpanegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimir min, in təməhai ron. In təmən məmə, ⁵ “?Ik nəkəruru nol-salim-in senta u, mos məni lan, kən mos-ipən kəm ian-rat min? Senta u, in tahmen e tri-hanrit tenarius.* ⁶ In təmən nəhlan, məto sənəmə in tatol nat agin e ian-rat min, məto in təmən əm, məto-inu in iakləh. In tatos kətim rəha məni rəhalat, kən nian neen, in tətakləh-in.

⁷ Məto Iesu təmə, “Əpəs-tu pətan u. Sərəkənən rəhan nətəligən. In təmatələhəu wir senta u, məmə otau nīpətik, o nian əh itəm okitənim io lan.

⁸ Ian rat min, nian rafin itəmat min ilat nəkotatig. † Məto io, okol esatigən nian rafin kitat min itəmat.”

Pris asol min kəmotegəs-in min suatip o nohamnuən Lasaros

⁹ Kən nian nīmanin netəm Jutia kəmotəto məmə Iesu tətətig latuənu Petani, kən ilat kīnoatuwa ikin. Kəsotuwa əmən məmə okotehm Iesu, məto ilat kotuwa min məmə okotəplan-tu Lasaros u təmimis, kən Iesu tol min təmegəh. ‡ ¹⁰ Kən əmun, pris asol min, kəmotegəhan-in min məmə okəkəike kohamnu min Lasaros, ¹¹ məto-inun nian netəm Isrel tepət kəmotəplan Lasaros təməmegəh min, kən ilat kəmotahatətə e Iesu, kən minotapəs rəhalat netəm-iasol min.

*Iesu təmuwa Jerusalem matol əp in məmə in kig
(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)*

¹² Kəmən lawigin, nīmanin netəmim itəm kəmoatuwa Jerusalem məmə okotol lafet rəha Nuhagego-inən, kəmotəto məmə Iesu tətəliwək minatuwa e taon. ¹³ Kən tol nəhlan, ilat kəmotiet e taon u, moatəmik nat kit tahmen e nimali nəmil § moatuwin mə okotəplan Iesu. Kən moatagət əfəməh moatən məmə,

“!Hosana!”*

!Iərəməərə Uhgīn tətətig ilau suah u itəm tatuwa e nərgin!

!Iərəməərə Uhgīn tətətig ilau Kig u rəha netəm Isrel!”†

¹⁴ Kən Iesu təməplan nəti togki kit, kən tasuə lan maliwək matuwin. Natimnat min u, Naoa Rəha Uhgīn tinəmən rəkis məmə,

¹⁵ “Netəm Saeon, ‡ itəmat sotəginən.

!Otəplan-tu! !Kig rəhatəmat tatuwa,

in titasuə e nəti togki maliwək matuwa!”§

¹⁶ E nian əh, netəmim rəha Iesu ilat kotəruru nīpəti nat u. Məto uarisig, nian Iesu tinəmegəh min e nīmīsən, kən Uhgīn tinol əp rəkis nepətən rəha Iesu, kən nīkilat təpanəht məmə aupən, kəməte rəkis nəghatən lan e Naoa Rəha Uhgīn, kənu netəmim kīnotol nəghatən min əh tinuwa minol nīpahrienən lan.

¹⁷ E nian Iesu təmaun-in Lasaros, kən Lasaros tiet e nīpəg kəpiel məmegəh min, nīmanin netəmim tepət kəmotatig ilat əh-ikin. Kən ilat əh kəmotətul-arəp minotən-iarəp natimnat min u in təmol. ¹⁸ Tol nəhlan, netəmim tepət

§ 12:3: Mak 14:3 * 12:5: Roiu, tri-hanrit tenarius tahmen e tri-hanrit-taosan vatu.” † 12:8: Dut 15:11 ‡ 12:9: Jon 11:43,44 § 12:13: Nimali nəmil u in nəmtətin rəha nəptən rəhalat ne nol winən e tikimir min rəha netəm Isrel. Okəm-naka ilat kəmoturin-urin nimali nəmil məto-inu nīkilat tatəht məmə Iesu in Kristo, kən in tinuwa məmə otəmki-rəkis ilat e nərəməərən rəha netəm Rom. * 12:13: Nəghatən u, “Hosana,” nīpətin ətuatip in “Asitu, Uhgīn, osmegəh itimat,” məto e nian rəha Iesu, nəghatən u, ilat kəmotəuhlin əm nīpətin məmə, “!Ənwiwi Uhgīn!” Ves u ilat koatən, in təmisi-pən e Sam 118:25-26. † 12:13: Jon 1:49 ‡ 12:15: Jerusalem u, kəmotəun-in min məmə Saeon, məto-inun nərgin əh rəha nītot kit itəm kəmiləkin-pər taon lan. Saeon u, in nərgi Jerusalem kit min. § 12:15: Sek 9:9

kəmotuwa məmə okotəplan Iesu, məto-inu koatəto məmə in təmol nəmtətin əh. ¹⁹ Kən Farisi mīn kīnoatən-ən kəm ilat mīn məmə, “!Otəplan-tu, okol kitat kəsotol aɡin-əhən nat kit. Roiu əh, netəmim rafin e nətuounən kīnoatuarisig-in!”

Netəm Kris neen kəmotolkeike məmə okotəplan Iesu

²⁰ Kən nian netəmim kəmotuwīn Jerusalem məmə okotəfak e nian rəha lafet u, kən netəm Kris neen mīn əh-ikin ilat min, kəmoatəfak. ²¹ Netəm Kris mīn u kəmotuwa motehm Filip. Filip in etəm Petsaeta əpəh Kalili. Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, iakotolkeike məmə ekotəplan Iesu.” ²² Kən Filip tətul muwīn mən-ipən kəm Antru, kən ilau kəmian muən-ipən kəm Iesu.

²³ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Roiu əh, Nəti Etəmim, rəhan nian tīnuwa rəkis, məmə Uhgīn otol əp rəhan nepətən əhag-əhag. ²⁴ Nīpahrienən aɡin u iatən kəm itəmat məmə, etəmim otəkəike mītənim nīkuti nat e nīsīp kən otīmīs. Okəmə təsīmīsən, kən okol təsəwīəən kən məsoeən. Məto okəmə otīmīs, kən otoe-in noan tepət, tepət.* ²⁵ Etəm nīkin tatəht pīk rəhan nəmegəhən e nətueintən u, in otəmkarəpən-in. Məto etəmim itəm nīkin təsəht pīkən nəhlan rəhan nəmegəhən e nətueintən u, in otaskəlīm wīr nəmegəhən rəhan o nəmegəhən līlīn.† ²⁶ Etəm tolkeike məmə otol wək rəhak, in otəkəike muarisig-in io,‡ kən okəmə ikin pəhrūən io ekatīg ikin, kən in mīn, in otatīg ikin-u.§ Kən etəm tatol wək rəhak, Tata Uhgīn otīsīai-in.”

Iesu təməghat-in nīmīsən rəhan

²⁷ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Roiu əh, nīkik tītəhmə pīk.* ? Oekahrol mīn-nulan? Okol esənən məmə, “Tata, ohrəkis nəhməən itəm tatuwa ron io.’ Natīmnat u inu, io emuwa ron. ²⁸ Tata, ik os-ipər atīp nərgəm.”

Kən əmun, roiu aɡin-əh, ilat kəmotəto nəwīan kit təmīsī-pən e neai tatən məmə, “Io enīləs-ipər rəkis nərgək, kən roiu əh, oekīləs-ipər mīn.”

²⁹ Kən netəmim itəm kəmotətul iuəhkīr ron kəmotəto nəwīan əh, kən ilat neen kotəmə, “!Netəmim! ?Naka u? ?Kalualuə kit, o?” Məto neen kotəmə, “Nəgelo kit əh tatəghat kəm in.”

³⁰ Məto Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Nəwīan u, təməsuwamən məmə io ekəto. Məto təmuwa məmə itəmat onəkotəto.† ³¹ Roiu əh tīnol nian itəm Uhgīn otakīl nolən rəha netəmim e nətueintən. Roiu əh, in otoh-īəhau nəsanənən rəha Setan,‡ iərəmərə rəha nətueintən u.§ ³² Nian katīləs-ipər io ilīs,* kən io oekīuw-pa netəmim rafin kotuwa ron io.”† ³³ E nəghatən u, in tīnuhapīk e nīmīsən rəhan.‡

³⁴ Kən netəmim kəmotən-ipən kəm in motən məmə, “Itimat enotəto rəkis e Lou rəhatat, məmə nian Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-īpa tuwa, in otətatīg līlīn əm, matuwīn namnun tīkə.§ ?Təhrol ik nakatən məmə netəmim okotəkəike motīləs-ipər Nəti Etəmim? ?Məto Nəti Etəmim u, in pah?”

* **12:24:** 1 Korin 15:36 † **12:25:** Mat 10:39; 16:25; Mak 8:34-38; Luk 14:26; 17:33; 2 Korin 5:14-15

‡ **12:26:** Mat 10:38; Luk 14:27 § **12:26:** Jon 14:3; 17:24 * **12:27:** Mat 26:38,39; Jon 11:33,38;

13:21 † **12:30:** Eks 19:9; Jon 11:42 ‡ **12:31:** Nat əpnapīn məmə nīmīsən rəha Iesu təmol məmə okəm-naka Setan təmol wīn, məto nīpahrienən məmə in təsol wīnən. Əplan-tu Luk 10:18; Hip 2:14-15; 1

Jon 4:4; Nol Əpən 12:8-9. § **12:31:** Mat 4:8-9; Jon 14:30; 16:11; 2 Korin 4:4; Efes 2:2, 6:12 * **12:32:**

E naoa rəha Jon, tatəghat-in nəghatən u “katīləs-ipər io ilīs” nian tepət. Kən in nīpətīn kəiu. Nian tatən

“katīləs-ipər io ilīs,” nīpətīn kit in tatəghat-in nīmīsən rəha Iesu e nig kəməluau. Kən nīpətīn kit mīn, e

nig kəməluau əh, in tatəgətun nəwīrən əsol ne nepətən əsol rəha Iesu. † **12:32:** Jon 3:14; 6:44; 8:28

‡ **12:33:** Fil 2:8-9; 1 Tim 3:16; Hip 1:3 § **12:34:** Netəmim nīkīlat tatəht ves mīn əh, təhmen e 2 Saml

7:16, Sam 72:17; 89:4,35-37; 110:1,4, Aes 9:7; Esik 37:25; Dan 7:14. Nīkīlat təsəhtən ves mīn itəm koatən

məmə Kristo in otaupən mīmīs.

³⁵ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nəhag-əhagən u, tətətig otəmat o nian təkəku əm. Kən nian nəhag-əhagən u tətətig otəmat, itəmat nəkotəkəike motaliwək lan. Okəmə kəpə, kən napinəpən otirəfin itəmat. Kən etəmim itəm tətaliwək e napinəpən, in təruru ikin in tatuwin ikin. ³⁶ Nian nəhag-əhagən u tətətig əh otəmat, itəmat nəkotəkəike motahatətə e nəhag-əhagən u məmə itəmat nakotuwa nenəti nəhag-əhagən.”*

Netəm Isrel ilat kəməsotahatətəən e Iesu

Nian Iesu təmən rəkis nəghatən u kəm ilat, kən magim mapəs ilat muwin matəhluaig. ³⁷ Nat əpnəpən məmə in tinol rəkis nəmtətin tepət e niganəmti netəm Isrel, mətə ilat kəsotahatətəən lan. ³⁸ Ien rəha Uhgın u Aesea, təmaupən matəghat-in rəhalat nolən. Kən nat u təmuwa məmə otol nəghatən rəhan tuwa mol nıpahrienən lan. In təmən məmə,

“?Iərəməərə, pah otahatətə e nəghatən rəhatimat?

?Ekoatən-iarəp, kən pah otahatətə lan?

?Kən Iərəməərə otol əp kəm pah nahgin itəm təsanən pik o nosmegəhən?”†

³⁹ Kənu ilat kotəruru nahatətəən lan mətə-inu tahmen-pən əm məmə Aesea təmən-iarəp min aupən məmə,

⁴⁰ “In təmol ilat məmə niganəmtilat otəpis.

Okəmə təsəpisən, kən ilat okotəplan nat kən motitun.

Kən in tinahtosig-in rəkis nikilat.

Okəmə təsələn, kən ilat okotenatig kən motitun nəuhlinən nətəligən rəhalat, kən motahatətə lak, ekol nəmegəhən rəhalat tuwiwi min.”‡

⁴¹ Ien rəha Uhgın, Aesea u aupən, təmən nulan mətə-inun in təməplan nepətən əhag-əhag rəha Iesu, kən tol nəhlan, in tatəghat-in. §

⁴² Kən mətə, netəm-iasol min tepət məsin, ilat min kəmotahatətə e Iesu. Mətə ilat koatəgin nən-iarəpən məmə ilat kəmotahatətə lan, mətə-inun koatəgin Farisi min məmə okotahl-iarəp ilat e nimə rəha nuəfimənən, ⁴³ mətə-inu netəm iasol min u, ilat kotolkeike pik məmə netəmim okotənwiwi ilat, taprəkis-in məmə Uhgın nikin otagien olat.

Nəghatən rəha Iesu titun nakilən nolən rəha netəmim

⁴⁴ Kən Iesu təmagət əfəməh məmə, “Etəmim itəm tətəhatətə lak, sənəmə tətəhatətə pisin əm lak, mətə tətəhatətə min e Uhgın itəm təmahl-ipa io.

⁴⁵ Kən etəmim u itəm təməplan io, sənəmə təməplan əm io. In təməplan min Uhgın u təmahl-ipa io.* ⁴⁶ Io u nəhag-əhagən.† Emuwa e nətueintən

u, məmə etəmim itəm otahatətə lak, otəsətigən e napinəpən. ⁴⁷ Etəmim itəm tatətə rəhak nəghatən, məsolən, okol esən-iarəpən rəhan nalpinən, mətə-inun eməsuwamən e nətueintən u məmə ekən-iarəp nalpinən rəha netəmim. Mətə emuwa məmə ekosmegəh ilat.‡ ⁴⁸ Mətə etəmim itəm tatəuhlin-pa məntaan kəm io, məsosən rəhak nəghatən, nat kit əh-ikin tətətig məmə in otən-iarəp rəhan nalpinən. O Nəmnun Nian, nəghatən min u rəhak, ilat okotən-iarəp nalpinən rəhan. § ⁴⁹ Tol nəhlan mətə-inu nəghatən min u, sənəmə rəhak pisin əm, mətə Tata Uhgın u təmahl-ipa io, kən in təmən məmə ekəkəike muwin mən nəhlan, kən mol nəhlan.* ⁵⁰ Kən io enəmitun rəkis məmə nəghatən min u, itəm in təmən-ipa kəm io, nəmegəhən lili tətətig lan. Kən tol nəhlan, nəghatən min u iakatən ilat, Tata Uhgın təmən-ipa kən məgətun io elat, məmə ekən mihin.”

* **12:36:** Mat 5:14; Efes 5:8-9; 1 Tes 5:5 † **12:38:** Aes 53:1; Rom 10:16 ‡ **12:40:** Aes 6:10 § **12:41:** Aes 6:1-4 * **12:45:** Jon 14:8-9 † **12:46:** Jon 1:4 ‡ **12:47:** Jon 3:17 § **12:48:** Jon 5:45 * **12:49:** Jon 14:31

13

Iesu tãmau nelki rãhan netãmim

¹ Tinuwa matoarus nian netãm Isrel kotol lafet lan, lafet rãha Nuhagego-inãn, kãn Iesu tinitun mãmã rãhan nian tinuwa rãkis mãmã otiet e nãtueintãn u, muwãn mehm Tata Uhgìn.* Nian rafin in tãmatolkeike pik rãhan netãmim u kotatig e nãtueintãn, kãn mato roiu in tatãgãtun ãsas rãhan nolkeikeãn rafin kãm ilat. ² Tinehnaipãn, Iesu ne rãhan netãmim min kãmoatagwãn, kãn Setan tinatos-ipãn-os-ipãn rãkis kãm Jutas Iskariot, nãti Saimon, mãmã in otosalim-in Iesu tuwãn e nelmi tikimír min rãhan. ³ Iesu tãmitun mãmã Tata Uhgìn tãmelãhãu-pãn rãkis natimnat rafin u e nelmin,† kãn tinitun min mãmã in tãmisi-pãn o Uhgìn, kãn in otãpanitãlig-pãn min o Uhgìn. ⁴ Tol nãhlan, in tãmãtul, kãn mapeg rãkis rãhan sot asol, kãn mãtãut-in tawil kit. ⁵ Kãn milãs pesin kit, mãtu-pãn nãhau lan, kãn ãmun mãtuoun mãtau nelki rãhan min netãmim, kãn mãtafãl e tawil, tawil u itãm in tatãtãut-in.

⁶ Tãmol mihin, muwãn e Saimon Pita, kãn Pita tãn-ipãn kãm in mãmã, “? Iãrãmãrã, tãhrol? Tãsãwirãn mãmã ik onakau nelkãk.”

⁷ Mãto Iesu tãn-ipãn kãm in mãmã, “Roiu ik nãkãruru nipãti nat u io iatol, mãto uarisig un, onãpanitun nipãtin.”

⁸ Kãn Pita tãn-ipãn kãm in mãmã, “Okol nãsauãn nelkãk nian kit ne.”

Mãto Iesu tãmã, “Okãmã ekãsauãn nelkãm, kãn okol ik nãkãsuwãmãn mol rãhak etãmim.”

⁹ Kãn Saimon Pita tãmãn-ipãn kãm in mãmã, “!Iãrãmãrã, okãmã tol nãhlan, kãn onasauãn ãm nelkãk, mãto onakau min nelmãk ne rãhk-kapã!”

¹⁰ Kãn Iesu tãn-ipãn kãm in mãmã, “!Kãp! Etãm un tinaig rãkis, in tinãruãn rãkis, tinahmen. Tãwir ãm mãmã okãsau minãn nipãtin; mãto io oekãike mau min ãm nelkin. Itãmat ninotãruãn rãkis. Mãto sãnãmã itãmat rafin agin-ãh.”‡

¹¹ Iesu tinitun rãkis mãmã ilat pah un otegãhan-in-pãn in e nelmi rãhan tikimír min. Tol nãhlan, kãn in tãn mãmã, “Sãnãmã itãmat rafin agin-ãh.”

¹² Nian Iesu tinau rãkis nelki rãhan netãmim min, kãn muwãn min e rãhan napãn, kãn muwãn min mãpãlãh e nãmeen e tepil. Kãn ãmun mãtapãh olat mãmã, “?Itãmat nãkotitun nipãti nat u emol roiu agin etãmat? ¹³ Itãmat nakotaun-in io mãmã Iãgãtun ne Iãrãmãrã, kãn tãtuatip ãm nulan, mãto-inun nipãhrienãn mãmã io u, rãhatãmat Iãgãtun ne rãhatãmat Iãrãmãrã.

¹⁴ “Mãto-inu io, io u rãhatãmat Iãrãmãrã ne io Iãgãtun rãhatãmat, kãnu io ekau nelkitãmat, kãnu itãmat min, onãkotau nelkitãmat min. § ¹⁵ Io emol mãgãtun itãmat lan, mãmã itãmat onãkotol nolãn kitiah ãm, mãmã inu, emol mihin etãmat. ¹⁶ Nipãhrienãn agin u iatãn-ipinã kãm itãmat mãmã, iolwãk kit, in tãsaprãkis-inãn rãhan etãm-iasol, kãnu iahl-ipãn in tãsaprãkis-inãn etãm titãhlãpis.* ¹⁷ Roiu ãh, itãmat nãkotitun wir natimnat min u. Kãn o nat u, okãmã nãkoatol nulan, kãn itãmat onãkotos nãwirãn o Uhgìn.†

¹⁸ “Io esãnãn itãmat rafin.‡ Io ekãtun wir itãmat min un itãm io emitãpun itãmat. § Mãto nãghatãn u rãha Naoa Rãha Uhgìn, otãkãike muwa mol nipãhrienãn lan. Nãghatãn u tatãn mãmã, ‘Etãmim u, aupãn itãmlau emat-uagwãn kãlãh e plet kitiah, mãto roiu, in tinãuhlin rãhan nãtãligãn, minatol noa kãm io.’* ¹⁹ Io iatãn-iarãp natimnat min u kãm itãmat u-roiu, nian okãsolãn ãh. Mãto nian okãtol, kãn itãmat onãkotãhatãtã lak, mãmã Io u inu.†

²⁰ Nipãhrienãn agin u iatãn-ipinã kãm itãmat mãmã, etãmim pah itãm tatos

* 13:1: Jon 16:28 † 13:3: Mat 28:18 ‡ 13:10: Jon 13:18 § 13:14: 1 Pita 5:5 * 13:16: Luk 6:40 † 13:17: Mat 7:24,25; Luk 11:28; Jem 1:25 ‡ 13:18: Jon 13:10 § 13:18: Jon 15:16

* 13:18: Sam 41:9 † 13:19: “Io u inu” - Æplan-tu futnot e Jon 4:26.

rəhak iahləpis kən nīkin tagien ron, tahmen-pən əm məmə in tatos mīn io, kən nīkin tagien ron io. Kənu etəmim itəm tatos wīr io, kən nīkin tagien ron io, tahmen-pən əm məmə in tatos wīr mīn rəhak Tata, kən nīkin tagien ron.”†

Iesu tāmən-iarəp məmə Jutas in otegəhan-in-pən in e nelmi tikimīr mīn
(Mat 26:20-25; Mak 14:17-21;
Luk 22:21-23)

²¹ Nian Iesu tīnən-iarəp rəkis nəghatən əh, kən nīkin tāməfigəm pik, kən in tāmə, “Nīpahrienən agīn u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, itəmat kit u ikīn-u, otegəhan-in-pən io e nelmi tikimīr mīn rəhak.”

²² Kən rəhan netəmim mīn kəmotətag-pən motəplan ilat mīn. Nīkīlat natəht məmə kəruru məmə in tatən pah. ²³ Kən ilat kit u itəm Iesu in tolkeike pik, § in tatəmahl* iuəhkīr əm o Iesu. ²⁴ Kən Saimon Pita, in təmasgəwīn-pən anion kəm in məmə, “Ətapəh-tu ron, məmə etəmim pah əh in tatən.”

²⁵ Kən suah əh tēmīu-īəu muwa iuəhkīr o Iesu, kən mətapəh ron məmə, “?Iərəməərə, pah un nakatən?” ²⁶ Kən Iesu tāmə, “Io ekəmkas pīret məsīn, kənu meer-pən e sup, kən mos-ipən kəm in, kənu suah u, inun.” Kən əmun, in tāməmkas pīret kit, meer-pən e sup, kən mos-ipən kəm Jutas, nəti Saimon Iskariot. ²⁷ Kən Jutas təmos pīret un. Kən Setan tīnalpin rəhan nətəligən.

Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nat u nakəmə nakol, uwīn uəhai əm mol.”†† ²⁸ Netəmim mīn un rəha Iesu itəm kotəmahl tītəlau e tepīl moatagwən, ilat kəsotītunən məmə Iesu tāmən-ipən nəghatən u kəm in o naka. ²⁹ Jutas in tītahtu kətīm rəha mənī rəhalat, kən ilat neen nīkīlat təht məmə Iesu tāmən-ipən kəm in məmə otuwīn mos-nəmtīn nagwənən neen nīgīlat o lafet, o okəm-naka tatuwīn otos-ipən mənī neen kəm ian-rat mīn. § ³⁰ Kən nian Jutas təmos rəkis pīret u, tāmətul mīet uəhai əm. Kən tīnapinəp rəkis.*

Iesu tāmən nəghatən wi kit məmə okotol

³¹ Nian Jutas tīniet rəkis, kən Iesu tāmə, “Roiu əh, Uhgīn tīnatīləs-ipər nərgī Nəti Etəmim,† kən Nəti Etəmim tīnatīləs-ipər nərgī Uhgīn. ³² Məto nian Nəti Etəmim tīnol əp rəkis nəpətən rəha Uhgīn, kən Uhgīn atip əm in otol əp mīn nəpətən rəha Nəti Etəmim. Kən in otol əm huə roiu əm.†

³³ “Nənətīk mīn, okol esatīgən tuwəh kitat mīn itəmat. Kən itəmat onəpanotegəs-in io, məto io iakatən mīn əm nəghatən kītīəh əm kəm itəmat u-roiu, itəm ematən-ipən kəm netəm-iasol mīn rəha Isrel aupən. Ematən-ipən kəm ilat məmə, †kīn əh ekatuwīn ikīn, itəmat nəkotəruru nuwīnən ikīn.”§

³⁴ “Io iatən-ipinə nəghatən wi kit kəm itəmat məmə nəkotəkəike moatol.* Itəmat nəkotəkəike motolkeike itəmat mīn.† Tahmen-pən əm məmə io emolkeike mīhin itəmat, kənu e nolən kītīəh əm, itəmat nəkotəkəike motolkeike itəmat mīn.† ³⁵ Kən okəmə nakolkeike nulan itəmat mīn, kən netəmim rafīn okotītun məmə itəmat rəhak mīn netəmim.”§

Iesu tāmən-iarəp məmə Pita otəpanən məmə in təruru Iesu

(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31;
Luk 22:31-34)

³⁶ Kən Saimon Pita tətəpəh ron məmə, “?Iərəməərə, ik onəkuwīn hiə?”

† 13:20: Mat 10:40; Jon 17:18 § 13:23: Etəmim itəm naoa u tatən, in Jon u itəm tətəpīl iuəhkīr o Iesu. In u, itəm Iesu tolkeike pik, məto in tāməte naoa u, kən məsənən nərgīn. * 13:23: E nolən rəhalat e nian əh, ilat kotəmahl nəhlan moatagwən. † 13:27: Luk 22:3 † 13:27: Setan: Əplan e tiksonari. § 13:29: Jon 12:5-6 * 13:30: Luk 22:53 † 13:31: Jon 12:23 † 13:32: Jon 17:1-5 § 13:33: Jon 7:33-34 * 13:34: Jon 15:12; 1 Jon 2:7-11; 3:11 † 13:34: Lev 19:18; 1 Tes 4:9; 1 Pita 1:22 † 13:34: Efes 5:1-2; 1 Jon 4:10-11 § 13:35: 1 Jon 3:14; 4:20

Kən Iesu tən-ipən kəm in məmә, “Ikın əh io ekatuwin ikin, ik nəkəruru nətəu-pa-mən io roiu, mətə uarisig un, onəpanuwa.”* 37 Kən Pita tətəpəh ron məmә, “?Iərəmərə, oekəsətəu-pənən ik u-roiu o naka? Io, nıkkı tagien əm məmә ekımis ron ik.” 38 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmә, “?Ik nakəmә nıkkım tagien əm məmә onakımis ron io? Nıpahrienən ađın u iatən kəm ik məmә, mənıđ otəsımnənən əh, kən ik onakən mau kısıl məmә nəkəruru io.”†

14

Iesu in Suatıp o nuwinən o Tata Uhgın

1 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmә, “Nıkkıtəmat təsahməən. İtəmat nəkotəkəıke motahatətə e Uhgın,* kən motahatətə mın lak. 2 E nımә rəha Tata rəhak, noan tepət əh-ıkın. Nəghatən u in nıpahrienən. Okəmә təsöl mihınən, okol enən-ıpınә rəkıs kəm itəmat. Roiu əh, io ekatuwin, eköl əpen-əpenә rəhatəmat.† 3 Kən mətə-inu ekuwin mol apen-pena otəmat, kən io oepanıtəlıđpa mın mos itəmat nakotuwa moatatıđ kitat mın io,‡ məmә itəmat onəkotatıđ ikin-u itəm io mın iakətatıđ ikin.§ 4 İkın əh iakatuwin ikin, itəmat nınotıtun rəkıs suatıp rəhan.”

5 Mətə Tomas tən-ipən kəm in məmә, “Iərəmərə, itımat ekotəruru ikin-un nakatuwin ikin. ?Ekotəhrol nulan motıtun suatıp tatuwin ikin əh?”

6 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmә, “Io u,* suatıp ron.† Kən io un, nəukətı nıpahrienən,‡ kənu io un, nəukətı nəmegəhən.§ Etəmım kit okol təsuwamən o rəhak Tata okəmә io ekəsosən in muwin.* 7 Okəmә nəmotıtun io, kən nəmotıtun mın rəhak Tata.† Kən tol nəhlan, tətəoun roiu, nınotıtun rəkıs in, kən mınotəplan.”

8 Kən Filip tən-ipən kəm in məmә, “Iərəmərə, awı əđətun-tu Tata Uhgın kəm itımat. Nat əm u inu, itımat ekotölkeıke.”‡

9 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmә, “Filip, io emətatıđ təfəməh kitat mın itəmat. Mətə ik nəkəruru əh io. Etəmım itəm tatəplan io, in tatəplan Tata Uhgın.§ ?Təhrol ik nakatən məmә, ‘Awi, əđətun Tata Uhgın kəm itımat?’* 10 ?Ik nəsahtətəən məmә iakatıđ e Tata Uhgın, kənu Tata Uhgın tətatıđ lak?† Nəghatən mın u iakatən kəm itəmat, sənəmә rəhak əm. Tata Uhgın u, nıan rafın, tətatıđ lak, inun in tatöl rəhan mın u wək. 11 İtəmat onəkotəıke motahatətə lak nıan io iatən məmә iakətatıđ e Tata Uhgın, kənu Tata Uhgın tətatıđ lak. Mətə okəmә kəpә, təwır məmә nakotahatətə lak o nəfıgəmən rəha nəmtətın mın itəm ematöl.‡ 12 Nıpahrienən ađın u iatən kəm itəmat məmә, etəmım itəm tətahatətə lak, in otöl nolən wək mın un itəm io ematöl.§ Əwəh, in otöl nolən wək tər təhmın mın taprəkıs-in wək mın un itəm io emöl, mətə-inun io oekatuwin o Tata Uhgın. 13 İo Nətın, kən okəmә nakoteasıə-in nat kit e nərgək, nat əpnapın okəmә nakoteasıə-in nat naka, io epanöl,* məmә wək u rəha Nətın otıləs-ıpər nərgı Tata Uhgın. 14 Kən okəmә onəkoteasıə-in nat kit ron io, e nərgək, kən io eköl.”

Iesu təmən məmә Narmın Rəha Uhgın otuwa

* 13:36: Jon 14:2 † 13:38: Jon 18:27 * 14:1: Sam 4:5 † 14:2: Hip 11:16 ‡ 14:3: 1 Tes 4:16-17; 2 Korin 5:8, Fil 1:23 § 14:3: Jon 12:26 * 14:6: Jon 6:35 † 14:6: Jon 10:9; Hip 10:20 ‡ 14:6: Jon 1:14 § 14:6: Jon 1:4 * 14:6: Wək 4:12 † 14:7: Jon 1:18; 1 Jon 2:23 ‡ 14:8: Eks 33:18 § 14:9: Aes 9:6; Jon 1:14; 12:45; 2 Korin 4:4; Fil 2:6; Kol 1:15; Hip 1:3 * 14:9: Jon 1:18; 10:30; 12:44-45; 13:20 † 14:10: Jon 14:20; 10:38; 17:21 ‡ 14:11: Jon 5:36; 10:38 § 14:12: Luk 10:17 * 14:13: Mat 7:7

15 Kæn Iesu tæmæghat æh matuwîn, matæn mæmæ, “Okæmæ itæmat nako-
tolkeike io, kænu itæmat onækotol næghatæn ræhak.† 16 Kæn io, oekeasiæ o
Tata Uhgîn mæmæ in otahl-ipa Iasitu‡ kit mîn otæmat. Kæn in otætatiḡ lilîn
itæmat min. 17 Suah un inun, in Narmîn ræha Nîpahrienæn.§ Netæmim ræha
nætueintæn u, okol kæsotosæn in e nîkilat,* mæto-inu ilat kæsotæplanæn in,
motæruru in. Mæto itæmat, nækotitun in, mæto-inun in tætatiḡ itæmat min. Kæn
in otæpanatiḡ e nîkitæmat.

18 “Nian io ekiet etæmat, okol esapæsæn itæmat nækotatiḡ pişin æm, tahmen
e suakælh. Io epanitælig-pa mîn otæmat. 19 Otæsuwæhæn, netæmim ræha
nætueintæn u ilat okæsotæplanæn io. Mæto itæmat onæpanotæplan io.† Kæn mæto-
inun io epanæmegæh, itæmat mîn onæpanotæmegæh.‡ 20 O nian ræha natimnat
mîn u, kæn itæmat onækotitun mæmæ iakætatiḡ e ræhak Tata.§ Kæn itæmat
nækotatiḡ lak, kænu io ekætatiḡ etæmat.

21 “Etæmim itæm tæmos wir næghatæn ræhak, kæn matol, etæmim u inun in
tolkeike io. Kæn etæmim itæm tolkeike io, ræhak Tata in otolkeike mîn in.* Kæn
io mîn oekolkeike in. Kæn io oekol æp io kæm in, mæmæ in otitun æsas io.”

22 Kæn Jutas u, (sænæmæ Jutas Iskariot, mæto iahunin kit), in tæmætapæh ron
mæmæ, “?Iæræmæ, ik onakahrol nulan kæn mol æp ik kæm itæmat æm, mæto
onæsol æpæn ik kæm netæmim ræha nætueintæn?”†

23 Mæto Iesu tæn-ipæn kæm in mæmæ, “Etæmim itæm tolkeike io, in otatol
næwiak, kænu ræhak Tata in otolkeike in. Kænu io ne ræhak Tata, itimlau ekueia
mætuatiḡ itimæhal min. Kæn itimlau ekioal imatimlau æh-ikîn.‡ 24 Etæmim itæm
tæsolkeikeæn io, in tæsolæn næwiak. Næghatæn mîn u itæm næmotæto ematæn,
emæsæn atipæn ilat. Mæto emos ilat o ræhak Tata itæm in tæmahl-ipa io ekuwa.§

25 “Io iatæn-iaræp næghatæn mîn u kæm itæmat nian etatiḡ æh kitat min itæmat.
26 Mæto Narmîn Ræha Uhgîn u, in Iasitu, itæm Tata Uhgîn otahl-ipa e nærgæk, in
otægætun itæmat e natimnat mîn rafin. Kæn in otatol itæmat mæmæ nîkitæmat
otatæht natimnat mîn u itæm iatæn kæm itæmat, mæsotaluinæn.*

27 “Roiu æh tinuækir mæmæ io oekapæs itæmat. Io iatælæhæu næmælinuæn
ræhak tætatiḡ otæmat.† Kænu næmælinuæn u, itæm iakatos-ipinæ, tæsaḡmenæn e
næmælinuæn itæm nætueintæn u tatos-ipinæ. Itæmat, nîkitæmat tæsaḡmææn kæn
mæsotæginæn. 28 Itæmat ninæmotæto rækis ræhak næghatæn, emæn-ipinæ kæm
itæmat mæmæ, ‘Io oepanapæs itæmat, mæto uarisig, oepanitælig-pa mîn otæmat.’
Okæmæ nakotolkeike pahrien io, kæn nîkitæmat otægien æm mæmæ nækotæplan
io iakatuwin o ræhak Tata, mæto-inu in ilis taprækis-in io. 29 Io iatæn-iaræp
rækis æm natimnat mîn u kæm itæmat u-roiu, nian ilat kæsotolæn æh, mæmæ nian
ilat kînotuwa moatol nîpahrien lan, kæn itæmat onækotahatætæ lak. 30 Roiu
æh, okol esæghatæn tæfæmæh mîn kæm itæmat, mæto-inun Setan u iæræmæ ræha
nætueintæn u,‡ in tinatuwa. In tæsosæn næsanænæn mæmæ otol win lak. 31 Mæto
io iatol ætuatiḡ æm næwia Tata Uhgîn mæmæ netæmim ræha nætueintæn okotitun
mæmæ io ekolkeike in.§

“Itæla, pæs kotætul motæḡim ikîn-u, moatuwin.”

† 14:15: Dut 11:13; Jon 13:34, 1 Jon 2:3-5,24; 5:3; 2 Jon 6 ‡ 14:16: Jon 14:26; 15:26; 16:7 § 14:17:
Jon 15:26; 16:13; 1 Jon 4:6; 5:6 * 14:17: 1 Korin 2:14 † 14:19: Jon 16:16 ‡ 14:19: Jon 6:57
§ 14:20: Jon 10:38; 17:21 * 14:21: Jon 16:27; 1 Jon 2:5 † 14:22: Wæk 10:41 ‡ 14:23: Esik
37:27-28; Sek 2:10; Efes 3:17; 1 Jon 4:12,16; Nol æpæn 21:3 § 14:24: Jon 5:19; 7:16; 8:28; 12:49-50
* 14:26: Jon 15:26; 16:7,13; 1 Jon 2:27 † 14:27: Aes 9:6-7; Luk 2:14; 24:36; Jon 16:33; Rom 5:1; Fil
4:7 ‡ 14:30: Jon 12:31 § 14:31: Jon 10:18; 12:49

15

Iesu in tahmen e nækæt nig pahrien

¹ Kæn Iesu tatæn mämä, “Io un,* io ekahmen e nokæt nig pahrien. Kæn rähak Tata in tahmen e etämim itäm tatitasilin nig u.† ² Nelmi nig min rafin itäm kəsotoeän, in tatäte rækis ilat, kæn nelmi nig min rafin u itäm koatöe, in tətäfəl wir ilat,‡ mämä ilat okotöe-in noalat tepät.§ ³ Itəmat nəkotahmen e nelmi nig u. Kæn io enafəl wir rækis itəmat e nəghatən min itäm iatən-ipinə kəm itəmat.* ⁴ Otəper-ipa lak,† kæn io oekəper-ipən etəmat. Nelmi nig otəsoeän okämä in təsəper-ipənən e nækətin. E nolən kitiah əm, itəmat okol nəmegəhən rəhatəmat təsoe-inən noan okämä nəsoəper-ipamən lak.‡

⁵ “Io u, io nokæt nig. Kæn itəmat nelmi nig min, nelmi nig min itäm koatətul-pən wir lak, moatəper-ipa. Nəmegəhən rəha etämim itäm tatəper-ipa lak kæn iatəper-ipən lan, in otöe-in noan tepät. Məto itəmat u, okämä nəsoəper-ipamən lak, okol nəsoətolən nat kit.§ ⁶ Okämä etämim təsəper-ipamən lak, in tahmen e nelmi nig kit, itäm kınərakin kæn tınapə rækis. Nelmi nig min tol nəhlan, kitun nəmikən kərakin-pən e nigəm, kuwaan ətip.* ⁷ Okämä itəmat nakotəper-ipa lak, kæn nəghatən min rähak kotəper-ipən etəmat, nat naka itəmat nakotolkeike, nəkotitun neasiə-inən. Kæn Uhgın otol kəm ik.† ⁸ Nian nəmegəhən rəhatəmat otöe-in noan tepät,‡ nat əh in tatiləs-ipər nərgi rähak Tata, kæn e nolən u, tatəgətun mämä itəmat rähak min netämim.§

⁹ “Tata Uhgın in tolkeike pik io. E nolən kitiah əm, io ekolkeike mihin itəmat. Otəper-ipən e rähak nolkeikeän. ¹⁰ Okämä itəmat nəkoatol rähak nəghatən,* kæn onəkotəper-ipa e rähak nolkeikeän, tahmen ətuatip əm mə inun io emol nəghatən min rəha Tata Uhgın, kæn iatəper-ipən e rəhan nolkeikeän. ¹¹ Io ematən-iarəp nəghatən min u kəm itəmat, mämä nikitəmat otətagien, tahmen əm mämä io nıkkik tətəgien. Kənu nikitəmat otəgien otəgien mərioah.† ¹² Itəmat nəkotəkəike moatol nəghatən u rähak. Tatən mämä itəmat onəkotolkeike itəmat min, tahmen əm mämä io ekolkeike mihin itəmat.‡ ¹³ Suah kit tikə itäm tolkeike pik in kit taprækis-in etämim un itäm tategəhan-in rəhan nəmegəhən mämä otosmegəh in min neen.§ ¹⁴ Kæn okämä itəmat nəkotol natimnat min u iatən kəm itəmat, tatəgətun mämä itəmat un, io min neen. ¹⁵ Io oesaun-in minən itəmat mämä iolwək min rähak, məto-inun etäm tatol wək, in təruru natimnat min itäm rəhan etäm-iasol tatol. Məto roiu əh, io ekaun-in itəmat, mämä io min neen, məto-inun natimnat min rafin u itäm eməto o rähak Tata, enən-iarəp rækis kəm itəmat.* ¹⁶ Itəmat nəməsoətitəpunən io, məto io emitəpun itəmat.† Kæn io emələhəu-pən itəmat mämä itəmat onəkotuwın motol wək, kæn wək rəhatəmat otöe-in noan.‡ Kæn noan un, in otətətig. Tol nəhlan, kæn okämä nakoteasiə-in natimnat min kəm Tata Uhgın e nərgək, kæn in otos-ipinə kəm itəmat. ¹⁷ Iatos-ipinə nəghatən kit kəm itəmat in tol nulan. Itəmat onəkotəike motolkeike itəmat min.”§

Netämim rəha nətueintən, ilat koatətəhau netämim rəha Iesu

¹⁸ Kæn Iesu tən-ipən mämä, “Okämä netämim rəha nətueintən u koatətəhau itəmat, nikitəmat otəkəike muwəh mämä aupən, ilat kəmotətəhau mihin io.*

* 15:1: Jon 6:35 † 15:1: Aes 5:1-7 ‡ 15:2: Hip 12:5-11 § 15:2: Mat 7:20; Kal 5:22-23; Efes 5:8-9; Fil 1:11 * 15:3: Jon 1:29; 13:10; Efes 5:26 † 15:4: Jon 6:56 ‡ 15:4: Əplan-tu futnot əpəh Jon 6:56. § 15:5: Fil 4:13 * 15:6: Mat 3:10 † 15:7: Mat 7:7 ‡ 15:8: Kal 5:22-23 § 15:8: Jon 8:31 * 15:10: Jon 14:15 † 15:11: 1 Jon 1:4 ‡ 15:12: Jon 13:34 § 15:13: Jon 10:11; Rom 5:7,8; 1 Jon 3:16 * 15:15: Jon 8:26 † 15:16: Jon 13:18 ‡ 15:16: Jon 15:5 § 15:17: Jon 15:12 * 15:18: Aes 66:5; 1 Jon 3:13

19 Okəmә itəmat netənim rəha nətueintən u, kən netənim rəha nətueintən okotolkeike itəmat, mətō-inu rəhalat u itəmat. Mətō sənəmә itəmat netənim rəha nətueintən u. Io enim itəpun rəkis itəmat, kən mos-irəkis itəmat o nətueintən. Kən o nat u inu, netənim rəha nətueintən, kotetəhau itəmat.†
 20 Nikitəmat otəkəike matəht nəghatən u emən-ipinə rəkis kəm itəmat məmә, ‘Iolwək әm kit, təsaprəkis-inən rəhan etəm-iasol.’‡ Kən mətō-inu netəm rəha nətueintən u, ilat koatol tərәt agin ron io, kən tol nəhlan, ilat okotol nolən kitih әm etəmat.§ Okəmә ilat kəmotol rəhak nəghatən, kən ilat okotol rəhatəmat nəghatən. Mətō ilat kəməsotol agin-əhən rəhak nəghatən min. 21 Ilat okotol natimnat min nulan etəmat, mətō-inun itəmat rəhak min netənim.* Ilat okotol nəhlan, mətō-inu ilat kotəruru Uhgın itəm təmah-IPA io.†

22 “Emuwa kən məghat kəm ilat. Tol nəhlan e noa nəghatən u, ilat kəmotəplan әsas rəhalat nolən rat min. Mətō kəmoatəuhlin məntalat ron io moatəpəs rəhak nəghatən. Kən roiu, kol kəsotənən məmә rəhalat nolən rat tikə.‡§ 23 Etənim itəm tetəhau io, in tetəhau min rəhak Tata. 24 Emuwa mol wək min u e niganəmtilat itəm kol etəm pisin kit təməsolən. Tol nəhlan, ilat kəmotitun məmә pah u io. Kən nat əpnəpin kəmotitun io, mətō koatetəhau io, kən tol nəhlan məmә koatetəhau min rəhak Tata. Kən roiu, kol kəsotənən məmә rəhalat nolən rat tikə.* 25 Mətō natimnat min əh otəkəike mol nəhlan, kən mol məmә nəghatən u otuwa pahrien itəm netəm aupən kəmotəte rəkis e naoa rəha Lou. Rəhalat u Lou tatən məmә, ‘Io esolən nat kit elat, mətō ilat kotetəhau agin-əh io, moatol timəht kəm io.’†

26 “Mətō nian Iasitu otuwa, in otatən-iarəp io. Narmin rəha Nipahrienən u, tatisi-pən o Tata Uhgın.‡ Io ekahl-IPA in tuwa otəmat. 27 Kənu itəmat min, onəkotəkəike motən-iarəp io,§ mətō-inu itəmat noatatig kitat min io e nətəounən e wək rəhak muwa mətəarus-pa u-roiu.

16

1 “Io enatən-iarəp natimnat min u kəm itəmat məmә rəhatəmat nahatətəən otəseiuaiuən. 2 Ilat okəpanotəhg-iarəp itəmat e nimә min rəha nuəfimninən rəhalat;* kən nipahrienən agin, nian əh-ikin tatuwa itəm netəm okotohamnu itəmat, kən nikilat təht məmә ilat koatol wək wir kit rəha Uhgın.† 3 Ilat okotol natimnat min u, mətō-inun ilat kotəruru Tata Uhgın, kən motəruru min io.‡ 4 Mətō io ekaupən matən-iarəp natimnat min u kəm itəmat. Kən nian ilat kinotətuoun minatol etəmat, kən nikitəmat otuəh məmә io enəmən rəkis natimnat min u kəm itəmat.”

Wək min itəm Narmin Rəha Uhgın otəpanol

Kən Iesu təghat əh matuwın, matən məmә, “Io eməsən-iarəpən natimnat min u kəm itəmat aupən, mətō-inu emətatig kitat min itəmat. 5 Mətō roiu ekitəlig-pən min o rəhak Tata itəm təmah-IPA io, mətō itəmat kit təsətapəhən ron io məmә, ‘?Ik onəkuwın hiə?’ 6 Mətō roiu, tol nulan məmә emən natimnat min u kəm itəmat, kən nikitəmat təmahmә. 7 Mətō io iatən pahrien kəm

† 15:19: Jon 13:16; 17:14 ‡ 15:20: Jon 13:16 § 15:20: 2 Tim 3:12 * 15:21: Aes 66:5; Mat 5:10-12; 10:22; Luk 6:22-23; Wək 5:41; 1 Pita 4:14; Nol Əpən 2:3 † 15:21: Jon 16:1-3 ‡ 15:22: Jon 9:41; Rom 1:20; 2:1; Luk 11:31-32 § 15:22: Iesu tinuwa kən mol əp rəhalat nolən rat, kən mol suatip o nikisən ilat e təfagə rat. Mətō netənim rəha nətueintən kotetəhau məmә Iesu tatol əp nolən rat rəhalat. Tol nəhlan, ilat kotapəs in kən moatitəpun napinəpən maprəkis-in nəhag-əhagən (3:19-21; 9:39-41). * 15:24: Jon 5:36; Mat 11:20-24 † 15:25: Sam 35:19; 69:4 ‡ 15:26: Jon 14:26 § 15:27: Luk 24:48; Jon 21:24; 1 Jon 1:2; 4:14 * 16:2: Jon 9:22; 12:42 † 16:2: Wək 26:9-10 ‡ 16:3: Jon 15:21; 1 Jon 3:1

itəmat məmə, otəwir pik otəmat məmə io ekagim tənin itəmat. Məto-inu okəmə esagim təninən itəmat, kən Iasitu§ okol təsuwamən matig itəmat min. Məto okəmə io ekagim, muwin, kən io ekahl-ipa in tuwa mətatig otəmat.*
⁸ Kən nian in otuwa, kən otəgətun netəmim rəha nətueintən məmə ilat iol təfagə rat, kən nətəligən rəhalat təsahmenən o nolən itəm tətuatip e niganəmti Uhgın, kən nətəligən rəhalat təsahmenən o nakilən nolən rəha netəmim.
⁹ Narmın u otəgətun ilat məmə ilat iol təfagə rat, † məto-inu kəsotahatətəən lak.
¹⁰ Narmın u otəgətun kəm ilat məmə nətəligən rəhalat in təsahmenən o rəhalat nətuatipən e niganəmti Uhgın, ‡ məto-inu io ekitəlig-pən min o rəhak Tata, kən itəmat onəsotəhmən io. ¹¹ Narmın u otəgətun kəm ilat məmə nətəligən rəhalat in təsahmenən o nakilən nolən rəha netəmim, məto-inu Uhgın in tinakil rəkis iərəməərə rəha nətueintən u, Setan.§

¹² “Io iatos natimnat tepət min əh-ikin məmə epanən kəm itəmat. Məto roiu əh, okol nəsotos rafinən ilat. Ilat kotiəkis pik əh otəmat.* ¹³ Məto nian Narmın rəha Nipahrienən otuwa, † in otit itəmat, tol mə itəmat nəkotitun nipahrienən rafin. In okol təsən atipən rəhan əm nəghatən. In otən-iarəpən əm natimnat min u itəm in tatəto e Tata Uhgın. Kən in otən-iarəpinə min kəm itəmat natimnat min u itəm nian kit okəpanotuwa. ¹⁴ In otəto nəghatən pahrien ron io kən matən-iarəp kəm itəmat. E nolən u, in otiləs-ipər io. ¹⁵ Natimnat min rafin rəha Tata Uhgın, in rəhak. ‡ Tol nəhlan, kən io ekatən məmə, Narmın u, in otəto nəghatən pahrien ron io kən matol əp nipətın kəm itəmat.”

Otəsuwəhən okotəplan min Iesu

¹⁶ Kən Iesu tən-ipən məmə, “Otəsuwəhən onəsotəplanən io, məto uarisig un, təsuwəhən, kən onəpanotəplan min io.”§

¹⁷ Kən netəmim min neen rəhan, ilat koatətapəh-ətapəh kəm ilat min məmə, “?Nəghatən u, nipətın naka? In tatən kəm itat məmə, ‘Otəsuwəhən onəsotəplanən io, məto uarisig, otəsuwəhən, nəpanotəplan min io.’ Kən in tən məmə, ‘Məto-inu io iakatuwin o Tata Uhgın.’ ¹⁸ ?Nəghatən u, ‘otəsuwəhən’ nipətın naka? Kitat kotəruru nəghatən min əh in tatən.”

¹⁹ Kən Iesu tinitun rəkis məmə ilat kətolkeike məmə okotətapəh-in nat kit ron, kən in tən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro? Io emən məmə, ‘Otəsuwəhən itəmat nəsotəplanən io. Məto uarisig, təsuwəhən onəpanotəplan min io.’ ?Kən roiu nakotətapəh otəmat min o nipəti nəghatən u? ²⁰ Nipahrienən agın u iatən kəm itəmat məmə, itəmat nikitəmat otahmə, itəmat onəkotasək pik,* məto nətueintən, nikin otagian. Itəmat onəkotəto tərət pik agın, məto nahməən rəhatəmat otəuhlin-pa e nagianən. † ²¹ Nian okəmə tinuəhkır məmə pətan kit otemək, kən in tatəto tərət, məto-inun tinol nian rəhan məmə otəto nahməən e nipətın. Məto uarisig, okəmə nətin tinaiir rəkis, kən in nikin təsəht minən nahməən əh. In nikin tətagian pik məto-inu nətin tinaiir-pa e nətueintən. ²² E nolən kitiah əm, roiu əh itəmat nakotəto tərət. Məto uarisig, kənu io ekəplan min itəmat. Kənu nikitəmat otagian otagian, okol etəmim kit təsol minən itəmat nikitəmat tahmə min. ²³ O nian əh, itəmat onəsotətapəh-in minən nat kit ron io. Nipahrienən agın u iatən kəm itəmat məmə, okəmə itəmat nakotətapəh-in nat kit o Tata Uhgın e nərgək, kən in otos-ipinə kəm itəmat. ‡ ²⁴ Mətoarus-pa u-roiu, itəmat nəsotətapəh-inən əh nat kit ron e

§ 16:7: Jon 14:16 * 16:7: Jon 7:39 † 16:9: Jon 15:22 ‡ 16:10: Aes 64:5; Mat 5:20; Rom 1:17; 3:21,22; 10:3; Fil 3:6-9; Taet 3:5; 1 Pita 3:18 § 16:11: Jon 12:31 * 16:12: Mak 4:33 † 16:13: Jon 14:17 ‡ 16:15: Jon 17:10 § 16:16: Jon 14:18 * 16:20: Mak 16:10 † 16:20: Jon 20:20 ‡ 16:23: Mat 7:7

nərgək. Otətapəh-in e nərgək, kən onəkotos, məmə nikitəmat otagien otagien marioah.”§

Iesu t̄inol win rəkis e natimnat m̄in rəha nətueintən

²⁵ Kən Iesu tatəghat əh matuw̄in matən məmə, “Io ematuəh nimaa nəghatən e natimnat m̄in u, matən kəm itəmat.* Məto nian əh-ikin tatuwa, itəm io ekəsuaəh m̄inən nimaa nəghatən lan, məto oekəghat-in rəhak Tata kəm itəmat e nolən kit itəm itəmat onəkotitun w̄ir in. ²⁶ E nian əh, itəmat onəkoteasiə-in natimnat kəm rəhak Tata e nərgək, məto io esənən məmə io ekuw̄in e nərgitəmat measiə-in natimnat ron† ²⁷ məto-inu Tata Uhḡin, in əmun tolkeike p̄ik itəmat. In tolkeike itəmat məto-inu itəmat nakotolkeike io, kən itəmat nəmotahatətə məmə io emisi-pən lan. ²⁸ Io emisi-pən o Tata Uhḡin, muwa e nətueintən u. Kənu roiu otəsuwəhən kən ekiet m̄in e nətueintən u, mitəl̄ig-pən m̄in o Tata Uhḡin.”

²⁹ Kən netəmim rəhan m̄in koatən məmə, “!In un! !Roiu əh ik nəsuəh m̄inən nimaa nəghatən! Ik nakatən ətuatip əm kəm itəmat. ³⁰ Roiu əh enotitun məmə okəmə suah kit təsətapəh-inən əh nat kit ron ik, məto ik nəkitun nuhalp̄inən nəghatən m̄in rafin itəm kəsətapəhinən əh. O nat u, tol kən itəmat ekotitun məmə ik nəmisi-pən o Uhḡin.”

³¹ Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “?N̄ipahrienən, itəmat nakotahatətə lak u-roiu?‡ ³² Itəmat otətəl̄ig-in-tu, nian əh-ikin tatuwa, n̄ipahrienən məmə nian əh t̄iniet-arəpa rəkis, itəm netəmim okotitəp itəmat rafin, nakotaiu atit, motuw̄in imatəmat m̄in ikin, motapəs io, io p̄isin əm.§ Məto okol io esan p̄isin əmən, məto-inu nian rafin rəhak Tata tətatig itimlau min.* ³³ Io enəmən-iarəp rəkis natimnat m̄in u kəm itəmat, məmə rəhatəmat nətəl̄igən oteiuaiu məto-inu nəkotatig lak.† E nətueintən u, nahməən otepət otəmat,‡ məto sotəginən, motətul məha-məha,§ məto-inu io enol win rəkis e nəsanənən rəha nətueintən.”*

17

Iesu təməfak atip ron

¹ Nian Iesu təməghat rəkis, kən mətəg-pər ilis e neai, kən matəfak matən məmə, “Tata, rəhak nian t̄inuwa rəkis. Io iakolkeike məmə ik onakiləs-ipər nərgi Nətim, məmə in m̄in otəpaniləs-ipər nərgəm,* ² məto-inu ik nəmos-ipən nəsanənən ne nepətən kəm in, məmə in otərəməərə e netəmim rafin,† kən mitun m̄in nos-ipənən nəmegəhən lilin kəm ilat m̄in u, itəm ik nəmos-ipən ilat m̄in kəm in.‡ ³ Kən nəmegəhən lilin u, n̄ipət̄in u məmə netəmim okotitun ik, itəm ik əm un ik Uhḡin pahrien,§ kən motitun m̄in Iesu Kristo u, ik nəmahl-ipa.* ⁴ Io ematiləs-ipər nərgəm e nətueintən u,† kən enol rafin rəkis wək itəm ik nəmos-ipa kəm io məmə iakol.‡ ⁵ Tata, roiu əh, t̄inol nian rəham məmə onakos io ekimnə mətətig kilau min ik. Ləs-ipər io mos-ipa nepətən əhag-əhag kəm io,

§ 16:24: Jon 15:7-8 * 16:25: Mat 13:34; Mak 4:33,34; Jon 10:6 † 16:26: Kitat kotitun nuw̄inən o Uhḡin e nəfakən, tahmen əm e nisualkələh koatuw̄in o rəhalat tata m̄in itəm kotalkeike ilat. Iesu in tatəfak o nat kitish əm, inun, məmə Uhḡin otəplan kitat məmə kotətuatip e niganəmtin (Rom 8:34, Hip 7:24-25; 1 Jon 2:1-2). Kən tol nəhlan, kitat kotitun nuw̄inən measiə-in natimnat o Uhḡin. ‡ 16:31: Jon 4:23 § 16:32: Sek 13:7; Mat 26:56; Mak 14:27 * 16:32: Jon 8:29 † 16:33: Jon 14:27 ‡ 16:33: Jon 15:18-21 § 16:33: Mak 13:9 * 16:33: Rom 8:37; 1 Jon 4:4; 5:4; Nol Əpən 2:7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7 * 17:1: Jon 12:23; 13:31,32 † 17:2: Dan 7:14; Mat 28:18; 1 Korin 15:27-28 ‡ 17:2: 17:24; Jon 6:37,39 § 17:3: Jon 17:25,26 * 17:3: Fil 3:8 † 17:4: Jon 13:31 ‡ 17:4: Jon 19:30

tahmen əm mə inun, emos aupən kilau min ik e nian nətueintən u təmatikə əh. §

Iesu təməfak o rəhan mīn

⁶ “Netəm mīn u itəm ik nəmos-irəkis ilat o nətueintən mos-ipa ilat kəm io, io ematol əp nərgəm kəm ilat, məmə ilat okotitun ik.* Aupən, ilat rəham mīn netəmim, məto roiu ik nəmələhəu-pən ilat e nelmək, məmə ilat rəhak mīn netəmim. Ilat kəmoatətəu-pən rəham nəghatən, ⁷ kən roiu əh, ilat kotitun məmə, natimnat mīn u itəm ik nəmos-ipa kəm io, ilat koatisi-pən əm ron ik. ⁸ Ilat kotitun natimnat mīn u, məto-inu ik nīnəmən-ipa rəkis nəghatən kəm io, kən io emən-ipən kəm ilat, kən ilat koatos e nīkilat. Kən ilat motitun məmə nīpahrienən aɡin məmə io emisi-pinə ron ik, kən moatahatətə lak məmə ik nəməhl-ipa io.

⁹ “Io iatəfak olat mīn u. Io esəfakən o netəmim rəha nətueintən, iatəfak əm o netəm mīn u itəm ik nəmos-ipa ilat kəm io, məto-inun ilat u rəham mīn. ¹⁰ Netəm mīn u iatos, ilat rafin rəham, kənu ilat rafin u itəm ik natos, ilat rəhak. † Kən netəm mīn u, ik nəmol ilat məmə nəmegəhən rəhalat tatiləs-ipər nərgək. ¹¹ Roiu əh iakatuwa ron ik, kən otəsuwəhən io esatigən u e nətueintən u. Məto netəm mīn u, ilat okotatig əh e nətueintən u. Tata, ik nakətuatip aɡin. Awi, nakaskəlīm netəm mīn u kotatig wir e nəsanənən rəha nərgəm u itəm ik nəmos-ipa kəm io, məmə ilat okotatig kitiəh əm, tahmen məmə inu, kilau min ik kitiəh. ‡ ¹² Nian io emətatig itimat mīn ilat, kən ematipal wir § olat, e nəsanənən rəha nərgəm əm itəm ik nəmos-ipa kəm io. Io ematehm wir ilat, esaiiroauinən kit.* Kitiəh əm u itəm təməluə, inun itəm Uhgīn otəkəike mərəkin, † kənu nat əh otol nəhlan, məmə otol nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgīn otuwa mol nīpahrienən.

¹³ “Roiu əh, iatuwa ron ik, məto iatən nəghatən mīn u nian etatig əh e nətueintən, məmə ilat mīn, nīkilat otagiən otagiən, tahmen əm məmə io nīkik tətagiən. ¹⁴ Io emən-iarəp rəham nəghatən mīn kəm ilat. Kən tol nəhlan, netəmim rəha nətueintən u, kəsotolkeikeən ilat, koatətəhau ilat, ‡ məto-inun ilat sənəmə netəmim rəha nətueintən, § tahmen əm məmə io sənəmə etəmim rəha nətueintən. ¹⁵ Io esətapəhən ron ik məmə onakos-irəkis ilat e nətueintən u. Məto ekolkeike məmə ik onakahtosiɡ-in etəm rat u, Setan, məmə in otəsuwamən mərəkin ilat. Ik onakipal wir* olat. † ¹⁶ Io, sənəmə etəmim rəha nətueintən u. Kən tol nəhlan, ilat mīn sənəmə netəmim rəha nətueintən. ¹⁷ Rəham nəghatən in nīpahrienən rafin. Onəkol rəham nəghatən məmə in otol wək e nəmegəhən rəhalat məmə ilat netəmim pahrien rəham motasim motətuatip. ‡ ¹⁸ Ik nəməhl-ipa io, ekuwa e nətueintən u, § kən e nolən kitiəh əm, io enatahl-iarəp mīn ilat, kotuwīn e nətueintən.* ¹⁹ Kən io iatos-ipinə atip io məmə iakatasim o nolən nalpəkauən rəham, † məmə ekasitu e netəm mīn u, məmə ilat mīn okotasim motətuatip, kən ilat netəmim pahrien rəham. ‡

Iesu təməfak o netəm okəpanotahatətə lan

§ 17:5: Jon 1:1-2; 8:58; 16:28; Fil 2:6-11 * 17:6: Jon 1:18 † 17:10: Jon 16:15 ‡ 17:11: Jon 17:21-23; Sam 133:1; Jon 10:30 § 17:12: “Ematipal wir,” nīpətīn u, ematehm wir məmə nat kit təsərəkinən, mol protektem elat. * 17:12: Jon 6:39 † 17:12: Inu Jutas. Jon 6:70,71 ‡ 17:14: Jon 8:23; 15:19 § 17:14: 1 Pita 2:11 * 17:15: “Onakipal wir,” nīpətīn u, otehm wir məmə nat kit təsərəkinən, mol protektem elat. † 17:15: Mat 24:24; Jon 8:44; 1 Pita 5:8 ‡ 17:17: Lev 11:44-45; Jon 15:3; 1 Pita 1:16 § 17:18: Jon 3:17 * 17:18: Jon 20:21; Mat 28:18-20 † 17:19: Mak 14:24; Luk 22:19; Jon 6:51; 1 Kor 11:24; Dut 15:19,21; Taetas 2:14; Hip 9:14 ‡ 17:19: Hip 10:10

20 “Io esəfakən əm o netəm mɪn u, məto iatəfak mɪn o netəm mɪn u itəm okəpanotahatətə lak e nəghatən rəha netəm mɪn u. 21 Tata, io iatəfak olat, məmə ilat rafin okotuwa kitiəh əm, tahmen-pən əm məmə inun kilau kitiəh əm, kən iakətətig-pɪnə lam, kən ik nəkətətig lak. Iatəfak məmə ilat okotuwa kitiəh əm kitat mɪn ik, məmə netəmim rəha nətueintən okotahatətə məmə ik nəməhl-ipa io. § 22 Ik nɪnəmos-ipa rəkis nepətən* kəm io, kən io iatawte-in kələh nepətən rəhak kəm ilat, məmə ilat okotuwa kitiəh əm tahmen əm məmə kilau kətioal kitiəh. † 23 Iakətətig e nɪkɪlat, kən ik nəkətətig lak. Tol nəhlan, iatəfak məmə, ilat okotuwa kitiəh əm e natɪmnat mɪn rafin məmə netəm mɪn u rəha nətueintən, ilat okotəplan motitun məmə ik nəməhl-ipa io, kən məmə ik nəmolkeike rəham netəmim ‡ tahmen əm məmə inu, ik nəmolkeike mihin io.

24 “Tata, ik nəmos-ipa ilat u e nelmək məmə ilat rəhak mɪn, kən io ekolkeike məmə ilat okotitun nuwamən ikɪn-u itəm io mɪn ekuwɪn ikɪn, § məmə ilat okotəplan nepətən əhag-əhag rəhak* itəm io ekatos. Nepətən əhag-əhag u, ik nəmos-ipa kəm io, məto-inu ik nəmolkeike io aupən agɪn nian nətueintən u təmatikə əh. †

25 “Tata, ik nakətətip agɪn. ‡ Netəmim rəha nətueintən u, ilat kotəruru ik, § məto io ekɪtun ik. Kən netəm mɪn u rəhak mɪn, ilat kotitun məmə ik nəməhl-ipa io. 26 Io emol əp ik kəm ilat, məmə ilat okotitun wɪr ik,* kənu io, oiakatəkəike matol əp ik nəhlan, məmə nolkeikeən rəham otɪnɪp wɪr nɪkɪlat, † kən məmə io atɪp oiakətətig e nɪkɪlat. Nolkeikeən u iakatəghat-in, in nolkeikeən rəham, tahmen mə inu ik nakolkeike mihin io.” ‡

18

Tikimɪr mɪn rəha Iesu kəmotuwa motaskəlɪm in
(Mat 26:7-56; Mak 14:43-50;
Luk 21:47-53)

1 Nian Iesu təmaupən məfak, kəmotiet e taon u, kən moteguəfɪmɪn-pən entənɪpən-pən e noanapinat kit, nərgɪn un, Ketron. Kən ikɪn əh, kəmahwɪnu kit ikɪn. Kən Iesu ne rəhan netəmim mɪn kəmotuwɪn e nɪki nɪg mɪn əh.

2 Kən Jutas u, etəm u uarisig in otəpanegəhan-in Iesu kəm rəhan tikimɪr mɪn, in tɪnɪtun rəkis ikɪn əh, məto-inu nian neen, Iesu ne rəhan mɪn netəmim ilat koatuəfɪmɪn ilat mɪn ikɪn.* 3 Kən pris asol mɪn ne Farisi mɪn kəmotahl-ɪpən mɔpael mɪn itəm koatətul o Nɪmə Rəha Uhgɪn kotuwa motehm Jutas. Kən Jutas təmit netəm mɪn əh ilat mɔpael mɪn neen rəha netəm Rom, mit ilat motuwɪn e nɪki nɪg olif əh. Ilat koatəmɪk noanisɪə, ne lait mɪn, ne natɪmnat rəha nəluagɪnən. †

4 Iesu tɪnəmɪtun rəkis məmə natɪmnat mɪn u, in otuwa tol nulan, məto in təmalɪwək muwɪn olat, kən mətapəh olat məmə, “?Itəmat noategəs-in pah un?”

§ 17:21: Jon 3:17 * 17:22: Jon 1:14 † 17:22: Jon 14:20 ‡ 17:23: Jon 16:27 § 17:24: Jon 12:26 * 17:24: Netəm koatəfak koatehm nepətən rəha Iesu məsɪn əm roiu, (Jon 1:14, 2 Kor 3:18). Məto kitat kotitun məmə okəmə otitəlig-pa, kitat okotahmen lan, məto-inu e nian əh, okotəplan əsas rəhan nepətən əhag-əhag e nɪganəmtɪtat (1 Jon 3:2). Nepətən əhag-əhag rəha Iesu itəm rəhan netəmim mɪn ilat okotəplan; inu, rəhan nepətən məmə in Uhgɪn, nepətən əhag-əhag əh itəm in təmos aupən nətueintən təpanatig. † 17:24: Jon 1:1-3; 1:14; 1 Pita 1:20 ‡ 17:25: Sam 119:137; Rom 3:26 § 17:25: Jon 15:21; 16:3 * 17:26: Jon 17:6 † 17:26: E ves u, nɪpətɪn kəiu. Kitiəh, Iesu tatəfak məmə Tata Uhgɪn otolkeike rəhan mɪn netəmim, tahmen əm məmə in tatolkeike Iesu. Məto in tatəfak mɪn məmə rəhan netəmim mɪn okotolkeike ilat mɪn tahmen əm məmə Tata Uhgɪn in tatolkeike Iesu. ‡ 17:26: Jon 15:9; Rom 5:5 * 18:2: Luk 21:37; 22:39 † 18:3: Wək 1:16

⁵ Ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Etəm Nasaret kit, nərgin u Iesu.” Kən in tən-ipən kəm ilat məmə, “Io u inu.” † § (Kən Jutas, suah u itəm təmegəhan-in-pən Iesu e nelmilat, in tatətul ilat min.) ⁶ Kən nian Iesu təmən məmə, “Io u inu,” ilat kəmotani məntaalat motitəlig, moteiuaiu motorin ilat e nisip.*

⁷ Kən Iesu tatig mətapəh min olat məmə, “?Itəmat nakotegəs-in pah un?” Kən ilat kotəmə, “Etəm Nasaret kit, nərgin u Iesu.”

⁸ Kən Iesu tən-ipən məmə, “Enən-ipinə rəkis kəm itəmat məmə, ‘Io u inu.’ † ‡ Okəmə itəmat nakoategəs-in io, kən təwir məmə nakotapəs netəmim min u, koatuwin latuənu.” ⁹ In təmən nəhlan məmə nəghatən u itəm in tənəmən rəkis in otol nīpahrienən. Nəghatən u təmən məmə, “Tata, netəm min u itəm nəmələhəu-pən ilat e nelmək, okol esaiiroauinən kit.” §

¹⁰ Saimon Pita təmatiləs rəhan kit nisa rəha nəluaginən. Kən əmun, in təmiuw-iarəp rəhan nisa, mətə rəkis matelgi slef kit rəha pris asol agin, matəlgin matip. Nərgi suah un, Malkas.

¹¹ Məto Iesu tən-ipən kəm Pita məmə, “Aii-pən rəham nisa u e rəhan sipa. Ik onəkəike mitun məmə nahməən u rəhak,* itəm Tata Uhgın in təmos-ipa kəm io, kən io ekəike mətəlig-in əm, mol.” †

Ilat kəmotiləs Iesu motuwın tətul aupən e niganəmti Anas

(Mat 26:57-58; Mak 14:53-54; Luk 22:54)

¹² Kən mopael min rəha netəm Rom ne etəm-iasol rəhalat, ne mopael min rəha netəm Isrel, kəmotaskəlim Iesu, kən motəlis ətain nelmin. ¹³ Kən kəmotaupən motiləs in motuwın tətul e niganəmti Anas. Anas un, in etəmaa Kaeafas. Kaeafas un, in pris asol agin e nup əh. ‡ ¹⁴ Kən Kaeafas u inu, in aupən təmən kəm netəm-iasol rəha netəm Isrel məmə təwir pīk məmə etəmim kitiah əm otimis o netəmim, taprəkis-in məmə netəmim rafin okotimis. §

Pita təmən məmə in təruru Iesu

(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Kən Saimon Pita ne etəmim kit min rəha Iesu, ilau kəmiauarisig-in Iesu. Etəmim u kit min rəha Iesu, pris asol agin in titun wir. Tol nəhlan, in təmətəupən Iesu, mian əpəh imə e iat rəha nimə rəha pris asol agin un. ¹⁶ Məto Pita in təmatətul əm e ket. Kən etəmim kit min u rəha Iesu, itəm pris asol agin titun wir, in təmiet muwa ihluə, kən mən-ipən kəm pətan u itəm tatətul o ket. Kən in təmit Pita mian imə. ¹⁷ Kən əmun, pətan un itəm tatətul o ket, təməplan Pita kən tətapəh ron məmə, “?Ei, ik min un etəmim rəha suah əh?”

Məto Pita təmə, “Kəpə, sənəmə io rəhan etəmim.”

† **18:5:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. § **18:5:** Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8 * **18:6:** Nol Əpən 1:17 † **18:8:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. ‡ **18:8:** Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8 § **18:9:** Jon 6:39; 10:28; 17:12 * **18:11:** Nian Iesu təmə, “Ik onəkəike mitun məmə nahməən u rəhak,” nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “?Oesənīm-pənən e panikin u itəm rəhak Tata otos-ipa kəm io?” E nəghatən Kris, “oekənīm e panikin” in nimaa nəghatən, nīpətin u, məmə Iesu tategəhan-in məmə in otos nahməən u itəm otuwa ron nian Uhgın otol nalpənən kəm in o nolən rat min rəha netəmim rafin. † **18:11:** Mat 20:22 ‡ **18:13:** E nian rəha Oltesteman, katos-ipər pris asol agin min kotətul mətoarus nian ilat okoatimis. Məto e nian Jon təmətə naoa u lan, netəm Rom kəmotəuhlin nətəligən əh, motol məmə etəm tatol pris asol agin, okəike katiləs-ipər nitain, məmə suah kit in otəsərəməəən nian təfəməh. E nup 6 AD, netəm Rom kəmos-ipər Anas məmə in otuwa pris asol agin, kənu e nup 15 AD, kəmotiləs-iahau in e rəhan wək, kən motiləs-ipər Kaiəfəs məmə tatos nəməen. Məto Anas in tatos əh nəməməəən e nətəligən rəha netəm Isrel, kən netəm Isrel koatən əh məmə in pris asol agin. § **18:14:** Jon 11:49-51

¹⁸ Kən e nian əh, in nian rəha nətəpən, kən iolwək mīn rəha pris asol aḡin, ne mopaēl mīn, ilat kəmotasiēpən e noanəmkilip e niḡəm, kən moatətul titəlau in, moatəto. Kən Pita mīn, in təmuwīn motətul, moatəto niḡəm.

*Pris asol aḡin təməḡhat
kəm Iesu
(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64;
Luk 22:66-71)*

¹⁹ Kən pris asol aḡin tatətapəh-in natimnat mīn o Iesu. Tatətapəh o netənim mīn rəhan ne nəḡhatən mīn rəhan itəm təmatən matəḡətun ilat lan.*

²⁰ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Io ematən rəhak nəḡhatən mīn e niḡanəmti netənim. Nian rafin, iatəḡətun netənim lan, əpəh e nimə mīn rəha nuəfimīnən, kən əpəh e Nimə Rəha Uḡin, itəm netəm Isrel koatəpələh ikin nian rafin. Io esəhluaig-inən rəhak nəḡhatən mīn. ²¹ ?Təhrol nakətapəh-in nulan kəm io? Təwir mə nakuwīn mətəpəh o netəm kəmoatəto rəhak nəḡhatən mīn. Təwir nakuwīn mətəpəh o nəḡhatən mīn un emən-ipən kəm ilat. Ilat kotitun wir natimnat mīn u itəm ematən.”

²² Nian Iesu təmatən nəḡhatən əh, kən mopaēl kit itəm in tatətul e Nimə Rəha Uḡin, in tatətul əh-ikin, təmem nikapin, kən məmə, “?Nakatən nulan e pris asol aḡin o naka?”

²³ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Okəmə emən nəḡhatən neen itəm təsətuatipən, təwir məmə onakən-iarəp. ?Məto okəmə rəhak nəḡhatən mīn kotətuatip əm, təhrol nakatem io?”

²⁴ Kən əmun Anas tahl-ipən Iesu tuwīn o pris asol aḡin u Kaeafas. Kən tatəmik mətmətig əm nol itəm kəməlis lan.

*Pita tīnən mīn məmə
tərru Iesu
(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72;
Luk 22:58-62)*

²⁵ Kən Saimon Pita tətul əh matəto niḡəm. Kən koatətapəh ron məmə, “?Ei, ik mīn un, ik etənim rəha suah əh?” Məto Pita təmə, “Kəpə, sənəmə io rəhan etənim.”

²⁶ Kən əmun, iolwək kit rəha pris asol aḡin, in noanol kit rəha suah u Pita təmətatip matəḡin aupən, in təmən məmə, “?Nikik təht məmə eməplan ik itəmat mīn əpəh e niki nahwīnuən, o kəpə?”

²⁷ Məto Pita təmə, “Kəpə. Sənəmə io.”

Kən roiu aḡin-əh mīn, mənig kit timnən.†

*Iesu in təmətul aupən e niḡanəmti Pailat
(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5;
Luk 23:1-5)*

²⁸ Kən laulaḡin aḡin-əh, kəmotiləs Iesu motiet e nimə rəha Kaeafas, mo-tuwīn e nimə rəha Pailat. Pailat in etəm Rom, məto in tatos nərəməərəən asol Isrel. Netəm Isrel koatos nətuakəmən kit rəhalat, ilat kəsotuwīnən e nimə rəha etəm ik pişin kit. Okəmə okotuwīn imə, kən ilat koatən məmə ilat kotəmkimik e niḡanəmti Uḡin, kən ilat okol kəsotunən nagwənən rəha lafet rəha Nuhəḡeḡo-inən.‡ ²⁹ O nətuakəmən u rəhalat, tol kən Pailat in təmiet e rəhan nimə, muwa ihluə mə otəplan ilat. Kən in təmətapəh məmə, “?Niḡəḡnəmti naka un itəmat noatehm-pən e suah u?”

* **18:19:** Nat ənpapin məmə Kaiəfəs in pris asol aḡin e nup əh (ves 13), məto Anas in tatos əh nepətən rəha pris asol aḡin kit, məto-inu in pris asol aḡin aupən ikin. Kən ves u tatəḡhat-in Anas. (Jon 18:24; Luk 3:2; Wək 4:5-6). † **18:27:** Jon 13:38 ‡ **18:28:** Jon 11:55

³⁰ Kæn ilat kæmotæn-ipæn kæm in mæmæ, “Okæmæ suah u in tæsætghlæn lou, okol esotilæsæn in motuwa kæm ik.”

³¹ Kæn Pailat tæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Tæwîr mæmæ itæmat onækotilæs in motuwîn, kæn itæmat motakil, tætæu-pæn lou min ræhatæmat.”

Mæto ilat kotæn-ipæn kæm in mæmæ, “Mæto netæm Rom æm ilat kotegæhan-in mæmæ kitun nohamnuæn etæmim.” ³² Iesu tæmatæn aupæn mæmæ in otimis næhlan, § kæn natimnat min u kæmol mæmæ næghatæn min u ræhan okotuwa motol nîpahrienæn.

³³ Kæn æmun Pailat tuwîn min imæ, kæn maun-in Iesu tuwa mætul aupæn-in nîganæmtin, kæn tætapæh ron mæmæ, “?Tæhrol? ?Ik kig ræha netæm Isrel?”*

³⁴ Kæn Iesu tæn-ipæn kæm in mæmæ, “?Ik atip æm nakatætapæh nulan, o ik nakatætapæh mæto-inu netæmim koatæn-ipinæ io kæm ik?”

³⁵ Kæn Pailat tæn-ipæn mæmæ, “?Tæhrol? ?Ik nîkim tæht mæ io etæm Isrel kit? Netæmim imam ikin æm ne pris asol min ræham, ilat kæmotegæhan-in-pa ik e nelmæk. ?Ik næmol nat naka?”

³⁶ Kæn Iesu tæmæ, “Io, esolæn kig ræha nætueintæn u. Okæmæ io kig kit tahmen e kig min ræha nætueintæn u, kæn ræhak netæmim min okotæmou, motoh netæm min un itæm kotolkeike mæmæ okotos-ipæn io e nelmi netæm-iasol ræha netæm Isrel. Mæto io sænæmæ kig kit ræha nætueintæn u.”†

³⁷ Kæn Pailat tætapæh ron mæmæ, “?Mæto nîpahrienæn mæmæ ik kig kit?”

Kæn Iesu tæmæ, “Ik næmæn mæmæ io kig kit. Io emaiir-pa e nætueintæn u o nat kitiah æm, mæmæ ekatætul-aræp matæn-iaræp nîpahrienæn. ‡ Kæn etæmim itæm nîkin tagien mæmæ otætæu-pæn nîpahrienæn, kæn in tatætæg-in ræhak næghatæn.”§

³⁸ Mæto Pailat tæn-ipæn kæm in mæmæ, “?Naka un, nîpahrienæn?”

Pailat tæmakil mæmæ Iesu in tæike mîmîs

(Mat 27:15-31; Mak 15:6-20;

Luk 23:13-25)

Kæn Pailat tæmîet min muwîn mehm netæm-iasol min ræha netæm Isrel, mæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Io esæplanæn nolæn rat kit ne e suah u, itæm tatæn mæmæ suah u tæmærkîn lou.* ³⁹ Meto e nolæn ræhatæmat, e nian ræha lafet ræha Nuhagego-inæn, nian rafin iatikis suah kit mahl-iaræpæn e kalapus. ?Kæn tæhrol? ?Itæmat nakotolkeike mæmæ io ekegæhan-in kæn mîkis kig ræha netæm Isrel?”

⁴⁰ Kæn ilat kotagæt æfæmæh motæn mæmæ, “!Kæpæ! !Itæmat ekotapæs suah un, ekototolkeike Parapas!” Parapas un, in iaklæh kit, kæn in tæmatæluagin matohamnu itæm mæmæ otæhg-iaræp kapman ræha Rom.†

19

¹ Kæn Pailat tæmos-ipæn Iesu e nelmi ræhan mopael min, kæn ilat kæmotalis-
alis.* ² Kæn kæmotæmik nol itæm tol nihlæn-nihlæn, motol hat lan, tahmen e
hat ræha kig, kæn motæfauin-pæn e ræhn-kapæ. Kæn motuwîn-in-pæn kot æfæmæh
kit kæm in, tol nægui-naris lan, tahmen e kot ræha kig. ³ Kæn ilat motuwa ron,
moatol milæh lan, kæn moatæn mæmæ, “Ik u inu, kig ræha netæm Isrel. Itæmat
ekotos-ipæn nisaiiæn kæm ik.” Kæn ilat moatem-pæn æm nîkapin.

⁴ Kæn Pailat tiet min muwîn ihluæ, kæn matæn-ipæn kæm netæmim mæmæ, “Ei,
netæmim. Io ekahl-iaræp min suah u tuwa ihluæ, mæmæ itæmat onækotæplan-tu

§ **18:32:** Iesu tæmæn mæmæ in otimis e nig kæmæluau (Mat 20:19; 26:2; Jon 3:14; 8:28; 12:32-33). Kæn netæm Rom, ilat koatohamnu netæm koatol næratæn, moatætu-pær ilat e nig kæluau. Mæto netæm Rom kæmotegæhan-inæn mæmæ netæm Isrel, ilat kotol mihin. * **18:33:** Mat 2:2; Luk 23:2-3 † **18:36:** Luk

17:21; Jon 6:51 ‡ **18:37:** Jon 3:32 § **18:37:** Jon 8:47 * **18:38:** Luk 23:4 † **18:40:** Wæk 3:14

* **19:1:** Aes 50:6; 53:5

məmə io esehmən nolən rat lan ne.” ⁵ Kən Iesu tāmiet mīn muwa ihluə. In tatəfauin hat u itəm kəmōl e nol itəm tol nihlən-nihlən, tahmen e hat rəha kig, kən matuwīn e kot əfəməh tol nəgui-naris, tahmen e kot rəha kig, kən Pailat tən-ipən kəm ilat məmə, “!Netəmim! !Otəplan-tu! !Suah u inu!”

⁶ Məto nian pris asol mīn ne mopael mīn itəm koatehm Nimə Rəha Uhgīn kəmotəplan, ilat kəmotagət əfəməh moatən məmə, “!Okəht-ipən e nig kəməluau! !Okəht-ipən e nig kəməluau!”†

Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəla, itəmat pīsīn əm, otīlās motuwīn, motəht-ipən in e nig kəməluau. Məto io esəplanən nolən rat kit ne lan.”

⁷ Məto ilat kotəmə, “Rəhatimat kit əh-ikīn lou tatən məmə in otəkəike mīmīs, məto-inu in tatən məmə in Nəti Uhgīn.”‡ ⁸ Kən nian Pailat təməto nəghatən u, in təməgīn pik təhmīn mīn. ⁹ Kən in təmatig muwīn mīn imə, mətapəh o Iesu məmə, “?Ik etəm hiə?”§

Məto Iesu təsuhalpīnən rəhan nəghatən. ¹⁰ Kən Pailat tən-ipən kəm in məmə, “?Təhrol nəsən-ipamən kəm io? ?Ik nəsitunən məmə io iatos nəsanənən məmə ekahl-iarəp ik, kən matos mīn nəsanənən məmə okəht-ipən ik e nig kəməluau?”

¹¹ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Okəmə Uhgīn təməsōlən nat u, okol ik onəsos agīn-əhən nəsanənən məmə onakakil io.* Tol nəhlan, nolən rat rəha suah un itəm təmos-ipīnə io e nelməm, in tərat maprəkīs-in rəham.”†

¹² Kən tətououn e nian əh, Pailat təmolkeike məmə otīkīs Iesu. Məto netəm-iasol mīn rəha netəm Isrel koatagət əfəməh moatən məmə, “Okəmə nakīkīs suah u mahl-iarəp, kən ik sənəmə etəmim rəha Sisa. Etəmim u itəm tatən məmə in kig, in tikīmīr rəha Sisa.”

¹³ Kən nian Pailat təməto nəghatən u, kən təmit Iesu muwa mīn ihluə. Kən in təmuwīn e ikīn kit, nərgīn un, Lou Kəpiel Epīn-Epīn, e nəghatən Isrel, in Kapata,‡ kən matəpələh-pər jea rəha nakīlən. ¹⁴ Tīnuəkīr mītgar tətul e tina, e nian ətuatīp rəha nol əpen-əpenən o nolən lafet rəha Nuhagego-inən.

Kən Pailat tən-ipən kəm netəm Isrel məmə, “!Ei netəm mīn əpə! !Otəplan-tu! !Suah u in kig rəhatəmat!”§

¹⁵ Məto ilat kəmotagət əfəməh, motən məmə, “!Ohamnu! !Ohamnu! !Əht-ipən e nig kəməluau!”

Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Itəmat nakotolkeike mə io ekəht-ipən kig rəhatəmat e nig kəməluau?” Məto pris asol mīn kotəmə, “!Sisa əm un, in rəhatimat kig!”

¹⁶ Kən Pailat təmegəhan-in-pən Iesu tuwīn e nelmīlat, məmə mopael mīn rəha Rom okotuwīn motəht-ipən e nig kəməluau.

Mopael mīn kəmotətu-pər Iesu e nig kəməluau
(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32;
Luk 23:26-43)

Kən ilat kəmotīlās Iesu motuwīn. ¹⁷ In tatīlās nig kəməluau rəhan,* matiet matuwīn ikīn kit mīn, nərgīn un, Kolkota e nəghatən rəha netəm Isrel. Nīpətīn u, “Louipīl-uipīl.” ¹⁸ Kən ikīn əh, kəmotəht-ipən Iesu e nig kəməluau. Kən

† 19:6: Wək 3:13 ‡ 19:7: Lev 24:16; Mat 26:63-66; Jon 5:18; 10:33 § 19:9: Pailat təmətapəh nəhlan o nītunən məmə okəmə naka Iesu in uhgīn əkəku kit, o okəm-naka nīkīn tatəht məmə Iesu in etəm e nəptən pīsīn kit kən etəm pīsīn kit in otakil nolən rəhan (Luk 23:6-7). Iesu tīnuhalpīn rəkīs rəhan nəghatən, məto Pailat təməsənən nīpahriənən lan (Jon 18:36-38a; Aes 53:7). * 19:11: Rom 13:1 † 19:11: Jon 18:30; Wək 3:13 ‡ 19:13: Kapata in ikīn kit kəməlīn kəpiel itəm tepīn-epīn mīn ikīn, kol tahmen əm e sīmen itəm kəməhləkīn. § 19:14: Jon 19:19,21-22 * 19:17: Luk 14:27

kəmotatig motəht-ipən mīn etəmim kəiu, kit e nīkalīn matip, kit e nīkalīn mol, kən Iesu in tatəkul ilugīn elau.

¹⁹ Kən Pailat təmən kəte rəkis nəghatən kit, kīlās kan kəht-ipən e rəhn-kapə nig kəməluau. Nəghatən u tatən məmə, IESU, ETƏM NASARET, KIG RƏHA NETƏM ISREL.† ²⁰ Kən netəm Isrel tepət, ilat kotafin nəghatən u, mətə-inu ikīn əh kəmotəht-ipən Iesu ikīn, in iuəhkīr əm o taon.‡ Kən nəghatən u, kəməte rəkis e nəghatən rəha netəm Isrel, ne nəghatən rəha netəm Rom, ne nəghatən rəha netəm Kris. ²¹ Kən pris asol mīn rəha netəm Isrel, kəmotuwīn motən-ipən kəm Pailat məmə, “Onəkəsətəən məmə, ‘Kig rəha netəm Isrel.’ Təwīr mə onakəte ilə məmə, ‘Suah u in tatən məmə in kig rəha netəm Isrel.’”§

²² Mətə Pailat təmə, “Nat itəm eməte, eməte.”

Mopael mīn kəmotoor natimnat rəha Iesu

²³ Kən nian mopael mīn kəmotəht-ipən rəkis Iesu e nig kəməluau, kən motəmīk rəhan natimnat, kən kəmotoor ilat nəmtīn kuwit, mətə-inun mopael mīn ilat kuwit. Mətə kot əfəməh rəhan, etəmim itəm in təmol nīməhan, in təmisilpīn-ilpīnən nīməhan lan, in təmol apīəpīə əm nīməhan əh. ²⁴ Kən mopael mīn u kīnotən-ən kəm ilat mīn məmə, “Ei, təsəwīrən məmə okotearəsin nat u. Təwīr məmə okotatipīn əm tais ron. Kən etəm tatol win lan, in titol rəhan u kot.” Nat u tēmīet məmə otol nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgīn tuwa mol nīpahriənən, u təmən məmə, “Ilat kəmotəmki-rəkis rəhak natimnat. Ilat kəmotoor elat mīn. Kən ilat kəmotatipīn tais məmə otəgətun məmə pah otos natimnat mīn əh.”* Kən tol nəhlan, mopael mīn kəmotol mihīn pahriən.†

Iesu ne rəhan Mama

²⁵ Kən iuəhkīr əm o nig kəməluau rəha Iesu, nīpītan kuwit kəmoatətul əh-ikīn. Mama rəha Iesu, ne pia rəhan mama, ne Meri kit mīn, pətan rəha Klopas, kən iahunin kit mīn Meri pətan Maktala.‡ ²⁶ Kən nian Iesu təməplan rəhan mama ne suah un itəm in tolkeike pik§ katuətul e nīkalīn, kən tən-ipən kəm rəhan mama məmə, “!Pətan, nətīm un!”

²⁷ Kən mən-ipən kəm suah u məmə, “Ik rəham u mama.” Kən tətūoun e nian əh, suah u tēmīt pətan un mīan iman ikīn, kən in təmatehm wīr in, tahmen e rəhan mama ətuatip.

Iesu tīnimis

(Mat 27:45-56; Mak 14:33-41; Luk 23:44-49)

²⁸ Kən uarisig lan, Iesu tēmītun məmə wək mīn itəm in təmuwa məmə otol, tīnol namnun rəkis.* Kən o nolən nəghatən mīn e Naoa Rəha Uhgīn tuwa mol nīpahriənən lan, in təmən məmə, “Enoaoa.”†

²⁹ Kən pesīn əkəku kit əh-ikīn tatəpələh, kəmiuw-pən wain lan u tagīn. Kən ilat kəmotiləs nat kit tame-ame tahmen e katən, kən moteer-pən e wain un, kən motatu-pən e nelmi nig katən mə hisop, kən motiləs-ipər tuwīn iuəhkīr o nohli Iesu, məmə otirīm. ³⁰ Kən nian in təmənīm wain u məsīn, kən məmə, “!Natimnat rafīn tīnol namnun!”‡

Kən təmətəg-īəhau, megəhan-in-pən rəhan namegən tiet, kən mīmīs.

Suah kit təmaru nīkalī Iesu

† 19:19: Jon 19:14,21 ‡ 19:20: Hip 13:12 § 19:21: Jon 19:14 * 19:24: Sam 22:18 † 19:24: Jon 19:28,36,37 ‡ 19:25: Luk 8:2; Jon 20:1,18 § 19:26: Jon tatən atip əm in məmə, “suah un itəm in tolkeike pik” (Jon 13:23). * 19:28: Jon 17:4 † 19:28: Sam 69:21; Jon 19:29 ‡ 19:30: Luk 12:50; Jon 4:34; 17:4

³¹ Nian əh rəha nol əpen-əpenəən, məto-inu okən lawigin un, nian rəha Sapat. (Kən Sapat u, in Sapat keike kit.)[§] Kən netəm-iasol rəha netəm Isrel kəsotolkeikeən məmə nıpəti suah miləhal əh okətəhaləkul e nig kəməluau mətoarus-pən nian əh. Kən o nat əh, ilat kəmotuwın motətapəh o Pailat məmə otahl-ipa rəhan mın netəmim, kotuwın, motətgəhl nelkiləhal, pəs iləhal kəhalimis uəhai əm. Kənu ilat kotiləs-irəkis nıpətıləhal. ³² Kən mopael mın kəmotaupən motətgəhl nelki suah mil un kəiu itəm kəmotəht-ipən ilau e nig kəməluau iləhal Iesu.

³³ Məto nian kəmotuwa o Iesu, motəplan məmə in tınımis rəkis. Kən əmun, ilat kəsotətgəhlən nelkın. ³⁴ Kən mopael kit təmaru əm nıkalın e rəhan nıro,* kən roiu aɡın-əh, nıta ne nəhau kəmuaiəh ahmen-ahmen əm, mətuatite e nıpətin.† ³⁵ (Kən suah kit əh-ikın tatətul,‡ in təmehm natımnat mın u e nıɡanəmtın. Kən nəghatən mın rəha suah u, in tətuatıp, kən in tıtun məmə in tatən pahrien. Kən in tatən-iarəp məmə itəmat mın onəkotıtun motahatətə lan.) ³⁶ Natımnat mın u kəmotuwa məmə okotol nəghatən e Naoa Rəha Uhgın tuwa mol nıpahrienən lan,[§] u tatən məmə, “Okol nıkilikilin kit təsıtəɡıtən.”* ³⁷ Kən nəghatən kit mın e Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Ilat okotəplan suah u itəm kəmotaru.”†

Josep ne Nikotimas, ilau kəmiatənım Iesu

³⁸ Kən uarisig e natımnat mın u, etəm Aramatia kit, nərgın u, Josep. Josep u, in etəmim kit rəha Iesu, məto tatəhluaig-in nat u, məto-inun tatəgin netəm-iasol rəha netəm Isrel.‡ In təmuwın məplan Pailat, kən tətəpəh ron məmə otegəhan-in pəs tıləs-irəkis nıpəti Iesu. Kən əmun, Pailat təmegəhan-in, kən in təmuwın mıləs-irəkis. ³⁹ Kən Nikotimas, u aupən in təmuwın məplan Iesu lapın,[§] in təmuwın ilau Josep. In tatıtol kətım kit, təmərıoah e nat pıen-pıen mın u mır ne alos. Kətım u təfigəm tahmen e tate kilo.

⁴⁰ Kən ilau kəmialəs-irəkis nıpəti Iesu, mualpın e nıməhan wır kit, nərgın u linen. Kən ilau kəmıoal-pən mır ne alos e nıməhan u, tahmen ətuatıp əm mə inun netəm Isrel kotalpın mihın nıpəti etəmim, moatıtənım. ⁴¹ Kən ikın əh kəməht-ipən Iesu ikın e nig kəməluau, kəmahwınu ikın, kən e ikın əh, nıpəɡ kəpiel kit əh-ikın, itəm katıtənım itəm ikın. Kən ikın əh, kəsıtənım-pənən əh suah kit ikın. ⁴² Kən ilau kəmuələhəu-pən nıpəti Iesu e nıpəɡ kəpiel u, məto-inu nian əh in nian rəha netəm Isrel koatol əpen-əpenə lan o Sapat,* kən nıpəɡ kəpiel itəm katıtənım itəm ikın, in iuəhkır əm.

20

Iesu tınəmegəh mın

(*Mat 28:1-10; Mak 16:1-8;*

Luk 24:1-12)

¹ E Sante, laulaugin aɡın, tıtəpınəp-əpınəp əh, Meri u pətan Maktala,* təmuwın e nıpəɡ kəpiel, kən məplan məmə kəpiel əsol itəm kəməhtosıg-in nıpəɡ kəpiel lan, in kəmahwın rəkis. ² Tol nəhlan, kən in təmaıu mıtəlig muwın

[§] **19:31:** Sapat u, in Sapat keike kit, məto-inu təmuwa ətuatıp e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

* **19:34:** Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 † **19:34:** 1 Jon 5:6-8 ‡ **19:35:** Aposol Jon itəm təməte naoa u, in tatəghat-in atıp əm in e ves 35 (Jon 19:26; 21:24). § **19:36:** Jon 19: 24,28,37 * **19:36:** Iesu in tahmen e Nəti Sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən kən nıtan otosmegəh netəmim rəha Uhgın. (Jon 1:29; 1 Kor 5:7; 1 Pita 1:19). Tahmen məmə kəməsətgəhlən nıkilikili nenəti sipsip mın itəm katoh e lafet rəha Nuhagego-inən (Eks 12:46; Nam 9:12), e nolən kitiəh əm, nıkilikili Iesu kit, təməsıtəɡıtən. Sam 34:20.

† **19:37:** Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 ‡ **19:38:** Jon 7:13 § **19:39:** Jon 3:1-2; 7:50 * **19:42:** Əplan-tu futnot e 19:31. * **20:1:** Luk 8:2; Jon 19:25

o Saimon Pita ne etəmim u kit mīn rəha Iesu, u Iesu tolkeike pīk, kən mən-ipən kəm ilau məmə, “Ilat kəmotiləs-irəkis nīpəti Iərəmərə əpəh e nīpəg kəpiel. Kən ekotəruru məmə kəmotələhəu hiə nīpətin.”

³ Kən Pita ne etəmim kit mīn u rəha Iesu, kəmiaiet mətian məmə okuəplan nīpəg əh. ⁴ Kəmuaiu əsanən mian, məto suah u kit in təmaiu maupən maprəkis-in Pita, maupən muwīn əpəh nīpəg u ikīn. ⁵ Kən in təməməhl-əməhl mətag-pən əpəh imə, kən məplan nīməhan wīr u linen tatəməhl, məto in təməsuwīnən imə. ⁶ Kən Saimon Pita in təmiet-arəpa mīn, kən megupən uəhai əm imə e nīpəg kəpiel u, kən təməplan nīməhan u koatəməhl, ⁷ kən məplan mīn nīməhan u kəmotəlpin rəhn-kapə Iesu lan aupən. Nīməhan u, in təməməhl-pənən ilat nīməhan mīn un neen, məto in kəmaiu-aiu wīr kələhəu pīsīn. ⁸ Etəmim u rəha Iesu itəm təmaupən, in mīn təmuwīn imə e nīpəg kəpiel, kən in təməplan natīmnat mīn u, kən in təmatahatətə məmə Iesu tīnəmegəh mīn. ⁹ (Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə Iesu otəkəike məmegəh mīn e nīmīsən, məto ilat kəsotitun wīrən əh nəghatən əh.)†

Meri u pətan Maktala in təməplan Iesu

(Mak 16:9-11)

¹⁰ Kən etəmim mil un rəha Iesu kəmiatəlig mətian iməlau ikīn, ¹¹ məto Meri in tatətul iuəhkīr e nīpəg kəpiel u mətasək. Kən nian in təmətasək əh, kən məməhl-əməhl mətuag-pən əpəh e nīpəg. ¹² Kən əmun təməplan nagelo kəiu əpəh imə. Natīmnat rəhalau in tərūən tərūən. Ila katuəpələh u ikīn-u kəmələhəu-pən Iesu ikīn. Kitiəh tatəpələh e nəme rəhn-kapə, kən kitiəh e nəme nelkīn.

¹³ Kən ilau kəmuətapəh ron məmə, “Pətan. ?Ik natasək o naka?” Kən in təmən-ipən kəm ilau məmə, “Ilat kəmotiləs-irəkis nīpəti Iərəmərə rəhak, kən ekəruru məmə kəmotələhəu-pən hiə.”

¹⁴ Nian in tīnən rəkis nəghatən u, kən meirair, kən təməplan Iesu tatətul əm u ikīn-un, məto in təruru məmə Iesu. ¹⁵ Kən Iesu təmətapəh ron məmə, “Pətan. ?Nakətasək o naka? ?Ik nategəs-in pah?” Məto pətan u, nīkin təht məmə okəmə naka suah u itəm tatitəsīlin nahwīnuən, kən in təmən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, okəmə ik nəmīləs-irəkis nīpətin, kən mələhəu-pən əh kit, awi, ən-ipa-tu kəm io, pəs io ekuwīn mīləs.”

¹⁶ Kən Iesu tən-ipən məmə, “Meri.” Kən Meri təmeirair, mətag-pən məplan, kən məmə, “!Raponi!” (Inu nəghatən rəha netəm Isrel u, nīpətin təmə, “Rəhak Iəgətin.”)

¹⁷ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Saskəlimən io, məto-inu io esuwīnən əh əpəh ilis o rəhak Tata. Məto ik, uwīn, mehm piak mīn kən mən-ipən kəm ilat məmə io enatitəlig-pən ilis o rəhak Tata, kən in mīn rəhatəmat Tata. In Uhgīn rəhak, kən in Uhgīn mīn rəhatəmat.”

¹⁸ Kən Meri Maktala təmuwīn məplan netəmim mīn rəha Iesu, kən tən-ipən kəm ilat məmə, “!Suah mīn əpə! !Io eməplan Iərəmərə!” Kən in təmən-iarəp nəghatən mīn itəm Iesu in təmən-ipən kəm in.

Netəmim mīn rəha Iesu kəmotəplan Iesu

(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18;

Luk 24:36-49)

¹⁹ E Santei ehnaipən, netəmim mīn rəha Iesu kəmotərgəfīmīn ilat mīn əpəh e nīmə kit, kən motahtosig e toa motol lok lan, məto-inu ilat koatəgin netəm-iasol rəha netəm Isrel. Kən əmun, Iesu təmuwa mətul ilugin elat, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Pəs nəməlinuən tətətig otəmat.”‡ ²⁰ Kən in təmurapik

† 20:9: Sam 16:10; Aes 53:11; Luk 24:25-27,46; Jon 2:22; Wək 2:24-28 ‡ 20:19: Jon 20:21,26; Jon 14:27; 16:33

nelmin kən mol-pən nīkalin kəm ilat, kən nīkilat təmagien pik mətō-inu kīnotəplan Iəramərə.Š

²¹ Kən Iesu tən-ipən min kəm ilat məmā, “Pəs nəməlinuən tətətig otəmat.* Tol mə rəhak Tata təmahl-ipa io,† e nolən kitiah əm io etahl-ipən itəmat nakoatuwin e nətueintən.”‡ ²² Kən nian in tinən rəkis nəghatən u, kən in təmeħag-pən elat, kən məmā, “Itəmat, otos Narmīn Rəha Uħgin.Š ²³ Okəmā nəkotaluin nolən rat rəha etəmim, kən Uħgin min in otafəl rəkis nolən rat rəhan. Mətō okəmā itəmat nəsotaluinən nolən rat rəha etəmim, kən Uħgin otəsaluinən kən məsafəl rəkisən.”*

Iesu ne Tomas

²⁴ Kən etəm tuelef u kit rəha Iesu, nərgin u Tomas, u kətaun-in məmā, Mil Mil, in təmīkə e nian Iesu təmīet-arəpa olat. ²⁵ Kən in min neen, ilat kəmotən-ipən kəm in məmā, “!Ei, emotəplan rəhatat Iəramərə!”

Mətō Tomas təmən-ipən kəm ilat məmā, “Okəmā ekəplan nəme nil e nelmin mil, kənu ekek e noanelmik, kənu meapən e nəme nīro e nīkalin, kənu panahatətə lan. Mətō okəmā esəplanən, okol esahatətəən lan.”†

²⁶ Kən tinos wik kitiah rəkis, netəmim min rəha Iesu koatəpələh min əpəh imā, e nimə kitiah əm, kən motahtosiġ e toa, motol lok. Kən Tomas əh-ikīn ilat min. Nat əpnəpīn kəmol lok e toa, mətō Iesu tatig muwa min mətul ilugin elat mən-ipən məmā, “Pəs nəməlinuən tətətig otəmat.”‡ ²⁷ Kən mən-ipən kəm Tomas məmā, “Əplan-tu nelmək. Wa mek e noanelməm. Kən məġ-ətuatip-in nelməm kən meapən e nəme nīro u e nīkalik. Səmik mətmətigən rəham nahatətəən rəun, mətō ik onəkəike mətahatətə lak.”Š

²⁸ Kən Tomas tən-ipən kəm in məmā, “Ik rəhak Iəramərə, kən ik rəhak Uħgin.”*

²⁹ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmā, “Ik nəmahatətə lak, mətō-inu nəməplan io.† Mətō netəm min un kəsotəplanən io, kən ilat kotahatətə lak, ilat okotos nəwīrən pahrien, nīkilat tagien pahrien.”‡

Naoa u, kəmāte məmā netəmim okotahatətə e Iesu

³⁰ Iesu təmol nəmtətin min tepət e nīganəmti rəhan netəmim, itəm kəsəte rəkisən e naoa u.Š ³¹ Mətō kəmāte nəghatən min u məmā itəmat onəkotahatətə* məmā Iesu in Kristo itəm Uħgin təmən məmā otahl-ipa, inu Nəti Uħgin. Kəmāte nəhlan, məmā itəmat onəkotos nəmegəhən e nərgin, mətō-inu itəmat noatahatətə lan.†

21

Iesu təmol əp in kəm rəhan netəmim ilat sepīn

¹ Uarisig e natimnat min u, Iesu təmol əp min in o rəhan min netəmim,* əpəh e nīməkləkīl e nīkali lek asol, katən mə Lek Kalili.† Kən təmol əp in nulan. ² E nian əh, netəmim min u rəha Iesu kəmotaliwək kitiah: Saimon Pita, ne Tomas u kətaun-in məmā Mil Mil, ne Nataniel u, etəm Kalili iman latuənu Kena, ne

Š 20:20: Jon 16:19-22 * 20:21: Jon 20:19,26 † 20:21: Jon 3:17 ‡ 20:21: Mat 28:19; Jon 17:18
 Š 20:22: Esik 37:9; Jon 7:39; Wək 2:38; 8:15-17; 19:2; Kal 3:2 * 20:23: Mat 16:19; 18:18 † 20:25: Mak 16:11 ‡ 20:26: Jon 14:27; 20:19,21 § 20:27: Luk 24:40 * 20:28: Nol Əpən 4:11 † 20:29: Jon 3:15 ‡ 20:29: 1 Pita 1:8-9 § 20:30: Jon 21:25 * 20:31: Jon 3:15 † 20:31: Jon 19:35
 * 21:1: Jon 21:14; Jon 20:19,26 † 21:1: Nəghatən Kris ətuatip tatən məmā Lek Taepirias, in nərgi Lek Kalili kit min.

nəti Sepeti mil, † ne etəmim mil kəiu mīn rəha Iesu. ³ Saimon Pita tən-ipən olat məmə, “Io enatuwīn ekatipin net.”

Kən ilat kotəmə, “Itəla, pəs kitat rafin kotuwīn.” Kən ilat rafin kəmotatite, motuwīn e pot kit. Kən Pita təmapeg rəhan natimnat o wək. Kən ilat kəmotuwīn, motatipin net, motətoarus tian. Məto kəsotosən nəm kit ne. §

⁴ Kən tinatian, kən Iesu tuwa matətul ipar, məto rəhan mīn netəmim, ilat kotəruru məmə Iesu.*

⁵ In tətəpəh olat məmə, “!Nəman! ?Nəsotosən nəm kit, o?”

Kən ilat kotəmə, “Kəpə, nəm tikə.”

⁶ Kən in tən-ipən kəm ilat məmə, “Itəla, otatipin-pən-tu net e matip ikīn e nīkali pot u, kən onəkotiuw nəm neen.” Kən əmun, kotatipin-iarəp net, əmun, mīnotəruru niuw-pərən, məto-inu net tinər mīnər mīnərīoah e nəm. †

⁷ Kən suah u itəm Iesu tolkeike pik, in tən-ipən kəm Pita məmə, “!Ei! ! Iərəməərə ətuatip əh!” Kən nian Pita təməto nəghatən u, təmətəut uəhai əm, kən mətipən itəhai, meai muwīn ipar. ⁸ Kən netəmim mīn u neen rəha Iesu, ilat kəmotuwar e pot, moatiuw net apon təmərioah e nəm, məto-inu bot in iuəhkīr əm məsīn o nīməkləkīl, tahmen əm hanrit mita. ⁹ Kən nian ilat kəmotuwīn ipar, motəplan nigəm əkəku kit əh-ikīn, nəmtahlīn tatuəp əh, kən nəm neen əh-ikīn, katuwan e nigəm, ne pīret əh-ikīn. ¹⁰ Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Otəmīk nəm mīn un neen itəm nəmotos motuwa.”

¹¹ Kən Saimon Pita təmuwīn mīn e pot, kən mewkəkan net muwīn əpəh ipar. Net u tərīoah e nəm asol mīn, ilat rafin wan-hanrit-fifti-tri. Kən nat əpnəpīn məmə net u təmərioah pap e nəm, məto in təməsəhapən. ¹² Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwa motəgwən.” Kən ilat kit nīkin təsəhtən məmə otətəpəh ron məmə, “?Ik pah un?” məto-inu ilat kinotitun əsas məmə in Iərəməərə. ¹³ Kən Iesu təmos pīret muwa mos-ipən kəm ilat, kən mos-ipən mīn nəm.

¹⁴ Kən inu, nian tatol kisil lan, itəm Iesu təmol əp in o rəhan mīn netəmim uarisig e nian in təmīmīs, kən məmegəh mīn. †

Iesu ne Pita

¹⁵ Nian ilat kinotəgwən rəkīs, Iesu təmətəpəh o Saimon Pita, məmə, “Saimon, nəti Jon. ?Ik nakolkeike io taprəkīs-in netəm mīn un?” Pita tən-ipən kəm in məmə, “Əwəh, Iərəməərə, ik nəkitun məmə io ekolkeike pik ik.” §

Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Itəla, ik onakatəgwən rəhak nenəti sipsip mīn.”

¹⁶ Kən Iesu tatig mətəpəh mīn ron məmə, “Saimon, nəti Jon. ?Ik nakolkeike io?”

In tən-ipən kəm Iesu məmə, “Əwəh Iərəməərə, ik nəkitun məmə iakolkeike ik.”

Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Itəla, ik onakatehm wīr rəhak sipsip mīn.”*

¹⁷ Kən mətau kisil lan, Iesu tatig mətəpəh mīn ron məmə, “Saimon, nəti Jon. ?Ik nakolkeike io?” †

Kən Pita, nīkin təmahmə, məto-inu Iesu təmətəpəh ron mau kisil, məmə, “?Ik nakolkeike io?” Kən in tən-ipən kəm in məmə, “Iərəməərə, ik nəkitun natimnat rafin. † Ik nəkitun məmə io ekolkeike ik.”

Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Itəla, ik atəgwən rəhak sipsip mīn.

¹⁸ “Nīpahrienən aɡīn u iatən kəm ik məmə, aypən, e rəham netəm-aluəən, nəmatiargin atip rəham kətəut, kən mətaliwək matuwīn ikīn mīn rafin itəm nakolkeike məmə nakuwīn ikīn. Məto nian ik onakəɡuīhl, onakəɡ-ətuatip-in

† 21:2: Nəti Sepeti mil kəiu, ilau u Jemes ne Jon. Jon u inu in təməte naoa u. § 21:3: Luk 5:5

* 21:4: Luk 24:16; Jon 20:14 † 21:6: Luk 5:4-7 † 21:14: Jon 20:1,19,26 § 21:15: Mat

26:33-35; Jon 13:37-38 * 21:16: Esik 34:2; Mat 2:6; Jon 10:11; Wək 20:28; 1 Pita 5:2-3 † 21:17: Jon

13:38 † 21:17: Jon 16:30

nelmäm, kæn etäm pişin kit otälis ætain ræham kætæt, kæn mit ik nakian ikin ik næsolkeikeän mämæ nakuwin ikin.” ¹⁹ E næghatæn u, Iesu tæmaupæn matæn-iaræp rækis æm, nolæn itäm Pita otimis, kæn ræhan nimisæn, § in otälis-ipær nærgi Uhgîn.*

Kæn Iesu tæn-ipæn käm in mämæ, “Itæla, uarisig-in io.”†

Iesu ne suah un itäm Iesu tæmolkeike pik

²⁰ Kæn Pita teirair mæplan etämim kit ræha Iesu u, Iesu tolkeike pik, tatarisig-in ilau. Suah æh inæh, itäm tæmiæu-iæu muwa iuæhkîr o Iesu e nian kæmotagwæn e lafet ræha Nuhagego-inæn, kæn matætæpæh ron mämæ, “?Iæræmæ, pah un otegæhan-in-pæn ik e nelmi ræham tikimîr min?”‡

²¹ Nian Pita tæmæplan in, kæn tæpæh o Iesu mämæ, “?Iæræmæ, mæto tahro e suah æh?”

²² Kæn Iesu tæn-ipæn käm in mämæ, “?Okämæ io ekolkeike mämæ in otatæmegæh muwin mætoarus nian iakitælig-pa min, ik onækîtun o naka? Ik un, ik onækæike muarisig-in io.”§

²³ Kæn tol næhlan o nat u Iesu tæmæn, næghatæn kit æh-ikin katæn titælau-itælau e piatat min mämæ, “Etämim u ræha Iesu otæsimisæn,” mæto Iesu tæmæsænæn käm Pita mämæ suah u otæsimisæn. In tæmæn æm mämæ, “?Okämæ, io ekolkeike mämæ in otatæmegæh, mætoarus-pæn iakitælig-pa min, ik onækîtun o naka?”

²⁴ Etämim u ræha Iesu in etämim kitæh æm itäm tatæn-iaræp natimnat min u,* kæn in mæte rækis næghatæn min u. Kæn itimat ekotitun mämæ næghatæn min u tatæn, in nipahrienæn æm.†

Namnun næghatæn

²⁵ Kæn natimnat tepæt min æpæh ikin itäm Iesu tæmol‡ kæn okämæ netämim kæpoatæte rækis natimnat min u ilat rafin e naoa min, io, nikik tæht mämæ rum otikæ e nætueintæn rafin o nælinæn naoa min u.

---

§ **21:19:** Katæn mämæ e nup tate min tatuwa, kæn kæpanætu-pær Pita e nig kæmæluau. * **21:19:** Jon 13:36; 2 Pita 1:14 † **21:19:** Mat 4:19; 16:24 ‡ **21:20:** Jon 13:23,25 § **21:22:** Jon 21:19; Mat 4:19; 16:24 * **21:24:** Jon 15:27 † **21:24:** Nian neen, Jon tatæghat næhlan, matæn mämæ, “itimat,” mæto in tatæn æm in pişin æm (19:35; æplan-tu 1 Jon 1:1-4). ‡ **21:25:** Jon 20:30

Wək Mìn Wək Mìn Rəha Aposol Mìn Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Wək Mìn

?Pah təməte naoa u? Luk təməte naoa u. Afın e “Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Luk” o nıtunən məmə Luk in pah.

?Təməte tatuwin kəm pah? Luk təməte naoa u tatuwin kəm in kit, nərgin u Teofilas, etəm kitiah əm itəm Luk təməte naoa u “Namnusən Təwir Itəm Luk Təməte” tatuwin kəm in. Nərig u, nıpətin təmə, “Etəmim itəm tokeike Uhgın.” Luk təməte naoa u tatuwin kəm suah u, mətə in titun məmə Iaihlua tepət okotafın mìn.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Naoa mìn rəha Namnusən Təwir koatəghat-in nəmegəhən ne nımısən rəha Iesu. Naoa u tatən-iarəp məmə nıməfak təmähro mətououn. Naoa u məsın tatəghat-in tepət e wək rəha Pita, kən məsın mìn tatəghat-in nəmegəhən ne wək rəha Pol.

?Təməte naoa u o naka? Luk təməte naoa u matən məmə nıməfak təmähro mìn nulan mətououn, kən otahro mìn nulan nıməfak otatəwiə. Kən e naoa u, kitat okotehm məmə iəfak mìn okotahruhalpın nəghatən kəm netəm Isrel ne netəm Iaihlua mìn itəm kotalkeike məmə okotıtun nəukəti nahatətən rəhalat. E naoa u, kotəplan məmə kapman rəha Rom tatəto nəghatən rəha Pol. Kən matəplan məmə Luk ne Pol kiolkeike məmə netəmim rafın itəm Rom tatəramərə elat, ilat okotən nıpahrienən e Iesu.

Uhgın təmən məmə otahl-ıpa

Narmin rəhan

¹ Teofilas, e rəhak naoa itəm eməte aupən, eməte nolən mìn rəha natımnat rafın itəm Iesu təmatol ne matəgətun netəmim lan. ² Naoa əh tatən-iarəp nian Iesu təmətououn rəhan wək mətəorus Uhgın təmıləs matuwın e Nego e Neai. Mətə aupən, təməsuwınən əh e Nego e Neai, Narmin Rəha Uhgın təmətəsitə lan məmə otəgətun rəhan aposol* mìn. ³ E nian təməmegəh mìn e nımısən, nian tepət tatuwa olat kən ilat kotəplan in e nian kitiah kitiah e nian foti, kən matol əp in kəm ilat məmə okotıtun məmə in təməmegəh pahrien e nımısən. Kən e nian mìn əh, təmatəgətun ilat e nəramərəən rəha Uhgın. ⁴ Nian Iesu təmətətig əh ilat mìn ilat, in təmən-ıpən nəghaten kit kəm ilat məmə, “Itəmat onəsotaupənən motiet u e Jerusalem. Onəkotəkəike kətətig motətoarus onəkotos Narmin Rəha Uhgın, u rəhak tata tınəmən-ıəkıs rəkıs məmə otos-ıpınə kəm itəmat, tahmen mìn məmə inu io iatən-ıpınə kəm itəmat. ⁵ Aupən Jon təmatol baptais e netəmim e nəhau, mətə otəsuwəhən, Uhgın in otol baptais etəmat e Narmin Rəhan.”

Uhgın təmıləs Iesu muwin e Nego e Neai

⁶ E nian mìn əh, itəm aposol mìn kəmotətig ilat Iesu, kəmotətapəh ron məmə, “?İərəmərə, tınuwa e nian ətuatıp əh-roiu məmə ik onəköl kitat netəm Isrel okotəramərə mìn e nıtən mìn rəhatat, o kəp?” ⁷ Mətə Iesu təmən-ıpən kəm ilat məmə, “E nian mìn rəha natımnat mìn əh, Uhgın təməhluaig-in otəmat, oköl itəmat nəsoıtıtunən. Rəhak tata pısın əm, in tınıtəpun rəkıs e rəhan

---

1:1: Luk 1:3   * **1:2:** “Aposol” in suah kit itəm Iesu Kristo təmahl-ıpa o nən-ıarəpən rəhan nəghatən. Nian nakotafın nəghatən əh “aposol” e naoa u, nıpətin tən məmə netəmim tuelef rəha Iesu u kəmotəliwək ilat mìn. Kən e naoa u, Pol təmən məmə in mìn aposol kit rəha Iesu, mətə in təməsaliwəkən ilat netəmim tuelef mìn əh. Naoa əh, in tatəghat tepət e aposol mil, Pita ne Pol.   **1:2:** Mak 16:19; Luk 24:49-51   **1:3:** Luk 24:36-49; Wək 10:41   **1:4:** Luk 24:49; Jon 14:16-17; Wək 2:33   **1:5:** Mat 3:11   **1:6:** Luk 24:21

nəsanənən. ⁸ Məto e nian Narmīn Rəha Uhgīn otuwa matīg etəmat, itəmat onəkotos nəsanənən. Kən itəmat onokotəkəike motuwīn motən-iarəp rəhak nəghatən əpəh Jerusalem, ne ikīn mīn əpəh Jutia, ne Sameria, kən ne ikīn mīn rafīn e nətueintən.”

⁹ Nian təmən rəkis əm nəghatən əh kəm ilat, kən Uhgīn təmiləs-irəkis in tīnər matuwīn e neai. Nian ilat kəmoatəplan, kən napuə kit təmuwa malpīn, kən ilat kəməsotəplan mīnən. ¹⁰ Nian kəmotitəgpər əh e neai moategəs-in, roiu aɡīn-əh, suah mīl kəiu kəmian e natīmnat ruən kəmuət-arəpa muətul iluɡīn elat, ¹¹ kən muən-īpən kəm ilat məmə, “!Netəm Kalili! ?Təhrol nəkoatətul ikīn-u moatətəgpər nəpo lan e napuə? Iesu əh itəm Uhgīn təmiləs-irəkis otəmat mīləs mər matuwīn e neai, in otəpanitəlig-pa mīn tahmen-pən əm e itəm əh, itəm tər matuwīn.”

Aposol mīn

¹² Kən aposol mīn kəmotiet e nītot u katən məmə, Nītot Rəha Nīg U Olif, motitəlig-pən Jerusalem itəm sənəmə in isəu pīk, in iuəhkīr əm. ¹³ Nian kəmotiet-arəpən Jerusalem, kəmotuwīn e nīpəɡnoa nīmə kit əpəh ilis lan itəm koatətig ikīn. Aposol mīn əh, nərgīlat u Pita ne Jon ne Jemes ne Antru, kən Filip ne Tomas, kən Patolomiu ne Matiu, kən Jemes nəti Alfeas, kən Saimon Selot,† kən Jutas nəti Jemes. ¹⁴ Netəm mīn əh ne nīpitan mīn, ne Meri u mama rəha Iesu, ne pia Iesu mīn, ilat koatuwa moatəfak kitiəh nian tepət.

Etənim itəm otos nəme Jutas

¹⁵ Nian neen tīnuwa mīnuwīn rəkis, kən netəm mīn u itəm koatahatətə e Iesu kəmotuwa kitiəh. Ilat tepət, tahmen e wan-hanrit-tuente ilat rafīn. Kən Pita təmətul matəghat kəm ilat məmə, ¹⁶ “Piak mīn ne wīnik mīn. Nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgīn otəkəike muwa mol nīpahrienən lan, itəm nuwəh aypən Narmīn Rəha Uhgīn təmos-īpən nəghatən kəm Kig Tefit, kən Kig Tefit təmən-iarəp suah u Jutas məmə in otit netənim motuwīn kaskəlīm Iesu. Kən nəghatən əh tīnuwa əh-roiu mīnol nīpahrienən lan. ¹⁷ Jutas kitat mīn kitiəh əm. Kən in rəhan əh-ikīn wək itəm təmatol mətasitu etat.”

¹⁸ (Jutas u inu təmos-nəmtīn nəptən kit e mənī u təmos e nolən rat itəm təmol. E nəptən əh, təmīet morin kən kəhap nərpīn nīsgan tiet. ¹⁹ Kən netəm Jerusalem kəmotətə nəghatən əh, kəmotəun-in nəptən əh e nəghatən ikīn məmə, “Akeltama,” nīpətin u məmə Nəptən e Nita.)

²⁰ Kən Pita təmən məmə, “E Naoa Rəha Napuən Mīn, nəghatən kit tatən məmə,

‘Təwīr məmə rəhan nīmə tatətul əpnapīn əm, okol etənim kit təsatīgən ikīn.’

‘Kən nəghatən kit mīn tatən mīn-nulan məmə,

‘Təwīr məmə etəm pīsīn kit otuwa mos nəmeen mol wək rəhan.’

²¹⁻²² “Kən tol nəhlan, okotəkəike kīlesipər suah kit itəm təmehm e nīganəmtīn nəmegəhən rəha Iesu e nīmīsən, kən in otuwa mīn mehm kitat məmə otən-iarəp Iesu məmə in Iərəməərə rəhatat. Suah u, in suah kit itəm kitat mīn kəmoatan aypən e nian mīn u itəm Iərəməərə Iesu təmətaliwək lan. Suah un in suah kit itəm təmətatīg nian Jon təmətən-iarəp nəghatən rəha nolən baptais etəm, muwa mətoarus-pən nian itəm Uhgīn təmos-irəkis Iesu o kitat mīləs mər muwīn e Nego e Neai.”

²³ Kən ilat kəmotən-iarəp nərgī etənim kəiu, kit nərgīn u Josep u nian neen kətaun-in məmə Pasapas o Jastas, kən kit mīn, nərgīn u Matias. ²⁴ Kən ilat kəmotəfak motən məmə, “Iərəməərə, ik nəkītun nīki netənim rafīn. Ik asitu

1:7: Mak 13:32   1:8: Mat 28:19; Luk 24:48   1:11: Mat 26:64; Luk 21:27   1:12: Luk 24:50-53

† 1:13: Əplan-tu futnot e Mat 10:4.   1:13: Mat 10:2-4   1:16: Sam 41:9   1:18: Mat 27:3-8

1:20: Sam 69:25; 109:8   1:21-22: Mak 1:9; 16:19; Jon 15:27

etimat māmə suah mil u, in pəhruən ik nīnəmitəpun rəkis ²⁵ māmə otaskəlīm wək u rəha aposol itəm Jutas təmapəs māmə otuwīn e suatip itəm tərət, iman ətuatip ikin.” ²⁶ Nian kəmotəfak rəkis, ilat kəmoturin kəpiel neen, kotahmen e tais, māmə otəgətun māmə pah otos wək əh, kən nərgi Matias təmiet. Kən ilat kəmotiləs-ipən Matias māmə in aposol kit, kən roiu tīnol mīn tuelef aposol ilat rafin.

2

Narmīn Rəha Uhgīn təmuwa e nəmegəhən rəhalat

¹ E nian rəha Pentekos,* lafet kit rəha noanol mīn rəha Isrel, netəm mīn u itəm koatahatətə e Iesu kəmotuwa kitiah. ² Kən roiu agīn mīn, kəmotətə nat kit təmisi-pər e neai tahmen e nīmətag asol kit tatelel nat, kən nat əh kəmotətə təmuwa mər rafin e nīpəgnoa nīmə itəm koatəpələh ikin. ³ Kən ilat kəmotəplan nat kit tahmen e nīgəm təmuəp. Kən ləpləpin nīgəm mīn əh, kəmotiwīg motan ahmen-in netəmim rafin itəm koatəpələh əh imə. ⁴ Kən ilat rafin, Narmīn Rəha Uhgīn təmuwa mərīoah mətətig elat, kən mīnos-ipən nəsənənən kəm ilat, mol ilat kīnoatəghat e nəghatən ik pīsīn mīn.

⁵ Kən noanol mīn neen əh-ikin rəha netəm Isrel itəm koatəfak kəm Uhgīn. Ilat kəmotisi-pən ik pīsīn pīsīn mīn mətə kotatīg Jerusalem. ⁶ Nian ilat kəmotətə nəghatən mīn əh, netəmim tepət kəmotuwa. Kən ilat kəmotaut pīk mətə-inu kəmotətə nəghatən mīn rəhalat itəm netəm mīn əh koatən. ⁷ Kəmotaut pīk agīn kən motən māmə, “!Ei! ?Netəm Kalili əm əh koatəghat, o kəp? ⁸ ?Tahro kitat rafin koatətə rəhatat nəghatən mīn itəm ilat koatən? ⁹⁻¹¹ Kitat u netəm ik pīsīn pīsīn mīn tepət. Ikin-u netəm Patia əh-ikin, ne netəm Metia, ne netəm Elam, ne netəm Mesopotemia, ne netəm Jutia, ne netəm Kapatosia, ne netəm Pontas, ne netəm Esia, ne netəm Fritia, ne netəm Pamfilia, ne netəm Ijip, ne netəm Lipia e nīkalīn-pən əh Saerin ikin, ne netəm Rom, neen noanol ətuatip rəha netəm Isrel, neen netəm pīsīn mətə koatəfak kəm Uhgīn, ne netəm Krit, ne netəm Arepia. Mətə kitat rafin kəmotətə ilat koatən nat asol itəm Uhgīn təmōl e nəghatən ik pīsīn mīn rəhatat.” ¹² Narmīlat tēmīwīg pīk, rehalat-kapə tēmīkə, kən kəmoatətapəh olat mīn māmə, “!Ei! ? Naka u tol nulan?”

¹³ Mətə neen kəmotalah-əmnu ilat, motən māmə, “Nat koatapīs əpəh.”

Pita təməghat kəm netəmim

¹⁴ Kən Pita təmətul ilat lepen aposol mīn, təmagət əfəməh matən-ipən kəm netəmim māmə, “Itəmat rafin noanol mīn rəha Isrel ne netəm pīsīn pīsīn mīn u nakoatatīg Jerusalem, otətəlig-in wīr-tu io, pəs ekuhapīk e nīpətī nat əh kəm itəmat. ¹⁵ Itəmat nakoatən māmə netəm mīn u koatapīs. Mətə kəp, kəsotapīsən. Nain kīlok əm əh-roiu laulaugin. ?Kən tahro ilat koatapīs?†

¹⁶ “Mətə in tol nulan. Ien rəha Uhgīn aupən, nərgīn u Joel, təmən rəkis nat u itəm itəmat nakoatəplan. In təmən māmə, ¹⁷ Uhgīn təmən māmə, “E namnun nian mīn, ekos-ipən rəhak Narmīn kəm netəmim rafin. Ilat rafin okotos nəsənənən lan. Nenətītəmat mīn, nəman ne nīpitan, ilat okotən-iarəp nəghatən mīn rəhak itəm io iatos-ipən kəm ilat. Netəm aluə mīn rəhatəmat, Uhgīn otos-ipən nat kit tahmen e napīlaiirən kəm ilat. Kən naguihl-aguihl mīn rəhatəmat okotapīlaiir e napīlaiirən pīsīn pīsīn mīn. ¹⁸ Sənəmə netəmiasol mīn əm, mətə nəman ne nīpitan ilat nolwək mīn əm rəhak, kən ekos-ipən

* **2:1:** Pentekos: Əplan e tiksonari. **2:1:** Lev 23:15-21; Dut 16:9-11 **2:3:** Mat 3:11 **2:4:** Mak 16:17; Wək 4:31; 10:44-46; 19:6 † **2:15:** Netəm əh kəsotənīmən wain laulaugin, kən etəm tikə itəm tətəpīs laulaugin.

Narmin rəhak kəm ilat. Kən ilat okotən-iarəp nəghatən min rəhak itəm iatos-
ipən kəm ilat. ¹⁹ Oekol nat pispis min əpəh e neai, ne nəmtətin pisin pisin min
e niməptən. Onəkotəplan nita ne nigəm ne nəhaniəm okotər motol napuə lan.
²⁰ Aupən, mitgar otapinəp kən məwig otasiə tahmen e nita. Kən uarisig, Nian
asol asol ağin rəha İərəməərə otuwa. ²¹ E nian əh, netəmim rafin itəm okotaun-
in Nərgək, io ekosmegəh ilat.”

²² “Noanol min rəha Isrel, itəmat otətəlig-in nəghatən u. Itəmat nəkotitun
wir nat pispis min, ne nəmtətin pisin pisin min itəm İesu təmol e nəsanənən
rəha Uhgın, itəm itəmat nəmotəplan. Natimnat min əh tatəgətun məmə
Uhgın in pisin əm təmahl-ipa İesu tuwa. ²³ E nalpəkauən rəha Uhgın itəm
təmol mələhəu aupən, in təmos-ipinə suah u e nelmitəmat. Kən itəmat
nəmotəhamnu in e nian nəmotəgəhan-in-pən in tuwin e nelmi netəm rat
kəsotəfakən. Kəmotəh kətu-pər e nig kəməluau.

²⁴ “Məto Uhgın təmikis İesu e nahməən rəha nimisən, kən mol in təmegəh
min e nimisən, məto-inu nimisən, rəhan nəsanənən tikə o naskəlimən. ²⁵ Təfit
təmən nulan e İesu aupən məmə, ‘Nian rafin ekıtun məmə İərəməərə tətətig
itımlau min. Okol esəginən məto-inu tətətig e nıkalik itımlau min. ²⁶ Məto-
inu o nat əh, io nıkkik tagien pik, matənwıwı ik e nohlik. Kən nıkkik təməlinu
məto-inu ekıtun məmə Uhgın otosmegəh nıpətik. ²⁷ Kən okol nəsapısən
narmək tətətig ima netəm kəmotimis ikin. Kən okol nəsegəhan-in minən nıpəti
rəham Etənim Ətuatıp məmə otəmnəmit. ²⁸ Ik nəməgətun rəkis suatıp rəha
nəmegəhan kəm io, kən ik onəkol io nıkkik tətəgien pik nian ekətətig kilau min
ik.’ In əh nəghatən itəm Təfit təmən e İesu aupən.

²⁹ “Piak min. İakolkeike məmə ekən nat ətuatıp kəm itəmat. İaguıhl u pipi
rəhatat aupən, Kig Təfit, in təmimis rəkis, kən kəmitənim, kən rəhan suwıt
tətətig imətət ikin mətoarus-pa u-roiu. ³⁰ Məto in ien kit rəha Uhgın, kən in
titun məmə Uhgın təmos noanawıl kit kəm in mən-ıəkis nəghatən kit kəm in
məmə etənim kit e nita rəhan otuarisig-in otəkəike muwa mol Kig. ³¹ Kig
Təfit təməplan məmə nat u otəkəike muwa mol nıpahrienən lan. In təmən
məmə Kristo əh, itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa, in otol təmegəh min e
nimisən, kən Uhgın otəsapəsən narmin tətətig ima netəm kəmotimis ikin, kən
nıpətin okol təsəmnəmitən. ³² Kən nəghatən u tatəghat e İesu itəm Uhgın
təmol rəkis təmegəh min e nimisən. !Kən itımat emotəplan e nıganəmtitimat!
³³ İesu, rəhan tata təmiləs in mər muwin e nıkalin matıp e ikin rəha nısiııən
ne nəsanənən. Kən tahmen-pən əm məmə Uhgın təmən-ıəkis mihin aupən,
in təmos-ipən Narmin rəhan kəm İesu məmə İesu otos-ipən kəm rəhan min.
Kən natimnat min u, noatəplan, moatəto, Narmin Rəha Uhgın tatol. ³⁴ Kig
Təfit təməsuwinən e Nego e Neai tahmen e İesu. Kən Təfit təməsəghat-in
atıpən in nian in təmən nəghatən min əh məmə, ‘İərəməərə təmən kəm rəhak
İərəməərə məmə, “Əpələh e nıkalik matıp, ikin rəha nısiııən ne nəsanənən,
mətəshgin. ³⁵ Oekol rəham tikimır min məmə okotahmen e nımolul itəm
nəgotain e nəptən, kən ik matərəməərə elat.”’ ³⁶ Itəmat rafin noanol min rəha
Isrel onəkotəkəike motitun wir məmə İesu əh itəm itəmat nəmotətu-pər e nig
kəməluau, in əh, Uhgın təmol məmə in İərəməərə ne Kristo - etəm itəm Uhgın
təmən məmə otahl-ipa.”

Netənim tepət kəmoatən nıpahrienən e İesu

³⁷ Nəghatən u rəha Pita təmek pahrien nıkilat, kən kotətapəh o Pita ne
aposol min məmə, “Piatimat min. ?Oekol tahro nulan?”

³⁸ Kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmә, “Onəkotəkәike kәuhlin nәtәligән rәhatәmat, kән kol baptais etәmat e nәrgi Iesu Kristo, mәмә Uhgın otafәl rәkis nolән rat mın rәhatәmat. Kән Uhgın otos-ipinә Narmin u kәм itәmat, ³⁹ mәto Uhgın tәмән-iәkis nәghatән u otәmat, ne nenәtitәmat mın, ne namipitәmat mın itәм okәpanotuwa. Nәniәkisән u tәtatig o netәм mın u itәм Iәrәmәrә Uhgın rәhatat tәtaun-in ilat.” ⁴⁰ Kән Pita tatән nәghatән wir tepәt mәмә otiuw-pa ilat kotuwa, kән matән kәм ilat mәмә, “Onәkotiet rәkis e netәм un, netәм kotәrat mәмә Uhgın otәsolән nalpınән kәм itәmat mın ilat.” ⁴¹ Kән ilat tepәt itәм kәmotәto nәghatән rәha Pita kәmotән nıpahrienән lan, kән kәmol baptais elat. E nian әh, netәmim tepәt tahmen e tri-taosan kәmotuwa moatuarisig-in ilat u koatahatәtә e Iesu.

Naliwәkән rәha netәм mın u kәmoatән nıpahrienән e Iesu

⁴² Nian rafin netәм mın u koatән nıpahrienән e Iesu, koatәtәlig-in nәghatән itәм aposol mın koatәgәtun ilat lan. E naliwәkән rәhalat kәmoatuwa kitiaһ, e nagwәнән ne Nagwәнән Rәha Nәmtәtin Rәha Iesu,† ne nәfakән. Kән nian rafin nıkilat tiәkis mәмә okotәkәike moatol nat әh. ⁴³ Aposol mın kәmotol nat pıspis ne nәmtәtin pısın pısın mın e nәsanәнән rәha Uhgın. Kән netәmim narmilat tәmiwig pik ron. ⁴⁴ Netәм mın u koatahatәtә e Iesu, nian rafin koatuwa kitiaһ moatawte-in rәhalat nautә mın kәм ilat mın, ⁴⁵ tahmen e okәмә suah kit rәhan nat kit tikә, kән kit otol-salim-in rәhan kit nautә kән masitu lan. ⁴⁶ Nian rafin kotuwın katәfak kitiaһ e Nimә Rәha Uhgın.§ Kән kәmotuwın e nimә pısın pısın mın moatoor nagwәнән nıgilat e nagienән ne nıkilat pahrien, kән kәmotagwән mın e Nagwәнән Rәha Nәmtәtin Rәha Iesu. ⁴⁷ Kән nian rafin koatәнwiwi Uhgın, kән netәmim koatәнwiwi ilat o rәhalat nolән. Kән nian rafin Iәrәmәrә Uhgın tatosmegәh netәmim kotuwa kitiaһ ilat netәм koatahatәtә e Iesu.

3

Uhgın tәmol nat pıspis e etәм u nelkin tәrat

¹ Nian kit e tri kilok ehnaipән, nian rәha nәfakән, Pita ne Jon kәmualiwәk mәtian e Nimә Rәha Uhgın. ² Suah kit itәм tәsaliwәkән e nian tәmaiir mәtoarus-pa nian әh, kәmilәs ka kahtu e nafiluә e Nimә Rәha Uhgın u katән mәмә Nafiluә Tәwir. Nian rafin tәteasiә-in mәni o netәmim itәм koatuwin imә. ³ Nian tәmәplan Pita ne Jon kınatian mәмә okia imә, in tәmәtapәh olau mәмә okios-ipән mәni kit kәм in. ⁴ Kән Pita ne Jon nıganәmtılau tәmәtul lan. Kән Pita tәmә, “Әtag-pa mehm itımlau.” ⁵ Kән tәmәtag-pән mәplan ilau nıkin tәtәht mәмә otos mәni kit olau.

⁶ Kән Pita tәмән-ipән kәм in mәмә, “Rәhak mәni tikә agın. Mәto nat naka itәм io iatos, ekos-ipinә kәм ik. !E nәrgi Iesu Kristo etәм Nasaret, iatән-ipinә kәм ik, әtul maliwәk!” ⁷ Kән in tәmasitu lan, mılәs nelmin matıp miuw-pәр mәмә otәtul. Kән roiu agın nelkin mil kәmuәg-әtuatıp. ⁸ Kән tәmәtip mәр mәtul minataliwәk, matәtәu-pән ilau mәtәhaluwın e Nimә Rәha Uhgın, kән minataliwәk matәtipәр-әtipәр matәнwiwi Uhgın. ⁹ Kән netәmim rafin kәmotәplan in tәtaliwәk matәнwiwi Uhgın. ¹⁰ Nian ilat kınotıtun mәмә suah ilouin inәh itәм tәteasiә o mәni nian rafin e nafiluә rәha Nimә Rәha Uhgın, kәmotaut pik, narmilat tәmiwig e suah әh.

Pita tәmәghat kәм netәmim әpәh e Nimә Rәha Uhgın

2:39: Aes 57:19   **2:41:** Wәk 2:47; 4:4   † **2:42:** Nagwәнән Rәha Nәmtәtin Rәha Iesu: Әplan e tiksonari.   **2:42:** Wәk 20:7   **2:44:** Wәk 4:32-35   § **2:46:** Nimә Rәha Uhgın - ikin itәм noanol mın rәha Isrel kotuwa moatәfak ikin kәм Uhgın.   **2:47:** Wәk 6:7; 11:21   **3:4:** Wәk 14:9   **3:6:** Wәk 4:10; 16:18

¹¹ Nian təmatəkul-pən e Pita ne Jon, netəmim narmilat təmiwig ron, kotaiu motuwa məmə okotəplan iləhal e ikin kit e Nimə Rəha Uhgīn u katən məmə Fəranta rəha Kig Solomon.* ¹² Nian Pita təməplan ilat, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Noanol mīn rəha Isrel. ?Tahro narmitəmat tatiwig pik o nat pispis u? ?Noatarəplan itiməhal nikitəmat təht məmə itimlau etəm iasim mīl kəiu emioal-wīr suah u e nəsanənən əm rəhatimlau? !Kəp! ¹³ O nat pispis u itəm nəmotəplan, Uhgīn rəha Epraham, ne Aisak, ne Jekop, ne tipitat mīn rafin, in təmiləs-ipər nərği rəhan iolwək lan, Iesu. Inu etəm kitiəh əm Iesu itəm nəmotiləs motuwīn o netəm-iasol mīn rəha kapman məmə ilat okotohamnu, kən Pailat təmən rəkis məmə okisohamnuən okəhlman əm, mətə itəmat nəmotən-ipən kəm Pailat məmə nəsoltolkeikəən in. ¹⁴ Itəmat nəmotapəs Iesu itəm in iol ətuatip ne etəm təwīr e niganəmti Uhgīn, kən nəmotətapəh o Pailat məmə otəhlman suah əh iohamnu itəm. ¹⁵ Kən e nolən əh, itəmat nəmotohamnu Iesu, itəm nəmegəhən rafin tatisi-pən ron. Mətə Uhgīn təmol təmegəh mīn e nimisən. Kən itimat emotəplan e niganəmtitimat məmə in nīpahrienən. ¹⁶ Suah u itəm itəmat nəkotitun moatəplan, in təməsanən əm mətə-inu itimat iotahətətə e Iesu ne nəsanənən rəhan. In nəsanənən rəha Iesu ne nahatətəən itəm təmos-ipa kəm itimat təmol-wīr suah u, kən itəmat rafin nakoatəplan.

¹⁷ “Piak mīn. Io ekitun məmə nat un nəmotol e Iesu itəmat rəhatəmat netəm-iasol mīn, itəmat rafin nəmotol mətə-inu nəsolitun wīrən məmə Iesu in pah. ¹⁸ Mətə suatip u inu rəha Uhgīn o nuhapikən rəhan nəghatən itəm təmən aupən. E nəghatən rəha rəhan mīn ien mīn, in təmən rəkis məmə rəhan Kristo itəm təmən rəkis aupən məmə otahl-ipa, in otəkəike mətə nahməən e nīpətīn.

¹⁹ “Itəla, roiu əh, onəkotəkəike motəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat mīn kən motitəlig-pən o Uhgīn məmə in otafəl rəhatəmat nolən rat mīn, kən məmə Iərəməərə Uhgīn otos-ipinə namegən ne nəsanənən wi e nəmegəhən rəhatəmat, ²⁰ kən məmə in otahl-ipa Kristo titəlig-pa mīn, etəm itəm Uhgīn təmən rəkis aupən. Iatəghat-in Kristo u Iesu. ²¹ Mətə Iesu otətətig pitən e Nego e Neai mətəarus Uhgīn otol-wīr mīn natimnat rafin tahmen-pən e itəm Uhgīn təmən-iəkis kəm itəmat, itəm rəhan ien mīn aupən ağin kəmotən-iarəp.

²² “Kən Moses təmən-iarəp məmə, ‘Iərəməərə Uhgīn otiləs-ipər ien kit mīn etəmat tahmen lak. Onəkotəkəike motətəlig-in natimnat rafin itəm otən kəm itəmat motol nəwian. ²³ Netəm mīn u itəm okotəht nəwia ien əh, Uhgīn otiləs-irəkis ilat o rəhan mīn netəmim kən ilat okotimis.’ ²⁴ Inu nīpahrienən. Ien mīn rafin kəmotən əm nəghatən kitiəh, təmətuoun e ien u Samuel, muwa mətəarus-pa u-roiu.

²⁵ “Nəniəkisən mīn u itəm Uhgīn təmən-ipən kəm rəhan ien mīn aupən, in rəhatəmat. Kən nəniəkisən rəha nasituən itəm Uhgīn təmən kəm tipitəmat mīn aupən, in rəhatəmat mīn, mətə-inu Uhgīn təmən-ipən kəm Epraham məmə, ‘Ekol təwīr kəm netəmim rafin e nətueintən, kən nat kit itəm mipim Iosmegəh otol, otos-ipən nəwīrən əh kəm netəmim rafin.’ ²⁶ Nian Uhgīn təmiləs-ipər rəhan iolwək u Iesu Iosmegəh, təmaupən mahl-ipinə kəm itəmat məmə in otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat mīn, kən e nolən əh, in otol təwīr kəm itəmat.”

4

¹ Nian Pita ne Jon kəmatuəghat əh kəm netəmim, kən pris mīn, ne etəm

* **3:11:** Fəranta rəha Kig Solomon - ikin kit imə e Nimə Rəha Uhgīn. Ikin əh inəh, nian rafin netəm-iasol rəha noanol mīn rəha Isrel koatəghat-in Lou rəha Uhgīn. **3:13:** Eks 3:6,15; Luk 23:13-25; Wək 2:23

3:17: Luk 23:34; 1 Tim 1:13 **3:19:** Wək 2:38 **3:23:** Dut 18:15,18-19 **3:25:** Jen 22:18
3:26: Wək 13:46

tərəmərə e mopael mīn itəm koatehm Nimə Rəha Uhgīn, ne Satusi mīn,* kəmotiet-arəpa. ² Nīkilat təmahmə pik məto-inu ilau katuəgətun netəmim məmə Iesu təmimis kən məmegəh mīn. Kən inu tatəgətun məmə netəm u kəmotimis, Uhgīn otosmegəh mīn ilat. ³ Kən kəmotaskəlīm ilau, kīləs-ipən ilau e kalapus məto-inu tinapinəp rəkis, kən okuəməhl əm mətoarus olauwīg.† ⁴ Məto netəmim tepət itəm kəmotəto nəghatən itəm kəmuən kəmotən nīpahrienən lan. Kən netəmim rafin itəm kəmotən nīpahrienən e Iesu, ilat iuəhkīr tahmen e faif-taosan.

Pita ne Jon kəmuətul e nīganəmti kaonsel

⁵ Kəmən lawīgīn, pris asol, ne netəm-iasol rəha noanol mīn rəha Isrel, ne iəgətun mīn rəha Lou rəha Moses,‡ kəmotargəfīmīn ilat mīn əpəh Jerusalem. ⁶ Kəmotəpələh ilat Anas u pris asol agīn, ne Kaeafas, ne Jon, ne Aleksanta, ne netəmim neen e noanol rəha suah u pris asol agīn, kəmotəpələh e kaonsel. ⁷ Kəmotən Pita ne Jon kian muətul aupən elat, kən kotətapəh olau məmə, “? Nəmios hiə nəsanənən u mioal nat u, o nəmioal e nərgi pah?”

⁸ Kən Narmin Rəha Uhgīn təmərīoah e nīki Pita, kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat u itəm noatərəmərə e noanol mīn rəha Isrel, ne netəm-iasol mīn. ⁹ Itəmat noategəs-in-pa otīmlau məmə suah u itəm nelkīn təmərət təmos hiə nəwīrən, o emuahrol nulan mioal-wīr nelkīn. ¹⁰ Itəmat rafin ikīn-u ne noanol mīn rafin rəha Isrel, onəkotəkəike motītun məmə suah u itəm nelkīn tinəwīr rəkis tatətul aupən-in itəmat e nəsanənən əm e nərgi Iesu Kristo, etəm Nasaret. Suah əh inəh, itəmat nəmotətu-pər e nīg kəməluau, in təmimis. Məto Uhgīn təmol təmegəh mīn. ¹¹ Suah əh inəh, itəm Naoa Rəha Uhgīn təmən lan məmə, ‘Kəpiel u itəm itəmat netəm rəha nīləkīnən nīmə, nakotəmə tərət motərakīn, məto roiu in tīnuwa kəpiel keike itəm nīmə tatətul-pər lan.’ ¹² Nərig kit tikə e nətueintən itəm Uhgīn təmos-ipa məmə tītun nosmegəhən netəmim, məto Iesu pīsīn əm tītun nosmegəhən netəmim.”

¹³ Netəm-iasol rəha kaonsel kəmotaut pik nian kəmotəplan məmə kəsuegīnən ilat, nat əpnəpīn kəsioalən skul, ilau etəmim əm. Kəmotītun ətuatīp məmə suah mīl əh ilat pahrien Iesu kəmotaliwək moatan. ¹⁴ Kən kīnotəruru nuhalpīnən nəghatən rəhalau məto-inu suah u nelkīn tinəwīr rəkis tatətul iləhal mīn ilau.

¹⁵ Kən kəmotən-ipən kəm iləhal məmə okəhaliet məhaluwīn ihluə pəs ilat əm kotəghat pitən. ¹⁶ Kən kəmoatətapəh-ətapəh olat mīn məmə, “?Okotahro suah mīl əh? Netəmim rafin u Jerusalem kīnotītun rəkis məmə nat pīsīpī u kəmōl e suah u, in iahgīn pik, okol kəsotən-iamnīnən. ¹⁷ Məto pəs kotən-īəhau əskasīk ilau məmə okəsuan-iarəp mīnən nərgi Iesu kəm netəmim, kən nəghatən e nat pīsīpī əh otəsiet mīnən netəmim kotəto.”

kaonsel təmegəhan-in ilau məmə okiaiet

¹⁸ Kən kəmotəun-in iləhal kəhaluwa mīn imə, kən kəmotən-ipən kəm Pita ne Jon məmə okəsuan-iarəp mīnən nərgi Iesu, kən məsuəgətun mīnən netəmim lan.

¹⁹ Məto ilau kəmuən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat əm otakīl məmə tətuatīp e nīganəmti Uhgīn məmə ekioal nəwīatəmat o nəwīa Uhgīn. ²⁰ Məto itīmlau okol esuakīmən nohlītīmlau. Oekuəike muən-iarəp natīmnat itəm emuəplan e nīganəmtītīmlau kən muəto e matəlgitīmlau.”

* **4:1:** Əplan nəghatən mīn əh e tiksonari: pris mīn, ne mopael itəm koatehm Nimə Rəha Uhgīn, ne Satusi. † **4:3:** Okuəməhl mətoarus olawīg məto-inu lou təmən məmə suah kit təsolən pas e kot lapin.

4:4: Wək 2:41 ‡ **4:5:** Lou rəha Moses - lou mīn itəm Uhgīn təmos-ipən kəm Moses əpəh nītō Saenae. **4:10:** Wək 3:6,13-16 **4:11:** Sam 118:22 **4:12:** Mat 1:21 **4:18:** Wək 5:28 **4:19:** Wək 5:29

²¹ Kən kaonsel təmən-ipən mīn kəm Pita ne Jon məmə ilat okotol nalpīnən kit kəm ilau okəmə ilau okatuəkəike matuən-iarəp Iesu kəm netəmim, kən motahl-iarəp ilau. Kəmotahl-iarəp ilau mətō-inu kīnotəruru məmə okotahruəh ilau. Kəmotitun məmə netəmim nīkilat otahmə okəmə ilat okotol nalpīnən kəm ilau, mətō-inu netəmim rafin koatənwiwi Uhgīn o nat pīspīs itəm Uhgīn təmōl e etəm nelkīn təməfaiu ²² nian təmāiir mətōarus-pa əh-roiu. Rəhan nup taprəkīs-in foti.

Nəfakən rəha netəm kəmoatahatətə e Iesu

²³ Nian netəm-iasol rəha kaonsel kəmotegəhan-in ilau məmə ilau okatian, kəmiaiet uəhai əm mian əpəh netəm koatahatətə e Iesu koatatig ikīn, kən muən-iarəp rafin nəghatən itəm pris asol mīn ne netəm-iasol rəha kaonsel kəmotən-ipən kəm ilau. ²⁴ Nian kəmotətō nəghatən əh, ilat rafin kəmotuwa kitīəh motəfak-pən kəm Uhgīn motən məmə, “Iərəmərə Uhgīn, ik nəmōl neai, ne nīməptən, ne nītəhəi, ne natimnat rafin elat. ²⁵ Ik nəməghat e nəsanənən e Narmīn rəham kəm tīpītimat u aupən Kig Tefit, u in rəham iolwək, kən in təmən-iarəp rəham nəghatən məmə, ‘?Tahro netəm e nəptən pīsīn pīsīn mīn nīkilat tītahmə pīk nəhlan? Tahro ilat koatəte noa məmə okotol nəratən mīn əh, u itəm okol koatol pap, təsuwīnən mīet, otikə-pən əm olat.

²⁶ Netəm koatərəmərə e nītən mīn, koatol əpen-əpenə okotəmou, kən netəm-iasol mīn rəha nətueintən koatuwa kitīəh ilat mīn ilat, məmə okotəmou ilat Iərəmərə Uhgīn ne Iosmegəh itəm in təmən’ ²⁷ Iərəmərə Uhgīn, in nīpahrienən nəghatən itəm Kig Tefit təmən tīnuwa mīnetarəp, mətō-inu Kig Herot Antipas, ne Pontias Pailat, ne noanol mīn rəha Isrel, ne Iaihlua mīn, ilat rafin kəmotuwa kitīəh ikīn-u latuənu Jerusalem, moatol noa eko-eko məmə okotohamnu Iesu, itəm in rəham iol ətuatīp itəm nəmītəpun. ²⁸ Kəmoatəte noa rəhalat tatətəu-pən əsas əm rəham nəghatən itəm ik nīnəmən rəkīs e nəsanənən ne nenatīgən rəham aupən. ²⁹ Tol nəhlan, Iərəmərə, nīkim tatəht nəghatən itəm ilat kəmoatən məmə okotoh itīmat, ol itīmat rəham iolwək mīn məmə esotəgīnən məmə ekotən-iarəp rəham nəghatən. ³⁰ Əgəfəməhin-pa nelməm məmə otol-wīr netəm koatīmīs, kən mol nat pīspīs mīn ne nəmtətīn pīsīn pīsīn mīn e nərgī Iesu, rəham iol ətuatīp.”

³¹ Nian kəmotəfak rəkīs, kən nat kit təməloal e nīmə, kən Narmīn Rəha Uhgīn təmuwa marioah mətatīg elat, kən kīnoatən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn məsotəgīnən.

Netəm kəmoatən nīpahrienən e Iesu koatoor nautə rəhalat kəm ilat mīn

³² Netəm koatən nīpahrienən e Iesu rəhalat nətəligən təmuwa kitīəh. Kit təməsaumisən məhluaig-in rəhan nautə mətō kəmoatoor nautə rəhalat kəm ilat mīn. ³³ Kən aposol mīn kəmotos nəsanənən e Narmīn Rəha Uhgīn kən moatən-iarəp məmə Iərəmərə Iesu təmegəh mīn e nīmīsən. Kən e nəwīrən rəha Uhgīn, in tətəsitū elat rafin itəm koatəfak. ³⁴ Kən ilat kit, rəhan kit nat kit təməsīkəən, mətō-inu netəmim neen kəmotosalīm-in rəhalat nəptən o nīmə, kən motos-ipən mənī lan kəm aposol mīn, ³⁵ kən ilat kəmoatoor kəm itəm mīn u rəhalat nat kit tīkə.

³⁶ Tol nəhlan, suah kit əh-ikīn nərgīn u Josep, noanol kit rəha Lifae, etəm Saepiras, aposol mīn kəmotos-ipən nərgī wī kit kəm in, nərgīn u Panapas, u nīpətīn təmə, “etəm tətəsitū matīləs-ipər nətəligən.” ³⁷ In təmosalīm-in rəhan

kit nəptən, kən məmīk məni lan muwa məmki-pən kəm aposol mīn məmə ilat okotoor kəm ilat mīn.

5

Ananaeas ne Safaera

¹ Məto suah kit mīn əh-ikin, nərgin u Ananaeas, ne rəhan pətan nərgin u Safaera. Ilau mīn kəmīoal-salim-in rəhalau kit nīməptən. ² In təmaskəlīm anion məni məsin, kən rəhan pətan əm titun. Kən məmīk əm məsin muwīn məmki-pən kəm aposol mīn məmə məni e nəptən rafin. ³ Məto Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Ananaeas. ?Tahro nategəhan-in iərmis u Setan tatuwa e nīkim? Nakateiuə-in Narmīn Rəha Uhgīn kən mətaskəlīm anion məni məsin rəha nīməptən məmə rəham. ⁴ ?Aupən nīməsosalim-inən nīməptən u, in rəham o kəp? ?Kən nian nəmosalim-in, rəham məni lan o kəp? ?Tahro natol nuhlan? !Ik niseiuə-inən etəmim, məto nateiuə-in Uhgīn!” ⁵ Nian Ananaeas təməto nəghatən əh, əmun mīsi-pər morin rəhan namegən tiet. Kən netəmim itəm kəmotəto nat əh, kəmotəgin motasiəp. ⁶ Kən netəm aluə mīn kəmotuwa motalpin nīpətin motiləs motiet motuwīn kitənim.

⁷ Iuəhkīr aua kīsil təmuwa muwīn rəkis, kən rəhan pətan Safaera təmīet-arəpa məruru məmə rəhan iərman tīnimis rəkis. ⁸ Kən Pita təmətapəh ron məmə, “?Ən-tu kəm io məmə məni e nəptən rafin əh rəhatəlau itəm nəmīosalim-in?” Kən in tən məmə, “Əwəh. Məni rafin un.”

⁹ Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “?Tahro nəmātioal anion noa kit məmə nakueiuə-in Narmīn Rəha Iərəmərə məmə okol təsītunən nat u nəmīoal? !Əto-tu! Netəm kəmotitənim rəham iərman, ilat u e nafiluə koatuwa məmə okotiləs mīn ik.” ¹⁰ Kən roiu aɡin tīsi-pər morin-pən əpəh nelki Pita ikin, mīmis namegən tiet. Nian netəm aluə mīn kəmotuwa imə, motəplan tīnimis rəkis, kən kotiləs motiet motuwīn kitənim e nīkali rəhan iərman. ¹¹ Nian netəmim rəha nīməfak ne netəm əpnəpīn kəmotəto nat əh, kəmotəgin kəmotəgin.

Aposol mīn kəmotasitu e netəmim tepət motol-wīr rəhalat nīmīsən

¹² Kən aposol mīn kəmotol nəmtətin tepət ne nat pīspīs mīn e nīganəmti netəmim. Kən netəmim mīn u itəm koatən nīpahrienən e Iesu kəmoatuwa kitīəh əm e Feranta rəha Kig Solomon e Nīmə Rəha Uhgīn. ¹³ Netəmim kəmoatīsiai-in ilat, məto netəm mīn u kəsotənən nīpahrienən e Iesu kəmotəgin nuwīnən ikin əh mehm ilat. ¹⁴ Məto nian rafin netəmim tepət koatuwa moatən nīpahrienən e Iesu, nəman ne nīpitan, kən ilat tatepət. ¹⁵ Məto-inu e nat pīspīs mīn itəm aposol mīn kəmoatol, netəmim koatos rəhalat nīmīsən mīn moatuwa, kən moatəlīn ilat kotapil e rəhalat pet ne nīmītiwīn e suatīp məmə nian Pita otaliwək mapikalīn ilat, in otek neen o kəm-naka nəghanpīs in əm tos neen kən məmə ilat okotəmegəh. ¹⁶ Kən netəmim tepət tepət kəmotīsī-pən e latuənu mīn iuəhkīr o Jerusalem kəmotuwa. Kəmotəmīk rəhalat netəm koatīmīs ne netəm itəm narmīn rat tətətiɡ elat motuwa, kən aposol mīn kəmotəfak elat kən ilat rafin kotəwīr.

Netəm-iasol mīn kəmotəmki-pən aposol mīn e kalapus

¹⁷ Kən suah u pris asol aɡin ne rəhan mīn netəmim Satusi mīn u, ilat e pati kitīəh, kəmotol pīk tīməht elat məto-inu netəmim tepət kīnoatapəs ilat mīnoatuwīn o aposol mīn. ¹⁸ Kən kəmotaut kaskəlīm aposol mīn kəmki-pən ilat e kalapus. ¹⁹ Məto lapīn-in, nagelo kit rəha Iərəmərə təmuwa merəh e nafiluə e kalapus mit ilat motiet. ²⁰ Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwīn e Nīmə Rəha Uhgīn motən-iarəp nəghatən pahrien rəha nəmegəhən wi u kəm

netəmim.” ²¹ Kən kəmən lawiḡin, kəmotol nəwia nagelo kən minotuwĭn əpəh e Nimə Rəha Uhgĭn moatən-iarəp nərgi İesu kəm netəmim.

Aposol mĭn kəmotuwĭn e kot

Kən pris asol aḡin ne rəhan mĭn, kəmotauin netəm-iasol mĭn rəha noanol mĭn rəha İsrəl, kən ilat kəmotuwa kitiəh məmə ilat okotəpələh e kaonsel* asol rəha noanol mĭn rəha İsrəl. Kən motahl-ipən nəghatən kəm netəm kotərəməərə e kalapus məmə okotahl-ipa aposol mĭn kotuwa e kot əpəh e kaonsel. ²² Məto nian mopael mĭn kəmotuwĭn e kalapus, məto aposol mĭn kotikə. Kən kotitəliḡpa e kaonsel motən məmə, ²³ “Nian emotuwĭn ket-arəpən e kalapus, motəplan toa tətəhtosiḡ, lok tatəkul-pən wĭr əm lan, kən mopael mĭn rəha kalapus koatətul katehm wĭr əm nafiluə e kalapus, məto nian emoterəh motuwĭn imə, məto kikə-kikə əh imə.” ²⁴ Nian etəm tatərəməərə e mopael mĭn itəm koatehm Nimə Rəha Uhgĭn, ne pris asol mĭn kəmotətəto nəghatən əh, kəmotaut pik, rəhalat-kapə təmikə, minotəruru əpnəpĭn əm məmə nat naka otuwa mĭn.

²⁵ Kən əmun etəmim kit tiet-arəpa məmə, “!Ei, nəman! !Netəm mĭn ilouin itəm nəmotəmki-pən ilat e kalapus, ilat əpəh e Nimə Rəha Uhgĭn koatəḡətun netəmim!” ²⁶ Kən etəm tərəməərə e mopael mĭn təmit mopael mĭn rəhan motuwĭn motəmĭk aposol mĭn motuwa. Məto kəməsotewkəkanən ilat məto-inu koatəḡin məmə netəm əpnəpĭn okotaht ilat e kəpiel apĭn okəmə okotewkəkan ilat.

²⁷ Nian kəmotit ilat motuwa imə, kən motən məmə ilat okotətul aupən-in netəm-iasol rəha kaonsel. Kən pris asol aḡin təmən-ipən kəm ilat məmə, ²⁸ “Emotən-iəhau əskasĭk aḡin itəmat məmə onəsətəḡətunən netəmim e nərgi suah əh İesu. Məto nəḡətunən rəhatəmat tĭnaiu rafin əpəh Jerusalem. Kən moatol məmə netəmim okotən məmə itimat emotoh suah əh.”

²⁹ Məto Pita təməḡhat rəhalat aposol mĭn lan məmə, “Itimat ekotəkəike motol nəwia Uhgĭn, sənəmə nəwia netəmim əm. ³⁰ Itəmat nəmotəhamnu rəkis İesu motətu-pər e niḡ kəməluau, məto Uhgĭn u rəha tipĭtat mĭn aupən təmol təmegəh mĭn e nĭmĭsən. ³¹ Uhgĭn u inu təmĭləs-ipər rəkis İesu məmə otuwĭn matəpələh e nĭkalĭn matĭp, ikĭn rəha nisĭaiiən ne nəsanənən, məmə in İərəmərə ne İosmegəh. Uhgĭn təmol nat əh məmə in otol suatĭp məmə noanol mĭn rəha İsrəl kotitun nəuhlinən ilat e rəhalat nolən rat mĭn, kən in otafəl rəkis nolən rat mĭn rəhalat. ³² Kən itimat Narmĭn Rəha Uhgĭn ekoatən-iarəp natĭmnat mĭn u, kən Uhgĭn tatos-ipən Narmĭn rəhan kəm netəmim itəm koatol nəwĭan.”

³³ Nian netəmim rəha kaonsel kəmotətəto nəghatən əh, təməw pik rəhalat neməha, kən kətolkeike məmə okotəhamnu əm ilat. ³⁴ Məto suah kit təmətul, nərgĭn u Kamaliel, in Farisi kit ne iəḡətun kit rəha Lou, u itəm netəmim rafin koatĭsĭaiiən. Kən təmətəpəh o mopael mĭn məmə okotit aposol mĭn motuwĭn ihluə pitən. ³⁵ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Natĭmak mĭn, netəm İsrəl. Otakil wĭr noa rehatəmat məmə onəkotəhro netəm mĭn u. ³⁶ Wi aḡin huə suah kit nərgĭn u Teutas, təmĭet-arəp matən məmə in etəm-iasol kit, kən iuəhkĭr netəmim fo-hanrĭt kəmotuarisĭḡ-in. Məto kəməhamnu in, kən rəhan netəmim kəmotan kitiəh kitiəh, kən rəhan nətəliḡən təmuwĭn mĭkə. ³⁷ Uarisĭḡ lan, nian kapman təmətəfin netəmim, suah kit mĭn nərgĭn u Jutas, etəm Kalili, in mĭn təmĭw netəmim koatuarisĭḡ-in. Məto netəmim neen kəmotəhamnu mĭn, kən rəhan netəmim kəmotan kitiəh kitiəh. ³⁸ Kən inu rəhak nətəliḡən e nənən u. !Ekən kəm itəmat, pəs kotapəs əm ilat motegəhan-in ilat kotiet! Məto okəmə nat koatol in rəha etəmim əm, otəpanĭsas. ³⁹ Məto okəmə tatisi-pən o Uhgĭn,

* **5:21:** kaonsel - netəm-iasol rəha İsrəl koatiuw-iarəp netəmim ikĭn e kot. **5:28:** Mat 27:25 **5:29:** Wək 4:19 **5:31:** Wək 2:33-34; Efes 1:20; Hip 2:10; 12:2 **5:36:** Wək 21:38

okol kəsotosən nəsanənən məmə okotən-iəhau ilat. Okotəplan əm məmə kitat Uhgın koatəmou.” Kən ilat rafin kəmotegəhan-in rəhan nəghatən.

⁴⁰ Kən kəmotəun-in aposol mīn məmə okotuwa imə, kən motən məmə mopael mīn okotalis ilat. Kən motən-iəhau əskasik mīn ilat məmə okəsotəghat mīnən kəm netəmim e nərgi İesu kən motəhlman ilat kotiet.

⁴¹ Nian aposol mīn kəmotiet e kaonsel, nīkilat tətəgien, mətə-inu Uhgın təmisiəi-in ilat kən megəhan-in məmə netəmim okotoh ilat mətə-inu koatuarisig-in İesu. ⁴² Kən nian rafin e Nīmə Rəha Uhgın ne nīmə mīn, ilat kəməsotapəsən kəmoatəkəike katən-iarəp kən moatəgətun nəghatən wir məmə İesu in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa.

6

Kəmos-ipər netəm sepīn

¹ Nian neen tīnuwa mīnuwīn rəkis, kən netəm rəha İesu tīnatər mīnatəpət. Neen rəhalat kəmotisi-pən ikīn pīsīn pīsīn mīn, kən koatən əm nəghatən Kris. Kən tepət, ilat netəm İsrəl əm. Mətə iəfak mīn itəm koatən əm nəghatən Kris kīnoatən nīkali iəfak mīn u netəm İsrəl, moatən məmə nian koatoor mənī ne nagwənən kəm nəutahlīmīs mīn, mətə kəsotehm wīrən nəutahlīmīs mīn rəha itəm mīn u koatən nəghatən Kris.

² Kən tuwelef aposol mīn kəmotəun-in netəm rəha İesu məmə okotuwa-tu. Kən kəmotən-ipən kəm ilat məmə, “Piak mīn. Təsəwīrən məmə itimat ekotapəs nən-iarəpən ne nəgətunən nəghatən rəha Uhgın məmə itimat ekotimnə katōor mənī ne nagwənən kəm nəutahlīmīs mīn. ³ Mətə roiu, otətgi-arəp-tu etəmat mīn, netəmim sepīn u itəm noatisiəi-in ilat, kən kotenatig, ne Narmīn Rəha Uhgın tərīoah e nəmegəhən rəhalat. Kən itimat ekotos-ipən nat u kəm ilat məmə ilat okoatol. ⁴ Mapəs itimat e nəfakən kəm Uhgın ne nən-iarəpən ne nəgətunən nəghatən rəha Uhgın.”

⁵ Kən ilat rafin nīkilat təmagiən, kən motegəhan e nəghatən əh. Kən kəmotətig-iarəp Stipen u rəhan nahatətəən təkəsik e Uhgın ne Narmīn Rəha Uhgın tərīoah mətətig lan, kəmotətig-iarəp mīn Filip, ne Prokoras, ne Nikano, ne Timon, ne Pamenas, ne Nikolas etəm Antiok u aupən təmapəs nəfakən rəha netəm iman ikīn mīnuwa matətəu-pən nəfakən rəha netəm İsrəl. ⁶ Kəmotit ilat motuwīn kəm aposol mīn, kən aposol mīn kəmotələhəu-pən nelmilat elat motəfak elat.

⁷ Kən netəm rəha İesu koatən-iarəp nəghatən rəha Uhgın kəm netəmim, kən netəm rəha İesu u Jerusalem tīnatəpət-natəpət. E netəm əh, pris mīn tepət kəmotahatətə e İesu.

Kəmaskəlīm Stipən

⁸ Kən Stipen u etəm tərīoah e nəwīrən ne nəsanənən rəha Uhgın, təmol nəmtətīn tepət ne nat pīspīs mīn e nīganəmti netəmim. ⁹ Mətə netəmim neen e nīmə rəha nuəfīmīnən rəha Netəm Kəmīkis İlat,* kəmotəghat ilat Stipen. Netəm mīn u noanol mīn rəha İsrəl u kəmotisi-pən Saerin ne Aleksantria. Kən netəmim neen mīn u noanol mīn rəha İsrəl u kəmotisi-pən Silisia ne Esia, ilat kəmotuwa kitīəh, kən mīnoatərgəhəu ilat Stipen. Kotəmə nəghatən rəha Stipen təsətuatipən, meto rəhalat tətəuatip.

¹⁰ Mətə Narmīn Rəha Uhgın təmol Stipen tenatig-pik, kən nian in otəghat, rəhan nəghatən tatoh-iəhau rəhalat. ¹¹ Kən ilat kəmotətou anion netəmim neen məmə okotasitu elat motən-iarəp məmə, “İtimat emotətə məmə Stipen

5:40: Wək 4:18   5:41: Mat 5:10-12; 1 Pita 4:13   6:1: Wək 4:35   6:7: Wək 2:41; 16:5   * 6:9: “nīmə rəha nuəfīmīnən rəha Netəm Kəmīkis İlat” Netəm mīn əh, aupən ilat slef rəha suah kit, mətə roiu kəmīkis ilat.   6:10: Luk 21:15

təmən rat Moses ne Uhgín.” ¹² Kən rəhalat nəghatən təmol niki netəmim, ne netəm-iasol rəha Isrel ne iəgətun mīn rəha Lou, kəmotetəhau Stipen. Kən kəmotuwīn kaskəlim motiləs motuwīn məmə otətul e niganəm̄ti kaonsel. ¹³ Kən kəmotəm̄ik netəmim neen motuwa məmə okoteiuə e Stipen. Kən netəm mīn un kotən məmə, “Nian rafin tatən nəghatən rat e Nimə Rəha Uhgín, kən matən rat Lou rəha Moses. ¹⁴ Itimat emotəto in təmən məmə Iesu u etəm Nasaret, in otiləs-iəhau Nimə Rəha Uhgín, kən məuhlin nolən mīn itəm Moses təmos-ipa kəm kitat aupən ikin.” ¹⁵ Kən netəmim rafin itəm kəmoatəpələh e kaonsel kəmotətag-pən ətuatip o Stipen, kən kəmotəplan məmə niganəm̄tin tīnəhag-əhag tahmen e rəha nagelo.

7

Stipen təməghat-in Epraham

¹ Kən pris asol agin təmətapəh o Stipen məmə, “?Tahro, nəghatən mīn əh nīpahrienən?” ² Kən Stipen təmən məmə, “Piak mīn ne tata mīn. Otətəlig-in-tu io. Uhgín u itəm in ilis ilis pīk, tēmiet-arəpa o tīpitat Epraham nian in təmətətig əpəh Mesopotemia, məsuwīnən əh əpəh Haran. ³ Uhgín təmən-ipən kəm in məmə, ‘Apəs rəham mīn, ne ikin nətətig ikin, muwīn e ikin kit itəm io epanəgətun kəm ik.’ ⁴ Kən Epraham tēmiet əh Kaltia muwīn mətətig əpəh Haran. Təmətətig ikin-u kən rəhan tata təmimīs, kən Uhgín təm̄iləs muwa e nəptən u itəmat noatətig lan əh-roiu. ⁵ Məto təm̄isos-ipənən nəptən məsīn huə tahmen e nuwigī iar ne kəm in məmə in rəhan ətuatip. Məto Uhgín təmən-iəkis kəm in məmə otəpanos-ipən rafin nītən əh kəm in ne namipīn rat mīn. Kən in otuwa iməlat agin ikin, nat əpnəpīn e nian əh Epraham təm̄isiləsən əh nətīn kit. ⁶ Nəghatən itəm Uhgín təmən kəm in tol nulan, in təmən məmə, ‘O nian kit, noanol mīn rəham okotuwīn katig e nəptən pīsīn kit. Okol iapīspīs elat kotal wək kəm netəmim e nəptən pīsīn, okol nahməən kəm ilat kətoarus nup fo-hanrit. ⁷ Məto ekol nalpīnən kəm netəmim itəm koatərəməərə elat. Kən uarisig, noanol mīn rəham okotiet e nītən mīn əh motuwa kəfak kəm io e nītən u.’ ⁸ Kən Uhgín təmən-iəkis məmə in otehm wīr Epraham ne noanol mīn rəhan. Kən mən-ipən kəm in məmə in otəhg-ipən nīsualkələh nəman məmə in nəm̄tətīn kit məmə ilat netəmim rəha Uhgín. Kən nian Epraham təm̄iləs Aisak, kən məhg-ipən nian təmos nian eit.* Kən nian Aisak təm̄iləs Jekop, kən matig məhg-ipən mīn. Kən nian Jekop təm̄əm̄ik nenətīn ilat tuwelef, kən təm̄əhg-ipən mīn ilat. Ilat tuwelef əh, nəukətī nīta rəhatat.”

Stipen təməghat-in tīpīlat mīn

⁹ Kən Stipən təmən-ipən mīn kəm ilat məmə, “Məto-inu netəm mīn əh, nəukətī nīta mīn u rəhatat, kəmotetəhak e Josep, kəmotosalīm-in-pən kəm netəm Ijip, məmə otuwa slef rəhalat, məto ilau Uhgín e nian rafin, ¹⁰ kən Uhgín tīləs-irəkis in e nərātən. Nian təmətul e niganəm̄ti kig rəha netəm Ijip, kən Uhgín təmos-ipən nenatīgən kəm in kən matig mol mīn məmə kig otolkeike in, kən mol in tatərəməərə e nītən Ijip ne netəmim ne natīm̄nat rafin rəhan.

¹¹ “Kən əmun nəumīs təman e nītən əpəh Ijip ne Kenan mol nagwənən tīkə, kən nəumīs natus asol netəmim, kən tīpitat mīn nīgīlat nagwənən təm̄ikə. ¹² Nian Jekop tīnəto məmə nagwənən əpəh Ijip, təmahl-ipən tīpitat mīn əh kotuwīn, kən inu nətuounən ilat kəmotuwīn Ijip. ¹³ Kən uarisig ilat kəmotuwīn mīn, kən təmən-iarəp in kəm ilat, məto-inu ilat kəsotitunən məmə

7:3: Jen 11:31; 12:1   **7:4:** Jen 11:31—12:5   **7:5:** Jen 12:7; 15:18; 17:8   **7:7:** Jen 15:13-14; Eks 12:40   **7:7:** Eks 3:12   * **7:8:** Nolən rəha netəm Isrel tol min-nulan, nian suakəku iərman təm̄aiir, e nian eit, kotəhg-ipən.   **7:8:** Jen 17:9-14; 21:4   **7:9:** Jen 37:11,28; 39:2,21-23   **7:10:** Jen 41:37-44
7:11: Jen 41:54; 42:1-2

in Josep pialat. Kən kig rəha Ijip təməto namnusən rəha Josep ne pian min. ¹⁴ Kən Josep təmahl-ipən nəghatən kəm rəhan tata Jekop ne rəhan min məmə okotuwa motatig ilat min. E netəm əh, ilat rafin sepinte faif. ¹⁵ Kən Jekop ne rəhan min kəmotuwın kətatig Ijip, kən nian kəmotatig kətatig kimis ikin. ¹⁶ Kən kəməmik ilat kan əpəh Sekem kitənim ilat ikin e nıpəg kəpiel kit itəm Epraham tinos-nəmtin rəkis o noanol min rəha Hamor.”

Stipen təməghat-in Moses

¹⁷ Kən Stipen təmatəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, “Tinatüwa iuəhkır məmə Uhgın otosmegəh rəhan netəmim itəm təmən-iəkis kəm Epraham, kən noanol min rəhatat itəm kəmotatig Ijip aupən, roiu əh tinepət-nepət. ¹⁸ Kən kig kit min rəha Ijip təmətul, in təruru agın Josep. ¹⁹ In təmos-iəhau tıpitat min e neiuəən, matol nahməən kəm ilat. Kən in təmol lou kit məmə okotəmki-arəp nenətilat min ihluə məmə okotimis.

²⁰ “Kən e nian əh, Moses təmair, kən in suakəku wır kit e nıganəmti Uhgın. Rəhan mama ne tata kəmuəhluaig-in anion əpəh imə mios məwig kisil. ²¹ Nian kəmıləs-iarəp ihluə, nəti kig pətan təməplan, kən tiləs məmə otehm wır rəhan. ²² Kəmotəgətun in e nenatigən rafin rəha netəm Ijip, kən nian in təməpət, in təsanən e nəghatən ne nolən nat.

²³ “Nian tinos nup foti, nıkin təht məmə otuwın-tu muag natiman min, netəm Isrel, ²⁴ kən məplan kit etəm Ijip kit tatoh. Kən in təmuwın məmə otasitu e in kit əmun mohamnu etəm Ijip apon. ²⁵ Kən Moses nıkin təməht məmə kəm-naka in min neen netəm Isrel okotitun məmə Uhgın təmahl-ipən in məmə otuwın məmki-rəkis ilat e nahməən katol elat. Məto ilat kotəruru. ²⁶ Kən lawıgin təməplan min noanol kəiu rəha Isrel kətıoh ilau min, kən tuwın məghat kəm ilau məmə otoor rəkis ilau, kən məmə otol ilau kioal-wır ilau min. Kən mən-ipən kəm ilau məmə, ‘Suah mil. Itəlau piatəlau agın mil. ?Tahro natıoh itəlau min?’ ²⁷ Məto suah u təmətuoun nəmohən təmətgi-pən Moses isəu, kən mən-ipən kəm in məmə, ‘?Pah təmıləs-ipər ik məmə nakatərəməərə kən matıuw-iarəp itimat? ²⁸ !Okəm-naka nakolkeike məmə onakohamnu min io tahmen e etəm Ijip u nəmoh nəniəp!’ ²⁹ Nian Moses təməto nəghatən əh, kən təməgin miet Ijip magım muwın əpəh Mitian mətatig ikin mahmen e iapıspis kit. Nian təmətatig mətatig mit pətan ikin kit, kən mialəs nətilau kəiu iərman mil.

³⁰ “Nian təmətatig Mitian minos nup foti, kən nian kit tuwın mətan iuəhkır o nitot asol əh Sinae əpəh ikin taruən-aruən ikin. Kən nagelo kit təmıet-arəpa ron e nıgəm itəm tatuəp e nıg əkəku kit. ³¹ Nian təməplan nıgəm əh, narmın təmıwig pik ron, kən muwın iuəhkır məmə otəplan wır, kən məto İərəməərə Uhgın təməghat kəm in məmə, ³² ‘Io Uhgın rəha tıpım min, Uhgın rəha Epraham, ne Aisak, ne Jekop.’ Kən Moses təməgin minətasiəp minatəgin nətag-pənən əh nıgəm ikin. ³³ Kən İərəməərə Uhgın təmən-ipən kəm in məmə, ‘Oh-rəkis rəham put e nelkəm məto-inu nəptən ik natətul ikin in tol pısın agın, məto-inu io əh-ikin. ³⁴ Eməplan nəratən itəm katol e rəhak netəmim əpəh Ijip, eməto nasəkən rəhalat, kən minatite muwa məmə ekəmki-rəkis ilat o netəm Ijip. Wa. Roiu əh ekahl-ipən ik nakıtəlig muwın min Ijip.’ ”

Noanol min rəha Isrel kəməsotolkeikeən Moses

³⁵ Kən Stipen təmatəkəike matən məmə, “Inu etəm kitiəh əm Moses itəm ilat kəmotapəs nəwıan nian ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, ‘?Pah təmıləs-ipər ik

məmә nakatərämərə kən matiuw-iarəp itimat? Məto Uhgın pişin əm təmahl-ipən suah əh Moses məmә otərämərə kən mosmegəh ilat. Təmahl-ipən nian nagelo təmiet-pa ron e nigəm itəm tatuəp e nig əkəku kit. ³⁶ Kən Moses təmit ilat motiet Ijip, kən in təmol nat pişpis ne nəmtətin tepət, təmol əpəh Ijip, ne nian kəmoateguəfimin e nitəhəi u katən məmә Nitəhəi Asiə, ne nup foti e ikin taruən-aruən ikin. ³⁷ Inu etəm kitiəh əm Moses u təmən-ipən kəm netəm Isrel məmә, 'Uhgın otıləs-ipər ien kit min etəmat tahmen lak.'

³⁸ "Inu Moses itəm noanol min rəha Isrel kəmoatan kitiəh ilat min, kən nagelo təməghat kəm in e Nitot Sinae, kən ilat tipitat min kəmoatan. Kən Uhgın təmos-ipən nəghatən keike min itəm koatəmegəh, kən in otəhlman tuwa kəm kitat.

³⁹ "Məto nian in təmətatig əh əpəh e Nitot Sinae, tipitat min kəmotəht nəwian, motapəs nətəlig-inən məto nikilat təmitəlig-pən o nat Ijip. ⁴⁰ Kən kəmotən-ipən kəm Eron məmә, 'Ol narmi nat kit məmә in otuwa uhgın rəhatat. ?Məto Moses əh inəh, itəm təməmik itat kotiet Ijip, kinotəruru məmә in tinahruwin?' ⁴¹ Kən e nian əh, ilat kəmotol narmi nəti kau kit məmә in otuwa uhgın rəhalat, kən kəmotol sakrifais e nat megəh min məmә okotəfak kəm in. Kən kəmotol lafet rəha narmi nəti kau itəm ilat əm kəmotol. ⁴² Məto Uhgın təməuhlin-pən məntaan kəm ilat, kən megəhan-in ilat məmә okotəfak kəm mitgar ne məwig ne məhau min e napuə. Kən nat əh tatəgətun əsas əm nəghatən rəha Uhgın itəm kəməte e naoa rəha ien min rəha Uhgın. Tatən məmә, '!Netəm Isrel! ?Nian rafin e nup foti e ikin taruən-aruən ikin, itəmat nakoatoh nat megəh min məmә nakoatol-pa sakrifais kəm io? !Kəp! ⁴³ Məto itəmat nəmoatıləs nimə tapolen rəha uhgın eiuə u Molek, ne narmi məhau rəha uhgın eiuə u Refan. Nat mil u nəmoatol məmә onokotəfak kəm ilau. O nat əh ekahl-iarəp itəmat nakotuwın isəu motaprəkis-in Pabilon.' "

Stipən təməghat e Nimə Rəha Uhgın

⁴⁴ Stipən təmatəkəike matən məmә, "Nian tipitat min kəmotatig ikin taruən-aruən ikin aupən, ilat kəmos rəhalat nat kit, Nimə Tapolən rəha Uhgın itəm tatəgətun məmә Uhgın tətatig ilat min. Kən Moses təmol Nimə Tapolən əh tətəu-pən əm nətəligən rəha Uhgın u təmən-ipən rəkis kəm in. ⁴⁵ Kən nup tepət uarisig, e nian Josua təmit ilat motuwa məmә okotos-irəkis nitən əh o netəm Kenan, kən kəmotıləs Nimə Tapolən u motuwın e nitən u Uhgın təməhg-irəkis netəmim ikin. Kən ilat kəmotıləs motuwın motatig ilat min kətoarus-pa e nian rəha Tefit təmol kig lan. ⁴⁶ Uhgın təmol təwir kəm Tefit, kən Tefit təmətapəh ron məmә Uhgın otegəhan in pəs tol nimə kit itəm Uhgın otətatig ikin. ⁴⁷ Məto nimə əh, Kig Tefit təməsolən, məto nətin Kig Solomon təmol. ⁴⁸ Məto Uhgın itəm ilis agın, təsatigən e nimə itəm etəmim əm təmol, tahmen e nəghatən rəha Uhgın itəm ien rəhan təmən məmә,

⁴⁹ 'İkin min rafin e neai tahmen in əm io məmә iakəpələh ikin mərəmərə, kən nətueintən rafin tahmen in əm məmә ekəf-pən nelkək ikin.

?Məto nimə-naka itəm nəkotitun nolən məmә otahmen-in io?

?Kən ikin pəhruən nəkotitun nolən məmә ekuwin mameg ikin?

⁵⁰ Otən-tu. ?Pah təmol rafin natimnat min əh?

Io pişin əm, io Uhgın emol rafin ilat.' "

Stipən təməhəi netəm-iasol rəha kaonsel

7:35: Eks 2:14   **7:36:** Eks 7:3; 14:21; Nam 14:33   **7:37:** Dut 18:15   **7:38:** Eks 19:3   **7:40:** Eks 32:1   **7:41:** Eks 32:2-6   **7:43:** Amos 5:25-27   **7:45:** Jos 3:14-17   **7:46:** 2 Saml 7:1-16
7:47: 1 King 6:1-38   **7:50:** Aes 66:1-2

⁵¹ Kən Stipen təmatəkəike matən məmə, “! Itəmat u! Rəhatəmat-kapə təskasik. Rəhatəmat nətəligən tapinəp tahmen e rəha netəm kəsotəfakən. Itəmat nəsolkeikeən məmə onəkotol nəwia Uhgīn. !Itəmat nəkotahmen e tīpitāt mīn itəm koatəht nəwia Narmīn Rəha Uhgīn! ⁵² ?Ien mīn rəha Uhgīn aupən, pah tīpitəmat mīn kəməsolələn nəratən kəm in? !Tikə! Kəmotol nəratən kəm ilat rafin. Kəmotohamnu mīn itəm mīn u koatən-iarəp nuwamən rəha Etəm Ətuatīp. Kən itəmat nəmotegəhan-in-pən Etəm Ətuatīp u e nelmi rəhan tīkīmīr mīn kən kotohamnu. ⁵³ Itəmat nəmotos rəkis Lou rəha Uhgīn u aupən nagelo mīn kəmotos motuwa, mətə itəmat nəməsolətəu-pən aginən Lou əh.”

Kəmahtimnu Stipen

⁵⁴ Nian kəmoatəto nəghatən mīn rəha Stipen, niganəmtīlat təmapinəp, nīkilat nahmə nahmə, kən moatəgətain-pən nəluīlat kəm in mətə-inu nīkilat nahmə agin. ⁵⁵ Mətə Narmīn Rəha Uhgīn təmərīoah e Stipen, kən tītagpər e Nego e Neai məplan nəhag-əhagən itəm təsanən pīk təmīet imə Uhgīn ikīn, kən məplan Iesu tatətul e nīkali Uhgīn matip, ikīn rəha nərəmərəən ne nəsanənən. ⁵⁶ Kən Stipen təmən-ipən kəm ilat məmə, “! Ei, nəman! Iatəplan Nego e Neai rəha Uhgīn taterəh, kən Nəti Etəmim tatətul e nīkali Uhgīn matip, ikīn rəha nərəmərəən ne nəsanənən.” ⁵⁷ Nian netəm-iasol rəha kaonsel kəmotəto nəghatən əh, kəmotasitig matəlgīlat mīn e noanelməlat, kən motearīg e Stipen e nəwialat rafin motaut motaiu motuwīn kea-pən ahmən-ahmen əm ron, ⁵⁸ motewkəkan ka kərakin-iarəp e taon, kən mīnoatətuoun kətəht e kəpiel apin. Kən ilat kəmotapeg rəhalat sot asol mīn, motəlīn-pən iuəhkīr o nelkī etəm aluə kit, nərgīn u Sol. ⁵⁹ Nian kəmotəht Stipen e kəpiel apin, in təməfak məmə, “!Iərəmərə Iesu, os narmək.” ⁶⁰ Kən təmeiuaiu mīsin nulin kən masək əfəməh məmə, “!Iərəmərə, afəl nolən rat itəm ilat koatol lak.” Nian təmol namnun rəhan nəfakən, kən rəhan namegən tīet.

8

¹ Kən Sol tatətul əm nīkin tətəgien məmə ilat kəmotəhtimnu Stipen.

Sol təmoh netəm koatəfak

Mətuoun e nian əh, nəratən asol kīnatol e nīməfak əpəh Jerusalem. Kən ilat kəmotiet Jerusalem motəgīm-pən Jutia ne Sameria, motapəs pīsīn əm aposol mīn koatətig Jerusalem. ² Netəmim neen itəm koatəfak əskasik kəmotuwa motīləs Stipen motuwīn kītənīm, kən ilat kəmotasək pīk ron. ³ Mətə Sol təmətuoun mīnatərəkīn-ərəkīn nīməfak, matuwīn e nīmə mīn mətewkəkan-iarəp nəman ne nīpītān itəm koatəfak, kən matəmki-pən ilat e kalapus.

Filip təmən-iarəp namnusən təwīr əpəh Sameria

⁴ Kən netəm koatəfak itəm kəmotiet Jerusalem moatəgīm, kəmotən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn ikīn mīn rafin itəm ilat koatuwīn ikīn. ⁵ Filip təmuwīn e taon kit rəha Sameria, kən matən-iarəp namnusən rəha Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa. ⁶ Nian nīmanin netəmim kəmotəto Filip, kən motəplan nat pīspīs mīn itəm in tatol, ilat rafin kəmotuwa iuəhkīr katətəlig-in nat naka in tatən. ⁷ Netəmim tepət narmīn rat mīn kəmotiet elat. Nian narmīn rat mīn kəmoatiet, kəmotearīg əfəməh. Kən netəmim tepət itəm nīpətīlat təmīmīs, o itəm kəsotaliwəkən, kəmotəwīr mīn. ⁸ Kən netəmim rafin e taon əh, ilat rafin koatəgien.

Saimon u təmol natīmnat e nəsanənən rəha iərmīs mīn

⁹ Kən e taon əh, suah kit nərgin u Saimon, in təmatol nat pişpis tepət e nəsanənən rəha iərmis min, kən netəmim rafin rəha Sameria, narmilat təmiwig ron. Təmol nuwəh məsin. In matos-ipər atip in məmə in etəm-iasol kit. ¹⁰ Kən netəmim rafin, netəm-iasol mətoarus-pa iolwək min əm, kəmoatətag-pən pik ron kən moatən məmə, “Suah u in uhgin kit u nərgin u Uhgin Itəm Rəhan Nəsanənən Ilis.” ¹¹ Kəmoatətəu-pən in nuwəh məsin məto-inu narmilat tatiwig o natimnat min itəm in tatol. ¹² Məto nian netəmim kəmotəto nəghatən itəm Filip tatən-iarəp e namnusən təwir rəha nərəməərən rəha Uhgin ne nəghatən rəha Iesu Kristo, kəmotən niphahrienən lan, kən kəmol baptais elat, nəman ne nipiitan. ¹³ Suah min u Saimon, təmən min niphahrienən e Iesu, kən kol baptais min lan. Kən in tatətəu-pən Filip ikin min rafin. Narmin tatiwig o nat pişpis min ne nəmtətin min itəm in tatəplan Filip tatol.

¹⁴ Nian aposol min əpəh Jerusalem kəmotəto məmə netəm Sameria kinotahatətə e nəghatən rəha Uhgin, kən kəmotahl-ipən Pita ne Jon məmə okian olat. ¹⁵ Nian ilau kəmian muet-arəpən olat, kəmuəfak olat məmə Narmin Rəha Uhgin otərioah mətatig elat, ¹⁶ məto-inu kəmol baptais əm elat e nərgi İərəməərə Iesu, məto Narmin Rəha Uhgin təsərioahən əh e nəmegəhən rəhalat. ¹⁷ Kən Pita ne Jon kəmuələhəu-pən nelmilau elat muəfak elat, kən Narmin Rəha Uhgin təmərioah mətatig elat.

¹⁸ Nian Saimon təməplan məmə Narmin Rəha Uhgin tatuwin e nəmegəhən rəha netəmim nian aposol mil katuələhəu-pən nelmilau elat matuəfak elat, kən in təməmki-arəp məni məmə otos-ipən kəm ilau, ¹⁹ kən mən-ipən kəm ilau məmə, “İos-ipa min nəsanənən u kəm io məmə nian iakələhəu-pən nelmək e netəmim, kən ilat kotitun nosən Narmin Rəha Uhgin.”

²⁰ Məto Pita təmən-ipən kəm in məmə, “İk ne rəham məni onakian e nigəm asol! Məto-inu ik nikim təht məmə nəkitun nos-nəmtinən e məni nat u itəm Uhgin tatos-ipən əm kəm netəmim. ²¹ Okol ik nəsolən wək u məsin ne, məto-inu rəham nətəligən təsətuatipən e niganəmti Uhgin. ²² Əuhlin ik e rəham nolən rat min kən məfak-pən kəm İərəməərə, məta in tafəl rəkis rəham nolən rat min itəm nikim tatuəhl-uəhl ilat. ²³ Eməplan məmə nian rafin netəhakən təmol rəham nətəligən tuwin ik pişin, kən nolən rat əh təməlis ik tiəkis.”

²⁴ Kən Saimon təmən-ipən məmə, “İAwı! Uəfak-pən kəm İərəməərə ron io məmə natimnat itəm itəlau nəmuən, kit otəsuwamən ron io.”

²⁵ Nian ilau kəmuən-iarəp nəghatən rəha İərəməərə ne natimnat itəm in təmol, kən ilau kəmiaiet Sameria mətian Jerusalem, muətul əgmagin e latuənu min rəha Sameria matuən-iarəp min namnusən təwir rəha İərəməərə.

Filip təməghat kəm etəm İtiopia kit

²⁶ Kən nagelo kit rəha İərəməərə təmən-ipən kəm Filip məmə, “Əsou pis muwin e suatip tətisi-pən Jerusalem matuwin Kasa.” (Suatip əh tatəməhl əpəh ikin taruən-aruən ikin.) ²⁷ Kən in təmatuwin əmun məplan etəm İtiopia kit e suatip. Suah əh in etəm-iasol kit rəha kwın rəha netəm İtiopia.* Kən in tatərəməərə e məni rafin rəha kwın. Suah u təmisi-pən Jerusalem e nəfakən, ²⁸ kən minitəlig matuwin iman ikin. Kən in tatəpələh-pər e nat kit katən məmə, “kat” itəm hos tatiuw. Kən mətafin naoa itəm ien rəha Uhgin Aesea təməte. ²⁹ Kən Narmin Rəha Uhgin təmən-ipən kəm Filip məmə, “Uwin maliwək iuəhkır o kat əh.”

³⁰ Kən Filip təmaiu muwin iuəhkır ron, məto suah u tətafin naoa itəm ien rəha Uhgin Aesea təməte. Kən təmətapəh ron məmə, “?Nəkitun nipiəti nat un nakatafin, o kəp?”

8:17: Wək 19:6 * **8:27:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə in suah kit itəm kəmate. E nian əh, okəmə suah kit tatol wək nian rafin iuəhkır e Kwın kit, kən okate məmə otəsitən Kwın.

³¹ Kən suah un təmən-ipən kəm Filip məmә, “?Ekahro mıtun? Məto-inu suah kit tikә itәм otuhapik nıpәti nәghatән u kәм io.” Kән in mәtapәh mәмә Filip otәр muwın ilau mın muәpәlәh. ³² In tәмәtafin nәghatән u e Naoa Rәha Uhgın, tatән mәмә,

“Kәmit tahmen e sipsip kan mәмә okohamnu.

Kән tahmen e nәti sipsip, tәsәghatән nian katәte noanun,

Kән in tәмәpnapın әm, mәsәghatән.

³³ Kәmol aulis in, kән nian kәmakil e kot, kisakil әtuatıpән.

Nian kәmotohamnu, in etәм aluә әm kit, itәм nәtin tikә.”

³⁴ Kән suah u tәмәtapәh o Filip mәмә, “?Karmә Aesea tәмәtәghat atıp in, o etәм pısın kit?” ³⁵ Kән Filip tәмәtuoun e nәghatән kitıәh әm itәм tәмәtafin, matән-ipән namnusән tәwır rәha Iesu.

³⁶ Nian kәmatian e suatıp muea ikın kit nәhau әh-ikın, kән suah un tәмән-ipән kәм Filip mәмә, “!Әplan-tu! Nәhau kit әpәh. ?Tahro? ?Pәs nakol baptais lak lan?”†

³⁸ Kән tәмән-iәhau kat mәмә otәtul, kән ilau kәрән kәmian әpәh lәhau e nәhau, kән Filip tol baptais lan. ³⁹ Nian kәmuәр e nәhau muea ilis, Narmin rәha Iәрәmәrә tılas-irәkis Filip. Kән suah un tәmisәplan mınән, mәto tәmitәlig matuwın iman ikın e nagienән asol e nıkin. ⁴⁰ Mәto Filip tәmәut әm, mәplan tatәtul әpәh e nıtән pәhap ikın әpәh Astot. Kән in tәmatuwın әpәh e taon mın matән-iarәp namnusән tәwır rәha Iesu mәtoarus in tәmıet-pән әpәh Sisaria.

9

Sol tәmәplan Iesu e suatıp rәha Tamaskes

(Wәk 22:6-16; 26:12-18)

¹ Kән e nian әh, Sol tәmatәghat әskasik matән-iәkis mәмә otohamnu netәmım rәha Iesu. In tәmuwın mәplan pris asol agın ² mәtapәh ron mәмә otәte naoa kit kәм nimә rәha nuәfımınән rәha netәм Isrel әpәh Tamaskes, mәмә okәмә otәplan kit tatәtәu-pән Suatıp Rәha Iesu, nat әpnapın iәрman o pәtan, otaskәlım ilat mәlis ilat mәmık ilat muwın e kalapus әpәh Jerusalem.

³ Nian Sol tәmuwa iuәhkır o Tamaskes, roiu agın mın nәhag-әhagән kit tәmısi-pәр e neai tatuәp tahmen e nıpıtән muwa masıәgәpın in ne ikın mın tıtәlau lan. ⁴ Kән in tәmıet morın e nәptән, kән mәto nәwıa suah kit tatән-ipән kәм in mәмә, “!Sol! !Sol! ?Tahro natol nәratән kәм io?”

⁵ Kән Sol tәtapәh mәмә, “?Ik pah, Iәрәmәrә?” Kән nәwıa suah un tәмән-ipән kәм in mәмә, “!o Iesu itәм ik natol tәrat kәм io. ⁶ Mәto roiu әtul muwın әpәh e taon. Ikın әh, suah kit әh-ikın otәpanән-ipınә mәмә nat naka onәkol.” ⁷ Kән netәmım itәм koatuarısıg-in Sol, kәmotaut kәtul kәsәghatән, kәmotәto әm nәwıa suah un, mәto kәsotәplanән. ⁸ Kән Sol tәtul, mәto nıganәmtın tınoapoap, tınәruru nehmән nat. Kән kәmotos әm nelmın motıt motuwın Tamaskes. ⁹ Tәmos nian kısıl tәmısehman nat, kән tәmәsagwәнән kән mәsәnimән nәhau ne.

¹⁰ Әpәh e Tamaskes, etәм rәha Iesu kit әh-ikın, nәrgın u Ananaeas. Iәрәmәrә tәmaun-in e nat kit tahmen e napılaiirән, kән mән-ipән kәм in mәмә, “! Ananaeas!” Kән in tagәt mәмә, “Iәрәmәrә, io әpәh.”

¹¹ Kән Iәрәmәrә tән-ipән kәм in mәмә, “Uwın әh e nimә rәha Jutas e suatıp asol itәм katән mәмә Tәtuatıp, kән mәtapәh o etәmım kit, etәм Tasas,

8:33: Aes 53:7-8 † **8:36:** E kopi oas mın neen rәha Niutesteman itәм kәmәte e nәghatән Kris aupән, nәghatән u e ves 37, kәmәsәteән. Mәto katәplan ves 37 e naoa neen uarisıg, kән in tatән mәмә, “Kән Filip tәмән-ipән kәм in mәмә, ‘Okәмә nakatән nıpahrienән e Iesu e nıkim rafın, ekıtun nolән baptais lam.’ Kән tән mәмә, ‘!o iatән nıpahrienән e Iesu, mәмә in Nәti Uhgın pahrien.’ ” **8:36:** Wәk 10:47 **8:40:** Wәk 21:8 **9:1:** Wәk 8:3

nərgin u Sol. In tatəghat roiu kəm Uhgĭn e nəfakən, ¹² kən Uhgĭn təmos-
ipən napilairən kit, kən təməplan etəmim kit, nərgin u Ananaeas, təmuwa
mələhəu-pən nelmin lan məmə nigəntin otəwir min.”

¹³ Məto Ananaeas təmə, “Iərəməərə, eməto nənən tepət e suah əh e rəhan
nolən rat min itəm tatol e netəm koatahatətə lam əpəh Jerusalem. ¹⁴ Kən in
təmuwa ikĭn-u e nərgi pris asol min məmə otaskəlĭm, məlis netəm koatahatətə
lam.”

¹⁵ Məto Iərəməərə təmən kəm Ananaeas məmə, “!Uwin! Məto-inu suah u
in rəhak etəmim itəm enəmaun-in rəkis məmə otən-iarəp nərgək kəm netəm
Iaihlua u sənəmə netəm Isrel, ne rəhalat kig min, ne netəm Isrel. ¹⁶ Kən io
epanəgətun in məmə otos nahməən o nərgək.”

¹⁷ Kən Ananaeas təmuwin latuənu muwin imə, kən mələhəu-pən nelmin e
Sol, mən-ipən kəm in məmə, “Piak Sol. Iərəməərə Iesu itəm təmĭet-arəp ron ik
e suatĭp nĭan nəmoatuwa ikĭn-u, in təmahĭ-ĭpa io məmə ik onakehm min nat,
kən Narmĭn Rəha Uhgĭn otərioah mətatig lam.” ¹⁸ Roiu agĭn, nat kit tahmen
e nuwiligĭ nəm təmĭet rəkis e nigənti Sol, kən in tĭnaiir min minatehm
nat. Kən in təmətul minataliwək, kən kol baptais lan məmə in nəmtətĭn rəha
nahatətəən. ¹⁹ Kən nĭan təmun nagwənən neen, kən nĭpətĭn təməsanən min.

Sol tĭnətuoun matən-iarəp nərgi Iesu əpəh Tamaskes

Kən Sol təmatig mos nĭan neen min ilat netəm rəha Iesu əpəh Tamaskes.
²⁰ Təmətuoun min əm e nĭan əh, matən-iarəp nərgi Iesu əpəh e nĭmə rəha
nuəfiminən rəha netəm Isrel, məmə Iesu in Nətĭ Uhgĭn pahrien.

²¹ Kən netəmim rafĭn itəm kəmotətə in, kəmotaut pik ron, kən motən
məmə, “!Ei! ?Suah u inu təmatol nəratən kəm netəm koatahatətə e Iesu əpəh
Jerusalem aupən, o kəp? Kən in təmuwa ikĭn-u məmə otaskəlĭm ilat məlis ilat
məmik muwin kəm pris asol min. ?In əh, o kəp?”

²² Kən nəghatən itəm Sol tatən-iarəp, in təsanən pik maprəkis-in nəghatən
rəha netəm Isrel itəm koatig Tamaskes, kən matəgətun wir məmə Iesu in
Kristo itəm Uhgĭn təmən məmə otahl-ĭpa. Kən ilat kĭnotəruru nat okotən.

²³ Nĭan tepət təmuwa muwin rəkis, kən netəm Isrel neen kəmoatətə anion
noa kit məmə okotohamnu Sol, ²⁴ məto Sol təməto noa anion rəhalat. Kən
roiu e nərauiəgən ne lapĭn min, netəm Isrel kotətlošig əpəh e nafĭluə rəha fenis
kəmol e kəpiel məmə okotohamnu Sol.* ²⁵ Məto in min neen kəmotiləs lapĭn
motaii-pən e kətim asol kit itəm kəmətu-pən təulə lan, motuwĭn motiləs-iarəp
e nakuhə e fenis. Kən in təmagĭm muwin Jerusalem.

Sol əpəh Jerusalem

²⁶ Nĭan Sol təmuwin Jerusalem, təmalkut məmə otuwĭn mətəu-pən netəm
rəha Iesu, məto ilat koatəgin, nĭkilat təht məmə tateiuə-in əm ilat məmə in
etəm rəha Iesu. ²⁷ Məto Panapas təmit muwin mit-ipən kəm aposol min,
mən-ipən kəm ilat məmə təmahro nulan Sol təməplan Iərəməərə Iesu e suatĭp
nĭan təmatuwĭn Tamaskes. Kən təmən-ipən min kəm ilat məmə Iərəməərə
təməghat kəm Sol, kən tahro nulan in tĭnatən-iarəp nərgi Iesu əpəh Tamaskes,
məsəginən. ²⁸ Kən ilat Sol kəmotatig kən tatuwin ikĭn min əpəh Jerusalem
matən-iarəp nərgi Iərəməərə Iesu məsəginən. ²⁹ Kəmotəghat ilat netəm Isrel
itəm kotən nəghatən rəha netəm Kris, kəmotoh ilat min e nəghatən. Kən
kĭnoatol məmə okotohamnu Sol. ³⁰ Nĭan in min neen rəha nĭməfak kəmotətə,

9:15: Wək 26:2,6; 27:24; Rom 1:5   **9:16:** 2 Kor 11:23-28   **9:21:** Wək 8:3   **9:22:** Wək 18:28

* **9:24:** E taon əh Tamaskes, tahmen e taon tepət, aupən aupən kəmol fenis asol e kəpiel titəlau e taon.

9:25: 2 Kor 11:32-33   **9:26:** Kal 1:17-19   **9:27:** 1 Kor 9:1

kəmotuwĭn motit Sol motuwĭn əpəh ləhau iuəhkĭr o itəhəi e taon əh Sisaria, kən motahl-ipən məmə otagĭm muwĭn əpəh isəu e taon əh Tasas.

³¹ Kən netəm koatəfak əpəh Jutia, ne Kalili, ne Sameria kəmotatig e nəməlinuən, etəmim tikə itəm otol nəginən kəm ilat. Kən Narmĭn Rəha Uhgĭn tətətəsitə elat mol ilat koatətul əskasĭk, kən ilat rafĭn koatətig katĭsiai-in Iərəməərə. Kən ilat tĭnatəpət.

Pita təmōl nelki Aeneas təwĭr mĭn

³² Pita təmaliwək muwĭn ikĭn mĭn məmə otuag netəm koatahatətə e Iesu. E rəhan naliwəkən, təmuwĭn məplan netəmim rəha Iərəməərə əpəh e taon əh Lita. ³³ Təmuwĭn ikĭn əh məplan suah kit nəgin u Aeneas, nĭpətĭn təmimĭs tĭnos nup eit, təsaliwəkən mətapĭl əm e rəhan pet. ³⁴ Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Aeneas. Iesu Kristo tosmegəh ik əh-roiu e rəham nĭmĭsən. Ətul, maiu-aiu rəham nĭmitiwĭn.” Kən roiu agĭn mĭn, Aeneas təməwĭr mĭn mətul. ³⁵ Kən netəmim rafĭn Lita ne ikĭn mĭn rafĭn əpəh Saron kəmotəplan suah u təmaliwək mətan, kən ilat rafĭn kĭnotəuhlin rəhalat nətəligən kən mĭnoatəfak kəm Iərəməərə.

Pita təmōl Tokas təmegəh mĭn

³⁶ E taon kit Jopa, pətan kit əh-ikĭn itəm in etəm rəha Iesu, nəgin u Tapita, u nĭpətĭn təmə, “tia,” u in nat megəh kit. E nəghatən rəha netəm Kris, koatən məmə Tokas. Pətan u, nĭn rafĭn tatol təwĭr kəm netəmim kən mətəsitə mĭn e ian-rat mĭn. ³⁷ Məto e nĭn əh, nĭmĭsən kit təmōl kən tĭmĭs. Kən kəmotau kol senĭs kəm in, kələhəu e nĭmə əpəh ilis agĭn. ³⁸ Ikĭn əh Lita iuəhkĭr əm o taon əh Jopa. Kən nĭn netəm rəha Iesu kəmotətə məmə Pita əpəh Lita, kəmotahl-ipən suah mil kəiu məmə okĭan mən-ipən kəm in məmə, “!Otuwa uəhai əm-tu!”

³⁹ Kən Pita tətətəu-pən ilau. Nĭn kəməhalet-arəpa latuənu, kəmotit motuwĭn əpəh ilis agĭn. Məto nəutahlĭmĭs mĭn tərĭoah əpəh ikĭn koatasək ron, kən kəmoatəgətun kəm Pita rəhalat natĭmnat itəm pətan əh təməhl nĭn tətətəmegəh.

⁴⁰ Kən Pita təmahl-iarəp rafĭn ilat, kən meiuaiu mĭsin nulĭn matəfak. Kən mətag-pən o pətan əh təmimĭs məmə, “Tapita, ətul.” Kən pətan apon təmāiir məplan Pita, kən mətul matəpələh. ⁴¹ Kən Pita təmea-pən ron maskəlim miuw-pər məmə otətul e nelkĭn mil. Kən maun-in-pən netəm koatahatətə e Iesu ne nəutahlĭmĭs mĭn məmə okotuwa imə, kən mit-ipən pətan əh kəm ilat. ⁴² Kən nəghatən e nat əh təmāiu mĭtəlau e taon əh Jopa. Kən tepət kəmotən nĭpahriənən e Iərəməərə Iesu. ⁴³ Kən Pita tətətətig əh Jopa məsĭn ilau suah kit nəgin u Saimon itəm tatol natĭmnat e nuwigĭ kau.

10

Uhgĭn təmāghat kəm Konilias

¹ E taon Sisaria, suah kit əh-ikĭn nəgin u Konilias. In etəm Rom, kən in etəm-iasol rəha mopael ilat rafĭn wan-hanrĭt. Kən ilat koatĭsĭ-pən e “Mopael rəha Itali.” ² In etəmim kit itəm tatĭsiai-in Uhgĭn rəha netəm Isrel, in ne rəhan mĭn ne rəhan iolwək mĭn. In tatos-ipən rəhan məni tepət kəm ian-rat mĭn, kən matəfak kəm Uhgĭn rəha Isrel nĭn rafĭn. ³ Nĭn kit əmun e tri kilok ehnaipən e nĭn tatəfak lan, təməplan nat kit tahmen e napĭlaiirən. In təməplan wĭr nagelo kit rəha Uhgĭn tatuwa ron, kən maun-in məmə, “!Konilias!” ⁴ Nĭn nĭganəmtĭ Konilias tətətul lan, in təməgin kən mən məmə, “?Iərəməərə, tahro?”

Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, “Uhgĭn tĭnəplan rəkis nəfakən rəham ne nəwĭrən itəm natol kəm ian-rat mĭn. ⁵ Ahl-ipən netəmim neen kotuwĭn əpəh Jopa, motĭləs suah kit motuwa, nəgin u Saimon Pita. ⁶ In tətətətig ilau

suah kit nərgin u Saimon u tatol natimnat e nuwigi kau. Rəhan nimə tatətul iuəhkir o itəhai.”

⁷ Nian nagelo itəm təmatəghat kəm in təmagim, kən Konilias təmaun-in rəhan iolwək kaiu ne mopael kit itəm tatol wək kəm in, kən in etəm rəha nəfakən. ⁸ In təmən-ipən rafin natimnat itəm təməplan kəm iləhal, kən mahl-ipən iləhal məmə okəhaluwın Jopa.

Uhgın təməghat kəm Pita e napilairən

⁹ Kən kəmən lawigin, nian mitgar tinalalin, kən suah miləhal əh kəmatəhaluwa e suatip iuəhkir o taon əh Jopa, Pita təmuwın əpəh ilis e nətuei nimə itəm tepin-epin ikin məmə otəghat kəm Uhgın e nəfakən. ¹⁰ Məto nəumis tınus, kən nian kəmatol əh nigın nagwənən, in taiir məto təməplan napilairən kit itəm Uhgın tatos-ipa. ¹¹ E napilairən əh, təməplan neai təmerəh, kən nat kit tahmen e tapolən asol kətəskəlīm nipəgnəmtin mın, kən kəhlman-əhlman teiuaiu matuwa e nəptən. ¹² E nipəg nat əh, təməplan nat megəh pisin pisin mın əh-ikin itəm kotaliwək ne motəkioah, ne mənig pisin pisin mın. ¹³ Kən nəwia suah kit təmən-ipən kəm in məmə, “Pita, ətul. Ohamnu neen mon.”

¹⁴ Məto Pita təmə, “!Iərəməərə, kəp! E rəhak nəmegəhən esonən əh nat kit nulan itəm Lou rəham təmən-iəhau məmə kəsunən tamkimik e niganəmtim.”

¹⁵ Kən nəwia suah u təməghat mın kəm in məmə, “Əsənən məmə nat kit tamkimik itəm io Uhgın iatən məmə təwir əm, təsamkimikən.” ¹⁶ Kəmuəghat o natimnat mın əh mau kisil, kən roiu agın mın, tapolən apon təmər muwın əpəh e neai.

Pita təmos nipəti napilairən

¹⁷ Kən Pita nikin təmatəht pik məmə otitun nipəti nat əh tahmen e napilairən itəm təməplan. Məto suah miləhal un itəm Konilias təməhləpis iləhal, kəməhalətapəh o nimə rəha Saimon, kən mınəhaluwa mınəhaləplan. Kən mınəhaluwın mətəhalətul əpəh e nafiluə. ¹⁸ Kən məhlaun əfəməh məmə, “!Ei! ?Suah kit u ikin-u nərgin u Saimon Pita?”

¹⁹ Kən nian Pita tətalkut əh məmə otitun nipəti nat əh tahmen e napilairən, kən Narmin Rəha Uhgın təmən-ipən kəm in məmə, “!Ei, əto-tu! Suah miləhal kisil əpəh kətəhalegəs-in ik. ²⁰ Ətul uəhai matite muwın məplan iləhal. Kən məsəginən o nətəu-pənən iləhal məto-inu io emahl-ipa iləhal məmə okəhaluwa.”

²¹ Kən Pita təmeiuaiu muwın mən-ipən kəm iləhal məmə, “Io u inu itəm itəməhal natəhalegəs-in. ?Nakəhalolkeike io o naka?”

²² Kən kəhalən-ipən kəm in məmə, “Əwəh. Etəm tətərəməərə e mopael mın, u Konilias, təməhl-ipa itəməhal məmə ekəhaluwa. In suah kit itəm tətəuatip e niganəmti Uhgın, kən in matəfak mın kəm Uhgın. Kən noanol mın rəha netəm Isrel koatisiai-in pik. Nagelo kit rəha Iərəməərə təmən-ipən kəm in məmə ik onəkuwın əh iman ikin, kən mamnus nəghatən kəm in pəs in otəto.” ²³ Kən Pita təmit iləhal motuwın imə məmə ilat okotapil əh-ikin.

Pita təmuwın e nimə rəha Konilias

Kən kəmən lawigin, Pita təmətəu-pən iləhal, kən iəfak mın neen rəha Jopa, kəmotətəu-pən ilat. ²⁴ Kəmən lawigin mın, kəmotiet-arəpən əpəh Sisaria. Ikin əh Konilias təmətapəh o rəhan mın ne netəmim neen məmə okotuwa katəsahgin Pita. ²⁵ Nian Pita təmatuwın məmə otuwın imə, kən Konilias təmiet misin nulin e nelki Pita ikin məmə otəfak kəm in. ²⁶ Məto Pita təmitol-ipər mın mən-ipən kəm in məmə, “Ətul, io etəmim əm tahmen lam.” ²⁷ Kən Pita

təmatəghat ilau Konilias kən kəmian imə. Pita təplan məmə netəmim tepət kinotuwa rəkis katəpələh.

²⁸ Kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat rafin nəkotitun wĭr məmə tasim e Lou rəha netəm Isrel məmə okotuwa mətan kitiəh ilat netəm sənəmə netəm Isrel o kotuwĭn motətag ilat. Məto Uhgĭn təmən kəm io e napĭlaiirən məmə esənən məmə suah kit in tamkimik e nigəntin. ²⁹ Tol-pən nəhlan, nian nəmotahl-ipĭnə nəghatən ron io, eməsənən nat kit, nĭkik təmagien əm məmə ekuwa. ?Məto iakolkeike məmə ekətapəh məmə nəmotahl-ipĭnə nəghatən ron io məmə ekuwa o naka?”

³⁰ Kən Konilias təmə, “Nian kĭsil tinuwĭn rəkis tahmen əh-roiu e tri kĭlok ehnaipən, ematəfak əpəh e rəhak nimə. Kən roiu agĭn suah kit itəm rəhan natimnat təhag-əhag tətul aupən-in io, ³¹ kən mən məmə, ‘Konilias. Uhgĭn təməto rəkis rəham nəfakən, kən məsaluinən nat wĭr mĭn itəm ik natol kəm ian-rat mĭn. ³² Ahl-ipən netəmim neen kotuwĭn əpəh Jopa o suah kit əh-ikĭn, nərgĭn u Saimon Pita məmə otuwa. In tətətig e nimə rəha suah kit, nərgĭn u Saimon, u itəm tatol natimnat mĭn e nuwigĭ kau. Rəhan nimə tətətul iuəhkĭr o itəhai.’ ³³ Kən ekahl-ipĭnə uəhai əm nəghatən ron ik. Kən təwĭr pĭk məmə ik nəmuwa. Itimat rafin u ikĭn-u e nigənti Uhgĭn ioatətəlig-in ik məmə onakən-ipa rafin natimnat itəm Iərəməərə təmos-ipĭnə məmə onakən-ipa kəm itimat.”

Pita təməghat

³⁴ Kən Pita təməghat mən məmə, “Roiu enĭtun məmə sənəmə noanol rəha Isrel əm itəm Uhgĭn nĭkin tagien olat, ³⁵ məto nĭkin tagien o netəmim ikĭn mĭn rafin itəm koatĭsiai-in ne moatol nat itəm tətuatĭp.

³⁶ “Itəmat nəkotitun rəkis nəghatən itəm Uhgĭn təmos-ipən kəm netəm Isrel itəm tətən namnusən təwĭr rəha nəməlinuən ilat Uhgĭn e Iesu Kristo itəm in Iərəməərə rəha netəm rafin. ³⁷ Itəmat nəkotitun natimnat mĭn itəm Iesu etəm Nasaret təmol əpəh ikĭn mĭn e Jutia təmətuoun e Kalili. In təmol natimnat mĭn əh uarisig e wək rəha Jon Baptais itəm tətən-iarəp kəm netəmim məmə okəike kol baptais elat. ³⁸ Iesu əh, Uhgĭn təmĭtəpun mos-ipən Narmĭn Rəha Uhgĭn ne nəsanənən kəm in, kən məto-inu Uhgĭn tətətig ilau mĭn, in təmuwĭn e ikĭn mĭn matol nat wĭr mĭn, kən matol-wĭr netəmim itəm Setan təməlis ilat.

³⁹ “Itimat emotəplan natimnat itəm in təmol əpəh Jerusalem ne ikĭn mĭn əpəh Jutia. Kən itimat emotəplan nian netəmim kəmotoh kətətu-pər e nig kəməluau kən timis. ⁴⁰ Məto Uhgĭn təmol təmegəh mĭn e nian itəm tatol kĭsil lan, kən matol əp in kəm netəmim neen məmə okotəplan məmə in təməmegəh mĭn. ⁴¹ Sənəmə netəmim rafin kəmotəplan in, məto netəm əm un itəm Uhgĭn təmĭtəpun ilat məmə okotəplan, itimat əh inəh emotəgwən kitiəh itimat mĭn nian təməmegəh mĭn e nimisən.

⁴² “Kən in təmən-ipa kəm itimat məmə ekotən Iesu kəm netəmim, kən motən-iarəp məmə Uhgĭn təmĭləs-ipər rəkis in məmə in otakil nolən rəha netəmim rafin itəm koatəmegəh ne itəm kĭnotimĭs rəkis. ⁴³ Ien mĭn rafin rəha Uhgĭn aupən kəmoatən-iarəp in məmə, netəmim rafin itəm koatən nĭpahrienən lan, Uhgĭn otafəl rəkis rəhalat mĭn nolən rat mĭn e nərgĭ in Iesu.”

Narmĭn Rəha Uhgĭn təmuwa o Iaihlua mĭn, netəm u sənəmə netəm Isrel

⁴⁴ Nian Pita təməghat əh, Narmĭn Rəha Uhgĭn təmuwa mərioah mətatĭg elat u itəm koatəto nəghatən əh. ⁴⁵ Kən netəm Isrel itəm koatən nĭpahrienən e Iesu itəm kəmotətəu-pən Pita əpəh Jopa motuwa, kəmotaut pĭk nian kəmotəplan nat əh məmə Uhgĭn təməwte-in mĭn Narmĭn Rəhan kəm netəm

u sənəmә netәм Isrel. ⁴⁶ Kınotıtun mәмә tәmos-ipән Narmın Rәhan kәм ilat mәto-inu kәmotәto netәmim koatәghat e nәghatән ik pısın mın moatılәs-ipәр nәrgi Uhgın. Kән Pita tәмә, ⁴⁷ “?Pah titun nән-iәhauән netәм mın u mәмә okәsolән baptais elat? Mәto ilat kınotos rәkis Narmın Rәha Uhgın tahmen etat.” ⁴⁸ Kән in tәмән-ipән mәмә okol baptais elat e nәrgi Iesu Kristo. Kән ilat kәmotәtapәh o Pita mәмә otatig mәsın ilat mın.

11

Pita tәmamnus kәм netәм koatәfak әpәh Jerusalem

¹ Kән aposol mın ne netәм koatәfak әpәh ikin mın e nitән Jutia kәmotәto mәмә Iaihluә mın, ilat mın kınоatән nıpahrienән e nәghatән rәha Uhgın. ² Kән nian Pita tәmәр muwın Jerusalem, mәto netәм rәha iәfak mın itәм koatән mәмә okәkәike katәhg-ipән netәmim, ilat kınоatән nıkalın, ³ moatән mәмә, “?Tahro ik nәmuwın mәtatig e nimә rәha netәм kәsәhg-ipәнән ilat, mәtagwән itәmat mın ilat?”

⁴ Kән Pita tınәtuoun matән wir kәм ilat namnusән rәha natimnat rafın әpәh Sisaria, ⁵ tәmatән kәм ilat mәмә, “Nian emәtatig Jopa matәfak mәplan nat kit tahmen e napılaiirән. E nat әh, emәplan nat kit tahmen e tapolen asol kit itәм tәmıet e neai kәtaskәlim nıpәgnәmtın mın kәhlman-әhlman teıuauı matuwa ron io. ⁶ Emәtag-pән wir e nıpәgnoa nat әh mәplan nat megәh pısın pısın mın әh-ikın itәм kotaliwәk ne motәkioah, ne nat megәh iarupın mın, ne mәнıg pısın pısın mın. ⁷ Kән emәto nәwia suah kit tatән-ipa kәм io mәмә, ‘Pita, әtul mohamnu neen mon.’

⁸ “Mәto ekән-ipән kәм in mәмә, ‘!Iәrәmәrә, kәp! E rәhak nәmegәhән esunән nat kit nulan itәм Lou rәham tәмән-iәhau mәмә ekısunән tamkımık e nıganәmtım.’

⁹ “Emәto mın nәwia suah un tәmısi-pән e neai matән-ipa kәм io mәмә, ‘Әsәнән mәмә nat kit tamkımık itәм io Uhgın iakән mәмә tәwir әm tәsamkımıkән.’ ¹⁰ Emuәghat o natimnat mın әh mau kısıl, kән tapolән apon tәmәр muwın әpәh e neai.

¹¹ “Kән roıu agın e nian әh, suah kısıl kәhaliет-arәpa e nimә itәм iotatig ikın. Netәм Sisaria kәmotahl-ipa ilәhal mәмә okәhaluwa ron io, kit io kan.

¹² Kән Narmın Rәha Uhgın tәмән-ipa kәм io mәмә ekәtәu-pән ilәhal, nat әnnapın ilәhal sәнәмә netәм Isrel. Piatat mın ilat sikis itәм kәmotәtәu-pa io, emotuwın kiet-pән әpәh e nimә rәha suah әh Konılias motuwın imә. ¹³ Kән in tәмән-ipa kәм itәmat mәмә tәhrol nulan in tәmәplan nagelo kit rәha Uhgın tәmuwa mıet-arәpa ron e rәhan nimә, kән mән-ipән kәм in mәмә, ‘Ahl-ipән netәmim neen kotuwın әpәh Jopa o suah kit nәrgın u Saimon Pita. ¹⁴ In otән-ipınә nәghatән kit kәм itәmat mәмә itәmat rafın, ik ne rәham mın, ne rәham iolwәk mın, mәмә Uhgın otosmegәh itәmat rafın.’

¹⁵ “Kән nian emәtuoun matәghat, Narmın Rәha Uhgın tәmeıuauı mәrıoah matig elat tahmen әm e inu tәmuwa mın etat әupән. ¹⁶ Kән nıkık tatәht nәghatән itәм Iәrәmәrә tәмән mәмә, ‘Jon tatol baptais e netәmim e nәhau, mәto otәsuwәhән Uhgın tol baptais etәmat e Narmın Rәhan.’ ¹⁷ Kән okәмә Uhgın tatos-ipән kәм ilat Narmın kitiәh әm itәм tәmos-ipa kәм kitat nian kitat kәmotән nıpahrienән e Iәrәmәrә Iesu Kristo, io etәmım әm, okol esән-iәhauән Uhgın o nat naka itәм in tolkeike mәмә otol kәм ilat.”

¹⁸ Nian kәmotәto nәghatән rәha Pita, ilat kәmәsotetәhau mınән, mәto kәmotәнwiwi Uhgın motәmә, “Nat әh tol nulan mәмә Uhgın tınol rәkis suatıp

rəha Iaihlua mĭn mĕmĕ ilat mĭn okotəuhlin ilat e rəhalat nolən rat mĭn mĕmĕ Uhgĭn otosmegəh ilat.”

Niməfak əpəh Antiok

¹⁹ Nian Sol ne rəhan mĭn kəmotohamnu Stipen, kəmatol tərət kəm netəm koatən nĭpahrienən e Iesu. Kən iəfak mĭn əh kəmotagĭm motuwĭn əpəh ikĭn mĭn əpəh Fonisia ne Saepras ne Antiok, motən-iarəp nərgĭ Iesu kəm netəm əm u, netəm Isrel. ²⁰ Məto ilat neen netəm Saepras ne Saerĭn kəmotuwĭn Antiok motən-iarəp mĭn namnusən təwĭr rəha Iərəmərə Iesu kəm netəm əpnəpĭn əm, sənəmĕ netəm Isrel əm. ²¹ Kən Iərəmərə təmatol wək tepət e rəhan nəsanənən kən mətasitu pĭk elat, kən netəmim tepət tepət kəmotəuhlin ilat motən nĭpahrienən e Iərəmərə Iesu.

²² Netəm rəha niməfak əpəh Jerusalem kəmotəto namnusən rəha nat əh, kən kəmotahl-ipən Panapas mĕmĕ otuwĭn əpəh Antiok. ²³ Nian təmĭet-arəpən, təməplan mĕmĕ Uhgĭn təmolkeike pĭk ilat matol təwĭr kəm ilat, kən netəmim tepət kəmotən nĭpahrienən e Iesu, kən Panapas nĭkin təmagĭen masitu elat mĕmĕ ilat okoatətul əskasĭk e Iərəmərə e nĭkĭlat rafĭn. ²⁴ Panapas in etəm wĭr kit itəm Narmĭn Rəha Uhgĭn tərĭoah mətatĭg lan, kən rəhan nahatətəən in təskasĭk o Uhgĭn. Kən in təmasitu e netəmim tepət ikĭn əh mĕmĕ ilat okotən nĭpahrienən e Iərəmərə Iesu.

²⁵ Kən Panapas təmĭet muwĭn Tasas mategəs-in Sol. ²⁶ Nian təməplan Sol, təmĭt mĭan əpəh Antiok, kəmuatĭg ikĭn o nup kĭtiəh muatəfak ilat netəm rəha niməfak əh matuəgətun netəmim tepət. Ikĭn əh Antiok kəmətuoun kaun-in netəm rəha Iesu Kristo mĕmĕ, “Kristin.”*

²⁷ E nian əh, ien neen rəha Uhgĭn kəmotĭet Jerusalem motuwĭn əpəh Antiok. ²⁸ Kit nərgĭn u Akapus təmətul məghat e nəsanənən e Narmĭn Rəha Uhgĭn mĕmĕ otəsuwəhən nəumis otan e nĭtən Rom apĭəpĭə. (Nəumis təman nĭan Klotias təmatərəməərə e netəm Rom.) ²⁹ Kən netəm rəha Iesu əpəh Antiok kəmotolkeike mĕmĕ okotasitu e netəm rəha Iesu əpəh Jutia. Kit tahl-ipən mĕni naka, tepət o noan məsĭn, itəm tĭtun nahl-ipənən. ³⁰ Kən kəmotol mĕni mĭn əh, motəmki-pən kəm Panapas ne Sol mĕmĕ okuəmĭk mĭan kəm elta mĭn rəha niməfak əpəh Jerusalem.

12

Kig Herot Akripa Kitiəh təmol nəratən kəm niməfak

¹ E nian əh, nian Panapas ne Sol kəmatuəgətun əpəh Antiok, Kig Herot Akripa Kitiəh təmahl-ipən rəhan mopael mĭn mĕmĕ okotaskəlĭm netəmim neen rəha niməfak əpəh Jerusalem mĕmĕ otol ilat kotəto nahməən e nĭpətĭlat. ² Təmahl-ipən rəhan mĭn netəmim kəmotuwĭn kaskəlĭm Jemes pia Jon kən motətamnu e rəhalat naip asol. ³ Nian təmətamnu Jemes, məplan mĕmĕ netəm Isrel nĭkĭlat təmagĭen pĭk ron. Kən in təmatĭg maskəlĭm mĭn Pita. Təmatol nat u e nian kəmatol lafet mil lan Rəha Nuhagego-inən ne Pret U Is Tĭkə Lan. ⁴ Nian tĭnaskəlĭm rəkĭs Pita, kən təmĭləs-ipən e kalapus. Kən Herot təmən mĕmĕ mopael sikĭstĭn okoatətlosĭg-in, kuwĭt kuwĭt e aua mĭn rafĭn e nərauiəgən ne lapĭn. Kən Herot tolkeike mĕmĕ otĭuw-iarəp tətul e nĭganəmtĭ netəmim nĭan lafet tĭnol namnun. ⁵ Məto nĭan Pita təmətatĭg e kalapus, kən netəm rəha niməfak kəmotəfak-pən əskasĭk ron kəm Uhgĭn.

Uhgĭn təmĭləs-iarəp Pita e kalapus

11:18: Wək 13:48; 14:27   **11:19:** Wək 8:1-4   **11:22:** Wək 4:36   **11:25:** Wək 9:30   * **11:26:**
E nəghatən Kris, nĭpətĭ nəghatən u “Kristin” tatən mĕmĕ “rəha Kristo.”   **11:28:** Wək 21:10   **11:30:**
Wək 12:25

⁶ E lapin itəm olawig in, kən Herot tiuw-iarəp, Pita təmətapil ilugin e mopael kəiu, kəmälis nelmin mil e sen kəiu, kətu-pən kit e mopael kit, kən kətu-pən kit e mopael kit min. Kən mopael kəiu katuətul matuehm nafiluə e kalapus. ⁷ Roiu agin-əh, nagelo kit rəha Iərəməərə tiet-pa, kən təmasiə məhag-əhag e nīpəgnoa kalapus. Təmekek nikali Pita kən məhgaiir lan. Kən məmə, “!Ətul uəhai!” Kən sen mil kəmuissas atip e nelmi Pita mil.

⁸ Kən nagelo tən-ipən kəm in məmə, “Uwin e rəham put ne natimnat.” Kən Pita tuwin elat. Kən tən-ipən min kəm in məmə, “Uwinin rəham kot, kən mətəu-pa io.” ⁹ Kən Pita təmətəu-pən miaiet e nīpəgnoa kalapus, məto in təsitunən məmə natimnat min u nagelo tatol lan in nīpahrienən. Nikin təht məmə tatehm nat kit tahmen e napilairən. ¹⁰ Kəmualiwək muaprəkis-in mopael kit itəm tatehm kalapus, kən mualiwək muaprəkis-in min mopael kit min, kən kəmuea e namnu toa itəm kəmilək in e iaen. Toa u tatuag-pən e taon asol. Nian kəmuea iuəhkir ron kən təmerəh atip kən kəmiaiet-pən ikin. Nian kəmualiwək məsin mian e suatip, kən əmun nagelo təmikə min.

¹¹ Kən Pita in tinitun məmə sənəmə napilairən, kən tən məmə, “Roiu enitun ətuatip məmə Iərəməərə təmahl-ipa rəhan nagelo təmuwa miləs-irəkis io e nat naka itəm Herot tolkeike məmə otol lak itəm netəm Isrel kəmoatolkeike məmə okotəplan.”

¹² Nian Pita tinitun məmə Uhgın təmiləs-irəkis in, kən təmuwin əpəh e nimə rəha Meri, mama rəha Jon Mak. Netəm koatahatətə e Uhgın tepət kəmotuwa kitiəh moatəfak-pən kəm Uhgın məmə otasitu lan. ¹³ Kən Pita təməht-əht toa e iat rəha nimə əh, kən pətan iolwək kit, nərgin u Rota, təmaiu muwin məmə karmə pah əh tatəht-əht toa. ¹⁴ Nian təməto nəwia Pita, kən təmitun məmə in Pita pahrien. Kən nikin təmagien pik agin-əh kən taluin nerəhən e toa məto təmaiu mitəlig muwin məplan netəmin u koatəfak, kən təmən məmə, “!Ei, netəmin, Pita əpəh ihluə e toa tatətul!”

¹⁵ Məto kotəmə, “Ah. Ik ialməl.” Məto in təmatəkəike matən məmə, “!Kəp! Iatən pahrien.” Kən ilat kotən məmə, “Okəmə naka rəhan nagelo tiə.”

¹⁶ Məto Pita tatəkəike matəht-əht toa. Kən kəmotuwin kerəh e toa, kən nian kəmotəplan in, nikilat təmaut pik ron. ¹⁷ Məto Pita təmiləs-ipər nelmin mefətutu ilat məmə okəsotəghatən. Kən matən-iarəp kəm ilat məmə təmahro nulan Iərəməərə təmiləs-iarəp in e kalapus. Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Otən-ipən nəghatən u kəm Jemes ne piatat min e niməfak.” Kən təmiet magim matuwin ik pisin kit min.

¹⁸ Kəmən lawigin, mopael min itəm kəmoatehm Pita e kalapus, kəmotəpəh-əpəh olat min, kən minotəruru əfəməh məmə Pita təmahruwin. ¹⁹ Kən nian Herot təməto məmə Pita təmikə, kən təmahl-ipən mopael min məmə okotegəs-in. Məto nian mopael min kəməsotəplanən, kən Herot təmaun-in mopael min itəm kəmotəhm kalapus mətəpəh olat məmə Pita təmahrol magim. Məto ilat kotəruru kən in təmən məmə okəmik mopael min əh kan kohamnu ilat. Kən Herot təmiet Jutia muwin e taon kit Sisaria matig ikin o nian neen.

Kig Herot Akripa Kitiəh təmimis

²⁰ E nian əh, Kig Herot Akripa Kitiəh neməha təmol pik təmetəhau netəm kotatig e taon mil əh, Taea ne Saeton. Kən netəm-iasol min rəha taon mil əh kəmotuwa kitiəh kən motuwin məmə okotəplan kig məmə okotaru nego, məto-inu netəm iməlat ikin kotuwin katos-nəmtin nagwənən imə kig ikin. Məto aupən ilat kəmotuwin motəplan kig, kəmotəghat ilat suah kit nərgin u

Plastus, itəm tatehm wir natimnat e nimə rəha Kig Herot, motiuw-pən məmə otətəu-pən ilat.

²¹ E nian itəm Kig Herot təmitəpun lan məmə otuwīn məplan ilat, kən təmuwīn e rəhan natimnat wir mīn itəm tatəgətun məmə in tatəramərə. Kən təmuwa məpələh e ikīn imə kig, kən matəghat kəm netəmim. ²² Kən netəmim kəmotagət əfəməh məmə, “!Suah u tatəghat sənəmə in etəmim mətə uhgīn kit!” ²³ Kən roiu agīn mīn nagelo kit rəha Iərəmərə təmoh e nīmīsən əskasik kit mətə-inu Herot təmos nənwiwīn o netəmim, kən məsos-ipənən nənwiwīn kəm Uhgīn, kən wom mīn kəmoton nisgan kən timīs.

²⁴ Kən e nian əh, netəm koatən nīpahrienən e Iesu kəmoatəkəike kətamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgīn e ikīn mīn tepət, kən netəmim tepət kəmotuwa katən nīpahrienən e Iesu. ²⁵ Nian Panapas ne Sol kəmioal namnun rəhalau wək əpəh Jerusalem, miatəlig mian Antiok iləhal Jon Mak.

13

Uhgīn təmitəpun Panapas ne Sol məmə okioal rəhan wək

¹ E nīməfak Antiok, ien mīn əh-ikīn ne iəgətun mīn. Ilat u Panapas, ne Simeon katən məmə etəm iapīn, ne Lusias etəm Saerin, ne Manaen u təmepət ilau Herot Antipas u təmatəramərə e Kalili aupən, ne Sol. ² E nian kit ilat kəmotapəs nagwənən kən moatəfak-pən kəm Iərəmərə, kən Narmīn Rəha Uhgīn təmən-ipən kəm ilat məmə, “!akolkeike məmə roiu əh onəkotiləs-ipər Panapas ne Sol məmə ilau okioal wək u itəm emaun-in ilau ron.” ³ Kən nian kīnotapəs rəkīs nagwənən motəfak, kən motələhəu-pən nelmilat e rəhalau-kapə məmə okotiləs-ipər ilau, kən motahl-ipən ilau məmə okian mioal wək.

Panapas ne Sol kəmuən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn əpəh Saepras

(Əplan map rəha naliwəkən rəha Pol e namnu naoa u.)

⁴ Kən mətə-inu Narmīn Rəha Uhgīn təmahl-ipən ilau məmə okioal wək u, kən ilau kəmian əpəh e taon Selusia, kən ikīn əh kəmian e nego kit mian əpəh e nəptən kit Saepras. ⁵ Nian kəmiet-arəpən e taon Salamis, kəmian e nimə rəha nuəfīmīnən rəha netəm Isrel matuən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn. Kən Jon Mak tatətəu-pən ilau mətəsitə elau.

⁶ Kən kəməhlaliwək əm e nəptən un mətəarus məhaliet-arəpa e taon Pafos. Ikīn əh kəməhaləplan noanol kit rəha Isrel itəm tatol nat pīspīs e nəsanənən rəha iərmīs mīn, kən in ien eiuə, nərgīn u Patisas. ⁷ Suah u tətaliwək nian tepət ilau Setias Polas u kapman asol rəha netəm Saepras. Setias Polas in tenatīg, rəhan nətəligən təwir. Kən in təmahl-ipən nəghatən məmə Panapas ne Sol okuea muəplan, mətə-inu tolkeike məmə otətə nəghatən rəha Uhgīn. ⁸ Mətə suah u Patisas təmatən rat ilau. (Nərgīn e nəghatən Kris katən məmə Elimas). Kən mətəlkut məmə otəuhlin nətəligən rəha Setias Polas məmə otəsənən nīpahrienən e Iesu.

⁹ Kən Sol u kətaun-in mīn məmə Pol, Narmīn Rəha Uhgīn təmərīoah e nīkin, kən təmətag-pən ətuatīp o Elimas kən mən məmə, ¹⁰ “!Ei! Ik nəti Setan. Ik tīkīmīr rəha natimnat rafīn itəm kotətuatīp. Ik nakərīoah əm e neiueiuəən ne nəratən. ?Onəghan nəpanapəs nən ratən suatīp pahrien rəha Iərəmərə itəm natəuhlin?” ¹¹ Roiu əh, Iərəmərə otol nalpīnən kit kəm ik məmə nīganəmtīm otəpīs, onəsəplanən nəhag-əhagən kit ne o nian neen.” Kən roiu agīn mīn təməplan norəu ne napīnəpən kəmuea mualpīn nīganəmtīm, kən nīganəmtīm təpīs agīn. Kən təmətul matea-pən əpnāpīn əm məmə suah kit otəsitə lan mit.

¹² Nian kapman Setias Polas tāməplan nat əh, tāmən nīpahrienən e Iesu mətōinu tāmaut magien o nəgətunən rəha suah mil e Iərəmərə.

Panapas ne Pol kəmian Antiok əpəh ikin Pisitia

¹³ Kən Pol ne rəhan mīn netəmim kəmotiet Pafos motuwīn e nego kit motuwīn əpəh taon Perka e ikin Pamfilia. Ikin əh Jon Mak təmapəs ilat mītəlig-pən əpəh Jerusalem. ¹⁴ Kən ilat kəmotiet Perka motuwīn əpəh taon Antiok əh-ikīn Pisitia. Kən e nian rəha Sapat, kəmotuwīn imə e nimə rəha nuəfīmīnən rəha netəm Isrel moatəpələh. ¹⁵ Nian kəmotəto nāfinən rəha Lou ne Ien Mīn, kən netəm-iasol rəha nimə əh kəmotahl-ipən nəghatən kəm Pol ne Panapas motən məmə, “Piak mīn. Okəmə itəmat kit tatos nəghatən wīr məmə otən tasitu e netəmim, tətul mən-iarəp.”

¹⁶ Kən Pol tāmətul mēfətutu ilat məmə okəsotəghatən, kən mən məmə, “Noanol mīn rəha netəm Isrel ne itəmat Iaihlua mīn itəm noatəfak-pən kəm Uhgīn, otətəlig-in-tu io. ¹⁷ Uhgīn rəha noanol mīn rəha Isrel tāmītəpun tīmītat mīn aupən kən mol ilat kotepət nian ilat kəmoatatig əpəh ikin Ijip. Kən e nəsanənən asol rəhan, tāmīt-iarəp ilat e nəptən əh. ¹⁸ Kən matehm wīr ilat o nup foti nian kəmotan əpəh ikin taruən-aruən ikin. ¹⁹ In təmōl noanol mīn rəha netəm Isrel kəmotōh kapman mīn rəha nəptən sepīn itəm kotatig e nītən əh Kenan, kən mos-ipən nəptən əh rəhalat kəm tīpitat mīn məmə rəhatat. ²⁰ Natimnat mīn əh kəmōl nup fo-hanrīt-fifti tīnuwa mīnuwīn rəkīs. Uarisig e natimnat mīn əh, Uhgīn təmos-ipən kəm noanol mīn rəha Isrel netəm-iasol mīn məmə ilat okotərəmərə elat mətōarus-pa e nian rəha ien rəha Uhgīn Samuel. ²¹ Kən netəmim kəmotəpəh kəm Samuel o kīg, kən Uhgīn təmos-ipən kəm ilat Sol u nətī Kis, təmīsī-pən e noanol rəha Benjamin. Kən in təmərəmərə elat o nup foti. ²² Kən nian Uhgīn təmīləs-irəkīs Sol, kən in mol Tefit təmuwa kīg. In təmən-iarəp nat kit təwīr lan məmə, ‘Eməplan suah kit Tefit nətī Jese, in etəm tətuatīp itəm io iakolkeike. Kən in otol natimnat rafin itəm io iakolkeike məmə otol.’

²³ “Kən Uhgīn təmōl məmə Iosmegəh kit, inu Iesu, otīsī-pən e noanol rəha suah u Kīg Tefit, məmə otosmegəh netəm Isrel tahmen-pən əm məmə in təmən-iəkīs mihin. ²⁴ Mətō uarisig Iesu tətouon rəhan wək, Jon təmaupən mən-iarəp kəm noanol mīn rəha Isrel məmə okotəkəike motəuhlin ilat e rəhalat nolən rat mīn kən kol baptais elat. ²⁵ Nian Jon təmatuwa iuəhkīr o nolən namnun rəhan wək, in təmən məmə, ‘?Nīkitəmat təht məmə io pah? Io sənəmə etəm ilouin itəm Uhgīn təmən rəkīs. !Kəp! In tatarisig lak itəm io esahmenən məmə ekapeg rəkīs rəhan put.’*

²⁶ “Piak mīn itəm nəmotīsī-pən e noanol rəha Epraham, ne itəmat Iaihlua mīn itəm nəkoatəfak kəm Uhgīn, otətəlig-in wīr, Uhgīn təmahl-ipa kəm kitat nəghatən u e Iesu məmə in otosmegəh kitat. ²⁷ Kən netəmim itəm kotatig Jerusalem ne rəhalat netəm-iasol mīn kəməsotītunən məmə suah əh inəh Iesu, Uhgīn təmahl-ipa məmə otosmegəh ilat. Kən nat əpnəpīn kəmatafin-iarəp kəm ilat e Sapat mīn rafin nəghatən rəha ien mīn rəha Uhgīn itəm kəmoatən e Iesu, mətō ilat kəməsotītunən. Kən ilat kəmotən məmə okohamnu Iesu tahmen-pən əm itəm ien mīn rəha Uhgīn kəmotən aupən məmə netəmim okotol mihin. ²⁸ Nat əpnəpīn kəməsotəplanən nat kit məmə otīmīs ron, mətō kəmotəpəh məmə Pailat otohamnu.

13:13: Wək 15:38   **13:17:** Eks 1:7; 6:6; 12:51   **13:18:** Nam 14:34; Dut 1:31-32   **13:19:** Dut 7:1; Jos 14:1   **13:20:** Jdg 2:16; 1 Saml 3:20   **13:21:** 1 Saml 8:5,19; 10:20-24   **13:22:** 1 Saml 13:14; 16:12; Sam 89:20   **13:23:** 2 Saml 7:12-16   **13:24:** Mat 3:1-2   * **13:25:** Iolwək rəha etəm-iasol in tatapeg rəkīs put rəha etəm-iasol rəhan. Wək u in ləhau agin.   **13:25:** Jon 1:20,27   **13:28:** Mat 27:22-23

²⁹ “Nian kəmol rafin natimnat itəm Nəghatən rəha Uhgīn təmən məmə okol mihin lan, kən rəhan mīn netəmim kəmotiləs-iahau e nig kəluau motiləs ka kitənim e nīpəg kəpiel. ³⁰ Məto Uhgīn təmol in təmegəh mīn e nīmīsən. ³¹ Kən e nian tepət tatiet-arəpa o rəhan mīn netəmim. Netəm əh, ilat Iesu kəmotan aupən əpəh Kalili mətoarus-pa Jerusalem. Kən roiu əh netəm əh koatən-iarəp kəm piatat mīn u noanol mīn rəha Isrel, məmə ilat kəmotəplan pahrien Iesu, kən in təməmegəh pahrien.

³² “Kən roiu əh, itimat ioatən-ipinə kəm itəmat namnusən təwir əh, məmə nəniəkisən itəm Uhgīn təmol kəm tipitat mīn aupən, ³³ roiu əh, tinol rafin nəghatən rəhan kəm kitat noanol mīn rəhalat nian təmosmegəh Iesu e nīmīsən. Tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgīn e Naoa Rəha Napuən Mīn kəiu tatən məmə, ‘Ik nətik. Roiu enuwa rəham tata ətuatip.’

³⁴ “Uhgīn təmən-iəkis rəkis e rəhan Naoa məmə otəpanosmegəh Iesu e nīmīsən, kən okol təsimis mīnən, kən nīpətin otəsəmnəmītən. Tatən məmə, ‘Nīpahrienən, oekos-ipinə nat wīr agīn mīn kəm ik itəm emən-iəkis rəkis kəm Kig Tefit aupən.’

³⁵ “Kən e ik pīsīn mīn kit mīn e Naoa Rəha Uhgīn, Kig Tefit təmən kəm Uhgīn e Iosmegəh məmə, ‘Kən onisegəhan-inən məmə nīpəti Iolwək Ətuatip rəham otəmnəmīt məpien.’

³⁶ “Nian Tefit təmatəmegəh, təmol natimnat mīn itəm Uhgīn tolkeike. Uarisig ikin timis, kən kəmitənim ilat tipin mīn, kən nīpətin təməmnəmīt. ³⁷ Kən nəghatən əh, təməsəghat-inən Tefit, məto təmatəghat-in Iesu məmə in mīn təmīmīs, məto Uhgīn təmol təmegəh mīn, kən nīpətin təmīsəmnəmītən.

³⁸ “Kən piak mīn, iakolkeike məmə onəkotitun məmə roiu iatən-ipinə kəm itəmat məmə e Iesu, Uhgīn otos-irəkis nolən rat mīn rəhatəmat. ³⁹ Kən itəmat onəkotəkəike motitun məmə Iesu pīsīn əm titun nos-irəkisən nolən rat rəha netəm u itəm koatahatətə lan. In otikis ilat o nolən rat mīn rəhalat. Məto suatip rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses təsahmenən o nosmegəhən etəmim. ⁴⁰ Kən itəmat onəkotəkəike moatəto itəmat məmə nəghatən rəha ien mīn rəha Uhgīn otəsuwamən etəmat. ⁴¹ Kən in tatən məmə, ‘Ei, otətəlig-in-tu, itəmat itəm noatəghat nausit moatən rat natimnat rafin. Onəkotaut kən motimīs, məto-inu e nian nakoatəmegəh, oekol nat kit tərət pik otəmat itəm okol nəsotənən nīpahrienən lan, nat əpnəpin okəmə suah kit otən ətuatip kəm itəmat.’ ”

Netəmim kəmotagien o namnusən təwir

⁴² Nian Pol ne Panapas kīnataiet e nīməfak, netəmim kəmotətapəh olau məmə, “Awi, okol nakuea mīn e Sapat u tatuwa, muən-iarəp mīn nəghatən əh neen kəm itimat.” ⁴³ Kən nian netəmim kəmotiet e nīmə, ilat tepət kəmotətəu-pən Pol ne Panapas. Netəm əh, neen noanol mīn rəha Isrel, kən neen netəm rəha ikin mīn itəm kəmotapəs rəhalat nahatətən moatətəu-pən nahatətən rəha netəm Isrel.

Kən ilau kəmuəghat kəm ilat matuən-ipən əskasik kəm ilat məmə, “Onəkotəkəike motaskəlim nahatətən rəhatəmat e Uhgīn.”

⁴⁴ Kən e Sapat itəm tatuwa, iuəhkir netəmim rafin e taon asol əh kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Uhgīn. ⁴⁵ Kən nian netəm Isrel kəmotəplan nīmanin netəmim kəmotuwa o nəghatən rəha Pol, kən kəmotetəhak pik olat, kən mīnotətuoun moatən rat Pol ne nat naka itəm in tatən.

⁴⁶ Kən Pol ne Panapas kəməsuaginən kəmuən məmə, “Itimlau oekuəike muən-iarəp nəghatən u rəha Uhgīn kəm itəmat pitən, noanol mīn rəha Isrel. Kən itəmat nəmotapəs nəghatən rəha Uhgīn, kən itəmat nakoatən atip əm məmə itəmat nəsotahmenən o nosən nəmegəhən lilin. Kən roiu itimlau enatian məmə ekuən-iarəp namnusən təwir u kəm Iaihlua mīn itəm sənəmə noanol mīn rəha Isrel, ⁴⁷ kən inu, inu nəghatən itəm Iərəməərə təmos-ipa rəkis kəm itimlau məmə ekioal, in tatən e Naoa Rəha Uhgīn məmə, ‘To emol ik məmə onəkuwa ik nəhag-əhagən kit rəha Iaihlua mīn, məmə natən-iarəp kəm netəmim rafin məmə iakolkeike məmə ekosmegəh ilat.’ ”

⁴⁸ Nian Iaihlua mīn kəmotətəo nəghatən əh, nīkilat təmagien ron, kən mīnoatamnus-amnus kəm ilat mīn məmə nəghatən rəha Iesu Iərəməərə in təwir pik. Kən netəm u itəm Uhgīn təmaun-in rəkis ilat məmə okotos nəmegəhən u itəm namnun tikə, ilat kəmotən nīpahrienən lan. ⁴⁹ Kən nəghatən rəha Iərəməərə təmaiu mītəlau e nītən əh rafin e taon əh.

Noanol mīn rəha Isrel kəmotəhg-iarəp Pol ne Panapas

⁵⁰ Məto noanol mīn rəha Isrel neen kəmotuwīn motəplan nīpitan asol rəha taon əh itəm koatəfak ilat netəm Isrel, ne netəm-iasol mīn e taon əh, motiuw-pa ilat moatol neməha kəm Pol ne Panapas. Kən kəmotəhg-iarəp ilau iməlat ikin. ⁵¹ Məto ilau kəmioah pispis nəptən e nelkilau tahmen e nəmtətin kit məmə Uhgīn təməuhlin məntaan kəm ilat kən otol nalpīnən kəm ilat. Kən ilau kəmīaiet mian e taon əh Ikoniam. ⁵² Məto netəm rəha Iesu əpəh Antiok, Narmīn Rəha Uhgīn tatərioah elat, kən ilat nīkilat tətagien pik.

14

Pol ne Panapas kəmian Ikoniam

¹ E Ikoniam kəmian mīn əpəh e nīmə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, kən matuən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn, kən nəghatən rəhalau təwir pik məmə təmiuw-pa netem Isrel tepət ne netəm Iaihlua tepət mīn, məmə ilat kəmoatən nīpahrienən e Iesu. ² Məto netəm Isrel itəm kəsotənən nīpahrienən e rəhalau nəghatən, kəmotuwīn o Iaihlua mīn, motol ilat kotətəhau pik netəm u koatən nīpahrienən e Iesu, moatol neməha kəm ilat. ³ Məto Pol ne Panapas kəmuatig ikin tuwəh, məsuəginən ilat, kəmatuəkəike matuən-iarəp nəghatən rəha nəwīrən rəha Uhgīn kəm netəmim rafin. Kən Iərəməərə təmol ilau kioal nat pispis ne nəmtətin tepət məmə netəmim okotitun məmə rəhalau nəghatən rəha nosmegəhən in nəghatən pahrien.

⁴ Kən netəm ikin əh, kəmotəhap ilat mīn, neen kəmotətəu-pən netəm Isrel itəm kəsotənən nīpahrienən e Iesu, kən neen kəmotətəu-pən aposol mil əh, Pol ne Panapas. ⁵ Kən netəm Isrel ne Iaihlua mīn, ne netəm-iasol mīn rəhalat mīn, kīnoatol nəghatən anion kit məmə okotərakīn ilau, kən motəhtimnu ilau e kəpiel. ⁶ Məto nian kəmotətəo nəghatən anion rəhalat, kəmuagim mian əpəh e ikin Likaonia, kən mian mətuatig e taon mil əh, Listra ne Tepe. ⁷ Kən e taon mil əh ne ikin mīn titəlau e taon mil əh, ilau katuən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu Iosmegəh.

Pol ne Panapas əpəh Listra

⁸ Kən e Listra, suah kit əh-ikin. Nian təmair məto nelkin təməfaiu təruru naliwəkən, tatəpələh əm, kən in tatəpələh ikin əh ⁹ matətəlig-in nəghatən rəha Pol. Pol təmətag-pən ətuatip o suah əh, mīnitun məmə suah əh tinatahatətə

rəkis mēmə nelkin titun nəwīrən, ¹⁰ kən magət əfəməh lan mēmə, “!Ei piak, ətul!” Kən əmun, suah apon tēmətip mər kən mīnətaliwək.

¹¹ Nian nīmanin netəmim kəmotəplan nat əh itəm Pol təmöl, kəmotən əfəməh e nəghatən Likaonia mēmə, “!Ei! Otəplan-tu. Uhgīn mīn rəhatat kīnotöl netəmim in, ilat mīnotuwa imətət ikin.” ¹² Kən kəmotəuhlin nərği Panapas mēmə Sus u nīpətīn tēmə in iərəmərə rəha uhgīn mīn rəhalat. Kən kəmotəuhlin mīn nərği Pol mēmə Heremes, nīpətīn u mēmə in iəghat asöl rəha uhgīn mīn rəhalat. ¹³ Nīmə rəha narmī nat rəha uhgīn əh Sus, in tatətöl ihluə e taon əh. Kən pris rəha uhgīn əh Sus tēmasīg kau mīn neen itəm tīnətu-pən rəkis nəguī-nīg elat. Kən mēmīk ilat muwa e nafiluə rəha latuənu rəhalat itəm kəmotöl əpətīn e kəpiel. Məto in ne nīmanin netəmim kōtolkeike mēmə kōtol sakrifais kəm ilau motöl nənwiwīən lan kəm Pol ne Panapas.

¹⁴ Məto nian aposöl mil kəmuəto nəghatən e nat əh, kəmuəhap rəhalau natimnat.* Kən kəmuaiu mian əpəh ilugin elat. Kən muagət əfəməh mēmə, ¹⁵ “!Ei, nəman! ?Nakotəmə nəkōtol nat un o naka? Itīmīlau etəmim əm tahmen etəmat. Etios namnusən təwīr matuea kəm itəmat, kən ekioalkeike mēmə ekuəuhlin nətəlīgən rəhatəmat mēmə nakotapəs nəfakən kəm uhgīn mīn u itəm rəhalat nəsanənən tikə. Məto onəkotəfak əm kəm Uhgīn itəm tatəmegəh, mətətīg namnun tikə. In pīsīn əm təmöl neai, nəptən, nītəhəi, ne natimnat rafīn itəm koatatīg ikin mīn rafīn.

¹⁶ Aupən in təmegəhan-in mēmə netəmim e ikin mīn rafīn mēmə ilat okotətəu-pən atīp əm suatīp mīn rəhalat. ¹⁷ Məto nian rafīn in tatöl suatīp kəm ilat mēmə ilat kōtītun nəplanən rəhan nəwīrən itəm in tatöl. In tatöl nuhuən tatəfik, matöl nagwənən mīn e nasumən, kən koatöl nīpətīlat e nian ətuatīp rəhalat. In tatos-ipən nagwənən kəm itəmat mōl itəmat nakoatətō təwīr.” ¹⁸ Məto kəmatuən pap nəghatən əh kəm ilat, iuəhkīr əm kuakīə o nən-iəhauən ilat o nolən sakrifais, o nos-ipənən nənwiwīən kəm ilau.

¹⁹ Kən netəmim neen e noanol mīn rəha netəm Isrel kəmotiet e Antiok əh Pīsītīa ne İkoniam motiet-pa Listra motiuw-pa netəmim tepət mēmə okotuwa kəplan ilat. Kən kəmotīlās Pol kən motaht e kəpiel, kən motewkəkan ka kərakin-iarəp e taon motapəs tətəməhl. Nīkilat təht mēmə tēmīmīs. ²⁰ Məto nian netəm rəha İesu kəmotuwa kətöl kītəlau in, kən tətöl əmun muwīn mīn əpəh imə e taon. Kən kəmən lawīgīn, in ne Panapas kəmiaiet mian Tepe.

Pol ne Panapas kəmiətəlīg-pən Antiok əh Siria

²¹ Kən Pol ne Panapas kəmuən-iarəp namnusən təwīr e taon əh Tepe, kən kəmiaiuw-pa netəmim tepət kotuwa o İesu. Kən kəmiətəlīg muea Listra, kən uarisīg u, kiaiet mīn muea İkoniam, kən miaiet mīn muea Antiok əh Pīsītīa. ²² Kən ikin əh, kəmatuem əskasīk netəm rəha İesu. Kən matioas-ipən nəghatən mēmə okotətöl əskasīk e nahatətəən e İesu. Kən matuən mēmə, “Kitat okotətīg e nəratən tepət nian koatuwīn e suatīp rəha nuwīnən matīg ahgīn nərəmərəən rəha Uhgīn. Məto nat əpnarīn əm, kitat okotəkəike moatətöl əskasīk.” ²³ Kən e nīməfak mīn e ikin mīn rafīn itəm ilau katian ikin, katuəmki-pər elta mīn rəhalat. Kən matuapəs nagwənən matioal nəfakən, kən matuələhəu e nelmi İərəmərə netəmim itəm kīnoatən rəkis nīpahriənən lan.

²⁴ Kən ilau kəmian-pən Pīsītīa ikin muatite-pa Pamfilia ikin e taon əh Peka, ²⁵ ikin əh ilau kəmuən-iarəp namnusən təwīr ikin. Kən ilau kəmuatite-pa mīn e taon kit mīn Atalia, ²⁶ kən kəmīos nego ikin miətəlīg-pa Antiok əh Siria. Netəm Antiok əh inəh, aupən ikin ilat kəmotahl-ipən Pol ne Panapas mēmə

^{14:11:} Wək 28:6   * ^{14:14:} “kəmuəhap rəhalau natimnat” in nəmtətīn kit mēmə kəmotətō tərət pik e nolən əh   ^{14:15:} Sam 146:6; Wək 10:26   ^{14:16:} Wək 17:30   ^{14:17:} Jer 5:24   ^{14:19:} Wək 17:13; 2 Kor 11:25   ^{14:22:} Wək 15:32; 1 Tes 3:3

okian muən-iarəp nəghatən rəha Uhgın, kən motəfak məmə Uhgın otehm wır ilau e ikin mın itəm ilau katian ikin. Kən roiu kınıoal namnun wək rəhalau.

²⁷ Nian ilau kəmiatəlig-pa mın, kəmuəun-in netəmim rəha niməfak məmə okotuwa kitiah. Kən ilau kəmuən-iarəp kəm ilat natimnat itəm Uhgın təmol elau e nəsanənən rəhan, kən məmə təmahro nulan Iaihlua mın, ilat kəmotuwa moatən nıpahrienən e Iesu. ²⁸ Kən ikin əh, ilau kəmuatig tuwəh ilat netəm rəha Iesu.

15

Iəfak mın neen kəmoatən məmə netəmim okotətəu-pən

Lou rəha Moses

¹ Kən netəmim neen kəmotiet əpəh Jutia motatite-pa Antiok moatəgətun piatat mın moatən məmə, “Okəmə kəsəhg-ipənən itəmat, tahmen e inu itəm Lou rəha Moses tatən mihin, okol Uhgın təsosmegəhən itəmat.” ² Kən Pol ne Panapas ilat netəm əh koatərgəhəu o nəghatən əh, kən kəmotəghat əfəməh e nənən əh. Kən uarisig, netəm rəha niməfak əh Antiok kəmotitəpun Pol ne Panapas ne ilat neen mın məmə okotuwın Jerusalem motəplan aposol mın ne elta mın rəha niməfak o nənən əh.

³ Netəm rəha niməfak kəmotahl-ipən ilat kotuwın, kən nian ilat kəmoatiet-pən Fonia ne Sameria, kəmoatən-iarəp məmə təhro nulan Uhgın tatiuw-pa Iaihlua mın koatuwa rəhan netəmim. Kən nəghatən əh təmol piatat mın ikin əh nıkilat tətəgien pik. ⁴ Nian kəmotiet-pa Jerusalem, netəm rəha niməfak ne aposol mın ne elta mın rəha niməfak, kəmotəgien məmə okotos ilat motuwın iməlat mın ikin. Kən Pol ne netəm əh kəmotən-iarəp natimnat itəm Uhgın təmasitu elat lan. ⁵ Məto Farisi neen əh-ikin itəm koatən nıpahrienən e Iesu, kəmotətul motən məmə, “Iaihlua mın, okəike kəhg-ipən ilat, kən onəkotəkəike kəgətun ilat məmə okotətəu-pən Lou rəha Moses.”

Aposol mın ne netəm-iasol mın kəmotəghat əpəh Jerusalem

⁶ Kən aposol mın ne elta mın rəha niməfak kəmotəpələh kəmotəghat-in nənən əh. ⁷ Kən nian kəmotəghat nəfəməh məsın, kən Pita təmətul mən məmə, “Piak mın. Itəmat nəkotitun wır məmə nuwəh rəkis Uhgın təmitəpun io e nıkitat məmə ekən-iarəp namnusən təwır rəha Iesu kəm Iaihlua mın məmə okotən nıpahrienən lan. ⁸ Uhgın titun nətəligən rəha netəmim, kən in tınəgətun rəkis məmə nıkin tagien məmə otosmegəh netəm u sənəmə noanol mın rəha Isrel, məto-inu təmos-ipa Narmın Rəha Uhgın kəm ilat e suatip kitiah əm itəm təmos-ipa kəm kitat. ⁹ In təməsol pisinən kəm ilat. !Kəp! In təmafəl rəkis rəhalat nolən rat mın məto-inu koatən nıpahrienən lan tahmen-pən əm e itəm tınol rəkis kəm kitat.

¹⁰ “? Məto təhro itəmat nakoatuwin e suatip pisin məmə Uhgın nıkin otahmə? ?Təhro itəmat nınoatıləs-ipən Lou kəm ilat məmə in nat təfigəm kit itəm ilat kotalis? !Kəp! Itəmat, otəplan-tu. Kitat ne tıpitat mın kitat rafin kəsotahmenən məmə okotıləs nat figəm əh. ¹¹ Məto kitat koatahatətə məmə Iesu in Iərəmə rəhatat, kən in tatosmegəh kitat e rəhan nəwırən əm, kən in matol əm nəhlan kəm ilat.”

¹² Nəghatən əh təmol ilat kotəruru nat okotən, kən moatətəlig-in Pol ne Panapas kınatuamnus-iarəp nat pispis mın ne nəmtətin pisin pisin mın itəm Uhgın təmol ilau kioal e nıganəmti Iaihlua mın.

Jemes təmahtosig-in nəghatən

14:26: Wək 13:1-2   **14:27:** Wək 15:4,12   **15:1:** Kal 5:2   **15:2:** Kal 2:1   **15:4:** Wək 14:27
15:7: Wək 10:1-43   **15:8:** Wək 10:44; 11:15   **15:10:** Mat 11:30; Kal 3:10   **15:11:** Kal 2:16;
 Efes 2:5-8

¹³ Nian kəmioal namnun nən-iarəpən wək mīn rəhalau, kən Jemes tətul mən məmə, “Piak mīn. Otətəlig-in wir-tu rəhak nəghatən. ¹⁴ Pita təmən wir agin kəm kitat məmə tahro nulan Uhgīn tēmiet-pa pitən o Iaihlua mīn məmki-rəkis ilat neen məmə rəhan mīn. ¹⁵ Məto nat əh tahmen-pən əm e nəghatən itəm ien rəha Uhgīn təmən itəm kəməte e Naoa Rəha Uhgīn. Uhgīn tatən məmə, ¹⁶ ‘Uarisig e natimnat mīn əh, oekitəlig-pa mīn. Oekol-wir nego rəha nərəməərən rəha Kig Tefit u təməhap aupən iuəhkīr tamnim.

Nat əpnəpīn iuəhkīr tamnim, məto ekiləs-ipər mīlpīn mafəl mol təkaskīk mīn, ¹⁷ məmə netəm əpnəpīn e nītən mīn u Iaihlua mīn, itəm nīnəmītəpūn rəkis ilat məmə rəhak netəmim mīn, ilat okotegəs-in io.

¹⁸ Io Iərəməərə iatən mihīn kən emol netəmim kotitun rəkis nat əh aupən.’ ”

¹⁹ Kən Jemes təmən məmə, “Kən tol nəhlan, io iakən məmə roiu Iaihlua mīn kīnoatəuhlin nətəligən rəhalat mīnoatuwa o Uhgīn. Kən təsəwirən məmə kitat okotol tiəkis pīk mīn olat. ²⁰ Məto pəs okotəte naoa kit tuwīn kəm ilat məmə okəsotunən nagwənən mīn u itəm kīnol rəkis sakrifais lan kəm narmī nat mīn u iərmīs mīn, kən kotamkīmīk e nīganəmīti Uhgīn. Kən məsotolən təfagə e pətan. Kən məsotunən nat megəh itəm kəmaril nentou məto-inu nītən əh-ikīn e nīpətīn. Kən okəsotunən nītən. ²¹ Okotəkəike motən-iəhau ilat nəhlan o nələhəuən nəməlinuən tətətig, məto-inu təmətuoun rəkis e Sapat mīn rafīn, netəmim koatafin Lou rəha Moses əpəh e nīmə rəha nuəfīmīnən rəha netəm Isrel. Kən katən-iarəp nəghatən mīn əh e taon mīn rafīn.”

Kəməte naoa kəm iəfak mīn u Iaihlua mīn

²² Kən aposol mīn ne elta mīn ne netəm rəha nīməfak kəmotegəhan məmə okotahl-ipən ilat mīn neen kotətəu-pən Pol ne Panapas motuwīn Antiok. Kən kəmotətgi-arəp Saelas ne Jutas u katən məmə Pasapas. Suah mil əh netəmim koatīsiāi-in ilau. ²³ Kən kəmosot-ipən naoa kəm ilat məmə okotos motuwīn. Naoa tatən məmə,

“Itimat aposol mīn ne elta mīn rəha nīməfak, itimat piatimat u itəmat. Iakotən təwir kəm itəmat əpəh Antiok, ne Siria, ne Silisia u Iaihlua mīn, məto roiu nīnotuwa piatimat mīn.

²⁴ Itimat emotəto məmə netəmim neen u e nīkitimat kəmotol tiəkis pīk kəm itəmat, kən itəmat nəmotəto tərət e nəghatən rəhalat. Məto itimat emīsotos-ipənən nəghatən məmə okotuwīn kən mihīn. ²⁵ Tol nəhlan kən itimat emotəun-in nəghatən kit, kən motegəhan məmə itimat kəiu okioas nəghatən rəhatimat muətəu-pən Pol ne Panapas u ilau kuəwir pīk otat. ²⁶ Iuəhkīr kīamīs o wək u rəha Iərəməərə rəhatat, Iesu Kristo. ²⁷ Kən itimat ioatahl-ipīnə Jutas ne Saelas məmə okīamnə muehm itəmat. Ilau okuən əsas kəm itəmat nəghatən kitiəh əm itəm itimat emotəte. ²⁸ Kən Narmīn Rəha Uhgīn nīkīn tagīen ne nīkitimat tagīen məmə esotos-ipīnə mīnən lou kit kəm itəmat məmə otəfigəm pīk otəmat, məto in əm u nəkotəkəike motol: ²⁹ onīsotunən nagwənən mīn u itəm kīnol rəkis sakrifais lan kəm narmī nat mīn u iərmīs mīn; kən məsotunən nītən; kən məsotunən nat megəh itəm kəmaril nentou məto-inu nītən əh-ikīn e nīpətīn; kən məsotolən təfagə e pətan. Okəmə nakotətəu-pən nəghatən mīn əh, onəkotuwīn e suatīp təwir.

Inu namnun rəhatimat nəghatən.”

³⁰ Kən netəm-iasol mīn əh kəmotahl-ipən netəm əh ilat kuwīt məmə okotuwīn əpəh Antiok. Nian kəmotiet-pən Antiok, kəmotəun-in netəmim rəha nīməfak e ikīn mīn əh, kən kotuwa kitiəh, kən kotos-ipən naoa un kəm ilat. ³¹ Kən nian kəmotafīn naoa un, nīkilat təmagīen məto-inu nəghatən əh

təmīlēs-ipər nīkilat. ³² Jutas ne Saelas ilau ien mil rəha Uhgīn. Kəmuəghat təfəmäh kəm piatat mīn əh mətialēs-ipər nətəligən rəhalat matioal ilat koatətul əskasik. ³³ Kəmuatig tuwəh məsīn ikīn əh, kən piatat mīn kəmotauiatipin ilau kən motətapəh məmə Uhgīn otos-ipən rəhan nəməlinuən kəm ilau, kən motahl-ipən ilau kiətəlig-pən o netəm u kəmotahl-ipa ilau. ³⁴⁻³⁵ Kən Pol ne Panapas kəmuatig tuwəh məsīn əpəh Antiok, kən ilat netəmim tepət kəmoatən-iarəp ne moatəgətun netəmim e Iərəmərə.

Pol ne Panapas kəmuəhap ilau mīn

³⁶ Nian neen uarisig, Pol təmən-ipən kəm Panapas məmə, “Təwīr məmə ki-atelig mīn mian muəplan pialau mīn e taon mīn itəm kəmuən-iarəp nəghatən ikīn rəha Iərəmərə kəm ilat, muəplan-tu məmə koatahratig.” ³⁷ Kən Panapas tolkeike məmə otit mīn Jon Mak. ³⁸ Məto Pol təplan məmə təsətuatipən, məto-inu Jon Mak tīnapəs rəkis ilau əpəh Pamfilia mītəlig məsətəu-pənən ilau mətoarus kioal namnun e wək. ³⁹ Kən kəmuən təskasik e nənən əh, kən muəhap ilau mīn. Kən Panapas təmit Mak kən mios nego kit mian əpəh Saepras. ⁴⁰ Məto Pol təmit Saelas ilau mīn. Kən netəm koatəfak kəmotəfak məmə Iərəmərə otehm wīr ilau e rəhan nəwīrən, kən motahl-iarəp ilau. ⁴¹ Kən kəmuəliwək mian-pən Siria ne Silisia ikīn kən matuem əskasik nīməfak mīn.

16

Timoti təmətəu-pən Pol ne Saelas

¹ Kən Pol təmaliwək mīn muwīn əpəh Tepe ne Listra. Kən ikīn əh, etəmim kit əh-ikīn rəha Iesu, nərgīn u Timoti. Mama rəhan in noanol kit rəha Isrel, məto rəhan tata in etəm Kris. ² Netəm koatəfak əpəh Listra ne Ikoniam kəmotən məmə Timoti in etəm təwīr kit. ³ Kən Pol tolkeike məmə otit ilau mīn. Kən təməhg-ipən in məto-inu təməsolkeikeən məmə noanol mīn rəha Isrel nīkilat otəht rat məto-inu kotitun məmə tata rəha Timoti in etəm Kris. ⁴ Kən nian iləhal kəməhaluwīn e taon mīn, kəmətəhalən-iarəp kəm netəmim rəha Uhgīn nəghatən rəha aposol mīn ne elta mīn itəm kəmotələhəu əpəh Jerusalem. Kən mītəhaləgətun ilat məmə okotəkəike katətəu-pən nəghatən mīn əh. ⁵ Kən e nolən əh, nīməfak mīn kəmotəskasik e rəhalat nahatətəən, kən nian rafin netəmim koatuwa moatepət e nīməfak.

Pol təməplan napīlaiirən kit rəha Uhgīn

⁶ Kən iləhal kəməhaluwīn-pən əpəh Fritia ne Kalesia ikīn, məto-inu Narmīn Rəha Uhgīn təməsegəhan-inən iləhal məmə okəhaluwīn-pən Esia ikīn məhalən-iarəp nəghatən u əh-ikīn. ⁷ Nian kəməhaluwa iuəhkīr e ikīn Misia ne ikīn Pitinia, məhalolkeike məmə okəhaluwīn Pitinia. Məto Narmīn rəha Iesu təsegəhan-inən məmə okəhaluwīn. ⁸ Kən kəməhalaliwək məhaluwīn-pən Misia ikīn, kən məhalatite-pa e taon əh Troas. ⁹ Kən lapin in, Pol təməplan nat kit tahmen e napīlaiirən. Təməplan məmə etəm Masetonia kit tatətul matətapəh əskasik ron məmə, “Awi, okol nakuwa Masetonia masitu etimat.” ¹⁰ Nian Pol tīnəplan rəkis əm nat əh, kən enoataii-pən rəhatimat natimnat məmə ekotuwīn Masetonia, məto-inu enoatitun məmə Uhgīn tətəun-in itimat məmə ekotən-iarəp namnusən təwīr rəha Iesu kəm netəm ikīn əh.

Litia əpəh Filipae təmən nīpahrienən e Iesu

¹¹ Kən emotos nego kit motiet əpəh Troas motaiu ətuatip əm o nītən Samotres. Kən kəmən lawīgin emotuwīn motuar e taon Neapolis. ¹² Kən emotiet ikīn-u motaliwək əm motuwīn əpəh e taon əh Filipae, u tatəmähl

apən e nitən asol Masetonia. Netəm ikin əh, netəm Rom ətuatip. Kən emotatig məsin əh-ikin.

¹³ Kən e Sapat, nian rəha nəfakən, emotiet e taon əh kən motuwın əpəh ləhau e nəhau kit itəm emotəto məmə netəmim kotuwın ikin katəfak. Kən emotuwın moatəpələh katəghat itimat nıpitan itəm kəmotapən motuwa katəpələh. ¹⁴ Kən pətan Tuatira kit əh-ikin tatətəlig-in itimat, nərgin u Litia. In pətan itəm tatol-salim-in nıməhan nəgui-naris u nian rafin nıməhan əh nəmtin tiəkis pik. Pətan əh nian rafin in tatəfak kəm Uhgın, kən İərəməərə təmol nıkin tımətmətig məmə otən nıpahrienən e nəghatən itəm Pol tatən. ¹⁵ Kən kəmol baptais lan ne rəhan mın, ne rəhan iolwək mın. Kən in təmən-ıpa kəm itimat məmə, “Awi, okol nakotuwa imak ikin kotatig məsin məto-inu itəmat nınotıtun rəkis məmə io iatən nıpahrienən e İərəməərə.” Kən in təmatəkəike kəm itimat, kən ekotuwın iman ikin.

Kəmiləs-ıpən Pol ne Saelas e kalapus əpəh Filipae

¹⁶ Kən nian kit, nian emoatuwin ikin rəha nəfakən əh, kən pətan əkəku kit təməplan itimat e suatip. In slef rəha netəmim neen itəm kəmotos-nəmtin. Pətan əh narmın rat kit tətətig lan itəm tol in tatən-ıarəp natımnat itəm otəpanuwa. Kən matol win e məni tətət rəha rəhan netəm-iasol mın məto-inu netəmim kotətou ilat məmə ilat okotəto rəhan nəghatən. ¹⁷ Kən in təmatuarisig-in itimat Pol, kən matən əfəməh məmə, “Netəm u, netəm rəha Uhgın u in ilis, ilis pik. Koatən-ıpınə kəm itəmat suatip rəha Uhgın məmə in otosmegəh netəmim lan.”

¹⁸ Təmatol nəhlan etimat nian tətət, mətoarus nian kit Pol tınəto tərət o nat əh mınəpou in. Kən in təmeirair magət e narmın rat apon məmə, “E nərgi İesu Kristo iatən-ıpınə kəm ik məmə onakiet rəkis e pətan əkəku un.” Kən roiu agin mın, narmın rat apon təmiet e pətan əkəku əh.

¹⁹ Kən nian rəhan netəm-iasol itəm koatərəməərə lan kınotıtun məmə kınotakıə e suatip rəhalat o nolən win e məni, kəmotəto tərət. Kən kəmotaskəlım Pol ne Saelas motiləs ilau motuwın əpəh e ikin rəha kaonsel rəha taon əh, ²⁰ məmə okuətul e nıganəmıti netəm Rom, netəm rəha kot. Kən ilat kəmotən məmə, “Suah mil u ilau noanol rəha netəm Isrel. İlau kətioal nat tərət tətət u imətət ikin. ²¹ İlau katuən məmə kıtət okotəkəike kətəu-pən suatip pısın mın. Məto suatip mın əh kəsotətətuatıpən e lou rəhatat. Kıtət netəm Rom. Okol kıtət kəsotolən nəhlan.”

²² Kən netəm ikin əh kəmotuwa motəplan ilat mınəotən rat ilau. Kən suah mil u rəha kot kuən-ıpən kəm mopael mın məmə okotapeg rəhalau natımnat motalis ilau. ²³ Kən kəmotalis ilau mau tətət, kən uarisig kotiləs-ıpən ilau e kalapus. Kən motən-ıpən kəm etəm tətəhm kalapus məmə otəsəmkarəpənən elau kiałiet muagım. ²⁴ Nian etəm rəha nehmən kalapus təməto nəghatən əh, təmıləs ilau muwın e rum kit əpəh imə agin, kən mətu-pən nig e nelkilau tahmen e hankap.

Etəm tətəhm kalapus təmən nıpahrienən e İesu

²⁵ Kən nian tınəlis kınkin lapın, Pol ne Saelas katuəfak, kən ilau katuan napuən mın rəha nənwıwıən Uhgın. Kən netəmim mın e kalapus koatətəlig-in ilau. ²⁶ Kən roiu agin-əh mın, namig asol kit təməloal e nəptən kən mol nımə kalapus təməloal pik, kən nafiluə mın e kalapus kəmoterəh, kən sen itəm kəməlis netəmim lan kəmotisas. ²⁷ Kən nian etəm rəha nehmən kalapus təmııir, məplan məmə nafiluə mın rəha kalapus kəmoterəh, nıkin təməht məmə netəm koatəməhl e kalapus kınotagım rafin. Kən mıləs-ıpər rəhan naip

məmә otagimnu atip in lan.* 28 Məto Pol təmagət əfəmәh məmә, “!Ei! !Əsaruañ ik! Itimat rafin əpәh ikin.”

29 Kən suah əh təmaun məmә okiləs lait ka, kən in təmaiu muwin əpәh imә, misin-pән nulin əpәh e nelki Pol ne Saelas ikin mətasiәp. 30 Kən mit ilau məhaliet əpәh ihluә kən mətәpәh olau məmә, “!Suah mil! ?Ekahro nulan məmә Uhgın otosmegәh io?” 31 Kən kuән-ipән kәм in məmә, “Onәkәike mән nıpahrienән e İәрәmәrә İesu, kән mәмә Uhgın otosmegәh ik ne rәham mın.” 32 Kən kәmuән-ipән nәghatән rәha İәрәmәrә kәм in ne netәmim itәм kotatig ilat min. 33 Nat әnnapın lapın agın, mәto suah əh tәmit ilau muwin maikuas e nımәgәm mın e nıpәtilau itәм kәmalis ilau ikin. Kән e nian әm əh, kәmol baptais lan ilat rәhan mın. 34 Kән in tәmit Pol ne Saelas muwin əpәh iman ikin mos-ipән nagwәнән kәм ilau. Kән in ne rәhan mın rafin nıkilat təmagien mәrioah mәto-inu kәmotән nıpahrienән e Uhgın.

35 Nian tәmian, etәм rәha kot mil əh kuән-ipән kәм mopael mın mәмә, “Okotuwin kerәh e suah mil əh katian.”

36 Kən suah əh etәм rәha kalapus tәmән-ipән kәм Pol mәмә, “Etәм rәha kot mil kәmuән mәмә ekoterәh etәlau nakatian, kән iaiet mәtian kән muәtul mәtig.”

37 Mәto Pol tәmән-ipән kәм mopael mın əh mәмә, “?Ei, mәto naka əh? Itımlau etәм Rom mil.† Kән etәм rәha kot mil əh kәsuәplanән nat kit mәмә emioal tәrat, mәto e nıganәmti netәmim kәmotalis itımlau, kән kilәs-ipән itımlau e kalapus. ?Kән roiu kioalkeike mәмә oekiaiet anion әm? !Kәp! İlau әm okuәike muea ikin-u kән mialәs-iarәp itımlau.”

38 Kән mopael mın əh kәmotuwın kән-ipән kәм etәм rәha kot mil əh. Kән nian kәmuәto mәмә Pol ne Saelas ilau etәм Rom mil, ilau kәmuәgin pık. 39 Kән kәmian muән-ipән kәм Pol ne Saelas mәмә, “!Ei, kәsi! Emioal tәrat etәmlau.” Kән uarisig kiaiet ilau motiet e nıpәg noa kalapus, kән muән-ipән wir kәм ilau mәмә okiaiet e taon əh.

40 Kән Pol ne Saelas, ilau kәmiaiet e kalapus mian e nımә rәha Litia. İkin əh kәmuәplan piatat ne wınıtat mın rәha nımәfak, kән muәghat mәsin kәм ilat mәtiales-ipәр nıkilat. Kән uarisig u, kiaiet mәtian.

17

Pol ne Saelas kәmian əpәh Tesalonaeka

1 Kән Pol ne Saelas kәmualiwәk mian-pән əpәh e taon mil əh Amfipolis ne Apolonia, mueia miaet-pa e taon əh Tesalonaeka. İkin əh, nımә rәha nuәfımınән kit əh-ikin rәha netәм İsrәl. 2 Kән Pol tәmol tahmen әm e itәм tatol nian mın, tәmuwin əpәh imә e nımә əh. Kән e Sapat kisil ilat netәм əh noanol mın rәha İsrәl kәmoatol nәghatән tepәt o Naoa Rәha Uhgın. 3 In tatән kәм ilat mәмә, “Naoa Rәha Uhgın tatән wir agın-әh mәмә Kristo itәм Uhgın tәmән mәмә otahl-ipa, otәpanәto nahmәән e nıpәtin, muwa mәtoarus mımis, kән Uhgın otәpanosmegәh mın in e nımisән. İesu u itәм iatән kәм itәmat, inu Kristo əh.” 4 İlat neen kәmotән nıpahrienән e nәghatән əh, kән kәmotәtәu-pән Pol ne Saelas. Kән netәм Kris tepәt itәм koatәfak kәм Uhgın, ne nıpitan asol tepәt itәм koatәrәmәrә e nıpitan mın, kәmotәtәu-pән ilau.

5 Mәto netәм-iasol rәha noanol mın rәha İsrәl, kәmotetәhak, kән motuwın moategәs-in netәм nol tәfagә, əpәh e nıkal suatıp mın ne ikin mın, motuwa

* **16:27:** E nian əh, okәmә mopael kit tairamәg e etәм tatol kalapus tagım, okәike kohamnu mopael əh. **16:27:** Wәk 12:18-19 **16:30:** Wәk 2:37 † **16:37:** Okәmә suah kit in etәм Rom, mәto katәtu-pән nәghatән kit lan, kән lou kit əh-ikin rәhalat mәмә aupән kapman otol nalpınән kәм in, mәto in otәkәike mәtul e kot mән-iarәp nәwtain nәghatән katәtu-pән lan. Afın e Wәk 25:15-16.

mīnoatos ilat mīn, kən mīnoatol nərātən tepət əpəh e taon əh. Kən kəmotuwīn e nimə rəha suah kit nərgin u Jeson, moteatəp nafiluə e nimə, moategəs-in Pol ne Saelas. Kəmotolkeike māmə okotiləs-ipən ilau e nelmi kaonsel əh-ikīn əh.

⁶ Nian kəməsotəplanən ilau, kən kəmotaskəlīm Jeson ne piatat mīn neen motəmki-pən ilat māmə okotətul aupən in netəm-iasol mīn rəha kaonsel. Kən kəmotagət əfəməh moatən māmə, “Suah mil əh Pol ne Saelas kətioal nat tərət tepət e ikīn mīn, kən mīnuea e taon rəhatat. ⁷ Kən suah u Jeson təmaun-in ilau kian iman ikīn, mətō ilat koatəgəhl lou rəha Sisa itəm tatərəməərə e nītən mīn. Ilat koatən māmə Iərəməərə kit mīn əh-ikīn tətətig, nərgin u Iesu.” ⁸ Nian noanol mīn rəha Isrel kəmotən nəghatən əh, motol netəmim ne netəm-iasol mīn əh kīnotəruru əfəməh māmə okotol naka. ⁹ Kən netəm-iasol mīn əh kəmotol Jeson ne piatat mīn kəmosot-ipən mənī neen, māmə in nənīəkīsən kit māmə okəsotol mīnən nat əh, kən motahl-ipən ilat koatuwīn.

Pol ne Saelas kəmian əpəh Perea

¹⁰ Nian tīnapinəp, kən piatat mīn ikīn əh kəmotahl-ipən Pol ne Saelas māmə okian e taon əh Perea. Nian kəmīaiet-pa ikīn əh, kəmian e nimə rəha nuəfīmīnən rəha netəm Isrel. ¹¹ Noanol mīn rəha Isrel ikīn əh nətəligən rəhalat təwīr, maprəkīs-in netəm Tesalonaeka, mətō-inu kotolkeike pīk māmə okotətəlig-in nəghatən rəhalau. Kən nian rafin, koatafin wīr e Naoa Rəha Uhgīn, moategəs-in māmə nəghatən rəhalau tətuatīp o kəp. ¹² Mətō-inu e nolən əh, kən tepət kəmotən nīpahrienən e Iesu. Kən nīpitan asol mīn Kris tepət, ne netəm Kris tepət kəmotən nīpahrienən e Iesu.

¹³ Mətō nian noanol mīn rəha Isrel əpəh Tesalonaeka kəmotətō māmə Pol tatən-iarəp mīn nəghatən rəha Uhgīn əpəh Perea, kən ilat kəmotuwa mīn əpəh ikīn mīnoatol netəm Perea kīnotol mīn təməht kəm ilau. ¹⁴ Kən e nian əm əh, piatat mīn kəmotahl-ipən mīn Pol tuwīn əpəh itəhəi muwīn e nego muwīn Atens, mapəs əm Saelas ne Timoti kətuatīg əpəh Perea. ¹⁵ Kən netəmim itəm kəmotit Pol moatuwīn Atens, kīnoatitəlig-pa mīn Perea, Pol tahləpis ilat māmə okotən-ipən kəm Saelas ne Timoti māmə okuaut uəhai əm mian muəplan mīn in.

Pol əpəh Atens

¹⁶ Nian Pol təmatəsahgin Saelas ne Timoti əpəh Atens, in təmətō tərət pīk mətō-inu nian taliwək mətən ikīn əh, məplan ikīn əh tərīoah e narmī nat mīn. ¹⁷ Mətō-inu o nat əh, kən in tuwīn əpəh e nimə rəha nuəfīmīnən rəha netəm Isrel ilat netəm Isrel ne Iaihlua mīn itəm koatəfak kəm Uhgīn, moatəghat pīk o nat əh. Kən nian rafin in tatuwīn ikīn katol maket ikīn matəghat kəm netəm əpnəpīn mīn əm. ¹⁸ Kən iəgətun mīn neen netəm Kris, kətaun-in ilat Epikiurien ne Sītoik,* ilat mīn koatəghat. Ilat neen koatən māmə, “?Suah əh təmīləs əm nəghatən əpəh kit e suatīp matən, kahrmə tatən naka əpəh?”

Kən netəmim neen kotəmə, “Itīmat ekotətō māmə tatəghat-in uhgīn mīn rəha ikīn pīsīn pīsīn mīn.” Koatəghat nəhlan mətō-inu Pol tatəghat-in Iesu, matən māmə təmīmīs mətō Uhgīn təmosmegəh mīn.

¹⁹ Kən kəmotəun-in-pən Pol māmə otuwa mətul e nīganəmtī kaonsel rəha netəm koatəpələh e nītōt əh Areopakus. Kən kaonsel əh təmən-ipən kəm in māmə, “Ekotolkeike māmə ekotitun nīpətī nəghatən wī itəm nakatən. ²⁰ Nəghatən mīn əh neen, ekotətō māmə tol pīsīn agīn-əh, kən ekotolkeike māmə ekotitun nīpətīn.” ²¹ Kəmotəghat nəhlan mətō-inu netəm Atens ne

17:7: Luk 23:2; Jon 19:12   **17:17:** Wək 18:19   * **17:18:** Epikiurien ne Sītoik - Iəgətun mīn neen itəm koategəs-in nīpahrienən. Ilat Epikiurien koatən māmə natīmnat itəm tatol suah kit nīkin tagien, inu nəukətīn rəha nəmegəhən təwīr. Ilat Sītoik koatən māmə təwīr okəmə suah kit təsətōən nāgienən ne nahməən e nīkīn.

netəm ik pisin min itəm kəmotuwa Atens, kotolkeike məmə okotəpələh əm katətəlig-in nəghatən wi min əh, kən motəuhlin wir nənən lan.

²² Kən Pol tətul e niganəmti netəm rəha kaonsel əh məmə, “Netəm Atens. Io enəplan rəkis məmə rəhatəmat nətəligən tepət tatuwin o uhgin min. ²³ Nian io etaliwək ikin-u imatəmat ikin, matəplan ikin nəkoatəfak min ikin ne narmi nat min, kən eməplan nəghatən kit itəm itəmat nəmotəte-pən rəkis e kəpiel kit məmə, INU IKIN KATƏFAK-PƏN KƏM UHGİN KIT ITƏM ITİMAT EKOTƏRURU. Məto uhgin itəm itəmat nəkoatəfak kəm in, itəm nəkotəruru, Uhgin əh inəh itəm io iatən-ipinə kəm itəmat. ²⁴ Uhgin əh inəh təmol nəptən u, ne natimnat rafin itəm koatatig lan, kən in matərəməmə e neai ne nəptən, in təsətigən e niməfak min itəm kitat əm netəmim kəmotol. ²⁵ Nat kit təsikəən ron itəm kitat netəmim kotitun nolən kos-ipən kəm in. Məto-inu in pisin əm tatos-ipa nəmegəhən kəm kitat kitiəh kitiəh, matos-ipa natimnat rafin kəm kitat. ²⁶ Aupən, aupən agin-əh, in təmol əm suah kitiəh əm. Kən netəm rafin ikin min kəmotiet əm e suah əh, kən in pisin əm təmələhəu ilat rafin e ikin min, kən in pisin əm təmən nian itəm ilat okotan lan, ne nuantən min rəhalat. ²⁷ Uhgin əh təmol nəhlan məmə kitat rafin okotəkəike kegəs-in məmə okotehm, tahmen e etəmim itəm tateameam əpnapin əm məmə otehm nat kit. Məto niphrienən məmə Uhgin əh, sənəmə in isəu o kitat. ²⁸ Tahmen e itəm suah kit təmən aupən məmə, ‘Məto-inu kitat koatəkul-pən əm e Uhgin, kən moatos nəmegəhən, moataliwək, moatol natimnat rafin.’ Kən mahmen e suah kit rəhatəmat itəm təməte rəkis napuən kit məmə, ‘Kitat min kitat nenətin min.’

²⁹ “Məto-inu kitat nenəti Uhgin, okol kitat kəsotənən məmə in tahmen e natimnat itəm netəmim koatol ilat e iaen u kol tatipit-ipit, ne silfa ne kəpiel. In sənəmə nat kit itəm suah kit titun nol əmən e nelmin o e rəhan nenətigən. !Kəp!

³⁰ “E nian əh aupən itəm netəmim kotəruru Uhgin, tahmen e itəm Uhgin təmahtosig-in niganəmtin məmə otəsəplanən nolən rat min əh. Məto roiu tatən kəm kitat rafin e ikin min rafin məmə, ‘Itəmat rafin onəkotəuhlin itəmat e rəhatəmat min nolən rat min.’ ³¹ In təmən nəhlan, meto inu in tinəmitəpun rəkis nian itəm in otakil nolən lan rəha netəmim, kən in otol əm e suatip itəm tətuatip. Uhgin tinətipun rəkis etəmim itəm otakil nolən min rəha netəmim, kən in tinəmol rəkis kəm netəmim məmə in otol nəhlan, məto-inu tinol rəkis suah əh təmegəh e nimisən.”

³² Nian ilat kəmotəto nəghatən məmə Uhgin təmol suah kit təmegəh min e nimisən, neen kəmotalah-əmnu, məto neen katən məmə, “Itimat ekotolkeike məmə ekotəto min rəham nəghatən.” ³³ Kən Pol təmiet e nəghatən əh rəha kaonsel. ³⁴ Kən netəmim neen kotuwın kəkul-pən lan, moatən niphrienən e Iesu. Netəm əh kit nərgin u Taionisiəs, in etəm kit rəha kaonsel əh, ne pətan kit min nərgin u Tamaris, ne netəmim neen min.

18

Pol təmuwin Korin

¹ Uarisig e natimnat min əh, Pol təmiet əh Atens, muwin e taon pisin kit min, nərgin u Korin. ² Ikin əh, təməplan suah kit, in noanol rəha Isrel, nərgin u Akwila. Təmaiir əpəh Pontas, məto təmuwin mətatig əpəh Itali e taon asol əh Rom. Uarisig, kən etəm Rom əh, Klotias itəm tatərəməmə e ikin min, təmol lou kit məmə noanol min rəha Isrel okotəkəike motiet Rom. Kən Akwila ne rəhan pətan Prisila kəmiaet mueia mətuatig əpəh Korin. Kəməsuatigən təfəməh kən Pol tiet-pa, məplan ilau. ³ Kən mətatig iləhal min ilau, matəkul-pən elau e wək

17:25: 1 King 8:27; Wək 7:48
40:18-20; 44:10-17; Wək 19:26

17:25: Sam 50:12
17:31: Sam 96:13

17:27: Sam 145:18; Jer 23:23
18:2: Rom 16:3

17:29: Aes

rəhalau, mətō-inu wək rəhan rəha nosən mənī tahmen əm əh wək rəhalau. Ilat netəm rəha nəhlən nimə tapolən. ⁴ Kən e nian rafin e Sapat, nian rəha nəfakən, Pol ne noanol mīn rəha Isrel ne netəm Kris koatol nəghatən tepət əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, mətō-inu Pol tolkeike məmə otiuw-pa ilat məmə okotən nīpahrienən e Iesu.

⁵ Kən Saelas ne Timoti kəmiaiet Masetonia, kən nian kəmiaiet-pa ikin əh, Pol təmapəs wək kən matən-iarəp əm nian rafin namnusən təwīr matən wīr kəm noanol mīn rəha Isrel məmə Iesu in Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-īpa. ⁶ Mətō ilat kəmotetəhau, kən moatəhai. Kən Pol təmorautin-orautin rəhan sot asol e nīganəmtilat. Kən mən məmə, “Okəmə nəkotatig e nəratən lan nian Uhgīn otakil netəmim e Namnun Nian, mətō rəhatəmat atip. Tətuoun əh-roiu, ekuwīn mən-iarəp namnusən təwīr o Iaihlua mīn.” ⁷ Kən in təmīet elat muwīn mətatig e nimə rəha suah kit sənəmə noanol rəha Isrel, mətō in tatəfak kəm Uhgīn, nərgīn u Titias Jastas. Rəhan nimə in e nīkal nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel. ⁸ Kən Krispas u in tatəramərə e nimə əh, in ne rəhan mīn, ilat kəmotahatətə e Iəramərə. Kən netəm Korin tepət mīn kəmotətō nəghatən rəha Pol, kən kəmotahatətə e Iesu, kən kol baptais elat.

⁹ Kən nian kit lapīn, Pol təməplan nat kit tahmen e napīlaiirən. E napīlaiirən əh, Iəramərə təməghat kəm in məmə, “Əsəginən ilat. Uwīn mən-iarəp rəhak nəghatən məsamegən, ¹⁰ mətō-inu kilau mīn ik. Netəmim okol kəsotəəkīnən ik, mətō-inu netəmim tepət e taon əh ilat rəhak netəmim mīn.” ¹¹ Kən Pol təmatig ikin əh nup kitiəh kən məwīg sikis, matəgətun netəmim e nəghatən rəha Uhgīn.

Netəm Isrel kəmotiləs-īpən

Pol e kot

¹² Kən nian Kalio, in kapman rəha netəm Akaea, kən netəm Isrel kəmotuwa kitiəh motaskəlīm Pol motiləs motuwīn e kot. ¹³ Kən motən məmə, “Suah u tətalkut məmə otiuw-pən netəmim məmə okotəfak kəm Uhgīn e nolən kit itəm təsətuatipən e Lou.”

¹⁴ Kən Pol təmətul məmə otəghat, mətō Kalio təmən-īpən kəm ilat məmə, “Netəm Isrel. Otətəlig-in-tu. Okəmə nat u in nat kit təsətuatipən, o təsətəupənən lou, itəmat nəkotitun rəkīs məmə ekəike mətō nəghatən rəhatəmat. ¹⁵ Mətō, nəghatən u in musmus əm kit rəhatəmat e nərig mīn ne natimnat mīn rəha Lou rəhatəmat, kən tətətig əm etəmat məmə onəkotən kələhəu wīr. Io nīkik təsagienən məmə ekakil nat tol nəhlən kit.” ¹⁶ Kən in mahl-iarəp ilat e kot. ¹⁷ Kən nian kəmotuwīn ihluə, əmun kəmotaskəlīm Sostenes u etəm-iasol rəha nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel. Kən kəmotoh kəmotoh əpəh e nafiluə e nimə kot. Mətō Kalio təsələn nat kit məmə otən-īəhau ilat.

Pol təmītəlig Antiok əpəh Siria

¹⁸ Pol təmatig nian tepət əpəh Korin ilat piatat mīn. Kən uarisig tapəs ilat muwīn ikin əh-īkin Kegkria. Aupən Pol təmōl nəniəkīsən kit kəm Uhgīn, kən ikin-u in təmətə mīn əm noanun matol namnun nəniəkīsən lan rəhan. Kən in təmos mīn nego kit ikin əh mītəlig-pa Siria. Kən Akwila ne Prisila kəmuətəupən in. ¹⁹⁻²¹ Nian kəmotuwa e taon əh Efesas, iləhal kəməhaluar. Kən Pol təmuwīn əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, kən kəmotən nəghatən tepət. Ilat kəmotətapəh ron məmə otatig məsīn ilat mīn ilat. Mətō in təmə, “Ei kəsi, kəpə. Okol esatigən.” Mətō nian in təmīet təmən-īpən kəm ilat məmə, “Okəmə Uhgīn tolkeike məmə ekuwa mīn, kən epanuwa mīn məplan

itəmat.” Kən in təmos nego kit miet Efesas, məto təmapəs Akwila ne Prisila kətuatig ikin əh.

²² Nian Pol təmuwa e taon əh Sisaria, kən muar. Kən maliwək muwın məmə otəplan netəm rəha niməfak əpəh Jerusalem. Kən uarisig, təmitəlig-pa min əpəh Antiok. ²³ Təmatig məsin ikin əh, kən miet min maliwək muwın-pən əpəh Kalesia ne Fritia ikin matem əskasik netəm rəha Iesu.

Apolos təmuwın Efesas ne Korin

²⁴ Kən suah kit təmuwa əpəh Efesas, in noanol kit rəha Isrel, nərgin u Apolos. In təmaiir əpəh Aleksantria, kən in etəm wır kit rəha nəghatən, kən mıtun wır min nəghatən min e Naoa Rəha Uhgın. ²⁵ İlat kəmoatəgətun rəkis in e suatıp rəha İərəmərə. Kən nian rafin nigəm tatuəp e nıkin o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgın. Kən nəghatən rəhan e Iesu in tətuatıp tətuatıp. Məto in titun əm nolən baptais itəm Jon təmatol aupən. ²⁶ Kən in təmatən-iarəp əskasik nəghatən rəha Uhgın əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel. Nian Prisila ne Akwila kəmuəto in, kəmiat məhaluwın əpəh e rəhalau nimə, kən muən-iarəp wır kəm in suatıp rəha Uhgın. ²⁷ Kən nian Apolos tolkeike məmə otuwın əpəh Akaea, kən piatət min əpəh Efesas kəmotasitu lan motəte naoa kit tuwın kəm netəm rəha Iesu əpəh Akaea, motətapəh olat məmə kotitun nosən Apolos motuwın əpəh iməlat ikin. Kən nian in təmuwın ikin əh, in təmasitu wır elat. İlat min əh, ilat kəmotahatətə e Iesu e nəwırən rəha Uhgın. ²⁸ Apolos təmasitu elat nəhlan məto-inu in etəm wır kit rəha nəghatən, kən in matən-iarəp wır e Naoa Rəha Uhgın məmə Iesu in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa. Kən e nıganəmti netəmim, təmatoh-iəhau nəghatən rəha netəm Isrel.

19

Pol təmuwın min Efesas

¹ Nian Apolos təmətatig əh əpəh Korin, Pol təmətip suatıp kit əpəh ilis ikin e nitot min miet-pa əpəh Efesas. İkin əh təməplan netəmim neen rəha Iesu.

² Kən təmətapəh olat məmə, “?Tahro? ?Narmin Rəha Uhgın tınuwa mərioah mətatig etəmat nian nəmotahatətə e Iesu, o kəpə?”

Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “İtəmat esotəto agınən məmə nat kit min əh-ikin Narmin Rəha Uhgın.”

³ Kən Pol təmətapəh olat məmə, “?Məto kəmol baptais ahro nulan etəmat?”

Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “Kəmol baptais etəmat e nolən baptais itəm Jon təmatol.”

⁴ Kən Pol təmə, “Nolən baptais itəm Jon təmatol tatol e netəmim itəm koatəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min. Məto Jon təmatən-iarəp məmə netəmim okotəkəike motahatətə e etəmim itəm otəpanuarisig in. Suah u in Iesu.” ⁵ Kən nian netəmim kəmotətə nəghatən əh, kən kəmol baptais elat e nərgi İərəmərə Iesu. ⁶ Kən nian Pol təmələhəu-pən nelmin e rəhalat-kapə, Narmin Rəha Uhgın təmuwa mərioah mətatig elat. Kən kınəotəghat e nəghatən ik pisin min, kən moatən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipən kəm ilat. ⁷ Kən netəm əh, ilat rafin tuelef.

⁸ Kən Pol təmətuwın e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel e məwig kışil matən-iarəp əskasik nəghatən e namnusən təwır rəha Uhgın məsəginən. Kən ilat min ilat, kəmotol nəghatən tepət məto-inu in tolkeike məmə otıuw-pa ilat o nərəmərəən rəha Uhgın. ⁹ Məto netəmim neen, rəhalat-kapə tiəkis pik məmə okotən nıpahrienən e rəhan nəghatən. Kən kəmoatəghat rat e suatıp rəha

Iərəmərə rəhatat e niganəmti netəmim rafin. Məto-inu o nolən mīn əh, kən Pol tēmiet elat kən mit netəm rəha Iesu kotuwa koatuarisig-in. Kən nian rafin ilat netəmim koatəghat əpəh e nima sikul asol kit itəm suah kit, nərgin u Tiranas, təmatəgətun ikin aupən. ¹⁰ Kən Pol təmatol wək əh o nup kəiu apiəpiə. Məto-inu təmatol nəhlan, kən netəmim itəm koatatig e ikin əh Esia, noanol mīn rəha Isrel ne netəm əpnəpīn əm, ilat rafin kəmotətə nəghatən rəha Iərəmərə.

Nenəti Skefa mīn

¹¹ Kən Uhgīn təmol Pol tatol nat pispis mīn itəm tol pisin agin-əh. ¹² Natimnat rəha Pol tahmen e iagkəsip ne natimnat itəm təmatuwīn lan, netəmim koatəmīk moatuwīn moatek netəm koatimīs lan. Kən nīmīsən mīn kəmotəwīr, kən narmīn rat mīn kəmotiet elat.

¹³ Kən netəm Isrel neen koatuwīn ikin pisin pisin mīn neen, moatəhg-iarəp narmīn rat mīn e netəmim, kən netəm əh kəmotalkut məmə okotol nat əh e nərgi Iərəmərə Iesu. Kən kəmoatən-ipən kəm narmīn rat mīn məmə, “E nərgi Iesu, etəm kitiah əm itəm Pol tatən-iarəp, otiet.”

¹⁴ Kən e netəm kəmoatol nat əh, sepin əh-ikin nenəti suah kit, nərgin u Skefa, u in pris asol agin rəha Isrel. ¹⁵ Məto narmīn rat təmən-ipən kəm ilat məmə, “Ekītun suah u Iesu, kən mītun mīn Pol. ?Məto itəmat pah mīn un?” ¹⁶ Kən suah apon narmīn rat tətətig lan, təmətul maht ilat mərəkin ilat, məhap-əhap rəhalat natimnat mapeg rəkis, kən kotaipiəpiə əm motəgim e rəhan nīmə kəmotəig e nita kəməhap-əhap ilat. ¹⁷ Nian noanol mīn rəha Isrel ne netəm Kris kəmotətə nat əh, kəmotəgin pik. Kən netəmim komotiləs-ipər nərgi Iərəmərə Iesu tər pik.

¹⁸ Kən netəmim tepət itəm kotahatətə e Iesu, kəmotən-iarəp kəm netəmim nat tərət mīn itəm kəmoatol. ¹⁹ Neen itəm kəmoatəmīk nərik, ilat mīn kəmotəmīk naoa mīn rəhalat e nat əh moatuwa, moatan-ətip e niganəmti netəmim. Nian netəmim kəmotəfin e nəmti naoa mīn əh, tahmen e fifti-milian fatu ilat rafin. ²⁰ Kən nəghatən rəha Iərəmərə təmaiu iahgin e nəsanənən asol rəha Uhgīn.

Nərgəhəuən asol kit əpəh Efesas

²¹ Kən uarisig e nat əh, Pol tinən e nikin məmə otitəlig-pən əpəh Jerusalem, məto otuwīn-pən Masetonia ne Akaea ikin. Kən in tən məmə, “Nian emuwīn rəkis Jerusalem, ekəike muwīn mīn Rom.” ²² Kən in təmahl-ipən Timoti ne Erastas itəm katuasitu lan, məmə okuaupən mian əpəh Masetonia. Məto in otatig pitən məsin əpəh ikin Esia.

²³ Kən e nian əh, nərgəhəuən asol kit təmər əpəh Efesas o Suatip rəha Iərəmərə. ²⁴ Suah kit əh-ikin itəm tatol natimnat e iaen kit katən məmə silfa, nərgin u Temetrius. Ikin-u netəmim tepət koatəfak kəm uhgin kit pətan, nərgin u Atemis. Kən Temetrius tatol narmi nīmə mīn e silfa itəm tahmen e nīmə rəha narmi nat rəha Atemis. Kən nian tatol-salim-in ilat, matos məni asol ilat rəhan netəmim mīn.

²⁵ Kən təmaun-in rəhan netəmim mīn ne netəm pisin itəm koatol wək kitiah əm məmə okotuwa kitiah. Kən tən məmə, “Io mīn, nəkotitun rəkis məmə koatol win e məni asol e wək u rəhatat. ²⁶ Məto itəmat nəmotəplan ne motətə məmə tahro nulan suah əh Pol tatərəkin netəmim tepət kən kīnoatətəu-pən, sənəmə e Efesas əm, məto iuəhkir ikin mīn rafin e nitən əh Esia. In tatən-iarəp məmə uhgin mīn itəm netəmim əm koatol e nelmīlat, sənəmə uhgin mīn pahrien. ²⁷ Kən roiu əh, iuəhkir əm tatərəkin suatip rəhatat o nosən məni, kən iuəhkir əm mīn in tatol məmə netəmim okotəplan rat nīmə rəha Atemis, u itəm in

ilis pik. Kən namnun, okəmә naka nəghatən rəhan otərəkin nərgin Artemis itəm ilis pik tuwa mol nat əpnapin əm lan. Məto ikin-u Esia ne ikin min rafin, netənim koatəfak kəm uhgin u rəhatat.”

²⁸ Nian kəmotəto nəghatən əh, nikilat təmahmə təmahmə, kən əmun minotagət əfəməh məmə, “!Ure e Artemis u Efesas!” ²⁹ Kən nat əh təmaiu mirəfin taon. Kən netənim tepət kəmotuwa kitiaḥ motuwın kaskəlim etəm Masetonia mil əh itəm katualiwək iləhal Pol, nərgilau u, Kaeas ne Aristakas. Kən kəmotuwın kələh kiuw-pən ilau əpəh ikin nian rafin koatol mitig asol ikin.

³⁰ Kən Pol tolkeike məmə otuwın məghat kəm netəm əh, məto netəm rəha Iesu kəsotegəhan-inən. ³¹ Ne netəm-iasol neen rəha kaonsel asol əpəh Esia itəm kotolkeike Pol, kəmotahl-ipən nəghatən kəm in moatən-iəhau əskasik məmə otəsuwınen əh netəm əh-ikin.

³² Kən ikin əh, netənim koatol wilig wilig tepət motagət əfəməh. Neen koatən nat pisin, kən neen koatən nat pisin. Məto tepət kotəruru məmə kəmotuwa o naka. ³³ Kən noanol min neen rəha Isrel kəmotətgi-pən suah kit nərgin u Aleksanta məmə otuwın mətul aupən-in ilat. Kən təmos-ipər nelmin matefətutu ilat məmə otən-iarəp nehmən rəhan. ³⁴ Məto nian netənim kəmotitun məmə in noanol kit rəha Isrel, kəmotagət əfəməh min məmə, “!Ure e Artemis əpəh Efesas! !Ure e Artemis əpəh Efesas!” Kəmotagət əfəməh motos aua kəiu.

³⁵ Kən etəm-iasol kit u kapman asol rəha taon Efesas, təmətul mən-iəhau ilat məmə, “!Okəsotagətən-tu!” Kən mən məmə, “!Ei, netənim! Artemis u, in uhgin rəhatat. Kən nərgin in ilis. Kən netəm ikin min rafin kotitun məmə in wək rəhatat netəm Efesas məmə okotehm wir niməfak rəhan, kən motehm wir kəpiel asim rəhan itəm təmisi-pən e neai muwa. ³⁶ Kən suah kit tikə itəm otən məmə iateiuə. Kən tol nəhlan, təwir məmə nətəligən rəhatəmat teiuaiu. Təsəwirən məmə nakotalməl nulan.

³⁷ “Nəmosos suah mil un motuwa ikin-u, məto ilau kəsuaqləh-inən nat kit e nimə rəha narmi nat rəhatat, kən məsuəghat ratən e nərgi pətan əh, uhgin rəhatat. ³⁸ Okəmә Temetrius ne rəhan iolwək min koatəplan-pən nəghatən rat e suah kit, nian əh-ikin rəha kot ne netəm u kot əh-ikin. Təwir məmə okotuwın kən-iarəp nəghatən rat min əh itəm kəmotəto kəm ilat. ³⁹ Məto okəmә nat kit min əh-ikin itəm nakotolkeike məmə onəkotol, onəkotəkəike motiləs motuwın e mitig ətuatip rəhan. ⁴⁰ Tımətig əm məmə okotiləs-ipən kitat e kot o nolən u-roiu məmə koatərgəhəu pik. Iuəhkır kotəməu təpiə əm ikin. ?Kən okol kəsotənən nat kit məmə kəmotuwa ikin-u e nəpələhən u-roiu o naka? Məto-inu nəpələhən u, nıpətin tikə.” ⁴¹ Nian təmən rəkis nəghatən əh, kən mən-iəhau nəghatən mahl-ipən ilat məmə okotagim min.

20

Pol təmuwin əpəh Masetonia ne Akaea

¹ Nian nərātən əh təmol namnun, Pol təmaun-in netəm rəha Iesu məmə okotuwa kitiaḥ. Kən matəghat kəm ilat o nem əskasikən elat. Kən uarisig in, tauiatipin ilat miet maliwək muwin əpəh Masetonia. ² Təmuwin əh-ikin əh tepət ikin kən matos-ipən nəghatən tepət kəm netənim rəha Iesu matem əskasik ilat, kən miet-pa Kris. ³ Matig mos məwig kisil ikin əh, kən uarisig təmə otos nego kit mitalig-pa Siria. Məto təməto məmə noanol min rəha Isrel kınəotol noa anion kit məmə okotohamnu əpəh e nego. Kən təməuhlin rəhan nətəligən, kən mapəs nego mətaliwək əm mitalig-pən Masetonia. ⁴ Netənim itəm kəmoatətəu-pən e nian əh, kit u Sopata nəti Piras etəm Perea, ne Aris-takas, ne Sekantas, etəm Tesalonaeka mil, ne Kaeas etəm Tepe, ne Timoti, ne

netəm Esia mil u Tikikas ne Trofimas. ⁵ Kən e Filipae, netəm əh kəmotaupən motuwın katəsahgin itimat əpəh Troas. ⁶ Nian lafet rəha Pret U Is Tikə Lan təmöl namnun, itimat emotos nego kit motiet əpəh Filipae motaiu nian faif kən panotuwın əpəh Troas, motuwın motəplan ilat kən mətətig motos wik apiəpiə.

Iutikas təmimis kən məmegəh mın əpəh Troas

⁷ E Sarare lapın, emotuwa kitiəh məmə ekotəfak, kən moatəgwən, kən moatun Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu. Kən Pol təməghat kəm netəmim məto-inu titun məmə olawig tatuwın mapəs ilat. Kən təməghat mətoarus nalugi nian lapın. ⁸ Nipəgnoa nimə itəm ioatəpələh ikin, in e nimə kəmol kilpın-ılpin tər. Kən kəmasiepən e lait tepət əh-ikin. ⁹ Kən etəm aluə kit, nərgin u Iutikas, tatəpələh e winta ikin. Nian Pol tatən-iarəp nəghatən rəha Uhgın matən matən, kən Iutikas, napılən tınatos, tınatiuw nəm, əmun məmə e winta mısı-pər muwın morin əpəh ləhau e nəptən. Kən nipəg noa nimə itəm təməmə ikin, in tatol kışil lan. Kən nian kəmotəiuaiu motuwın, məto tınimis rəkis. ¹⁰ Kən Pol təmuwın mın əpəh ləhau muwın mışin nulin e nıkali etəm əluə əh, kən mıləs mago-ipa e nelmin mil, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nikitəmat təsahmən. In tınəmegəh mın.” ¹¹ Kən Pol təmər mın muwın əpəh ilis kən mol Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu ilat min ilat, kənu motəgwən kitiəh. Kən tatəghat mın kəm ilat mətoarus tian, əmun tatuwın mapəs ilat. ¹² Kən ilat kəmotit etəm aluə un motuwın latuənu. Nıkilat tətəgien məto-inu netəm aluə təməmegəh mın.

Kəmotiet Troas motuwın Maelitas

¹³ Kən Pol təmən məmə otaliwək əm muwın əpəh e taon əh Asos, məto itimat ekotuwin e nego motuwın kiləs in əh-ikin. Kən itimat ekotos nego kaupən kan əpəh Asos, kən in tuarisig muwa. ¹⁴ Nian təmiet-pa, ekotit motuwın e nego. Kən itimat rafin motuwın əpəh Mitilen. ¹⁵ Emotiet motuwın ikin əh, kən lawigin ekotuwa katəmahl ihluə e nəptən əh Kios. Kən lawigin mın ekotuwa e nəptən əkəku Samos. Kən lawigin mın epanotuwa Maelitas kən motuwar ikin. ¹⁶ Pol təmən rəkis məmə esotətulən Efesas məto-inu təsolkeikeən məmə ekotan pik əh e nitən Esia. In təmalikut məmə ekotuwin uəhai Jerusalem məmə in otuwın e lafet rəha Nagwənən Wi katən məmə Pentekos.

Pol təmauiatipin netəm-iasol mın rəha niməfak əpəh Efesas

¹⁷ Kən nian emotuwar əpəh Maelitas, Pol təməhl-ipən nəghatən əpəh Efesas məmə elta mın rəha niməfak okotuwa-tu kəplan. ¹⁸ Nian kəmotuwa, təməghat kəm ilat məmə, “Itəmat nəkotitun rəkis rəhak nolən itəm iatol nian emuwa əpis ikin-u Esia mətoarus-pa roiu. ¹⁹ Io iolwək əm rəha İərəmərə. Kən rəhak nətəligən in ləhau əm. Kən nian rafin nahui nəmtək tətaiu otəmat. Kən nian rafin etətig e nian əskasik mın, məto-inu noanol mın rəha Isrel kotolkeike məmə okotohamnu io. ²⁰ Itəmat nəkotitun məmə o nian iatəghat kəm itəmat ne matəgətun itəmat e niki netəmim natimnat mın itəm otasitu etəmat, məsəhluaig-inən nat kit otəmat, iatən-ipinə rafin e nipəgnoa nimə mın kən ihluə e nigamnəmti netəmim. ²¹ Iatən-ipən ətuatip kəm netəm Isrel ne netəm Kris məmə okotəkəike motəuhlin ilat e rehalat nəmegəhən motuwa o Uhgın, kən motahatətə e rəhatat İərəmərə Iesu Kristo.

²² “Kən roiu əh, enatuwin Jerusalem məto-inu Narmın Rəha Uhgın təmən kəm io məmə ekuwin. Esitunən məmə ekəhratig əh-ikin. ²³ Nat kitiəh əm ekitun məmə taon mın rafin itəm iatuwin-pən ikin, Narmın Rəha Uhgın tatən-ipa kəm io məmə nian ekuwin ikin əh ekatig e nəratən kit kən muwın e

kalapus. ²⁴ Kən esəginən natimnat mīn əh. Nəmegəhən rəhak in nat əpnəpīn əm. Məto iakolkeike pīk məmə ekol namnun wək itəm Iərəməərə Iesu təmos-īpa məmə ekol o nən-iarəpən namnusən təwīr e nəwīrən rəha Uhgīn.

²⁵ “Emuwīn e ikīn mīn rafin matəghat kəm itəmat e nərəməərən rəha Uhgīn, kən roiu əh ekītun məmə okol nəsotəplan mīnən io nian kit. ²⁶ Kən iatən-īpīnə kəm itəmat əh-roiu e nīganəmti Uhgīn məmə, okəmə itəmat kit otuwīn tərət ikīn, məto sənəmə io emol. ²⁷ Emən-īpīnə rafin natimnat kəm itəmat itəm Uhgīn tolkeike məmə onəkotitun.

²⁸ “Onakoatəto wīr itəmat. Kən netəmim itəm Narmīn Rəha Uhgīn təmos-īpīnə e nelmitəmat, onəkotəkəike kehm wīr ilat e nīməfak rəha Uhgīn tahmen e etəm rəha sipsip itəm tatehm wīr rəhan sipsip mīn. Ilat mīn əh, Uhgīn təmos-nəmtīn ilat e nīta nətīn.* ²⁹ Enītun rəkis məmə nian ekiet rəkis etəmat, netəmim neen itəm kotahmen e kuri iarupīn mīn okotuwa məmə okotus itəmat netəmim rəha Iesu. ³⁰ Itəmat atip mīn əm neen okəpanotətul moteiua məmə okotit-irəkis netəm rəha Iesu. ³¹ Kən onakoatəto wīr itəmat kən məsotaluinən məmə e nup kisil eməsapəsən nən-īpīnəən nəghatən u kəm itəmat e nian mīn rafin. Kən nian neen, emitasək otəmat.

³² “Kən roiu əh, iatos-īpən itəmat e nelmi Uhgīn, ne nəghatən rəhan kəm itəmat məmə in təmolkeike pīk itəmat. Nəghatən u nəsanənən lan əh-ikīn məmə otol itəmat nakotəskasik, kən mos-īpīnə nəwīrən itəm Uhgīn təmən rəkis məmə otos-īpən kəm rəhan netəmim mīn.

³³ “Io sənəmə etəmim itəm iakolkeike pīk məni rəha etəm pīsīn, o natimnat itəm koatuwīn lan. ³⁴ Itəmat nəkotitun rəkis məmə io atip əm, iatol wək o nosən natimnat itəm io ne netəm koatuarisig-in io kotalkeike o natīgən. ³⁵ Nian nəmotəhm rəhak nolən mīn, eməgətun suatip mīn əh kəm itəmat məmə onəkotol mihin motasitu e netəm u kəsotəskasikən. Kən onəsotaluinən nəghatən rəha Iərəməərə Iesu itəm təmən məmə, ‘Təwīr agin o netəm u itəm koatos-īpən kəm netəmim maprəkis-in itəm koatəzahgin məmə okos-īpən kəm ilat.’ ”

³⁶ Nian Pol təmol namnun rəhan nəghatən, təmeiuiua mīsīn nulin kən məfak ilat mīn ilat. ³⁷ Kən kəmotasək pīk motaskəlīm Pol katəpah nīkapīn motauiatipīn. ³⁸ Kəmoatəto tərət pīk məmə təmən kəm ilat məmə okol kəsotəhm mīnən nīganəmtīn. Kən ilat mīn kəmotaliwək motuwīn əpəh nego ikīn.

21

Pol təmuwīn Jerusalem

¹ Nian emotauiatipīn rəkis ilat, emotuwīn e nego kən motiet, motaiu ətuatip əm o nītən əkəku əh, Kos. Kən lawīgīn ekotuwa e nītən əkəku əh, Rotes. Kən emotiet mīn ikīn əh motuwa mīn e ikīn kit katən məmə Patara, kən motuwar ikīn. ² Ikīn əh emotəplan nego kit, kīnatən məmə otiet muwīn əpəh Fōnisia. Kən ekotətīpən lan motiet mīn. ³ Itimat emotuwa kəplan nītən asol əh Saepras, kən motaiu-pən e nīkalīn u pis ikīn kən motaiu e nītən Siria. Nego əh təmuwa e taon əh Taea məmə otəmki-par natimnat ikīn. Kən ekotuwar ikīn.

⁴ Ikīn əh emotuwīn kəplan netəm rəha Iesu. Kən motatīg itimat mīn ilat, kos wik apīapīə kit. Kən Narmīn Rəha Uhgīn təghat kəm ilat, kən ilat kəmotən-īpən əskasik kəm Pol məmə otəsuwīnən Jerusalem. ⁵ Məto nian rəhatimat natīgən ikīn-u tīnol namnun, kən ekotiet mīnoatuwīn, kən netəm rəha Iesu ikīn əh, ne

20:23: Wək 9:16; 21:11   **20:24:** Wək 21:13; 2 Tim 4:7   * **20:28:** Suatip kit mīn o nəuhlinən nəghatən u “nīta nətīn” in tol mīn-nulan: “nītən atip.”   **20:28:** 1 Tim 4:16; 1 Pita 5:2-4   **20:29:** Mat 7:15; Jon 10:12   **20:31:** 1 Tes 2:11   **20:34:** 1 Kor 9:11-12   **20:34:** Wək 18:3; 1 Tes 2:9   **21:4:** Wək 20:23

rəhalat nīpitan mīn, ne nətilat mīn kəmotətəu-pa itimat ekotuwin əpəh itəhəi e nīməkləkil. Kən motisin nulitimat ikin motəfak, kən motauiatipin itimat mīn.

⁶ Kən ekotuwin e nego, ilat kotitəlig-pən iməlat ikin.

⁷ Kən nego təmiet Taea maiu o nitən Toleme. Kən ekotuwar ikin motuwin kəplan piatimat mīn, kos nian kitiah. ⁸ Kən lawigin, ekotiet mīn motuwin kuwar əpəh e taon Sisaria kən motuwin kətətig e nimə rəha Filip u itəm tatuwin ikin mīn matən-iarəp namnusən təwir. Kən in tatol sepin lan e netəmim itəm kəməmki-pər ilat aupən o nasituen e aposol mīn. ⁹ Netin pətan kuwit kəsotətəu-pənən iərman. Nīpitan əh koatən-iarəp nəghatən itəm Uhgīn tatos-ipən kəm ilat.

¹⁰ Emotətig nian kisil o kuwit ikin əh, kən ien kit rəha Uhgīn əpəh Jutia təmuwa, nərgin u Akapus. ¹¹ Təmuwa məplan itimat kən mīləs-irəkis kətət rəha Pol, kən məlis əfīmən atip nelmin ne nelkin lan, kən mən-iarəp məmə Narmīn Rəha Uhgīn təmən kəm in məmə, “Netəm-iasol neen rəha Isrel okotəlis nəhlan suah əh rəhan u kətət, kən motiləs-ipən e nelmi Iaihlua mīn.” ¹² Nian emotəto nəghatən əh, itimat netəm ikin əh, emotən-iəhau əskasik Pol məmə otəsuwinən Jerusalem.

¹³ Məto Pol tən-ipin kəm ilat məmə, “?Tahro nakotasək? Nəkotol katətgəhl nīkik o nuwinən ikin əh. Io esəgin əmən o nuwinən e kalapus o nərgi Iərəmərə Iesu, məto iategəhan mīn məmə ekimis ron əpəh Jerusalem.”

¹⁴ Nian emotəplan məmə okol Pol təsəuhlinən rəhan nətəligən, kən ekotapəs əm, moatən məmə, “Pəs Iərəmərə otol əm nulan itəm in tolkeike mihin.”

¹⁵ Emotətig məsin ikin-u, kən uarisig ekotaii-pən rəhatimat natimnat, moataliwək əm motuwin Jerusalem. ¹⁶ Netəmim neen rəha Iesu əpəh Sisaria kəmotətəu-pa itimat motit itimat motuwin e nimə rəha etəm Saepiras kit u in etəm rəha Iesu nuwəh rəkis mətoarus-pa əh-roiu, nərgin u Nason. Kən motapil ikin.

Pol təmuwin məplan Jemes

¹⁷ Nian emotuwa Jerusalem, piatat mīn nīkilat təmagien pik məmə okotəplan itimat. ¹⁸ Kən lawigin Pol ne itimat rafin ekotuwin məmə ekotəplan Jemes. Kən elta mīn rafin rəha nīməfak kəmotuwa. ¹⁹ Pol təmən təwir kəm ilat kən mən-iarəp wīr kəm ilat natimnat rafin agin-əh e rəhan naliwəkən itəm Uhgīn təmol kəm Iaihlua mīn.

²⁰ Nian kəmotəto nəghatən əh, ilat rafin nīkilat təmagien, kən kotənwiwi Uhgīn motən-ipən kəm Pol məmə, “Ik nīnitun rəkis məmə roiu əh netəm Isrel tahmen e taosan tepət kīnotitun Iesu, kən ilat rafin kotaskəlim pik Lou rəha Moses. ²¹ İlat kīnəmotəto rəkis nəghatən neen itəm katən məmə nakatəgətun noanol mīn rəha Isrel əpəh ikin rəha netəm pisin pisin mīn məmə okotapəs Lou rəha Moses. Kən motəto məmə ik nakatən kəm ilat məmə okəsəhg-ipənən nenətilat mīn, kən kəsətəu-pən mīnən kastom rəhatat. ²² Roiu əh ilat okotəto məmə ik nīnuwa ikin-u mətətig. ?Kən okotahro nulan əh-roiu? ²³ Təwir məmə onəkol nat u itəm ekotən-ipinə kəm ik əh-roiu. Nəman kuwit ikin-u itəm kəmotol nəniəkisən kit ilat Uhgīn. ²⁴ Olawig nəkəike mit ilat motuwin, kən mos-nəmtin rəhalat nat megəh mīn rəha sakrifais, kən itəmat mīn ilat motol sakrifais rəha nəfələn itəm Lou rəhatat tatən. Kən ilat kotitun nakən rəhalat-kapə təpia. Nian natol natimnat rafin əh, kən netəmim okotitun məmə kateiua lam, məto nīpahrienən, ik nataskəlim əh Lou rəha Moses. ²⁵ İtimat emotahl-ipən rəkis naoa kit kəm Iaihlua mīn itəm kotahatətə e Iesu. Naoa tatən nəhlan məmə ilat okəsotunən nita, ne nəgwənən itəm katol sakrifais lan kəm narmi

21:8: Wək 6:5; 8:40

21:10: Wək 11:28

21:11: Wək 20:23; 21:33

21:13: Wək 20:24

21:19: Wək 15:12

21:20: Wək 15:1,5

21:24: Nam 6:1-20; Wək 18:18

nat mĭn, kən məsotunən nat megəh itəm kəmaril nentou mətō-inu nĭtan əpəh ikĭn e nĭpətĭn, kən məsotolən təfagə e pətan.” ²⁶ Kən lawĭgin, Pol ne netəm əh kuwĭt kotuwĭn kol natĭmnat itəm Lou tatən. Kən Pol tuwĭn əpəh e Nimə Rəha Uhgĭn məmə otən-ipən kəm pris mĭn məmə nĭan kuwəh əh-ikĭn tətatig əh məmə Lou tatən, kən pris mĭn okotol sakrifais kuwĭt tĭnahmen-in netəm mĭn əh.

Netəm Isrel kəmotaskəlĭm Pol əpəh e Nimə Rəha Uhgĭn

²⁷ Nĭan tĭnuwa iuəhkĭr o nĭan sepĭn itəm sakrifais rəha nafələn otol namnun lan, netəm Isrel neen itəm kəmotĭsĭ-pən Esia aupən, kəmotəplan Pol əpəh e nĭməfak, kən kĭnotos nĭmanĭn netəmĭm rafĭn əh, kən motaskəlĭm Pol, ²⁸ motagət əfəməh lan məmə, “!Ei, netəm Isrel! !Otuwa kasĭtu etĭmat! Suah ilouĭn əpə itəm tatuwĭn ikĭn mĭn matəgətun netəmĭm məmə okotetəhau kitat matən kəm ilat mĭn məmə Lou rəha Moses in nat əpnapĭn əm ne Nimə Rəha Uhgĭn. Kən mit netəm Kris neen u Iaihlua mĭn motuwa ikĭn-u ĭmətat pĭsĭn əm ikĭn e Nimə Rəha Uhgĭn, kən nolən əh təmətəghl Lou kən mĭnol tĭnamkĭmĭk ikĭn-u.” ²⁹ Kəmotən nəhlan mətō-inu kəmotəplan suah əh Trofĭmas etəm Efesas təmətaliwək ilau Pol əpəh i taon. Kən nĭkĭlat təht məmə okəm-naka Pol təmĭt muea e ikĭn rəha netəm Isrel e Nimə Rəha Uhgĭn.

³⁰ Kən netəmĭm rafĭn e taon kəmotagət əfəməh o nat əh, motaiu motuwĭn kaskəlĭm Pol motewkəkan-iarəp əpəh e Nimə Rəha Uhgĭn. Kən pris mĭn kotahtosĭg uəhai əm e nafĭluə e Nimə Rəha Uhgĭn. ³¹ Nĭan kəmotalkut məmə okotohamnu Pol, kən etəm tatərəmərə e mopael mĭn rəha Rom əpəh Jerusalem, təmos nəghatən məmə katol nat asol kit əpəh e taon. ³² Kən təmaut məmĭk rəhan neen mopael mĭn ne netəm-iasol mĭn lan motaiu motuwĭn əpəh netəmĭm koatəmou ikĭn. Nĭan netəmĭm kəmotəplan ilat, kən kotapəs nohən Pol, kətul kəpnapĭn əm.

³³ Kən etəm tatərəmərə e mopael mĭn təmuwa o Pol maskəlĭm, kən magət e rəhan mopael mĭn kotuwa motəlis e sen kəiu. Kən motətapəh o netəmĭm məmə, “?Etəmĭm pah u? ?Təmol nat tərət naka?” ³⁴ Kən nĭmanĭn netəmĭm neen koatən nəghatən pĭsĭn, neen koatən nəghatən pĭsĭn. Mətō-inu kĭnotəruru ətuatĭp nəukətĭ nəghatən, kən nagətən tĭnepət. Etəm tərəmərə e mopael mĭn apon tĭnəruru məmə kəmahrol nulan, kən magət e rəhan mopael mĭn məmə otĭləs Pol kan e nĭmə rəhalat.

³⁵ Nĭan Pol tĭnategupər-egupər məmə otuwĭn ĭmə, kən mopael mĭn kəmotea-pən ron kĭləs-ipər, mətō-inu netəmĭm nĭkĭlat təmāhməh pĭk məmə okotoh. ³⁶ Ilat rafĭn kəmoatuarisĭg-in moatən əfəməh məmə, “!Otohamnu! !Otohamnu!”

Pol təmən nəwtain nəghatən

³⁷ Nĭan kəmotĭləs motuwĭn məmə okotegu-pən ĭmə, kən tən-ipən kəm etəm tərəmərə e mopael mĭn məmə, “!akolkeike məmə ekən nat kit kəm ik.”

Kən etəm tərəmərə e mopael mĭn təmə, “?Nakahro mĭtun nəghatən Kris? ³⁸ ?Okəmə naka ik etəm Ijip ilouĭn itəm nəmatol nəratən kəm rəhatĭmat kapman aupən, kən məmĭk netəmĭm fo-taosan ilat Netəm Rəha Neim Apĭn itəm kotohamnu netəmĭm, kən motuwĭn kətatig əpəh ikĭn taruən-aruən ikĭn?”

³⁹ Mətō Pol təmə, “Kəp. Io noanol kit rəha Isrel. Emaiir əpəh Silisia e taon keike Tasas, kən io iatos nərəmərəən rəha ikĭn əh e taon əh. Awi, kol nakegəhan-in io pəs ekəghat-tu kəm netəm mĭn əh.” ⁴⁰ Kən tegəhan in. Kən Pol tətul-pər əpəh kategupər-egupər ikĭn mĭləs-ipər nelmĭn mēfətutu ilat lan

məmə okəsotagətən. Nian kəməsotagətən, kən təghat kəm ilat e nəghatən Isrel məmə,

22

¹ “Tata mīn ne piak mīn. Otətəlig-in-tu io. Pəs ekən rəhak kəm itəmat.” ² Nian kəmotəto məmə təməghat kəm ilat e nəghatən ətuatip rəhalat, kən nəghatən təmikə agin-əh, moatətəlig-in.

Kən tən məmə, ³ “Io noanol kit rəha Isrel. Emaiir əpəh Silisia e taon əh Tasas, mətə emepət u Jerusalem. Kamaliel təməgətun io. Təməgətun wir io e Lou rəha tīpītat mīn məmə ekətəu-pən ətuatip. Kən e nian əh, ematəsanən o nolən natimnat itəm Uhgīn tolkeike tahmen etəmat u-roiu. ⁴ Aupən ematoh netəmim itəm kotətəu-pən Suatip Rəha Iesu. Kən mətəskəlīm ilat, nəman ne nīpītan, matəmki-pən ilat e kalapus. ⁵ Nəghatən mīn u pris asol agin ne netəmiasol mīn rəha kaonsel rəhatat kotitun nənən məmə nīpahrienən. E nian əh, emos naoa rəhalat muwīn əpəh o netəm Isrel əpəh Tamaskes. Kən ematuwīn ikīn əh məmə ekəskəlīm netəm mīn əh rəha Iesu məmīk ilat muwa məmki-pən ilat e kalapus əpəh Jerusalem mol nalpīnən kəm ilat.

Pol təmən-iarəp məmə təmāhro mətəu-pən Iesu (Wək 9:1-19; 26:12-18)

⁶ “E nian mītgar tinalalin əm, kən enuwa iuəhkīr o Tamaskes, kən nəhag-əhagən kit tatuəp tərūən tərūən, təmisi-pən e neai, masiəgəpīn-pīnə io ikīn. ⁷ Kən ekisi-pər morin e nəptən. Mətə nəwīa suah kit tatən-ipa kəm io məmə, ‘!Sol! !Sol! ?Tahro natol tərət kəm io nulan?’ ⁸ Kən ekəmə, ‘?Mətə lərəmərə, ik pah?’ Kən təmə, ‘Io Iesu, etəm Nasaret u itəm ik natol tərət lan.’ ⁹ Netəm itəm kəmoatuarisig-in io e suatip, kəmotəplan nəhag-əhagən əh, mətə kəməsotətəon nəwīa suah əh itəm təməghat kəm io. ¹⁰ Kən ekətapəh ron məmə, ‘?lərəmərə, ekāhro nulan əh-roiu?’ Kən lərəmərə tən-ipa kəm io məmə, ‘Ətul maliwək muwīn əpəh Tamaskes. Ikīn əh, suah kit əh-ikīn itəm otən-ipīnə kəm ik natimnat itəm Uhgīn tīnəmən rəkis məmə ik onəkol.’ ¹¹ Mətə-inu nəhag-əhagən əh təsanən pīk, kən mol nīganəmtək təpīs, kən netəmim itəm koatuarisig-in io kotos əm nelmək motit io ekotuwin Tamaskes.

¹² “Kən ikīn əh, suah kit əh-ikīn, nərgin u Ananaeas, in suah kit itəm tətəskəlīm wir Lou rəhatat, kən netəm Isrel əh-ikīn əh kotisiāi-in pīk. ¹³ Kən təmuwa məplan io mətul-pa iuəhkīr ron io məmə, ‘Piak Sol, roiu əh nīganəmtīm otəwir mīn.’ Kən e nian əm əh, nīganəmtək təmāiir mīn enatəplan in. ¹⁴ Kən tən-ipa kəm io məmə, ‘Uhgīn rəha tīpītat mīn aupən, in təmītəpun rəkis ik məmə ik onəkītun natimnat itəm in tolkeike. Kən ik məplan Etəm Ətuatip əh rəhan, kən mətə ətuatip rəhan nəghatən e nohlīn. ¹⁵ Onəkəike mən-iarəp kəm netəmim rafin natimnat itəm ik nəmətə kən məplan. ¹⁶ ?Kən roiu əh, nakatəsaḡin naka? Ətul muwīn məfak-pən kəm Iesu, kən kol baptais lam, kən in otafəl rəham nolən rat mīn.’ ”

Uhgīn təmāhl-ipən Pol kəm netəm u sənəmə netəm Isrel

¹⁷ Kən təmatən məmə, “Uarisig e nat u, kən ekuwin Jerusalem. Ikīn əh, emuwīn e Nīmə Rəha Uhgīn matəfak, kən məplan napīlāiirən kit itəm Uhgīn təmos-ipa. ¹⁸ E napīlāiirən əh, eməplan lərəmərə tatən-ipa kəm io məmə, ‘Ətul uəhai əh-roiu agin miet Jerusalem. Mətə-inu netəm ikīn-u okol kəsotətəlig-inən rəhak nəghatən itəm ik natən.’ ¹⁹ Mətə ekəmə, ‘lərəmərə, netəm əh kotitun wir məmə aupən ematuwīn əpəh e nīmə rəha nəfakən rəhalat mətəskəlīm netəm u kotahatətə lam muwa mətəlis ilat matəmki-pən ilat e kalapus. ²⁰ Kən

nian netəmim kəmotahimnu Stipen, kən nitan təmaiu mətō-inu təmatən-iarəp ik. Mətō io mīn, ematətul itimat min ilat. Kən nīkik tətāgien mətō-inu kotaht Stipen e kəpiel, kən matehm rəhalat natimnat.’ ²¹ Mətō Iərəmərə təmən-ipa kəm io məmā, ‘Uwīn. Mətō-inu io etahl-ipən ik ikin əh kəm Iaihlua mīn.’”

²² Kən kəmoatətəlig-in wīr kətoarus tən namnun. Mətō nian kəmotətō nəghatən əh, motagət əfəməh məmā, “!Otiləs-iarəp suah un, kohamnu! !Təsəwīrən məmā otatig!” ²³ Kəmoatəkəike motagət əfəməh motəra kin əpnapīn əm rəhalat natimnat, moatəmīk nīmoulul katəra kin əpnapīn əm. ²⁴ Kən etəm Rom itəm tərəmərə mopael mīn tən məmā okiləs kan əpəh e nīmā rəha mopael mīn. Kən təmā okalis mətō-inu tolkeike məmā Pol otən kəm in məmā netəmim kotagət pīk lan nəhlan o naka.

²⁵ Mətō nian kəmoatietain wīr Pol məmā okotalis, kən tən-ipən kəm netəmiasol mīn əh kit rəha mopael mīn itəm tatətul iuəhkir ron məmā, “!Ei! Io etəm Rom u. ?Tətuatīp məmā onəkotalis io nian esuwīnən əh e kot?”

²⁶ Nian etəm-iasol rəha mopael mīn təmətō nəghatən əh, təmuwīn məplan etəm tərəmərə elat mən-ipən kəm in məmā, “!Ei! !Okəmā naka ik nəkəruru suah əh in etəm Rom!”

²⁷ Kən etəm tərəmərə e mopael mīn əh tətəpəh o Pol məmā, “!Ei! Ən wīr-tu məmā ik etəm Rom pahrien o kəp.”

Kən Pol tən məmā, “Əwəh. Iatən pahrien.”

²⁸ Kən etəm tərəmərə e mopael mīn təmā, “Emətou mənī pīk o negəhan-inən io məmā ekuwa io etəm Rom.”

Mətō Pol təmā, “Rəhak tata in etəm Rom. Kən tol nəhlan, io etəm Rom.”

²⁹ Kən əmun mopael mīn itəm kəmoatətul matīp məmā okotalis Pol kəmotaut kani məntaalat ka isəu. Kən nian etəm-iasol əh təmītun məmā Pol in etəm Rom, kən təməgīn mətō-inu tinəlis rəkis e sen.

Pol təmətul aupən e kaonsel

³⁰ Kən lawīgin, kən etəm tərəmərə e mopael mīn əh tolkeike məmā otītun ətuatīp məmā tahro netəm Isrel koatol nəhlan e Pol. Kən mən kīkīs rəkīs sen lan, kən maun-in pris asol mīn ne netəm-iasol rəha kaonsel rəha netəm Isrel məmā okotəpələh kəghat, kən muwīn mīləs Pol muwa tətul aupən in ilat.

23

¹ Kən Pol təmətag-pən ətuatīp əm o netəm rəha kaonsel, kən mən məmā, “Piak mīn. E rəhak nəmegəhan aupən mətōarus-pa u-roiu, esətoən məmā nīkik otəgīn məmā emol nat tərət kit e nīganəmtī Uhgīn.” ² Kən pris asol agīn əh Ananaeas tən-ipən kəm netəm koatətul iuəhkir ron məmā kit otem-pən nohlin. ³ Mətō Pol təmən-ipən kəm in məmā, “!Uhgīn otol mihin mīn lam! Ik nakahmen e nīmā itəm kəmol pen lan tərūən pīk əm ihluə, mətō tamkīmīk əpəh imā. ?Tahro natəpələh ikin-u mətakil io e Lou rəhatat, mətō ik nəmən məmā kit otem io? Ik nīnatgəhl rəkīs Lou əh.”

⁴ Netəm koatəpələh iuəhkir o Pol kotəmā, “?Tahro natəghat rat e pris asol agīn rəha Uhgīn?”

⁵ Kən Pol təmā, “Piak mīn. Io esitun agīn-əhən məmā in pris asol agīn rəha Uhgīn. Mətō io ekītun məmā Naoa Rəha Uhgīn tatən nəhlan məmā, ‘Əsəghat ratən e netəm itəm kotepət lam.’”

⁶ Kən təməplan məmā nəwtain kaonsel məsīn ilat Satusi mīn, kən nəwtain məsīn ilat Farisi mīn. Kən in təməghat əfəməh məmā, “Piak mīn. Io Farisi kit. Rəhak tata ne tipīk mīn, ilat Farisi mīn. Mətō netəm u kotolkeike əm məmā

okotiuw-iarəp io e kot məto-inu emələhəu-pən rəhak nətəligən e nahatətəən u rəhatat məmə etəm təmimīs otəpanəmegəh mīn.”

⁷ Nian təmən rəkis əm nəghatən əh, kən Farisi ne Satusi mīn kəmotərgəhəu asol əpəh imə e kaonsel, kən mīnotəhap ilat mīn, mīnotol nənən kəiu. ⁸ Məto-inu Satusi mīn koatən məmə nian etəmim otimīs, okol təsəmegəh mīnən. Kən moatən məmə nagelo tikə, kən narmin tikə. Məto Farisi mīn koatən məmə, nat miləhal əh, in nīpahrienən.

⁹ Məto-inu o nat əh, kən ilat kəmotagət pīk ron. Kən nəghatən rəhalat təmər muwīn ilis.

Kən iəgətun mīn neen rəha Lou u Farisi mīn, kəmotən əskasik məmə, “Itimat esotəplan-pənən nəghatən rat kit ne e suah u. Okəm-naka nīpahrienən məmə narmin kit o nagelo kit təməghat kəm in.”

¹⁰ Kən nərgəhəuən təməskasik pīk. Kən etəm tərəmərə e mopaēl mīn əh, təgin məmə okəmə okotiləs Pol əh-roiu, okotearəsin-earəsin. Kən tahl-ipən rəhan mopaēl mīn məmə okotuwīn kiləs-irəkis Pol kiləs kan mīn əpəh iməlat ikīn.

¹¹ Kən lapīn əmun, Iərəmərə tuwa o Pol mən-ipən kəm in məmə, “Nat əh, nat əpnapīn əm. Əsəginən. Ik nəmən-iarəp rəkis io ikīn-u Jerusalem. Kən onəkol mihīn mīn əpəh Rom.”

Netəm Isrel neen kəmotən anion məmə okotohamnu Pol

¹² Kən lawīgin, netəm Isrel neen kəmotəpələh e nəghatən kit, kən motən anion məmə okotohamnu Pol. Kən motol nənīəkisən kit məmə okəsotagwənən ne motənim nəhau kətoarus okotohamnu Pol. Kən okəmə okotətgəhl nənīəkisən əh, pəs Uhgīn otoh ilat kotimīs. ¹³ Ilat taprəkis-in foti itəm kəmoatol anion noa əh. ¹⁴ Kən kəmotuwīn o pris asol mīn, ne netəm-iasol mīn rəha nīməfak rəha netəm Isrel, motən-ipən kəm ilat məmə, “Emotol nənīəkisən kit məmə esotunən nat kit mətoarus ekotohamnu Pol. ¹⁵ Kən itəmat ne netəm rəha kaonsel onəkotəkəike kahl-ipən nəghatən kəm etəm tərəmərə e mopaēl mīn rəha Rom motətapəh ron məmə, otəkəike mīləs mīn Pol muwa u ikīn-u, kən moteiuə lan məmə onəkotəplan o natimnat mīn əh rəhan. Kən itimat ekotəhluaiɡ e suatīp kətəlkəlik məmə okotiləs kətah u, kən ekotəskəlīm kohamnu.”

¹⁶ Məto rəhn ioanian Pol kit iərman, nətī wīnīn, təməto nəghatən əh, kən muwīn əpəh imə mopaēl mīn ikīn mən-iarəp kəm Pol. ¹⁷ Kən Pol taun-in etəm-iasol kit rəha mopaēl mīn tuwa, kən tən-ipən kəm in məmə, “Awi, okol nakit etəm aluə u muwīn tehm etəm tərəmərə e mopaēl mīn. In tatos nəghatən kit məmə otən kəm in.”

¹⁸ Kən mopaēl əh tit mian o etəm tərəmərə elat. Kən mən-ipən kəm in məmə, “Suah u Pol itəm tətətig e kalapus, təmaun-in io məmə oekit etəm aluə u muwa kəm ik. In tatos nəghatən kit məmə otən kəm ik.”

¹⁹ Kən etəm tərəmərə e mopaēl mīn əh, tos nelmī suah apon mian əpəh ikīn kit ilau pīsīn əm, kən mətapəh ron məmə, “?Naka əh nakəmə nakehm io ron?”

²⁰ Kən suah un təmə, “Netəm-iasol mīn əpəh Isrel kəmotegəhan rəkis məmə olawīɡ kotuwa kətapəh ron ik məmə onakit Pol mian əpəh e kaonsel rəhalat. Okoteiuə-in ik məmə kaonsel tolkeike məmə otəplan wīr mīn-tu nəghatən mīn rəha suah əh. ²¹ Məto awi, əsəgəhan-inən ilat kotiuw-pən ik. Məto-inu rəhalat netəmim taprəkisi foti okotuwā katəhluaiɡ e suatīp katəsahgin. Ilat kəmotol nənīəkisən kit məmə okəsotagwənən məsotənimən nəhau mətoarus okotohamnu pitən Pol. Kən mīnoatətul matīp əm əh-roiu məmə okotol nat əh, moatəsahgin əm rəham nəghatən.”

²² Kən etəm tərəmərə e mopael min apon təmә, “Əsən minән kəm suah kit mēmә nēmән-ipa nəghatən u kəm io.” Kən mahl-ipән tatuwin.

Kəmahl-ipән Pol kəm Filiks u kapman rəha Rom

²³ Kən etəm tərəmərə e mopael min taun-in rəhan etəm-iasol kəiu mən-ipән kəm ilau mēmә, “Okian muән kəm mopael min ilat rafin fo-hanrit-sepinte mēmә okotətul matip o nuwinән Sisaria. Kən tu-hanrit okotaliwək әm, kən sepinte okotasuә e hos, kən tu-hanrit itəm okotəmik niro okotətul matip. Okotiet e nain klok әh-roiu lapin. ²⁴ Kən motəkәike kiləs hos neen mēmә Pol otəpələh elat, kən motiləs motuwin kəm kapman әh Filiks, kən moatehm wir mēmә okəsolән nat kit lan e suatip.”

²⁵ Kən etəm-iasol rəha mopael min təmәte naoa kit mos-ipән kəm itəm mil un mēmә okotiləs kan kəm kapman asol әh Filiks. Naoa un tatән mēmә,

²⁶ “Filiks. Ik etəm ilis pik pahrien. Io Klotias Lisias iatәte naoa kəm ik itəm ik natərәmərə e kapman, kən iatән tәwir kəm ik.

²⁷ Suah u, noanol min rəha Isrel kınotaskəlim rəkis, kən iuəhkir kotohamnu. Məto io eməto mēmә in etəm Rom, kən ekuwin itimat rəhak mopael min kiləs-irəkis olat. ²⁸ Emolkeike mēmә ekegəs-in-tu mēmә nat naka təmol təsətuatipән itəm koatəplan-pән lan, mol kotiləs motuwin e kaonsel rəhalat.

²⁹ Kən eməplan mēmә in təsolән nat tərәt kit ne itəm otimis ron, o mēmә otuwin o kalapus ron. Nəghatən min itəm koatətu-pән lan in nat kit e rəhalat atip әm lou. ³⁰ Məto uarisig suah kit təmuwa mən-ipa kəm io mēmә netəm Isrel koatol anion noa kit mēmә okotohamnu, kən nikik təht mēmә tәwir mēmә ekahl-ipinә kəm ik. Enən-ipән rəkis kəm netəm әh itəm koatol timəht kəm in mēmә okotimnә kən-ipinә kəm ik nat tərәt min itəm koatəplan-pән lan.

Inəh namnu rəhak nəghatən.”

³¹ Kən mopael min kəmotol әm mēmә inu ne etəm tərəmərə elat təmән mihin. Kəmotiləs Pol motuwin e taon әh Antipatris lapin. ³² Kən lawigin, mopael min itəm kəmotaiu e hos min, ilat әm kotiləs Pol motuwin. Kən mopael neen min kəmotitəlig-pa iməlat ikin. ³³ Mopael min әh kəmotiləs motuwin әpəh Sisaria, kən motiləs-ipән naoa kəm etəm-iasol әh Filiks, kən motələhəu-pән Pol e nelmin. ³⁴ Nian kapman u təmafin naoa, kən mətəpəh o Pol mēmә, “?Ik etəm hiә?” Kən nian təmәto mēmә Pol in etəm Silisia, ³⁵ in təmән mēmә, “Nian netəmin okotuwa kən-iarəp natimnat itəm koatəplan-pән әh lam, io ekən kot otəpələh o nətəligən u rəham, kən io ekakil.” Kən mən-ipән kəm rəhan mopael min mēmә okotiləs-ipән Pol e nimә rəha kapman rəha Rom itəm Kig Herot Asol təmiləkin aupən, motaskəlim әh-ikin.

24

Pol təmətul aupən e Filiks e kot

¹ Nian faif tinuwin rəkis, kən pris asol agin, nərgin u Ananaeas, təmuwin Sisaria ilat netəm-iasol min neen rəha Isrel ne ienatig e lou,* nərgin u Tetalas. Nian kəmotiet-pa, kən motuwin kətul e niganəmti Filiks kən motən-iarəp nəghatən min itəm nikilat təht mēmә Pol təmol təsətuatipən. ² Kən kəmotəun-in Pol mēmә otuwa imә e nəghatən, kən Tetalas tatən-ipән nəghatən min rəhalat kəm Filiks mēmә, “Etəm-iasol. Ekotisiai-in pik ik məto-inu ik ilis pahrien. Kən nolən rəham o nəmikən itimat in tatətuatip wir. Imatimat ikin təməməlinu nuwəh rəkis mətoarus-pa u-roiu. Kən ik nəməg-ətuatip-in rəkis nolən u ikin-u mēmә otol nəmegəhən ne natigən rəhatimat tәwir. ³ Kən

^{23:27:} Wək 21:30-33; 22:25-27   ^{23:28:} Wək 22:30   ^{23:30:} Wək 23:16-23; 24:1-9   * ^{24:1:} Ienatig e lou in suah kit itəm titun wir lou matəghat e kot.

nian rafin kitat koatəto təwīr o natimnat min əh, kən ekotənwiwi pik ik ron. ⁴ Esotolkeikeən məmə ekaskəlīm pik ik, mətə ekətapəh ron ik məmə onakasəkītun itimat mətəlig-in wīr-tu nəghatən əkuəkīr u rəhatimat.

⁵ “Itimat emotəplan rəkis məmə suah əh in etəm tərət kit. In nəukəti nərətən tēpət e ikīn min e nītən min. In tatol itimat netəm Isrel ekoatərgəhəu pik, kən etəm-iasol rəha netəm koatuarisig-in suah ilouin etəm Nasaret. ⁶ Kən in mətalkut məmə otol Nimə Rəha Uhgīn tamkīmīk e niganəmti Uhgīn, kən ekotaskəlīm.† ⁸ Kən okəmə nakətapəh ron, nəkītun nətoən nəghatən min u tiet e nohlīn itəm iatən-ipīnə kəm ik.”

⁹ Kən netəm Isrel kəmotegəhan e nəghatən rəha loea əh moatən məmə, “Nəghatən min rafin əh, in nīpahrienən.”

Pol təmuhalpīn nəghatən

¹⁰ Kən Filiks torin-pən rəhn-kapə kəm Pol məmə otəghat. Kən Pol təghat məmə, “Etəm-iasol Filiks. Io ekītun wīr məmə ik nəmatakil e kot netəm u ikīn-u imatimat ikīn e nup tēpət rəkis. Kən tol nəhlan nīkīk tagien məmə ekən-iarəp nəwtain nəghatən rəhak kəm ik. ¹¹ Io emuwīn Jerusalem minos əm nian tuelef əm məmə ekuwīn məfak. Kən ik nəkītun natətapəh-inən nat u məmə in nīpahrienən o neiuəən. ¹² Netəm u koatətu-pa nəghatən u lak, kəsotəplanən ne məmə ekuərgəhəu itimlau suah kit əpəh e Nimə Rəha Uhgīn. Kən məsotəplanən məmə iatol netəmim koatərgəhəu əpəh e nimə rəha nuəfīmīnən rəha netəm Isrel, o ikīn min əpəh e taon. !Kəp! ¹³ Kən okol təsəgətun ətuatīpən kəm ik məmə nəghatən itəm koatən lak u-roiu in nīpahrienən, mətə-inu in neiuəiuəən.

¹⁴ “Mətə ekītun nən-ipīnən kəm ik məmə nīpahrienən məmə nian iatətəu-pən Suatīp Rəha Iesu itəm netəm Isrel kotəmə in nəfakən neiuəən, io iatəfak kəm Uhgīn rəha tīpītimat min, kən io iatən nīpahrienən e nəghatən min itəm kəmətə e Lou rəha Moses ne nəghatən rəha ien min rəha Uhgīn aupən. ¹⁵ Io iatələhəu-pən əm rəhak nətəligən kəm Uhgīn məmə in otol kəm netəm kəmotīmīs məmə okotəmegəh min, netəm u kotətuatīp ne netəm kəsotətuatīpən. Inu nətəligən kitīah əm itəm nīkilat tatəht. ¹⁶ Mətə-inu tol nəhlan, kən etalkut pik məmə ekol nat naka itəm io ekītun məmə tətuatīp e niganəmti Uhgīn ne netəmim.

¹⁷ “Uarisig e nup neen itəm emiet u ikīn-u Jerusalem, kən emītəlig-pa min məmə ekos mənī muwīn kəm netəm imak ikīn, kən mol sakrifais min əpəh e Nimə Rəha Uhgīn. ¹⁸ Kən nian ematol əh nat əh, kən enətuatīp rəkis e niganəmti Uhgīn, kəmotəplan io əpəh e Nimə Rəha Uhgīn. Kən sənəmə itimat netəmim tēpət, kən məsotərgəhəu minən. ¹⁹ Mətə netəm Isrel neen itəm kəmotīsī-pən Esia, kəmoatətul əh-ikīn e nian əh. Kən okəmə koatos nəghatən kit tərət lak, təwīr əm məmə ilat okotuwa kətul e niganəmtīm kən-iarəp. ²⁰ Mətə okəmə kəpə, təwīr məmə netəm Isrel min u itəm koatətul ikīn-u, okotən-ipīnə ətuatīp kəm ik nat naka itəm emol təsahmenən e nian emətul e niganəmti kaonsel rəhalat. ²¹ Kəmotetəhəu io o nəghatən kitīah əm məmə nian emətul aupən-in elat, magət əfəməh elat məmə, ‘Itəmat nakotakil io u-roiu mətə-inu io iatən nīpahrienən məmə netəm kəmotīmīs okotəmegəh min.’ ”

† 24:5: Wək 17:6   † 24:6: E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən pīsīn kit min əh-ikīn itəm tatīlpīn nəghatən u matən məmə, “Kən emotən məmə ekotətu-pən nəghatən kit lan e kot e nolən rəha Lou rəhatimat. 7 Mətə Lisias itəm tərəmərə e mopael min, tāmīlās nəlugi nənən rəhatimat, kən ilat rəhan netəmim kəmotəuw rəkis min suah u otimat. 8 Kən mələhəu nənən kit məmə netəmim itəm koatəplan-pən nərətən kit e suah u, otəkəike muwa mən-ipīnə kəm ik.”

24:6: Wək 21:28-30

24:15: Jon 5:28-29

24:18: Wək 21:17-28

24:21: Wək 23:6

²² Suah əh Filiks in titun wir Suatip Rəha Iesu. Kən təmahtosiḡ-in nəghatən əh məmə, “Nian Lisias u etəm tərəmərə e mopael min otiet-pa ikin-u, kən epanos-ipinə nəghatən e nəpələhən u-roiu.” ²³ Kən Filiks təmən-ipən kəm etəm tepət e mopael min məmə okoatehm wir Pol kən təmegəhan-in rəhan min məmə kotitun nosən natimnat itəm in tolkeike motuwa kəm in.

Pol təməghat kəm Filiks ne rəhan pətan

²⁴ Kən uarisig e nian neen, Filiks təmit rəhan pətan Trusila muwa u noanol kit rəha Isrel. Kən Filiks tən-ipən kəm ilat məmə okotit Pol motuwa-tu tətul aupən in. Kən nian Pol təmuwa, kən matəghat kəm ilau matən-ipən nolən min rəha nahatətəən e Kristo Iesu. ²⁵ Kən Pol təmatən-iarəp rəhan nīpəgnəmtin min kəm ilau məmə otiuw rəhalau nətəligən. Kən nian in təməghat e nolən rəha nəmegəhən itəm tətuatip, ne nolən itəm suah kit tətərəmərə e rəhan nətəligən ne nolən min, ne nian Uhgın otakil netəmim lan, kən Filiks təməgin təməgin kən mən məmə, “Tinahmen. Iet əh. Okəmə ekos nian kit min, kən panaun-in min ik.” ²⁶ Kən nian tepət tətən-ipən məmə Pol otuwa matuəghat, mətə-inu in tolkeike məmə otətə Pol, mətə nat kit min, nikin təht məmə okəmə naka Pol otos-ipən mənī neen kəm in pəs in tahl-iarəp.

²⁷ Kən nian tinos nup kəiu, Filiks təmeiuaiu e kapman, kən suah kit nərgin u Posias Festas təmos nəmeen. Mətə Filiks təmapəs Pol tətətiḡ əm e kalapus məmə otol niki netəm Isrel tətəgien.

25

Pol təmətapəh məmə otəplan Sisa

¹ Nian Festas təmol kapman minos əm nian kisił, kən miet Sisaria muwın əpəh Jerusalem. ² Ikin əh, pris asol min ne netəm-iasol min rəha Isrel kəmotən-ipən kəm Festas nakilən rəhalat e natimnat neen itəm nikilat təht məmə Pol təmol təsətuatipən. ³ Kəmotətapəh məmə Festas otol nəwialat, kən motolkeike məmə otahl-ipən Pol titəlig-pən əpəh Jerusalem, mətə-inu ilat kəmotol anion noa kit məmə okotohamnu Pol e suatip. ⁴ Mətə Festas təmə, “Pol otətətiḡ əm e kalapus əpəh Sisaria. Kən otəsuwəhən, ekitəlig-pən əh-ikin. ⁵ Kən rəhatəmat neen netəm-iasol okotəkəike motətəu-pa io ekotuwın Sisaria, kən okəmə Pol təmol nat kit təsahmenən, kən okotətəu-pa kəm io.”

⁶ Kən Festas təmətiḡ mos nian eit o ten ilat min ilat, kən mitəlig muwın əpəh Sisaria. Kən kəmən lawigin, tahl-ipən nəghatən məmə okit Pol ka, tətul e kot, kən muwın məpələh e jea itəm etəm tətakil nəghatən tətəpələh ikin. ⁷ Nian Pol təmuwa imə, netəm Isrel itəm kəmotisi-pən Jerusalem kəmotətul kitəlau in moatən-iarəp nəghatən əskasik neen e Pol, mətə suatip tikə itəm otəgətun rəhalat nəghatən məmə koatən pahrien. ⁸ Kən Pol təmuhalpın nəghatən rəhalat məmə, “Esolən nat kit tərət e Lou rəha netəm Isrel, ne Nimə Rəha Uhgın, ne Sisa u tərəmərə e ikin min.”

⁹ Mətə Festas tolkeike məmə otol niki netəm Isrel tagien kən mətapəh o Pol məmə, “?Nikim tagien məmə onəkuwın Jerusalem? ?Pəs ekimnə ikin makil rəham nəghatən e nənən min u?”

¹⁰ Kən Pol təmə, “Io iatətul e kot rəha Rom, itəm rəhan etəm-iasol in Sisa. Kən tətuatip məmə onakakil nəghatən ikin rəhak. Kən ik nəkitun rəkis məmə esolən nat kit tərət e netəm Isrel. ¹¹ Okəmə emətgəhl lou o emol nat kit tərət məmə ekimis ron, kən okol esətapəhən kəm ik məmə, nakiləs-irəkis io o nat əh. Mətə okəmə nənən min əh koatən lak kəsotətuatipən, kən suah kit tikə məmə otos-ipən io e nelmilat. Mətə ekolkeike əm məmə Sisa in otakil nənən min u itəm koatən lak.”

¹² Kən Festas tēməghat e nənən əh məsın ilat rəhan mın netəmim itəm kotakil nəghatən. Kən uarisig tən-ipən kəm Pol məmә, “Ik nəmən məmә nakolkeike məmә onəkuwın məplan Sisa o nəghatən u rəham. Kən təwır əm. Ik onəkuwın məplan Sisa.”

Pol təmätul aupən e Kig Akripa 2

¹³ Nian neen mın təmuwa muwın, kən Kig Akripa ne winın nərgın u Pernis, ilau kəmuea Sisaria məmә okuəplan Festas muən təwır kəm in. ¹⁴ Kən nian kəmuatig ikin əh nian neen, kən Festas tən-ipən kəm kig natımnat neen itəm katən e Pol. In təmən məmә, “Suah kit u ikin-u e kalapus, itəm Filiks təmıləs-ipən. ¹⁵ Nian emuwın Jerusalem, kən pris asol mın ne netəm-iasol rəha Isrel kəmotən-iarəp nıpəgnəmtın neen lan məmә tatol təsətuatıpən motətapəh məmә ekən-iarəp məmә in təmöl tərət kən otos nalpınən ron. ¹⁶ Məto emən-ipən kəm ilat məmә, ‘Itimat netəm Rom sənəmә nolən u rəhatımat məmә okotegəhan-in əm etəmim tuwın e nelmi netəmim itəm koatən məmә təmöl nat kit təsətuatıpən. Məto təkəike mətul aupən-in ilat muhalpın rəhalat nəghatən itəm katətu-pən lan.’ ¹⁷ Kən nian netəm Isrel mın əh kəmotuwa, eməsiuw-pən mınən, məto kəmən lawıgin əm, kən ekotuwin kəpələh e nimə kot kən motaun-in mın Pol məmә otuwa mətul aupən. ¹⁸ Nian rəhan tıkimır mın kəmotətul motəghat, məto kəsotənən məmә təmöl nat naka tərət itəm nıkkik təmatəht məmә okotən mihin. ¹⁹ İlat kəmoatən-iarəp əm nərgəhəuən kit rəhalat e nəfakən rəhalat, kən moatən nənən e etəm təmımıs kit, nərgın u İesu, itəm Pol tatən məmә suah əh tatəmegəh. ²⁰ E natımnat mın əh, io esıtun wırən nənən lan məsın, kən mol ekətapəh o Pol məmә, ‘?Tahro, nıkim tagien məmә nakuwın Jerusalem? ?Pəs ekımnə ikin makıl nənən mın itəm katən lam?’ ²¹ Məto Pol təməsegəhanən, kən mətapəh məmә ekahl-ipən in Rom kəm Sisa, pəs in otakil nənən mın əh itəm katən lan. Kən emən-ipən məmә rəhak netəmim okoatehm wır mətoarus ekehm suatıp kit, kən panahl-ipən tuwın məplan Sisa.”

²² Kən Kig Akripa təmən kəm Festas məmә, “Io mın iakolkeike məmә ekəto nəghatən rəha suah əh.” Kən Festas təmә, “Təwır əm. Olawıg nakəto rəhan nəghatən.”

²³ Kəmən lawıgin, kən Kig Akripa ne Pernis kəmuea e nimə kot, kən netəm-iasol itəm koatərəmərə e mopael mın, ne netəm-iasol pıkk mın e taon əh Sisaria kəmotuwa, kən kəmotol nolən asol mın rəha nısiııən. Kən Festas tahl-ipən rəhan mopael mın məmә okotuwin motıləs Pol motuwa. ²⁴ Kən Festas təmә, “Kig Akripa ne itəmat rafın itəm nakoatəpələh u ikin-u roiu. Suah u itəm tatətul aupən-in itəmat, netəm Isrel u ikin-u ne Jerusalem koatəghat kəm io ron nian rafın. Nian rafın kotagət əskasık lak məmә təsəwırən məmә ekegəhan-in suah əh tətatig, məto təkəike mımıs. ²⁵ Məto io esəplanən nat tərət kit lan ne, itəm ekol nalpınən kəm in e nımısən. Məto nian in təmətapəh məmә otuwın məplan Sisa əpəh Rom, kən nıkkik təht məmә ekegəhan-in. ²⁶ Məto esosən nəghatən ətuatıp kit ne e nat u məmә ekəte naoa lan mahl-ipən kəm Sisa. Kən tol nəhlan, ekıləs muwa məmә otətul aupən e nıganəmtım, Kig Akripa, ne itəmat rafın. İakolkeike məmә ik onakehm mın-tu kən mıtun natımnat mın əh, kən nian kilau okuəplan natımnat rafın mın əh, pəs ekıtun nəteən naoa lan kit mahl-ipən kəm Sisa. ²⁷ Ekıtun məmә təsətuatıpən məmә ekahl-ipən etəm tatol kalapus kit kəm Sisa, kən məsən-ipən ətuatıpən kəm in məmә nat naka təmöl tərət.”

26

Pol tāməghat e niġanəmti Kig Akripa

¹ Kən Kig Akripa tən-ipən kəm Pol məmə, “Ik nəkitun nənən nəwtain nəghatən əh itəm katən lam.” Kən Pol tāmīlās-ipər nelmin mefətutu ilat lan, kən muhalpīn rəhalat nəghatən mən məmə, ² “Kig Akripa. Nīkik tagien pīk aġin roiu məmə ekətul e niġanəmtim, kən mən-iarəp rafin nənən mīn itəm netəm Isrel koatətu-pa lak. ³ Nīkik tagien mətō-inu ik nəkitun wīr nolən mīn e kastom rəha netəm Isrel e natimnat mīn itəm ilat koatəghat pīk ron. Kən awi, okol nakətəlig-in mətīg-tu rəhak nəghatən.

⁴ “Netəm Isrel rafin kotitun natimnat rafin e rəhak nəmegəhən məmə tahro nulan e rəhak natīgən, nian ematakəku e nətuounən imak ikīn e rəhak nəptən, mətōarus-pa uarisig emuwīn Jerusalem. ⁵ Netəm əh kotitun io nuwəh rəkis, kən okəmə nīkilat tagien, kotitun nənən məmə io Farisi kit nian ematakəku rəkis mətōarus-pa u-roiu. Kən netəm əh Farisi mīn, ilat koatətəu-pən wīr aġin Lou rəha nəfakən rəha netəm Isrel, maprəkis-in netəmim rafin. ⁶ Kən roiu u, iatətul ikīn-u məmə ik onakakil rəhak nəghatən mīn mətō-inu io iatələhəu-pən rəhak nətəligən e nəniəkisən itəm Uhgīn təmol aupən ilat tīpītīmat mīn. ⁷ Nəniəkisən u kitīah əm itəm netəm tuelef noanol mīn rəhatīmat itəm kəmoatəfak kəm Uhgīn lapīn ne e nərauīgən məmə okotos. ?Kig Akripa, iatələhəu-pən nətəligən rəhak nəhlan, mətō tahro netəm Isrel mīn u koatən-ipən nəghatən mīn əh lak? ⁸ ?Tahro tiəkis pīk otəmat o nənən nīpahrienən məmə Uhgīn tītun nolən etəm təmīmis təmegəh mīn?

⁹ “Aupən, io mīn eməplan məmə tətuatīp məmə ekol natimnat tepət pəs mərəkīn suah Iesu, etəm Nasaret. ¹⁰ Nat əh inəh ematol əpəh Jerusalem. Pris asol mīn kəmotegəhan-in io kən ekəmki-pən netəmim tepət rəha Iesu e kalapus. Kən nian kəmakil ilat e kot, kən kohamnu ilat, kən io emegəhan məmə in nat təwīr aġin kit. ¹¹ Nian tepət iatuwīn e nīmə rəha nuəfīmīnən rəha netəm Isrel matol nalpīnən kəm ilat matol məmə ilat okotən rat Iesu. Nīkik təmətəhmə pīk ematətəhau ilat, kən matītəp ilat nian rafin. Kən kotagīm kan e taon isəu mīn ikīn pīsīn pīsīn mīn, mətō ematītəp əh ilat.”

Pol tāmən-iarəp rəhan nuwamən o Iesu

(Wək 9:1-19; 22:6-16)

¹² Kən Pol təkəkəike matən məmə, “Nian kit ematuwīn əpəh Tamaskes məmə ekol nat əh. Pris asol mīn koategəhan-in io, kən motən əskasīk kəm io məmə ekəike mol. ¹³ Kig Akripa, e nīlugī nian, ematuwīn e suatīp, kən məplan nəhag-əhagən kit təmīsī-pən e neai muwa masiəgəpīn io ne netəm koatuarisig-in io. Nagəhagən əh, tatuəp taprəkis-in mītgar. ¹⁴ Kən emotiet e nəptən motətō nəwian kit təmīsī-pər e neai matəghat kəm io e nəghatən Isrel məmə, ‘!Sol! ! Sol! ?Tahro nakatol tərət pīk kəm io nulan? Nolən əh in tatərəkīn atīp əm ik. Ik nakatoh rəhak nalpəkəuən, kən nakahmen e kau itəm kəmaru e nīg kəməgət tasilə lan, mətō in tatol wael, kən nīg təməha mətəru, kən matol nahmən asol atīp əm kəm in.’ ¹⁵ Kən ekətəpəh ron məmə, ‘?Mətō Iərəməərə, ik pah un?’

Kən Iərəməərə tən-īpa kəm io məmə, ‘!o Iesu itəm nakatol tərət lan. ¹⁶ Mətō ətul. Emītəpun rəkis ik məmə ik rəhak etəmim. Kən onakən-iarəp kəm netəmim rafin natimnat itəm nəməplan u-roiu, ne natimnat itəm epanol, ik nəkəplan. ¹⁷ Oekīlās-irəkis ik e nelmi netəm Isrel ne nelmi Iaihlua mīn itəm io ekahl-ipən ik məmə onəkuwīn mən-iarəp io kəm ilat. ¹⁸ Onəkəike merəh e niġanəmtīlat məmə okotəuhlin ilat motiet e napīnəpən motuwa e nəhag-əhagən. Kən motiet e nəsanənən rəha iərmīs motuwa o Uhgīn. Kən Uhgīn

otafəl rəhalat nolən rat mīn, mətō-inu kəmotən nīpahrienən e nəghatən itəm iatən. Kən ilat okotuwa iməlat ikīn ilat netəm u Uhgīn tīnəmītəpun rəkis ilat.’ ”

Pol tāmən rəhan wək

¹⁹ Kən Pol tāməkəike matən məmə, “Kig, io iatol natimnat itəm Uhgīn tāmən kəm io e nat kit tahmen e napīlaiirən. ²⁰ Io iatən-iarəp rəhan nəghatən emətuoun əpəh Tamaskes, kən uarisig u ekuwīn matən-iarəp əpəh Jerusalem, ne ikīn mīn e nītən Jutia, ne ima netəm ikīn mīn rafin u Iaihlua mīn. Kən matən-iarəp kəm ilat məmə okotəkəike kəuhlin ilat e rəhalat nolən rat mīn motahatətə e Uhgīn, kən motol natimnat itəm tatəgətun məmə kəmotəuhlin pahrien ilat. ²¹ Mətō-inu o nat əh, kən netəm Isrel kotiləs io əpəh e Nimə Rəha Uhgīn motolkeike məmə okotohamnu io.

²² Mətō Uhgīn tətasiu lak nian rafin mol iatətul ikīn-u-roiu matən kəm netəm u ləhau, ne netəm koatos nərəmərəən, nat naka itəm eməplan, kən matən əm natimnat itəm Moses ne ien mīn rəha Uhgīn kəmoatən məmə otəpanol mihin. ²³ Kəmotən məmə Kristo əh itəm Uhgīn tāmən məmə otahl-ipa, in otəto nahməən e nīpətīn kən panimis. Kən meto inu in otətuoun məmegəh mīn e nīmīsən, kən otəgətun nəhag-əhagən kəm netəm Isrel ne Iaihlua mīn, məmə nəhag-əhagən u in suatip itəm Uhgīn otosmegəh ilat.”

Pol tāmalkut məmə Kig Akripa otitun Iesu

²⁴ Nian Pol təmatəghat əh, Festas təmagət əfəməh lan məmə, “! Pol ik nīnatəlməl! ! Rəham nītunən tīnəfəməh pīk agīn, kən roiu əh rəhm-kapə natitəlau!”

²⁵ Mətō Pol tən-īpən kəm in məmə, “Etəm-iasol rəhak Festas, io esəlmələn. Nəghatən mīn u iatən, kotətuatip əm, kən ilat nīpahrienən. ²⁶ Io ekītun nəghat ətuatipən kəm kig, kən okol esaulisən mətō-inu ekītun məmə in tītun rəkis natimnat mīn u. Ekītun məmə in təmos rafin nəghatən mīn əh, kən sənəmə in nat kit itəm kəmol anion-pən huə kit təkəku ikīn. ²⁷ ?Kig Akripa, tahro? ? Nakotən nīpahrienən e nəghatən itəm ien mīn rəha Uhgīn kəmotətə? Ekītun məmə ik nakatən nīpahrienən elat.”

²⁸ Meto kig tən-īpən kəm Pol məmə, “?Nīkim təht məmə e nian əkuəkīr əm huə roiu, nəkītun niuw-pamən io məmə io ekuwa Kristin kit?”

²⁹ Mətō Pol təmə, “Nat əpnəpīn əm məmə in nian əkuəkīr o in nian əfəməh, iatəfak-pən kəm Uhgīn məmə sənəmə ik pīsīn əm, mətō netəmim rafin itəm kəmotətə rəhak nəghatən roiu, Uhgīn otosmegəh ilat, kən məmə otahmen lak, mətō sen əm u itəm kəmālis io lan, esolkeikeən məmə okəlis itəmat lan.”

³⁰ Kən Kig təmətul ilat kapman u Festas, ne Pernis, ne netəmim rafin itəm koatəpələh, ³¹ kən motiet, moatən-īpən kəm ilat mīn məmə, “Suah əh təsələn nat kit tərət məmə in otīmīs ron o muwīn e kalapus ron.”

³² Kən Kig Akripa tən-īpən kəm Festas məmə, “Nəkītun nahl-iarəpən suah əh, mətō in əmun in tolkeike məmə Sisa otakil rəhan nəghatən.”

27

Mopael mīn kəmotit Pol motuwīn Rom

¹ Nian kəmotegəhan məmə oekotuwin Itali, kəmotələhəu-pən Pol ne netəm koatol kalapus neen mīn e nelmi etəm-iasol kit rəha mopael mīn, nərgīn u Julias. In tatərəmərə e mopael wan-hanrit. In e mopael u katən məmə, “Mopael Rəha Sisa.” ² Kən nego kit tēmīet əpəh Atramitiam matuwa, kən mīnatīg məmə

otitəlig-pən mīn əpəh Esia, kən ekotuwīn lan. Kən etəm Masetonia kit təmətəu-pa itimat, nərgin u Aristakas, in etəm Tesalonaeka. ³ Kən lawiḡin ekotiet-pa Saeton. Kən Julias təmatol təwir kəm Pol, kən megəhan in məmə otuwar muwīn məplan rəhan neen netəmim itəm titun ilat. Kən ilat kəmoatehm wīr Pol.

⁴ Kən ekotiet mīn ikin əh, kən nīmətag tatiləs itimat, kən motitəlau e nīkali nitən əh Saepras itəm nitəhəi təməlinu ikin. ⁵ Kən emotaiu ihluə e Silisia ne Pamfilia, kən motiet-pa Lisia e taon Maera. ⁶ Ikin əh, etəm tərəmərə mōpael mīn təmuwīn məplan nego kit itəm təmiet Aleksantria matuwīn Itali. Kən təmki-pən itimat lan.

⁷ Kən emotiet mīn, mətə e nian tepət nego əh tətaiu mətig əm. Emotalkut məsin məmə ekotətoarus taon Nitas, kən emotuwa iuəhkīr, mətə tiəkis, mətə-inu ioatiləs pikən nīmətag, kən okol esotaiuən motuwīn təhmīn. Kən ekotaiu e nīkalin pis ikin məmə ekotuwīn Krit. Emotitəlau e poen asol əh nərgin u Salmone. Kən motitəlau e nəwtain nəptən əh, ⁸ emotaiu ipar ipar əm, mətə tiəkis əh. Kən ekotuwa motiet-pa e ikin kit katən məmə, Pasis Wīr, iuəhkīr o taon əh Lasea.

⁹ Mətə-inu emotərəkin əm nian wīr tepət təmuwa muwīn, kən nian wīr o nuwīnən e nego tīnol namnun, kən otəsuwəhən əh-roiu, nian rəha niamitə, kən itəhəi tərət. Nian asol rəha netəm Isrel u katən məmə, Nian Rəha Nafələn Təfagə, tīnuwa rəkis minuwīn e məwig Oktopa. Kən Pol təməghat məmə okoatəto wīr ilat, matən məmə, ¹⁰ “Piak mīn. Iatəplan məmə okotatig e nəratən tepət e naliwəkən u rəhatat. Tīmətig əm məmə itəhəi otərəkin kako mīn u, ne nego u, kən okəmə naka kitat mīn okotimis.” ¹¹ Mətə etəm-iasol rəha mōpael mīn tatətəlig-in pik etəm tatiləs nego ne etəm-iasol rəha nego. Kən məsətəlig-in pikən nəghatən rəha Pol. ¹² Kən pasis əh təsəwīr pikən məmə nego otətul ikin e nian rəha nətəpən mətə-inu nian əh, in nian nitəhəi tətəsəsau pik lan. Kən ilat tepət kotən məmə təwir məmə okotiet. Nīkilat təməht məmə okotuwīn əpəh e pasis əh Finiks motəhluəig ikin. Pasis əh in pasis kit əpəh Krit itəm təmöl nōhlin kəiu, kit tatuag-pən e nəwtain pəhap ikin, kən kit tatuag-pən nəwtain pis ikin. Kən nego titun nəməhlən ikin e nian rəha nəsəsauən.

Nīmətag asol təmoh ilat

¹³ Kən nīmətag wīr kit tīnatīsi-pis matelel nat, kən netəm e nego, nīkilat təht məmə nīmətag əh inəh kətolkeike məmə okotaiu lan. Kən motəmə pəs okotiet. Kən motiuw-pər iagke, motiuw niuwən, kən motiet. Emotaiu ipar ipar əm e nitən əh Krit. ¹⁴ Mətə təsuwəhən, nīmətag asol kit tīnatuwa mīn, nərgin u, Luətuəmlae, tātisi-pən e nəptən apon, ¹⁵ minatiləs itimat, minatoh nego. Kən nego tīnəruru nīuən mīləs pikən nīmətag, kən ekotapəs nīuən moatətəlig-in əm nīmətag tatiləs itimat.

¹⁶ Emotuwīn-pa Koata ikin e nīkalin pis ikin. Ikin əh emotəhluəig ikin məsin, kən motalkut məmə ekotiuw-pər pot rəha nego un. Kən netəm koatol wək e nego, nahgilat təmīkə o nīləs-ipərən pot. ¹⁷ Kən motəmki-pən təulə neen e nəwtain nego ləhau ikin, kən kiətān tiəkis məmə otaskəlīm nego. Ilat kəmotəḡin mətə-inu ihluə e Lipia, sənəmə lokamnīm pik, kən nīkilat təht məmə nego otiləs pikən nīməkləkīl ikin əh. Kən kəmotiuw-iəhau niuwən rəhalat, kən motapəs əm nīmətag tiləs nego matuwīn. ¹⁸ Kəmən lawiḡin kən nīmətag tatol əm nulan, kən kəmotəmki-arəp kako neen e nego. ¹⁹ Kəmən lawiḡin mīn, kəmotəmki-arəp natīmnat mīn katol wək lan e nego tahmen e təulə ne neen mīn. ²⁰ Kən nian tepət eməsotəplanən mītgar ne məhau mīn lapīn. Kən nīmətag təmatol əm nulan nīkitimat təht məmə okol esotəmegəh mīnən.

²¹ Nian eməsotagwənən o nian tepət məsin, kən Pol tətul aupən-in itimat mən məmə, “Nəman. Okol nəmotətəlig-in io, ko kəməsotietən K̄rit, kən okol kəsotatigən e nəratən u kən məsotərəkinən natimnat tepət. ²² Məto roiu ekən-ipinə kəm itəmat məmə əsotəginən. Okol kitat kit ikin-u təsimisən, məto nego əm otərat. ²³ Nagelo kit rəha Uhḡin rəhak itəm iatəfak kəm in təmən-ipa nəghatən u kəm io ehnaipən məmə, ²⁴ ‘Pol. Əsəginən. Onəkəike muw̄in mətul e niganəmti Sisa əpəh Rom. Məto-inu Uhḡin təw̄ir, kən n̄ikin tagien məmə otosmegəh netəm u ilat min ik itəm noatasuəh e nego.’ ²⁵ Kən Piak m̄in, əsotəginən. Io etahatətə e Uhḡin məmə natimnat m̄in rafin otol əm məmə inu ne nagelo təmən-ipa mihin kəm io. ²⁶ Məto n̄imətag ot̄iləs-ipar kitat əpəh e nəptən əkəku kit.”

Nitəhəi təmiləs-ipar nego

²⁷ T̄inos nian ilat rafin fotin, kən lap̄in lan n̄imətag t̄iləs nego muw̄in əpəh e nitəhəi asol Metiterenian. Kən e nalugi nian lap̄in, netəm koatol wək e nego, n̄ikilat təht məmə enoatuwa iuəhk̄ir o nəptən kit. ²⁸ Kən kəmotət̄u-pən nat figəm kit əpəh e n̄ipəgnəmti təulə kəhlman-əhlman teiuaiu məmə okotehm̄-tu məmə lokamn̄im o lokipar. Kən kəmotəplan məmə tahmen e negopagən tate-sep̄in ilat rafin. Kən motaiu məsin m̄in u kotəhlman-əhlman m̄in, məto t̄inahmen e negopagən ilat rafin tuente-eit əm. ²⁹ Kən netəm koatol wək e nego kəmotəgin məmə nego ot̄iləs pikən kəpiel, kən motəmki-arəp iagke kuw̄it əpəh uarisig moatəfak məmə otian uəhai əm. ³⁰ Kən netəm koatol wək e nego kəmotalkut məmə okotuwar kagim, kən mot̄iləs-iəhau pot rəha nego moteiuə məmə okotuw̄in əpəh e nohlin nego kəmki-arəp m̄in iagke neen. ³¹ Məto Pol təmən-ipən kəm etəm tərəmərə e mopael m̄in ne mopael m̄in məmə, “Okəmə netəm əh kəsotəpələhən u ikin-u e nego, okol Uhḡin təsosmegəhən itəmat.” ³² Kən mopael m̄in kəmotətət̄ip təulə, kən pot tiet-pən itəhəi.

³³ T̄inuwa iuəhk̄ir əm o nianən, kən Pol təmuəh n̄ikilat məmə okotəkəike kagwən. Təmən məmə, “E nian ilat rafin fotin nəmoatəpələh əm moategəs məsotunən nat kit. ³⁴ Kən roiu iatən-ipinə məmə onəkotəkəike kun nat kit məmə onəkotəsanən. Kitat rafin okotəmegəh. Suah kit otəsətigən e nəratən.” ³⁵ Kən Pol təməmik p̄iret, kən mətul aupən-in elat məfak-pən ron kəm Uhḡin, kən məmkas mun. ³⁶ Kən n̄ikilat təməw̄ir m̄inoatos nagwənən m̄inoatun. ³⁷ Itimat rafin tu-hanr̄it-sep̄inte-sikis e nego. ³⁸ Nian ilat rafin kəmotagwən rəkis, kən motəm̄ik pak flaoa m̄in kəmki-arəp e nego məmə nego otoigoig.

Nego təmiləs n̄iməklək̄il

³⁹ Kən nian təmian, netəm koatol wək e nego kəmotəplan məmə enotuwa iuəhk̄ir o nəptən əkəku kit, məto kotəruru məmə nəptən naka. Kən motəplan pasis kit u n̄iməklək̄il kit əh-ikin. Kən n̄ikilat təht məmə okot̄iləs-ipar nego əh-ikin. ⁴⁰ Kən kəmotətət̄ip təulə e iagke m̄in kapəs ilat kotamn̄im itəhəi. Kən motikis rəkis təulə m̄in itəm kəm̄elis ətain nuweə asol m̄in lan ikin katiləs nego ikin. Kən motiuw-pər niuwən əpəh aupən məmə n̄imətag ot̄iləs nego muwar. ⁴¹ Məto ikin əh lokipar məsin, kən nohli nego təmaru n̄iməklək̄il, nego təməruru nəloalən. Kən nitəhəi t̄inatəhap-əhap naunis̄in nego.

⁴² Kən mopael m̄in k̄inoatən məmə okotohamnu netəm koatol kalapus u nego tatəm̄ik ilat məta neen kotagim. ⁴³ Məto Julias u tərəmərə elat tolkeike məmə otosmegəh Pol kən mən-iəhau məmə okəsotolən nat əh koatən. Kən mən-ipən kəm netəm u kotitun neaiən məmə okotət̄ipən paupən əpəh itəhəi, moteai par. ⁴⁴ Kən mən-ipən kəm ilat rafin əh-ikin məmə okotəm̄ik n̄im̄ism̄isi

timpa ne nəwtain nego min itəm nitəhəi tətəhap-əhap moteai lan. Emotol nəhlan kən motuwar rafin, suah kit təsimisən.

28

Pol əpəh e nəptən əh Malta

¹ Nian emotuwar, kən itimat rafin ekotəsanən əm, kən panotəto uarisig məmə nəptən əh, nərgin u Malta. ² Netəm ikin əh kəmotəwir pək otimat. Kən e nian əh nuhuan təmatəfik, nətəpən tepət. Kən kotahl nigəm asol kit məmə otəhg itimat. ³ Kən Pol təmea-pən o nig neen itəm kəmərgətain məmə otəmki-pən e nigəm. Əmun sineik kit itəm tus itəm katimis, təgin nahgi nigəm miet məkul-pən e nelmi Pol matus. ⁴ Netəm ikin əh kəmotəplan sineik tatəkul-pən e nelmi Pol, kən moatən kəm ilat min məmə, “Okəm-naka suah u in iol təfagə kit iohamnu itəm. Təməsimisən əpəh itəhəi, məto uhgin u nərgin u Nalpinən otəsegəhan-inən məmə otəmegəh.”

⁵ Məto Pol təmorautin-pən sineik əpəh e nigəm məsolən ne məmə sineik təmus otəto nahməən. ⁶ Netənim nikelat təht məmə nıpəti Pol otasis o otəsuwəhən əh-roiu, tisi-pər morin mimis. Kəmoatəpələh kətəlkəlik ron roe, məto təsolən nat kit ne. Kən nikelat təməuhlin kən məht məmə okəm-naka suah u in uhgin kit.

⁷ Ikin əh sənəmə isəu o nəptən rəha suah kit, nərgin u Puplias, itəm tatərəməə e netəm ikin əh. Təməmik itimat ekotuwin iman ikin, kən matol təwir kəm itimat. Kən ekotatig iman ikin kos nian kisil. ⁸ Kən əmun tata rəha suah apon Puplias, tinatimis matəp-ətəp, kən mətaiu e nita. Kən Pol tuwin ron əpəh iman ikin imə, mələhəu-pən nelmin lan, məfak lan, əmun nimisən rəhan təwir min. ⁹ Nian netənim kəmotəto nat əh, kən ilat rafin e nitən un itəm koatimis kəmotuwa min o Pol. Kən Pol təfak elat kotəwir. ¹⁰ Netəm ikin əh, kəmos-ipa natimnat tepət kəm itimat. Nian enotol əpen-əpenə məmə ekotiet, kəmotəmki-pən rafin rəhatimat natimnat ne nagwənən əpəh e nego itəm otətasitu etimat e suatip.

Pol təmuwin Rom

¹¹ Emotatig ikin əh motos məwig kisil, kən emotuwin e nego kit təmisi-pən Aleksantria matəhluəig e nəptən əh e nian rəha nətəpən. E nohli nego əh, kəməf aupən narmi uhgin mil əh mil-mil mil, nərgilau u Kasto ne Polakis. ¹² Emotuwa əh Saerakus, kən motətul ikin kos nian kisil. ¹³ Kən motiet ikin əh motuwa e taon kit min, nərgin u Retiam. Kən lawigin, nimətag iasi-pis tinatelel nat, kən ekotiet motaiu o nian kəiu, motiləs nat əpəh Puteoli. ¹⁴ Ikin əh emotəplan piatat min neen əh-ikin itəm koatəfak. Kən kotəpəh məmə ekotatig itimat min ilat o wik kitəh. Kən uarisig emotaliwəkəm motuwin əpəh Rom. Kən inu suatip rəhatimat itəm emotaliwək lan motiet-pa Rom.

¹⁵ Kən nian piatat min itəm koatəfak əpəh Rom kəmotəto məmə emotuwin, kən kəmotuwa məmə okotəplan itimat əpəh e suatip. Kəmotuwa katəpələh əpəh Apias təmol nimə makit ikin rəhan. Ikin əh, hotel kisil əh-ikin. Kən nian Pol təməplan ilat, təmənwıwi Uhgin, kən nıkin təməgien mər ilis. ¹⁶ Nian emotiet-pa, kən kapman təmegəhan-in məmə Pol otətətig pisin əm e nimə kit, pəs mopaəl kit tatehm.

Pol təməniarəp nəghatən rəha Uhgin əpəh Rom

¹⁷ Tinos nian kisil, kən Pol tahl-ipən nəghatən kəm netəm-iasol min rəha Isrel məmə okotuwa o nəghatən kit. Nian kəmotuwa, kən təməniarəp kəm ilat məmə, “Piak min. Io eməsolən nat tərət kit e netəm imətət ikin, ne kastom rəhatat itəm tıpitat min kəmotəgətun kitat lan aupən. Məto netəm

Jerusalem kəmotaskəlīm io kiləs-ipən io kəm netəm Rom. ¹⁸ Kən netəm Rom kəmotətapəh-in nəghatən tepət ron io. Məto kəsotəplanən nəghatən kit ne məmə oekimis ron. Kən kotolkeike məmə okotahl-iarəp io. ¹⁹ Məto netəm Isrel ikin əh kəsotolkeikeən. Kən io atip əm ekətapəh məmə ekuwa ikin-u Rom mətul e kot e niganəmti suah u Sisa, məto esənən nəghatən kit tərət e natimak min.

²⁰ “Məto-inu tol nəhlan, kən ekolkeike məmə ekahl-ipən nəghatən otəmat məmə ekəplan itəmat məghat lan məsin kəm itəmat. Kəməlis io e sen u məto-inu o Iosmegəh əm u, itəm kitat netəm Isrel koatən məmə otəpanuwa.”

²¹ Kən kəmotən-ipən kəm Pol məmə, “Esotosən naoa lan kit ne itəm təmişipən Jutia. Kən kitat min neen kəsotisi-pənən ikin əh motos nəghatən ka məmə katən nəghatən tərət neen lam. ²² Məto ekotolkeike məmə ekotəto-tu məmə rəham nətəligən təhrol nulan. Məto-inu ekotitun məmə kinatən rat nolən rəha nəfakən u rəhatəmat əpəh ikin min rafin.”

²³ Kən ilat kəmos nian kit o nəghatən. Kən e nian əh, ilat tepət min netəm Isrel kəmotuwa əh Pol tətətig ikin. Kən in təməghat kəm ilat e nian apiəpiə əh, matən wır kəm ilat nərəmərəən Rəha Uhgın. Kən matən min Lou rəha Moses ne ien min rəha Uhgın, məmə otiuw ilat kotuwa o Iesu. ²⁴ Neen kəmotəto rəhan nəghatən, motən nıpahrienən lan. Məto neen kəsotənən nıpahrienən lan. ²⁵ Kən minoatərgəhəu minoatol məmə okotagim min. Məto uarisig kotiet, Pol tən-ipən nəghatən kit min kəm ilat məmə, “Nəghatən itəm Narmın Rəha Uhgın təmos-ipən kəm ien rəha Uhgın u Aesea məmə otən-iarəp kəm tıpitat min aupən, in tətuatip əm. Uhgın təmən kəm ien məmə,

²⁶ ‘Uwın mən-iarəp kəm netəm əh məmə io Uhgın iatən məmə,

“Onəkotəto motəto motəto,
məto okol nəsoitunən nian kit ne.
Kən onəkotəplan motəplan motəplan,
məto okol nəsoitunən nian kit ne.”

²⁷ In tol min-nulan məto-inu nikilat tınıəkis rəkis.

Kəmotəhtosig-in matəlgilat ne niganəmtilat.

Məto okəmə kəsotolən nəhlan,
okəm-naka kotitun nəplanən e niganəmtilat ne motəto e matəlgilat,
o kotitun nitunən e nikilat,
kən motəuhlin ilat motəhatətə lak,
kən məmə ekol ilat kotəwır min.’ ”

²⁸ Kən Pol təmə, “Onəkotəkəike kitun wır məmə Uhgın təmol suatip u rəhan o nosmegəhən netənim. Tınuwın rəkis o Iaihlua min. Kən netəm min əh okotətelig-in nəghatən əh kən motən nıpahrienən lan.”*

³⁰ Kən e nup kəiu apiəpiə, Pol təmatətou əm nimə əh mətatig lan. Kən nıkin tətəgien o netənim rafin itəm koatuwa moatehm. ³¹ In təməkəike matən-iarəp nərəmərəən Rəha Uhgın, kən matəgətun əskasik ilat e namnusən təwır rəha İərəməə Iesu Kristo. Kən suah kit tikə məmə otən-iəhau o nən-iarəpən nəghatən əh.

28:18: Wək 26:31   **28:19:** Wək 25:11   **28:20:** Wək 26:6-7   **28:22:** Wək 24:14   **28:27:** Aes

6:9,10   * **28:28:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən pisin kit min əh-ikın itəm tatilpin nəghatən u matən məmə, “29 Nian Pol təmol namnun rəhan nəghatən, kən kəmotiet nətəligən rəhalat təman kitiəh kitiəh kən moatərgəhəu.”

Rom

Naoa itəm Pol təməte tuwın kəm iəfak mın ikın Rom Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Rom

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwın kəm pah? Təməte naoa u tatuwın kəm iəfak mın itəm ilat kotatig e taon asol u Rom.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol tatən məmə in tolkeike məmə otuwın mehm iəfak mın əpəh Rom, uarisig in təpanuwın e kantri u Spen. Məto aupən ikın, in otəkəike muwın mos mənı neen o nos-ipənən kəm ian-rat mın e niməfak rəha Jerusalem. E niməfak rəha Rom, Iaihlua mın tepət, məto netəm Isrel tepət mın.

?Təməte naoa u o naka? Uarisig Pol tatuwın Rom, in tolkeike məmə ilat okotaupən motitun in, kən inəh, in təməte naoa u. Netəm Rom kəsotosən əh nəgətunən kit rəha aposol kit. Kən inəh, in tolkeike məmə otən-iarəp suatip ətuatip rəha Uhgın o nosmegəhən netəmim. Kən in tolkeike məmə otən əsas məmə otahro mın nulan, Iaihlua mın ne netəm Isrel, ilat rafin okotuwa kitiah əm e niməfak rəha Uhgın.

Pol təmən təwir kəm ilat

¹ Io Pol, u io slef kit rəha Kristo Iesu. Uhgın təmaun-in io məmə io aposol, kən təmitəpun mıləs-ipər io məmə ekən-iarəp namnusən təwir rəhan. ² Namnusən təwir u, in tinəmən-iəkis nuwəh rəkis e rəhan ien mın itəm kəmotəte-pən e Naoa Rəha Uhgın. ³⁻⁴ Namnusən təwir əh tatəghat-in Nətin, Iesu Kristo rəhatat İərəməə. In təmuwa etəmim kit e noanol rəha Kig Tefit. Kən Uhgın təməgətun məmə in Nətin ətuatip nian təmosmegəh in e nimisən e nəsanənən e wək rəha Narmın asim. ⁵ E Kristo, Uhgın təmol təwir kəm io, mos-ipa kəm io wək wir məmə io aposol kit. Təmos-ipa wək əh məmə ekaun-in netəmim e niki Iaihlua* mın e noanol mın rafin məmə okotən nıpahrienən lan, kən tol nəhlan, moatol nəwian. Kən nian koatol nəhlan, otıləs-ipər nərgi Iesu. ⁶ Kən itəmat mın, Uhgın təmaun-in itəmat məmə itəmat rəha Iesu Kristo.

⁷ Kən roiu ekəte naoa kəm itəmat rafin əpəh Rom itəm Uhgın tolkeike itəmat, kən təmaun-in itəmat məmə rəhan.

Pəs Uhgın Tata rəhatat, ne İərəməə Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwırən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Pol təmolkeike məmə otuwın məplan netəm Rom

⁸ Uarisig epanəghat, iakən tagkiu kəm rəhak Uhgın e Iesu Kristo otəmat rafin aghın-əh, məto-inu netəmim rafin e nətueintən kəmotəto namnusən e nahatətəən rəhatəmat. ⁹ Kən Uhgın titun məmə e nian rafin iatəfak, kən məsaluinən itəmat. İatol pik wək rəhan e nıkk rafin o nən-iarəpən namnusən təwir e Nətin. ¹⁰ Kən iatəfak məmə okəmə in nətəlīgən pahrien rəha Uhgın, in oterəh e suatip kit məmə ekımnə məplan itəmat. ¹¹ İakolkeike pik məmə ekımnə məplan itəmat məmə ekawte-in kəm itəmat nəwırən kit rəha Narmın Rəha Uhgın məmə otol itəmat nakotətul əskasik təhmın mın. ¹² Nıpəti nəghatən u məmə, nahatətəən rəhatəmat titun nasituən lak, kən rəhak mın titun nasituən etəmat.

¹³ Piak mın ne wınık mın, təwir məmə nəkotitun məmə nian tepət, rəhak nətəlīgən təht məmə ekımnə muag itəmat. Məto nian rafin natımnat neen

---

1:1: Wək 9:15   **1:2:** Rom 16:25-26   * **1:5:** Nəghatən u "İaihlua" tatəghat-in netəmim rafin itəm sənəmə noanol rəha Isrel.   **1:5:** Wək 26:16-18; Kal 2:7-9   **1:7:** Nam 6:25-26   **1:10:** Wək 19:21; Rom 15:23

koatahtosig-in io o nimnəən. Iakolkeike məmə rəhak wək otoe-in noan e nəmegəhən rəhatəmat, tahmen e nəmegəhən rəha Iaihlua min ikin pişin pişin min. ¹⁴ Ekəkəike mən-iarəp namnusən təwir kəm netəmim rafin itəm sənəmə noanol rəha Isrel, netəm itəm kotitun nəghatən Kris ne nolən rəhalat, ne netəm itəm kotəruru, kən ilat itəm kəmotol-wir skul, ne ilat itəm kəsotol-wirən skul. Əwəh, ekəkəike mən-iarəp kəm ilat rafin. ¹⁵ Kən o nat əh, iakolkeike pik məmə ekən-iarəp namnusən təwir kəm itəmat min əpəh Rom.

¹⁶ Iatəghat min-nəhlan məto-inu, io esaulis-inən namnusən təwir. Esaulisən məto-inu namnusən təwir in nəsanənən rəha Uhgın o nosmegəhən netəmim rafin itəm koatahatətə lan, təmaupən muwa o noanol min rəha Isrel, uarisig u, o Iaihlua min. ¹⁷ Tol nəhlan, e namnusən təwir, Uhgın təmol əp suatip rəhan məmə Uhgın tatos-ipən rəhan əm nətuatipən kəm netəmim. E nahatətəən əm, Uhgın tatol məmə netəmim kotuwa motətuatip e niğanəmtin. Kən inu tahmen e Naoa Rəha Uhgın itəm tatən məmə, “Netəmim itəm kotətuatip e niğanəmti Uhgın e nahatətəən rəhalat, ilat okotos nəmegəhən lilin.”

Neməha tatol Uhgın o təfagə rat rafin

¹⁸ Məto Uhgın e nego e neai tatəgətun rəhan neməha ne nalpınən o netəmim rafin itəm koatəht nəwian moatol təfagə rat. Ilat koatətlosig-in nipahrienən rəha Uhgın e nolən rat min rəhalat, ¹⁹ məto-inu ilat kotitun nəplan ətuatipən natimnat rafin itəm netəmim kotitun nitunən Uhgın lan. Tol nəhlan məto-inu Uhgın atip təməgətun ətuatip ilat lan. ²⁰ Okol netəmim kəsotəplan ətuatipən Uhgın e niğanəmtilat. Məto təmətuoun e nian in təmol neai, ne nəptən, ne natimnat rafin, kən netəmim rafin kotitun nəplanən e niğanəmtilat, natimnat rafin itəm in təmol, kən tol nəhlan, kotitun nəplanən rəhan nəsanənən itəm tatuwin əm nulan namnun tikə, ne nipahrienən məmə in Uhgın, kən motitun nitunən məmə Uhgın in təhrol nulan. O nat əh, etəmim kit tikə itəm titun nənən məmə in təruru məmə Uhgın təhrol nulan.

²¹ Tol nəhlan məto-inu, nat əpnəpin ilat kəmotitun Uhgın məsin, məto kəmotapəs nisaiiən məmə in Uhgın, kən məsotənən kəm in məmə nikilat tagien o natimnat in təmol kəm ilat. Məto nikilat təmatəht nalpəkəuən alməl min məmə Uhgın tahro nulan, kən nətəligən rəhalat təmuwa mapinəp, minotəruru suatip itəm Uhgın tolkeike məmə okotitun. ²² Nat əpnəpin ilat koatən məmə ilat kotenatig, məto ilat kəmotuwa ialməl min, ²³ kən kəmotapəs nəfakən kəm Uhgın itəm rəhan nepətən təhag-əhag, kən otəsimisən tətətig lilin, kən minotətuoun moatəfak kəm narmi nat min itəm tahmen e netəmim u okotimis nian kit, o tahmen e mənig min, o nat megəh min koataliwək o koatəkiəh.

²⁴ O nat u, Uhgın təmapəs ilat megəhan-in ilat məmə okotətəu-pən əm nolən rat min itəm nikilat tolkeike məmə okotol e nipətilat. Tol nəhlan, ilat kəmotol nolən min e nipətilat itəm tol əm naulisən. ²⁵ Ilat kəmotapəs nipahrienən rəha Uhgın motaskəlīm neiueiuəən, kən moatəfak moatol wək kəm neai, ne nəptən, ne natimnat rafin itəm Uhgın təmol, məto kəmotapəs nəfakən kəm Uhgın. Məto pəs kitat kotənwiwi in nian rafin namnun tikə. Əwəh.

²⁶ O nolən min əh itəm netəmim kəmotol kəm Uhgın, təmapəs ilat, megəhan-in ilat məmə okotətəu-pən əm nolən rat min itəm nikilat tolkeike məmə okotol e nipətilat itəm tol naulisən əm. Nat əpnəpin niptan min, məto ilat kotapəs nətəu-pənən rəhalat nəman, moatit atip ilat min, kən nat u in nat pişin e itəm u Uhgın təmələhəu. ²⁷ Kən e nolən ahmen-ahmen əm, nəman min, ilat

1:13: Wək 19:21

1:16: Mak 8:38; Wək 13:46; 1 Kor 1:18-24

1:17: Hab 2:4; Rom 3:21-22

1:19: Wək 14:15-17; 17:24-28

1:20: Job 12:7-9; Sam 19:1

1:21: Efes 4:17-18

1:22: Jer

10:14; 1 Kor 1:20

1:23: Dut 4:15-19; Sam 106:20

kəmotapəs nitən rəhalat nıpitan mın, moatolkeike pik nəman pisin mın. İlat koatit atıp ilat mın itəm tol naulisən. Kən Uhgın təmos-ipən nalpınən kəm ilat o rəhalat nolən rat agın mın.

²⁸ Kən nat kit mın. Məto-inu ilat kəsotolkeikeən məmə okotitun Uhgın, in təmapəs ilat megəhan-in ilat məmə rəhalat nətəligən təsitunən məmə nat kit in təwir o nat kit in tərət, kən megəhan-in məmə okotol nat itəm təsətuatıpən məmə okotol. ²⁹ Nıkilat təmərıoah e nolən rat pisin pisin mın rafın, kən ilat naumis, kən ilat koategəs-in suatıp o nərəkınən netəmim. Kən nıkilat təmərıoah e nolən rat mın əh: ilat koatetet netəmim, ilat iohamnu itəm, ilat koatol natımnat itəm koatiuw-pa neməha, ilat neıueıuə, ilat koatol tərət kəm netəmim. İlat koatən nıkalı netəmim, ³⁰ moatən rat netəmim, ilat koatətəhau Uhgın, ilat nagət-ırəkıs, ilat nausit moatəghat ausit. İlat koategəs-in suatıp o nolən təfagə rat mın itəm netəmim kotəruru əh. İlat moatəht nəwia tata ne mama. ³¹ İlat nenıkə, ilat nəghat tıpık, nolkeikeən rəhalat tıkə o netəmim, kən nat əpnapın ilat atıp mın neen, okol təsətəlig-inən nasəkən o nasıtuan e netəmim. ³² İlat kotıtun pap nəghatən ətuatıp rəha Uhgın itəm tatən məmə netəm mın u koatol nolən mın əh, kotəkəike motımıs. Məto ilat koatəkəike e nolən mın əh, kən ilat koatol nolən rat taprəkıs-in nat əh, nıkilat tagien o netəmim neen mın itəm koatol nolən rat mın əh, kən moatıləs-ipər rəhalat nətəligən məmə okotol.

2

*Uhgın otakil muəh mələhəu nəghatən o təfagə rat**

¹ Tol nəhlan, nat əpnapın itəmat netəmim naka, okəmə nakotakil motuəh motələhəu nəghatən rəha suah kit o nolən rat kit rəhan,† məto nakotakil motuəh motələhəu rəhatəmat atıp nəghatən. Kən rəhatəmat nəghatən tıkə o nuhalpınən, məto-inu itəmat itəm nəkoatol nəhlan, nəkoatol nolən rat mın ahmen-ahmen mın əm elat. ² Kən kitat kotıtun məmə nian Uhgın tətakil matuəh matələhəu nəghatən kəm netəmim itəm koatol nolən mın əh itəm enəmən rəkıs, rəhan nəghatən in tətuatıp əm. ³ Tol nəhlan, nian itəmat nakotakil motuəh motələhəu nəghatən rəha netəmim o nərətən rəhalat, məto itəmat nəkoatol nolən ahmen-ahmen əm, kən okol nəsotagımən nian Uhgın otakil muəh mələhəu nəghatən kəm itəmat. ⁴ !Nıkitəmat təsəht pikən nolən rəha Uhgın! In tatol təwir pik kəm itəmat, kən məsetəhau uəhaiən itəmat, kən rəhan nətəligən otəmat in təfəməh. Məto itəmat nəkoatol nat əpnapın əm e nolən wır mın əh rəhan. Nəkotıtun o kəp, məmə tatol nolən təwir mın kəm itəmat məmə onəkotəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat mın.

⁵ Məto rəhatəmat-kapə tıəkıs, kən məsotəuhlinən itəmat e rəhatəmat nolən rat mın. Kən o nat u, nakotargətəin neməha ne nalpınən rəha Uhgın otəmat. Kən onəkotos neməha ne nalpınən rəhan e nian Uhgın otol əp rəhan nələhəuən nəghatən itəm tətuatıp. ⁶ Kən Uhgın otos-ipən kəm netəmim kitıəh kitıəh tətəu-pən əm natımnat itəm kəmotol. ⁷ Uhgın otos-ipən nəmegəhən lılın kəm netəmim itəm koatətul əskasık nian rafın o nolən nat itəm tətuatıp. Netəm mın əh koatalkut pik o nolən nat wır məmə Uhgın otos-ipən kəm ilat nənwıwıən, ne nısiıııən, ne nəmegəhən itəm namnun tıkə. ⁸ Məto in otos-ipən rəhan neməha ne nalpınən kəm netəmim neen itəm koatalkut atıp əm o nərıpılat,

1:27: Lev 18:22; 20:13; 1 Kor 6:9 * **2::** E ves mın u e 2:1-3:8, Pol tatəghat ətuatıp kəm netəm İsrəl. Tatəghat-in nolən rəhalat itəm nıkilat təht məmə kotətuatıp e nıganəmtı Uhgın məto-inu ilat noanol rəha İsrəl, kən koatətəu-pən Lou rəha Moses. † **2:1:** Netəm İsrəl kəmotən məmə İaihlua mın, ilat rafın netəm kotərat məto-inu İaihlua mın kəməsotosən Lou rəha Moses. **2:1:** Mat 7:1-2; Jon 8:7 **2:4:** Efes 1:7; 2 Pita 3:15 **2:6:** Sam 62:12; Prov 24:12; Mat 16:27; 2 Kor 5:10 **2:7:** Rom 8:17-18

kən moatəuhlin mantaalat o nīpahrienən, kən moatətəu-pən nolən rat mīn. ⁹ Netəmim rafin itəm koatol nolən rat, ilat okotos nərātən ne nian iəkis mīn. Otaupən pitən o noanol mīn rəha Isrel, uarisig u o Iaihlua mīn. ¹⁰ Məto o netəmim rafin itəm koatol nolən wīr, Uhgīn otos-ipən nənwiwiən, ne nisaiiən, ne nəməlinuən. Otaupən pitən o noanol mīn rəha Isrel, uarisig u, o Iaihlua mīn. ¹¹ Tol nəhlan məto-inu Uhgīn tatol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin. Nat əpnəpīn ilat noanol rəha Isrel o Iaihlua mīn, ilat rafin okotos nat itəm tətuaṭip olat, inu nalpīnən o nəwīrən.

¹² Uhgīn otol nalpīnən kəm Iaihlua mīn o nolən rat mīn rəhalat, nat əpnəpīn kəməsotosən Lou itəm Uhgīn təmos-ipən kəm Moses. Kən noanol rəha Isrel, netəmim itəm kəmos Lou, Uhgīn otakil rəhalat nolən mīn e nəghatən rəha Lou, kən in otuəh mələhəu nəghatən rəhalat lan. ¹³ Tol nəhlan məto-inu sənəmə netəmim itəm koatəto Lou itəm kotətuatip e niganəmti Uhgīn, məto netəmim itəm koatol nat itəm Lou tatən, ilat əh, Uhgīn otən məmə ilat kotətuatip e niganəmtin. ¹⁴ Nīpahrienən, Iaihlua mīn kəməsotosən Lou rəha Moses. Məto nian mīn neen, koatətəu-pən əm rəhalat nətəligən motol nat itəm tətuaṭip, tahmen-ahmen əm e itəm əh Lou tatən. Inu tatəgətun məmə lou kit əh-ikīn e nīkilat, kən ilat kotitun nat itəm in tətuaṭip, ne nat itəm təsətuatipən, nat əpnəpīn kəsotosən Lou rəha Moses. ¹⁵ Ilat kotitun məmə nīpəti Lou əh-ikīn rəha Uhgīn e nīkilat məto-inu nian ilat koatol təwīr, nīkilat tatəht məmə, “nolən u təwīr,” kən nian koatol nolən rat, nīkilat tatəht məmə, “nolən u tərət.” ¹⁶ Əwəh, nian kit otəpanuwa pahrien itəm Uhgīn otən məmə Iesu Kristo otakil muəh mələhəu nəghatən rəha netəmim rafin o nolən mīn itəm netəmim kotitun nəplanən, ne nolən mīn ne nətəligən anion mīn. Inu rəhak nəghatən rəha namnusən təwīr.

Netəm Isrel ne Lou rəha Moses

¹⁷ Məto pəs ekəghat kəm itəmat netəm Isrel. Nakoatən məmə itəmat noanol rəha Isrel, kən moatəgile e Lou məmə in suatip rəha Uhgīn o nosmegəhən itəmat lan, kən moatəghat ausit məmə itəmat əm nəkotitun Uhgīn, kən in titun mīn əm itəmat. ¹⁸ Kən nakoatən məmə nəkotitun rəkis nat naka itəm Uhgīn tolkeike, kən itəmat nəkotitun suatip itəm tətuaṭip wīr məto-inu Lou təməgətun itəmat lan. ¹⁹ Itəmat nakotən pik məmə nakoatit iganəmtin əpis mīn, kən itəmat nakotasiəgəpīn suatip rəha netəm koataliwək tapinəp ikīn, ²⁰ kən moatəgətun ialməl mīn ne nisualkələh.† Nakoatən nəhlan məto-inu itəmat nakoatos Lou itəm nitunən ne nīpahrienən rafin koatətig lan. ²¹ Təwīr əm nakoatəgətun netəm pisin pisin mīn. ?Məto tahro nəsoṭəgətun atipən itəmat? Itəmat nakoatəgətun məmə netəmim okəsotakləhən. ?Məto tahro nakotakləh? ²² Itəmat nakoatəgətun məmə okəsakləh-inən pətan. ?Məto tahro itəmat nakotakləh-in pətan? Nakoatətəhau narmi nat mīn kəməte e nig. ?Məto tahro nakoatakləh-in natimnat e niməfak rəha narmi nat mīn? ²³ Nakotəghat ausit o Lou. ?Məto tahro nakotətəghl Lou motərəkin nərgi Uhgīn? ²⁴ Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgīn itəm tatən məmə, “!Netəm Isrel! Iaihlua mīn koatən rat nərgi Uhgīn o nolən tərət rəhatəmat.”

²⁵ Nolən rəha nəhg-ipənən in nat təwīr okəmə nəkoatətəu-pən Lou. Məto okəmə nakotətəghl Lou, kən tahmen əm məmə kəsəhg-ipənən itəmat. ²⁶ Okəmə Iaihlua kit u kəsəhg-ipənən, məto tatətəu-pən Lou, Uhgīn otəplan suah əh məmə kinəhg-ipən rəkis. ²⁷ Kən netəmim itəm kəsəhg-ipənən ilat e nīpətīlat, məto koatətəu-pən Lou, ilat okotakil motuəh motələhəu nəghatən rəhatəmat

2:8: 2 Tes 1:8   **2:14:** Wək 10:35   † **2:20:** Nian Pol tatən “iganəmtin əpis mīn,” ne “ialməl mīn,” ne “nisualkələh,” in tatəghat-in Iaihlua mīn itəm netəm Isrel koatən məmə ilat kotol nolən mīn əh.   **2:20:** 2 Tim 3:5   **2:21:** Mat 23:3-4   **2:24:** Aes 52:5   **2:26:** Kal 5:6

mæto-inu, nat æpnapin næmotos pap Lou itəm kəmæte, kən kəmæhg-ipən itəmat, mæto nakoatətgəhl Lou.

²⁸ Okəmæ suah kit tæmol nolən rəha netəm Isrel e nipətin, tæsolən mæmæ in tæmuwa etəm Isrel pahrien. Kən nolən pahrien rəha nəhg-ipənən sənəmæ nat kit rəha nipətin. ²⁹ Mæto suah kit itəm in etəm Isrel pahrien, in etəm Isrel e nikin. Kən nolən pahrien rəha nəhg-ipənən, in nat kit rəha niki etəmim itəm Narmin æm Rəha Uhgïn tatol, mæto Lou tæsolən. Kən sənəmæ netəmim itəm koatiləs-ipər nərgi suah əh, mæto Uhgïn æm tatiləs-ipər nərgin.

3

Nian rafin Uhgïn tatol rəhan nəghatən

¹ Kəm-naka suah kit otən mæmæ, “?Okəmæ nipəti nəhg-ipənən suah kit, in sənəmæ nat kit rəha nipətin, kən tahro nakoatən mæmæ nəhg-ipənən in nat wir kit? ?Kən o nat naka in nat wir kit mæmæ suah kit in etəm Isrel?” ² ! Kən io ekən mæmæ okəmæ suah kit in etəm Isrel, in nat wir agin e nolən min rafin! Nat tætaupən, Uhgïn tæmæləhəu-pən e nelmilat, nəghatən ætuatip rəhan. ³ In nipahrienən mæmæ ilat neen kəsotolən nəghatən itəm ilat kəmotən mæmæ okotol. Mæto nolən rəhalat tæsolən mæmæ Uhgïn otæsolən rəhan nəghatən. ⁴ ! Kəp! Nat æpnapin netəmim rafin e nətueintən koateiuə, mæto Uhgïn tæseiuəən. Tahmen æm e Naoa Rəha Uhgïn tatəghat-in Uhgïn matən min-nulan mæmæ, “Nian nakəghat, nəghatən rəham otəgətun mæmæ ik nakətuatip. Nian netəmim okotakil rəham nolən min, motən mæmæ næmol nolən tərət min, mæto onatol win elat.”

⁵ Mæto kəm-naka suah kit otən e nətəligən rəha etəmim æm mæmæ, “Kitat koatol nolən itəm tæætəuatipən. Mæto nolən rat rəhatat tatəgətun mæmæ Uhgïn tatol tætuatip nian rafin. ?Kən okəmæ nolən rat rəhatat tatiləs-ipər nərgi Uhgïn, mæto in otol nalpinən kəm kitat o naka? Rəhan nolən tæætəuatipən.” ⁶ !Ei, kəp, nətəligən əh in neiuəiuəən! ?Okəmæ nətəligən əh in nipahrienən, kən Uhgïn otahro min-nulan makil muəh mæləhəu nəghatən rəha netəmim e nətueintən? ⁷ Kən kəm-naka suah kit otən mæmæ, “?Okəmæ ekeiuə, kən rəhak neiuəən otəgətun mæmæ Uhgïn tatən æm nipahrienən, kən netəmim koatənwiwi in ron, kən tahro nulan Uhgïn otakil muəh mæləhəu nəghatən rəhak mæmæ emol tæfagə rat?” ⁸ Mæto io ekatən mæmæ, okəmæ kotətəu-pən nətəligən alməl min nəhlan, netəmim kotitun nənən mæmæ, “Pəs kotol nolən rat min mæmæ rəhatat nolən rat min okotəe-in nəwirən.” Mæto nəghatən u tərət. Nipahrienən, netəmim neen koatən rat nərgək moateiuə mæmæ io iatəghat matətəu-pən nətəligən alməl min nəhlan. Uhgïn otakil muəh mæləhəu nəghatən rəhalat, kən nəghatən əh in tætuatip æm.

Suah kit tikə itəm tætuatip wir agin

⁹ ?Kən tahro? ?Kitat okotən naka əh-roiu? ?Nikitəmat təht mæmæ Uhgïn otol təwir kəm netəm Isrel maprəkis-in Iaihlua min? !Kəp! Emən rəkis mæmæ nəsanənən rəha tæfagə rat tatərəmərə e netəmim rafin, netəm Isrel ne Iaihlua min. ¹⁰ Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgïn itəm tatən mæmæ, “Suah kit tikə itəm tætuatip, kitiəh agin huə ne tikə;

¹¹ Suah kit tikə itəm titun, suah kit tikə itəm tategəs-in Uhgïn.

¹² Netəmim rafin agin kəmotəuhlin mæntaalat o Uhgïn, ilat kəmotuwa nəlpah min o nolən nəwia Uhgïn, suah kit tikə itəm in tatol nəwirən, kitiəh agin huə ne tikə.”

13 “Nəghatən rəhalat tahmen e nəpienən rəha suwit itəm təmoag, Namilat tərtoah e neiueiuəən.”

“Poesen rəha sinek tətisi-pən e nohlilat.”

14 “Nohlilat tərtoah e nau-iərmis-inən ne nəghatən tarip.”

15 “Kotaiu uəhai əm o nohamnuən itəm;

16 ikin min rafin itəm koatuwin ikin, koatərəkən natimnat, kən moatol netəmim koatəto tərət,

17 kən ilat kotəruru agin suatip rəha nəməlinuən.”

18 “Ilat kəsotəginən Uhgın, kən nisaiiən rəhan tikə agin e nətəligən rəhalat.”

19 Kitat kotitun məmə natimnat rafin itəm Lou tatən, in rəha netəm itəm Uhgın təmos-ipən Lou kəm ilat. Tol nəhlan məmə suah kit tikə titun nuhalpinən nəghatən itəm Uhgın otən. Kən netəmim rafin e nətueintən otəkəike motətul aupən e niganəmti Uhgın məmə in otakil muəh mələhəu nəghatən rəhalat. 20 Tol nəhlan, etəmim tikə agin itəm Uhgın otən-iarəp məmə in tətuatip e niganəmtin məto-inu in təmətəu-pən Lou. Kəp, məto e Lou, kitat rafin kotitun məmə kitat nol təfagə rat.

Nətuatipən e niganəmti Uhgın tatuwa e nahatətəən əm

21 Məto roiu, Uhgın tinol-arəp rəkis rəhan suatip məmə netəmim okotuwa kətuatip e niganəmtin. Suatip əh sənəmə inu okotətəu-pən Lou. Məto nəghatən min e Lou, ne nəghatən rəha ien min aupən, koatəghat-in suatip pisin əh.

22 Uhgın tatol suah kit tətətuatip e niganəmtin nian tətəhatətə e Iesu Kristo. Kən Uhgın otol kəm netəmim rafin itəm koatahatətə lan. Netəmim rafin kotahmen-ahmen əm, 23 məto-inu netəmim rafin kəmotol təfagə rat kən motəmkakiah e suatip rəha nətuatipən rəha Uhgın itəm təwir məhag-əhag, 24 kən e nəwirən rəhan, Uhgın tatən əm məmə ilat rafin itəm koatahatətə lan, ilat kotətuatip əm e niganəmtin, motuwa netəmim rəhan, tahmen e nalpəkəuən rəhan. Ilat kəsotətəuən nat kit məmə okotuwa nəhlan, məto Kristo Iesu təmətəu suatip rəhalat, mikis ilat o təfagə rat min rəhalat e nimisən rəhan. 25 Uhgın təmahl-ipa Kristo məmə in sakrifais itəm təmos nalpinən ne neməha rəhan o təfagə rat min, nian nitən təmaiu. Kən Uhgın tətəfəl təfagə rat min rəha netəmim nian netəmim kotəhatətə məmə Kristo təmimis olat. Uhgın təmol suatip əh məmə otəgətun məmə rəhan nolən in tətuatip agin-əh, məto-inu e nətəligən rəhan itəm kaifəməh, in təsələn nalpinən o təfagə rat min itəm netəmim kəmotol aupən. 26 Təmol nəhlan məmə otəgətun roiu məmə nolən rəhan in tətuatip. In təməsaluin əmən təfagə rat min, məto təmahl-ipa Iesu məmə in otos nalpinən o təfagə rat min. Kən Uhgın atip əm tatən məmə netəmim itəm kotəhatətə e Iesu, ilat okotətuatip e niganəmtin.

27 ?Tol nəhlan, etəmim kit titun nəghat ausitən o nat kit itəm təmol, məmə in tətuatip e niganəmti Uhgın, o kəp? Kəp, nat tikə. ?Kən etəmim təruru nəghat ausitən o naka? Məto-inu etəmim kit tikə itəm titun nətəu-pənən Lou məmə tatuwa mətuatip e niganəmti Uhgın. Uhgın tatol etəmim tətətuatip e niganəmtin e nahatətəən əm rəhan. 28 Tol nəhlan məto-inu kitat kotaskəlim əskasik nətəligən məmə etəmim tətətuatip e niganəmti Uhgın e rəhan nahatətəən, məto sənəmə e nətəu-pənən Lou. 29 Uhgın, in sənəmə Uhgın rəha netəm Isrel əm. In Uhgın min rəha Iaihlua min, 30 məto-inu Uhgın kitiəh əm, itəm in otol netəmim kotətuatip e niganəmtin e suatip kitiəh əm, nahatətəən rəhalat. Tahmen-ahmen əm o netəm Isrel ne Iaihlua min. 31 ?Təhro əh-roiu e Lou əh? ? Nahatətəən əh tatol Lou əh in nat əpnəpin? !Kəp! Məto nian koatahatətə əm e Uhgın, kən e nolən əh, koatətəu-pən ətuatip suatip pahrien rəha Lou.

3:13: Sam 5:9 3:13: Sam 140:3 3:14: Sam 10:7 3:17: Aes 59:8 3:18: Sam 36:1 3:20: Sam 143:2; Rom 7:7; Kal 2:16 3:22: Kal 2:16 3:24: Rom 5:1 3:29: Rom 10:12 3:30: Dut 6:4; Kal 3:20 3:31: Mat 5:17

4

Uhgîn tæmol Epraham tætuatip e nigånæmtin e nahatætæan

¹ Epraham in næukæti noanol min ræha Isrel aupæn. Otætælig-in-tu nat naka itæm Epraham tæmehm mæmæ in suatip ræha nætuatipæn e nigånæmti Uhgîn.

² Uhgîn tæmol Epraham tætuatip e nigånæmtin, mæto sænæmæ e nolæn wir min ræha Epraham. Okæmæ nolæn wir min ræhan in suatip ræha nætuatipæn, kæn Epraham titun næghat ausitæn ron. Mæto e nigånæmti Uhgîn, okol Epraham tæsausitæn o nat kit, ³ mæto-inu Naoa Ræha Uhgîn tatæn mæmæ, “Epraham tæmatahatætæ e Uhgîn, kæn Uhgîn tæmæn mæmæ Epraham in tætuatip e nigånæmtin o nahatætæan ræhan.”

⁴ Nian suah kit tatol wæk o nætouæn, ræhan iæræmæ ræ tæsænæn mæmæ ræhan nætouæn in presen kit kæm in, mæto iæræmæ ræ tækæike mos-ipæn nætouæn o ræhan wæk. ⁵ Mæto kitat kæsotolæn wæk mæmæ okotuwa katætuatip e nigånæmti Uhgîn. Kitat kotahatætæ æm e Uhgîn, kæn in tatol mæmæ kitat kotuwa katætuatip e ræhatat nahatætæan. Uhgîn pisin æm itæm tatol netæm u kotærat koatuwa katætuatip e nigånæmtin. ⁶ Tefit in tæmatæghat-in nat u nian in tæmæn-iaræp mæmæ næwiræn pahrien otuwîn o etæm itæm Uhgîn tatæn mæmæ in tætuatip e nigånæmtin, mæto sænæmæ e nolæn wir itæm suah u tæmol. In tæmæn mæmæ,

⁷ “Næwiræn pahrien tatuwîn o netæm u Uhgîn tæmafæl ræhalat nolæn rat, kæn in tæmaluin ræhalat tæfagæ rat.

⁸ Næwiræn pahrien tatuwîn o etæm u itæm Iæræmæ ræ tæsaskælimæn e nikin ræhan tæfagæ rat.”

⁹ ?Nikitæmat tæht mæmæ næwiræn pahrien æh in ræha netæm æm u kæmæhg-ipæn ilat, netæm Isrel, o næwiræn pahrien æh, in min ræha netæm kæsæhg-ipænæn ilat, Iaihlua min? Ðwæh, ræha Iaihlua min. Ematæn mæmæ, Uhgîn tæmæn mæmæ Epraham in tætuatip e nigånæmtin mæto-inu o ræhan nahatætæan. ¹⁰ ?Kæn nægæhan Uhgîn tæmæn kæm Epraham mæmæ in tætuatip, nian kinæhg-ipæn rækis, o nian kæsæhg-ipænæn æh? Uhgîn tæmaupæn mæn næhlan, uarisig kæpanæhg-ipæn. ¹¹ Kæn kæmæhg-ipæn in tahmen e næmtætin itæm tæmægætun pahrien mæmæ in tætuatip e nigånæmti Uhgîn e ræhan nahatætæan, nian kæsæhg-ipænæn æh. Kæn tol næhlan, in tata ræha netæmim rafin itæm kæsæhg-ipænæn ilat, mæto kotahatætæ e Uhgîn. Kæn in tatæn mæmæ ilat koatætuatip e nigånæmtin o nahatætæan ræhalat. ¹² Kæn in tata ræha netæmim neen min, ilat itæm kæmæhg-ipæn ilat. Mæto in sænæmæ ræhalat tata mæto-inu kæmæhg-ipæn ilat, mæto in ræhalat tata mæto-inu ilat min koatætæu-pæn suatip ræha nahatætæan itæm ræhatat tata Epraham tæmætæu-pæn aupæn u kæpanæhg-ipæn.

¹³ Uhgîn tæmol næniækisæn kæm Epraham ne ræhan noanol min mæmæ nætueintæn otuwa ræhan o nian kit. Mæto Lou sænæmæ suatip itæm næniækisæn u otuwa mol nîpahrienæn lan. In otuwa mol nîpahrienæn e nætuatipæn itæm tæmisi-pæn e suatip ræha nahatætæan. ¹⁴ Tol næhlan mæto-inu okæmæ næniækisæn tatuwa mol nîpahrienæn o netæmim itæm koatagile æm e Lou, kæn nikilat tæht mæmæ ilat kotætuatip lan, kæn suatip ræha nahatætæan in nat æpnapin æm, kæn næniækisæn nîpætîn tikæ. ¹⁵ Mæto næghatæn u, in nîpahrienæn: Lou tatæn mæmæ nalpinæn ne nemæha ræha Uhgîn tatuwîn o netæmim itæm koatætgæhl Lou, kæn ikîn min rafin Lou æh-ikîn, netæmim koatætgæhl. Tol næhlan, nolæn ræha nætæu-pænæn Lou tatiuw-pa nalpinæn ne nemæha ræha Uhgîn, kæn tæsolæn mæmæ næniækisæn otuwa mol nîpahrienæn.

¹⁶ Tol nəhlan, nəniəkisən tatuwa mol nıpahrienən e nəmegəhən rəhatat e suatıp rəha nahatətəən məmə nəniəkisən otuwa e nəwırən itəm Uhgın tətawte-in kəm kitat, kən kitat kotıtun nitunən pahrien məmə rəhan nəniəkisən in rəha noanol mın rafin rəha Epraham, sənəmə rəha netəm mın əm u itəm Uhgın təmos-ıpən Lou kəm ilat, məto rəha netəm mın u, ilat mın itəm koatətəu-pən suatıp rəha nahatətəən rəha Epraham. In rəhatat rafin tata. ¹⁷ Tahmen e Naoa Rəha Uhgın itəm tatən məmə, “Emol ik nakuwa tipı noanol tepət.” E nıganəmtı Uhgın, Epraham in rəhatat tata. In təmahatətə e Uhgın u tatos-ıpən nəmegəhən kəm netəm kəmotımıs, kən in titun nolən natımnat e nat agın tikə.

¹⁸ Nıan Uhgın təmən-ıəkıs kəm Epraham məmə in otuwa tata rəha noanol tepət, Epraham təmahatətə e Uhgın mıtun e nıkin məmə nəghatən rəha Uhgın in nıpahrienən, nat əpnapın in tiəkıs agın məmə nəniəkisən otuwa mol nıpahrienən. Uhgın təmən məmə, namıpın mın okotepət motaprəkıs.

¹⁹ Nahatətəən rəhan təseiuaiuən, nat əpnapın in titun məmə nıpətın tinaguıhl mınahmen əm o nımısən məto-inu rəhan nup iuəhkır o wan-hanrit, kən titun məmə Sera tinaprəkıs-in ikin katemək ikin kən okol təseməkən. ²⁰ Epraham təməsəf-əfən rəhan nahatətəən e nəniəkisən rəha Uhgın. Nıpahrienən, rəhan nahatətəən təməwiə muwa məskasık təhmın mın, kən matos-ıpən nənwiwiən kəm Uhgın. ²¹ In təmitun wır e nıkin məmə Uhgın tatos nəsanənən o nolən rəhan nəniəkisən tuwa mol nıpahrienən. ²² O nat əh inəh, “Uhgın təmən məmə Epraham in tətuatıp e nıganəmtın o nahatətəən rəhan.” ²³ Nəghatən u itəm tatən məmə, “Uhgın təmən məmə Epraham in tətuatıp e nıganəmtın,” kəməsətəən məmə rəha Epraham pısın əm, ²⁴ məto kəmətə mın məmə rəhatat, itəm Uhgın otən məmə kitat okotətuatıp e nıganəmtın, kitat itəm kotahatətə lan, itəm təmosmegəh İesu İərəmərə rəhatat e nımısən. ²⁵ Kəmegəhan-in-pa İesu tuwa mımıs o təfagə rat mın rəhatat, kən Uhgın təmol in təmegəh mın e nımısən məmə in otol suatıp məmə kitat okotətuatıp e nıganəmtın.

5

Nəməlinuən ne nagienən

¹ Tol nəhlan, koatatıp e nəməlinuən kitat Uhgın məto-inu, e nahatətəən rəhatat ron, in təmən məmə kitat kotətuatıp e nıganəmtın. Kən natımnat mın əh kəmotuwa e İərəmərə rəhatat İesu Kristo. ² E nahatətəən rəhatat, natımnat itəm Kristo təmol, təməmik kitat kotuwa e nıganəmtı Uhgın məmə okotos nəwırən itəm Uhgın tətawte-in kəm kitat. Kən nəwırən əh, kotatıp lan əh-roiu. Kən kitat kotagien məto-inu kitat kotıtun wır agın məmə okotos nepətən əhag-əhag rəha Uhgın. ³ Kən nat kit mın, kitat kotagien nıan kotatıp e nıan əskasık mın məto-inu, kitat kotıtun məmə nıan əskasık mın kotasitu etat məmə okotətul əskasık e nəratən. ⁴ Kən nıan koatətul əskasık, Uhgın, nıkin tagien otat. Kən nıan kotıtun məmə Uhgın nıkin tagien otat, kən kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəligən təskasık e Uhgın. ⁵ Kən natımnat itəm koatələhəu-pən rəhatat nətəligən təskasık e Uhgın ron, kotıtun məmə okotuwa kol nıpahrienən məto-inu, in təmos-ıpa Narmın Rəhan kəm kitat, kən Narmın tatos-ıpa nolkeikeən rəha Uhgın tərıoah e nıkitat.

⁶ Kən nıan rəhatat nəsanənən təmatikə əh o nosmegəh atıpən kitat, e nıan ətuatıp itəm Uhgın təmən, Kristo təmımıs o nosmegəhən kitat netəm rat u kəsotısıai-inən in Uhgın. ⁷ E rəhak nətəligən, in nat tiəkıs agın məmə suah kit oteğəhan-in məmə in otımıs o suah kit mın itəm rəhan nolən tətuatıp. Məto kəm-naka suah kit otımıs o suah kit mın itəm rəhan nolən təwır agın

o netəmim. ⁸ Məto Uhgın təməgətun rəhan nolkeikeən kəm kitat e nolən u məmə, nian kitat netəm kəmoatol əh təfagə rat, kən Kristo təmimis otat.

⁹ Tol nəhlan, Uhgın təmöl kitat kotətuatip e niganəmtin e nita Kristo itəm təmaiu nian təmimis otat. Kən məto-inu nat u in nıpahrienən, kitat kotitun wır məmə Kristo otosmegəh kitat o neməha ne nalpınən rəha Uhgın e namnun nian. ¹⁰ Nian kəmotol tikimır kitat Uhgın, məto in təmöl kitat kotuwa iolin mın e nımısən rəha Nətin. Kən məto-inu təmöl kitat kotuwa iolin mın, nat kit itəm taprəkis-in inu məmə kitat kotitun wır məmə Uhgın otosmegəh kitat e nalpınən ne neməha rəhan, məto-inu Kristo tatəmegəh. ¹¹ Kən nat kit mın, nikitat tagien məmə kəmotuwa kitiəh kitat Uhgın e İərəmərə rəhatat İesu Kristo, itəm Uhgın təmiuw-pa kitat lan kotuwa iolin mın.

Atam təmiuw-pa nımısən, kən Kristo təmıləs nəmegəhən

¹² Aupən agın, suah u Atam, təmöl təfagə rat, kən tol nəhlan, təfagə rat misı-pən lan muwa e nətueintən e etəm kitiəh əm əh. Kən təfagə rat təmıləs nımısən muwa ikın. Kən tol nəhlan, netəmim rafın okotəkəike motimıs məto-inu ilat rafın koatol təfagə rat. ¹³ Nıpahrien, netəmim kəmotol təfagə rat uarisig Uhgın təpanos-ipa Lou. Məto nian Lou tikə, okol kəsotətgəhlən Lou, mol məmə Uhgın təsəte rəkısən təfagə rat mın rəhalat. ¹⁴ Məto nat əpnapın Uhgın təməsəte rəkısən təfagə rat mın rəhalat, netəmim itəm koatag e nian rəha Atam mətoarus-pa Moses, ilat rafın kəmotimıs. Əwəh, nat əpanapın netəm mın əh kəməsotolən təfagə rat tahmen e təfagə rat rəha Atam, məto ilat rafın kəmotimıs.

E nolən mın neen, Atam in tahmen e Kristo itəm təmuarisig in, məto-inu nat naka itəm Atam təmöl, tatuwin o netəmim rafın, tahmen-pən əm məmə nat naka Kristo təmöl tatuwin o netəmim rafın. ¹⁵ Məto nat naka itəm Uhgın təmos-ipa tol pısın agın e təfagə rat rəha Atam. Təfagə rat rəha suah kitiəh əm u, Atam, təmiuw-pa nımısən o netəmim tepət, kən inu in nat asol. Məto nat asol taprəkis, in nəwırən asol rəha Uhgın itəm in təmawte-in o netəmim tepət o nafələn təfagə rat rəhalat, kən nat əh təmuwa e nəwırən rəha suah kitiəh əm u, İesu Kristo. ¹⁶ Ekən mın məmə, nəwırən asol rəha Uhgın itəm in təmawte-in kəm netəmim, in tol pısın agın e noa təfagə rat rəha suah kitiəh əm əh. Suah u təmöl təfagə rat kitiəh əm, kən Uhgın təmakil muəh mələhəu nəghatən lan məmə otos nalpınən. Kən uarisig, nian netəmim tepət kəmotol təfagə rat tepət, məto Uhgın təmos-ipa nat təwır kəm kitat, kən təmöl məmə kitat kotətuatip e niganəmtin. ¹⁷ Nıpahrienən məmə təfagə rat rəha suah kitiəh əm, Atam, təmöl nımısən tatərəmərə e netəmim rafın, kən inu nat asol. Məto nat asol kit mın itəm taprəkis məmə, nat itəm suah kitiəh əm, İesu Kristo, təmöl. Netəmim rafın itəm koatos nəwırən rəha Uhgın itəm in təmawte-in əpnapın əm kəm ilat, kən motahatətə məmə Uhgın tatol ilat kotətuatip e niganəmtin, ilat okotos nəmegəhən lılın. Kən ilat Kristo, okotərəmərə.

¹⁸ Əwəh, Atam təmöl təfagə rat kit mol məmə, Uhgın təmakil muəh mələhəu nəghatən rəha netəmim rafın məmə okotəkəike motos nalpınən. Kən e nolən ahmen-ahmen əm, Kristo təmöl nat ətuatip kit, mol suatip məmə netəmim kotitun motuwa motətuatip e niganəmti Uhgın. Kən nətuatipən əh, tatol məmə netəmim rafın kotitun nosən nəmegəhən lılın. ¹⁹ Netəmim tepət kəmotuwa nol təfagə məto-inu suah əh Atam təməht nəwia Uhgın. Məto netəmim tepət okotuwa motətuatip e niganəmti Uhgın məto-inu suah kit mın, Kristo, təmöl nəwia Uhgın.

²⁰ Uhgîn tamos-ipa Lou mämä táfagə rat otuwa mol iahgin, kən mämä netämim okotitun nolən rat min rəhalat. Məto nian táfagə rat təmuwa mol iahgin, nəwírən itəm Uhgîn tāmawte-in əpnapin əm təmuwa iahgin təhmin min maprəkis, ²¹ mämä nəwírən otol win e táfagə rat min. Táfagə rat təmatərəmərə e netämim rafin matiuw-pa nimisən elat. Məto roiu nəwírən itəm Uhgîn tətawte-in kəm kitat otərəmərə, kən nəwírən əh otol mämä netämim okotətuatip e niganəmti Uhgîn, kən motos nəmegəhən lilin e Iesu Kristo rəhatat Iərəmərə.

6

Nəsanənən rəha táfagə rat okol təsəlis ətainən kitat

¹ ?Kən tol nəhlan o nat əh, kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən mämä, təwír mämä koatəkəike əm o nolən táfagə rat, mämä nəwírən rəha Uhgîn otəwiə mol iahgin təhmin. ² !Kəp, təsətuatipən! Nian táfagə rat tətalkut mämä otiuw-pən kitat tərət ikin, kən nikitat təike məht mämä, təhmen əm mämä kəmotimis rəkis lan, kən okol kəsotolən nəwian roiu. ³ Nəkotitun o kəp mämä, kəmol baptais etat, kən baptais əh tatəgətun mämä kitat kəmotuwa kitiəh kitat Kristo. Kən nian Kristo təmimis, təhmen əm mämä kitat kotimis kitat min, u nipətin təmə nəmegəhən rəhatat o nolən táfagə rat, in təmimis. ⁴ Tol nəhlan, nian kəmol baptais etat, in təhmen mämä kəmotimis, kən kitənim itat kitat Kristo. Kən in tol nəhlan mämä kitat okotətəu-pən suatip rəha nəmegəhən wi, təhmen əm mämä Uhgîn Tata təmosmegəh Kristo e nimisən, e nəsanənən asol rəhan.

⁵ Tol nəhlan məto-inu, kəmotuwa kitiəh kitat min e nimisən rəhan, kən okotuwa min kitiəh kitat min e nolən itəm Uhgîn təmosmegəh in lan e nimisən. ⁶ Kitat kotitun mämä nian kəməht-ipən Kristo e nig kəməluau, kəməht-ipən ilat nolən oas min rəhatat mämä, otərəkin nolən oas rəhatat itəm tolkeike pik táfagə rat. Kən təmol mämä táfagə rat otəsərəmərə minən etat, ⁷ məto-inu etənim itəm təmimis, təsatig ahginən nəsanənən rəha táfagə rat.

⁸ Məto-inu kəmotimis kitat Kristo, kən tol nəhlan, kotəhatətə mämä okotəmegəh kitat min roiu, ne nian itəm təpanuwa. ⁹ Kotəhatətə nəhlan məto-inu kotitun mämä Uhgîn təmosmegəh Kristo e nimisən, kən tol nəhlan okol təsəlis minən. Nimisən təsərəmərə minən lan. ¹⁰ In təmimis mau kitiəh əm, kən e nimisən rəhan, tamos-irəkis nəsanənən rafin rəha táfagə rat. Məto tatəmegəh roiu, kən e nəmegəhən rəhan, in tatəmegəh mämä otiləs-ipər nərgi Uhgîn. ¹¹ Kən e nolən ahmen-ahmen əm, nikitəmat təkəike məht itəmat mämä nəmotimis e táfagə rat, táfagə rat rəhan nəsanənən tikə o niuw-pənən itəmat. Məto e nəmegəhən rəhatəmat əh-roiu, nikitəmat təkəike məht itəmat mämä nakotəmegəh e Uhgîn mämä onəkotiləs-ipər nərgin e Kristo Iesu.

¹² Tol nəhlan, sotegəhan-inən mämä táfagə rat tərəmərə e nipətitəmat itəm otəpanimis nian kit. Sotegəhan-inən mämä nəkoatol nəwia nətəligən rat rəha nipətitəmat. ¹³ Kən sotegəhan-in minən nolən nipətitəmat min mämä nəkoatol táfagə rat lan. Məto otegəhan-in-pən nəmegəhən rəhatəmat rafin kəm Uhgîn, məto-inu itəmat netämim itəm Uhgîn təməmki-rəkis itəmat e nimisən məmki-pən itəmat e nəmegəhən. Kən otegəhan-in nolən nipətitəmat min mämä okotol nolən min itəm kotətuatip e niganəmti Uhgîn. ¹⁴ Tol nəhlan məto-inu, táfagə rat otəsərəmərəən etəmat məto-inu roiu, nəsotatig ahginən Lou itəm təsəsituan etəmat mämä nəsotolən táfagə rat. Məto nakoatətig ahgin nəwírən itəm Uhgîn tətawte-in kəm itəmat, kən e nəwírən əh, in otəsitu etəmat mämä nəsotolən táfagə rat.

Slef min rəha nolən atuatiṗ

¹⁵ ?Kən kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə, pəs okotol təfagə rat mətō-inu, Lou təsəramərən etat, mətō nəwīrən rəha Uhgīn itəm tətawte-in kəm kitat tatəramərə etat. !Kəp, təsətuatiṗən! ¹⁶ Nəkotitun o kəp məmə, nian nakotegəhan-in-pən itəmat kəm suah kit məmə nəkoatol nəwian, kən itəmat rəhan slef, kən itəmat slef rəha suah un noatol nəwian. Suatiṗ kəiu o nətəu-pənən. E suatiṗ kit, nakotuwa slef rəha təfagə rat, kən suatiṗ u tatuwin o nimisən. Kən e suatiṗ kit mīn, nakotuwa slef rəha nolən nəwia Uhgīn, kən suatiṗ u tatuwin o nətūatiṗən e niganəmti Uhgīn. ¹⁷ Kitat koatənwiwi Uhgīn məmə nat əpnapīn aupən nəmoatol slef rəha təfagə rat, mətō uarisig, e nikitəmat rafin nəmotol nəgətunən itəm ematəgətun itəmat lan. ¹⁸ Uhgīn təmikis itəmat e təfagə rat, kən təfagə rat, rəhan nəsanənən tikə o nəramərən etəmat. Kən nəmotuwa slef rəha nolən mīn itəm kotətuatiṗ e niganəmti Uhgīn.

¹⁹ Iatəghat e nətəligən mīn itəm netəmim kotitun, inu slef ne etəm-iasol, mətō-inu nətəligən rəhatəmat təsahmenən o nitunən natimnat rəha Uhgīn. Aupən ikin, nəmotegəhan-in noli-noli nīpətiṗəmat məmə ilat slef rəha nolən mīn itəm tol naulisən əm, ne slef rəha nəratən itəm tatər tepət. Mətō roiu otegəhan-in-pən ilat məmə ilat slef rəha nolən mīn itəm kotətuatiṗ, kən nakotuwa netəmim itəm Uhgīn təmələhəu kalin məmə rəhan mīn. ²⁰ Nian itəmat nəmoatol slef rəha təfagə rat, nolən itəm tətūatiṗ e niganəmti Uhgīn təsəramərən etəmat. ²¹ ?Noan nəwīrən naka nəmotos e nəmegəhən rəhatəmat o nolən tərət mīn itəm noataulis ron əh-roiu? !Noan nolən rat mīn əh, in nimisən əm! ²² Mətō roiu, Uhgīn təmikis itəmat e təfagə rat, kən nəmotuwa slef mīn rəhan, kən noan nəwīrən itəm noatəhl, tatit itəmat məmə nakotuwa netəmim rəha Uhgīn e nikitəmat rafin. Kən nakoatos nəmegəhən lilin. ²³ Tol nəhlan mətō-inu nətouən rəha təfagə rat in nimisən, mətō nat itəm Uhgīn tatos-ipa in nəmegəhən lilin e Kristo Iesu rəhatat Iəramərə.

7

Lou təsəramərən e kitat

¹ Piak mīn ne wīnik mīn. Itəmat nəkotitun nolən rəha lou. Lou mīn koatəramərə e netəmim nian ilat koatəmegəh əm. ² Tahmen e nat u. Okəmə pətan kit itəm təmol marit, lou tatən məmə in rəhan əm əh iərman nian in tatəmegəh. Mətō okəmə iərman əh tīmīs, kən lou rəha marit təsaskəlīm mīnən pətan əh, kən in titun nətəu-pənən suah pīsīn kit. ³ Mətō okəmə in tatətəu-pən iərman pīsīn kit nian rəhan iərman tatəmegəh əh, katən məmə in tategoafəl rəhan iərman. Mətō okəmə rəhan iərman təmīmīs, lou əh rəha marit təsaskəlīm mīnən pətan əh, kən nat əpnapīn tatətəu-pən iərman pīsīn, in təsegoafələn rəhan iərman.

⁴ Piak mīn ne wīnik mīn. E nolən ahmen-ahmen əm, mətō-inu ninotol kitiah itəmat Kristo, tahmen əm məmə itəmat nəmotīmīs itəmat mīn e nig kəluau. Kən nian nəmotīmīs, Lou rəha Moses təsaskəlīm mīnən itəmat u-roiu. Uhgīn təmikis itəmat o nətəu-pənən atuatiṗ natimnat rafin agin e Lou məmə Uhgīn otosmegəh itəmat. Kən itəmat nakotahmen-pən əm e pətan kit itəm rəhan iərman in təmīmīs, kən roiu in təsolən marit, kən in titun nətəu-pənən suah pīsīn. Rəhatəmat iərman aupən, in Lou. Mətō roiu, itəmat nakotətəu-pən suah pīsīn u Kristo, itəm Uhgīn təmosmegəh e nimisən. Kən nakotətəu-pən in məmə nakoatōe noan wīr, itəm in nolən təwīr mīn itəm koatīsi-ai-in Uhgīn.

⁵ Nian nətəligən rat rəha etəmim* tatərəmərə e kitat, nətəligən rat mīn rəhatat koatiuw-pən kitat məmə okotol nolən rat mīn e nīpətītat. Kən nian Lou tatən məmə okəsotolən nolən rat mīn əh, tol məmə nīkitat tatəht pīk nolən rat mīn, kən koatolkeike moatol təhmīn nolən rat mīn. Tol nəhlan, kəmotol təfagə rat tepət. Kən noa təfagə rat mīn əh, in nīmīsən əm. ⁶ Məto roiu, okol kitat kəsətəu-pən mīnən Lou rəha Moses məmə okotos nəmegəhən līlīn, məto-inu tahmen əm məmə kitat kəmotīmīs e Lou əh. Kən tol nəhlan, Lou təsərəmərəən e kitat u-roiu. Kən roiu, kitat slef mīn rəha Uhgīn, məto kəsotətəu-pənən suatīp oas o nətəu-pənən Lou itəm kəməte, məto koatətəu-pən suatīp wi rəha Narmīn Rəha Uhgīn.

Lou tatol məmə netəmim kotol təfagə rat

⁷ ? Kən kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə, “Lou in nat tərət məto-inu tatol məmə kitat koatol təfagə rat.” !Məto kəp, təsətūatīpən! Io ekītun əm məmə təfagə rat tahro nulan məto-inu Lou tatəgətun io lan. Okəmə Lou in təməsənən məmə esolən nolən rəha nolkeikeən nat kit rəha etəm pīsīn, kən okol esītunən nolən əh məmə təhrol nulan.† ⁸ Məto təfagə rat təmaskəlīm nəghatən rəha Lou, mol rəhan in iolwək, kən təmol məmə nolən rəha nolkeikeən nat kit rəha etəm pīsīn təmuwa tepət e nīkīk. Məto okəmə Lou təpīkə, kən təfagə rat rəhan nəsanənən təpīkə nəhlan, tahmen məmə təmīmīs. ⁹ Aupən ikīn, nian eməruru əh Lou, nīkīk təsəhtən təfagə rat rəhak, emətātīg wīr əm. Məto uarisīg emītun məmə Lou əh-ikīn, kən nəsanənən rəha təfagə rat təmuwa məmegəh mīn məskasīk, kən enītun məmə ekəike mīmīs o təfagə rat rəhak. ¹⁰ Kən eməplan məmə nəghatən əh rəha Lou itəm təmuwa məmə otol etəmim təmegəh, məto nīpahriənən təmiuw-pa əm nīmīsən. ¹¹ Tol nəhlan məto-inu, təfagə rat təmaskəlīm nəghatən rəha Lou, mol rəhan in iolwək, kən təmeiua-in io. Nīkīk təməht məmə okəmə emalkut o nətəu-pənən Lou rəha Moses, kən ekos nəmegəhən līlīn. Məto enəruru nolən, kən e nəghatən rəha Lou, ekəike mīmīs o təfagə rat mīn rəhak. ¹² Məto Lou tasīm təmīsī-pən e Uhgīn, kən nəghatən mīn rəha Lou kəmotīsī-pən e Uhgīn motasīm, motətūatīp, motəwīr motasitu e netəmim.

¹³ Kən okəmə naka suah kit otən məmə, “Lou in nat təwīr, məto təmol məmə ekīmīs.” !Məto kəp, təsətūatīpən! Nian emītun nəghatən rəha Lou itəm in təwīr, nīkīk təmuwīn o nolən təfagə rat, kən io emol təfagə rat itəm noan in nīmīsən. Tol nəhlan, təfagə rat təmol məmə ekīmīs. Təmol nəhlan məmə ekītun məmə nolən rat mīn rəhak, ilat təfagə rat pahriən. Kən nian eməplan nəghatən rəha Lou, enītun məmə təfagə rat in nat tərət agīn-əh.

¹⁴ Kitat kotītun məmə Lou təmīsī-pən e Uhgīn. Məto io, io etəmim əm. Kən kol-salīm-in io məmə io slef kit, kən təfagə rat in rəhak etəm-iasol. ¹⁵ Esītunən natīmnat itəm iakatol, məto-inu nat wīr mīn itəm iakolkeike məmə ekol, esolən, məto iatol əm naka itəm iatətəhau. ¹⁶ Ekītun wīr məmə təfagə rat rəhak in nat tərət nat əpnarīn esolkeikeən məmə ekol. Kən nian ekəto tərət e nīkīk o təfagə rat u, in nəmtətīn kit məmə Lou tatol rəhan wək, kən Lou in nat wīr kit. ¹⁷ Tol nəhlan, sənəmə io itəm iatol təfagə rat mīn, məto nolən rəha təfagə rat itəm tətātīg e rəhak nətəligən nian rafīn, tatol məmə ekol nolən rat mīn. ¹⁸ Ekītun məmə nətəligən rat rəhak otəsegəhan-inən məmə ekol nat wīr kit. Ekītun in nīpahriənən məto-inu iakolkeike məmə ekol nat itəm təwīr, məto

* **7:5:** Netəmim rafīn koatol təfagə rat məto-inu nətəligən rat rəha etəmim tətātīg e kitat rafīn. Nətəligən rat əh tatiuw-pən kitat məmə koatol təfagə rat. Rəhatat nəsanənən tīkə məmə okəsotolən təfagə rat motol nolən wīr. Uhgīn əm tītun nos-ipa nətəligən wi kəm kitat. **7:6:** Rom 8:2; 6:4 † **7:7:** E nəghatən mīn rəha ves 7:7-25, nian Pol tatən “io,” məto nīpəti nəghatən u məmə in tatəghat-in netəmim rafīn. **7:7:** Eks 20:17; Dut 5:21 **7:10:** Luk 10:28; Lev 18:5; Sam 19:7-10; Esik 20:11; Rom 10:5 **7:11:** Jen 3:13 **7:12:** 1 Tim 1:8 **7:15:** Kal 5:17

okol esolən. ¹⁹ Nat naka iatol sənəmə in nat wir itəm iakolkeike məmə ekol, mətə iatol əm təfagə rat itəm esolkeikeən məmə ekol. ²⁰ Kən okəmə ekol nat naka itəm esolkeikeən məmə ekol, sənəmə io pahrien u iatol, mətə in təfagə rat itəm tətətiḡ lak tatol.

²¹ Tol nəhlan, iatəplan məmə nolən kit tatol wək e nəmegəhən rəhak nian rafin. Nolən əh tol nəhlan məmə, nian iakolkeike məmə ekol nat wir, mətə təfagə rat huə iuəhkir ron io tatiuw-pən io e təfagə rat. ²² E nīkik rafin, iakolkeike Lou rəha Uhgīn, ²³ mətə iatəplan min lou kit min itəm tatol wək e nəmegəhən rəhak itəm tətəluagin ilau rəhak nitunən, məlis io, matol məmə io slef rəha təfagə rat itəm tatol wək e rəhak nəmegəhən. ²⁴ !Kəsi, iatəto tətətə pik agin! ?Karmə pah otīləs-irəkis io e nīpətīk u itəm tatuwin o nīmīsən? ²⁵ ! Pəs kotənwīwi Uhgīn. Iesu Kristo rəhatat Iərəməərə in otol!

Kən tol nəhlan nəmegəhən rəhak tol min-nulan məmə, io slef rəha Lou rəha Uhgīn e rəhak nətəliḡən wi, mətə e nətəliḡən rat rəhak, io slef rəha lou rəha təfagə rat.

8

Nolən rəha nətəu-pənən Narmīn Rəha Uhgīn

¹ Kən nəukəti nəghatən rafin min əh tol min-nulan, məmə Uhgīn tatən məmə kitat kotətuatip e nīganəmtin mətə-inu kotahatətə e nat itəm Kristo təmol otat. Kən tol nəhlan, Uhgīn kol təsəhən, kən məsələhəuən nəghatən məsolən nalpīnən kit rəha netəm min u kəmotuwa kitiah ilat Kristo Iesu, ² mətə-inu nəsanənən rəha Narmīn, itəm tatos-ipa nəmegəhən wi kəm kitat e Kristo Iesu, in təmīkis kitat e nəsanənən rəha təfagə rat ne nīmīsən. ³ Lou təruru nīkisən nəhlan kitat, mol kitat kotətuatip e nīganəmti Uhgīn mətə-inu, nətəliḡən rat rəha etəmim tatol win e nolən itəm Lou tolkeike. !Mətə nat itəm Lou təruru nolən, Uhgīn təmol! Inu, təmah-IPA Nətin ətuatip kən təmuwa etəmim mahmen e kitat. Kən Uhgīn təkəkil muəh mələhəu nəghatən mol nalpīnən o təfagə rat itəm kitat netəmim rafin koatol. In təmol nəhlan nian təmol Nətin təmuwa sakrifais o təfagə rat min rafin rəhatat. ⁴ Uhgīn təmol nəhlan məmə, nəghatən ətuatip min rəha Lou okotuwa motol nīpahrienən e nəmegəhən rəhatat itəm kəsotətəu-pənən suatip rəha nətəliḡən rat rəha etəmim, mətə koatətəu-pən suatip itəm Narmīn Rəha Uhgīn tatəḡətun kəm kitat.

⁵ Netəmim itəm koatətəu-pən nətəliḡən rat rəha etəmim, nətəliḡən rəhalat tatuwin əm o nat itəm nətəliḡən rat rəhalat tolkeike. Mətə netəmim itəm koatətəu-pən nolən itəm Narmīn Rəha Uhgīn tolkeike, nətəliḡən rəhalat tatuwin əm o nat itəm Narmīn Rəha Uhgīn tolkeike. ⁶ Okəmə nətəliḡən rat rəha etəmim in tətərəməərə lan, kən suah əh tatətəu-pən əm suatip rəha nīmīsən. Mətə okəmə Narmīn Rəha Uhgīn tətərəməərə e rəhan nətəliḡən, kən suah əh tatətəu-pən suatip rəha nəmegəhən ne nəməlinuən. ⁷ Tol nəhlan mətə-inu, nətəliḡən rat rəha etəmim, tatol tīkīmīr ilau Uhgīn, mətə-inu təsətəu-pənən lou min rəha Uhgīn, kən in təruru agin nətəu-pənən. ⁸ Netəmim itəm koatətəu-pən nətəliḡən rat rəha etəmim, okol kəsotolən nīki Uhgīn tagien.

⁹ Mətə itəmat nəsotətəu-pənən nətəliḡən rat rəha etəmim. Okəmə in nīpahrienən məmə Narmīn Rəha Uhgīn tətətiḡ etəmat, kən noatətəu-pən nolən itəm Narmīn Rəha Uhgīn tolkeike. Etəmim itəm Narmīn Rəha Kristo təsətiḡən lan, in sənəmə etəmim rəha Kristo. ¹⁰ Mətə Kristo tətətiḡ etəmat. Kən nat əpnəpin nīpətītəmat otəkəike mīmīs o təfagə rat, mətə narmītəmat tətəmegəh mətə-inu itəmat nəkotətuatip e nīganəmti Uhgīn. ¹¹ Narmīn Rəha Uhgīn tətətiḡ

etamat, inu Narmin Raha Uhgîn u itəm təmöl Kristo Iesu təmegəh mîn e nîmisən. Nîpahrienən, nîpətitəmat otîmis nian kit. Məto e Narmin Rəhan, Uhgîn otos-ipən mîn nəmegəhən e nîpətitəmat.

¹² Piak mîn ne winik mîn. O natîmnat mîn əh, kitat kotəkəike katig kətəu-pən nat itəm Uhgîn tolkeike, məto kəsotatigən kətəu-pən nat itəm nətəligən rat rəha etəmim tolkeike məmə otol, ¹³ məto-inu okəmə nəkotatig motətəu-pən nat itəm nətəligən rat rəha etəmim tolkeike, nəkotəkəike motîmis. Məto okəmə e Narmin Rəha Uhgîn nakotohamnu nolən rəha etəmim, kən onəkotəmegəh, ¹⁴ məto-inu netəmim rafin itəm Narmin Rəha Uhgîn tatit ilat, ilat nenəti Uhgîn mîn. ¹⁵ Itəmat nəkotitun məmə inu in nîpahrienən məto-inu, Uhgîn təmos-ipinə Narmin Rəhan kəm itəmat, kən Narmin təsölən itəmat nakoatəgin mîn Uhgîn, tahmen e slef kit tatəgin rəhan etəm-iasol. Kəp, məto Narmin Rəhan təmöl məmə Uhgîn təməhl itəmat. Kən Narmin tatol məmə kitat kotitun nənən kəm Uhgîn məmə, “!Ik rəhatimat tata!” ¹⁶ Kən Narmin atip Rəha Uhgîn tatən kəm narmitat məmə kitat nenəti Uhgîn mîn. ¹⁷ Kən məto-inu kitat nenətin mîn, kitat okotos natîmnat wir mîn itəm Uhgîn təmələhəu kalin məmə rəhatat. Kən kitat Kristo okotos natîmnat mîn əh. Kitat kotitun məmə inu nîpahrienən məto-inu kitat koatəto nahməən kitat mîn, kən kotitun məmə Uhgîn otos-ipən nisiiən kəm kitat tahmen e itəm otol e Kristo.

Nepətən əhag-əhag rəha Uhgîn itəm tatuwa

¹⁸ Ekîtun məmə nahməən itəm kotatig lan u-roiu, okotəplan məmə ilat nat əpnapîn əm nian Uhgîn otol-arəp nepətən əhag-əhag rəhan e nəmegəhən rəhatat. ¹⁹ Nîpahrienən, natîmnat rafin itəm Uhgîn təmöl, inu nəptən ne natîmnat itəm koatəwiə lan, ne neai, ne nat megəh mîn, ilat koatəsağin motolkeike pîk məmə okotəplan nian itəm Uhgîn otol-arəp məmə nenətin mîn u pah mîn. ²⁰ Koatasipən nəhlan məto-inu Uhgîn təmöl məmə natîmnat rafin itəm in təmöl, ilat koatətig e nelmi nəratən, motəruru nolən wək wir mîn itəm rəhalat auppən ikîn. Ilat kəsotolkeikeən nəhlan, məto in Uhgîn itəm təmöl nəhlan elat. Kən in təmölkeike məmə ilat okotələhəu-pən rəhalat nətəligən əskasik lan, ²¹ məmə in otikis ilat e nəmnəmitən ne nîmisən itəm ilat kotatig pahrien lan. Kən in otikis ilat nəhlan məmə in titun nos-ipənən nepətən əhag-əhag kitəh əm kəm ilat itəm otos-ipən kəm nenətin mîn.

²² Kitat kotitun məmə auppən ağın mətoarus-pa əh-roiu, natîmnat rafin itəm Uhgîn təmöl, koatekimis tahmen e pətan kit itəm tatəto nahməən məmə otiləs nətîn. ²³ Kən sənəmə natîmnat mîn əm itəm Uhgîn təmöl, ilat koatekimis nəhlan. Məto kitat mîn koatekimis nəhlan, nat əpnapîn məmə Uhgîn təmos-ipa rəkis nat wir kəm kitat, u Narmin Rəhan. Kən Narmin in məsin rəha natîmnat wir ağın mîn itəm Uhgîn otəpanos-ipa nian kit. Kən roiu koatəsağin e nian ətuatip məmə Uhgîn otegəhan-in rafin kəm kitat natîmnat itəm təməhl kitat ron. Kən in otikis nîpətitat itəm toas, mos-ipa in wi. ²⁴ Təmətuoun e nian Uhgîn təmosmegəh kitat, kitat koatələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən o natîmnat mîn əh. ?Okəmə suah kit təmos nat kit itəm in təmatəsağin, in otəsağin mîn o naka? ²⁵ Məto koatələhəu-pən rəhatat nətəligən e nat kit itəm kəsotəplanən əh, kən motol rəhatat nətəligən təfəməh moatəsağin moatətul əskasik.

²⁶ Kən tahmen məmə nolən əh tətəsitə etat,* Narmin Rəha Uhgîn tətəsitə etat e rəhatat nəpouən. Kitat kotəruru məmə naka koatəkəike kəfak ron, məto Narmin əm Rəha Uhgîn tatən rəhatat lan nian kitat koatekimis e nolən kit

8:13: Kal 6:8; Kol 3:5

8:15: Mak 14:36; 2 Tim 1:7

8:16: 2 Kor 1:22

8:17: Kal 4:5-7; Nol

Əpən 21:7

8:20: Jen 3:17-19

8:23: 2 Kor 5:2-4

* **8:26:** “nolən əh” tatəğhat-in nolən rəha

nələhəu-pən rəhatat nətəligən əskasik e natîmnat wir itəm otəpanuwa.

itəm nəghatən tikə lan. ²⁷ Kən Uhgìn itəm in titun niki netəmim, in titun naka Narmin Rəhan tatən, mətə-inu Narmin Rəhan tatəfak o iəfak min tətəu-pən nətəligən rəha Uhgìn.

Nalpəkauən rəha Uhgìn

²⁸ Kitat kotitun məmə, Uhgìn tatol məmə natimnat rafin itəm koatuwa, inəh nat wir min ne nat rat min, ilat rafin koatuwa o nasituən etat itəm kotolkeike Uhgìn, inu kitat netəm itəm in təmaun-in kitat e nalpəkauən rəhan.

²⁹ Tol nəhlan mətə-inu, aupən aupən agìn, Uhgìn tinitun rəkis məmə kitat okotahatətə lan. Kən e nian əh, in təmən məmə nolən rəhatat otuwa mahmen e Nətin məmə netəmim tepət okotuwa pian min ne winin min, kən in təmaupən maiir, kən in ilis e kitat rafin. ³⁰ Kən kitat itəm in təmaupən mən məmə okotuwa rəhan, in təmaun-in kitat. Kən kitat u itəm təmaun-in, in təmöl kitat kotətuatip e niganəmtin. Kən kitat u itəm təmöl kitat kotətuatip, in otiləs-ipər mos-ipən nisaiiən ne nepətən əhag-əhag rəhan kəm kitat.

Nolkeikeən asol rəha Uhgìn

³¹ ?Okotən min naka e natimnat min əh? Uhgìn in kitat min, matol natimnat rafin məmə ilat natimnat wir min e nəmegəhən rəhatat, kən nat əpnəpin əm okəmə pah tatol tikimər kəm kitat. ³² In təməsəginən o Nətin ətuatip məmə otimis o kitat rafin, mətə in təmegəhan-in əm. Kən okəmə in təmos-ipa Nətin kəm kitat, kən in otawte-in natimnat rafin kəm kitat. ³³ ?Pah titun nətu-pa min nəghatən kit məmə kitat kəmotol tərət? Suah kit tikə, mətə-inu, in Uhgìn itəm təmöl kitat kotətuatip e niganəmtin, kitat itəm in təmītəpun. ³⁴ ?Kən pah titun nələhəuən nəghatən məmə kitat kotəkəike motos nalpinən? Suah kit tikə, mətə-inu Kristo Iesu təmimis o kitat, kən nat kit min, Uhgìn təmosmegəh in e nimisən. Kən roiu, in tatəpələh e nikali Uhgìn matip, ikin rəha nisaiiən ne nəsanənən, matəfak kəm Uhgìn o kitat. ³⁵ ?Naka titun niləs-irəkisən kitat o nolkeikeən rəha Kristo o kitat? ?Nəratən, o nian iəkis min, o nəratən itəm netəmim koatol kəm kitat, o nəumis, o rəhatat nautə tikə, o ikin tasilə ikin, o nəəp rəha nəluaginən o nohamnuən itəm? Kəp. !Nat kit tikə! ³⁶ Nəmegəhən rəhatat tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgìn tatən məmə, “Uhgìn. Nian rafin, netəmim koatolkeike məmə okotohamnu itimat o nərgəm. Itimat ekotahmen e sipsip min itəm okohamnu ilat.”

³⁷ Nipahrienən, e natimnat min əh rafin, Kristo itəm tolkeike kitat, tatol məmə kitat koatol win agìn. ³⁸ Kən ekitun məmə nat kit tikə agìn titun niləs-irəkisən kitat o nolkeikeən rəha Uhgìn, inu nimisən, o nəmegəhən, o nagelo min, o iərmis min, o natimnat itəm tatuwa əh-roiu, o natimnat itəm otəpanuwa, o nəsanənən min rafin, ³⁹ o natimnat əpəh ilis, o natimnat ləhau agìn, o nat kit e natimnat rafin itəm Uhgìn təmöl, okol ilat rafin kəsotiləs-irəkisən kitat o nolkeikeən rəha Uhgìn itəm koatos o Iəramərə rəhatat Kristo Iesu.

9

Pol təmölkeike pik məmə netəm Isrel okotahatətə e Kristo

¹ Kən roiu iakolkeike məmə ekəghat-in rəhak min netəmim u noanol min rəha Isrel, məmə kəmotapəs Kristo. Iatən nipahrienən mətə-inu itimlau Kristo kitiah əm, eseuəən. Rəhak nətəligən ne Narmin Rəha Uhgìn katuən məmə nat u iatən in nipahrienən. ² Nikik təmītəgīt kən mətəhmə pik olat nian rafin. ³ Okəmə io ekitun nosən nalpinən ne neməha rəha Uhgìn, kən inu otasitu o natimak min məmə okotahatətə e Kristo, kən nikik təpagien əm. Nipahrienən, nikik təpagien okəmə Uhgìn otiləs-irəkis io e Kristo itəm iakolkeike pik, okəmə

in otasitu natimak min mēmā okotahatātē lan. Ekən nəghatən u, “natimak min,” mətō-inu e nīpətīn, ilat noanol rəha Isrel. ⁴ Ilat noanol rəha Isrel, kən natimnat wīr min u rəhalat: Uhgīn tāmēhl ilat mēmā nenətīn min, kən tāmōl əp rəhan nepətən əhag-əhag kəm ilat, kən mos-ipən min nənīəkīsən min rəha nasituən,* kən mos-ipən min Lou kəm ilat, ne nəfakən əpəh e Nimə Rəha Uhgīn, ne nənīəkīsən min. ⁵ Kən tīpīlat min, ilat netəm-iasol min rəha Uhgīn aupən, kən e nīpətīn ikīn, Kristo tāmīsī-pən e noanol rəhalat, kən in Uhgīn itəm in ilīs e natimnat rafin, itəm okatənwiwi əm nulan kətan namnun tikə. Əwəh.

Suatīp itəm Uhgīn tāmītəpun netəmim lan

⁶ Noanol rəha Isrel kəmāsotahatātəən e Kristo, mətō nolən əh tāmōsolən mēmā Uhgīn tateiuə e rəhan nənīəkīsən, mətō-inu sənəmā ilat rafin itəm kəmōtīsī-pən e noanol rəha Isrel, ilat netəm Isrel pahrien. ⁷ Kən e nolən əh inəh, ilat itəm kəmōtīsī-pən e Epraham, ilat sənəmā netəm pahrien rəha Epraham. Mətō Uhgīn tāmən kəm Epraham mēmā, “Noanol ətuatīp rəham otīsī-pən e nīta rəha Aisak.” ⁸ Nīpətīn nat u mēmā, ilat u kəmōtaiir e noanol rəha Epraham sənəmā ilat rafin nenətī Uhgīn min. Mətō nenətī Uhgīn pahrien, ilat netəmim itəm kəmōtaiir e nənīəkīsən rəha Uhgīn. Kən ilat u noanol pahrien rəha Epraham. ⁹ Tol nəhlan mətō-inu Uhgīn tāmən-īəkīs kəm Epraham min-nulan, “E nian ətuatīp, oekītəlig-pa, kən Sera tinīlās rəkīs nətīn kit iərman.”

¹⁰ Mətō nəghatən təsōlən namnun ikīn-u. Nətī Sera u Aisak tāmīt Repeka, kən in tāmīlās mil mil kəiu. Rəhalau tata kitīəh əm, pipi rat rəha noanol min rəha Isrel u Aisak. ¹¹ Mətō nian mil mil u kəmāsuaīrən əh, kən məsioalən əh nat kit itəm təwīr o tərət, Uhgīn tāmən-ipən nəghatən kit kəm Repeka. Kən nəghatən u tatəgətun wīr mēmā Uhgīn tītəpun netəmim tətəu-pən əm rəhan nətəligən, ¹² mətō sənəmā mēmā kitat kəmōtol nat wīr kit or nat tərət kit. Uhgīn tāmən kəm Repeka mēmā, “Nīta rəha nətīm asol lan, ilat okotol wək əm kəm rəha in əkəku lan.” ¹³ Kən inu tatətəu-pən əm nəghatən e Naoa Rəha Uhgīn itəm tatən mēmā, “Emolkeike Jekop, mətō emetəhau Esao.”

¹⁴ ?Okotəhrən əh-roiu? ?Okotən mēmā nolən rəha Uhgīn təsətuatīpən? !Kəp! Kotītun mēmā in tatol tətəuətīp ¹⁵ mətō-inu Uhgīn tāmən kəm Moses mēmā, “Oekasəkitun netəmim itəm ekītəpun ilat, kən ekol nolən təwīr kəm netəmim itəm ekītəpun ilat.”

¹⁶ Kən tol nəhlan, kitat kəsotosən nənīəkīsən rəha Uhgīn o nat kit itəm koatol, tahmen mēmā koatolkeike pīk in, o mətō-inu kitat koatol wək ron, kəp. Koatos əm e nasəkitunən rəha Uhgīn. ¹⁷ E Naoa Rəha Uhgīn, in tatən kəm Fero, kīg rəha Ijip mēmā, “Emīlās-ipər ik o nat kitīəh əm u mēmā netəmim okotəplan rəhak nəsanənən e nəmegəhən rəham, mēmā netəmim okotən-iarəp nərgək e nətueintən rafin.” ¹⁸ Kən nīpətī nat u mēmā, Uhgīn tətəsəkitun netəmim neen mətō-inu in atīp tolkeike mēmā otol mihin. Kən in tatol netəmim neen mēmā ilat kotapəs nətoən rəhan nəghatən mətō-inu in atīp tolkeike mēmā otol mihin.

¹⁹ Kəm-naka itəmat kit otətapəh ron io mēmā, “Okəmā Uhgīn tatol netəmim neen mēmā ilat kotapəs nətoən rəhan nəghatən, kən ilat okotəkəike motol nəhlan. ?Kən tahro Uhgīn tatən mēmā ilat kəmōtol təfagə rat?” ²⁰ Mətō ekuhalpīn nəghatən u mēmā, ik etəmim əm. Tahro natuhalpīn əsanən nəghatən rəha Uhgīn. Nīkitəmat təht-tu. Nuwigī nat kəmōl e noantənīmətə,

9:3: Eks 32:32   **9:4:** Eks 16:10; 24:15-18; 33:12-23; 40:34-38   * **9:4:** Nənīəkīsən rəha nasituən neen tol min-nulan: (Noah) Jen 9:8-17; (Epraham) Jen 12:2-4, 15:9-21, 17:1-27; (Isrel) Eks 19:24; (Finehas) Nam 25:10-13; (Tefit) 2 Saml 7:5-16; (Isrel - in wi) Jer 31:31-34   **9:7:** Jen 21:12   **9:8:** Kal 4:23   **9:9:** Jen 18:14   **9:12:** Jen 25:23   **9:13:** Mal 1:2-3   **9:15:** Eks 33:19   **9:16:** Efes 2:8   **9:17:** Eks 9:16

kol tāsənən kəm etəm təmöl məmә, “?Nəmahro mol io məmә ekol nulan?”
²¹ Etəmim itəm tatöl natimnat e noantənimtə, in titun nosən noantənimtə kit mol nuwig; nat lan kəiu, kit itəm təwir rəha nolən lafet, kən kit min rəha wək əpnəpin əm.

²² Kən Uhgın titun nətəu-pənən nolən ahmen-ahmen əm e netəmim. Okəmә in tolkeike, in titun nolən ilat məmә otərəkın ilat. In tolkeike məmә otöl-arəp məmә neməha tatöl o təfagə rat, kən in otöl nalpınən asöl kəm netəmim itəm koatöl təfagə rat. Məto nat əpnəpin in tatöl nəhlan, rəhan nətəligən kaifəmäh məsol uəhaiən nalpınən kəm ilat itəm koatöl məmә nıkin otahmə. ²³ Rəhan nətəligən kaifəmäh nəhlan məmә in otöl-arəp nəwıwıwən asöl rəhan kəm netəm min u itəm in tolkeike məmә otasəkıtun ilat. In təmöl əpen-əpenə ilat əpən əpən agın məmә ilat okotatıg e nəwıwıwən rəha Uhgın əpəh e nego e neai. ²⁴ Inu kitat rafın itəm in təmıtəpun, kən sənəmә noanol əm rəha Isrel, məto İaihlue min. ²⁵ Tahmen əm e naka u Uhgın təmən e Naoa u rəha Hosea məmә, “Netəm min əh itəm sənəmә rəhak netəmim, ekaun-in ilat məmә, ‘rəhak min netəmim.’ Kən netəmim itəm eməsolkeikeən ilat əpən, ekaun-in ilat məmә, ‘netəmim itəm iakölkeike.’

²⁶ Kən ikın-u ətuatıp, itəm emən kəm ilat məmә, ‘İtəmat sənəmә rəhak min netəmim,’ netəmim okotaun-in ilat məmә, ‘İlat nenəti Uhgın itəm tatəmegəh.’ ”

²⁷ Kən ien Aesea təmatəghat-in noanol min rəha Isrel e nian tatən-iarəp məmә, “Nat əpnəpin netəm Isrel kotepət tahmen e nıməkləkil əpəh itəhəi, məto Uhgın otosmegəh əm ilat noan məsin, ²⁸ məto-inu İərəmərə in otöl rafın uəhai əm rəhan nəghatən o nos-ıpənən nalpınən kəm netəmim e nətueıntən.”

²⁹ Kən tahmen e nəghatən itəm ien Aesea təmən əpən məmә, “Okəmә İərəmərə Əsanən Pık Agın in təsegəhan-inən itat məmә rəhatat nıta məsin okotəmegəh, oköl kitat kəpotuwa motahmen e netəmim rəha Sotom ne Komora itəm in təmərəkın agın ilat.”

Netəm rəha Isrel kəməsotahatəən

³⁰ ?Naka nıpəti nəghatən min u? Nıpətın tol min-nulan məmә, İaihlue min itəm kəsotalkut əskasıkən məmә okotətuatıp e nıganəmtı Uhgın, Uhgın təmöl ilat kotətuatıp e nıganəmtın e nahatətəən rəhalat. ³¹ Məto netəm Isrel kəmotalkut pık e suatıp rəha nətəu-pənən Lou məmә ilat kotətuatıp e nıganəmtı Uhgın. Məto ilat kəsotətuatıpən. ³² ?O naka? Məto-inu ilat kəmotalkut pık məmә okotətuatıp e nıganəmtı Uhgın o nolən wır min rəhalat, məto kəsotətəu-pən suatıp rəha nahatətəən. İlat koatoh pıkən “Kəpiel Rəha Noh Pıkənən.” ³³ Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgın itəm tatən məmә, “!Otəplan-tu! Emələhəu kəpiel kit əpəh Saeon† məmә netəmim okotoh pıkən, in kəpiel itəm otöl ilat kotəme.

Məto etəmim itəm tətahatətə e Suah əh, oköl in otəsaulısən nian tatətul e nıganəmtı Uhgın.”

10

¹ Pıak min ne wınık min. İakölkeike pık məmә Uhgın otosmegəh netəm Isrel, kən nian rafın iatəfak ron. ² İo iatən-iarəp kəm itəmat məmә ilat kotalkut pık o nolən natimnat itəm otöl nıki Uhgın tagien. Məto nolən rəhalat təsısi-pənən e nıtunən itəm tətuatıp. ³ Oköl ilat kəsotətəu-pənən suatıp rəha Uhgın məmә ilat okotuwa kətuatıp e nıganəmtın, məto-inu ilat kotəruru suatıp rəhan, kən

9:20: Aes 29:16; 45:9   **9:21:** Jer 18:6   **9:25:** Hos 2:23   **9:26:** Hos 1:10   **9:28:** Aes 10:22,23

9:29: Aes 1:9   **9:32:** Aes 8:14   † **9:33:** ‘Saeon’ in nərgın kit min rəha Jerusalem.   **9:33:** Aes 8:14; 28:16

motalkut māmā okotātəu-pən rəhalat atip suatip, suatip rəha nətəu-pənən Lou. ⁴ Kristo təmol namnun e suatip rəha nətəu-pənən Lou māmā etəmim in tətuatip e niganəmti Uhgīn. In təmol namnun e suatip əh māmā netəmim rafin itəm koatahatətə lan, ilat rafin okotətuatip e niganəmti Uhgīn.

Nəmegəhən itəm Uhgīn tatos-ipa, in rəha netəmim rafin

⁵ Moses təməte nəghatən kit e suatip rəha nətəu-pənən Lou māmā suah kit tuwa mətuatip e niganəmti Uhgīn. In təmən māmā, “Etəmim itəm tatol natimnat rafin agin-əh itəm Lou tatən, in otos nəmegəhən lilin.” ⁶ Məto suatip rəha nahatətəən māmā suah kit tuwa mətuatip e niganəmti Uhgīn in təpiə əm, tahmen e Naoa Rəha Uhgīn itəm tatən māmā, “Əsənən māmā nakəkəike muwīn əpəh e nego e neai,” māmā onakegəs-in Kristo mīləs meiuaiu muwa māmā otasitu lam. ⁷ Kən tatən mīn māmā, “Əsənən māmā nakəkəike muwīn əpəh ləhau e ikin rəha netəm kəmotimīs ikin,” māmā nakiləs-iarəp Kristo mol təmegəh mīn e nīmīsən. ⁸ ?Məto, tatən mīn naka? Tatən māmā, “Nəghatən Rəha Uhgīn in iuəhkir əm ron ik. In əpəh e nohlīm ne nīkim.” Nəghatən u in nəghatən rəha nahatətəən itəm ioatən-iarəp. ⁹ Tol nəhlan məto-inu, okəmā nakən-iarəp e nohlīm māmā Iesu in Iərəməərə, kən okəmā nakahatətə e nīkim māmā Uhgīn təmosmegəh in e nīmīsən, kən Uhgīn otosmegəh ik. ¹⁰ Kən inu nīpahrienən nəhlan məto-inu Uhgīn tatol etəmim kit tətətuatip e niganəmtin nian suah əh tətəhatətə lan pahrien e nīkin. Kən Uhgīn tatosmegəh etəmim kit nian in tatən-iarəp e nohlīm māmā Iesu in Iərəməərə rəhan. ¹¹ Tahmen e Naoa Rəha Uhgīn itəm tatən māmā, “Netəmim rafin itəm koatahatətə e suah əh, okol ilat okəsotaulisən nian okoatətul e niganəmti Uhgīn.” ¹² Nəghatən əh in rəha netəmim rafin, nat əpnəpīn okəmā ik noanol rəha Isrel, o Iaihlua kit, məto-inu Iərəməərə kitiəh əm u tatərəməərə mətawte-in rəhan nəwīrən kəm netəmim rafin itəm koatətapəh ron. ¹³ Tahmen e Naoa Rəha Uhgīn itəm tatən māmā, “Netəmim rafin itəm koataun-in nərgi Iərəməərə māmā otosmegəh ilat, in otosmegəh ilat.”

¹⁴ ?Məto netəmim okotahro motaun-in Iərəməərə o nosmegəhən ilat, okəmā kəsotahatətəən lan? ?Kən okotahro motahatətə lan okəmā kəsotətəən namnusən lan kit? ?Kən okotahro motəto namnusən okəmā suah kit təsən-iarəpən kəm ilat? ¹⁵ ?Kən netəmim okotahro kən-iarəp namnusən təwīr okəmā Uhgīn təsahl-ipənən ilat? Tahmen e Naoa Rəha Uhgīn itəm tatən māmā, “!In nat wīr agin nian suah kit tatuwa o nən-iarəpən namnusən təwīr!”

¹⁶ Məto sənəmā netəm Isrel rafin itəm kəmotos e nīkīlat namnusən təwīr. Tahmen e nəghatən itəm Aesea təməte māmā, “Iərəməərə, netəmim təkəku əm kəmotən nīpahrienən e nəghatən rəhatimat.” ¹⁷ Kən tol nəhlan, nahatətəən tətisi-pən e nat itəm nakatətə, kən nat itəm nakatətə tətisi-pən e namnusən itəm katən e Kristo.

¹⁸ ?Məto ekətapəh māmā, ilat kəmotətə o kəp? Əwəh, kəmotətə. Naoa Rəha Uhgīn tatən māmā,

“Nəghatən təmuwīn e ikin mīn rafin e nətueintən, təmuwīn ikin mīn rafin agin.”

¹⁹ ?Kən ekətapəh əm o nat kit mīn māmā, netəm Isrel kəmotītun, o kəp? Əwəh, kəmotītun. Moses təmaupən mən māmā,

“Ekol itəmat nakotetət netəmim e kantri əpnəpīn əm itəm ekol təwīr kəm ilat,

kən ekol neməha tol itəmat məto-inu ekol təwîr kəm kantri mîn itəm kotalmäl.”*

²⁰ Kən uarisig Aesea təsəginən o nənən məmә,
“Netəmim itəm kəsotegəs-inən io, kəmotəplan io;
Netəmim itəm kəsotətapəh-inən io, emol-arəp atip io kəm ilat.”

²¹ Məto Aesea təmən nəghatən rəha Uhgîn e netəm Isrel məmә,
“E nian rafin, nian rafin, eməg-əfəmäh-in nelmək məmә ekasitu etəmat,
itəmat itəm nakoatəht nəwiak moatəuhlin məntaatəmat ron io.”

11

Uhgîn tətəsakitun əh netəm Isrel

¹ Pəs ekətapəh o nəghatən kit e netəm Isrel. ?In pahrien məmә Uhgîn təməuhlin mentan o rəhan netəmim o kəp? !Kəp! Otəplan-tu io. In təməsəuhlinən məntaan kəm io u etəm Isrel, noanol rəha Epraham, nita rəha Benjamin. ² Aupən aupən agin, Uhgîn təmitəpun noanol rəha Isrel məmә in otolkeike ilat, kən ilat okotuwa rəhan mîn netəmim. Kən in təməsəuhlinən məntaan olat. Nəkotitun o kəp məmә naka Naoa Rəha Uhgîn tatən e Elaija. In təmatətapəh əskasik o Uhgîn matən-iarəp nəratən itəm Isrel təmol. ³ In təmə, “Tərəməərə, kəmotəhamnu rəham ien mîn motəhalkin-ohalkin rəham olta mîn. Kən io pisin əm ekətətig, kən moatəlkut mîn məmә okotəhamnu io.”

⁴ ?Məto Uhgîn təmən-ipən naka kəm in? In təmən məmә, “Tatəskəlim netəmim sepen-taosan məmә rəhak mîn, itəm kəsotəfakən əh kəm uhgîn eiueiuə u Paal” ⁵ Kən tahmen əm əh-roiu, netəm Isrel noan məsin əh-ikin itəm Uhgîn təmitəpun ilat e rəhan nəwîrən. ⁶ Kən okəmә Uhgîn tətəsmegəh ilat e nəwîrən rəhan, kən təməsolən e natimnat təwîr mîn itəm ilat koatol. Məto okəmә təposmegəh ilat məto-inu ilat koatol natimnat wîr mîn, kən nəwîrən itəm Uhgîn tətawte-in kəm ilat, in tol pisin, kən sənəmә nat kit itəm in tətawte-in kəm ilat, in nətouən əm o rəhalat wək.

⁷ ?Kən tahro? Netəmim tepət rəha Isrel kəmotegəs-in pik suatip rəha nuwamən mətuatip e nigənəmti Uhgîn, məto kəməsotosən. Məto ilat itəm Uhgîn təmitəpun, kəmotos. Məto ilat rafin əh itəm kəməsotosən, Uhgîn təmol ilat məmә kotapəs nətoən rəhan nəghatən. ⁸ Tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgîn tatən məmә,
“Kən mətoarus-pa u-roiu, Uhgîn təmol məmә nətəligən rəhalat tətəpil əlu-əlu, kən mol məmә nigənəmtilat təpis, kən mol məmә matəlgilat talu.”

⁹ Kən Kig Tefit təmən məmә,
“Pəs rəhalat nagwənən tepət otuwa mahmen e noanikulu kit, itəm otəhasin ilat, mol ilat kotən məmә natimnat rafin təwîr əm.
Pəs rəhalat natimnat wîr okotuwa kəpiel kit rəha noh pikənən ne nalpinən kəm ilat.

¹⁰ Pəs nigənəmtilat tapinəp məmә kosotəplanən nat,
Pəs noankawilat təfaiu kitiəh o nəratən rəhalat namnun tikə.”

Suatip rəha Uhgîn o nosmegəhən Iaihlua mîn

¹¹ ?Kən ekətapəh mîn məmә, netəm Isrel kəmotəh pikən motiet motorin məmә okol kəsotətul mînən? !Kəp! O rəhalat nəmkakiəhən, Uhgîn təmol suatip o nosmegəhən Iaihlua mîn məmә otol netəm Isrel kotetə netəm mîn

10:19: Dut 32:21 * **10:19:** Nipahrienən, netəm Isrel kəmotitun nəghatən rəha Uhgîn, məto ilat kəməsotolkeikən məmә okotətəlig-in. Kən tol nəhlan, Uhgîn təmos-ipən nəghatən kitiəh əm kəm Iaihlua mîn məmә in otol netəm Isrel kotetə ilat ron. **10:20:** Aes 65:1 **10:21:** Aes 65:2 **11:1:** 1 Saml 12:22; Sam 94:14; Fil 3:5 **11:3:** 1 King 19:10 **11:4:** 1 King 19:18 **11:6:** Kal 3:18 **11:8:** Dut 29:4; Aes 29:10 **11:10:** Sam 69:22,23

əh, kən motolkeike rəhan nəwiran. ¹² !Tol nəhlan, okəmә Iaihlua min kəmotos nəwiran rəha Uhgın məto-inu netəm Isrel kəmotapəs nosmegəhən rəha Uhgın, kən netəm Isrel rafin itəm Uhgın təmitəpun rəkis, nian ilat okotahatətə e Kristo, nəwiran rəha Uhgın otuwa mepət!

¹³ Roiu iatəghat kəm itəmat Iaihlua min. Məto-inu io aposol rəhatəmat Iaihlua min, io iatənwiwi rəhak wək ¹⁴ məmә, io ekol mətə natimak min netəm Isrel kotetəhak ron, kən e nolən əh Uhgın otosmegəh neen. ¹⁵ Nian Uhgın təməuhlin məntaan o netəm Isrel, kən in təməmik Iaihlua min kəmotuwa iohlin min. Məto nian in otəmik netəm Isrel kotuwa min ron, inu in nat asol kit, tahmen e netəm kəmotimis kəmotəmegəh min. ¹⁶ Okəmә netəmin kotələhəu kalin nəwitai pıret rəha nagwənən wi məmә rəha Uhgın, kən pıret apıapıə, in min rəha Uhgın.* Kən e nəghatən rəha nig, okəmә nəukətın rəha Uhgın, kən nelmin min, ilat min rəha Uhgın. Nəghatən u, nıpətın təmə okəmә Epraham ne mipin min aupən, ilat rəha Uhgın, kən noanol min rəhalat, ilat min rəha Uhgın.

¹⁷ Məto nelmi nig min neen rəha nasum-inən, Uhgın təmatgəhl rəkis, inu tahmen e netəmin neen rəha Isrel. Kən itəmat Iaihlua min, nəkotahmen e nelmi nig u olif əpnapın min e nıkinat. Uhgın təmilpın itəmat e nəukəti nig məmә nakoatos nəmelat, kən roiu nakoatos nəwiran itəm Uhgın təmən-iəkis kəm Epraham ne nətin min u in nəukəti nig.† ¹⁸ Məto itəmat Iaihlua min, nəsotəghat ausitən məmә Uhgın təmilpın itəmat e nig itəm təmatgəhl rəkis ikın, u tahmen e netəm Isrel neen. Sotaluinən məmә nəukəti nig tətəgwən itəmat, məto sənəmә itəmat nelmi nig nakotəgwən nəukəti nig. ¹⁹ Kəm-naka suah kit otən məmә, “Uhgın təmatgəhl rəkis nelmi nig min neen məmә otılpin io ekos nəmelat.” ²⁰ In nıpahrienən, məto tətəgwəhl rəkis ilat məto-inu kəsotahatətəən e Uhgın. Kən itəmat nakoatəper-ipən e nəukəti nig e nahatətəən əm rəhatəmat. Tol nəhlan, əsotausitən ron, məto itəmat nəkotəkəike motəgin, ²¹ məto-inu Uhgın təmatgəhl rəkis nelmi nig ətuatıp neen nəhlan, kən okəmә nəkəsotəkəikeən o nosən nahatətəən əskasik lan, kən in otəgwəhl rəkis itəmat.

²² Otətəlig-in nolən kərən mil rəha Uhgın kəm netəmin: in tatol təwir kəm neen, kən matələhəu nəghatən əskasik kəm neen min. In təmələhəu nəghatən əskasik o netəmin itəm kəmotəht nəwian, məto in tatol təwir kəm itəmat, okəmә nəkotəkəike motahatətə lan o rəhan nəwiran. Məto okəmә nakotapəs nahatətəən lan, kən in otəgwəhl rəkis min itəmat. ²³ Kən okəmә netəm Isrel kotitəlig-pa min kahatətə e Uhgın, kən in otılpin min ilat e nəukətın, məto-inu tatos nəsanənən o nolən nəhlan. ²⁴ Kən nıpətı nəghatən u məmә, itəmat Iaihlua min, itəmat nəkotahmen e nelmi nig u olif əpnapın əpəh e nıkinat itəm Uhgın təməte rəkis, kən milpın-pən e nig u olif e nasumən rəhan. Nolən əh sənəmә nolən ətuatıp kit rəha nig, o nıləsən nelmi nig pısın kit milpın-pən e nig pısın kit. Məto noanol min rəha Isrel, kotahmen e nelmi nig u olif əpəh e nasumən. Kən roiu timətig məmә Uhgın otılpin min ilat e nəukətılət ətuatıp.

Uhgın tətəsakitun netəmin rafin

²⁵ Piak min ne winik min. İakolkeike məmә nəkotitun nat anion u məmә, itəmat nəsotıləs-ipər pikən itəmat. Uhgın təmol məmә netəmin neen rəha

---

11:11: Wək 13:46 * **11:16:** Nəghatən u rəha pıret təmisi-pən e Oltesteman. In tatəghat-in nian koatos nagwənən wi e nasumən. Netəmin koatol pıret lan, kən motaupən katos-ipən nəwitai pıret məsın kəm Uhgın. Kən in tatəgətun məmә pıret tapiapıə, in min rəha Uhgın, kən ilat kotitun nunən. Nam 15:19,20 † **11:17:** Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmә, “Kən roiu, nakoatos nahui nig wir rəha nəukəti nig u olif.” **11:17:** Efes 2:11-19 **11:22:** Jon 15:2,4

Isrel kəmotapəs nətoən rəhan nəghatən. Məto nolən əh otətətig əh mətoarus-pa Iaihlua min rafin itəm Uhgın təmitəpun, ilat okotahatətə lan. ²⁶ Kən e nolən əh, Uhgın otosmegəh rafin netəm rəha Isrel. Tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,

“Etəm otosmegəh netəmim otisi-pən e noanol rəha Isrel;†
in otos-irəkis nolən rat rəha noanol rəha Isrel.

²⁷ Kən inu nəniəkisən rəha nasituən rəhak kəm ilat məmə ekafəl rəkis təfagə rat rəhalat.”

²⁸ Noanol min rəha Isrel kəmotapəs namnusən təwir rəha Iesu Kristo, kən tol nəhlan, ilat kəmotuwa tikimər min rəha Uhgın. Məto nat u in o nəwirən rəhatəmat məto-inu roiu, Uhgın təmos-ipinə rəhan nəwirən kəm itəmat Iaihlua min. Məto Uhgın tatolkeike əh netəm Isrel məto-inu in təmitəpun ilat, kən ilat nita rəha Epraham, Aisak, ne Jekop. ²⁹ Tol nəhlan məto-inu, nian Uhgın təmitəpun rəkis netəmim kən mol təwir kəm ilat, okol in təsəuhlin minən rəhan nətəligən. ³⁰ Itəmat u Iaihlua min itəm aupən nəmoatəht nəwia Uhgın. Məto roiu, Uhgın təmasəkitun itəmat məto-inu netəm Isrel kəmotəht nəwian. ³¹ Kən e nolən ahmen-ahmen əm, netəm Isrel koatəht nəwia Uhgın roiu, məmə Uhgın titun nasəkitun minən ilat. Tol nəhlan məto-inu roiu ilat koatəplan məmə Uhgın təmasəkitun itəmat, kən məta ilat okotolkeike məmə Uhgın otol mihin min elat. ³² Netəmim rafin koatəht nəwia Uhgın, kən in tatol məmə rəhalat nolən rat tətəskəlīm ilat rafin agin, ko ilat atip kəsotikisən ilat. In təmol nəhlan məmə in titun nasəkitunən ilat rafin.

Nolən rəha Uhgın in təwir agin

³³ !Otəplan-tu! !Nəwirən rəha Uhgın kəm netəmim, ne nenatigən rəhan, ne nitunən rəhan, ilat rafin kotepət agin-əh! Kitat kotəruru nitunən nolən rəha nətəligən rəhan, ne rəhan suatip min. Inu tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgın itəm tatən məmə,

³⁴ “Suah kit tikə itəm titun natimnat itəm tətətig e nətəligən rəha Uhgın.

Kən suah kit tikə itəm in titun nos-ipənən nəghatən kit məmə otasitu e Uhgın.”

³⁵ “Suah kit tikə itəm titun nos-ipən atipən rəhan kit nat kit kəm Uhgın məto-inu, natimnat rafin agin rəha Uhgın rəkis.”

³⁶ Tol nəhlan məto-inu Uhgın təmol natimnat rafin, kən natimnat rafin koatətig məto-inu nəsanənən rəhan tətəskəlīm ilat, kən natimnat rafin in təmol məmə rəhan. !Pəs kitat kotos-ipən nənwiwiən kəm in tatuwin matuwin nannun tikə! Əwəh.

12

Sakrifais itəm nəmegəhən tətətig lan

¹ Piak min ne winik min. Məto-inu Uhgın təmasəkitun kitat, ekətapəh əskasik otəmat məmə nakotos-ipən nipətəmat rafin kəm Uhgın tahmen e sakrifais kit itəm tətəmegəh, kən nəmotələhəu kalin məmə rəhan, kən nikin tətəgien lan. Inu suatip ətuatip itəm onəkotəfak kəm Uhgın lan. ² Sotosən nolən rəha netəmim e nətueintən, məto otegəhan-in pəs Uhgın otəuhlin rəhatəmat nətəligən tuwa muwiwi məmə nolən rəhatəmat okotuwa motəwir. Kən tol nəhlan, itəmat onəkotitun nakilən, kən nitunən, kən nitəpunən nolən wir min itəm Uhgın tolkeike, inu nolən min itəm kotəwir, ne nolən min itəm kotol nikin tagien, ne nolən min itəm kotətuatip.

† **11:26:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, ‘otisi-pən Saeon.’ Saeon in nərgin kit min rəha Jerusalem, kən in tatəpsen-pən noanol rəha Isrel. **11:27:** Aes 59:20, 21; Aes 27:9; Jer 31:33,34 **11:34:** Aes 40:13 **11:35:** Job 41:11 **11:36:** 1 Kor 8:6; 11:12; Kol 1:16 **12:1:** Rom 6:11,13; 1 Pita 2:5

³ Kæn e næwîræn itəm Uhgîn tæmawte-in kəm io, iatæn-ipînæ kəm itəmat rafin mæmə sotiləs-ipær atipæn nətəligən rəhatəmat. Məto e nətəligən ətuatip, otəplan nesanənən mîn itəm Uhgîn tæmos-ipînæ kəm itəmat e nahatətəən rəhatəmat e Kristo. Kæn nian nəkotəplan nesanənən mîn əh, otəplan rəhatəmat nolən mîn, kæn motakil motəplan mæmə rəhatəmat nolən mîn kotəwîr motahmen katətəu-pæn rəhatəmat nahatətəən, o kəp. ⁴ Suah kit nîpətîn kitîəh əm, məto tatos nolîn-olin tepət, kæn nolîn-olin nîpətîn mîn əh, rəhalat əh-ikîn wək pîsîn pîsîn mîn itəm koatol. ⁵ Kæn tahmen-pæn əm e netəm koatahatətə e Kristo. Kitat tepət, məto kotuwa nîpətîn kitîəh əm lan, kæn motagîle atip əm e kitat mîn. ⁶ Kæn Uhgîn tæmos-ipa nesanənən o nolən wək pîsîn pîsîn mîn tətəu-pæn næwîræn rəhan itəm tæmawte-in kəm kitat. Uhgîn tatos-ipæn kəm suah kit nesanənən o næn-iarəpæn nəghatən rəhan itəm in tatos-ipæn ətuatip kəm in. Kæn pəs suah u otən-iarəp nəghatən mîn əh tətəu-pæn nahatətəən rəhan. ⁷ Okəmæ suah kit tatos nesanənən o nasituən, pəs in tasitu; okəmæ in tatos nesanənən o nəgətunən, pəs in tægətun; ⁸ okəmæ in tatos nesanənən o nîləs-ipærən nətəligən, pəs in tîləs-ipær; okəmæ in tatos nesanənən o nos-ipənən mæni, pəs in tos-ipæn tepət; okəmæ in tatos nesanənən o nitən niməfak, pəs in tol e nîkin rafin; okəmæ in tatos nesanənən o nasəkîtuən, pəs in tol e nîkin agien.

Suatip reha nolkeikeən netəmim

⁹ Nolən rəha nolkeikeən rəhatəmat o netəmim, təkəike muwa nolkeikeən pahrien. Otetəhau nolən rat mîn, kæn motaskəlîm əskasik nolən wîr mîn. ¹⁰ Otolkeike itəmat mîn tahmen mæmə itəmat piatəmat ne wînitəmat mîn. Itəmat kitîəh kitîəh nakotalkut pik mæmə onəkotîsiai-in itəmat mîn. ¹¹ Otəkəike nian rafin o nolən wək rəha Uhgîn e nîkitəmat rafin məsotəpouən, tahmen e nîgəm tatuəp. ¹² Otagien məto-inu nəmotələhəu-pæn əskasik rəhatəmat nətəligən e Uhgîn. Kæn nian nərətən tatuwa, otol rəhatəmat nətəligən təfəməh. Kæn motəghat kəm Uhgîn e nəfakən nian rafin. ¹³ Otawte-in kəm netəmim rəha Uhgîn nat naka itəm rəhalat tikə. Otəkəike motol təwîr kəm iapîspîs mîn itəm koatuwa imatəmat ikîn.

¹⁴ Otətapəh o Uhgîn mæmə otol næwîræn kəm netəm koatol nərətən kəm itəmat. Sotaun-inən nərətən tuwa olat, məto otətapəh o Uhgîn mæmə otol næwîræn kəm ilat. ¹⁵ Otagien itəmat netəm koatagien. Kæn otasək itəmat netəm koatasək. ¹⁶ Otol rəhatəmat nətəligən tahmen-ahmen əm etəmat rafin, nîkitəmat təsəhtən mæmə itəmat neen îlis, məto nîkitəmat otagien əm nakotan kələh əm itəmat netəm u ləhau. Nîkitəmat təsəhtən mæmə nakotenatig wîr.

¹⁷ Okəmæ suah kit tatol tərət kəm itəmat, əsotalpînən rəhan nolən. Onəkotəkəike motalkut mæmə nəkotol nolən itəm netəmim rafin okotəplan mæmə tətəuatip. ¹⁸ Otol natîmnat rafin itəm nəkotîtuən nolən mæmə itəmat nəkotatig e nəməlinuən itəmat netəmim rafin. ¹⁹ Piak mîn ne wînik mîn. Sotalpînən nîtai təfagə rəha suah kit, məto otapəs əm mæmə Uhgîn otəpanələhəu nalpînən ne neməha kəm in, məto-inu e Naoa Rəha Uhgîn, Iərəməərə tatən mæmə, “In rəhak pîsîn əm wək o nalpînən nîtai təfagə. Io ekol nəhlan.” ²⁰ Məto itəmat nəkotol əm mæmə Naoa Rəha Uhgîn tatən mihin mæmə,
 “Okəmæ rəham tikîmir nəumis tatus,
 os-ipən nagwənən kəm in;
 okəmæ in tatoaəa,
 os-ipən nat kit kəm in tənîm.
 Nian natol natîmnat mîn u,

12:3: Efes 4:7; Fil 2:3   **12:5:** 1 Kor 12:12,27   **12:8:** 1 Kor 12:4-11; 1 Pita 4:10-11   **12:10:** 1 Pita 1:22   **12:12:** 1 Tes 5:16-18   **12:13:** Hip 13:2   **12:14:** Mat 5:44; 1 Kor 4:12   **12:16:** Prov 3:7   **12:17:** 1 Tes 5:15   **12:19:** Dut 32:35; Mat 5:39

in otaulis pik lan.”

²¹ Sotegəhan-inən məmə nolən tərət otətoarus itəmat mīləs-iəhau itəmat, məto otol məmə rəhatəmat nolən təwir otīləs-iəhau nolən tərət.

13

Nərəmərəən rəha kapman

¹ Pəs kitat rafin okotəkəike katig ahgin kapman, məto-inu nepətən o nərəmərəən rafin tatisi-pən e Uhgīn, kən kapman rafin itəm kotatig, Uhgīn pīsīn əm tatīləs-ipər. ² Kən tol nəhlan, okəmə suah kit tatəht nəwia kapman, in tatəht nəwia nat itəm Uhgīn təmələhəu, kən netəmim itəm koatol nəhlan, koatiuw-pa nalpīnən olat. ³ Tol nəhlan məto-inu kapman itəm Uhgīn təmələhəu təsolan netəmim itəm koatol nolən wīr kotəgīn, məto tatol əm o netəm koatol nolən rat. Okəmə nəsolteikeən məmə nəkotəgīn netəm-iasol mīn rəha kapman, nəkotəkəike motol nolən wīr mīn, kən ilat okotīləs-ipər itəmat ron. ⁴ Sotaluinən məmə ilat iolwək mīn rəha Uhgīn itəm wək rəhalat məmə ilat okotol təwir kəm itəmat. Məto okəmə nəkotol tərət, nəkotəkəike motəgīn, məto-inu ilat koatos nəsanənən o nolən nalpīnən. İlat iolwək mīn rəha Uhgīn itəm otol neməha ne nalpīnən rəha Uhgīn kəm netəm koatol tərət. ⁵ Tol nəhlan, kitat rafin okotəkəike motatig ahgin kapman o nat kəiu. Kit u məmə kitat okəsotosən nalpīnən, kən kit mīn u, məto-inu kotitun məmə in nolən ətuatip.

⁶ Kən o nat kitīəh əm, otətou-pən takis kəm kapman, məto-inu netəm-iasol rəha kapman, ilat nolwək rəha Uhgīn, kən inu wək rəhalat. ⁷ Otos-ipən kəm netəmim rafin, natimnat itəm tətuatip məmə onəkotos-ipən. Okəmə in takis pīsīn pīsīn mīn, nəkotəkəike kətou ilat. Okəmə in nisīaiən, otīsīai-in ilat. Okəmə etəm tatos nərəmərəən, kən otatig ahgin.

Nolkeikeən

⁸ Nəkotəkəike motətou rəhatəmat kaon mīn. Məto kaon kitīəh əm tatəkəike mətatig otəmat, inun kaon rəha nolkeikeən itəmat mīn, kən nəkotəkəike motətou nian rafin, namnun tikə, məto-inu etəm tolkeike in kit, in tatol natimnat rafin itəm Lou tatən. ⁹ Lou tatən məmə, “Sotakləh-inən pətan,” “Sohamnuən etəmim,” “Sakləhən,” “Nikim təsuwīnən e natimnat rəha suah kit,” kən lou neen mīn əh-ikīn. Məto nəghatən kitīəh əm in nəukətīlat rafin, in tatən məmə, “Olkeike ik kit tahmen əm məmə natolkeike atip ik.” ¹⁰ Okəmə suah kit tolkeike in kit, okol təsolan nəratən kəm in. Kən tol nəhlan, etəmim itəm tatolkeike netəmim, in tatol nīpətī Lou rafin koatuwa motol nīpahriənən.

Nolən ətuatip o nian rəha namnun nian

¹¹ Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu itəmat nəkotitun wīr nian koatatig lan u-roiu. Nian tīnatuwa məmə nəkotəkəike motaiir məsotapīlən, məto-inu nosmegəhən rəhatat tīnatuwa iuəhkīr, maprəkis-in nian kitat kīnotahatətə. ¹² Napinəpən otəsuwəhən tikə, kən nəhag-əhagən otəsuwəhən tuwa. Kən tol nəhlan, pəs kotapəs nolən rəha napinəpən, kən motaskəlīm nolən wīr mīn rəha nəhag-əhagən tahmen-pən e mopael kit itəm tətaskəlīm wīr rəhan naip rəha nəluaginən. ¹³ Pəs kitat kotol nolən wīr mīn, tahmen e netəmim itəm kotaliwək e nəhag-əhagən kən netəmim koatəplan. Okəsotolən lafet rat mīn, məsotapīsən, məsotit əpnəpīn itəmat mīn, kən məsotolən nolən alməl mīn, məsotərgəhəuən, məsotetetən kitat mīn. ¹⁴ Məto otegəhan-in məmə İərəmərə

12:20: Prov 25:21-22; Mat 5:44   **13:1:** Prov 8:15; Taet 3:1   **13:3:** 1 Pita 2:13-14   **13:7:** Mat 22:21   **13:8:** Mat 22:39-40; Jem 2:8   **13:9:** Eks 20:13-15,17; Dut 5:17-19,21   **13:10:** 1 Kor 13:4-7
13:11: Efes 5:14; 1 Tes 5:6-7   **13:12:** 1 Jon 2:8   **13:13:** Luk 21:34; Efes 5:18

Iesu Kristo otəramərə e nəmegəhən rəhatəmat, kən otapəs nətəlig-inən suatip min o nolən təfagə rat min itəm nətəligən rat rəhatəmat tolkeike.

14

Nəghatən rəha netəm min u itəm rəhalat nahatətəən təsəskasikən

¹ Nikitəmat tətəgien əm məmə nakotos iəfak min neen kotuwa motəplan itəmat, nat əpnapin rəhalat nahatətəən təsəskasikən, kən motəruru okəmə niki Uhgın təsəgienən o kəp, o nolən min neen itəm netəmim neen koatən-iəhau. Nakotos ilat kotuwa, məto esolkeikeən məmə nakotərgəhəu o nətəligən min rəhalat. ² Etəmim kit, e rəhan nahatətəən, təwir əm məmə in otun nagwənən rafin. Məto etəmim kit min, rəhan nahatətəən təsəskasikən, kən nikin təht məmə in titun nunən nagwənən e nasumən əm, mapəs nunən mit. ³ Etəmim u itəm titun nunən natimnat rafin, təsəwirən məmə in otəplan rat etəmim itəm təsunən natimnat rafin. Kən etəmim itəm təsunən natimnat rafin, təsəwirən məmə in otən kəm etəmim itəm tatun natimnat rafin məmə, in tatol nolən rat, məto-inu Uhgın nikin tagien əm ron. ⁴ Təsəwirən məmə ik natən məmə iolwək rəha suah kit min təmol nolən tərət. Rəhan atip əm iəramərə otən məmə təmol təwir o tərət.* Kən in otol təwir məto-inu Iəramərə titun nos-ipənən nəsanənən kəm in o nolən nat wir min.

⁵ Suah kit in tən məmə nian kitiəh əm in rəha Uhgın taprəkis-in nian rafin, məto suah kit min tən məmə nian rafin kotahmen-ahmen əm. Məto etəmim otəkəike mətul əskasik o rəhan nətəligən e nat u. ⁶ Etəmim kit itəm tatən məmə nian kitiəh əm in rəha Uhgın, in tatol o niləs-ipərən Iəramərə. Kən etəm tatun mit, tatun o niləs-ipərən Iəramərə, məto-inu tatən kəm Uhgın məmə nikin tagien o nigın nagwənən. Kən etəm tapəs əm nunən mit, in min tapəs nunən o niləs-ipərən Iəramərə, kən in min tatən kəm Uhgın məmə nikin tagien o nigın nagwənən. ⁷ Suah kit təsəramərə-atipən e nəmegəhən rəhan, nat əpnapin in tatəmegəh, o in təmimis. ⁸ Okəmə kitat koatəmegəh, koatəmegəh o niləs-ipərən Iəramərə, kən okəmə kotimīs, kəmotimīs o niləs-ipərən Iəramərə. Kən tol nəhlan, okəmə koatəmegəh o kəmotimīs, kitat rəha Iəramərə. ⁹ Kristo təmimis matig məmegəh min, məmə in Iəramərə rəha netəm koatəmegəh ne netəm kəmotimīs rəkis.

¹⁰ Kən təsəwirən məmə nakən nikali iəfak kit min məmə təmol nolən tərət e natimnat min əh. Kən təsəwirən məmə nakehm-əhau piam, məto-inu kitat rafin okotətul aupən e nigənəmti Uhgın məmə in otakil kitat. ¹¹ Tahmen e Iəramərə tatən e Naoa Rəha Uhgın məmə,

“Inu nīpahrienən, tahmen məmə in nīpahrienən məmə iatəmegəh, netəmim rafin okotisin nulilat kəm io, kən netəmim rafin okotən-iarəp e nohlilat məmə io, io Uhgın.”

¹² Kən tol nəhlan, kitat rafin kitiəh kitiəh okotətul e nigənəmti Uhgın o nən-iarəpən natimnat itəm kəmotol.

¹³ Tol nəhlan, pəs kotapəs nolən rəha nənən nikali suah kit məmə rəhan nolən in təfagə rat kit. Məto pəs kotən məmə okəsotolən nat kit itəm otol piətat kit təme e rəhan nəmegəhən. ¹⁴ Io emuwa kitiəh itimlau Iəramərə Iesu, kən o nat u, io ekıtun wir məmə nagwənən rafin kotəwir o nunən, kəsotolən suah kit tamkimik e nigənəmti Uhgın. Məto okəmə suah kit nikin təht məmə nat kit tamkimik e nigənəmti Uhgın, nat əh tamkimik atip əm ron. ¹⁵ Okəmə

13:14: Efes 5:11   **14:1:** Rom 15:7   **14:2:** Jen 9:3-4   **14:3:** Kol 2:16   * **14:4:** Ves 4 u, in eksampol kit. “Iolwək” tatəpsen-pən kitat iəfak min, kən “iəramərə” tatəpsen-pən Uhgın. Nipəti nəghatən məmə Uhgın otakil kitat, məto təsəwirən məmə kitat okotakil kitat min.   **14:4:** Mat 7:1; Jem 4:11-12   **14:5:** Kal 4:10-11   **14:8:** Kal 2:20   **14:10:** 2 Kor 5:10   **14:11:** Aes 45:23; Fil 2:10-11
14:14: Wək 10:15; Taet 1:15

piam kit tatəto tərat pik o nat kit itəm nəmun, kən nəsaliwəkən e suatip rəha nolkeikeən. Əsolən məmə nat nakatun tatərkən piām kit itəm Kristo təmimis ron. ¹⁶ Əsegəhan-inən məmə nat kit itəm ik nakən məmə in təwir, okəghat-in məmə in nat tərat. ¹⁷ Tol nəhlan məto-inu nərəmərəən rəha Uhgın sənəmə nat rəha nagwənən ne nənimən, məto in nat kit rəha nətuatipən e niganəmti Uhgın, ne nəməlinuən, ne nagienən e Narmın Rəhan, ¹⁸ məto-inu suah kit itəm tatol wək kəm Kristo e nolən əh, in tatol niki Uhgın tətəgien, kən netəmim koatehm in məmə in etəm təwir, kən nikilat tagien əm ron.

¹⁹ Kən tol nəhlan, pəs kitat kotalkut pik o nolən nat itəm tatuwin o nəməlinuən, kən tatiləs-ipər nətəligən rəhatat rafin. ²⁰ Əsərkənən wək rəha Uhgın o nagwənən əm. Nagwənən rafin kotəwir, məsotamkimikən e niganəmti Uhgın. Məto suah kit tatol təfagə rat nian in tatun nat kit itəm tol pian tatəmlan e rəhan nəmegəhən. ²¹ Kən tol nəhlan, təwir məmə nəsotunən mit, o nənimən wain, o nolən nat kit mın itəm otol piatəmat otəme e nəmegəhən rəhan.

²² Kən okəmə itəmat nakotos nətəligən kit o natimnat mın u, otaskəlim anion əm itəmat Uhgın. Suah kit tətətig e nəwirən pahrien nian in tatol əm natimnat itəm in titun məmə tətuatip məmə in otol. ²³ Məto etəmim itəm rəhan nətəligən tatol kəiu o nat itəm tatun, məmə in tətuatip o nunən o kəp, təwir məmə in təsunən. Məto okəmə in tatun, Uhgın otən nolən rəhan in təfagə rat, məto-inu in tatun, məto nikin təsəhtən məmə in nat ətuatip, rəhan nolən təsətulən e nahatətəən. Kən okəmə suah kit tatol nat kit itəm nikin təht məmə in tərat, in tatol təfagə rat.

15

Niləs-ipərən nətəligən rəha iəfak pişin pişin mın

¹ Kitat neen, nahatətəən rəhatat təkəsik, kən kitat kotitun məmə nat əlkələh mın əh, ilat nat əpnəpin əm. Məto okol kitat kəsotəkəikeən o nolən natimnat mın əh məmə nikitat tətəgien lan. Nikitat təkəike məht piətət mın ne winitat mın itəm rəhalat nətəligən kəiu e natimnat mın əh. ² Kitat okotəkəike motol nolən itəm otol niki netəm pişin tagien lan, məmə otasitu elat, mol nahatətəən rəhalat tuwa məskəsik. ³ Pəs kotal nəhlan məto-inu Kristo mın, in təməsolən nolən kit məmə in atip nikin otəgien lan. Məto in təmol natimnat rafin agin itəm Uhgın nikin tolkeike, kən o natimnat mın u, netəmim kəmotən rat in ron. Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Nən ratən mın itəm netəm pişin pişin mın koatol lam, koatuwa ron io.” ⁴ Natimnat mın əh itəm kəməte əupən e Naoa Rəha Uhgın, kəməte mın məmə otəgətun kitat, məmə okotələhəu-pən əskəsik nətəligən rəhatat e Uhgın. Kən kitat kotitun nolən əh məto-inu koatətul əskəsik e nian iəkis mın, kən Naoa Rəha Uhgın tatiləs-ipər nətəligən rəhatat.

⁵ Uhgın pişin əm tətəsitə etat məmə koatətul əskəsik e nian iəkis mın, kən in pişin əm tatiləs-ipər nətəligən rəhatat. Kən roiu, iatətapəh ron məmə in otasitu etəmat e nətəligən rəhatəmat məmə otuwa mol kitəh əm, tahmen əm e nolən rəha Kristo Iesu. ⁶ Kən iakətapəh nəhlan otəmat rafin itəm noatos nətəligən kitəh əm, məmə nəwiətət titun nuwamən mahmen e nəwia suah kitəh əm o niləs-ipərən nərgi Uhgın, itəm in Uhgın ne Tata rəha Iərkəmə rəhatat Iesu Kristo.

⁷ Otos iəfak mın neen e nikin agien məmə okotuwa motəplan itəmat, tahmen əm məmə Kristo təmos itəmat e nikin agien. Otol nəhlan məmə netəmim okotənwiwi Uhgın lan. ⁸ Sotaluinən nat u məmə, Kristo təmuwa iolwək rəha netəm Isrel məmə otəgətun məmə Uhgın tatol rəhan nəghatən,

14:15: 1 Kor 8:11-13

14:19: Rom 12:18; 15:2

14:20: 1 Kor 8:13

15:2: 1 Kor 10:24,33

15:3: Sam 69:9

15:4: 2 Tim 3:16

15:7: Rom 14:1

nəghatən inu məmə nəniəkisən mın rəhan kəm tıpi netəm Isrel aupən, ilat kəmotuwa nıpahrienən. ⁹ Kən təmuwa məmə Iaihlua mın okotənwiwi Uhgın o rəhan nasəkıtunən, tahmen e Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Tol nəhlan, oekıləs-ıper nərgəm e nıki Iaihlua mın, oekan napuən mın mənwiwi nərgəm.”

¹⁰ Kən tatən mın məmə, “Otagien, Iaihlua mın, itəmat rəhan mın netəmim.”

¹¹ Kən tatən mın məmə, “Itəmat Iaihlua mın otənwiwi İərəməərə, kən itəmat rafın noanol mın rəha nətueıntən otənwiwi in.”

¹² Kən Aesea tatən mın məmə, “Noanol rəha Jese aupən otər mın*

kən Uhgın otıləs-ıper in məmə otərəməərə e noanol mın rəha nıtən mın rafın. Kən Iaihlua mın okotələhəu-pən əskasık nətəligən rəhalat lan.”

¹³ Uhgın təmasitu o kitat məmə okotələhəu-pən əskasık rəhatat nətəligən lan. Pəs in otol məmə nıkitəmat otər mərioah e nągienən ne nəməlinuən nian nakoatahatətə lan məmə, e nəsanənən rəha Narmın Rəha Uhgın, on-akoatələhəu-pən əskasık pik təhmin rəhatəmat nətəligən e Uhgın.

Pol in aposol rəha Iaihlua mın

¹⁴ Piak mın ne wınık mın. Ekitun wır məmə nəmegəhən rəhatəmat təmə mərioah e nəwırən, kən nəmotos nıtunən rafın, kən nəkotahmen o nəgətunən itəmat mın. ¹⁵ Məto e naoa u rəhak, eməsəhluaig-inən nat kit, emən-ıarəp e nıki rafın natımnat mın u kəm itəmat, kən molkeike məmə nıkitəmat otəkəike matəht nəghatən mın əh. Tətuatıpi əm məmə iatəghat nəhlan, məto-inu Uhgın təmasitu lak e rəhan əm nəwırən ¹⁶ məmə io ekuwa iolwək rəha Kristo İesu o nən-ıarəpən namnusən təwır kəm Iaihlua mın. Io ekahmen e pris kit itəm iatən-ıarəp namnusən təwır rəha Uhgın məmə, Iaihlua mın itəm koatahatətə e Kristo, okotuwa presen wır mın itəm Narmın Rəha Uhgın təmələhəu kalın məmə rəha Uhgın, kən Uhgın nıkin tagien o nosən.

¹⁷ Kən e wək rafın itəm iatol o Uhgın, iatəghat ausit məto-inu in Kristo İesu əm itəm tatol wək. ¹⁸ Ko esəghat ausitən o nat kit mın, ekəghat ausit əm o natımnat wır itəm Kristo təmol nian emol rəhan wək o nıləsən Iaihlua mın kotuwa motol nəwıa Uhgın. Kristo təmol wək e rəhak nəghatən, ne rəhak nolən mın, ¹⁹ kən təmol wək e nəsanənən rəha nəmtətin mın ne nat pıspıs mın, kən təmol ilat rafın e nəsanənən rəha Narmın Rəha Uhgın. Kən tol nəhlan, emən-ıarəp rafın namnusən təwır rəha Kristo, təmətuoun Jerusalem muwın mətoarus-pən kantri u İirikam. ²⁰ Nian rafın e nətuoounən rəhak wək mətoarus-pa u-roıu, ematolkeike məmə ekuwın mən-ıarəp namnusən təwır e ikın mın neen itəm kəsəto-ągın-əhən nərgı Kristo ikın. Esolkeikeən məmə ekol wək e ikın kit itəm suah kit tınuwın rəkıs ikın mən-ıarəp namnusən təwır.

²¹ Məto tahmen əm e Naoa Rəha Uhgın itəm tatəghat-in Kristo məmə,

“Netəmim itəm kəsən-ıarəpən namnusən təwır kəm ilat, ilat okotəplan in,

kən netəmim itəm kəsotətoən əh namnusən təwır, ilat okotıtun.”

²² Nian tepət, wək u rəhak o nuwınən ik pısın pısın mın tətəhtosıg-in io o nımnən məplan itəmat.

Nətəligən rəha Pol o nuwınən Rom

15:8: Mat 15:24   **15:9:** 2 Saml 22:50; Sam 18:49; Wək 3:25   **15:10:** Dut 32:43   **15:11:** Sam 117:1   * **15:12:** Jese in tata rəha Kig Tefit   **15:12:** Aes 11:10; Nol Əpən 5:5   **15:16:** Rom 1:5; 11:13   **15:20:** 2 Kor 10:15-16   **15:21:** Aes 52:15   **15:22:** Rom 1:13

²³ Mæto roiu, rəhak wək ikin-u tīnol namnun, kən e nup tepət rəkis, iakolkeike pik mēmə ekimnə məplan itəmat, ²⁴ kən tol nəhlan, nīkik tatəht mēmə ekimnə məplan itəmat nian ekuwīn əpəh kantri u Spen. Kən nian ekimnə kotaulim o nian əkuəkīr əm, kən iakolkeike mēmə nakotasitu lak e rəhak naliwəkən. ²⁵ Mæto roiu, iatuwīn Jerusalem o nasituən e iəfak mīn əh-ikin, ²⁶ mæto-inu iəfak mīn əpəh kantri mil u Masetonia ne Akaea, nīkilat təmagien o nos-ipamən rəhalat mənī mēmə ekasitu e ian-rat mīn e niməfak əpəh Jerusalem. ²⁷ Nīkilat təmagien əm o nolən, kən in tahmen e iehl kit itəm noanol rəha Isrel kəmotol kəm ilat. Tol nəhlan mæto-inu okəmə Iaihlua mīn kəmos nəwīrən rəha Uhgīn e suatīp rəha netəm Isrel, kən Iaihlua mīn okotəkaike motasitu e netəm Isrel e rəhalat mənī. ²⁸ Oekos mənī itəm ilat kəmos-ipa, muwīn mos-ipən kəm iəfak mīn əpəh Jerusalem. Kən nian emol namnun wək u, kən ekiet Jerusalem muwīn əpəh kantri u Spen, kən e rəhak naliwəkən oekimnə məplan itəmat. ²⁹ Nian ekuwa mītəlau imatəmat ikīn, ekītun mēmə iatos natimnat wīr tepət e Kristo mēmə ekos-ipīnə kəm itəmat, kən itəmat onəkotəto təwīr lan.

³⁰ Piak mīn ne wīnik mīn, mæto-inu kitat koatahatətə e Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo, kən Narmin Rəha Uhgīn tatol mēmə kitat koatolkeike kitat mīn, ekətapəh əskasik otəmat mēmə nəkoatəfak ron io kəm Uhgīn, kən e nolən əh, nakotasitu lak e nəluaginən rəhak. ³¹ Otəfak mēmə Uhgīn otasitu lak mahtosig-in netəm Jutia itəm kəsotənən nīpahrienən e namnusən təwīr mēmə, okəsotərəkinən io. Kən otəfak mīn mēmə nian ekuwīn miet-pən Jerusalem, netəm mīn u koatahatətə e Kristo, nīkilat otagien o rəhak wək. ³² Kən e nolən əh, okəmə Uhgīn tolkeike mihin, ekimnə məplan itəmat e nagienən, kən kitat rafin agīn-əh, nīkitat otagien. ³³ Pəs Uhgīn itəm in nəukətī nəməlinuən tətətiḡ itəmat mīn. Əwəh.

16

Pol tətaiatīpin in mīn neen

¹ Io iatən-ipīnə kəm itəmat mēmə wīnitat u Fipi, itəm tatos wək rəha dikon e niməfak əpəh Kegkria, in pətan wīr kit. ² Iakətapəh otəmat mēmə nian in otimnə, onəkotagien əm ron e nərgi Iərəmərə rəhatat, e nolən itəm in tətaiatīp mēmə netəmim rəha Uhgīn okotol mihin. Okəmə rəhan nat kit tikə, təwīr mēmə nakotasitu lan, mæto-inu in təmasitu lak ne netəmim tepət.

³ Otən təwīr kəm Prisila ne Akwila, itəm itiməhal emətəhalol wək kitīəh rəha Kristo Iesu. ⁴ Iuəhkīr kiamis o nasituən lak. Sənəmə io pīsīn əm, mæto io ne Iaihlua mīn rafin u koatəfak, itimat ekotənwiwi Uhgīn olau.

⁵ Kən otən təwīr kəm niməfak itəm kəmotuəfimīn e rəhalau nimə. Otən təwīr kəm io kit u Epaenetas, u itəm təmaupən mahatətə e Kristo e profens əpəh Esia.

⁶ Otən təwīr kəm Meri itəm təmatol pik wək otəmat.

⁷ Otən təwīr kəm Antronikas ne Junias, natimak mil itəm itiməhal min ilau eməhaluwīn e kalapus. Aposol mīn koatīsiai-in pik ilau, kən ilau kəmuaupən-in io muahatətə e Kristo.

⁸ Otən təwīr kəm Ampliatas, itəm iakolkeike e nolkeikeən rəha Iərəmərə.

⁹ Otən təwīr kəm Urpanas, itəm kitat koatol wək kitīəh e Kristo, kən otən təwīr kəm io kit u Stakis.

¹⁰ Otən təwīr kəm Apeles itəm təmətul əskasik e Kristo e nian iəkis mīn. Otən təwīr kəm Aristopolas ne noanol mīn rəhan, ne rəhan iolwək mīn.

¹¹ Otən təwīr kəm Herotian, rəhak ətuatīp.

Otən təwir kəm Nasisas ne rəhan mın, ne rəhan iolwək mın itəm koatəfak kəm İləməmə.

¹² Otən təwir kəm Trifaena ne Trifosa, pətan mil itəm kətioal pik wək rəha İləməmə.

Otən təwir kəm io kit u Persis, pətan kit mın itəm tatol pik wək rəha İləməmə.

¹³ Otən təwir kəm Rufas, iəfak wir kit rəha İləməmə, ne rəhan mama itəm təmatol təwir kəm io tahmen e rəhak ətuatip mama.

¹⁴ Otən təwir kəm Asigkritas, ne Filegon, ne Heremes, ne Patropas, ne Heremas, ne piatat mın itəm ilat min koatatig.

¹⁵ Otən təwir kəm Filolokas, ne Julia, ne Nereas ne winin, ne Olimpas, ne iəfak mın rafin itəm ilat min kotatig.

¹⁶ Otən təwir kəm itəmat mın tahmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo. Niməfak rafin rəha Kristo koatən təwir kəm itəmat.

¹⁷ Piak mın ne winik mın. İakətapəh əskasik otəmat məmə nakoatəto wir itəmat o netəm koatol məmə nakotəhap itəmat mın, kən koatəgətun natimnat itəm koatol netənim koatakia e nahatətəən rəhalat, kən nəgətunən əh tol pisin agin e nəgətunən itəm nəmotos rəkis. Otətul isəu olat, ¹⁸ məto-inu netəm kotal nəhlan, ilat kəsotolən wək rəha İləməmə Kristo, məto koatol wək əm o nat nıpətılal tolkeike. İlat koatən wir nəghatən, kən nəghatən rəhalat tətəhen, kən ilat koateiuə, kən matərəkın nətəligən rəha netənim tepət itəm kotəruru nat. ¹⁹ Netənim kinotəto rəkis namnusən məmə itəmat nəkoatol nəwia Kristo. Tol nəhlan, nikik tagien pik otəmat. Məto iakolkeike pik məmə nakotenatig e nolən ətuatip mın, kən məmə nəsotuwinən e nolən rat mın. ²⁰ Uhgın itəm nəukəti nəməlinuən, otəsuwəhən in teguətəin Setan, kən in otatig əm ləhau e nelkitəmat. Pəs nəwirən rəha İləməmə İesu tətətig itəmat mın.

²¹ Timoti itəm itimlau mın etioal wək kitiəh, tatən təwir kəm itəmat. Kən Lusias, ne Jeson, ne Sosipata u natimak mın, kəhalən mın təwir kəm itəmat.

²² İo Tesias, itəm eməte nəghatən rəha Pol e naoa u, io iatən təwir kəm itəmat u kitat kitiəh e İləməmə.

²³⁻²⁴ Kaeas tatən təwir kəm itəmat. İo Pol, ekətətig e rəhan nimə, kən netəm rəha niməfak kotuəfimin iman ikın.

Erastas u etəm tatərəməmə e məni rəha taon əh, ne piatat Kuartas, ilau mın katuan təwir kəm itəmat.

²⁵ Pəs kotənwiwi Uhgın. In titun nolən məmə itəmat nəkoatətul əskasik e nahatətəən rəhatəmat. In otol nəhlan e namnusən təwir rəha İesu Kristo itəm iatən-iarəp. Nəghatən u təməhluaig nuwəh rəkis, ²⁶ məto roiu, təmol əp in. Kən in Uhgın u itəm tatəmegəh nian rafin, kən in təmən məmə ekotən-iarəp namnusən rəha Kristo itəm ien mın aupən kəmotəte e naoa mın rəhalat, kən netənim okotitun. Ekotən-iarəp məmə noanol mın rafin e nətueintən, pəs ilat okotahatətə e Uhgın, kən tol nəhlan moatol əm nəwian. ²⁷ Uhgın pisin əm in Uhgın, kən in pisin əm in tenatig. !Pəs kotənwiwi Uhgın nian rafin namnun tikə, o nat itəm İesu Kristo təmol! Əwəh.

1 Korin

Naoa itəm Pol təmaupən mətə tuwın kəm iəfak mın ikın Korin

Nəghatən əkuəkır rəha naoa u 1 Korin

?Pah təmətə naoa u? Aposol Pol təmətə naoa u.

?Təmətə tatuwın kəm pah? Təmətə tatuwın kəm niməfak rəha Korin.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətə? Korin in taon asol kit. Ikın əh, netəmim tepət kotos rəhalat kago o nol-salim-inən, kən netəmim tepət kotuwa məmə okotos-nəmtin. Netəmim neen kotuwa e nego, neen kotaliwək əm. In taon kit təwir pık e profens rəha Akaea, itəm tətətig e nəptən asol u Kris. Məto taon u, narmi nat mın kəmotər lan, kən nolən rat mın tepət e taon əh. Niməfak rəha Korin, Iaihlua mın kotepət lan. Pol təmətuoun niməfak u e nian rəha naliwəkən itəm tatol kəiu lan. Məto roiu əh, nəratən asol mın neen tınatig e niməfak. Netəmim neen koatol nolən rat mın, kən neen koatos nətəligən mın itəm kəsotətuatipən. Kəmotətapəh o Pol o natimnat mın neen itəm ilat kəsotitun wırən, kən in təmətə naoa u tətəu-pən ətuatip əm rəhalat nətəligən. Kən təmətə naoa u məmə otəg-ətuatip-in nolən rat mın itəm ilat neen kəmoatol.

?Təmətə naoa u o naka? Niməfak rəha Korin in tətətig e taon kit itəm nolən rat mın rafin təmərıoah wır lan. Nolən rat mın neen kəmotuwa imə e niməfak. Pol təmətə naoa u məmə otən-iarəp nolən rat mın itəm tətətig e niməfak, ne nəratən pisin mın neen mın. In təmən kəm ilat məmə okotahro mın nulan motəkəike kitəlig-pa mın o Uhgın, kən nolən naka u tətəuətıp itəm etəmim otol okəmə in etəmim rəha Iesu.

Pol təmən təwir kəm ilat

¹ Io Pol, itəm Uhgın təmaun-in kən mıtəpun e nəwian məmə io aposol rəha Kristo Iesu, iatəte naoa u itımlau piətət Sostenes. ² Naoa u tatimnə kəm itəmat niməfak rəha Uhgın əpəh Korin, itəmat itəm Uhgın təmələhəu kalin məmə rəhan mın e Kristo Iesu, kən təmaun-in itəmat məmə rəhan mın, itəmat mın netəm e ikın mın rafin itəm koatəfak kəm İərəmərə rəhatat Iesu Kristo itəm in İərəmərə rəhatat rafin. ³ Pəs Uhgın Tata rəhatat ne İərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwırən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Pol təmənwiwi Uhgın e nəfakən

⁴ Nian rafin iatən kəm Uhgın məmə nıkik tagien otəmat məto-inu təmawte-in rəhan nəwırən kəm itəmat e Kristo Iesu. ⁵ Təmawte-in rəhan nəwırən u tepət kəm itəmat e nolən mın rafin, e nasituən o nən-iarəpən ne nitunən nəghatən rəhan. ⁶ Təmöl nəhlan məto-inu, nəmotəplan məmə namnusən e Kristo in nıpahrienən. ⁷ Tol nəhlan, nian nəkoatətul matıp moatəsahgin nuwamən rəha İərəmərə rəhatat Iesu Kristo, Uhgın tatos-ıpinə kəm itəmat rəhan nəsanənən e Narmın o nolən wək rəhan, nəsanənən rafin mın əh itəm kotətuatıp o nəmegəhən rəhatəmat. ⁸ Kən in otol itəmat nəkoatətul əskasık mətoarus-pən namnun nian məmə okəsehm-pənən nolən rat kit etəmat e Nian rəha İərəmərə rəhatat Iesu Kristo, itəm tatuwa mın lan. ⁹ Kən Uhgın otol nat u kəm itəmat məto-inu nian rafin in tatol rəhan nəghatən. In Uhgın itəm təmaun-in itəmat nakotuwa kitiəh itəmat Nətin Iesu Kristo u İərəmərə rəhatat.

Netəmim rəha niməfak kəmotəhap ilat mın

¹⁰ Iatətapəh əskasik otəmat, piak min ne winik min, e nərgi Iəraməra Iesu Kristo, məmə itəmat rafin nakotətəlig-in itəmat min, məsotolən məmə nətəligən kit otuwa məhap itəmat, kən məto nakotuwa pahrien kol kitiah e nətəligən ne nikin kitiah. ¹¹ Piak min ne winik min, iatən nəhlan məto-inu netəmim neen rəha Kloe* kəmotən-iarəp kəm io məmə itəmat nakoatərgəhəu. ¹² Nipəti nəghatən itəm iatən tol nulan, itəmat neen kotəmə, “Itimat ekoatuarisig-in Pol,” neen kotəmə, “Itimat ekoatuarisig-in Apolos,” neen kotəmə, “Itimat ekoatuarisig-in Pita,” neen min kotən məmə, “Itimat ekoatuarisig-in Kristo.” ¹³ ?Nikitəmat təht məmə nəkotitun nəhap-əhapən nulan Kristo? ?Nikitəmat təht məmə io Pol eməkul e nig kəməluau otəmat? ?O kəmol baptais etəmat neen e nərgi Pol?

¹⁴ Io iakən tagkiu kəm Uhgın məmə io eməsolən baptais etəmat kit, məto emol baptais əm e Krispas ne Kaeas. ¹⁵ Nīkik tagien nəhlan məto-inu suah kit okol təsənən məmə kəmol baptais lan e nərgək. ¹⁶ Ei, emaluin, emol baptais min e Stefanas ne rəhan min. Uarisig e itəm əh, emaluin okəmə emol baptais min e suah kit o kəp. ¹⁷ Nipəti nəghatən min u məmə, Kristo təsahl-ipamən io məmə ekol baptais e netəmim, məto təmahl-ipa io məmə ekən-iarəp əm namnusən təwir. Kən esən-iarəp əmən e nitunən rəha etəmim məto-inu, esolkeikən məmə nəghatən e nimisən rəha Kristo e nig kəməluau in otoigoig.

¹⁸ Tol nəhlan məto-inu, nəghatən e nimisən rəha Kristo in toigoig malməl o netəm u koatitəp suatip rəha nuwinən e nigəm asol, məto o kitat itəm Uhgın tatosmegəh kitat, in nəsanənən əm rəha Uhgın. ¹⁹ Kən Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,

“Io ekərəkın agın nenatigən rəha netəm kotenatig, kən mahtosig-in nitunən rəha netəm kotitun pik nat.”

²⁰ ?Netəm kotenatig hiə? ?Iəgətun min rəha Lou hiə? ?Netəmim itəm kotitun wir suatip rəha nəghatən hiə? Uhgın təmol nenatigən rəha nətueintən tinuwa rəkis nalməl əmən. ²¹ Tol nəhlan məto-inu, e nenatigən rəha Uhgın, təmol məmə netəmim rəha nətueintən okəsotitunən in e nenatigən əm rəhalat. Məto in təmol məmə nəghatən alməl min rəhatimat otosmegəh netəmim itəm koatən nipahrienən lan. ²² Noanol min rəha Isrel koatətapəh-in nat pispis min, kən Iaihlua min koategəs-in nenatigən məmə okotəplan Uhgın, ²³ məto kitat koatən-iarəp əm nimisən rəha Kristo e nig kəməluau, kən nəghatən u in tahmen e kəpiel e suatip itəm tatol noanol min rəha Isrel koatəmə, kən in tahmen e nalmələn kəm Iaihlua min. ²⁴ Məto o netəm min un itəm Uhgın təmaun-in ilat, noanol min rəha Isrel neen ne Iaihlua min neen ilau kərən, Kristo in nəsanənən rəha Uhgın ne nenatigən rəhan. ²⁵ Tol nəhlan məto-inu, nalmələn rəha Uhgın in tenatig taprəkis-in nenatigən rafin rəha netəmim, kən nəpouən rəhan in təsanən taprəkis-in nəsanənən rafin rəha netəmim.

²⁶ Piak min ne winik min, nikitəmat otəkəike məht məmə itəmat netəm ahro nian Uhgın təmaun-in itəmat. Itəmat tepət nəsotenatigən e niganəmti netəmim, kən məsotosən nəsanənən, kən sənəmə itəmat nenəti netəm-iasol neen. ²⁷ Məto Uhgın tatitəpun nat alməl min e nətueintən məmə okotol aulis netəm kotenatig, kən mitəpun nat əpou min e nətueintən məmə okotol aulis netəm kotəsanən. ²⁸ In təmitəpun natimnat itəm, e nətəligən rəha netəmim, ilat nat əpnəpın əm, ne itəm netəmim kəsotolkeike pikən, ne natimnat itəm kotikə. Kən təmitəpun natimnat min əh məmə in otol nat keike e nətəligən

1:10: Fil 2:2 * **1:11:** Kloe in pətan kit itəm rəhan nautə tepət, kən netəmim koatisiai-in. **1:12:** Wək 18:24-28; 1 Kor 3:4 **1:14:** Wək 18:8; Rom 16:23 **1:16:** 1 Kor 16:15 **1:18:** Rom 1:16
1:19: Aes 29:14 **1:20:** Job 12:17; Aes 19:12; 33:18; 44:25 **1:21:** Mat 11:25 **1:23:** Rom 9:32;
 1 Kor 2:14 **1:24:** Kol 2:3 **1:25:** 2 Kor 13:4 **1:26:** Mat 11:25; Jem 2:5

rəha netəmim, kəmotuwa nat əpnapin əm elat. ²⁹ Təmöl nəhlan məmə suah kit otəsəghat ausitən e niganəmti Uhgın. ³⁰ Məto-inu e nəwia Uhgın, itəmat nəmotuwa kitiəh itəmat Kristo Iesu. Kən Kristo təmuwa o kitat məmə nenatigən rəha Uhgın, inəh e Kristo, Uhgın təmol kitat kotətuatip e niganəmtin, kən mələhəu kalin kitat məmə rəhan min, kən mosmegəh kitat. ³¹ Tol nəhlan, tahmen e Naoa Rəha Uhgın tatən, “Etəm itəm tatəghat ausit, otəghat ausit əm o nat itəm İərəmərə təmol lan.”

2

¹ Piak min ne winik min. Nian emimnə otəmat, eməsən-iarəpən nəghatən rəha Uhgın e nəghatən itəm kotenatig ne nolən rəha etəmim itəm titun wir nəghatən. ² Kən nian emətatig kitat min itəmat, nikik təkaskik məmə esən-iarəp minən nat kit, məto Iesu Kristo əm, ne nimisən rəhan e nig kəluau. ³ Emuwa otəmat e nəpouən ne nəginən, kən matəgin mətasiəp-asiəp. ⁴ Kən nian emən-iarəp rəhak nəghatən e namnusən təwir, eməsənən e nenatigən rəha netəmim, ne nəghatən asol min itəm otiuw itəmat, məto nian eməghat, nəmotəplan nəsanənən rəha Uhgın ne wək rəha Narmın Rəha Uhgın. ⁵ Emol nəhlan məmə nahatətən rəhatəmat otəsətul əmən e nenatigən rəha netəmim, məto in otətul e nəsanənən rəha Uhgın.

Nenatigən rəha Narmın Rəha Uhgın

⁶ Məto in nıpahrienən məmə itimat ekotən-iarəp nəghatən tenatig kəm netəm itəm kinotəskasik rəkis e nəmegəhən rəhalat, məto sənəmə nenatigən rəha netəm u-roiu, o netəm koatərəməbə u-roiu, itəm ilat okotuwa nat əpnapin min əm. ⁷ Kəp. Itimat ekoatəghat-in nenatigən rəha Uhgın aupən itəm təmatəmahl anion, kən in nenatigən itəm təmatəhluaig, kən Uhgın təmol nalpəkəuən aupən aupən aɡin məmə, nenatigən əh, in otol nəwirən kəm kitat. ⁸ Nətem koatərəməbə e nəptən əh-roiu, ilat kinotəruru nalpəkəuən əh rəha Uhgın, məto okəmə ilat kinəmotitun, ko kəsotətu-pərən İərəmərə rəha nəwirən rafin e nig kəməluau. ⁹ Məto Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,

“Suah kit təsəplanən,

suah kit təsətəən,

suah kit təsitunən

nat naka itəm Uhgın təmol əpen-əpenə lan rəha netəm u kotlekeike in,”

¹⁰ məto Uhgın təmol əp nalpəkəuən anion əh rəhan kəm kitat e Narmın. Kən Narmın titun natimnat rafin, kən mitun min natimnat rəha Uhgın itəm etəmim kit okol təsitunən. ¹¹ ?Tol nəhlan, etəmim pah titun nətəligən rəha etəmim kit, məto narmın əm? ?E nolən kitiəh əm, etəmim pah titun nətəligən rəha Uhgın, məto Narmın əm? ¹² Uhgın təməsos-ipamən kəm kitat nətəligən rəha netəmim e nətueintən, məto təmos-ipa Narmın itəm tətisi-pən ron. In təmos-ipa kəm kitat məmə kitat okotitun nat naka itəm Uhgın təmos-ipa əpnapin əm kəm kitat. ¹³ Inu nəghatən itəm itimat ioatən, kən nenatigən rəha netəmim təsəgətuən itimat e nəghatən min əh, məto Narmın Rəha Uhgın təməgətuən itimat, kən ekotən-iarəp natimnat pahrien rəha Narmın Rəha Uhgın e nəghatən min itəm təmisi-pən lan.

¹⁴ Etəmim itəm Narmın Rəha Uhgın tikə lan, okol təsosən natimnat itəm tətisi-pən e Narmın Rəha Uhgın məto-inu ilat nat alməl min əm kəm in, kən okol in təsitunən ilat məto-inu Narmın Rəha Uhgın əm titun nasituən e netəmim o nitunən natimnat rəha Uhgın. ¹⁵ Kitat itəm koatos Narmın Rəha Uhgın kotəplan motitun natimnat min əh, məto netəm əpnapin, ko koatəplan

1:29: Efes 2:9

1:30: Jer 23:5-6

1:31: Jer 9:24

2:3: Wək 18:9; 2 Kor 10:1

2:4: 1 Tes 1:5

2:9: Aes 64:4

məsotitun agin-əhən kitat. ¹⁶ Tol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,
 “?Pah u titun nətəligən rəha İərəməərə
 məmə in otəgətun in?”
 Məto kitat kotitun nətəligən rəha Kristo.

3

Nəhap-əhapən e niməfak

¹ Piak mın ne wınık mın. Nian emətətig kitat mın itəmat, okol esəghatən kəm itəmat tahmen e netəmim itəm kinotəskasik rəkis e nəmegəhən rəhalat e Narmın Rəha Uhgın, kəp. Eməghat kəm itəmat tahmen məmə itəmat netəmim rəha nətueintən əm, kən eməghat kəm itəmat tahmen məmə itəmat nisualkələh əm e nəmegəhən wi rəhatəmat e Kristo. ² Nian emətəgətun itəmat, tahmen məmə emətagwən itəmat e melek əm, eməsos-ipinə nagwənən əskasik kəm itəmat məto-inu itəmat nəsotahmenən o nunən. Kən nıpahrienən, itəmat nəsotahmenən əh o nunən, ³ məto-inu nolən rəhatəmat tahmen əm e rəha netəmim rəha nətueintən. Tol nəhlan məto-inu itəmat nakoatetet itəmat mın, kən moatərgəhəu, kən tahmen əm məmə itəmat netəmim rəha nətueintən əm u. Nəkotahmen e netəm əpnəpın mın. ⁴ Nian suah kit otən məmə, “İo rəha Pol,” kən kit mın tən məmə, “İo rəha Apolos,” nolən əh tatəgətun məmə itəmat netəm rəha nətueintən əm.

⁵ Otəplan-tu. ?Apolos in pah, kən Pol in pah? İtımlau e kuahmen əm e iolwək itəm emuasitu etəmat o nuwamən o İesu. İtımlau etioal əm wək itəm İərəməərə təmos-ıpa pısın pısın kəm itımlau məmə ekioal. ⁶ Tahmen məmə io eməfe nıkutın nat, kən Apolos in tətəu e nəhau, məto Uhgın tatol tatəwiə. ⁷ Tol nəhlan, etəmim itəm tatəfe nat, o etəm tətəu e nəhau, in nat əpnəpın əm, məto Uhgın pısın əm in nat keike itəm tatol natımnat koatəmegəh moatəwiə. ⁸ Etəm tatəfe, ne etəm tətəu, katian əm o nat kitiəh əm. Kən Uhgın otətou ilau kitiəh kitiəh e rəhalau wək pısın pısın mın. ⁹ İtımlau iolwək mil rəha Uhgın, kən itəmat nəkotahmen e nasumən rəha Uhgın, o nimə rəha Uhgın.

¹⁰ E nəwırən itəm Uhgın təmawte-in kəm io, emiləkin wır nelki nimə tahmen e etəm titun wır niləkinən nimə. Kən suah kit mın tatiləkin nimə məsın. Məto ilat rafin okotəkəike moatehm wır wək rəhalat rəha niləkinən nimə, ¹¹ məto-inu okol suah kit təsiləkinən nelki nimə kit mın itəm tol pısın e inu itəm kiniləkin rəkis. Kən nelki nimə u in İesu Kristo. ¹² Okəmə suah kit tiləkin-pər rəhan nimə itəm nelki nimə in İesu Kristo, kən in titun niləkinən e iaen u kol tatıpıt-ıpıt, o e silfa, o e kəpiel nəmtin tiəkis, o e nig, o e nuwig, o e maniah. ¹³ Kən nian kit netəmim okotəplan wək rəhan, məto-inu e nian İesu tatuwa mın, rəhan wək otuwa e nəhag-əhagən. Rəhan wək okələhəu-pən e nigəm, kən nigəm otəgətun məmə rəhan wək təwır or tərət. ¹⁴ Okəmə nigəm təməsusən rəhan nimə, in otos rəhan nətouən. ¹⁵ Məto okəmə nigəm təmus rəhan nimə, kən rəhan natımnat rafin təmikə. In əm, Uhgın otosmegəh, məto tahmenahmen əm e suah kit itəm taiu mətəgim e nimə itəm nigəm tatus.

¹⁶ ?Nəkotitun o kəp məmə, itəmat un nimə rəha Uhgın, kən Narmın Rəha Uhgın tətətig etəmat? ¹⁷ Okəmə suah kit tərəkın nimə rəha Uhgın, kən Uhgın otərəkın in, məto-inu nimə rəha Uhgın, in rəhan pısın əm. Kən nimə u rəha Uhgın, itəmat.

¹⁸ Təsəwırən məmə suah kit tateiuə-in atıp in. Okəmə suah kit nıkin təht məmə in tenatıp u-roiu e nıganəmti netəmim, in otəkəike muwa ialməl

kit e niganəmtilat məmə in otuwa ienatig pahrien. ¹⁹ Tol nəhlan məto-inu nenatigən rəha netəmim rəha nətueintən, in talməl pİK e niganəmti Uhgın. Tahmen e Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Uhgın tatol noanikulu kit e nəghatən rəha suah kit itəm tatən məmə in tenatig wir, kən Uhgın taskəlīm in.” ²⁰ Kən Naoa Rəha Uhgın tatən mīn məmə, “Iərəməre titun məmə, nətəligən rəha netəm kotenatig, ilat nat əpnəpīn əm.” ²¹ Kən əsotənən məmə itəmat rəha suah u o rəha suah əh məmə onəkotiləs-ipər atip itəmat ron. Uhgın tatos-ipən natimnat rafin rəhatəmat məmə otasitu etəmat. ²² Pol, o Apolos, o Pita, o nətueintən, o nəmegəhən, o nīmīsən, o nian roiū, o nian itəm tatuwa, ilat rafin rəhatəmat məmə Uhgın otol təwir kəm itəmat lan, ²³ kən itəmat rəha Kristo, kən Kristo in rəha Uhgın.

4

Aposol mīn rəha Kristo

¹ Tol nəhlan, netəmim okotəkəike motos itəmat tahmen e iolwək mīn rəha Kristo itəm Uhgın təmələhəu-pən e nelmitimat məmə itəmat ekotol əp nalpəkəuən anion rəha Uhgın. ² Kən netəmim itəm koatehm natimnat rəha etəm-iasol kit, ilat kotəkəike motol rəhalat wək təwir məmə nian etəm-iasol tatəplan rəhalat wək, kən titun nahatətən elat. ³ E io, in nat əpnəpīn əm okəmə itəmat, o netəm pīsīn neen kotən-iarəp nətəligən rəhalat e rəhak wək. Kən io atip esahmenən o nakilən rəhak wək. ⁴ E rəhak nətəligən, məmə emol əm nat itəm in təwir, məto nat u təsənən məmə io ekətuatip. Iərəməre əm tətətip o nakilən rəhak wək. ⁵ Tol nəhlan, sotautautən o nakilən natimnat. Nakoatəsaħgīn e nian Iərəməre otuwa lan. In otəmki-pən e nəhag-əhagən natimnat itəm koatəhluaig e napinəpən, kən in otol-arəp nat naka tətətig e niki netəmim o nolən mīn rəhalat. E nian əh Uhgın otənwiwi ilat kitiəh kitiəh.

⁶ Piak mīn ne winik mīn. Emən-ipinə nəghatən mīn əh kəm itəmat etimlau Apolos məmə itəmat onəkotos nitunən ikin, kən okəmə nakotos nīpəti nəghatən mīn u, “Nəkotəkəike motol əm nəghatən mīn itəm kinəte rəkis,” kən nəsotos-ipərən netəm-iasol neen motos-iəhəu neen. ⁷ ?Təhro? ?Itəmat ilis taprəkis-in netəmim mīn rafin? ?Itəmat nakoatos natimnat neen itəm Uhgın təsos-ipinə kəm itəmat? !Kəp! ?Kən təhro nakoatəghat ausit o natimnat itəm Uhgın təmos-ipinə kəm itəmat tahmen əm məmə itəmat əm nəmotol natimnat mīn əh?

⁸ Nikitəmat təhat məmə ninotos rafin rəkis natimnat rəha Uhgın. Nikitəmat təhat məmə ninotos rafin rəkis nautə rəha Uhgın. Nolən rəhatəmat tahmen məmə nəmotuwa kig mīn rəha Uhgın, məto itəmat ekotatig ləhəu əm. ! Məto kəp, sənəmə nīpahrienən! !Nəman! Okəmə nīpahrienən məmə itəmat nəmotuwa kig mīn rəha Uhgın, nikitimat otagien pİK, kən okəmə tol nəhlan, itəmat mīn ekotol kig kitat mīn itəmat. Məto təsolən mihin. ⁹ Itimat aposol mīn, məto nīkik təht məmə Uhgın təmələhəu itəmat əpəh ləhəu aģin-əh, ioatətig tahmen e netəm itəm kəmakil rəkis məmə okotəkəike motimīs. Nīkik təht nəhlan məto-inu tahmen məmə ekoatətul e niganəmti nagelo mīn ne netəmim rafin məmə ilat okotəplan nolən rəha nīmīsən rəhatimat.* ¹⁰ !Netəmim tepət koatən məmə itəmat ialməl mīn o nərgi Kristo, məto nikitəmat təht məmə

3:19: Job 5:13   **3:20:** Sam 94:11   **4:2:** Luk 12:42   **4:5:** 1 Kor 3:8   **4:6:** Rom 12:3   **4:7:**

Rom 12:6   * **4:9:** Nian kig kit təmol win e nəluəģinən, mīnatitəlig matit rəhan mopael mīn ne rəhan tikimīr mīn. Rəhan mopael mīn kotuarisig-in, kən tikimīr mīn kotuarisig-in ilat, kən netəmim rafin kotitun məmə tikimīr mīn okotimīs. Netəmim kəmotol lafet kit, kən netəmim rafin koatəplan tikimīr mīn atip koatoh ilat mīn, o kəm-naka koatol fait ilat nat iarupīn mīn tahmen e laion. Kən Pol tatən məmə in ne rəhan mīn netəmim kotahmen e tikimīr mīn itəm okotimīs, kən netəmim rafin koatəplan.

itəmat nakotenatig wir e Kristo! Məto sənəmə nıpahrienən. !Netəmim tepət koatən məmə rəhatimat nepətən tikə, məto nakoatəghat ausit məmə rəhatəmat nepətən iahgin! Məto sənəmə nıpahrienən. Netəmim tepət koatısiyai-in itəmat, məto katən rat itimat.

¹¹ Məto, inu nıpahrienən. Mətoarus-pa roiu, nəumis tatus itimat, kən moatoaoa, kən ekoatuwin e natımnat kəmotəhap-əhap, kən netəmim koatoh itimat, kən rəhatimat nimə tikə. ¹² Itimat atıp əm ioatol pik wək e nelmitimat. Nian okotən rat itimat, məto itimat ekotəfak o nəwirən olat. Nian netəmim koatol nəratən kəm itimat, məto itimat ekotəpnarın əm. ¹³ Nian netəmim koatən rat itimat, məto itimat ekoatəghat wir əm kəm ilat. Mətoarus-pa roiu itimat ekotahmen e nuwitik rəha netəmim rafın, o namkımik rəha nətueintən rafın.

İlat okotəkəike kətəu-pən nolən rəha Pol

¹⁴ Esətəən nəghatən mın u məmə ekol itəmat nakotaulis, məto məmə otəhgaiir etəmat, məto-inu itəmat nenətik mın itəm ekolkeike itəmat. ¹⁵ Rəhatəmat iəgətun tepət itəm okotəgətun itəmat e Kristo, kən okəm-naka ilat kotahmen əm e rəhatəmat tata kalın ten-taosan, məto rəhatəmat tata ətuatıp kitiəh əm, inu io, məto-inu e Kristo İesu emuwa rəhatəmat tata ətuatıp nian emən-iarəp namnusən təwir kəm itəmat aupən. ¹⁶ Tol nəhlan, ekətarəh əskasik otəmat məmə onəkotətəu-pa rəhak nolən mın. ¹⁷ Məto-inu o nat u, etahl-ıpınə nətik e Kristo u Timoti itəm iakolkeike. In tətaiu əskasik e İərəmərə. In otən mın kəm itəmat suatıp rəha nəmegəhən rəhak e Kristo İesu itəm tatətəu-pən natımnat itəm iatəgətun e niməfak mın rafın ikın mın rafın.

¹⁸ Itəmat neen koatən məmə esımnə mınən, kən motausit pik o rəhatəmat nepətən. ¹⁹ Məto otəsuwəhən, ekəike mımnə məplan itəmat okəmə İərəmərə tegəhan-in io. Kən ekəsəplan əmən nəghatən mın itəm netəm iausit mın koatən, məto ekəplan nəsanənən rəhalat. ²⁰ Məto-inu nərəmərəən rəha Uhgın sənəmə in nat kit rəha nəghatən, məto in nat kit rəha nəsanənən. ²¹ ?Kən nakotolkeike naka? ?Ekımnə malis itəmat, o ekımnə e nolkeikeən ne narmin rəha nəmeiən?

5

Pian kit, rəhan nolən tərət agın

¹ Kəmən-iarəp kəm io məmə suah kit u e nıkitəmat tətəkləh-in pətan kit, kən təmol e nolən tərət kit itəm taprəkis-in nolən rəha netəm kəsotəfakən, nat əpnarın kəsotəfakən. In tətəkləh-in pətan wi rəha rəhan tata. ² !Kən itəmat nakotausit ron məmə təwir əm! Nəsotətəən tərət, məto onəkotəkəike motətə tərət o nolən əh, kən nəsothl-iarəpən suah əh, məto onəkotəkəike motahl-iarəp itəm təmol nolən rat əh e nıkitəmat.

³ Nat əpnarın esatıgən kitat mın itəmat, məto e narmin etatig kitat mın itəmat, kən tahmen əm okəmə kitat koatatig, enən rəkis e nərgi İərəmərə İesu məmə naka in tətəatıp məmə kitat okotol e suah əh. ⁴ Nian nakotuwa kitiəh, kən e narmin, etatig kitat mın itəmat, kən nian nəsanənən rəha İərəmərə rəhatat İesu in əh-ikın kitat mın, ⁵ kən otıləs-ıpən suah u əh-roiu e nelmi Setan məmə otərəkin nıpətın, məto İərəmərə otosmegəh narmin nian in tatuwa mın e namnun nian.

⁶ Rəhatəmat nausitən tərət. ?Nəkotitun o kəp məmə, is noan məsın əm tətəlpik apiəpiə flao itəm kəmətig? ⁷ Otərəkin rəkis is oas mın rəhatəmat

məmə itəmat flaoa wi itəm kəmətig u is tikə lan, kən nīpahrienən itəmat nəkotahmen ətuatip e pīret əh. Tol nəhlan məto-inu Kristo itəm in nəti sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən, təmimīs rəkīs tahmen e sakrifais o nolən rat mīn rəhatat. ⁸ Tol nəhlan, pəs kotol lafet əh, məto kəsotolən e is oas, itəm tahmen e nolən tərət mīn itəm netəmim kotolkeike pīk nolən kəm netəmim, ne nolən rat mīn rafin. Məto pəs kotol lafet e Pīret U Is Tikə Lan, tahmen e nolən rafin itəm kotol nīpahrienən motətuatip.

⁹ Eməte rəkīs naoa kəm itəmat məmə nəsotan kələhən itəmat netəm koatakləh-in pətan. ¹⁰ Esən-iəhauən məmə nəsotanən itəmat netəm kəsotəfakən, nat əpnəpīn nolən rəhalat tol mīn-nulan: ilat koatakləh-in pətan, ilat naumis, ilat iakləh mīn e neiuəən, kən ilat koatəfak kəm narmi nat mīn. Okəmə nəsotanən itəmat mīn ilat, kən nəkotəkəike motiet ikīn-u e nətueintən. ¹¹ Məto nīpəti naoa itəm eməte kəm itəmat məmə onəsotan kələhən itəmat suah kit itəm tatən məmə in piatəmat kit, məto in tətakləh-in pətan, o in tətaumis, o in tatəfak kəm narmi nat mīn, o in tatən rat netəmim, o in tətəpīs nian tepət, o in tətakləh-in e neiuəuəən. Əsotolən nat kit itəmat mīn ilat, nat əpnəpīn in nat əkəku əm tahmen e nəkotəgwən kitiah.

¹² Sənəmə in rəhak kit wək məmə ekakil netəm kəsotəfakən. Məto in wək rəhatəmat məmə onəkotakil nolən rəha netəmim əpəh e nīməfak itəm koatol təfagə e nolən mīn u. ¹³ Uhgīn otakil netəm Iaihlua mīn, məto Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə, “Otahl-iarəp e nikitəmat etəm tatol nolən rat.”

6

Nolən rəha niuw-iarəpən itəm

¹ Nian okəmə itəmat kəiu kuəhai ilau mīn, in tol naulisən məmə otīləs muwīn kəm netəm kəsotəfakən məmə okotiuw-iarəp ilau motakil rəhalau nərgəhəuən. Məto nəkotəkəike motīləs motuwīn kəm iəfak mīn. ² ?Nəkotitun o kəp məmə iəfak mīn, ilat okotakil netəmim e nətueintən? ?Kən okəmə itəmat onəkotakil netəmim e nətueintən, kən tahro nikitəmat təht məmə nəsotahmenən o nakilən rəhatəmat nolən əlkələh mīn? ³ ?Nəkotitun o kəp məmə, kitat okotakil nagelo mīn? !Kən natimnat mīn rəha nətueintən, ilat kotimətig əm o nakilən! ⁴ ?Kən tol nəhlan, okəmə nakoatərgəhəu o nətəligən mīn neen, tahro nakoatuwīn o netəm ihluə məmə ilat okotakil nərgəhəuən rəhatəmat? Ilat kəsotosən nīsiāiən rəha nīməfak məto-inu ilat kəsotahmenən məmə okotakil nat asol mīn neen tahmen e kitat. ⁵ Iatən nəhlan məmə nakotaulis lan. ?Tahro? ?Itəmat kit tikə itəm tenatig məmə in titun nələhəuən nənən mīn əh? ⁶ !Məto kəp! Itəmat piak mīn nakoatuwīn o netəm ihluə məmə ilat okotakil rəhatəmat nərgəhəuən mīn. Kəsi.

⁷ Itəmat nakoatuwīn o suah kit məmə otakil rəhatəmat nərgəhəuən. Inu tatəgətun məmə nəmotəmkakiəh e suatip rəha Uhgīn e nəmegəhən rəhatəmat. ?Tahro? Okəmə suah kit tatol tərət kəm ik, təwīr məmə nakaluin əm. Okəmə tateiuə-in ik mətakləh-in ik, aluin mīn əm. ⁸ Məto kəp. Itəmat piatəmat mīn əm, məto itəmat atip nəkoatol tərət kəm itəmat mīn, kən moateiuə-in itəmat mīn motakləh kəm itəmat mīn.

⁹ ?Nəkotitun o kəp məmə, netəm koatol nəratən, okol kəsotuwīnən e nərəmərəən rəha Uhgīn? Əsotətəlig-inən neiuəuəən. Inu nīpahrienən məmə netəm koatakləh-in pətan, ne netəm koatəfak kəm narmi nat mīn, ne nəman itəm kinotol marit rəkīs koatakləh-in pətan, ne nəman itəm koatit atip ilat mīn, ¹⁰ ne iakləh mīn, ne naumis mīn, ne netəm koatəpīs e wain, ne netəm koatəghat rat e nərgi netəmim, ne netəm koateiuə motakləh kəm netəmim,

5:7: Aes 53:7; 1 Pita 1:19

5:8: Dut 16:3

5:11: 2 Tes 3:6; Taet 3:10

5:13: Dut 13:5; 17:7

6:2: Nol Əpən 20:4

ilat okol kəsotuwınən e nərəmərən rəha Uhgın. ¹¹ Kən itəmat neen, nəmoatol nəhlan. Məto, Narmın Rəha Uhgın rəhatat təmafəl itəmat, mələhəu kalın itəmat məmə rəhan, mol itəmat nəkotətəuatıp e nıganəmtın e nərği İərəmərə İesu Kristo.

Nolən rəha nakləh-inən pətan in təfagə rat

¹² Netəmim neen koatən məmə, “Natımnat rafın təwır əm məmə ekol.” Məto, sənəmə ilat rafın kotasitu etəmat. Suah kit tatən mın məmə, “Natımnat rafın təwır əm məmə ekol.” Məto, okol esegəhan-inən məmə nat neen okotərəmərə e rəhak nəmegəhən. ¹³ Netəmim neen koatən məmə, “Nagwənən in nat təwır rəha nərpitəm, kən nərpitəm in tolkeike nagwənən. Kən tahmen əm, okəmə nıpətıtət tolkeike pətan, kən nolən əh rəha nıtən pətan in təwır əm.” Nat mil əh, nagwənən ne nərpitəm, kuəwır, nat əpnapın məmə Uhgın otol namnun ilau kərən. Məto Uhgın təsos-ipamən nıpətıtət məmə kotıtəp nıpıtən. Uhgın təmos-ıpa nıpətıtət məmə kotısıai-in İərəmərə lan, kən İərəmərə in tərəmərə e nıpətıtət. ¹⁴ E rəhan nəsanənən, Uhgın təmosmegəh İərəmərə e nımısən, kən in otosmegəh mın kitat.

¹⁵ ?Nəkotıtun o kəp məmə, nıpətıtəmat, ilat rəha Kristo pısın əm? ?Kən nıkıtəmat təht məmə ekiləs nıpətık itəm in kitiəh ilau Kristo, kən mol kioal kitiəh ilau pətan rəha suatıp? !Kəp! Okol təsolən mihin. ¹⁶ ?Kən nəkotıtun o kəp məmə, etəm tətən ilau pətan rəha suatıp, ilau katuea kitiəh əm e nıpətın? Məto-inu nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “İlau okuea nıpətın kitiəh əm.” ¹⁷ Məto etəm itəm tatol kitiəh ilau İərəmərə, tatuwa kitiəh ilau mın e narmın.

¹⁸ Otagım rəkis otuwın isəu o nolən rəha nıtəpən nıpıtən. Nolən rat rafın itəm suah kit tatol itəm tol pısın e itəm u, in təsərəkınən nıpətın. Məto itəm u tətərəkın nıpətın. ¹⁹ ?Nəkotıtun o kəp məmə, nıpətıtəmat in nımə kit rəha Uhgın itəm Narmın Rəha Uhgın tətətig ikın, kən Uhgın təmos-ıpınə Narmın kəm itəmat, mətatig etəmat? Kən itəmat sənəmə rəhatəmat atıp u itəmat. ²⁰ Uhgın təmətou rəkis itəmat e nətouən itəm nəmtın tiəkis. Tol nəhlan, otısıai-in Uhgın e nolən mın rəha nıpətıtəmat.

7

Nəghatən e marıt

¹ Roiu ekən-ıpınə nənən e naoa rəhatəmat itəm nəmotəte kəm io. Əwəh, in təwır məmə etəmim kit təsolən marıt. ² Məto netəmim tepət itəm koatıtəp pətan, tol nəhlan, təwır məmə etəmim otəkəike mos atıp rəhan pətan, kən pətan tatos rəhan iərman. ³ İərman otəkəike man ilau rəhan pətan okəmə pətan tolkeike, kən pətan otəkəike man ilau rəhan iərman okəmə iərman tolkeike. ⁴ Pətan təsərəmərə atıpən e nıpətın, məto rəhan iərman tətərəmərə lan. Kən tahmen-ahmen əm e iərman, in təsərəmərə atıpən e nıpətın, məto rəhan pətan tətərəmərə lan. ⁵ Təsəwırən məmə pətan o iərman təğın o nıpətın okəmə kit tolkeike. Məto okəmə ilau kərən kuegəhan məmə təwır əm okuəpəs o nəfakən o nian neen, kən təwır əm. Məto okueike muea mın kitiəh. Okəmə kəsioalən, kən Setan otehm suatıp o nos-ıpən-os-ıpənən kəm ilau. İatən nəhlan məto-inu itəmat rafın nəsotəskasıkən. ⁶ Nəghatən əh məmə, “okuəpəs o nəfakən o nian neen,” in nətəligən əm rəhak, sənəmə lou kit. ⁷ E rəhak nətəligən, təwır məmə netəmim rafın okəsotolən marıt tahmen lak. Məto Uhgın tatol suatıp pısın pısın mın kəm kitat kitiəh kitiəh, kən tatol məmə neen

6:10: Kal 5:19-21; Efes 5:5; Nol Əpən 22:15   **6:11:** Taet 3:3-7   **6:12:** 1 Kor 10:23   **6:13:** 1 Tes 4:3-5   **6:14:** Rom 8:11; 1 Kor 15:20; 2 Kor 4:14   **6:15:** Efes 5:30   **6:16:** Mat 19:5   **6:17:** Jon 17:21-23; Rom 8:9-11   **6:20:** 1 Kor 7:23; 1 Pita 1:18-19

koatol marit, kən neen koatan əm. ⁸ Kən iatən kəm netəm kəsotolən marit ne nəutahlimis min məmə, təwir məmə koatan əm məmə io ne. ⁹ Məto okəmә tiäkis olat məmə okotaliwək e suatip ətuatip, kən təwir məmə okotəkәike motol marit pəs nikilat tәsәht pikән.

¹⁰ Itəmat itəm nəmotol marit, ekən-ipinә nəghatən u kəm itəmat, sənәmə rəhak məto rəha İrəmərә məmə, pətan otəsapəsən rəhan iərman. ¹¹ Məto okəmә in otol, kən təwir məmə otəsətəu-pən minən suah kit min, o okəmә tahro, titəlig-pən min əm o rəhan iərman. Kən iərman otəsapəsən rəhan pətan.

¹² Itəmat itəm rəhatəmat nəman o nıpitan kəsotəfakən, inu rəhak əm nəghatən, sənәmə rəha İrəmərә, məmə okəmә itəmat kit, rəhan pətan təsəfakən, məto tolkeike məmə ilau kətuatig, iərman otəsapəsən. ¹³ Kən okəmә itəmat kit, rəhan iərman təsəfakən, məto tolkeike məmə ilau kətuatig, pətan otəsapəsən. ¹⁴ Otol nəhlan məto-inu nian pətan kit tatəfak, kən Uhgın tatələhəu kalın min rəhan iərman məmə rəha Uhgın. Kən nian iərman kit tatəfak, kən Uhgın tatələhəu kalın min rəhan pətan məmə rəha Uhgın. Okəmә tәsolən nulan, kən rəhatəmat nisualkələh, ilat rəha nətueintən əm, məto tol nəhlan, Uhgın tatələhəu kalın ilat məmə rəhan min, məto-inu tәmələhəu kalın rəkis tata ne mama.

¹⁵ Məto okəmә etəm təsəfakən tolkeike məmə otapəs rəhan pətan o iərman itəm tatəfak, egəhan in əm. Etəm tatəfak, iərman o pətan, Uhgın tәsaskəlimən ilat e marit əh. Məto, Uhgın tәmaun-in itat məmə okotatig mətig e nəməlinuən. ¹⁶ Pətan, kəm-naka Uhgın otosmegəh rəham iərman e nolən təwir rəham. Kən iərman, kəm-naka Uhgın otosmegəh rəham pətan e nolən təwir rəham.

¹⁷ Məto in əm u, nian Uhgın tәmaun-in itəmat, nəmotatig e natigən pisin pisin min itəm İrəmərә tәmələhəu, kən təwir məmə nəkotatig əm lan. Inu rəhak nəghatən iatələhəu kəm niməfak min rafin. ¹⁸ Nian Uhgın tәmaun-in suah kit, okəmә kəməhg-ipən in, kən otəsəhluaig-inən nəhg-ipənən itəm kəmol lan. Kən nian Uhgın tәmaun-in suah kit min, okəmә kəsəhg-ipənən, kən təwir məmə tәsegəs-inən məmə okəhg-ipən. ¹⁹ In nat əpnapın əm okəmә kəməhg-ipən suah kit o kəsəhg-ipənən. Nat keike məmə kitat kotətəu-pən əm nəghatən min rəha Uhgın. ²⁰ Nian Uhgın tәmaun-in itəmat, nəmotatig e natigən pisin pisin min, kən təwir məmə nəkotatig əm elat.

²¹ ?Nian Uhgın tәmaun-in ik, ik slef əm kit? Nıkim tәsәht pikән, məto okəmә nəkitun nətəu-pənən suatip itəm kəmikis slef min lan, ətəu-pən əm. ²² Tol nəhlan məto-inu etəm slef əm nian İrəmərә tәmaun-in, in etəm rəha İrəmərә itəm kəmikis rəkis, kən tahmen-ahmen əm, etəm itəm sənәmə slef kit nian İrəmərә tәmaun-in, in slef əm rəha Kristo. ²³ Uhgın tәmətou rəkis itəmat e nətouən itəm nəmtin tiäkis. Sotolən məmə itəmat nakotuwa slef min rəha netəmin. ²⁴ Piak min ne wınık min, nian Uhgın tәmaun-in itəmat, nəmotatig e natigən pisin pisin min, kən təwir məmə nəkotatig əm elat itəmat Uhgın.

²⁵ Inu nəghatən kit rəhatəmat netəm wi itəm nəsotolən marit. Esos ətuatipən nəghatən kit o İrəmərә, məto iakən əm rəhak nətəligən. Məto itəmat nəkotitun məmə rəhak nəghatən in nıpahrienən, məto-inu İrəmərә tәmasəkitun io. ²⁶ Məto-inu o nəratən asol itəm nəkotatig lan, rəhak nətəligən tol min-nulan məmə, nəkotatig əm nulan nəkotatig mihin u-roiu. ²⁷ ?Tahro? ?Nəmol marit? Segəs-inən suatip o napəsən rəham pətan. ?Tahro? ?Nəsolən marit? Segəs-inən suatip o nosən rəham kit pətan. ²⁸ Məto okəmә natol marit, nəsolən təfagə rat. Kən okəmә pətan wi tatol marit, in tәsolən təfagə rat. Məto netəm kəmotol marit, okotatig e nəratən tepət e rəhalat natigən, kən iakolkeike məmə nəsotuwinən e nəratən min əh.

²⁹ Piak min ne winik min, inu nipəti nəghatən rəhak. Natigən rəha netəmim e nətueintən in tinəkuəkir əm. Kən roiu ne matuwın, netəm kəmotol marit, okəsotətəlig-in pikən nolən rəha marit rəhalat. ³⁰ Kən okəmə suah kit tətəsək, təwir məmə otaliwək e nəmegəhən rəhan tahmen məmə təsasəkən. Kən okəmə suah kit nikin tagien, in otaliwək tahmen məmə nikin təsagienən. Kən okəmə suah kit tatos-nəmtin nat kit, təwir məmə nikin təht məmə sənəmə rəhan. ³¹ Kən təwir məmə netəmim itəm koatol bisnes e nətueintən, ilat okotətəlig-in məmə rəhalat bisnes in nat əpnapin əm, mətə-inu nətueintən ne nəwirən rəhan otəpanikə.

³² Iakolkeike məmə nikitəmat təsəht pikən nat kit rəha nətueintən u. Tol nəhlan, okəmə suah kit təsələn marit, nikin tatəht pik wək rəha İərəməərə məmə tahro nulan mol İərəməərə nikin tagien o wək itəm in tatol. ³³ Mətə etəm təmol marit, nikin tatəht pik əm natimnat rəha nətueintən məmə otahro nulan mol niki rəhan pətan tagien, ³⁴ kən rəhan nətəligən tatuwin o nat kəiu, rəhan pətan ne wək rəha İərəməərə. Kən pətan itəm təsələn marit, o pətan wi, nikin tatəht pik wək rəha İərəməərə məmə tahro nulan in otətuakəm o İərəməərə e nipətin ne narmın. Mətə pətan itəm təmol marit, in tətətəlig-in pik əm natimnat rəha nətueintən məmə otahro nulan mol rəhan iərman nikin tagien.

³⁵ İatən-ipinə nəghatən min u o nəwirən atip rəhatəmat, sənəmə iatən-iəhau itəmat, mətə məmə nakotətəu-pən suatip rəha nəmegəhən itəm tətuatip, kən nikitəmat tatəht pik wək rəha İərəməərə.

³⁶ Mətə okəmə iərman kit ne pətan wi kit, kinən-iəkis məmə ilau okioal marit, kən iərman təmə okuəpəs pitən, mətə roiu nikin təht məmə təsələn nolən ətuatip e pətan əh, kən okəmə pətan əh tətətig wir əm o nup min neen, kən iərman nikin təht məmə təike mol-tə marit e pətan əh, kən təwir əm, in titun nolən. In təsələn təfagə rat. Mətə təwir məmə in otol marit. ³⁷ Kən okəmə kəiu min nəhlan kioalkeike məmə okioal marit, mətə iərman nikin tinəht rəkis məmə okuəpəs marit, kən suah kit tikə itəm tətəkəike kəm in məmə in tapəs marit, mətə iərman əm in tətərəməərə e nikin, kən nikin tinəht rəkis məmə otəsələn marit e pətan əh, suah əh, in min tatol nolən ətuatip. ³⁸ Tol nəhlan, iərman itəm tatol marit e pətan wi, in tatol ətuatip, mətə iərman itəm təsələn marit, in tatol təwir maprəkis.

³⁹ Pətan otəkəike mətətig ilau rəhan iərman e nian rafin, mətə okəmə rəhan iərman timis, in titun nolən marit e suah kit min itəm in tolkeike, mətə nat kitih əm, in təike mol marit e iərman kit itəm tətəfak kəm İərəməərə. ⁴⁰ Mətə e rəhak nətəligən, okəmə in tətətig əm nəhlan məsolən marit, kən nikin otəgien taprəkis-in okəmə in tatol marit. Kən nikik təht məmə Narmın Rəha Uhgın tətətig min lak mos-ipa nəghatən əh kəm io.

8

Nagwənən itəm katol sakrifais lan kəm narmi nat min

¹ Kən roiu, iakəghat e nagwənən min itəm katol-pən sakrifais lan kəm narmi nat min. Kitat kotitun məmə, “kitat rafin koatos nitunən.” “Nitunən” in nat kit itəm suah kit tətəusit ron, mətə nolkeikeən tatiləkin matiləs-ipər etəmim.

² Okəmə suah kit nikin təht məmə in titun pik nat, mətə in təsitunən əh natimnat itəm in otəkəike mitun. ³ Mətə etəmim itəm tolkeike Uhgın, Uhgın titun in.

⁴ ?Kən tahro e nagwənən min itəm katol-pən sakrifais lan kəm narmi nat min? Kitat kotitun məmə narmi nat in nat əpnapin əm kit e nətueintən, kən uhgın əlkələh min kotikə, mətə Uhgın kitih əm. ⁵ Katən məmə, “uhgın

alkələh” min ne “iərəməərə alkələh” min tepət əh-ikin. Inu neiuəən əm. Məto nıpahrienən netəmim neen koatəfak kəm ilat. Məto nat əpnarın okəmə uhgın alkələh min əh-ikin, əpəh e neai o əpəh ləhau e nətueintən, ⁶ məto o kitat, Uhgın kitiəh əm, Tata Uhgın. Natımnat rafın təmisi-pən lan, kən təmos-ıpa nəmegəhən kəm kitat məmə kitat okotol nəwian. Kən İərəməərə kitiəh əm, İesu Kristo, kən Uhgın təmol natımnat rafın ağın e Kristo, kən e Kristo kitat koatəmegəh.

⁷ Məto sənəmə netəmim rafın kotıtun nəghatən u. Aupən, netəmim neen kəmotəfak kəm narmı nat min nian rafın. Məto roiu, nian koatun mit itəm kəmol sakrifais lan kəm narmı nat, nıkilat təht məmə koatəfak kəm uhgın alkələh min pahrien. Kən ilat koatəto məmə koatol təfagə rat məto-inu nıkilat təsəskasikən. ⁸ Məto nagwənən təsolən kitat kotuwa iuəhkir o Uhgın. Okəmə kəsotunən mit əh, o kotun mit əh, nətəligən rəha Uhgın kəm kitat in tahmen əm.

⁹ Təwır əm, nəkotıtun nətəu-pənən suatıp itəm nakotolkeike, məto oatəto itəmat. Sotolən nat kit itəm nakotolkeike məto in otol məmə piatəmat kit o wınitəmat kit itəm nıkin təsəskasikən təme e rəhan nəmegəhən. ¹⁰ Ekən nəhlan məto-inu okəmə suah kit itəm nıkin təsəskasikən, tatehm itəmat itəm nakoatos nıtunən əh, kən nakotuwin e nimə rəha narmı nat min məmə nakotagwən, kən tahro? Kəm-naka rəhatəmat nolən otiuw-pən rəhan nətəligən, kən in min otuwın mun mit itəm kəmotol sakrifais lan kəm narmı nat min, kən in tatol təfagə rat kit. ¹¹ Kən nıtunən itəm nıkitəmat təht məmə nakoatos, in tatərəkin etəm nıkin təsəskasikən. Məto in piatəmat kit itəm Kristo təmimis ron. ¹² Nian nəkoatol nolən rat e itəmat kit e nolən əh, matərəkin nıkin təsəskasikən, kən nəkoatol təfagə rat e Kristo. ¹³ Tol nəhlan, okəmə nat kit itəm iatun tol piak tatəme e rəhan nəmegəhən, kən təwır məmə esun minən mit nian kit ne məmə otəsəmeən e rəhan nəmegəhən.

9

Pol təmuhalpın nəghatən itəm katətu-pən lan

¹ ?Nıkitəmat təht məmə ekitun nolən nat naka itəm iakolkeike, o kəp? !Əwəh! ?İo aposol kit, o kəp? !Əwəh! ?Eməplan İesu İərəməərə rəhatat e nıganəmtək, o kəp? !Əwəh! ?İtəmat u noa rəhak wək e İərəməərə, o kəp? !Əwəh! ² Okəmə netəmim neen koatən məmə sənəmə io aposol, məto nıpahrienən, itəmat nəsotıtun nənən nəhlan, məto-inu nəmegəhən rəhatəmat e İərəməərə tatəgətun məmə io aposol kit.

³ Ekuhalpın nəghatən rəha netəmim neen itəm koatən məmə io sənəmə aposol kit. ⁴ ?Nian kitat aposol min koatətapəh otəmat o nagwənən ne nat okənım ne, in ətuatıp o kəp? Əwəh, itəmat nəkotıtun. ⁵ Aposol min neen, ne pia İərəməərə min, ne Pita,* rəhalat nıpıtan itəm koatəfak koatuarisig-in ilat nian ilat kotaliwək moatol wək rəha İərəməərə. ?In tətəuətıp məmə kitat kotal tahmen-ahmen əm, o kəp? Əwəh, itəmat nəkotıtun. ⁶ ?O nıkitəmat təht məmə io əm ne Panapas, itımlau pısın əm ekuəkəike mioal atıp wək o natıgən rəhatımlau?

⁷ Otətəlig-in-tu, tol nəhlan. ?Pah tatol mopael məto təsolkeikeən məmə katətou in lan? ?O, pah tətəsum məsunən nagwənən lan? ?O, pah tətəgəwən nat megəh min məsunən əh kit ne?

⁸ ?Nıkitəmat təht məmə natımnat min itəm iatəghat-in, koatısi-pən əm o nətəligən rəha netəmim? !Kəp! Lou tatən nat kitiəh əm. ⁹ Kəməte e Lou rəha

8:6: Efes 4:5,6   **8:9:** Rom 14:13-15; Kal 5:13   **8:11:** Rom 14:15,20   **8:13:** Rom 14:21   **9:1:** Wək 22:17-18; 26:16; 1 Kor 15:8-9   **9:2:** 2 Kor 3:2-3   **9:4:** Luk 10:8   * **9:5:** Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmə, ‘Kefas’ itəm in nərgin kit min rəha Pita

Moses mämä, “Nian nakotasig kau motuwa mämä otol wək mewig-ewig e wit, sotəlisən nohlin pəs ton nimismisi wit neen.”† ?Tahro? ?Niki Uhgin tataht əm kau min, ¹⁰ o nikin tataht min kitat? Əwəh, kəmos-ipa lou u o rəhatat nəwirən, mətə-inu netəm itəm kotaupən motəfe nat e nasumən, ne netəm koatuarisig motəulək ikin, ilat rafin nətəligən rəhalat kitiah əm mämä okotos nagwənən e nasumən u. ¹¹ E wək min rəhatimat, tahmen əm mämä emotasum kit mämä itəmat nəkotagwən ikin, inu nagwənən rəha narmitəmat. ?Kən tahro, tiəkis otəmat mämä nakotos-ipa nagwənən neen rəha nipətin kəm itimat? ¹² Netəm pisin neen kotitun nətapəh-inən nagwənən otəmat, kən in tətuatip əm, mətə ilat koatol wək rəha Uhgin. ?Kən tahro e itimat? !Nətapəhən rəhatimat in tətuatip aɡin!

Mətə itimat esətələn kəm itəmat mämä itimat ekotitun mihin nolən. Mətə itimat ekotol natimnat rafin itəm ekotitun nolən, nat əpnəpin in tiəkis, mämä esotahtosis-inən namnusən təwir rəha Kristo. ¹³ ?Nəkotitun o kəp mämä, netəmim itəm koatol wək e Nimə Rəha Uhgin, koatos nigilat ikin nagwənən? Kən netəmim itəm koatol wək e olta, ikin katol sakrifais ikin, koatos nigilat ikin nagwənən. ¹⁴ E suatip kitiah əm, ləramərə təmən mämä, netəmim itəm koatən-iarəp namnusən təwir, rəhalat natimnat o natigən otəkəike misi-pən ikin.

¹⁵ Mətə esətapəh-inən kəm itəmat o nat naka itəm tətuatip əm kən ekitun nətapəh-inən. Eməsətəən naoa u mämä itəmat nəkotol natimnat min neen əh kəm io. Iatausit məsin mämä iatən-iarəp namnusən təwir kəsətouən io lan. Kən esolkeike aɡin-əhən mämä ekətəu-pən suatip pisin. Nimisən in təwir taprəkis-in suatip pisin. ¹⁶ Mətə esausitən mämä iatən-iarəp namnusən təwir mətə-inu, ekəike mən-iarəp. !Kəsi, nahməən asol otuwa ron io okəmā esən-iarəpən namnusən təwir! ¹⁷ Okəmā iatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin mətə-inu iakolkeike mol nulan, kən tətuatip mämä ekos nətouən lan. Mətə in Uhgin əm itəm təmitəpun io mämä ekol wək u, kən tol nəhlan, ekəike mol. ¹⁸ ?Kən rəhak nətouən in naka? In əm u, mämä nian ekən-iarəp namnusən təwir, ekən-iarəp əpnəpin əm, məsosən nətouən lan, kən tol nəhlan esətapəhən o nat kit, nat əpnəpin in tətuatip mämä ekol.

¹⁹ Suah kit təsərəmərəən lak, mətə io emos-iaəhau atip io mämä io slef əm rəha netəmim rafin mämä ekiuw-pa tepət kotuwa o Kristo. ²⁰ Nian emətan itimat netəm Isrel, emuwa mahmen e netəm Isrel mämä ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. Kən nat əpnəpin Lou təsərəmərəən lak, nian emətan itimat netəm koatətəu-pən Lou, emuwa mahmen elat, mämä ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. ²¹ Nian emətan itimat netəm kəsotətəu-pənən Lou, emuwa mahmen elat. Mətə esərakinən lou rəha Uhgin, kəp. Lou rəha Kristo tatərəmərə lak. Emol nəhlan mämä ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. ²² Nian emətan itimat netəm rəhalat nahatətəən təsəskasikən, emuwa mahmen elat mämä ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. Emuwa mahmen e netəmim rafin mämä e nolən min rafin ekiuw-pa neen kotuwa o Kristo. ²³ Iatol nəhlan o namnusən təwir mämä io min ekos natimnat wir min rəhan.

²⁴ ?Nəkotitun o kəp mämä, e naiuən, netəmim rafin koataiu, mətə kitiah əm tatol win? Kən təwir mämä nakotaiu e nolən rəha naiuən itəm nakotalkut pik mämä onəkotol win. ²⁵ Netəmim itəm kotalkeike mämä kotuwın e naiuən, kotətuakəm əskasik o rəhalat naiuən. Koatol mämä okotol win e nat kit itəm otəpanikə, mətə kitat koatol mämä kitat okotol win e nat kit itəm tətətig lilin.

† 9:9: wit: Əplan e tiksonari. 9:9: Dut 25:4; 1 Tim 5:18 9:10: 2 Tim 2:6 9:11: Rom 15:27
9:12: Wək 20:34; 2 Kor 11:9 9:13: Dut 18:1-3 9:14: Mat 10:10; Kal 6:6 9:16: Jer 20:9
9:20: Wək 21:20-26 9:22: 2 Kor 11:29 9:25: Fil 3:14; 2 Tim 2:4-5; 4:7-8

²⁶ Tol nàhlan, tahmen e naiuən, esaiu əpnapinən, kən tahmen e boksig, esəht-arəpənən tahmen e etəmim tataht magoagəp. ²⁷ !Kəp! Iatətuakəm kəm nīpətik məmə otuwa rəhak slef. Iatol nàhlan məmə, nian emən-iarəp namnusən təwīr kəm netəmim tepət rəkis məmə ilat okotuwa e naiuən əh, kən io ekəsuwamən mahmen e etəmim itəm tətətgəhl lou rəha naiuən kən kərakin e naiuən.

10

Pol təmən-iarəp nolən rəha netəm Isrel aupən

¹ Piak mīn ne wīnik mīn, iakolkeike məmə nəkotitun məmə nian tīpītīmat mīn kəmotiet Ijip, ilat rafin, mal napuə tətətgəhl olat, kən ilat rafin kəmotuwīn-pən itəhəi u katən məmə Nītəhəi Asiə. ² Kən e mal napuə ne nītəhəi, Uhgīn təmōl baptais elat rafin məmə okotuwa netəmim rəha Moses. ³ Kən ilat rafin kəmotun nagwənən kitiəh əm itəm təmisi-pən e Narmīn Rəha Uhgīn, ⁴ kən mōtənim nəhau kitiəh əm itəm təmisi-pən e Narmīn Rəha Uhgīn, mətō-inu kəmotənim nəhau e kəpiel rəha Narmīn Rəha Uhgīn itəm tətətan ilat mīn ilat, kən kəpiel əh in Kristo. ⁵ Nat əpnapin ilat kəmotol nàhlan, mətō Uhgīn nīkin tətəsagienən olat tepət, kən ilat tepət kəmotimis əpəh ikin pīsīn pīsīn mīn taruən-aruən ikin.

⁶ Kən Uhgīn təmegəhan-in natimnat mīn əh məmə ilat nəmtətin mīn məmə otəhgaiir etat mōtəgətun itat, kən okəsotolən tikirilat mōtəlhəu-pən rəhatat nətəligən e nolən rat mīn tahmen e itəm kəmotol aupən. ⁷ Əsotətəu-pənən nolən rəha nəfakən kəm narmi nat mīn tahmen elat neen kəmoatol aupən. Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə, “Netəmim kəmotəpələh məmə okotagwən mōtənim, kən mōtətul məmə okotol danis u tiuw-pən ilat tərət ikin.” ⁸ Tərət məmə kitat okotit anion nīpitan tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən ilat rafin tuente-tri-taosan kəmotimis e nian kitiəh əm. ⁹ Tərət məmə kitat okotol natimnat itəm otuw neməha rəha Iərəmərə* tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən sinek tus ilat kotimis. ¹⁰ Tərət məmə nakotən nīkali Uhgīn tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən nagelo rəha nīmīsən tohamnu ilat.

¹¹ Kən Uhgīn təmegəhan-in natimnat mīn əh məmə otuwa e nəmegəhan rəhalat, məmə ilat nəmtətin mīn, kən kəmətə ilat məmə okotəhgaiir etat mōtəgətun itat, itəm koatətig roiu məmə namnun nian tatuwa iuəhkīr. ¹² Kən okəmə nīkitəmat təht məmə nakotətul əskasik, oātəto wīr itəmat, mətō-inu itəmat mīn nəkotitun nəmēən e nolən rat mīn əh. ¹³ Nos-ipən-os-ipənən itəm tatuwa e nəmegəhan rəhatəmat tahmen əm e itəm katol mihin e netəmim rafin. Mətō nian rafin, Uhgīn tatol rəhan nəghatən, kən otəsegəhan-inən nos-ipən-os-ipənən otuwa e nəmegəhan rəhatəmat məmə in təkəsik maprəkis-in nəsanənən rəhatəmat. Mətō nian nos-ipən-os-ipənən tatuwa e nəmegəhan rəhatəmat, Uhgīn otol suatip kit məmə onəkotitun nosən nətulən rəhatəmat, məmə nat əh otəsiuw-pənən itəmat e nərətən.

Narmi nat mīn ne iəfak mīn

¹⁴ Tol nàhlan rəhak mīn, otagim rəkis e nolən rəha nəfakən kəm narmi nat mīn. ¹⁵ Itəmat netəm kotenatig, kən otakil atip nəghatən rəhak məmə in təwīr o tərət. ¹⁶ Nian kitat kotagwən e Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu, kən mōtən kəm Uhgīn məmə nīkitat tagien o nənīmən, kən moatənim nənīmən əh, tahmen məmə kitat koatuwa moatol kitiəh kitat Kristo e nītan. ?Iatən

9:27: Rom 8:13; 13:14   **10:1:** Eks 13:21-22   **10:1:** Eks 14:22   **10:3:** Jon 6:31; Eks 16:4,35
10:4: Eks 17:6; Nam 20:11   **10:5:** Nam 14:29-30   **10:6:** Nam 11:4,34; 1 Kor 10:11   **10:7:** Eks 32:4,6,19   **10:8:** Nam 25:1-9   * **10:9:** Tatəghat o nolən rəha netəmim itəm koatol nolən rat kit, kən nolən rat kit mīn, tatuwīn matuwīn məmə okotəplan okəmə Uhgīn otol nalpīnən o kəp.   **10:9:** Eks 17:2   **10:9:** Nam 21:5,6   **10:10:** Nam 16:41-50; 17:5,10

pahrien, o kəp? Kən nian kitat koatun p̄iret itəm kotəmkas katoor, kitat koatuwa kitiəh kitat Kristo. ?Iatən pahrien, o kəp? ¹⁷ Kitat u netəmim tepət, mətō kotahmen e n̄ipət̄in kitiəh əm, mətō-inu p̄iret kitiəh əm, kən kitat rafin koatun əm p̄iret əh.

¹⁸ N̄ikitəmat tatəht nolən rəha netəm Isrel. Nian etəm tatol sakrifais kəm Uhḡin, kən netəmim neen koatun mit itəm kəmōl sakrifais lan, tahmen əm məmə ilat rafin kəmōtuwa kitiəh ilat Uhḡin e sakrifais əh. ?Inu n̄ipahrienən, o kəp? Əwəh, in n̄ipahrienən.

¹⁹ ?Naka n̄ipət̄i rəhak nəghatən m̄in? ?Tahro? ?Iakatən məmə mit itəm katol sakrifais lan kəm narmi nat m̄in nəsanənən əh-ikin rəhalat, o kəp? Kəp. ?O tahro? ?Iakatən məmə narmi nat m̄in, ilat uhḡin əlkələh m̄in neen, o kəp? Kəp. ²⁰ Mətō iakatən məmə nian netəmim koatol sakrifais kəm narmi nat m̄in, koatol kəm iərmis m̄in, kəsotolən kəm Uhḡin. Kən esolkeikeən məmə nakotuwa kitiəh itəmat iərmis m̄in. ²¹ Okol nəsuw̄inən mun p̄iret ne wain e Nagwənən Rəha Nəmtət̄in Rəha Iesu, kən mat̄ig muw̄in m̄in e niməfak rəha narmi nat m̄in mun sakrifais ne wain rəha iərmis m̄in ilat netəm koatəfak lan. ²² ?Tahro? ?Nəkoatol məmə Iəramərə otetet itəmat tahmen e netəm Isrel? ?Nikitəmat təht məmə nəsanənən rəhatat tepət maprəkis-in rəha Uhḡin?

²³ Itəmat nakoatən məmə, “Təw̄ir əm məmə ekol natimnat rafin itəm iakolkeike.” Mətō io ekən məmə, sənəmə ilat rafin koatasitu etəmat. Itəmat nakoatən məmə, “Təw̄ir əm məmə ekol natimnat rafin itəm iakolkeike.” Mətō io ekən məmə sənəmə ilat rafin itəm koatasitu e nəmegəhən rəhatəmat. ²⁴ Təsəw̄irən məmə itəmat kit tategəs-in at̄ip rəhan nəw̄irən, mətō tatəkəike megəs-in m̄in rəha netəmim m̄in neen.

²⁵ Otun əm mit rafin itəm katol-salim-in e maket, kən məsotətapəh-inən nəghatən lan məmə kəmōl sakrifais lan kəm narmi nat m̄in, o kəp. Kən n̄ikitəmat təsəht p̄ikən. ²⁶ Nolən əh təw̄ir əm mətō-inu Naoa Rəha Uhḡin tatən məmə, “Nətueintən ne natimnat rafin əh-ikin, ilat rəha Iəramərə.”

²⁷ Kən okəmə etəm təsəfakən kit tətəpəh-in ik məmə nakuw̄in e rəhan nimə muagwən, kən n̄ikim tagien məmə onəkuw̄in, un əm nagwənən naka itəm tatos-ip̄inə, məsətapəhən məmə kəmōl sakrifais lan kəm narmi nat m̄in o kəp. N̄ikim təsəht p̄ikən. ²⁸ Mətō okəmə kit tən-ip̄inə kəm ik məmə, “Kəmōl sakrifais e mit u kəm narmi nat m̄in,” kən təw̄ir məmə nəsunən. N̄ikim otatəht suah əh, ne nətəligən rəhan. ²⁹ Sənəmə nat tərət ron ik, mətō in nat tərət e nətəligən rəhan əm. ?Mətō tahro nətəligən rəha suah kit m̄in otakil rəhak nolən itəm iakolkeike məmə ekol, kən mahtosig-in io məmə esolən nat kit? ³⁰ ?Okəmə iatən kəm Uhḡin məmə n̄ikik tagien o nagwənən, tahro okən rat io o nat kit itəm emən rəkis kəm Uhḡin məmə n̄ikik tagien lan?

³¹ Nəukət̄i nəghatən rafin əh tol nəhlan, nat naka itəm onəkol, o nakagwən, o nakənim, nəkəike mol ilat rafin e nolən itəm ot̄iləs-ip̄ər nərḡi Uhḡin lan. ³² Solən məmə suah kit təme e rəhan nəmegəhən, okəmə in noanol rəha Isrel, o Iaihlua, o suah kit e niməfak rəha Uhḡin. ³³ Otol nolən əh tahmen e nolən rəhak itəm iatalkut məmə ekol n̄iki netəmim rafin kotagien e nolən m̄in rafin. Iatol nəhlan mətō-inu esegəs-in at̄ipən rəhak nəw̄irən, mətō rəha netəmim tepət, məmə Uhḡin otosmegəh ilat.

11

¹ Otasgəw̄in io tahmen məmə io iatasgəw̄in Kristo.

10:16: Mat 26:26-28   **10:17:** Rom 12:5   **10:18:** Lev 7:6   **10:19:** 1 Kor 8:4   **10:20:** Dut 32:17; Nol Əpən 9:20   **10:21:** 2 Kor 6:15-16   **10:22:** Dut 32:21   **10:23:** 1 Kor 6:12   **10:24:** Rom 15:1-2   **10:26:** Sam 24:1   **10:28:** 1 Kor 8:7   **10:30:** 1 Tim 4:4   **10:31:** Kol 3:17
10:32: Rom 14:13   **10:33:** 1 Kor 9:20-22   **11:1:** 1 Kor 4:16

Nolən rəha nəfakən

² İatənwiwi itəmat məto-inu nəsotaluinən io e natımnat rafin itəm emol kən mægətun, kən naskəlīmən nəgətunən mın tahmen əm məmə emægətun itəmat lan.

³ Məto iakolkeike məmə itəmat rafin nəkotitun məmə rəhn-kapə netəmim rafin in Kristo itəm tərəmərə elat, kən rəhn-kapə pətan in rəhan iərman itəm tərəmərə lan, kən rəhn-kapə Kristo in Uhgın itəm tərəmərə lan. ⁴ Suah kit tatol aulis Kristo okəmə təfətain rəhn-kapə nian in tatəghat kəm Uhgın e nəfakən o tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgın təmos-ipən kəm in. ⁵ Məto pətan tatol aulis rəhan iərman okəmə təsəfətainən rəhn-kapə nian in tatəghat kəm Uhgın e nəfakən o tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgın təmos-ipən kəm in. Nolən əh tahmen əm məmə təmak rəhn-kapə.* ⁶ !Okəmə pətan kit təsətolkeikeən məmə otəfətain rəhn-kapə nəhlan, təwır məmə otəte əm noanun! Məto okəmə in tətəulis o nəteən noanun, o nakən rəhn-kapə, kən təwır məmə otəfətain rəhn-kapə. ⁷ Təwır məmə suah kit təsəfətainən rəhn-kapə məto-inu nian Uhgın təmol etəmim, etəmim təmos narmi Uhgın, kən matol-arəp nəwırən rəha Uhgın; məto pətan tatol-arəp nəwırən rəha iərman rəhan. ⁸ Tol nəhlan məto-inu iərman təsisi-pənən e pətan, məto pətan təmisi-pən e iərman, ⁹ kən Uhgın təməsolən iərman məmə in iasitu rəha pətan, məto təmol pətan məmə in iasitu rəha iərman. ¹⁰ Tol nəhlan, pətan otəkəike məfətain rəhn-kapə itəm tatəgətun məmə tətisi-in rəhan iərman məto-inu nagelo mın koatəplan.

¹¹ Məto o kitat u kəmotuwa kitəh kitat İərəmərə, pətan təsatig atipən e iərman, kən iərman mın təsatig atipən e pətan, ¹² məto-inu pətan təmisi-pən e iərman, kən tahmen mın əm, iərman, pətan təmiləs. Məto natımnat rafin təmisi-pən o Uhgın.

¹³ Otakil atip nat u məmə otətuatip məmə pətan itəm tatəfak kəm Uhgın təsəfətainən rəhn-kapə, o kəp. ¹⁴ Netəmim rafin kotitun məmə iərman itəm noanun kaifəməh, tatol aulis in. ¹⁵ Məto okəmə pətan kit noanun kaifəməh, nıkin tagien lan kən kətisi-in in lan, məto-inu noanun əh Uhgın təmos-ipən məmə otəfətain rəhn-kapə. ¹⁶ Məto okəmə suah kit tolkeike məmə otəghat o nat əh, kən iaten nəhlan məmə nolən kit mın tikə e itəm u, kən niməfak pisin pisin mın rafin koatol tahmen-ahmen əm.

Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha İesu

¹⁷ E nəghatən mın itəm ekən kəm itəmat əh-roiu, oesənwiwiən itəmat məto-inu nəpələh-kələhən rəhatəmat təsasituən, məto tatərkın əm itəmat. ¹⁸ Emaupən məto məmə nian nakoatuəfimin itəmat mın məmə nakotəfak, kən moatəhap-əhap itəmat mın. Kən nıkkik təht məmə o nəghatən mın əh, neen nıpahrienən, ¹⁹ məto-inu nəhap-əhapən mın otəkəike motuwa məmə okəplan ətuatip məmə pah tatəfak pahrien.

²⁰ !Nian nakoatuəfimin itəmat mın, nakoatən məmə nakoatun Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha İesu, məto otəplan-tu nolən u rəhatəmat! Sənəmə Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha İesu, ²¹ məto-inu nian nakotəgwən, itəmat kitəh kitəh koatəkəike əm kəsəhəginən ilat mın neen. Kit nəumis tatus əh, kit tınəpıs rəkis. ²² ?Rəhatəmat latuənu tikə məmə nakotaupən motəgwən ikın? ? O itəmat nəsotisi-inən niməfak rəha Uhgın, kən moatol aulis ian-rat mın? ? Kən ekən məmə naka kəm itəmat? ?Ekənwiwi itəmat o nolən əh? !Kəp, tiəkis agın-əh!

11:3: Jen 3:16; Efes 5:23 * **11:5:** Okəmə pətan kit təmak rəhn-kapə, in nat kit rəha naulisən. Netəmim neen koatən məmə in nəmtətin kit məmə katol nalpınən kit kəm in, kən netəmim neen koatən məmə in nəmtətin kit məmə in pətan rəha nausitən. **11:7:** Jen 1:26-27 **11:9:** Jen 2:18-23 **11:18:** 1 Kor 1:10-12

²³ Məto-inu, eməgətun rəkis itəmat nəgətunən itəm təmisi-pən o İərəmərə. E lapın əh uarisig kegəhan-in-pən e nelmi tikimır mın, in təmos pıret, ²⁴ kən mən kəm Uhgın tagkiu ron, kən məmkas, kən məmə, “İnu nıpətık itəm otitəgıt otəmat. Otol mihin kən nikitəmat tatəht io.” ²⁵ E nolən kitiəh əm, nian kinotagwən rəkis, in tos kap wain mən məmə, “Kap wain u in nəniəkisən wi rəha nasituən itəm tatuwa e nitak. Otol mihin nian rafin nakoatənim, nikitəmat tatəht io.” ²⁶ O nat əh, nian rafin nakotun pıret u, o nakotənim kap wain u, onəkotəkəike motən-iarəp nımisən rəha İərəmərə mətoarus titəlig-pa mın.

²⁷ Tol nəhlan, etəmim pah itəm tatun pıret o tatənim kap wain u rəha İərəmərə e nolən kit itəm təsətuatıpən, in tatol təfagə o nərəkınən nıpətın ne nıta İərəmərə. ²⁸ Etəmim otəkəike makil rəhan nəmegəhən pıtən, uarisig təpanun pıret ne mənım kap wain, ²⁹ məto-inu etəmim itəm tatun matənim, məto nıkin təsəht wırən nıpəti İərəmərə, nunən ne nənimən itəm in tatol tatiuw-pa atıp əm nalpınən kəm in. ³⁰ Məto o nat əh, itəmat tepət nakotəpou matımıs, kən itəmat neen kinotımıs rəkis. ³¹ Məto okəmə kitat kotakil atıp nolən mın rəhatat, İərəmərə təsakılən kitat mol nalpınən kəm kitat. ³² Nian İərəmərə takil kitat mol nalpınən kəm kitat, in tatol məmə kitat okotətuatıp, məmə nian in otakil netəmim e nətueintən mən nalpınən rəhalat məmə okotımıs, kən kitat okəsotosən nalpınən əh kitat mın ilat.

³³ Tol nəhlan piak mın ne wınık mın, nian nakotuwa kitiəh məmə nako-tagwən, otəsahgın itəmat mın. ³⁴ Okəmə suah kit nəumıs nus, təwir məmə otagwən iman ikın latuənu, məmə nian nakoatuəfımın, Uhgın otəsos-ıpənən nalpınən kəm itəmat o nolən mın əh rəhatəmat. Nian ekımnə, oekos-ıpınə suatıp e natımnat pısın neen mın itəm nakoatətapəh ron.

12

Nəsanənən pısın pısın mın rəha Narmın Rəha Uhgın

¹ Piak mın ne wınık mın, pəs ekəghat e nəsanənən pısın pısın mın rəha Narmın Rəha Uhgın itəm tatos-ıpa kəm kitat, məto-inu iakolkeike məmə itəmat nəkotəkəike motıtun. ² Itəmat nəkotıtun məmə aupən, nian nəməsotəfakən kəm Uhgın, katiuw-pən rəhatəmat nətəligən katit itəmat e suatıp o nəfakən kəm narmı nat mın itəm kəsotəghatən. ³ Tol nəhlan, ekən kəm itəmat məmə suah kit tikə itəm tatəghat e nəsanənən rəha Narmın Rəha Uhgın matən rat İesu, kən suah kit mın okol təsənən məmə, “İesu in İərəmərə,” məto Narmın Rəha Uhgın, in əm tol etəmim tatən.

⁴ Nəsanənən pısın pısın mın rəha Narmın Rəha Uhgın itəm tatos-ıpa kəm kitat, məto koatısı-pən e Narmın Rəha Uhgın kitiəh əm. ⁵ Kitat koatol wək pısın pısın tepət, məto İərəmərə kitiəh əm itəm koatol wək rəhan. ⁶ Kitat koatol wək e nolən pısın pısın tepət, məto in Uhgın kitiəh əm itəm tatol wək e nəmegəhən rəha netəmim rafin məmə ilat okoatol wək mın əh rafin.

⁷ Kən Narmın Rəha Uhgın tatos-ıpa rəhan nəsanənən pısın pısın mın kəm kitat kitiəh kitiəh məmə kitat okotasıtu etat rafin. ⁸ O suah kit, Narmın tatos-ıpən nəghatən rəha nenatıgən. Kən kit mın, Narmın kitiəh əm tatos-ıpən nəghatən rəha nıtunən nat. ⁹ Kən kit mın, Narmın kitiəh əm tatos-ıpən nahatətəən. Kən kit mın, Narmın kitiəh əh tatos-ıpən nəsanənən o nol-wırən nımisən. ¹⁰ Kən kit mın, tatos-ıpən nəsanənən o nolən nat pıspıs mın. Kən kit mın, tatos-ıpən nəghatən mın itəm Uhgın tatos-ıpa. Kən kit mın, tatos-ıpən nəsanənən o nakılən narmın pısın pısın mın. Kən kit mın, tatos-ıpən

nəsanənən rəha nənən nəghatən ik pisin min.* Kən kit min əh, tatos-ipən nəsanənən o nənən niptəti nəghatən ik pisin min əh. ¹¹ Nəsanənən min əh ilat rafin, koatisi-pən əm e Narmin kitiəh əm, kən tatos-ipa kəm kitat kitiəh kitiəh e suatip min itəm in əm tolkeike.

¹² Nipəti etənim in kitiəh əm, məto nolın-olın tepət; kən nat əpnapin nolın-olın pisin pisin min, ilat koatipin e nipətin kitiəh əm. Kən tol nəhlan, tahmen-amen əm e Kristo. ¹³ Kitat neen, kitat noanol min rəha Isrel, kitat neen Iaihlua min, neen slef min əm, neen sənəmə slef min, məto Narmin Rəha Uhgın kitiəh əm təmol baptais e kitat rafin agın-əh məmə, kəmotuwa nipəti Kristo kitiəh əm, kən kitat kəmos Narmin Rəha Uhgın u kitiəh əm.

¹⁴ Otətəlig-in, nipəti etənim kəməsolən nolın kitiəh əm, məto nolın tepət. ¹⁵ Okəmə nelkin tatən məmə, “Sənəmə io nelmin, kən tol nəhlan, sənəmə io noli nipətin kit,” kən nəghatən rəhan təsolən məmə nelkin in sənəmə nolın nipətin məsin. ¹⁶ Kən okəmə matəlgın tən məmə, “Sənəmə io niganəmtin, kən tol nəhlan, sənəmə io noli nipətin kit,” kən nəghatən rəhan təsolən məmə matəlgın in sənəmə noli nipətin məsin. ¹⁷ ?Okəmə nipətin in niganəmtin rafin əm, kən otahro məto nat? ?Kən okəmə nipətin in matəlgın rafin əm, kən otahro məto nəmiəwin nat? ¹⁸ Məto kəp, Uhgın təmoor nolın-olın nipətin ilat rafin itəm in tolkeike məmə ilat okotol mihin. ¹⁹ ?Okəmə ilat rafin nolın kitiəh əm, kən nipətin pəhruən ikın? ²⁰ Məto nipahrienən, nolın-olın tepət, məto nipətin kitiəh əm.

²¹ Niganəmtin okol təsənən kəm nelmin məmə, “Io ekapəs ik, io enahmen rəkis.” Kən rəhn-kapə okol təsənən kəm nelkin mil məmə, “Io ekapəs itəmlau, io enahmen rəkis.” ²² Təsolən nəhlan. Nolın-olın nipətətat itəm nikitat təht məmə ilat kotəpou agın, ilat nat keike o nipətətat. ²³ Kən nolın-olın nipətətat itəm nikitat təht məmə ilat nat əpnapin əm, koatol nolən rəha nisaiiən elat. Kən nolın-olın rəha naulisən, kitat koatehm wir ilat. ²⁴ Məto nolın-olın nipətətat itəm təsolən naulisən, kitat kəsotolən nat agın elat. Məto Uhgın təmuəfimın nolın-olın nipətətat min, kən matisiai-in nolın-olın min itəm kitat koatehm-pən əm ilat. ²⁵ Kən e nolən əh, nolın-olın nipətətat okəsotəhap-əhapən ilat min, məto ilat okoatehm wir ilat min rafin. ²⁶ Okəmə nolın məsin tatəto nahməən, kən nolın min ilat rafin okotəto nahməən ilat min. Kən okəmə nolın məsin katos-ipən nisaiiən kəm in, kən nolın min rafin okotagien ilat min.

²⁷ Nipəti nəghatən u məmə itəmat nipəti Kristo, kən itəmat rafin kitiəh kitiəh, itəmat nolın min rəha nipəti Kristo. ²⁸ Kən e niməfak, Uhgın təmaupən mələhəu-pən aposol min, kən uarisig un, ien min, kən uarisig un, iəgətun min. Kən təmələhəu-pən netəm koatol nat pispis, ne ilat itəm koatol-wir nimisən min, kən netəm kotasitu e netənim, kən netəm kotenatig itəm kotasitu o nənən rəha niməfak, kən netəm koatəghat e nəghatən ikın pisin min. ²⁹ ? Netənim rafin aposol min? ?O netənim rafin ien min? ?O netənim rafin iəgətun min? ?O netənim rafin nol nat pispis? ³⁰ ?O netənim rafin koatol-wir nimisən min? ?O netənim rafin koatəghat e nəghatən ik pisin min? ? O netənim rafin koatən-iarəp nipəti nəghatən ik pisin min? Kəp, təsolən nəhlan. ³¹ Məto təwir məmə nakotələhəu-pən əskasik nətəligən rəhatəmat o nosən nəsanənən pisin pisin min itəm Narmin Rəha Uhgın tatos-ipa, ilat min əh itəm kotəwir agın.

Məto roiu ekən-ipinə suatip wir agın-əh.

* **12:10:** Nəsanənən rəha nənən nəghatən ik pisin min, tatəghat-in nəghatən min itəm suah kit təsitunən. Əplan-tu 1 Kor 13:1, ne Wək 2:4. **12:11:** 1 Kor 7:7 **12:12:** 1 Kor 10:17 **12:13:** Kal 3:28 **12:27:** Rom 12:5 **12:28:** Efes 4:11-12 **12:31:** 1 Kor 14:1

13

Nolkeikean

¹ Okəmә iatəghat e nəghatən rəha netəm ik pisin min, o nəghatən rəha nagelo min, mətō esosən nolkeikean e nikik, iatəghat pik əm tahmen e suah kit itəm tatoh nuwigi dram, o tatoh əpnapin əm bel. ² Okəmә iatos nəsanənən itəm Narmin Rəha Uhgın tatos-ipa o nən-iarəpən nəghatən min itəm Uhgın tatos-ipa, mətō esosən nolkeikean e nikik, io nat əpnapin əm. Kən okəmә ekıtun nat anion rafin ne nitunən rafin, mətō esosən nolkeikean e nikik, io nat əpnapin əm. Kən okəmә rəhak nahatətəən təskasik məmə otol nitot kit tiet, mətō esosən nolkeikean e nikik, io nat əpnapin əm. ³ Okəmә ekəmki-pən rafin rəhak natimnat kəm ian-rat min, o ekegəhan-in nipətik məmə nigəm otus, mətō esosən nolkeikean e nikik, esolən win e nat kit.

⁴ Nolən rəha nolkeikean tol nulan: suah kit rəhan nətəligən təfəmäh, kən matol təwir kəm netəmim, kən məsetəhakən e netəmim, kən məsos-ipər atipən, kən məsausit pikən, ⁵ kən məsol-pənən netəmim, məsalkutən o nərpin, kən nikin təsahmə uəhaiən, kən təsaskəlim-iəkisən e nikin nərətən itəm suah kit tatol lan. ⁶ Kən nikin təsagienən o nolən rat min, mətō nikin tagien əm o nolən wir min rəha nipahrienən. ⁷ Nolən rəha nokeikean tol nulan: nat əpnapin suatip rəha suah kit tiəkis, mətō nian rafin suah əh tatətəu-pən əm, məsəhlmanən rəhan nahatətəən nian kit, kən nian rafin tatələhəu-pən əskasik rəhan nətəligən e Uhgın, rəhan nahatətəən tatətul əm nulan e nian rəha nərətən.

⁸ Nolən rəha nolkeikean namnun tikə. Mətō rəha nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, otəpanikə. Rəha nəghatən ik pisin min, okotəpanikə. Rəha nitunən nat, otəpanikə. ⁹ Tol nəhlan mətō-inu nitunən rəhatat noan məsin əm, kən koatən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa noan məsin əm. ¹⁰ Mətō nian Iesu Kristo otuwa min mol ətuatip natimnat rafin, kən nəsanənən min itəm Narmin Rəha Uhgın tatos-ipa roiu okotikə. ¹¹ Nian ematəkəku, ematəghat tahmen e suakəku, kən nitunən rəhak tahmen e rəha suakəku, kən nolən rəha nətəligən rəhak tahmen e rəha suakəku. Mətō nian emuwa mol etəm-iasol in io, emələhəu nolən min rəha suakəku e məntaak. ¹² Roiu, kitat koatəplan noan məsin əm tahmen e suah kit itəm tateranəm e klas itəm toapoap. Mətō e nian əh, kitat okotəplan əsas nigənəmti Uhgın. Roiu, ekıtun noan məsin əm, mətō e nian əh, epanitun əsas natimnat rafin, tahmen məmə Uhgın titun mihin io əh-roiu.

¹³ Kən roiu, nolən miləhal u kisil kətəhalətul: nolən rəha nahatətəən, nolən rəha nələhəu-pənən əskasik nətəligən e Uhgın, ne nolən rəha nolkeikean. Mətō itəm təwir pik ağin eləhal, in nolən rəha nolkeikean.

14

Nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, ne nənən nəghatən ik pisin min

¹ Otalkut əskasik məmə nolkeikean otərəməərə e nəmegəhən rəhatəmat, kən motalkut əskasik məmə onəkotos nəsanənən min itəm Narmin Rəha Uhgın tatos-ipa, kən otalkut pik təhmın min o nəsanənən rəha nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa. ² Ekən nəhlan mətō-inu itəmat kit itəm tatəghat e nəghatən ik pisin min, təsəghatən kəm netəmim, mətō tatəghat əm kəm Uhgın. Pahrien, suah kit tikə itəm titun nəghatən itəm in tatən, mətō in tatən-iarəp nəghatən anion min e Narmin Rəha Uhgın. ³ Mətō netəmim rafin itəm kotən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, koatən kəm netəmim o niləkinən ilat, o niləs-ipərən nətəligən rəhalat, kən o nasituən miləs-ipər nikilat. ⁴ Etəmim

itəm tatəghat e nəghatən ik pisin min, tatiləkin atip əm in, məto etəmim itəm tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, tatiləkin niməfak. ⁵ Iakolkeike məmə itəmat rafin agin-əh nakotəghat e nəghatən ik pisin min, məto təwir pik məmə nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa. Etəmim itəm tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, in tətasiu pik e niməfak taprəkis-in etəmim itəm tatəghat e nəghatən ik pisin min mətoarus in tən nipətin məmə otiləkin niməfak.

⁶ Piak min ne winik min. ?Okəmə iatuwa otəmat kən matəghat e nəghatən ik pisin min, tahro nulan io iakəwir otəmat okəmə esol-arəpən nəghatən neen itəm kəmoatəhluaig aupən, o esosən nitunən neen, o nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, o nəghatən rəha nəgətunən? ⁷ Otətəlig-in o natimnat tahmen e nau itəm kətahl, o kita itəm katoh. Natimnat min əh kəsotəmegəhən, etəmim əm tatol ilat kotagət. Məto okəmə kəsotagət ətuatipən, kən itəmat onəkotəruru məmə napuən naka ilat koatan. ⁸ Kən okəmə təwi təsagət ətuatipən, kən netəmim okotəruru məmə kotəkəike motol əpen-əpenə o nəluaginən. ⁹ Məto tahmen əm etəmat. ?Okəmə noatəghat e nəghatən itəm netəmim kotəruru, tahro nulan okotitun nipəti nəghatən nakoatən? Itəmat onəkotəghat əm kəm magoagəp, məto netəmim kəsotosən nipətin. ¹⁰ Pahrien məmə nəghatən min tepət e nətueintən, məto ilat rafin nipətilat əh-ikin. ¹¹ Kən okəmə esitunən nipəti nəghatən itəm suah kit tatən-ipa kəm io, io iapispis kəm in, kən in iapispis kəm io. ¹² Tahmen əm etəmat. Itəmat nakotolkeike nəsanənən min rəha Narmın Rəha Uhgın, kən tol nəhlan, otalkut məmə nakotiləkin niməfak e nəsanənən min itəm okotasitu pik lan.

¹³ Məto-inu o nat əh, okəmə itəmat kit tatəghat e nəghatən ik pisin min, otəkəike məfak min məmə Uhgın otos-ipən nipəti nəghatən u məmə otən-iarəp kəm niməfak. ¹⁴ Okəmə iatəfak e nəghatən ik pisin min, nikik tatəfak məto nətəligən rəhak tatətul ənnapin əm. ¹⁵ ?Kən ekahro? Ekəfak e nikik, məto ekəfak min e nətəligən rəhak. Kən ekan napuən e nikik, məto ekan min napuən e nətəligən rəhak. ¹⁶ ?Okəmə nakatənwiwi Uhgın e nikim e nəghatən pisin, tahro suah kit itəm təruru nəghatən u in otən “Əwəh” e rəham nəfakən, məto-inu in təruru nat itəm nakatən? ¹⁷ Kəm-naka natənwiwi wir Uhgın, məto nəsiləkinən etəmim pisin kit min.

¹⁸ İatən tagkiu kəm Uhgın məmə iatəghat e nəghatən ik pisin min taprəkis-in itəmat rafin. ¹⁹ Məto e niməfak, okəmə iatəgətun netəmim e nəghatən faif əm itəm kotitun, inu təwir agin maprəkis-in məmə ekən nəghatən ten-taosan e nəghatən pisin itəm kinotəruru.

²⁰ Piak min ne winik min. Sotolən nətəligən rəhatəmat tahmen e nisualkələh. Təwir məmə nəkotahmen e nisualkələh itəm kotəruru əh nolən rat. Məto e nətəligən rəhatəmat, təwir məmə nakotimətə. ²¹ Kəmətə nəhlan e Lou rəha Moses məmə,

“Ekol məmə netəm koatəghat e nəghatən ik pisin min okotən rəhak nəghatən kəm rəhak netəmim.

Kən ilat okotəto nəghatən min rəha iapispis min,

Məto nat ənnapin ilat okotəto nat əh itəm tol pisin, okul kəsotətəlig-inən io.

Iəramərə tatən mihin.”

²² Tol nəhlan, nəghatən ik pisin min, in nəmtətin kit rəha netəmim itəm kəsotəfakən, sənəmə nəmtətin kit rəha iəfak min. Məto nian suah kit tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, in rəha iəfak min, sənəmə rəha netəm kəsotəfakən. ²³ ?Tol nəhlan, okəmə niməfak apiəpiə tatuəfimin, kən netəmim rafin koatəghat e nəghatən ik pisin min, kən ilat neen itəm kəsotitunən, o netəm kəsotəfakən kotuwa imə, ilat okotən məmə itəmat nakotalmə, o kəp?

²⁴ Məto okəmә etəm təsəfakən kit, o etəm təruru tuwa imә nian netəmim rafin koatən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, kən nəghatən rəhatəmat otek nikin, kən in otitun məmə in iol təfagə, kən nəghatən min əh otakil rəhan nolən, ²⁵ kən rəhan təfagə min itəm koatəhluaig otuwa e nəhag-əhagən. O nat əh, in otiet morin e nisiiən matəfak kəm Uhgın, matən-iarəp məmə, “!Itəmat pahrien Uhgın nakoatan!”

Nələhəu ətuatipən nolən rəha nəfakən

²⁶ Piak min ne winik min. Pəs iakən nıpəti rəhak nəghatən min roiu. Nian itəmat rafin nakotuwa kitiəh e nuəfiminən o nəfakən, itəmat rafin kitiəh kitiəh rəhatəmat əh-ikin wək o nolən, neen koatan napuən, neen katəgətun ilat, neen koatol-arəp nəghatən neen itəm kəmoatəhluaig aupən, neen koatəghat e nəghatən ik pisin min, neen koatən nıpəti nəghatən min əh. Onəkotəkəike moatol natimnat min əh o niləkınən niməfak təskasik. ²⁷ Okəmә netəmim neen koatəghat e nəghatən pisin, kəiu o kəm-naka kisil əm okotəghat. Kit otən rəhan u, uarisig kit, kənu kit min tən rəhan, kən suah kit otəkəike mən nıpəti nəghatən min əh. ²⁸ Okəmә etəmim tikə o nən-iarəpən nıpəti nəghatən min əh, etəm itəm otəghat e nəghatən pisin, otəkəike məsəghatən e niməfak, kən məghat anion kəm Uhgın.

²⁹ Təwir məmə ien kəiu o kisil okotəghat, kən netəmim neen okotakil wir nəghatən koatən. ³⁰ Kən okəmә Uhgın tatol əp nəghatən kit itəm təmatəhluaig aupən tatuwa o suah kit itəm tatəpələh, təwir məmə etəm təmaupən matəghat otapəs nəghatən. ³¹ Tol nəhlan, itəmat itəm nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, kit otaupən məghat, kənu kit min, u kit min məmə nakotəgətun netəmim rafin, kiləs-ipər nətəligən rəhalat. ³² Sotaluinən məmə ien min koatərəməərə e nikilat məmə kotitun nən-iarəpən nəghatən rəhalat e nian itəm in tətuatip o nənən, ³³ məto-inu Uhgın sənəmә in Uhgın rəha nolən nəruruən e nat, məto in Uhgın rəha nəməlinuən, təhmen e niməfak min rafin.

³⁴ Nian katəfak lan, nıpitan okəsotagətən, məto-inu təsətuatipən məmə okotəghat. Məto okotəkəike moatətəlig-in netəm-iasol rəha niməfak, təhmen əm e itəm Lou tatən mihin. ³⁵ Okəmә kotonkeike məmə kotitun nat kit, okotəkəike kətapəh o rəhalat nəman min əpəh latuənu, məto-inu tol naulisən məmə pətan otəghat əpəh e niməfak.

³⁶ ?Tahro? ?Nikitəmat təht məmə nəghatən rəha Uhgın təmaupən miet-arəpa otəmat? ?O nikitəmat təht məmə nəghatən rəha Uhgın təmuwa əm otəmat? ³⁷ Okəmә itəmat kit nikin təht məmə in ien kit, o Narmın Rəha Uhgın təmos-ipən nəsanənən kit kəm in, in otəkəike mən nıpahrienən e nəghatən itəm iatəte kəm itəmat məmə in nəwia İərəməərə. ³⁸ Okəmә tapəs nənən nıpahrienən e nəghatən u, in okəsən minən nıpahrienən e rəhan nəghatən.

³⁹ Tol nəhlan, piak min ne winik min, təwir məmə nakotolkeike məmə nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, kən məsotətlosig-inən nənən nəghatən ik pisin min. ⁴⁰ Məto e natimnat rafin agın itəm nəkoatol e nəfakən, otol e nolən itəm in tətuatip o niməfak, motətəu-pən wir nolən rəha nəfakən.

15

Kristo təməmegəh min e nimisən

¹ Piak min ne winik min. İakolkeike məmə ekən-iarəp min kəm itəmat namnusən təwir itəm ematən-iarəp kəm itəmat aupən, nəmotos e nikitəmat,

kən motos rəhatəmat ikin nətulən lan. ² Okəmə nakotaskəlīm əskasik nam-nusən təwir ətuatip itəm io emən-iarəp kəm itəmat, Uhgın otosmegəh itəmat lan. Məto okəmə nakotapəs nat ətuatip, motahatətə e nəghatən pişin, kən nahatətəən rəhatəmat in nat əpnapin əm.

³ Natimnat itəm io eməto, ilat nat keike, kən enən-ipinə rəkis kəm itəmat məmə, Kristo təmimis o rəhatat nolən rat min tahmen e Naoa Rəha Uhgın təmən rəkis mihin, ⁴ kəmitənim, kən təmegəh min e nimisən e nian itəm tatol kisil lan tahmen əm e Naoa Rəha Uhgın təmən rəkis mihin, ⁵ kən təmaupən miet-arəp o Pita, uarisig u, o rəhan netəm tuelef. ⁶ Uarisig lan, in təmiet-arəp min o piətət min taprəkis-in faif-hanrit e nian kitiah əm, u ilat tepət koatəmegəh əh, məto neen kinotimis rəkis. ⁷ Kən uarisig, tiet-arəpa o Jemes, kən o aposol min rafin. ⁸ Kən uarisig elat rafin, in təmiet-arəpa min ron io, nat əpnapin io ekahmen e suakəku itəm təsaiirən e nian ətuatip rəhan.

⁹ Tol nəhlan, io ləhau agin e aposol min rafin, kən esahmenən məmə netənim okotaun-in io məmə io aposol kit, məto-inu ematol nərətən kəm niməfak rəha Uhgın aupən. ¹⁰ Məto e nəwirən itəm Uhgın təmawte-in kəm io, emuwa mahmen nulan roiu, kən nəwirən əh təsuwa əpnapinən məto noan əh-ikin. Nipahrienən, emol wək taprəkis-in rafin aposol min, məto sənəmə e rəhak əm nəsanənən, məto e nəwirən əm itəm Uhgın təmawte-in kəm io. ¹¹ Nat əpnapin io emən-iarəp, o ilat kəmotən-iarəp namnusən təwir kəm itəmat, məto nəghatən u inu itəm iatən-iarəp, namnusən təwir itəm nəmotən nipahrienən lan.

Nəmegəhən e nimisən rəha netəm kəmotimis

¹² ? Məto okəmə kəmatən-iarəp məmə Kristo təməmegəh min e nimisən, kən tahro itəmat neen nakoatən məmə netəm kəmotimis okol kəsotəmegəh minən? ¹³ Məto okəmə nəghatən rəhatəmat in nipahrienən, məmə netəm kəmotimis kəsotəmegəh minən, kən okol Kristo min təməmegəhən e nimisən. ¹⁴ Kən okəmə Kristo təməmegəhən e nimisən, kən wək rəhatimat o nən-iarəpən namnusən təwir, in nat əpnapin əm, tahmen min əm e nahatətəən rəhatəmat. ¹⁵ Nat kit min nəhlan, okəmə Kristo təməmegəhən e nimisən, itəmat emoateiuə e Uhgın məto-inu emotən-iarəp məmə Uhgın təmosmegəh Kristo e nimisən. Məto okəmə netəm kəmotimis ko kəsotəmegəh minən e nimisən, kən okol Uhgın təsosmegəhən Kristo e nimisən. ¹⁶ Məto-inu okəmə netəm kəmotimis ko kəsotəmegəh minən e nimisən, kən okol Kristo təməmegəh minən e nimisən. ¹⁷ Kən okəmə Kristo təməmegəh minən e nimisən, kən nahatətəən rəhatəmat nipətən tikə, kən itəmat noatatig əh e təfagə rat min. ¹⁸ Kən netənim itəm kəmotən nipahrienən e Kristo itəm kinotimis rəkis, ilat min kəmotakiah. ¹⁹ ! Okəmə koatələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən e Kristo o nəmegəhən əm rəhatat e nətueintən, kəsi, təwir məmə netənim okotəto tərət otəmat maprəkis-in netənim rafin məto-inu, kəm-naka kitat kəmotəmkakia!

²⁰ ! Məto kəp! Nipahrienən məmə Kristo təməmegəh min pahrien e nimisən. In təmaupən e netəm rafin itəm kəmotimis kən məmegəh min e nimisən, kən okol təsimis minən.* ²¹ Otətəlig-in. Nimisən tinuwa e nətueintən e etənim kit, kən e suatip kitiah əm, nəmegəh minən e nimisən təmuwa e etənim kit. ²² Tol nəhlan, netənim rafin okotimis məto-inu kəmotisi-pən e Atam, kən tahmen-ahmen əm, netənim rafin itəm kəmotuwa kitiah ilat Kristo okotəmegəh min. ²³ Məto ilat min u, okotəmegəh min e nian ətuatip rəhalat. Kristo in təmaupən

15:3: Aes 53:5-12   **15:4:** Mat 12:40; Wək 2:24-32   **15:5:** Mat 28:16-17; Luk 24:34   **15:7:** Wək

1:3-4   **15:8:** Wək 9:3-6   **15:9:** Efes 3:8; 1 Tim 1:15   **15:10:** 2 Kor 11:23   * **15:20:** Kristo in tahmen e nəniəkisən rəha Uhgın məmə netənim rafin okotəmegəh min e nimisən.   **15:21:** Rom 5:12

mamegəh min, kən nian in otuwa min, rəhan min okotamegəh min. ²⁴ Kən namnun nian otuwa. In otərəkin nərəməərən rafin, ne nepətən rafin, ne nəsanənən rafin. Uarisig lan, in otəhlman-pən nərəməərən rəhan e nelmi Uhgın Tata. ²⁵ Tol nəhlan məto-inu, in təike matərəməərə mətoarus məmki-pa rəhan tikimır min meguətain ilat e nelkin. ²⁶ Namnu rəhan tikimır itəm otərəkin, in nimisən. Kən nimisən otikə min, ²⁷ məto-inu “tinəmki-pa natimnat rafin meguətain e nelkin.” Otətəlig-in-tu, nian tatən məmə natimnat rafin agin-əh tinateguətain e nelkin, nəkotəplan məmə sənəmə Tata Uhgın min əh-ikin e nelkin. In Uhgın itəm təmələhəu-pən natimnat rafin agin-əh ləhau e nelki Kristo. ²⁸ Nian Uhgın tinol natimnat min əh, kən Nətin atip otuwa ləhau e nərəməərən rəha Uhgın itəm təmələhəu-pən natimnat rafin e nelkin, məmə Uhgın əm otərəməərə e natimnat rafin.

²⁹ Otətəlig-in-tu. ?Tahro e netəmim itəm katol baptais elat o netəm kinotimis rəkis? ?Okəmə netəm kəmotimis kəsotamegəh minən nian kit, kən tahro katol baptais e netəmim olat?† ³⁰ ?Kən tahmen əm etimat, tahro ioatıləs pikən nian əskasik min e nəmegəhən rəhatimat nian rafin? ³¹ !Iatos noanawıl, piak min ne winik min, məmə netəmim kotalkut məmə okotohamnu io e nian tepət! Nəkotitun məmə inu nıpahrienən tahmen-ahmen məmə iatausit o nahatətən rəhatəmat e Kristo Iesu İərəməərə rəhatat. ³² ?Okəmə eməluagin e nat megəh min itəm koaton itəm əpəh Efesas† o nətəligən rəha netəmim əm, emol win e naka? Okəmə netəm kəmotimis kəsotamegəh minən, pəs kotol əm tahmen e nəghatən u itəm tatən məmə,
“Pəs kotagwən motənim,
məto-inu olawig kotimis.”

³³ Sotolən netəmim koteiuə-in itəmat. Inu nıpahrienən itəm suah kit təməən, “Nian netəm rəhalat nolən təwir koatan ilat netəm kotərat, netəm kotərat koatərəkin nolən wir rəhalat.” ³⁴ Otətəlig-pa min motos ətuatip nenatigən rəhatəmat itəm tətəuətıp məmə nəkotol mihin, kən motəhlman təfagə rat min, məto-inu itəmat neen kotəruru əh Uhgın, kən inu nat kit rəha naulisən.

Nıpəti etəm təmimis tatəmegəh min

³⁵ Məto okəmə netəmim neen kotətapəh məmə, “?Etəm təmimis okotamegəh ahro nulan? ?Okotos nıpəti naka motuwa?” ³⁶ !Nəghatən əh talməl! Nıkuti nat itəm nəməfe, otəkəike mımis pitən, uarisig u təpanəmegəh. ³⁷ Nian nakəfe nıkuti nat, nə səfəən nəukətın itəm otuwa, məto nıkuti nat əm, kəm-naka in nıkuti wit o nat pısın kit. ³⁸ Məto Uhgın tol tatəwiə e nəukətın itəm in tolkeike mihin, kən e nıkutin nat rafin, in əm tatos-ıpa nıpətılət. ³⁹ Nıpətılət rafin kəsotahmen-ahmenən. Nıpəti etəmim tol pısın e rəha nat megəh min, ne mənig min, ne nəm itəhəi. ⁴⁰ Əpəh e neai, natimnat əh-ikin, kən e nətueintən natimnat min əh-ikin tol pısın. Nian kotəplan nat əpəh ilis e neai məmə in təwir, rəhan nəwırən in tol pısın e nəwırən rəha nat əpəh ləhau e nətueintən. ⁴¹ Kən nəhag-əhagən rəha mitgar tol pısın e nəmıhlən rəha məwig ne nasiəən rəha məhau min. Kən nasiəən rəha məhau min neen, kotol pısın e rəha neen min.

⁴² Kən tahmen-ahmen əm e nıpəti netəm kəmotimis itəm koatamegəh min. Nıpətin itəm kəmitənim otəmnəmit, məto nian otəmegəh min, otəsəmnəmit minən. ⁴³ Nian katitənim, in nat kit itəm netəmim kəsotolkeikeən, məto

15:23: 1 Tes 4:16; Nol Əpən 20:5   **15:25:** Mat 22:44   **15:26:** Nol Əpən 20:14   **15:27:** Sam 8:6

† **15:29:** Pol təsən ətuatıpən məmə in tolkeike məmə netəmim okotol baptais elat o netəmim itəm kinotimis rəkis, məto təməən əm məmə netəmim neen kəmoatol nəhlan. Kən kitat roiu, tiəkis o nitunən nıpəti nəghatən u.   **15:30:** Rom 8:36   † **15:32:** Pol tatəghat o tikimır min rəhan əpəh Efesas, məto sənəmə nat megəh min pahrien.   **15:32:** Aes 22:13   **15:36:** Jon 12:24

nian otəmegəh mīn, in nat kit itəm netəmim okotəplan rəhan nəwīrən. Nian katitənīm, nəsanənən rəhan tikə, məto nian otəmegəh mīn, təsanən. ⁴⁴ Nian katitənīm nīpətītat, in nat rəha nətueintən, məto nian otəmegəh mīn, in nat rəha nego e neai. Okəmā nīpətīn əh-ikīn rəha nətueintən, rəha nego e neai mīn əh-ikīn. ⁴⁵ Naoa Rəha Uhgīn tatən məmā, “Etəm tətəupən agīn-əh, Atam, təmuwa mos namegəh.” Kən namnu Atam, inu Kristo, təmuwa narmīn u tatos-ipa nəmegəhən. ⁴⁶ Nat rəha narmīn təməsaupənən muwa, məto nat rəha nətueintən, uarisīg lan nat rəha narmīn təpanuwa. ⁴⁷ Etəm tətəupən agīn, kəmōl e nīmōulul rəha nīməptən, məto etəm tātuarisīg u Kristo, təmīsī-pən e nego e neai. ⁴⁸ Netəmim rafīn rəha nətueintən, nīpətīlat kotahmen e nīpətī Atam, məto netəmim itəm okotuwīn e nego e neai, nīpətīlat okotahmen e nīpətī Kristo, etəm u təmīsī-pən ikīn. ⁴⁹ Roiu kitat kotahmen e Atam u rəha nətueintən, kən tol nəhlan, o nian kit okotahmen e Kristo u rəha nego e neai.

⁵⁰ Iatən-iarəp kəm itəmat, piak mīn ne wīnik mīn məmā, nīpətīn ne nīta etəmim otəsūwīnən e nərəmərəən rəha Uhgīn, kən tahmen-ahmen əm, nat itəm otəmnəmīt otəsosən nat itəm tətātīg līlīn. ⁵¹ Otətəlīg-in-tu, kən oekən nat anion məmā, sənəmā kitat rafīn okotīmīs, məto Uhgīn otol nīpətītat rafīn tuwīwī, ⁵² in otol uəhai əm tahmen e nīpītən, nian namnu təwī rəha Uhgīn otasək, məto-inu təwī otasək, kən netəm kəmotīmīs okotəmegəh mīn məsotīmīs mīnən, kən Uhgīn otol nīpətītat tuwīwī. ⁵³ Tol nəhlan məto-inu, nat itəm otəmnəmīt otəkəike muwīn e nat itəm otəsəmnəmītən, kən nat itəm otīmīs otəkəike muwīn e nat itəm otəsīmīsən mətātīg līlīn. ⁵⁴ Nian nat itəm tətəmnəmīt təmuwīn e nat itəm təsəmnəmītən, ne nat itəm otīmīs təmuwīn e nat itəm otəsīmīsən mətātīg līlīn, kən nəghatən itəm kəməte otuwa nīpahriənən, tatən məmā,

“Nəluaginən tīnol namnun. Uhgīn təmol wīn agīn. Nīmīsən tīnikə.”

⁵⁵ “!Ei, Nīmīsən! ?Onakahrol nulan mol wīn etīmat?

!Ei, Nīmīsən! ?Onakahrol nulan mus itīmat?”

⁵⁶ Təfagə rat in tahmen e nat kit tatus itəm kən matuwa in nīmīsən, kən Lou tatol təfagə rat nəsanənən rəhan tepət. ⁵⁷ !Məto pəs kotənwiwī Uhgīn! Tatol məmā kitat koatol wīn e rəhatat Iərəməərə Iesu Kristo.

⁵⁸ Tol nəhlan, piak mīn ne wīnik mīn, otətul əskasik. Sotegəhan-inən nat kit təloal etəmat. Nian rafīn, otol wək rəha Iərəməərə e nīkitəmat rafīn, məto-inu nəkotītun məmā wək rəha Iərəməərə itəm nəkoatol, sənəmā nat əpnāpīn əm.

16

Məni o nasituən e iəfak mīn əpəh Jerusalem

¹ Roiu iakən məni o nasituən e iəfak mīn əpəh Jerusalem. Otol tahmen əm məmā emən mihīn kəm nīməfak mīn əpəh profens əh Kalesia. ² E Sante mīn rafīn, itəmat rafīn kitīəh kitīəh otəkəike mələhəu kalīn məni neen. Etəmim itəm in tatos məni asol, otələhəu kalīn tepət, kən etəmim itəm tatos məni əkəku, otələhəu kalīn noan məsīn. Tol nəhlan, nian ekīmna, okul nəkəsotalkut mīnən o nolən məni ilat rafīn nian kitīəh əm. ³ Kən otətgi-arəp itəmat neen məmā okotəmīk məni motuwīn, kən nian ekīmna, ekəte naoa mən-iarəp ilat kəm netəm Jerusalem, kən mahl-ipən ilat kotəmīk məni motuwīn əpəh ikīn. ⁴ Okəmā ekəplan məmā təwīr məmā io mīn ekuwīn, kən ilat okotətəu-pa io.

Naliwəkən mīn rəha netəm-iasol mīn neen

⁵ Uarisīg epanīmna muag itəmat, ekuwīn-pən Masetonia, məto-inu ekaupən muwīn muag nīməfak mīn əpəh ikīn. ⁶ Kəm-naka ekatīg məsīn kitat mīn

15:43: Fil 3:20-21   **15:45:** Jen 2:7   **15:51:** 1 Tes 4:15-17   **15:52:** Mat 24:31   **15:53:** 2 Kor 5:4
15:54: Aes 25:8   **15:55:** Hos 13:14   **15:56:** Rom 7:13   **16:1:** Rom 15:25-26; 2 Kor 8:1-9
16:5: Wək 19:21

itəmat, mə kəmə tahro, koatatig əm mətoarus nətəpən tol namnun. Tol nəhlan, nəkotitun nasituən lak e rəhak naliwəkən itəm iatuwin-pən mīn ikīn. ⁷ Esolkeikeən məmə ekimnə məplan itəmat u miet mīn, məto iakolkeike məmə ekimnə kotatig məsin okəmə İəməmə təgəhan-in io. ⁸ Məto etatig əm Efesas mətoarus nian rəha Pentekos, lafet rəha Nagwənən Wi, ⁹ məto-inu Uhgīn təmərah e suatip asol ron io məmə ekol wək təwir itəm ote-in noan tepət, nat əpnəpīn netəmim tepət kotalkut məmə okotahtosig-in io o nolən wək.

¹⁰ Okəmə Timoti timnə məplan itəmat, otol təwir kəm in motos-ipən nisiiən kəm in, məto-inu in tatol wək rəha İəməmə tahmen əm lak. ¹¹ Sotolən məmə itəmat kit tatehm əhau in. Otahl-ipa tuwa kən motasitu lan e rəhan naliwəkən məmə otitəlig-pa ron io. İatəshgin piatat mīn ilat Timoti məmə okotuwa motehm io.

¹² Kən e piatat Apolos, emətapəh əskasik məmə in otəkəike mətəu-pən piatat mīn mīmənə məplan itəmat. In təsolkeikeən pik məmə otimnə əh-roiu, məto in otimnə e nian itəm tətuatip ron.

¹³ Otegəs. Otətul əskasik e nahatətəən rəhatəmat. Məsotəginən. Motol nətəligən rəhatəmat təskasik. ¹⁴ Natimnat rafin agin itəm itəmat nəkoatol, otol e nolkeikeən.

¹⁵ İtəmat nəkotitun məmə Stefanas ne rəhan mīn, ilat kəmotəupən motən nīpahrienən e İesu əpəh Akaea, kən ilat kotalkut əskasik o nasituən e iəfak mīn. İatən əskasik kəm itəmat piak mīn məmə, ¹⁶ otisii-in ilat motol nəwialat, ne netəmim rafin itəm koatol pik wək o niməfak. ¹⁷ Nīkik təmagien nian Stefanas, ne Fotunatas, ne Akaekas kəməhaliət-arəpa, məto-inu nat əpnəpīn itəmat nakotikə, məto nian eməplan iləhal, tahmen əm məmə eməplan itəmat. ¹⁸ İləhal kəməhaləs-ipər pik rəhak nətəligən tahmen əm məmə kəməhalol etəmat. Netəm kotol nəhlan, okəike kisii-in ilat.

Namnun nəghatən rəha Pol

¹⁹ Niməfak mīn e profens əpəh Esia koatən təwir kəm itəmat. Akwila ne Prisila kioalkeike pik məmə okuən təwir kəm itəmat e nərgi İəməmə ilat iəfak mīn itəm kəmotuəfīmīn e nimə rəhalau. ²⁰ Piatat mīn rafin ikīn-u koatən təwir kəm itəmat. Otən təwir kəm itəmat mīn tahmen məmə itəmat kitəh əm e Kristo.

²¹ Io Pol, iatos pen matəte əm e nelmək nəghatən u rəha nənən təwir kəm itəmat.

²² Okəmə suah kit təsolkeikeən İəməmə, pəs nalpīnən rəha Uhgīn tatuwin ron.

!İəməmə rəhatimat, wa-ta!

²³ Pəs İəməmə İesu tawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat.

²⁴ Ekahl-ipinə rəhak nolkeikeən kəm itəmat rafin e Kristo İesu. Əwəh.

2 Korin

Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təməte tuwin kəm iəfak min ikin Korin

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 2 Korin

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm niməfak rəha Korin, ne iəfak min rəha profens Akaea.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol tənəməte rəkis naoa kisił mahl-ipən kəm niməfak rəha Korin. Inu naoa itəm tatol kuwit lan. Məto naoa itəm tatol kitiəh, ne naoa itəm tatol kisił, ilau kəmiakə. Naoa itəm tatol kəiu, inu 1 Korin, kən e naoa u in təməghat əskasik kəm ilat məmə okotəg-ətuatip-in nolən rat min rəhalat, kən in təməgətuwin min ilat e natimnat pişin min neen. İlat tepət e niməfak kotətəu-pən nətəligən rəha Pol itəm təməte e naoa 1 Korin. Məto neen əh-ikin, ilat koatən məmə Pol in sənəmə etəm-iasol, kən təsətuatipən məmə in otəghat min nəhlan. Kən ilat koatən məmə in tatol wək rəhan o nosən əm məni.

?Təməte naoa u o naka? Pol in təməte naoa u matəgətuwin məmə in aposol kit, kən Uhgın in təmos-ipən wək u kəm in, kən tətuatip əm məmə in otəghat nəhlan kəm ilat. Kən in tolkeike məmə otən-iəhau nəgətuwin eiueiuə min itəm koatatig Korin.

Pol təmən təwir kəm ilat

¹ İo Pol, itəm Uhgın təmitəpun e nəwian məmə io aposol rəha Kristo İesu, iatəte naoa u itimlau piətət Timoti. Naoa u tatimnə kəm itəmat, niməfak rəha Uhgın əpəh Korin, ne iəfak min ilat rafin əpəh ikin Akaea. ² Pəs Uhgın Tata rəhatat ne İərəmərə İesu Kristo, okuawte-in nəwirən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Uhgın itəm tatol kepin netənim

³ Pəs kotənwiwi Uhgın, u in Uhgın ne Tata rəha İərəmərə rəhatat İesu Kristo. In Tata itəm in nəukətin nasəkitunən, kən in Uhgın itəm nol kepinən rafin tətisi-pən ron. ⁴ In tatol kepin kitat e nəratən rafin rəhatat məmə kitat kotitun nol kepinən netənim e nəratən pişin pişin min. Kən kitat kotol kepin ilat e nolən rəha nol kepinən itəm Uhgın təmol kəm kitat. ⁵ Tahmen əm e nəhməən itəm Kristo təmos, təmuwa min e nəmegəhən rəhatat. Kən e nolən kitiəh əm, Kristo in suatip məmə nol kepinən təmuwa pik e nəmegəhən rəhatat, kən roiu nol kepinən rəhatat tatuwin min o netənim pişin pişin min. ⁶ Okəmə itimat ekoatəto nəhməən, nəhməən əh təmuwa otimat nian ekoatən-iarəp namnusən təwir, kən namnusən təwir əh otol kepin itəmat məsmegəh itəmat. Okəmə Uhgın təmol kepin itimat, tatol məmə itimat ekotitun nol kepinən itəmat. Kən noan nol kepinən əh, tatoe-in e nəmegəhən rəhatəmat, kən nian nəkotatig e nəhməən kitiəh əm itəm kitat kotatig lan, tətəsitə etəmat məmə onəkotətul əskasik matuwın matuwın. ⁷ İtimat emotələhəu-pən əskasik rəhatimat nətəligən o Uhgın otəmat məmə onəkotətul əskasik. Tol nəhlan məto-inu kitat rafin koatatig e natigən kitiəh əm məmə, itəmat nakoatəto nəhməən itəm ekoatatig lan, kən tahmen-ahmen əm məmə nakotos nol kepinən kitiəh əm rəha Uhgın itəm emotos.

⁸ Piak min ne winik min, ekotolkeike məmə nəkotitun wir nian əskasik min itəm emotatig lan e profens ikin Esia. Nəratən asol min kəmotu

itimat, taprækis-in nésanénen rəhatimat, təmol nikitimat təht məmə okəm-naka ekotimis. ⁹ Nipahrienən, itimat emotəto məmə kinégəhan-in rækis itimat məmə ekotimis. Məto nian əskasik min əh kəmotuwa məmə esotagileən etimat, məto ekotagile e Uhgín itəm tatol etəm təmimis təmegəh min. ¹⁰ In təmosmegəh itimat e nəratən asol əh itəm təmatuwín o nímisən, kən in otosmegəh itimat e nəratən itəm otəpanuwa. Emotələhəu-pən əskasik rəhatimat nətəligən lan məmə in otosmegəh min itimat. ¹¹ Kən in otol nəhlan nian nakotəfak otimat məmə, netəmim tepət okotənwiwi Uhgín o natimnat wír itəm in otol kəm itimat məto-inu netəmim tepət kəmotəfak otimat.

Pol təməuhlin rəhan nətəligən o rəhan naliwəkən

¹² Roiu ekən nəghatən u məsaulisən məmə, e nətəligən rəhatimat, nikitimat təht məmə esotolən nat kit tərət e nolən rəhatimat. E nolən min rafin itəm emotol, itimat emotətəu-pən suatip itəm Uhgín təmitəpun məmə emotəghat ətuatip əm moatən əhag-əhag nəghatən. Emotol nolən əh kəm netəm əpnəpín əm rəha nətueintən, kən motol taprækis kəm itəmat. Esotəghatən e nitunən əm rəhatimat rəha nətueintən, məto emotagile əm e nəwírən rəha Uhgín. ¹³⁻¹⁴ Iatən nəhlan məto-inu, esotəteən nəghatən kit itəm tiækis otəmat o nəfinən, o nitunən nipətín. Roiu, nəkotitun məsin nətəligən rəhatimat, məto iakolkeike pik məmə nian kit onəkotitun rafin. Kən e nolən əh, nian Iərəməərə Iesu otuwa min, itəmat onəkotagien otimat təhmen min məmə itimat ekotagien otəmat.

¹⁵⁻¹⁶ Məto-inu enitun məmə nakotagien otimat, nikip təht məmə nian ekatuwin Masetonia, ekaupən mimmə məplan itəmat, kən nian ekitəlig Masetonia, ekimmə min məplan itəmat. Tol nəhlan, nakatos nəwírən mau kəiu. Kən uarisig e itəm min əh, onəkotasitu lak motahl-ipən io ekuwin nitən Jutia. ¹⁷ ? Nikitəmat təht məmə, nian emol nətəligən min əh, məto emol əpnəpín əm? ?O, kəm-naka nətəligən rəhak təmisi-pən e nolən rəha nətueintən, təhmen e netəmim itəm koatən “əwəh” ne “kəp” e nəghatən kitəh əm?

¹⁸ Itəmat nəkotitun məmə Uhgín nian rafin tatol rəhan nəghatən, kən io min, rəhak nəghatən kəm itəmat sənəmə, “əwəh” ne “kəp,” ¹⁹ məto-inu rəhak nəghatən o Nəti Uhgín Iesu Kristo, itəm eməhalən-iarəp kəm itəmat itiməhal Saelas ne Timoti, sənəmə, “əwəh” ne “kəp,” məto e Kristo, nian rafin rəhak nəghatən in “əwəh,” in nipahrienən. ²⁰ Tol nəhlan məto-inu, nat əpnəpín nəniəkisən kuwəh Uhgín təmol, ilat kotuwa nipahrienən e Kristo, inu nəghatən “əwəh” rəha Uhgín. Tol nəhlan, e Kristo, kitat koatən “Amen, Əwəh” kəm Uhgín, kən moatiləs-ipər nərgin lan. ²¹ Uhgín əm tatol itimat ekoatətul əskasik e Kristo kitat min itəmat. In təmitəpun kitat, ²² kən təmol mak e nəmegəhən rəhatat məmə kitat rəhan min, kən təmələhəu-pən rəhan Narmín e nikitat məmə kitat okotitun roiu məmə rəhan nəniəkisən min, ilat rafin okotuwa nipahrienən e nəmegəhən rəhatat o nian kit.

²³ Kən roiu, okəmə esənən nipahrienən, pəs Uhgín otol nalpínən kəm io. Eməsuwamən Korin məto-inu esolkeikeən məmə ekən nəghatən əskasik kit kəm itəmat. ²⁴ Esotolkeikeən məmə ekotərəməərə e nahatətəən rəhatəmat, kəp. Məto ekotol wək kitat min itəmat o nagienən rəhatəmat, məto-inu itəmat ninoatətul əskasik rækis e nahatətəən rəhatəmat.

2

¹ Tol nəhlan, enən rækis e nikip məmə okol esimnə minən məplan itəmat mol nikitəmat təhmə. ² ?Emən nəhlan məto-inu, okəmə ekol nikitəmat təhmə, pah

1:8: Wək 19:23; 1 Kor 15:32   **1:10:** 2 Tim 4:18   **1:13-14:** 2 Kor 5:12; Fil 2:16   **1:15-16:** 1 Kor 16:5-6   **1:19:** Wək 18:5   **1:20:** Nol Əpən 3:14   **1:22:** 2 Kor 5:5; Efes 1:13-14   **1:24:** 1 Pita 5:3   **2:1:** 1 Kor 4:21

u ikin-un otol io nikik tagien? Itamat em, itam emol nikitamat tahma. ³ Kæn emæte naoa ah, mæmæ nian ekimnæ, esætoæn tærat e nikik. Esolkeikeæn mæmæ netæmim itam okotækæike motol nikik tagien, ilat okotol mæmæ ekæto tærat. Emæte naoa ah e nolæn ah, mæto-inu enitun mæmæ kitat kitiah æm, kæn nian nikik tagien, kæn nikitamat min tagien. ⁴ Tol næhlan, nian emæte naoa ah kæn itamat, nikik tæpou pik otæmat, kæn nikik titægit, nahui næmtæk taiæh otæmat. Esætoæn naoa ah mæmæ otol nikitamat tæpou, mæto emæte mæmæ onækotitun ræhak nolkeikeæn asol otæmat.

Aluin nolæn rat min ræha nol tæfagæ

⁵ Etæmim itam tæmol næratæn, tæmol io ekæto tærat, mæto tæmol itamat rafin nakotæto tærat pik, mæto esolkeikeæn mæmæ næghatæn ræhak e nat u in tæskasik pik. ⁶ Nalpinæn itam itamat tæpæt næmotos-ipæn kæn in tinahmen. ⁷ Mæto roiu ah, nækotækæike motaluin ræhan nolæn rat kæn motol-wir nikin, mæmæ nikin otæsæpou pikæn mol tæme e ræhan næmegæhæn. ⁸ Iatætapæh æskasik otæmat mæmæ nakotuwîn motol tæwir kæn in mæmæ in otitun ræhatæmat nolkeikeæn ron. ⁹ Emæte naoa ah kæn itamat mæmæ ekæplan mæmæ onækotol næwiak e natimnat rafin, o kæp. ¹⁰ Okæmæ itamat nækotaluin nolæn rat ræha suah kit, io min ekaluin ræhan nolæn. Okæmæ suah ah tæmol nat tærat neen mæmæ io ekækæike maluin ræhan nolæn, mæto enaluin rækis ræhan nolæn e niganæmti Kristo. Emol næhlan mæmæ otasitu etæmat ¹¹ mæmæ Setan otæsærækinæn kitat e ræhan neiueiuææn min, mæto-inu kitat kotitun rækis ræhan nætæligæn o nolæn næratæn.

Netæmim itam koatæn-iaræp namnusæn tæwir

¹² Nian emuwîn æpæh Troas o næn-iaræpæn namnusæn tæwir ræha Kristo, emæplan mæmæ Iæræmære tæmol suatip kæn io. ¹³ Mæto esatig æmalinuæn e ræhak nætæligæn mæto-inu, emæsæplanæn piak Taetas ikin ah. Kæn emauiatipin ilat, miet muwîn Masetonia.

¹⁴ Pæs kotænwiwi Uhgîn, mæto-inu in tæmol win e ræhan tikimîr min e næluaginæn. Kæn tahmen e kig kit itam tæmol win e næluaginæn minatitælig matit ræhan mopael min ne ræhan tikimîr min, Uhgîn tatit itimat e Kristo. Kæn itimat ræhan min netæmim itam ioatæn-iaræp nenatigæn ræha Kristo, kæn nenatigæn ah in tahmen e næmiæwîn kit itam tatuwîn ikin pisin-pisin min. ¹⁵ E niganæmti Uhgîn, itimat ekotahmen e næmiæwîn ræha Kristo kæn netæmim rafin, netæmim itam Uhgîn tatosmegæh ilat, ne netæmim itam okotuwîn e nalpinæn ræha Uhgîn. ¹⁶ Itimat næmiæwîn ræha nimisæn kæn neen itam tatægætun ilat mæmæ okotimis. Kæn itimat næmiæwîn ræha næmegæhæn kæn neen, itam tatægætun ilat mæmæ Uhgîn otosmegæh ilat. ?Kæn pah u titun nolæn wæk asol ah? ¹⁷ Mæto itimat esotahmenæn e netæm æpnæpin min, itam koatæn-iaræp næghatæn ræha Uhgîn o nos æmæn mæni. Kæp, mæto Uhgîn tæmahli-pæn itimat, kæn e Kristo, itimat ekotæn-iaræp namnusæn tæwir e niganæmti Uhgîn, kæn næghatæn ræhatimat tæmisi-pæn e nikitimat itam tætuatip æm.

3

¹ Okæmæ naka nikitamat tæht mæmæ enoatilæs-ipær itimat mæmæ itamat onækotegæhan lan. Netæmim neen okotækæike motos naoa kit itam kæmæte elat nian koatuwîn o netæm kotæruu ilat. ?Tahro nikitamat tæht mæmæ suah kit otækæike mæte naoa næhlan etimat kæn itamat? ?O, tahro itamat æm nakotolkeike mæmæ onækotæte? !Kæp! ² Itamat atip æm nækotahmen e naoa itam tatol æp wæk ræhatimat. Naoa ah kæmæte-pæn e nikitimat, itam netæmim rafin koatafin kæn moatitun. ³ Itamat noa ræha wæk ræhatimat. Kæn

nāmegāhən rəhatəmat tatəgətun māmə itəmat naoa kətafin itəm Kristo təməte. Kristo təməte naoa əh e Narmīn Rəha Uhgīn itəm tatəmegəh, mətə təsətəən e nelmi etəmim. Kən in tāməsəte-pənən e kəpiel epin-epin, mətə təməte-pən e niki netəmim.*

⁴ Itimat esotəgīnən o nənən nəhlan otəmat mətə-inu itimat ioatatig e Kristo, kən moatahatətə əskasik e Uhgīn. ⁵ Nikitimat təsəhtən māmə itimat əm ekotahmen o nolən wək u, ne noan rəha wək. Mətə Uhgīn əm tatol māmə itimat ekotitun nolən wək. ⁶ In təmōl māmə itimat ekotahmen māmə ekotuwa rəhan iolwək mīn rəha nəniəkisən wi rəha nasituən itəm Uhgīn təmən. Nəniəkisən wi əh tāsisi-pənən e Lou itəm kəməte, mətə təmisi-pən e Narmīn Rəha Uhgīn, mətə-inu Lou itəm kəməte tatol māmə netəmim koatuwin o nīmīsən, mətə Narmīn Rəha Uhgīn tatos-īpa nāmegāhən.

Nəhag-əhagən rəha Nəniəkisən Wi Rəha Nasituən

⁷ Otətəlig-in-tu. Nian Uhgīn təməte Lou e kəpiel, mos-īpən kəm Moses, nəhag-əhagən əh-īkīn rəha Uhgīn, kən nəhag-əhagən əh təmalpīn nīganəmti Moses, kən netəm Isrel okol kəsotəplanən nīganəmtin, nat əpnāpīn nəhag-əhagən tinateiuaiu. Kən okəmə wək rəha Lou in suatip itəm tatuwin o nīmīsən, mətə in təhag-əhag, ⁸ kən wək rəha Narmīn Rəha Uhgīn otəhag-əhag pik. ⁹ ! Okəmə wək itəm kəmakil netəmim māmə otəkəike motimis, in tatəhag-əhag, kən wək itəm tatol netəmim kotətuatip e nīganəmti Uhgīn, in tatəhag-əhag pik agin! ¹⁰ Nīpahrienən, nəniəkisīn oas rəha nasituən itəm təməhag-əhag aupən, roiu in təsəhag-əhagən, mətə-inu nəniəkisīn wi itəm təhag-əhag pik agin, tīnāprəkis-in itəm aupən. ¹¹ !Kən okəmə wək rəha Lou itəm otəpanikə, tīnuwa e nəhag-əhagən, kən wək rəha Narmīn Rəha Uhgīn itəm otatig līlīn, tatəhag-əhag pik agin-əh!

¹² Tol nəhlan, mətə-inu emotələhəu-pən əskasik rəhatimat nətəligən e wək əh rəha Narmīn Rəha Uhgīn, nətəligən rəhatimat təskasik e Uhgīn, kən məsotəgīnən o nən-iarəpən rəhan nəghatən. ¹³ Itimat esotahmenən e Moses, itəm təmətalpīn nīganəmtin e nīməhan agege māmə netəm Isrel okəsotəplanən māmə nəhag-əhagən teiuaiu muwin mīkə. ¹⁴ Mətə Uhgīn təmōl nətəligən rəhalat tiəkis. Kən mətəarus-pa əh-roiu, nīməhan əh tətəhtosīg-in nətəligən rəhalat nian kotāfin Naoa Rəha Nəniəkisən Oas.† Uhgīn təsos-irəkisən əh nīməhan əh, mətə-inu tatos-irəkis əm e Kristo. ¹⁵ Əwəh, mətəarus-pa əh-roiu ne, nian kotāfin Lou rəha Moses, nīməhan kit tatəfətain nīkilat. ¹⁶ Mətə okəmə etəmim pah təuhlin mətəg-pən o Iərəməərə, nīməhan əh otiet rəkis. ¹⁷ Otətəlig-in-tu, Iərəməərə əh, in Narmīn. Kən ikīn Narmīn rəha Iərəməərə tətətig ikīn, in tatikis kitat. ¹⁸ Kən kitat, itəm kəsəfətainən nīganəmtitat e nīməhan, koatəplan nəhag-əhagən asol rəha Iərəməərə, kən netəmim koatəplan nəhag-əhagən əh e nāmegāhən rəhatat. Kən in tatəuhlin nāmegāhən rəhatat māmə okotuwa kahmen lan e nəhag-əhagən itəm rəhan nəsanənən tatər tatər. Kən nəhag-əhagən əh təmisi-pən o Iərəməərə itəm in Narmīn Rəha Uhgīn.

4

Nat keike e kīpəhau oas

¹ Tol nəhlan, nīkitimat təsəpouən o wək u mətə-inu itimat emotos e nasəkītunən rəha Uhgīn. ² Mətə e nolən rəhatimat esotəgāhən-inən nolən itəm

* **3:3:** Nian Pol tatəghat e nəghatən “kəməsəte-pənən e kəpiel epin-epin,” tatəghat e Lou itəm Uhgīn təmos-īpən kəm Moses, kən Moses təməte e kəpiel. **3:3:** Eks 24:12; Jer 31:33; Esik 36:26-27 **3:4:** Wək 20:31 **3:6:** Jer 31:31; Jon 6:63; 1 Kor 11:25 **3:7:** Eks 34:29 **3:9:** Dut 27:26; Rom 1:17 **3:11:** Luk 22:31 **3:12:** Wək 14:27; 1 Kor 16:9 **3:13:** Eks 34:33 † **3:14:** “Naoa Rəha Nəniəkisən Oas” in “Oltəsteman.” **3:16:** Eks 34:34 **3:17:** Jon 8:36; Rom 8:2

tatəhluaig ne nolən aulis min. Ko esoteiuəən məsotəuhlinən nəghatən rəha Uhgın. !Kəp! Məto itimat ioatən ətuatip əm nıpahrienən, kən e nolən əh, e nıganəmti Uhgın, emotol-arəp e nıganəmti netəmim rafin məmə rəhatimat nolən in tətuatip. ³ Kən okəm-naka namnusən təwır itəm ekoatən-iarəp in tatəhluaig o netəmim neen, məto kəp, tatəhluaig əm o netəmim itəm koatətəu-pən suatip o nuwınən e nıgəm asol. ⁴ Koatətəu-pən suatip əh məto-inu Setan, u in İərmis itəm tatərəmərə e nətueintən u, təməfətəin nətəligən rəhalat, məmə kəsotəplanən nəhag-əhagən wır rəha namnusən təwır itəm tatuəp mətəsiəgəpın ilat. Nəhag-əhagən əh təmisi-pən e Kristo. Kən nian kitat koatəplan Kristo, kən kitat koatəplan məmə Uhgın in tahro nulan. ⁵ Itimat esotən-iarəp atipən itimat, məto ioatən-iarəp İesu Kristo məmə in İərəmərə, kən itimat iolwək min rəhatəmat o nərgi İesu. ⁶ Tol nəhlan məto-inu Uhgın u təmən məmə, “Pəs nəhag-əhagən tuəp məsiəgəpın ikin tapınəp ikin,” in təməsiəgəpın e nikitat məmə kitat kotitun nehmən nəsanənən, ne nepətən əhag-əhag rəha Uhgın, kən kitat koatehm natimnat min əh e nıganəmti Kristo.

⁷ Məto kitat koatos nat keike əh e kıpəhau oas, inu nıpətıtət. Tol nəhlan məmə otəgətun məmə nəsanənən wır əh taprəkis, təmisi-pən e Uhgın, təsisi-pamən otat. ⁸ Nəratən tepət koatıləs pıken itimat e suatip min rafin, məto təsərəkinən itimat. Nian neen ekotəruru suatip, məto esotapəsən nalkutən. ⁹ Netəmim koatol nəratən kəm itimat, məto Uhgın təsapəsən itimat. Koatoh itimat, məto kəsotərəkinən itimat. ¹⁰ İkin pəhrüən ioatuwin ikin, katohamnu nıpətıtimat tahmen e kəmohamnu İesu. Tol nəhlan məmə, netəmim okotəplan nəmegəhən rəha İesu e nıpətıtət. ¹¹ Kən itimat itəm ekoatəmegəh, nian rafin kategəhan-in itimat məmə ekotimis o nərgi İesu. Tol nəhlan məmə netəmim okotəplan rəhan nəmegəhən e nıpətıtət itəm otəpanimis nian kit. ¹² Kənu, nian rafin itimat ioatıləs pıken nimisən məmə itəmat onəkotitun nəmegəhən itulin.

¹³ Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Emahatətə, kən tol nəhlan ekatən.” Kən e nolən kitih əm rəha nahatətəən, itimat min ekotahatətə, kən tol nəhlan ekoatən, ¹⁴ məto-inu itimat ekotitun məmə, etəm təmol İərəmərə İesu təmegəh min e nimisən, in otol itimat ne itəmat, kitat rafin kotəmegəh min e nimisən kitat İesu, kən məf-iarəp kitat e nıganəmtin. ¹⁵ Natimnat rafin u o nəwırən rəhatəmat, kən nian nəwırən rəha Uhgın tatiuw-pa netəmim tepət təhmın min okotuwa o Kristo, kən okotos-ipən nənwıwıən tepət kəm Uhgın, kən okotıləs-ipər nərgin ilis ilis agın.

¹⁶ Tol nəhlan, nikitimat təsəpouən. Nat əpnəpın məmə nıpətıtət tateiuai roiu, məto Uhgın tatol nikitimat tatuwiwi nian rafin. ¹⁷ Tol nəhlan məto-inu, nəratən itəm koatatig lan, ilat nat əpnəpın əm, kəsotatigən tuwəh. Məto noalat in nəhag-əhagən wır itəm otətətig lilin, kən in təwır məfigəm taprəkis-in ilat. ¹⁸ Kən tol nəhlan, nıganəmtıtət kəsotətulən e nat itəm katəplan, məto koatətul e nat itəm kəsəplanən, məto-inu nat itəm katəplan in nat rəha roiu əm, otəpanikə, məto nat itəm kəsəplanən in namnun tikə.

5

Nıpatın wi əpəh e nego e neai

¹ Tol nəhlan, kotitun məmə nıpətıtət in tahmen e nimə tapolən itəm kitat kotatig lan ikin-u e nətueintən, kən nian kit otəmnəmit mərat. Kən nian nimə tapolən əh tikə e nətueintən, məto əpəh e nego e neai, rəhatat nimə

4:2: 2 Kor 2:17; 1 Tes 2:5   **4:4:** Efes 2:2; Kol 1:15; Hip 1:3   **4:6:** Jen 1:3; Aes 9:2; 2 Kor 3:18
4:7: 2 Kor 5:1   **4:8:** 2 Kor 1:8; 7:5   **4:10:** 1 Kor 15:31   **4:11:** Rom 8:36   **4:13:** Sam 116:10
4:14: 1 Kor 6:14   **4:16:** Efes 3:16   **4:17:** Rom 8:17-18   **4:18:** Kol 1:16

wi əh-ikın itəm sənəmə etəmim təmöl, məto Uhgın əm təmöl, nıpətıtat wi itəm otatıg lılın. ² Məto roiu e nıpətıtat rəha nətueıntən, koatəhg nıkitat, kən kotolkeıke pık məmə nıan otatuwa itəm kitat okotuwin e nıpətıtat wi rəha nego e neai, tahmen e kitat koatuwin e natımnat wi. ³ Tol nəhlan məto-inu sənəmə kitat okotuwa narmın əm nıpətın tıkə, məto okotos nıpətın wi rəha nego e neai. ⁴ Nıpətıtat itəm otımıs tol kitat koatekımıs moatehag rəha nəpouən, məto sənəmə koatolkeıke məmə okotımıs kən nıpətıtat otıkə, kəp. Məto kitat kotolkeıke məmə okotuwin e nıpətıtat wi məmə nəmegəhən lılın otəwiək nıpətıtat rəha nətueıntən itəm otımıs. ⁵ Kən Uhgın pısın əm təmöl kitat o natımnat mın əh, kən təmos-ıpa Narmın Rəhan məmə otəgətun wır kəm kitat məmə rəhan nəniəkısən mın otuwa pahrien.

⁶ Kən tol nəhlan, nətəlıgən rəhatat təkəsık, kən kitat kotıtun wır məmə nıan koatos əm nıpətın rəha nətueıntən u, kitat koatətul əh ihluə imə İərəmərə ikın rəhatat. ⁷ Kitat kotatıg e nətueıntən e nahatətəən e Uhgın, sənəmə e natımnat itəm koatəplan. ⁸ İatən məmə nətəlıgən rəhatat təkəsık, kən kotolkeıke məmə kotapəs nıpətıtat motuwın e nımə wi rəhatat kitat İərəmərə. ⁹ Tol nəhlan, okəmə kotatıg e nıpətıtat, o okəmə kotapəs nıpətıtat rəha nətueıntən, kitat kotalkut pık məmə kotol natımnat itəm koatol nıki İərəmərə tagien. ¹⁰ Kotol nəhlan məto-inu kitat rafın okotəkəıke motətul aupən e Kristo məmə in otakıl rəhatat nolən mın, kən kitat kitiəh kitiəh okotos nətouən tətəu-pən natımnat itəm kəmotol e nətueıntən, okəmə nat təwır o nat tərat.

Ien əhruin mın rəha Uhgın

¹¹ Kən roiu əh, məto-inu ekotısıai-in İərəmərə, kən motalkut məmə ekotıuw-pa netəmim. Uhgın tıtun itımat ne wək rəhatımat, kən ekotolkeıke məmə itəmat mın onəkotıtun wır itımat. ¹² Esotolkeıkeən məmə ekotıləs-ıpər itımat e nıganəmtıtəmat, məto ekotos-ıpınə rəhatımat nətəlıgən məmə okəm-naka nıkitəmat otagien otımat. Kən roiu, nəkotıtun nuhalpınən nəghatən rəha netəmim itəm kotasıt o nolən itəm netəmim koatəplan, məto nıkilat təsəhtən nat itəm tətatıg e nıki etəmim. ¹³ Okəmə itımat ialməl mın, məto o nərgı Uhgın. Kən okəmə rəhatımat nətəlıgən tətəatıp əm, in nat kit itəm otasıtu etəmat.

¹⁴ Tol nəhlan məto-inu, nolkeıkeən rəha Kristo tatəramərə etımat, məto-inu itımat ekotıtun wır məmə suah kitiəh əm təmımıs o netəmim rafın, kən tol nəhlan, netəmim rafın kınotımıs. ¹⁵ Kən təmımıs o netəmim rafın məmə ilat itəm koatəmegəh, okotapəs nolən natımnat itəm ilat əm kotolkeıke, məto ilat kotəkəıke motol nolən mın itəm İesu tolkeıke, u etəm təmımıs olat kən məmegəh mın e nımısən.

¹⁶ Tol nəhlan, roiu ne, itımat esotakılən netəmim e nolən itəm netəmim rəha nətueıntən kotakıl netəmim lan. Nat ənpapın nıan kit emotakıl Kristo e nolən əh, məto roiu esotolən. ¹⁷ Tol nəhlan, okəmə suah kit təmuwa kitiəh ilau Kristo, in təmuwa etəmim wi. !Nat oas təmıkə, kən nat wi tınuwa! ¹⁸ Natımnat rafın mın əh tətısı-pən e Uhgın. Aupən kitat tıkımır mın kitat Uhgın, məto e Kristo, in təməmık kitat kotuwa iuəhkır ron, möl kitat iolın mın. Kən təmos-ıpa kəm itımat wək u rəha niuw-pamən tıkımır mın rəha Uhgın okotuwa iolın mın. ¹⁹ Inu tatən məmə Uhgın təmiuw-pa rəhan tıkımır mın e nətueıntən məmə okotuwa iolın mın e Kristo, kən məsafın mınən rəhalat nolən rat mın. Kən təmos-ıpa kəm itımat nəghatən u rəha niuw-pamən tıkımır mın rəhan okotuwa iolın mın.

²⁰ Tol nəhlan, itımat ien əhruin mın rəha Kristo, kən tahmen məmə Uhgın tətəun-in netəmim e nəwıatımat. Kən ioatətapəh əskəsık otəmat e nərgı Kristo

5:1: 2 Kor 4:7   5:2: Rom 8:23   5:6: Hip 11:13-16   5:8: Fil 1:23   5:9: Kol 1:10; 1 Tes 4:1
5:10: Pri 12:14   5:14: Hip 5:9   5:15: Rom 14:7-8   5:17: Rom 8:1; Kal 6:15   5:18: Rom
5:10   5:19: Rom 3:23-25

məmə: nakotapəs nolə tikimīr, kən motuwa ioli Uhgīn mīn. ²¹ Uhgīn təmōl suah u itəm rəhan nolən rat tikə, məmə in sakrifais rəha nolən rat mīn rəhatat, məmə e in, kitat okotətuatip e niganəm̄ti Uhgīn.

6

¹ Məto-inu itimat ioatol wək kitiah itimat Uhgīn, ekotətapəh əskasik otəmat məmə nian Uhgīn tətawte-in rəhan nəwīrən kəm itəmat, nəsosən tahmen in nat əpnapīn əm, ² məto-inu Uhgīn tatən məmə, “E nian ətuatip, eməto ik, kən e nian rəha nosmegəhən, emasitu lam.” Iakən kəm itəmat, məmə roiu, in nian ətuatip rəha Uhgīn, roiu in nian rəha nosmegəhən.

Nian əskasik mīn e nəmegəhən rəha Pol

³ Esotolən nat kit itəm suah kit otəme lan e rəhan nahatətəən, məto-inu esotolkeikeən məmə okəsən ratən wək rəhatimat. ⁴ Məto nolən mīn rafin e nəmegəhən rəhatimat koatəgətun məmə itimat iolwək mīn pahrien rəha Uhgīn: itimat ekotətul əskasik e nian rəha nəratən, ne nian iəkis mīn, ne nian itimat ekotəto tərət. ⁵ Netəmim kəmotoh itimat, kən kəmki-pən itimat e kalapus, kən katitəp itimat məmə okoh itimat. Emotol pik wək, məsotapilən lapīn, kən nəumis tus itimat. ⁶ Esotolən nolən kit itəm tatol nikitimat tamkimik, itimat ekotenatig, nətəligən rəhatimat kaifəməh, ekotol təwīr kəm netəmim, Narmīn Rəha Uhgīn tatər e nikitimat, kən ekotolkeike netəmim e nolkeikeən pahrien. ⁷ Ekoatən əm nīpahrienən, kən nəsanənən rəha Uhgīn tətətig etimat. Rəhatimat nolən ətuatip in tahmen e natimnat rəha nəluaginən o nohən ne nətlosigən. ⁸ Netəmim neen koatīsiain itimat, neen koatehm-əhau itimat, neen koatən rat itimat, neen koatən wīr itimat, neen koatən məmə itimat ekoateiuə məmə itimat iolwək mīn rəha Uhgīn, məto itimat iolwək mīn pahrien rəhan. ⁹ Netəmim neen kəsotegəhan-inən məmə itimat aposol mīn pahrien, məto netəmim tepət koatən məmə itimat aposol mīn pahrien. Nian rafin nīmīsən tatitəp itimat, məto ekoatəmegəh əh. Katoh itimat, məto kəsəhamnuən əh itimat. ¹⁰ Nikitimat təpou, məto nian rafin ekotagien əh. Rəhatimat nautə tikə, məto itimat ekotol netəmim tepət rəhalat nautə tepət. Rəhatimat nat kit tikə, məto ekoatos natimnat rafin.

¹¹ Piak mīn əpəh Korin, emotən rafin nəghatən kəm itəmat kəsapəsən kit, kən ekotolkeike itəmat e nikitimat rafin. ¹² Itimat esotahtosig-inən nolkeikeən rəhatimat otəmat, məto itəmat notahtosig-in rəhatəmat otimat. ¹³ Roiu əh, iatəghat kəm itəmat məmə itəmat nenətik ətuatip. Tətuatip əm məmə itəmat mīn, nakotolkeike itimat e nikitəmat rafin.

¹⁴ Sotənən kəm netəm kəsotəfakən məmə nəkoatol wək kit itəmat mīn ilat. ?Nolən ətuatip ne nolən tərət kiātun nol kələhən nat kit? ?O, nəhag-əhagən ne napinəpən kiātun nuwamən məpələh kələh muəghat? !Kəp! ¹⁵ Kən e nolən kitiah əm, Kristo ne Setan, okol kəsuanən nəghatən kitiah nian kit. ?Iəfak ne etəm təsəfakən kiātun nolən nat e nətəligən kitiah? !Kəp! ¹⁶ E Nimə Rəha Uhgīn, ikīn kit tikə əh-ikīn o narmī nat mīn, məto-inu kitat u Nimə Rəha Uhgīn itəm tatəmegəh. Kən Uhgīn təmən məmə, “Ekatig itimat mīn ilat, kən maliwək itimat mīn ilat, kən ekuwa io Uhgīn rəhalat, kən ilat okotuwa rəhak netəmim.”

¹⁷ Kən Iərəmərə təmən məmə,

“Tol nəhlan, otiet rəkis elat, motan isəu olat.
Kən məsotekən nat itəm tamkımik e nıganəmıti Uhgın,
kən nıkkik tagien məmə ekos itəmat.”

¹⁸ “Kən ekuwa rəhatəmat tata,
kən itəmat onəkotuwa nenətik mın,” inu nəghatən rəha İərəməərə itəm in ilis
agin.

7

¹ İolık mın. Nəniəkisən mın u rəhatat. Kən tol nəhlan, pəs kotafəl nıkkitat,
motos-irəkis natımnat rafın itəm koatol nıpətıtət ne narmıtət kotamkımik.
Kən pəs kotələhəu kalın kıtət məmə rəha Uhgın əm motətəu-pən rafın suatıp
itəm nıkkın otagien lan.

Nıkkı Pol təmagien olat

² Oterəh e nıkkıtəmat kəm itımat. Esotolən tərət kəm suah kit, esotıuw-pənən
suah kit tərət ikın, esotalkutən məmə ekotos nat kit rəhatəmat e nolən eko-
eko. ³ Esənən nəghatən u məto-inu nəmotol nolən rat. Emən rəkis kəm itəmat
məmə ekotolkeike pıkk itəmat nıan rafın, kən nat əpnapın nımisən o nəwırən
otuwa e nəmegəhən rəhatımat, məto itəmat əpəh imə e nıkkıtımat. ⁴ İo etahətətə
əskasık etəmat. İatausıt otəmat. İtəmat nəmotıləs-ıpər pıkk rəhak nətəlıgən.
Emos nərətən tepət təmuwa e rəhak nəmegəhən, məto nıkkik tagien maprəkis
otəmat.

⁵ Tol nəhlan məto-inu, nıan emotuwa Masetonia, esotamegən, məto nıan
rafın, nərətən tatıləs itımat təmısi-pən ikın pısın pısın mın. E nəmegəhən
rəhatımat, netəmım kəmotəmou motol nərətən kəm itımat, kən itımat
ekoatəgın. ⁶ Məto Uhgın tatol kepın netəmım itəm nətəlıgən rəhalat təpou,
kən təmöl kepın itımat e nuwamən rəha Taetas. ⁷ Kən sənəmə e nuwamən əm
rəhan itəm təmöl nıkkıtımat tagien, məto e nəghatən wır rəha nol kepınən itəm
nəmotən-ıpən kəm in. In təmən-ıpa kəm itımat məmə itəmat nakotolkeike pıkk
məmə nəkotəplan io, kən təmən məmə nıkkıtəmat tatətə tərət o nəghatən rəhak,
kən təmən məmə nakolkeike pıkk io moatətul əskasık o nərgək. Nıan eməto,
nagienən e nıkkik təmər mərıoah.

⁸ Nat əpnapın okəmə rəhak naoa aupən təmöl itəmat nakotətə tərət, məto
esətəən tərət ron. Məto aupən, eməto tərət ron, məto-inu eməplan məmə
naoa u təmöl itəmat nakotətə tərət, məto rəha nıan əkuəkır əm. ⁹ Məto roıu,
nıkkik tagien, kən sənəmə məmə nəmotətə tərət, kəp. Nıkkik tagien məmə nıan
nəmotətə tərət, nəmotəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat mın. Nıpahrienən,
Uhgın tolkeike məmə kıtət okotətə tərət o nolən tol mın-nulan. Kən məto-inu
nəmotəuhlin itəmat, kən natımnat itəm emotən aupən kəm itımat təməsölən
məmə nəmotakıah e rəhatımat nahatətəən.

¹⁰ Kən nıan koatətə tərət e nolən itəm Uhgın tolkeike, kən kotəuhlin kıtət
e rəhatat nolən rat, kən Uhgın tatosmegəh kıtət. Kən nıkkıtət otəsəpouən
o nolən əh. Məto nıan koatətə tərət e nolən rəha nətueıntən, tatiuw-pən
kıtət e nımisən. ¹¹ Otəplan-tu nəmegəhən rəhatəmat nıan nəmotətə tərət e
nolən itəm Uhgın tolkeike. Nolən əh, noan tepət: nakotolkeike motalkut
əskasık məmə nəkotol nolən ətuatıp, kən motoalkut əskasık məmə nokotəg-
ətuatıp-in rəhatəmat nolən rat mın, kən motətəhau nolən rat mın, kən
narmıtəmat təmıwıg nəmotaut motəgın nolən rat mın. Nəmotolkeike məmə
nəkotəplan mın io, kən nakotolkeike pıkk məmə nakotətul əskasık o nərgək.
Kən nəmoatətul matıp məmə nəkotol nalpınən kəm netəm kotol nolən rat.
E nolən mın rafın rəhatəmat, nəmotəgətun məmə nəsotolən nat kit tərət e

natimnat u. ¹² Kæn emæte naoa u kæm itæmat, mæto esæteæn o suah u itæm tæmol nolæn rat, kæn esæteæn o suah u itæm in tæmærekîn. Kæp. Emæte ilæ mæmæ itæmat onækotæplan æsas e niġanæmti Uhgîn mæmæ nækotætul æskasik o nærgitimat. ¹³ Natimnat rafin mîn æh koatilæs-ipær nætæligæn ræhatimat.

Sænæmæ itimat æm itæm næmoatilæs-ipær nætæligæn, mæto nikitimat tagien pik o Taetas, mæto-inu niġin tagien mæmæ næmoatilæs-ipær mîn nætæligæn ræhan. ¹⁴ Emæn-ipæn kæm in mæmæ etausit pik otæmat, kæn itæmat næmæsotolæn io ekaulis. Natimnat rafin itæm emotæn kæm itæmat, ilat niġahrienæn. Kæn e nolæn kitiæh æm, natimnat rafin itæm emotæn kæm Taetas etæmat, kæn motausit ron, ilat mîn niġahrienæn. ¹⁵ Taetas, niġin tatæht æh mæmæ itæmat rafin aġin-æh næmotol næwian, kæn moatæġin moatasiæp nian næmotegæhan-in mæmæ otuwa mæplan itæmat. Kæn nian niġin tatæht natimnat mîn æh, nolkeikeæn ræhan otæmat tatær tæhmîn mîn. ¹⁶ Niġik tagien pik mæto-inu etahatætæ æskasik etæmat mæmæ nækotol naka itæm tætuatip.

8

Pol tæmætæpæh mæmæ okotawte

¹ Piak mîn ne wiġik mîn, ekotolkeike mæmæ nækotitun næwiġæn ræha Uhgîn itæm tæmawte-in kæm niġæfak mîn æpæh Masetonia mæmæ ilat kotitun nasituæn e netæmim neen mîn. ² Ilat kæmotatig e næratæn asol kit ne nian æskasik mîn, kæn nat æpnapin ilat nan rat ræhalat nautæ tikæ aġin, mæto næmegæhæn ræhalat tærioah wiġ e næġienæn. Kæn nan ratæn ne næġienæn kæmuoe-in nolæn tæwiġ. E nolæn æh, kæmotærakin mæni tepæt motos-ipæn kæm iæfak mîn æpæh iġin mîn. ³ Iatæn-iaræp kæm itæmat mæmæ ilat kæmotos-ipæn tepæt, taprækis-in itæm netæmim niġilat tæht mæmæ okol kæsotolæn. Kæn ilat atip kæmotol. ⁴ Kæmotætæpæh amul otimat mæmæ itimat ekotegæhan pæs ilat kotasitu e wæk ræha nos-ipæn mæni kæm iæfak mîn æpæh Jerusalem. ⁵ Kæmotaupæn kos-ipæn næmegæhæn ræhalat kæm Iæræmæra, kæn uarisig, kæm itimat, e nolæn itæm Uhgîn tolkeike. Nikitimat tæsæhtæn mæmæ okotol tepæt næhlan, mæto kæmotol.

⁶ Kæn tol næhlan, emotuæh niġi Taetas mæmæ otitælig-pinæ otæmat. In tæmaupæn mæghat kæm itæmat o nolæn nat u, kæn tol næhlan, emotætæpæh mæmæ in otæghat kæm itæmat mæmæ nækotol namnun wæk wiġ ræha nawteæn æh itæm næmotætuoun. ⁷ E natimnat mîn u rafin, itæmat næmotol tæwiġ pik maprækis, inu nahatætææn ræhatæmat, ne næghatæn ræhatæmat, ne niġunæn ræhatæmat, ne nolæn ræha nætul æskasikæn, ne nolkeikeæn ræhatæmat otimat. Kæn roiu, iakolkeike mæmæ nækotol wæk kit mîn e nolæn tæwiġ pik maprækis, inu wæk wiġ ræha nawteæn.

⁸ Esænæn mæmæ nækotækæike motol. Mæto emotægætun kæm itæmat mæmæ netæm piġin piġin mîn niġilat tagien o nasituæn e wæk æh. Kæn roiu æh, iakolkeike mæmæ ekisilu wiġ mæmæ nolkeikeæn ræhatæmat in niġahrienæn tahmen elat, o kæp. ⁹ Itæmat nækotitun wiġ næwiġæn ræha Iæræmæra Iesu Kristo itæm tæmawte-in kæm itæmat, mæmæ nat æpnapin ræhan nautæ tepæt, mæto tæmol otæmat mæmæ in ræhan nautæ tikæ. Kæn mæto-inu tæmol mæmæ ræhan nautæ tikæ, kæn mol itæmat ræhatæmat nautæ tepæt.

¹⁰ Kæn inu ræhak nætæligæn e natimnat mîn u, itæm otasitu etæmat. Otol namnun e wæk itæm næmotætuoun e nup uarisig. Nikitæmat tæmaupæn mæht mæmæ nækotol wæk æh, kæn itæmat næmotaupæn motætuoun motol. ¹¹ Tol næhlan, roiu otol namnun wæk u ræha nos-ipænæn. Kæn ræhatæmat nætæligæn o nolæn wæk u itæm nakotolkeike pik mæmæ nækotol, in otuwa niġahrienæn, kæn

itəmat onəkotol e rəhatəmat atip natimnat. ¹² Okəmə nikitəmat tagien o nos-ipənən, kən Uhgın nikin tagien o nosən natimnat əm itəm nakoatos moatos-ipən. Kən in təsətapəh-inən natimnat itəm tikə otəmat.

¹³ Esotolkeikeən məmə nəmegəhən rəha netənim neen otimətəg məto-inu kəmos rəhatəmat məni, məto nəmegəhən rəhatəmat in otiəkis məto-inu nəmotasitu elat. Kəp. Iakolkeike məmə tahmen-ahmen əm otəmat rafin.

¹⁴ Roiu, itəmat nakoatos tepət kən motitun nasituən elat. Kən o nian min neen, ilat kotitun noorən kəm itəmat okəmə rəhatəmat tikə. Kən itəmat nakotahmen-ahmen əm, ¹⁵ tahmen e itəm Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Netənim itəm kəmotəulək tepət, tahmen əm, təsaprəkisən.

Kən netənim itəm kəmotəulək noan-məsin, rəhan nagwənən tahmen əm, təsikəən.”

Taetas təmuwın Korin

¹⁶ İatənwiwi Uhgın məmə təmələhəu-pən e niki Taetas nətəligən o nasituən etəmat, tahmen-ahmen e rəhak. ¹⁷ Tol nəhlan məto-inu Taetas, nikin tagien o nimməən məplan itəmat tahmen e itəm emən kəm in. Kən taprəkis-in itəm əh, nikin tagien pik o nasituən etəmat, kən in rəhan əm nətəligən məmə in otimnə məplan itəmat. ¹⁸ Kən itimat ekotahl-ipinə min piətət kit min timnə ilau min. Suah u, netəm e niməfak min koatisiai-in o rəhan wək o nəniarəpən namnusən təwir. ¹⁹ Kən taprəkis-in inu, niməfak min kəmotitəpun məmə otuwa itimat min o niləsən məni u muwın əpəh. Kən itimat ekotərəməre lan o noorən məmə otiləs-ipər nərği İərəməre, kən matəgətun məmə nikitimat otəgien pik o nasituən. ²⁰ Itimat esotolkeikeən məmə suah kit otən rat itimat o nolən rəha noorən məni asol əh. ²¹ Tol nəhlan, itimat ekotalkut pik məmə ekotol nat itəm tətəuatip, məto sənəmə e niganəmti İərəməre əm, məto e niganəmti netənim min.

²² Kən ekotahl-ipinə piətət kit min iləhal suah mil u. Suah əh, e wək tepət ne nolən tepət, emotisilu wir məmə in tolkeike pik məmə otasitu. Kən roiu, in tolkeike pik məmə otasitu məto-inu in tətəhatətə pik etəmat. ²³ Kən o Taetas, itimlau min ekioal wək kitəh əm, kən in min tatol wək e nikitəmat o nasituən etəmat. Kən o piətət min, ilat ien əhrui rəha niməfak min, kən nolən wir min e nəmegəhən rəhalat koatisiai-in Kristo. ²⁴ Tol nəhlan, otol rəhatəmat nolən kəm suah miləhal əh məmə nakotolkeike pahrien iləhal, kən iləhal okəhalitun o nat naka itimat ekotausit otəmat. Kən otol-wir kəm ilat məmə niməfak min okotəplan.

9

¹ Okəmə esətəən naoa u kəm itəmat, in təwir əm məto-inu nəkotitun rəkis wək u rəha nasituən e iəfak min əpəh Jerusalem. ² İatən nəhlan məto-inu io ekıtun məmə nakotolkeike məmə onəkotasitu. Kən ematiləs-ipər nolən wir rəhatəmat o netəm Masetonia, matən kəm ilat məmə e nup itəm tinuwın rəkis, itəmat əpəh Akaea, nəmoatətul matip o nos-ipənən. Kən nian kəmotəplan məmə nikitəmat tagien pik o nasituən, təmol min ilat tepət kotolkeike məmə okotasitu min.

³ Məto roiu, etahl-ipinə piətət miləhal u məmə iləhal okəhaləplan itəmat məmə itəmat onəkotol nat itəm nəmotən, tahmen əm məmə emən mihin, kən tol nəhlan rəhatimat nəghatən o niləs-ipərən nolən wir rəhatəmat, sənəmə nat əpnəpın əm. ⁴ Məto okəmə nəsolən, kən nian ekimnə itimat netəm Masetonia neen, kən okotəplan məmə itəmat nəsolən əh, kən nolən əh otol itimat ekotaulis, məto-inu itimat enoatiləs-ipər rəkis itəmat. Kən otol itəmat nakotaulis taprəkis. ⁵ Tol nəhlan, niki təht məmə ekəkəike mətapəh

o piətat miləhal məmə okotimnə rəkis pitən kəplan itəmat, kən motol namnun wək o nəmki-pamən məni asol itəm nəmotən-iəkis məmə nakotos-ipən. Məto iakolkeike məmə in nos-ipənən kit itəm tətisi-pən atip e nikitəmat, sənəmə suah kit tatakəike kəm itəmat məmə nakotos-ipən.

Nolən nawteən

⁶ Sotaluinən nat u. Etəm tatəfe noan məsin, matəulək-in noan məsin. Kən etəm tatəfe tepət, matəulək-in tepət. ⁷ Itəmat kitiəh kitiəh nakəkəike mos-ipən nat naka nəmən e niki məmə nakos-ipən. Okəmə niki təsagienən ron, təsəwirən məmə nakos-ipən. Kən okəmə nakos-ipən məto-inu suah kit tatakəike kəm ik məmə nakos-ipən, in min təsəwirən. Ekən nəhlan məto-inu Uhgın tolkeike etəm u tatos-ipən e niki pahrien. ⁸ Kən Uhgın titun nawte-inən nəwirən rafin agin kəm itəmat məmə e nian rafin e natimnat rafin, nakotos natimnat rafin itəm tətutip məmə nəkotəkəike motos, kən moatos tepət min əh-ikin məmə nakotoor kəm netənim. ⁹ Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,

“In tatoor rəhan natimnat tepət kəm ian-rat min, kən rəhan nolən ətuatip tətətig liliin.”

¹⁰ Kən Uhgın itəm tatos-ipən nikuti nat o etəm tatəfe, kən matos-ipinə pıret o nunən, e suatip kitiəh əm in otos-ipinə nat tepət kəm itəmat mol in tepət min məmə, itəmat nəkotitun nasituən e netənim neen min, kən in otol noan tepət itəm tətisi-pən e nolən ətuatip rəhatəmat. ¹¹ E natimnat rafin e nəmegəhən rəhatəmat, Uhgın otos-ipən rəhan nəwirən kəm itəmat məmə itəmat nəkotitun nawteən e nian rafin. Kən nian ekotoor rəhatəmat nasituən, netənim okotənwiwi Uhgın ron.

¹² Wək u itəm itəmat nəkotol, tatos-ipən məni o nagwənən kəm netənim rəha Uhgın u nəumis tatus ilat, məto tatol nat wir kit min taprəkis, inu nənwiwian itəm təmər mərioah e niki netənim matuwın o Uhgın. ¹³ Nian nəkotol wək u, natol-arəp nolən rəhatəmat kəm netənim tepət. Kən ilat okotiləs-ipər nərgi Uhgın ron, məto-inu itəmat nəkoatol pahrien nolən rəha netənim itəm koatən nıpahrienən e namnusən təwir rəha Kristo. Kən okotiləs-ipər nərgi Uhgın o nawteən rəhatəmat e məni asol kəm ilat ne netənim rafin. ¹⁴ Kən nian koatəfak otəmat, nikilat tuwın otəmat məto-inu Uhgın təmawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat taprəkis agin-əh məmə nəmotasitu pik elat. ¹⁵ !Pəs kotən kəm Uhgın məmə nikitat tagien o Nətin itəm təmos-ipa kəm kitat, u in nat təwir agin maprəkis!

10

Pol təmuhalpın nəghatən e rəhan wək

¹ Io Pol, io atip, iatəkəike e nat kit kəm itəmat. Netənim neen koatən məmə nian kitat min itəmat, rəhak nətəligən in ləhau əm, məto nian ekiet rəkis etəmat, rəhak nolən təskasik pik. Kristo, in rəhan nətəligən ləhau, kən in etəm mətig. Kən e nolən kitiəh əm, ² iatətapəh otəmat məmə, onəkotol nolən rəhatəmat tətutip məmə nian ekimnə, məsəhai pikən itəmat. Məto ekitun məmə ekəhai netənim neen u koatən məmə ekoatətəu-pən nolən rəha nətueintən u, ³ məto-inu nat əpnəpın ekotətig e nətueintən u, itimat esotəluaginən e nolən rəha nətueintən u. ⁴ Natimnat rəha nəluaginən itəm itimat ekoatəluagin lan, sənəmə nat itəm nətueintən koatəluagin lan. Kəp, natimnat rəhatimat, ilat koatos nəsanənən rəha Uhgın o nərəkinən ikin tiəkis o nuwınən ikin ima tikimır min. ⁵ Itimat ekoatərəkin nəghatən eiueiuə min

ne nətəligən ausit min, ilat rafin itəm koatən-iaħau netəmim o nitunən Uhgın. Nətəligən min rafin itəm tikimır min rəħa Uhgın, itimat ekoatəluagin elat, motol win elat, motol məmə ilat rafin okotol nəwia Kristo. ⁶ Kən nian itəmat nakotətəu-pən wir nəwia Kristo, itimat ekoatətul matip o nolən nalpınən kəm netəmim rafin itəm koatəht nəwian.

⁷ Itəmat nakoatəplan nat itəm ihluə, məto nəkotəruru nıpətin. Okəmə suah kit titun pahrien məmə in etəmim rəħa Kristo, kən in otətəlig-in wir min məmə itimat min rəħa Kristo tahmen lan. ⁸ Nat əpnəpin iatəghat ausit məsin o nepətən itəm İəməmə təmos-ipa, okol esaulisən ron. Təmos-ipa o niləkinən itəmat, sənəmə o niləs-iaħauən itəmat. ⁹ Esolkeikeən məmə nikitəmat təht məmə ekəte naoa min kəm itəmat e nolən itəm netəmim neen koatən, məmə otol itəmat nakotəgin. ¹⁰ İlat kotən rat io məmə, “Rəħan naoa təfigəm kən masılə, məto nian tətən kitat min, in sənəmə etəm əskasik kit, kən rəħan nəghatən in nat əpnəpin əm.” ¹¹ Netəm tol nəhlan kotəkəike motitun məmə, nolən rəhatimat itəm koatəplan e naoa min emotahl-ipən nian itimat isəu, məto nian ekotimnə, ekotol rafin nolən min əh.

¹² Esotolkeikeən məmə ekotəplan ahmen itimat ne netəm pisin neen itəm koatıləs-ipər atip ilat. !Kəsi, itimat esotahmenən! !Kəp, iatəsan əm! Nian ilat atip əm koatəplan ahmen ilat min, kən koatakil atip əm ilat min, tol rəhalat nitunən talməl. ¹³ Məto itimat, esotəghat ausitən taprəkis e nepətən rəhatimat, məto ekotəghat ausit e wək itəm Uhgın təmələħəu-pən məmə rəhatimat, kən wək u, itəmat min əpəh ikin. ¹⁴ Kən nəghat ausitən e nepətən rəhatimat otəmat in ətuatip əm, in təsepət pikən. Okəmə esotuwamən otəmat, okol esotəghatən nəhlan. Məto nıpahrienən, emotaupən motuwa mətoarus-pa itəmat nian emotan moatən-iarəp namnusən təwir rəħa Kristo. ¹⁵ Netəmim neen koatəghat ausit o wək itəm suah pisin təmol. Məto itimat ekoatəghat ausit əm e wək itəm Uhgın təmələħəu-pən kəm itimat. İtimat emotələħəu-pən əskasik nətəligən rəhatimat məmə nahatətəən rəhatəmat otəwiə təhmın min, kən tol nəhlan, rəhatimat wək e nikitəmat otol iaħgin mepət, ¹⁶ kən tol nəhlan, ekotitun nuwinən motən-iarəp namnusən təwir e ikin min e nıkali imatəmat ikin muwin təhmın min. Kən e nolən əh, itimat esotolən wək e ikin kit itəm suah kit tinol wək rəkis ikin, kən məsotəghat ausitən o wək rəħa etəm pisin. ¹⁷ Məto Naoa Rəħa Uhgın tatən məmə, “Pəs etəm tatəghat ausit, in otəghat ausit əm e natimnat itəm İəməmə təmol.” ¹⁸ İatən nəhlan məto-inu, kəsisiai-inən etəmim itəm tatıləs-ipər atip in, məto kəsisiai-in əm etəmim itəm İəməmə tatıləs-ipər.

11

Pol ne aposol eiueiuə min

¹ İakolkeike məmə nakotegəhan-in io pəs ekən rəħak məsin nalmələn kəm itəmat. Məto pahrien, noatol rəkis. ² İatehm wir itəmat, məsolkeikeən məmə suah kit min otəmki-rəkis itəmat e nelmək, kən nolən əh rəħak təmisi-pən əm o Uhgın. İo tata rəhatəmat, kən itəmat nəkotahmen e pətan əkəku wi kit itəm kinən rəkis məmə okos rəħam kətim kan məmə otətəu-pən suah kitiaħ əm, nərgin u Kristo. Kən iatehm wir rəħak pətan əkəku əh məmə ekegəhan-in-pən in kəm rəħan iərman, kən in təruru əh iərman.

³ Məto iatəgin məmə onəkotahmen e İf itəm Setan təmeiuə in e nəghatən ətehen. İatəgin məmə suah kit otıuw-pən rəhatəmat nətəligən tuwin ik pisin, kən nakotapəs rəhatəmat nolkeikeən o Kristo, itəm in tətuatip məpiə wir. ⁴ İatən nəhlan məto-inu okəmə suah kit tatuwa otəmat matən-iarəp İesu itəm

tol pişin e Iesu itəm ekoatən-iarəp, o okəmə itəmat nakoatos narmın itəm tol pişin e Narmın nəmotos rəkis, o nakotəto namnusən təwir itəm tol pişin e itəm nəmotos rəkis, məto itəmat ialməl mın, nakotegəhan-in əm. ⁵ Aposol mın əh itəm itəmat nakoatən məmə ilat “aposol mın ilis pik,” məto e rəhak nətəligən esəplanən məmə ilat ilis maprəkis-in io. ⁶ Okəmə naka kəsəgətun wirən io e nəghatən, məto ekıtun wir nəukətin namnusən təwir. Itimat emotəgətun nat əh kəm itəmat e nolən mın rafin nian tepət.

⁷ Nian ematən-iarəp namnusən təwir rəha Uhgın kəm itəmat, esolən məmə nakotətou nat kit. Io atıp əm emos-iəhau io o niləs-ipərən itəmat. ?Kən tahro? ?Nolən əh in təfagə rat kit? !Kəp! ⁸ Nian ematol wək kitat mın itəmat, niməfak mın ik pişin kəmoatətou io. İuəhkır tahmen məmə emakləh-in ilat məmə ekasitu etəmat. ⁹ Kən nian kəmoatan, kən rəhak nat kit tikə, esətapəhən o suah kit o nasituən məto-inu piatat mın itəm kəmotisi-pən Masetonia kəmotosi-pa natimnat itəm rəhak tikə. Tol nəhlan, esətapəh-inən nat kit otəmat, kən məsos-ipənən wək əskasik otəmat o nehmən io, kən ekol nəhlan nian rafin. ¹⁰ Tahmen e nıpahrienən rəha Kristo tətətig lak, iatən pahrien məmə suah kit tikə ikın mın rafin əpəh Akaea o nən-iəhauən io o nəghat ausitən o nəşətapəh-inən nasituən. ¹¹ ?Kən tahro ekəsətapəh-inən nat kit otəmat, məto-inu esolkeikeən itəmat? !Kəp! Uhgın titun məmə ekolkeike pik itəmat.

¹² Netənim neen kotolkeike məmə nikitəmat təht ilat məmə kotahmen etimat e wək itəm koatəghat ausit ron. Məto iakatəkəike o nolən rəha nəşətapəh-inən natimnat məmə rəhalat nəghatən otiet morin. ¹³ Netəm nəhlan, ilat aposol eiueiua mın, kən koateiua-in netənim e wək rəhalat. ! Kən ilat koatan tahmen məmə ilat aposol mın pahrien rəha Kristo, məto kəp! ¹⁴ Məto kəsotautən e nolən əh, məto-inu Setan atıp, tətən tahmen məmə in nagelo kit rəha nəhag-əhagən. ¹⁵ Kən sənəmə in nat kit itəm okotaut lan, okəmə iolwək mın rəha Setan kotan tahmen məmə ilat iolwək mın rəha nolən tətuatıp. E namnun nian, ilat okotos rəhalat nətəuən tətəu-pən nolən mın rəhalat.

¹⁶ Ekisimatıp mın. Pəs suah kit tikə nikin təht məmə io ialməl. Məto okəmə nikitəmat təht nəhlan, kən otegəhan-in io pəs ekol nolən rəha ialməl məşin, kən ekəghat ausit məşin. ¹⁷ Nəghatən u rəhak sənəmə nat itəm İərəməmə təmən-ıpa kəm io məmə ekən. Məto iatəghat əm tahmen e ialməl kit. ¹⁸ Netənim tepət koatəghat ausit o nolən mın rəha nətueintən, kən tol nəhlan, io mın, ekəghat ausit. ¹⁹ !Ei! !Nakotenatig wir, kən tol nəhlan, motegəhan-in məmə iaməl mın kotəgətun itəmat!* ²⁰ Nakotegəhan-in əm okəmə suah əpnəpın kit tatol itəmat slef, o okəmə tatos nat kit rəhatəmat e nolən eko-eko, o tatiləs-ipər atıp in, o tatem-pən nıganəmtitəmat. ²¹ !Iataulis məmə nətəligən rəhatimat təpou pik məmə esotolən nolən rat mın əh!

Rəhak nəghatən in talməl, məto nolən naka itəm netəm əh kotəmə okotəghat ausit ron, io mın, ekəghat ausit ron. ²² ?Tahro? ?İlat koatən məmə ilat netəm Hipru? Io mın. ?Koaatən məmə ilat netəm Isrel? Io mın. ?Koaatən məmə ilat noanol rəha Epraham? Io mın. ²³ ?Koaatən məmə ilat iolwək mın rəha Kristo? Io mın, məto ekaprəkis-in ilat. Kəsi, iatəghat tahmen e ialməl kit. Emol wək pik taprəkis-in ilat, kən kiləs-ipən io e kalapus nian tepət taprəkis-in ilat, kən kəmalis io taprəkis-in ilat, kən iuəhkır ekimis nian tepət. ²⁴ Nian faif, noanol rəha Isrel kəmotalis io mau tate-nain. ²⁵ Nian kışil, kəmalis io e nıkışil. Nian kit kəmaht io e kəpiel apın. Nian kışil emuwın e nego kən nego tamnim, kən

11:4: Kal 1:8-9   **11:5:** 1 Kor 15:10; 2 Kor 12:11   **11:6:** 1 Kor 2:1,13   **11:7:** 1 Kor 9:18   **11:9:**

2 Kor 12:13; Fil 4:15-16   * **11:19:** E ves 19-21, Pol tatəghat əsan ilat. Nıpahrienən, in tatən-iəhau ilat.

11:22: Fil 3:5   **11:23:** Wək 16:23   **11:24:** Dut 25:3

nian kit emeai əpəh itəhəi lokamnım o nian apiəpiə kit, lapin ne nərauiəgən. ²⁶Nian rafin etaliwək o nolən wək rəhak. Kən iuəhkır naruə asol tiləs io ekimis, kən emətatiğ ikin tasilə ikin imaa iakləh mın, kən ikin tasilə ikin imaa natimak mın noanol rəha Isrel, kən ikin tasilə ikin imaa Iaihluə mın, kən ikin tasilə ikin e taon asol, kən ikin tasilə ikin e ikin taruən-aruən ikin, kən ikin tasilə ikin əpəh itəhəi, kən ikin tasilə ikin imaa piak eiueiuə mın. ²⁷Emol pik wək, kən nian tepət esapilən lapin. Nian mın neen, nəumis tus io, kən mətoaoa, kən nian tepət nigak nagwənən tikə. Kən nian tepət iatətəp, kən rəhak natimnat təsahmenən o nətəpən. ²⁸Kən taprəkis-in natimnat mın əh, nian rafin nikik təht pik niməfak mın rafin. ²⁹Okəmə suah kit rəhan nəmegəhən teiuaiu, kən io mın, rəhak nəmegəhən teiuaiu. Okəmə suah kit tatit suah kit mın e təfagə rat, kən nikik titahmə pik ron.

³⁰Okəmə ekəike məghat ausit, kən ekəghat ausit o nat itəm tatəgətun məmə rəhak nəsanənən tikə. ³¹Kən Uhgın, u in Uhgın ne Tata rəha İərəmərə İesu, itəm katiləs-ipər nərgin nian mın rafin namnun tikə, titun məmə io, eseuən. ³²Əpəh Tamaskes, etəm-iasol rəha Kig Aretas təməlin rəhan mopaël mın o nehm wırən nafiluə rəha taon məmə okotegəs-in motaskəlim motiləs-ipən io e kalapus. ³³Məto kəmiləs-ipən io e kətim asol kit, kətu-pən nol lan, kiləs-ipən e winta e fenis asol kəmol e kəpiel, kən kəhlman-əhlman tuwin əpəh ləhau, kən inəh suatip emagim lan.

12

Nihlin kit ne nat kit tahmen e napilairən

¹Ekəike matəghat ausit, nat əpnəpin təsolən win e nat kit ikin, məto ekəkəike matən natimnat mın tahmen e napilairən ne nəghatən wi mın itəm İərəmərə təmol əp kəm io. ²Ekıtun iəfak kit itəm tətəhatətə e Kristo.* E nup fotin tınuwin rəkis, Uhgın təmiləs muwin əpəh ilis e nego e neai.† İəkəruru okəmə nıpətın tınatuwin, o narmın əm, Uhgın əm titun. ³Kən ekən mın məmə iəkəruru okəmə nıpətın tınatuwin, o narmın əm, Uhgın əm titun. Məto ekıtun məmə suah əh, ⁴Uhgın təmiləs muwin əpəh iman ikin.‡ Kən in təməto nat anion mın itəm təsətuatipən məmə etəmim rəha nətueintən otən. ⁵Ekəghat ausit o etəm tol nəhlan, məto esəghat ausit atipən ron io, məto ekəghat ausit əm o rəhak nolən mın itəm nəsanənən tikə elat. ⁶Məto okəmə ekən məmə ekəghat ausit, okol esalmələn, məto-inu ekəghat-in nıpahrienən. Məto esəghat ausitən nəhlan, kən tol nəhlan, suah kit tikə itəm otıləs-ipər io ilis taprəkis nat itəm tətətuatip. İakolkeike məmə otəplan ahmen io e nat naka itəm ekən, o ekol.

⁷Uhgın təsolkeikeən məmə etausit o nəghatən wi mın itəm in təmol əp kəm io, kən nəghatən mın əh kotəwir maprəkis. Kən tol nəhlan təməhl-ipa nəratən kəm io tahmen e nihlin kit tətəru nıpətik. Nəratən əh in iahləpis rəha Setan məmə tol nahməən e nıpətik, kən tol nəhlan esausitən. ⁸Emuəh niki İərəmərə mau kisil məmə otıləs-irəkis ron io. ⁹Məto tən kəm io məmə, “Rəhak nəwırən asol titun naskəlimən ik, məto-inu nian rəham nəsanənən tikə, nəsanənən rəhak titun nuwamən mol iahgin e rəham nəmegəhən.” Tol nəhlan, etagien pik məmə ekəghat ausit e rəhak nəmegəhən itəm nəsanənən tikə, məmə nəsanənən rəha Kristo otatiğ e nəmegəhən rəhak. ¹⁰O nat əh, etagien nian nəsanənən tikə e nıpətik, kən etagien nian katən rat io, kən

11:25: Wək 16:22; 14:19   **11:26:** Wək 9:23; 14:5   **11:33:** Wək 9:23-25   * **12:2:** Pol tatəghat-in atip. † **12:2:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “neai tatol kisil lan.” Məto nıpətın tatən məmə “nego e neai u in ikin rəha Uhgın.” ‡ **12:4:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Paradaes” itəm nıpətın tatən məmə “nego e neai,” ikin itəm netəmim itəm kotətuatip koatuwin ikin nian okotimis.   **12:7:** Job 2:6
12:9: Fil 4:11-13

etagian e nian iäkis min, kæn etagian nian katol nêratæn kêm io, kæn etagian e nian itâm tiäkis ron io. Etagien elat rafin o nêrgi Kristo, mæto-inu nian ræhak nêsanænæn tikæ, kæn iatêsanæn.

¹¹ Emol nolæn ræha ialmæl, mæto itêmat æm nêmoatækæike kêm io mêmæ ekol. Nêmosotilæs-ipêræn nêrgæk, mæto tæpêwir pik okêmæ nêmotol mihin, mæto-inu io sænæmæ læhau e “aposol min ilis pik” e nat kit ækæku æm, nat æpnæpin io etâm æpnæpin æm. ¹² Nian emêtan kitat min itêmat, ematol natimnat itâm tatægætun io mêmæ io aposol pahrien kit. Ematol nêmtêtin min, ne nat asol min itâm tol narmi netênim fatiwig, ne nat pispis min e nikitêmat, kæn emol e nêtêligæn ræhak kaifêmæh. ¹³ Nat kitieh æm emêsolæn e nikitêmat, emêsatæpæh-inæn mæni kit otêmat. !Otaluin o tæfagæ rat u ræhak!§

¹⁴ Roiu iatêtul matip mêmæ ekimnæ muag itêmat itâm otol kisil lan. Kæn ekêsatæpæh-inæn mæni kit otêmat, mæto-inu esotolkeikeæn ræhatêmat nautê, mæto iakolkeike æm itêmat. Otêtêlig-in-tu. Sænæmæ wæk ræha suakæku mêmæ otehm wir ræhan tata ne mama. Mæto in wæk ræha tata ne mama mêmæ okuehm wir ræhalau suakæku. ¹⁵ Tol nêhlan, nêkik tagien mêmæ ekos-ipinæ rafin ræhak natimnat otêmat, kæn mos-ipæn min ræhak nêmegæhæn otêmat. Ræhak nolkeikeæn otêmat in tepæt, mæto ræhatêmat ron io in tækæku æm. !Inu tæsêtuatipæn! ¹⁶ Pæs kotæn mêmæ esêtapæh-inæn mæni kit otêmat. Mæto itêmat neen koatæn mêmæ emos natimnat otêmat e nolæn eko-eko. ¹⁷ ?Tahro? ?Io emos natimnat e nolæn eko-eko nian emæhl-ipæn netênim kêm itêmat, o kæp? !Kæp! ¹⁸ Emuæh nêki Taetas mêmæ otuwîn otêmat, kæn mæhl-ipæn piêtat kit ilau min. ?Taetas têsosæn natimnat otêmat e nolæn eko-eko, o kæp? ?Nêkotitun o kæp mêmæ, ræhatimlau nêtêligæn kitieh æm, kæn matioal nolæn kitieh æm?

¹⁹ Kêm-naka nêkitêmat tæht mêmæ e nêghatæn min rafin æh, emotuhælpin nêghatæn kêm itêmat itâm suah kit tæmæn otimat. Kæp. E niganêmti Uhgîn, emoatêghat tahmen e netêm ræha Kristo. Kæn iolik min, natimnat rafin itâm koatol, koatol mêmæ itêmat nakotêsanæn. ²⁰ Iatæn nêhlan mæto-inu iatêgin mêmæ nian ekimnæ, kêm-naka ekæplan mêmæ nêsolæn mêmæ inu iakolkeike mihin. Kæn itêmat min nêkotæplan mêmæ io esolæn mêmæ inu nakotolkeike mihin. Iatêgin mêmæ ekæplan itêmat neen kotêrgæhæu, neen koatet, neen koatêmærit e nemæha, neen kotêhap-æhap ilat min, neen koatæn rat netênim, neen koatæn nêkalin netênim, neen koatausit, neen koatol æpnæpin nat. ²¹ Iatêgin mêmæ nian ekimnæ min, ræhak Uhgîn otilæs-iæhau io e niganêmtitêmat, kæn nêkik otitêgit kæn ekasæk otêmat neen itâm nêmotol nolæn rat aupæn, kæn mæstêuhlinæn ilat o nolæn rat min ræhalat itâm koatol nian rafin, inu koatol nolæn rat itâm tol naulisæn o nænæn, kæn nêman ne nêpitan koatan anion, kæn koatol nêhlan æpnæpin æm.

13

Namnun nêghatæn ræha Pol o nêhgaiiræn elat

¹ Inu ræhak naliwækæn itâm tatol kisil lan otêmat. Naoa Ræha Uhgîn tatæn mêmæ, “Nian suah kit tatêtu-pæn nêghatæn e suah kit min, etênim kæiu o kisil okotækæike motæn nêghatæn kitieh, kæn tol nêhlan netênim kotitun mêmæ nêghatæn koatêtu-pæn lan, in nêpahrienæn.”* ² Nian emimnæ otêmat itâm tatol kæiu lan, emæn-iarêp rækis nêghatæn o nêhgaiiræn e netêm koatol tæfagæ rat ne itêmat rafin, mêmæ okotæpæs tæfagæ rat min. Kæn roiu ekæn min nian io æpæh isæu. Nian ekimnæ min, ekol nalpinæn kêm ilat itâm kêsotæpæsæn tæfagæ

§ 12:11: 2 Kor 11:5   12:12: Rom 15:19   § 12:13: Pol tatol milê elat e nêghatæn u.   12:13: 2 Kor 11:9   12:18: 2 Kor 8:6,16-18   12:21: 2 Kor 13:2   * 13:1: Dut 19:15 Kêm-naka, Pol tatæn mêmæ ræhan naliwækæn kisil tahmen e nêghatæn ræha netênim kæiu o kisil.   13:1: Dut 19:15; Mat 18:16; 1 Tim 5:19

rat. ³ Ekotol nəhlan məto-inu nikitəmat təht məmə rəhak nəsanənən tikə, kən itəmat kotalkeike motitun əsas məmə nian iatəghat, in nəghatən rəha Kristo əm. In təsəpouən o nolən wək itəmat min, məto rəhan nəsanənən tepət e nikitəmat. ⁴ Nipahrienən, nian kəmətu-pər e nig kəluau, rəhan nəsanənən tikə e nipətən. Məto tatəmegəh roiu e nəsanənən rəha Uhgın. Kən e nolən kitiah, rəhatimat nəsanənən tikə e nipətitimat, məto itimat ekotəmegəh itimat Kristo e nəsanənən rəha Uhgın, kən nian ekotəghat kəm itəmat, onəkotəplan nəsanənən əh.

⁵ Itəmat atip, otakil wır nəmegəhən rəhatəmat məmə rəhatəmat nahatətən in pahrien, o kəp. Itəmat atip, nakotehm wır rəhatəmat nolən. ? Nəkotitun o kəp, məmə Kristo Iesu tətətig e nəmegəhən rəhatəmat? !Məto okəmə rəhatəmat nəmegəhən təsətəu-pənən nolən rəha nahatətən, kən Kristo təsatigən e nəmegəhən rəhatəmat! ⁶ Kən emələhəu-pən əskasik rəhak nətəligən məmə onəkotəplan məmə itimat aposol min pahrien. ⁷ Kən roiu, ekoatəfak kəm Uhgın məmə itəmat kit təsolən nat kit tərət. Esotolkeikeən nəhlan məmə otəgətun məmə rəhatimat wək e nikitəmat in təwır mətuatip. Məto ekotolkeike məmə itəmat nəkoatol nolən itəm tətəuətəp, nat əpnəpən netəmim neen koatən məmə wək rəhatimat tərət. ⁸ Tol nəhlan məto-inu okol itimat esotolən nat kit itəm tahtosig-in nipahrienən, məto ekotitun nolən əm nat itəm tatiləs-ipər nipahrienən. ⁹ Nikitimat tagien nian itimat ekotitun nolən u, itəm nəsanənən tikə lan, məto nəmegəhən rəhatəmat tatətul əskasik. Kən nəfakən rəhatimat otəmat məmə nəmegəhən rəhatəmat tahmen o nətəu-pənən suatip ətuatip. ¹⁰ Nian io əpəh isəu otəmat, ekəte nəhlan o nat kit. İərəmərə tinos-ipa rəkis nepətən kəm io, məto esolkeikeən məmə nian ekimnə otəmat, ekəike mol əskasik etəmat e nepətən əh. In təmos-ipa nepətən əh məmə ekiləs-ipər itəmat, sənəmə məmə ekərəkən itəmat.

Namnun nəghatən

¹¹ Piak min ne winik min. Inu rəhak namnun nəghatən. Otagien. Otəuhlin rəhatəmat nolən min. Otəto rəhak nəghatən. Otuwa e nətəligən kitiah. Otətig e nəməlinuən. Kən Uhgın rəha nolkeikeən ne nəməlinuən otətig itəmat min.

¹² Otən təwır kəm itəmat min tahmen məmə itəmat kitiah əm e Kristo.

¹³ İəfak min rafin koatən-ipinə təwır kəm itəmat.

¹⁴ Pəs İərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwırən kəm itəmat rafin. Kən pəs Uhgın otos-ipən rəhan nolkeikeən kəm itəmat rafin. Kən pəs Narmin Rəha Uhgın otol nikitəmat rafin tol kitiah.

Kalesia Naoa itəm Pol təməte tuwın kəm iəfak mın ikın Kalesia Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Kalesia

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwın kəm pah? Təməte tatuwın kəm niməfak mın itəm kotatıg pis ikın e nıtən Kalesia, inu Ikoniam, Listra, ne Tepe. Pol in təmətuoun niməfak mın əh nian in təmaupən maliwək e rəhan naliwəkən mın.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Nəratən asol kit e niməfak e nian əh rəha Pol. Netəm Iaihlua tepət koatən nıpahrienən e Iesu Kristo. Kən netəm Isrel tepət koatən nıpahrienən e Iesu. Məto netəm Isrel neen koatən məmə Iaihlua mın itəm kotən nıpahrienən e Iesu, okotəkəike kətəu-pən lou mın rəha Moses, tahmen e nəhg-ipənən. İlat kəmoatən məmə Iaihlua mın okəkəike kəhg-ipən ilat okəmə kotolkeike məmə okotuwa kətuatıp e nıganəmti Uhgın.

?Təməte naoa u o naka? Pol in təməte naoa u, məmə otəg-ətuatıp-in nətəligən rəha netəm Isrel itəm koatən məmə Iaihlua mın okotəkəike kətəu-pən lou rəha Moses okəmə ilat kotolkeike məmə Uhgın in otosmegəh ilat. Pol tolkeike məmə iəfak mın okotıtun məmə nahatətən in suatıp itəm Uhgın təmöl məmə etəmim otətuatıp e nıganəmtın, kən in tatosmegəh ilat e nıkin agien. Məto nolən rəha nəhg-ipənən, o nolən rəha wək əskasik mın, o nolən rəha nətəu-pənən lou, kəsotomegəhən etəmim. Netəm-iasol rəha niməfak rəha Isrel kəmoatəpələh əpəh Jerusalem moatəghat-in nətəligənən mın əh. Kən moatən məmə təwır əm məmə Iaihlua mın okəsotətəu-pənən lou rəha Moses. Afın e Wək Mın 15:1-35.

Pol təmətuoun matəghat kəm ilat

¹⁻² Piak mın ne wınık mın itəm nəkoatəfak latuənu pısın pısın mın ikın Kalesia, io Pol, io aposol kit rəha Uhgın, ekatəte naoa u, mıtahl-ipınə kəm itəmat. Io ne piatat mın neen itəm koatəfak u ikın-u, ekotolkeike məmə ekotən “təwır” kəm itəmat. Io u inu, itəm Iesu Kristo ne Tata Uhgın kəmialəs-ipər io məmə io rəhalau aposol. Uhgın u, in təmıləs-ipər Iesu taiir-pa mın e rəhan nımısən. Sənəmə etəmim əpnəpın əm kit təmaun-in io kən mıləs-ipər io, məto Uhgın. ! Tol nəhlan, onəkotəkəike motəto!

³ Pəs Uhgın, u Tata rəhatat, ne Iesu Kristo, u İərəmərə rəhatat, ilau okuawte-in nəwırən rəhalau kəm itəmat kən muələhəu nəməlinuən tətatıg otəmat. ⁴ Iesu Kristo təmegəhan-in atıp məmə in otımıs o nolən rat rəhatat, kən miuw rəkıs itat e nolən rat mın ne nətəligən rat mın rəha nətueintən. In təmımıs məto-inu Tata Uhgın tolkeike məmə in otol mihin. ⁵ Tol nəhlan, təwır mə kitat okotənwiwi pık Uhgın u rəhatat, tatuwın, matuwın, namnun tikə. Əwəh. Pəs otol mihin.

Namnusən Təwır kitiəh əm

⁶ Narmək təmiwig pık otəmat məto-inu roiu agın-əh huə Uhgın təmaun-in pap itəmat e nəwırən rəha Iesu, təmawte-in-pınə əpnəpın əm kəm itəmat. Məto roiu itəmat nakotapəs Uhgın, moatagım, moatətəu-pən nəghatən eiueiuə mın. ⁷ Nəghatən mın əh sənəmə Namnusən Təwır rəha Uhgın. Netəmim neen kəmotəuhlin Namnusən Təwır rəha Uhgın moatən in pısın, kən katən məmə in namnusən təwır, kən katiuw kalın itəmat lan, kən katərəkın rəhatəmat nətəligən lan. !Məto Namnusən Təwır kitiəh əm, kən kit mın tikə! ⁸ Nat əpnəpın

okāmā io, o nagelo kit rāha nego e neai tētamnus-iarəp nəghatən pişin kit min, itəm təsahmenən e inun emotən-iarəp rəkis kəm itəmat aupən, pəs Uhgın otıləs-ipən e Nigəm Asol. ⁹ Kən ekisiimatip min, matən məmā, okāmā suah kit otamnus-iarəp nəghatən pişin u, təsahmenən e Namnusən Təwir itəm itəmat ninəmotitun rəkis, pəs Uhgın otıləs-ipən e Nigəm Asol.

¹⁰ Rəhak nəghatən əh in təskasik, kən nat əpnəpin əm okāmā netəmim neen kəsotagienən ron io. Iakolkeike əm məmā niki Uhgın otagien o nəghatən rəhak. Okāmā iatəghat əh məmā netəmim neen nikilat otagien ron io, kən ko sənəmā io iolwək pahrien kit rāha Kristo.

Uhgın Təmaun-in Pol

¹¹ Piak min ne winik min, ekolkeike mə ekən-ipinə ətuatip kəm itəmat məmā Namnusən Təwir itəm iatən-iarəp nian rafin sənəmā nat kit itəm təmişipən e nətəligən rāha etəmim əm. ¹² Namnusən Təwir u, sənəmā suah kit təmos-ipa kəm io, kən məgətun io lan, mətə Iesu Kristo əm in təmerəh e rəhk-kapə.

¹³ Itəmat ninəmotitun rəkis rəhak nolən min itəm ematol aupən e nian ematəfak itimat netəm Isrel. Kən emən mə oekoh rafin netəmim min rāha Iesu, mərəkin-ərəkin agin niməfak, kən matol nalpinən əskasik kəm ilat. ¹⁴ E nian əh, io ematətul-iəkis o nəukət kastom rāha netəm Isrel, itəm rəhak pipi min kəmotəgətun io lan aupən. Eməitun taprəkis-in io min neen, itəm emotaiir ahmen.

¹⁵ Nat əpnəpin ematərəkin pap rəhan min netəmim, mətə Uhgın təmasəkitun io. Aupən ikin təmitəpun kən mawle rəkis io e nian emətətig əh e nərpə rəhak mama. Kən təmuwa e nian ətuatip rəhan, in təmaun-in io mə ekuwa io, rəhan etəmim. ¹⁶ Kən Uhgın təmerəh e rəhk-kapə, məgətun io e nətin Iesu, məmā oekitun wir in, kən muwin mamnus-iarəp Namnusən Təwir rəhan kəm netəm min u sənəmā ilat netəm Isrel, katən ilat məmā Iaihlua min. E nian əh, io eməsuwinən mehm suah kit mə otəgətun io e Namnusən Təwir əh. ¹⁷ Kən io eməsuwinən əpəh ilis Jerusalem məmā oekəhm netəm min u kəmoatol aposol aupən. Eməsuwinən mə okotəgətun io e Namnusən Təwir rāha Iesu. E nian əh, io eməsou-pis-pən əpəh ikin kit Arepia, kən matig mətəlig-pa min muwin əm latuənu kit, nərgin u Tamaskes. ¹⁸ Matuwın, matuwın nup kisil kinəhaluwa minəhaluwın rəkis un, kən io ematig mətəlig-pən min Jerusalem məmā ekehm Pita. Kən eməsətigən tuwəh, emuatig mios nian fiftin əm. ¹⁹ Kən e nian əh, eməhm əm Jemes u, pia Iesu, Iərəməərə rəhatat, mətə eməsəplanən aposol min u neen. ²⁰ Iatən pahrien e niganəmti Uhgın məmā nəghatən u, nipahrienən, sənəmā neiuəən.

²¹⁻²² Eməsətigən tuwəh əpəh ilis Jerusalem. Kən uarisig un, emuwın əpəh nitən Siria ne Silisia. Kən e nian əh, netəmim itəm koatəfak kəm Kristo latuənu pişin pişin min nitən Jutia, (nitən asol rāha Jerusalem), ilat kəməsəplanən əh io motəruru niganəmtək. ²³ Mətə kəmoatəto əm namnusən u, netəmim neen kəmoatən məmā, “Suah əpəh in əpəh, rəhatat tikimir, təmatoh itat o nəfakən, matərəkin nəmegəhən rəhatat, kən mətəlkut məmā otərəkin min rəhatat nahatətəən. Mətə roiu əh, in min tinatən-iarəp Namnusən Təwir rāha Iesu.” ²⁴ Kən ilat kəmotənwiwi pik Uhgın o natimnat min itəm in təmol e rəhak nəmegəhən, in təməuhlin-pa io ekol nulan.

2

Aposol min neen kəmotəgəhan-in wək rāha Pol

1:8: 1 Kor 16:22   **1:10:** 1 Tes 2:4   **1:11:** Mat 16:17   **1:13:** Wək 8:3   **1:14:** Wək 22:3
1:15: Aes 49:1; Kal 2:7   **1:18:** Wək 9:26-27   **1:21-22:** Wək 9:30

1-2 Tatuwin, matuwin minos nup fotin tinuwa minuwun rakis un, ken Uhgın tamen-ipa kem io mema ekaike mitelig-pen min apah ilis Jerusalem. Ken itimlau Panapas emian ken miait Taetas itimahal min mahaluwın. Ken emahaluwin kiet-arapen Jerusalem, emotuafimin itimat netam-iasol min em raha nimafak. Nian emotapalah e nuafiminan ah, io ematen-ipen wir neghaten min itam ekuwin maten-iarap kem Iaihlua min, ilat sanama netam Isrel. Emen-ipen wir natimnat min rafin agin kem ilat mato-inu esolkeikean mema nikilat otah t mema rahak neghaten tasatuatipen, ken moaten rat rahak wak, tol nat apnapin em lan, noan tika. ³ Ken e nian ah, nikik tamataht pik mema katah okotahai io ma ekaike men-ipen kem Iaihlua min, mema okaike kahg-ipen ilat. Mato kemasotanen. Ken io kit u, Taetas, in etam Kris, sanama etam Isrel, kasahg-ipenan ah. Mato ilat kemasotanen ma okaike kahg-ipen.

⁴ Nanan raha nahg-ipenan tamisi-pen e netamim neen kamoateiu am mema ilat piatat min. Ken ilat kamotalkelik wir mema okotehm-tu mema itimat ekoatatou-pen ah Lou, o kap. Mato itimat enotiet rakis minotuwın o Iesu Kristo, ken minotol kitiyah itimat min, ken itimat sanama slef raha Lou. Mato netam min ah, nikilat tamesagienan o rahatimat neghaten min, ken motolkeike mema okotago-pen itat rafin e Lou ne kastom raha nafakan raha netam Isrel. Ken kamoten mema okaike kahg-ipen Iaihlua min tahmen e Taetas. ⁵ Mato emoten-iahau ilat masotolen mema rahalat neghaten otar maprakis-in rahatimat. Ken itimat emotaskelim askasik neghaten pahrien tatatig e Namnusən Tawir, mema itamat onakotitun wir.

⁶ Ken netamim neen ah-ikin katən ilat mema ilat netam-iasol min raha nimafak, (mato e nehman rahak, etam tatos narig asol, ne etam tasosan narig asol, ilau kuahmen ahmen em. Ken e niganamti Uhgın, in tasafinan narig min ah). Ken netam min ah kemasotagatunen io e neghaten wi kit, mema ekuwin mamnus-iarap. ⁷⁻⁸ !Kapə! Kemasotolen, mato-inun ilat kamotitun em mema, e nasanenən raha Uhgın, in tamilas-iper io mema io aposol, ken mitahlapis-pen io ma ekuwin men-iarap Namnusən Tawir kem Iaihlua min. Ken e nasanenən ah, tinilas-iper rakis mihin Pita, mema in min in aposol. In otaten-iarap Namnusən Tawir kem netam Isrel.

⁹ Ken Jemes ne Pita* ne Jon, katən iləhal mema nukati nimafak miləhal. Nian kaməhaləplan, ken məhalitun mema e nəwirən raha Uhgın, in təmos-ipa wak u e nelmək. Ken kəhaluwa məhalol sekhan etimlau Panapas mema itimat ekotol em kitiyah. Ken emoten ma oekotoor wak min. Itimlau oekian muamnus-iarap Namnusən Tawir kem Iaihlua min, ken iləhal okəhaluwın məhalən-iarap kem netam Isrel. ¹⁰ Ken ilat kamoten-ipa em neghaten kitiyah em mema nikitimlau otəkaike mataht ian-rat min apah Jerusalem mema ekuasitu elat. Mato, nikik tinagien rakis o wak ah.

Pol taməhai Pita

¹¹⁻¹⁴ Ken uarisig un, emitelig-pen apah lahau taon kit Antiok. Nian emətatig ikin ah, ken Pita təmuarisig min muwa. Ken Pita təmətagwən ilat in min neen koatəfak, mato ilat Iaihlua min. Ken nian netamim min raha Jemes, itam kamotisi-pen Jerusalem motiet-arəpa, ilat kamotəhai Pita, motəmə, "Iaihlua min u, okaike kahg-ipen ilat. Mato okəmə kəsolən, Uhgın okol təsasituən elat." Ken neghaten u kəmoaten təmərəkin Pita, mol taulis ken məgin nuwin minən magwən təlmin netam kəsəhg-ipənən ilat. Ken nolən rat ah Pita təmol, miuw e kitat min neen apah Antiok, ilat iəfak min u noanol min raha Isrel, ilat min kamotos o Pita moatol nolən raha etəmin itam tatəghat e nolən kəiu,

2:1-2: Wək 15:2   2:4: Kal 1:7; 5:1,13   2:7-8: Wək 22:21   * 2:9: Nəghatən Kris ətuatip tatən nərği Pita ikin-u mema, "Sifas."   2:10: Wək 11:29-30

kən moatəgin netəm kəsəhg-ipənən ilat. Motatig kiuw min e Panapas, təgin min ilat. Kən e nian eməplan məmә ilat kinəsotətəu-pən ətuatipən suatip itəm Namnusən Təwir tatən, kən eməhai-pən əm Pita e niganəmtilat, matən-ipən əskasik məmә, “Nat əpnapin ik etəm Isrel, mətō nəsosən əh rəhatat nolən. ? Kən tahro natəkəike kəm netəm min u kəsəhg-ipənən ilat məmә okəhg-ipən ilat?”

Etənim itəm otatəhatə e Iesu, Uhgın in otasitu lan

¹⁵ Kən e nian əh, io emən-ipən wir kəm Pita məmә nıpahrienən məmә itımlau emiasipən ətuatip e noanol rəha netəm Isrel. Itımlau sənəmә Iaihlua mil itəm netəm Isrel nıkilat tatəht məmә ilat rafin nol təfagə mətō-inu kəsotətəu-pənən e lou. ¹⁶ Mətō roiu ekiatun məmә Uhgın təsafinən etənim kit məmә in tətəuatip e niganəmtin mətō-inu in tatətəu-pən ətuatip Lou rəha netəm Isrel. Etənim itəm tətəhatətə pahrien e Iesu Kristo, in əmun tətəuatip e niganəmti Uhgın. Nətəligən əh in əh, tol itimat min netəm Isrel, oekotəkəike motəhatətə əm e Iesu Kristo məmә ekotətəuatip e niganəmti Uhgın. Uhgın təsafinən itimat mətō-inu ekotətəu-pən Lou, mətō in tətəfin əm itimat mətō-inu ekotəhatətə e Iesu Kristo. Etənim kit okol təsətuatipən e niganəmti Uhgın mətō-inu in tatətəu-pən pik Lou.

¹⁷ Itimat u netəm Isrel, kən ekotəhatətə e Iesu Kristo məmә ekotuwa motətəuatip e niganəmti Uhgın. Mətō netəm Isrel neen, nıkilat tatəht məmә itimat nol təfagə mətō-inu esotətəu-pənən lou. ?Tol nəhlan, in Kristo itəm tatol məmә itimat nol təfagə, o kəp? !Kəp! Sənəmә tol min nəhlan. ¹⁸ Mətō təfagə pahrien in tol min nulan, okəmә ekıtəlig-pən min matətəu-pən lou. Okəmә ekatol min nəhlan, kən io esətuatipən e niganəmti Uhgın. Nolən əh tatəgətun əsas əm məmә io iol təfagə rat. ¹⁹⁻²⁰ Tol nəhlan mətō-inu, nian emalkut pik o nətəu-pənən Lou, kən eməplan məmә nolən u təsahmenən məmә tatol io ekətuatip e niganəmti Uhgın. Tol nəhlan, emapəs nətəu-pənən Lou o nuwamən etəm ətuatip. Tahmen məmә emimis, kən roiu e nəmegəhən wi rəhak, Lou təsərəmərəən lak. Emol nəhlan məmә ekol əm nətəligən rəha Uhgın. In tahmen məmә itımlau Kristo, kəmətu-pər itımlau min e nig kəməluau. Nəmegəhən oas rəhak təmimis. Mətō emaiir-pa min itımlau Kristo. Kən roiu u, sənəmә io iatəmegəh, mətō Kristo in tatəmegəh e nıkilat. Kən e nəmegəhən rafin rəhak, ekotəhatətə əm e Nəti Uhgın, itəm təmolkeike pik io, kən muwa mımis mos megəh io. ²¹ Nolkeikeən u, Uhgın təmawte-in-pa kəm itat, in iahgin pik. Kən okol esərəkinən nolkeikeən əh itəm Uhgın təmawte-in-pa əpnapin əm. Mətō iatəplan məmә itəmat min neen, nəkoatətəu-pən Lou mə otol itəmat nəkotətəuatip e niganəmti Uhgın. Mətō okəmә nəkoatol nəhlan, kən itəmat nəkotol nat əpnapin əm e nımisən rəha Iesu Kristo

3

Netəm Kalesia kəmotapəs suatip

¹ !Netəm Kalesia, itəmat nınotalməl pik! ?Pah təmasig itəmat matuwın e suatip eko-eko nəhlan? Emotən-iarəp wir pap kəm itəmat məmә Iesu təmos nahmən e rəhan nımisən otəmat, mətō tahro? ?Okəm-naka suah kit təmos-ipən-os-ipən kəm itəmat kən miuw rəkis itəmat mol itəmat nınotalməl pik? ² ?Otən-tu kəm io məmә, Uhgın təmos-ipinə Narmın Rəhan kəm itəmat mətō-inu itəmat nakotətəu-pən Lou, o kəp? Kəpə, in təmos-ipinə kəm itəmat mətō-inu itəmat nakotəhatətə e Namnusən Təwir rəha Iesu Kristo. ³ ?Tahro? ? Nakotalməl pik nəpo lan? Itəmat nəmotətuoun wir nəmegəhən wi rəhatəmat e Iesu Kristo e nasituən rəha Narmın Rəha Uhgın, kən mətō roiu, itəmat

ninotalkut mēmā onəkotapəs, kən motuwa netəm ətuatip e rəhatəmat əm nəsanənən. ⁴ Nəmotətə nahmən tepət məto-inu nəmotahatətə e Namnusən Təwir. ?Nəmotətə nahmən əh əpnapin əm? Kəp, nahmən əh sənəmə rəha nat əpnapin əm. ⁵ Narmın Rəha Uhgın təməsolən nat pispis min kəm itəmat məto-inu nəkoatətəu-pən Lou. In təmol məto-inu itəmat nəmotətə Namnusən Təwir rəha Iesu Kristo kən itəmat nakotahatətə lan.

Nətəu-pənən Lou, ne nahatətəən e Iesu

⁶ Otətəlgın-tu nat kit oekən. Suah kit, Epraham, itəm Naoa Rəha Uhgın təməghat-in-iarəp rəkis minu lan mēmā:

“Epraham in təmahatətə əskasik e Uhgın, kən tol nəhlan, Uhgın təmən mēmā in tətəuətəp e niganəmtin.”

⁷ E suatip kitiəh əm, netəmim itəm koatahatətə e Uhgın, in tətəfin ilat mēmā kotahmen e noanol ətuatip rəha Epraham.

⁸ Naoa Rəha Uhgın təmən rəkis aupən mēmā Uhgın otos Iaihlua min, kotuwa ron mol ilat kotətuatip e niganəmtin e nahatətəən rəhalat. Aupən, Naoa Rəha Uhgın təmən-iarəp nəghatən wir kit kəm Epraham mēmā:

“Otisi-pən e rəham noanol, kən ekawte-in rəhak nəwirən e netəmim rəha noanol min rafin e nətueintən.”

⁹ Kən Uhgın təməwte-in rəhan nəwirən kəm Epraham məto-inu in təmahatətə əskasik lan. E suatip kitiəh min əm, Uhgın titun nawte-inən nəwirən kəm netəmim itəm koatahatətə pahrien lan.

¹⁰ Məto netəmim min un, itəm nikilat tatəht mēmā ilat okotos nəmegəhən məto-inun ilat koatətəu-pən rafin nat naka itəm Lou tatən, netəm min əh, ilat kınətatig rəkis e nəlmi nəratən. Tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgın tatən mēmā:

“Netəmim itəm kəsətol ətuatipən natimnat min rafin itəm kotatig e naoa rəha Lou, ilat kınətatig rəkis e nəlmi nəratən, kən okotəkəike motos nalpinən kit.”

¹¹ Kən tol nəhlan, tətəuətəp əm o kitat mēmā suah kit tikə itəm tatuwa tətəuətəp e niganəmti Uhgın məto-inu in təmətəu-pən Lou, məto Naoa Rəha Uhgın tatən min-nulan mēmā:

“Etəmim itəm tətəhatətə e Uhgın, in tatuwa tətəuətəp e niganəmtin, kən in otos nəmegəhən pahrien.”

¹² Nəghatən əh, tətəghat-in nahatətəən rəhatat e Uhgın. Nələn rəha nətəu-pənən Lou, in təsahmen-ahmenən e nələn rəha nahatətəən e Uhgın. In əh, məto-inu nələn rəha nətəu-pənən Lou, tahmen-pən əm nulan, Naoa Rəha Uhgın tatən mēmā:

“Etəmim itəm tolkeike mēmā otos nəmegəhən pahrien məto-inu tətətəu-pən ətuatip Lou, in otəkəike mol natimnat min rafin agin itəm Lou tatən.”

¹³ Netəmim rafin agin kəsətol ətuatipən nat naka itəm Lou tatən. Tol nəhlan, Lou in təmələhəu nalpinən tətətig o kitat rafin, kən kitat rafin kotatig e nəlmi nəratən. Məto Iesu Kristo təmimis e nig kəməluau, kən miuw rəkis kitat e nəlmi nəratən əh. Iesu in təmos nalpinən otat tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgın tatən mēmā:

“Etəmim kit, itəm kəməhamnu kətu-pər e nig, nələn əh tətəgətun-pən mēmā Uhgın in təmol nalpinən kəm in.”

¹⁴ Məto roiu, Iesu təmimis nəhlan mēmā netəmim əpnapin min rafin, ilat okotatig e nəwirən itəm Uhgın təmən kəm Epraham mēmā, in otos-ipən kəm noanol min rəhan. Kən nat əh tol nəhlan mēmā inu roiu kitat netəm kotahatətə

e Iesu, kitat kotitun nosən Narmin Rəha Uhgın itəm Uhgın təmən məmə otos-
ipən kəm netəmim.

Uhgın təmaupən mol nəniəkisən rəhan, məto Lou təmuarisig təsafələn

¹⁵⁻¹⁶ Piak min ne winik min, e nəmegəhən rəhatat, kitat kotitun nolən u
rəha nəniəkisən. Nian suah kit tatol, okol kəsafələn, kəsətu-pənən kit min. E
suatip kitiəh əm, Uhgın təmol nəniəkisən kit kəm Epraham o rəhan kit noanol.
Kən e nəghatən əh, təməsənən məmə Uhgın təmən-iəkis noanol min rafin rəha
Epraham, məto təmən əm məmə etəmim kitiəh əm otisi-pən e rəhan noanol,
etəmim u, in Iesu Kristo. ¹⁷ Kən rəhak nəghatən, nıpətin tol nulan məmə,
aupən, Uhgın təmən-iəkis məmə otətəskəlīm nəghatən rəhalau Epraham, məto
uarisig nup fo-hanrit-tate təmuwin rəkis, kən Lou təmuwa. Məto Lou əh, okol
təsərəkinən nəghatən itəm in təmən kəm Epraham, okol təsafələn nəniəkisən
rəha Uhgın. ¹⁸ Kən okəmə kitat kotatig e nəwirən rəha Uhgın məto-inun kitat
koatətəu-pən Lou u, tatəgətun-pən məmə nəniəkisən itəm Uhgın təmol aupən
in nat əpnəpin əm. Məto təsolən nəhlan. Məto-inu kitat kotəplan Epraham in
təmətatig e nəwirən min rəha Uhgın məto-inu in təmaskəlīm-iəkis nəniəkisən
rəha Uhgın.

Lou rəhan əh-ikın wək

¹⁹ Suah kit otəpanətapəh məmə, “?Okəmə tol nəhlan, kənu Uhgın təmos-
ipən Lou kəm Moses o naka?” Kən ekıtun nənən kəm itəmat u-roiu məmə
nəniəkisən itəm Uhgın təmol kəm Epraham in təmaupən matig, məto Lou in
təmuarisig in. Təmuwa məmə otəgətun əm kitat netəmim məmə okotitun
məmə kitat nol təfagə rat. Məto Uhgın təmələhəu Lou əh məmə otatig matuwın
matuwın mətoarus etəmim u noanol rəha Epraham otaiir-pa otat. Kitat
kotitun məmə Lou əh, rəhan wək təwir, məto nikitat otəkəike matəht məmə
Lou əh, Uhgın təmaupən mos-ipən kəm nagelo min, uarisig təpanos-ipən kəm
etəmim kit u Moses. Moses, in suatip o nos-ipa min Lou kəm itat. Məto
nian Uhgın təmol nəniəkisən ilau Epraham, təməsolən nəhlan. ²⁰ Uhgın in
təməsolən suatip kit məmə suah un otəghat kəm Epraham. Məto in ətuatip
əmə təməghat mən-ipən nəniəkisən rəhan e niganəmti Epraham.

²¹ Kən sənəmə Lou əh təmuwa mə otərəkin nəniəkisən rəha Uhgın. Kəpə,
təsolən nəhlan. Okəmə Lou titun nos-ipamən nəmegəhən wi kəm kitat, kən
kitat kapotitun nuwamən kətuatip e niganəmti Uhgın. Məto təsol mihinən.
²² Məto Lou kit tol nəhlan tikə. Məto-inu Naoa Rəha Uhgın tatən məmə nolən
rat təməlis rafin kitat. Kən kitat rafin koatətgəhl Lou min. Tol nəhlan məmə,
suatip kitiəh əm məmə kitat okotos nəwirən min rəha Uhgın itəm təmən-iəkis
rəkis. Kən suatip u məmə koatahatətə e Iesu Kristo.

Nian u-roiu rəha nahatətəən e Iesu Kristo

²³ Aupən, Lou itəm Uhgın təmos-ipən kəm Moses, in təmətaskəlīm kitat
tiəkis, tahmen əm mə kitat kəmotatig e kalapus, mətoarus-pa u-roiu, Uhgın
təmerəh e niganəmtitə kotəplan suatip rəha nahatətəən. ²⁴ Kən Lou əh, in
tahmen əm e etəm-iasol kit itəm təmətərəməərə etat, muwa mətoarus-pən nian
Kristo təmuwa, məmə e nian əh, kitat kınotuwa motətuatip e niganəmti Uhgın,
məto-inun, kitat kəmotahatətə lan. ²⁵ Məto roiu əh, Lou okol təsərəməərə minən
etat, məto-inun nian rəha nahatətəən e Iesu Kristo tinəmuwa rəkis.

Itəmat rafin kitiəh əm e Iesu

²⁶ Kən məto-inun itəmat nəmotahatətə e Iesu Kristo, itəmat rafin, nenəti
Uhgın min. ²⁷ Kən kınol bəptais rəkis etəmat, məmə itəmat nakotuwa motol

kitiäh itəmat min. Tol nəhlan məmə, itəmat ninotos nolən wır mın rəha Iesu tahmen əm məmə nəmotalpın nıpətıtəmat e natımnat wi. ²⁸ Kən itəmat rafin agın nəmotuwa motol kitiäh itəmat Iesu Kristo, kən itəmat rafin ninotahmen əm. Təwır məmə kitat kəsotoor mınən netəmim, nat əpnapın okəmə in etəm Isrel o in Iaihlua kit, in slef kit o in sənəmə slef kit, in iərman kit o in pətan kit. ²⁹ Itəmat rafin netəmim rəha Iesu. Tol nəhlan, itəmat noanol mın pahrien rəha Epraham. Kən e suatıp kitiäh əm, nəwırən mın itəm Uhgın təmən-iəkis kəm Epraham, itəmat onəkotos motatig lan.

4

Kitat nenəti Uhgın

¹ Roiu əh, oekəghat məsın mın e nolən rəhatat, oekən muəh nimaa nəghatən lan. Okəmə suah kit, in otımis kənu nətın in otos rəhan nəwırən mın rafin, məto okəmə nətın tatəkəku əh, kənu kol təsosən nəwırən rəhan. Nətın tahmen əm e slef kit, nat əpnapın rəhan nəwırən mın rafin. ² In otəkəike mətatig əm e nelmi rəhan mın, tatuwin matuwın mətoarus-pən nian rəhan tata təmən in mınitun nosən natımnat mın itəm rəhan tata təmələhəu kəm in. ³ Kənu kitat mın kotahmen-pən əm nəhlan. Aupən kitat kotahmen əm e suakəku əh. Kitat slef mın rəha iərmis mın itəm kəmoatərəmərə etat. ⁴ Məto tınuwa e nian ətuatıp itəm Uhgın təmən, kən Uhgın təmahl-ıpa nətın tuwa, pətan kit təmıləs taiir-pa e nətueintən, kən in matətəu-pən wır natımnat rafin itəm Lou in tatən. ⁵ Təmol nəhlan məmə otıkis rəkis kitat u, Lou təməlis ətain itat, kənu Uhgın otəhl kitat, mıləs-irəkis kitat tahmen əm e nenətin ətuatıp mın.

⁶ Kənu roiu əh, Uhgın tolkeike məmə in otol pəs kitat kotıtun məmə kitat nenətin mın, təmahl-ıpa Narmın rəha Nətin təmuwa e nikitat mın rafin, kən matol itat kotaun-in Uhgın məmə, “Tata.” ⁷ O nat əh, kitat sənəmə slef mın əm, məto kitat nenəti Uhgın pahrien mın. In tatos-ıpa natımnat wır mın kəm kitat, itəm in tınəmən rəkis məmə otos-ıpən kəm nenətin mın.

Pol nıkin tıtahmə o netəm Kalesia

⁸ Aupən itəmat nəmotəruru Uhgın. Itəmat nəmoatəfak əm iərmis mın məmə rəhatəmat uhgın mın, ilat kəmotəlis ətain itəmat, məto ilat sənəmə ilat uhgın pahrien mın. ⁹ Məto roiu əh, ninotıtun Uhgın. O təwır ilə məmə ekən nəhlan məmə Uhgın tınıtun rəkis itəmat. ?Məto ekolkeike məmə ekətapəh-tu otəmat məmə nəkotıtəlig-pən mın o iərmis mın o naka? Rəhalat nəsanənən tikə, kənu kol kəsotolən-ta nat wır kit kəm itəmat nian kit ne. Təhrol nakotəmə ilat okoatəlis mın itəmat? ¹⁰ ?Təhrol itəmat nakotətəu-pən nətuakəmən rəhalat e nian mın rəhalat, ne məwıg mın rəhalat, ne nian asim mın, ne nup mın rəhalat o naka? ?Nikitəmat təht məmə okol Uhgın nıkin tagien otəmat ron? ¹¹ !Kəsi nəman! !Io ekatəgin agın otəmat! !Ekətəplan mə emol wək pik etəmat o nat əpnapın əm!

¹²⁻¹³ Piak mın ne winik mın, io ekatən əskasık kəm itəmat məmə, aupən itəmat nəməsotatıgən e Lou kit, kən io emuwa mehm itəmat koatatig, emos nolən rəhatəmat. Eməsətəu-pənən Lou. Kən roiu, ekolkeike məmə itəmat mın onəkotos nolən rəhak, ekəsolən məmə Lou otaskəlım pik io tiəkis. Itəmat nikitəmat təht u, aupən nian io ematən-ıarəp Namnusən Təwır kəm itəmat, məto-inu nımısən rəhak təmol, kən ekətatig kitat mın itəmat. Məto nat əpnapın məmə io ematımis e nian əh, məto itəmat nəməsotolən io ekəto tərət. ¹⁴ Nımısən rəhak təmaləkiamtə itəmat, məto itəmat nikitəmat təməsəht ratən io, kən məsotən ratən io. Itəmat nəmoatos wır io moatuwin e nıpəg noanimə mın rəhatəmat, tahmen əm məmə io nagelo kit rəha Uhgın, o io, io Iesu Kristo.

¹⁵ Aupən, itəmat nəmoatolkeike pik io, eməplan məmə okol napotitun nolən nat u, napotos-iarəp əm niğanəmtək u tərət, kawluin ilau itəm təwir kit rəhatəmat, pəs tasitu lak. ?Məto tınahrol əh-roiu? ¹⁶ Nīkik təht məmə, okəmə naka nəghatən mīn pahrien rəhak təmol itəmat nakotetəhau io.

¹⁷ Iəgətun eiuə mīn un, koatalkut pik məmə onəkotəuhlin rəhatəmat nətəligən moatətəu-pən ilat. Məto ilat kəsotolən məmə otasitu etəmat. Kotolkeike əm məmə okotiuw rəkis itəmat ron io məmə itəmat onəkotalkut pik o nətəu-pənən ilat. ¹⁸ In nat təwir məmə nakotalkut pik o nolən natimnat, məto nəkotəkəike motalkut o nat itəm in təwir, nat əpnəpīn ekətətig kitat mīn itəmat, o esatigən kitat mīn itəmat.

¹⁹ Io mīn neen, io iatəto tərət agīn-əh otəmat tahmen-pən əm e pətan itəm məntaan tınatahmə məmə otemək, matuwīn matuwīn mətoarus itəmat nakotos nolən ətuatīp rəha Iesu Kristo e rəhatəmat nəmegəhən. ²⁰ Ekolkeike pik məmə ekətətig kitat mīn itəmat u-roiu məto-inu okəmə ekətətig, okol esagət pikən etəmat. Məto roiu etətig isəu otəmat nəhlan, kən məruru mə ekahrol nulan masitu etəmat.

Namsu rəha Heka ne Sera

²¹ Itəmat netəm nakotolkeike pik nətəu-pənən Lou, onəkotuhəlpīn-tu rəhak nəghatən. ?Nəmotəto rəkis nat naka itəm Lou tatən, o nəsoətətoən əh? ²² In tatən Epraham itəm təmiləs nətīn iərman kəiu. Kit itəm slef rəha pətan rəhan təmiləs, kən kit rəhan pətan ətuatīp təmiləs, sənəmə in slef məto pətan əh rəhan. ²³ Suakəku itəm pətan slef təmiləs in təmaiir e nətəligən əm rəha netəmim. Məto suakəku itəm pətan ətuatīp əh rəhan təmiləs, in təmaiir məto-inu Uhgīn in tīnəmən-iəkis rəkis məmə pətan əh otīlās. ²⁴⁻²⁵ Kən kitat kotitun nənən namsu rəha pətan mil əh kən motəuhlin-pa nīpətīn etat. Pətan mil əh ilau katuəgətun nənən mil itəm Uhgīn təmol kəm netəmim. Pətan u Heka, in ne nətīn mīn ilat slef mīn əm, okətələkīəmtə ilat. Kən pətan əh Heka, in tahmen e nənən itəm Uhgīn təmol e nītət Sinae əpəh e nītən asol Arepia, ikin əh inəh Uhgīn təmos-ipən Lou ikin kəm Moses. Kən in tahmen mīn e taon asol kit u Jerusalem itəm netəm ikin kotaskəlīm əskasīk Lou, kən ilat kotahmen e slef mīn itəm Lou tatəlīs ətain ilat. ²⁶ Məto Jerusalem kit mīn əpəh ilīs e neai, in tahmen e pətan itəm sənəmə slef, itəm Lou təsəlīs ətainən, kən in mama rəhatat. ²⁷ Inu nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgīn tatən nəhlan məmə, “!Ik u inu, nīməgi-nīg, agien!

Ik u inu, nəməsətoən nəhməən kit o neməkən, agət əfəmə, məto-inun nīkim tətəgien!

Ik nəməsiləsən suakəku nian kit ne, məto roiu əh, nenətīm mīn tīnol tepət tepət agīn, taprəkis-in nenətī pətan itəm rəhan iərman təsapəsən.”

²⁸ Piak mīn ne wīnīk mīn, itəmat nenətī Uhgīn mīn məto-inun təməni-əkis məmə otol mihin. Itəmat onəkotahmen e Aisak u aupən, nətī Sera. ²⁹ Kən aupən suakəku u Ismael, nətī Heka, itəm təmaiir e nətəligən əm rəha netəmim, in təmatərəkīn pik suakəku u Aisak itəm təmaiir e wək rəha Narmīn Rəha Uhgīn. Kənu roiu ne, nolən əh tatuwīn əm nulan, ilat itəm slef rəha Lou koatərəkīn kitat itəm kəmotaiir wi e Narmīn Rəha Uhgīn e nahatətəən. ³⁰ ? Məto Naoa Rəha Uhgīn təməni məmə naka? In təməni məmə,

“Ik onəkəkəike mahl-iarəp pətan un slef ne nətīn. Ilau kuagīm rəkis u ikin-u, məto-inun, nətī pətan əh, in okol təsosən nəwīrən kit rəha tata. Nəwīrən mīn rafin rəha tata otuwīn kəm nətī pətan itəm sənəmə slef.”

³¹ Məto kitat u, kitat sənəmə nenəti pətan slef, kitat nenəti pətan itəm sənəmə slef.

5

Iesu təmikis rəkis rəhan min netəmim

¹ Nian Iesu Kristo təmikis rəkis itat, təmol kitat məmə Lou təsəlis ətainən kitat. O nat əh inəh, itəmat onəkotəike motətul əskasik. Sotətəu-pənən Lou, məmə otərəməərə etəmat. Lou əh, titaləkiamtə itəmat, məmə itəmat onəkotuwın motol wək min rəhan.

² Otətəlig-in-tu io. Io Pol iatən nəghatən u kəm itəmat. Okəmə itəmat onəkotegəhan məmə ilat okotəhg-ipən itəmat, kənu nat u itəm Iesu təmol təsasitu aɡinən etəmat. ³ Kən io iatagət əskasik otəmat məmə etəmim itəm otegəhan məmə okəhg-ipən in, in otos-ipən atip əm in e nelmi Lou. Kən etəmim itəm tətətig e nelmi Lou, otəkəike matətəu-pən rafin aɡin natimnat min itəm Lou tatən məmə otol. ⁴ Itəmat u, itəm nakotalkut-alkut o nətəu-pənən Lou məmə otol itəmat nəkotətətip e niganəmti Uhgın, itəmat ninotəte rəkis atip itəmat o Iesu Kristo. Itəmat ninotəhən-ipən rəkis məntaatəmat o nəwırən rəha Uhgın. ⁵ Kən məto kitat u, okotələhəu-pən əm rəhatat nətəligən e Uhgın, pəs in otol kitat kotətətip e niganəmtin, məto-inun kitat kotəhatətə əm e Iesu Kristo. Kən Narmın Rəha Uhgın, in otol itat koatətul əskasik kən motəsaɡin mətoarus nat un otiet-arəpa. ⁶ Nian kitat kotuwa motakul-pən e Iesu Kristo, nat əpnəpin okəmə etəmim kəməhg-ipən o kəsəhg-ipənən, məto nat asol un, in rəhatat əm nahatətəən e Iesu Kristo. Nahatətəən əh, in tol kitat kotolkeike Uhgın, motatig katol min nolkeikeən kəm netəmim min.

⁷⁻⁸ Aupən, eməplan itəmat kən mıtun məmə itəmat nakotaiu əsanən e suatip ətuatip e nəmegəhən rəhatəmat, məmə nakotətoarus mak, məto roiu, nəmotitəlig. Uhgın təmaun-in rəkis itəmat. ?Tol nəhlan, ekolkeike məmə ekətapəh-tu məmə, pah min kotaiuosig e rəhatəmat suatip, moatiuw kalın itəmat məmə onakoatətəu-pən min Lou? !Ekıtun məmə okol Uhgın təsən-iəhauən itəmat nəhlan!

⁹ In tahmen e nəghatən kit itəm katən nulan məmə, “Ilat kəmotis noanig rat kit, tınatəwiə, matərəkin nətəligən rəhatəmat.” ¹⁰ Məto ekıtun məmə nıpahrienən İərəməərə in otol nətəligən rəhatəmat tuwa min mol kitiəh kitat min io. Kən io ekıtun wır məmə etəmim u itəm tatərəkin rəhatəmat nətəligən nulan, nat əpnəpin in etəm-iasol o in etəm əhrol kit, məto Uhgın otol nalpinən kit kəm in.

¹¹ Piak min ne wınik min, nəghatən neen itəm katən məmə io, ekatən-iarəp əh məmə netəm kəmotəhatətə e Uhgın okəike kəhg-ipən ilat məmə Uhgın otasitu elat. Məto nəghatən əh, sənəmə nıpahrienən. Okəmə io ekatən-iarəp nəhlan, kən netəm min u itəm koatan itəmat min ilat, nıkilat otagien əm ron io. !Məto otəplan-tu! Netəm Isrel neen, koatərəkin əh io, koatitəp io, moatoh io, məto-inun io iatən-iarəp məmə nımısən rəha Iesu e nig kəməluau, in əm un, in otosmegəh kitat. ¹² !E rəhak nətəligən, netəm min un itəm koatərəkin nətəligən rəhatəmat moatən məmə okəike kəhg-ipən itəmat, təwır məmə ilat okotuwın motətə-atip ilat min!

¹³ Məto piak min ne wınik min, Uhgın təmaun-in itəmat, kən mikis rəkis itəmat, məmə Lou itəm Uhgın təmos-ipən kəm Moses in otəsəlisən itəmat. !Otətə wır itəmat! Nikitəmat otəsəhtən məmə, “Təwır, io enəɡim rəkis e Lou əh. Roiu əh, io ekıtun nolən natimnat rafin itəm nıkilat tolkeike.” Itəmat, onəkəsotənən nəhlan. Məto nolkeikeən rəhatəmat otəkəike mol itəmat nıkitəmat tagien məmə onəkotasitu etəmat min.

¹⁴ Nolən əh, in tatətəu-pən wır nəghatən kit rəha Lou, u itəm titargəfimin rafin nəghatən pisin pisin min rəha Lou, in tatən məmə, “Ik, onakolkeike netənim rafin, kən matol təwir kəm ilat, tahmen əm mə ik nakatol atip kəm ik.” ¹⁵ Itəmat onəkotəkəike katəto wır itəmat. Okəmə itəmat nəkoatol timəht kəm itəmat min, nəkotahmen əm e kai min, koatus atip əm ilat min, kən nəghatən rəhatəmat otərəkin itəmat.

Nolən rəha Narmın Rəha Uhgın ne nolən rəha netənim

¹⁶ Io, ekolkeike mə ekən nəghatən kit kəm itəmat. Itəmat, Narmın Rəha Uhgın otəkəike matit itəmat kən itəmat nakotətəu-pən, kən itəmat məsotosən nolən rat aupən rəhatəmat, itəm nəmos kair-pa. ¹⁷ Nolən rat aupən əh, inun, nəkoatol natimnat tərət itəm nikitəmat tolkeike. Məto nolən əh, in tetəhau nolən rəha Narmın Rəha Uhgın. Kən Narmın Rəha Uhgın in təsolkeike minən nolən rat aupən kəmos kair-pa moatol. Nolən mil əh kətioal təməht kəm ilau min, kən tatol məmə nəkəsolən nolən wır min itəm nakotolkeike məmə onəkotol. ¹⁸ Sotaluinən nat kit, okəmə Narmın Rəha Uhgın tatit itəmat, kənu Lou in təsəlis ətain minən itəmat.

¹⁹ Kitat kotitun əm nolən rat aupən rəha netənim itəm kəmos kair-pa moatol. Nipitan ne nəman ne, koatit anion ilat min; kən ilat koatol nolən rat rafin itəm tol naulisən o nənən; rəhalat nətəligən tatuwin pik o nolən rat min əh. ²⁰ Ilat koatəfak kəm narmi nat min, moatəmik nərik, moatos təmafah rat min, moatol kilepa, ne. Kənu moatol min timəht, moatəmu, moatetet, moatol neməha, moatos-ipər atip əm ilat, moator ilat min, kən okəmə rəhalat nətəligən tol pisin pisin, kən ilat koatəhai ilat min. ²¹ Nikilat tətəkləh-in natimnat rəha netəm pisin, moatənim nənimən min kətapis lan, kən moatol lafet katagien lan o nolən nat tərət min əm, moatol min natimnat tərət min tol nəhlan. !Iatən min tahmən-pən əm məmə emən aupən məmə, oatəto wır itəmat! Məto netəm koatol nolən min əh, okol ilat kəsotuwamən motatig ahgin nəməmə Rəha Uhgın itəm tatol əpen-əpenə lan.

²² Məto noa Narmın Rəha Uhgın itəm tatəwiə e nəmegəhən rəha netənim rəha Uhgın, in tol nulan. Ilat koatolkeike netənim, kən nikilat tətəgien, kənu nəməlinuən tətətig e nikilat, kən rəhalat nətəligən kaifəməh, kən moatasəkitun etənim, kən rəhalat nolən in təwir təwir. Kən netənim kotitun mə ilat netəm ətuatip, koatol noa. ²³ Kən ilat netəm mətig. Kən nian nətəligən rat tatig elat, ilat kotətul əskasik, məsotolən natimnat rafin itəm ilat atip kotolkeike nolən. Nolən min u, ilat kotəwir pik, kən nəghatən kit tikə o Lou kit, məmə otən-iəhau itəmat məmə onəkəsolən natimnat min əh. ²⁴ Kitat u netəm rəha Iesu Kristo, kitat kinəmotapəs rəkis nolən rat min rəhatat, u kəmoatol natimnat min itəm nətəligən əm rəhatat tolkeike. Tahmen əm nulan mə, kəməht-ipən nətəligən rat min rəhatat e nig kəməluau.

²⁵ !Kotəplan-tu! Narmın Rəha Uhgın in təmos-ipa rəkis nəmegəhən kit kəm kitat, kən təwir məmə kitat okotaliwək e nolən wır min rəhan. ²⁶ Tərət məmə kitat okotausit motos-ipər pik kitat, motiuw-pər nəratən, moatetet kitat min.

6

Təwir məmə kotasitu e katipa əfigəm rəhatat min

¹ Piak min ne winik min, okəmə itəmat kit təmə e rəhan nəmegəhən, təwir mə itəmat un, Narmın Rəha Uhgın tatit itəmat, onəkotəkəike motasitu lan motəg-ətuatip-in. Məto onəkəsoatəgət pikən lan, onəkotəghat mətig əm kəm in, motol məmə nikitəmat min titəmə ron. Məto otəto min itəmat, məmə nat kitiəh əm itəm itəmat nakotən-iəhau etənim ron, otəseko-pa minən otəmat. ² Itəmat

onəkotasitu nəhlan etəmat min. Onəkotalis kələh nat əfigəm rəhatəmat min. Okəmə nəkotol nəhlan, kən itəmat nakotətəu-pən wir nat naka itəm Lou rəha Kristo tatən. ³ Təsəwirən məmə kitat okotos-ipər atip kitat. Okəmə suah kit nikin tataht mə “Io, io etəm agin-əh kit,” etənim un, nikin tateiuə-in, məto in təruru məsəplanən məmə in nat əpnəpin əm. ⁴⁻⁵ Məto itəmat onəkotəike motəplan wir-tu natimnat itəm noatol min. Tol nulan məmə, okol etənim kit in təsakil atipən rəhan wək ne wək rəha suah kit min. Məto in otəkəike mehm wir rəhan pisin əm wək aupən. Məto-inun, netənim rəhalat wək min tol pisin pisin. Kən ilat koatos katipa əfigəm pisin pisin min e nəmegəhən rəhalat kitiah kitiah. Məto təwir məmə etənim kitiah nikin otagien o rəhan wək, okəmə rəhan wək təwir əm.

⁶ Itəmat u, təwir məmə itəmat onəkotawte-in natimnat min neen kəm rəhatəmat nəgətun min, itəm koatəgətun itəmat e nəghatən rəha Uhgın.

⁷ Oatəto itəmat, soteiuə-in atipən itəmat min məmə itəmat nəkotitun nolən nat əpnəpin kit itəm nikitəmat rat aupən nakotolkeike. Kən okol nəkəsotolən ialmə e Uhgın. Ik nəmis noanig naka e rəham nasumən, kən ik onakəhl atip min noan, mun. ⁸ Etənim itəm tatasum-in nolən rat aupən, itəm kəmosos kaiir-pa moatol, tahmen e noanig rat e rəhan nəmegəhən, in otəkəike məhl noan tərət mun, kənu noanig un, otoe-in, nipətin u, Nəmisən. Məto etənim itəm tatis noanig wir, itəm Narmın Rəha Uhgın təmos-ipən, Narmın Rəha Uhgın otol toe-in, noan wir kit, kən in otəhl. Nərgin noanig un, in Nəmegəhən Lilin itəm namnun tikə.

⁹ Sotəpou-inən nolən itəm təwir, məto-inu kitat okotəhl noanig wir əh, e nian ətuatip rəhan, okəmə kəsotapəsən wək. ¹⁰ Kən nian min rafin itəm kotitun nolən, pəs koatol təwir kəm netənim rafin, kən motatig katol tepət min kəm netəm min u kotahmen e piatət min ne winitat min e Iesu Kristo.

Namnun nəghatən rəha Pol təmən kəm ilat

¹¹ Oekəte rəkis namnun nəghatən rəhak e naoa e nelmək əm.* Itəmat onəkotəplan məmə leta min rəhak, ilat iahgin min. ¹² Netəm Isrel u koatən məmə okəike kəhg-ipən itəmat, ilat kotalit əm e nigənamtilat min neen o nat u. Məto ilat koatən nəhlan o nat kitiah əm, məmə netəm Isrel neen min okəsotolən nəratən kəm ilat. ¹³ Kən ne nat kit min, netəm min əh, kotolkeike məmə okəhg-ipən itəmat məto-inu kotalit əm məmə okotol win etəmat lan. Kən motiuw kalin itəmat, nakotitəlig motuwın min e nelmi Lou rəha netəm Isrel. Məto otəplan-tu, ilat min kəsotətəu-pən wirən natimnat min itəm Lou tatən. ¹⁴ Məto io rəhak, io ekəsən wi atipən io o nat kit itəm emol. Məto ekolkeike məmə ekənwiwi əm nat naka İərəməə Iesu Kristo təmol e nian in təmimis e nig kəməluau. O nat əh inəh, nolən min rəha nətueintən okol kəsotiuw rəkisən rəhak nətəligən, kənu netəm e nətueintən itəm kəsotahatətən e Uhgın, ilat kəsotolkeikeən nolən itəm iatətəu-pən. ¹⁵ Okəmə Uhgın in otol suah kit tuwa in etəm wi, kən in otol suah əh, tətuatip e nigənamtin, nat əpnəpin okəmə kəməhg-ipən o kəsəhg-ipənən. ¹⁶ Kən roiu, ekatəfak o netəm min u koatətəu-pən wir nəghatən u, ilat noanol ətuatip min rəha Uhgın. İatəfak məmə, pəs nəməlinuən rəha Uhgın ne rəhan nəskitunən otatig olat.

¹⁷ Rəhak u namnun nəghatən. Io esolkeikeən məmə suah kit otən min nat tərət lak. Məto-inun iatəmik əh nəme nıməgəm itəm kəmaht io e kəpiel apin kən kəmalis io. Nəme nıməgəm min u, tatəgətun məmə io, slef rəha Iesu.

6:2: Rom 15:1   **6:4-5:** Rom 14:12   **6:6:** 1 Kor 9:11,14   **6:8:** Rom 8:13   * **6:11:** Nian Pol təməte naoa u, in təməghat, kən suah kit min təməte rəhan nəghatən e naoa. Roiu in tatos pen, kən tatəte atip e nelmin.   **6:15:** Kal 5:6; 2 Kor 5:17   **6:17:** 2 Kor 4:10

¹⁸ Piak min ne winik min, iatəfak məmə İəməmə İesu Kristo otawte-in rəhan nəwirən otəmat. Əwəh.

Efesas

Naoa itəm Pol təməte tuwin kəm iəfak min ikin Efesas Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Efesas

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte naoa u tatuwin kəm niməfak əpəh Efesas, kən molkeike məmə ilat okotahl-ipən tuwin kəm niməfak pisin pisin min iuəhkir.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol təməsətəən naoa u məmə otəg-ətuatip-in nərətən neen rəha niməfak əpəh Efesas. In təməte əm məmə otiləs-ipər nətəligən rəhalat. Pol təmətuoun niməfak əpəh Efesas, kən mətətig ilat min ilat o nup kisil. Kən in tolkeike pik ilat, kən ilat kotalkeike pik in. Efesas in taon asol kit e nitən asol u Esia, kən in rum wir kit məmə Pol otən-iarəp nəghatən ikin rəha Uhgın.

?Təməte naoa u o naka? Pol tolkeike məmə otiləs-ipər nətəligən rəhalat. In tolkeike məmə otən-iarəp nolən ətuatip, ne wək rəha niməfak itəm in nıpəti Iesu Kristo, kən nəghatən u tatuwin kəm niməfak e ikin min rafin.

¹ Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgın təmıtəpun rəkis məmə rəhan. Iatən təwir kəm itəmat rafin iəfak min əpəh Efesas itəm nakoataskəlim əskasik nahatətəən rəhatəmat e Kristo Iesu. ² Pəs Uhgın u Tata rəhatat, ne İərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwirən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nəwirən itəm Uhgın təmos-ipən e Kristo

³ Nənwiwian tuwin o Uhgın u Tata rəha İərəmərə Iesu Kristo rəhatat. E Kristo, in təmawte-in o narmitat nəwirən rafin rəha nego e neai. ⁴ Tol nəhlan, mətə-inu nian Uhgın təməsolən əh neai ne niməptən, mətə in təmıtəpun kitat məmə kotuwa kitəh kitat Kristo, kən məmə e nıganəmtin, kitat kotətuatip kən kəsehm-pənən nolən rat kit e kitat. ⁵ Mətə-inu Uhgın tolkeike pik kitat, uarisig in təmol natimnat, mətə in təmıtəpun rəkis kitat məmə okotuwa nenətin min e Iesu Kristo. Nat əh tatətəu-pən əm nəwian ne nat naka itəm in tolkeike. ⁶ Təmol nəhlan məmə kitat okotənwiwi Uhgın o rəhan nəwirən itəm in təwir taprəkis, nəwirən əh itəm təmawte-in əpnəpin əm kəm kitat e Nətin itəm in tolkeike pik. ⁷ Mətə-inu nıta Kristo təmaui, kitat kəmotuwa kitəh lan, kən Uhgın təmikis kitat e rəhatat nolən rat min, inəh təmafəl rəkis nolən rat min rəhatat. !Nıpahrienən, nəwirən rəha Uhgın in iahgin taprəkis! ⁸ Kən təmos-ıpa nəwirən əh itəm təfigəm maprəkis.

E nenatigən ne nitunən min rafin rəhan, ⁹ nıkin tagien məmə təmol əp kəm kitat nat anion e nalpəkəuən e rəhan nəghatən, itəm in otol e Kristo. ¹⁰ Kən inu nalpəkəuən. E nian ətuatip rəhan, in otəhlman natimnat rafin e neai ne niməptən okotuwa ləhau e nərəmərəən rəha Kristo.

¹¹ Uhgın tatol natimnat rafin tatuwa tahmen əm məmə inu təmən mihin. Aupən aupən agin in təmıtəpun kitat məmə okotuwa rəhan min nian təmiuw-pa kitat kotuwa kol kitəh kitat Kristo. ¹² Təmol nəhlan məmə itimat noanol min rəha Isrel u emotaupən katahatətə e Kristo, itimat ekotol məmə katiləs-ipər nərgi Uhgın. ¹³ Kən itəmat İaihlua min, nəmotuwa kitəh itəmat Kristo nian itəmat nəmotətə nəghatən pahrien, namnusən rəha nosmegəhən. Nəmotahatətə lan, kən Uhgın təmos-ipən Narmın Rəhan kəm itəmat tahmen e nəmtətin kit məmə itəmat rəhan min. ¹⁴ Mətə-inu kitat kəmotos Narmın Rəha

Uhgín, kæn kitat kotítun wír mæmæ Uhgín otos-ipa natimnat wír mín kæm kitat itæm in tæmæn-iækis mæmæ in otol mihin. Kitat okotos natimnat mín æh nian Uhgín otíkis kitat u ræhan mín. Inu otol mæmæ netæmim okotænwiwi Uhgín mæto-inu in ilis taprækis.

Nænwiwian ne nafakæn ræha Pol

¹⁵⁻¹⁶ Mæto-inu o natimnat mín u, iatæfak otæmat nian rafin mætoarus-pa u-roiu, kæn iatæn tagkiu kæm Uhgín otæmat. Nolæn æh emætuoun nian emæto namnusæn o ræhatæmat nahatætæn e Iæramæra Iesu, ne ræhatæmat nolkeikeæn o iæfak mín rafin. ¹⁷ Iatæfak otæmat kæm Uhgín itæm in Uhgín ræha Iæramæra Iesu Kristo ræhatat, kæn in Tata itæm katænwiwi katisiai-in pik agin. Iatæfak mæmæ in otos-ipinæ narmín ræha nenatigæn ne nitunæn mæmæ nækotítun wír in tæhmín mín.

¹⁸ Kæn iatæfak mín mæmæ in oteræh e ræhatæmat nætæligæn mæmæ onækotítun nat naka næmotælæhæu-pæn æskasik ræhatæmat nætæligæn lan, itæmat itæm Uhgín tæmaun-in. Kæn iatæfak mín mæmæ onækotítun mæmæ Uhgín otos-ipinæ nat tæwír taprækis kæm itæmat u noatahatætæ e Kristo.

¹⁹ Kæn iatæfak mín mæmæ onækotítun næsanænæn ræhan mæmæ in iahgin pik agin, kæn næsanænæn æh tatol wæk e næmegæhæn ræhatat itæm koatæn nípahrienæn e Iesu. Kæn næsanænæn æh in tahmen æm e ræhan næsanænæn asol ²⁰ itæm tæmol Iesu tæmegæh mín e nimisæn, kæn tæmol mæmæ in tæmuwa matæpælæh e nikali Uhgín matip e nego e neai, ikin ræha næsanænæn ne nisaiiæn.

²¹ Kæn Iesu in ilis e netæm-iasol mín ne nepætæn mín rafin, ne næramæraæn ne næsanænæn rafin, ne nærig mín rafin, e nian u-roiu, ne e nian itæm otæpanuwa.

²² Kæn Uhgín tæmælæhæu-pæn natimnat rafin agin læhau e nelkin, kæn mol in tuwa ræhn-kapæ natimnat rafin, kæn inu otasitu e nimæfak. ²³ Kæn nimæfak in nípæti Iesu, kæn nalpækauæn ræha Uhgín o Kristo tatuwa nípahrienæn e nimæfak, kæn e nolæn kitiæh æm, nalpækauæn ræha Uhgín o natimnat rafin tatuwa pahrien e Kristo.

2

Næmegæhæn wi e Kristo

¹ Itæmat u, aupæn tahmen æm mæmæ næmotimis mæto-inu næmotæht næwia Uhgín, kæn motol nolæn rat mín. ² Næmotan motol nolæn tærat ræha nætueintæn, kæn moatol næwia etæm tæramæra e næsanænæn ræha næratæn ræha magoagæp. In æm æh narmín rat itæm tatol wæk roiu e næmegæhæn ræha netæm u koatæht næwia Uhgín. ³ Itæmat mín emotatig næhlan itæmat mín ilat nian kit aupæn. Nikitimat tolkeike nolæn rat mín, kæn itæmat emotol næratæn æh itæm kæmotol nikitimat tagien. Nat naka itæm tæmisi-pæn e nikitimat ne nætæligæn rat mín ræhatimat, mæto itæmat emoatætæu-pæn æm ilat. Kæn nian emotaiir, mæto nolæn rat tinatig rækis e nikitimat, tahmen e netæm æpnapin mín. Kæn niki Uhgín titæhmæ o nolæn rat mín ræhatimat, kæn in otækæike mol nalpinæn kæm itæmat. ⁴ Mæto Uhgín, in tærioah e nolkeikeæn o kitat, kæn ræhan nasækitunæn o kitat in iahgin pik. ⁵ Kæn nat æpnapin e nian æh kæmotimis e narmitat o ræhatat nolæn rat mín, mæto in tæmol kitat kotæmegæh kitat Kristo mæto-inu in tolkeike pik kitat. (Otætælig-in-tu. E næwíræn ræhan, in tæmosmegæh itæmat.) ⁶ Kæn Uhgín tæmilæs-ipær kitat, kitat Kristo, kæn tæmol mæmæ kitat kotæpælæh kitat Kristo e nego e neai. ⁷ Uhgín tæmol næhlan mæmæ e nian itæm otæpanuwa, in otægætun ræhan næwíræn itæm in iahgin taprækis agin-æh, kæn kitat koatæplan

1:14: 2 Kor 1:22   **1:17:** Kol 1:9   **1:19:** Kol 1:11   **1:20:** Sam 110:1; 2 Kor 13:4; Kol 2:12
1:21: Kol 1:16; 2:10   **1:22:** Sam 8:6   **1:23:** Rom 12:5; Efes 4:10,15; Kol 1:18   **2:2:** Kol 3:7;
Taet 3:3   **2:3:** Kol 3:6   **2:5:** Kol 1:21; 2:13   **2:6:** Kol 2:12

rəhan nəwɪrən e nolən wɪr rəhan kəm kitat e Kristo Iesu. ⁸ E nəwɪrən asol rəha Uhgɪn itəm təmawte-in kəm itəmat, in təmosmegəh itəmat e nahatətəən, kən natimnat mɪn əh, sənəmə itəmat atip nəmotol, məto in nat kit itəm Uhgɪn tatos-ipa əpnəpɪn əm kəm itəmat, ⁹ sənəmə e wək kit itəm itəmat nəmotol, kən tol nəhlan ko suah kit təsos-ipər atipən in ron. ¹⁰ Tol nəhlan məto-inu in Uhgɪn itəm tatol wək e nəmegəhən rəhatat, kən in təmōl kitat e Kristo Iesu məmə kitat okotol wək mɪn itəm kotəwɪr. Wək mɪn u, Uhgɪn tɪnol əpen-əpenə rəkis lan məmə kitat okotol ilat.

Ilat kəmotuwa kitiəh e Kristo

¹¹ Tol nəhlan, itəmat onəsotaluinən məmə nian nəmotaiir, kən itəmat sənəmə noanol rəha Isrel. Kən netəm Isrel itəm kinəhg-ipən rəkis ilat, ilat kəmotən məmə itəmat Iaihlua mɪn məto-inu kəsəhg-ipənən itəmat. Məto nat u, in nat kit itəm katol əm e nɪpətɪ etəmim. ¹² Kən onəsotaluinən məmə e nian əh, itəmat nəmotətul isəu o Kristo, itəmat sənəmə netəm Isrel ətuatip, məto itəmat Iaihlua mɪn əm, kən nənɪəkisən mɪn rəha nasituən rəha Uhgɪn kəm netəm Isrel aupən itəm kəməlis ilat lan e Uhgɪn, okol təsuwamən məmə rəhatəmat. Nəmegəhən rəhatəmat e nətueintən u in təmōl nəhlan məmə, nat kit tɪkə məmə onəkotələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən lan, kən itəmat nəmotəruru aɡɪn Uhgɪn. ¹³ Məto itəmat itəm aupən nəmotan isəu o Uhgɪn, nəmotuwa kitiəh itəmat Kristo Iesu, kən roiu nəmotuwa pahrien o Uhgɪn e nɪta Kristo.

¹⁴ Tol nəhlan məto-inu Kristo pɪsɪn əm təmələhəu nəməlinuən, təməlis noanol rəha Isrel ne Iaihlua mɪn kotuwa kitiəh məmə ilat netəm kitiəh mɪn əm. Aupən, Lou rəha noanol mɪn rəha Isrel in tahmen-pən əm e noanəpinat iəkis kit itəm təmatoor ilat kən matol məmə ilat koatol tɪkɪmɪr. Məto Kristo təmətəwɪn noanəpinat əh. ¹⁵ Təmōl nəhlan nian in təmimɪs e nɪɡ kəməluau, kən təmōl məmə kitat okotapəs nətəu-pənən Lou mɪn rafin rəha noanol mɪn rəha Isrel məmə okotətuatip e nɪɡanəmtɪ Uhgɪn. Kristo təmōl nəhlan məmə in otol noanol mɪn rəha Isrel ne Iaihlua mɪn kotuwa kitiəh lan. Kən e nolən əh, in təmələhəu nəməlinuən. ¹⁶ Kən e nɪmɪsən rəhan e nɪɡ kəməluau, Kristo təmɪləs ilat kotuwa kitiəh, kən mit ilat motɪtəlig-pən o Uhgɪn, kən mol rəhalat tɪməht tauke. ¹⁷ In təmuwa matən-iarəp nəməlinuən kəm itəmat u aupən nəmotatɪɡ isəu o Uhgɪn, kən matən-iarəp nəməlinuən kəm itəmat u emotatɪɡ iuəhkɪr o Uhgɪn. ¹⁸ Kən roiu o nat naka itəm Kristo təmōl, kitat rafin noanol mɪn rəha Isrel ne Iaihlua mɪn, kotɪtun nuwamən o Tata Uhgɪn e Narmɪn Rəhan kitiəh əm.

¹⁹ Kən tol nəhlan, sənəmə itəmat iapɪspɪs mɪn o netəm ihluə, məto roiu itəmat natɪɡ e nego e neai itəmat netəm koatahatətə e Iesu, kən itəmat nenətɪ Uhgɪn mɪn. ²⁰ Kitat kotahmen e nɪmə kit rəha Uhgɪn itəm nelkɪ nɪmə in Kristo Iesu, kən aposol mɪn ne ien mɪn, ilat nelmɪ nɪmə asol mɪn, ²¹⁻²² kən Kristo tatɪlpɪn itəmat Iaihlua mɪn e nɪmə əh tahmen e nelmɪ nɪmə mɪn, kən tatɪləkɪn nelmɪ nɪmə mɪn rafin məmə ilat okotuwa nɪmə ətuatip rəha nəfakən o Iərəmərə, itəm Uhgɪn tətatɪɡ ikɪn e Narmɪn Rəhan.

3

Pol təmən-iarəp nalpəkəuən anion rəha Uhgɪn

¹ O nəghatən mɪn əh, emən-iarəp namnusən rəha Kristo Iesu kəm itəmat u sənəmə noanol mɪn rəha Isrel, kən roiu etatɪɡ e kalapus ron. ² Itəmat nəkotɪtun rəkis məmə Uhgɪn təmos-ipa wək asol u kəm io məmə ekən-iarəp nəwɪrən

2:9: 1 Kor 1:29-31; 2 Tim 1:9   **2:10:** Taet 2:14   **2:12:** Rom 9:4; Kol 1:21   **2:13:** Kol 1:20
2:14: 1 Kor 12:13   **2:15:** Kol 2:14   **2:16:** Sek 9:10; Kol 1:20,22   **2:17:** Aes 57:19   **2:19:**
 Efes 3:6   **2:20:** 1 Kor 3:11   **2:21-22:** 1 Kor 3:16; 1 Pita 2:5   **3:1:** Fil 1:7,13

rəhan kəm itəmat. ³ Tahmen e nəghatən itəm eməte rəkis kəm itəmat, iatən məmə Uhgın pisin əm təmol əp nat anion rəhan kəm io. ⁴ Nian onəkotafin nəghatən əh, kən onəkotitun rəhak nitunən e nıpəti nəghatən rəha nalpəkauən anion rəha Uhgın. ⁵ Uhgın təməsol əpən nat u kəm netəm aupən, məto roiu tinol əp e Rəhan Narmın kəm rəhan mın aposol mın ne ien mın itəm təmitəpun rəkis. ⁶ Nat anion əh məmə e namnusən təwır əm, netəm u sənəmə noanol mın rəha Isrel, ilat mın kəmotuwa kahmen e netəm Isrel o nosən nəwırən rəha Uhgın, kən ilat kəmotuwa kitiah, kən koatos kələh nəwırən rəha Uhgın e naniəkisən rəhan e Kristo Iesu.

⁷ Io emuwa iolwək rəha namnusən təwır əh e nəwırən asol itəm Uhgın təmos-ıpa əpnapın əm kəm io e nəsanənən asol rəhan. ⁸ Nat əpnapın io ləhau agın e netəmim rafin rəha Uhgın, məto e nəwırən rəhan, Uhgın təmos-ıpa wək u, məmə ekən-ıarəp kəm itəmat u sənəmə noanol mın rəha Isrel, nəwırən mın rəha Kristo itəm ko kitat kəsotitunən ilat rafin məto-inu ilat tepət namnun tikə, ⁹ kən ekol əp kəm netəmim rafin nolən itəm Uhgın təmol rəhan nalpəkauən anion otuwa met-arəp. Uhgın u təmol natimnat rafin, in təmatəhluaig-in nalpəkauən əh nuwəh rəkis. ¹⁰ In təmol nəhlan məmə roiu in otol-arəp kəm iərəmərə mın ne nepətən mın əpəh e magoagəp rəhan nenatigən itəm suatıp rəhan tepət tepət. Kən ilat okotəplan rəhan nenatigən nian okotehm niməfak. ¹¹ Inu nalpəkauən rəhan itəm tətətig lilin, kən təmuwa nıpahrienən e Kristo Iesu, İərəmərə rəhatat. ¹² Kən məto-inu o Kristo ne rəhatat nahatətən lan, kitat kotitun nuwamən nian rafin motətul e nıganəmti Uhgın məsotəginən. ¹³ Tol nəhlan, ekətapəh otəmat məmə sotolən məmə nətəligən rəhatəmat teıuıu o nərətən itəm ekətətig lan ikın-u. İatəto nahməən otəmat, kən in otasitu e rəhatəmat nəmegəhən.

Nəfakən rəha Pol

¹⁴ O natimnat mın əh itəm io emən rəkis, kən iatisin nulək matəfak kəm Uhgın Tata, ¹⁵ itəm in təmol noanol mın rafin e nətueintən ne əpəh e nego e neai. ¹⁶ Nəsanənən ne nolkeikən ne nenatigən rəha Uhgın in tepət təwır taprəkis, kən ekətapəh o Uhgın məmə Narmın Rəhan otol nikitəmat təsanən e nat wır mın əh rəhan ¹⁷ məmə e nahatətən rəhatəmat e Kristo, in otətətig kitiah e nikitəmat. Kən iatəfak mın məmə nəmegəhən rəhatəmat oteıuıu mamnım wır e nolkeikən rəha Uhgın ¹⁸ məmə itəmat netəm rafin itəm nakoatahatətə e Kristo, onəkotehm wır nolkeikən asol rəha Kristo, e nəfəməhən rəhan, ne nepətən rəhan, ne rəhan nərən ilis, ne rəhan neuıaiuən ləhau. ¹⁹ Nolkeikən əh rəha Kristo, okol kəsotitun rafinən məto-inu in iahgın pik, məto iatəfak məmə onəkotitun wır nolkeikən əh məmə Uhgın otərioah e nəmegəhən rəhatəmat e nolən wır mın rafin rəhan.

²⁰ !Kən pəs kotiləs-ıpər nərği Uhgın! E nəsanənən rəhan itəm tatol wək e nəmegəhən rəhatat, in titun nolən natimnat taprəkis-in agın natimnat rafin itəm nikitat tətəht o koatətapəh ron. ²¹ Pəs kitat niməfak kotol kitiah kitat Kristo Iesu moatənwiwi Uhgın nian rafin matuwın matuwın namnun tikə. ! Əwəh!

4

Kitat kitiah e Kristo

¹ Tol nəhlan, io Pol u ekətətig e kalapus o İərəmərə, iatətapəh əskasık otəmat məmə nəkotatig e nəmegəhən kit itəm tətətip e naunən itəm Uhgın təmaun-in itəmat lan. ² Otos-ıəhau atıp itəmat e natimnat rafin, kən motuwa itəmat

netəm mətīg, kən nətəligən rəhatəmat otəfəməh, kən nian suah kit otol nat kit təsahmenən e niganəmtitəmat, kən nikitəmat otəsahmə uəhaiən ron e nolkeikəən rəha Uhgīn. ³ Narmin Rəha Uhgīn təmeafimin itəmat, tol nəhlan onəkotalkut əskasik məmə nəkotatīg kitiah e nəməlinuən. ⁴ Kitat nīpətīn kitiah əm, kən Narmin Rəha Uhgīn kitiah əm, kən itəmat noatələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e nat kitiah əm, nəwīrən itəm Uhgīn təmaun-in itəmat ron. ⁵ Kən Iərəməərə kitiah əm, nəgətunən kitiah əm, baptais kitiah əm; ⁶ kən kitat koatəfak kəm Uhgīn kitiah əm u in rəhatat rafin Tata. In tatərəməərə rafin e kitat, kən tatol rəhan wək e nəmegəhən rafin rəhatat, kən mətatīg e nikitat rafin.

⁷ Məto e kitat rafin aḡin kitiah kitiah, Kristo təmoor rəhan nəsanənən o nolən wək pişin pişin min. ⁸ Tol nəhlan, Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə, “Nian in təməər ilis aḡin, kən mit-iarəp rəhan tikimīr min itəm təmol win elat. Kən təmos-ipən nat wīr kəm netəminim.”

⁹ Əplan-tu nəghatən əh məmə, “In təməər.” Nīpətīn təmə, Kristo təmaupən meiuaiu ləhau aḡin, ikin-u e nətueintən. ¹⁰ Suah u itəm təmeiuaiu-pa, in etəm kitiah əm itəm in təməər min ilis aḡin-əh maprəkis-in neai məmə in otatīg ikin min rafin. ¹¹ In etəm kitiah əm itəm in təmos-ipən nəsanənən rəhan kəm netəminim pişin pişin min məmə neen okotuwa aposol min, neen okotuwa ien min, neen okotuwa netəminim rəha nən-iarəpən namnusən təwīr, neen okotuwa pasta min ne iəgətun min. ¹² Kristo təmol nəhlan məmə ilat okotasitu motol əpen-əpenə e netəminim rəha niməfak, kən netəm rəha niməfak okotol wək rəha Uhgīn məmə nīpəti Kristo otəskasik, ¹³ mətoarus kitat rafin kotuwa motol kitiah e nahatətəən rəhatat, ne nītunən e Nəti Uhgīn, kən moatəpət motuwa motahmen e Kristo itəm in tətuatīp aḡin. ¹⁴ Kən məmə kitat okotapəs nolən min rəha nisualkələh itəm nian rafin koatəuhlin rəhalat nətəligən e nat kinotahatətə rəkis lan, tahmen e kinu kit itəm peau-peau min kotahl əpnəpīn əm kətan. Nətəligən rəhatəmat tatol nəhlan məto-inu suah kit tatəgətun nat pişin, o suah kit min tatiuw rəhatəmat nətəligən e nəghatən rəhan itəm nikitəmat təht məmə in təwīr, məto e nīpahrienən, suah əh tateiuə. ¹⁵ Məto kəp, kitat okəsotolən nəhlan. Okotən əm nīpahrienən e nolkeikəən, kən e nolən əh, e natimnat rafin itəm koatol, okotəpət motuwa motahmen e Kristo, itəm in rəhn-kapə niməfak. ¹⁶ Kən Kristo tatol məmə rəhan min netəminim kotuwa kitiah, tahmen-pən əm e noanol min itəm koatīlpīn nīpəti etəminim. Nian nolīn-olīn nīpətīn koatol-wīr wək ətuatīp rəhalat e nolkeikəən, mol nīpətīn tətəpət matəskasik.

Nolən wi rəha iəfak min

¹⁷ E nərgi Iərəməərə iatən əskasik kəm itəmat məmə onəsotətəu-pən minən nolən rəha netəm min u kəsotənən nīpahrienən e Uhgīn. Nətəligən rəhalat tol nat əpnəpīn lan. ¹⁸ Nītunən rəhalat tətən əm əpəh tapinəp ikin, kən moatan isəu o nəmegəhən itəm Uhgīn tatos-ipa məto-inu rəhalat-kapə tiəkis kən kəsotolkeikəən məmə okotitun Uhgīn, kən kinotəruru nat. ¹⁹ Kən məsotaulisən o rəhalat nolən rat min, kən minotegəhan-in nolən rat min koatərəməərə e nəmegəhən rəhalat, tahmen e nītəpən nīpitan, ne nolən min nəhlan. Kən nian rafin koatolkeike min məmə okotol təhmin min.

²⁰ !Məto nian kəmatəgətun itəmat e Kristo, nəgətunən in tol pişin aḡin-əh e inəh! ²¹ Kəmatəgətun itəmat e nolən rəha Kristo, kən itəmat rəhan min, kən kəgətun itəmat e nīpahrienən itəm tətatīg lan. ²² Kən kəməgətun itəmat

4:2: Kol 3:12-13

4:3: Kol 3:14-15

4:6: 1 Kor 12:6

4:7: Rom 12:3,6

4:8: Sam 68:18

4:9: Jon 3:13

4:11: 1 Kor 12:28

4:13: Kol 1:28

4:16: Kol 1:18; 2:19

4:17: Rom 1:21;

1 Pita 1:14

nəhlan e nolən mīn rəhatəmat aupən məmə, otəhlman rəhatəmat nolən oas mīn itəm kotərat tahmen e nat pien kit, kən nolkeikeən tərət mīn atip koateiuə-in itəmat. ²³ Nəmegəhən ne nətəligən rəhatəmat otəkəike muwa muwiwi mīn. ²⁴ Kən itəmat onəkotəkəike motuwa netəm wi mīn e nolən mīn rəhatəmat, itəm Uhgīn təmol məmə okotahmen lan, inu nolən mīn itəm nīkin tətəgien lan, ne nolən mīn ətuatip pahrien.

²⁵ Tol nəhlan, itəmat rafin nəkotəkəike motapəs nolən rəha neiueiuəən, məto nakotən nīpahrienən kəm itəmat mīn, məto-inu kitat nolīn-olīn nīpətī Kristo. ²⁶ Nian nīkim tīahmə, əsolən nolən rat, kən aluīn uəhai əm məsolən neməha tətətig lam mətoarus mītgar tuwīn miwig, ²⁷ kən əsos-ipənən kuhal kit kəm Setan. ²⁸ Itəm tətəkləh otəkəike məhlman nolən əh, məto in otəkəike mol atip nat e nelmīn, məmə in otol win e nat wīr kit itəm tītun nos-ipənən kəm ian-rat mīn.

²⁹ Əsənən nəghatən rat e nohlīm, məto ən əm nat wīr itəm otasitu e netəmim nian kotaliwək e suatip pīsīn pīsīn mīn, məmə nəghatən əh otawte-in nəwīrən rəha Uhgīn kəm ilat. ³⁰ Əsotolən Narmīn Rəha Uhgīn tətə nahməən o nolən rəhatəmat, məto-inu in nəmtətīn rəhatəmat məmə itəmat rəha Uhgīn, kən in otīləs-irəkīs itəmat e nolən rat mīn e nian rəha nosmegəhən. ³¹ Kən ərakin rafin natīmnat mīn u: nahməən e nīkitəmat itəm tətətig tatuwəh; ne nolən neməhaa; ne nolən rəha nən ratən netəmim; ne nolən rəha nīkitəmat ne nohlitəmat tītətipərəh pik tahmen e kaluəluə; ne nolən rəha nərgəhəuən; ne nolən mīn rafin itəm okotol nəratən kəm netəmim. ³² Məto otəwīr otəmat mīn, kən motol nīkitəmat tīmətmətīg otəmat mīn. Kən motaluīn nolən rat mīn itəm nəkoatol etəmat mīn, tahmen-pən əm məmə Uhgīn təmaluīn rəhatəmat nolən rat mīn e Kristo.

5

Nəmegəhən e nəhag-əhagən

¹ Tol nəhlan, otalkut əskasīk məmə onəkotasgəwīn Uhgīn məto-inu itəmat nenətī Uhgīn mīn itəm in tolkeike pik itəmat. ² Kən otaskəlīm əskasīk nolən rəha nolkeikeən, tahmen əm məmə Kristo təmolkeike mihīn kitat kən muwa mīmīs otat, kən nīmīsən rəhan tahmen e sakrifais kit nəmīəwīn təwīr itəm katos-ipən kəm Uhgīn mol nīkin tagien lan.

³ Məto-inu itəmat netəmim rəha Uhgīn itəm nəkotətəuatip, kən itəmat nəsotolən aɡīn nolən rat kit məmə okən rat itəmat ron, iatən nolən rat mīn tahmen e nīpitan ne nəman ne, koatit anion ilat mīn; ne nolən rat rafin itəm tol naulisən o nənən; ne netəmim naumis. ⁴ Kən təsəwīrən məmə nakotən nəghatən itəm taulis o nənən, o nəghatən alməl mīn, o nəsanən, o nəpoəən. Təsətəuatipən məmə nakotən nəghatən rat mīn əh, məto otən nəghatən wīr mīn kəm Uhgīn, məmə nīkitəmat tagien o natīmnat itəm in təmol otəmat. ⁵ Kən nəkotəkəike motītun nat u məmə, netəmim itəm koatitəp nīpitan, o netəmim itəm koatol nolən rat itəm tol naulisən o nənən, o netəm naumis, ilat mīn əh ko kəsotuwīnən e nərəmərəən rəha Kristo ne Uhgīn, (netəm naumis kotahmen e netəm koatəfak kəm narmī nat mīn, rəhalat nautə in uhgīn rəhalat). ⁶ Sotegəhan-inən məmə suah kit otīuw-pən itəmat e nəghatən eiueiuə mīn rəhan itəm nīpahrienən lan tīkə. Məto-inu o nolən rat mīn əh, Uhgīn nīkin otərat kən otol nalpīnən kəm netəmim itəm koatəht nəwīan. ⁷ Tol nəhlan, əsotuwīnən motan kələh itəmat mīn ilat motol nolən rat mīn itəm koatol.

4:22: Rom 8:13; Kol 3:9   **4:23:** Rom 12:2   **4:24:** Jen 1:26; Kol 3:10   **4:25:** Sek 8:16; Kol 3:8-9

4:26: Sam 4:4; Jem 1:19-20   **4:29:** Kol 4:6   **4:30:** Aes 63:10; Efes 1:13-14; 1 Tes 5:19   **4:31:**

Kol 3:8   **4:32:** Mat 6:14; 18:22-35; Kol 3:12-13   **5:1:** Mat 5:48   **5:2:** Eks 29:18; Hip 10:10

5:5: 1 Kor 6:9-10; Kol 3:5   **5:6:** Rom 1:18; Kol 2:4,8

⁸ Nian kit aupən, napinəpən tatəramərə etəmat, məto roiu itəmat ninotuwa o Kristo kən nəhag-əhagən tınatəramərə etəmat. Kən tol nəhlan, otan tahmen e netəm rəha nəhag-əhagən, ⁹ məto-inu nəhag-əhagən e nəmegəhən rəhatəmat tatə-in nəwīrən, ne nətuatipən, ne nīpahrienən. ¹⁰ Kən otalkut məmə onəkotegəs-in motitun nolən mīn itəm okotol Uhgīn nīkin tagien lan. ¹¹ Əsotətəu-pənən netəmim rəha napinəpən motol nolən rat mīn itəmat mīn ilat. Noa təwīr mīn e nolən mīn əh tīkə. Məto otəmki-pa nolən mīn əh e nəhag-əhagən, kən netəmim okotitun məmə nolən mīn əh kotərat. ¹² In naulisən asol o nən-iarəpən nolən anion mīn rəha netəm u itəm koatəht nəwīa Uhgīn. ¹³ Məto natimnat rafin itəm okotuwa e nəhag-əhagən, netəmim kotəplan wīr məmə ilat kotahro nulan. ¹⁴ Tol nəhlan məto-inu nian nəhag-əhagən tatol əp nat kit, kən in mīn tatuwa nəhag-əhagən. O nat u inu katən məmə, “Itəmat u noatapīl, otaiir-ta, otəmegəh e nīmīsən, pəs Kristo otasiəgəpīn itəmat.”

¹⁵ Kən oatəto wīr itəmat, məsotatigən məmə netəm kotalməl ne, məto nəkotatig e nenatigən, ¹⁶ kən nian rafin okəmə nəkotəplan suatip o nolən nəwīrən kit, otol, məto-inu roiu kotatig e nian rəha nəratən tepət. ¹⁷ Kən tol mīn-nəhlan, sotalmələn-ta, məto otəkəike motalkut məmə onəkotitun nat naka itəm Iərəməərə tolkeike. ¹⁸ Sotapīsən e alikol məto-inu otīuw-pən itəmat e nalmələn, məto təwīr məmə nəmegəhən rəhatəmat otərioah əm e Narmin Rəha Uhgīn. ¹⁹ Otəghat kəm itəmat mīn e napuən mīn e Naoa rəha Napuən, ne napuən mīn rəha nīməfak, ne napuən mīn itəm tətisi-pən e Narmin Rəha Uhgīn. Otan, kən otan napuən mīn e nīkitəmat kəm Iərəməərə, ²⁰ kən nəkotəkəike moatən kəm Tata Uhgīn məmə nīkitəmat tagien o natimnat rafin, kən otən e nərgī Iərəməərə Iesu Kristo.

Nolən rəha netəm kəmotol marit

²¹ Otətəlig-in kən motol nəghatən rəhatəmat mīn məto-inu nakotisiai-in Kristo.

²² Itəmat nīpitan itəm ninotol marit rəkis, otətəlig-in kən motol nəghatən rəha nəman mīn rəhatəmat məmə noatol kəm Iərəməərə. ²³ Otol nəhlan məto-inu iərman in tərəmərə e rəhan pətan tahmen e Kristo in tərəmərə e nīməfak u nīpətin, kən in rəhan Iosmegəh. ²⁴ Nīməfak tatətəlig-in kən matol nəghatən rəha Kristo, kən tahmen-ahmen əm, nīpitan itəm kīnotol marit rəkis okotəkəike kətəlig-in kən motol nəghatən rəha rəhalat mīn nəman e natimnat rafin.

²⁵ Kən itəmat nəman itəm ninotol marit rəkis, otolkeike rəhatəmat nīpitan tahmen əm məmə Kristo təmolkeike nīməfak, kən mos-ipən rəhan nəmegəhən ron. ²⁶ Təmol nəhlan məmə in otol nīməfak otətəuatip, kən təmaikuas lan e nəghatən rəha Uhgīn, tahmen e nəhau tətəikuas e netəmim. ²⁷ Təmol mīn nəhlan məmə Kristo titun nosən rəhan nīməfak muwa ron, kən nīməfak u tətəuatip wīr, kən kəsehm-pənən nolən rat kit lan, kən in təwīr məhag-əhag. Nīməfak əh in tahmen e pətan kit itəm kəmol-pən malə-malə kəm in məmə otol marit, kən nat kit tīkə e nīpətin itəm təsətəuatipən. ²⁸ Kən e suatip kitiah əm, nəman okotəkəike motolkeike rəhalat nīpitan mīn tahmen məmə koatolkeike atip əm nīpətīlat. Etəm itəm tolkeike pīk rəhan pətan, tolkeike atip in. ²⁹ Otətəlig-in-tu, suah kit tīkə itəm tatətəhau atip nīpətin, məto in tətəgwən wīr kən mətehm wīr, tahmen əm məmə Kristo tatol kəm nīməfak, ³⁰ məto-inu

5:8: Jon 12:36; Efes 2:13; Kol 1:13; 1 Pita 2:9   **5:13:** Jon 3:20-21   **5:14:** Aes 26:19; Rom 13:11
5:16: Kol 4:5   **5:18:** Luk 21:34   **5:19:** Kol 3:16   **5:20:** Kol 3:17   **5:21:** 1 Pita 5:5   **5:22:**
Kol 3:18; 1 Pita 3:1   **5:23:** 1 Kor 11:3; Efes 1:22   **5:25:** Kol 3:19; 1 Pita 3:7   **5:26:** Taet 3:5
5:27: 2 Kor 11:2; Kol 1:22

kitat nəwtain nīpətīn. ³¹ Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə, “O nat əh, suah kit otiet rəkis e rəhan tata ne mama, kən mol kitīəh ilau rəhan pətan, kən ilau okuea tahmen e nīpətīn kitīəh əm.” ³² Nəghatən əh in nəghatən wīr kit itəm təfigəm, kən nīpətīn tatəhluaig. Məto iatən məmə in nīmaa nəghatən kit məmə Kristo ne nīməfak, ilau kitīəh. ³³ Məto nəghatən əh tatuwa mīn otəmat. Kən itəmat nəman kitīəh kitīəh onəkotolkeike rəhatəmat nīpitan mīn tahmen e nakotolkeike atīp mīn itəmat. Kən nīpitan, nəkotəkəike motisiai-in rəhatəmat nəman.

6

Nolən rəha nīsualkələh ne tata ne mama

¹ Itəmat nīsualkələh. Otol nəwia tata ne mama rəhatəmat məto-inu rəha Iəramərə u itəmat, kən nolən əh in tətuatīp məmə itəmat nəkotol. ² Nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə, “Otos-ipən nīsiaiən kəm rəhatəmat tata ne mama.” Inu tatətul aupən e lou mīn itəm nəniəkisən kit tətatīg lan, kən nəniəkisən əh tatən nəhlan məmə, ³ okəmə nəkotol nəhlan, “natimnat mīn e nəmegəhən rəhatəmat okotaiu wīr, kən natīgən rəhatəmat e nətueintən u otəfəməh.”

⁴ Tata mīn. Əsotolən nolən əskasīk e nenətītəmat mīn məmə otol nīkilat təpou mahmə, məto ehm wīr ilat, məg-ətuatīp-in nolən mīn rəhalat, kən məgətun ilat e suatīp rəha Iəramərə.

Nolən rəha slef mīn ne rəhalat etəm-iasol mīn

⁵ Slef mīn. Otol nəwia netəm-iasol mīn rəhatəmat e nətueintən u, otol e nīsiaiən, ne nəginən, kən otol e nīkitəmat pahrien tahmen əm məmə rəhatəmat etəm-iasol in Kristo. ⁶ Kən otol nəwialat, məto sənəmə nian əm itəm ilat koatehm itəmat lan məmə nīkilat otətagien otəmat. Məto otol nəwialat tahmen məmə itəmat slef mīn rəha Kristo, kən moatol nolən mīn itəm Uhgīn tolkeike e nīkitəmat pahrien. ⁷ Otol rəhatəmat wək e nīkitəmat rafin tahmen-pən əm mə noatol wək rəha Iəramərə, sənəmə noatol wək rəha etəmim əm, ⁸ məto-inu nəkotītun məmə Iəramərə otos-ipinə nətouən kəm netəmim rafin e nat wīr mīn itəm kəmotol, nat əpnəpīn okəmə in slef kit o in etəm əpnəpīn əm kit.

⁹ Kən itəmat netəm-iasol mīn. Otehm mihin mīn əm rəhatəmat slef mīn e suatīp kitīəh əm. Əsotəghat əskasīkən kəm ilat məmə ilat okotol nəwiam, məto-inu nəkotītun məmə Etəm-iasol rəhalat ne rəhatəmat in kitīəh əm əpəh e nego e neai, kən in tatol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin.

Nuwīnən e natimnat rəha Uhgīn o nəluaginən

¹⁰ Namnun nəghatən rəhak tol mīn-nulan. Otətul əskasīk e Iəramərə ne rəhan nəsanənən asol. ¹¹ Otuwīn e natimnat rafin rəha Uhgīn o nəluaginən məmə nəkotītun nosən nətulən rəhatəmat nian Setan tatol nalpəkəuən e neiuəiuəən o nohən itəmat. ¹² Iatən nəhlan məto-inu kitat kəsotəluaginən kitat netəmim rəha nətueintən, məto koatəluagin kitat nat pīsīn itəm kəsotəplanən, inəh iəramərə mīn, ne nepətən mīn, ne nat itəm kotəsanən e nəratən rəha napinəpən roiu e nətueintən, ne iərmīs mīn e magoagəp. ¹³ Tol nəhlan, otuwīn e natimnat rafin rəha Uhgīn o nəluaginən məmə nian nəratən itəm Setan tatol otuwa, nəkotītun nosən nətulən rəhatəmat, kən nian nəmol əpen-əpenə rafin o nəluaginən, nəkotītun nosən nətulən rəhatəmat.

5:31: Jen 2:24; Mat 19:5   **5:32:** Nol Əpən 19:7   **6:1:** Kol 3:20   **6:3:** Dut 5:16   **6:4:** Sam 78:4; Prov 22:6; Kol 3:21   **6:5:** Kol 3:22-23; Taet 2:9-10; 1 Pita 2:18   **6:8:** 2 Kor 5:10; Kol 3:24-25
6:9: Rom 2:11; Kol 4:1   **6:11:** Rom 13:12; 2 Kor 10:4   **6:12:** 1 Pita 5:8-9

¹⁴ !Kæn, otol æpen-æpenæ! Nian nakotætul æskasik o næluaginæn, ræhatæmat natimnat ræha næluaginæn tol min-nulan:

Otaskælim æskasik næghatæn pahrien, inu tahmen e kætæut itæm næmotælis nælugitæmat lan.

Otol nolæn ræhatæmat otætutitip e niganæmti Uhgîn e nahatætææn, inu tahmen e iaen itæm tatætlosig-in manikilæhatæm.

¹⁵ Otol ræhatæmat nætæligæn tæskasik e namnusæn tæwir ræha næmælinuæn, inu tahmen e put æskasik itæm tætasitu etæmat o nætulæn.

¹⁶ Kæn nat kit min e in min æh, otahatætæ æskasik e Uhgîn, inu tahmen e sil u in timba asol kit itæm titun nahtosisig-inæn mæwiæmis nigæm e nægænin nifagæ ræha Setan itæm tatuæp.

¹⁷ Otæn nîpahrienæn e nosmegæhæn ræha Uhgîn, inu tahmen mæmæ natuwîn e hat æskasik kæmol e iaen itæm tatæfætæn ræhn-kæpætæm.

Otitun wir Naoa Ræha Uhgîn, inu tahmen mæmæ nakos e naip ræha næluaginæn itæm Narmîn Ræha Uhgîn tatos-ipinæ kæm itæmat.

¹⁸ Kæn otegæhan-in mæmæ Narmîn Ræha Uhgîn otit itæmat e ræhatæmat næghatæn kæm Uhgîn e nian rafin, kæn otæghat kæm Uhgîn e næfakæn e nolæn pisin pisin min ne nætapæhæn min. Tol næhlan, otegæs wir, kæn motæfak nian rafin o iæfak min rafin.

¹⁹ Kæn otæfak min ron io mæmæ nian rafin itæm iatæghat, kæn Uhgîn otos-ipa næghatæn kæm io, mæmæ esæginæn o næn-iaræpæn nat anion ræha namnusæn tæwir itæm Uhgîn tæmol æp kæm kitat. ²⁰ Kæn roiu, io ien æhruin ræha Iesu Kristo, mæto ekætætig æm e kalapus kæmælis io e sen u iaen, mæto-inu iatæn-iaræp namnusæn tæwir æh. Ekæike mæn-iaræp namnusæn tæwir æh mæsæginæn, kæn otæfak ron io mæmæ ekol min-nulan.

Namnun næghatæn ræha Pol

²¹⁻²² Io iakolkeike mæmæ itæmat nakotæto namnusæn ræhak, kæn tol næhlan, ekahl-ipinæ Tikikas timnæ. In piætæt keike kit itæm tætaiu æskasik e wæk ræha Iæræmæra ikin-u. In otæn-iaræp namnusæn ræhatimat kæm itæmat mæmæ io etæhrætig nulan, kæn namnusæn æh otilæs-ipær nætæligæn ræhatæmat.

²³ Pæs Uhgîn Tata ne Iæræmæra Iesu Kristo okios-ipinæ næmælinuæn, ne nolkeikeæn, ne nahatætææn. ²⁴ Pæs Uhgîn otawte-in næwiræn ræhan kæm netæmim rafin itæm kotalkeike ræhatat Iæræmæra Iesu Kristo e nolkeikeæn itæm namnun tikæ.

Filipae

Naoa itəm Pol təmäte tuwin kəm iəfak min ikin Filipae

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Filipae

?Pah təmäte naoa u? Aposol Pol təmäte naoa u.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte tatuwin kəm niməfak əpəh Filipae.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Pol in təmätuoun niməfak əpəh Filipae e rəhan naliwəkən itəm tatol kəiu lan. Nian Pol təmätatig e kalapus əpəh Rom, netəm rəha niməfak əpəh Filipae, kəmotahl-ipən Epafrotaetas məmə otəmik mənī neen muwin kəm in. Okəm-naka, niməfak əpəh Filipae in təmätuoun mahl-ipən mənī kəm Pol.

?Təmäte naoa u o naka? Pol təmäte naoa u məmə otən tagkiu o niməfak əpəh Filipae o natimnat itəm kəmotahl-ipən kəm in. Pol tolkeike məmə otələs-ipər nətəligən rəhalat, kən mən-ipən kəm ilat məmə suatip kitiəh əm məmə okotagien lan. Iesu Kristo pişin əm titun nolən ilat nikilat tagien, nat əpnəpən məmə koatatig e nian wır o nian iəkis.

Pol təmən təwir kəm ilat

¹ Io Pol, ne Timoti, slef mil rəha Kristo Iesu, iatuən təwir kəm itəmat rafin netəm koatəfak kəm Kristo Iesu əpəh Filipae, ne netəm-iasol rəha niməfak, ne dikon min. ² Pəs Uhgın u Tata rəhatat, ne Iərəməə Iesu Kristo, okuawte-in nəwırən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Pol təməfak o netəm Filipae

³ Iakolkeike mə iakən kəm itəmat məmə nian min rafin itəm nikik təht itəmat, iatən kəm rəhak Uhgın məmə nikik tagien otəmat. ⁴ Kən nian rafin e rəhak rafin nəfakən otəmat rafin, iatəfak əm e nagienən, ⁵ mətə-inu rəhatəmat nawteən təmasitu lak e wək rəha namnusən təwir, e nətuounən, nian nəmotahatətə e namnusən təwir, mətəarus-pa u-roiu. ⁶ Tol nəhlan ekıtun wır məmə Uhgın itəm təmätuoun wək təwir e nəmegəhən rəhatəmat, in otəpanol namnun lan e nian Kristo Iesu otitəlig-pa min.

⁷ Nian rafin, iakolkeike pik itəmat, kən ekəike mətə nagienən nəhlan mətə-inu itəmat nəmotuwa kotol kitiəh e nəwırən rəha Uhgın o wək itəm təmos-ipa kəm io. E nian emətətig e kalapus, ne nian emətan əm matətul-arəp o namnusən təwir məmə in nıpahrienən, mətə itəmat nəmotasitu lak. ⁸ Uhgın titun məmə iatən pahrien məmə iakolkeike məmə ekəplan itəmat, mətə-inu iakolkeike pik itəmat, tahmen əm məmə Iesu Kristo tolkeike mihin itəmat.

⁹ Kən inu rəhak nəfakən məmə rəhatəmat nolkeikeən otəwiə təhmın min e nitunən nat ne nenatigən rafin ¹⁰ məmə itəmat onəkotitun nehmən nat naka in təwir pik agın-əh, kən məmə onəkotətuatip wır, kəsehm-pənən nat tərət kit etəmat e nian itəm Kristo otuwa min lan. ¹¹ Pəs rəhatəmat nəmegəhən otəe-in noan nəwırən ne nətuatipən itəm Iesu Kristo tatol e nəmegəhən rəhatəmat, o nənwıwıən ne nıləs-ipərən nərgi Uhgın.

Nian Pol əpəh e kalapus, netəmim kəmotəto namnusən təwir

¹² Io min neen, iakolkeike məmə onəkotitun məmə nat əpnəpən nahməən naka itəm kəmol lak, mətə təmasitu pik o nən-iarəpən namnusən təwir kəm netəmim tepət, ¹³ mətə-inu tol nəhlan, mopael min itəm koatehm nimə rəha Sisa, ne netəm pişin pişin min tepət, kınotitun rəkis məmə io etatig

e kalapus mato-inu io iolwək rəha Kristo. ¹⁴ Kən rəhak natigən e kalapus təmol məmə iəfak min iuəhkir ilat rafin kəmotahatətə əskasik təhmin min e ləramərə, kən matol nətəligən rəhalat təskasik o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgın məsotəginən.

¹⁵ Nipahrienən, neen kəmotən-iarəp namnusən təwir rəha Kristo mato-inu koatetə io kən motolkeike məmə okotaprəkis-in io. Məto neen koatən-iarəp əm namnusən təwir rəha Kristo e nətəligən ətuatip. ¹⁶ Itəm min u nətəligən rəhalat tətutip əm, ilat koatən-iarəp namnusən təwir mato-inu kotolkeike io, kən motitun məmə Uhgın təmələhəu-pən io ikın-u e kalapus məmə iatətul-arəp o namnusən təwir məmə in nipahrienən. ¹⁷ Məto neen itəm koatetə io, kəsotən-iarəpən Kristo e nikilat pahrien, məto koatol əm mato-inu kotolkeike məmə okotiləs-ipər atip ilat, kən nikilat təht məmə okotol nəratən kəm io roiu, nian etatig e kalapus. ¹⁸ Məto nat əh, nat əpnəpən əm. Okəmə koatol e nikilat pahrien o kəp, məto nat asol məmə koatən-iarəp namnusən təwir rəha Kristo, kən inu tatol nikik tətəgien.

¹⁹ Pahrien, kən nikik otagien min mato-inu ekıtun məmə e noa nəfakən rəhatəmat, ne nasituən rəha Narmin rəha Iesu Kristo, in otosmegəh io e nəratən u, ²⁰ təhmen əm məmə iakolkeike pik kən matələhəu-pən rəhak nətəligən məmə oesolən nat kit itəm otol aulis io e niganəmti Uhgın. Məto roiu ne nian rafin, nikik təskasik məmə okəmə iatəmegəh o ekimis, məto iatisiai-in Kristo e nəmegəhən rəhak. ²¹ Tol nəhlan mato-inu nəmegəhən rəhak in Kristo əm, kən okəmə ekimis, in nat təwir taprəkis. ²² Okəmə iatəmegəh əh, in təwir o nolən wək məsin min rəha Uhgın e nətueintən. ?Kən ekıtəpun itəm pəhrəuən? !Iəkəruru! ²³ Roiu əh suatip kəiu katuəməhl əupən in io, məto iakolkeike ilau kərən. Iakolkeike pik məmə iakapəs natigən ikın-u muwin məplan Kristo itəm in təwir agın maprəkis-in natigən u ikın-u. ²⁴ Məto iakəplan məmə ekəike mətatig ikın-u o nasituən etəmat. ²⁵ Kən mato-inu ekıtun məmə inu in nipahrienən, kən ekıtun məmə oekətatig kitat min itəmat, o nasituən etəmat məmə nahatətəən rəhatəmat otəwiə e năgienən. ²⁶ Kən e nolən əh, nian ekuwa min məplan itəmat, nikitəmat otagien nakotənwiwi Kristo Iesu, mato-inu io emitəlig-pa min otəmat.

Nətulən əskasik

²⁷ Kən nat asol, itəmat onəkotəkəike motol məmə nolən min rafin e nəmegəhən rəhatəmat koatos-ipən nisiiəən kəm namnusən təwir rəha Kristo. Kən, nat əpnəpən okəmə ekimnə o esimnəən, pəs oekəto məmə nakotətul əskasik e nətəligən kitəh əm, kən məmə itəmat rafin, itəmat nakotalkut e nətəligən kitəh əm o nən-iarəpən namnusən təwir, ²⁸ kən məmə nəsotəginən rəhatəmat tikimər min. Inu nəmtətin kit olat məmə Uhgın otərəkin ilat, məto in otosmegəh itəmat. Uhgın otol natimnat min əh rafin. ²⁹ Otol nəhlan mato-inu in təmegəhan-in məmə onəkotahatətə e Kristo, kən nat kit min, məmə onəkotos min nahməən ron. ³⁰ Kitat rafin koatatig e nəmouən kitəh əm, itəm nəmotəplan e rəhak nəmegəhən əupən, kən roiu nakoatəto məmə ekətatig lan.

2

Kotəkəike kətəu-pən suatip rəha Iesu Kristo

¹ ?Nikitəmat təskasik e Kristo mato-inu noatol kitəh itəmat min, o kəp? ! Əwəh! ?Nakoatəto təwir e nolkeikəən rəhan, o kəp? !Əwəh! ?Moatauilim itəmat Narmin Rəha Uhgın, o kəp? !Əwəh! ?Moatol təwir kəm itəmat min kən moatasəkitun itəmat min, o kəp? !Əwəh! ² Təwir, pəs nətəligən rəhatəmat tuwa

kitiäh; kæn motolkeike itəmat min; kæn motuwa kitiah e narmın ne nətəligən o natimnat itəm nakoatuwin ron. Kənu, okəmə nəkoatol natimnat min əh, in otol nikik tagien pik agin. ³ E nolən kitiah əm, sotolən nat kit məmə itəmat nakotəwir motaprəkis-in itəmat min neen, kæn sotolən nat kit məmə nakotiləs-ipər atip itəmat lan. Məto otos-iəhau atip itəmat, kæn otətəlig-in pik itəmat min neen taprəkis-in itəmat əm. ⁴ Kæn otasitu etəmat min e nəmegəhən rəhatəmat. Təsəwirən məmə suah kit tatehm atip əm rəhan nəmegəhən.

⁵ Rəhatəmat nətəligən otəkəike mahmen e nətəligən rəha Iesu itəm tol min-nulan:

⁶ Kristo in tahmen əm e Uhgın

məto in təməsalkutən məmə in otaskəlīm nepətən rəha Uhgın,

⁷ məto təməpəs rəhan nepətən, kæn təmuwa mahmen e iolwək əm kit, kæn təmaiir e nətueintən muwa etəmim əm kit.

⁸ Kæn nian in etəmim kit, nıpətın tahmen əm etat, in təmos-iəhau atip in mol nəwia Tata Uhgın e natimnat rafin muwa mətoarus mimis, itəm kəmol aulis in e nimisən e nig kəluau.

⁹ Məto-inu təmol nəhlan, Uhgın təmiləs-ipər agin in, kæn mos-ipən nərig kəm in itəm taprəkis-in nərig min rafin,

¹⁰ məmə e nərgi Iesu, natimnat rafin itəm koatəmegəh ikın min rafin e neai, ne nətueintən, ne niki nitən ləhau ikın, okotisin nulilat motos-ipən nisaiian kəm in,

¹¹ kæn ilat rafin okotən-iarəp məmə Iesu Kristo in Iərəməərə, o nos-ipənən nisaiian kəm Tata Uhgın.

Itəmat nəkotahmen e nəhag-əhagən e nitən min

¹² Rəhak netəmim min itəm iakolkeike pik, nian emətan kitat min itəmat, itəmat nəmoatol nəwiak nian rafin. Kæn roiu, məto-inu etatig isəu otəmat, itəmat atip nəkotəkəike motalkut əskasik məmə nəkoatol nəwiak e natimnat min u: məto-inu ninotitun rəkis nolən əh rəha Kristo, otalkut əskasik o nətəu-pənən suatip rəha nosmegəhən. Otətəu-pən suatip əh e nigənəmti Uhgın motasiəp motəgin. ¹³ Kæn otətəu-pən suatip əh məto-inu Uhgın tatol wək e nəmegəhən rəhatəmat məmə onəkotolkeike məmə nəkoatol nəwian, kæn tatos-ipinə nəsanənən kəm itəmat məmə onəkotol pahrien nəwian.

¹⁴ E natimnat rafin itəm nəkoatol, sotəghat-əghatən ron, kæn məsotərgəhəuən ron ¹⁵ məmə nəmegəhən rəhatəmat otətəuətəp wir, kæn kəsehm-pənən nəratən kit lan, kæn itəmat nenəti Uhgın itəm nolən əko-əko tikə etəmat, itəm nəkotatig e nəlugi netəm koteko-əko, iapinəp min. Kæn itəmat nakotəhag-əhag tahmen e məhau min e nətueintən ¹⁶ itəm nakotaskəlīm wir nəghatən e nəmegəhən. Ken otol natimnat min əh rafin məmə nian Kristo tatuwa min, kæn ekausit otəmat, kæn oekitun məmə esaiu əpnəpinən, nəhgik təsikəən o nat əpnəpin əm. ¹⁷ Nolən rəhatəmat rəha nahatətəən e Uhgın tahmen e sakrifais* kit kəm Uhgın. Okəm-naka ekimis, kæn muwa mahmen e sakrifais e wain itəm katəhtəg-pən ilau sakrifais rəhatəmat. Məto nat əpnəpin əm, nikik tagien əm kitat min itəmat. ¹⁸ Kæn e nolən kitiah əm, nikitəmat təkəike magien itəmat min io.

Timoti ne Epafrotaetas

2:3: Kal 5:26   **2:4:** 1 Kor 10:24   **2:6:** Jon 1:1-2; 17:5   **2:7:** Jon 1:14; 2 Kor 8:9   **2:8:** Hip 5:8; 12:2   **2:9:** Wək 2:33; Efes 1:20-21; Hip 1:3-4   **2:10:** Rom 14:11   **2:11:** Rom 10:9   **2:16:** Dan 12:3; Fil 1:10; 1 Tes 2:19   * **2:17:** Nian tepət netəm Isrel koatoh nat megəh min motuwaan e nigəm əpəh e Nimə Rəha Uhgın məmə okotəfak. Nian neen koatəhtəg-pən wain o nəhau e nat megəh itəm nigəm tatus tahmen e nos-ipənən kəm Uhgın.   **2:18:** Fil 3:1; 4:4

¹⁹ Okəmә Iәрәmәrә Iesu tegәhan-in, iakolkeike mәмә ekahl-ipinә Timoti timnә mәplan itәmat mәмә nian iakәto namnusән etәmat, kән io mין, nәkik otagien. ²⁰ Suah kit tikә mין u ikin-u itәм rәhan nәtәligән tahmen e rәha Timoti, itәм nәkin tatәht pik itәmat. ²¹ Netәм pisin pisin koatәtәlig-in atip әm wәk mין rәhalat, mәsotәtәlig-inән wәk rәha Iesu Kristo. ²² Mәto itәmat nәkotitun mәмә nian rafin tahro nulan Timoti tatol wәk rәha Uhgин, kән rәhan wәk in tәwir, kән tahmen e suakәku tatol wәk ilau rәhan tata, in tәmasitu lak e wәk rәha namnusән tәwir. ²³ Mәto-inu o nat әh, nәkik tatәht mәмә nian oekitun mәмә rәhak natigән otahro nulan, oekahl-ipinә uәhai әm timnә mehm itәmat, ²⁴ kән ekahatәtә e Iәрәmәrә mәмә otәsuwәhән io mין ekimnә mehm itәmat.

²⁵ Mәto nәkik tәht mәмә ekәike mahl-ipinә Epafrotaetas titәlig-pinә mәplan itәmat. In piak itәм iatuea kitiәh matioal wәk kitiәh, kән matuәluagin e nәluaginән kitiәh rәha Uhgин. Aupән nәmotahl-ipa e nәrgitәmat mәмә otuwa mән-iarәp kәм io namnusән rәhatәmat, kән mәмә otәsиту lak. ²⁶ Mәto roiu, in tolkeike pik mәмә otәplan rafin itәmat, kән matәto tәrat pik mәto-inu itәmat ninәto rәkis mәмә in tatimis. ²⁷ Pahrien, in tәmatimis pik, iuәhkir әm timis. Mәto Uhgин tәmasәkitun, mәto sәнәmә in әm, mәto io mין, kән tәmahtosig-in nat әh itәм otol nәkik titәgit pik. ²⁸ Mәto-inu o nat әh, nәkik tagien pik o nahl-ipinәән mәмә nәkitәmat otagien nian onәkotәplan, kән mәмә io ekaluin nәkik tәsәht mיןән. ²⁹ Nәkitәmat otәkәike magien mәмә onәkotәplan mין, tahmen mәмә in piatәmat kit e Iәрәmәrә. Kән otos-ipән nisaiiән kәм netәм kotahmen әm lan, ³⁰ mәto-inu iuәhkir in timis o wәk rәha Kristo, mәsәginән o rәhan nәmegәhән e nian әskәsik mין mәмә in otәsиту lak, nian rәhatәmat suatip tikә o nasituән.

3

Suatip pahrien o nosән nolән әtuatip

¹ Rәhak mין netәmim itәм iakolkeike pik, inu namnun nәghatән rәhak. Otagien o Iәрәmәrә. Kән ekәte mין әm nәghatән kitiәh itәм emәte kәм itәmat aupән, mәto sәнәmә in nat tiәkis ron io, kән in otәsиту etәmat mahtosig-in itәmat o nәghatән eiueiuә mין.

² Roiu, iatән kәм itәmat mәмә, !Oatәto kuri mין әh! !Oatәto netәм koatol nolән rat mין! !Oatәto netәм koatәte itәм! Ilat koatән mәмә okәike kәhg-ipән suah kit mәмә in otәtuatip e niganәmti Uhgин. Netәм mין әh kotahmen e kuri iarupin mין itәм koatol nәratән.* ³ Mәto kitat u nenәti Uhgин pahrien mין itәм in tәmәte rәkis nolән rat mין e nәkitat, kән Narmин Rәha Uhgин tatol mәмә kitat kotitun nәfakән kәм Uhgин e rәhatat nәmegәhән. Kән kitat kotәsit pik e Kristo Iesu kән motәgile әm lan, mәto sәнәmә in nat kit itәм kitat atip kәmotol e nipәtitat o nosmegәhән itat. ⁴ Mәto aupән, rәhak natimnat nәhlan tәpәt itәм emәtagile lan o nosmegәhән io. Kән okәмә suah kit nәkin tәht mәмә titun nagile әmән e natimnat tol nәhlan, mәto rәhak natimnat kotol nәhlan taprәkis agin-әh. ⁵ Nian emos nian eit әtuatip, kән kәmәhg-ipән io. Kән io etәм Isrel, emisi-pән e noanol rәha Benjamin, tipik mין ilat mין netәм Isrel әtuatip, kән io mין iatәtәu-pән suatip kitiәh. Aupән, io Farisi kit, kән iatәtәu-pән wir Lou. ⁶ Emolkeike pahrien e nәkik rafin mәмә ekol Uhgин nәkin tagien mәмә emol nәratән kәм netәм koatahatәtә e Iesu. Kәmәsehм-pa-mән nat

2:21: 2 Tim 4:10   **2:25:** Fil 4:18   * **3:2:** Netәmim neen e noanol rәha Isrel kәmotәgәtun e nimәfak mәмә okәike kәhg-ipән suah kit, kән in tәike mәtәu-pән Lou rәha netәм Isrel mәмә in otәtuatip e niganәmti Uhgин. Mәto Pol tәsolkeikeән ilat mәto ilat koateiuә matәrәkin nahatәtәән rәha nimәfak. **3:3:** Rom 2:29   **3:4:** Wәk 22:3   **3:5:** Luk 1:59; Wәk 23:6; 2 Kor 11:22

tərat kit ne e nəmegəhən rəhak məto-inu emətəu-pən rafin lou min rəha nat Isrel. ⁷ Məto natimnat min rafin əh itəm emətagile elat aupən, kən nīkik təht ilat kotəwir pik agin, məto roiu əh iatəplan məmə ilat nat əpnapin əm məto-inu enitun nat itəm Kristo təmol.

⁸ Məto təsolən namnun ikin əh. Kən roiu etakil məmə natimnat rafin agin, ilat nat əpnapin əm məto-inu iatəplan nat kit itəm in təwir pik agin, məmə ekıtun Kristo Iesu, Iərəməərə rəhak. Emapəs rafin ilat o Kristo. Iatakil ilat tahmen e nəme nərik məmə ekıtun wir Kristo, ⁹ kən məmə ekioal kitiəh itimlau min. Uhgın təsəplanən io məmə ekətuatip məto-inu io atip emətəu-pən ətuatip Lou, məto in tatəplan io məmə ekətuatip məto-inu iatahatətə əm e Kristo. Uhgın tatol məmə io etəm ətuatip e nahatətəən rəhak. ¹⁰ Iakolkeike məmə ekıtun təhmin min Kristo, ne nəsanənən itəm Uhgın təmol in təmegəh min e nimisən, kən iakolkeike məmə ekuwa iuahkir ron nian ekəto nahməən tahmen e nahməən itəm in təməto. Kən iakolkeike məmə ekuwa mahmen lan e nimisən rəhan, ¹¹ kən e suatip əh, ekıtun nələhəu-pən əskasikən rəhak nətəligən lan məmə, io min, Uhgın otol ekəmegəh min.

Pol təmalkut əskasik məmə in otıtun təhmin Kristo

¹² Esənən məmə enos rəkis natimnat min əh, kən məmə e nəmegəhən rəhak əh-roiu, io ekətuatip wir. Kəp. Məto emətəp mətəlkut pik məmə ekos maskəlim natimnat min əh məmə rəhak, məto-inu Kristo Iesu təmitəp io kən maskəlim tiəkis, təmol io rəhan, məmə ekos natimnat min əh. ¹³ Piak min, esənən məmə enos rəkis natimnat min əh. Kəp. Məto nat kitiəh əm itəm etalkut ron, məmə ekaluin natimnat e məntaak, mətəlkut pik matos noəh o nat itəm tatəməhl aupən-in io, ¹⁴ kən tahmen e suah kit itəm tətaiu məmə in otol win o nosən nat kit, kən io etaiu o nosən noan nalkutən rəhak, kən noan nalkutən əh in nəmegəhən wi e Kristo Iesu itəm Uhgın təmaun-in io məmə ekos.

¹⁵ Kən kitat rafin itəm kinotəskasik rəkis e nəmegəhən rəhatat, okotəkəike motəskəlim nətəligən min əh. Məto okəmə itəmat neen nətəligən rəhatəmat tol pisin e nat u, pəs Uhgın otol tagəhag kəm itəmat nətəligən itəm tətətuatip. ¹⁶ Məto nat keike məmə kotətəu-pən suatip itəm kinotıtun rəkis.

¹⁷ Piak min, otuwa kitiəh motətəu-pən nəme nelkək, itəm itimat emotol rəkis nəkotəplan, kən otisilu wir netəm koatitəp nəme nelkitimat. ¹⁸ Otətəu-pən nəme nelkək məto-inu enən-ipinə rəkis kəm itəmat nian tepət, kən roiu nahui nəmtək tətaiu ron məmə, netənim tepət rəhalat naliwəkən tatəgətun məmə ilat tikimər min rəha namnusən təwir rəha Kristo məmə in təmimis e nig kəməluau. ¹⁹ Uhgın otərəkin ilat. Koatətəlig-in pik əm nərpilat, məmə in uhgın rəhalat, kən motausit o nolən natimnat itəm tol naulisən, kən nətəligən rəhalat tatuwin pik əm o natimnat rəha nətueintən. ²⁰ Məto kitat netəm rəha nego e neai, koatəsaahgin Iosmegəh itəm otisi-pən e nego e neai, u Iərəməərə Iesu Kristo. ²¹ Kən in otəuhlin nipətıtat rəha nətueintən u, inu nagwənən nigı mətikolo, kən mol tahmen e rəha Kristo nian təməmegəh e nimisən. In otol nəhlan e nəsanənən rəhan itəm titun nələhəu-pənən natimnat rafin e rəhan nərəməərən.

4

¹ Tol nəhlan, rəhak min, otətul eskasik mihin nulan e Iərəməərə. Iakolkeike itəmat kən molkeike pik məmə ekəplan min itəmat. Rəhak min netənim, nəmegəhən rəhatəmat itəm tətətuatip tatol nīkik tətəgien, kən itəmat noa wək rəhak itəm təwir agin.

3:6: Wək 8:3   **3:7:** Mat 13:44-46   **3:9:** Rom 3:21-22   **3:10:** Rom 6:3-5; 8:17   **3:12:** 1 Tim 6:12,19   **3:14:** 1 Kor 9:24   **3:15:** 1 Kor 2:6   **3:17:** 1 Kor 4:16   **3:19:** Rom 16:18   **3:20:** Efes 2:6,19   **3:21:** 1 Kor 15:28,42-53   **4:1:** 1 Tes 2:19-20

Pol tāmils-ipər nətəligən rəhalat

² Iuotia ne Sintike, awi, okol nəkuəpəs rəhatəmlau nərgəhəuən muegəhan e nətəligən rəhatəmlau mətə-inu rəha Iəramərə kərən u itəmlau.

³ Əwəh, kən ik mīn, itəm kilau min ik kəmioal wək nuwəh rəkis, iakolkeike məmə nakasitu e pətan mil u, mətə-inu emol pik wək itiməhal min ilau. Katuasitu lak matuən-iarəp namnusən təwīr rəha Iesu Kristo, itimat Klemen ne piak mīn neen mīn itəm kəmotasitu e wək. Uhgīn təməte nərgīlat e naoa rəha nəmegəhən.

⁴ Otagien o Iəramərə nian rafin. !Kən ekən mīn, otagien! ⁵ Otol kəm netəmim məmə okotəplan məmə itəmat netəm mətīg. Kən məsotaluinən məmə otəsuwəhən Iəramərə titəlig-pa mīn. ⁶ Nikitəmat təsəht pikən natimnat mīn, mətə e natimnat mīn rafin, otəfak-pən əm kəm Uhgīn o nat naka itəm nakotolkeike. Kən nian nakotəfak moatətapəh ron, otən kəm in məmə nikitəmat tagien o rəhan nəwīrən. ⁷ Kən Uhgīn otos-ipən kəm itəmat nəməlinuən itəm iahgīn pik taprəkis-in nītunən rafin rəha netəmim. Kən nəməlinuən əh otəramərə wīr e nikitəmat ne nətəligən rəhatəmat mətə-inu nakoatahatətə e Kristo Iesu.

⁸ Kən roiu piak mīn, otətəlig-in natimnat mīn itəm tol nīpahrienən, itəm tətəskəlim nisīaiiən, itəm tətəuatīp, itəm nolən rat tikə lan, itəm kitat kotolkeike, itəm nərgīlat kotəwīr, itəm kotəwīr pik, itəm netəmim koatənwiwi. Otətəlig-in natimnat mīn əh. ⁹ Otol nat naka itəm eməgətun itəmat lan, itəm nəmotos e nəmegəhən rəhatəmat, kən otol mīn nat naka itəm io emən, kən otol nat naka nəmotəhm-pa lak. Nian nəkoatol nəhlan, kən Uhgīn itəm tatos-ipinə nəməlinuən kəm itəmat, otitan itəmat mīn e nian mīn rafin.

Pol nikin tagien o nasituən rəhalat

¹⁰ Nikik tagien iatənwiwi Iəramərə mətə-inu nuwəh məsīn nəməsotasituən lak, mətə əh-roiu nikitəmat tətəht mīn io. Nīpahrienən nəmoatətəlig-in pik io, mətə suatīp tikə məmə nakotasitu lak. ¹¹ Esənən nat u mətə-inu natimnat itəm iakolkeike tikə ron io, kəp. Mətə-inu roiu ekītun məmə nīkik tagien əm o natimnat itəm iatos. ¹² Ekītun suatīp rəha nāgienən okəmə rəhak natimnat tikə, o okəmə rəhak natimnat tepət. Enītun rəkis suatīp anion əh e nian rafin, okəmə nīgak nagwənan tepət o noan məsīn əm, okəmə rəhak nautə tepət o noan məsīn əm. ¹³ Mətə-inu Kristo tatos-ipa rəhan nəsanənən kəm io, kən ekītun naliwəkən e nəwīrən o nəratən.

¹⁴ Mətə itəmat nəmotol nolən təwīr nian nəmotasitu lak e nəratən itəm emətətig lan. ¹⁵ Nīpahrienən, itəmat netəm Filipae nīnotitun rəkis məmə nian nəmətuoun motətə namnusən təwīr e Iesu Kristo, nian emiet əpəh Masetonia, itəmat əm un nəmotasitu lak e mənī. Nīməfak mīn tikə itəm təmos-ipa natimnat neen kəm io. ¹⁶ Kən nian emuwīn iuəhkīr əm, e taon Tesalonaeka, mətətig əpəh ikīn, nəmotahl-ipa mīn mənī kəm io, kən sənəmə mau kitīəh əm. ¹⁷ Sənəmə iategəs-in mənī məmə nakotos-ipa kəm io, mətə iakolkeike məmə Uhgīn otəplan nəwīrən əh kən mətou itəmat lan. ¹⁸ Emos rafin mənī itəm nəmotahl-ipa kəm io, kən in tahmen maprəkis mətə-inu nian Epafrotaetas təməmīk natimnat mīn u muwa kəm io, roiu rəhak natimnat rafin tepət. Itəmat nəmotos-ipən nat kit kəm Uhgīn tahmen e sakrifais itəm nəmīəwīn təwīr. In tatos əm, nīkin tətəgien ron. ¹⁹ Kən Uhgīn rəhak in otos-ipinə kəm itəmat natimnat rafin itəm tətəuatīp o nəmegəhən rəhatəmat. Kən rəhan rafin nos-ipənən koatīsī-pən e rəhan nautə tepət təwīr, kən moatuwa e Kristo Iesu.

²⁰ Pəs netənim rafin okotisiai-in Uhgın Tata rəhatat tatuwin matuwın namnun tikə. Əwəh.

Namnun nəghatən rəha Pol

²¹ İatən təwir kəm itəmat rafin itəm nakoatahatətə e Kristo İesu. Piatat mın ilat mın io u ikın-u koatən mın təwir kəm itəmat. ²² Netəm rafin itəm koatahatətə e Kristo İesu, koatən-ipinə təwir kəm itəmat, kən ilat mın əpəh e nimə rəha Sisa koatən təwir pık kəm itəmat. ²³ Pəs İərəmərə İesu Kristo otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat rafin.

Kolosi

Naoa itəm Pol təməte tuwin kəm iəfak min ikin Kolosi Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Kolosi

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm niməfak əpəh Kolosi, taon asol kit əpəh nitən asol Esia.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Katən məmə okəm-naka Epafra təmətuoun niməfak əh Kolosi. Pol təsuwinən məplan niməfak əh, mətə iəgətuon eiueiuə neen kəmotuwa e niməfak. Koatən məmə okotəkəike kətəu-pən suatip neen rəha nagwənən ne nənimən, kən kəfak kəm nagelo min, moatən məmə Kristo in sənəmə ilis pik. Koatən məmə koatos nitunən neen itəm koatəhluag, moatən məmə nitunən ne nolən rəha etəmim in nat kit itəm iahgin pik.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u məmə otoh nəgətuonən eiueiuə min itəm koatatig e niməfak. Molkeike məmə otən-iarəp məmə Kristo in ilis taprəkis-in natimnat rafin, kən iəfak min okəsotagileən e nəgətuonən eiueiuə min əh, mətə-inu ilat nat əpnapin əm.

Pol təmətuoun rəhan nəghatən

¹ Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgın təmītəpun rəkis io məmə rəhan. Itimlau piətət Timoti etuatig, ² kən nikitimlau tətəgien məmə iatuəghat kəm itəmat e naoa u, itəm iatuəte matuahl-ipinə kəm itəmat netəmim rəha Uhgın əpəh Kolosi, inu piak min ne winik min e Kristo itəm nakotahatətə əskasik lan. Itimlau iatuəfak məmə nəwirən ne nəməlinuən rəha Uhgın Tata rəhatat in otəkəike mətətig otəmat.

Pol təmənwiwi Uhgın o netəm Kolosi

³ Nian ekoatəfak otəmat kəm Uhgın u tata rəha Iərəməərə Iesu Kristo, kən nian rafin ekoatən tagkiu kəm in o rəhan wək e nəmegəhən rəhatəmat, mətə-inu emotətə ⁴ məmə rəhatəmat nahatətəən təkəsik ron ne nolkeikeən rəhatəmat tatuwin o netəmim itəm koatəfak. ⁵ Nahatətəən ne nolkeikeən rəhatəmat tol min-nulan mətə-inu nəkotitun wir e nikitəmat məmə Uhgın otos-ipinə kəm itəmat nat naka itəm in təmöl əpen-əpenə lan əpəh ilis e nego e neai. Nəmotətə rəkis natimnat min əh e nəghatən pahrien, inu namnusən təwir rəha Iesu Kristo. ⁶ Ikin min e nətueintən u, namnusən təwir tatoe-in noan matəwiə matol wi nəmegəhən rəha netəmim. Tol əm mə inu nian itəmat nəmotətə motitun nipahrienən əh e nəwirən rəha Uhgın, kən tatəwiə min matoe e rəhatəmat nəmegəhən. ⁷ Inu suah u Epafra, tinən rəkis nəghatən u kəm itəmat. In etəmim wir kit itəm tatos rəhatimlau nəghatən. In etəmim kit tatətul əskasik o nolən wək rəha Kristo kən mətasitu etəmat. ⁸ In təmən kəm itimlau nolkeikeən rəhatəmat itəm tatuwin o netəmim itəm Narmın Rəha Uhgın təmos-ipinə kəm itəmat.

⁹ Tol min-nulan, e nian itəmat emoatətə namnusən əh, kən ekoatəfak e nian rafin otəmat. Ekoatəpəh-in o Uhgın məmə in otətəlmın itəmat e rəhan nətəligən ne nenatigən pəs nəkotitun wir nəwian. ¹⁰ Ekoatəfak nulan məmə naliwəkən rəhatəmat otos-ipən nisaiiən kəm Uhgın pəs tol nikin tətəgien ron. Mətə-inu nəmegəhən rəhatəmat tatoe-in noan itəm təwir o wək rafin rəha Uhgın itəm noatol. Pəs Uhgın otasitu etəmat məmə nəkotitun wir in. ¹¹ Ekoatəfak məmə nəsanənən asol rəha Uhgın otol itəmat nakotəsanən e nian nəratən tatuwa. Pəs nəkoatətul əskasik kən nətəligən rəhatəmat təfəməh, kən

nagianən tətatiḡ etəmat, ¹² kən nakoatən kəm Tata Uhgın məmə nikitəmat tətəgien o natimat itəm təmol. In təmol itəmat nəkotətuatip, məmə nəkotitun nosən nautə rəha Uhgın itəm otəpanuwa. Onəkotos rəhatəmat nautə tahmen e netənim rafin itəm koatəfak motaliwək e nəhag-əhagən rəha Uhgın. ¹³ Kən Uhgın təmol nəhlan nian in təmiləs-irəkis kitat e nərəməərən rəha napinəpən, minol kitat kinotuwa e nərəməərən rəha Nətin itəm in tolkeike pik. ¹⁴ Kən nətin təmikis kitat e nalpinən rəha təfagə, inəh təmafəl kitat e təfagə rat min rəhatat.

*Kristo in ilis taprəkis-in
natimnat rafin*

¹⁵ Nəti Uhgın tahmen-pən əm e rəhan tata itəm kol netənim kəsotehmən.

Aupən aupən aḡin, nian nıməptən ne neai ne natimnat rafin kəmoatikə əh, məto Nətin, in tinimaupən matig rəkis, kən tol-pən in, in ilis tatərəməərə o natimnat rafin min u.

¹⁶ In ilis məto-inu in təmol natimnat rafin e nətueintən u, ne neai, natimnat itəm katehm ilat o kəsehmən ilat, inəh nagelo min, ne iərmis min, ne narmin rat min, ne iərəməərə min rafin. Kən in təmol natimnat min rafin u məmə rəhan.

¹⁷ Kən in tinimaupən matig rəkis e natimnat rafin. Kən natimnat min rafin koatatiḡ məto-inu nəsanənən rəhan tətəskəlīm ilat.

¹⁸ Kən in əm tatətul aupən o nıməfak, kən nıməfak in tatol wək tahmen-pən e nıpətīn, kən in rəhn-kapə.

Kən in nəukəti nıməfak, inəh in etənim itəm in təmaupən məmegəh lilin e nımīsən.

Tol nəhlan, in ilis e natimnat rafin.

¹⁹ Məto-inu e nəwīa Uhgın, nəmegəhən ne nəsanənən rafin rəhan tətatiḡ əm e Kristo, kən Kristo in ilis e natimnat rafin.

²⁰ Kən e Kristo, Uhgın təmələhəu nəməlinuən nian nīta Kristo təmaiu e niḡ kəməluau, kən netənim, ne nat megəh min, ne nagelo min, ne iərmis min, ne natimnat rafin kəmotuwa kuəfimin ilat min e nərəməərən rəha Uhgın.

E Kristo əm Uhgın təmol natimnat min əh.

²¹ Aupən ikin, itəmat nəmoatətul isəu o Uhgın, kən itəmat tikimīr min rəhan e nətəligən rəhatəmat, kən nəmoatol təfagə rat. ²² Məto roiu əh, Uhgın təmol məmə itəmat nəmotuwa kol kitiah itəmat min e nımīsən rəha Kristo itəm nıpətīn təməkul e niḡ kəməluau. Uhgın təmol mihin əh lan məmə otos itəmat nakotuwa iuəhkir ron, kən motətuatip e niḡanəmtin, kən rəhatəmat nolən rat tikə, kən okol suah kit təsən ratən itəmat. ²³ Natimnat min u tol nəhlan okəmə itəmat nəkoatətul əskasik e rəhatəmat nahatətəən e Iesu. Nəmoatəto namnusən təwīr itəm tatəgətun natimnat itəm Uhgın otol kəm itəmat əpəh e nego e neai, kən rəhatəmat nətəligən otəkəike matətul əskasik e natimnat min əh. Namnusən təwīr u, itəm nəmotəto rəkis, kəmamnus-iarəp ikin min e nətueintən, kən io Pol, Uhgın təmaun-in io məmə iatən-iarəp namnusən təwīr əh.

²⁴ Nīkik tagien məmə ekatəto nahməən e nıpətīk o rəhatəmat nahatətəən. Kristo təməto nahməən e nıpətīn məmə nıməfak otaiir. Kən e suatip kitiah əm, io min iatəto nahməən e nıpətīk o nıpətī Kristo, inu in nıməfak, məmə otəwīə məskasik. Kən tol min-nəhlan, wək itəm Iesu təmətuoun, iakolkeike məmə iakasitu e wək rəha Iesu o nıməfak, kən matəto nahməən ron.

1:11: Efes 1:19; 3:16   **1:12:** Efes 1:11,18   **1:13:** Luk 22:53; Efes 2:2   **1:14:** Efes 1:7   **1:15:** Jon 1:18; 2 Kor 4:4   **1:17:** Jon 1:1; 8:58   **1:18:** Wək 26:23; Efes 1:22-23; Nol Əpən 1:5   **1:19:** Kol 2:9   **1:20:** Efes 1:10   **1:21:** Rom 5:10; Efes 2:12   **1:22:** Rom 5:10; Efes 5:27

²⁵ Uhgïn əm təmİLəs-ipər io məmə ekol wək e niməfak rəhan. Roiu əh, ekıtun nasıtuən etəmat o wək itəm Uhgïn təmələhəu-pən e nelmək. Rəhak wək məmə iatən-iarəp nəghatən mın rafın rəha Uhgïn pəs nəkotıtun wır, ²⁶ nəghatən əh in nalpəkau anıonən rəha Uhgïn itəm təmatəhluaig o netəmim rafın aupən ikın, məto roiu əh Uhgïn tınuhapık nıpətın kəm rəhan netəmim. ²⁷ Kən Uhgïn nıkin tagien əm məmə otən-iarəp natımnat wır mın rəha İesu kəm itəmat, netəm naihluə mın u kəsənən mə itəmat netəm İsrəl, məmə onəkotıtun mın. Nalpəkau anıonən itəm təwır rəha Uhgïn, in tol mın-nulan, Kristo təmos nıkitəmat, kən nəkotıtun motahatətə lan məmə onəkotos rəhan nəwırən itəm təwır ağın-əh əpəh e nego e neai. ²⁸ Kən itımat ekoatən-iarəp Kristo kəm netəmim rafın. Kən ekoatən əskasık moatəhgaiir e nıkilat, kən moatəgətun ilat e nenatıgən wır, məmə ilat kotuwa iəfak mın itəm koatətul əskasık e rəhalat nahatətəən e Kristo. ²⁹ İatol wək əskasık o nat əh, kən e nian rafın İatol wək əskasık pık e nəsanənən asol rəha Kristo itəm tatol wək e nəmegəhən rəhak.

2

Nəkotəkəike motahatətə əskasık e İesu

¹ İakolkeike məmə nəkotıtun mə İatol wək əskasık pık otəmat netəm Kolosi, ne netəm Laotisia, ne neen mın itəm koatəfak məto esəhmən ilat. ² İatol wək nəhlan o nıləs-ipərən nətəligən rəhatəmat rafın, nian itəmat nakotılpin wır nıkitəmat məmə nıkitəmat otol kitiəh əm, kən natımnat mın u in tatuwa nian nakoatolkeike itəmat mın. Kən İatol wək məmə itəmat rafın onəkotos nıtunən təwır itəm otol nıkitəmat təsanən, kən in otol mın məmə nəkotıtun wır nəghatən pahrien rəha Uhgïn itəm aupən təmatəhluaig məto roiu tınet-arəp. Kən nalpəkauən anıon əh, in Kristo, ³ itəm Uhgïn təmərgətəin nenatıgən ne nıtunən wır mın rafın rəhan tətətig lan. ⁴ İo İatəghat nulan kəm itəmat o nahtosıg-inən nəghatən eıueıuə mın rəha netəmim itəm tətəhen o niuw-rəkısən rəhatəmat nətəligən. ⁵ Tol mə etatıg pap İsəu otəmat, məto nıkık tatəht pık itəmat. Kən nıkık tagien pık məto-inu eməto məmə rəhatəmat nətəligən kitiəh əm, kən itəmat nakotahatətə əskasık əm e Kristo.

Rəhatəmat nəmegəhən otəkəike mətatıg əm e Kristo.

⁶ Məto-inu itəmat nəmotos Kristo İesu məmə in İərəmərə rəhatəmat, kən nəkotəkəike moatətəu-pən əskasık in. ⁷ Otaskəlım Kristo tıəkıs tahmen e noki nıg tateıuıu mıləs nəptən, kən pəs rəhatəmat nəmegəhən təwıə məskasık lan. Pəs rəhatəmat nahatətəən otəkəike məwıə matəskasık e nian rafın, nahatətəən İnu kəməgətun itəmat lan aupən. Kən nian rafın okotəike moatən kəm Uhgïn məmə nıkitəmat təmər mərıoah e nagienən o natımnat itəm təmol otəmat.

⁸ Oatəto wır itəmat məmə netəmim kəsotatuən itəmat e İəgətun eıueıuən rəhalat. Nəgətun eıueıuən əh tatətəu-pən nətəligən rəha netəmim əm ne nəukətı lou mın itəm tatəghat-in natımnat rəha nətueıntən əm. Nəghatən mın əh tətısi-pən o nətəligən oas mın rəha netəmim, məto kəsotısi-pənən o Kristo.

⁹ Kən Kristo in Uhgïn. Kən in təmuwa mos nıpətı etəmim tahmen e kitat, kən natımnat rafın rəha Uhgïn tətətig lan.

¹⁰ Kən nian nəmotahatətə e Kristo, kən Uhgïn in təmos-ipən natımnat rafın rəha nəwırən kəm itəmat. Kən Kristo tətərəmərə e netəmim ne natımnat rafın itəm koatərəmərə e nətueıntən ne neai. ¹¹ Kən nat kit mın e Kristo, nian itəmat nəmotahatətə lan, kən in təməhg-ipən itəmat. Məto sənəmə nəhg-ipənən rəha nıpətın itəm netəmim koatol, məto nəhg-ipənən rəha nıkitəmat itəm İesu tatol. In təməte rəkıs nətəligən ne nolən rat mın e rəhatəmat nəmegəhən. ¹² Kən e

1:26: Rom 16:25-26; Efes 3:2-9   **1:29:** Efes 3:7,20; Fil 4:13   **2:3:** 1 Kor 1:24,30   **2:4:** Rom 16:18   **2:5:** 1 Kor 5:3   **2:7:** Efes 3:17   **2:9:** Jon 1:14,16   **2:10:** Efes 1:21-22   **2:11:** Rom 2:29

nian itəm kəmau-təlīmin itəmat e nəhau, in nəmtətin kit məmə nəmegəhən aupən rəha təfagə rat rəhatəmat koatimis kən katitənim ilat Iesu, kən Uhgīn təməmegəh mīn e nəmegəhən wi mīn itəmat Iesu e nəmegəhən rəhatəmat, in əh e nahatətəən rəhatəmat e nəsanəənən asol rəha Uhgīn itəm təmol Iesu təmegəh mīn e nīmīsən.

¹³ Aupən ikīn, nian Uhgīn təməsəte rəkīsən əh nolən rat mīn e nīkitəmat, kən e nīganəmtīn, itəmat nəmotimis rəkīs o nolən rat mīn əh. Məto nian nəmotuwa kol kitīəh itəmat Iesu, kən Uhgīn tosmegəh mīn itəmat mīn. Uhgīn təmafəl rəkīs nolən rat mīn rəhatat. ¹⁴ Nian kitat kəmoatol nolən rat, kən kəmotəht Lou rəha Moses itəm tatən məmə okotimis o nolən rat mīn əh, kən tatətu-pa nīpəgnəmtī nəghatən mīn kəm kitat. Məto Uhgīn təməht-ipən nəghatən mīn əh e nīg kəməluau, kən nəsanəənən rəhalat tikə. ¹⁵ E nīg kəməluau-in, Kristo in təmol win e nəsanəənən rəha iərəməərə mīn rafīn, kən təmərəkīn nərəməərəən rəha iərmīs mīn tahmen-pən mə in təmol win elat e nəluaginən asol kit. Kən roiu əh, in təmol rəhan tikīmīr mīn kəmotuwa nat əpnāpīn əm e nīganəmtī netəmīn.

Iesu tatərəməərə etəmat

¹⁶ Tol min-nulan, əsotətəlig-inən nəghatən rəha netəmīn itəm kotələhəu-osiḡ məmə nəkəsotolən natīmnat neen, məsotunən nagwənən u o məsotənimən nat u. Əsotətəlig-inən nəghatən rəhalat itəm koatən məmə nakol natīmnat mīn u e nian asim mīn, o e nian rəha məwīḡ wi mīn, o e nian rəha Sapat. ¹⁷ Lou mīn u rəhalat itəm koatəghat-in, kotahmen e narmī nat kit itəm otəpanuwa, məto nīpətī natīmnat rafīn tətətiḡ e Kristo. ¹⁸ Netəmīn neen kotalisit pik məto-inu ilat koatən mə koatehm nəməhlaiirən mīn neen itəm nīpətīlat tətīḡ. Ilat koatən kəm itəmat məmə nəkotəkəike motol natīmnat neen itəm tatəḡətun məmə rəhatəmat nətəliḡən teiuaiu, kən itəmat onəkotəkəike moatəfak kəm nagelo mīn. Əsotətəu-pənən nətəliḡən mīn rəhalat. Nətəliḡən mīn əh etəmīn əm tatol. Okəmə nəkoatətəu-pən nəghatən rəhalat, kən onəkotakīəh e rəhatəmat nəmegəhən. Məto-inu netəm mīn əh koatos-ipər ilat o nat nīpətīn tikə. ¹⁹ Netəm mīn əh kəsotaskəlīmən Iesu tiəkīs. Məto Iesu tahmen-pən mə in rəhn-kapə nīməfak kənu nīməfak in nīpətī Iesu. E nolən kitīəh tahmen-pən e nīpətī etəmīn, itəm tatīlpīn ikīn e noanol mīn tatuwin e nīkīlkīlin, kən Iesu tatol mihīn əm nat kitīəh e nīməfak rəhan mə nīməfak otəskasīk, kən matəwīə e nəmegəhən wīr itəm Uhgīn tatol tatəwīə.

Nəmotos nəmegəhən wi məto-inu itəmat nəmotol kitīəh e Iesu

²⁰ Nian nəmotahatətə e Iesu, in tahmen mə nəmotīmīs itəmat mīn. Kən məto-inu lou təsuwinən o etəmīn itəm təmīmīs, kən nəukətī lou mīn itəm tatəghat-in natīmnat rəha nətueintən əm, nəsanəənən rəhalat tikə məmə okotərəməərə etəmat. Tol min-nəhlan, iatətapəh otəmat məmə, tahro itəmat nəkoatətəu-pən lou mīn rəha nətueintən ne, inəh nəghatən oas mīn itəm koatən məmə, ²¹ “Əsaskəlīmən nat u,” o “Əsun asḡəwīnən nat u,” o “Əsekən nat u.” ²² Məto nəghatən mīn u təmīsī-pən əm e nətəliḡən rəha etəmīn. Ilat koatəghat-in əm natīmnat rəha nətueintən u, tahmen-pən e nagwənən neen, ne nənimən neen. Məto natīmnat mīn un, okol təsasituən, kən təsərəkīnən nīkitəmat, məto-inu e nian onəkotos o nakotun, kən tikə mīn. ²³ Ekītun mə nian nakoatehm nəghatən mīn əh, nakotəmə kətah nəghatən aḡīn-əh mīn neen. Ilat koatən məmə netəmīn okotəfak min-nulan o nəhlan, kən ilat koatən məmə okotol rəhalat nətəliḡən teiuaiu min-nulan o nəhlan, kən ilat koatən mīn məmə netəmīn okotəike moatehm wīr nīpətīlat min-nulan o

2:12: Rom 6:4

2:13: Efes 2:1,4-5

2:14: Efes 2:14-16; 1 Pita 2:24

2:16: Rom 14:1-13

2:17: Hip 8:5

2:19: Efes 2:21; 4:16

2:21: Kal 4:3,9; 1 Tim 4:3

2:22: Mat 15:9

nəhlan e nolən itəm in tiəkis o nīpətīlat. Məto iatən-īpīnə kəm itəmat məmə nəghatən mīn əh, rəhalat nəsanənən tikə məmə otahtosig-in nətəligən rat mīn ne nolən rat mīn itəm netəmim koatol e nīpətīlat.

3

¹ Məto-inu Uhgīn təmosmegəh mīn itəmat mīn Kristo, kən tol mihin nəhlan, roiu əh itəmat onəkotəkəike motol nīkitəmat tətətig əskasik e natimnat itəm tətətig əpəh e nego rəha Uhgīn, ikin əh Iesu tatəpələh ikin e nīkali Uhgīn matip, ikin əh, ikin rəha nəsanənən ne nīsiāiən. ² Itəmat onəkotəkəike motol rəhatəmat nətəligən tətətig əm e nego rəha Uhgīn, pəs nətəligən rəhatəmat otəsətigən e natimnat rəha nətueintən u, ³ məto-inu itəmat nəmotimis itəmat Kristo, kən nəmegəhən pahrien rəhatəmat koatəhluāig ilat Kristo itəm tətətig e nego e neai ilau Uhgīn. Nəmegəhən wi u, netəmim kəsotəplanən. ⁴ Nəmegəhən pahrien rəhatəmat in e Kristo əm. Kən nian Kristo otitəlig-pa mīn, kən Uhgīn otəgətun Kristo kitat mīn kəm netəmim rafin, kən ilat okotəplan nəwīrən ne nəsanənən rəhan.

Suatip ətuatip

⁵ Məto itəmat onəkotəkəike motapəs agin nolən tərət mīn rəha nətueintən, nolən tərət tol mīn-nulan: nīpitan ne nəman ne, koatit anion ilat mīn; ilat koatol nolən tərət tol naulisən o nənən; ilat koatolkeike pik ilat mīn o nolən tərət; təfagə rat tepət e rəhalat nətəligən; ilat naumis, kən nolən əh tahmen-pən məmə koatəfak kəm narmi nat mīn. ⁶ Nolən rat mīn əh tatol nīki Uhgīn tīahmə, kən in otol nalpīnən asol kəm netəmim itəm koatol nolən rat mīn əh. ⁷ Aupən ikin, nolən rat mīn əh koatərəməərə e rəhatəmat nəmegəhən. ⁸ Məto roiu əh, nəkotəkəike motos-irəkis ilat e rəhatəmat nəmegəhən, kən tol mīn-nəhlan: nīkitəmat təsaratən; nīkitəmat ne nohlitəmat təsatiperəh pikən tahmen e kaluəluə; əsolən tərət kəm netəmim; əsən ratən netəmim; əsənən nəghatən itəm tol naulisən o nənən. ⁹ Soteiuə-inən itəmat mīn məto-inu itəmat nəmotapeg rəkis nətəligən oas rəhatəmat kən motapəs rəhan nolən mīn, ¹⁰ kən nəmotuwīn-in nətəligən wi. Uhgīn tatos-īpīnə nəmegəhən wi u kəm itəmat, matol məmə itəmat onəkotəwa motol əm mə in ne. Kən pəs nəkotitun wīr in. ¹¹ Məto e natimnat mīn əh, in nat əpnāpīn əm okəmā ik etəm Isrel, o sənəmā ik etəm Isrel; okəmā kəməhg-īpən ik o kəsəhg-īpənən ik; okəmā nəmol-wīr skul o nəsol-wīrən skul; okəmā ik slef əm kit o ik nakatərəməərə e netəmim. Məto nat asol in Kristo, kən tətətig mīn e nəmegəhən rəhatat rafin.

¹² Uhgīn təmolkeike itəmat, kən mītəpun itəmat məmə rəhan mīn. Kən tol mīn-nulan: onəkotəkəike motasəkitun netəmim; motol təwīr kəm netəmim; rəhatəmat nətəligən otəkəike mətətig ləhau; itəmat netəm mətig; kən nətəligən rəhatəmat otəfəməh. Otol nəghatən mīn əh, tahmen-pən mə nakoatuwīn-in napən wīr rəha Uhgīn. ¹³ Nian suah kit otol nat kit otəsahmenən e nīganəmtitəmat, kən nīkitəmat otəsahmə uəhaiən ron. Okəmā suah kit tatol tərət kəm itəmat kit, pəs in otos əm tīmīs e nīkin, məto in otəkəike maluin kən in mol təwīr əm kəm suah un. Saskəlīm-iəkīsən e nīkim nolən tərət rəha etəmim itəm təmol kəm ik, məto ol təwīr əm kəm in, tahmen-pən əm mə lərəməərə təmisaskəlīm-iəkīsən nolən tərət rəhatat e nīkin, məto in təmol təwīr əm kəm kitat. ¹⁴ Nat kəike itəm otəkəike matig e nīkitəmat, in nolkeikeən. Otos motuwīn-in tahmen-pən mə napən wīr rəha Uhgīn. Nian onəkotolkeike itəmat mīn, kən tol itəmat nakoatuwa kitīəh. ¹⁵ Otos nəməlinuən rəha Kristo pəs in tatərəməərə e nīkitəmat, məto-inu Uhgīn təmaun-in itəmat məmə

3:1: Mak 12:36; 16:19; Efes 1:20
4:25-29; 5:4 **3:9:** Efes 4:22,25
Efes 4:2,32 **3:14:** Rom 13:8-10

3:3: Mat 6:33
3:10: Efes 4:24

3:6: Rom 6:6,11; Efes 4:19; 5:3-6
3:11: Kal 3:28

3:8: Efes
3:12: 1 Pita 2:9
3:13:

nakotuwa kol kitiah, kən nakoatatig əm e nəməlinuen. Kən nian rafin otən kəm Uhgın məmə nikitəmat tətəgien o natimnat itəm in təmol kəm itəmat.

¹⁶ Otəgətun itəmat min e nəghatən rəha Kristo, kən moatən e nətəligən təwir kəm itəmat min məmə nəkotəkəike moatol, məsotapəsən. Otən napuən min e Naoa rəha Napuən, ne napuən min rəha niməfak, ne napuən min itəm tətisi-pən e Narmın Rəha Uhgın. Otən ilat rafin təhmen-pən e nənwiwiən kit itəm tətisi-pən e nikitəmat matuwın kəm Uhgın. Inəh e nolən min əh, pəs nəghatən wir rəha Kristo tətətig matəmegəh matəwiə wir e nikitəmat e nian min rafin. ¹⁷ Natimnat rafin itəm noatol, ne nəghatən min rafin itəm noatən, məto nəkotol əm e nərgi İərəməərə İesu. Kən nian rafin itəmat onəkotəkəike motən kəm Uhgın, tata rəhatat, məmə nikitəmat tətəgien o natimnat itəm İesu təmol kəm itəmat.

Nolən wi rəha tata, ne mama, ne nisualkələh

¹⁸ Nipitan, otisiai-in nərəməərən rəha iaguıhl min rəhatəmat, təhmen-pən əm mə pətan u in iəfak in otəkəike mol mihin.

¹⁹ Kən nəman, otolkeike rəhatəmat nipitagwəhl, kən motol təwir kəm ilat, məto əsotolən rəhatəmat nərəməərən məmə otərəkin rəhatəmat nipitaguihl min.

²⁰ Nisualkələh, otisiai-in rəhatəmat tata ne mama, məto-inu İərəməərə rəhatat nikin otəgien o nolən əh.

²¹ Itəmat tata min, esotolən nalpınən taprəkis-in nəratən itəm nisualkələh koatol, məmə nikilat otahmə ron. Məto okəmə nəkoatol nəhlan elat, kən rəhalat nətəligən in otatite.

Nolən rəha slef ne rəhan iərəməərə

²² Slef min, nian rafin onəkotəkəike motol nəwia netəm-iasol min rəhatəmat, məto sənəmə nian əm itəm ilat koatehm itəmat lan məmə nikilat otətəgien otəmat. Məto itəmat onəkotəkəike motol wək e nikitəmat pahrien rəha nos-ipənən nisiiin kəm Uhgın. ²³ Wək naka itəm nəkoatol, otol e nikitəmat rafin təhmen-pən əm mə noatol wək rəha İərəməərə rəhatat, sənəmə noatol wək rəha etəmim əm. ²⁴ Məto-inu onəkotəkəike motitun wir məmə İərəməərə rəhatat in otos-ipa nətouən ətuatip rəha natimnat min itəm nəkoatol ilat. Nətouən əh Uhgın tinəmən rəkis məmə otos-ipən kəm nenətin min. ?Kən nəkotitun nat u? Nəkotol wək rəha suah inəh İərəməərə pahrien rəhatat, in İərəməərə Kristo. ²⁵ Məto etəmim itəm tatol nolən tərət, in otos ətuatip min noan nətouən rəhan o nolən tərət, məto-inu Uhgın, in tatol təhmen-ahmen əm kəm netəmim rafin.

4

¹ Netəm-iasol min itəm koatərəməərə, onəkotəkəike motol tətətip kən məhmen kəm rəhatəmat slef min, məto-inu itəmat min nəkotəkəike motitun məmə rəhatəmat min Etəm-iasol in tətətig min əpəh e nego e neai.

Pol təməgətun ilat

² Itəmat onəkotəkəike moatəghat-pən kəm Uhgın e nəfakən e nian rafin. Kən nian onakoatəfak, rəhatəmat nətəligən otəkəike mətatig lan, kən nian rafin agın nəkotəkəike moatən kəm Uhgın məmə nikitəmat tətəgien o natimnat itəm in təmol kəm itəmat. ³ Kən io iakolkeike məmə itəmat nəkotəkəike motəfak min otimat min, məmə Uhgın oterəh e suatip mə ekotən-iarəp nalpəkau anionən rəha Uhgın e Kristo. Məto-inu ematən-iarəp nəghatən u inu kən kahtosig-in-pən io ron e kalapus. ⁴ Otəfak məmə iatən-iarəp nəghatən əh

3:15: 1 Kor 12:27; Efes 4:4; Fil 4:7   **3:16:** Efes 5:19   **3:17:** 1 Kor 10:31; Efes 5:20   **3:18:** Efes 5:22   **3:19:** Efes 5:25   **3:20:** Efes 6:1   **3:21:** Efes 6:4   **3:22:** Efes 6:5-8   **3:25:** Rom 2:11
4:1: Efes 6:9   **4:2:** Efes 6:18; Fil 4:6   **4:3:** Rom 15:30; Efes 6:19

tətuatip kən məpiə wır tahmen əm mə ekəike mol mihin.

⁵ Itəmat netəm noatəfak, pəs netəm kəsotəfakən kotəhm-pən Iesu e nolən mın rəhatəmat, kən e nian rafin onəkotəkəike moatəhm wır mə nolən, ne nəghatən mın rəhatəmat in otiuw Iaihlua mın kotuwa o Iesu. ⁶ Itəmat nəkotəkəike moatəghat wır kəm ilat e nəghatən mın əm u itəm təwir kən mətehen, kən pəs ilat okotəto nəghatən mın əh mə kotəwir. Kən itəmat onəkotəkəike motitun wır suatip mın o nuhalpınən nəghatən mın rəhalat itəm koatətapəh o rəhatəmat nahatətəən o Iesu.

Pol təmahl-ipən təs mil katian olat

⁷⁻⁸ Etahl-ipinə piətət etəm təwir, Tikikas, in tatimnə otəmat o nat kəiu əm məmə in otamnus nəghatən rafin rəhatimat kəm itəmat, kən in otol nikitəmat təmegəh. In piətət kit itəm io ekolkeike pik. Nian rafin in tatətul matip o nasituən lak e wək rəha Iərəməərə. ⁹ In tatimnə ilau piətət Onesimas. Nian rafin in tətahatətə əskasik e Iesu, kən itimat ekotolkeike pik in. In etəmim kit rəhatəmat. Ilau okuən kəm itəmat namnusən rəha natimnat rafin ikin-u.

Namnun nəghatən rəha Pol təmuwın kəm ilat

¹⁰ Aristakas in tətətig e kalapus itimlau min. In tətahl-ipinə nəghatən wır kəm itəmat. Kən Mak, in pia Panapas, in mın tətahl-ipinə nəghatən wır rəhan kəm itəmat. Itəmat nənamotos rəkis rəhak nəghatən ron. Okəmə in otimnə rəhatəmat ikin, kən nakotit motuwın moatəhm wır. ¹¹ Kən Josua Jastas, in mın tətahl-ipinə nəghatən wır rəhan kəm itəmat. E noanol mın rəha Isrel itəm koatahatətə e Iesu, suah miləhal əm əh, iləhal kətəhalasitu lak o wək rəha nego rəha Uhgın. Kən suah miləhal əh, iləhal kətəhalasitu pik lak e nian əskasik mın itəm tatuwa e rəhak nəmegəhən.

¹² Epafiras in rəhatəmat kit etəmim, in mın tətahl-ipinə nəghatən wır kəm itəmat. In etəmim kit nian rafin tatol wək rəha Iesu Kristo, kən e nian rafin in tatəfak əskasik otəmat. In tatətapəh o Uhgın məmə itəmat onakoatətul əskasik kən motimətə motitun wır natimnat rafin itəm Uhgın tolkeike. ¹³ Ekıtun nənən kəm itəmat məmə suah u in tatol wək əskasik o nasituən etəmat, ne netəm Laotisia, ne netəm Hierapolis. ¹⁴ Tokita Luk etəm kitat kotolkeike pik, ne suah u Temas, ilau mın katuahlpipinə nəghatən wır kəm itəmat.

¹⁵ Otahl-ipən mın rəhak nəghatən wır kəm piətət ne wınitat mın əpəh Laotisia, ne pətan əh Nimfa, ne netəm koatəfak e nian mın rafin əh rəhan ikin.

¹⁶ Məto e nian onəkotəfin rəkis rəhak naoa un, kən motəike motahl-ipən kəm netəm Laotisia mə ilat okotəfin mın kəm netəmim rəha niməfak əh-ikin. Kən e nolən kitih mın, itəmat onəkotəkəike motəfin mın naoa rəha netəm Laotisia.

¹⁷ Kən itəmat nəkotəkəike motən-ipən kəm Akipas məmə in otəkəike mol rafin wək itəm Iərəməərə rəhatat in təmos-ipən kəm in məmə otol.

¹⁸ Io Pol, iatos pen matətə əm e nelmək nəghatən u rəha nənən təwir kəm itəmat. Sotaluinən sen itəm kəməlis io lan e kalapus. Pəs Uhgın otasitu etəmat kən mawte-in rəhan nəwırən tətətig otəmat.

1 Tesalonaeka

Naoa itəm Pol təmaupən mətə tuwɪn kəm iəfak mɪn ikɪn Tesalonaeka

Nəghatən əkuəkɪr rəha naoa u 1 Tesalonaeka

?Pah təmətə naoa u? Aposol Pol təmətə naoa u.

?Təmətə tatuwɪn kəm pah? Təmətə tatuwɪn kəm niməfak əpəh Tesalonaeka.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətə? Pol təmətuoun niməfak əpəh Tesalonaeka e nup kəiu o kɪsɪl əm tɪnuwɪn rəkɪs, kən in niməfak wi kit. Netəm rəha niməfak okotəkəike kəwɪə e nəmegəhən rəhalat. Ilat neen, kəmotuwɪn e nian iəkɪs mɪn mətə-inu kotahatətə e Kristo. Kən neen kəsotitun wɪrən nian itəm Iesu otitəlig-pa mɪn lan e nətueintən. Neen nɪkɪlat təht məmə Iesu otuwa uəhai mɪn əm. Kən motəruru məmə netəmim kəmotimɪs uarisig e Iesu titəlig-pa mɪn, okahro ilat.

?Təmətə naoa u o naka? Pol təmətə naoa u məmə otɪləs-ipər nətəligən rəhalat, kən mol nahatətəən rəhalat təkəsɪk. Kən molkeike məmə otos-ipən nəgətunən neen itəm tətuatip e nɪtəlig-pa mɪnən rəha Iesu Kristo.

Pol təmən təwɪr kəm ilat

¹ Io Pol, ne Saelas,* ne Timoti, etəhalən təwɪr kəm itəmat u niməfak əpəh ikɪn Tesalonaeka. Itəmat nəmotuwa kitɪəh o Tata Uhgɪn ne Iərəmərə Iesu Kristo.

Pəs Uhgɪn otawte-in rəhan nəwɪrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

² Nian rafin etəhalən-ipən kəm Uhgɪn məmə nɪkɪtɪməhal tagien otəmat, kən mətəhaləfak otəmat e nəfakən rəhatɪməhal. ³ Nian etəhaləfak kəm Tata Uhgɪn, nɪkɪtɪməhal tagien mətə-inu nian rafin nɪkɪtɪməhal tatəht nat kɪsɪl, kit u rəhatəmat wək itəm tətɪsɪ-pən e nahatətəən rəhatəmat, ne rəhatəmat wək əskəsɪk o nasituən e netəmim itəm tətɪsɪ-pən e nolkeikeən rəhatəmat, ne nolən rəha nətul əskəsɪkən rəhatəmat e nian iəkɪs mɪn itəm koatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən nəkotol nəhlan mətə-inu nəmotələhəu-pən əskəsɪk rəhatəmat nətəligən e Iərəmərə Iesu Kristo.

⁴ Piak mɪn ne wɪnɪk mɪn itəm Uhgɪn tolkeike itəmat. Nɪkɪtɪməhal tagien mɪn otəmat mətə-inu ekəhalitun məmə Uhgɪn təmɪtəpun itəmat. ⁵ Kən ekəhalitun nat u, mətə-inu nāmnusən təwɪr itəm eməhalən kəm itəmat, sənəmə təmuwa e nəghatən əm, mətə təmuwa mɪn e nəsanənən, ne Narmɪn Rəha Uhgɪn, kən kitat kotitun wɪr məmə in nɪpahrienən. Kən nian emotatig kitat mɪn itəmat, nəkotitun məmə nolən rəhatɪmat in təwɪr məmə otasitu etəmat. ⁶ Kən itəmat nəkotəsgəwɪn itɪməhal ne Iərəmərə e nolən u: nəmotos pap nahməən asol, mətə nəmotos nəghatən e nɪkɪn agien itəm Narmɪn Rəha Uhgɪn təmos-ipɪnə. ⁷ Tol nəhlan, e nolən rəhatəmat nəmotəgətun suatip wɪr kit kəm iəfak mɪn əpəh Masetonia ne Akaea məmə kotəsgəwɪn itəmat. ⁸ Nəmotən-iarəp nəghatən rəha Uhgɪn tahmen e təwi təmasək kəto ikɪn mɪn rafin, kən sənəmə əpəh Masetonia ne Akaea əm, mətə netəmim ikɪn mɪn rafin kotitun rəhatəmat nahatətəən. ?Kən ekəhaləkəike məhalən-iarəp nāmnusən rəha nahatətəən rəhatəmat, o kəp? ⁹ Kəp, mətə-inu ilat atip koatən-iarəp məmə nian emotuwa moatəplan itəmat, nɪkɪtəmat tagien o nətoən nəghatən rəhatɪməhal. Koatən-iarəp məmə itəmat nəmotəuhlin məntaatəmat o narmɪ nat mɪn, kən motuarisig-in Uhgɪn itəm tatəmegəh, kən in Uhgɪn pahrien, ¹⁰ kən nakoatəsahgin Nətɪn u Iesu,

* **1:1:** E nəghatən Kris, nərgɪn u Saelas in 'Silfanus' **1:1:** Wək 17:1-9 **1:3:** 1 Kor 13:13; Kol 1:4-6
1:5: 1 Kor 2:4-5 **1:6:** Wək 17:5-9

itəm tāmisi-pən e nego e neai, kən Uhgīn tamosmegəh in e nīmisen, kən in otosmegəh kitat o nalpinən ne neməha rəha Uhgīn itəm tatuwa.

2

Wək rəha Pol əpəh Tesalonaieka

¹ Piak mīn ne wīnik mīn. Nəkotitun məmə nian itiməhal eməhaluwa məhalehm itəmat, nuwamən rəhatiməhal, in sənəmə tol nat əpnapīn əm, mətə təmōl noan. ² Kən itəmat nəkotitun məmə əpəh Filipae, netəmim kəmotol tərət kəm itiməhal, kən motəhai motən rat itiməhal, mətə Uhgīn rəhatat təmasitu etiməhal, kən itiməhal esəhaləginən nən-iarəpən rəhan namnusən təwīr kəm itəmat, nat əpnapīn netəmim kəmotalkut məmə okotən-iəhau itiməhal. ³ Tol nəhlan mətə-inu rəhatiməhal nəghatən o niuwən rəhatəmat nətəligən təsietən e nətəligən rat mīn o nīkin itəm təsətuatipən, kən esəhlalkutən o neiuə-inən itəmat. ⁴ Kəp, esəhalolən nəhlan. Mətə nian etəhaləghat, ekəhalitun məmə Uhgīn təmuag-pən rəkis e nikitiməhal, kən təmən məmə itiməhal etəhalahmen məmə etəhalən-iarəp namnusən təwīr, kən in təmələhəu-pən e nelmitiməhal. Kən ekəsahləghatən məmə netəmim nīkilat otagien otiməhal, mətə etəhaləghat məmə Uhgīn nīkin otagien otiməhal, kən in Uhgīn itəm tatuag-pən e nikitiməhal. ⁵ Nəkotitun məmə itiməhal esəhaluwamən otəmat məmə ekəhaliuw nətəligən rəhatəmat e nəghatən ətehen mīn. Kən esəhalən-iarəpən namnusən təwīr kəm itəmat məmə ekəhalos rəhatəmat mənī. Kən Uhgīn, in titun nikitiməhal məmə nəghatən u in nīpahrienən. ⁶ Itiməhal esəhaluwamən məmə itəmat kit o etəmim əpnapīn əm kit otīləs-ipər itiməhal.

⁷ Kən nat kit mīn, mətə-inu itiməhal aposol mīn rəha Kristo, ekəhalitun nənən məmə nəkotəkəike motīsiəi-in itiməhal tahmen e etəm-iasol miləhal, mətə eməsəhalolən. Nian etəhlatig kitat mīn itəmat, nolən rəhatiməhal tīmətig tahmen e mama kit itəm tatehm wīr nətīn mīn. ⁸ Nikitiməhal tagien məmə ekəhalən-iarəp namnusən təwīr, mətə sənəmə məmə ekəhalən-iarəp əm, mətə eməhalol natimnat rafin itəm ekəhalitun nolən məmə otasitu etəmat. In tahmen məmə eməhalos-ipinə nəmegəhən rəhatiməhal, mətə-inu itiməhal eməhalolkeike itəmat, kən nəmotuwa rəhatiməhal netəmim. ⁹ Piak mīn ne wīnik mīn. ?Nikitəmat tatəht, o kəp, wək əskasik itəm eməhalol? Nian itiməhal emətəhlamnus-iarəp namnusən təwīr rəha Uhgīn kəm itəmat, itiməhal eməhalol wək e nelmitiməhal laulaugin mətəarus-pən lapīn məmə esəhalətapəh-inən nat kit otəmat.

¹⁰ Itəmat ne Uhgīn, nəmotəplan kən motitun nən-iarəpən məmə nian emətəhlatig kitat mīn itəmat iəfak mīn, nolən rəhatiməhal in tətəuatip, kən Uhgīn tətəgien lan, kən etəmim kit təsosən nīpəgnəmtīn kit itəm tərət otiməhal.

¹¹ Itəmat nəkotitun məmə itiməhal eməhalol təwīr kəm itəmat rafin tahmen e tata kit tatehm wīr nenətīn mīn. ¹² Kən e nolən kitīəh əm, etəhalem əskasik itəmat, kən mətəhaliləs-ipər rəhatəmat nətəligən, mətəhalətapəh əskasik məmə nəmegəhən rəhatəmat otətəuatip e nīganəmti Uhgīn, kən nīkin tagien lan. Uhgīn u, tətəun-in itəmat məmə nakotuwa e nərəməərəən ne nəwīrən rəhan.

¹³ Kən nian rafin, itiməhal ekəhalən tagkiu kəm Uhgīn mətə-inu nian nəmotos nəghatən rəha Uhgīn itəm nəmotətə otiməhal, kən motos tatig e nikitəmat, kən nikitəmat təsəhtən məmə in nəghatən rəha netəmim əm, mətə nikitəmat təht məmə in nəghatən rəha Uhgīn, kən pahrien in nəghatən rəhan. Kən nəghatən u tatol wək e nəmegəhən rəhatəmat, netəm nakoatən nīpahrienən lan. ¹⁴ Kən piak mīn ne wīnik mīn, nəmotos nərətən tahmen e nīməfak mīn rəha Uhgīn e Kristo Iesu əpəh Jutia aupən. Nat əpnapīn

məmə ilat netəmim imatəmat atip ikin, mətə ilat kəmotol terat kəm itəmat tahmen əm e noanol min rəha Isrel kəmotol tərət kəm iəfak min əpəh Jutia. ¹⁵ Kəmotohamnu Iərəmərə Iesu, ne ien min, kən motəhg-iarəp itimat ekotiet. Nolən rəhalat tatol niki Uhgın təsagienən, kən ilat tikimır min o netəmim rafin, ¹⁶ mətə-inu kotalkut məmə okotən-iəhau itimat o nəghatən kəm Iaihlua min məmə Uhgın otosmegəh ilat. E nolən əh, ilat koatuarətain rəhalat nolən rat mətəarus tahmen. Mətə roiu əh, neməha ne nalpınən rəha Uhgın tinuwa olat.

Pol təmolkeike məmə otəplan ilat

¹⁷ Piak min ne winik min. Nian eməhaluwın isəu otəmat nian noan məsin əm, mətə eməhalolkeike pik məmə ekəhaləplan min itəmat. Nipahrienən, nipətitat isəu otat min, mətə nətəligən rəhatat kitiəh. Kən eməhlalkut pik məmə ekəhalitəlig məhaləplan itəmat, ¹⁸ mətə-inu eməhalolkeike məmə ekəhalimnə otəmat. Io, Pol, emalkut nian tepət, mətə Setan təmahtosig-in suatip otiməhal. ¹⁹ ?Tahro ekəhalolkeike pik məmə ekəhaləplan min itəmat? ?Tol nəhlan mətə-inu, nian Iərəmərə Iesu otuwa min, pah min un eməhalələhəu-pən nətəligən əskasik rəhatiməhal elat məmə ilat noa wək wir rəhatiməhal? ?Kən nikitiməhal otagien min o pah min? ?Kən pah min un in rəhatiməhal nətouən itəm nikitiməhal otagien elat? ?Itəmat, o kəp? Əwəh, itəmat u. ²⁰ Nipahrienən, itiməhal ekəhlausit otəmat, kən nikitiməhal tagien otəmat.

3

¹ Tol nəhlan, nian nikitiməhal təməpou kən iuəhkır nikitiməhal titəgıt, mətə-inu itiməhal ekəhaləruru məmə nəkotatig təwir əm o kəp, kən itiməhal eməhaləlis nəghatən məmə io ne Saelas ekətuatig Atens, ² emuah-ipinə Timoti məmə in otimnə məplan itəmat. In piatat kit itəm tatol wək rəha Uhgın itiməhal min o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgın. In təminəh otəmat məmə otasitu etəmat mıləs-ipər rəhatəmat nətəligən, kən mol itəmat nəkoatətul əskasik e rəhatəmat nahatətəən, ³ məmə nərətən itəm tatuwa roiu, okol təsolən nikitəmat təht pik. Nəkotitun rəkis məmə in nətəligən rəha Uhgın məmə netəmim okotol tərət etat nəhlan. ⁴ Nipahrienən, nian emətəhlatig kitat min itəmat, eməhaləkəike mətəhalən kəm itəmat məmə okol tərət kəm kitat. Kən itəmat nəkotitun wir məmə tinuwa mol nipahrien lan tahmen əm məmə itiməhal eməhalən mihin. ⁵ O nat əh, nian nikitiməhal təməpou kən iuəhkır nikitiməhal titəgıt, kən emahl-ipinə Timoti məmə otimnə məplan-tu rəhatəmat nahatətəən, məmə tatəskasik əh, o kəp. Ekətəgin məmə e suatip kit, Setan u etəmim rəha nos-ipən-os-ipənən, in tos-ipən-os-ipən kəm itəmat, kən wək rəhatiməhal in tol nat əpnəpin əm.

Timoti təmən-iarəp namnusən təwir

⁶ Kən roiu əh, Timoti təmitəlig-pa min otimlau, kən matos namnusən təwir e rəhatəmat nahatətəən ne nolkeikeən. Təmən-ipa kəm itimlau məmə nikitəmat tatəht əh itiməhal e nagienən, kən motolkeike məmə nəkotəplan itiməhal, tahmen əm məmə itiməhal ekəhalolkeike məmə ekəhaləplan itəmat. ⁷ Tol nəhlan, piak min ne winik min, nat əpnəpin eməhlatig e nərətən, kən mətəhalətə nahməən, mətə namnusən rəha nahatətəən rəhatəmat təmıləs-ipər rəhatiməhal nətəligən otəmat. ⁸ Nian eməhalos namnusən məmə nəkoatətul əskasik əh o Iərəmərə, kən ekəhalətə məmə enəhalos min nəmegəhən. ⁹ Nian ekəhalətul e niganəmti Uhgın, nagienən rəhatiməhal otəmat in iahgin, kən ekəhalən kəm Uhgın məmə nikitiməhal tagien pik otəmat. ¹⁰ E nian rafin,

nərauiəgən ne lapin, etəhaləfak əskasik məmə ekəhaləplan mın itəmat, kən məhaləgətun itəmat e nat naka nəkotəruru əh məmə rəhatəmat nahatətəən otəwia məskasik.

¹¹ Kən pəs rəhatat Uhgın atip, u Tata rəhatat, ne İərəməərə İesu rəhatat, kioal suatip rəhatiməhal məmə ekəhalimnə məhalehm itəmat. ¹² Pəs İərəməərə tol nolkeikeən rəhatəmat otepət mər mərioah otəmat ne netəmim rafin, təhmen e nolkeikeən rəhatiməhal otəmat tepət. ¹³ Pəs in tol nikitəmat təsanən məmə, nian İərəməərə İesu tatuwa mın ilat rəhan mın netəmim, kən nakotətul e niganəmti rəhatat Uhgın u Tata rəhatat, kən nəkotətuatip kən nolən kit tikə məmə otıləs pikən itəmat.

4

Nəmegəhən rəhatəmat təkəike mol Uhgın nikin tagien

¹ Piak mın ne winik mın, roiu ekəike məghat e natimnat mın neen. Eməhaləgətun rəkis etəmat nolən naka itəm nəkotol məmə Uhgın nikin otəmat. Kən pahrien, nəkoatol mihin. Kən roiu etəhalətapəh otəmat kən mətəhalətapəh əskasik e İərəməərə İesu məmə nəkoatol əm nulan tatuwin matuwın məsin mın. ² Otol nəhlan məto-inu itəmat nəkotitun suatip itəm eməhaləgətun itəmat lan e nəməməərəən rəha İərəməərə İesu.

³ Nətəligən rəha Uhgın məmə in təmələhəu kalin itəmat məmə rəhan mın məmə nəkoatol nat itəm tətəuatip wir: sotətəu-pənən suatip rəha nıpitan ne nəman itəm koatit anion ilat mın. ⁴ Itəmat kitiəh kitiəh nəkotəkəike motərəməərə e nıpətitəmat e nolən itəm təwir mətuatip kən katisiai-in. ⁵ Sotolən nolən rəha nətəu-pənən nətəligən əskasik o nit anionən pətan o iərman. Nolən əh rəha netəm kəsotəfakən kotəruru Uhgın. ⁶ Kən e natimnat mın əh, sotolən tərət e piatəmat mın o nakləh-inən pətan rəha suah pisin. İərəməərə otol nalpinən kəm netəm mın u itəm kotol nolən mın itəm tol nəhlan, kən enəhalən rəkis nat u kəm itəmat o nəhgaiirən etəmat. ⁷ Tol nəhlan məto-inu Uhgın təməsaun-inən kitat məmə okotamkimik e niganəmtin, məto okotatig e nəmegəhən itəm kəmotələhəu kalin məmə rəhan. ⁸ Tol nəhlan, etəm tatəuhlin məntaan e nəgətunən əh, sənəmə tatəuhlin məntaan kəm etəmim, məto tatəuhlin məntaan kəm Uhgın itəm təmos-ipa Narmın Rəhan kəm itəmat.

⁹ Nəkotitun rəkis nolən rəha nolkeikeən itəmat iəfak mın, kən inu sənəmə nat kit itəm ekəkəike məte e naoa, məto-inu Uhgın təməgətun rəkis itəmat o nolkeikeən itəmat mın. ¹⁰ Kən pahrien, nakotolkeike piatəmat mın rafin ikin Masetonia. Məto, piak mın ne winik mın, ekəhalətapəh əskasik məmə nəkotol mihin tatuwin nulan məsin mın.

¹¹ Itəmat nəkotəkəike motalkut o nətəu-pənən suatip rəha nəmegəhən itəm in təməlinu, kən motol atip rəhatəmat wək, kən nəkotol wək e nelmitəmat təhmen əm məmə eməhalən mihin kəm itəmat. ¹² Otol nəhlan məmə rəhatəmat nəmegəhən otuww-pa nisialiən rəha netəm ihluə mın, kən itəmat nəsoəgileən e suah kit.

Nuwamən rəha İərəməərə

¹³ Piak mın ne winik mın. Ekəhalolkeike məmə itəmat nəkotəkəike motitun netəm mın u itəm kəmotimis. Kən esəhalolkeikeən məmə itəmat nakotasək təhmen e netəmim itəm kəsotələhəu-pənən rəhalat nətəligən e Uhgın. ¹⁴ Kitat kotəhatətə məmə İesu təmimis kən nəmegəh mın, kən nikitat titun məmə nian İesu otuwa mın, kən Uhgın otol məmə, netəm mın u itəm kinotəhatətə rəkis e İesu nian kəmotimis, okotuwa mın ilat İesu. ¹⁵ Kən ekəhalən kəm itəmat nəghatən ətuatip rəha İərəməərə məmə, kitat u itəm koatəmegəh əh motatig

mətoarus nuwamən rəha ləramərə, pahrien kitat okol kəsotaupən-inən netəm min u itəm kəmotaupən kəmotimis. ¹⁶ Məto ləramərə ətuatip əm oteiuaiupa e nego e neai, kən mən-iarəp əfəməh, kən etəm-iasol rəha nagelo min otəgət əfəməh, kən netəmim okotəto təwi rəha Uhgın, kən netəm min u itəm kınotahətətə rəkis e Iesu nian kəmotimis, okotəmegəh motaupən motər. ¹⁷ Kən uarisig lan, kitat netəm koatəmegəh əh motatig, okotər kitat min ilat e nimal napuə məmə okotəplan ləramərə e magoagəp. Kən tol nəhlan, okotatig kitat ləramərə nammun tikə. ¹⁸ Tol nəhlan, otıləs-ipər nətəligən rəhatəmat min e nəghatən min u.

5

¹ Piak min ne winik min. Təwir əm məmə esətəən kəm itəmat e nian ətuatip rəha natimnat min əh, ² məto-inu itəmat nəkotitun rəkis məmə Nian Rəha ləramərə otuwa tahmen e iakləh itəm tatuwa lapın, nian netəmim kotəruru. ³ Nian netəmim koatən məmə, “Natimnat rafin təməlinu, kən nəratən tikə,” kən nəratən otuwa olat uəhai əm, tahmen e pətan itəm məntaan tıtahmə o neməkən, kən okol netəmim kəsotagımən.

⁴ Məto piak min ne winik min, nəsotətulən e napinəpən e natimnat min əh, kən nuwamən rəha nian əh otəsölən itəmat nəkotaut tahmen e nuwamən rəha iakləh kit. ⁵ Itəmat rafin nenəti nəhag-əhagən ne nenəti nianən. Kitat sənəmə netəmim rəha lapın ne napinəpən. ⁶ Kən tol nəhlan, pəs kəsotolən tahmen e netəm min u kotapıl, məto pəs kotaiir kən moatehm wir rəhatat nətəligən ne rəhatat nolən min, ⁷ məto-inu netəm min u koatapıl, ilat koatapıl lapın, kən netəm min u itəm koatapis, ilat koatapis lapın. ⁸ Məto pəs kitat kotərəməmə e rəhatat nolən min, məto-inu kitat netəm rəha nianən. Pəs kotaskəlim nolən rəha nahatətəən ne nolkeikeən, inu tahmen e mopael kit itəm tatuwin-in iaen kit itəm tatətlosig-in manikiləhatəm, kən pəs kotələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən e Uhgın, inu tahmen e mopael kit itəm tatuwin-in hat əskasik kəmol e iaen itəm tatəfətəin rəhn-kapətəm.

⁹ Pəs kotol nəhlan məto-inu Uhgın təsitəpunən kitat məmə neməha ne nalpınən rəhan otuwa otat, məto təmitəpun kitat məmə in otosmegəh kitat e rəhatat ləramərə Iesu Kristo. ¹⁰ Təmimis otat məmə kitat kotitun natigən kitiəh kitat min okəmə koatəmegəh o kəmotimis. ¹¹ Tol nəhlan, otıləs-ipər rəhatəmat min nətəligən, kən otasitu etəmat min məmə natol nahatətəən rəhatəmat təskasik. Pahrien, inu nolən itəmat nəkotol u-roiu.

Nammun nəghatən rəha Pol

¹² Piak min ne winik min. Roiu ekəhalətapəh otəmat məmə nakotisiai-in netəm min u koatol wək əskasik itəmat min ilat, moatərəməmə etəmat e ləramərə, kən moatən kəm itəmat nian nəkoatol tərət. ¹³ Otisiai-in wir ilat motolkeike ilat o wək itəm koatol, kən motatig e nəməlinuən itəmat min itəmat min. ¹⁴ Kən piak min ne winik min, etəhalətapəh əskasik məmə nakotəghat əskasik kəm netəm min u kəsotolən nat kit. Otıləs-ipər nətəligən rəha netəm nikilat təpou. Otasitu e netəm itəm rəhalat nəsanənən tikə. Otol rəhatəmat nətəligən təfəməh kəm netəmim rafin. ¹⁵ Okəmə suah kit otol nat kit təsahmenən etəmat, kən itəmat nəsotalpınən nitai nəratən, məto nian rafin, itəmat nəkotəkəike motalkut məmə nəkoatol təwir kəm itəmat min ne netəmim pisin min.

¹⁶ Nikitəmat otəkəike mətagien nian rafin; ¹⁷ kən moatəghat kəm Uhgın e nəfakən nian rafin; ¹⁸ kən nian rafin otən kəm Uhgın məmə nikitəmat tagien,

4:16: 1 Kor 15:51-52   **5:2:** Mat 24:42-43; 2 Pita 3:10; Nol Əpən 3:3   **5:3:** Mat 24:39; Luk 21:34-35

5:5: Rom 13:12   **5:8:** Aes 59:17; Efes 6:14,17   **5:10:** Rom 14:8-9; 1 Tes 4:14   **5:14:** 2 Tes 3:6,11   **5:15:** Rom 12:17; 1 Pita 3:9   **5:16:** Fil 4:4

nat əpnapin nəkotatig e nəwirən, o nəratən. Otol nat miləhal əh məto-inu iləhal nəwia Uhgın otəmat e Kristo Iesu.

¹⁹ Sotahləmisən nigəm rəha Narmın Rəha Uhgın; ²⁰ əsotənən məmə nəghatən itəm Uhgın təmos-ipinə kəm suah kit, in tol nat əpnapin əm lan. ²¹ Otəplan wır kən motakil wır natimnat rafin, kən otaskəlim tiəkis nat itəm təwir, ²² kən motapəs natimnat rafin itəm tərət.

²³ Pəs Uhgın pisin əm itəm in Uhgın rəha nəməlinuən, otol itəmat məmə rəhan pisin əm un itəmat. Pəs Uhgın otol məmə narmın rafin rəhatəmat, ne nəmegəhən rafin rəhatəmat, ne nipətətəmat rafin okotətuatip məmə nipəgnəmtin tikə otəkul-pən etəmat nian rəhatat İərəməərə Iesu Kristo tatuwa min. ²⁴ Etəm tətəun-in itəmat, nian rafin tatol rəhan nəghatən, kən in otol natimnat min əh.

²⁵ Piak min ne winik min. Otəfak otimat. ²⁶ Otən təwir kəm itəmat min tahmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo. ²⁷ E nərgi İərəməərə, iatən əskasik kəm itəmat məmə nakotafin naoa u kəm piak min ne winik min rafin.

²⁸ Pəs rəhatat İərəməərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat.

2 Tesalonaieka

Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təməte tuwin kəm iəfak min ikin Tesalonaieka

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 2 Tesalonaieka

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm niməfak əpəh Tesalonaieka

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Netəmim tepət e niməfak, koatol nəruruən e nuwamən rəha Iesu. Koatos nian iəkis tepət, kən neen nikilat tatəht məmə inəh nəmtətin itəm tatəgətun məmə otəsuwəhən, Iesu titəlig-pa min. Kəsotitun wirən nīpəti naoa aupən rəha Pol (inu 1 Tesalonaieka). Kən neen koatən məmə Iesu otitəlig-pa uəhai əm, kən ko kəsotol wək pikən. Məto ilat koateiuə əm məto-inu koatəlpah.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u məmə otələhəu ətuatip nətəligən rəhalat e nitəlig-pa minən rəha Iesu.

Pol təmən təwir kəm ilat

¹ Io Pol, ne Saelas,* ne Timoti, etəhalən təwir kəm itəmat u niməfak əpəh ikin Tesalonaieka. Itəmat nəmotuwa kitiah o Uhgın rəhatat Tata, ne Iərəməre Iesu Kristo.

² Pəs Uhgın Tata, ne Iərəməre Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwirən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nənwiwian ne nəfakən rəha Pol

³ Piak min ne winik min. Nian rafin itiməhal ekəhaləto məmə ekəhaləkəike məhalən kəm Uhgın məmə nikitiməhal tagien otəmat. Kən tətəuətəp əm məmə ekəhalol mihin nəhlan, məto-inu nian rafin nahatətəən rəhatəmat tatuwa matəskasik, kən nian rafin itəmat rafin noatolkeike pik itəmat min, kən nolkeikeən ne nahatətəən əh katutəwiə matuər mətian mətian. ⁴ Tol nəhlan, itiməhal etəhalən-iarəp kəm netəmim rəha niməfak rəha Uhgın e ikin min rafin məmə nikitiməhal tagien pik otəmat. Itiməhal etəhalən nəhlan məto-inu nian rafin, itəmat nəkoatətul əskasik e nəmegəhən rəhatəmat e Kristo, kən itəmat motəskəlim əskasik əh nahatətəən rəhatəmat, nat əpnəpin netəm ihluə koatol tərət kəm itəmat, kən mol itəmat nakoatəto nahməən tepət.

⁵ Natimnat min əh tatəgətun məmə nolən rəha Uhgın o nakilən netəmim, in tətəuətəp əm. Nakoatos nahməən o nərəməreən rəha Uhgın, kən noan nətul əskasikən e nəratən rəhatəmat, Uhgın ofafin itəmat məmə nakotahmen-in nuwinən e nərəməreən rəhan. ⁶ Tol nəhlan məto-inu nolən rəha Uhgın in tətəuətəp, kən in otol nalpinən kəm ilat u koatol nəratən kəm itəmat, ⁷ kən o nian kit in otos-ipinə namegən kəm itəmat itəm nakoatos nahməən, kitat min itəmat. Natimnat min əh okotuwa motol nīpahrienən nian Uhgın otol-arəp Iərəməre Iesu itəm otisi-pən e nego e neai. In otuwa e nigəm itəm tatuəp pik ilat rəhan nagelo min itəm kotəsanən. ⁸ In otol nalpinən kəm itəm min u kotəruru Uhgın kən məsotətəu-pənən namnusən təwir rəha Iərəməre Iesu rəhatat. ⁹ Uhgın otol nalpinən kəm ilat e nəratən itəm namnun tikə. Kən otahtosig-in lilin ilat e niganəmti Iərəməre ne nəhag-əhagən asol rəha nəsanənən asol rəhan. ¹⁰ Nat u otuwa e nian Iesu tatuwa min. In otos nənwiwian o natimnat itəm təmöl kəm iəfak min rəhan, kən narmilat otiwig ron, itəmat min itəmat

* **1:1:** E nəghatən Kris, nərgin u Saelas in 'Silfanus' **1:2:** Rom 1:7 **1:4:** 2 Kor 7:4; 1 Tes 2:19
1:6: Rom 12:19 **1:7:** 1 Tes 3:13 **1:8:** Aes 66:15 **1:9:** Aes 2:10

min ilat mæto-inu næmotahatætə e rəhatiməhal nəghatən itəm eməhalən kəm itəmat.

¹¹ O natimnat min u, nian rafin etəhaləfak otəmat məmə Uhgîn otəfin itəmat məmə nakotahmen-in rəhan naunən. Kən etəhaləfak məmə Uhgîn otol wək e nəsanənən rəhan məmə, nətəligən wir itəm nakotolkeike məmə nakotətəupən, ne wək wir min itəm tətisi-pən e nahatətəən rəhatəmat, okotol noan. ¹² Itiməhal etəhaləfak nəhlan məmə katiləs-ipər nərgi Iərəmərə Iesu o natimnat itəm təmol e nəmegəhən rəhatəmat, kən in otiləs-ipər itəmat. Natimnat min əh otuwa e nəwirən rəha Uhgîn rəhatat ne Iərəmərə Iesu Kristo.

2

Etəm Tatol Təfagə Rat Agin Nian Rafin

¹ Piak min ne winik min. Pəs ekəghat e nian rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo otuwa min lan, kən Uhgîn otuəfimin kitat min Kristo lan. ² Etəhalətapəh məmə nikitəmat təsəht pikən, kən məsotautən e nəghatən eiue kit itəm katən məmə itiməhal eməhalən. Katən məmə in nəghatən itəm tətisi-pən o Uhgîn, o namnusən kit, o naoa kit itəm tatən məmə Nian Rəha Iərəmərə tinuwa rəkis. ³ Sotolən etəmim kit teiuə-in itəmat e nəghatən kit, mæto-inu nian əh otəsuwamən mætoarus nian itəm netəmim okotuwa tikimir min rəha Uhgîn motol nəluaginən ilat min, kən Uhgîn otol-arəp Etəm Tatol Təfagə Rat Agin Nian Rafin, itəm Uhgîn otərəkin pahrien tətəu-pən əm rəhan nalpəkəuən aupən rəkis. ⁴ In otuwa tikimir e natimnat rafin itəm netəmim koatəfak ron, ne natimnat rafin itəm koatən məmə rəhalat uhgîn min. In əm un otiləs-ipər atip in ilis e natimnat min rafin. Kən in otuwîn məpələh e Nimə Rəha Uhgîn, kən mən məmə in Uhgîn.

⁵ ?Tahro? ?Nəmotəluin məmə nian emətətig kitat min itəmat, emətən-ipinə natimnat min u? ⁶ Kən ninotitun nat naka itəm tətəhtosig-in etəm əh-roiu məmə Uhgîn otol-arəp in e nian ətuatip rəhan. ⁷ Nəsanənən anion rəha Təfagə Rat Agin tinatol wək rəkis. Mæto etəm itəm tətəhtosig-in nəsanənən əh, in otol nəhlan mætoarus-pən Uhgîn otos-irəkis. ⁸ Kən Uhgîn otol-arəp Etəm Tatol Təfagə Rat Agin Nian Rafin, itəm Iərəmərə Iesu otərəkin in e nimətag e nohlin, kən mərəkin agin e nəhag-əhagən rəha nuwamən rəhan. ⁹ Etəm Tatol Təfagə Rat Agin Nian Rafin otuwa mol wək e nəsanənən rəha Setan, kən in otol nat pispis eiueiuə min, ne nəmtətin eiueiuə min, ne nat eiueiuə min itəm otol narmi netəmim tatiwig, ¹⁰ ne nəratən pisin pisin min rafin itəm koteiuə-in netəm min u itəm kotəliwək e suatip tatuwîn e nalpinən. Uhgîn otərəkin ilat mæto-inu kəmotən əskasik məmə kəsotolkeikəən niphahrienən itəm titun nosmegəhən ilat. ¹¹ O nətəligən əh, Uhgîn tahl-ipən kəm ilat nat kit təsanən itəm tatol nətəligən rəhalat tatəluə. Tahl-ipən nat əh məmə okotən niphahrienən e neiueiuəən. ¹² Kən tahl-ipən məmə Uhgîn otən-iarəp nalpinən rəha netəmim rafin itəm kəsotənən niphahrienən e niphahrienən, mæto koatəto təwir agin nian koatol nolən min itəm tərət.

Iəfak min okotəkəike motətul əskasik

¹³ Piak min ne winik min itəm Iərəmərə tolkeike. Nian rafin ekəhaləkəike məhalən tagkiu kəm Uhgîn otəmat, mæto-inu e nətuounən Uhgîn təmitəpun itəmat məmə otosmegəh itəmat. In otol nəhlan e wək rəha Narmin Rəhan itəm tatələhəu kalin itəmat məmə rəhan, kən otosmegəh itəmat e nahatətəən rəhatəmat e niphahrienən. ¹⁴ Uhgîn təmaun-in itəmat o natimnat min əh e

namnusən təwir itəm etəhalən-iarəp, məmə kitat kotuwa kitəh kitat rəhatat İərəməərə İesu Kristo e rəhan nisiaiən, ne nəsanənən, ne nəhag-əhagən. ¹⁵ Tol nəhlan, piak mın ne winik mın, otətul əskasik kən motaskəlim nəgətunən itəm eməhalos-ipinə kəm itəmat e nəghatən itəm təmiet e nohlitiməhal, o nəghatən itəm nəmotafin e naoa eməhalahl-ipinə.

¹⁶ Uhgın rəhatat Tata təmolkeike kitat, kən e nəwirən rəhan təmiləs-ipər nikitat namnun tikə, kən təmol məmə kitat okotələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən lan. Kən pəs rəhatat İərəməərə İesu Kristo atip ilau Uhgın Tata, ¹⁷ okialəs-ipər nikitəmat kən mioal itəmat nakotəsanən e nolən wir mın rafin ne nəghatən wir mın rafin.

3

Pol təmatapəh o nəfakən

¹ Piak mın ne winik mın. Inu namnun nəghatən. Otəfak otiməhal məmə nəghatən rəha İərəməərə otuwın uəhai əm ikin mın rafin, kən netənim okotisiai-in motətəu-pən, tahmen əm etəmat itəm nəmotisiai-in motətəu-pən. ² Kən otəfak otiməhal məmə Uhgın otiləs-irəkis itiməhal o netəm rat, məto-inu sənəmə netənim rafin kotahatətə e İərəməərə. ³ Məto İərəməərə, nian rafin tatol rəhan nəghatən, kən in otol itəmat nakotəsanən, kən matehm wir itəmat o Setan məmə otəsərəkinən itəmat. ⁴ Kən kitat kotitun wir e İərəməərə məmə roiu itəmat nəkoatol nat naka itəm eməhalən, kən nəkoatol əm nulan moatuwin moatuwin. ⁵ Pəs Uhgın otit nikitəmat e suatip rəha nolkeikeən rəha Uhgın ne nolən rəha Kristo o nətul əskasikən nian nəratən otuwa.

Əsolən nolən rəha nəlpahən

⁶ Piak mın ne winik mın. E nərgi İərəməərə İesu Kristo, etəhalən əskasik kəm itəmat məmə nakotətul isəu o piatət mın itəm koatol nolən rəha nəlpahən, kən məsotatigən motətəu-pən nəgətunən itəm nəmos otiməhal. ⁷ Itəmat atip nəkotitun məmə nəkotəkəike motətəu-pən nolən itəm eməhalol. Nian emətəhlatig kitat mın itəmat, eməsəhaləlpahən, ⁸ kən eməhalos-nəmtin nagwənən o netənim, eməsəhalos əpnəpinən. Məto eməhalol wək pik, lapin ne lenian, eməhalol wək e nelmitiməhal məmə esəhalos-ipinəən wək əskasik otəmat o nehmən itiməhal. ⁹ Tətuatip otiməhal məmə ekəhalətapəh otəmat məmə nakoatehm itiməhal, məto itiməhal eməsəhalolən nəhlan məto-inu itiməhal ekəhalolkeike məmə ekəhaləgətun itəmat e nolən itəm tətuatip məmə nakotətəu-pən. ¹⁰ Kən nian emətəhlatig əh kitat mın itəmat, eməhalos-ipinə lou u məmə, “Okəmə etənim tapəs wək, okol kəsos-ipənən nagwənən kəm in.” ¹¹ Ekəhalən nəhlan məto-inu eməhalətə məmə netənim neen un itəmat mın ilat koatəlpah, ilat kəsotolən wək kit, ilat iəghat tipik mın, məto kəsotolən wək. ¹² E nərgi İərəməərə İesu Kristo, ekəhalən kən məhaluəh niki netənim itəm kotol nəhlan məmə okotəkəike motapəs nəgəsən motatig mətig əm, kən motol wək o nətouən nagwənən nigilat. ¹³ Kən itəmat piak mın ne winik mın, əsotəpouən o nolən nat itəm tətuatip.

¹⁴ Okəmə suah kit təsətəu-pənən rəhatiməhal nəghatən e naoa u, kən nəkotəkəike motol məmə netənim okotitun məmə in pah. Kən məsotuwınən iuəhkir ron məmə nəkotol in taulis o nolən rəhan. ¹⁵ Məto nəsotəplanən in məmə rəhatəmat kit tikimir, məto in piatəmat kit, kən təwir məmə nakotəhgair lan.

Namnun nəghatən

¹⁶ Kæn pæs Iæræmære ræha næmælinuæn, in pîsîn æm otos-ipîne næmælinuæn nian rafin e nolæn min rafin. Pæs Iæræmære tætatig itæmat min itæmat rafin.

¹⁷ Io Pol, iatos pen matæte æm e nelmæk næghatæn u ræha nænæn tæwir kæn itæmat. Kæn e naoa min rafin ekæte næhlan mæmæ nækotitun in naoa ræhak. Inu nolæn ræha næteæn ræhak.

¹⁸ Pæs ræhatat Iæræmære Iesu Kristo otawte-in ræhan næwiræn kæn itæmat rafin.

1 Timoti

Naoa itəm Pol təmaupən mətə tuwın kəm Timoti Nəghatən əkuəkır rəha naoa u 1 Timoti

?Pah təmətə naoa u? Aposol Pol təmətə naoa u.

?Təmətə tatuwın kəm pah? Təmətə tatuwın kəm Timoti. Timoti in etəm aluə kit itəm təmaiir e taon u Listra. Mama rəhan in noanol kit rəha Isrel, kən rəhan tata in Iaihlua kit. Timoti in fren kit rəha Pol, kən nian rafin katian əpəh ikin mın matuən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu Kristo. Pol tolkeike pik Timoti, tol nəhlan kən in tətəun-in Timoti məmə tahmen e nətin ətuatip.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətə? Pol təmətə məmə iəgətun eiueiua neen e niməfak əpəh Efesas, kən mol in tahl-ipən Timoti məmə otuwın məgətətip-in neiuən əh. Okəm-naka, Timoti təmuwa tahmen e pasta rəha niməfak əh Efesas, nat ənpəpın məmə in etəm aluə əm. Nəgətun eiueiua mın əh koatəgətun məmə netəmim okotəkəike motətəu-pən nətəligən rəhalat e nolən rəha netəmim o nosən nəmegəhən itəm namnun tikə. Koatən məmə netəmim okotəkəike motitun nıpəti nəghatən anion mın, kən motol natimnat neen itəm ilat kəmoatən.

?Təmətə naoa u o naka? Pol təmətə naoa u matən-iarəp nətəligən neen rəhan kəm Timoti matiləs-ipər rəhan nətəligən, kən məmə otasitu e niməfak rəha Efesas. Pol tatəghat-in nolən wir mın rəha nəfakən, ne nehm wirən netəm koatəfak. Kən matən-iarəp nolən wir mın itəm netəm-iasol mın rəha niməfak ne iəfak mın u okotətəu-pən. Kən namnun nəghatən itəm Pol təmən kəm Timoti tatən məmə, in otəkəike muwa etəm wir kit rəha nol wəkən rəha Iesu Kristo. Kən rəhan nolən otəkəike mətuatip wir.

Pol təmən təwir kəm Timoti

¹ Timoti. Io Pol, iakatən təwir kəm ik. Kən io aposol kit rəha Kristo Iesu mətə-inu Uhgın u itəm təmosmegəh kitat, ne Kristo Iesu itəm in nıpəti nahatətəən rəhatat məmə o nian kit Uhgın otosmegəh kitat, ilau əm kəmuahləpis io məmə ekol wək u. ² Rəhalau nahatətəən e Kristo tahmen ahmen əm, kən tol nəhlan in tahmen-pən əm məmə ik nətik pahrien. Pəs Uhgın Tata rəhatat ilau Kristo Iesu, Iərəməərə rəhatat, okuawte-in rəhalau nəwirən kəm ik, kən muasəkitun ik, kən muələhəu nəməlinuən tətətig ron ik.

Pol təmolkeike məmə Timoti otahtosig-in iəgətun eiueiua mın

³ Aupən ikin e nian ematuwın Masetonia, kən io emən kəm ik məmə io ekolkeike pik məmə onakətətig Efesas, kən rəhak nətəligən tatol əm minnulan. Netəmim neen əh-ikin kotətig itəm ilat koatəgətun netəmim e nəghatən mın itəm kotərat. Mətə ik onakahtosig-in ilat məmə okəsotolən nolən əh. ⁴ Ilat okotəkəike motapəs nolən mın əh itəm koatən nəghatən eiueiua mın itəm koatəghat-in noanol mın aupən ikin. Nəghatən mın əh in tatiuw-pa əm timəht, mətə in to təsasituən e netəmim məmə ilat okotitun nalpəkəuən rəha Uhgın inu okotəhatətə əm lan. ⁵ Mətə noa nəghatən u məmə nolkeikeən tatər e nikitəmat. Nolkeikeən tatər e niki suah kit nian nıkin təwir təfagə rat tikə lan, kən in titun məmə nolən rat kit təsətigən lan, kən tətəhatətə pahrien əm e Iesu. ⁶ Netəmim neen kinotapəs nolən ətuatip u, kən ilat kinotəruru rəkis rəhalat suatip, mətə koatətəu-pən nəghatən alməl mın əh. ⁷ Ilat kətolkeike məmə netəmim koatən məmə ilat kətenatig wir e Lou rəha Uhgın, mətə ilat

kəsotitun wırən nıpəti nəghatən itəm koatən, ne nəghatən mın itəm koatən pık ilat.

⁸ Kitat kotitun wır Lou rəha Uhgın məmə təwır okəmә kitat kotitun wır wək rəha Lou kən moatətau-pən e nolən itəm Uhgın tolkeike. ⁹ Nian rafin kitat okotəkәike motitun məmə Lou tәмәsuwamән o netəm kotətuatıp, mətō Lou in rəha netəm rat ne netəm koatəht Lou: netəm kəsotisiai-inән Uhgın ne nol təfagə rat; netəm rəhalat nolən teko-eko kotəuhlin mentalat o nəfakən; netəm kәmotohamnu rəhalat tata ne mama; netəm koatohamnu itəm; ¹⁰ nəman ne nıpitan itəm kınotol marit rəkis, mətō koatan әpnapın; nəman koatit atıp ilat mın kən nıpitan koatit atıp ilat mın; netәmim katosalim-in iolwək mın məmə okotos мәni elat; ne netəm koateiueiuә, ne netəm koateiueiuә e nian koatəghat e kot; ne netəm koatol nolən pısın neen mın. Əwəh, in nıpahrienән məmə Lou in rəha netәmim itəm koatol natimnat rafin әh itəm tatərәkin nəghatən mın itəm kotətuatıp. ¹¹ Nəghatən әtuatıp mın u, koatisi-pән e namnusән təwır moepән rəha Uhgın, Uhgın etəm təwır tәtuatıp. Namnusән u in tәmos-ipa kәm io məmə ekән-iarәp.

Pol nıkin tәmagien o Kristo

¹² Io ekatən tagkiu kәm Kristo Iesu, Iәрәmәрә rəhatat, itəm tatos-ipa nəsanәнән kәm io o wək u, mətō-inu in tatehm io məmə iakaskәlim wır wək rəhan kən məsapəsән, kən in tәmәhlәu-pa wək u mətahlәpis io məmə ekol. ¹³ Aupән ematəghat rat e nәrgin, kән ematoh nəfak matol tәrat kәm Iesu. Nat әpnapın io ematol pap min-nulan mətō in tәmasәkitun io mətō-inu io emәsәнән әh nıpahrienән lan, kән eməruru məmə nat naka itəm io ematol in tәrat. ¹⁴ Mətō nolkeikeән rəha Iәрәmәрә rəhatat in iahgin iahgin pık ron io, maprәkis-in nolən rat mın rəhak. Kән tatәtәlmın nıkik o nahatәtән lan ne nolkeikeән itəm tәtisi-pән o Kristo Iesu.

¹⁵ Inu nəghatən tatән pahrien, kән kitat kotəkәike motән nıpahrienән lan: Kristo Iesu tәmuwa e nәtueintән məmə otosmegәh netəm kotәrat, kән io etəm rat agın taprәkis-in rafin ilat. ¹⁶ Mətō Uhgın tәmasәkitun io, etəm rat agın, tahmen e nәmtәtin kit itəm tatәgәtun məmə nәtәligән rəhan kaifәмәh, namnun tikә, tatuwın o netəm kotәrat, pәs netәmim neen kotehm kән motuarisig-in suatıp kitiәh әm məmə okotahatәtә e Iesu kән in tosmegәh ilat mos-ipән nәmegәhән lilin kәm ilat. ¹⁷ !Kotәнwiwi Uhgın! Pәs kotisiai-in Uhgın rəhatat. In Iәрәmәрә lilin; in tәsimisән; kәsehmән in; kән in pısın әm in Uhgın. Pәs koatilәs-ipәр nәrgin tatuwın matuwın matuwın namnun tikә. Əwəh.

¹⁸ Kән inәh nәtik Timoti. Inu rəhak nəghatən tahmen-pән e nəghatən rəha ien mın itəm kәmoatән kәm ik aupән. Ik onakәkәike maskәlim nəghatән mın әh pәs tol rəham nәtәligән tәskasik, kән ik onakәluagin wır e nәluaginән rəha nahatәtән. ¹⁹ Askәlim rəham nahatәtән tәskasik, kән ol nolən itəm ik nәkitun məmə in tәtuatıp e nıganәmti Uhgın. Mətō netәmim neen ilat koatol nolən neen itəm ilat kotitun məmə tәrat, kән kәmotәрәkin rәkis rəhalat nahatәtән, tahmen e suah kit itəm tatilәs nego matәр e nımas tәtәhap-әhap agın matәrat. ²⁰ Suah mil u Haemeneus ne Aleksanta ilau kәmian motol kitiәh әm ilat netәм mın u. Io enegәhan-in rәkis ilau məmə katuәmәhl-pән e nelmi Setan məmə okiatun məmə okәsuән ratән Uhgın.

2

Nolән rəha nəfakән

¹ Nat aupən itəm ekolkeike məmə ekən, in tol nulan. Io iatən əskasik kəm itəmat məmə itəmat nəkotəkəike moatəfak kəm Uhgın o netəmim rafin, kən motən kəm Uhgın məmə nikitimat tətəgien o natimnat itəm in təmol ilat. ² Kən e nian rafin itəmat onəkotəkəike moatəfak o netəm koatərəmərə ne netəmiasol mın rəhatat məmə kitat rafin okotatig e nəməlinuən kən motatig mətig, pəs kitat kotisiai-in wır Uhgın kən rəhatat naliwəkən in tətuatip. ³ Nolən rəha nəfakən mın u in təwır pik, kən in otol Uhgın İosmegəh rəhatat nikin otəgien lan. ⁴ Uhgın u, in tolkeike məmə otosmegəh netəmim rafin, kən molkeike məmə ilat okotitun motən nıpahrienən e nəghatən pahrien rəhan.

⁵ Otəfak o netəmim rafin məmə ilat okotahatətə e Uhgın məto-inu Uhgın kitiəh əm tətətig, kən suah kitiəh əm tatətul in suatip o nosən netəmim muwın kotol kitiəh ilat Uhgın, etəmim əh Kristo İesu. ⁶ E nian ətuatip, in əm təmos-ıpa rəhan nəmegəhən o nətouən suatip rəha netəmim rafin məmə otikis ilat e təfagə rat rəhalat. Kən inu tatəgətun məmə Uhgın tolkeike məmə otosmegəh netəmim rafin. ⁷ Kən o nəghatən əh, Uhgın təmiləs-ıpər io məmə io aposol kit rəhan o nən-ıarəpən namnusən təwır u kəm İaihlua mın, netəmim itəm kəsənən məmə netəm İsrəl, kən təmiləs-ıpər io məmə iəgətun kit rəha nahatətəən pahrien. Io iatən pahrien, eseiueiuəən. ⁸ Kən ikın mın rafin, iakolkeike məmə nəman okotəghat kəm Uhgın e nəfakən. Kən nian koatıləs-ıpər nelmilat məmə okotəfak kəm Uhgın, iakolkeike məmə nəmegəhən rəhalat otətuatip, kən nikilat təsahmən, kən məsotəhaiən ilat mın.

⁹ Kən io iakolkeike məmə nıpitan u iəfak mın okotuwın e rəhalat napən itəm tətuatip kən matəfətəin wır ilat, məsotiuwən nətəligən rəha nəman, kən məsotolən məmə netəmim okotehm o nausitən. Kən ilat kəsotolən noanulat məmə okotausit ron. Kən ilat kəsotuwın-inən natimnat mın o niuwən nətəligən rəha netəmim, iatən natimnat mın tahmen-pən e napən mın itəm nəmtilat tiəkis, o nat kit kəmöl e iaen u kol tatipit-ıpit, o nat kit kəmöl e perel inu kəpiel itəm nəmtin tiəkis. ¹⁰ Məto iakolkeike məmə nıpitan u iəfak mın, rəhalat nətəligən otəsuwınən o malə-malə rəha nıpətılət o nehmən, məto okotol malə-malə e nəmegəhən rəhalat, inəh ilat okotol nolən mın itəm otasitu e netəmim, nolən mın itəm tətuatip o nıpitan itəm koatən məmə ilat koatəfak kəm Uhgın.

¹¹ Nian nəman okoatəgətun e niməfak, nıpitan okotəkəike moatətəlig-in məsotəgətən, kən motəkəike motos-ıəhau ilat, kən motisiai-in iəgətun mın, kən motətəu-pən iəgətun mın əh itəm koatəgətun. ¹² Io esegəhan-inən nıpitan məmə okotəgətun kən motərəmərə e nəman. İlat okotəkəike kəsəghatən, ¹³ məto-inu aupən ikın, Uhgın təmaupən mol Atam, uarisig ikın təpanol İf. ¹⁴ Kən sənəmə Atam u Setan təmeıuə-in aupən kən tol nəwian, məto İf u təmol nəwia Setan kən mətgəhl lou rəha Uhgın. ¹⁵ Məto Uhgın otosmegəh nıpitan nian ilat koatol ətuatip wək rəhalat, inu neməkən ne nehm wırən nisualkələh. In otosmegəh ilat okəmə koataskəlim əskasik nolən rəha nahatətəən, ne nolən rəha nolkeikəən netəmim, ne nolən rəha nəmegəhən itəm tətuatip.

3

Netəmiasol mın rəha niməfak

¹ Inu nəghatən tatən pahrien məmə, “Okəmə etəmim kit tolkeike məmə in otuwa etəmiasol kit rəha niməfak, kən in təmolkeike wək kit itəm təwır.”

² Kən etəmiasol tol nəhlan:

okəkəike kəsehm-pənən nolən rat kit lan;

in rəhan pətan kitiəh əm;
 tatehm wır nəmegəhən rəhan nian rafin;
 tatol natimnat e nitunən;
 katisiai-in;
 tatehm wır netəmim itəm koatuwin iman ikin;
 in iəgətun wır kit;
³ sənəmə etəmim kit rəha napsən o nəmouən;
 mətə in etəm mətig;
 sənəmə in etəmim rəhan nəghatən titatiperəh pik tahmen e kaluəluə;
 nikin təsuwin pikən e mənī;
⁴ in otəkəike matərəməərə wır e rəhan min, kən mol məmə rəhan nisualkələh
 koatol nəwian moatisiai-in wır. ⁵ Mətə okəmə in təruru nəməməərə wırən
 o rəhan min, kən in otaroh nəhlan məməməərə o niməfak rəha Uhgın?
⁶ Etəm tətahatətə wi e Iesu, in təsahmenən məmə otos wək u mətə in tatos-
 ipər pik in, kən Uhgın tol nalpınən kəm in tol məmə təmol mihin e Setan
 u iausit pik.
⁷ Kən etəm-iasol, rəhan nolən otəkəike məwir mətuatip məmə netəm
 kəsotəfakən okotən məmə in etəm təwir. Okəmə təsol mihinən, mətə
 noanikulu rəha Setan toh pikən, kən nərgin in otərat.

Netəm kotasitu e niməfak

⁸ E nolən kitiəh əm, dikon min, rəhalat nəmegəhən otəkəike mətuatip wır,
 kən moatən əm nıpahrienən e nian rafin. Netəm koatapis o kotalkeike pik
 mənī, kəsotahmenən o naskəlīmən wək u. ⁹ İlat netəmim itəm kotitun məmə
 nolən rat kit təsatigən elat, kən moataskəlīm əskasik nəghatən pahrien min
 rəha Iesu Kristo itəm Uhgın təmol əp. ¹⁰ Netəm kotal nəhlan, niməfak otəkəike
 makil wır rəhalat nəmegəhən, okəmə kəsehm-pənən nat kit tərət elat, kən
 ilat okotos wək rəha dikon. ¹¹ Mətə nıpitan rəha netəm koatasitu e wək rəha
 niməfak, ilat min okotəkəike motol rəhalat nəmegəhən tətuatip wır. Təsəwirən
 məmə ilat nıpitan iən nıkalitəm, o nıpitan rəha napsən, mətə ilat nıpitan itəm
 netəmim koatahatətə elat e nian rafin. ¹² Suah kit itəm tatos wək rəha dikon,
 in otəkəike mos rəhan pətan kitiəh əm, kən in otəkəike matərəməərə wır e
 rəhan min nisualkələh ne rəhan latuənu. ¹³ Netəmim itəm koatol-wır wək
 u rəha dikon, nərgilat in otəwir lan, kən rəhalat nətəligən in otəskasik pik o
 naskəlīmən nahatətən rəhalat e Kristo Iesu.

Nəukətın nahatətən rəhatat

¹⁴ Roiu əh, nian iakatətə naoa u kəm ik, nıkik tatəht məmə, otəsuwəhən kən
 ekimnə mehm ik. ¹⁵ Mətə okəmə esimnə uəhaiən, kən naoa u in otən natimnat
 rafin itəm kitat nenəti Uhgın okotətəu-pən. Inu kitat u nəfak, kən Uhgın
 rəhatat tətəmegəh mətatig namnun tikə. Kitat netəm nəfak u kotaskəlīm
 nəghatən pahrien, kən matehm wır. ¹⁶ Nıpahrienən, nəghatən pahrien rəha
 Iesu Kristo itəm Uhgın təmol əp, in nat pıspis itəm in iahgin, kən tol nəhlan:
 Kristo in təmuwa etəmim kən netəmim kəmotəplan.
 Kən Narmın Rəha Uhgın tatəgətun wır məmə Iesu tətuatip wır.
 Kən nagelo min kəmotehm in.
 Kən katən-iarəp namnusən təwir rəhan kəm netəmim ikin pisin pisin min.
 Kən netəmim rəha nətueintən u kotahatətə lan.
 Kən Uhgın təmos muwin ilis e neai mətuatig ilau min.

4

Iəgətun eiueiuə min

¹ Narmin Raha Uhgïn tatën-iarëp wir mämä e nian min uarisig Iesu otëpanuwa lan, netämim tepët okotapës nätëu-pänän nolän pahrien raha nahatätëän e Uhgïn. Ilat okotätëu-pän narmin eiueiuä min kën motätëu-pän nägätunän raha iärmis min. ² Nägätunän min äh koatisi-pän o iägätun min itäm koatän mämä rëhalat näghatän in nïpahrienän, mëto ilat koateiueiuä, kën mësotolän nat itäm koatän. Netäm min äh, nätëligän rëhalat teko-eko agïn, kën kïnötäruru nakilän mämä näghatän pahrien hiä kën näghatän eiueiuä hiä. ³ Ilat koatägätun netämim moatän mämä okësotolän marit, kën moatägätun ilat mämä okësotunän nagwänän min neen. Mëto Uhgïn tämöl nagwänän min äh mämä okotun ilat. Kën kitat u koatëfak kotitun nïpahrienän, kotitun nosän, këfak kënwiwi Uhgïn ron, kën motun, ⁴ mëto-inu natimnat rafin itäm Uhgïn tämöl ilat kotëwir äm. Nat kit tikä mämä okësotunän. Kitat kotitun nunän natimnat rafin okämä kitat koatëfak moatänwiwi Uhgïn ron, ⁵ mëto-inu Naoa Raha Uhgïn tatän mämä ilat kotëwir, kën kitat koatëfak ron. Kën roiu, nagwänän min äh kotëwir äm.

Iolwäk tëwir rëha Kristo Iesu

⁶ Okämä natën-iarëp näghatän u këm piatat min ne winitat min, kën ik iolwäk tëwir kit rëha Kristo Iesu. Kën tatägätun mämä ik etämim kit itäm natun näghatän wir min rëha nahatätëän ne nägätunän ätuatip matëmegäh lan, kën rëham nämegähän tatätëu-pän näghatän min äh rafin. ⁷ Apës, äsätëlig-inän näghatän eiueiuä min itäm nätëligän rëha Uhgïn tikä lan, näghatän min u tahmen namsu äpnäpin min itäm nïpätin tikä. Mëto ägätun atip rëham nämegähän mämä tatätëu-pän Naoa Raha Uhgïn. ⁸ Nolän rëha nehm wirän nïpätim mämä in otësanän, in tëwir o natimnat min neen, mëto okämä natägätun atip rëham nämegähän e nolän rëha Uhgïn, kën in tëwir mämä otasitu e natimnat rafin e nämegähän rëha nätueintän u, ne rëha nämegähän lilin. ⁹ Inu näghatän tatän pahrien, kën kitat kotäkäike motän nïpahrienän lan. ¹⁰ Kënu kitat koatol pik wäk o iägätun atipän rëhatat nämegähän e nolän äh, mëto-inu kïnotahatëtä räkis e Uhgïn u tatëmegäh kën mëtatig itulin, kën in Iosmegäh rëha netämim rafin, mëto in tatosmegäh äm netäm min u itäm koatahatëtä lan.

¹¹ Ägätun natimnat min äh këm netämim, kën män-ipän këm ilat mämä okotäkäike moatätëu-pän. ¹² Pës netämim okësotehm ähauän ik mëto-inu ik etäm aluä äm kit. Mëto ol rëham nämegähän tätuatip wir mämä netämim okotëplan mämä ik etäm mëtä, kën ilat kotitun nätëu-pänän ik e näghatän min, ne naliwäkän, ne nolkeikeän, ne nahatätëän, ne nolän ätuatip. ¹³ Ol natimnat min äh, kën nat kisil min, ol ilähal u mämä rëham wäk okähalätul aupän e rëham nämegähän mëtoarus ekimnä: afin Naoa Raha Uhgïn këm netämim, kën män-iarëp Naoa Raha Uhgïn, kën mëgätun Naoa Raha Uhgïn. ¹⁴ Timoti, Uhgïn tämös-ipinä këm ik rëhan nasituän o nolän wäk rëhan nian elta min rëha nimëfak këmotälähäu-pän nelmilat lam, kën ien min neen rëhalat këmotän-iarëp näghatän itäm Uhgïn tämän lam. Äsapësän nasituän äh.

¹⁵ Ik onakäkäike matol wäk min u, kën rëham nätëligän otäkäike mëtatig äskasik e natimnat min u pës netämim kotitun nehmän mämä rëham nämegähän ne rëham wäk tatëwiä wir. ¹⁶ Atehm wir nolän min e nämegähän rëham, kën ol rëham nägätunän mämä in tatätuatip e nian rafin. Onakäkäike mëtalkut äskasik mämä onäkol natimnat min äh, mëto-inu okämä nakol, kën onakosmegäh itëmat netäm koatätëlig-in ik.

5

Nolən rəha nisaiian o nəghatən kəm netəmim

¹ Səghat əskasikən e iaguuhl min, məto əghat kəm ilat e nisaiian məmə nakiuw rəhalat nətəligən, təhmen əm mə ilat rəham tata ətuatip min. E nolən kitəh min əm, ol təhmen əm kəm netəm aluə təhmen məmə ilat piam ətuatip min. ² Əghat mətig e nisaiian kəm nipiitaguihl min təhmen məmə rəham mama ətuatip min. Rəham nəghatən ne nolən min kəm nipiitan itəm koatətəm aluə otəkəike mətuatip agin, təhmen məmə ilat winim min.

Nolən rəha nehm wirən nəutahlimis min

³ Niməfak otəkəike mətehm wir nəutahlimis min itəm rəhan min kotikə agin o nehmən ilat. ⁴ Məto nəutahlimis kit u nenətin min əh-ikin o mipin min əh-ikin, ilat okotəkəike motitun paupən məmə wək rəha netəm koatəfak, ilat okotaupən motehm wir atip rəhalat min. Nolən u təhmen əm məmə koatətu rəhalat kaon kəm rəhalat mama ne tata ne pipi min, kən inəh Uhgın nikin tagien ron.

⁵ Məto nəutahlimis itəm tətətig in pisin agin əm, etəmim tikə o nehmən in, in tatələhəu-pən əskasik rəhan nətəligən tətətig e Uhgın. In əh e nian rafin, lapin ne e nərauiəgən, in tatəfak kəm Uhgın məmə otətasitu lan. ⁶ Məto nəutahlimis u tatətəlig-in pik natimnat rəha nipiitin o nətoən təwir lan, in tatəmegəh, məto e narmın təhmen məmə in tinimis rəkis. ⁷ Ik onakəkəike mən-ipən nəghatən min əh kəm niməfak məmə ilat okotəkəike motol pəs netəmim kəsotən ratən ilat. ⁸ Suah kit otəkəike mehm wir rəhan min, kən maupən mehm wir rəhan ətuatip min. Məto okəmə in təsolən, tatəgətun məmə təməuhlin mantaan e nolən rəha nəfakən, in tərət maprəkis-in etəm təsəfakən.

⁹ Okəmə nakəte-pən nərgi nəutahlimis kit e naoa rəha nasituən məmə niməfak otasitu elat, rəhan nup in otəkəike mos sikiste, kən rəhan iərman kitəh əm aupən. ¹⁰ Kən in pətaguihl kit itəm netəmim koatəsiai-in o rəhan nolən wir ne nasituən min itəm in tatol, təhmen məmə in tatehm wir rəhan nisualkələh; kən nian iapispis min okotuwa iman ikin, tatol təwir kəm ilat; kən matos-iəhau atip in mətasitu e netəm koatəfak;* kən mətasitu e ian-rat min; kən rəhan nətəligən təskasik məmə otol wək min itəm təwir.

¹¹ Məto sətə-pənən nərgi nəutahlimis min itəm kəsotipiitaguihlən əh e naoa rəha nasituən, məto-inu uarisig ikin okəmə nətəligən rəha nol minən marit tinuwa məskasik e nikilat minaprəkis-in nətəligən rəhalat e Kristo, kən ilat kotəmə okotol min marit. ¹² Kən Uhgın in otakil mol nalpinən kəm ilat məto-inu kəmotətgəhl rəhalat noanawil itəm kəmotol kəm in aupən.† ¹³ Kən nat tərət kit min, məta ilat koatəpou kən motos nolən rəha nuwinən e nimə min rafin moatən nəghatən itəm nipiitin tikə. Uarisig ilat kotuwa motərat pik o nosən musmus e nəghatən rəha suah pisin o nosən muwin məhləmisin niməmə mənig lan, kən ilat kotolkeike məmə okotən pik nəghatən rəha netəm pisin, kən ilat koatən nəghatən min neen itəm təsahmenən məmə okotən. ¹⁴ Kən io ekatən kəm nəutahlimis min itəm kəsotipiitaguihlən məmə təwir ilat okotol min marit, kən motiləs nisualkələh, kən okotehm wir rəhalat min. Kən okəmə kotol nəhlan, kən məsotos-ipənən kuhal kit kəm rəhatat tikimir min məmə okotən rat kitat. ¹⁵ Məto nəutahlimis neen kinotapəs rəkis suatip

* **5:10:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Kən tətəikuas e nelki netəmim rəha Uhgın.” - Nolən əh tatəgətun məmə in pətan kit tatos-iəhau atip in; kən nikin tagien o nasituən e netəmim. † **5:12:** E nian əh, nəutahlimis min neen kəmos noanawil rəhalat kəm Uhgın məmə okəsotolən marit, kən ilat okotol əm wək rəha niməfak. Kən okəmə nəutahlimis kit tolkeike məmə in otol marit min, kən in otətgəhl rəhan noanawil itəm təmol kəm Uhgın. **5:13:** 2 Tes 3:11 **5:14:** 1 Kor 7:9

ətuatip kən moatətəu-pən Setan. ¹⁶ Nipitan u iəfak min okotəkəike moatehm wir nəutahlimis min rəhalat, məsotəhlman-pənən ilat kəm niməfak məmə otatehm ilat. Kən niməfak in otatehm əm nəutahlimis min u rəhalat netənim kotikə agin məmə okoatehm ilat.

Wək rəha netəm-iasol rəha niməfak

¹⁷ Elta min itəm koatərəməərə wir e wək rəha niməfak, niməfak otəkəike misiai-in ilat, kən matətou ilat. Kən iəgətun min ne netəm koatən-iarəp Naoa Rəha Uhgın, ilat koatətul aupən məmə okisai-in ilat. ¹⁸ Məto-inu Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Nian kau kit tatol wək kit rəham, kən okəmə tolkeike məmə otun kit, sahtosig-inən.” Kən tatən min məmə, “Nian suah kit tatol wək, məto okəike kətou in lan.”

¹⁹ Əsətəlig-inən nəghatən rəha etənim kitəh əm itəm tatən məmə elta kit rəha niməfak təmol nolən rat, məto okəmə etənim kəiu o kisil katəhalən, kən nakətəlig-in rəhaləhal nəghatən. ²⁰ Kən okəmə etəm-iasol kit rəha niməfak tatol nat kit tərət, kən natəghat əskasik kəm in e niganəmti netənim rafin rəha niməfak, kən tol nəhlan netənim okotəgin o nolən nat tərət min.

²¹ E niganəmti Uhgın, ne Iesu, ne nagelo min itəm Uhgın təmitəpun rəkis ilat, io ekatən əskasik kəm ik məmə ik onakəkəike mətəu-pən nəghatən rəhak e nolən itəm in tətuatip. Ik onakəsolən nolən pisin kəm suah kit, kən matig mol pisin min kəm suah kit. Məto onəkol tahmen ahmen əm kəm ilat rafin.

²² Əsələs-ipər ueiuəhaiən etənim məmə in otos wək rəha niməfak, inu nakoatələhəu-pən nelmitəmat moatəfak lan. Məto-inu okəmə in suah kit itəm rəhan əh-ikin nolən rat, kən rəhan nolən rat otatig lam, tahmen məmə ik min nəmos rəhan nolən rat. Məto ol əm rəham nəmegəhən tatuwiwi matətuatip e nian rafin.

²³⁻²⁵ Netənim neen kitat kotitun məmə ilat nol təfagə rat, kən kotitun məmə Uhgın otol nalpinən kəm ilat. Məto neen rəhalat təfagə rat tatəhluaig əh-roiu, məto uarisig okəpanotəplan. Kən tahmen ahmen əm, nian tepət wək itəm təwir min, kitat kotitun əm. Məto neen əh-ikin itəm koatəhluaig əh-roiu, məto okəpanotəplan ilat.

Təsəwirən məmə onakənim əm nəhau məto-inu, nian neen ik nakatimis. Məto təwir məmə onakənim wain noan məsin pəs in tasitu e nərəpəm.

6

Nolən ətuatip o slef min

¹ Slef min itəm koatəfak okotəkəike motisai-in netəm-iasol min rəhalat. Nolən əh in otahtosig-in nailhuə, məmə kəsotən ratən nərgi Uhgın, kən məsotən ratən nəgətunən rəhatat. ² Məto slef min itəm rəhalat etəm-iasol in iəfak, ilat okəsotolən nolən əh u kotəmə, “Ei. Etəm-iasol əh in piatat əm kit,” kən ilat məsotisai-in wirən. Məto ilat okotəkəike motol wək pik təhmın min e nikelat pahrien, məto-inu rəhalat etəm-iasol in iəfak kit itəm koatolkeike in.

Nəgətunən neiuəuəən min ne natimnat wir min pahrien

Natimnat min u, ik onakəkəike matəgətun netənim lan. Kən e nian rafin ik onakəkəike matəghat əskasik kəm ilat o nətəu-pənən.

³ Məto netənim neen koatəgətun nəghatən neen itəm tol pisin e nəghatən əh rəhak, kən ilat koatən məmə nəgətunən rəha Iərəməərə rəhatat Iesu Kristo, in neiuəuəən, kən koatən məmə nəgətunən rəha nolən rəha nəmegəhən itəm Uhgın tolkeike, in neiuəuəən. ⁴ Netəm min əh koatol nəhlan ilat kəsotitun agin-əhən nat kit, kən ilat nausit pik. Ilat kotalməl o nuwinən məghat

pik o nęghatęn mın itęm tatiuw-pa nemęha, o nęghatęn mın itęm netęmim koatetęhau ilat mın ron. Nolęn u in tatol netęmim koatetet ilat mın, kęn motęhap-ęhap ilat mın, kęn moatęghat rat e nęrgilat mın, kęn moatętęlig rat elat mın. ⁵ Kęn e nian rafin ilat koatol timęht. Inu nolęn ręha netęmim itęm ręhalat nętęligęn tęrat, ilat koatęlue e nęghatęn pahrien. Ilat koatęn męmę suatip ręha nahatętęęn e Uhgın in suatip kit o nosęn męni ne nautę mın.

⁶ Męto nat itęm tęwir pik sęnęmę kitat kotos męni ne nautę. Nat itęm tęwir pik in męmę kitat okotaliwęk e nolęn itęm Uhgın tolkeike, kęn motęgien ęm, nat ępnarıpın ręhatat nautę noan męsın o tepęt, ⁷ męto-inu nian kitat kęmotaiirpa e nętueintęn u, kęn kęmęsotosęn nat kit motuwa. Kęn e nian okotimis lan, okol kęsotos mınęn nat kit motitęlig. ⁸ Męto okęmę nigıtat nagwęnęn ne naręn tahmen ęm, kęn kitat kotęgien. ⁹ Netęmim itęm kotolkeike pik męmę ręhalat nautę otepęt, in timętig ęm olat męmę okotol nolęn rat mın tepęt. In tahmenpęn e noanikulu tętohasın ilat e noakęmihl ręha nęratęn, kęn ilat kotolkeike męmę okotol natimnat tepęt ręha nalmęlęn, kęn natimnat tepęt itęm tęrat olat. Kęn nolkeikeęn ręha natimnat rat mın ęh okoatęrękin-rękin nęmegęhęn ręhalat. ¹⁰ Męto-inu nolęn ręha nolkeike pikęn męni, in nęukętin natimnat rat tepęt. Kęn netęmim neen ilat koatętul-iękis o nętęu-pęnęn suatip u, kęn ilat kinotuwin rękis isęu o nolęn ręha nahatętęęn, kęn ilat koatol natimnat mın neen itęm tatęrękin atip nikilat, kęn moatęto tęrat lan.

Nęghatęn wir ręha Pol tatuwin kęm Timoti

¹¹ Męto ik Timoti, etęm ręha Uhgın, aiu muwin isęu o nolęn rat mın ęh. Ik onakękęike malkut pik o nętęu-pęnęn nolęn ętuatip, itęm Uhgın tolkeike. Ręham nahatętęęn otękęike męskasik, kęn ik onakękęike molkeike netęmim. Askęlim ręham nahatętęęn tatuwin ęm nulan, namnun tikę. Kęn onękęike muwa ik etęm mętig kit. ¹² Onakęluagiwin wir e nęluagięn ręha nahatętęęn. Kęn maskęlim nęmegęhęn lilin itęm Uhgın tęmaun-in ik ron. Aupęn ikin in tęmaun-in ik ron nian nęmęn-iaręp nahatętęęn ręham e Iesu e nigęnęmti netęmim tepęt.

¹³ E nigęnęmti Uhgın, itęm tatos-ipa nęmegęhęn kęm natimnat rafin, ne nigęnęmti Kristo Iesu itęm tęmęn-iaręp wir nęghatęn pahrien e nigęnęmti Pontias Pailat, iatęghat ęskasik kęm ik nęhlan: ¹⁴ ol natimnat mın u, kęn męsapęsęn kit mętoarus-pęn Ięręmęrę ręhatat Iesu Kristo otuwa ¹⁵ e nian ętuatip itęm Uhgın tęmitępun. Uhgın itęm kitat okotękęike moatęnwiwi e nian rafin, in pisın ęm tatęręmęrę e natimnat rafin. In Kig ręha kig mın rafin, kęn Ięręmęrę ręha ięręmęrę mın rafin. ¹⁶ In ęm tęsimisęn mętatęg lilin, ręhan nętuounęn tikę, kęn namnun tikę. Ikin tętatęg ikin, nęhag-ęhagęn tasie mıtęlau in, kęn okol kęsanęn iuęhkır ron. Suah kit tęsehman ęh in, kęn okol suah kit tęsehman nian kit. Nian rafin kitat okotękęike motisai-in in, kęn moatęn-iaręp ręhan nęsanęnęn ne nęręmęręęn matuwın matuwın namnun tikę. Tol nęhlan. ęwęh.

Nęfak u ręhalat nautę tepęt

¹⁷ ęghat ęskasik kęm netęm koatęfak itęm ręhalat nautę ręha nętueintęn u tepęt. ęn męmę ilat okęsotilęs-ipęr pikęn ilat, kęn kęsotahatętęęn e ręhalat męni u tepęt ręha roiu ęm, męto olawig ne tikę mın. Ilat okotękęike motahatętę ęm e Uhgın itęm tatos-ipa natimnat wir tepęt kęm kitat męmę kitat okotęto tęwir lan. ¹⁸ ęghat ęskasik kęm ilat męmę okotimętę e nolęn tęwir, ne nasituęn wir mın. Kęn nikilat otękęike magien o nawtęęn kęm netęmim. ¹⁹ E nolęn

6:5: 2 Tim 3:8; 4:4; Taet 1:14   **6:6:** Fil 4:11-12; 1 Tim 4:8; Hip 13:5   **6:7:** Job 1:21   **6:10:** Efes 5:5   **6:11:** 2 Tim 2:22   **6:12:** 1 Kor 9:25-26; 2 Tim 4:7   **6:13:** Jon 18:36-37   **6:15:** Nol ępęn 17:14   **6:17:** Luk 12:20-21

əh, in tahmen məmə ilat koatələhəu natimnat wır mın tepət, tahmen-pən əm məmə kəmotasa wır o nəmegəhən itəm otəpanuwa. Kən ilat kotitun nosən nəmegəhən, itəm nəmegəhən pahrien.

Namnun nəghatən rəha Pol

²⁰ Timoti, ik onakəkəike matehm wır natimnat mın itəm Uhgın təmələhəu-pən rəkis e nelməm. Apəs kən mətul isəu o nəghatən mın itəm nıpətilat tikə kən kəsotos-ipənən nisaiiən kəm Uhgın, kən nəghatən mın itəm kəsotətuatipən e Naoa Rəha Uhgın. Nəghatən mın əh katən məmə koatos-ipa nitunən, məto kəp, koateiuə. ²¹ Məto netəmim neen koatuarisig-in nəghatən eiueiuə mın əh, kən minotos-arəpən e suatip rəha nahatətəən pahrien.

Pəs Uhgın otawte-in rəhan nəwırən kəm itəmat.

2 Timoti

Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təməte tuwin kəm Timoti

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 2 Timoti

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm Timoti. Kən in molkeike məmə ilat min əpəh e niməfak rəha Efesas, məmə okotafin. Afin e “Namnusən Əkuəkir Rəha Naoa u 1 Timoti” o nitunən məmə Timoti in pah.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Nian kapman rəha Rom taskəlim Pol əpəh Rom, in təsətətigən e kalapus, mətə in təmətətig e rəhan kit nimə, kən mopael min kəmotətig ilat min motehm məmə in otəsəgimən. Namnun japta rəha Wək Min tatəghat-in nian min əh. Kən əmun kapman təmahl-iarəp in, kən taliwək əm mətən o nup kəiu. Mətə roiu əh, tinuwin min e kalapus əpəh Rom, kən kalapus əh in tərət ikin pahrien. Naoa rəha Wək Min təsəghat-inən nian əh, naoa tinol namnun rəkis. Kalapus əh in tətəp ikin, kən tiəkis o netəmim o nuwinən mətəg-pən-in. Luk əm ilau min. Pol təmölkeike məmə Timoti otuwa mehm mətə-inu in rəhan fren wır. Kən in molkeike məmə Timoti in otəmik naoa min rəhan.

?Təməte naoa u o naka? Pol təmıtun məmə otəsuwəhən kohamnu in timis. Tol nəhlan, in təməte naoa u o nələhəu-pənən niməfak e nelmi netəm-iasol pisin min neen tahmen e Timoti. Nian iəkis min koatuwa o niməfak, kən Pol in tolkeike məmə Timoti otətaskəlim Namnusən Təwir, kən matətul əskasik e nahatətəən rəhan, kən məsəginən nən-iarəpən Namnusən Təwir, kən in otətul matip o nətoən nahməən e nipətın okəmə nərətən otuwa.

Pol təmən təwir kəm Timoti

¹ Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgın təmıtəpun rəkis io məmə rəhan, kən mahl-ipa io məmə ekən-iarəp rəhan nənəkisən rəha nəmegəhən lilin e Kristo Iesu. ² Iatən təwir kəm ik Timoti, nətik itəm iakölkeike pik ik. Pəs Uhgın Tata ne Kristo Iesu rəhatat İərəməərə okuawte-in rəhalau nəwırən, ne nasəkitunən, ne nəməlinuən kəm ik.

Pol təmils-ipər nətəligən rəha Timoti

³ Nian rafin, lapın ne lenian, iatəfak ron ik, kən matən tagkiu kəm Uhgın ron ik. Kən iatol wək rəhan tahmen-pən əm e tipik min, kən ekıtun məmə nolən rat kit təsətəgən lak. ⁴ Nıkik tatuəh nahui nəmtəm, kən iakölkeike pik məmə ekəplan min ik pəs nıkik otəgıen. ⁵ Nıkik tatuəh nahatətəən pahrien rəham itəm tahmen-pən əm e nahatətəən itəm təmaupən mətətig e rəham pipi Lois ne rəham mama İunis, kən ekıtun məmə roiu in tinətətig lam. ⁶ Kən tol nəhlan, iatən min kəm ik məmə onakelel nigəm rəha nəsanənən itəm Uhgın təmos-ıpinə o nolən rəhan wək. Uhgın təmos-ıpinə nəsanənən əh nian emələhəu-pən nelmək matəfak-pınə lam. ⁷ Ol wək e nəsanənən əh, mətə-inu Uhgın təsos-ıpamən kəm kitat nıkin rəha nəginən, mətə təmos-ıpa nıkin rəha nəsanənən, ne nıkin rəha nolkeikeən, ne nıkin itəm tatol nolən min itəm in titun məmə kotətuatıp.

⁸ Kən inəh, əsaulis-inən o nən-iarəpən İərəməərə, kən əsaulis-inən io itəm etətig e kalapus o nərgın. Mətə e nəsanənən itəm Uhgın tatos-ıpinə kəm ik, nəkəike mol məmə io ne, itəm iatəto nahməən o namnusən təwir. ⁹ Uhgın təmosmegəh kitat kən maun-in kitat məmə kitat okotuwa rəhan min netəmim

itəm kotasim, kən tәмәsolән o nat kit itəm kitat kәмotol, mәto in tәmol e rәhan atip nәtәligән, ne nәwирән. Nian Uhgин tәмәsolән әh nәtueintән ne, mәto in tәmәlәhәu rәkis nalpәkauән mәмә in otawte-in rәhan nәwирән kәм kitat e Kristo Iesu, ¹⁰ mәto roiu, in tәmol әp nәwирән әh kәм kitat e nuwamән rәha Iosmegәh rәhatat, Kristo Iesu. Kән Kristo tәмәрәkin nimisән ne rәhan nәsanәнән, kән tәмәsiәgәpin nәmegәhән u namnun tikә, kән kitat koatehm e namnusән tәwir. ¹¹ Kән Uhgин tәmitәpun io mәмә io iәghat, ne aposol, ne iәgәtun o namnusән tәwir әh. ¹² Tol nәhlan iatәto pik nahmәән ron u ikin-u e kalapus. Mәto esaulis-inән, mәto-inu ekитun mәмә pah u iatahatәtә lan, kән mitun wir mәмә in titun nehm wirән nat naka itәм in tәmәlәhәu-pa e nelmәk o namnun nian.*

¹³ Әtәu-pән әm suatip rәha nәgәtunән u tәtuatip itәм emән kәм ik, kән ol nat u e nahatәtәән ne nolkeikeән e Kristo Iesu. ¹⁴ E nasituән rәha Narmin Rәha Uhgин itәм tәtatig e nikitat, kән atehm wir nat wir itәм Uhgин tәmәlәhәu-pән e nelmәм.

¹⁵ Nәkitun mәмә rәhak min netәmim әpәh Esia, ilat Fukelas ne Hermokenes, ilat rafin kәмotagim rәkis motapәs io.

¹⁶ Pәs Iәрәmәрә otasәkitun Onesiforas ne rәhan min, mәto-inu nian tepәt tәmәtasitu lak matilәs-ipәр rәhak nәtәligән. Kән tәmәsaulisән mәмә emәtatig e kalapus. ¹⁷ Nipahrienән, nian in tәmuwa Rom, tәmeam-in io, tәmeam-in io mәtoarus-pән mәplan io. ¹⁸ !Pәs Iәрәmәрә otasәkitun in e namnun nian! Ik nәkitun wir natimnat wir min itәм tәmol kәм io әpәh Efesas.

2

Mopael tәwir rәha Kristo Iesu

¹ Ik u nәtik, pәs Uhgин otol nikim tәsanән e nәwирән itәм tәtisi-pән e Kristo Iesu. ² Nәmәto rәkis natimnat min u itәм emәgәtun itәmat lan e nigәnәmti netәmim tepәt. Kән os rәhak nәghatән mәlәhәu-pән e nelmi netәmim neen itәм natән nipahrienән elat, kән ilat okotitun nәgәtunән netәmim neen min lan. ³ Nian nәratән tatuwa, mәto әtul әskasik kitat min ik, tahmen e mopael wir kit rәha Kristo Iesu. ⁴ E nian rәha nәluaginән, mopael kit tәsolән natimnat rәha nәmegәhән rәha netәmim әpnәpin әm, mәto tatol әm wәk rәha mopael mәto-inu, in tolkeike mәмә rәhan etәм-iasol rәha mopael, nikin otagian lan. ⁵ E nolән kitiәh, etәм tәtaiu mәмә in otol win, in otәkәike mәtәu-pән lou min rәha naiuән, mәto okәмә tәsolән, kән in otәsosән nәtouән rәha nol winән. ⁶ Tәtuatip әm min-nulan mәмә etәм tatol pik wәk e nasumән, in otaupән mәulәk-in. ⁷ Әtәlig-in wir nat naka iatән kәм ik, mәto-inu Iәрәmәрә otasitu lam o nitunән nipәti nәghatән min u.

⁸ Atәtәlig-in Iesu Kristo u noanol rәha Tefit, kән Uhgин tәmosmegәh in e nimisән. Kән inu namnusән tәwir iatән-iarәp. ⁹ Kән iatәto nahmәән o namnusән tәwir әh, kән nipahrienән, kәmәlis io e sen tahmen-pән mәмә io iәklәh kit o iohamnu itәм. Mәto kәsәlisән nәghatән rәha Uhgин. ¹⁰ Tol nәhlan, iatәtul әskasik e nahmәән min rafin o netәmim itәм Uhgин tәmitәpun ilat, mәмә in otosmegәh ilat e Kristo Iesu, kән ilat okotatig e nәwирән itәм tәhag-әhag rәha Uhgин, itәм namnun tikә.

¹¹ Inu nәghatән tatән pahrien mәмә, Okәмә kotuwa kitiәh e Kristo e nimisән rәhan, kән okotәmegәh min kitat min.

1:9: Efes 2:8-9; Taet 3:5   **1:10:** Hip 2:14   **1:11:** 1 Tim 2:7   * **1:12:** Suatip pisin o nәuhlinән ves 12b: "kән mitun wir mәмә in titun nehm wirән nat naka itәм io emәlәhәu-pән e nelmin o namnun nian."   **1:14:** 1 Tim 6:20   **2:3:** 2 Tim 1:8   **2:5:** 2 Tim 4:8   **2:6:** 1 Kor 9:7   **2:8:** Rom 1:3; 1 Kor 15:4   **2:9:** Efes 3:1,13; Fil 1:12-14   **2:11:** 2 Kor 4:11

¹² Okəmə koatətul əskasik e nian iəkis min, kən kitat okotərəməmə min kitat min. Okəmə kitat kotən-iamnin in, kən in otən-iamnin kitat.

¹³ Okəmə kitat kəsotolən rəhatat noanawil, mətə in tatol rəhan noanawil, mətə-inu in otəkəike matol rəhan nolən.

Iolwək təwir rəha Uhgın

¹⁴ Natimnat min u, onəkəike matən matisimatip lan kəm rəham min netəmim. Ən əskasik kəm ilat nəhlan məmə, “İatən e nərgin Uhgın məmə itəmat nəstərgəhəuən o nipəti nəghatən min.” Nərgəhəuən nəhlan təsasituən e suah kit, mətə tatərkən əm netəmim itəm koatəto. ¹⁵ Alkut əskasik məmə onəkuwa iolwək təwir itəm nian Uhgın tatəplan rəham wək, in titun nənən məmə, “Əwəh, nəmol təwir,” kən nəsaulisən o rəham wək, mətə-inu natəgətun ətuatip nəghatən rəha nıpahrienən. ¹⁶ Mətə apəs nəghatən əpnəpın min əm itəm kotərat məsotisiai-inən Uhgın, mətə-inu netəmim itəm koatəghat nəhlan, nəmegəhən rəhalat tatuwin matuwin əm o nolən min itəm kəsotisiai-inən Uhgın. ¹⁷ Nəgətunən rəhalat in tahmen-pən əm e nıməgəm pien itəm tatəməhal matəpət matol iahgin. Təs mil u kioal min-nulan, ilau u Haemeneus ne Faelitas, ¹⁸ itəm kinuəmkarəpən rəkis e suatip rəha nıpahrienən. Katuən məmə Uhgın təmol kitat kotəmegəh min rəkis e nımisən, kən okol Uhgın təsosipa minən nıpətitat wi min nian İesu tatuwa min. Kən təs mil u katuərkən nahatətəən rəha netəmim neen. ¹⁹ Mətə tol pap nəhlan, nımə itəm Uhgın tatiləkin tatətul tiəkis, kən təməte-pən lan məmə, “İərəməmə titun netəm min u rəhan min,” ne “Netəm min u koatən məmə ilat netəm rəha İərəməmə, okotəkəike motapəs nolən rat min.”

²⁰ Ətəlig-in-tu. E nımə rəha etəm rəhan nautə tepət, plet pisin pisin min tepət. Kəmol neen e iaen u kol tatipit-ıpit, neen e silfa, neen e nig, neen e nıməptən. Wək rəha neen, in wək asol itəm kətisai-in. Kən wək rəha neen, in wək əpnəpın əm itəm tol naulisən. ²¹ Okəmə suah kit tatol rəhan nəmegəhən tatuwiwi mətapəs nolən rəha naulisən, in titun nolən wək asol itəm kətisai-in, kən Uhgın otələhəu kalın məmə rəhan pisin əm, kən mol əpen-əpenə məmə otol wək min itəm kotəwir.

²² Aiu muwin isəu o nolən rat min itəm tatəwiə e niki netəm aluə. Kən ətəu-pən wir suatip rəha natimnat min u: nolən itəm tətəuətıp, ne nahatətəən, ne nolkeikeən, ne nəməlinuən. Ətəu-pən suatip əh itəmat netəm min u itəm koatətapəh o nasituən rəha İərəməmə e nikilat itəm təwir. ²³ Apəs magim rəkis e nəghatən alməl min itəm nıpətilat tikə. Nəghatən min əh koatiuw-pa əm timəht o nərgəhəuən. ²⁴ Iolwək rəha İərəməmə, okul in təsərgəhəuən, mətə in tatəkəike matol təwir kəm netəmim rafın, kən otəkəike muwa etəm rəha nəgətunən, kən rəhan nətəligən kaifəməh. ²⁵ Okəmə netəmim neen koatən rat rəhan nəgətunən, kən in otəkəike məgətun wir ilat e nolən mətig əm. Kən okəm-naka Uhgın otegəhan-in məmə ilat okotəuhlin rəhalat nəmegəhən, məmə ilat okotitun nıpahrienən, ²⁶ kən ilat okotuwa min e nətəligən təwir, kən motəgim rəkis-in noanikulu rəha Setan, itəm təmaskəlın ilat kən koatol nəwian.

3

Nolən rat min iuəhkır o Namnun Nian

2:12: Mat 10:33   **2:13:** Rom 3:3-4; Taet 1:2   **2:14:** 1 Tim 6:4; Taet 3:9   **2:15:** 1 Tim 4:6
2:16: 1 Tim 4:7   **2:17:** 1 Tim 1:20   **2:19:** Nam 16:5; Aes 52:11; Jon 10:14; 1 Kor 8:3   **2:22:** 1 Tim 6:11
2:23: 1 Tim 4:7

¹ Məto onəkəike mıtun nəghatən u məmə nian əskasik mın okotuwa iuəhkır o Namnun Nian. ² Tol nəhlan məto-inu, netəmim okotətəlig-in atıp əm ilat, kən ilat okotolkeike pik məni. Netəmim okotausit, moatos-ipər atıp əm ilat. Ilat okotən rat netəmim ne Uhgın, kən ilat okotəht nəwia tata ne mama, kən okəsotənən məmə nikilat tətəgien o nat itəm katol kəm ilat, kən okəsotisiai-inən Uhgın. ³ Rəhalat nolkeikeən kəm netəmim otikə, kən okəsotaluinen nəratən itəm suah kit otol kəm ilat. Ilat okotərəkın nərği netəmim. Okəsotərəməyən e nolən mın rəhalat. Nikilat otəgien əm o nərəkınən netəmim. Okotətəhau nat itəm in təwır. ⁴ Ilat kəut kəsua mın, kən okotol natımnat rat neen məto kəsotətəlig-inən məmə nat naka otiet lan. Kən ilat okotiləs-ipər atıp ilat, kən ilat okotolkeike pik natımnat o nətoən təwır e nıpətılət, məto ilat okəsotolkeikeən Uhgın. ⁵ Okotol nolən mın rəha iəfak mın məmə netəmim okotəplan, məto ilat okəsotolkeikeən məmə nəsanənən rəha Uhgın otəuhlin rəhalat nəmegəhən mol kotuwıwi. Uwın isəu o netəm mın u.

⁶ Apəs əm ilat məto-inu neen koatehm suatıp o nuwınən latuənu mın, kən moatiuw rəkis nətəligən rəha nıpitan itəm rəhalat nətəligən təsəskasikən. Təfagə rat mın rəha nıpitan mın u, in tiəkis pik olat, kən nolən rat mın tepət itəm ilat koatolkeike, koatiuw-pən ilat. ⁷ Kən nıpitan mın əh koatətəlig-in wır e nəghatən mın rafin rəha netəm mın əh, məto ko kəsotıtunən nəghatən rəha nıpahrienən. ⁸ Aupən ikın, Janes ne Jampres kəmatioal timəht kəm Moses,* kən e nolən kitıəh mın əm, netəm mın əh koatəht nəghatən rəha nıpahrienən. Netəm mın u, rəhalat nətəligən tərıoah e nolən rat mın, kən nolən rəha nahatətəən rəhalat in neiueiuə-əmən. ⁹ Məto nəgətun eiueiuəən rəhalat, ko təsətulən tuwəh, məto-inu netəmim rafin okotəplan məmə ilat kəsotıtunən nat itəm koatəghat-in, kotahmen-pən əm e suah mil əh.

Nəghatən rəha Pol kəm Timoti

¹⁰ Məto ik, Timoti, ik nəmətəu-pən rəhak nəgətunən, ne nolən rəha nəmegəhən rəhak, ne nat naka itəm ekolkeike məmə ekol, ne rəhak nahatətəən, ne nolən rəha nətəligən rəhak itəm təfəməh, ne rəhak nolkeikeən, ne nətul əskasikən rəhak, ¹¹ kən nəkıtun nian iəkis mın itəm koatuwa e rəhak nəmegəhən, ne nolən tərət mın itəm katol lak. Kən nəkıtun nolən iəkis mın itəm kəmol lak əpəh Antiok, ne Ikoniam, ne Listra. Məto İərəməyə təmiləs-irəkis io e natımnat mın əh rafin. ¹² Nıpahrienən, netəmim rafin itəm kotolkeike məmə okotol nolən itəm Uhgın tolkeike, kən motol e Kristo İesu, netəmim okotol tərət kəm ilat, ¹³ məto nian kitıəh mın əm, nol təfagə rat mın ne netəm rəha neiueiuəən, ilat okotol nolən rat motuwın kol itəm in tərət ağın. Ilat netəmim kateiuə-in ilat,† kən ilat okoteiuə-in pik ağın-əh netəmim.

¹⁴ Məto ik, Timoti, onəkəkəike matətəu-pən əm natımnat wır mın itəm kəməgətun ik lan itəm nəməən əskasik rəkis nıpahrienən lan, məto-inu ik nəkıtun wır netəmim itəm kəmotəgətun ik lan. ¹⁵ Kən nian nəmətəkəku mətoarus-pa u-roiu, nəmıtun Naoa Rəha Uhgın itəm titun nos-ipənən nənatıgən məmə nəkıtun nosən nəmegəhən lılın lan o nahatətəən e Kristo İesu. ¹⁶ Nəghatən mın rafin e Naoa Rəha Uhgın, kəmotisi-pən əm e nohli Uhgın, kən koatasitu etat. Koatəgətun kitat, moatəniəp nolən rat mın rəhatat, moatəgətəuatıp-in kitat, kən moatəgətun kitat e nolən mın itəm kotətuatıp. ¹⁷ Koatasitu etat nəhlan məmə, kitat netəm rəha Uhgın, okotos nasituən rafin mın əh, kən motuwa netəmim itəm kotıtun nolən wək mın rafin itəm kotəwır.

3:1: 1 Tim 4:1   **3:5:** Mat 7:15,21; Taet 1:16   * **3:8:** Janes ne Jampres, ilau iəmik nərik mil rəha kig rəha İjip.   **3:8:** Eks 7:11   **3:11:** Wək 13:50; 14:5; 14:19   **3:11:** Sam 34:19   **3:12:** Mat 16:24; Jon 15:20; Wək 14:22   † **3:13:** Setan o netəmim pisin mın okoteiuə-in ilat.   **3:16:** Rom 15:4

4

¹ Timoti, oekən-ipinə nəghatən keike kit kəm ik e niganəm̄ti Uhḡin ne Kristo Iesu itəm otakil nolən rəha netəmim rafin, netəm koatəmegəh ne netəm kəmotim̄is, kən oekən-ipinə nəghatən u mətō-inu in otuwa m̄in matərəmərə. Kən inəh, iakatəkəike matən kəm ik məm̄ə, ² ən-iarəp nəghatən rəha Uhḡin, kən ətul matip o nən-iarəpən, nat əpnap̄in məm̄ə otimət̄ig əm, o tiəkis. Əg-ətuatip-in nolən rəha netəmim, kən ən-iarəp nolən rat m̄in, kən m̄iləs-ipər nətəligən rəha netəmim, kən nian natol wək m̄in u, rəham nətəligən otəkəike məfəm̄əh, kən rəham nəgətunən otəkəike mətuatip məw̄ir. ³ Nəkəike mol nəhlan mətō-inu, nian itəm tatuwa, netəmim okəsotolkeikeən məm̄ə okotətəlig-in nəghatən pahrien. Mətō ilat okotos iəgətun p̄isin p̄isin m̄in itəm okotəgətun nəghatən m̄in itəm ilat əm kotalkeike. ⁴ Kən ilat okotəuhlin matəlḡilat o nətəlig-inən nəghatən pahrien, kən motuw̄in moatətəlig-in namsu eiueiuə m̄in.

⁵ Mətō ik, atehm w̄ir rəham nətəligən ne rəham nolən m̄in e nian m̄in rafin, nat əpnap̄in nat p̄isin p̄isin m̄in koatuwa e rəham nəmegəhən, kən ətul əskasik nian nərātən tatuwa, kən uw̄in mən-iarəp namnusən təw̄ir, kən ol rafin wək itəm Uhḡin təmos-ipən kəm ik məm̄ə onək̄ol.

⁶ Timoti, ol natimnat m̄in əh, mətō-inu otəsuwəhən, io ekim̄is. Kən roiu nəmegəhən rəhak tahmen e wain itəm k̄inatəhtəg-pən e olta məm̄ə okol sakrifais lan. ⁷ E rəhak fait w̄ir rəha nahatətəən, ematipin w̄ir nelmək, kən e rəhak naiuən, io emaiu w̄ir rəkis mətōarus-pa namnun naiuən, kən io emataskəlim w̄ir nolən ətuatip rəha nahatətəən kən eməsapəsən wək rəha nən-iarəpən namnusən təw̄ir. ⁸ Kən roiu, Iərəmərə itəm rəhan nakilən tətuatip w̄ir, in təm̄ol əpen-əpenə e nətouən rəhak, inu hat rəha etəm tatol win e rəhan naiuən, kən in otəfauin-pa kəm io e nian rəha nakilən mətō-inu in təm̄akil io məm̄ə rəhak nəmegəhən tətuatip. Kən sənəm̄ə io p̄isin əm, mətō otos-ipən kəm netəmim rafin itəm kotalkeike moatəsahgin məm̄ə in otuwa m̄in.

Pol təmən-iarəp namnusən rəha in m̄in neen

⁹ Eam-in uəhai əm rəham suatip məm̄ə onəkuwa mehm io, ¹⁰ mətō-inu Temas, u tolkeike p̄ik nətueintən u, in təm̄apəs io maiu muw̄in Tesalon-aeka. Kresens tinuw̄in rəkis əpəh Kalesia, kən Taetas tinuw̄in rəkis Talmesia. ¹¹ Mətō Luk p̄isin əm itiml̄au min. Təw̄ir məm̄ə nian nakatuwa, onakit Mak itəml̄au min, mətō-inu in titun nasituən e wək rəhak. ¹² Emahl-ipən rəkis Tikikas tuw̄in əpəh Efesas. ¹³ Kən nian nakatuwa, onakos rəhak kot itəm emələhəu kəm Kapas əpəh Troas, kən onakos m̄in rəhak naoa m̄in itəm kəmaiu-aiu, kən iakolkeike p̄ik m̄in məm̄ə onakos naoa m̄in u kəm̄ol e nuwiḡi sipsip.

¹⁴ Suah u Aleksanta itəm etəmim rəha nolən wək e iaen, in təmatol tərāt kəm io. Iərəmərə otos-ipən n̄itai nətouən rəhan o natimnat m̄in əh. ¹⁵ Kən ik m̄in, atətō ik o suah əh, mətō-inu tətəhtosig-in nəghatən m̄in rəhatat.

¹⁶ Nian emaupən mətul e kot məm̄ə ekən-iarəp nəghatən m̄in rəhak, suah kit təm̄əsətul-arəpən masitu lak, mətō netəmim rafin kəmotagim motapəs io. Pəs Uhḡin n̄ikin otəsəhtən natimnat rafin itəm ilat kəmoatol. ¹⁷ Mətō Iərəmərə təm̄ətul e n̄ikalik mos-ipa nəsənənən kəm io məm̄ə ekən-iarəp w̄ir nəghatən rəhan, kən pəs Iaihl̄uə m̄in okotətō. Kən təm̄iləs-iarəp io e nohli laion. ¹⁸ Iərəmərə ot̄iləs-irəkis io e nərātən m̄in rafin itəm okol kəm io, kən in otaskəlim w̄ir io, kən m̄iləs io ekuw̄in e nərəmərəən rəhan əpəh ilis e nego e neai. Pəs kot̄iləs-ipər nərgin tatuw̄in matuw̄in namnun tikə. Əwəh.

Namnun nəghatən

¹⁹ Iatən təwır kəm Prisila ne Akwila, ne Onesiforas ne rəhan mın. ²⁰ Erastas təməsətəu-pa-mən io, in əpəh Korin. Kən nian emiet Maelitas, emapəs Trofimas tətətig məto-inu in tatımis. ²¹ Alkut pik məmə nakuwa uəhai əm ikin-u, uarisig in nian rəha nətəpən. Iupulas tatən təwır kəm ik, kən Putens, ne Linus, ne Klotia, ne piətət mın rafin ikin-u koatən təwır kəm ik.

²² Pəs İərəməərə tətətig itəmat mın. Pəs Uhgın otawte-in rəhan nəwırən kəm ik.

Taetas

Naoa itəm Pol təməte tuwɪn kəm Taetas Nəghatən əkuəkɪr rəha naoa u Taetas

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɪn kəm pah? Pol təməte naoa u tatuwɪn kəm Taetas. Taetas in Iaihlua kit itəm təmahatətə e Kristo. Pol təmɪuw-pa in o Kristo, kən Taetas təmɔl wək tepət ilau Pol tahmen əm e Timoti. Koatehm nərgɪn nian tepət e Niutesteman.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol ne Taetas kəmian e nəptən u Krit, kən ilau kəmuətuoun niməfak kit ikɪn-u. Pol təmɪet mɪn, məto təmən-ɪpən kəm Taetas məmə in otətətɪg mol rafɪn wək mɪn ikɪn əh. Krit in nəptən kit itəm tərɪoah wɪr e nolən rat mɪn, tahmen məmə inu netəmɪm koateɪuə pɪk nian rafɪn, moatagwən pɪk, kən moatəlpah koatəlpah. Neen koatuwa e niməfak kən moatən nəghatən eɪuə tepət məmə okotos mənɪ lan.

?Təməte naoa u o naka? Pol tolkeike məmə otasɪtu e Taetas e rəhan mɪn wək əpəh e niməfak əpəh Krit. Taetas otəkəike mɪləs-ɪpər netəmɪm məmə okotuwa elta mɪn o nehmən niməfak. Kən Pol tatəghat-ɪn nolən rəha nəghatən kəm netəm mɪn u kəsotətəu-pənən nətəlɪgən rəha Taetas. Kən mos-ɪpən nəgətunən neen rəha nahatətən ne naliwəkən ətuatɪp. Kən in təmən məmə Timoti otahtosɪg-ɪn wɪr nəgətunən eɪuə mɪn. Namnun nəghatən təmən məmə otahl-ɪpa etəmɪm kit tuwa masɪtu e niməfak, kən Taetas in otəkəike muwa mɪn masɪtu e Pol.

Pol təmən təwɪr kəm Taetas

¹ Taetas. Io Pol, iatəte naoa u kəm ik. Io slef kit rəha Uhgɪn, kən io aposol kit rəha Iesu Kristo. Təmahl-ɪpa io məmə ekasɪtu e netəmɪm itəm Uhgɪn təmɪtəpun rəkɪs ɪlat məmə rəhan mɪn, mɪləs-ɪpər nahatətən rəhalat, masɪtu elat məmə okotɪtun nəgətunən pahrien. Nian netəmɪm koatətəu-pən nəgətunən pahrien əh, kən rəhalat nəmegəhən otətuatɪp kotahmen-pən e nolən itəm Uhgɪn tolkeike. ² Kitat kotɪtun nɪpahrienən əh, kən motahatətə lan. Kən e nolən əh, rəhatat nətəlɪgən tətətɪg əskasɪk rəkɪs məmə okotos nəmegəhən lɪlɪn. Aupən aupən aɪn itəm Uhgɪn təməsɔlən əh natɪmnat rafɪn, məto Uhgɪn tɪnəmən rəkɪs nəmegəhən lɪlɪn əh, məmə in otol mɪhɪn. Kən kitat kotɪtun məmə in təseɪuən nian kit ne. ³ Kən e nian ətuatɪp itəm Uhgɪn təmən, in təmɔl məmə netəmɪm okotɪtun nəghatən rəhan. ɪlat kotɪtun məto-inu Uhgɪn Iosmegəh rəhatat təmən mələhəu nəghatən kit məmə təmos-ɪpa wək u tətətɪg e nelmək məmə io ekən-ɪarəp nəghatən əh rəha nəmegəhən lɪlɪn.

⁴ Taetas, rəhalau nahatətən kitɪəh, kən e nolən rəha nahatətən, in tahmen əm mə ik nətɪk pahrien. Rəhak nəfakən məmə Uhgɪn Tata rəhatat ilau Kristo Iesu, Iosmegəh rəhatat, pəs okuawte-ɪn rəhalau nəwɪrən kəm ik, kən muələhəu nəməɪɪnuən tətətɪg ron ik.

Wək rəha Taetas əpəh Krit

⁵ E nian emɪet Krit, kən emələhəu ik nəkətətɪg məmə onəkɔl rafɪn wək itəm tətətɪg, kən məmə onakɪləs-ɪpər elta mɪn rəha niməfak, e taon mɪn rafɪn e nɪtən Krit tahmen əm mə inu emən mɪhɪn kəm ik. ⁶ Elta mɪn rəha niməfak okəike kəsehm-pənən nolən rat kit e rəhalat nəmegəhən, kən rəhalat pətən kitɪəh əm, kən rəhalat nɪsuəlkələh okotəkəike motahatətə e Uhgɪn, kən məsotan əpnəpɪnən motol natɪmnat təsahmenən, kən məsotəhtən nəwɪa rəhalat tata

ne mama mēmā netāmim okotən rat ilat ron. ⁷ Nəmegəhən rəha elta min rəha niməfak otəkəike mətuatip wir məto-inu ilat koatos wək asol rəha Uhgīn. Ilat itəm koatehm wir netāmim okotəkəike motol mihin mēmā kəsotiləs-ipər atipən ilat motol rəhalat nəghatən mēmā netāmim okotəgin, kən nīkilat tēsahmə uəhaiən. Sənəmā ilat netāmim rəha nāpīsən o nəmouən, kən sənəmā ilat netāmim rəha nosən māni e neiueiuəən.

⁸ Məto nəmegəhən rəhalat in otəkəike mol min-nulan. Ilat okotəkəike moatehm wir netāmim itəm koatuwa əh rəhalat ikīn. Ilat netəm kotolkeike mə okotol əm natimnat itəm təwir, kən nolən rəhalat in tatəgətun mə ilat netəm mətə, kən kotenatig. Ilat netəm rəha nətəu-pənən nəghatən rəha Uhgīn. Rəhalat nəmegəhən in otəkəike mətuatip wir e niganəmti Uhgīn. Ilat kotitun nən atipən e nīkilat mēmā kotapəs nolən natimnat itəm tərət kən moatol əm nat itəm təwir. ⁹ Ilat okotəkəike motahatətə əskasik e nəghatən rəha namnusən təwir mēmā in nīpahrienən tahmen-pən mə kəməgətun ilat lan. Kən inəh, ilat kotenatig wir o nəgətunən netāmim e nəgətunən pahrien itəm tətuatip mēmā ilat okotətəu-pən. Kən nian netāmim neen okoatən nəghatən min itəm tol pīsīn e nəgətunən pahrien, kən netəm-iasol min rəha niməfak okotəgətun ətuatip ilat motən-ipən kəm ilat mēmā rəhalat nəgətunən in neiueiuəən.

¹⁰ Iatəghat min-nulan məto-inu netāmim tepət e niməfak əpəh Krit kotetəhau nəgətunən pahrien u. Ilat, nəghatən rəhalat titatiperəh pik tahmen e kaluəluə, məto nuhuən lan tikə, kən moatiuw rəkis netāmim neen e nəgətunən eiueiuə min rəhalat. Netāmim tepət itəm koatən mēmā okəkəike kəhg-ipən netāmim, ilat iəgətun eiueiuə min. ¹¹ Ahtosiɡ-in nəghatən rəhalat mēmā okəsotəgətunən e niməfak nəgətunən əh kotərat itəm kəsotətuatipən mēmā okotəgətun, məto-inu nəgətunən rəhalat tatərəkīn-rəkīn nahatətəən rəha noanol min rafin rəha netāmim neen. Ilat koatəgətun neiueiuəən əh məto-inu kotolkeike mēmā okotos māni lan, məto kəsotaulisən lan. ¹² Etəm Krit kit aupən, in ien kit rəhalat, in min təmən min-nulan mēmā, “Netəm Krit, ilat netəm rəha neiueiuəən nian rafin. Kən ilat kotahmen e kuri iarupin min. Kən ilat nəlpah, nian rafin kotolkeike mēmā kotagwən əm lan.” ¹³ Məto nəghatən rəha ien u, in tol əm nīpahrienən. Kən tol nəhlan, əhai ilat mən-ipən kəm ilat mēmā rəhalat nəgətunən in neiueiuəən, pəs ilat okotahatətə əm e nəghatən pahrien, ¹⁴ kən ilat okəsotətəu-pənən noanage rəha netəm Isrel ne nəghatən rəha netəm koatapəs nəghatən pahrien. ¹⁵ Kən nəkotitun mēmā netāmim itəm kotətuatip e niganəmti Uhgīn, nat tikə itəm otol ilat kotamkīmik. Məto netāmim itəm koatamkīmik e niganəmti Uhgīn məto-inu ilat kəsotahatətəən e Iesu, kən nolən kit tikə itəm otol ilat kotətuatip. Kən tol min-nəhlan, nətəligən ne nīkilat kərən kəsutuatipən, kən ilat kotəruru nakilən nat itəm təwir, ne nat itəm tərət. ¹⁶ Ilat koatən mēmā kotitun Uhgīn, məto nolən rəhalat tatəgətun mēmā koateiuə, ilat koatəuhlin mənतालat kəm Uhgīn. Netəm min əh kotərat aɡin, kotalməl koatəht nəwia Uhgīn, kən okol ilat kəsotolən nat wir kit ne.

2

Nəgətunən itəm tətuatip

¹ Məto ik Taetas, ik onəkəike məgətun wir netāmim e nəgətunən itəm tatətəu-pən nəghatən ətuatip e Iesu. ² Ik onəkəike məgətun iaguīhl min mēmā e naliwəkən rəhalat, ilat okotan mətig, kən məsotənīm pikən wain, kən nolən rəhalat otəkəike mətuatip wir pəs netāmim okotisiai-in ilat, kən ilat okotəkəike moatətul əskasik kən moatol natimnat e nenatigən. Nahatətəən

rəhalat otəkəike mamnim wir e nəghatən rəha Uhgın. Kən ilat okotəkəike motolkeike netənim. Kən motəkəike kətul tiəkis e nian iəkis min itəm koatuwa e rəhalat nəmegəhən. ³ Kən e nolən kitiəh əm, nəkəike məgətun wir nipiətaguihl min məmə ilat okotəkəike motol nolən itəm tətəuatip məmə otosipən nisaiian kəm Uhgın. Kən ilat okəsotənən nikali netənim. Kən sənəmə nipiətan rəha napisən. Məto ilat otəkəike motəgətun nəmegəhən ətuətip. ⁴ Inəh, ilat okotəgətun nipiətan min e suətip itəm ilat okotolkeike rəhalat min nəman ne nenətilat min. ⁵ Ilat okotəkəike motəgətun nipiətan məmə ilat nipiətan mətig itəm nəmegəhən rəhalat in tətəuatip, kən ilat kəsotan əpnəpinən, kən moətisaiian rəhalat nəman min, kən moətehə wir natimnat min rəha latuənu, kən ilat moətol təwir kəm netənim. Nian koətol nolən tol min-nulan, kən otahtosig-in netənim məmə kəsotən ratən nəgətunən rəha Uhgın.

⁶ Kən e suətip kitiəh min, otəghat əskasik kəm netəm aluə məmə ilat kotitun nən atipən e nikilat məmə kotəpəs nolən natimnat itəm tərət kən moətol əm nat itəm təwir. ⁷ Kən ik, e natimnat rafin, onəkol əm nat ətuətip min, pəs ilat okotətəu-pən nat naka itəm ik nakətol. Nian onəkəgətun, nəmegəhən rəham otəkəike mətuətip, mol nəghatən rəham təfigəm. ⁸ Ik onəkəkəike matən əm nəghatən pahrien itəm netənim okotəkəiplənən məntəə rəham nəghatən kən motən rat. Pəs in otol rəham tikimir min okotəulis lan məto-inu ilat kəsotəhm-pənən nolən rat kit ne lam, kən məsotənən nat tərət kit etat.

⁹ Əgətun wir slef min məmə ilat okotol nəwia rəhalat etəm-iasol min e natimnat rafin, məmə nikilat otəgien o wək rəhalat. Slef min okəsotənən nitai nəghatən rəha etəm-iasol min rəhalat, ¹⁰ kən məsotəkləhən kəm ilat, məto nian rafin ilat okotəkəike moətol natimnat ətuətip min, məmə rəhalat etəm-iasol min okotən nipiəhrienən e rəhalat wək. E nolən itəm okotol e natimnat rafin, otəgətun məmə nəgətunən rəha Uhgın, Iosmegəh rəhatat in tətəuatip məwir.

¹¹ Ik onəkəkəike məgətun natimnat min əh rafin məto-inu Uhgın təmerəh rəkis e suətip kəm netənim rafin məmə otosmegəh ilat lan nian tətawte-in rəhan nəwirən kəm ilat. ¹² Nəwirən əh rəha Uhgın tatəgətun məmə nian kitat koətatig əh e nətueintən, kotəkəike motəpəs nətəu-pənən nolən rat min ne natimnat rat min rəha nətueintən itəm koətwiə e nikitat, məto okotan mətig, kən nəmegəhən rəhatat otətuətip wir motəhmen-pən mə kitat netənim rəha Uhgın. ¹³ Nəmegəhən rəhatat in otəkəike matol min-nulan nian kitat okoətasəhgin nian Iesu Kristo, rəhatat Uhgın ne rəhatat Iosmegəh, in otuwa min lan e nəsanənən ne nəwirən. Nian əh in təwir əgin, kən kitat kotitun mə otəpanuwa, kən matol nikitat tətəgien. ¹⁴ Iesu nikin təmagien məmə otimis otat, kən mətou nəmegəhən rəhatat mos-irəkis e nəsanənən rəha nolən rat min rafin, kən mafəl wir kitat məmə kitat okotuwa rəhan min netənim itəm kotolkeike məmə koətol əm nat itəm təwir.

¹⁵ Natimnat min u, onətəgətun ilat e niməfak. Ləs-ipər nətəligən rəhalat məmə okoətatəu-pən Iərəməərə, kən məghat əskasik kəm netəm koətatəu-pən nəghatən eiueiuə min. Uhgın təmos-ipinə wək əh kəm ik, kən əghat min-nulan. Əsolən məmə etənim kit otən rat ik.

3

Nolən rəha iəfak min

¹ Taetas, ən-ipən wir min kəm rəham netənim məmə okotəisaiian netəm-iasol ne kapman rəhalat. Okotəkəike moətol nəwialat, kən moətatul matip e nian rafin o nolən wək itəm otasitu e netənim. ² Kən ilat okəsotəghat eiuan

2:3: 1 Tim 3:11   **2:5:** Efes 5:22   **2:7:** 1 Tim 4:12   **2:8:** 1 Pita 2:15   **2:9:** 1 Tim 6:1   **2:12:** 1 Jon 2:16   **2:14:** Eks 19:5; Dut 7:6; Esik 37:23; Kal 1:4; 1 Pita 2:9   **2:15:** 1 Tim 4:12   **3:1:** Rom 13:1-7; 1 Pita 2:13-14

o nərəkinən nərǵi netəmim, kən okəsotolən timəht, mətō ilat nan mətig əm kən moatol təwir kəm netəmim, kən motos-iəhau rəhalat nətəligən moatisiai-in netəmim rafin.

³ Koatol min-nulan mətō aupən kitat kotərat kəmotahmen əm elat. Kən Uhgīn təmasitu etat nian kitat min kəmoatol nolən rat min əh, kitat ialməl min. Kəməsotolən nəwia Uhgīn. Nos-ipən-os-ipənən rəha nərātən təmərəkīn kitat. Kən nolən rat min rəhatat itəm kitat kəmoatolkeike, kəmoatərəməərə etat. Kitat kəmoatol əm nəwialat, kən kəmoatol nolən rat rafin. Kən kəmoatolkeike natimnat min rəha netəm pisin. Nolən rat rəhatat təmōl məmə netəmim kotetəhau kitat, kən kitat kəmoatetəhau kitat min.

⁴ Mətō nian nolkeikeən ne nəwīrən rəha Uhgīn Iosmegəh rəhatat təmiet-arəpa, ⁵ kən in təmosmegəh kitat, mətō sənəmə təmōl mətō-inu kitat netəm ətuatip. !Kəp! In təmosmegəh kitat mətō-inu təmasəkitun kitat. In təmosmegəh kitat nian Narmīn Rəha Uhgīn təmafəl rəkis nolən rat min kən kotaiir wi min, kən Narmīn təməwiək-in nikitat. ⁶ Narmīn u inu, Iesu Kristo Iosmegəh rəhatat in suatip məmə Uhgīn tatətəlmīn nikitat tatər lan e nīkin agien. ⁷ In təmōl kitat kotətuatip e nīganəmtin e nəwīrən rəhan məmə okotahatətə e rəhan nəghatən itəm təmən kəm kitat mə o nian kit kitat kotatig itulin kitat min. ⁸ Inu nəghatən kit in nəghatən pahrien.

Kən io ekolkeike məmə onakəgətun wir netəmim lan məmə okotitun wir. Nəgətunən min əh okotasitu e iəfak min məmə rəhalat nətəligən otətətig əskasik əm e nolən natimnat itəm təwir. Nəgətunən min u ilat kotəwir kən okotasitu wir e netəmim. ⁹ Mətō apəs nəghatən alməl min itəm netəmim koatən tol min-nulan: koatəghat o noanol min rəhalat tuwin muwin mīləs tīpilat rat agin min; kən moatetet ilat min kən moatən-iəhau ilat min o nīpətī nəghatən rəha Lou rəha Moses. Apəs əm nəghatən min u mətō-inu okol təsasituən e suah kit ne, kən rəhan nəwīrən tikə. ¹⁰ Okəmə suah kit tatol netəmim koatoor ilat min o nəghatən tol min-nulan, onəkuwin məghat əskasik kəm in kən mən-iəhau. Mətō okəmə tatol min, kən nakuwin min mən-iəhau min. Okəmə nəmən-iəhau pap mau kəiu, mətō in tatəkəike e rəhan nolən, kən otətul-pən isəu ron motapəs. ¹¹ Mətō ik nəkitun məmə suah kit tol min-nulan, rəhan nətəligən tərət kən tatol keko-eko, kən matol təfagə rat e nīganəmti Uhgīn. Rəhan əm nolən tatəgətun mə in iol tərət.

Namnun nəghatən rəha Pol

¹² Oekahl-ipinə suah mil u kit, Atemas o Tikikas otimnə mehm ik. Nian otimnə, ik onakəkəike meam-in uəhai əm suatip mə onakimnə mehm io əpəh taon Nikopolis, mətō-inu io emolkeike məmə ekuwin matig ikin e nian rəha nətəpən. ¹³ Kən etəmim kəiu, Apolos ne Sinas u in ienatig e lou,* ilau katualiwək e rəhalau naliwəkən, mətō ik onakasitu elau məmə natimnat rafin rəhalau otəkəike mətətig.

¹⁴ Rəhatat netəmim okotəkəike motitun wir suatip o nolən wək kən moatol nat itəm təwir məmə ilat kotitun nasituən e netəmim neen itəm rəhalat natimnat təsahmenən. Təsəwirən məmə ilat kotatig əpnəpin əm.

¹⁵ Netəm min u itəm itimat ekoatətig koatahl-ipinə nəghatən wir kəm itəmat. Kən ən təwir kəm iəfak min itəm kotalkeike itimat.

Pəs Uhgīn otawte-in rəhan nəwīrən kəm itəmat.

3:3: 1 Kor 6:9-11; Efes 2:1-2; 5:8   **3:5:** 2 Tim 1:9; Hip 10:22   **3:6:** Wək 2:17-18   **3:9:** 2 Tim 2:14,16   **3:10:** Mat 18:15-17   **3:12:** Efes 6:21-22; Kol 4:7-8   * **3:13:** Ienatig e lou - Suah kit itəm titun wir lou rəha kot, kən in tatəghat rəha netəmim itəm koatuwin e kot.   **3:13:** Wək 18:24; 1 Kor 3:5-6   **3:14:** Efes 4:28

Filimon

Naoa itəm Pol təməte tuwɪn kəm Filimon Nəghatən əkuəkɪr rəha naoa u Filimon

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɪn kəm pah? Təməte tatuwɪn kəm Filimon əpəh e niməfak ikin Kolosi. Ilau fren wɪr. Filimon in etəmim kit itəm tatos slef mɪn.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, netəmim tepət koatos slef. Kən iəfak mɪn neen mɪn, ilat mɪn koatos slef mɪn. Filimon, rəhan kit əh ikin slef, nərgɪn u, Onesimas. Məto Onesimas, in təkəkləh-in mənɪ neen rəha Filimon, kən əmun, in magɪm. Okəmə Filimon otəplan Onesimas, lou rəha Rom tatən mə Filimon tɪtun nohamnuən tɪmɪs. Məto Onesimas təməplan Pol əpəh e kalapus ikin Rom, kən Pol təmən-iarəp Namnusən Təwɪr kəm in, kən təmāhatətə e Iesu Kristo. Kən Onesimas in təmasitu e Pol. Kən Pol təmāhl-ɪpən in tɪtəlig-pən o Filimon. Pol təmən kəm Filimon məmə nat əpnəpɪn Onesimas in slef rəhan, məto roiu in pian e Iesu Kristo.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u matətapəh o Filimon məmə otaluin nolən rəha Onesimas, kən mos in tɪtəlig-pa mɪn. Nat əpnəpɪn məmə in rəhan slef, məto Pol tolkeike məmə Filimon otəplan Onesimas tahmen əm məmə in pian kit e Iesu Kristo.

¹ Io Pol, itəm etatig e kalapus o Kristo Iesu, itɪmlau piətət Timoti, iatuən təwɪr kəm ik Filimon. Ik iolɪtɪmlau itəm ekioalkeike pik, kən kitəhal kətəhalol wək kitɪah əm rəha Iesu. ² Kən iatuən təwɪr kəm wɪnɪtət Apia, ne Akipas itəm kitat mopael mɪn koatəluagɪn rəha Uhgɪn, kən iatuən təwɪr kəm netəm rəha niməfak itəm koatuwa moatəfak e rəham nimə. ³ Pəs Uhgɪn u Tata rəhatat, ne lərəməərə Iesu Kristo okuawte-in nəwɪrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nəfakən rəha Pol

⁴ E nian mɪn rafɪn itəm iatəfak ron ik, matən tagkiu kəm Uhgɪn ron ik, ⁵ məto-inu eməto nahatətəən rəham e lərəməərə Iesu, ne nolkeikeən rəham itəm tatuwɪn o nəfak mɪn rafɪn. ⁶ Kən iatəplan nolən rəham, məmə natawte e nɪkim agien məto-inu e rəham nahatətəən. Kən iatəfak məmə nolən əh otasitu lam məmə onəkɪtun wɪr kən mos nat wɪr mɪn rafɪn rəha Uhgɪn itəm tətawte-in e Kristo kəm kitat. ⁷ Piak, iatəfak nəhlan məto-inu rəham nolkeikeən təmōl nɪki nəfak mɪn koatətə təwɪr, kən nian eməto, io mɪn, nɪkik təmagɪen kən tatɪləs-ɪpər rəhak nətəligən lan.

Nətapəhən rəha Pol

⁸ Tol nəhlan, e Kristo esəgɪnən o nənən kəm ik məmə onəkōl nat kit itəm nəkəike mol, ⁹ məto esol mihinən. Iatətapəh-in əm e nolkeikeən. Io iaguɪhl kit, etatig e kalapus o Kristo Iesu. Kən io inu Pol, ¹⁰ iatətapəh-in suah kit ron ik e rəhak nɪpahrienən məmə nakos e nɪkim agien. Suah əh in təmuwa tahmen-pən e nətik nian emətətig e kalapus, inu Onesimas, rəham slef. ¹¹ Aupən ikin, in təməsōl wək wɪrən kəm ik, məto roiu in tɪtun nolən wək təwɪr kəm kilau kərən.*

¹² Kən roiu, etahl-ɪpɪnə mɪn suah u, etəm itəm iakolkeike pik. ¹³ Okəmə tətətig itɪmlau mɪn, nɪkik tagɪen ron, kən in otatos nəmeem mətasitu lak nian etatig ikin-u e kalapus o namnusən təwɪr. ¹⁴ Məto esolkeikeən məmə ekol nat

1:2: Kol 4:17; 2 Tim 2:3   **1:7:** 2 Kor 7:4   **1:10:** 1 Kor 4:15; Kol 4:9   * **1:11:** Nərgɪn u “Onesimas” in təmə, “etəm itəm tɪtun nolən wək wɪr.”

kit itəm ik nəsegəhan-inən. Kən okəmə natol nat wır, iakolkeike məmə in tətisi-pən əm e nıkim agien, mətə sənəmə nat io iatəkəike kəm ik məmə nakol.

¹⁵ Esitunən, okəm-naka Onesimas təmagım e nian əkuəkır u məmə onakos mın in tıtəlig-pa mın nətuatig agin-əh, ¹⁶ mətə sənəmə in otol mın əm slef rəham, kəp. Mətə roiu əh, in suah wır taprəkis-in slef kit, in pialau etəm təwır. Io iakoleike pık in, mətə ik onakolkeike pık in taprəkis, mətə-inu in rəham slef, kən in piam e İərəmərə.

¹⁷ Nakatehm io məmə kəmuea kitiəh e wək ne nolkeikeən rəha Kristo, kən tol nəhlan, iatətapəh məmə nian in otımnə, nakos in e nıkim agien tahmen-pən əm məmə io. ¹⁸ Okəmə təmol nat kit tərət kəm ik, o təmos rəham nat kit kən məsətouən, pəs nəkələhəu-pən tətətig e kaon rəhak. ¹⁹ Kən əh-roiu, Io Pol, iatəte e nelmək — *pəs io epanətou*. Mətə təwır məmə nəsaluinən rəham kaon asol agin kəm io, itəm tol min-nulan, emasitu lam kən nəmos rəham nəmegəhən lili. ²⁰ Piak, iakolkeike məmə onakətuoun matətou rəham kaon† kəm io, kən ol nat u iatətapəh-in e nərgi İərəmərə, kən ol nıkik tatəto təwır e Kristo. ²¹ İatəte naoa u kəm ik mətə-inu ekitun məmə onəkol nəwiak, kən onəkol taprəkis-in nat naka itəm iatətapəh-in.

²² Kən nat kit mın, afəl rəhak kit rum mətə-inu emələhəu-pən rəhak nətəligən e Uhgın məmə in otos io ekitəlig-pinə mın otəmat, inu noa nəfakən rəhatəmat.

Namnun nəghatən rəha Pol

²³ Epafras, itımlau min etuatig e kalapus o nərgi Kristo İesu, kən in tatən təwır kəm itəmat. ²⁴ Kən Mak, ne Aristakas, ne Temas, ne Luk, itəm itımat ekoatol wək kitiəh, ilat mın koatən təwır kəm itəmat.

²⁵ Pəs İərəmərə İesu Kristo otawte-in rəhan nəwırən kəm itəmat rafın.

1:16: 1 Tim 6:2 † **1:20:** E nəghatən Kris, nəghatən rəha Pol ikın-u “mətou rəham kaon” in iuəhkır əm e nərgi Onesimas. **1:22:** Fil 1:25; 2:24 **1:23:** Kol 1:7 **1:24:** Kol 4:10-14

Hiprus

Naoa itəm kəməte tuwin kəm noanol rəha Isrel Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Hiprus

?Pah təməte naoa u? Kitat kotəruru məmə pah təməte naoa u. Etəm təməte naoa u təməsəteən nərgin e naoa. Etəm təməte təməsəplanən Iesu Kristo. Məto təməto Namnusən Təwir o netəmim pisin-pisin min itəm kəmotəplan Iesu. Kən suah u, in titun nəghatən rəha Oltesteman, ne nolən rəha netəm Isrel aupən. Okəm-naka Panapas o Apolos təməte naoa u, məto-inu ilau kiatun nat tahmen e suah u. Kən ilau iahgin e niməfak. Netəmim neen, nīkilat təht məmə Pol təməte, məto nīkitat təsəhtən nəhlan məto-inu e leta tepət rəha Pol, təmələhəu-pən nərgin, məto nərgin tikə e naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte naoa u kəm netəm Isrel itəm kota-hatətə e Kristo Iesu, məto okəm-naka neen kəmotitəlig-pən noan məsin e nolən rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses. Okəm-naka ilat kəsotitun wīrən nəukəti Namnusən Təwir.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, netəm Isrel koatərəkīn netəm Isrel itəm koatahatətə e Iesu Kristo. Nīkilat təpou ron. Təwir məmə ilat okotətə məmə nahatətəən rəhalat in nīpahrienən, kən Iesu in Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa.

?Təməte naoa u o naka? E nian əh netəmim neen e niməfak, nīkilat təht məmə nolən rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses e Oltesteman, in ilis taprəkis-in nolən rəha nahatətəən e Iesu Kristo. Məto nolən min nəhlan rəha Oltesteman, ilat narmin min əm rəha natimnat min itəm Iesu otol. Kəmotətə naoa u məmə netəmim okotəplan motitun məmə Iesu Kristo in ilis taprəkis-in natimnat rafin, tahmen-pən e ien min, ne nagelo min, ne Moses, ne Aron ne pris min. Nolən rəha nahatətəən e Iesu Kristo in təwir pik taprəkis-in nolən rəha nətəu-pənən lou rəha Moses. Inu, in nīpahrienən məto-inu natimnat rafin rəha Oltesteman təmuwa mol nīpahrienən lan e Iesu Kristo. Kən nīmīsən rəhan in tahmen əm məmə otos-irəkis nolən rat min rəha etəmim.

Kristo təmöl əp Uhgīn kəm itat

¹ Aupən ikīn, Uhgīn təmatən* nəghatən rəhan, məto təmatələhəu əm e səpag kəm tipitāt min e nian tepət ne suatip pisin pisin min. ² Məto roiu əh, kīnotegupən e namnun nian,† kən tinatəghat ətuatip əm kəm kitat e Nətīn, itəm in təmīləs-ipər məmə otərəmərə e nautə rafin rəha tata rəhan.‡ Kən e Nətīn əh, in təmöl natimnat rafin e nətueintən.§ ³ Nətī Uhgīn in nəhag-əhagən rəha nəwīrən ne nəsanənən rəha Uhgīn.* In təməru ətuatip rəhan tata e natimnat rafin.† In tatəmīk ətain natimnat rafin e nəsanənən rəha nəghatən rəhan.‡ Nian in təmīmīs rəkis məmə otafəl rəkis rəhatat nolən rat min,§ kən in tatəpələh e rəhn matip kig, ikīn rəha nepətən ne nīsiaiən, e nego e neai.*

Nətī Uhgīn u, in ilis taprəkis-in nagelo min

⁴ Tol nəhlan, Uhgīn təmīləs-ipər rəkis Nətīn u, kən in ilis taprəkis-in nagelo min, tahmen-pən məmə nərig u itəm Uhgīn təmos-ipən kəm in, in ilis pik taprəkis-in nərgilat rafin.† ⁵ Uhgīn təməsən agin-əhən kəm nagelo kit rəhan məmə,

* **1:1:** Hip 2:2 † **1:2:** 1 Pita 1:20 ‡ **1:2:** Sam 2:8 § **1:2:** Jon 1:1-3; Kol 1:16 * **1:3:** Jon 1:14; 12:41; Aes 6:1-4 † **1:3:** Jon 14:9; Fil 2:6-7; Kol 1:15; 2 Kor 4:4 ‡ **1:3:** Kol 1:17 § **1:3:** Taet 2:14

* **1:3:** Fil 2:5-11; Kol 1:15-18. † **1:4:** Efes 1:20-21; Fil 2:9

“Ik nətik.

Roiu enuwa rəham tata ətuatip.”†

Məto in təməghat nulan kəm Iesu. Kən Uhgın təməsən agın-əhən kəm nagelo kit məmə,

“Io tata rəham,

kən ik onəkuwa nətik.”

Məto in təməghat nəhlan kəm Iesu. §

6 Məto e nian Uhgın tahl-ipa Nətin itəm təmaupən maiir* tuwa e nətueintən, kən in tən məmə,

“Pəs rəhak rafin nagelo mın,

nıpinəgilat taru nisip e nisaiian, motənwiwi in.”

7 Nian Uhgın tatəghat-in nagelo mın, in tatən məmə,

“Io emol rəhak nagelo mın

ilat kotahmen e nımətag itəm tətən ikin mın rafin, matol rəhak wək.

İlat iolwək mın rəhak, tahmen e nigəm.”††

8 Məto təmatəghat-in Nətin kən matən məmə,

“Uhgın, rəham nərəməəən otətətig lilin, namnun tikə.

Kən nətuatipən in nəlnal rəha nərəməəən rəham.

9 Ik nəmolkeike əm nətuatipən

kən metəhau nolən eko-eko mın.

Tol nəhlan, io u, rəham ətuatip Uhgın,

io emələhəu aupən ik, kən ik ilis e ik mın neen.

Kən emol-pən oel e rəhm-kapə, tatəgətun məmə ik kig,

matol nıkim tagien taprəkis-in ik mın neen.” §

10 Kən Uhgın tatən-ipən mın kəm in məmə,

“Tərəməə, e nətuounən, ik nəmol nətueintən u,

mol in təkəsik.

Kən e nelməm atip əm,

ik nəmol natımnat rafin itəm kotatig e neai.

11 Natımnat mın u rafin, ilat okəpanotikə,

ilat okotoas tahmen e nıməhan itəm təməmnəmıt,

məto ik nətətig lilin əm.*

12 Ik onakaiu-aiu ilat,

tahmen əm məmə etəmim təmaiuaiu rəhan nıməhan.

Ik onakəuhlin natımnat mın u,

tahmen e etəmim təmikis rəhan nıməhan,

məmə in otətəut-in in pisin.

Məto ik, nəkətətig lilin əm nulan,

kən okol nəsimisən nian kit.”†

13 Uhgın təməsən-ipən agın-əhən kəm nagelo kit rəhan məmə,

“Ik əpələh e rəhak matip, ikin rəha nepətən ne nisaiian,

kən matəsahgin.

Pəs io ekos-iəhau rəham tikimır mın,

mol ilat kotahmen e nıməhan kit itəm nateguafəl nelkəm lan.”† §

† 1:5: Sam 2:7; Wək 13:33; Hip 5:5; 1 Kron 17:13 § 1:5: Mat 3:17 * 1:6: Katən məmə in təmaupən maiir məto-inu təmaupən maiir e pian mın. Katəghat-in nəhlan Iesu, məto-inun in təmaupən matig, uarisig natımnat mın rafin (Əplan mın Kolosi 1:15). Tol nəhlan, kən natımnat rafin mın, in rəhan əm. Tatos nepətən ne nisaiian nəhlan tahmen e suakəkə itəm təmaupən maiir. Sam 89:27; Hip 2:10; Rom 8:29. † 1:7: Sam 104:4 † 1:7: Nımətag ne nigəm kəmueia nian Uhgın təmos-ipa Lou. Hip 2:2; 12:18-21. § 1:9: Sam 45:6-7 * 1:11: Aes 34:4; 51:6; Nol Əpən 6:12-17 † 1:12: Sam 102:25-27 † 1:13: Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “ekol rəham tikimır mın ilat kotahmen e nat kit itəm nəkəpələh matəfipər nelkəm lan,” kən nıpətin u məmə, “Oekol ik ilis agın taprəkis-in rəham tikimır mın.” § 1:13: Sam 110:1

14 Məto nagelo mın, ilat iolwək mın əm. Nagelo mın, ilat narmın mın itəm Uhgın təmah-l-ıpa məmə okoatehm netəmim itəm okotos nəmegəhən ron.

2

Nən-iəhauən itəm o nuwinən e naiəh

1 Iesu in ilis pık. Tol nulan, təwır məmə kitat okotətəlig-in wır nat naka itəm kitat kəmotəto,* məmə naiəh rəha nitəhəi təsiləsən kitat. 2 Nəghatən† itəm nagelo mın kəmoatən-iarəp‡ in nıpahrienən, kən netəmim ilat okotos nalpınən o nətgəhlən Lou ne nalpah-inən nolən nat Lou tatən. 3 ?Tol nəhlan, kən kitat okotəhrol nulan motagım okəmə kitat kotol nat əpnapın əm e nosmegəhən asol əh rəha Iesu? Nosmegəhən u, itəm İərəməərə təmaupən mən-iarəp, kən netəm mın u itəm kəmotəto, ilat kəmotəgətun kəm kitat məmə in nıpahrienən. § 4 Uhgın təmatig mol mın nəfigəmən o nəghatən əh e nolən nəmtətın mın, ne natımnat mın itəm narmı netəmim tatiwig ron, ne nat pıspıs mın, ne nos-ıpamən nəsanənən mın rəha Narmın Rəha Uhgın o nolən wək.*

Iesu təmuwa mahmen e pian mın

5 Nagelo mın okol kəsotərəməərən e nətueintən itəm otəpanuwa, itəm kotəghat-in.† 6 Məto-inu Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,

“Etəmim in nat əpnapın əm,
məto ik, nıkim tatəht in, ik nəsaluinən,
kən ik natehm wır nəti etəmim.‡

7 E nıan əkuəkır əm itəm ik nəmos-iəhau in, teıuııu ləhau e nagelo mın, kənu mos-ıpən nəərəməərən ne nepətən ne nısiıııən kəm in.

8 Kən ik mos-ıpən nepətən məmə in otərəməərə e natımnat rafın.”§ *

Roiu əh, tatən məmə, “natımnat rafın,” nıpətın un məmə Uhgın təsapəsən nat kitiəh ne məmə etəmim təsərəməərən lan. Məto kitat kəsotehmən əh natımnat mın əh kotuwa. 9 Məto nat kitiəh kitat kəmotəhm, inu Iesu, itəm “e nıan əkuəkır əm nəmos-iəhau in teıuııu ləhau e nagelo mın” kən roıu əh “kınos-ıpən nepətən ne nısiıııən kəm in” məto-inun in təmos nəhməən mımıs o kitat. Əwəh, e nəwırən rəha Uhgın, Iesu təmımıs o netəmim rafın e nətueintən.†

10 Uhgın təmol natımnat rafın məto-inun in təmolkeıke mihın, kən natımnat rafın kotatig-pən e nelmın.‡ Kən təwır agın məmə Uhgın təmol Iesu u, təmaupən mohatıp nol o nosmegəhən netəmim, in təməto nəhməən e nımısən, məmə in tətuatıp agın § o nəmıkən nenəti Uhgın mın tepət kotuwın katig e nəhag-əhagən rəha nəwırən ne nəsanənən rəhan.* 11 Iesu in tatol rəhan netəmim kotasım, məmə rəha Uhgın əm, rəhalat nolən rat tıka.† Kən Iesu ne rəhan mın netəmim, rəhalat tata kitiəh əm. Tol nəhlan kən Iesu in təsaulısən məmə otaun-in ilat u məmə pian mın ne wının mın.‡ 12 In təmən-ıpən kəm Uhgın məmə,

“Io oekən-ıarəp ik kəm piak mın ne wınık mın ne natımnat mın itəm ik nəmol. Oekan napuən mənwiwi ik e nuəfımınən asol e nıganəmtılat.”§

13 In tatən mın məmə,

“Io oekələhəu-pən nahatətəən rəhak e Uhgın.”*

* 2:1: Rom 11:22 † 2:2: Nəghatən u tatəghat-in, in Lou rəha Moses. ‡ 2:2: Wək 7:53 § 2:3: Hip 10:28-29; 12:25 * 2:4: Mak 16:20 † 2:5: Netəm İsrıl ilat koatən məmə nıpahrienən məmə nagelo mın ilat koatərəməərə roıu ikın mın rafın e nətueintən; Dut 32:8. ‡ 2:6: “nəti etəmim,” inu Iesu. § 2:8: Sam 8:4-6 * 2:8: Jen 1:26; Nol Əpən 20:4,6; 22:5 † 2:9: Fil 2:8-9 ‡ 2:10: Rom 11:36 § 2:10: Hip 2:17; 4:15; 5:8-9 * 2:10: Luk 24:26; Rom 8:17; 2 Tes 2:14; 1 Pita 5:1; Hip 2:7 † 2:11: Hip 13:12; Efes 5:26 ‡ 2:11: Mat 28:10 § 2:12: Sam 22:22 * 2:13: Aes 8:17

Kən matən mīn mēmə,

“Io u, itimat nisualkələh itəm Uhgīn tamos-ipa kəm io.”†

¹⁴ Nisualkələh mīn əh, Iesu tatəghat-in ilat, ilat nipətīlat ne nitalat əh-ikīn. Ilat u netəmim agīn-əh əm. O nat u, Iesu təkəkəike muwa e nətueintən mos nipətīn ne nitan tahmen əm elat mēmə in otuwa pialat pahrien.‡ Təmōl nəhlān mēmə in otīmīs, kən nīmīsən rəhan, in otərəkīn nəsanənən rəha Iərmīs, itəm tətaskəlīm nəsanənən rəha nīmīsən.§ ¹⁵ Məto-inu netəmim koatəgīn nīmīsən.* Nəgīnən rəhalat tətaskəlīm ətain ilat nian rafīn, tahmen əm mēmə ilat slef mīn. Məto Iesu in tēmīmīs mēmə otiuw rəkīs netəm mīn u, mēmə sənəmə ilat slef mīn. In tēmīkīs ilat. ¹⁶ Kotītun əsas mēmə sənəmə in tēmasitu e nagelo mīn, məto in tēmasitu e noanol mīn rəha Epraham.†

¹⁷ Iesu təkəike mos nipətīn ne nitan nəhlān, mēmə in otuwa mol tahmen e pian mīn e nolən mīn rafīn,‡ mēmə in titun nasəkītunən§ kitat, kən koatəgīle lan. In otəkəike muwa mol nəhlān, təgətun mēmə in pris asol agīn pahrien, tatol wək rəha Uhgīn, kən mēmə in otīlpīn neməha rəha Uhgīn. ¹⁸ Kən roiu əh, nian Setan tatos-ipən-os-ipən kəm ilat, kən Iesu titun nasitun elat, məto-inu in mīn, in tīnəto tərət rəkīs nian Setan tamos-ipən-os-ipən kəm in.*

3

Iesu in taprəkīs-in Moses

¹ Piak mīn ne wīnik mīn, Uhgīn tīnaun-in* kələh kitat mīn itəmat o nuwīnən e nego e neai, kən mol mēmə kitat netəm iasim. Məto-inu Iesu tətāsitu nulan e kitat, itəmat onəkotəkəike katətəlig-in pīk Iesu əh, in aposol kən in pris asol agīn rəha nəfakən rəhatat itəm kitat koatən-iarəp. ² Uhgīn tēmīləs-ipər Iesu mēmə in otol wək u, kən in təmōl nəwīa Uhgīn e natīmnat rafīn, tahmen e Moses aupən təmōl nəwīa Uhgīn e rəhan wək rafīn, mēmə in otatehm wīr nīmə, inu netəmim rəha Uhgīn.† ³ Ilau kərən kətīoal nəwīa Uhgīn, məto etəm tēmīləkīn nīmə, netəmim koatīləs-ipər nərgīn ron taprəkīs-in nīmə itəm in təmōl. Kən e nolən kitīəh əm, tətuatīp mēmə Uhgīn otīləs-ipər Iesu taprəkīs-in Moses. ⁴ Kən nīmə mīn rafīn, netəmim koatīləkīn, məto Uhgīn in tēmīləkīn natīmnat rafīn itəm tətātīg. ⁵ Moses in iolwək kit e nipəgnoa nīmə rəha Uhgīn, itəm tatol nəwīa Uhgīn, matehm nīmə rəhan, inu netəmim rəha Uhgīn. Kən nəmegəhən rəha Moses tətəpsen-pən natīmnat itəm Uhgīn otəpanəgətun. ⁶ Kristo, in mīn tatol nəwīa Uhgīn. Məto sənəmə in iolwək əm kit tahmen e Moses. In Nətīn, kən tatos nepətən o nərəmərəən e rəhan nīmə. Kən okəmə kitat kəsotəgīnən, kən motalkut mēmə okotətul əskasīk‡ o nat un itəm kitat kəmotələhəu-pən nətəligən rəhatat lan, kən motausit ron, kən nipahrienən mēmə kitat u, netəmim rəhan, kitat rəhan nīmə.§

Oatehm məha-məha itəmat mīn e nahatədən rəhatəmat

⁷ Nəghatən u inu, Narmīn Rəha Uhgīn təmən e Naoa Rəha Uhgīn mēmə, “Roiu əm, onəkotəkəike moatətəlig-in nəwīan,

⁸ məsotolən rəhatəmat-kapə təskasīk pīk, tahmen e tīpītəmat mīn ilat kəmoatol mīhin aupən moatəht nəwīa Uhgīn, nian ilat kəmoatek asgəwīn Uhgīn e ikīn taruən-aruən ikīn.*

⁹ Ikīn əh, tīpītəmat mīn kəmotəkəike kəm io mēmə okotəplan rəhak nəsanənən,

† 2:13: Aes 8:18; Jon 10:29 ‡ 2:14: Jon 1:14 § 2:14: Jen 3:15; 1 Kor 15:54-57; 2 Tim 1:10; 1 Jon 3:8

* 2:15: 2 Tim 1:7 † 2:16: Aes 41:8-9; Luk 3:8 ‡ 2:17: Fil 2:7; Hip 2:10; 4:15; 5:1,8-9 § 2:17:

Hip 5:2 * 2:18: Hip 4:15 * 3:1: Rom 8:28 † 3:2: Nam 12:7 ‡ 3:6: Hip 3:14; 4:14; Rom 11:22

§ 3:6: 1 Kor 3:16; 1 Pita 2:5 * 3:8: Eks 17:1-7; Nam 20:2-5

nat əpnapin ilat kəmotəplan pap natimnat min itəm emol o nup foti.†

10 Kən io iatol neməha kəm ilat, kən matən məmə,
‘Nikilat tətən isəu ron io nian rafin.
Kən ilat motapəs nolən nat itəm iatən kəm ilat.’

11 Neməha təmol io,
kən ekos noanawil kit mən məmə,
‘Ilat okol kəsotuwınən e ikin katos namegən ron io ikin.’ † §

12 Piak min ne winik min, oatehm wir itəmat min o nat u. Otol məmə nikitəmat atip otəsəratən kən kit təsapəsən nahatətən, mol məmə nəkotəuhlin-pən itəmat isəu o Uhgın itəm tatəmegəh. 13 Uhgın təmən “Roiu əm,” kən nian u “roi” tətətig əh. Tol nəhlan, nəkotəkəike moatəghat roiu kəm itəmat min, moatehm məha-məha itəmat min nian rafin, məmə nolən rat otəseiuə-inən itəmat kit mol rəhn-kapə təskasik o Uhgın. 14 Məto-inu okəmə kitat kotətul tımtım mətoarus-pən namnun, motahatətə e Uhgın təskasik miəkis, tahmen əm məmə inu kəmotətuoun motahatətə wi əm lan, kən tatəgətun məmə kitat kınəatos kələh natimnat min rəha Kristo. 15 Məto sotaluinən nəghatən itəm kəmən,

“Roiu əm, onəkotəkəike motətəlig-in nəwian
məsotolən rəhatəmat-kapə təskasik pik,
tahmen e tipitəmat min ilat kəmoatol mihin aupən
moatəht nəwia Uhgın.”*

16 ? Kən pah min un itəm kəmotəto pap nəwia Uhgın, məsotolən? Ilat un Moses təmit-irəkis ilat Ijip.† 17 ? Pah min un kəmotol Uhgın neməha tol o nup foti? Ilat un, netəm kəmotol nolən rat, kən moatəme motimis moatəməhl əpnapin əm əpəh ikin taruən-aruən ikin.‡ 18 ? Kən pah min un Uhgın təmatəghat kəm ilat, matos noanawil məmə ilat okəsotuwınən motiet-arəpən ikin katos namegən ron ikin? In təmatəghat kəm netəm kəmotəht nəwian.§ 19 Kən kitat koatəplan məmə kəməsegəhan-inən ilat məmə okotiet-arəpən ikin katos namegən ikin ron, məto-inu ilat kəsotahatətən lan.

4

Ikin katos namegən o Uhgın ikin

1 Məto kitat u, Uhgın təmən-iəkis rəkis məmə kitat kotitun nuwınən imə ikin katos namegən ron ikin, kən nəniəkisən u, tatətul əh, materəh otat. Tol nəhlan, pəs kitat koatəto itat, kən moatəgin məmə kitat kit okol mətan təsosən namegən əh. 2 Məto-inu kitat kınəto rəkis namnusən təwir məmə Uhgın təmol əpen-əpenə ikin kit o namegən rəhatat, tahmen əm məmə inu netəm aupən kəmotəto nəghatən mihin. Məto nəghatən əh, təməsasituən elat, məto-inu ilat kəmoatəto əm, məsotahatətən lan. 3 Məto-inu kitat netəm kəsotahatətə əm lan, kitat kotitun nuwınən imə, ikin katos namegən ron ikin. Məto rəha netəm min u itəm kəsotahatətən lan, Uhgın təmən məmə,

“Neməha təmol io, kən ekos noanawil kit, mən məmə,
‘Ilat okol kəsotuwınən ikin katos namegən ron io ikin.’ ”*

Təmən nəhlan, nat əpnapin məmə tınol əpen-əpenə rəkis ikin katos namegən ron ikin nian in təmətuoun matol nətueintən. 4 Kitat kotitun məmə tınol əpen-əpenə rəkis lan, məto-inu Nəoa Rəha Uhgın in tatəghat-in Sapat, matən məmə, “Təmol nətueintən, kən e nian sepın lan, Uhgın təməmeg e rəhan

† 3:9: Nam 14:3; Dut 1:3; Wək 7:36 ‡ 3:11: Nam 14:21-23 § 3:11: Sam 95:7-11 * 3:15: Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 † 3:16: Nam 14:1-35 ‡ 3:17: Nam 14:29; 1 Kor 10:1-13 § 3:18: Nam 14:22-23; Sam 95:11; Hip 3:11 * 4:3: Sam 95:11; Hip 3:11

wæk.”† 5 Məto ikin min neen e Naoa Rəha Uhgın, Uhgın tatən məmə, “İlat okol kəsotuwınən ikin katos namegən ron io ikin.”‡

6 Tol nəhlan, ikin katos namegən o Uhgın ikin əh, in tətətiğ əh məmə netəmim okotuwın ikin. Məto netəm min u aupən itəm kəmotəto namnusen təwır, ilat kəmotəmik-arəpən-in nuwınən ikin katos namegən ron ikin, məto-inu kəmotəht nəwia Uhgın. 7 Kənu, uarisig lan, tol-pən Uhgın təmələhəu min nian kit min o nuwınən ikin katos namegən ron ikin. Nian əh, inu roiu. Uhgın təmən-iarəp nat u kəm Tefit məmə, “Roiu əm, onəkotəkəike motətəliğ-in nəwian məsotolan rəhatəmat-kapə təkəsik pik.”§

8 Nikitəmat tuəh-tu suah u Josua* aupən. Okəmə Josua təmos-ipən namegən kəm ilat nian in təmit ilat moatuwin Kenan, kənu Uhgın okol təsən minən məmə otələhəu nian kit min məmə in nian rəha nuwınən imə ikin katos namegən ron ikin.† 9 Kən tol nəhlan, kən in təmən nian pisin kit min, nian əh-ikin tətətiğ əh o rəhan netəmim məmə okotuwın motos namegən, e nolən kitiah əm itəm Uhgın təmameg mihin e rəhan wək min aupən, e nian rəha Sapat. 10 Məto-inu etəm tatuwin imə məmə otos namegən u, in otameg e rəhan wək, tahmen əm e Uhgın itəm təmameg e rəhan wək aupən.‡ 11 O nat u, kitat okotalkut əskəsik məmə okotuwın imə motos namegən u. Təsəwırən məmə kitat kit, otətəu-pən nolən rəha netəm aupən itəm kəmotəht nəwia Uhgın, moatəme.

12 Məto-inu Naoa Rəha Uhgın,§ in tətəmegəh məsanən mıtahləpik e wək rəhan.* Kən in tahmen e naip tasılə e nıkalın kərən mil.† In tıtun nətarerəhən matəplan nətəliğən min ne nıkin pisin pisin min e netəmim, tahmen əm e naip itəm tətətarerəh matəplan ikin tatılpin min ikin e nıkilkitəm ne nəhau imə ağın. In tətakil nətəliğən min ne nolən anion min e nıkitəm.‡ 13 Uhgın tətəplan natimnat rafın e nətueintən tahmen əm məmə kəməte kitalkin-italkin katəpik, koatəmahl piəpiə əm. Kitat okotəkəike motən-iarəp rafın ağın natimnat itəm kəmotol kəm Uhgın u inu.§

Iesu in təmuwa pris asol ağın itəm təwır maprəkis, məto-inu in Uhgın pap, məto təmuwa etəmim

14 Tol nəhlan, pəs kitat kotaskəlīm-iəkis nahatətəən rəhatat itəm kınəatən-iarəp rəkis, məto-inu kitat koatos pris asol ağın kit rəhatat in iahgin. Inu Iesu, Nəti Uhgın, itəm tınuwin rəkis imə e nego e neai.* 15 Məto-inu rəhatat pris asol ağın, in Pris kit itəm tətəto wır nıkitat, matəto wır otəhrol kitat kəsotahmenən, məto-inu natimnat rafın itəm tatek asgəwin kitat e nəmegəhən, natimnat kitiah min əm, kınətek asgəwin rəkis in e rəhan nəmegəhən. Rəhatat pris asol ağın, in tınitun rəkis rəhatat nəpəuən min.† Məto nat kitiah əm un, in təsolən nat tərət kit. 16 O nat u, pəs kitat kəsotəginən o nuwamən iuəhkır o jea rəha kig‡ u, tətawte-in rəhan nəwırən kəm kitat. Kən ikin əh, in otasəkitun itat, kən

† 4:4: Jen 2:2 ‡ 4:5: Sam 95:11 § 4:7: Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 * 4:8: Josua in nərgin kit e nəghatən rəha Isrel. Kən nərgin u Iesu, nərgılau tahmen-ahmen əm e Josua e nəghatən rəha netəm Kris. Nian Josua təmos-ipən namegən kəm netəm Isrel əpəh Kenan, nəmegəhən rəha Josua in tətəpsen-pən nat itəm Iesu otəpanol, mos-ipa namegən pahrien kəm kitat. † 4:8: Dut 31:7; Jos 22:4 ‡ 4:10: Jen 2:2; Hip 4:4 § 4:12: 1 Pita 1:23; Aes 49:2; Nol Əpən 19:13-15; Jon 12:48 * 4:12: Aes 55:11; Jer 23:29 † 4:12: Efes 6:17 ‡ 4:12: 1 Kor 4:5 § 4:13: Nol Əpən 2:23 * 4:14: Hip 7:25 † 4:15: Hip 2:17 ‡ 4:16: Jea rəha kig u, in Uhgın tətəpələh ikin, kən matərəməmə, məto o natimnat min itəm Iesu təmol, jea rəha kig u, in tatuwa tahmen e İkin Katılpin Neməha rəha Uhgın İkin itəm Oltesteman tətəghat-in (Onakehm e Eks 25:18-22; Lev 16:1-15). İkin əh inəh, itəm Uhgın tətəsəkitun kənu matəhlman nəwırən rəhan ikin kəm itat kən mətəfəl rəkis nolən rat min rəhatat. In tıtun nolən e nıta Iesu itəm təmaiu otat, kən təmərkın-rəkin rəhan neməha.

mos-ipa nāwīrān kām kitat e nīkin agien, e nian rāha nāratān otuwa otat. §

5

¹ Kitat kotitun māmā nian rafin Uhgīn tatitāpun suah kit kēn matilās-ipēr in māmā otuwa pris asol agīn, māmā in suatip rāha netāmim okotuwīn o Uhgīn. In suatip rāhalat o nos-ipānān natimnat kām Uhgīn, kēn in matol sakrifais o rāhalat nolān rat mīn.* ² Roiu āh, mēto-inu pris asol agīn u in etāmim kit, in titun nolān timātig ām o netāmim,† nat āpnāpīn māmā ilat kotāruru agīn nat itām tātuatip, ilat kotagīm rākis e suatip, mēto-inu in mīn, in tāsahmenān, in tatol tēfagā rat‡ nian tepāt. ³ In tatol tēfagā rat nāhlan, kēn tol māmā e nian rāha sakrifais, in otākāike mol sakrifais o rāhan atip tēfagā, kēn matig mol mīn rāha netāmim mīn. §

⁴ Suah kit okol tāsānān māmā in otol wāk rāha pris asol agīn, matilās-ipēr atip in. Kēpā, Uhgīn otākāike maun-in rāhan kit etāmim māmā in otol wāk u, tahmen ām māmā inu tēmaun-in mihīn Eron aupān.* † ⁵ Tol nāhlan, Kristo in tāmīsilās-ipēr atipān in māmā in pris asol agīn. Mēto Uhgīn in tāmītāpun, kēn mān-ipān kām in māmā, “Ik nētīk.

Roiu enuwa rāham tata ātuatip.”‡

⁶ Kēn ikīn kit mīn e Naoa Rāha Uhgīn, § in tatān māmā

“Ik pris kit tahmen e Melkisetek aupān,*†

kēn ik onakatol wāk rāha pris nian rafin, matuwīn matuwīn namnun tikā.”

⁷ E nāmegāhān rāha Kristo e nātueintān u, in tatāfak kām Uhgīn, matāpāpāh-in nasitūān, mētāsāk āfāmāh, nahui nāmīn titaiāh. Uhgīn tatos nāsānān o nosmegāhān in e nīmīsān. Kēn in tāmīsiāi-in Uhgīn, kēn matol nāwīān,‡ kēn o nat u, Uhgīn tāmēto in. § ⁸ Nat āpnāpīn māmā Kristo in Nētī Uhgīn, mēto in tāmēto nahmān. Tol nāhlan, nahmān rāha Iesu, tāmōl in titun wīr nīpātī nolān nāwīā Uhgīn,* ⁹ kēn tēmuwa etām ātuatip rāha nolān wāk rāha pris asol agīn rāhatat. Kēn in tāmōl suatip o nosmegāhān līlīn rāhan netām mīn u koatol nāwīān, matos wīr ilat, matuwīn matuwīn namnun tikā. ¹⁰ Kēn Uhgīn tāmōs-ipān nārīg u kām in, māmā in pris asol agīn tahmen ām e suah u Melkisetek aupān.†

¹¹ Itīmat emotos nāghatān tepāt mā ekotān-ipīnā kām itāmat, māmā Iesu in pris asol agīn tahmen e Melkisetek. Mēto tiākīs pīk o nān wīrān ilat rafin kām itāmat, mēto-inun itāmat nākoatālpāh-in pīk nātoān nat kit kēn mītun.

¹² Itāmat nāmōtahatātē nuwāh rākīs, kēn tēwīr māmā itāmat nīnotuwa rākīs iāgātun mīn rāha nāghatān rāha Uhgīn. Mēto kēpā, itāmat nākoatol ām nulan. Roiu āh, kāike kēgātun mīn itāmat, tātuoun mīn e nāukātīn nāghatān mīn rāha Uhgīn. Nīpahriēnān u, itāmat nīnotahmen-in rākīs nunān nāgwānān āskāsīk mīn, mēto nākotahmen ām māmā kētapīnāhīn āh itāmat.‡ ¹³ Mēto e netām

§ 4:16: Eks 25:18-22; Lev 16:2,14,15; Hip 9:5 * 5:1: Hip 2:17; 7:27; 8:3; 9:9 † 5:2: Hip 2:17-18 ‡ 5:2: Hip 4:15; 7:28 § 5:3: Lev 9:7; 16:6-15; Hip 7:27; 9:7 * 5:4: Hip 5:1-4 koatāghat-in ātuatip wāk itām pris asol agīn mīn kāmōtol aupān, muwa mētoārus nian netām Rom kāmōtārākīn Nīmā Rāha Uhgīn e nup fote tinuwīn rākīs uarisīg Iesu tēpanīmīs. † 5:4: Eks 28:1; Nam 18:7 ‡ 5:5: Sam 2:7; Wāk 13:33; Hip 1:5 § 5:6: Sam 110:4 * 5:6: Jen 14:18-20; Sek 6:13; Hip 5:10; 6:20; 7:1-22 † 5:6: Melkisetek (Jen 14:18) in kīg rāha Salem (Salem u, nīpātīn u, Nāmēlinuān) kēn in pris rāha Uhgīn Ilīs Pīk. In tāmātātig e nian rāha Epraham. Kristo in tahmen e Melkisetek mēto-inu in pris ne in kīg mīn. Mēto noanol rāha Eron mīn, ilat pris mīn ām, mēto sēnāmā kīg mīn; Hip 7:2. ‡ 5:7: Luk 22:42 § 5:7: Mat 26:36-46; Mak 14:32-42; Luk 22:39-46 * 5:8: Fil 2:6-8 † 5:10: Sam 110:4; Hip 5:6 ‡ 5:12: 1 Pita 2:2

mīn u itəm koatəmāh əh nəhlan, ilat u nisualkələh mətmətīg, itəm koatəkəku əh, kəsotenatīg wīrən əh o nītunən nəgətuənən mīn rəha nolən ətuatīp. ¹⁴ Məto nagwənən əskasik in nigī netəm rəhalat nītunən tīnimətə rəkis, itəm kəmotiuw rəhalat nətəlīgən o nītunən natimnat pīsīn pīsīn mīn itəm tətuatīp ne itəm tərat, kən ilat moatol itəm təwīr, § in əm in əm.

6

¹ Tol nulan, təwīr məmə kitat okəsotəgətuən mīnən nəukəti* nəgətuənən rəha nahatətəən e Kristo, məto pəs kitat okoatəkəike moatuwīn məmə okotimətə e Iesu Kristo. Kitat kīnotəuhlin rəkis kitat e nolən mīn itəm kotītun nīt-īpənən itəm e nīmīsən. † Kitat kīnotahatətə rəkis e Uhgīn. Tahmen əm məmə kīnotafəl rəkis nəme nīmə. Nian əh-roiu in rəha nəgpəhap-īnən nīmə. ² Kitat kīnotītun rəkis nəgətuənən mīn rəha nolən pīsīn pīsīn mīn rəha naikuasən, kən mīnotītun rəkis nəgətuənən mīn rəha nələhəu-pənən nelmitəm e rəhn-kapə etəmim, o nəfakən lan. Kən kitat kīnotītun rəkis məmə kitat okotətul mīn e nīmīsən, kən motītun mīn məmə Uhgīn otakil netəmim, kən mos-īpən nalpīnən līlīn rəhan kəm netəm kotol təfagə rat. Natimnat mīn u, kitat kīnotəghat-īn rəkis, təsəwīrən məmə kitat koatisimatīp e nəghatən kītīəh mīn əm nian rafīn. ³ Tol nulan məmə okəmə Uhgīn təmegəhan-īn əm kəm kitat, kən kitat okotuwa netəm kīnotimətə rəkis.

⁴ ?Okotalkut məmə okotol nulan, məto təhrol e netəmim itəm kəmotuwa o Uhgīn məto roiu kīnotapəs Uhgīn motəuhlin mīn məntaalat o Kristo? Ilat əh, ilat netəm kəmotehm nəhag-əhagən, ‡ kən kīnotun asgəwīn rəkis noan e nego e neai itəm Uhgīn tatos-īpa, § kən mīnoatītun məmə in təwīr, kən mīnoatos rəkis o Narmin Rəha Uhgīn.* ⁵ Kən ilat u, netəm kīnotun asgəwīn rəkis məmə nəghatən rəha Uhgīn in təwīr, † ilat kīnotətə rəkis nəsanənən rəha nərəmərəən rəha Uhgīn itəm otəsuwəhən tuwa. ⁶ Məto okəmə ilat kəmotəuhlin məntaalat o Uhgīn, suatīp kit tikə mīn məmə okotəuhlin-pa mīn ilat o Uhgīn. ‡ Ilat kəmotərəkīn atīp əm ilat, məto-inu tahmen-pən əm məmə kīnotəht-īpən mīn əm Nəti Uhgīn e nig kəməluau, moatīləs-īpər mīn e nīgənəmīti netəmim, kən ilat kīnoatol mīn mīlə lan, moatərəkīn.

⁷ Nīkim tuəh-tu nat u. Nəptən u tatos wīr nuhūən itəm tatəfik, kən in nagwənən tepət lan nigī netəm mīn un, koatol wək ikin. Uhgīn nīkin tagien pīk ron, kən nəwīrən rəhan tətatīg lan. ⁸ Məto nīməptən rat itəm təsosən nat wīr tepət lan, kən iapīl-iapīl ne kiras əm katuəwīə lan. Nəptən əh tīnəsəwīr mīnən o nat kit. Tīnətaiu əm o nərəkīnən. E namnun, nigəm otus natimnat itəm kotatīg lan.

⁹ Piak mīn, nat əpnapīn io iatəghat nulan kəm itəmat, məto ekītun wīr məmə itəmat nəsotahmenən e nəptən rat əh. Ekītun wīr məmə itəmat noatos natimnat mīn u itəm təwīr maprəkis, itəm Uhgīn təmos-īpīnə kəm itəmat məto-inun in tatosmegəh itəmat. ¹⁰ Uhgīn okol təsaluīnən rəhatəmat wək mīn nəmoatol məto-inu Uhgīn rəhan nolən tətuatīp əm nian rafīn. Kən okol in təsolən nat əpnapīn e nolən wīr rəha nolkeikeən itəm nəmotol kəm in, kən moatol əh, nian nəmotasitu e rəhan netəmim. § ¹¹ Itimat ekotolkeike məmə itəmat rafīn nakoatəkəike katos nolkeikeən itəm nəkoatol, moatol məmə otatuwīn e namnun, kən itəmat nakotos nat un itəm nakotagīlə lan.* ¹² Itimat esotolkeikeən məmə nakotəlpah, məto ekotolkeike məmə onəkotos nolən † rəha netəm mīn un itəm kotaiu aupən. Ilat kotahatətə əskasik e Uhgīn kən

§ 5:14: Rom 16:19 * 6:1: Hip 5:12 † 6:1: Hip 9:14 ‡ 6:4: Hip 10:32 § 6:4: Efes 2:8
* 6:4: Kal 3:2 † 6:5: Sam 34:8 ‡ 6:6: 2 Pita 2:21 § 6:10: Mat 10:40,42 * 6:11: Hip 3:6
† 6:12: Hip 13:7

moatol rəhalat nətəligən kaifəmäh.† Moatol nəhlan, kən roiu, ilat kınotos rəkis natimnat itəm Uhgın təmən-iəkis məmə rəhalat.§

Rəhatat iagke tətətig e nego e neai

¹³ Nəniəkisən kit tol nəhlan, itəm Uhgın təmən kəm Epraham aupən. Nian Uhgın təmöl nəniəkisən rəhan, kən nərig kit tükə mın məmə in otos mol nəniəkisən lan rəhan təfigəm. Məto-inu nərgin in ilis taprəkis-in nərgin mın rafin. Tol nəhlan, Uhgın təmos noanawıl atıp əm e nərgin, matən məmə,*
¹⁴ “Io oekəhlman rəhak nəwırən kəm ik, iahgin. Io oekol rəham noanol otuwa tepət tepet.”† ¹⁵ Məto-inu Epraham rəhan nətəligən təfəmäh, in təmatəsaħgin matuwın matuwın, mətoarus nian in təmos natimnat mın un itəm Uhgın təmən-iəkis məmə otos-ipən kəm in.†

¹⁶ Nian etəmim tatos noanawıl e nərgi etəm-iasol kit rəhan,§ kən noanawıl u rəhan, tatəlis rəhan nəghatən təfigəm. Kən netəmim okotəkəike motahatətə e rəhan nəghatən, okol kəsotərgəhəu mınən ron.* ¹⁷ Uhgın təmos noanawıl e nərgin nəhlan, məto-inu in tolkeike məmə otol netəm mın un itəm okotos natimnat mın itəm in təmən-iəkis,† ilat okotitun wır məmə rəhan nalpəkəuən, okol təsəuhlinən nian kit.† ¹⁸ Uhgın tatos noanawıl nəhlan məmə otıləs-ipər nətəligən rəhatat u, itəm kınotiet rəkis motagım kən moatahgıl-pən lan. Kən pəs kitat kotaskəlīm-iəkis nolən əh itəm Uhgın tinos-ipa rəkis kəm itat, məmə kitat okotagile əskasik e nəniəkisən mın rəhan. Nat mil u, ilau okol kəsəuhlinən nian kit, məto-inu Uhgın, təseiuəən nian kit. ¹⁹ Kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəligən təskasik o nosən natimnat mın əh, tol nəhlan, mol məmə in tahmen e iagke kit itəm tətəskəlīm wır rəhatat nəmegəhən,§ məmə nat kit otəsəlölən lan kən məsiuw rəkis mınən kitat. Tahmen əm məmə iagke u, in tınatig rəkis əpəh imə e İkin Tasim Agın İkin, əpəh ilis e nego e neai, e nəwtain nıməhan imə-pən ikın.* ²⁰ İkin əh, İesu tınuwın rəkis ikın rəhatat lan, məmə oterəh e suatıp rəhatat.† In təmuwa rəkis pris asol agın† tahmen əm e pris u Melkisetek§ aupən, kən in otatos wək u nian rafin, namnun tükə.

7

*Melkisetek,
Kig rəha Nətuatıpən,
Kig rəha Nəməlinuən,
ne pris rəha Uhgın İlis Agın*

¹ Suah u, Melkisetek,* in kig rəha Salem†, kən in pris rəha Uhgın u İlis Pık Agın. Aupən, nian Epraham təmuwın e nəluaginən ilat kig mın, kən in təmöl win elat. Kən in mınitəlig mınatuwa. Melkisetek, in təmatuwın məplan Epraham e suatıp, kən in təməfak mətapəhin-pən məmə Uhgın otəhlman nəwırən kəm Epraham. ² Kən Epraham, təmos-irəkis tait e rəhan natimnat mın itəm təmöl win lan e nəluaginən, kən mos-ipən kəm Melkisetek. Melkisetek u, nıpəti nərgin un, “Kig rəha Nətuatıpən.” Kən nərgin kit mın u, kətaun-in məmə

† **6:12:** Jem 1:3; Nol Əpən 13:10; 14:12 § **6:12:** Hip 10:36 * **6:13:** Jen 22:16 † **6:14:** Jen 22:17 † **6:15:** Jen 21:5 § **6:16:** E nolən rəha nəlisən nəghatən təskasik, okəmə kitat kit tolkeike məmə otol nəhlan, kən in tatos noanawıl e manın ne winin ne. Məto netəm İsrəl aupən, ilat kəmoatos noanawıl e nərgi etəm asim kit, o nat kit itəm tasim, kən nian netəmim neen koatəto, kən ilat koatahatətə e nəghatən itəm koatən. Okol kəsotərgəhəu mınən ron, məto-inu nərig əh kəmotən, in tatəlis ətain nəghatən, təskasik. * **6:16:** Eks 22:11 † **6:17:** Rom 4:16 † **6:17:** Nam 23:19; Taet 1:2 § **6:19:** Fil 3:12 * **6:19:** Lev 16:2; Hip 9:2,3,7 † **6:20:** Hip 4:14 † **6:20:** Hip 2:17 § **6:20:** Hip 5:16 * **7:1:** Jen 14:17-20 † **7:1:** Nərgin əh, Salem, in nərgin oas rəha Jerusalem aupən. Nərgin əh, Salem, nıpətin u “nəməlinuən.”

Kig rəha Salem, nīpətīn u māmə, “Kig rəha Nəməlinuən.”³ Naoa Rəha Uhgīn tāməsəghat-inən rəhan tata ne mama ne rəhan noanol mīn. Kən tāsənən nian tāmāiir lan, ne nian itəm tāmīmis lan. Tahmen əm māmə in tāməsīmīsən, in tatol əh wək rəha pris. Tol nəhlan, nəkəplan māmə in tahmen e Nəti Uhgīn u, in pris lilin kit‡

⁴ Nīkim tuəh-tu Melkisetek. In etəm-iasol kit. Nat əpnapīn māmə tīpītat u Epraham in etəm-iasol, mətō in tāmātisiāi-in pīk Melkisetek, matos-ipən rəhan nat asol mīn əm, in əm in əm, māmə rəhan tait kəm in. § ⁵ Kitat kotītun māmə, e nup mīn rafin, netəm Isrel ilat kotəkəike moatos-ipən rəhalat tait kəm noanol mīn rəha Lifae, ilat u pris mīn, tahmen-pən əm māmə inu Lou rəha Uhgīn tatən mihin. Nat əpnapīn māmə pris mīn əh, ilat noanol mīn rəha Epraham, mətō netəm iməlat ikīn ilat kotəkəike moatos-ipən tait kəm ilat. ⁶ Melkisetek u, in sənəmə noanol kit rəha Lifae. Mətō in təmos tait mīn u rəha natīnnat rəha Epraham. Kən in tāməfak-pən kəm Uhgīn māmə otəhlman nəwīrən rəhan* kəm Epraham u, Uhgīn təmos-ipən rəhan nəniəkīsən kəm in. ⁷ Kən tətūatīp agīn māmə etəmim itəm tatos nəriḡ asol otəfak māmə Uhgīn otəhlman nəwīrən tatuwīn e etəmim itəm ləhau əm lan. ⁸ Kən pris mīn u itəm koatos tait u, ilat netəmim əm, itəm okəpanotīmīs. Mətō Melkisetek u, in tatos tait, katən māmə in tatəmegəh. † ⁹ Epraham tāmātətu rəhan tait tatuwīn kəm Melkisetek nulan, kən kitun nənən māmə Lifae u, etəm tatos tait rəha netəm Isrel, in mīn təmos-ipən tait kəm Melkisetek. ¹⁰ Mətō-inu nian Melkisetek tāməplan Epraham, Lifae tāməsāiirən əh. Mətō nian Epraham tāmətu nulan tait tuwīn kəm Melkisetek, in tahmen əm māmə rəhan u noanol, Lifae, in mīn tāmətu-pən tait kəm Melkisetek, mətō-inun in tīnətātīḡ rəkīs e nīpətī rəhan pipi. ‡

Kristo in tahmen e Melkisetek

¹¹ Wək rəha pris mīn u, kəmotīsī-pən e noanol rəha Lifae, in nəukəti Lou itəm Uhgīn təmos-ipən kəm netəm Isrel. Mətō wək rəha pris mīn u, in təsəwīrən mahmen. § Mətō-inu pris mīn u, ilat kəsotahmenən. Uhgīn tāməḡətun māmə ilat kəsotahmenən nian in tāmīləs-ipər pris kit mīn tuwa.* Kən pris un in təruru nīsī-pənən e noanol rəha Lifae ne Eron, † mətō in pris kit tahmen e Melkisetek. ¹² Nian kəməuhlin nolən rəha nītəpunən pris, kən okəike kəuhlin mīn Lou. ¹³ Otəkəike mol nulan mətō-inun, kitat koatəḡəghat-in Iərəmərə rəhatat, itəm tāmīsī-pən e noanol kit itəm sənəmə noanol ətuatīp rəha pris mīn, itəm koatol wək e olta. ¹⁴ Kitat kīnotītun rəkīs māmə Iərəmərə rəhatat in tāmīsī-pən e noanol rəha Juta, ‡ kən nian Lou rəha Moses tāmətəghat-in wək rəha pris mīn, in tāməsəghat-in agīn-əhən noanol u. ¹⁵ Mətō təwīr əm, mətō-inu kitat kīnotītun māmə pris kit mīn tīnəmuwa rəkīs, itəm tahmen e Melkisetek. ¹⁶ In təmuwa pris, mətō sənəmə Lou təmōl mak e noanol rəhan māmə noanol u in rəha pris mīn. In təmos wək rəha pris e nat kit itəm tāsənən maprəkīs-in Lou, inu nəsanənən rəha nəmegəhən u rəhan itəm namnun tīkə. § ¹⁷ Naoa Rəha Uhgīn tatən māmə,

‡ 7:3: Sam 110:4 § 7:4: Jen 14:20 * 7:6: Jen 14:19,20 † 7:8: Hip 5:6 ‡ 7:10: Nat kīsīl kətəhaləḡətun māmə Melkisetek in ilīs taprəkīs-in pris mīn u noanol rəha Lifae. Kītīəh un, Melkisetek in tāməsīmīsən, tatəmegəh əh. Kəiu un, tīpī Lifae u Epraham, in tāmətos-ipən tait rəhan kəm Melkisetek. Kīsīl un, Melkisetek tāməfak-pən kəm Uhgīn māmə otəhlman nəwīrən kəm Epraham, mətō sənəmə Epraham tāməfak o Melkisetek. § 7:11: Hip 7:18,19; 8:7 * 7:11: Hip 10:1 † 7:11: Lifae in noanol rəha pris mīn, mətō Eron in tāmīsī-pən e noanol rəha Lifae, kən noanol mīn rəhan, katən māmə ilat pris asol agīn mīn. ‡ 7:14: Jen 49:10; Mat 1:3; 2:6; Nol Əpən 5:5 § 7:16: Jon 1:4; 5:26; Hip 7:25

“Ik pris kit tahmen e Melkisetek* aupən, kən ik onakatol wək rəha pris nian rafin, matuwın matuwın namnun tikə.”

¹⁸ Kəmələhəu kalın Lou aupən, mətə-inun rəhan nəsanənən tikə, in təsasiuən, okol təsələn nat kit.† ¹⁹ Mətə-inu Lou əh, təruru nələhəu ətuatipən nat kit.‡ Kən roiu əh, nolən pisin kit itəm təwir maprəkis, in tinos nəmeen, məmə kitat okotələhəu-pən rəhatat nətəligən lan. Kən in suatip rəhatat u, o nuwınən iuəhkir o Uhgın.§

²⁰ Uhgın təmən-iəkis məmə Kristo in otol wək rəha pris matuwın matuwın namnun tikə, kən təmos noanawıl ron, məmə rəhan nəghatən otəfigəm. Mətə təməsosən noanawıl mihin e pris mın aupən. ²¹ Mətə Uhgın təmos əm noanawıl nian Iesu təmuwa pris. Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Iərəmərə təmos noanawıl kit, kən okol kəsəuhlinən nətəligən rəhan.*

In tatən məmə, ‘Ik onəkol wək rəha pris nian rafin,† matuwın matuwın namnun tikə.’”

²² Uhgın təmos noanawıl nəhlan, matol mə Iesu tuwa mol suatip itəm tatol kitat kotitun əsas məmə nəniəkisən rəha nasituən in təwir, maprəkis-in nəniəkisən u aupən.‡

²³ Aupən, pris mın ilat tepət, mətə-inun kitiəh tol wək matuwın matuwın mımis un, kit tos nəmeen, mol wək matuwın matuwın, mımis moatol əm nulan. Ilat kəsotolən wək lilin. ²⁴ Mətə Iesu, in otos wək rəha pris rəhatat matuwın matuwın namnun tikə, mətə-inun, tətətig lilin. ²⁵ Tol nəhlan, in titun nosmegəh lilinən§ kitat u, kotilpin kitat mın məmə koatuwin o Uhgın, mətə-inu in tatəmegəh lilin, tatəghat rəhatat lan kəm Uhgın.*

²⁶ O nat u, inun in pris asol agın† itəm in tahmen o nasituən etat. In tasim, kən mətuatip wir, in təsələn nolən rat. In tol pisin agın e netəm koatol təfagə rat, kən in ilis taprəkis-in ilat əpəh e nego e neai. ²⁷ In tol pisin e pris asol agın mın un aupən. Nian rafin, ilat kotəkəike kaupən moatol sakrifais o nafəl rəkisən təfagə rat rəhalat.‡ Uarisig lan un, ilat kəpanotol mın sakrifais kit mın, o nafəl rəkisən təfagə rat rəha netəmim mın.§ Mətə nian Iesu tategəhan-in məmə in otol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən,* kən mau kitiəh əm† in tahmen moau. ²⁸ Lou in tatiləs-ipər pris mın itəm kəsotahmenən.‡ Mətə noanawıl rəha Uhgın, itəm tətuarisig-in Lou, in tatiləs-ipər Nətin u,§ itəm təwir mahmen agın* o nolən wək u, matuwın namnun tikə.

8

Iesu in pris asol agın təwir maprəkis-in netəm mın un kəmotol wək rəha pris asol agın aupən

¹ Kitat koatəghat-in nat u,* mətə nəukətin tol nulan. Kitat koatos pris asol agın kit, tətuatip əm e itəm un ematən. In tinatəpələh rəkis† e rəhn matip Etəm-iasol

* **7:17:** Jen 14:18; Sam 110:4; Sek 6:13; Hip 5:6,10; 6:20; 7:1-22 † **7:18:** Rom 8:3; Kal 3:21; Hip 9:9; 10:1 ‡ **7:19:** Rom 3:20 § **7:19:** Hip 4:16; 10:22; Jem 4:8 * **7:21:** 1 Saml 15:29; Mal 3:6 † **7:21:** Sam 110:4; Hip 5:6; 6:20; 7:17 ‡ **7:22:** Luk 22:20; Hip 8:6; 12:24 § **7:25:** Suatip kit mın əh-ikin o nənən, məmə, “titun nosmegəh agın-əhən.” * **7:25:** Rom 8:34; 1 Jon 2:1 † **7:26:** Hip 2:17; 4:14; 6:20; 8:1 ‡ **7:27:** Lev 9:8; 16:6, § **7:27:** Lev 9:15; 16:15; Hip 5:1,3 * **7:27:** Efes 5:2 † **7:27:** Rom 6:10; Hip 9:12, 26,28; 10:10; 1 Pita 3:18 ‡ **7:28:** Hip 5:1-2 § **7:28:** Hip 1:2 * **7:28:** Hip 2:10 * **8:1:** Hip 1:3; 2:17; 3:1; 4:14; 6:20; 7:26; 9:11; 10:12; 12:2 † **8:1:** Əplan-tu futnot e 1:3

əpəh ilis e nego e neai, ikin rəha nepətən ne nisaiian. ² In tatol wək əpəh Ikin Tasim Ikin e nego e neai, inu Nimə Tapolən pahrien† itəm Uhgın əm təmiuw. Sənəmə etəmim itəm təmiuw Nimə Tapolən əh. §

³ Kəmiləs-ipər rafin pris asol agin min u aupən, məmə okoatos-ipən natimnat min kəm Uhgın, kən moatol sakrifais. E suatip kitiah əm, rəhatat u pris asol agin, in min otəkəike mos-ipən sakrifais kit kəm Uhgın.* ⁴ Okəmə in tətətig əh e nətueintən u, kən okol sənəmə in pris kit, mətə-inu pris min əpəh ikin koatətig itəm koatos-ipən natimnat kəm Uhgın, tahmen əm mə inu Lou təmən mihin. ⁵ Pris min u, ilat koatol rəhalat wək e narmi nimə əm itəm tatasgəwin† natimnat min itəm tətətig e nego e neai. Tol nəhlan, nian Uhgın təmən-ipən kəm Moses aupən, məmə otiuw Nimə Tapolən Asim, in təmən məmə, “Onakəkəike matehm wir məmə onəkol natimnat min u tətətip tahmen əm e rəhak mak itəm emol matəgətun rəkis ik lan əpəh ilis e nitot asol.”† ⁶ Mətə roiu, Iesu, pris asol agin u rəhatat, in tinos rəhan wək itəm təwir təwir maprəkis-in wək rəhalat. Kən e nolən kitiah əm, Iesu in suatip rəha nəniəkisən wi rəha nasituən u, in təwir maprəkis-in nəniəkisən oas rəha nasituən. Mətə-inu nəniəkisən wi u, in tatətul-pər e nəghatən min itəm kotəwir motəprəkis. §

⁷ Mətə-inu okəmə kəsehmən nat tərət kit e nəniəkisən oas,* okol nəniəkisən wi təsosən nəmeen. ⁸ Mətə Uhgın təməplan nəratən rəha netəmim, kən təmən məmə,
“Nian əh-ikin otəpanuwa,
itəm io, oekol nəniəkisən wi rəha nasituən rəha noanol min rəha Isrel ne
noanol min rəha Juta.

⁹ Nəniəkisən rəha nasituən u,
in otol pisin agin e nəniəkisən oas rəha nasituən,
itəm io emol kəm tipilat min aupən,
e nian u itəm io emos nelmilat matit ilat moatiet rəkis Ijip.
Oiakol nəniəkisən wi rəha nasituən,
mətə-inu ilat kəməsotaskəlimən nəniəkisən u itəm io emol kəm ilat aupən,
kən tol məmə io emapəs ilat, maluin.†

¹⁰ Kən io, Iərəməərə, iatən-iarəp məmə,
e nian itəm otəpanuwa,
io oekol nəniəkisən wi kit rəha nasituən† kəm noanol min rəha Isrel.
Oekos-ipən rəhak lou min e rəhalat-kapə,
kən oekəte rəkis-pən e nikilat, §
kən io ekuwa mol Uhgın ətuatip rəhalat,
kən ilat okotuwa kol rəhak ətuatip netəmim.*

¹¹ Ilat kit okol təsuwinən məgətun netəm iman ikin məmə,
‘Ik onakəkəike mitun Iərəməərə u.’
Kən etəmim kit okol təsuwinən mən-ipən nəghatən u kəm pian,
mətə-inun ilat rafin okotitun io,†
tətuoun e netəm əpnapin min
muwin mətəarus-pən netəm koatos nərig asol min.

¹² Mətə-inun, io, ekasəkitun ilat o rəhalat nolən min itəm təsətuatip agin-əhən.
Io oekafəl rəkis nolən rat min rəhalat,

† 8:2: Hip 3:6; 10:21; 1 Pita 2:5; Nol Əpən 13:6 § 8:2: Hip 9:11, 24 * 8:3: Hip 9:14 † 8:5: Kol 2:17; Hip 9:23 † 8:5: Eks 25:40 § 8:6: Hip 8:8,13; Luk 22:20; Hip 7:22; 9:15; 12:24 * 8:7: Hip 7:11,18; 10:1 † 8:9: Eks 19:5-6 † 8:10: Rom 11:27 § 8:10: Lou oas min u, kəməte-pən e kəpiel kəiu kuepin-epin. 2 Kor. 3:3; Hip 10:16 * 8:10: Esik 11:20 † 8:11: Aes 11:9; Jon 6:45

kən io oekaluin nolən rat mīn rəhalat.” † §

¹³ Nian Uhgīn tatəghat-in nənīākīsən rəha nasituən u, məmə in nənīākīsən wi, nīpətīn u məmə nənīākīsən rəha nasituən aupən, tīnoas mīnərat. Kən nat itəm in tīnuwa mīnoas, tīnəsahmen mīnən, kən otəsuwəhən, tīkə.

9

Ikin Tasim Ikin e nətueintən ne Ikin Tasim Ikin e nego e neai

¹ Kən e nənīākīsən rəha nasituən itəm təmaupən matīg, ilat okotəike motətəupən suatīp ətuatīp mīn o nəfakən. Kən Nimə Tapolən Asim, in rəha nətueintən əm u. ² Netəm aupən, kəmotiūw Nimə Tapolən Asim u, * moatol noan kit əpəh ilugīn ətuatīp, kəmagəhl noan kəiu. Noan itəm tətaupən lan, koatən məmə Ikin Tasim Ikin. † E noan əh, kəmotələhəu-pən nat katəhtu-pər lait lan † ikin, ne tepīl kit itəm kəməlīn-pər pīret asim mīn lan. § ³ Kəmiuwosīg nīməhan e noan uarisīg, kən noan əh, katən məmə, “Ikin Tasim Agīn Ikin.” * ⁴ Ikin əh, nat kit əh-ikin kəmol e iaen u kol tatīpīt-īpīt, itəm katəmki-pən nat pien-pien lan, katuwaan. Kən ikin əh, Bokīs rəha Nənīākīsən Rəha Nasituən † tatəpələh əh-ikin. Bokīs u, kəmol e nīg, kən kalpin e iaen u kol tatīpīt-īpīt. Kən e nīpəgnoa Bokīs əh, pətəl kit əh-ikin kəmol e iaen u kol tatīpīt-īpīt, kəmarīgīn-pən pīret u mana, † noan məsīn ikin. Kənu kəmələhəu-pən mīn kasīkin rəha Eron e Bokīs u, kasīkin itəm aupən Uhgīn təmol təwiə mīn. § Kən kəpiel mil kəiu əh-ikin, itəm kuepin-epīn, kəməte rəkīs-pən Lou ilat ten elau. * ⁵ Kən ilīs e rəhn-mīnat Bokīs u, narmi Jerubim rəha Nəhag-əhagən, † ilau kəiu əh-ikin. Kətīauwosīg nīməlməlīlau o Ikin Katīlpīn Neməha rəha Uhgīn Ikin. † § Məto okol esənən natīmnat mīn u, məte əlkələh, pəs ekələhəu əm e səpag.

⁶ Nian kəmotəlīn wīr rafīn natīmnat mīn u, pris mīn kotītun nuwīnən imə miet e noan itəm tətaupən nian ilat koatol wək rəha nəfakən. * ⁷ Məto pris asol agīn, in əm tītun nuwīnən imə e Ikin Tasim Agīn Ikin. Məto okol təsuwīnən nian rafīn. † In tītun nuwīnən nian kitīəh əm e nup mīn rafīn. † Kən nian in tatuwīn, in təike mos nīta, kən mol sakrifais lan o nolən rat rəhan, § kən matīg mol mīn o nolən rat rəha netəmīm, * itəm ilat kotəruru məmə koatol təfagə rat. ⁸ Kən e natīmnat mīn u, Narmīn Rəha Uhgīn tatəgətun məmə, nian Nimə Tapolən Asim aupən təmatətul əh, kən suatīp † tīkə o kitat o nuwīnən e Ikin Tasim Agīn Ikin. ⁹ (In tahmen əm e narmi nat kit † itəm tatəgətun e nian u itəm kotatīg lan roiu.) Natīmnat mīn itəm pris mīn koatos-īpən kəm

† 8:12: Aes 43:25; 64:9; Maeka 7:19; Hip 10:17; Jer 31:31-34 § 8:12: Hip 10:16 * 9:2: Eks 25:8,9

† 9:2: Eks 26:33,34 † 9:2: Eks 25:31-40; Jon 8:12; Nol Əpən 1:20 § 9:2: Eks 25:23-29; Jon 6:35,48

* 9:3: Eks 26:31-33 † 9:4: Bokīs rəha Nənīākīsən Rəha Nasituən u, in “Covenant Box.” Eks 25:10-22

† 9:4: E nian rəha Moses, Uhgīn təmos-īpən pīret təmīsī-pən e neai, nərgīn u mana. Eks 16:31-33; Jon 6:48-51. § 9:4: Nam 17:1-10 * 9:4: Eks 31:18 † 9:5: Jerubim inu, katən məmə Jerubim

rəha Nəhag-əhagən, məto-inun nəhag-əhagən asol rəha nəwīrən ne nəsanənən rəha Uhgīn tətatīg ilugīn elau. Nian neen ilau katioas nəhag-əhagən rəha Uhgīn mətian əh kit (Esik 1:4-21; 10:9-22; Sam 18:10).

† 9:5: Ikin Katīlpīn Neməha rəha Uhgīn Ikin, inun, rəhn-mīnat Bokīs rəha Nənīākīsən ilīs ikin. Ikin əh, nəhag-əhagən asol rəha nəwīrən ne nəsanənən rəha Uhgīn tətatīg ikin. Netəmīm kotəruru nuwīnən imə Ikin Tasim Agīn Ikin məmə okotəplan natīmnat mīn u, məto pris asol agīn əm. Kən in təsuwīnən nian rafīn. Nian kitīəh əm e nup kitīəh tatuwīn. Pris asol agīn tītun nuwīnən imə Ikin Tasim Agīn Ikin, in təmīk nīta rəha sakrifais kən muwīn kən təmorautil nīta e rəhn-mīnat bokīs u. Nolən əh, in nəmtətīn wīr kit, itəm tatəgətun məmə netəmīm okotəkəike kīmīs o rəhalat nolən rat mīn. Məto e nīta əh rəha sakrifais, in tatīlpīn neməha rəha Uhgīn. § 9:5: Eks 25:17-22; Hip 4:16 * 9:6: Nam 28:2-4 † 9:7:

Lev 16:2 † 9:7: Lev 16:34 § 9:7: Lev 16:3,11,14; Hip 5:3 * 9:7: Lev 16:15 † 9:8: Luk 23:45;

Jon 14:6; Hip 10:19-20 † 9:9: Hip 10:1-2

Uhgîn, moatol sakrifais lan kəm in, § natimnat min u, kəsotahmenən o nələhəu ətuatipən nətəligən rəha netəmim itəm kotuwa o nəfakən. ¹⁰ Məto-inu nəfakən oas aupən, in tatəgətun əm suatip min itəm koatən pik nolən rəha nagwənən* ne nənīmən† ne naikuasən.‡ Natimnat min u, in nat rəha nīpətītəm əm. Məto nolən min əh, ilat katipa əfigəm əm kit rəha netəmim, matuwīn mətoarus-pən nian Uhgîn otəuhlin natimnat rafin tuwa muwiwi.

Nita Iesu in sakrifais kit itəm in təwir maprəkis agin-əh

¹¹ Məto roiu əh, Kristo tinuwa rəkis, kən in pris asol agin itəm təməmīk natimnat wir min, minuwa. § Kən in təmuwīn imə e Nimə Tapolən Asim itəm təwir təhmīn min, maprəkis-in itəm təmaupən.* Nimə əh, in sənəmə nat kit itəm netəmim kəmotol, kən sənəmə nat kit rəha nətueintən u itəm Uhgîn təmol. ¹² Nian Kristo təmuwīn imə e Ikin Tasim Agin Ikin, təməsuwīnən e nup min rafin, tahmen e pris asol agin min aupən kəmotol mihin. In təmol mau kitiəh əm, kən tahmen, məto-inun in təsosən nita nəni ne nita nətī kau muwīn imə məmə otos-irəkis təfagə rat. Kəpə, in təmos atip əm nitan, muwīn imə, kən in əm təmətou nəmtitāt mīkis itāt e təfagə rat min.† ¹³ E nolən rəha nənīəkisən rəha nasituən aupən, kəmorautin-pən nita nəni ne kau, o nəmtapi kau itəm kəmuwaan ətip e olta, korautin-pən e suah kit itəm tamkimīk e niganəmti Uhgîn məmə nīpətīn otaruətuəh, namkimīkən tikə lan. ¹⁴ Məto nita Iesu‡ in tatos nəsanənən asol taprəkis-in natimnat min u. § Kristo in təmol atip sakrifais lan, e nəsanənən rəha Narmīn itəm tətātīg līlīn. In sakrifais kit itəm tətuatip agin, nəratən kit tikə lan. Tol nəhlan, kən nitan in tatos nəsanənən, tahmen o nəfələn nīkitəmat* o nolən min itəm kotītun nit-īpənən itəm e nīmīsən, məmə itəmat onəkotəfak əm kəm Uhgîn itəm tatəmegəh.†

¹⁵ O natimnat min u itəm Iesu təmol, in suatip o nosən nənīəkisən wi rəha nasituən.‡ Uhgîn təmaun-in netəmim rəhan, kən mən-īəkis kəm ilat məmə natimnat wir min u, in rəhalat. Kən natimnat min u, okol kəsotikəən nian kit, § məto okoatātīg līlīn. Ilat okotos natimnat min un, məto-inun nīmīsən rəha Kristo in tinətou rəkis nəmti təfagə rat rəha netəm min un itəm kəmoatətəghl Lou rəha nənīəkisən rəha nasituən itəm təmaupən matīg.

¹⁶ Okəmə Iesus təsīmīsən nəhlan, kən rəhan netəmim okəsotosən natimnat wir min itəm in təmən-īəkis mə rəhalat. Məto-inu okəmə suah kit tol nənīəkisən kit məmə nian in otīmīs, kən rəhan natimnat otuwīn o suah pīsīn kit, kən suah u in otəkəike mīmīs pītən, kənu nənīəkisən rəhan in otətātīg matəmegəh. ¹⁷ Nənīəkisən kit tol nəhlan, təsatīgən məsəmegəhən nian etəm təmən tətātīg əh. Rəhan nənīəkisən in otətātīg matəmegəh əm nian in tinīmīs rəkis. ¹⁸ O natimnat min u, e nənīəkisən rəha nasituən aupən, nita nat megəh kit təike maiəh, təgətun məmə nat kit təmīmīs, kən otol məmə nənīəkisən in tatəmegəh mətatīg. ¹⁹ Tol nəhlan, nian Moses in təmatən-iarəp rəkis nəghatən min rafin rəha Lou kəm netəmim, kən uarisig lan, in təmos nīməme sipsip kəmol tasiə, ne nelmi nig u hisop, meer-pən e nita nətī kau ne nita nəni ne nəhau, kən təmorautin-pən nita e naoa rəha Lou ne netəmim min.* ²⁰ Kən in təmən-īpən kəm ilat məmə, “Inu nita nat megəh kit itəm tatīmīs o nolən nənīəkisən rəha nasituən rəha Uhgîn tətātīg matəmegəh. Kən itəmat nəkotəkəike moatīsiāi-in, moatol nəwīan.”† ²¹ E nolən kitiəh əm, Moses

§ 9:9: Hip 5:1; 8:3 * 9:10: Lev 11:2-23 † 9:10: Nam 6:3; Kolosi 2:16 ‡ 9:10: Lev 11:25,28,40
 § 9:11: Hip 10:1 * 9:11: Hip 8:2; 9:24 † 9:12: Rom 3:25 ‡ 9:14: 1 Pita 1:2,18-19 § 9:14:
 Hip 10:4 * 9:14: Sek 13:1; Hip 10:2,22; 1 Jon 1:7 † 9:14: Taet 2:14 ‡ 9:15: Luk 22:20 § 9:15:
 Hip 10:34 * 9:19: Eks 24:6-8 † 9:20: Eks 24:8; Luk 22:20

tamorautin-pən nīta e Nimə Tapolən Asim ne natimnat mīn itəm kəmos o nəfakən. ²² Lou tatən məmə pris otəkəike matol-pən nīta e natimnat tepət, iuəhkir natimnat rafin, məmə ilat okotasim. Kən okəmə nīta təsaiuən ron, kən Uhgīn okol təsafələn təfagə rat.†

²³ Tol nəhlan, nīta rəha nolən sakrifais, in təmaiəh o nolən natimnat mīn u, kotasim. Məto Nimə Tapolən Asim ne natimnat mīn rəhan əh-ikīn, ilat narmi natimnat mīn əm§ itəm tatəpsen-pən natimnat itəm koatətig e nego e neai. Məto nəfakən o natimnat itəm tol nīpəti nat agīn-əh mīn, itəm kotatig e nego e neai, nīta nat megəh təsahmenən o nolən ilat kotasim. Okəike kol sakrifais kit itəm təwīr maprəkīs. ²⁴ Iesu in təsuwīnən imə e Ikīn Tasim Ikīn rəha nətueintən u, itəm netəmim əm kəmotol. Nimə əh, in narmi nat əm rəha Ikīn Tasim Ikīn pahrien əpəh ilīs e nego e neai. Məto Iesu təmuwīn e nego e neai, kən roiu əh in tatən-ipən natimnat rəhatat lan kəm Uhgīn e niganəmtin.*

²⁵ Kən nian Iesu təmol atip sakrifais e rəhan nəmegəhən, in rəhan nolən tol pīsīn e pris asol agīn u aupən. E nənīəkīsən rəha nəsituən u aupən, pris asol agīn otəkəike muwīn imə e Ikīn Tasim Agīn Ikīn kən mos nīta nat megəh, sənəmə nītan atip, mol sakrifais lan. Təike matol nəhlan e nup mīn rafin. Məto Kristo təmuwīn e Ikīn Tasim Agīn Ikīn e nego e neai, təmos atip nītan kən mol sakrifais lan mau kitīəh əm kən tīnahmen. ²⁶ Okəmə Kristo təmatol sakrifais nəhlan e nup mīn rafin, tahmen e pris mīn u aupən, in otəkəike məto nahməən nian tepət tətoun e nian Uhgīn təmol nətueintən. Məto roiu, kitat kīnotatig e namnun nian, in təmīet-arəpa mau kitīəh əm,† məmə otol atip sakrifais e rəhan nəmegəhən o nos-irəkīsən təfagə rat. Kən rəhan sakrifais, in namnun.

²⁷ Kitat netəmim, Uhgīn tīnələhəu nian ətuatip rəhatat kitīəh kitīəh məmə okotimīs lan, mau kitīəh əm. Kən uarisīg lan un, in otakil rəhatat nolən mīn.†

²⁸ E nolən kitīəh əm, Kristo təmol atip sakrifais lan, mau kitīəh əm,§ məmə in otatipa-in təfagə rəha netəmim tepət.* Məto uarisīg, nian otatitəlīg-pa mīn,† in otəsuwa-mīnən o nos-irəkīsən təfagə rat, məto o nosmegəhən netəmim itəm kotəsahgīn, nəumis tatus ilat ron.†

10

Sakrifais rəha Iesu, təmol nian kitīəh əm, kən in tīnahmen

¹ Natimnat mīn rəha Lou, ilat kotahmen e narmi nat* itəm otəsuwəhən kotuwa, məto toapoap. Ilat sənəmə nīpəti nat. E nup mīn rafin pris mīn koatol sakrifais. Məto nat əpnapīn məmə ilat koatol sakrifais, məto Lou in təruru nolən iəfak mīn itəm kotuwa o Uhgīn kotətuatip e niganəmtin, məto-inun ilat narmi sakrifais agīn, itəm toapoap. ² Okəmə sakrifais mīn ilat kotahmen, motitun nolən netəmim kotətuatip. Kən iəfak mīn kotitun nələhəuən motapəs nolən rəha sakrifais, məto-inun nīkilat tīnəruən rəkīs mau kitīəh əm. Kən okəmə tīnafəl rəkīs nīkilat nəhlan, kən ilat kəsotəto mīnən tərət o rəhalat nolən rat. Məto, kəpə, ilat koatəto əh tərət. ³ Tol nəhlan, e nup mīn rafin, ilat koatol pap sakrifais, məto nat u tatol əm məmə ilat okol kəsotaluinən nolən rat mīn rəhalat, ⁴ məto-inu nīta nənī ne kau in təruru agīn nos-irəkīsən təfagə rat.†

⁵ Tol nəhlan, nian Kristo tīnatimnə e nətueintən, in təmən-ipən kəm Uhgīn məmə,

“Ik nakapəs sakrifais mīn ne natimnat mīn koatos-ipən kəm ik.

Məto ik nəmol-pən nīpətīk kit məmə ekuwīn lan.”†

† 9:22: Lev 17:11 § 9:23: Hip 8:5 * 9:24: 1 Jon 2:1; Rom 8:34 † 9:26: Hip 9:12,28 † 9:27: 2 Kor 5:10 § 9:28: Hip 7:27; 9:12,26; 10:10 * 9:28: Aes 53:12 † 9:28: Mat 16:27 † 9:28: 2 Tim 4:8 * 10:1: Kol 2:17; Hip 8:5 † 10:4: Hip 9:12-14 † 10:5: Hip 2:14; Sam 40:6-8

⁶ Kəmotuwaan ətip natimnat e olta tahmen e nəfakən rəhalat otimnə ron ik, kən moatol sakrifais o nafəl rəkisən təfagə.

Məto nat əpnapin koatol nəhlan,
məto kəsotolən məmə nıkim tagien elat.

⁷ Kən io iatən məmə,

“Kəməte nəghatən kit tətətig e Naoa Rəha Uhgın itəm tatəghat-in io məmə,
‘Uhgın, io u, emuwa o nolən rəham nətəligən.’ ”§

⁸ Kristo təmən aupən məmə,

“Ik nakapəs sakrifais mın
ne natimnat mın itəm koatos-ipinə kəm ik,
ne natimnat mın itəm katuwaan ətip e olta,
ne sakrifais mın itəm katol o nafəl rəkisən təfagə.

Natimnat mın u, ik nakapəs,
kən kəsotolən məmə nıkim tagien elat,”

(nat əpnapin məmə ilat koatətəu-pən suatip itəm Lou təmən.) ⁹ Məto Kristo tatən mın məmə, “Io u, emuwa məmə ekol nətəligən rəham.” E nəghatən u rəhan, in tatoh-irəkis nənəkisən oas rəha nasituən, məmə in otələhəu nənəkisən wi rəha nasituən kit. ¹⁰ Kən Iesu Kristo təmöl nətəligən rəha Uhgın tol nulan. In təmöl sakrifais atip e nıpətın,* mau kitiəh əm,† məmə otol kitat kotasim, kitat u rəhan netəmim mın.‡

¹¹ Nian rafın, pris mın ilat koatətul moatol wək rəha nəfakən, moatol sakrifais, moatol nat kitiəh əm nian rafın, o nafəl rəkisən nolən rat. Məto sakrifais mın u, ilat kəsotahmen agın-əhən o nos-irəkisən təfagə rat nian kit.

¹² Məto pris u rəhatat, tınol rəkis rəhan sakrifais mau kitiəh əm, kən sakrifais əh in tahmen mahgoau o nafəl rəkisən nolən rat rəha netəmim tatuwin matuwin namnun tikə. Kən nian tınələhəu rəkis nəhlan rəhan sakrifais, kən in tınatəpələh§ e nelmı Uhgın matip, ikin rəha nepətən ne nisaiian. ¹³ Kən ikin əh, in tətəshgin əm məmə Uhgın otol rəhan tikimır mın kotahmen e nıməhan itəm tateguafəl nelkin lan,* ¹⁴ məto-inu e nolən sakrifais mau kitiəh əm əh, Kristo təmöl rəhan netəmim kınotətuatip e nıganəmtin, matuwin matuwin, namnun tikə. Netəm mın u, ilat un, itəm in tatol ilat koatuwa motasim.

¹⁵ Kən Narmın Rəha Uhgın, in mın tatən wır natimnat mın u kəm itat. In təmən məmə,

¹⁶ “Iərəmərə tatən məmə,

‘Nian itəm otəpanuwa,
oekol nənəkisən wi rəha nasituən kəm rəhak netəmim tol nulan.

Io oekos-ipən lou mın rəhak e nıkilat,
kən oekəte rəkis-pən e rəhalat-kapə.’ ”†

¹⁷ Kən in tatən mın məmə,

“Io oekaluin rəhalat nolən rat mın,
kən nıkkik otəsəht mınən nolən mın rəhalat itəm koatətgəhl Lou.”‡

¹⁸ Nian Uhgın təmafəl rəkis nolən rat rəhalat, kən tol məmə ilat okəsotol mınən sakrifais tuwin kəm Uhgın ron.

Pəs kotətul əskasik e rəhatat nahatətəən

§ **10:7:** Mat 26:39 * **10:10:** Hip 2:14 † **10:10:** Hip 7:27 ‡ **10:10:** Hip 10:14; Efes 5:26 § **10:12:** Pris mın, ilat koatətul əm nian ilat kınotol rəkis sakrifais mın rəhalat, məto-inun rəhalat sakrifais mın okol təsolan namnun nian kit. Məto Iesu in təməpələh, məto-inun in, rəhan sakrifais, tatol nian kitiəh əm o nafələn rəhatat nolən rat mın. Rəhan sakrifais in tahmen agın maprəkis. Kən Iesu tatəpələh lilin. Əplan mın-tu Hip 1:3; 7:26-27; 9:12; 9:25-26; 10:11-14. * **10:13:** Əplan-tu futnot e 1:13 † **10:16:** Jer 31:33; Hip 8:10 ‡ **10:17:** Jer 31:34; Hip 8:11

19 Piak min ne winik min. Tol nulan, kən nita Iesu təmol məmə kitat kotitun nuwinən imə Ikin Tasim Agin Ikin, kən məsotəginən. 20 Roiu əh, Iesu in təməte suatip wi kit, itəm tatəmegəh. In təməhap nıməhan itəm tataculosig Ikin Tasim Agin Ikin, tatəpsen-pən nıpətın. Kən mol suatip wi u rəhatat məmə kitat kotitun nuwin-pənən ikin, motuwın o Uhgın. § 21 Kən pris asol agin rəhatat, in etəm-iasol itəm tatəramərə* e nımə rəha Uhgın, inun rəhan netəmin. † 22 Tol nulan, pəs kotuwın iuəhkır e nıganəmti Uhgın, ‡ e nikitat itəm tərıoah e nahatətəən pahrien. Məto-inu Kristo təmoraubin-pən nitan e nətəligən min rəhatat məmə kitat okotasim. § Kən in təmaikuas rəkis e nıpətıtat e nəhau talien, in əm in əm.* 23 Kitat kotəmə kəmotələhəu-pən nətəligən rəhatat e Kristo. Tol nəhlan, pəs kotətul tımtım lan, məsotəloal-əloalən, məto-inu kitat kotitun nagileən e rəhan nəghatən min itəm tınəmən-ıəkis rəkis kəm itat. 24 Pəs kotahluiə-ahluiə e nətəligən rəhatat min, məmə kitat okotolkeike kitat min, kən moatol təwır təwır kəm kitat min tatuwin təhmin min nəhlan. 25 Təsəwırən məmə okotəhlman nolən rəha nuəfımınən kitat min. Netəmin neen ilat koatol nəhlan, məto pəs kitat koatem məha-məha kitat min nian rafın. † Kən nian kotəplan məmə nian rəha nuwamən rəha Iesu tatuwa iuəhkır, təwır məmə kitat koatəkəike e nem əskasikən itat min, moatol tatə təhmin min.

26 Təwır məmə koatem əskasik itat min nəhlan, məto-inu okəmə kitat kınotıtun rəkis nıpahrienən, məto kəsotolən nat agin lan, kən kitat moatəkəike e nolən rat, kən tatol məmə sakrifais kit min tikə agin o nos-irəkisən təfagə rat rəhatat. ‡ 27 Kən okəmə sakrifais kit min tikə mə otos-irəkis təfagə rat rəhatat nəhlan, kən nat kitıəh əm əh-ikin tətətig. Inun, kitat koatəgin, moatəsiəp, məto-inun kitat kotitun wır məmə kitat koatəsağın əm nalpınən əskasik, ne nıgəm asol rəha neməha rəha Uhgın itəm otəkəike mus rəhan tıkımır min. § 28 E Lou oas rəha Moses aıpən, okəmə suah kit tatol nat əpnəpın e Lou, kən etəmin kəiu o kısıl okəhalən-iarəp in, kən suah u təike mımıs. Okol kəsotasəkıtunən.* 29 ?Məto təhrol e netəm min un itəm koteguafəl-eguafəl Nəti Uhgın? † Uhgın təmol nəniəkisən rəha nasıtıən kəm kitat, kən nita Kristo təmol nəniəkisən u tətətig matəmegəh. ‡ Nitan əm un, tıtun nolən etəmin tasim, kən in etəmin rəha Uhgın. § ?Məto təhrol e etəmin itəm tətəhm əpnəpın əm nita u, məmə in sənəmə nat iasim kit? ?Narmın Rəha Uhgın in tatoor nəwırən rəhan kəm netəmin, məto təhrol e etəmin itəm tatən rat Narmın əh? Suah u, tətəuətıp agin əm məmə nalpınən rəhan in otəskasik maprəkis-in nalpınən rəha etəm tatətgəhl Lou rəha Moses. 30 Məto-inu kitat kınotıtun rəkis Uhgın u itəm təmən məmə,

“Nalpınən nıtai nat, inu wək rəhak əm.

Kən io oekalpın nıtai nolən rəhalat tahmen ahmen əm.”*

Kən in təmən min məmə

“İərəmərə in otakil nolən rəha netəmin rəhan.”†

31 Uhgın u itəm tatəmegəh, tətətig tətətig. Kən okəmə kitat kotatig əh e təfagə rat, kən motəməhl e nelmin nəhlan, nat u in nat kit rəha nəğınən.

32 Təwır məmə nıkitəmat tatuəh nian u aıpən, nian nəhag-əhagən təmatəsiəgəpın itəmat aıpən. E nian u, itəmat nəmotatig e nəluəğınən asol e nəmegəhən, kən in nian ıəkis kit, itəm nəmotatig e nahməən asol. ‡

§ 10:20: Lev 16:2; Mat 27:51; Efes 2:18; Hip 9:8 * 10:21: Sek 6:13 † 10:21: Hip 3:6 ‡ 10:22: Hip 7:19; Efes 3:12 § 10:22: Esik 36:25; Hip 9:14; 12:24 * 10:22: 1 Pita 3:21 † 10:25: Hip 3:13 ‡ 10:26: Hip 6:4-8; 2 Pita 2:20-21 § 10:27: 2 Tes 1:7-9; Hip 12:29 * 10:28: Dut 17:6,7 † 10:29: Hip 6:6 ‡ 10:29: Mat 26:28 § 10:29: Nol əpən 1:5 * 10:30: Dut 32:35 † 10:30: Dut 32:36; Sam 135:14 ‡ 10:32: Fil 1:29,30

Məto itəmat nəmoatətul əskasik. ³³ Nian neen netəmim koatən rat itəmat e niganəmti netəmim, § kən moatol min natimnat rat min neen kəm itəmat. Nian neen, itəmat nəmos moatətul-pən o netəm min un itəm katol tərət elat nəhlan. ³⁴ Itəmat nəmos moatətul-pən olat nəhlan, kən nian kəmotuwın e kalapus, kən itəmat nəmotatig e nəratən məsin rəhalat.* Kən nian netəmim kəmotakləh-in natimnat min rəhatəmat, kən itəmat nikitəmat təmagien əm, † məto-inu itəmat nəmotitun rəkis məmə rəhatəmat natimnat neen əh-ikın tətətig, itəm in təwir maprəkis, kən natimnat min u, okol təsikəən nian kit. ‡

³⁵ Inəh, in nətouən asol rəhatəmat itəm Uhgın otəpanos-ipinə kəm itəmat. Kən məto-inun o nat wır min əh itəm koatəməhl aupən-in itəmat, təsəwırən məmə onəkotəmkarəpən-in nahatətəən əskasik rəhatəmat. ³⁶ Itəmat nəkotəkəike motol rəhatəmat nətəligən təfəməh, § məmə nəkoatol natimnat itəm Uhgın tolkeike. Kən itəmat onəpanotos natimnat min itəm in təmən-iəkis məmə otos-ipinə kəm itəmat.* ³⁷ Məto tol nulan, inun Uhgın təmən mihin məmə,

“Otəsuwəhən, kən suah u itəm tatuwa,
in otiet-arəpa, otəsolən kəmin. †

³⁸ Məto rəhak etəmim itəm tətətip e niganəmtək,
in otətəkəike e rəhan nahatətəən. ‡
Məto okəmə ekəplan məmə tapəs io,
minətan təlig-təlig,
kən nīkik otəsagienən ron.”

³⁹ Məto kitat u, kəsotolən nəhlan. Kitat okol kəsotan təlig-təligən məmə Uhgın otərəkin kitat. Kəpə. Kitat netəm rəha nahatətəən e Uhgın, məmə kitat koatos nəmegəhən.

11

Nahatətəən

¹ ?Nat naka u, in nahatətəən? Kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəligən e natimnat min u, itəm otəpanuwa, kənu nahatətəən rəhatat in tatol məmə kitat okotitun wır məmə natimnat min u, ilat nīpahrienən. Nat əpnəpın məmə kəsotehmən* natimnat min u, məto kitat kotitun wır məmə kitat okotos məto-inun nahatətəən tatəgətun nəhlan kəm kitat. ² Kən Uhgın təmənuwi netəm min u aupən o rəhalat nahatətəən.

³ Nahatətəən tatol məmə kitat kotitun wır məmə natimnat rəha nətueintən u, Uhgın təməghat əm, kən ilat kəmotatig. † Natimnat itəm kotəplan roiu, in təməsosən nat kit itəm tınatig rəkis mol ilat lan. ⁴ Epel in təmahatətə əskasik e Uhgın, tol nəhlan in təmos-ipən nat kit kəm Uhgın itəm təwir maprəkis-in rəha Ken. ‡ Kən məto-inu in təmahatətə əskasik e Uhgın nəhlan, kən Uhgın təməniarəp məmə in etəm ətuatip kit, kən nīkin tagien o nosən rəhan natimnat. Kən nat əpnəpın məmə suah u təmimis rəkis, məto nolən rəha nahatətəən rəhan in tatəghat əh kəm kitat. §

⁵ Kən Inok təmahatətə əskasik e Uhgın, tol nəhlan in təsimisən. Uhgın təmosirəkis in e nətueintən u, məmə otuwın əpəh ilis e nego e neai. Netəmim kəsotəplan minən, məto-inu Uhgın təmiləs-irəkis.* Məto nian Uhgın təməsiləs-irəkisən-əh, Uhgın təməgətun kəm in məmə nīkin tagien ron. ⁶ Məto okəmə etəmim təsahatətəən e Uhgın, in təsolən Uhgın nīkin tagien ron, məto-inu nian

§ 10:33: 1 Pita 4:14 * 10:34: Hip 13:3 † 10:34: 1 Pita 4:13 ‡ 10:34: Hip 11:16; 1 Pita 1:4,5
§ 10:36: Rom 5:3,4; Hip 12:1; Jem 1:3,4,12; 5:11 * 10:36: Hip 6:15; 9:15 † 10:37: Nol Əpən 22:20
‡ 10:38: Hab 2:3-4; Rom 1:17; Kal 3:11 * 11:1: 2 Kor 4:18 † 11:3: Jen 1 ‡ 11:4: Jen 4:4-5
§ 11:4: Hip 12:24 * 11:5: Jen 5:21-24

suah kit tolkeike mēmə otuwa o Uhgīn,† in otəkəike mahatətə mēmə Uhgīn tətətig, kən matətou netəm mīn un itəm kotalkut o nītunən in.

7 Noah in tēmahatətə əskasik e Uhgīn. Tol nəhlan, nian Uhgīn tēmatən-ipən natimnat mīn kəm in aupən, itəm netəmim kəsotəplanən əh,‡ Noah tēmatisiai-in, matol nəwian. Kən in tēmiləkin nego asol kit§ mēmə otosmegəh rəhan mīn. E rəhan nahatətən, tahmen əm mēmə Noah in tēmatakil netəmim. Kən e rəhan nahatətən, Uhgīn tēmol in tətuatip e niganəmtin.*

8 Epraham in tēmahatətə əskasik e Uhgīn. Tol nəhlan, e nian Uhgīn tēmaun-in rəkis mēmə otuwīn e nəptən pīsīn kit, in tēmatol nəwia Uhgīn. Nəptən əh, Uhgīn tēmən-iəkis rəkis kəm in mēmə otos-ipən kəm in. Kən Epraham tēmiet, mətə in təruru mēmə tatuwīn hiə ne. 9 Tēmahatətə əskasik e Uhgīn nəhlan, kən mətətig e nəptən u itəm Uhgīn tēmən-iəkis aupən mēmə otos-ipən kəm in.† Mətə tēmətətig ikin əh e nimə tapolən əm, tahmen əm e iapispis kit. Kən Aisak ne Jekop itəm Uhgīn tēmos-ipən nəniəkisən u kəm iləhal kərən, ilau mīn kəmətuatig əm e nimə tapolən.‡ 10 Epraham tēmol nulan, mətə-inu in tətəsaħgin mēmə otuwīn e taon kit§ itəm nəukətīn tiəkis, otətətig tuwəh.* Taon u, Uhgīn əm tēmol mak lan, kən mīnol rəkis tətətig.†

11 Sera tətəhatətə əskasik e Uhgīn, nat əpnəpīn mēmə in tinipitəguīhl agīn, mətə Uhgīn tēmos-ipən nəsanənən kəm in mēmə in otemək. In tēmiləs nətin u, mətə-inun in tēmahatətə lan mēmə otol nəniəkisən rəhan tuwa miet-arəp.‡

§ 12 Epraham tinəguīhl rəkis, otəsuwəhən timis,* mətə noanol mīn tepət kəmotisi-pən lan. Nat əpnəpīn mēmə in etəmim kitiah əm, mətə noanol mīn əh rəhan, ilat tepət tepət, tahmen əm e məhau əpəh e napuə ne niməkləkil əpəh itəhəi itəm kəruru nəfinən.†

13 Netəm mīn u, ilat kəmotəhatətə əskasik e Uhgīn, mətə nian kəmotimis, ilat kəməsotosən əh natimnat mīn u itəm Uhgīn tēmən-iəkis mēmə otos-ipən kəm ilat.‡ Ilat koatəplan natimnat mīn u mēmə natimnat mīn u koatan isəu əh olat, mətə nīkilat tagien pik mēmə okotəplan.§ Kən ilat moatən-iarəp mēmə koatətig e nətueintən u mətə ilat kotəhmen əm e iapispis mīn əm.* Nətueintən u, sənəmə in iməlat pəhrien ikin. 14 Nian netəmim koatəghat nəhlan, in tətəgətun əsas əm, mēmə ilat koatəgəs-in iməlat ətuatip ikin. 15 Rəhalat nətəligən təsītəlig-pənən e nəptən rəhalat aupən, itəm kīnotəpəs rəkis. Okəmə nīkilat tətəht nəhlan, kotitun nītəligən matuwīn, mətə təsələn mihīn.† 16 Ilat kotolkeike iməlat ik pīsīn kit itəm təwīr maprəkis, inun e nego e neai.‡ Kən o nat u, in təsaulis-inən§ mēmə okən mēmə in rəhalat Uhgīn.* Kən Uhgīn tēmol əpen-əpenə rəkis e taon kit† ikin əh.

17-18 Epraham tēmahatətə e nəniəkisən mīn itəm Uhgīn tēmən-ipən kəm in. Kən nəghatən kit itəm Uhgīn tēmən-iəkis kəm in tol nulan, “Kən okən Aisak u mēmə in noanol ətuatip rəham,‡ kən e Aisak u, oekol rəham noanol otepət otepət.” Mətə e nahatətən rəha Epraham, nian Uhgīn tēmək asgəwīn in,

† 11:6: Hip 7:19 ‡ 11:7: Hip 11:1 § 11:7: Jen 6:13-22 * 11:7: Jen 6:9 † 11:9: Wək 7:5 ‡ 11:9: Jen 12:1-8 § 11:10: Hip 12:22; 13:14 * 11:10: Nol əpən 21:2, 14 † 11:10: Hip 11:16 ‡ 11:11: Suatip kit mīn rəha nəuhlinən nəghatən u tol nulan. ‘Epraham tēmahatətə əskasik e Uhgīn, nat əpnəpīn Sera tinipitəguīhl agīn, mətə Uhgīn tēmos-ipən nəsanənən kəm in mēmə otəpik-əpik. In tēmiləs nətin u mətə-inu Epraham tēmahatətə e Uhgīn mēmə in otol rəhan nəniəkisən tuwa miet-arəp.’ § 11:11: Jen 17:19; 18:11-14; 21:2 * 11:12: Rom 4:19 † 11:12: Jen 22:17 ‡ 11:13: Hip 11:39 § 11:13: Mat 13:17 * 11:13: Jen 23:4; Lev 25:23; Fil 3:20; 1 Pita 1:17; 2:11 † 11:15: Jen 24:6-8 ‡ 11:16: 2 Tim 4:18 § 11:16: Mak 8:38 * 11:16: Jen 26:24; 28:13; Eks 3:6, 15 † 11:16: Hip 11:10; 13:14 ‡ 11:17-18: Jen 21:12; Rom 9:7

kən in təmətul matip o nohamnuən nətın noan kitiah əmŞ u Aisak məmə otol sakrifais lan kəm Uhgın.* ¹⁹ Məto-inu Epraham nıkin tatəht məmə Uhgın titun nolən etəmim təmegəh mın e nımısən.† Kən in təmos mın netın, iuəhkır əm tahmen məmə in təmegəh mın e nımısən.

²⁰ Aisak təmahatətə əskasik e Uhgın, kən tol nəhlan, təməfak məmə Uhgın otəhlman nəwırən rəhan tuwın kəm Jekop ne Esao, matən-iarəp natimnat mın itəm otəpanuwa nian kit.‡

²¹ Jekop təmahatətə əskasik e Uhgın. Tol nəhlan, nian iuəhkır əm in tımıs, in təməfak məmə Uhgın otəhlman nəwırən kəm nətı Josep mil.Ş In təməf kasikın, mətul əməhl-əməhl, kən in matənwiwi Uhgın.

²² Josep təmahatətə əskasik e Uhgın. Tol nəhlan, iuəhkır əm in tımıs, kən in təmatəghat-in nian noanol mın rəha Isrel okəpanotiet Ijip. Kən in təmatən rəkis əm kəm ilat məmə okotəhrol e nıkilkilin.*

²³ Tata ne mama rəha Moses kəmuahatətə əskasik e Uhgın. Tol nəhlan, nian Moses təmaiir,† ilau kəmuəplan məmə in suakəku wır kit, kən ilau kəmatuəhluaig-in o məwig kisil. Kən ilau kəməsuaginən nətgəhlən nəghatən rəha kig.‡

²⁴ Moses təmahatətə əskasik e Uhgın. Tol nəhlan, nian in təmol iahgin, kən təməsolkeikəən məmə okən məmə in nətı pətan əkəku rəha Fero, kig rəha Ijip.Ş

²⁵ In təməsolkeikəən məmə otətətig e nagienən e nolən rəha təfagə rat məto-inu nagienən rəha təfagə, in tətətig o nian əkuəkır əm. In nıkin təmagien məmə otuwın moatətig ilat netəmim rəha Uhgın, moatəto tərət ilat mın ilat. ²⁶ Nıkin təmatəht məmə okəmə netəmim okotalah-əmmu* in o Kristo itəm otəpanuwa, kən in okol təsaulisən. In nıkin otəgien təhmın mın o nat u taprəkis-in məmə otətəto təwır e natimnat wır mın e nəmegəhən əpəh Ijip.† In təmatol nulan məto-inun nian rafın in tatuag-pən o nətouən itəm Uhgın otos-ipən kəm in.‡

²⁷ Moses in təmahatətə əskasik nəhlan e Uhgın, kən təmagım IjipŞ məsəginən kig u itəm neməha tatol pik. In təməseirairən mıtəlig, in təməkəike matuwın, tahmen məmə inu tətəplan Uhgın u, itəm etəmim təsəplanən e nıganəmtın.

²⁸ Təmahatətə əskasik e Uhgın nəhlan, kən in təmətuoun nolən lafet rəha Nuhagego-inən. In təmən-iarəp kəm noanol mın rəha Isrel məmə okotəkəike motorautin-pən nıta sipsip e toa e nımə mın rəhalat. Okotol nəhlan məmə nagelo itəm Uhgın otahl-ipa o nohamnuən itəm,* in otəsohamnuən nenətılət mın u nəman,† itəm kəmotəupən kaiir.

²⁹ Noanol mın rəha Isrel kəmotahatətə əskasik e Uhgın. Tol nəhlan, ilat kotıtun nequəfımınən e Nıtəhəi Asiə itəm təmoor, kən kotaliwək lan tahmen əm e nıtən iasək. Məto nian netəm Ijip kəmotalkut o nətəu-pənən ilat, kən nıtəhəi təməmik ilat, kən kotəmmın.‡

³⁰ Noanol mın rəha Isrel kəmotahatətə əskasik e Uhgın, kən tol nəhlan, ilat kotaliwək motıtəlau e fenis rəha Jeriko. Fenis u, kəmol e kəpiel. Ilat koatıtəlau, moatıtəlau e fenis əh, mətoarus-pən nian sepın, kən əmun, fenis asol un, təmıtəgıt misas.Ş

Ş **11:17-18:** Nat əpnapın məmə Epraham nətın kit mın u Ismael, rəhan slef təmiləs, məto nətın u Aisak katən məmə in noan kitiah əm məto-inun Uhgın təmən-ıəkis əupən məmə otos-ipən kəm Epraham, kən in nətı pətan ətuatıp rəhan u Sera. Əplan-tu Jon 3:16 * **11:17-18:** Jen 22:1-10; Jem 2:21 † **11:19:** Rom 4:21; Jon 5:21 ‡ **11:20:** Jen 27:27-29,39,40 § **11:21:** Jen 48:1,8-22 * **11:22:** Jen 50:24,25; Eks 13:19; Jos 24:32 † **11:23:** Eks 2:2 ‡ **11:23:** Eks 1:16, 22 § **11:24:** Eks 2:10 * **11:26:** Hip 13:13 † **11:26:** Luk 14:33 ‡ **11:26:** Hip 10:35 § **11:27:** Eks 12:50, 51 * **11:28:** 1 Kor 10:10 † **11:28:** Eks 12:21-23 ‡ **11:29:** Eks 14:21-31 § **11:30:** Josua 6:12-20

³¹ Rehap u, pətan e suatip, təmahatətə əskasik e Uhgın. Kən tol nəhlan, nıkin təmagien məmə otos suah mil un noanol rəha Isrel mil, itəm kəmueia anion məmə okuəplan kən miatun wır natımnat ikin. İlau kəmuea e rəhan nımə.* Kən o nat u, noanol mın rəha Isrel ilat kəməsotohamnuən pətan u nian ilat kəmotohamnu netəm ikin əh itəm kəmotəht nəwia Uhgın.†

³² Məto okol esənən tuwın təhmın mın. Okol esəghatən təfəməh mən Kiteon,‡ ne Parak,§ ne Samson,* ne Jefata,† ne Tefit,‡ ne Samuel,§ ne ien mın. ³³ İlat u kəmotahatətə əskasik e Uhgın, kən tol nəhlan, ilat kəmotol natımnat tepət. İlat kəmotit noanol mın rəha Isrel motuwın motəluagin ilat netəm ik pısın pısın mın, kən moatol win elat.* İlat kəmoatol nolən ətuatip mın, kən moatos natımnat wır mın itəm Uhgın təməni-əkis məmə otos-ipən kəm ilat. Kəmotahatəg-in nohlin laion mın, məmə okəsotunən ilat,† ³⁴ kən ilat kəmotohamis nigəm asol itəm tatuəp,‡ kən ilat motagım tənin netəm kotəmə okotohamnu ilat e nisa rəha nəluaginən.§ İlat rəhalat nəsanənən tıka, məto Uhgın təmos-ipən nəsanənən kəm ilat.* Kən ilat koatol win e mopael mın rəha nıməptən pısın pısın mın.† ³⁵ Nıpitan neen əh-ikin itəm kotahatətə əskasik e Uhgın, kən tol nəhlan Uhgın tatol nenətılat kotaiir-pa mın e nımısən.‡ Məto netəmim neen əh-ikin itəm kotahatətə əskasik e Uhgın. Məto ilat kotegəhan-in rəhalat tıkimır mın koatol nəratən ne nəhmən kəm ilat e nıpətılat, kən nıkilat təsəhtən nat u. İlat kəməsotapəsən rəhalat nahatətəən, məmə rəhalat tıkimır mın okotıkis ilat. İlat koatahatətə məmə Uhgın in otol ilat kotəmegəh mın e nəmegəhən kit itəm təwır maprəkis. ³⁶ Kən ilat neen, netəmim koatalah əsan elat, kən koatalis-alis ilat.§ Kən ilat neen, netəmim koatəlis ətain ilat e sen, kən moatəmki-pən ilat e kalapus.* ³⁷ İlat neen, kəmahtımnı ilat e kəpiel apın,† kən ilat neen, netəmim kəmotəmık soə rəha nətəhlən nig, motətətip nıpətılat nəwtain kəiu, motohamnu ilat. Kən ilat neen, kəmətamnu ilat e nisa rəha nəluaginən.‡ Kən ilat neen koatuwin əm e nuwıgı nəni ne sipsip.§ İlat ian-rat mın agın, nian rafın netəmim koatərəkın ilat, moatol tərət agın elat. ³⁸ İlat, netəm wır mın. Nətueintən u, təsahmənən məmə ilat okotətig ikin. Məto ilat kəmoatətig əpnəpın əm, əpəh ikin taruən-aruən ikin, ne e nıtot mın, ne e nıpəg kəpiel mın,* ne nıpəg mın əpəh e nısip.

³⁹ Netəm mın u, ilat rafın kəmotahatətə əskasik nulan e Uhgın, kən in təmos-ipən nərig wır kəm ilat.† Məto ilat kəməsotosən əh nat u† itəm Uhgın təməni-əkis rəkis məmə otos-ipən kəm ilat,§ ⁴⁰ məto-inu in tınol rəkis nalpəkəuən kit rəhan, məmə in otol təwır maprəkis kəm kitat. Kən e nətəligən rəhan, in tolkeike məmə otılıpın kitat mın ilat u aupən, məmə kitat mın ilat əm, okotətoarus ahmen ahmen əm mak e namnun nıuən.*†

* **11:31:** Jos 2:1-16 † **11:31:** Jos 2:1,9-14; 6:22-25; Jemes 2:25 ‡ **11:32:** Jaj 6-8 § **11:32:** Jaj 4-5
 * **11:32:** Jaj 13-16 † **11:32:** Jaj 11-12 ‡ **11:32:** 1 Saml 16:1,13 § **11:32:** 1 Saml 1:20; 3:19—4:1
 * **11:33:** 2 Saml 8:1-3 † **11:33:** Dan 6:22 ‡ **11:34:** Dan 3:19-27 § **11:34:** Eks 18:4 * **11:34:** 2 King 20:7; Jaj 16:28 † **11:34:** Jajes 15:8 ‡ **11:35:** 1 King 17:22, 23; 2 King 4:36, 37 § **11:36:** Jer 20:2; 37:15 * **11:36:** Jen 39:20 † **11:37:** 2 Kron 24:21 ‡ **11:37:** 1 King 19:10; Jer 26:23 § **11:37:** 2 King 1:8 * **11:38:** 1 King 18:4; 19:9 † **11:39:** Hip 11:2, 4 ‡ **11:39:** E ves 33 kitat kotəplan məmə netəm mın u neen kəmoatos natımnat wır mın itəm Uhgın təməni-əkis məmə otos-ipən kəm ilat. Məto nəniəkisən kit əh-ikin itəm kəsotosən əh. İlat kotətag-pən o nian itəm Uhgın otəhl-ıpa Kristo tuwa, məto ilat u, kəməsotehmən e rəhalat nəmegəhən. § **11:39:** Hip 11:13; 10:36 * **11:40:** Nol Əpən 6:11; Hip 2:10 † **11:40:** Suatip kit mın rəha nənən “okotətoarus ahmen ahmen əm mak,” tol nulan, “kitat mın ilat mın un, okol kələh kitat kotətuatip agın.”

12

*Uhgîn tətəg-ətuatip-in
nenətin min*

¹ Kən netəm min u, ilat tepət tepət, koatatig kitəlau e kitat, koatətul-arəp o Uhgîn, moatahatətə əskasik lan, kən rəhalat nəmegəhən in tatiləs-ipər nahatətəən rəhatat. O nat u, pəs kotəlin rafin nat figəm itəm otaskəlīm ətain itat məmə kəsotaiu pikən, ne təfagə rat itəm tatəper-ipən e kitat. Kən pəs kitat kotaiu* məsotəpou-inən† naiuən itəm Uhgîn təmələhəu aupən-in kitat. ² Kotitun nolən nian nigənəmtitat otatətul-pən əm o Iesu,‡ itəm in nəukəti nahatətəən rəhatat,§ kən inun itəm otol məmə kitat kotətoarus mak e nahatətəən rəhatat. Pəs kitat nikitat otuəh nolən rəha Iesu, inun in rəhan nətəligən kaifəməh, nian in təmimis e nig kəluau, kən məto nahməən.* Məto in təmol nat əpnəpin lan, megəhan-in naulisən rəha nīmīsən e nig kəməluau, məto-inu təmol rəhan nətəligən təkəsik o nagienən itəm in otəpanos. Kən roiu, in tatəpələh e rəhn matip Uhgîn u in Kig,† ikin nepətən ne nisaiiən tətətig ikin. ³ Təwir məmə nikitəmat otatəht Iesu, ne rəhan nətul əskasikən e nian iol təfagə min kəmotəraikin-pən nəghatən rat min kəm in, məmə nikitəmat otəpəpouən‡ kən motapəs nahatətəən rəhatəmat.

⁴ Ekəitun məmə itəmat, noatəluagin o noh rəkisən təfagə rat e nəmegəhən rəhatəmat, məto itəmat kit tikə itəm nitan təmaiəh o nəluaginən u. § ⁵ Itəmat nənotaluin rəkis nəghatən itəm tatiləs-ipər nətəligən rəhatəmat. E nəghatən u, Uhgîn təməghat nulan kəm itəmat, tahmen e nenətin ətuatip min, matən məmə,

“Nətik, nian Iərəməərə tətəg-ətuatip-in ik,
solən nat əpnəpin lan.

Əsolən nikim təpou nian in tətəgət pik lam.

⁶ Məto-inu okəmə Iərəməərə tolkeike pik suah kit,

kən in təike məg-ətuatip-in suah un.*

Kən okəmə in tos suah kit məmə nətən,

kən in təike malis-alis.”†

⁷ Tol nəhlan, otətul məha-məha e nian iəkis min. Uhgîn tatos-ipa nian iəkis min u o nəg-ətuatip-inən itəmat. Itəmat nenəti Uhgîn min, mol məmə in tətəg-ətuatip-in nulan itəmat.‡ ?Məto suakəku naka un itəm tata rəhan in təsəg-ətuatip-inən? ⁸ Uhgîn tətəg-ətuatip-in rafin nenətin ətuatip min. § Okəmə Uhgîn təsələn nəhlan etəmat, kən nipətən u məmə sənəmə itəmat nenətin ətuatip min, itəmat nisualkələh lapin. ⁹ Rəhatat tata min e nətueintən u, koatəg-ətuatip-in itat. Kən kitat, koatisiain ilat. ?Kən okotəhrol nulan e tata rəha narmitat* itəm tətətig e nego e neai? Təwir məmə okotos-iəhəu agin itat, kən motətig ahgin.† Kən e nolən əh, kitat okotos nəmegəhən.‡ ¹⁰ Rəhatat min tata, kotəg-ətuatip-in itat o nian əkuəkir əm, e rəhalat əm nətəligən. Məto Uhgîn tətəg-ətuatip-in itat məmə otasitu etat, kənu otol kitat kotəsim tahmen lan. § ¹¹ Okəmə Uhgîn tətəg-ətuatip-in kitat, in tahmen e nat kit itəm nian kitat kəmotun, məto tisiu, kən marəp. Məto uarisig, okəmə kotegəhan-in məmə nəg-ətuatip-inən əh otuiw asilə e rəhatat nətəligən, kən in otəe noan təwir, inun nəməlinuən* itəm tətisi-pən e nətətuatipən.

* 12:1: 1 Kor 9:24 † 12:1: Hip 10:36 ‡ 12:2: Sam 25:15 § 12:2: Hip 2:15 * 12:2: Fil 2:8,9; Hip 2:9 † 12:2: Mak 16:19 ‡ 12:3: Kal 6:9; Nol Əpən 2:3 § 12:4: Hip 10:32-34 * 12:6: Sam 94:12; 119:75; Nol Əpən 3:19 † 12:6: Prov 3:11-12 ‡ 12:7: Dut 8:5; 2 Saml 7:14; Prov 13:24 § 12:8: 1 Pita 5:9 * 12:9: Nam 16:22; 27:16 † 12:9: Jem 4:7 ‡ 12:9: Aes 38:16 § 12:10: 2 Pita 1:4 * 12:11: Aes 32:17; Jem 3:17,18

¹² Tol nəhlən, nat əpnapin məmə itəmat noatatig e nian iəkis, məto otıləs-ipər nelmitəmat itəm təpou, məmə otəsanən. Ne nulitəmat itəm kətuawig-awig, motol məmə kuəskasik o naiuən.†

¹³ “Otol suatip rəhatəmat tətuatip wir,‡ məmə pah un itəm noataliwək kələh, nelkin təmimis, nelkin okol təsərat ağin-əhən, miet rəkis,§ məto in otəpanəwir min.”*

Etəm təsahətətəən e Uhgın, in otəkəike mos nalpinən

¹⁴ Otalkut məmə onakatig wir itəmat netəmim rafin e nəməlinuən.† Kən motalkut məmə nəkotol itəmat məmə rəhatəmat nəmegəhən tasim.‡ Etəmim itəm təsasimən, okol təsəplanən niğanəmti Ierəmərə nian kit.§ ¹⁵ Otəto wir itəmat məmə itəmat kit itəm tətaiu matuwın otəpou e nəlugi suatip, kən məsosən nəwirən rəha Uhgın.* Otəto wir min itəmat məmə noki nig akona kit† in otəsuwınən e nikitəmat, kən məwiə, mol noan tərət e nəmegəhən rəhatəmat. Kən nahuin titun nərəkinən nəmegəhən rəha netəm iasim neen min. ¹⁶ Otəto wir itəmat məmə suah kit təsit əpnapinən iərman o pətan.‡ Itəmat kit otəsahmənən e Esao u, rəhan nəmegəhən təsətuatipən, in tatol nat əpnapin e Uhgın. In təmaupən maiir, məto in təmol-salim-in nepətən rəha suakəku itəm təmaupən maiir.§ Məto nəmti nat u, in təmol-salim-in, in nagwənən itəm təmun mau kitiəh əm. ¹⁷ Itəmat nəkotitun məmə uarisig, nikin otəpanuwın min e nepətən rəha nəmti-nipin. Kən təmalkut pik məmə rəhan tata otəfak məhlman nəwirən kit kəm in. Məto nat əpnapin məmə təmətasək pik pap ron,* məto okol təsəuhlinən nikin əh-roiu, kən rəhan tata okol təsəfakən məhlman nəwirən kəm in.

Lou təhrol nulan mol pisin e namnusən təwir

¹⁸⁻²¹ Aupən ikin, noanol min rəha Isrel, kəmotuwın e nitot asol u Sinae, e nətueintən u. Kən ikin əh, kəmotəplan nigəm itəm tatuəp, kən napinəpən asol təmeiuaiu mirəfin nat, kən kəmotətəto nimətag asol ne təwi tətəgət əfəməh,† kən kəmotətəto nəwian kit tatəghat kəm ilat.‡ Kən nian kəmotətəlig-in rəhan nəghatən min, kən ilat kəmoatən əskasik məmə ilat kotapəs ağin-əh nəto minən nəwian u.§ Kəmotəgin motasiəp o nəghatən u, təmən məmə, “Okəmə nat megəh əm kit otuwın e nitot u, məto itəmat onəkotəike moataht e kəpiel apin motahtimnu timis.”* Nian Moses təməplan natimnat min u, in min təməto tərət kən məmə, “To enəgin u enəgin, minətasiəp.”†

Məto itəmat nəsotuwamən ikin-u.‡

²² Itəmat nəmotuwa e nitot u Saeon,§ ne taon asol* u ima Uhgın ikin itəm tatəmegəh, tətətig tətətig. Inun Jerusalem wi əpəh ilis e nego e neai,† u nagelo min taosan taosan kəmuəfimın ilat ikin o nagienən asol. ²³ Kən itəmat nəmotuwa e nuəfimınən asol rəha netəmim rəha Uhgın, itəm kotahmən e netəm kəmotəupən kaiir u rəhan min,‡ nərgilat kəməte rəkis e nego e neai.§ Kən itəmat nəmotuwa o Uhgın, itəm otəpanakil netəmim rafin.* Itəmat

† 12:12: Aes 35:3 ‡ 12:13: Prov 4:26 § 12:13: Kal 6:1 * 12:13: Aes 35:3; Hip 10:36-39; 12:1-3; Prov 4:26 † 12:14: Rom 14:19 ‡ 12:14: Rom 6:22 § 12:14: Mat 5:8 * 12:15: Hip 3:12; 4:1 † 12:15: Dut 29:18; Hip 3:12 ‡ 12:16: 1 Kor 6:18 § 12:16: Jen 25:29-34 * 12:17: Jen 27:30-40 † 12:18-21: Eks 19:12-22; 20:18; Dut 4:11 ‡ 12:18-21: Dut 4:12 § 12:18-21: Eks 20:18-19; Dut 5:5,25; 18:16 * 12:18-21: Eks 19:12,13 † 12:18-21: Dut 9:19 ‡ 12:18-21: Eks 19:16-19; 20:18-21; Dut 4:11-12 § 12:22: Aes 24:23; 60:14; Nol Əpən 14:1 * 12:22: Hip 11:10; 13:14; Mat 16:16 † 12:22: Kal 4:26 ‡ 12:23: Eks 4:22 § 12:23: Nol Əpən 20:12 * 12:23: Jen 18:25; Sam 94:2

nəmotuwa motol kitiah itəmat narmi netəm ətuatip itəm kinotimis rəkis, kən Uhgın tınol ilat kinotətoarus mak.†† 24 Itəmat nəmotuwa o Iesu u, in suatip rəha nəniəkisən wi rəha nasituən u itəm Uhgın təmol kəm itat. Kən nəmotuwa o nita Iesu, itəm in təmorautin-pən§ mol itəmat nakotasim. Nita əh in təmən-iarəp natimnat mın u itəm kotəwir motaprəkis-in natimnat mın itəm nita Epel təmən-iarəp.*†

25 O natimnat mın u, oatəto wir itəmat, məmə itəmat onəsotəuhlinən məntaatəmat o Uhgın‡ u tatəghat kəm itəmat.§ Məto-inu Moses, in etənim əm. Kən kitat kotitun məmə netəm aupən kəməsotətəlig-inən rəhan nəghatən o nəhgaiirən elat. İlat kəməsotəgim rəkisən e nalpinən rəhalat. ?Kən okəmə tol nəhlan, kən okahrol kitat okəmə kəsotətəlig-inən nəghatən rəha Uhgın itəm təmiş-pən e nego e neai muwa məmə otəhgaiir etat?* ?Kitat okotəgim rəkis-in ahrol nulan? 26 Nian aupən, nəwia Uhgın təməloal e nəptən.† Məto roiu əh, təmən-iəkis kəm itat məmə, “Nian kit mın əh-ikin, io ekəloal mın e nətueintən. Kən o nian əh, sənəmə nətueintən əm ekatigtig lan tasiəp, məto neai mın otasiəp-asiəp məloal.”‡ 27 Nian Uhgın tatəghat-in məmə, “Nian kit mın əh-ikin,” nıpətın un məmə in otatigtig§ e natimnat rəha nətueintən əm itəm Uhgın təmol, məmə otəh rəkis ilat. Otəh rəkis nəhlan natimnat, məmə natimnat itəm okəsotəloalən, ilat okotətig, kən inun, natimnat itəm okotətig lilin.

28 O nat u, təwir məmə kitat kotən tagkiu o Uhgın, məto-inu kitat koatos nego rəha Uhgın u, kəruru nəloal-əloalən lan, kən okol təsietən nian kit.* Təwir məmə kitat kotəfak kəm in, e nolən itəm nıkin tagien lan, məmə kitat okotisiai-in, kən motəgin mın,† 29 məto-inun Uhgın rəhatat, in tahmen e nigəm asol kit itəm tatuwaan ətip natimnat rafin.‡

13

Namnun nəghatən

1 Təwir məmə nəkotəkəike əh moatol nolkeikeən kəm itəmat mın tahmen e piatəmat mın.* 2 Sotaluinən nehmən iapispis mın itəm koatuwa imatəmat ikin.† !Okəm-naka ilat nagelo mın! Netənim neen itəm kəmoatol nulan, ilat kəmoatehm wir netənim, məsotitunən məmə ilat nagelo mın.‡ 3 Sotaluinən netəm kotətig e kalapus.§ Nıkitəmat otatuəh ilat, mətahmə olat tahmen əm məmə inun ik mın nəkətətig e kalapus. Otəto kələh nəhmən e nıkitəmat, itəmat netəm mın un itəm katol tərət elat, tahmen əm məmə inun ik natəto nəhmən e nıpətım atip.

4 Pəs netənim rafin kotisiai-in natigən rəha marit, məmə in tasim nian rafin.* Pəs netənim rafin kotəgin o nıməhan rəhalat mın, məsoteguafələn. Uhgın otakil etəm aluə ne pətan əkəku itəm kətuapıl kələh, kən makil mın iərman ne pətan itəm kətuapıl kələh, iərman itəm tətəpıl ilau pətan u sənəmə rəhan pətan, ne pətan itəm sənəmə rəhan ətuatip iərman.†

† 12:23: Fil 3:12 ‡ 12:23: Suatip kit mın o nəuhlinən nəghatən u, “Uhgın tınol ilat kinotətoarus mak” tol nulan, “Uhgın tınol ilat kinotətuatip agin.” § 12:24: Hip 9:19; 10:22; 1 Pita 1:2 * 12:24: Jen 4:10; Hip 11:4 † 12:24: Nita Epel in təmən-iarəp məmə Uhgın otol nalpinən, məto nita Iesu təmən-iarəp məmə Uhgın otəh rəkis nalpinən. ‡ 12:25: Hip 3:12 § 12:25: Hip 1:1 * 12:25: Hip 2:2,3; 10:29 † 12:26: Eks 19:18 ‡ 12:26: Hag 2:6 § 12:27: Aes 34:4; 54:10; 1 Kor 7:31; Hip 1:11,12; 2 Pita 3:10; 1 Jon 2:17 * 12:28: Sam 15:5; Dan 2:44 † 12:28: Mal 2:5; 4:2 ‡ 12:29: Eks 24:17; Dut 4:24; 9:3; Sam 97:3; Aes 33:14; 2 Tes 1:7 * 13:1: Rom 12:10 † 13:2: Job 31:32; Mat 25:35; Rom 12:13 ‡ 13:2: Jen 18:1-33 § 13:3: Mat 25:36; Hip 10:34 * 13:4: Mal 2:15 † 13:4: Dut 22:22

⁵ Ətul-pən isəu o nolkeikeən rəha məni.† Nıkim təike magien əm o rəham natimnat u natos tahmen§ məto-inu Uhgın tatən məmə, “Okol esapəsən ik,

məsəhlmanən ik nian kit”*

⁶ Kən tol nəhlan kitat kotıtun əsas, kən moatən məmə, “Iərəmərə in iasitu rəhak, tol nəhlan esəginən.

Oesəginən nat kit itəm etəmim əm otol kəm io.”†

⁷ Nıkitəmat otəkəike matəht netəm-iasol mın u rəhatəmat† itəm kəmotəupən motəgətun itəmat e nəghatən rəha Uhgın. Otətəlig-in-tu natimnat wır mın itəm təmiet e nəmegəhən rəhalat, kən motahatətə e Iərəmərə tahmen əm elat.§

⁸ Iesu Kristo in tatol əm nulan, nəniəp, ne roiu, kən otəpanətətig nulan, namnun təkə.* ⁹ Sotolən məmə nəgətunən wi pisin pisin mın tiuw rəkis itəmat o suatip ətuatip.† Itəmat otuag-pən əm o Uhgın, itəm tətəsitə etəmat e nıkin agien məmə otol rəhatəmat nətəligən təkəsik.† Təsəwırən məmə kitat okotətou-pən nətuakəmən rəha nunən nagwənən,§ məmə in otol kitat kotəskasik, məto-inu in nıpahrienən, nətuakəmən əh, okul təsəsitə e netəm koatol.

¹⁰ Rəhatat olta tatig. Məto pris mın itəm koatol wək rəhalat əpəh imə e tapolən rəha nətueintən u,* ilat u, kəsegəhan-inən ilat məmə okotun† nagwənən† kit e olta u rəhatat.§

¹¹ E nolən rəha pris əsol agın, nian in tatohamnu rəkis nat megəh, kən matos nıtan kən muwın əpəh imə e İkin Tasim Agın İkin, kən mos-ipən kəm Uhgın o nafəl rəkisən təfagə rəha netəmim.* Məto uarisig, katiləs-iarəp nat megəh u əpəh ihluə ikın e nımə tapolən mın rəhalat, motaan ətip.† ¹² E nolən kitiəh əm, Iesu təmiet rəkis e taon,† kən ikın əh in təməto nahməən e nıpətin, kən mımis ikın əh, məmə nıtan§ titun nafəl rəkisən təfagə rat rəha netəmim, mol ilat kotətuatip, motəsim, məmə ilat rəha Uhgın.* ¹³ Tol nulan, pəs kitat kətol məmə inu okotiet ihluə imətət ikın, motol kitiəh kitat mın əpəh ihluə.† Kən okotəkəike motətul matip məmə netəmim okotol naulisən kəm itat, tahmen əm mə inun, kəmotol mihin lan.† ¹⁴ E nətueintən u, rəhatat kit taon ətuatip imətət ikın təkə, itəm otətətig lilin.§ Məto kitat koategəs-in rəhatat taon ətuatip itəm kotıtun məmə otəpanuwa.*

¹⁵ Tol nulan, e nasitəən rəha Iesu, pəs kitat kotos-ipən sakrifais rəhatat kəm Uhgın nian rafin.† Sakrifais mın u rəhatat, inun, okoatiləs-ipər nərgi Uhgın nian rafin, moatən-iarəp nərgin.† ¹⁶ Sotaluinən o nolən təwır ne nawte-inən nat rəhatəmat tatig kəm netəm rəhalat nat kit təkə,§ məto-inun in mın tahmen e sakrifais* itəm nıki Uhgın tagien ron.† ¹⁷ Otol nəwıa netəm-iasol mın e

† 13:5: 1 Tim 3:3 § 13:5: Fil 4:11; 1 Tim 6:6-8 * 13:5: Dut 31:6,8; Jos 1:5 † 13:6: Sam 118:6,7

† 13:7: Hip 13:17, 24; 1 Kor 16:16 § 13:7: Hip 6:12 * 13:8: Sam 102:27; Hip 1:12 † 13:9:

Efes 4:14 † 13:9: Kol 2:7 § 13:9: 1 Kor 8:8; Hip 9:10 * 13:10: Hip 8:5 † 13:10: 1 Kor

9:13; 10:18 † 13:10: Jon 6:48-58 § 13:10: “Nagwənən” itəm katol sakrifais lan e “rəhatat olta”

inun Kristo pisin əm (Jon 6:48-58). Pris mın əpən, ilat kəmotıtun nunən noanuəwəhgın nat megəh mın e

sakrifais mın neen ilat koatol o nos-ipənən kəm Uhgın. Məto kəsegəhan-inən kəm ilat o “nunen” Kristo,

nıpətin u məmə kəsotosən ron. * 13:11: Lev 16:15 † 13:11: Eks 29:14; Lev 4:12,21; 9:11; 16:27

† 13:12: Jon 19:17 § 13:12: Rom 3:25 * 13:12: Efes 5:26 † 13:13: Luk 9:23 † 13:13: Hip

11:26 § 13:14: Hip 12:27 * 13:14: Fil 3:20; Hip 11:10; 12:22 † 13:15: 1 Pita 2:5 † 13:15:

Sam 50:2-15; Hos 14:2; Aes 57:19 § 13:16: Rom 12:13 * 13:16: Fil 4:18 † 13:16: Sam 50:21-15;

Hos 14:2

niməfak, † kən motatig ahgin ilat. Ilat u, koatehm wır nəmegəhən rəhatəmat, § məsotamegən, məto-inu ilat kotitun məmə okotəike motən nəmtət lan kəm Uhgın məmə ilat kəmotol wək u, təhrol nulan. Itəmat nakotəike motol ilat nıkilat tagien o wək u. Okəmə itəmat noatol nıkilat təsagienən ron, nolən u okol təsasitu agin-əhən etəmat.

¹⁸ Otəfak otimat, * məto-inu ekotitun əsas məmə rəhatimat nolən in tətuatip əm, † kən ekotolkeike agin məmə nian rafin itimat ioatol nolən təwır əm.

¹⁹ Io ekolkeike pik məmə itəmat onəkotəkəike motətapəh-in o Uhgın, məmə io ekıtun nıtəlig-pa-mınən otəmat uəhai əm.

²⁰ İatəfak mın otəmat mın məmə, Uhgın otasitu etəmat. Uhgın u, in nəukəti nəməlinuən. † Kən in təmol rəhatat İərəməre İesu təmegəh mın e nımısən, § məto-inu nıtan təmaıu o nolən nəniəkısən lılın * in tətatig matəmegəh. † İesu əh, in etəm təwır maprəkıs o nehm wırən sipsip mın rəhan. † İatəfak məmə Uhgın u, ²¹ in otos-ıpınə natımnat wır mın rafin kəm itəmat, itəm otol itəmat nəkotahmen o nolən nat itəm in tolkeike. Kən İatəfak məmə, Uhgın otol wək e nəmegəhən rəhatat kitiəh kitiəh, § kən e nasıtuən rəha İesu Kristo, in otol rəhatat nolən təwır təwır, kən nıkin otagien pik ron. Kən pəs kotıləs-ıpər nərgı Kristo ılıs nian rafin, matuwın matuwın namnun tıkə. Əwəh. *

²² Piak mın ne wınık mın. Naoa u rəhak təsəfəməh pikən. Məto İakətapəh əskasık otəmat məmə, otol-tu rəhatəmat nətəligən təfəməh mın məmə nakotətəlig-in rəhak nəghatən mın itəm otıləs-ıpər nətəligən rəhatəmat.

²³ İakolkeike məmə onəkotitun məmə piətət u Timoti, ilat kəmotıləs-ıarəp in e kalapus. Okəmə in otuwa uəhai əm, kən itımlau mın, ekıamnə.

²⁴ Itəmat otən təwır kəm netəm-ıasol mın rəhatəmat, ne İəfak mın u İmatəmat İkın. Netəm İtali kəmotən təwır kəm itəmat.

²⁵ Pəs Uhgın otawte-in rəhan nəwırən kəm itəmat rafin. Əwəh.

---

† 13:17: Hip 13:7,24 § 13:17: Aes 62:6; Wək 20:28 * 13:18: 1 Tes 5:25 † 13:18: Wək 23:1
 † 13:20: Rom 15:33 § 13:20: Wək 2:24 * 13:20: Jen 17:7,13,19; Aes 55:3; 61:8; Esik 37:26; Mat 26:28 † 13:20: Hip 9:20 † 13:20: Jon 10:11 § 13:21: Fil 2:13 * 13:21: Rom 11:36

Jemes

Naoa itəm Jemes təmäte

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Jemes

?Pah təmäte naoa u? Jemes, u in pia Iesu, in təmäte naoa u. In etəm-iasol rəha niməfak əpəh Jerusalem.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Jemes təmäte naoa u tatuwin kəm netəm Isrel itəm koatahatətə e Iesu Kristo motatig e nəptən pişin min rəha Iaihlua min.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Netəm-iasol min e netəm Isrel kəmotohamnu Stipen, uarisig kotol nolən rat min e niməfak min əpəh Jerusalem. Kən tepət itəm kotahatətə e Iesu kəmotiet əpəh Jerusalem motuwin e ikin pişin pişin min. Məto nian əskasik min koatiləs-pikin əh ilat.

?Təmäte naoa u o naka? Jemes təmäte naoa u məmə otıləs-ipər nətəligən rəhalat məto-inu kotatig e nian əskasik min. Kən molkeike məmə otəgətun ilat e nəukəti nahatətəən itəm tətuatip. Nian etəmim kit tətahatətə pahrien e Iesu Kristo, kən rəhan nolən rat min kotəuhlin motuwa motəwir. Tətapəs nolən rat min, kən matol nolən wir min.

Jemes tatən təwir kəm ilat

¹ Io Jemes, io slef rəha Uhgın ne Iesu Kristo, İərəməyə rəhatat. İatən təwir kəm itəmat noanol min rəha İsrəl u tuelef itəm kotahatətə e Iesu, itəm nəmotiet motatig ikin min rafin e nətueintən.

Nahatətəən ne nenatigən

² Piak min ne winik min. Nian nəratən pişin pişin min koatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən otehm natimnat min əh tahmen e natimnat itəm nikitəmat tətəgien pik əm lan. ³ Nəkoatol nəhlan məto-inu, itəmat nəkotitun məmə nian nəratən min koatiləs pikən rəhatəmat nahatətəən e Uhgın, kən nian nəkotol win lan, ilat okotol məmə nəkotitun nətul əskasikən məsin min. ⁴ Kən nian onakoatətul əskasik e nəratən min əh, kən onəkotuwa kəmətə e nahatətəən, kən nolən min ne nətəligən min rafin rəhatəmat okotətuatip motəsanən, kən nakotaskəlim nolən wir min rafin.

⁵ Okəmə itəmat kit, rəhan nenatigən təsahmenən, kən tolkeike məmə in otitun natimnat min itəm Uhgın tolkeike məmə otol, pəs in tətəpəh-in-pən o Uhgın, kən Uhgın otos-ipən kəm in e nikin agien. Uhgın tətawte-in nitunən əh kəm netəmim rafin e nikin agien, kən məsəhaiən ilat o nat itəm koatəpəh-in. ⁶ Məto nian suah kit in tətəpəh o Uhgın nəhlan, in otəkəike mahatətə lan, kən rəhan nətəligən otəsolan kəiu lan, məto-inu etəm itəm rəhan nətəligən kəiu, rəhan nətəligən tətən əpnəpin əm, in tahmen e peau-peau min əpəh itəhəi itəm nimətag tətəhig-əhig ilat. ⁷ Okəm-naka nikin tətəht məmə İərəməyə otos-ipən nat kit kəm in, məto kəp, otəsosən. ⁸ Etəmim itəm tatos nətəligən kəiu nəhlan, okul təsətul əskasikən e nat kit itəm nikin tətəht məmə otol.

⁹ Piatat kit itəm in ləhau, kən rəhan nautə tikə, nikin otəkəike magien məto-inu in etəm-iasol e nigənəmti Uhgın. ¹⁰ Kən pəs etəm itəm rəhan nautə tepət, nikin tagien min o nat u itəm in titun məmə in nıpahrienən, məmə Uhgın otosiəhau, məto-inu in tahmen e nəgui-nig itəm otəpanikə. ¹¹ Nian mit tətər, tapeape tapeape, kən matəhg nagwən nig tauke məmə, kən rəhan nəwirən təmikə. Tahmen əm e etəm rəhan nautə tepət. Nian tatol rəhan wək min matos nautə tepət lan, kən in min otəpanikə.

¹² Etəmim itəm tatətul əskasik nian nərātən tatuwa e rəhan nəmegəhən, in tətətig e nəwīrən pahrien, məto-inu, nian tīnol win e nərātən mīn əh, kən Uhgīn otos-ipən kəm in rəhan nətouən, inu nəmegəhən līlīn. Uhgīn təmən-īəkis rəkis məmə nəmegəhən līlīn u, in rəha netəmim itəm kotolkeike in.

¹³ Nian nat kit tatiuw-pən suah kit məmə in otol təfagə rat, okol in təsənən məmə Uhgīn tatos-ipən-os-ipən o nolən təfagə rat mīn, məto-inu okol nat kit təsiuw-pənən nətəligən rəha Uhgīn məmə in otol təfagə rat, kən Uhgīn təsos-ipən-os-ipənən təfagə rat kəm etəmim. ¹⁴ Məto nətəligən rat atip rəha etəmim, in tatos-ipən-os-ipən kəm in, kən matiuw-pən in məmə in otətətəlig-in. ¹⁵ Nətəligən rat tatoe-in təfagə rat, kən nian təfagə rat tīnuwa mīnepət, kən tatuwa in nīmīsən.

¹⁶ Piak mīn ne wīnik mīn itəm iakolkeike pik itəmat. Sotegəhan-inən məmə suah kit oteiuə-in itəmat məmə Uhgīn in etəm rəha nos-ipən-os-ipənən kəm netəmim o nolən təfagə rat. ¹⁷ Natimnat wīr mīn rafin ne natimnat rafin itəm kotətuatip, koatisi-pən əm o Uhgīn əpəh ilīs itəm təmōl nəhag-əhagən mīn rafin əpəh e neai. Məto nolən rəha Uhgīn tol pīsīn e natimnat mīn u itəm kotaliwək e neai, kən kotol məmə nəghanpīs koatətəu-pən. Uhgīn təsol pīsīnən. In tətətig tətətig. ¹⁸ Kən e rəhan əm nətəligən, Uhgīn təmitəpun məmə kitat kəmotuwa nenətīn mīn nian kəmotahatətə e nəghatən pahrien rəhan. In təmōl nəhlan məmə e natimnat rafin itəm in təmōl, kitat pīsīn əm rəhan nat keike, kotahmen e nagwənən wi e rəhan nasumən.

Ətəlig-in kən mol nəghatən rəha Uhgīn

¹⁹ Piak mīn ne wīnik mīn itəm iakolkeike pik itəmat. Nikitəmat otəkəike matəht nəghatən u. Pəs itəmat kitiəh kitiəh onəkotəkəike motətul matip o nətəligən, məto onəsotafig-afig pikən o nəghatən, sotolən məmə neməha tatol uəhai əm itəmat, ²⁰ məto-inu nian neməha tatol suah kit, neməha u təsəe-inən noan itəm tətətuatip Uhgīn tolkeike. ²¹ Otəra kin rəkis nolən mīn rafin itəm tamkīmīk, ne təfagə rat mīn itəm kotepət e nəmegəhən rəhatəmat. Uhgīn təmələhəu-pən rəhan nəghatən e nikitəmat, kən nəghatən əh rəhan tītun nosmegəhən itəmat. Kən təwīr məmə nakotos-īəhau rəhatəmat nətəligən, kən moatətəlig-in wīr nəghatən u.

²² Sotətəlig-in əmən nəghatən rəha Uhgīn, məto otətəlig-in kən motol nat naka itəm tatən. Okəmə nakotətə məsotolən nəghatən u, kən nakoateiuə-in atip əm itəmat. ²³ Etəm tatətə kən məsolən nəghatən u, in tahmen-pən e etəmim itəm tateranəm wīr e klas matəplan narmīn, ²⁴ kən nian tīneranəm rəkis magīm, mətaluin uəhai əm məmə nīganəmtīn tahro mīn-nulan. ²⁵ Məto etəmim itəm tatətəg-pən əskasik e lou itəm tətətuatip agīn u tatīkis netəmim,* kən matol e nian mīn rafin, məsaluinən nat itəm təmətə, məto in tatol, in otətətig e nəwīrən pahrien nian in tatol nəhlan.

²⁶ Okəmə suah kit nīkin təht məmə in tatətəu-pən wīr nolən mīn rəha nəfakən, məto tatəghat-pən əm məsətəlig-in wīrən rəhan nəghatən mīn, in tateiuə-in atip əm in, kən rəhan nolən mīn rəha nəfakən in nat əpnəpīn əm. ²⁷ Nolən mīn rəha nəfakən itəm rəhatat Tata Uhgīn tatəplan məmə in tətətuatip wīr kən nərātən tīkə lan kotol nulan: iəfak kit tatəkəike matehm wīr suakəlh mīn ne nəutahlīmīs mīn e nərātən mīn rəhalat. Kən matəkəike matehm wīr nəmegəhən rəhan məmə nolən rat mīn rəha nətueintən otəsolən məmə in otamkīmīk lan.

1:18: Jon 1:13   **1:20:** Pri 7:9   **1:21:** Kol 3:8; 1 Pita 2:1   **1:22:** Mat 7:24-26; Rom 2:13

* **1:25:** Nəghatən u, “lou itəm tətətuatip agīn u tatīkis netəmim,” tatəghat-in suatip rəha nahatətəən məmə suah kit otuwa mətuatip e nīganəmti Uhgīn. Kən okəmə suah kit tatətəu-pən suatip əh, Uhgīn tatīkis in e nəsanənən rəha təfagə rat, kən tatīkis in e nalpīnən itəm in təike mos. Əplan-tu Kal 5:13-14.

1:25: Rom 8:2; Jem 2:12

2

Sotehmən netəmim neen məmə ilat ilis kotaprəkis-in netəmim neen

¹ Piak mīn ne wīnik mīn. Itəmat nakotahatətə e Iesu Kristo, Iəramərə rəhatat itəm ilis aḡin kən katīsiai-in pīk. Məto təsəwīrən məmə nəkotol təwīr kəm suah kit kən moatehm məmə in ilis, kən moatehm rat suah kit mīn moatol tətət kəm in. ² Tol mə inu ne. Suah kəiu katuea e niməfak rəhatəmat. Suah kit tatuwīn-in napən wīr mīn u nəmtīlat tīəkis, ne noanat mīn kəmol e iaen u kol tatīpīt-īpīt. Kən suah kit mīn tatuwīn-in e napən rat mīn əm. ³ Təsəwīrən məmə nakotos-īpən nīsiaiian kəm etəmim itəm tatuwīn-in natīmnat wīr mīn, motən-īpən məmə, “Wa, məpələh u ikin təwīr ikin.” Məto etəm tatuwīn-in napən rat mīn, nakotən-īpən kəm in məmə, “Ətul-pən əpəh,” o “Əpələh əm e nīsip.” ⁴ Nian nəkoatol nolən tol min-nulan, nakoatehm netəmim neen məmə ilat ilis taprəkis-in netəmim neen mīn, kən e rəhatəmat nətəligən rat, nakotakil netəmim.

⁵ Piak mīn ne wīnik mīn itəm iakolkeike pīk. Otətəlig-in-tu. Uhgīn təmitəpun rəkis ian-rat mīn rəha nətueintən məmə rəhalat nahatətəən e Kristo otepət. Kən təmitəpun mīn ilat məmə okotos nəramərəən rəha Uhgīn itəm təmən-īəkis məmə rəha netəmim itəm kotalkeike in. ⁶ Məto itəmat nəmotəhm rat ian-rat mīn. ?Məto netəmim pah mīn u koatol nahməən kəm itəmat, kən moatiuw-pən itəmat e kot? ?Netəm rəhalat nautə tepət, o kəp? Əwəh, ilat əh. ⁷ Kən netəm mīn u koatəghat rat e nərgīn u ilis, nərgi Iesu itəm rəhan u itəmat.

⁸ Lou rəha Kig itəm tətətig e Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə, “Olkeike ik kit tahmen əm məmə nakolkeike atīp ik.” In təwīr pīk otəmat okəmə nəkoatətəupən pahrien nəghatən u. ⁹ Məto okəmə nakoatehm netəmim neen məmə ilat ilis taprəkis-in netəmim neen mīn, nəkoatol təfagə rat, kən nəghatən rəha Lou tatən məmə itəmat netəm rəha nətgəhlən Lou. ¹⁰ Tol nəhlan məto-inu, etəmim kit itəm təmətəghl nəghatən kitīəh əm rəha Lou, təmol təfagə rat tahmen-pən əm məmə in təmətəghl nəghatən mīn rafin rəha Lou. ¹¹ Tol nəhlan məto-inu, Uhgīn u itəm tatən məmə, “Sakləh-inən pətan,” in Uhgīn kitīəh əm itəm tatən məmə, “Sohamnuən etəmim.” Kən okəmə nəsoakləh-inən nīpītan, məto nəmotəhamnu netəmim, itəmat netəmim itəm nəmotətəghl Lou.

¹² Nian nakoatəghat kən motol nat kit, otol nolən mīn rəha netəmim itəm kotītun məmə Uhgīn otakil ilat e lou itəm tatīkis ilat. ¹³ Otol nəhlan məto-inu okəmə suah kit təsasəkitunən netəmim, kən Uhgīn mīn otəsasəkitunən suah u nian in otakil netəmim. Məto okəmə itəmat nakotasəkitun netəmim, kən Uhgīn otəsəkitun itəmat, kən mən-īpīnə məmə onəsotosən nalpīnən e nian in otələhəu-pən nəghatən rəha nalpīnən kəm netəmim.

Nahatətəən ne wək wīr mīn

¹⁴ Piak mīn ne wīnik mīn. ?Okəmə suah kit tatən məmə tətəhatətə e Iesu Kristo, məto in təsələn wək wīr kit, kən rəhan nahatətəən in təwīr o nat kit? Kəp. Nahatətəən tol nəhlan, okol təsosmegəhən suah kit. ¹⁵ Tol mə inu ne. Piatat kit o wīnītāt kit, rəhan napən tīkə, kən nīgīn nagwənən təsahmenən. ¹⁶ Kəm-naka itəmat kit tatən-īpən kəm in məmə, “Atuwīn, pəs Uhgīn otasitu lam, kən onəsətəpən, onakagwən wīr.” ?Məto okəmə in təsələn nat kit məmə otasitu lan, in təmol nat wīr naka? ¹⁷ E nolən əh inəh, okəmə suah kit tatos nahatətəən pīsīn əm, məto məsolən wək wīr kit tətəu-pən, kən rəhan nahatətəən təmīmīs, nīpətīn tīkə.

¹⁸ Məto okəm-naka suah kit otən məmə, “Netəmim neen koatos nahatətəən, kən netəmim neen koatol wək wīr mīn.” Məto iatən kəm ik nəhlan məmə,

“Okəmә esehmән rəham wək wīr mīn, kən esitunən okəmә rəham nahatətəən in nīpahrienən, o kəp. Məto nian onakehm wək wīr mīn rəhak, kən tatəgətun məmә nahatətəən rəhak, in nīpahrienən.”¹⁹ Inu nəghatən kit itəm nəmən nīpahrienən lan məmә, “Uhgīn kitiāh əm.” !Təwīr ron ik! Məto iərmīs mīn, ilat mīn kotitun məmә nəghatən əh in nīpahrienən, kən moatasiəp katəgīn pīk.²⁰ ! Ik rəhm-kapə tikə! Etəmim itəm tətahatətə, məto təsolən wək wīr mīn, rəhan nahatətəən in nīpətīn tikə. Pəs ekəgətun ik e nat kit itəm otən kəm ik məmә inu nīpahrienən.

²¹ Nīkim otəht tīpītat u Epraham. Uhgīn təməplan məmә in tətuatīp e nīganəmtīn e wək itəm təmōl, məto-inu təmos nətīn u Aisak, muwīn mələhəupər e olta.²² Kən rəhan nahatətəən ne rəhan wək mīn kətīoal nat kitiāh, kən rəhan nahatətəən təmoe-in noan, inu rəhan wək mīn.²³ Kən nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgīn təmuwa mol nīpahrienən, tatən məmә, “Epraham təmāhatətə e Uhgīn, kən Uhgīn təmən məmә Epraham in tətuatīp e nīganəmtīn.” Kən katən məmә in ioli Uhgīn.²⁴ Kən roiu nəkītun nehmən məmә, Uhgīn tatol suah kit tətuatīp e nīganəmtīn o natīmnat itəm tatol, məto sənəmә e nahatətəən pīsīn əm rəhan.

²⁵ Kən e nolən əh inəh, Uhgīn təməplan məmә Rehap u, pətan rəha suatīp, in təmuwa mətuatīp e nīganəmtī Uhgīn o wək itəm təmōl, kən wək u məmә in təmātehm wīr iahləpīs anion mil rəha Isrel, kən mahl-ipən ilau e suatīp pīsīn kiatəlig mətīan.²⁶ Nīpətī etəmim, okəmә namegən tikə lan, təmīmīs. Kən e nolən əh inəh, kitat kit itəm tatos nahatətəən, məto təsolən wək wīr mīn, rəhan nahatətəən təmīmīs.

3

Namitəm ne rəhan wək

¹ Piak mīn ne wīnik mīn. Təsəwīrən məmә itəmat tepət nakotuwa iəgətun mīn rəha nīməfak, məto-inu nəkotītun məmә Uhgīn in otəplan wīr kən makīl nəmegəhən rəhatəmat iəgətun mīn, taprəkīs-in netəm əpnəpīn.² Nīpahrienən, kitat rafīn koatəme e nəmegəhən rəhatat nian tepət. Məto okəmә suah kit təsəmeən e rəhan nəghatən, nat u tatəgətun məmә in etəm mətə, kən nətəligən rəhan tītun nehm wīrən rəhan mīn nolən mīn rafīn.

³ Tol məmә nat mīn u ne. Katətu-pən pīt e nohli hos məmә otol nəwīa etəmim, kətəalalin rəhn-kapə hos, kən tatəuhlin nīpətīn rafīn.⁴ Kən nego, in iahgīn, kən nīmətag asōl tatəhtīg, məto stīa in nat əkəku kit itəm nian kapten tətəlalīn, kən nīpətī nego asōl rafīn tətəko-pən əh kapten tolkeike məmә okīan-pən ikīn.⁵ E nolən əh inəh, namitəm in nat kit nətīn, məto tītun niuw-pamən nat asōl mīn. Nīkitəmat təht-tu, noanəmtāhli nīgəm əkəku kit tītun nuəpən mus nīg mətu tepət.⁶ Kən nīpahrienən, namitəm in tahmen-pən e nīgəm. Namitəm in noli nīpətī etəmim itəm nəratən mīn rafīn rəha nətueintən u kotərioah wīr lan. Kən nəratən mīn rəhan koatərəkīn nəmegəhən rafīn rəhatat. Kən Setan əm tətāhl nīgəm e namitəm. Kən namitəm tətāhl nīgəm rat e suatīp mīn rafīn e nəmegəhən rəhatat matərəkīn natīmnat rafīn.

⁷ Netəmim kotītun nahkulən e nat iarupīn mīn məmә okotuwa kəpou, inəh nat megəh mīn, ne mənīg mīn, ne nat kotəkīoah mīn, ne nat itəm kotatīg itəhəi. Netəmim kəmotāhkul elat kotəpou.⁸ Məto etəmim tikə otāhkul e namitəm təpou. In nat iarupīn tatol wael, mərīoah e nəratən ne nakonən rəha nīmīsən.

⁹ E namitāt, kotənwiwi Iərəmərə Tata Uhgīn rəhatat, kən e namitāt kotən rat netəmim lan itəm Uhgīn təmōl ilat kotol məmә in ne.¹⁰ Nohlītəm kitiāh əm tatən-iarəp nənwīwīən ne nən ratən. Piak mīn ne wīnik mīn. Pəs okəsōlən

min-nəhlan. ¹¹ Nəhau wir ne nəhau arɪp, okol kəsiasɪpənən e nəmtɪ nəhau kitɪəh. ¹² Piak mɪn ne wɪnɪk mɪn. ?Nɪg u fik otoe-in noa olif? ?Kən nol u krep otoe-in noa fik? !Kəp! Kən nəmtɪ nəhau arɪp təsos-ipamən nəhau wir.

Nenatigən təwɪr itəm tatisi-pən o Uhgɪn

¹³ ?Suah kit əh-ikɪn ilugɪn etəmat itəm nɪkɪn təht məmə in tenatig wir kən mɪtun nat naka itəm Uhgɪn tolkeike? Təwɪr. Kən pəs in otol wək wir mɪn e nolən itəm tatisi-pən e nenatigən, inəh nolən rəha etəmim itəm rəhan nətəligən ləhau. Kən nolən ətuatɪp rəhan otəgətun nenatigən ne nɪtunən rəhan. ¹⁴ Məto okəmə nɪkitəmat təht məmə nakotenatig, məto nɪkitəmat tərɪoah e netetən, kən nakoatətəlig-in atɪp əm itəmat o nɪləs-ipərən itəmat, tol nəhlan, nakoateiuə-in atɪp əm itəmat. Sotəghat ausit pɪkən o nenatigən eɪueɪuə rəhatəmat, məto-inu kəsənəmə nolən u rəha etəmim u tenatig. ¹⁵ Nenatigən tol min-nəhlan təsɪsi-pənən e nego e neai, məto rəha nətueintən əm u, ne nətəligən rəha etəmim, ne rəha Setan. ¹⁶ Tol nəhlan məto-inu nian netəmim koatetet motolkeike məmə koatos-ipər atɪp ilat, kən netəmim koatətəu-pən əm rəhalat atɪp nətəligən moatol nərətən, kən nolən tərət rafin kotet-arəp.

¹⁷ Məto etəm itəm tatos nenatigən itəm tatisi-pən e nego e neai, rəhan nolən tol min-nulan. Nat aupən, rəhan nəmegəhən in tətəuətɪp wir, kən in tolkeike pɪk nəməlinuən, kən in etəm mətɪg, in tətɪsɪai-in nətəligən rəha netəmim pɪsɪn pɪsɪn mɪn, kən in tərɪoah e nasəkɪtunən, kən matoe-in noan tɛpət e nəmegəhən rəhan, in tatehm netəmim məmə kotahmen-ahmen əm, kən təsənən nat kit kən matol nat pɪsɪn. ¹⁸ Netəm rəha nəghat-inən nəməlinuən, kotahmen-pən e netəmim itəm kəmotəfe nɪkɪti nat e nasumən, kən tatəwɪə matoe-in noan. Okəm kotal natɪmnat mɪn əh motasɪtu e netəmim o nələhəuən nəməlinuən, kən ilat okotəplan noan məmə in nətəuətɪpən.

4

Nolən rəha nuwamən iuəhkɪr o nətueintən, o Uhgɪn

¹ ?Naka u nəukətɪ nəmouən ne nərgəhəuən rəhatəmat? Natɪmnat mɪn əh koatuwa məto-inu itəmat nakotolkeike nətoən təwɪr e nɪpətɪtəmat, kən nətəligən mɪn əh rəha nətoən təwɪr, ilat koatol fait e nɪkitəmat kitɪəh kitɪəh məmə okotuwa netəm-iasol mɪn e nəmegəhən rəhatəmat. ² Nɪkitəmat tatuwɪn o natɪmnat rəha netəm pɪsɪn, məto nəsosən, kən nakotərgəhəu moatəmou ron. Nakoatolkeike natɪmnat neen, məto nəsosən. Kən məta onəkotohamnu netəmim ron. Nəməsosən natɪmnat məto-inu nəsoətəpəh-inən o Uhgɪn. ³ Kən nian nakotəpəh-in, məto nəsosən, məto-inu nəmotəpəh-in e nətəligən itəm tərət məmə otol itəmat atɪp əm nakotəto təwɪr lan.

⁴ Itəmat nəkotahmen e pətan itəm təsɪsɪai-inən rəhan iərman, tapəs kən matətəu-pən əpnəpɪn əm nəman. E nolən əh inəh, itəmat nəmotəpəs Uhgɪn kən moatətəu-pən natɪmnat rəha nətueintən. Nəkotɪtun o kəp məmə, etəmim itəm tolkeike pɪk natɪmnat rəha nətueintən, in tatətəhau Uhgɪn. Kən etəmim kit itəm tatɪtəpun məmə otolkeike natɪmnat rəha nətueintən, in tatuwa məmə in tɪkɪmɪr rəha Uhgɪn. ⁵ Kən nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgɪn sənəmə nəghatən əpnəpɪn əm. Tatən məmə, “Uhgɪn tolkeike pɪk məmə nɪkitat itəm in təmos-ɪpə kəm kitat, otuwɪn əm ron.” ⁶ Məto Uhgɪn tətawte-in rəhan nəwɪrən tatuwa matahgoau kəm kitat. O nat əh, Naoa Rəha Uhgɪn tatən məmə, “Uhgɪn tətəhtosɪg-in netəm kotausit, məto tətawte-in rəhan nəwɪrən kəm netəmim koatos-ɪəhau rəhalat nətəligən.”

⁷ Kən tol nəhlan, otos-iəhau itəmat kən motatig ahgin nelmi Uhgın. Otətul əskasik nian Setan tatuwa matos-ipən-os-ipən kəm itəmat, kən in otaiu muwın isəu otəmat. ⁸ Otuwın iuəhkir o Uhgın, kən in otuwa iuəhkir otəmat. Itəmat u nol təfagə rat, otaikuas e nelmitəmat. Kən itəmat u rəhatəmat nətulən kəiu, otol nikitəmat tətuatip. ⁹ Təwir məmə nikitəmat otahmə məpou, kən nakotasək əfəməh o rəhatəmat təfagə rat. Otəuhlin rəhatəmat nalahən otuwa nasəkən, kən rəhatəmat nagiənən otuwa nikin əpou. ¹⁰ Otos-iəhau rəhatəmat nətəligən tuwın kəm İərəmərə, kən in otıləs-ipər itəmat.

¹¹ Piak min ne wınik min. Sotəghat ratən e nərgitəmat min. Okəmə suah kit tatəghat rat e nərgi pian kit, o in tatələhəu nəghatən kit məmə in təmol təfagə rat kit,* kən suah əh, in tatəghat rat e lou† matələhəu nəghatən məmə lou təsahmenən məmə in otol rəhan wək, o kəm-naka lou in nat əpnapın əm. Kən nian nakoatəplan lou məmə in təsahmenən, itəmat nəkəsotətəu-pənən lou, məto nəmotər kəpələh-pər e lou, kən məsotatig ahginən lou. ¹² Uhgın əm in tatos-ipa Lou, kən in əm tətakil netənim matələhəu nəghatən lan. Kən in titun nosmegəhən, kən mitun nərəkinən. ?Məto itəmat, nikitəmat təht məmə itəmat Uhgın min, məmə nakotakil təfagə rat min rəha piatəmat min motuəh ilat? !Kəp!

Nəghatən ausit

¹³ Otətəlig-in-tu, itəmat netəm nakoatən məmə, “Roju o olawig, kotuwın e taon u o taon əh, motatig e nup kit, motol bisnes ikın, kən moatərgətəin məni.” ¹⁴ ?Nakotəhro kitun məmə naka u otuwa olawig? ?Nəmegəhən rəhatəmat in naka? Itəmat nəkotəhmen e nəhaniəm itəm tətətig noan məsin əm kən matig mikə min. ¹⁵ Məto nəghatən itəm tətuatip məmə onəkotən in tol nulan, nəkotəkəike motən məmə, “Okəmə in nəwia İərəmərə pahrien, kən ekotatig kən motol natimnat min u, o natimnat min əh.” ¹⁶ Məto roju, nakotəghat ausit moatos-ipər pik itəmat. Kən nəghatən min əh itəm nakoatən, ilat rafin kotərat.

¹⁷ Tol nəhlan, etənim itəm titun nat kit itəm tətuatip məmə otol, məto təsolən, in tatol təfagə rat.

5

Nəghatən tatuwın o netəm rəhalat nautə tepət

¹ Itəmat netəm rəhatəmat nautə tepət. Otətəlig-in-tu nəghatən u. Təwir məmə nakotətə tərət motasək əfəməh o nəratən itəm tatuwa otəmat. ² Rəhatəmat nautə tınəmnəmit rəkis, kən wın min kınəaton rəhatəmat napən. ³ Rosta tatus rəhatəmat iaen u kol tatipit-ipit, ne silfa. Kən rosta min okotən-iarəp nolən rat min rəhatəmat kən motus nipətəmat təhmen e nigəm. Nian rəha namnun nian tatuwa iuəhkir, məto itəmat nəmotərgətəin rəhatəmat nautə min. ⁴ !Otətəlig-in-tu nat u! Rəhatəmat iolwək min kəmotəulək e rəhatəmat nasumən min, məto nəmotəkləh-in məni məsin rəhalat. Kən nətəuən itəm nəməsotos-ipənən kəm ilat, koatən-iarəp rəhatəmat nolən rat min. İərəmərə Əsanən Pık Agın, tınətəto nasəkən rəha iolwək min rəhatəmat. ⁵ E nətueintən u, itəmat nəmotatig e nəmegəhən itəm timətig əm, nəmotol nikitəmat tagien o rəhatəmat nautə e nian itəm otəsuwəhən Uhgın otakil muəh mələhəu nəghatən

4:7: Efes 6:12   **4:8:** Aes 1:16; Sek 1:3; Mal 3:7   **4:10:** Job 5:11; 1 Pita 5:6   * **4:11:** Nəghatən u rəha Jemes nipətin təsənən məmə kitat okəsotəgətunən təfagə rat rəha netənim. Nəghatən min tepət e Naoa Rəha Uhgın tatən məmə kitat kotəkəike motəgətun təfagə rat rəha etənim məmə in otiet rəkis lan. Məto kotəkəike motol e nətəligən itəm tətətig ələhəu. Kal 6:1; Luk 17:3; 2 Tim 3:16; Jem 5:20; Kal 5:21; 1 Tes 5:14; 2 Tes 3:15; Taet 3:10.   † **4:11:** “Lou” e ves u tatəghat-in ‘lou rəha nolkeikən.’ Əplan-tu Jem 2:8   **4:12:** Rom 2:1; 14:4   **4:14:** Sam 39:5,11; Prov 27:1   **4:17:** Luk 12:47   **5:2:** Mat 6:19
5:4: Dut 24:14-15

o rəhatəmat nolən rat mīn. Itəmat nəkotahmen e nat megəh mīn itəm kətagwən ilat, kol kotasis-asis o nian rəha nohən ilat. ⁶ Nəmotiuw-iarəp netəmim itəm kotətuatip e kot, kən motakil motuəh motələhəu nəghatən motohamnu ilat, kən ilat kəməsotolən nat kit məmə okotən-iəhau itəmat.

Nətəligən əfəməh e nian rəha nəratən

⁷ Piak mīn ne wīnik mīn. Otol məmə rəhatəmat nətəligən otəfəməh nian nakoatəzahgin məmə ləramərə otitəlig-pa mīn. Nikitəmat tatəht nolən rəha suah kit rəha nasumən. Tatəzahgin nian ətuatip rəha nəteən nīmai, kən matəzahgin nian rəha nəfeən, kən mos rəhan nətəligən təfəməh nian matəzahgin mətoarus-pən tīnimətə, kən matəulək-in rəhan nagwənən keike. ⁸ E nolən əh tahmen əm, itəmat mīn, otol məmə rəhatəmat nətəligən otəfəməh, kən motətul əskasik, məto-inu otəsuwəhən ləramərə otitəlig-pa mīn.

⁹ Piak mīn ne wīnik mīn. Sotəghat-əghatən o nən ratən itəmat mīn məmə nikitəmat təsagienən o natimnat mīn neen. Okəmə nəkoatol nəhlan, Uhgīn otakil mələhəu-pən nəghatən o rəhatəmat nolən rat mīn. !Roiu agin-əh tatətul matip, kən otəsuwəhən tuwa mol!

¹⁰ Piak mīn ne wīnik mīn. Nikitəmat tatəht-tu ien mīn aupən itəm kəmotən-iarəp nəghatən mīn e nərgi ləramərə. Rəhalat nəmegəhən tatəgətun kitat məmə rəhatat nətəligən otəkəike məfəməh e nian nəratən tatuwa. ¹¹ Kən nəkotitun inu, katən məmə netəmim itəm koatətul-iəkis e nian nəratən tatuwa, ilat koatətig e nəwīrən pahrien. Nəmotəto namnusən rəha Jop məmə təmətul əskasik e nian iəkis mīn, kən motitun nalpəkəuən wīr rəha ləramərə o Jop, kən uarisig e nian tepət rəha nəratən, ləramərə təmol təwīr agin kəm in. Kən tol nəhlan, sotaluinən məmə niki ləramərə təmər marioah e nasəkitunən kitat, kən nīkin tīahmə otat.

¹² Piak mīn ne wīnik mīn. Nat u in nat keike, məmə nəsotosən noanawil. Sotosən noanawil e nego e neai, o nətueintən, o nat kit mīn. Nian rafin, otən əm nīpahrienən. Nian itəmat kit otən məmə, “Əwəh,” kən rəhan nəghatən otəkəike mol nīpahrienən. Kən nian itəmat kit otən məmə, “Kəp,” kən rəhan nəghatən otəkəike mol nīpahrienən. Okəmə suah kit təsolən nəhlan, kən Uhgīn otələhəu-pən nəghatən rəha nalpīnən kəm in.

Nəfakən itəm noan əh-ikīn

¹³ Okəmə itəmat kit tətətig e nəratən, təwīr məmə otəghat kəm Uhgīn e nəfakən. Okəmə itəmat kit nīkin tagien, təwīr məmə otən napuən mīn rəha nənwīwīən. ¹⁴ Okəmə suah kit tatīmīs, təwīr məmə otaun-in elta mīn rəha nīməfak məmə okotuwa kəfak lan, kən motol-pən oel lan e nərgi ləramərə. ¹⁵ Kən nian ilat koatahatətə məmə Uhgīn otol-wīr suah əh, kən motəfak lan, rəhalat nəfakən in suatip məmə ləramərə otol məmə etəm tatīmīs otəto təwīr mīn. Kən okəmə in təmol təfagə rat kit itəm tatiuw-pa nīmīsən, kən Uhgīn otafəl rəhan təfagə rat. ¹⁶ Tol nəhlan, təwīr məmə nakoatən-iarəp rəhatəmat nolən rat mīn kəm itəmat mīn, kən motəfak otəmat mīn pəs motəmegəh. Suah kit itəm tətətuatip, rəhan nəfakən in təsanən, kən tatoe-in noan. ¹⁷ Elaija in etəmim kit tahmen əm e kitat. Kən in təməfak təməfak məmə otəsəfikən, kən nuhuan təməsəfikən mos nup kisil ne məwīg sikis. ¹⁸ Kən təməfak mīn, kən Uhgīn təmahl-ipa nuhuan tuwa mīn, kən nasumən rafin, nagwənən təmatig mīn elat.

Iuw-pa mīn netəmim kəmotuwīn isəu e rəhalat nahatətəən

5:5: Luk 16:25   **5:7:** Dut 11:14; Jer 5:24   **5:8:** Rom 13:11-12; 1 Pita 4:7   **5:11:** Eks 34:6; Job 1:21-22; 2:10; Sam 103:8   **5:12:** Mat 5:34-37   **5:14:** Mak 6:13   **5:15:** Mat 17:18-20   **5:17:** 1 King 17:1; 18:1   **5:18:** 1 King 18:42-45

¹⁹ Piak m̄in ne win̄ik m̄in. Ok̄am̄a it̄emat kit tateko m̄atap̄as suat̄ip r̄aha n̄ipahrien̄an, k̄an ok̄am̄a suah kit m̄in tatiuw-pa m̄in, ²⁰ t̄awir m̄am̄a n̄akot̄itun nat u m̄am̄a, et̄am u it̄am otol iol t̄afaḡa otit̄alig-pa m̄in e suat̄ip r̄aha n̄ipahrien̄an, in otosmeḡah suah u o n̄imis̄an, k̄an otol suat̄ip m̄am̄a Uhḡin otaf̄al r̄akis t̄afaḡa rat m̄in tep̄at r̄aha suah əh.

1 Pita

Naoa itəm Pita təmaupən mətə

Nəghatən əkuəkır rəha naoa u 1 Pita

?Pah təmətə naoa u? Pita təmətə naoa u.

?Təmətə tatuwin kəm pah? Təmətə naoa u tatuwin kəm netəmim rəha Uhgın itəm kotatig ikin pisin pisin e profens min rəha Pontas, ne Kalesia, ne Kapetosia, ne Esia, ne Pitnia (1 Pita 1:1). Roiu katən nərgi nəptən min əh məmə Turke.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətə? E nian əh, etəm-iasol rəha Rom, nərgin u Nero, təmərəkın pik niməfak. Təmoh niməfak min neen kotimis, kən moh neen. Otəsuwəhən toh Pita.

?Təmətə naoa u o naka? Pita tolkeike məmə otiləs-ipər nətəligən rəha iəfak min itəm kotatig e nərətən. In tolkeike məmə okotətul əskasik e rəhalat nahatətən kən moatol nat kit itəm təwir, nat əpnəpın nərətən tatuwa.

Pita təmən təwir kəm ilat

¹ Io Pita, io aposol kit rəha Iesu Kristo. Iatən təwir kəm itəmat netəm rəha Uhgın itəm nəkotatig ikin min rafin əpəh e profens min u Pontas, ne Kalesia, ne Kapatosia, ne Esia, ne Pitinia. Uhgın təmitəpun rəkis itəmat, kən imatəmat ikin sənəmə nətueintən u, itəmat iapispis min əm u ikin-u. ² Tata Uhgın təmitəpun itəmat mətə-inu, aupən aupən agin, təmol rəhan nalpəkauən mələhəu, kən in tinitun rəkis suatip min rafin rəha nəmegəhən rəhatəmat. Kən Narmin Rəhan tatol itəmat nakotətul pisin kasim məmə, nəkotol nəwia Iesu Kristo, kən nitan taikuas etəmat e nolən rat min rəhatəmat.*

Pəs Uhgın otawte-in rəhan nəwirən ne nəməlinuən tepət kəm itəmat.

Otənwiwi Uhgın o nalpəkauən rəhan

³ !Pəs kotənwiwi Uhgın itəm in Uhgın ne Tata rəha Iərəməərə Iesu Kristo rəhatat! E nasəkitunən asol rəhan, in təmol məmə kitat kotaiir-pən e nəmegəhən wi, kən moatələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən lan. Tatuwa min-nəhlan mətə-inu Iesu Kristo təməmegəh min e rəhan nimisən. ⁴ Kən e nəmegəhən wi u, kitat okotos natimnat wir min əpəh e nego e neai itəm Uhgın təmələhəu pisin məmə rəhatat. Kən nat u okol təsəmnəmitən, kən okol təsəmkimikən, kən okol rəhan nəhag-əhagən təsikəən. ⁵ E nahatətən rəhatəmat, nəsanənən rəha Uhgın tatətulosig-in itəmat mətəorus-pa in otəsmegəh itəmat, kən Uhgın otol əp rəhan nosmegəhən e namnun nian.

⁶ Nikitəmat tətəgien o nat u, nat əpnəpın okəmə nian iəkis pisin pisin min koatuwa pap e rəhatəmat nəmegəhən. Mətə koatuwa o nian əkuəkır əm.

⁷ Nian iəkis min əh moatuwa məmə okotəgətun məmə itəmat nakotahatətə pahrien. Iəen u kol tatipit-ipit, in nat kit itəm nigəm tatus mətəfəl rəkis in rat min lan. Kən nian iəkis min əh kotahmen e nigəm itəm tatus rəhatəmat nahatətən mətəfəl rəkis in rat min lan. Iəen u kol, in nat təwir, mətə otəpanikə min nian kit. Mətə rəhatəmat nahatətən, in nat təwir taprəkis-in iəen u kol. Kən o rəhatəmat nahatətən, Uhgın otənwiwi itəmat, mīləs-ipər nərgitəmat, mos-ipən nisaiiən asol kəm itəmat e nian Iesu Kristo otuwa met-arəpa lan.

⁸ Nat əpnəpın nəməsotəplan papən Iesu Kristo, mətə nakoatolkeike. Kən nat

* **1:2:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, Uhgın “təmorautin nita Iesu etat” u nipətın məmə tətəikuas etəmat o nolən rat min. Afın min e nəghatən min u “təmorautin nitan” ne “nitan taikuas e netəmim”: Lev 14:6-7; Sam 51:7; Eks 24:5-8; Hip 9:19; 1 Jon 1:7. **1:4:** Kol 1:12 **1:5:** Jon 10:28; 17:11 **1:6:** Jem 1:2; 1 Pita 5:10 **1:7:** Prov 17:3; Sek 13:9; Mal 3:3; Jem 1:3

əpnapin nəsotehmən u-roiu, məto nakotahatətə lan. Kən nikitəmat təmər marioah e nagienən itəm in təwir agin-əh taprəkis, kən okol suah kit təsənən nəwirən rəha nagienən əh. ⁹ Nikitəmat tətəgien nəhlan məto-inu itəmat noatos nat u itəm nakotahatətə lan, inu məmə Uhgın otosmegəh rəhatəmat nəmegəhən.

¹⁰ Suatip rəha Uhgın o nosmegəhən netəmim lan, in nat kit itəm ien min aupən kəmotolkeike pik məmə okotitun tuwin təhmın min, kən tol nəhlan kəmotafin kategəs-in wir nətəligən min lan. Kən ilat kəmoatəghat-in nəwirən u itəm otuwa kəm itəmat. ¹¹ Narmın rəha Kristo təmətətig ilat min, kən matəghat kəm ilat, kən aupən ikin matən-iarəp nahməən itəm okotuwa e nəmegəhən rəha Iesu, kən uarisig lan e nəsanənən asol rəhan. Məto ien min kəmotalkut o nitunən suatip itəm natimnat min əh okotuwa lan, ne rəhalat nian ətuatip. ¹² Uhgın təmol əp kəm ien min məmə, nəghatən min itəm ilat kəmoatən, kəməsotəghat-inən nian itəm ilat kəmotətig lan, məto kəmotəghat-in əm nian rəhatat. Kən roiu, netəmim kinotən-iarəp nəghatən rəha namnusən təwir kəm itəmat e nəsanənən rəha Narmın Rəha Uhgın itəm tətisi-pən e nego e neai. Kən natimnat min u kotəwir agin məmə nagelo min, ilat min kətolkeike məmə okotəplan kən motitun natimnat min u itəm kəmotuwa.

Nolən rəha nəmegəhən itəm tətəuətəp

¹³ Tol nəhlan, nəkotəkəike motol rəhatəmat nətəligən tətul matip o nolən wək, kən motəgətun wir rəhatəmat nətəligən. Otələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e nəwirən itəm Uhgın otawte-in kəm itəmat nian Iesu Kristo otuwa min. ¹⁴ Otol nəwia Uhgın tahmen-pən əm məmə nisualkələh itəm kotəwir koatol nəwia tata min. Aupən ikin, itəmat nəməsotitunən nipahrienən rəha Uhgın, kən nəmoatol nolən rat min itəm nikitəmat əm tolkeike. Məto roiu, otəsegəhan-inən nətəligən min əh okotiuw rəkis min itəmat. ¹⁵ Uhgın u itəm təmaun-in itəmat, in tasim mətuatip. Kən e nolən əh inəh, itəmat min onəkotəkəike motasim motətuatip e natimnat rafin itəm nəkoatol. ¹⁶ Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Nəkotəkəike motasim motətuatip məto-inu Io ekasim mətuatip.”

¹⁷ Itəmat nakotətapəh-in nasituən o Uhgın u tahmen məmə in rəhatəmat Tata, məto onəkəsotaluinən məmə nian Uhgın tətakil nolən min rəha netəmim, in tatol əm e nolən itəm tahmen-ahmen əm. Tol nəhlan, nian nakotəmegəh əh e nətueintən u, onəkotəgin motisiai-in Uhgın e nolən min rəhatəmat, kən otol nolən təwir tahmen məmə itəmat iapispis min əm e nətueintən u. ¹⁸ Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu itəmat nəmotitun rəkis nat keike itəm Uhgın təmətou rəkis itəmat lan. Otətəlig-in-tu nolən rəha nəmegəhən rəhatəmat aupən itəm nipətın tikə u təmisi-pən o tipitəmat min. Məto Uhgın təmikis rəkis itəmat e nolən rat əh. Kən Uhgın təməsos-nəmtinən rəhatəmat nəmegəhən e nat kit rəha nətueintən itəm otəpanikə, tahmen e silfa ne iaen u kol tatipit-ipit, ¹⁹ məto in təmos-nəmtin itəmat e nita Kristo itəm in nat keike təwir pik agin. Kristo in tahmen e nəti sipsip wir itəm nimisən o nəratən tikə agin lan.† ²⁰ Aupən aupən agin, nian Uhgın təməsolən əh nətueintən u, təmitəpun rəkis Kristo məmə otol wək əh. Məto roiu iuəhkir o namnun nian, Uhgın təmol əp in, məmə otuwa masitu etəmat. ²¹ O natimnat itəm Iesu təmol, itəmat nakotahatətə e Uhgın, itəm təmosmegəh Iesu Kristo e nimisən,

1:8: Jon 20:29; 2 Kor 5:7   **1:10:** Mat 13:16-17   **1:11:** Sam 22; Aes 53; Luk 24:26-27   **1:14:** Rom 12:2; Efes 2:3; 4:17-18   **1:16:** Lev 11:44,45; 19:2; 20:7   **1:17:** Rom 2:11; Nol Əpən 2:23   † **1:19:** E nian rəha Oltesteman, netəmim kəmotol sakrifais kəm Uhgın o təfagə rat min e nəti sipsip min itəm nəratən tikə lan. Afin e Eks 12:5.   **1:19:** Wək 20:28; Hip 9:12-14   **1:20:** 2 Tim 1:9-10

kən mīlās-ipər in mos-ipən nəsanənən itəm təhag-əhag ne nīsiāiən kəm in. Kən tol nəhlan, nakotahatətə e Uhgīn, kən moatələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən lan.

²² Nəmotaiquas e rəhatəmat nəmegəhən tinuwa minuwīwi mīn rəkis məto-inu nəmotətəu-pən nəghatən rəha nīpahrienən. Kən o natimnat mīn u, nakotos nolkeikeən pahrien tatuwīn otəmat mīn neen. Kən tol nəhlan, otolkeike pik itəmat mīn e nīkin pahrien. ²³ Otol nəhlan məto-inu, nəmotaiir wi rəkis mīn, kən nəmegəhən wi rəhatəmat təməsi-pənən o netəmim itəm ilat rafin okəpanotimis. Məto nəmegəhən wi u rəhatəmat in otətətig namnun tikə məto-inu təmisi-pən e nəghatən kit itəm təmegəh mətətig namnun tikə, inu nəghatən rəha Uhgīn. ²⁴ Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə, “Netəmim rafin kotahmen e ma kiras, kən nəwīrən rafin rəhalat tahmen əm e nəguī-nīg əpəh e nīkinat. Ma kiras əh tətəuke, kən nəguīn mīn koatīsas, ²⁵ məto nəghatən rəha Iərəməərə tətətig lilin namnun tikə.” Kən inu nəghatən rəha namnusən təwīr itəm netəmim kəmotən-iarəp rəkis kəm itəmat.

2

¹ Məto-inu o nəghatən mīn əh, otəra kin nolən mīn u kotiet rəkis e rəhatəmat nəmegəhən: nolən rafin rəha netəhəuən netəmim kən matol nəratən kəm ilat; nolən rafin rəha neiuəən; nolən rəha netəm koatən pik əm nat, məto kəsotolən; nolən rəha netətən; nolən rafin rəha nən ratən netəmim. ²⁻³ Itəmat nəmotitun rəkis məmə Iərəməərə təmol təwīr kəm itəmat. Tahmen-pən məmə nəmotun asgəwīn noa nīg itəm tətəhen. Kən roiu nəkotəkəike motuwa kahmen e nīsualkələh mətmətig itəm kotasək o nəməhən. Itəmat nəkotəkəike kolkeike pik nagwənən ne nənimən itəm tətətip məwīr məmə nakotəgwən nīkitəmat lan. Kən natimnat mīn əh okotol nakotepət e rəhatəmat nəmegəhən itəm Uhgīn təmosmegəh itəmat lan.

Kəpiel megəh e nimə rəha Uhgīn

⁴ Uhgīn tolkeike məmə otīləkin rəhan kit nimə e kitat netəmim, kən təmītəpun Kəpiel kit itəm netəmim kəmotapəs, məto in kəpiel keike təmegəh məmə Uhgīn otətəuon nimə lan. Kən nian nakotuwa o kəpiel u Kristo e suatip rəha nahatətəən, ⁵ itəmat mīn, nəkotahmen e kəpiel megəh mīn itəm Narmin Rəha Uhgīn tatos itəmat matīləkin Nimə lan Rəha Uhgīn. Kən itəmat pris asim mīn, itəm nakoatos-ipən sakrifais mīn kəm Uhgīn itəm nīkin tətəgien ron məto-inu o natimnat itəm Iesu Kristo təmol. ⁶ Tahmen-pən e Naoa Rəha Uhgīn tatən mihin məmə, “Otəplan-tu. Iakatələhəu kəpiel əpəh Jerusalem,* inu kəpiel keike pik agīn itəm io emītəpun, kəpiel u in rəha nətuounən nimə, kən etəmim itəm otahatətə lan, in otəsaulisən.”

⁷ Kəpiel u in nat keike kəm itəmat itəm nakoatahatətə lan. Məto kəm netəmim itəm kəsotahatətəən lan, kəpiel u in tahmen-pən e nəghatən u e Naoa Rəha Uhgīn itəm tatən məmə, “Kəpiel u itəm netəm rəha niləkinən nimə kəmotəra kin, məto Uhgīn təmol tuwa kəpiel itəm in rəha nətuounən nimə,”

1:21: Jon 14:6; Rom 5:1-2   **1:22:** Jon 13:34; Rom 12:10   **1:25:** Aes 40:6-8   **2:1:** Efes 4:22; Jem 1:21   **2:2-3:** Sam 34:8   **2:2-3:** Sam 34:8   **2:5:** Rom 12:1; Efes 2:21-22; Nol Əpən 1:6   * **2:6:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Saeon,” nərgin kit mīn rəha Jerusalem.   **2:6:** Aes 28:16; Efes 2:20
2:7: Sam 118:22

⁸ kən Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə,
 “Kəpiel u tatol netəmim koatiləs pikən,
 kən in kəpiel itəm tatol məmə netəmim kotiet katorin.”

Ilat koatiləs pikən kəpiel u mətō-inu koatəht nəwia nəghatən, kən inu nalpəkauən itəm Uhgīn təmōl olat.

⁹ Mətō Uhgīn tīnəmītəpun rəkis itəmat məmə rəhan mīn, kən itəmat pris mīn rəha Kig, kən itəmat netəm asim mīn itəm Uhgīn tatəramərə etəmat, kən itəmat noanol mīn kit rəha Uhgīn. In təmōl itəmat nəhlan məmə nəkotitun nən-iarəpən nənwiwiən itəm tatiləs-ipər in o rəhan nəwīrən ne natimnat itəm in təmōl. In təmaun-in rəkis itəmat məmə onəkotiet e nāpinəpən məmə nakotuwīn e nəhag-əhagən wīr rəhan. ¹⁰ Aupən ikīn, itəmat netəm əpnāpīn mīn əm, mətō roiu, itəmat noanol mīn rəha Uhgīn. Aupən ikīn, nəməsotitunən nasəkītunən rəha Uhgīn, mətō roiu, nəkotitun nasəkītunən rəha Uhgīn.

¹¹ Iolik mīn itəm iakolkeike pik itəmat, nikitəmat otəkəike matəht məmə nətueintən u sənəmə imətat ətuatīp ikīn. Kitat kotahmen e iapīspīs mīn ne iaihlūə mīn ikīn-u. Tol nəhlan, iatən əskasik kəm itəmat məmə nakotətul isəu o nolən rat mīn itəm nətəligən rəhatəmat tolkeike. Nətəligən mīn əh, ilat tīkīmīr mīn rəhatəmat kən koatəluagin e nikitəmat. ¹² Nian rafīn kitat kotatīg ilugin e netəmim itəm rəhalat nahatətəən tīkə. Kən nāmegəhən rəhatəmat in otəkəike mətūatīp wīr agīn məmə nat əpnāpīn ilat okoatətu-pīnə nəghatən rat etəmat, mətō okotəplan nolən wīr mīn rəhatəmat, kən ilat okotos-ipən nīsiāiən kəm Uhgīn e nian in otuwa mīn makil netəmim lan.

Nīsiāiən netəm-iasol

¹³ Kitat netəmim rəha Iəramərə, kən kotolkeike məmə okotīsiāi-in nərgīn. Tol nəhlan, nəkotol nəwia netəm-iasol mīn rafīn itəm netəmim koatiləs-ipər ilat məmə okotəramərə, tahmen e kig, itəm in etəm-iasol agīn, ¹⁴ o tahmen e rəhan netəm-iasol mīn itəm tətahl-iarəp ilat o nolən rəhan wək. Ilat okotuwīn motələhəu nalpīnən kəm netəmim itəm koatətghl lou rəhalat, kən moatənwiwi netəm koatol nolən təwīr. ¹⁵ Nəkoatol nəhlan mətō-inu Uhgīn tolkeike məmə rəhatəmat nolən wīr mīn okotən-iəhau nəghatən alməl mīn rəha netəm mīn u rəhalat nītunən tīkə. ¹⁶ Itəmat sənəmə slef mīn rəha təfagə rat mīn, mətō-inu Uhgīn təmīkis rəkis itəmat. Tol nəhlan, otətəu-pən nolən rəha suah kit nəhlan. Mətō sotənən məmə, “Uhgīn təmīkis rəkis io, kən tol nəhlan, ekītun nolən nat naka itəm iakolkeike, nat əpnāpīn in təfagə rat.” Kəp. Itəmat slef mīn rəha Uhgīn, kən tol nəhlan, otətəu-pən nolən mīn itəm kotətūatīp. ¹⁷ Otos-ipən nīsiāiən itəm tətūatīp kəm netəmim rafīn. Otolkeike iəfak mīn, inu netəmim mīn rəha Uhgīn, kən onəkotəgin motīsiāi-in Uhgīn, kən otīsiāi-in kig.

¹⁸ Itəmat slef mīn, onəkotəkəike motol nəwia rəhatəmat etəm-iasol mīn, kən motos-ipən nīsiāiən kəm ilat. Nəkotol nəhlan kəm ilat rafīn, netəm koatol tīmətīg kən motəwīr kəm itəmat, ne netəm mīn u koatol nolən əskasik mīn kəm itəmat. ¹⁹ Okəm-naka nəkoatol əm nat ətuatīp mīn əm, mətō rəhatəmat netəm-iasol mīn koatol tərət kəm itəmat kən nakoatəto tərət lan. Nīki Uhgīn otāgien otəmat okəmə nakoatos əm nian iəkis mīn əh kotuwa katīmīs əm e nikitəmat mətō-inu nakotasipən əm o Uhgīn. ²⁰ Mətō kəsənən məmə itəmat netəm wīr okəmə nəkoatol nolən rat kit, kən netəm-iasol koatoh itəmat ron, kən nəsotaiuən motāgīm. Nalpīnən u, in rəhatəmat atīp əm. Mətō, Uhgīn nīkin tətāgien otəmat okəmə nakoatos nahməən mətō-inu nəkoatol nat təwīr əm, kən nəsotaiuən motāgīm. ²¹ Uhgīn təmaun-in itəmat məmə nakoatos nahməən

2:8: Aes 8:14   **2:9:** Dut 7:6; 14:2; Aes 9:2; Wək 26:18; Efes 5:8   **2:11:** Kal 5:17,24   **2:12:** Mat 5:16   **2:13:** Taet 3:1   **2:15:** 1 Pita 3:16   **2:17:** Rom 12:10   **2:18:** Efes 6:5   **2:20:** 1 Pita 3:14,17

məto-inu Kristo təmos nahməən otəmat. In təmaupən mägətun nolən ətuatip əh məmə itəmat nəkoatətəu-pən əm nəme nelkin. ²² Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,

“In təməsolən təfagə rat kit, kən in təməsənən nəghatən eiueiuə mın nian kit ne.”

²³ Nian netəmim kəmotəghat rat lan, məto in təməsəhaiən ilat. Nian in təməto nahməən e nıpətın, məto in təməsənən məmə in otalpin nitai nəratən. Məto in təmələhəu-pən natımnat rafın e nelmi Uhgın itəm nian rafın rəhan nakılən in tətuatip əm. ²⁴ Nian İesu təməköl e nig kəluau, kən təmos nalpinən rəha təfagə rat mın rafın rəhatat e nıpətın. In təmimis məmə təfagə rat mın okotimis e nəmegəhən rəhatat, kən kitat okotəmegəh məmə okotətəu-pən suatip rəha nətuatipən. Təmosmegəh kitat e nahməən rəha nıməgəm e nıpətın. ²⁵ Aupən, itəmat nəkotahmen e sipsip mın itəm kəmotəluə. Məto roiu, nəmotəuhlin itəmat motuwa o Etəm Tatehm Wır Sipsip, inu Etəm Tatehm nəmegəhən rəhatəmat.

3

Nolən təwır rəha iərman ne pətan itəm kəmıoal marıt

¹ Kən e nolən kitiah əm rəha nısiiaiən İərəməərə, itəmat nıpıtın nəkotəkəike kol nəwia iaguıhl mın rəhatəmat məto-inu o nat u. Okəmə ilat kəsotahatətən e nəghatən rəha Uhgın, kən rəhatəmat nolən wır mın əm okotiuw-pən rəhalat nətəligən kəm Uhgın. Nolən wır mın rəhatəmat kotahmen, motaprəkis-in məmə onakoatəghat kəm ilat. ² Nian ilat koatəplan məmə nolən rəhatəmat in tətuatip wır, kən koatəplan nısiiaiən e nəmegəhən rəhatəmat, inu tahmen əm məmə otıuw-pa ilat kotuwa o Uhgın. ³ Pəs malə-malə rəhatəmat in sənəmə rəha nıpətıtəmat, tahmen e nolən rəha nəlisən noanutəm, o nuwınən e natımnat kəmol e iaen u kol tatıpıt-ıpıt,* o nuwınən e napən wır mın. ⁴ Məto otol malə-malə e nikitəmat itəm nəwırən rəhan okol təsikəən, inu nolən əpou, ne nolən mətig nəməlinuən əh-ikın. İlat nolən keike e nıganəmti Uhgın. ⁵ İnu nolən rəha nıpıtın iəfak mın aupən itəm kəmotələhəu-pən əskasik rəhalat nətəligən e Uhgın. İlat kəmotol nəwia iaguıhl mın rəhalat, kən e nolən əh, kəmoatol malə-malə e nıkilat, ⁶ tahmen e Sera itəm təmol nəwia Epraham, kən mətaun-in məmə in rəhan etəm-iasol. Kən itəmat nənəti Sera okəmə itəmat nəkoatol nolən mın itəm kotətuatip, kən məsotəgınən.

⁷ Kən itəmat nəman itəm nəmotol marıt, e nolən əh inəh rəha nısiiaiən İərəməərə, nəkotəkəike motos nənəti gən o nehm wırən rəhatəmat nıpıtaguıhl mın e nəmegəhən rəhatəmat məto-inu, ilat kəsotosən nəsanənən tahmen etəmat. Kən motısiiai-in ilat e rəhatəmat nolən mın məto-inu ilat mın okotos mın nat wır u, nəmegəhən lılın. Otol nəhlan məmə nat kit otəsəhtosıg-inən rəhatəmat nəfakən.

Iəfak mın rafın

⁸ Namnun nəghatən əh. Itəmat rafın nəkotəkəike kol nolən mın u: otos nətəligən kitiah, otasəkitun itəmat mın, otolkeike itəmat mın, otol nikitəmat tımətig otəmat mın, otos-ıəhau rəhatəmat nətəligən. ⁹ Okəmə netəmim koatol tərət kəm itəmat, məto nəkəsotalpinən nitai nəratən. Okəmə netəmim koatəghat rat kəm itəmat, məto nəkəsotalpinən. Məto otəfak motən-ıpən kəm Uhgın məmə in otol təwır kəm ilat. Otol nəhlan məto-inu Uhgın təmaun-in

2:21: Mat 16:24; Jon 13:15   **2:22:** Aes 53:9; Jon 8:46; 2 Kor 5:21; 1 Jon 3:5   **2:23:** Aes 53:7; 1 Pita 3:9   **2:24:** Aes 53:5-6; Rom 6:11   **2:25:** Esik 34:5-6; Mat 9:36; Jon 10:14; Hip 13:20-21   **3:1:** Efes 5:22   * **3:3:** Nat kətoanin kəmol e iaen u kol tatıpıt-ıpıt, o iaring, o rig, o noanat katəlis nelmıtəm lan.   **3:3:** 1 Tim 2:9   **3:6:** Jen 18:12   **3:7:** Efes 5:25

itəmat məmə onəkotol nolən əh, pəs onəkotos nəwırən rəhan. ¹⁰ Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,

“Etənim itəm tolkeike nəmegəhən təwır,
kən molkeike məmə otatəto təwır e nian rafın,
in otəkəike məsənən nəghatən rat mın,
kən in otəkəike məsənən neiuən.

¹¹ In otəkəike məuhlin in, miet rəkis e nolən rat mın,
kən mol əm natımnat mın itəm kotəwır.

In otəkəike malkut pık məmə otatig ilat netənim rafın e nəməlinuən.

¹² In otəkəike mol nəhlan meto-inu İərəməyə tatehm wır netənim itəm kotətuatıp,

kən matətəlig-in wır rəhalat nəfakən,
məto tatol tikimır ilat netəm koatol təfagə rat.”

¹³ ? Okəmə nakotalkut pık o nolən natımnat mın itəm kotəwır, pah otol nərətən kəm itəmat? ¹⁴ Məto okəmə nıpahrienən nakoatəto nahməən o nolən ətuatıp rəhatəmat, kən nakoatətig e nəwırən pahrien. Sotəginən nərətən itəm netənim kotitun nolən kəm itəmat, kən pəs nikitəmat təsəht pıkən. ¹⁵ Məto e nikitəmat, otisiəi-in Kristo məmə in İərəməyə. Otətul matıp e nian rafın o nuhalpınən nəghatən rəha etənim pah itəm tatətapəh-in otəmat məmə tahro nakoatələhəu-pən əskasık rəhatəmat nətəligən e İesu. Məto otəghat mətig kəm ilat e nısiəiən. ¹⁶ Kən nian rafın nəkotəkəike kitun e nətəligən rəhatəmat məmə rəhatəmat nolən in tətətuatıp əm. Kən okəmə netənim kotəghat rat e nolən wır mın rəhatəmat məto-inu itəmat rəha Kristo, ilat okotaulis e nəghatən rat mın rəhalat.

¹⁷ Okəmə in nalpəkəuən rəha Uhgın məmə nakoatos nahməən o nolən wır mın rəhatəmat, nat u in nat təwır taprəkis-in məmə nakoatos nahməən o nolən rat mın rəhatəmat. ¹⁸ Tol nəhlan məto-inu, Kristo təmimis o təfagə rat mın, təmimis nian kitiəh əm tınahmen, okol təsımis mınən nian kit. In etəm tətətuatıp agın, məto təmimis o netəm kəsotətuatıpən məmə otos itəmat muwın kəm Uhgın. Kəmotəhamnu in kən nıpətın tımis, məto Uhgın təmol məmə in təmegəh mın e nımisən, e nəmegəhən kit itəm rəha nego e neai.

¹⁹ Kən e nəmegəhən əh, təmuwın mən-iarəp nəghatən rəha Uhgın kəm narmı netəm kəmotımis itəm kotatig e kalapus, ²⁰ ilat u kəmoatəht nəwıə Uhgın əupən əupən agın nian Uhgın təmatos rəhan nətəligən əfəməh matəsahgın ilat e nian suah u Noah təmatiləkin nego. Netənim eit əm, itəm kəmotatig e nego, Uhgın təmosmegəh ilat e nian kəmotaiu motuwın motiet-pən e nəhau asol. ²¹ Kən nəhau əh, in narmı nolən bəptais itəm tatosmegəh itəmat mın roiu. Nolən bəptais u, nıpətın sənəmə tətəfəl rəkis nəmıt e nıpətı etənim, məto in tahmen məmə nakotətapəh o Uhgın məmə in otos-ıpa kəm itəmat nıtunən məmə rəhatat təfagə rat mın kəmotıkə. Kən nəsanənən asol itəm Uhgın təmol İesu Kristo təmegəh mın e nımisən lan, in nəsanənən itəm tatosmegəh itəmat e nolən bəptais. ²² Kən İesu Kristo tınuwın rəkis əpəh e nego e neai, kən mətatig e nıkəli Uhgın matıp, ikın rəha nısiəiən, ne nəsanənən, ne nəpətən. Kən Uhgın təmol məmə nagelo mın, ne natımnat rafın itəm koatos nəpətən ne nəsanənən, ilat rafın kotatig əhgin nəərəməyən rəha İesu.

4

Suatıp rəha nolən nəwıə Uhgın

¹ O natımnat mın əh, itəmat mın onəkotəkəike motos nətəligən rəha Kristo kən moatətul matıp o nətoən nahməən e nıpətıtəmat, məto-inu in təməto

nahmæan asol e nipætïn. Nækoatol næhlan mæto-inu okamæ itæmat ninotæto tærat e nipætætæmat, nat æpnapïn nækoatol nolæn tæwir min, kæn tatægætun mæmæ ninotapæs nolæn ræha tæfagæ rat. ² Tol næhlan, nian itæmat nækotatig e nætueintæn u, næsotætæu-pænæn suatip ræha nolæn natimnat rat min itæm tætatig e ræhatæmat nætelligæn, mæto onækotætæu-pæn suatip ræha nolæn næwia Uhgïn. ³ Næmotærækin rækis nian tepæt o nætæu-pænæn nolæn min ræha netæm min u kæsotænæn nipahrienæn e Uhgïn. Aupæn, itæmat næmoatit æpnapïn nipitan; kæn nætelligæn ræhatæmat tæmatuwïn o natimnat rat min; kæn næmoatapis; kæn næmoatol lafet ræha nitæpæn nipitan; kæn næmotænïm alikol kapis motalmæl; kæn næmoatæfak kæm narmï nat min itæm in nolæn tærat agïn. ⁴ Netæm æh itæm kæsotænæn nipahrienæn e Uhgïn, narmilat tæmiwig mæto-inu itæmat næmotapæs nætæu-pænæn ilat motuwïn kamnïm e naruæh ræha tæfagæ rat ræhalat, kæn ilat koatæn rat pik itæmat ron.

⁵ Mæto ilat okotækæike motæn-iaræp natimnat min rafin e næmegæhæn ræhalat kæm Uhgïn itæm in tatætul matip mæmæ otakil muæh mælæhæu næghatæn ræha nalpïnæn ræha netæm kæmotimis, ne netæm koatæmegæh. ⁶ Tol næhlan, netæm min u itæm kæmotimis rækis, ilat kæmotæto namnusæn tæwir* mæmæ nat æpnapïn kæmotos nalpïnæn e nipætilat motimis, mæto Uhgïn titun nolæn ilat okotæmegæh min e narmïn, tahmen lan.

⁷ Kitat koatuwa iuæhkïr e nian ræha namnun natimnat rafin. Tol næhlan, otol ræhatæmat nætelligæn tætaiir o nitun wiræn natimnat, kæn motehm wir ræhatæmat nætelligæn mæmæ nækotitun næghatæn kæm Uhgïn e næfakæn itæm tæsanæn. ⁸ Kæn nat keike in ilis taprækis-in natimnat rafin mæmæ, nakotolkeike itæmat min e nikitæmat rafin mæto-inu, e nian nækotol næhlan, kæn nian rafin, nækoatætul matip o naluinæn nolæn rat min ræhatæmat. ⁹ Kæn nækotækæike motit itæmat min motuwïn e latuænu min ræhatæmat mæmæ nakotagwæn itæmat min, kæn motægætun ikin netæmim okotapil ikin. Kæn æsotænæn nikalin mæmæ nikitæmat tæsagienæn ron.

¹⁰ Uhgïn tæmos-ipïnæ næsanænæn pisïn pisïn min kæm itæmat kitiah kitiah. Tæwir mæmæ nækotol wæk e næsanænæn min æh moatasitu etæmat min. Kæn otol wæk æh e nolæn ræha iolwæk min itæm koatol wæk ætuatip ræha Uhgïn nian rafin. Onækotoor næwiræn ræhan e suatip pisïn pisïn min itæm in tatos-ipïnæ.

¹¹ Okamæ Uhgïn tæmos-ipæn kæm suah kit næsanænæn ræha næn-iaræpæn, kæn tæwir mæmæ in otæn-iaræp tahmen æm mæmæ ræhan næghatæn in ræha Uhgïn. Okamæ Uhgïn tæmos-ipæn kæm suah kit næsanænæn ræha nasituæn, kæn tæwir mæmæ in otasitu e netæmim e næsanænæn itæm Uhgïn tæmos-ipæn mæmæ, e natimnat rafin, netæmim okotænwiwi Uhgïn o nat itæm Iesu Kristo tæmol. Pæs kitat koatæn-iaræp ræhan næwiræn ne næsanænæn tatuwïn matuwïn namnun tikæ. Æwæh.

Iæfak min okotos nahmæan e nipætilat

¹² Io min neen itæm iakolkeike pik itæmat, ekïtun mæmæ roiu næratæn æskasik tatilæs pikæn itæmat tahmen e nigæm, kæn nakoatæto nahmæan asol lan. Mæto tæswiræn mæmæ narmitæmat otiwig pik o næratæn min æh. Næratæn min æh koatuwa o netæmim tepæt, sænæmæ itæmat æm. ¹³ Mæto tæwir mæmæ nikitæmat otægien æm mæto-inu nakoatæto nahmæan tahmen-pæn æm e Kristo. Kæn okamæ nækoatol næhlan, kæn nikitæmat otægien pik agïn nian in otol æp ræhan næhag-æhagæn asol ræha næwiræn ne næsanænæn ræhan. ¹⁴ Okamæ netæmim

4:1: Rom 6:2,7   **4:3:** Efes 2:2-3   **4:5:** Wæk 10:42   * **4:6:** Kæm-naka næghatæn u, "Netæm min u itæm kæmotimis rækis," tatægæt-in netæmim itæm kæmotahatæ e Kristo, kæn uarisig lan kæmotimis. O kæm-naka tatægæt-in netæmim itæm kæmotimis e nian ræha suah u Noah (æplan-tu 3:19).   **4:7:** Rom 13:11-12   **4:8:** 1 Pita 1:22   **4:11:** Rom 12:6-8   **4:13:** Wæk 5:41; Jem 1:2; 1 Pita 1:6-7

koatən rat itəmat o nərgi Kristo, kən onəkotatig e nəwɪrən pahrien, məto-inu Narmin Rəha Uhgɪn itəm təsənən məhag-əhag mətatig otəmat. ¹⁵ Tərat məmə itəmat kit otol nolən rəha nohamnuən itəm, o nakləhən, o nətgəhlən lou, o təfagə rat əkəku kit tahmen e nəghat tipikən. Okəmə in tatos nalpɪnən matəto nahməən ron, kən tətuatip əm. ¹⁶ Məto okəmə itəmat nakoatos nahməən məto-inu itəmat Kristin mɪn, sotaulisən ron, məto nəkotəkəike motənwiwi Uhgɪn məmə nakoatos nərgɪn u Kristin. ¹⁷ Tol nəhlan məto-inu nian rəha nakilən netəmim rəha Uhgɪn tɪnətuoun. !Kən okəmə nakilən əh tɪnətuoun e netəmim rəha Uhgɪn, kən awe o netəm mɪn u itəm koatəht nammusən təwɪr rəha Uhgɪn! ¹⁸ Naoa Rəha Uhgɪn tatən məmə,

“Okəmə in tiəkis o netəm kotətuatip məmə Uhgɪn otosmegəh ilat,
?Kən tahro o netəm kotəruru Uhgɪn moatol təfagə rat?”

¹⁹ Kən tol nəhlan, netəmim itəm koatəto nahməən məto-inu in nətəligən rəha Uhgɪn, təwɪr məmə ilat okotələhəu-pən nəmegəhən rəhalat e nelmi Uhgɪn itəm təmol neai ne nɪməptən ne natɪmnat rafin, kən nian rafin in tatol rəhan nəghatən. Kən təwɪr məmə ilat okoatəkəike katətəu-pən mɪn əm suatip rəha nolən təwɪr.

5

Nəghatən tatuwin kəm elta mɪn ne netəm aluə

¹ Kən roiu, iakolkeike məmə ekəghat məsɪn kəm itəmat elta mɪn rəha nɪməfak. Io elta kit ekahmen etəmat, kən io atip eməplan nahməən rəha Kristo, kən Uhgɪn otos-ipa kəm kitat rəhan məsɪn nəhag-əhagən asol rəha nepətən ne nəsanənən rəhan, itəm in otol əp. ² Inu rəhak nəghatən kəm itəmat məmə, otol wək rəha nehm wɪrən netəmim rəha Uhgɪn itəm koatatig e nelmitəmat, tahmen e etəm rəha sipsip itəm tatehm wɪr rəhan sipsip mɪn. Kən otol e nɪkin agien məto-inu nakotolkeike məmə onəkotol. Inu nətəligən itəm Uhgɪn tolkeike. Məto təsəwɪrən məmə nəkotol e nɪkitəmat təsagienən məmə nəkotol. Kən sotolən məto-inu nɪkitəmat təht məmə onəkotos pɪk məni lan. Məto otol əm məto-inu nɪkitəmat tətəgien məmə onəkotasitu. ³ Kən təsəwɪrən məmə itəmat nakotuwa motahmen e etəm-iasol itəm tatol təkəsɪk kəm rəhan iolwək mɪn, məto itəmat onəkotol nolən itəm in tətuatip məwɪr məmə iəfak mɪn kotitun nəplanən kən motətəu-pən nolən rəhatəmat. ⁴ Etəm-iasol rəha netəm koatehm sipsip mɪn otiet-arəpa mɪn, kən e nian əh, in otos-ɪpɪnə nətouən wɪr rəha nisɪaiən kəm itəmat itəm okol rəhan nəwɪrən təsɪkəən.

⁵ Kən e nolən kitɪəh əm, itəmat netəm aluə, otɪsɪai-in motol nəwɪa elta mɪn rəha nɪməfak. Kən itəmat rafin agɪn onəkotos-ɪəhau rəhatəmat nətəligən teiuaiu moatɪsɪai-in itəmat mɪn rafin. Otol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgɪn tatən məmə,

“Uhgɪn təsagienən mətahtosɪg-in netəm kotausit,

məto tətawte-in rəhan nəwɪrən kəm netəm koatos-ɪəhau atip ilat.”

⁶ Kən tol nəhlan, otos-ɪəhau atip itəmat motatig ahɪn nelmi Uhgɪn əsanən, məmə in otɪləs-ɪpər itəmat e nian ətuatip rəhan. ⁷ Kən otos rafin rəhatəmat katipa əfigəm mɪn ka kələhəu-pən kəm Uhgɪn məto-inu, in tolkeike itəmat matehm wɪr itəmat.

⁸ Otaiir moatehm wɪr məto-inu, rəhatəmat tɪkɪmɪr Setan in tahmen-pən e laion kit itəm tatɪlɪk-ɪlɪk mətaiu anion mətagət mategəs-in suah kit məmə

otun. ⁹ Otətul əskasik e nahatətəən rəhatəmat nian Setan tatuwa otəmat, məto-inu itəmat iəfak mīn neen əpəh ikin mīn rafin e nətueintən, koatuwin əm e nahməən kitiah əm.

¹⁰ Məto uarisig lan nəmotəto rəkis nahməən e nian əkuəkir əm, kən Uhgīn otol nakotəto təwir mīn e rəhatəmat nəmegəhən, kən mol nakotəsanən e rəhatəmat nahatətəən, motətul əskasik, kən nat kit otəsiuw rəkisən itəmat. Nəwirən mīn rafin tətisi-pən əm o Uhgīn, kən in təmaun-in itəmat nakotuwa e Kristo məmə nakotuwin e nəhag-əhagən asol rəha nəwirən rəhan, ne rəhan nəsanənən itəm tətətig lili. ¹¹ Pəs koatən-iarəp nəsanənən rəha nərəmərən rəhan, tatuwin matuwin namnun tikə. Əwəh.

Namnun nəghatən

¹² Saelas* itimlau min, təmasitu o naoa u, kən ekatehm məmə in piak etəm təwir, kən rəhak nīpahrienən tətətig lan. İatəte naoa əkuəkir u kəm itəmat məmə ekiləs-ipər rəhatəmat nətəligən, kən iatən-iarəp məmə natimnat itəm eməte rəkis, koatəghat-in nəwirən pahrien rəha Uhgīn. Otətul əskasik lan.

¹³ Piatəmat mīn ne winitəmat mīn e niməfak u ikin-u Rom koatən təwir kəm itəmat.† Uhgīn təmitəpun itəmat mīn ilat. Kən nətik u Mak, in mīn tatən təwir kəm itəmat. ¹⁴ Otən təwir kəm itəmat mīn tahmen məmə itəmat kitiah əm e Kristo.

Pəs Uhgīn otawte-in rəhan nəməlinuən kəm itəmat rafin u netəmim rəha Kristo.

5:8: 1 Tes 5:6   **5:9:** Efes 6:10-18; Jem 4:7   **5:9:** Efes 6:11-13; Jem 4:7   * **5:12:** Nəghatən Kris tatən nərgin u məmə, “Silfanus” itəm in nərgin əkuəkir u “Saelas.”   **5:12:** Wək 12:2,25; 13:13; 15:22,30   † **5:13:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Pətan itəm tətətig Papilon,” məto nīpətin məmə “niməfak əpəh Rom.” E nian rəha Oltesteman, Papilon in taon asol kit itəm nepətən ne nəsanənən rafin rəha nətueintən tətətig lan, kən netəmim ikin koatol tikimīr kəm netəmim mīn rəha Uhgīn. Kən tahmen-pən əm e nian rəha Jemes, Rom tətərəmərə e latuənu mīn rafin matətəhau netəm koatəfak kəm Uhgīn.   **5:13:** Wək 12:2; 2 Tim 4:11

2 Pita

Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pita təməte Nəghatən əkuəkır rəha naoa u 2 Pita

?Pah təməte naoa u? Pita təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm netəmim rəha niməfak.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pita titun məmə otəsuwəhən tımis, kən molkeike məmə otos-ipən rəhan namnun nəghatən kəm niməfak.

?Təməte naoa u o naka? Tolkeike məmə otəhgaiir kən məgətun netəmim rəha niməfak məmə iəgətun eiua min okotuwa ilugin elat. Məto niməfak otəkəike matətul əskasik matətəu-pən əm nəgətunən itəm tətuatip. Kən molkeike məmə nahatətən rəhalat e Iesu otəkəike muwa məskasik, kən nitunən rəhalat o Iesu otəkəike məwia.

*Pita təmən təwir kəm ilat
(Jut 4-13)*

¹ Io Saimon Pita, io slef ne aposol rəha Iesu Kristo. Iatən təwir kəm itəmat itəm nəmotos nahatətən itəm in təwir tahmen e rəhatimat. Nəmotos nahatətən əh e nolən ətuatip rəha rəhatat Uhgın ne Iosmegəh, inu Iesu Kristo.

² Pəs Uhgın otawte-in rəhan nəwirən ne nəməlinuən taprəkis agin kəm itəmat məto-inu nəkotitun Uhgın, ne Iesu rəhatat Iərəməərə.

Uhgın təmaun-in ilat məmə rəhan min netəmim

³ E nəsanənən rəha Uhgın, təmos-ipa kəm kitat natimnat rafin itəm okotəkəike kos rəha nəmegəhən ne nolən min itəm kotətuatip kən Uhgın tolkeike. Tatos-ipa e nitunən rəhatat ron. In təmaun-in kitat e rəhan atip əm nəsanənən ne nəwirən. ⁴ Kən e nəsanənən ne nəwirən rəhan, in təmos-ipa rəhan nəniəkisən min itəm iahgin kən məwir pik. Təmos-ipa nəhlan məmə e nəniəkisən min əh, nəkotitun nuwamən motol kitiah e nolən rəha Uhgın, kən motagim rəkis e nəratən rəha nətueintən itəm təmisi-pən e nolkeikeən rat min e niki netəmim.

⁵ Kən tol nəhlan, nəkotəkəike motalkut pik məmə nolən rəhatəmat otuwa təwir agin. Rəhatəmat nahatətən əh-ikin, kən nəkotəkəike motol min nolən min u: otol təwir kəm netəmim, kən otos nitunən, ⁶ otehm wir rəhatəmat nətəligən ne rəhatəmat nolən min; kən otətul əskasik e Uhgın nian nəratən tatuwa, kən otos-ipən rəhatəmat nəmegəhən rafin kəm Uhgın kən motol nəwian, ⁷ kən otolkeike iəfak min, kən otolkeike netəmim rafin. ⁸ Təwir məmə nəkotol nolən min əh, məto-inu nian nəkotol motol motol ilat, kən rəhatəmat nitunən e rəhatat Iərəməərə Iesu Kristo otoa-in noan e nəmegəhən rəhatəmat. ⁹ Məto okəmə etəmim kit təsolən ilat, kən in tahmen e suah kit itəm təruru nuag-pənən isəu, o kəm-naka niganəmtin təpis, kən in təmaluin məmə Uhgın təmafəl rəkis nolən rat min rəhan aupən.

¹⁰ Tol nəhlan piak min ne winik min, nəkotəkəike kalkut əskasik məmə nəkotol nolən min əh, kən ilat okotəgətun məmə niphrienən, Uhgın təmitəpun itəmat, kən maun-in itəmat məmə rəhan netəmim. Məto-inu okəmə nəkotol natimnat min əh, kən okol nəsotəməən nian kit, ¹¹ kən Uhgın nikin otagian məmə oterəh e toa otəmat məmə nəkotitun nuwinən ikin itəm Iesu Kristo, rəhatat Iərəməərə ne Iosmegəh, in otərəməərə lilin ikin.

¹² Tol nəhlan, nian rafin ekəkəike matən-ipinə natimnat min u kəm itəmat məmə nikitəmat otəht min, nat əpnəpin nəkotitun ilat, kən motətul tiəkis e niphrienən itəm nəmotos rəkis. ¹³ E nian iakatəmegəh e nətueintən u, niki

təht məmə tətuatip məmə ekən-iarəp min natimnat min əh məmə nikitəmat otəht min, ¹⁴ məto-inu ekitun məmə otəsuwəhən ekimis, təhmen məmə rəhatat ləramərə İesu Kristo təmol əp ətuatip kəm io. ¹⁵ Kən ekəkəike malkut pik roiu məmə onəsotaluinən natimnat min u nian oekimis rəkis.

¹⁶ Nian emotən-iarəp kəm itəmat məmə İesu Kristo otuwa min e nəsanənən, eməsənən namsu min itəm suah kit təmol e rəhan əm nətəligən, məto itiməhal eməhaləplan ətuatip e niganəmtitiməhal məmə rəhan nəsanənən ne nəhag-əhagən in ilis agin. ¹⁷⁻¹⁸ Itimat min İesu əpəh ilis e nitot rəha Uhgın nian Uhgın Tata təmos-ipən nisialiən kəm in, kən mol in nəhag-əhagən tasiə miet e nıpətın, kən təməto nəwia Uhgın u Nəhag-əhagən Asol təmən kəm in məmə, “Inu nətik itəm iakolkeike, niki tagien pik ron.” Itiməhal atip eməhaləto nəwian əh təmisi-pən e nego e neai.

¹⁹ Natimnat min əh təmol itimat ekotitun wir məmə nəghatən rəha ien min aupən in nıpahrienən. Kən təwir məmə itəmat min onəkotəto wir nəghatən əh. In təhmen e lait kit tətasiə e napinəpən, mətoarus-pən tian, kən fetukai tınər e nikitəmat. ²⁰ Kən nat asol e natimnat min u, nəkotəkəike motitun məmə nəghatən rəha ien min e Naoa Rəha Uhgın, ien kit təməsən atipən nəghatən min əh, * ²¹ məto-inu nəghatən rəha ien min təsisi-pənən e nətəligən rəha netəmim əm, məto netəmim kəmotən-iarəp nəghatən itəm təmisi-pən e Uhgın nian Narmın Rəhan təmek nikiilat.

2

Iəgətun eiueiuə min

¹ Məto ien eiueiuə min əh-ikin e niki netəm Isrel aupən, kən e nolən kitiah əm, iəgətun eiueiuə min okotuwa min e nikitəmat. E nolən anion, okotən-iarəp nəgətunən eiueiuə min itəm otərəkin rəhatəmat nahatətəən, kən taprəkis-in nat u, ilat okotəuhlin məntaalət o rəhalat Etəm-iasol, nat əpnəpin in təmos-nəmtin ilat. Kən otəsuwəhən, Uhgın otərəkin ilat e nalpinən itəm ilat atip əm koatiuw-pa. ² Kən netəmim tepət okotətəu-pən nolən rat min rəhalat itəm tol naulisən. Kən tol nəhlan, netəmim tepət okotən rat suatip rəha nıpahrienən. ³ Kən məto-inu ilat iaumis min o məni, kən okotos rəhatəmat natimnat e nolən eko-eko e noanage min itəm kəmotisi-pən əm e nətəligən atip əm rəhalat. Nuwəh agin, Uhgın təmən-iarəp nalpinən rəhalat, kən otəsuwəhən in otərəkin ilat.

⁴ Itəmat nəkotitun məmə in otol nalpinən əh məto-inu nəmotəplan nolən rəhan aupən. Nian nagelo min kəmotol təfagə, Uhgın təsaskəlīm əmən rəhalat nalpinən, məto təmərakın-pən ilat e nıpəg asol teiuaiu agin, ikin rəha netəm kotərat, kən təməlis ilat e sen, kən kotatig e napinəpən mətoarus-pa in otələhəu nəghatən o nalpinən rəhalat. ⁵ Kən Uhgın təməsaskəlīm-əmən nalpinən rəha netəmim aupən itəm kəmoatəht nəwian e nian rəha Noah, məto təmohamnu ilat e naruəh asol itəm təmai. Məto Noah təmatən-iarəp nəghatən rəha nolən itəm tətuatip e niganəmti Uhgın, kən Uhgın təmosmegəh in, ne rəhan netəmim sepin. ⁶ Kən Uhgın təmol nalpinən o nəratən rəha netəm Sotom ne Komora, kən təmaan taon mil əh e nigəm, kioal nəmtap lan. Inu tatəgətun nat naka itəm otol kəm netəm min u itəm koatəht nəwian. ⁷ Məto in təmosmegəh Lot. Suah əh in etəm tətuatip e niganəmti Uhgın, kən niki titahmə o nolən rat min itəm tol naulisən rəha netəm min əh-ikin əh u kəmoatəht nəwia Uhgın. ⁸ Kən in

1:14: Jon 21:18-19; 2 Kor 5:1   **1:16:** Mat 17:1-5   **1:17-18:** Mat 17:5; Mak 9:7; Luk 9:35   * **1:20:** Suatip kit min o nəuhlinən nəghatən Kris e 1:20 tol nəhlan: “Kən nat asol e natimnat min u, nəkotəkəike motitun məmə suah kit tikə məmə, in pisin əm otən nıpəti nəghatən rəha ien min itəm kəməte e Naoa Rəha Uhgın,”   **1:21:** 2 Tim 3:16; 1 Pita 1:11-12   **2:1:** Mat 24:11; Jut 4   **2:4:** Jut 6   **2:5:** Jen 6—8; 2 Pita 3:6   **2:6:** Jen 19:24; Jut 7   **2:7:** Jen 19:1-16

təmətətiḡ ilat min ilat, kən nian rafin in təməplan nolən rat min rəhalat, kən matəto nəghatən rat min rəhalat, kən nian rafin əm, nikin itəm tətəuətəp əm, təmāhmə pik o nolən rat min rəhalat.

⁹ Natimnat min əh tatəgətun məmə İərəməərə Uhgın titun nosmegəhən netəmim itəm kotahatətə lan, kən titun nəmki-rəkisən ilat e nəratən itəm kotatig lan. Məto netəmim itəm kəsotəuətəpən, Uhgın titun naskəlīmən mol nalpınən kəm ilat roiu muwın mətoarus nian in otələhəu nəghatən o nalpınən rəha netəmim. ¹⁰ Uhgın otol nalpınən kəm netəm rat rafin, məto in otol nalpınən asol kəm netəmim itəm koatol natimnat rəha naulisən itəm nīpətīlat tolkeike məmə okotol, kən natimnat u koatol ilat tamkimik, kən netəm min əh koatəpəs nərəmərəən rafin.

Netəm min əh kotausit məsotəginən nat kit, kən məsotəginən nən ratən natimnat e nego e neai itəm koatəmegəh u ilat ilis pik. ¹¹ Nat əpnəpın nagelo min, itəm ilat kotəsanən kən nahgilat tepət taprəkis-in netəm min əh, məto nagelo min kəməsotəhaiən natimnat ilis pik əh, məsotəu-pənən nəghatən kit elat e niganəmti İərəməərə Uhgın. ¹² Məto netəm min əh koatən rat natimnat itəm kəsotitun wırən. İlat kotahmen e nat iarupın min, itəm rəhalat nətəligən tikə, məto koatol əm nat itəm nīpətīlat tolkeike. Nat iarupın min əh kəmotaiir məmə netəmim okotarupın-in ilat motohamnu ilat. Kən Uhgın otərəkin min netəm rat min əh tahmen e nat iarupın min əh. ¹³ Uhgın otətou ilat e nəratən məto-inu ilat kəmotol nəratən kəm netəmim.

Kən iəgətun eiueiuə min əh, nīkilat tagien məmə okotəgwən ne motənim pik, sənəmə lapın əm məto e nərauiəgən. İlat kotahmen e napınən e nīməhan, o kotahmen e nīməgəm itəm tatol aulis itəmat, moatərəkin nərgi nīməfak. Kotuwa motəgwən itəmat min ilat, məto koateiuə-in itəmat, moatol nolən tərət. ¹⁴ Nian rafin rəhalat nətəligən tatuwın o nakləh-inən nīpitan itəm rəhalat nətəligən timətig əm, kən nian rafin koatol təfagə rat məsotəpəsən. Koatiuw rəkis netəmim itəm rəhalat nətəligən tətaliwək-aliwək, koatuwın e nolən rat rəhalat. İlat koatəgətun atip ilat e nolən rəha naumisən. Uhgın təmən rəkis nalpınən rəhalat. ¹⁵ İlat kəmotəpəs suatip itəm tətəuətəp, kən moteko motətəu-pən suatip rəha Palam nətī Peor, itəm təmolkeike pik nosən məni e nolən tərət. ¹⁶ Məto togki kit təməhai o rəhan nolən tərət min. Kitat kotitun məmə togki təsəghatən, məto Uhgın təmol məmə togki tatəghat e niki etəmim məmə otən-iəhau nolən eko-eko rəha ien u.

¹⁷ İəgətun eiueiuə min əh kotahmen e nəmti nəhau itəm təmamiir, o kotahmen e nimal napuə itəm nīmətəg asol təməmki-rəkis, kən nuhuən tikə lan, məto-inu nəgətunən rəhalat kotərat. Uhgın təmələhəu kalın napınəpən asol məmə rəhalat. ¹⁸ İlat koatəghat ausit e nəghatən itəm nīpətīn tikə. Koatəghat e nəghatən min rəha nolən min itəm nīpətī netəmim kotolkeike, kən moatiuw-pə netəmim kotuwa e nəratən itəm kəmotiet wi əm lan. ¹⁹ Koatən-iəkis məmə netəmim kotitun nətəu-pənən natimnat itəm ilat kotolkeike, lou kit tikə lan. Məto ilat atip slef min rəha nolkeikeən rat min rəhalat, məto-inu suah kit in slef rəha nat naka itəm tatərəməərə lan. ²⁰ Məto okəmə kotəgim rəkis e nəratən rəha nətueintən nian kotitun İərəməərə ne İosmegəh rəhatat İesu Kristo, kən uarisig lan kotitəlig e nolən rəha təfagə rat, motuwa slef rəhan, ilat kotatig e nəratən itəm in tərət taprəkis-in itəm in əupən. ²¹ Okəmə ilat kəmotəruru əgin suatip rəha nolən ətuətəp, in təməwir pik olat, taprəkis məmə ilat kīnotitun suatip əh kən uarisig lan kotəuhlin məntaalət o nəghatən rəha Uhgın itəm kəmos-ıpən kəm ilat. ²² İlat koatol məmə nıməə nəghatən mil u kueia mioal

nipahrienən elat. Katuən məmə, “Kuri kit təmitəlig muwın matun nat itəm in təmeoa-in rəkis,” ne “Pikəs itəm təmaig məruən, kən mitəlig min muwın mətaig e nəmit.”

3

Nian rəha İrəmərə

¹ İolik min, inu rəhak naoa itəm tatol kəiu lan tatımnə otəmat. Eməte ilau kərən məmə nikitəmat otəht min natımnat min əh, kən məmə katuəhgaiir itəmat mol nətəligən rəhatəmat tətuatıp. ² İakolkeike məmə onəkotətəlig-in min nəghatən min itəm ien min rəha Uhgın kəmotən aupən, ne nəghatən rəha İrəmərə İosmegəh rəhatat itəm rəhatəmat aposol min kəmotən-iarəp kəm itəmat.

³ Nat kit itəm nakotaupən motitun məmə, e nian Namnun Nian tatuwa iuəhkir, netəmim neen okotuwa itəm kotətəu-pən əm nat nıpətılət tolkeike məmə okotol, kən ilat okotəghat ausit motən rat nəghatən rəha Uhgın.

⁴ Okotən məmə, “?Tahro? ?Təmən-ıəkis rəkis məmə otuwa min, məto in hiə? E nian itəm tıpitat min kəmotımis mətoarus-pa u-roiu, natımnat rafın tahmen-ahmen əm. Kən aupən aupən agın, nian Uhgın təmol nətueintən mətoarus-pa roiu, natımnat rafın kotahmen-ahmen əm.” ⁵ Koatəghat nəhlan, məto ilat kəsotolkeikeən məmə okotətəlig-in məmə e nəghatən rəhan, Uhgın təmol neai ne nətueintən. Kən mol nəptən tiet ilugın e nəhau, kən mos nəhau mol ikın min rafın e nətueintən. ⁶ Kən təmatig mos min nəhau əh mau-təlimin mərəkin nəptən aupən ikın lan. ⁷ Kən nəghatən əh rəha Uhgın tətəskəlım neai ne nıməptən kətuatig roiu, kən ilau okətuatig mətoarus-pa nian in otaan ilau e nigəm e nian rəha nakılən ne nalpınən rəha netəm koatəht nəwia Uhgın.

⁸ Məto io min neen, sotaluinən nat kitiəh u məmə, e nətəligən rəha İrəmərə Uhgın, nian kitiəh in tahmen e nup wan-taosan, kən nup wan-taosan in tahmen e nian kitiəh. ⁹ Netəmim neen, nıkilat təht məmə Uhgın təpou o nol uəhaiən nəniəkisən rəhan, məto sənəmə tol nəhlan. Rəhan nətəligən təfəməh otəmat, kən təsolkeikeən məmə in otərəkin etəmim kit, məto tolkeike məmə netəmim rafın okotəuhlin məntaalət o nolən rat min rəhalat motitəlig-pən ron.

¹⁰ Məto Nian Rəha İrəmərə otuwa tahmen e etəmim təmuwa məmə otakləh, otuwa e nian itəm etəmim təruru. E nian əh, kotəto nərkərikən asol, kən neai otikə. Kən nigəm otus mərəkin mitgar, ne məwig, ne məhau min, kən nigəm otus nətueintən ne natımnat rafın kotatig lan, kotikə agın.

¹¹ Kən məto-inu Uhgın otərəkin rafın agın natımnat min əh e nolən əh, itəmat nəkotəkəike motətəlig-in nolən rəha nəmegəhən rəhatəmat. Nəkotəkəike motətəu-pən suatıp itəm nəmegəhən rəhatəmat okotətuatıp e nıganəmti Uhgın, kən nəmotələhəu kalın məmə rəhan. ¹² Nıkitəmat otəkəike magien o nian əh itəm tatuwa, kən motol natımnat itəm okotol nian əh otuwa uəhai əm. E nian əh, nigəm otus mərəkin neai, kən nəgəpanən otol mitgar, ne məwig, ne məhau min okotaiəh motikə. ¹³ Məto Uhgın təməni-ıəkis məmə otol neai wi ne nətueintən wi, ikın rəha netəmim itəm kotətuatıp e nıganəmtin. Kən koatəsahgin nat əh o nəniəkisən əh.

¹⁴ Tol nəhlan, io min neen. Kən məto-inu nakoatəsahgin nian əh itəm tatuwa, otalkut əskasik məmə Uhgın otəsehmən napınən kit e nəmegəhən rəhatəmat, kən təfagə rat kit tikə lan, kən nəkotatig e nəməlinuən itəmat min.

¹⁵ Nəkotəkəike motos e rəhatəmat nətəligən nat u məmə, nolən rəha nətəligən

əfəməh rəha ləramərə otat, tatol məmə in otosmegəh netəmim neen mīn. Inu tahmen e nəghatən itəm piətət wir Pol təməte kəm itəmat e nenatīgən itəm Uhgīn təmos-ipən kəm in. ¹⁶ Tatəghat-in natimnat mīn əh e naoa mīn rafin rəhan. E naoa mīn əh, natimnat neen əh-ikīn itəm tiəkis məmə okotitun. Kən netəm kəsotolən skul məsotitunən nat, kən rəhalat nətəligən tətaliwək-aliwək, ilat koatəuhlin nəghatən mīn rəha Pol, e nolən kitīəh əm itəm koatəuhlin nəghatən rəha naoa neen mīn rəha Uhgīn. Kən Uhgīn otərəkin ilat ron.

Namnun nəghatən

¹⁷ Kən tol nəhlan, io mīn neen. Məto-inu nəkotitun rəkis nat u, otaiir məmə nəghatən alməl rəha netəmim itəm koatəht nəwia Uhgīn, okəsotiw-rəkisən itəmat e ikīn rəhatəmat nahatətəən təkaskik ikīn, kən nakoatəme e rəhatəmat nahatətəən. ¹⁸ Məto otol rəhatəmat nahatətəən təwiə məskasik e nitunən rəha ləramərə ne Iosmegəh rəhatət Iesu Kristo, kən təwiə mīn e nəwirən itəm tətawte-in kəm itəmat. !Pəs kotənwiwi in nian rafin, roiu tatuwīn matuwīn namnun tikə! Əwəh.

1 Jon

Naoa itəm Jon təmaupən mətə

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 1 Jon

?Pah təmətə naoa u? Aposol Jon təmətə naoa u. In pia Jemes, kən ilau nəti Sepeti mil. In kit rəha netəm tuelef rəha Iesu. Kən in etəm u itəm Iesu tolkeike pik. In təmətə naoa mīn u: Namnusən Təwir Itəm Jon Təmətə, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Təmətə tatuwīn kəm pah? Təmətə naoa u tatuwīn kəm netəmim rəha niməfak mīn ikīn mīn rafīn. In tolkeike məmə netəmim ikīn kitīəh-kitīəh okotafīn, kən motahl-ipən naoa u tatuwīn e niməfak mīn ikīn pīsīn pīsīn mīn.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətə? Netəmim neen kotəmə Iesu Kristo sənəmə in Nəti Uhgīn pahrien itəm təmuwa etəmim pahrien kit. Koatən məmə narmin rəha Kristo təmuwa e nīpəti suah əh Iesu nian Jon Baptaes təmol baptaes lan. Kən narmin rəha Kristo tiet e nīpəti Iesu, uarisig tīmīs e nīg kəməluau. Məto nəgətunən əh in neiuəən. Kən moatəgətun məmə nolən rat in tikə. İlat neen kotəmə təwir əm məmə netəmim okotol əpnəpīn əm nolən rat məto-inu e rəhalat nəgətunən, nīpəti etəmim in nat əpnəpīn əm. Nərgi nəgətunən mīn əh, kətaun-in məmə “Nostisisim.”

?Təmətə naoa u o naka? Təmətə naoa u məmə otəgətun mīn nəghatən itəm tətətip, kən məmə otən-iarəp neiuēiuə mīnən rəha iəgətun eiuə mīn. Kən təməgətun məmə nolkeikeən in nat asol. Kən molkeike məmə otasitu, kən mol nahatətən rəha iəfak mīn tuwa məskasik kən motitun wir məmə Uhgīn təmosmegəh pahrien ilat, kən ilat moatos nəmegəhən līlīn.

Nəghatən Megəh

¹ Nəghatən rəha nəmegəhən* təmaupən matīg e nətuounən nian,† inun, itimat‡ emotəto kən motəplan e nīganəmtitimat ətuatip.§ Emotehm, kən motek e nelmitimat ətuatip.* In un, in nəghatən rəha nəmegəhən itəm ekoatəghat-in, moatən-iarəp. ² Nəmegəhən əh təmīet-arəpa;† emotehm kən moatətul-arəp o nən-iarəpən,‡ kən moatən-ipīnə kəm itəmat məmə in nəmegəhən līlīn, in təmətətig ilau Tata Uhgīn kən təmīet-arəpa otimat.§ ³ Ekoatən-iarəp kəm itəmat natimnat mīn itəm emotehm kən motəto rəkīs, məmə itəmat mīn onəkotuwa kol kitīəh kitat mīn itəmat. Okotuwa kitīəh kitat Tata Uhgīn ne Nətin, Iesu Kristo.* ⁴ Ekoatəte natimnat mīn u məmə otol nagienən e nīkitat tər mərioah.

Okotaliwək e nəhag-əhagən

⁵ Nəghatən u inu, itimat emotəto ron kən ioatən-ipīnə kəm itəmat, məmə Uhgīn in nəhag-əhagən,† kən napinəpən tikə aɡīn lan. ⁶ Okəmə kitat kotəmə kīnoatol kitīəh kitat mīn, məto kitat kotaliwək e napinəpən,‡ kən koateiuə, kən məsotətigən e nīpahrienən.§ ⁷ Məto in tətətig e nəhag-əhagən, kən okəmə

* **1:1:** Jon 14:6 † **1:1:** Jon 1:1,3 ‡ **1:1:** Naoa u, Aposol Jon in təmətə. Kitat kotəruru təmətə kəm pah. Nat əpnəpīn məmə in tatən pik “itimat,” məto Jon pīsīn əm təmətə. Tatən itimat, matəghat-in atip in ne aposol mīn neen. § **1:1:** Luk 24:48; Jon 1:14; 19:35; 2 Pita 1:16; 1 Jon 4:14 * **1:1:** Jon 20:27 † **1:2:** Jon 1:1-4; 11:25; 14:6 ‡ **1:2:** Jon 15:27 § **1:2:** Jon 1:1-4 * **1:3:** 1 Kor 1:9 † **1:5:** 1 Tim 6:16 ‡ **1:6:** Jon 3:19-21; 8:12; Efes 5:8; 1 Jon 2:11 § **1:6:** 1 Jon 2:4; 4:20

kotaliwæk e nāhag-āhagən tahmen lan,* kən kitat koatol kitiāh kitat min, kən kitat okotaruātuah† ‡ e nolən rat min rafin e nita Nətin, Iesu.

⁸ Okəmā kitat kotəmā sənəmā kitat nol təfagə rat,§ kitat koateiuə-in atip əm kitat min, kən nīpahrienən tikə etat.* ⁹ Uhgīn in etəm kitun nagileən lan, kən rəhan nolən in tətuatip əm.† Tol nəhlan, okəmā kitat kotən-ipən nolən rat min rəhatat kəm Uhgīn,‡ kən in otafəl kitat kən maluīn rəhatat nolən rat min, kən maruātuah rəkis in nolən rat min rafin rəhatat mə okotətuatip e niganəmtin.§ ¹⁰ Okəmā kitat kotəmā kəsotol agin-əhən nolən rat, kən kitat koatən neiuəən e Uhgīn, kən rəhan nəghatən təsatig agin-əhən e nəmegəhən rəhatat.*

2

Iesu Kristo in etəmin rəha nasituən etat

¹ Rəhak nisualkələh min,* iatəte natimnat min u kəm itəmat, matən-iəhau itəmat məmə onəsotolən nat tərət. Məto okəmā suah kit otol nolən rat, rəhatat kit əh-ikin etəm tatəghat rəhatat lan kəm Tata Uhgīn,† inu Iesu Kristo in Etəm Tətuatip. ² In un, itəm təmol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən o rəhatat nolən rat min, kən o nat u, neməha otəsol minən Uhgīn.‡§ Kən təməsolən o rəhatat pişin əm nolən rat min, məto rəha netəmin rafin agin-əh e nətueintən.*

³ Kitat okotitun əsas məmə kotitun Uhgīn† okəmā kitat koatol nəwian.‡ § ⁴ Etəm u tatən mə “Ekitun Uhgīn,”* məto təsolən nəwian, in ieiua, kən nīpahrienən tikə lan.† ⁵⁻⁶ Məto etəm un tatol rəhan nəghatən,‡ nolkeikeən rəha Uhgīn təmatig minip wir pahrien e nikin.§ Etəm u itəm tatən məmə tatəper-ipən lan,* otəkəike mətəp suatip kitiāh əm itəm Iesu təmitəp.† Nolən u tatəgətun əsas‡ məmə kitat koatatig lan.§

Kitat kotəkəike motol nolkeikeən kəm kitat min

⁷ Nīkik keike min, io esətəən nəghatən wi kit kəm itəmat məmə onəkotol, kən məto iatəte in oas* itəm nəmotos rəkis e nətuounən, nian nəmotəto namnusən təwir;† nəghatən oas u in nəghatən ninəmotitun. ⁸ Məto e nehmən kit min, nəghatən u itəm iatəte tatimnə otəmat məmə onəkotol, in tatəuhlin məmə nəghatən wi,‡ məto-inu kīnəplan e suatip wi kit e nəmegəhən rəha

* **1:7:** Aes 2:5 † **1:7:** Okəmā kotaruātuah e niganəmti Uhgīn, okotən-iarəp əm təfagə rat min kəmotol kəsotahmənən e niganəmti Uhgīn. Məto sənəmā tahmen e naruātuəhən itəm kətaig e nien o nos-irəkisən nətuakəmən kit e nīpətitəm. Kitat okotəkəike motaruātuah e nita Iesu, məmə in otos-irəkis nolən rat min rəhatat. Tol nəhlan, kitat kotətuatip, motaruātuah e niganəmti Uhgīn, in təsəplanən nolən rat rəhatat, məto-inu nita Iesu təmafəl rəkis. ‡ **1:7:** Hip 9:14; Nol Əpən 7:14 § **1:8:** Jer 2:35; Rom 3:9,19; Jem 3:2

* **1:8:** 1 Jon 2:4 † **1:9:** E naluīnən nolən rat rəha nol təfagə min, Uhgīn in tatol e nətuatipən, məto-inu nīmīsən rəha Iesu in təmətou rəkis nolən rat min. Tol nəhlan, tətuatip məmə Uhgīn otaluīn nolən rat min rəhatat mətafəl rəkis. ‡ **1:9:** Sam 32:3-5; 51:2; Prov 28:13 § **1:9:** Jer 31:34; Maeka 7:18-20; Hip 10:22 * **1:10:** Jon 5:38 * **2:1:** 1 Tes 2:11 † **2:1:** Rom 8:34; 1 Tim 2:5; Hip 7:25 ‡ **2:2:** Rom 3:25; 1 Jon 4:10 § **2:2:** Iesu in təmol sakrifais atip e nəmegəhən rəhan o rəhatat nolən rat min, kən o nat əh, neməha təsol minən Uhgīn. Iesu in sakrifais, kən in pris min itəm təmol sakrifais u. Iesu təsətapəhən o Uhgīn məmə otən məmə kitat kəməsotolən nolən rat kit, məto tətapəh o Uhgīn məmə otəplan kitat məmə kitat netəm rəhatat nolən rat min kəmosos rəkis nalpīnən. Neməha rəha Uhgīn, Kristo in təmos, təmol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən. Kən nat u, in tīnahmen. * **2:2:** Jon 3:17 † **2:3:** 1 Jon 4:13; 5:2 ‡ **2:3:** Nolən nəwian un, təsolən kitat kotətuatip, məto tatəgətun əm məmə kitat kotitun Uhgīn. § **2:3:** Jon 14:15 * **2:4:** Taet 1:16; 1 Jon 3:6; 4:7,8 † **2:4:** 1 Jon 1:6,8 ‡ **2:5-6:** Jon 14:15 § **2:5-6:** 1 Jon 4:12 * **2:5-6:** Nian tatən məmə suah kit tatəper-ipən e Iesu, nīpətin u məmə in tətətig lan məsietən, tatīsi-pən lan, tatətul-pən ron, tatos rafin nəsanənən rəhan ron, tatəgile lan, tatilpīn ilau min. † **2:5-6:** Mat 11:29 ‡ **2:5-6:** 1 Jon 2:3 § **2:5-6:** Jon 15 * **2:7:** Dut 6:5; Lev 19:18 † **2:7:** 1 Jon 2:24; 3:11,23; 4:21; 2 Jon 5,6 ‡ **2:8:** Jon 13:34

Iesu ne rəhatəmat. Məto-inu roiu, napinəpən tınatagım, § kənu nəhag-əhagən pahrien* tınatasia rəkis. †

⁹ Kən etəm u tatən mə in tətətig e nəhag-əhagən məto tatətəhau pian, ‡ in tətətig əh e napinəpən. § ¹⁰ Etənim u itəm tolkeike pian, in tatətul e nəhag-əhagən, * kən nat kit tikə e nikin məmə otapitətəl lan, morin. † ¹¹ Məto etənim u itəm tetəhau pian, in tətətig e napinəpən, ‡ kən mətan e napinəpən, kən məruru ikin tatuwin-pən ikin, məto-inu napinəpən tatohamis niganəmtin. §

¹² Rəhak nisualkələh min, iatəte naoa u kəm itəmat, məto-inu Uhgın təmafəl rəkis nolən rat min rəhatəmat o nat u itəm Iesu təmol.

¹³ Tata min, iatəte nat u kəm itəmat, məto-inu itəmat nəmotitun in, itəm təmaupən matig e nətuounən.*

Netəm aluə min, iatəte nat u kəm itəmat, məto-inu itəmat nəmotol win† e etəm rat, Setan.

¹⁴ Nisualkələh, eməte nat u kəm itəmat, məto-inun nəmotitun Tata Uhgın.

Tata min, eməte nat u kəm itəmat, məto-inu itəmat nəmotitun in, itəm təmaupən matig e nətuounən. ‡ Netəm aluə min, eməte nat u kəm itəmat,

məto-inu itəmat nakotəsanən, § kən nəghatən rəha Uhgın tətətig e nikitəmat, kən nəmotol win e etəm rat, Setan.*

Sotolkeikeən natimnat rəha nətueintən

¹⁵ Sotolkeikeən nətueintən† o natimnat min rəha nətueintən. Okəmə suah kit tatolkeike nətueintən, kən nolkeikeən rəha Tata Uhgın təsatigən e nikin. ‡

¹⁶ Məto-inu natimnat rafin e nətueintən u, təsisi-pənən o Tata Uhgın, məto rəha nətueintən əm. Natimnat u rafin rəha nətueintən, ilat u, naumisən o natimnat rəha nipətitem əm, § kən naumisən o natimnat itəm tatiuw rəkis niganəmtitem,* ne nausitən o rəhan nautə min ne nepətən. ¹⁷ Kən nətueintən u otəpanikə. Kən naumisən o nautə min otəpanikə. Kən naumisən o nolən min rəha nətueintən itəm koatiuw nətəligən rəha netənim otəpanotikə. † Məto etənim itəm tatol nəwia Tata Uhgın, ‡ in otətətig lilin.

Tikimır min rəha Kristo kinotuwa rəkis

¹⁸ Nisualkələh, kotegu-pən e namnun nian. § Nəmoatəto məmə tikimır kit rəha Kristo* otuwa. † Kən roiu tikimır min rəha Kristo tepət, kinotuwa rəkis. ‡ Tol nəhlan, kitat kotitun məmə inu, kinoategu-pən e namnun nian. ¹⁹ Netəm min u, kəmotapəs rəhatat niməfak min § məto-inun ilat sənəmə rəhatat agin-əh min. Okəmə rəhatat agin-əh min, kəməsotietən etat. Məto ilat kəmotiet etat, məmə otəgətun məmə ilat sənəmə rəhatat min.

§ 2:8: Rom 13:12 * 2:8: Jon 1:9 † 2:8: Efes 5:8; 1 Tes 5:5 ‡ 2:9: 1 Jon 3:10,15,16; 4:20,21
 § 2:9: 1 Jon 1:5 * 2:10: 1 Jon 3:14 † 2:10: Sam 119:165 ‡ 2:11: 1 Jon 1:6 § 2:11: Jon 11:9; 12:35 * 2:13: Jon 1:1 † 2:13: Jon 16:33 ‡ 2:14: Jon 1:1 § 2:14: Efes 6:10 * 2:14: 1 Jon 2:13; Sam 119:9-11; Jon 5:38; Hip 4:12; 1 Jon 1:10 † 2:15: Rom 12:2 ‡ 2:15: Jem 4:4 § 2:16: Jen 3:6; Rom 13:14; Efes 2:3 * 2:16: Prov 27:20 † 2:17: Hip 12:27 ‡ 2:17: Mat 12:50 § 2:18: Rom 13:11 * 2:18: Tikimır rəha Kristo in 'antichrist' e Inglis. † 2:18: 1 Jon 2:22; 4:3; 2 Jon 1:7 ‡ 2:18: 1 Jon 4:1 § 2:19: Wək 20:30

20 Məto itəmat un, Etəm Tətuatip, in təmətəfiə* kəm itəmat e Narmın Rəha Uhgın,† kən itəmat rafin nəkotitun nat u. 21 İatəte nat u kəm itəmat, sənəmə nəkotəruru nıpahrienən, məto itəmat nınotitun rəkis nıpahrienən, kən motitun məmə nıpahrienən təsoe-inən neiuəən.‡ 22 ?Pah u in ieiua? Etəmim u itəm tatən məmə İesu sənəmə in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa. Etəmim u inu, in tıkimır rəha Kristo. In təsənən nıpahrienən e Tata Uhgın ne Nətin.§ 23 Etəm təsənən nıpahrienən e Nətin təruru nosən Tata. Etəm tatən nıpahrienən e Nətin, in tatos mın Tata Uhgın.*

24 Pəs nat naka nəmotəto e nətuounən, nıan nəmotəto namnusən təwır, otatəper-ıpən əh etəmat tıəkis. Okəmə nat naka nəmotəto e nətuounən otatəper-ıpən etəmat, kən itəmat onakoatəper-ıpən e Nətin, ne Tata Uhgın.† 25 Kən nat u inu, nəmegəhən itulın, in təmən-ıəkis məmə otos-ıpa kəm kitat.

26 İatəte nəghatən mın u kəm itəmat matən-ıarəp netəm mın u itəm okotıuw rəkis itəmat.‡ 27 Məto itəmat u, nətəfiəən rəha Narmın Rəha Uhgın itəm nəmos e Kristo,§ in tətətig əh e nıkitəmat. ?Tol nəhlan, pah mın titun nəgətunən nat wı kit kəm itəmat? Narmın Rəha Uhgın tatəgətun natımnat rafin kəm itəmat,* kən nətəfiəən əh rəhan, in nıpahrienən, sənəmə neiuəən. Tol nəhlan, otəper-ıpən əskasık lan,† tahmen-pən əm məmə in təməgətun itəmat məmə nəkotol.

28 Kən roıu əh, nısualkələh, otəper-ıpən lan, məmə nıan in otuwa‡ kən kitat kəsotəgınən məsotaulıs-inən nıganəmtın§ e rəhan nuwamən.

29 Okəmə nəkotitun məmə in tətuatip,* onəkotitun əsas məmə netəmim rafin itəm koatol nolən ətuatip, ilat u, nenətin mın.†

3

İtəmat u nenəti Uhgın mın

1 !Oteplan-tu! !Nolkeikeən itəm tepət mahgoau kəm kitat,* itəm Tata Uhgın təmos-ıpa, inun, məmə tətəun-in kitat məmə nenətin mın!† Kən nıpahrienən məmə kitat əh. Netəmim rəha nətueintən kəsotitunən kitat, məto-inun ilat kotəruru Uhgın.‡ 2 Nıkik mın, kitat nenəti Uhgın mın u-roıu. Kitat kəsotitunən məmə okotəhrol nulan motol pısın nıan Kristo otıtəlig-pa. Məto kitat kotitun məmə nıan otıtəlig-pa,§ kitat okotahmen lan,* məto-inu e nıan əh, okotəplan əsas məmə in tol nəhlan.† 3 Kən etəmim itəm tatəgıle məmə otahmen e Kristo, in tətəruətuəh rəkis‡ in atıp nolən mın rəhan,§ məto-inu Kristo in mın in tətuatip wır agın.

4 Etəmim itəm tatol nolən rat, in tatətgəhl mın lou rəha Uhgın, məto-inu nəghatən u nolən rat, nıpətin u, nətgəhlən lou rəha Uhgın. 5 Kən itəmat nəkotitun məmə Kristo təmuwa məmə otos-ırəkis rəhatat nolən rat mın,*

* **2:20:** Netəm İsrəl kotətəfiə-pən e rəhn-kapə pris mın e oel, moatol kən tatəgətun məmə ilat u, sənəmə netəmim əpnəpın əm, məto ilat u, netəmim rəha Uhgın əm, itəm in təmıtəpun o nolən wək u. Kən e nolən kitiəh əm, İesu in tatos-ıpa Narmın Rəha Uhgın kəm netəm mın un itəm koatən nıpahrienən lan, matəgətun məmə Kristo təmıtəpun ilat mə rəhan əm. Netəm mın u itəm koatos nətəfiəən e Narmın Rəha Uhgın, in tahmen e nəmtətin kit məmə ilat u, rəhan mın netəmim. Tatətəfiə-in-pən Narmın Rəha Uhgın elat məmə ilat kotahmen-in nolən wək rəhan. † **2:20:** 1 Jon 2:27; 2 Kor 1:21-22 ‡ **2:21:** 2 Pita 1:12 § **2:22:** 1 Jon 4:3; 2 Jon 1:7 * **2:23:** Jon 8:19; 14:7; 1 Jon 4:15; 5:1; 2 Jon 1:9 † **2:24:** Jon 14:23; 15:4; 1 Jon 1:3; 2 Jon 9 ‡ **2:26:** 1 Jon 3:7 § **2:27:** 1 Jon 2:20 * **2:27:** 1 Kor 2:12 † **2:27:** Jon 15:4 ‡ **2:28:** 1 Jon 3:2; Kol 3:4 § **2:28:** Efes 3:12 * **2:29:** 1 Jon 3:7 † **2:29:** Jon 1:13 * **3:1:** Jon 3:16 † **3:1:** Jon 1:12 ‡ **3:1:** Jon 15:21; 16:2,3 § **3:2:** Kol 3:4; 1 Jon 2:28 * **3:2:** Rom 8:29; 2 Pita 1:4 † **3:2:** Jon 17:24; 2 Kor 3:18 ‡ **3:3:** Tətəruətuəh, nıpətin u, titəfəl rəkis. § **3:3:** 2 Kor 7:1; 1 Jon 1:7; 2 Pita 3:13,14 * **3:5:** 1 Jon 3:8

məto-inu nolən rat tɪkə lan.† ⁶ Tol nəhlan, okəmə kitat koatəper-ipən lan, tol-pən okol kəsotəkəikeən e nolən rat mɪn. Məto netəm mɪn un itəm koatəkəike əh e nolən rat mɪn, tol-pən kotəruru agin-əh in, məsotəplanən in.‡

⁷ Nɪsualkələh, sotətəlig-inən suah kit teiuə-in itəmat o nat u. Etəm tatol nat ətuatɪp, nɪpətɪn u məmə in etəm ətuatɪp, tahmen əm e Kristo in etəm ətuatɪp.

⁸ Məto etəmim itəm tatakəike əh e nolən rat mɪn, tatəgətun məmə in rəha Setan u, etəm təmatol nolən rat e nətuounən.§ Məto Nəti Uhgɪn təmuwa o nərəkɪnən wək mɪn əh rəha Setan.* ⁹ Netəm mɪn u itəm kəmotaiir wi mɪn motuwa nenəti Uhgɪn mɪn,† ilat okol kəsotəkəikeən e nolən rat,‡ məto-inu ilat koatos niamitə rəha Uhgɪn. Kən o nat u, okol ilat kəsotəkəikeən e nolən rat, məto-inu ilat nenəti Uhgɪn mɪn.§ ¹⁰ Tol mə, kotitun nənən məmə pah mɪn u nenəti Uhgɪn,* kənu pah mɪn u nenəti Setan.† Etəmim u itəm təsol ətuatɪpən, kən in məsolkeikeən pian kit,‡ in sənəmə nəti Uhgɪn kit.

Kitat kotəike motolkeike kitat mɪn

¹¹ Nəghatən u inu, nəmotəto e nətuounən e namnusən təwɪr,§ məmə kitat okotəike motolkeike itat mɪn.* ¹² Sotolən tɪkɪri Ken, itəm in etəmim rəha Setan kən tohamnu pian.† ?Kən təmohamnu pian o naka? Təmohamnu məto-inun rəhan nolən mɪn tərət kənu rəha pian, nolən mɪn in tətətuatɪp.‡

¹³ Piak mɪn, narmitəmat təsiwig pɪkən okəmə netəmim rəha nətueintən u koatətəhau itəmat.§ ¹⁴ Okəmə kitat kotolkeike piatat mɪn, tatəgətun məmə kitat kɪnotaprəkis-in rəkis nɪmɪsən, mɪnotegu-pən e nəmegəhən.* Məto etəm un nolkeikeən tɪkə lan, in tətətig əh e nɪmɪsən.† ¹⁵ Etəmim un itəm tətətəhau pian‡ in tahmen e etəm tətəhamnu itəm,§ kən itəmat nəkotitun məmə iohamnu itəm, in təsosən nəmegəhən lɪlɪn.*

¹⁶ O nat u kitat kotitun wɪr məmə nolkeikeən in tol nulan, məto-inun Iesu təmos-ipa rəhan nəmegəhən otat.† Kən e nolən kitɪəh əm, təwɪr mə kitat mɪn kotos-ipən nəmegəhən rəhatat o piatat mɪn.‡ ¹⁷ ?Okəmə suah kit rəhan natimnat tepət kən pian kit rəhan nat kit tɪkə, məto in təsasəkɪtunən pian,§ məsolən nat agin lan, nolkeikeən rəha Uhgɪn otəhrol nulan matig e suah u?*

¹⁸ Nenətɪk mɪn, pəs kitat kəsotənən nolkeikeən e nohlɪtat əm, məto okotol əp nolkeikeən pahrien e nolən mɪn rəhatat.† ¹⁹⁻²⁰ Okəmə kotol nəhlan, kən nat əpnapɪn okəmə kotəto-pən e nɪkitat məmə okotos nalpɪnən, məto kitat okotitun məmə kotatig e nɪpahrienən, kən mem məha-məha nɪkitat e nɪganəmtɪn. Məto-inu Uhgɪn in ilis maprəkis-in nɪkitat, kən in titun natimnat rafɪn.

²¹ Piak mɪn, okəmə kotəto-pən e nɪkitat məmə okəsotosən nalpɪnən, kitat okəsotaginən e nɪganəmtɪ Uhgɪn,‡ ²² kən motos natimnat rafɪn ron itəm koatətapəhin-pən,§ məto-inu kitat koatol nəwɪan* kən moatol nolən itəm in

† 3:5: 2 Kor 5:21 ‡ 3:6: 1 Jon 3:9; 2:4; 5:18; 3 Jon 1:11 § 3:8: Jon 8:44 * 3:8: Hip 2:14 † 3:9: Jon 1:13 ‡ 3:9: 1 Jon 5:18 § 3:9: Nikuti nat tatəwɪə noe-in atɪpən noan. E suatɪp kitɪəh əm, Uhgɪn tatələhəu-pən rəhan niamitə e suah kit, kən in tatəwɪə tahmen e nɪkuti nat itəm kəməfə e nəmegəhən rəha etəmim un, kən matoe in noan e nolən mɪn rəha Uhgɪn. Tol nəhlan, netəmim mɪn u itəm kəmotaiir wi mɪn motuwa nenəti Uhgɪn mɪn, ilat kəsotəkəikeən e nolən rat. * 3:10: 1 Jon 3:1,2; Jon 1:12 † 3:10: 1 Jon 3:8 ‡ 3:10: 1 Jon 2:9; 4:8 § 3:11: 1 Jon 2:7 * 3:11: Jon 13:34-35; 15:12; 1 Jon 4:7,11,21; 2 Jon 1:5 † 3:12: Jen 4:8 ‡ 3:12: Prov 29:10 § 3:13: Jon 15:18,19; 17:14 * 3:14: Jon 5:24 † 3:14: 1 Jon 2:9 ‡ 3:15: 1 Jon 2:9 § 3:15: Mat 5:21,22; Jon 8:44 * 3:15: Kal 5:20,21 † 3:16: Jon 10:11 ‡ 3:16: Jon 15:13; 1 Tes 2:8 § 3:17: Dut 15:7,8; Jem 2:15,16 * 3:17: 1 Jon 4:20 † 3:18: Esik 33:31; Rom 12:9 ‡ 3:21: Efes 3:12; 1 Jon 5:14 § 3:22: Mat 7:7 * 3:22: Jon 14:15

tolkeike.† 23 Kənu nəghatən u rəhan tatən məmə kotəkəike motahatətə e Nətin,‡ Iesu Kristo,§ kən motolkeike kitat mīn, tahmen məmə inu in təmən mihin kəm itat.* 24 Netəm mīn u itəm koatol nəwian,† ilat koatəper-ipən lan,‡ kən in tatəper-ipən elat. Kən kitat kotitun məmə in tətətig e nīkitat, məto-inun Narmīn Rəha Uhgīn itəm in təmos-ipa, in tatəgətun kəm kitat.§

4

Onakakil mehm mətig narmīn mīn

1 Nīkik mīn, okəmə etəmim kit tatən məmə Narmīn Rəha Uhgīn tətətig lan, matol in tatən-iarəp rəhan nəghatən, kən təwir pik məmə onəkotehm wir motakil mətig məmə narmīn əh tətətig lan, in rəha Uhgīn pahrien, o sənəmə rəha Uhgīn.* Kitat okotəkəike motəplan wir məto-inun ien eiueiuə mīn tepət kinotiet rəkis moatəghat e nətueintən.† 2 O nat u, itəmat onəkotitun əsas məmə in Narmīn Rəha Uhgīn itəm tətətig e etəmim kit, inun, Narmīn itəm tatən-iarəp məmə Iesu in Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa, kən in təmuwa e nipətin,‡ narmīn əh in Narmīn ətuatip rəha Uhgīn.§ 3 Məto etəmim kit itəm təsən-iarəpən məmə Iesu in Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa, narmīn rəha etəmim əh, sənəmə rəha Uhgīn. Inəh, in narmīn rəha tīkīmīr rəha Kristo,*† itəm nīnəmotətə rəkis məmə in otəpanuwa, kən roiu tīnətətig rəkis e nətueintən.‡

4 Nīsualkələh, itəmat netəmim rəha Uhgīn mīn, kən nəmotəhg-irəkis ien eiueiuə mīn əh,§ məto-inu Narmīn itəm tətətig e nīkitəmat in taprəkis-in narmīn itəm tətətig e nətueintən u.* 5 Ilat netəm rəha nətueintən,† tol nəhlan, nəghatən mīn rəhalat koatən, in rəha nətueintən əm, kən netəm koatətəlig-in ilat, ilat mīn netəm rəha nətueintən u. 6 Məto itimat nenəti Uhgīn mīn. Tol nəhlan, netəmim itəm kotitun Uhgīn, ilat kotətəlig-in itimat. Məto netəmim itəm ilat sənəmə nenəti Uhgīn mīn, ilat kəsotətəlig-inən itimat.‡ O nat u, kitat okotitun əsas Narmīn itəm tatən pahrien,§ ne narmīn itəm tateiuə.*

Nolkeikeən rəha Uhgīn ne rəhatat

7 Nīkik mīn, pəs kitat kotalkeike kitat mīn,† məto-inu nolkeikeən in tətisi-pən o Uhgīn, kən etəm tatol nolkeikeən, in təmaiir wi mīn muwa nəti Uhgīn kit,‡ kən titun Uhgīn.§ 8 Məto etəm u, rəhan nolkeikeən tīkə, in təruru Uhgīn, məto-inu Uhgīn, in nəukəti nolkeikeən. 9 Uhgīn təmol əp rəhan nolkeikeən kəm kitat nulan, məmə in təmahl-ipa Nətin noan kitəh əm,* tuwa e nətueintən, məmə kitat okotos nəmegəhən ron.† 10 Nat u in nolkeikeən pahrien, sənəmə kitat kəmotolkeike Uhgīn, məto in təmolkeike kitat.‡ Uhgīn təmahl-ipa Nətin tuwa, kən in təmol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən o rəhatat nolən rat mīn, məmə neməha otəsol mīnən Uhgīn.§

11 Piak mīn, Uhgīn təmolkeike pik kitat nulan,* kən tol nəhlan, kitat mīn okotəkəike motol mihin nolkeikeən əh kəm itat mīn.† 12 Suah kit təsehmən

† 3:22: Hip 13:21 ‡ 3:23: Jon 6:29 § 3:23: Jon 1:12; 3:18; 20:31 * 3:23: Jon 13:34 † 3:24: 1 Jon 2:3 ‡ 3:24: 1 Jon 2:6; 4:15 § 3:24: 1 Jon 4:13 * 4:1: Jer 29:8 † 4:1: Mat 7:15; 1 Jon 2:18 ‡ 4:2: Jon 1:14; 1 Jon 2:23 § 4:2: 1 Kor 12:3 * 4:3: 1 Jon 2:22; 2 Jon 1:7 † 4:3: E Inglis, katən əm 'antichrist,' kən nipətin u məmə in tīkīmīr rəha Kristo. ‡ 4:3: 1 Jon 2:18 § 4:4: Jon 16:33 * 4:4: 2 King 6:16; Rom 8:31 † 4:5: Jon 15:19; 17:14,16 ‡ 4:6: Jon 8:47 § 4:6: Jon 14:17 * 4:6: Mak 13:5 † 4:7: 1 Jon 3:11 ‡ 4:7: Jon 1:15 § 4:7: 1 Jon 2:4 * 4:9: Jon 1:18 † 4:9: Jon 3:16,17; 1 Jon 5:11 ‡ 4:10: Rom 5:8,10 § 4:10: Rom 3:25 * 4:11: Jon 3:16 † 4:11: Jon 15:12; 1 Jon 3:11

Uhgîn nian kit ne.† Məto okəmə kitat kotalkeike itat mîn, kən Uhgîn tatəper-
ipən e nikitat, kən nolkeikeən rəhan tınatoe-in nolkeikeən e nikitat.§

13 Kitat kotitun* məmə kitat kotəper-ipən lan, kən in tətətig etat, məto-inun
tinos-ipa rəkis rəhan Narmîn kəm kitat.†

14 Kənu itimat emotəplan rəkis kənu moatən-iarəp† məmə Tata Uhgîn in
təahl-ipa Nətin məmə in Iosmegəh rəha nətueintən.§ 15 Etənim itəm tatən-
iarəp məmə Iesu in Nəti Uhgîn, kən Uhgîn tətətig lan, kən in mîn tətətig-pən e
Uhgîn.* 16 Kən tol nəhlan, kitat kotitun nolkeikeən rəha Uhgîn kəm kitat, kən
motagile lan.

Uhgîn in nolkeikeən.† Etəm tətətig e nolkeikeən, tətətig-pən e Uhgîn, kən
Uhgîn mîn tətətig lan.† 17 Nian kotətig nəhlan e Uhgîn, kən nolkeikeən rəhan
tınatoe-in nolkeikeən e nikitat,§ məmə kitat kəsotəginən* e nian Uhgîn otətakil
itəm, məto-inu e nətueintən u rəhatat nolən tahmen e Kristo. 18 Etəm u
təriəah e nolkeikeən, okol təsəginən Uhgîn. Məto nolkeikeən pahrien u, itəm
tınatoe rəkis e nikitat, tatəhg-irəkis nəginən,† məto-inu nətəligən rəha nosən
nalpənən tatol kitat koatəgin, kən nat u tatəgətun məmə rəhan nolkeikeən
təsoe-inən əh e nikitat. 19 Kitat kotalkeike itat mîn məto-inun Uhgîn təmaupən
molkeike itat. 20 Məto okəmə suah kit təmə, “Io ekolkeike Uhgîn,” məto
tatətəhau əh pian,† in ieiua.§ Məto-inu etəm təsolkeikeən pian u in tatehm
e niganəmtin,* okol təsolkeikeən Uhgîn, itəm in təsehmən.† 21 Kən in təmos-
ipa rəhan nəghatən kəm itat məmə etənim pah tolkeike Uhgîn in otəkəike
molkeike mîn pian.†

5

Kitat koatol win məto-inu kitat koatahatətə e Iesu

1 Etənim itəm tətəhatətə* e Iesu məmə in Kristo itəm Uhgîn təmənen məmə
otahl-ipa, suah u inu, in nəti Uhgîn,† kən etənim itəm in tolkeike tata kit, in
tolkeike mîn nenətin mîn.† 2 Kən kitat kotitun məmə okəmə kotalkeike Uhgîn
kənu moatol nəwian,§ kənu okotalkeike mîn nenətin mîn.* 3 Məto-inu okəmə
kotalkeike Uhgîn, nīpətin un, okotol noan,† kən rəhan nəghatən otahmen e
katipa itəm taluk-aluk əm.† 4 Netəm kotaiir e Uhgîn,§ ilat koatol win e nolən
mîn rəha nətueintən. Kənu nahatətəən rəhatat in tatos-ipa nəsanənən o nolə
win e nolən mîn rəha nətueintən. 5 ?Pah mîn un ilat koatətul əskasik motol
win e nəluaginən rəha nətueintən u? Ilat əm un, netəm kotatahatətə məmə
Iesu in Nəti Uhgîn.

Iaruəsan kisił kətəhalol əp Iesu Kristo kəm kitat

6 Iesu Kristo, in etəm u itəm təmuwa, kən nəhau ne nitan* kətioal əp
in kəm itat. Sənəmə nəhau əm itəm tatol əp in, məto nəhau ne nitan.
7 Narmîn Rəha Uhgîn in tətəruəsan nəghatən mil u rəha nəhau ne nita, matən-
iarəp məto-inu Narmîn Rəha Uhgîn in nīpahrienən.† 8 Kən nuəfiminən kisił
kətəhalaruəsan iləhal mîn. Iləhal un, Narmîn Rəha Uhgîn, ne nəhau, ne nita.

† 4:12: Jon 1:18 § 4:12: 1 Jon 4:17; 2:5 * 4:13: 1 Jon 2:3 † 4:13: 1 Jon 3:24 † 4:14: Jon
15:27 § 4:14: Luk 2:11; Jon 3:17 * 4:15: 1 Jon 3:24 † 4:16: 1 Jon 4:8 † 4:16: 1 Jon 3:24
§ 4:17: 1 Jon 4:12; 2:5 * 4:17: Efes 3:12 † 4:18: Rom 8:15 † 4:20: 1 Jon 2:9 § 4:20: 1 Jon
1:6; 2:4 * 4:20: 1 Jon 3:17 † 4:20: 1 Jon 4:12; Jon 1:18 † 4:21: 1 Jon 2:7,9 * 5:1: Jon 3:15
† 5:1: Jon 1:13; 1 Jon 2:22; 1 Jon 2:23 † 5:1: 1 Jon 2:23 § 5:2: 1 Jon 2:3 * 5:2: 1 Jon 3:14
† 5:3: Jon 14:15 † 5:3: Mat 11:30 § 5:4: Jon 1:13 * 5:6: Jon 19:34,35 † 5:7: Jon 14:17

Kən iləhal u, kətəhalegəhan-in mətəhalol əp nəghatən rəhaləhal mīn. ⁹ Nian mīn, kitat koatəto nəghatən mīn itəm netəmim koatən-iarəp, motahatətə elat. † Məto nian Uhgīn tatən-iarəp nat kit, in iahgīn taprəkis, kən kitat okotitun nahatətən təhmīn mīn e rəhan nəghatən, məto-inu in Uhgīn, § kən in tatətul-arəp o Nətin.

¹⁰ Etəmim itəm tətəhatətə e Nəti Uhgīn, in tatən nīpahrienən e nīkin o nəghatən rəha Uhgīn. Məto etəmim itəm təsəhatətən e nəghatən u rəha Uhgīn, tahmen əm məmə in tatən məmə Uhgīn in ieiueiuə əm,* məto-inu Uhgīn tətətul-arəp o Nətin, mən-iarəp kəm in, məto in təsənən nīpahrienən lan.

¹¹ Kənu nəghatən itəm Uhgīn təmən-iarəp o Nətin, in tol nulan. Uhgīn təmosipən nəmegəhən līlīn † kəm itat, kənu nəmegəhən u, katos o Nətin. † ¹² Etəm tatos Nətin, in tatos nəmegəhən. Məto etəm təsosən Nəti Uhgīn, in təsosən nəmegəhən. §

Namnun nəghatən

¹³ İatətə nəghatən mīn u kəm itəmat netəm kotəhatətə e Nəti Uhgīn, məmə onəkotitun məmə itəmat nakotos nəmegəhən līlīn.* ¹⁴ Pəs kəsotəgīnən, † məto kotəskasīk o nətapəh-inən nat kit e nīganəmti Uhgīn, məto-inu kotitun məmə nəghatən u inu, tatem əskasīk itat. Nian okotətapəh-in nat kit kəm in itəm təwīr e rəhan nətəligən, kən in otəto rəhatat nəfakən. † ¹⁵ Kən okəmə kotitun məmə in otəto itat, kən nat naka okoteasiə-in-pən, kən kīnotitun rəkis məmə okotos. §

¹⁶ Okəmə kotehm piatat kit tatol nolən rat, məto sənəmə nolən rat itəm titun nit-ipənən e nīmīsən, ik onakəfak ron, kən Uhgīn otos-ipən nəmegəhən kəm suah u.* Məto nolən rat kit əh-ikīn itəm tatit-ipən itəm e nīmīsən, † kən io esənən məmə onəkotəfak o netəm mīn itəm koatol nolən əh. † § ¹⁷ Nolən rat mīn rafīn un, in təfagə rat,* kən məto təfagə rat mīn əh-ikīn itəm kəsotit-ipənən itəm e nīmīsən. †

¹⁸ Kitat kotitun məmə etəm tətəiir e Uhgīn † təsəkəikeən e təfagə rat, məto-inu Nəti Uhgīn tatəmīk ətain wīr in, kən etəm rat u Setan, təruru nekən. § ¹⁹ Kitat kotitun məmə kitat nenəti Uhgīn mīn,* məto netəmim rəha nətueintən rafīn, ilat u kotatīg e nelmī Setan. † ²⁰ Kitat kotitun mīn məmə Nəti Uhgīn təmuwa kən mos-ipa nenatīgən kəm itat, † məmə kitat okotitun in, u in nīpahrienən. § Kənu kitat koatətul-pən e Uhgīn u in nīpahrienən, məto-inu kitat koatətul-pən e Nətin İesu Kristo. In un, in Uhgīn pahrien, kən in nəukəti nəmegəhən līlīn.*

²¹ Nenətīk mīn, otəgīm rəkis o natīmnat mīn itəm okotos nəme Uhgīn e nīkitəmat. † †

† 5:9: Jon 5:33,34 § 5:9: Mat 3:16,17; Jon 5:32,37; 8:17,18 * 5:10: Jon 3:33; 1 Jon 1:10 † 5:11: Mat 25:46 † 5:11: Jon 1:4 § 5:12: Jon 3:15,16,36 * 5:13: 1 Jon 5:11 † 5:14: Efes 3:12; 1 Jon 3:21 † 5:14: Mat 7:7 § 5:15: 1 King 3:12 * 5:16: Jem 5:15 † 5:16: Hip 6:4-6; 10:26 † 5:16: Jer 7:16; 14:11 § 5:16: E ves u, ne ves 17, Jon tatəghat-in təfagə rat itəm tatit-ipən itəm e nīmīsən. Jon tatəghat-in təfagə rat itəm kətəuhlin məntaatəm o Kristo ne netəhauən rəhan netəmim. Nolən rat mīn əh, tatəgətun məmə netəm koatol ilat kəsotosən nəmegəhən līlīn, kənu məsīn mīn u məmə narmīlat tīnīmīs. Nat u inu, Jon tatən əhag-əhag kəm itat e 1 Jon 5:12 ne 1 Jon 3:14.

E Mat 12:31-32 tatəghat-in təfagə rat u, nən ratən Narmīn Rəha Uhgīn. * 5:17: 1 Jon 3:4 † 5:17: 1 Jon 5:16; 1 Jon 2:1 † 5:18: Jon 1:13 § 5:18: Jon 14:30 * 5:19: 1 Jon 4:6 † 5:19: Jon 12:31; 14:30; 17:15 † 5:20: Luk 24:45 § 5:20: Jon 17:3 * 5:20: 1 Jon 5:11 † 5:21: 1 Kor 10:14; 1 Tes 1:9 † 5:21: Nəghatən Kris ətuatīp tatən məmə, “onakəgīm o narmī nat mīn,” məto Jon tatəghat-in təfagə rat, məmə in tahmen e narmī nat, məto okəmə kotalkeike rəhatat təfagə rat mīn taprəkis-in Uhgīn, kən təfagə rat in tatos nəme Uhgīn e nīkitat.

2 Jon

Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Jon təməte Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 2 Jon

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm pətan kit rəha niməfak. Məto okəm-naka nəghatən u “pətan,” nīpətin təmə niməfak kit. Kən “nenətin min,” ilat netəmim rəha niməfak. Jon təməte nəghatən min əh, tahmen e nəghatən kit tatəhluaig. Təsolkeikeən məmə otən-iarəp nərgin məto-inu, kol mətan netəmim neen kotol nolən rat elat.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, iəgətin min tepət kotaliwək e ikin pisin pisin min. Netəmim itəm kəmotəto nəghatən rəhalat kinotos-ipən nagwənən kəm ilat. Kən motos-ipən ikin min rəha napilən, kən motasitu elat. Məto iəgətin eiuə min koatuwin əpnəpin min o niuw-rəkisən netəmim rəha niməfak məmə okotapəs nəghatən pahrien.

?Təməte naoa u o naka? Nian iəgətin eiuə min kotuwa, Jon təmə netəmim itəm kotahatətə e nəghatən pahrien rəha Uhgın, okotəkəike kapəs iəgətin eiuə min əh, kən motapəs nolən ne nəgətinən rəhalat, kən məsotasituən elat. Məto Jon tolkeike məmə netəmim rəha niməfak okotəkəike kolkeike netəmim rəha niməfak. Inu nalpəkəuən rəha Uhgın.

Nətuounən

¹ Naoa u rəha elta tatuwin kəm pətan Uhgın təmitəpun* ne nenətin min. Nīpahrienən məmə iakolkeike pik itəmat. Məto sənəmə io pisin əm iakolkeike itəmat, məto netəm min un rafin itəm kotitun min nīpahrienən,† kotalkeike itəmat. ² Kən ekotalkeike itəmat, məto-inun o nīpahrienən itəm tətətig e nikitat‡ kən otətig lilin e nikitat.

³ Pəs Tata Uhgın ne Nətin Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwīrən, ne nasəkitunən, ne nəməlinuən kəm kitat e nīpahrienən ne nolkeikeən.

Kitat okotətəu-pən nəghatən pahrien min

⁴ Nīkik təmagien asol nian eməplan nenətin min neen kotaliwək e suatip rəha nīpahrienən,§ tahmen əm məmə inun, Tata Uhgın təmən mihin kəm kitat məmə kotəkəike kol. ⁵ Kən roiu əh, wīnik, io esətəən nəghatən wi kit kəm itəmat, məto itəm əm un kinotəto rəkis e nətuounən.* Kən iakatətapəh məmə okotol əm nolkeikeən kəm kitat min. ⁶ Kən nolkeikeən u, nīpətin u nolən nəwia Uhgın. Kən in tatən məmə kitat okotəike motətəp suatip rəha nolkeikeən, tahmen əm məmə inun nəmotəto e nətuounən.

⁷ Məto-inu iəgətin eiuə min tepət koatan e nətueintən.† Ilat kəsotahatətəən məmə Iesu in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa,‡ in təmuwa etəmim pahrien, e nīpətin pahrien.§ Etəm tol nəhlan in ieiua kən in tīkimir rəha Kristo.* ⁸ Tol nəhlan, oatəto itəmat məmə okəsətətipən nətouən rəhatəmat, pəs itəmat onəkotos nətouən rafin lan, məto-inun itəmat emotol pik wək etəmat.† ⁹ Okəmə etəm tatətu-pən atip əm nəgətinən kit rəhan e nəgətinən rəha Kristo, kən məsatəkəikeən e nəgətinən rəha Kristo,‡ nolən rəhan tatəgətin məmə Uhgın təsatigən e nīkin. Məto etəmim pah itəm tatəper-ipən əskasik

* **1:1:** 1 Pita 5:13 † **1:1:** Jon 8:32 ‡ **1:2:** Jon 14:17 § **1:4:** 3 Jon 1:3,4 * **1:5:** 1 Jon 2:7
† **1:7:** 1 Jon 4:1 ‡ **1:7:** 1 Jon 2:22; 4:2,3 § **1:7:** Jon 1:14 * **1:7:** 1 Jon 2:18 † **1:8:** 1 Kor 3:8;
Hip 10:35,36; 11:26 ‡ **1:9:** Jon 8:31

e nэгəтunəн рəһа Кристо, in тatos Tata Uhgин ne Nəтin ilau кəрəн e нikin. §
 10 Okəmə suah kit tuwa ron ik, кəн мəсəнəн nэгəтunəн əтуатip рəһа Кристо,
 asitəн in muwin imam ikin, мəсəнəн “тəwир” кəм in.* 11 Məto-inu etəм tatəн
 “тəwир” кəм in, тəтаситу lan matol suatip o рəһан nэгəтunəн rat. †

Namnun nəghatəн

12 Iatos nəghatəн tepət məmə ekəte кəм itəmat, məto esolkeikeəн məmə
 ekəte e mapepe ne pen. Məto nikik tatəht pik mə ekuwa mətag itəmat кəн
 məghat əтуатip кəм itəmat e niganəmtitəmat, pəs nagienəн рəһatat otərioah. ‡

13 Nenəti piam § itəм Uhgин тəmitəpun, ilat koatəн тəwир кəм ik.

---

§ 1:9: 1 Jon 2:23 * 1:10: Rom 16:17 † 1:11: 1 Tim 5:22 ‡ 1:12: Jon 3:29 § 1:13: Pia
 pətan əh in niməfak kit min, Jon in tətətig ikin əh. Kəн nenəti pian u, ilat nimanin рəһа niməfak əh.

3 Jon

Naoa itəm tatol kisil lan itəm Jon təmäte

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 3 Jon

?Pah təmäte naoa u? Aposol Jon təmäte naoa u.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte tatuwin kəm Kaius u in etəm-iasol kit rəha niməfak, kən in titun Jon.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? E nian əh, iəgətun mīn rəha niməfak koatuwin ikin pisin pisin mīn, kən moatəgətun. Netəmim itəm koatəto rəhalat nəgətunən koatos-ipən nagwənən kəm ilat, kən moatos-ipən ikin rəha napilən, kən motasitu elat.

?Təmäte naoa u o naka? Kaius, in etəmim kit itəm tətəsitə e iəgətun mīn itəm kotaliwək ikin pisin pisin mīn. Jon təməto namnusən kit e nolən təwir rəha Kaius, kən Jon təmäte naoa u məmə otıləs-ipər nətəligən rəhan.

Nətuounən nəghatən

¹ Kaeas, ik piak keike kit. Io, elta* rəha niməfak, iatəte naoa u kəm ik. Nipahrienən u, məmə io ekolkeike pik ik.† ² Piak keike, io enitun rəkis məmə rəham nəmegəhən e niganəmti Uhgīn in təwir əm, kən iatəfak məmə onəsīmīsən mətətig wir əm, kən natigən rafin rəham otəwir. ³ Nīkik təmagien nian eməto piatat mīn neen kəmotuwa moatən rəham nətul əskasikən o nipahrienən ne nəkəikeən rəham o naliwəkən e nipahrienən.‡ ⁴ Nian iatəto məmə nenətik mīn kotaliwək e nipahrienən, kən nīkik tətəgien pik marioah taprəkis-in natimnat mīn rafin.

Kaias təmol wək təwir

⁵ Piak ruən, ik natətul əskasik o nat naka itəm ik natol kəm piatat mīn itəm koatimnə, nat əpnapin məmə ilat netəm ik pisin.§ ⁶ Ilat kəmotamnus rəham nolkeikeən əpəh e niməfak u ikin-u. Ik nəmol-wir kəm ilat, masitu elat. Kən nian okoatuwin e rəhalat suatip, təwir məmə onakasitu elat* e nolən itəm Uhgīn tolkeike mihin, ⁷ mətə-inu ilat koataliwək o nən-iarəpən nəghatən rəha Iesu Kristo, kən məsotosən nasituən kit o netəm kəsotəfakən. ⁸ Tol nəhlan, kən kitat u, okotəkəike motasitu e netəm kotol nəhlan, məmə kitat okotos nelmitat mīn kitiəh o nən-iarəpən nipahrienən.

Tiotrefes ne Temitrias

⁹ Eməte naoa kit kəm niməfak rəham, mətə Tiotrefes, in tolkeike pik məmə otıləs-ipər atip in, məmə in etəm-iasol kit, kən in təsətəlig-inən itimat. ¹⁰ Okəmə io ekimnə, kən io oekamnus ətuatip natimnat mīn neen itəm in tatol, ne nən anionən nīkalitimat itəm in tatən. In sənəmə təsitən əm piatat mīn muwin iman ikin, mətə tatən-iəhau mīn netəm mīn un itəm kotolkeike məmə okotit piatat mīn motuwīn iməlat ikin, kən mətahl-iarəp ilat e niməfak.

¹¹ Piak ruən, sosən o nolən rat rəha netəmim, tərəkīn ik. Os əm o etəmim itəm rəhan nolən təwir. Ətəlig-in-tu məmə netəm mīn u itəm koatol təwir, tatəgətun məmə ilat nenəti Uhgīn mīn,† mətə netəm mīn un itəm koatol tərət, tatəgətun məmə ilat kotəruru Uhgīn. ¹² Mətə netəmim rafin koatənuwi Temetrius.‡ Kən rəhan nolən mīn u nian rafin kotəgətun mīn məmə tatətəu-

* **1:1:** 2 Jon 1:1 † **1:1:** Inu naoa rəha aposol Jon, mətə in təsən-iarəpən in, mətə təmatəhluaig-in in, tahmen-pən əm e nolən kitiəh əm itəm in təmol e Namnusən Təwir itəm Jon Təmäte. ‡ **1:3:** 2 Jon 1:4 § **1:5:** Rom 12:13; Hip 13:2 * **1:6:** 1 Kor 16:11; 2 Kor 1:16 † **1:11:** 1 Jon 2:29 ‡ **1:12:** 1 Tim 3:7

pən nəghatən pahrien. Kən itimat min ekoatən-iarəp kəm netənim məmə in etəm wır, kən nəkotitun məmə itimat ioatən nıpahrienən. §

Namnun nəghatən

¹³ İatos nəghatən tepət məmə oekəte mən-ıpinə kəm ik, məto esolkeikeən məmə oekəte e pen, ¹⁴ məto-inu nıkkik tatəht pıkk məmə otəsuwəhən ekəplan ik, kən kilau kuəghat ətuatıp kəm kilau min.

¹⁵ İatəfak məmə pəs Uhgın otasitu lam e nəməlinuən.*

İk min neen koatən-ıpinə “təwır” kəm ik. Kən onakən-ıpən “təwır” rəhatimat kəm piatat min neen ikın-un.

Jut

Naoa itəm Jut təməte

Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Jut

?Pah təməte naoa u? Jut təməte naoa u. In pia Jemes ne Iesu.

?Təməte tatuwin kəm pah? Kitat kotəruru ətuatip məmə Jut təməte naoa u tatuwin kəm pah. Okəm-naka təməte tatuwin kəm netəm Isrel itəm kotən nīpahrienən e Iesu Kristo.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, iəgətun eiuə mīn neen kəmotuwīn motaliwək ikin pīsīn pīsīn mīn, moatəgətun netəmim. Məto ilat kəmoatəgətun rat ilat, moatən məmə təwīr əm məmə netəmim rəha nīməfak koatol nolən tərət əpnəpīn mīn. Ilat koatən məmə təwīr əm o nolən nəhlan, məto-inu nəwīrən rəha Uhgīn in iahgīn, kən okol təsolən nalpīnən kəm ilat.

?Təməte naoa u o naka? Jut tolkeike məmə iəfak mīn ikin mīn rafin okotəto məmə nəghatən rəha iəgətun eiuə mīn in tərət, kən in neiuəən əm. Kən tolkeike məmə nīməfak otətul əskasik e nəghatən itəm in nīpahrienən.

Jut təmən təwīr kəm ilat

¹ Io Jut, slef rəha Iesu Kristo, kən io pia Jemes, iatən təwīr kəm itəmat u Uhgīn təmaun-in itəmat. Uhgīn Tata tolkeike pīk itəmat, kən Iesu Kristo taskəlīm wīr itəmat. ² Pəs nasəkītunən, ne nəməlinuən, ne nolkeikeən rəha Uhgīn otər mərioah e nəmegəhən rəhatəmat.

Nolən mīn rəha netəm kotəuhlin məntaalat e Uhgīn (2 Pita 2:1-17)

³ Io mīn neen, aupən, emolkeike pīk məmə ekəte naoa u timnə otəmat o nəghat-inən suatip itəm Uhgīn tatos o nosmegəhən kitat. Məto roiu, iakatəto məmə ekəike mətə nəghatən u timnə otəmat muəh nīkītəmat məmə onəkotəluagin əskasik o naskəlīmən nəghatən pahrien rəha nahatətəən rəhatat. Uhgīn təmələhəu-pən nəghatən u e nelmi iəfak mīn nian kītīəh əm, kən kol təsos-ipən mīnən. ⁴ Iatən nəhlan məto-inu netəmim neen kəmotuwa anion e nīkītəmat. Kəmətə aupən agīn məmə ilat okotos nalpīnən. Ilat koatəht nəwīa Uhgīn, kən motəuhlin suatip rəha nəwīrən rəha Uhgīn moatən məmə tategəhan-in nakləh-inən pətan. Kən kəmotəuhlin məntaalat e Iesu Kristo itəm in pīsīn əm in Kig ne Iərəməərə rəhatat.

⁵ Nəghatən u, nəkotītun rəkīs ilat rafin, məto ekolkeike məmə ekən mau kit mīn kəm itəmat məmə Iərəməərə təmosmegəh rəhan netəmim motiet Ijip, məto uarisig təməəkīn ilat u itəm kəsotahatətəən lan. ⁶ Kən otətəlig-in-tu nagelo mīn itəm kəmotəmkarəpən-in nepətən rəhalat, məto kəmotapəs ikin ətuatip rəhalat. Uhgīn təməlis ilat e sen itəm okol təsītəgītən nian kit, kən mahtosig-in ilat e napīnəpən mətoarus-pa Nian Asol itəm otakil ilat lan, kən mol nalpīnən kəm ilat. ⁷ Kən tahmen əm e Sotom ne Komora ne taon mīn tītəlau elau. Netəmim ikin mīn əh kəmotapəs nolən ətuatip motuwīn e nolən rəha nakləh-inən pətan ne nolən rəha nəman koatit atip ilat mīn ne nīpītan koatit atip ilat mīn. Kən Uhgīn təmol nalpīnən kəm ilat e nīgəm itəm okol təsəpīsən nian kit ne, məmə netəmim okotəplan noan rəha nolən rat mīn əh.

⁸ Nat əpnəpīn netəmim mīn əh kīnotītun natīmnat mīn əh, məto e nolən kītīəh əm, ilat koatən məmə kəmotəplan nat kit tahmen e napīlaiirən itəm

tamegəhan-in nolən rat min rəhalat, kən tol nəhlan kotən məmə təwir əm məmə koatol nolən tərət e nīpətīlat moatuwin əm nulan, kən koatapəs nəməmə rəfīn, kən koatən rat nagelo min itəm ilis pik. ⁹ Məto Mikael, nat əpnāpīn in etəm-iasol rəha nagelo min, təməsolən nəhlan nian in ne Setan kəmatuərgəhəu o nīpəti Moses. Təməsəhaiən Setan məsətu-pənən nəghatən kit lan, məto təmən əm məmə, “!Pəs Iərəmə rə otən rəham nalpīnən!” ¹⁰ Məto netəm min əh koatən rat natīmnat itəm kotəruru. Kən e nolən rəha nat megəh min, ilat koatol natīmnat min itəm nīpətīlat tolkeike məmə otol, kən nolən əh tatərəkīn ilat.

¹¹ !Kəsi, nahməən asol otuwa olat! Ilat koatətəu-pən suatīp itəm nəti Atam u Ken təmətəu-pən. Kən ilat kīnotos-ipən rəfīn nīkīlat e nolən rat itəm Palam təmol aupən məto-inu in tolkeike pik mənī. Kən ilat kəmotol nolən rəha Kora moatəht nəwīa netəm-iasol min, kən e nolən kītīəh əm itəm Uhgīn təmə rəkīn Korah ne rəhan min, Uhgīn otərəkīn ilat.

¹² Nian nəkoatol lafet wīr min məto-inu itəmat nakotolkeike itəmat min, kən ilat kotuwa motagwən pik əpnāpīn əm itəmat min ilat, nīkīlat təsəhtən netəmim neen, məto ilat kotahmen e nīmas kit əpəh ihluə itəm tatəhluəig itəhəi itəm nego tītun nīləs pikənən kən məhap. Ilat netəm kəsotehmən sipsip min, məto koatun pik əm sipsip. Ilat kotahmen e mal napuə itəm nīmətag təmīləs muwa, məto okol nuhuən təsəfīkən. Ilat kotahmen e nīg min itəm tīnuwa e nian ətuatīp rəhalat məmə okotoe, məto kəsotoeən, kən in tahmen əm məmə kəmotīmīs, kən netəmim kotīuw-pər ilat kən kotīmīs agīn. ¹³ Ilat kotahmen e peau-peau min itəhəi itəm kotorasilin motəruən əpnāpīn əm, kən koatol-arəp nolən rat rəha naulīsən e rəhalat nəmegəhən məmə netəmim rəfīn koatəplan. Ilat kotahmen e məhau min itəm kəmotakīəh e suatīp ətuatīp rəhalat. Tol nəhlan, Uhgīn tətəskəlīm iməlat ikīn əpəh e napīnəpən itəm nəghagən tīkə agīn ikīn.

¹⁴ Suah u Inok u aupən, in noanol itəm tatol sepīn lan e noanol min rəha Atam, təmən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn itəm təmos-ipən kəm in məmə, “Otəplan-tu, Iərəmə rə tatuwa ilat rəhan nagelo min tepət tepət taprəkīs, ¹⁵ tatuwa məmə otakīl netəmim rəfīn, kən otən-iarəp nalpīnən rəha netəm rəfīn min u itəm koatəht nəwīan. In otol nalpīnən məto-inu kəmotol nolən rat min e nolən tərət pik, kən iol təfagə min əh kəmotərəkīn nəghatən min itəm tərət kəm Uhgīn.”

¹⁶ Nian rəfīn, netəm min əh kəmoatəghat-əghat kəm ilat min məmə nīkīlat təsagīnən o natīmnat, kən moatən rat natīmnat rəfīn. Ilat koatətəu-pən atīp nətəlīgən rat e nīkīlat itəm ilat atīp kotolkeike məmə okotol, kən motəghat ausit elat min, kən koatəghat nəghatən tətəhen məmə okotol netəmim okotətəu-pən rəhalat nətəlīgən.

Nəghatən o nəhgaiirən elat

¹⁷ Məto rəhak min netəmim, nīkītəmat tatəht nat naka aposol min rəha rəhatat Iərəmə rə Iesu Kristo kəmotən aupən, məmə otuwa. ¹⁸ Kəmotən kəm itəmat məmə, “E nian itəm namnun nian tatuwa iuəhkīr, netəmim itəm koatəghat ausit moatən rat natīmnat rəfīn, ilat okotətəu-pən atīp əm rəhalat nətəlīgən rat e nīkīlat itəm ilat atīp kotolkeike məmə okotol.” ¹⁹ Inu netəmim itəm okotəhap itəmat. Ilat kotətəu-pən atīp əm rəhalat nətəlīgən rəha nətueintən, kən Narmin Rəha Uhgīn tīkə elat.

²⁰ Məto itəmat, rəhak min netəmim, otol itəmat motəsənən e rəhatəmat nahatətəən itəm tətuatīp wīr, itəm təmīsī-pən o Uhgīn. Kən otəghat kəm Uhgīn

1:9: Dan 10:13,21; 12:1; Sek 3:2; 2 Pita 2:11; Nol Əpən 12:7
1:10: 2 Pita 2:12   **1:11:** Jen 4:7-8;
 Nam 16:1-35; 2 Pita 2:15; 1 Jon 3:12   **1:12:** 2 Pita 2:13,17   **1:14:** Jen 5:18,21-24   **1:18:** 2 Pita 3:3

e Narmîn Rəhan. ²¹ Kən motos nolkeikeən rəha Uhgîn tətatiḡ otəmat nian nakoatəsaḡgin nasəkitunən rəha Iərəmərə Iesu Kristo məmə in otos itəmat nakotuwin e nəmegəhən liliḡ.

²² Otasəkitun netəm min u itəm rəhalat nətəliḡən təsətulən ləmətai kitiaḡ.

²³ Motəmki-rəkis netəm kotatiḡ iuəḡkir o niḡəm motosmegəḡ ilat. Otasəkitun neen min, məto nəkotəḡin piḡ nolən rat min rəhalat, itəm koatol nəmegəhən rafin rəhalat tamkimik muwin mek min niməhan rəhalat.

Nəfakən o nənwiwiən Uhgîn

²⁴ Pəs kotənwiwi Uhgîn itəm in titun naskəlimən itəmat məmə okol nəsoətəmeən, kən titun nolən itəmat məmə nəme təfagə rat tikə aḡin e nəmegəhən rəhatəmat, nian otos itəmat nakotuwin e nəḡag-əḡagən rəha niḡanəmtin, kən nikitəmat tagien piḡ aḡin iḡin əḡ. ²⁵ Uhgîn kitiaḡ əm, kən in Iosmegəḡ rəhatat e Iesu Kristo rəhatat Iərəmərə. Pəs kotən məmə nənwiwiən, ne nepətən, ne nəsanənən, ne nərəmərəən rafin aḡin, in rəha Uhgîn, aupən aḡin mətoarus-pa u-roiu, matuwin namnun tikə. !Əwəḡ!

Nol Əpən

Nol əpən natimnat kəm Jon

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Nol Əpən

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u. In pia Jemes, kən ilau nəti Sepeti mil. In netəm tuelef kit rəha Iesu, kən Iesu tolkeike pık in. In təməte naoa mın u: Namnusən Təwir itəm Jon Təməte, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Təməte tatuwin kəm pah? In təməte naoa u tatuwin kəm niməfak sepın itəm koatətiğ e nitən mın ikın Esia, ne matuwın mın kəm niməfak mın ikın mın rafın.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Nian u itəm təməte naoa lan, kapman rəha Rom təmən məmə netəmim okotəkəike motəfak kəm etəm-iasol rəha kapman tahmen əm məmə in uhğın rəhalat. Məto netəm rəha niməfak kotəmə etəmim kitiəh əm in ilis ağın, etəmim u in Iesu Kristo. In əm un, in İərəməərə. Tol nəhlan, kapman rəha Rom tınatol nəratən kəm iəfak mın. Kəmotahl-ipən Jon tuwin isəu e nəptən kit u, katən məmə Patmos məmə otətətiğ in pisin əm. Uhğın tos-ipən napilairən wir ağın kit kəm Jon məmə otəplan Iesu Kristo əpəh e nego e neai. Kən in məplan mın natimnat itəm otəpanuwa, tahmen əm məmə inu: nolən itəm Uhğın otol win e nəluaginən itəm netəmim ne Setan okotol ilat mın, ne nolən rəha Uhğın o nakilən netəmim e namnun nian.

?Təməte naoa u o naka? In təməte naoa u məmə otol əp məmə Iesu Kristo in İərəməərə, kənu məğətun rəhan nəsanənən. Kən in tolkeike məmə otən kəm iəfak mın məmə okotətul əskasik okəmə nian iəkis mın okotuwa, kənu ilat okəsotəfakən kəm etəm-iasol rəha Rom məmə in Uhğın. Otəsuwəhən, kənu Setan tol nəratən kəm iəfak mın, məto ilat okotəkəike motətul əskasik, kən in tolkeike məmə otıləs-ipər nətəliğən rəha iəfak mın ne netəmim u ilat koatətiğ e nian iəkis mın nian u roi. Nian Iesu Kristo otitəliğ-pa mın, kən in otıləs-ipər ilat.

Nətuounən nəghatən

¹ Naoa u, in tatəghat-in natimnat mın itəm Iesu Kristo təmol əp.* Natimnat mın u, Uhğın təmos-ipən kəm Iesu, məmə in otəğətun kəm rəhan iolwək mın natimnat itəm otəsuwəhən təike muwa. Kristo təməhl-ipən rəhan kit nagelo tuwa, kən məğətun natimnat mın u kəm rəhan iolwək, Jon. ² Jon təmətul-arəp o natimnat rafın itəm in təməplan, kən məte rəkis ilat e naoa u. Natimnat mın un itəm in təməplan, in nəghatən rəha Uhğın ne nən-iarəpən rəha Iesu Kristo. ³ Etəm un itəm tətəfin-iarəp nəghatən mın u, itəm Uhğın təmos-ipa, in otətiğ e nəwirən pahrien. Kən netəm mın un itəm koatəto kən moatos e nikilat kən moatol, okotətiğ mın e nəwirən pahrien, məto-inu nian rəha natimnat mın u, naoa u tatəghat-in, tınəkuəkir ağın.

Jon təməte naoa kəm niməfak mın ilat sepın

⁴ İo Jon, etahl-ipən naoa u tatuwin kəm niməfak mın ilat sepın əpəh e nitən Esia.

Pəs Uhğın u itəm tətətiğ roi, təmətətiğ lilin, kən otəpanatig lilin mın, in otawte-in rəhan nəwirən ne nəməlinuən kəm itəmat. Kən pəs narmin ilat

* **1:1:** “Təmol əp,” nıpətın u, məmə tatəğətun nat kit itəm aupən, nıpətın tatəhluaiğ. E Bislama, katən məmə, “rivilem.”

sepın† itəm koatətiğ aıpən e jea rəha kig, ilat mın okotol nulan etəmat. ⁵ Kən Iesu Kristo mın, in otawte-in mın nulan kəm itəmat. Kristo un təmətul-arəp əskasik o nıpahrienən, kənu inəh, in etəmim itəm in təmaupən məmegəh lilin e nımısən,‡ kən in tərəmərə e kig mın rəha nətueintən. §

Pəs nənwiwiən tuwın o Iesu Kristo u, in təmölkeike itat, kən nıtan təmaıəh məmə otıkis itat e nolən rəha təfagə rat. ⁶ In Kig rəhatat, kən təmöl kitat kotatıg ahgin rəhan nərəmərəən, kən mol kitat kotuwa pris mın rəha Uhgın rəhan, koatol wək rəha Tata rəhan. !Pəs nənwiwiən o rəhan nepətən ne nəsanənən tuwın o Iesu Kristo, namnun tikə! !Pəs in otərəmərə lilin! Pəs otol nəhlan. Əwəh.

⁷ !Otəplan-tu! In tatuwa e mal napuə,* kən netəmim rafin okotətag-pən motəplan e nıganəmtilat ətuatıp, kən netəm mın u kəmotaru in aıpən, okotəplan mın, kən netemim e noanol mın rafin e nətueintən, nıkilat otahmə, motasək əfəməh məto-inu kəmotəplan.†

In otəkəike mol nəhlan. !Əwəh!

⁸ İərəmərə Uhgın tatən məmə, “Io Nəukətin ne Namnun.‡ Io u etatıg roiu, kən emətətiğ lilin, kən epanətətiğ lilin mın, kən io un, Nahgik Tepət Pık Agın.”

Jon təməplan Nəti Etəmim

⁹ Io Jon, piatəmat u, itəm kitat koatos kələh nelmitat mın kitıəh e Iesu o nahməən, ne natıgən e nərəmərəən rəhan, ne nətul əskasikən e nian rəha nahməən. Kəmərakin-pən io e nəptən u Patmos,§ məto-inun iatən-iarəp nəghatən mın un itəm Uhgın tatos-ıpa, kən matətul-arəp o Iesu. ¹⁰ In Nian rəha İərəmərə rəhatat,* kən emərıoah e Narmın Rəha Uhgın, kən rəhan nəsanənən təmöl kəm io, kən ekəto nəwıan asol kit e məntaak, təhmen əm e təwi, ¹¹ kən nəwıan u tatən məmə, “Əte rəkis e naoa natımnat mın rafin itəm natəplan kən mahl-ıpən kəm nıməfak sepın. İlat koatuwın kəm Efesas, kən Sımana, kən Pekamam, kən Tuatira, ne Satis, ne Filatelfia, ne Laotisia.”

¹² Kən əmun, ekeirair məmə ekəplan-tu, məmə pah tatəghat kəm io. Kən nian emeirair, məplan nat katəhtu-pər lait lan, ilat sepın, kəmol e iaen u kol tatıpıt-ıpıt, ¹³ kən ilugin e nat katəhtu-pər lait mın u lan, eməplan suah kit təhmen e Nəti Etəmim,† rəhan napən kaifəməh u kaifəməh. Kən kəməlis manıkıləhan e kətət, kəmol e iaen u kol tatıpıt-ıpıt.‡ ¹⁴ Rəhn-kapə ne noanun tərüən tərüən mə nahwi noan nıtəhəi,§ * kən nıganəmtın tətasiə təhmen e nəmnamin nıgəm.† ¹⁵ Nelkin təhmen e pırons,‡ itəm kəmaan e nıgəm məmə otaiəh rəkis-in namtəən, məfəl itəm təwır, kən uarisıg un, kərəpe məmə in otəwır matıpıt-ıpıt. Kən nəwıan iahgin iahgin təhmen e nıtəhəi asol kit tatem noanahluəluə; ¹⁶ In tatos məhau ilat sepın e nelmın matıp, kənu naıp kit rəha nəluaginən in tasılə e nıkalın kərən mil,§ tətisi-pən e nıpəgnoan, kən suah un təhag-əhag mıtasiə, təhmen e mıtgar əpə e nərəuiəgən.

† **1:4:** Narmın ilat sepın itəm koatətiğ aıpən e rəhan tıron, (Nol Əpən 3:1; 4:4; 5:6), okəm-naka in suatıp rəha nənən Narmın Rəha Uhgın; məto okəm-naka ilat nagelo sepın u kotəsanən (Nol Əpən 1:20; 8:2) itəm koatətiğ aıpən e tıron. Nampa sepın u, kəmehm mau fıfti-foa e Nol Əpən. E Naoa Rəha Uhgın, nian neen tatən “ilat sepın” məto nıpətın məmə ilat rafin agın. ‡ **1:5:** Kol 1:18; Sam 89:27 § **1:5:** Sam 89:27; Nol Əpən 17:14; 19:16 * **1:7:** Dan 7:13 † **1:7:** Sek 12:10 ‡ **1:8:** Nəghatən ətuatıp u rəha Iesu, “Io un, Alfa ne Omeka.” Alfa un, in leta tatətul aıpən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, təhmen e A ne Z e Inglis. § **1:9:** Nəptən u Patmos, in aelan kit. * **1:10:** Nian rəha İərəmərə u, in Santei. † **1:13:** Dan 7:13 ‡ **1:13:** Napən əh katən, in napən rəha pris asol agın. Iesu in rəhatat pris asol agın. § **1:14:** Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmə, “in tərüən tərüən mə sno.” * **1:14:** Dan 7:9 † **1:14:** Esik 1:28 ‡ **1:15:** Pırons, in iaen kit, kala rəhan təhmen e kol. § **1:16:** Hip 4:12; Jon 12:48

17 Nian eməplan suah əh, emeiuiu morin io əh nelkin ikin, tahmen əm məmə emimis.* Məto in təmea-pa mek io e rəhn matip kən məmə, “Əsəginən. Io u, io emaupən matig, kən io iatol namnun agin. 18 Io u, Etəm Tatəmegəh.† ! Emimis aupən, kən məto əplan-tu, iatəmegəh lilin! Kən io iatos ki rəha Nəmisən ne ki rəha Noanpən.‡

19 “Tol nəhlan, əte rəkis nat naka itəm nəməplan, kən neen natəplan u-roiu, ne natimnat neen min itəm tatuwa. 20 Məto ekuhapik e nipəti məhau min ilat sepın itəm nəməplan iatos e nelmək matip, ne nat katəhtu-pər lait lan, ilat sepın, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit. Məhau min u ilat sepın, nipətin u nagelo min rəha niməfak sepın. Kənu nat katəhtu-pər lait lan, ilat sepın, kəmol e kol, nipətin un, niməfak min un ilat sepın.

2

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Efesas

1 “Əte naoa kit tuwin o nagelo* rəha niməfak e taon Efesas, mən-ipən məmə, Nəghatən u rəhan, etəm tatos məhau sepın e nelmin matip† kən mətalıwək ilugin e nat katəhtu-pər lait min lan,‡ u itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən ilat sepın.

2 Io ekıtun rəhatəmat nolən min. Ekıtun wək pik min rəhatəmat, kən mitun min məmə nəkotətul-iəkis. Ekıtun məmə itəmat nakotahtosig-in netəm rat. Nəmotakil netəm min un itəm ilat kotəmə ilat aposol min, məto sənəmə ilat pahrien. Kən itəmat nəmotəplan rəkis məmə ilat ieiua min. 3 Ekıtun min məmə itəmat nakotos nətəligən əfəməh. Nəratən təmiləs pap itəmat, məto noatətul-iəkis o nərgək, məsotəpou-inən.

4 Məto iatehm nipəgnəmtin kit əh-ikin nəmotol, təsahmenən e niganəmtək. Nəmotapəs nolkeikeən§ aupən rəhatəmat. 5 Nəkitəmat tuəhtu nolkeikeən itəm nəmoatatig lan aupən. Otəuhlin itəmat, kən motol natimnat min u nəmoatol aupən. Okəmə nəsotolən, kən ekuwa, miləs-irəkis rəhatəmat nat katəhtu-pər lait lan e nəmeen. 6 Məto nat kitiəh əm əh-ikin, noatol in təwir. Itəmat nakotətəhau nolən rat min rəha netəmin rəha Nikolas,* tahmen əm lak, iatol mihin.

7 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmın Rəha Uhgın tatən-ipən kəm niməfak min. Etəm otol win e nəluaginən u, io iategəhan-in məmə in otun noa nig rəha nəmegəhən itəm tatəwiə e nasumən rəha Uhgın.”†

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Simana

8 Kən in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmə, “Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Simana, mən-ipən məmə,

Nəghatən u rəhan, etəm təmaupən matig, kən in otol namnun agin.‡ In təmimis kən məmegəh min,§ kən in tatən məmə,

* **1:17:** Dan 8:17; 10:15; Mat 17:6 † **1:18:** Sam 42:2 ‡ **1:18:** “Io iatos ki rəha Nəmisən ne ki rəha Noanpən,” nipətin u məmə iatos nepətan o nahtosigən ne nerəhən e ket rəha Imə Netəm Kəmotimıs İkin, kən mol netəmin kəmotimıs ilat kotəmegəh min. * **2:1:** Nian suah u tatən “nagelo,” okəm-naka tatəghat-in pasta rəha niməfak. † **2:1:** Nol Əpən 1:16 ‡ **2:1:** Nol Əpən 1:12-13 § **2:4:** Jon 13:35; Jer 2:2-5 * **2:6:** Netəm rəha Nikolas min un, kitat kəsotitun wirən natimnat tepət elat o rəhalat etəm-iasol. İlat netəmin neen rəha niməfak, məto ilat koatən məmə kitun nəfakən kəm narmi nat min, kənu kitun nit ənpəninən itəm. İlat koatən məmə nolən min əh, təsərəkinən narmitəm. † **2:7:** Jen 2:9; 3:22-24; Rom 5:12,18; 6:23; Nol Əpən 22:2 ‡ **2:8:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “tol namnun agin,” nipətin u, tətatig nian rafin. § **2:8:** Nol Əpən 1:17-18

9 Netəm Simana, ekıtun rəhatəmat nahməən. Ekıtun məmə itəmat ian-rat mın, məto sənəmə itəmat ian-rat mın pahrien. !Itəmat, rəhatəmat nautə tepət agın! Ekıtun mə ieiua mın neen itəm koatən nəghatən moatalik itəmat lan, moatən mə ilat netəm Isrel, məto kəp.* Rəhalat nimə rəha nuəfiminən in nuəfiminən rəha Setan əm.† 10 Sotəginən nahməən mın itəm otəsuwəhən koatuwa etəmat. İatən-ıpınə kəm itəmat, məmə Setan otəpanəmki-pən itəmat neen e kalapus məmə Uhgın otekasgəwın nahatətəən rəhatəmat, kən itəmat onəkotatig e nahməən o nian ilat ten.‡ Otətul əskasik, nat əpnəpın okəmə itəmat neen okotimis, kən io oekos-ıpınə rəham nətouən, təhmen-pən əm məmə katəfauin-pən nat kit e rəhn-kapə etəm təmol win e nıauən, kən rəham nətouən in nəmegəhən lılın.

11 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən mın itəm Narmın Rəha Uhgın tatən-ıpən kəm niməfak mın. Etəm otol win e nəluaginən u, nımısən otəsuwınən e noanəmnəmın nıgəm asol.”§

Nəghatən təmuwın kəm ıəfak mın ıkın Pekamam

12 Kən in tatəghat əh matən-ıpa kəm io məmə, “Əte naoa kit tuwın o nagelo rəha niməfak e taon Pekamam, mən-ıpən məmə,

Nəghatən u rəhan, etəm tatos naıp rəha nəluaginən kit itəm tasılə e nəwtain kərən mil.*

13 Ekıtun ıkın nəkotatig ıkın. İkın əh, Setan tatəpələh, matərəməərə ıkın. Məto itəmat noatətul-ıəkis ron io. Nəməsotəuhlinən rəhatəmat nahatətəən lak. İmatəmat, Setan tətətig ıkın, kən kəmohamnu rəhak etəmim Antipas, itəm təmətul əskasik o nən-ıarəpən io. Nat əpnəpın məmə nian əh təmiəkis pap otəmat, məto itəmat nəmotahatətə əskasik lak.

14 Məto in əm un, iatehm nıpəgnəmtın mın neen itəm itəmat noatol itəm təsətuatıpən e nıganəmtək. İtəmat neen u ıkın-un, noatəgətun netəmim u ıkın-un məmə okotos nəgətunən rəha Palam. Palam u, in təmol suatıp kəm Kig Palak məmə in otos-ıpən-os-ıpən kəm netəm Isrel, kən pəs ilat kotol nolən rat, moatun nagwənən itəm kəmol sakrifais lan tatuwın kəm narmı nat itəm kəmasgəwın e nıg, kən moatit əpnəpın ilat mın.† 15 Kən e nolən kitiəh əm ilat netəm Isrel mın əh, itəmat neen u ıkın nəkoatətəupən nəghatən rəha netəmim rəha Nikolas.‡ 16 !Tol nəhlan, onəkotəkəike motəuhlin wəhai əm nətəligən rəhatəmat o nolən rat mın rəhatəmat! Okəmə nəsotolən, otəsuwəhən oekımnə otəmat, kən iakoh netəm mın un, kən məte ilat e naıp rəha nəluaginən itəm tətisi-pən e nıpəgnoak.

17 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən mın itəm Narmın Rəha Uhgın tatən-ıpən kəm niməfak mın. Etəmim itəm tatol win e nəluaginən, io oekos-ıpən nagwənən anıon u mana§ kəm in. Oekos-ıpən mın kəpiel ruən kit kəm in, itəm kəmətə-pən nərgın wi lan, kən in pısın əm un, itəm otos, titun nərgın.”

Nəghatən təmuwın kəm ıəfak mın ıkın Tuatira

18 Kən in tatəghat əh matən-ıpa kəm io məmə, “Əte naoa kit tuwın o nagelo rəha niməfak e taon Tuatira, mən-ıpən məmə,

* 2:9: ?Nəghatən u, “moatən mə ilat netəm Isrel, məto kəp,” nıpətın naka? In tatəghat-in ətuatıp netəm mın u noanol rəha Isrel. Məto nian İesu tatən məmə ilat sənəmə netəm Isrel pahrien, nıpətın un məmə netəmim pahrien rəha Uhgın, inun, itəm koatəfak kəm in, məto sənəmə netəm Isrel u ilat netəmim mın ətuatıp rəha Uhgın. (Kal 6:15-16). † 2:9: Jon 8:33-47 ‡ 2:10: Nian ten nıpətın un, məmə nian rəha nahməən otəkəike mol namnun. § 2:11: Nol əpən 20:11-15; 21:8 * 2:12: Nol əpən 1:16 † 2:14: Nam 22-24; 25:1-2; 31:16 ‡ 2:15: Əplan-tu futnot e Nol əpən 2:6. § 2:17: Jon 6:31-33,35,48,51

Nəghatən u, in nəghatən rəha Nəti Uhgın. Nıganəmtın tətasiə tahmen e nəmnamin nigəm, ne nelkin tahmen e pırons* itəm kəmərəpe məmə in otəwir matipit-ipit.† Tatən məmə,

19 Enitun rəkis nolən min rəhatəmat, netəm Tuatira. Ekitun rəhatəmat nolkeikəən ne nahatətəən, ne nasituən e netəmim, kən ekıtun min məmə nətəligən rəhatəmat təfəmäh o nətul əskasikən. Ekitun məmə nolən min rəhatəmat noatol roiu, təwir maprəkis-in nolən min rəhatəmat aupən.

20 Məto iatehm nıpəgnəmtın kit əh-ikin noatol itəm təsətuatıpən e nıganəmtək. Itəmat noategəhan-in nolən rəha pətan əh itəm tahmen e pətan aupən u, Jesepel.‡ In tatən məmə in ien kit, məto nəgətunən rəhan tatit rat rəhak min iolwək, matol məmə ilat koatit əpnəpın ilat min, kən moatun nəgwənən u itəm katol sakrifais lan kəm narmı nat itəm kəmasgəwın e nig. 21 Ematəsahgin pətan əh məmə in otəuhlin rəhan nolən rəha nətou-pən əpnəpınən iərman, məto in tapəs. 22 Tol nəhlan, roiu əh, oekol in tatımıs pık e rəhan pet. Kən netəm min u itəm kəmotit əpnəpın ilat min, ilat Jesepel u, okəmə ilat kəsətəuhlinən ilat e nosən nolən rəha pətan əh, oekol ilat min koatəto tərət pık, kən məsou-in ilat e pet u rəha nahməən. 23 Kən ekau kitiəh əm e nenətın min, moh ilat kotımıs. Tol nəhlan, kən niməfak min rafın okotıtun məmə io əm un, ekıtun nətəligən min rəha netəmim, ne nıkilat. Kən io ekos-ipən nətouən rəhatəmat tətəu-pən əm rəhatəmat nolən min itəm nəmoatol.§

24 Məto itəmat u, netəm Tuatira itəm nəməsotosən o nəgətunən rəha Jesepel əh, iatəghat kəm itəmat roiu. Ekitun məmə itəmat nəməsotosən natımnat itəm katən məmə nat agın min rəha Setan itəm tatəhluaig-in məntaan. Esələhəu-pənən nat figəm kit min kəm itəmat, məto iakolkeike məmə nəkotol nat kitiəh əm, inun, 25 otaskəlım tiəkis əm e nat itəm nınotos rəkis, mətoarus io ekıtəlig-pa.

26-27 Etəm otol win e nəluaginən u, kən tatətul əskasık o nolən nəwiak, matuwın, matuwın mətoarus namnun, kən io ekos-ipən nepətən u kəm in, itəm rəhak tata təmos-ıpa kəm io, məmə in otərəməərə e kantri pısın pısın min. Kən in otos rəhan nəlnal itəm in nəmtətın rəha nərig asol rəhan, kəmol e iaen, kən in otatgəhl-atgəhl netəm e nətueintən, tahmen-pən əm məmə iaen itəm təmohapıləs-ohapıləs sospən kəmol e noanısıp. 28 Kən io ekos-ipən min məhau u, fetukai kəm in.*

29 Etəm matəlgın tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmın Rəha Uhgın tatən-ipən kəm niməfak min.”

3

Nəghatən təmuwın kəm iəfak min ikın Satis

1 “Əte naoa kit tuwın o nagelo rəha niməfak e taon u Satis, mən-ipən məmə,

Nəghatən u rəhan, etəm tatos narmın rəha Uhgın ilat sepın,* kən matos min məhau sepın.† Nəghatən u rəhan itəm tatən-ipınə kəm itəmat məmə,

Ekitun rəhatəmat nolən min. Ekitun məmə katən məmə itəmat noatəmegəh, məto kəpə, itəmat nınotımıs rəkis. 2 !Otair-ta! Nolən wir min rəhatəmat nəmoatol aupən, otəsuwəhən tikə agın. Məto itəmat nəkotəkəike

* 2:18: Pırons, in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol. † 2:18: Dan 10:6; Nol Əpən 1:14-15

‡ 2:20: Pətan u, in pətan kit əh Tuatira. Okəmə naka nərgın pəhrien u Jesepel, o okəm-naka, kəmən əm mə Jesepel məto-inu in tahmen e Jesepel u aupən, pətan rəha Kig Ehəp

(1 King 21:25-26). In təmit netəmim e suatıp kit məmə okotol sakrifais kəm narmın nat min, kən motətəu-pən nolən rəha nit əpnəpınən iərman ne pətan. Okəmə naka in tahmen e Nikolas itəm kəmən e 2:6,15. § 2:23: Jer 17:10 * 2:28: Nol Əpən 22:16 * 3:1: Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4 † 3:1: Nol Əpən 1:16

motalkut mämә onәkotos-ipәр mın nolән rәhatәmat, motol tuwa mäskasik, мәto-inu esәplanән әh nolән wir kit itәм nәmotol motuwın motol namnun lan, kән tәtuatip e niganәmti Uhgın rәhak. ³ Tol nәhlan, nikitәmat tuәh nәghatән itәм nәmotos, kән moatәto aupән. Otol, kән motәuhlin itәmat. Mәto okәмә nakotapıl әlu-әlu, oekiet-arәp otәmat tahmen e iaklәh, kән itәmat okol nәsotitunән mämә nian naka oekimnә otәmat.

⁴ Mәto itәmat noan мәsin әm un ikın Satis, itәм kәмәsotolән napән rәhalat tamkimik. Ilat kotәtuatip, motahmen o naliwәkән itәmat min io e napән ruән. ⁵ Etәм in otol win e nәluaginән, in otuwın nulan e napән ruән. Kән okol esafәl rәkisән nәrgin e naoa rәha nәmegәhән, kән io ekән-iarәp nәrgin e niganәmti rәhak Tata ne rәhan nagelo mın, mämә in rәhak әtuatip etәmim.†

⁶ Etәм matәlgin tatig, in otәkәike mätәlig-in wir nәghatән mın itәм Narmın Rәha Uhgın tatән-ipән kәм nimәfak mın.”

Nәghatән tәmuwın kәм iәfak mın ikın Filatelfia

⁷ “Әte naoa kit tuwın o nagelo rәha nimәfak e taon Filatelfia, mән-ipән mämә,

Nәghatән u rәhan, Etәм Tasim, kән in Nipahrienән. Kән in tatos ki rәha Tefit u aupән. § Okәмә in terәh e toa kit, kән okol suah kit tәsahtosig-inән. Kән okәмә in tahtosig e toa kit, kән okol suah kit tәserәhән lan.* Nәghatән u rәhan itәм in tatән-ipinә kәм itәmat mämә,

⁸ Ekitun rәhatәmat nolән mın, netәм Filatelfia. Ekitun mämә rәhatәmat nәsanәнән in noan мәsin әm, мәto itәmat nәmoatol nәwiyak мәsotapәsән, kән мәsotәhluag-inән mämә rәhak u itәmat. Otәplan-tu. Emerәh e toa otәmat. Okol suah kit tәsahtosig-inән. ⁹ Otәplan-tu. Netәм mın un e Nuәfiminән rәha Setan, ilat koatән mämә ilat netәм Isrel, мәto kәpә. Ilat ieiua mın.† Otәplan-tu. Oekol ilat kotuwa motisin nulilat e nelkitәmat o nisiiian, kән okotән mämә nipahrienән io ekolkeike itәmat.‡ ¹⁰ Emән-ipinә kәм itәmat mämә itәmat onәkotos nәtәligән әfәмәh o nәtul әskasikән, tahmen әm lak, kән itәmat nәmoatol rәhak nәghatән. § O nat u, io oekatipal wir* otәmat e nian itәм nәratән otәsuwәhән tuwa e nәtueintән mın rafin,† mämә otekasgәwın-tu nahatәtәән rәha netәм rәha nәtueintән.

¹¹ Otәsuwәhән ekuwa. Otәskәlim-iәkis natimnat mın itәм itәmat ninotos rәkis, mämә suah kit otәsosән rәham nәtouән† itәм ninol win rәkis lan. ¹² Etәм otol win e nәluaginән, kән io oekol in tahmen e nig asol kit itәм tәtaruәsan Nimә Rәha Uhgın rәhak. Kән in okol tәsietән e Nimә әh nian kit. Kән io, oekәte-pән nәrgi Uhgın rәhak lan, ne nәrgi taon rәha Uhgın rәhak lan. Taon u, in Jerusalem wi, itәм Uhgın rәhak otahl-ipa, otisi-pәр e nego e neai, meiuaiu-pa. Kән io oekәte-pән mın nәrgәk wi e suah u.

† 3:5: Mat 10:32; Luk 12:8; Mak 8:38; Luk 9:26; 1 Jon 2:23 § 3:7: “Ki rәha Tefit” u, tatәpsen-pән nepәtән itәм otos e Jerusalem wi. In un, in tatos nepәtән mämә oterәh kән mahtosig-in suah kit itәм tәtuwın imә; Nol Өпөн 1:18. * 3:7: Aes 22:22 † 3:9: Nәghatән u “koatән mämә ilat netәм Isrel, мәto kәpә,” in tatәghat-in әtuatip netәм mın u noanol rәha Isrel mın. Mәto nian Iesu tatән mämә ilat sәnәmә netәм Isrel pahrien, nipәtin un mämә netәmim pahrienән rәha Uhgın, inun, itәм koatәfak kәм in, мәto sәnәmә netәм Isrel u ilat netәmim mın әtuatip rәha Uhgın (Kal 6:15-16). † 3:9: Jon 8:44; Nol Өпөн 2:9 § 3:10: Hip 12:1-3 * 3:10: “Oekatipal,” nipәtin u, mämә, “Oekehm wir etәmat,” inu “protektem yufala,” e Bislama. † 3:10: Jon 17:15 † 3:11: “Nәtouән” әh, tatәghat-in, in hat kit kәmol e nimali nig, o narmi nimali nig kәmol e kol, kән katәfauin-pән e rәhn-kapә etәм tәmol win e naiuән. Kән hat itәм Kristo otәfauin-pән e rәhn-kapә etәmim o rәhan nәtul-iәkisән, in otәkәike matehm wir o netәм mın un itәм kotolkeike mämә okotos-irәkis olat. Inu, in nuwәhән nimaa nәghatән mämә ilat okәsotapәsән nәtul әskasikән mämә ilat okәsotәmik-arәpән-inән nәtouән rәhalat, inun, nәmegәhән lilin ilat Kristo.

¹³ Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Uhgın tatən-ipən kəm niməfak min.”

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikın Laotisia

¹⁴ “Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Laotisia, mən-ipən məmə,

!Nəghatən u rəhan, etəm katən məmə in Nipahrienən! In un, in etəm kitun nagileən lan məmə tatətul-arəp o nən-iarəpən nipahrienən əm, kən in nəukətın§ natimnat rafın itəm Uhgın təmol.* Nəghatən u rəhan, itəm in tatən-ipinə kəm itəmat məmə,

¹⁵ Ekitun rəhatəmat nolən min, netəm Laotisia. Ekitun məmə nəmegəhən rəhatəmat tahmen e nəhau itəm tarion əm. Təwir məmə onəkotətul əm e kitiəh, onəkotətəp o onəkotəgəpan. ¹⁶ Itəmat nəkoatətul əm ilugin, nakotarion əm—nəsotəgəpanən məsotətəpən—tol nəhlan, oiakagəh rəkis-in itəmat roiu, ¹⁷ məto-inun itəmat nakotən məmə, ‘Rəhatəmat nautə tepət, ioatos məni asol, rəhatəmat nəmegəhən təwir, natimnat rafın tatig, kən nat kit təsikəən otimat.’ Məto itəmat nəkotəruru məmə itəmat ninotatig rəkis e nərətən, itəmat nəkotal nasəkitunən, rəhatəmat nautə tikə agin, nigənəmtitəmat təpis, kən nakotaiu piəpiə əm. ¹⁸ O nat u, iatən-ipinə ətuatip kəm itəmat, təwir məmə onəkotos-nəmtin iaen u kol tatipit-ipit ron io, itəm kəmuwaan e nigəm tus rəkis namtəən lan,† kən pəs itəmat, rəhatəmat nautə otepət. Kən onəkotos-nəmtin min napən ruən o nuwinən lan, məmə onəkotalpin nipətətəmat un, itəm tol naulisən. Kən moatos-nəmtin min mərisin ron io, motol-pən e nigənəmtitəmat, məmə nigənəmtitəmat otalien, nəkotəplan wir nat.

¹⁹ Netəm min un rafın itəm iakolkeike pik ilat, io iatəghat əskasik kəm ilat matəg-ətuatip-in ilat. Tol nəhlan, təwir məmə nikitəmat otimis-pa lak, kən motəuhlin-pa e nolən rat min rəhatəmat. ²⁰ !Otətəlig-tu! Io iatətul e nafiluə, matətəht toa o nuwamən imə. Okəmə suah kit tətə nəwiak kən terəh e toa, kən ekuwin imə kən magwən itimlau min.

²¹ Io emol win e nəluaginən kən matəpələh-pər itimlau rəhak Tata e rəhan jea, matuərəməərə. Kən e nolən kitiəh əm, etəm otol win e nəluaginən, io ekegəhan-in məmə otəpələh itimlau min e rəhak jea, matərəməərə itimlau min io.

²² Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Uhgın tatən-ipən kəm niməfak min.”

4

Nəfakən e nego e neai

¹ !Uarisig e natimnat min u, emətag-pən əpəh, kən məplan toa kit təmerəh-pən əpəh e neai! Kən nəwian kitiəh əm itəm eməto aupən, inun itəm in iahgin iahgin tahmen əm e təwi, tınatəghat min kəm io, kən tatən-ipa məmə, “Ər-tu muwa ikın-u, ekəgətun ik e natimnat min un, itəm okəpanol.” ² E nian kitiəh əm, nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgın təmol kəm io, kən ekasipən əpəh aupən-in io matəplan kig, tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəməərə e nego e neai.* ³ Kən etəm tatəpələh ikın əh, eməplan in təwir matəlip, matipit-ipit, tahmen e kəpiel wir kəiu nərgilau un tiaspa ne kanilian. Kən mirai-mirai kit təmuwin mitəlau e jea rəhan, kən mirai mirai əh tətasiə təhag-əhag tahmen

§ 3:14: “Nəukəti natimnat rafın itəm Uhgın təmol,” nipətin kəiu e nəghatən Kris. Iesu in Nəukətin, nipətin un, in təmol natimnat rafın; kən in min in İərəməərə e natimnat rafın. * 3:14: Jon 1:1-3; Kol 1:16; Nol Əpən 1:17 † 3:18: Job 23:10; Mal:3:2-3; 1 Pita 1:6-9 * 4:2: Esik 1:26-28

e kəpiel wır kit u, emiral.† 4 Kən mıtəlau-itəlau e jea asol rəha kig əh, jea neen mın ilat tuente-fo, koatətul, kən netəm-iasol mın itəm kəmotəwiətən, ilat tuente-fo, koatəpələh-pər elat. Kəmotuwın e natımnat ruən, kən motəfauin hat mın rəha nisaiiən, itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit. 5 Kən ikın əh, jea rəha kig tətətig ikın, tatipit, kən kaluəluə titatiperəh matiet ikın. Aupən e jea rəha kig, noanisiə ilat sepın koatuəp. Inəh, narmin rəha Uhgın ilat sepın.‡ 6 Kən ikın əh aupən e jea rəha kig, nat kit mın əh-ikın tahmen e nitəhəi, məto tahmen e kıləs, itəm tatəlip, matipit-ipit.

İlugın ikın əh, kən titəlau e jea rəha kig u, nat neen əh-ikın, ilat kuwit, itəm koatəmegəh, koatətul. Kən niganəmtilat tepət tepət, tatəper-ipən əpnarın əm e nərpiilat ne məntaalət ne. 7 In aupən, tahmen e laion, kən nampa tu lan, tahmen e kau iəwiər, kən nampa tri lan, rəhn-kapə tahmen e etəmim, kən nampa fo lan, tahmen e malikim itəm tatiwig. 8 Nat mın əh itəm koatəmegəh, ilat kuwit, məto nıməlməlilat ilat sikis, kən niganəmtilat tırəfin əpnarın əm ilat, muwın əpəh e nəwtain nıməlməlilat ləhau ikın ne. Nian rafin ilat kotan napuən lapın ne lenian, məsotamegən, koatan məmə:

“İləməmə Uhgın Nahgin Tepət Pık Agın
in tasim, tasim, tasim pık agın,
itəm in tətətig roiu,
təmətətig lilin,
otəpanətətig lilin!”§

9 Kən nat mın əh itəm koatəmegəh, koatən nıpahrienən e nepətən rəha Uhgın, kən moatos-ipən nisaiiən kəm in, kən moatən tagkiu kəm kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəməmə, mətətig lilin, namnun tikə. 10 Kən nian nat mın əh itəm koatəmegəh koatol nəhlan, kən netəm-iasol itəm kəmotəwiətən, ilat tuente-fo, koteiuaiu moatisin nulilat kəm in, itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəməmə, kən moatəfak kəm in itəm tətətig lilin, namnun tikə. İlat kotisin nulilat kəm in, kən nıpinəgilat taru nisip, kən ilat koatəpeg rəkis rəhalat hat mın rəha nisaiiən, kən moatəlin aupən-in rəhan jea, kən moatən məmə,

11 “Rəhatimat İləməmə Uhgın,

İk nakətuatıp, mahmen agın məmə onakos nənwıwiən rafın,

ne nisaiiən rafın,

ne nəsanənən rafın,

məto-inun ik nəmol natımnat rafın.

İk nəmol ilat məto-inu ik nəmolkeike məmə ilat okotətig.

Kən məto-inu ik nəmolkeike nəhlan, ilat kotətig əh.”

5

Nəti sipsip təmurapik naoa itəm kəmaiu-aiu

1 Kən əmun, eməplan kig tatəpələh-pər e rəhan jea, kən matos naoa kit e nelmin matip itəm kəmaiu-aiu, kən naoa un kəmətə-pən nat e nıkalın kərən mil, kən kəmaiu-aiu kuwaan ətain mau sepın məmə otaskəlım tiəkis. 2 Kən eməplan nagelo əsanən kit tətəgət əfəməh matən-iarəp məmə, “?Pah u in tahmen mətuatıp məmə oteatıp rəkis nat itəm kəmuwaan ətain e naoa u, kən murapik?” 3 Məto etəmim kit tikə ilis e nego e neai, o ləhau e nətueintən, o niki nıməptən, kit okol təsətuatıpən o nurapikən naoa u, mafın. 4 Kən emətasək mətasək, məto-inun kəsəplanən etəmim kit itəm tahmen mətuatıp

† 4:3: Tiaspa okəm-naka in kəpiel amiəmıtə, kən kanilian okəm-naka in kəpiel asiə. Emiral mın un, kəpiel amiəmıtə mın. Kitat kotəruru ətuatıp kala rəhalat itəm in tatən, məto nat naka itəm Jon təməplan, inun, kala wır mın, kotəwir, moatipit-ipit. ‡ 4:5: Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4. § 4:8: Eks 3:14

o nurapikən naoa u, mafin. ⁵ Kən etəm-iasol mın u kit itəm təməwiətən, tən-
ipa kəm io məmə, “!Sasəkən! Mıtəg-pən-tu məplan, Laion rəha Noanol rəha
Juta,* in nəukəti Tefit,† in tinol win rəkis e nəluaginən rəhan. Tol nəhlan, in
tətuatip agin-əh o nurapikən naoa əh, kən meatip rəkis nat əh ilat sepın itəm
kəmuwaan ətain lan.”

⁶ Kən əmun ekəplan Nəti Sipsip, tatətul əpəh ilugin e jea rəha kig ne nat
kuwit itəm koatəmegəh ne netəm-iasol mın itəm kəmotəwiətən. Nəti Sipsip u,
nəkəplan məmə kəmoħamnu rəkis. Kən rəhnıpat ilat sepın,‡ kən nıganəmtın
ilat sepın mın, ilat un, koatətul o narmın rəha Uhgın ilat sepın itəm təmahl-
iarəp ilat kotuwın e nətueintən. ⁷ Nəti Sipsip əh, təmuwın meapən mos-irəkis
naoa u e rəhn matip kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea. ⁸ Kən nian in tinaskəlım
naoa un, kən nat mın un itəm koatəmegəh ilat kuwit, ne netəm-iasol itəm
kəmos nəwiətən ilat tuente-fo, ilat kotısın nulılat o Nəti Sipsip, moteıuauı,
nıpınəgılat taru nısıp. İlat rafın koatos hap§ mın ne pesın mın itəm kəmol e
iaen u kol tatıpıt-ıpıt, tərıoah e nat pıen-pıen mın itəm nəmıəwın təwır. Kən
nat pıen-pıen u, in tahmen e nəfakən mın rəha netəmım rəha Uhgın.*

⁹ Kən nat mın un itəm koatəmegəh ilat kuwit ne netəm-iasol itəm
kəmotəwiətən, kəmotan napuən wı kit məmə,
“!k nakətuatıp, mahmen agin o nıləsən naoa u,
kən meatip rəkis nat mın itəm kəmuwaan ətain lan,
məto-inun kəmoħamnu ik,
kən nəmos-nəmtın netəmım e nıtam
məmə ilat rəha Uhgın.

Kən ilat kəmotısı-pən e noanol mın rafın,
ne nəghatən mın rafın,
ne kantri mın rafın,
ne netəm nuwigılat tol pısın pısın mın,

¹⁰ kən nəmol ilat kotatıg ahgın rəham nərəmərən,
kən ilat rəham pris mın,
koatol wək rəha Uhgın rəhatımat.

İlat okotərəmərə e nətueintən.”

¹¹ Kən ekətag-pən mın məplan, kən məto mın nəwıa nagelo mın tepət, tepət,
okol kəruru nafınən. Kəmotətul, motıtəlau e jea rəha kig, ne nat mın u itəm
koatəmegəh, ne netəm-iasol mın itəm kəmotəwiətən. ¹² Kən ilat kotan əfəməh
napuən məmə:

“!Nəti Sipsip itəm kəmoħamnu,
in tətuatıp mahmen agin məmə kotənwiwi in,
məto-inu tatos rafın nəsanənən,
ne nautə, ne nenatıgən,
ne nahgın, ne nepətən əhag-əhag!
!Təwır agin-əh məmə koatısıai-in!”

¹³ Kən eməto mın natımnat rafın itəm Uhgın təmol e nego e neai, ne
nətueintən, ne Imə Netəm Kəmotımıs İkın, ne e nıki nıtəhəi, ne natımnat mın
rafın itəm kotatıg elat, ilat rafın koatən məmə:

“Pəs nənwiwıən ne nısıaiıən tatuwın o kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea ne
Nəti Sipsip,
məto-inu in tatos nepətən əhag-əhag ne nərəmərən.
!Pəs nənwiwıən ne nısıaiıən tuwın olau,
kən tatuwın, matuwın, matuwın, namnun tıkə!”

* 5:5: Jen 49:9-10 † 5:5: Aes 11:1 ‡ 5:6: Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4 § 5:8: “Hap,” in nat
kit katoħ tətən napuən, tahmen e kitar. * 5:8: Sam 141:2

¹⁴ Kən nat min un ilat kuwit itəm koatəmegəh, kotəmə, “!Əwəh!” kən netəm-iasol min itəm kəmotəwiətən kotisin nulilat ron, moteiuaiu, nipiñəgilat taru nisip, moatəfak kəm in.

6

Nəti Sipsip təmatgəhl nat itəm kəmuwaan ətain naoa itəm kəmaiu-aiu lan

¹ Kən ekatəlkəlik o Nəti Sipsip nian in təmatgəhl rəkis nat kit itəm kəmuwaan ətain e naoa kəmaiu-aiu. Kən əmun, nat koatəmegəh u kit ilat kuwit tagət əfəməh e nəwian kit tahmen e kaluəluə, məmə, “!Wa-tu!” ² Ekətag-pər məplan hos kəruən kit. Etəm tətəsuə-pər lan tatiləs nifagə, kən kəməfauin-pən hat rəha nisaiian kəm in, tahmen e hat rəha etəm tinol win rəkis e nəluaginən. In təmaiu matuwın tahmen e etəm təmol win e nəluaginən, kən matuwın min məmə otol min win.

³ Nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol nampa tu lan, itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən eməto nat tatəmegəh itəm tatol nampa tu lan təmə, “!Wa-tu!” ⁴ Kən hos pişin kit min itəm tasiə, təmaiu muwa. Etəm titəsuə lan, kəmos-ipən nisa asol kit rəha nəluaginən kəm in. Kən Uhgın təmegəhan-in-pən nepətən məmə otos-irəkis nəməlinuən itəm tətətig e nətueintən, məmə netəmim koatəluagin əm moatohamnu-ohamnu ilat min ikin min rafin.

⁵ Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol nampa tri lan, itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən ekəto nat tatəmegəh itəm tol nampa tri lan, təmə, “!Wa-tu!” Kən ekətag-pər məplan hos kapın kit. Etəm titəsuə lan tatitol sikəl* kit. ⁶ Kənu eməto nəwian kit tətisi-pən ilugin e nat koatəmegəh min ilat kuwit, matən məmə, “Uwın, kəmegəhan-in ik məmə nəkitun nosən nəumis e nitən min, kən ilat okotəkəike motərakin məni asol o nosən nagwənən noan məsin əm. Məto onəsərəkənən nəukəti nig olif min itəm katol oel e noan, kən nəsərəkənən nəukəti nol u krep itəm katol wain lan.”

⁷ Nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol nampa fo lan, itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən ekəto nat tatəmegəh itəm tol nampa fo lan, tatən məmə, “!Wa-tu!” ⁸ !Kən ekətag-pər məplan hos kəmtap kit! Etəm titəsuə lan, nərgin u Nimişən, ilau etəmim kit, nərgin u, Noanpən, tətuarisig-in mətian. Kəmios nepətən məmə okohamnu netəmim e naip ne nəumis ne nimişən ne nat megəh iarupın min. Kəmios nepətən nəhlan, tahmen-in nəwtain nətueintən kitiaş, mapəs əm nəwtain kisil.

⁹ Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol faif itəm kəmuwaan ətain naoa lan, ekətag-pən əpəh e nəwtain olta,† ləhau ikin, məplan netəm kəmoahamnu ilat məto-inu ilat kəmotətul əskasik o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgın. ¹⁰ Ilat kotaun əfəməh moatən-ipən kəm Uhgın məmə, “Ik nakərəmərə e natimnat rafin, ik nakasim, kən ik nipiəhrienən. ?O nəghan ne kən ik onakələhəu nəghatən məmə netəm rəha nətueintən kəmotol tərət, kən mol nalpınən kəm ilat o nat itəm kəmotol etimat? ?Onagəhən nakalpın nitai nitatimat e netəm min əh?”

¹¹ Kəmotən nəhlan, kən kəmos-ipən napən ruən kəm ilat rafin. Məto kəmən-ipən kəm ilat məmə okotəmeg min noan məsin əm mətoarus nampa apiəpiə rəha pialat min ne wınılat min, otuwa pitən mahmen. Pialat min ne wınılat min u, netəmim min rəha Iesu, itəm okəpanohamnu ilat o rəhalat nahatətən.

¹² Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol sikis itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən əmun, namig asol kit təməloal. Mitgar təmapinəp agın, kən

* **6:5:** E nian rəha nəumis, kən netəmim kotakil natimnat o noorən nagwənən. † **6:9:** Olta u, in tēpil kit tatətul əpəh e Nime Rəha Uhgın, kən katol sakrifais min ikin. Kən netəm min u, okəm-naka ilat kotahmen ətuatip e sakrifais kit itəm tətuwın o Uhgın.

məwig təmasiə ağın təhmen e nita.† 13 Kən məhau mın əpəh ilis e neai kəmotisas-pən e nətueintən, təhmen e noa nig u fik, itəm nımətag asol təmatigtig e noan pikəh tisas. 14 Kən neai təmikə təhmen e nımitiwın kəmaiu-aiu kiləs kəgim. § Kən nitot mın ne nəptən mın kəmotəgim e nəmelat mın.

15 Kən kig mın rəha nətueintən ne iərəməərə mın, netəm-iasol mın rəha mopaël mın, netəm rəhalat nautə tepət, ne netəm koatos nepətən, ne slef mın rafin, ne netəm sənəmə slef mın, ilat rafin kəmotəhluaig e nıpəg kəpiel asol mın, ne nıkalı kəpiel mın əpəh e nıkalkal nitot asol mın.* 16 Kən ilat kəmotasək əfəməh-pən o nitot mın ne kəpiel asol mın məmə, “Otisas, motoh ətain itimat, motəhluaig-in itimat o nıganəmti kig u itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, ne o neməha rəha Nəti Sipsip,† 17 məto-inun nian asol kəgin əh rəha neməha rəhalau tınuwa. ?Kən pah un in titun nətulən?”‡

7

Wan-hanrit-foti-fo-taosən

*kəmol mak elat
mə rəha Uhgın*

1 Kən əmun ekəplan nagelo kuwit koatətul-pən e kona mın ilat kuwit e nətueintən. Kəmotəmkətain rafin nımətag kuwit e kona kuwit rəha nətueintən, məmə nımətag otikə e nətueintən, ne nitəhəi, ne nig mın.* 2 Kəmos-ıpən nəsanənən kəm ilat o nərəkınən nəptən ne nitəhəi. Kən ekətag-pən məplan nagelo kit mın tətisi-pah, tətıləs nat kit itəm Uhgın u, itəm tətəmegəh, otos o nolən mak rəhan lan. Kən in tətəgət əfəməh-pən kəm nagelo mın u kuwit, məmə, 3 “!Otəpəs pitən! Sotəhlmanən nımətag məmə otəsərəkınən nıməptən ne nitəhəi ne nig mın, pəs ekotol-pən pitən mak rəha Uhgın rəhatat e nıpınəgi iolwək mın rəhan.”†

4 Kən eməto nampa rəha netəm kəmosos mak u rəha Uhgın. Netənim wan-hanrit-foti-fo-taosən kəmotiet rəkis e noanol mın rəha Isrel, ilat kəmosos mak əh.

5 E noanol rəha Juta, netənim ilat tuelef-taosən.

E noanol rəha Rupen, netənim ilat tuelef-taosən.

E noanol rəha Kat, netənim ilat tuelef-taosən.

E noanol rəha Aser, netənim ilat tuelef-taosən.

6 E noanol rəha Naptali, netənim ilat tuelef-taosən

E noanol rəha Manase, netənim ilat tuelef-taosən.

7 E noanol rəha Simeon, netənim ilat tuelef-taosən.

E noanol rəha Lifae, netənim ilat tuelef-taosən.

E noanol rəha Isakar, netənim ilat tuelef-taosən.

8 E noanol rəha Sepulun, netənim ilat tuelef-taosən.

E noanol rəha Josep, netənim ilat tuelef-taosən.

Kən e noanol rəha Benjamin, netənim ilat tuelef-taosən kəmosos mak əh.

Nımanin netənim itəm kəmotuwın e napən ruən

9 Uarisig e natımnat mın u, emətag-pən əpəh əupən-in io, məplan nımanin netənim tepət tepət, okol kəruru nafınən.† İlat koatısi-pən e kantri mın rafin, ne noanol mın rafin, ne nəghatən mın rafin, kən nuwigilat tol pısın pısın mın. İlat koatətul əupən e jea rəha kig, ne Nəti Sipsip. İlat koatuwin e napən ruən mın, kən moatos nelmi nəmil e nelmilat. 10 Kən moatəgət əfəməh moatən məmə

† 6:12: Joel 2:31; Wək 2:20 § 6:14: Aes 34:4 * 6:15: Aes 2:10,19-22 † 6:16: Hos 10:8 ‡ 6:17: Joel 2:11; Mal 3:2 * 7:1: Nımətag kuwit əh, in nımətag rəha nərəkınən təhmen əm e in əh e Dan 7:2 ne
Jer 49:36-38. † 7:3: 2 Kor 1:22; Efes 1:13 ‡ 7:9: Jen 15:5

“Uhgın rəhatat itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəməərə, ilau Nəti Sipsip, ilau əh kəmioal suatip o nosmegəhən kitat.”

11 Nagelo min rafin ilat kotətul motitəlau e jea rəha kig, kən mitəlau min e netəm-iasol min itəm kəmos nəwiətən, ne nat koatəmegəh min u, ilat kuwit. Ilat moatəsin-pən nulilat aupən e jea rəha kig, moteiuaiu, nipiəgilat taru nisip, kən moatəfak kəm Uhgın, 12 moatən məmə:

“!Əwəh! !Nipahrienən! Rəhatat Uhgın təwir pik, matəhag-əhag wir.

!In tenatig tenatig, təsanən, nahgin tepət!

!Pəs kotənwiwi in, motisiəi-in, kən motən tagkiu kəm in matuwın matuwın nammun tikə! !Əwəh!”

13 Kən əmun, netəm-iasol itəm kəmos nəwiətən min u kit tətəpəh ron io məmə, “?Pah min əh koatuwin e natimnat ruən? ?Kən ilat kəmotisi-pən hiə?”

14 Kən ekualpın məmə, “Etəm-iasol. Ik əm nəkitun.”

Kən in təmə, “Netəm min əh, ilat un kəmotiet rəkis e nahməən asol; ilat kənəmotəikuas e rəhalat napən kən motol təruən e nita Nəti Sipsip. 15 Kən tol nəhlan,

“ilat kotətul aupən e nigənəmti Uhgın, itəm tatəpələh matərəməərə,

kən moatəfak kəm in e nərauiəgən ne lapın e Rəhan Nimə;

kən kig u itəm tatəpələh-pər e jea,

in otahgil kəm ilat min nian rafin.

16 Ilat, okol nəumis tısus minən ilat,

kən okol kəsotoaoa minən.

Kən nərauiə təsəhg minən ilat,

nape-apeən asol rəha mitgar otəsəhg minən ilat,

17 məto-inun, Nəti Sipsip itəm tatəpələh ilugin e jea rəha kig,

in otatehm ilat tahmen e etənim rəha nehmən sipsip.

In otit ilat, matuwın o nəmti nəhau megəh,§

kən Uhgın otafəl rafin nahui nəmtilat.”

8

Pesin rəha nat pien-pien

1 Nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol sepın itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən nagətən təmikə əpəh e nego e neai o nian əkuəkır kit, tahmen e hafaoa.*

2 Kən əmun eməplan nagelo sepın u kotətul aupən e nigənəmti Uhgın, kən ilat rafin koatos təwi.†

3 Kən nagelo kit min, in tatitol pesin kit itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kəməki-pən nat pien-pien lan. Təmitol muwa mətul aupən e olta. Kəmos-ipən nat pien-pien tepət‡ kəm in, məmə otos-ipən təlmin nəfakən min rəha netənim rəha Uhgın, kən mos-ipən ilau kəm Uhgın, muwaan əpəh e olta kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, itəm tatətul aupən e jea rəha kig. 4 Nəhaniəm rəha nat pien-pien min, ne nəfakən min rəha netənim rəha Uhgın, itəm nagelo tətəmik e nelmin, kəmotər motuwın o Uhgın. 5 Kən əmun nagelo təmitol nat pien-pien u e pesin, kən məməki-pən nigəm lan, itəm tatuəp e olta, kən məhtəg-iarəpən e nətueintən. Kən əmun, kaluəluə təmatiperəh, kənu təmipit, kən nərkərikən, kən namig təməloal.§

Təwi min

§ 7:17: Sam 23:2; Aes 49:9-10; Jon 4:10; 7:37-38; Nol Əpən 22:1,17 * 8:1: Hab 2:20; Sef 1:7-8; Sek

2:13 † 8:2: Təwi min əh e Baebol, sənəmə nuwigi nat itəhəi, məto təwi əh kəmol e rəhniəpat nat kit.

‡ 8:3: Nat pien-pien u in tahmen e nigpis, kən kətuwaan məmə okəto nəhaniəm e nəmiəwin u itəm tatəpien wir. § 8:5: Eks 19:16-18

⁶ Kən nagelo sepın itəm koatos təwi mın, kəmotətul matıp o nahlən təwi.

⁷ Kən nagelo itəm tətaupən, təmahl rəhan təwi. Kən əmun, ais ne nigəm itəm kəmol pıləh-pıləh iləhal nıta, kəmətəg-pən iləhal e nətueintən. Təmuəp mus nəwtain nəptən kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu, kənu təmuəp mus nig mın nəwtain kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu, kən təmuəp mus ma-kiras mitə kəmotuəp rafın.

⁸ Kən nagelo itəm tatol nampa tu lan in təmahl rəhan təwi, kən nat kit tahmen e nitot asol, itəm tatuəp, kəmərakin-pən əpəh itəhəi. Kən nəwtain nitəhəi kitiəh təmol nıta, mapəs əm nəwtain kəiu. ⁹ Kən təmərəkın nat megəh mın itəm kotatig itəhəi nəwtain kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu, kən mərəkın mın nego mın nəwtain kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu.

¹⁰ Kən nagelo itəm tatol nampa tri lan, təmahl rəhan təwi. Kən məhau asol kit təmiet, matuəp tahmen e noanisiə. Təmiet əpəh ilis e neai, meiuaiu misas-pən mus nəwtain nəhau mın ne nəmti nəhau mın nəwtain kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu. ¹¹ Məhau u, nərgin u Tarıp Tarıp. Kən əmun, nəhau mın nəwtain kitiəh kəmotarıp motarıp, mapəs əm nəwtain kəiu. Kən netəmim tepət itəm kəmotənim nəhau arıp, kəmotimis.

¹² Nagelo itəm tatol nampa fo lan, təmahl rəhan təwi. Kən nat kit təmoh mitgar, ne məwig ne məhau mın, mol nəwtain mitgar kitiəh təmapınəp, mapəs əm nəwtain kəiu kətiauəp. Kən nəwtain məwig kitiəh təmapınəp, mapəs əm nəwtain kəiu kətiauəp, kən nəwtain məhau mın kitiəh kəmotamis, kən nəwtain kəiu əm kəmotasiə. E nərauiəgən, kən tatərauiə e nəwtain kəiu əm, mapəs kitiəh. Kən nian lapın, tatəmihl e nəwtain kəiu əm, mapəs kitiəh.*

¹³ Kən əmun ematəplan, kən məto malikim kit tatiwig e napuə, kən mətasək əfəməh matən məmə, “!Awe! !Awe! !Awe! !Məto-inun nagelo kisil mın əh-ikın okəpanəhlahl mın rəhalal təwi roiu, mol nəratən asol okəpanəhaluwa e netəmim rəha nətueintən!”

9

Nagelo itəm tatol faif lan təmahl təwi

¹ Nagelo itəm tatol faif lan, tətəhl rəhan təwi, kən eməplan məhau kit itəm tinəmisipər e neai miet-pən e nətueintən. Kəmos-ipən ki kit kəm məhau un, o nerəhən e nıpəg asol itəm teiuaiu agın. ² Nian təmerəh e nıpəg əh, nəhaniəm təmər, tahmen e nəhaniəm rəha iohe. Mitgar ne napuə kəmuəpınəp e nəhaniəm rəha nıpəg asol.

³ Kənu nat kit tahmen e pitip, ilat tepət agın-əh, kəmotiet rəkis e nəhaniəm əh, moteiuaiu e nəptən, kən kəmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nusən itəm e nıpikilat, kən titəhmə titəhmə.

⁴ Kəmən-ipən kəm pitip mın məmə kəsotərəkınən ma-kiras ne nig mın, ne natimnat itəm kotəwiə e nətueintən, məto okotərəkın əm netəm mın un itəm kəsotosən mak rəha Uhgın e nıpınəgilat. ⁵ Kən kəmegəhan-in nəsanənən kəm ilat məmə okotus netəmim motol nahməən kəm ilat o məwig faif, məto kəsotohamnuən ilat. Kən nahməən əh, itəm ilat okotəto tərət lan, taprəkis-in agın nəme nıpiki welau itəhəi, nian tatus itəm, kətəhmə.* ⁶ E nian mın əh, netəmim okotegəs-in suatıp o nımisən, məto okol kəsotehmən. Okotolkeike məmə okotimis, məto okol kəsotimisən.

⁷ Eməplan pitip asol mın əh, ilat kotahmen e hos mın itəm kəmotətul matıp o nəluəgınən. İlat kəmotəfauin nat kit tahmen e hat rəha kig itəm kəmol e

* **8:12:** Aes 13:10; Mak 13:24 * **9:5:** Nəghatən Kris ətuatıp təməsənən nahməən rəha nıpiki welau itəhəi. In təmən nahməən rəha “skopion,” nat kit tahmen e iəmik nərik, məto rəhan nəme nəluin ne rəhan nahməən tərət maprəkis-in nəme nahməən rəha nıpiki welau ne nahməən rəha nəme tımar.

iaen u kol tatipit-ipit, kən rəhn-kapəlat tahmen e rəha etəmim. ⁸ Noanulat kaifəmäh tahmen e noanu pətan, kən nəluilat tasilə tahmen e nəluī laion. ⁹ Nuwiligilat tol məmə kəmotəlpin manikiləhalat e nat kit rəha nəluaginən, kəmol e iaen, kən nawin nıməlməliilat tatuwa tahmen e hos tepət koatiuw kat min moatuwin e nəluaginən. ¹⁰ Nipikilat tatus itəm kətəhmə taprəkis-in agin welau itəhəi. Ilat koatos nəsanənən e nipikilat o nolən nahməən kəm netəmim o məwig faif. ¹¹ Ilat, rəhalat kit əh-ikin etəm-iasol, in iərəmərə rəha nipəg asol itəm teuiəu agin. E nəghatən rəha netəm Isrel, katən nərgin mə Apaton, kən e nəghatən Kris, kətaun-in məmə Apolion, nipətin u İərəkin.

¹² !Awe! Nəratən əpən tinol namnun, məto awe, awe, nəratən kəiu min əh-ikin okəpanueia.

¹³ Kən əmun, nagelo itəm tatol sikis lan təmahl rəhan təwi. Kən eməto nəwian kit təmisi-pən əpəh e niki rəhnipət olta u, † ilat kuwit, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən tatətul əpən e niganəmti Uhgın. ¹⁴ Kən nəwian əh təmən-ipən kəm nagelo itəm tatol sikis lan u tatiləs təwi, məmə, “İkis nagelo min un ilat kuwit itəm kəməlis ilat kəmki-pən əpəh e nəhau asol İufretes.” ¹⁵ Tol nəhlan, təmikis ilat. Nagelo min əh, ilat kuwit, kəməlin ilat kotətul matip u-roiu o aua ətuatip u, ne nian ətuatip u, ne məwig ətuatip u, ne nup ətuatip u, məmə okotohamnu netəmim rəha nətueintən nəwtain kitiəh, motapəs kəiu. ¹⁶ Kən eməto nampa rəha mopael min rəhalat, itəm kotasuə e hos, kən ilat rafin tuhanrit-milian netəmim.

¹⁷ Kən e napilairən rəhak, eməplan hos min əh ne netəm kotasuə elat kotol nulan. Rəhalat iaen itəm tatəfətain manikiləhalat, in tasiə tahmen e nigəm, mol pilu wir, kənu mauieh. Rəhn-kapə hos min u, kotahmen e rəhn-kapə laion min, kən nigəm ne nəpienən rat‡ ne nəhaniəm katəhalisi-pən e nipəgnoalat.

¹⁸ Kən nəratən asol miləhal u itəm kəməhaliet e nipəgnoalat, iləhal kəməhalohamnu netəmim e nətueintən nəwtain kitiəh, kapəs əm nəwtain kəiu. ¹⁹ Nəsanənən rəha hos min əh, tətisi-pən e nipəgnoalat, ne nipikilat, məto-inun nipikilat tahmen e sinek, itəm rəhn-kapə tətətig e malnipikin. Kən hos min əh, koatus min netəmim e mal-nipikilat.

²⁰ Kən netəm min u, nəratən miləhal əh kəməsohamnuən ilat, ilat kəməsotəuhlinən nətəligən rəhalat e natimnat min itəm ilat koatol. Kəməsotapəsən nəfakən kəm iərmis min ne narmi nat min itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, ne silfa, ne pironS ne kəpiel, ne nig. Ilat u narmi nat əm, itəm kəsotəplanən nat, ne məsotətoən nat, ne məsotaliwəkən. ²¹ Kən ilat kəməsotəuhlinən nətəligən rəhalat o nohamnuən itəm, nəmikən nərik, nolən klefa, nolən masig, nitəpən iərman ne pətan, ne nakləhəən.

10

Nagelo itəm təmos naoa əkəku

¹ Kən əmun ekəplan nagelo kit min nahgin tepət tətisi-pər e nego e neai. Tatuwin e malnapuə tahmen e rəhan napən, kən mīrai-mīrai titəlau e rəhn-kapə. Kən in təhag-əhag mītasiə, tahmen e mīt, kən nelkin tahmen e pos asol mil u kətiəuəp e nigəm. ² In tatos naoa əkəku kit itəm kinurapik rəkis tatəməhl-pən e nelmin. In təməf-ipən nelkin matip e nitəhəi kən məf-ipən nelkin mol e nəptən, ³ kən in təmagət əfəmäh, nakəto nəwian tahmen e laion. Nian təmagət əfəmäh, kən kaluəluə təmatipərəh mau sepın, matuhalpın. ⁴ Kən nian kaluəluə təmatipərəh mau sepın matuhalpın rəhan nəghatən, kən nikik natəht məmə

† 9:13: Olta u, in tepil kit tatətul əpəh e Nımə Rəha Uhgın, kən katol sakrifais min ikin. Rəhnipət min əpəh e kona min. ‡ 9:17: Nəpienən rat əh, in tahmen e nəpienən rəha iohe. § 9:20: Piron, in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol.

oekəte rəkis nəghatən itəm in tatən. Məto enəto nəwian kit tatisi-pər e nego e neai matən məmə, “Əhluaig-in nəghatən u itəm kaluəluə tatən, səte rəkisən.”

⁵ Kən əmun, nagelo apon itəm eməplan aupən tatətul-pən e nitəhəi ne nəptən, tiləs-ipər nelmin matip, matəhu-pər e nego e neai, ⁶ kən matos noanawil e etəm tətətig lili, etəm təmol nego e neai ne natimnat rafin itəm koatətig lan, ne nətueintən ne natimnat rafin itəm kotatig lan, ne nitəhəi ne natimnat rafin itəm kotatig lan, kən məmə, “!Uhgın otəsəsağın minən! ⁷ Məto nian nagelo itəm tatol sepın lan otahl rəhan təwi, kən nalpəkəuən anion rəha Uhgın itəm tətəhluaig-in, in otuwa mol nıpahrienən lan u-roiu. In otiet-arəpa tahmen əm mə in təmən-iarəp aupən kəm rəhan iolwək min u, ien min rəhan.”

⁸ Kən əmun, ekəto min nəwian əh təmisi-pən e nego e neai, matən-ipa min kəm io məmə, “Uwın, miləs naoa kəmürəpik əh itəm tətəməhl-pən e nelmi nagelo itəm tatətul-pən e nitəhəi ne nəptən.”

⁹ Kən əmun, ekuwın mətapəh o nagelo məmə otos-ipa naoa əkəku kəm io. In tən-ipa kəm io məmə, “Os mun. Nat u otərəkin nərəpəm, məto nian onakun, tətəhen tahmen e sukapak.” ¹⁰ Kən əmun ekiləs-irəkis e nelmi nagelo, kən mun mərge. Emun məto tətəhen tətəhen, tahmen e sukapak, məto nian emərge, təmərəkin nərəpik, nərəpik təmərat lan. ¹¹ Kən kəmən-ipa kəm io məmə, “Ik onakəkəike mən-iarəp min nəghatən itəm Uhgın otos-ipinə kəm ik u, o netəmim nuwigilat pisin pisin min, ne netəm e kantri pisin pisin min, ne netəm koatən nəghatən pisin pisin min, ne kig min.”

11

Etəmim mil itəm kəmuətul-arəp o Iesu

¹ Kən əmun kəmos-ipa nuwig kit rəha nosən mak e nat, kən kən-ipa kəm io, məmə, “Uwın, mos mak e Nimə Rəha Uhgın, ne olta, kənu mafin rafin netəm koatəfak əh imə. ² Sosən mak e iat, məto natos əm mak e nimə. Sosən mak lan məto-inun kinos-ipən rəkis iat əh kəm Iaihlua min. Ilat okoteguafəl-eguafəl rəhak taon asim motuwın motuwın motos məwıg ilat foti-tu.* ³ Kən io ekos-ipən nəsanənən kəm rəhak etəmim mil itəm katuətul-arəp ron io. Kən okətios əm nəmkapın, muatətul-arəp o nən-iarəpən rəhak nəghatən min o nian wantosen tu hanrit sikiste.” ⁴ İlau u, nokət nig olif mil, ne nat katəhtu-pər lait lan mil, itəm katuətul aupən e İərəməərə rəha nətueintən. ⁵ Okəmə suah kit tətəlkut o nərəkinən ilau, kən nəmnamın nigəm otisi-pən e nohlilau, kən mus rəhalau tikimır min. Etəmim itəm tolkeike nərəkinən ilau, in otəkəike mimis nəhlan. ⁶ Suah mil u, ilau katios nəsanənən o nahtosig-inən napuə məmə nuhuən otəsəfikən nian ilau okatuəghat matuən-iarəp nəghatən min rəha Uhgın. Kən ilau matios min nəsanənən məmə okuəhlin nəhau min kotuwa nita, kənu miatun min nərəkinən netəmim rəha nətueintən e nərətən pisin pisin min itəm ilau kioalkeike məmə okioal.

⁷ Kənu nian ilau kınuatətul-arəp rəkis, kınuən rəkis natimnat rafin, kən nat megəh† itəm otər e nıpəg teiuaiu ağın, mərioah moh ilau, mol win elau mohamnu ilau. ⁸ Nıpətılau otətəməhl əpəh e suatip rəha taon asol əh, ikın əh kəməht-ipən min rəhalau İərəməərə e nig kəməluau‡ ikın, kəməhlin nərğın, məmə Sotom o İjip, tətəpsen-pən nolən rat ikın əh. ⁹ Kən netəmim nuwigilat pisin pisin min, netəmim e noanol rafin, ne netəmim e nəghatən min rafin, ne kantri min rafin, okoatarəp e nıpətılau, motos nian apiəpiə kisil, kən haf, kən kəməsotəğəhan-inən nitənimən ilau. ¹⁰ Kən netəmim rafin rəha nətueintən

* **11:2:** Məwıg foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen min e nian wan-taosan--tu-hanrit-sikiste (1,260). † **11:7:** Dan 7 ‡ **11:8:** “İkin əh kəməht-ipən min İərəməərə e nig kəməluau,” tətəghat-in Jerusalem.

okotol lafet, motagien, kən moatos-ipən natimnat kəm ilat mīn, motagien məto-inun ien mil itəm kəmatioal pik nəratən kəm ilat, kiniamis. ¹¹ Məto uarisig e nian apiəpiə kisil ne haf tinuwīn rəkis, kən Uhgīn təmos-ipən nehagən e nīpətīlau kən ilau kəmuətul e nelkīlau. Kən netəmim rafin itəm kəmotəplan ilau, nīganməpīlat təmasiəp, narmīlat tikə. ¹² Kən ilat kəmotəto nəwian asol kit təmisi-pər e nego e neai, matən-ipən kəm ilau məmə, “Uər mueia ikīn-u.” Kən malnapuə təmiləs ilau mər muwīn e neai. Kən rəhalau tikimīr mīn kəmotətul motalkəlik olau.

¹³ Kən e nian ətuatip əh, namig asol kit təmərəkin rum kitiah e taon əh, mapəs əm rum nain. Namig təmohamnu netəmim ilat rafin sepīn-taosen, kən netəmim rafin itəm kəməsotimīsən, kəmotəgin motasiəp, kən motən nīpahrienən məmə Uhgīn e nego e neai, tatos nepətən.

¹⁴ !Awe! Nəratən asol itəm tatol nampa tu lan, tinol namnun. Məto, nəratən itəm tatol kisil lan otəsuwəhən tuwa.

Nagelo itəm tatol sepīn lan təmahl təwi

¹⁵ Nagelo itəm tatol sepīn lan təmahl rəhan təwi, kən əmun nəwian asol mīn kəmotisi-pən e nego e neai motən məmə,

“Rəhatat İərəməərə ne rəhan Kristo, ilau kīnatuərəməərə§ e nətueintən rafin agīn, kən nərəməərəən rəhan, otətətig līlīn.”

¹⁶ Kən netəm-iasol itəm kəmos nəwiətən mīn ilat tuente-fo, itəm koatəpələh-pər e rəhalat jea mīn aupən e nīganəmti Uhgīn, ilat kəmotisin nulīlat, moteiuaiu, nīpīnəgīlat taru nisip, kən moatəfak kəm Uhgīn, ¹⁷ motəmə,

“İakoatən tagkiu kəm ik, İərəməərə Uhgīn Nahgim Tepət Pik Agin, etəm un ik nətatig un itəm nətatig roiu, kən nəmətatig aupən,

məto-inu ik nəmos rəham nəsanənən asol, kən mīnətuoun matərəməərə.

¹⁸ “Kantri mīn, kotautu pik, məto ik rəham nəməha asol tinuwa.

Nian tinuwa o nəkilən netəm kəmotimīs.

Kən onakətou ien mīn u ilat rəham iolwək mīn, kən mətou mīn netəmim rəham, ne netəm koatisiai-in ik, ilat rafin, nat əpnəpīn okəmə ilat koatos nepətən asol o nepətən əkəku.

Kən nian u rəham, o nərəkinən netəm itəm koatərəkin netəmim e nətueintən.”

¹⁹ Nian kəmerəh e Nīmə Rəha Uhgīn əpəh ilis e neai, kən kəməplan Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən* tatəpələh əpəh imə. Kən təmatipit mītasiə, kən kalualuə təmatatipərəh, kən eməto nagətən asol mīn, kən təmatamig, kən ais təmīsas-pa.

12

Pətan ne ialkita kəgin

¹ Kən nəmtətin asol kit təmīet e neai, muha-pīspīs lak. Pətan kit təmuwīn e mītgar tahmen e rəhan napən, kən təməpələh məf-ipər nelkin e məwig, kən matəfauin hat rəha nisīaiiən kit, kəmol-pən məhau tuelef lan. ² In tətasək əfəməh, tatəto nəhməən məto-inun in təpək-əpək kən otəsuwəhən temək. ³ Kən əmun nəmtətin kit mīn təmīet mīn əpəh ilis e neai, itəm tātuha-pīspīs lak. Inəh, ialkita kəgin kit, tasiə, tahmen e nīgəm, rəhn-kapə təmīsīm-īsīm ilat sepīn, kən rəhnīpat ilat ten, kən kəməfauin-pən hat rəha kig asol agīn ilat sepīn e rəhn-kapə mīn. ⁴ Nīpīkin tatoh-irəkis məhau mīn əpəh ilis e neai, matəmki-əhau-pa ilat nəwtain kitiah e nətueintən, mapəs nəwtain kəiu. Kən e nian əh, ialkita un təmuwa mətul aupən e pətan u itəm otəsuwəhən temək, məmə okəmə nətin

§ 11:15: Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Rəhatat İərəməərə ne rəhan Kristo, in tinətərəməərə,” tatəgətun-pən məmə Tata Uhgīn ne rəhan Kristo, ilau kitiah əm. * 11:19: Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən u, in “Ark of the Covenant.” Eks 25:10-22.

tinair un, kən in ton.* 5 Pətan əh təmiləs nətin iərman, itəm in otərəməərə e kantri min rafin, kənu nəmtətin rəha nərəməərəən rəhan tahmen e nəlnal kit kəmol e iaen. Məto Uhgın təmeuw rəkis suakəku u o ialkita, miləs-ipər ilis e rəhan jea, məmə otərəməərə. 6 Pətan un, təmagim-pən əpəh ikin taruən-aruən ikin, itəm Uhgın təmol əpen-əpenə lan məmə otətətig ikin, kən katehm, kətoarus-pən nian wan-taosən-tu-hanrit-sikiste tinuwa minuwın rəkis.†

7 Kən əmun, nəluaginən kit tinətul əpəh e nego e neai. Mikael‡ ne rəhan nagelo min, kinoatəmou ilat ialkita, kən ialkita ne rəhan nagelo min kinoatoh min ilat. 8 Məto ialkita, nahgin tikə, təsahmenən. Kən əmun, Mikael ne kinotol win elat, kən kəməhl-iarəp ilat əpəh e nego e neai. 9 Kəmotiləs ialkita asol un, motərakin-iəhau e nətueintən. Kən inu, in sinek nuwəh ilouin əpən,§ katən mə İərmis, o Setan, itəm təmeiuə-in nətueintən rafin agin. Kəməraikin-iarəp in,* tuwa e nətueintən, ilat rafin nagelo min rəhan.

10 Kən əmun eməto nəwian asol kit əpəh ilis e nego e neai. Təmə,
“!Roiu əh, Uhgın rəhatat in tinosmegəh itat!

!Roiu əh in tinol-arəp məmə in tatos nəsanənən,

kən roiu əh, in tinatərəməərə!

Kən roiu əh, Kristo rəhan təmol məmə in tatos min nəsanənən ne nepətən e natimnat min rafin.

Tol nəhlan məto-inu roiu əh, kinərakin-iəhau Setan e nigənəmti Uhgın. Setan u, itəm tatətu-pən-ətu-pən nat e piətət min lapın ne lenian, mən-iarəp nıpəgnəmtin min rəhan matətu-pən elat e nigənəmti Uhgın.

11 Kən piətət min kəmotəmou ilat min,

kən motol win rəkis lan e nəsanənən rəha nita Nəti Sipsip,

motətig motol win min lan e nətul əskasikən o nən-iarəpən nəghatən rəha Nəti Sipsip.

Motol win min lan məto-inu nikilat təməsəht pikən nəmegəhən rəhalat,

məto kəmotətul matip əm məmə okotimis.

12 !Nego e neai, ne itəmat u notətig ikin, otəgien məto-inu kinərakin-iarəp ialkita!

!Məto awe, kəsi o nətueintən ne nitəhəi,

məto-inu Setan təmeiuaiu minə ron ik!

In, neməha təmol pik,

məto-inun in titun məmə nian rəhan təkuəkir əm.”

13 Nian ialkita asol u, təməplan məmə kinərakin-iarəp in tuwın e nətueintən, in tinatitəp pətan u itəm təmiləs nətin iərman. 14 Kən kəmos-ipən nıməlməli malikim kəiu kəm pətan u, məmə in otos miwig lan muwın əpəh ikin kəmol əpen-əpenə rəkis ikin taruən-aruən ikin. Ikin əh, otətətig ikin, kən in titəgim o sinek, kən katehm wır in o taem kitiah, ne taem kəiu min, ne taem haf. 15 Kən sinek u, təmeoa tahmen e naruəh asol kit, məmə otəu-təlimin pətan u miləs magim. 16 Məto nisip təmasitu e pətan u. Nisip təmoag kən mərge rafin nəhau itəm ialkita təmeoa-in e nıpəgnoan. 17 Kən əmun, ialkita un, neməha təmol təmol o pətan u, kən in tagim muwın məmə otəluagin ilat rəhan min neen noanol, ilat u itəm koatol nəwia Uhgın, kən moatətul əskasik o nən-iarəpən məmə ilat netəmin rəha İesu Kristo. 18 Kən in təmətul əpəh e nıməkləkil itəhəi.

13

Nat megəh itəm təməhap nitəhəi mər

* 12:4: Mat 2:13-14 † 12:6: Məwig foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen min e nian wan-taosən-tu-hanrit-sikiste (1,260). ‡ 12:7: Dan 10:13,21; 12:1 § 12:9: Jen 3:1 * 12:9: Jen 3:14-15; Luk 10:17-18; Jon 12:30-31; Kol 2:15

¹ Kənu eməplan nat megəh asol kit təməhap nitəhəi mər. Rəhnipət ten, rəhn-kapə təmisim ilat sepın, kəməfauin-pən hat mın rəha kig asol ağin e rəhnipət mın. Kən kəməte-pən nərgin itəm tətəu-iərmis-in Uhgın e rəhn-kapə mın. ² Nat megəh un eməplan, tahmen e wisi kəgin kit u, lepet, məto nelkin mın kotahmen e nat megəh kit u, pea. Kən nıpəgnoan tahmen e laion. Kən ialkita u, təmos-ipən rəhan nəsanənən ne rəhan nərəmərən ne nepətən asol kəm nat megəh u.

³ Rəhn-kapə nat megəh u kit, nat kit təmol, kən nəkəplan məmə tınatol pap o nimisən, məto tinəwir mın. Kən əmun, netəmim rafin e nətueintən narmilat təmiwig pik ron, kən moatuarisig-in nat megəh un. ⁴ Kən ilat rafin kəmotəfak kəm ialkita, məto-inu təmos-ipən nepətən rəhan kəm nat megəh u. Kən ilat kəmotəfak mın kəm nat megəh u, kən motəmə, “?Pah in tahmen e nat megəh u? ?Pah titun nohən?”

⁵ Kən kəmegəhan-in nat megəh u, məmə in otəghat ausit, mau-iərmis-in Uhgın. Kən kəmegəhan-in-pən nepətən kəm in, məmə titun nolən nat naka in tolkeike o məwig foti-tu.* ⁶ Kən in təmən nəghatən rat tepət e Uhgın, ne nərgin,† ne netəmim itəm kotatig e nego e neai,‡ ilat u, rəhan niməfak. ⁷ Kəmos-ipən mın nəsanənən kəm in, məmə otəluagin ilat netəmim rəha Uhgın, kən mol win elat. Kən kəmos-ipən mın nepətən kəm in o nərəmərən e netəmim e noanol mın rafin, ne netəmim nuwigilat pisin pisin mın, ne netəmim e nəghatən mın rafin, ne kantri mın rafin. ⁸ Netəmim rafin rəha nətueintən, okotəfak kəm nat megəh u, inəh, netəmim rafin itəm kəməsəteən nərgilat e Naoa rəha Nəmegəhən, nian nətueintən təmatikə əh. Naoa u, in naoa rəha Nəti Sipsip itəm kəmoəhamnu.

⁹ Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir.

¹⁰ Okəmə suah kit otuwın e kalapus, pəs in otuwın əm.

Okəmə okətamnu suah kit e nisa, pəs okətamnu əm in e nisa.

Nəghatən u, nıpətın u məmə netəmim rəha Uhgın okotəkəike motol tikü, kən motahatətə əm e Uhgın.

Nat megəh itəm təməhap nisip mər

¹¹ Kən əmun, eməplan mın nat megəh kit mın itəm təməhap nisip mər. Rəhnipət kəiu tahmen e nəti sipsip kit, məto tatəghat, nəwian tahmen e ialkita kit. ¹² Nat megəh itəm rəhn-kapə sepın, tatos-ipən rafin rəhan nepətən kəm in, kən nian nat megəh itəm rəhnipət kəiu tətətig ilau nat megəh rəhn-kapə sepın, in tatol nəwian. Kən nat megəh itəm rəhnipət kəiu tətəkəike kəm netəmim rafin e nətueintən, məmə ilat okotəfak kəm nat megəh itəm təmaupən, itəm rəhn-kapə kit tınatol pap o nimisən məto tinəwir mın. ¹³ Kən nat megəh u itəm rəhnipət kəiu, tatol nəmtətin asol mın ne nat pispis mın tepət, matig mol mın nigəm tətisi-pər e neai, matuwa e nətueintən, matol e niganəmti netəmim. ¹⁴ Uhgın təmegəhan-in-pən nəsanənən kəm nat megəh u itəm rəhnipət kəiu, məmə titun nolən nəmtətin mın nian tətətig ilau nat megəh rəhn-kapə ilat sepın. Kən in təmateiuə-in netəmim rəha nətueintən e nəmtətin mın əh in təmol, kən mən-ipən kəm ilat məmə okotəkəike motətə narmın itəm kasgəwin nat megəh rəhn-kapə sepın, nat megəh u, itəm kəmaru pap rəhn-kapə e nisa, məto tətəmegəh. ¹⁵ Kən Uhgın təmegəhan-in-pən nəsanənən kəm nat megəh itəm rəhnipət kəiu, məmə oteəg-pən e narmın itəm kəmasgəwin e nig, pəs təghat. Kən narmın itəm kasgəwin e nig un, təməghat, mən əskasik

* **13:5:** Məwig foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen mın e nian wan-taosa--tu-hanrit-sikiste (1,260). 2 Tes 2:1-12. † **13:6:** Dan 8:10-11 ‡ **13:6:** Efes 2:6

məmə okəike kohamnu netəmim rafin itəm kəsotəfakən kəm in. ¹⁶ Kən in təmatəkəike kəm netəmim rafin məmə okotos mak kit rəhan e nelmilat matip o e nīpinəgilat. Netəmim rafin aḡin kotəkəike motos, ilat u, netəm-iasol mīn, ne netəm əpnəpīn əm, netəm rəhalat nautə tepət, ne netəm rəhalat nautə tikə, slef mīn, ne netəm sənəmə slef mīn, məmə okotos mak kit rəhan e nelmilat matip o e nīpinəgilat. ¹⁷ Okəmə etəm təsosən mak u, təruru nosən nəmti nat kit, ne nosalīm-inən, mətoarus in təkəike mos mak rəhan. Mak un, in nərḡi nat megəh itəm rəhn-kapə ilat sepīn, o nampa itəm tatəpsen-pən nərḡin.

¹⁸ O nat u, onakəkəike mos nenatigən tepət o nītunən nampa rəha nat megəh u. Kən okəmə ik nakenatig təhmen, kən nəkitun nənən nīpətīn. Kən nampa u, in sikis-hanrit-sikiste-sikis, kən in tatəpsen-pən etəmim kit.

14

Nəti Sipsip ne netəmim wan-hanrit-foti-fo-taosan

¹ Kən əmun, ekətag-pən əpəh əupən-in io məplan Nəti Sipsip tatətul-pər əpəh e Nītot Saeon, kən wan-hanrit-foti-fo-taosan netəmim koatətul ilat mīn. Kən kəmətə-pən nərḡi Nəti Sipsip ne rəhan Tata e nīpinəgilat. ² Kən ekəto nat kit əpəh ilis e nego e neai tətəgət, nəwian təhmen e nītəhəi tatem nonahluəluə, kən mahmen mīn e kaluəluə tītətipərəh, kən ekəto təhmen mīn e nəwia hap* tepət, netəmim koatoh. ³ Kən ilat koatan napuən wi kit əpəh əupən e jea rəha kig, ne nat koatəmegəh kuwit, ne netəm-iasol itəm kəmos nəwīətən mīn. Suah kit təsitunən napuən əh, netəm mīn əm un ilat wan-hanrit-foti-fo-taosan itəm Uḡin təmos-nəmtīn ilat, † mos-irəkis ilat e nətueintən. Netəm mīn əm un ilat əh, ilat kotītun nanən napuən əh. ⁴ Netəm mīn u ilat u, itəm kəmotehm wīr rəhalat nəmegəhən, məmə namkimik tikə elat, kən ilat kəməsotitən pətan, ilat netəm wi. ‡ İlat koatuarisig-in Nəti Sipsip u, moatuwīn ikīn mīn rafin itəm in tatuwīn ikīn. Uḡin tīnos-nəmtīn rəkis netəm mīn əh. İlat rəha Uḡin əm, ne Nəti Sipsip u. İlat kotəhmen e nagwənən itəm kəməfak-in wi əm e nasumən, itəm katos-ipən kəm Uḡin ne Nəti Sipsip. ⁵ İlat kəsoteiuəən nian kit ne, kən nat əkəku kitiəh ne tikə məmə tatol ilat kotamkimik e nīḡanəmti Uḡin.

Nagelo kisil

⁶ Kən əmun ekatig məplan mīn nagelo kit mīn, tatiwīg əpəh ilis e magoagəp. In tatən-iarəp namnusən təwīr itəm tətətig tətətig namnun tikə§ kəm netəmim rəha nətueintən, e kantri mīn rafin, e noanol mīn rafin, ne nəḡhatən mīn rafin, ne netəmim nuwigilat tol pīsīn pīsīn mīn. ⁷ In tatən əfəməh məmə, “Otəḡin motīsiai-in Uḡin, kən motən nīpahrienən e rəhan nepətən, məto-inun nian ətuatip rəhan tīnuwa, o nos-ipənən nalpīnən kəm netəmim. Otəfak kəm in, etəm təmol nego e neai, ne nətueintən, ne nītəhəi, ne nəmti nəhau mīn.”

⁸ Kən nagelo kit mīn, itəm tatol nampa tu lan, tatətəu-pən matən məmə, “!Pəpilon təməme! !Pəpilon təməme! !Pəpilon əsanən Nahḡin Tepət təməme, meiuaiu! In təhmen e pətan e suatip itəm təmiuw-pa nəman e kantri mīn rafin kotuwa motənīm wain ilat mīn. Wain u nīmīn, inun, nītəpən nalmələn mīn, məkəike kəm netəmim məmə koatol nolən rat ilat mīn. Kən nian nəman kotənīm wain u, ilat koatiuw-pa neməha rəha Uḡin olat.”

⁹ Kən nagelo kit mīn, itəm tatol kisil lan, tatuarisig-in ilau, kən matən əfəməh məmə, “Okəmə suah kit təfak kəm nat megəh rəhn-kapə ilat sepīn, ne narmīn itəm kəmasḡəwīn e nīg, kən matos rəhan mak e nīpinəḡin o nelmīn,

* **14:2:** Hap mīn un, nat katoh elat o nanən napuən, təhmen e kitar. † **14:3:** 1 Pita 1:19 ‡ **14:4:** 2 Kor 11:2; Nol Əpən 21:9 § **14:6:** Katəḡhat-in Namnusən Təwīr məmə namnun tikə məto-inun in tatəḡhat-in nalpəkəuən līlīn mīn rəha Uḡin, kən məto-inun in tatən nīpahrienən nian rafin.

¹⁰ kən in təike mənım mın wain u inu, in neməha rəha Uhgın. Wain u inu, kəməsəgələkləkən e nəhau. In otəto nahməən e nigəm ne noanəwiwə itəm tatuəp okiaus in əpəh e niganəmti nagelo asim mın ne Nəti Sipsip. ¹¹ Kən nəhaniəm rəha nigəm itəm tatus ilat matol nahməən kəm ilat u, in tatər nian rafın, namnun tikə. Netəm mın un itəm kotəfak kəm nat megəh rəhn-kapə ilat sepın ne narmın itəm kəmasgəwın e nig, kən motos mak rəha nərgin, ilat okəsotamegən e nərauiəgən ne lapın.” ¹² Nəghatən u, nıpətin u məmə netəmim rəha Uhgın itəm koatətəu-pən nəwia Uhgın, kən moatahatətə e Iesu, ilat kotəkəike motətul əskasik.

¹³ Kən əmun eməto nəwian kit təmisi-pər e nego e neai matən məmə, “Əte rəkis nat u: roiu ne matuwın, netəmim rəha İərəməərə, məto okəmə okotimis, ilat okotatig e nəwirən pahrien.”

Kən Narmın Rəha Uhgın təmə, “!Əwəh! İlat okotameg e rəhalat wək, məto-inu okotos noa rəhalat wək mın.”

Nəulək-inən netəmim e nətueintən

¹⁴ Emətag-pən mın əpəh əupən-in io məplan malnapuə kit tərüən, kən suah kit tatəpələh-pər e malnapuə un. Suah un, tahmen e Nəti Etəmim. In tatəfauin kraun kit, inu hat rəha kig, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən matiləs naip eko kit itəm tasilə. ¹⁵ Kən əmun nagelo kit mın təmisi-pən əpəh e Nimə Rəha Uhgın muwa, kən maun-in əfəməh suah u, tatəpələh-pər e malnapuə məmə, “Os rəham naip eko mos muwın məulək, məto-inu nian rəha nəuləkən tınuwa, kən nagwənən əpəh e nətueintən tınimətə.” ¹⁶ Kən əmun suah u itəm tatəpələh-pər e malnapuə, təmürin-ego-in nətueintən e rəhan naip eko, kən məulək-in netəmim e nətueintən, tahmen e nagwənən itəm tınimətə o nosən.

¹⁷ Kən nagelo kit mın təmiet e Nimə Rəha Uhgın əpəh e nego e neai. In tatiləs mın rəhan kit naip eko itəm tasilə. ¹⁸ Nagelo kit mın, itəm tatos nepətən rəha nigəm e olta, təmisi-pən əpəh e olta, kən maun-in əfəməh nagelo itəm tatiləs naip eko məmə, “Ləs rəham naip eko un, muwın e nətueintən, kən məte rəkis netəmim itəm kotahmen e noa krep marəg u tipilpıl mın, əpəh e nəukətın. Nətueintən tahmen e nəukətın.” ¹⁹⁻²⁰ Tol nəhlan, nagelo un təmoahın rəhan naip eko, tuwın e nətueintən, kən məte rəkis netəm mın un itəm kotahmen e noa krep itəm tınəmarəg rəkis. Kən in təmərakin-pən ilat kotuwın ikın asol əh itəm kəteguarın-eguarın noa krep mın ikın, məmə nahuilat otaiəh. İkin əh, in ihluə e taon, Uhgın tatos-iarəp rəhan neməha, kən matol nalpınən ikın kəm netəmim. Kən kəteguarın-eguarın netəm mın u, kən nitalat itəm titaiəh mətaiu ikın əh, in tahmen e nəhau asol kit nəfəməhən rəhan tahmen e tri hanrit kilomita, kən lokamnım lokamnım. Okəmə hos kit tiwig-pən ikın, nita titun nərən mek nohlin.*

15

Netəmim rəha Uhgın kəmotənwiwi in

¹ Ekətag-pən əpəh e nego e neai məplan mın nəmtətin kit mın itəm tatuha-pispis lak. Nagelo ilat sepın koatos namnu nalpınən mın, ilat sepın. Nalpınən mın əh, ilat koatol neməha apıəpiə rəha Uhgın tol namnun lan. ² Kən əmun, eməplan nat kit tahmen e nitəhəi, məto kəmol e klas ne nigəm piləh-piləh, kən netəmim neen koatətul e nıkalkal nitəhəi u, ilat un netəm kəmotəmou ilat nat megəh rəhn-kapə sepın ne narmın itəm kəmasgəwın e nig, kən kotol win elau, ne nampa itəm tatətul o nərgin. Kən Uhgın təmos-ipən hap* mın kəm ilat, ³ kən koatoh, motan napuən rəha Nəti Sipsip ne Moses u, iolwək rəha Uhgın, koatan məmə,

* **14:19-20:** Aes 63:1-6 * **15:2:** Hap mın un, nat katoh elat o nanən napuən, tahmen e kitar.

“İərəmərə Uhgın Nahgim Tepət PİK Agın
Rəham nolən asol mın kotatuha-pİspİs etİmat.
!Kİg lİlİn, nolən mın rəham kotətuatİp pahrien!

⁴ ?Pah otəsaginən ik, İərəmərə?†

?Kən pah otəsos-İpənən nənwiwiən o nərgəm?

Məto-inu ik pİsİn əm nakasim.

Netənim e kantri mın rafin okotuwa

kən motəfak e nİganəmtim,

məto-inun nəmol-arəpa rəham nolən ətuatİp mın.”

⁵ Kəmotan rəkis napuən u, emətag-pər e nego e neai, məplan kəmerəh-pən İkin Uhgın Tətətiğ İkin, inu, Nimə Tapolən rəha Uhgın. ⁶ Nagelo ilat sepİN kəmotiet e İkin Uhgın Tətətiğ İkin, koatos nalpİNən mın ilat sepİN. İlat kotuwİN e napən wİR u, linen, itəm tatİpit-İpit, kən kəməlis manİKİləhalat e kətəut itəm kəmol e iaen u kol tatİpit-İpit. ⁷ Kən əmun, nat koatəmegəh un ilat kuwİt kit təmos-İpən pesİN mın itəm kəmol e iaen u kol tatİpit-İpit, ilat sepİN, kəm nagelo mın u sepİN. PesİN mın u, kotərioah e neməha rəha Uhgın u, itəm tətətiğ lİlİn.

⁸ Kən nəhaniəm təmirəfin İkin Uhgın Tətətiğ İkin, nəhaniəm-in nepətən əhag-əhag rəha Uhgın ne nəsanənən rəhan, kən okol suah kit təsuwİNən əh imə e İkin Uhgın Tətətiğ İkin mətoarus nalpİNən mın ilat sepİN itəm nagelo sepİN koatəmik, okotol namnun.

16

PesİN ilat sepİN, kəmotərioah e neməha rəha Uhgın

¹ Kən əmun, eməto nəwİan kit təmagət əfəməh əpəh e İkin Uhgın Tətətiğ İkin, matən-İpən kəm nagelo mın u sepİN məmə, “OtuwİN, motəhtəg-İarəp e nətueintən pesİN ilat sepİN itəm kəmotərioah e neməha rəha Uhgın.” ² Nagelo itəm tətəupən, təmuwİN məhtəg-İarəp pesİN rəhan e nəptən. Kən əmun, netənim itəm koatos mak rəha nat megəh rəhn-kapə ilat sepİN, kən moatəfak kəm narmİN itəm kəmasgəwİN e nİg, nİməgəm təmirəfin nİpətİlat.

³ Kən nagelo nampa tu, təməhtəg-İarəp rəhan pesİN əpəh itəhəi. Kən nİtəhəi təmol nİta lan, tahmen e nİta etəm təmİmİs. Kən nat itəhəi mın rafin kəmotİmİs.

⁴ Kən nagelo nampa tri, təməhtəg-İarəpən rəhan pesİN e nəmtİ nəhau mın ne nəlugİ nəhau mın, kən İlau kueia mioal nİta elau. ⁵ Kən əmun eməto nagelo itəm tərəmərə e nəhau mın təmə,

“İk pİsİn əm ik Uhgın, nakətuatİp,

ik un itəm nəkətətiğ kən nəmətətiğ,

kən tətətuatİp əm məmə onəköl nalpİNən kəm ilat nəhlan.

⁶ Rəhalat atİp əm,

məto-inun ilat kəmotİu nİta rəham netənim mın ne İen mın,

kən ik nakos-İpən nİta nİmİlat məmə okotənim.”

⁷ Kən ekəto mın olta tətəgət əfəməh məmə,

“!Əwəh! İərəmərə Uhgın Nahgim Tepət PİK Agın, rəham nəghatən nəmuəh netənim lan, in tətətuatİp agİN, kən nİpahrienən.”

⁸ Kən əmun, nagelo nampa fo, təhtəg-İarəpən rəhan pesİN e mİtgar, kən kəmos-İpən nəsanənən kəm mİt məmə otəhg netənim tahmen e nİgəm. ⁹ Kən nəgəpanən təmus ilat, kən kotau-İərmİs-in nərgİ Uhgın, itəm in tətərəmərə e nalpİNən mın u, məto ilat kotapəs nəuhlinən nətəliğən rəhalat, kən motİsİai-in rəhan nepətən.

¹⁰ Kən nagelo nampa faif təhtəg-İarəpən rəhan pesİN əpəh nat megəh tətərəmərə İkin, kən əmun, İkin mın rafin in tətərəmərə İkin in təmapİNəp.

† 15:4: Jer 10:7; Sam 86:9-10

Kən netəmim koatəto nahməən, moatus namilat motoatip-oatip. ¹¹ Kən ilat motau-iərmis-in Uhgın əpəh e nego e neai o nahməən min ne nıməgəm min rəhalat, məto ilat kəməsotəuhlinən nətəligən rəhalat o nat itəm kəmotol.

¹² Kən nagelo nampa sikis, təməhtəg-rəkis rəhan pesin əpəh e nəhau asol, nərgin u, Iufretes, kən əmun nəhau təmamir mol suatip rəha kig min kotaliwək lan moatisi-pah. ¹³ Kən əmun, ekəplan min narmın rat kisil kəhalahmen e pirok. Kit təmiet e nıpəgnoa ialkita, kit tiet e nıpəgnoa nat megəh rəhn-kapə ilat sepin, kən kit tiet e nıpəgnoa ien eiueiuə.* ¹⁴ İləhal narmi iərmis min, itəm koatol nəmtətin min, kən iləhal kəhaliet mətəhaluwın o kig min e nətueintən rafin, məhaluəfimin ilat məmə okotəluagin e Nian Asol rəha Uhgın Nahgin Tepət PİK Agin.

¹⁵ Kən Iesu təmən məmə, “!Ətag-pa-tu! !Iatuwa tahmen e iakləh! Etəmim itəm təsapılən mətaiir, məsapəgən rəhan natimnat o napılən məmə in otəsaipiəpiəən kən maulis ron, in otatig e nəwırən pahrien.”

¹⁶ Kən ilat kəmotargətəin rafin kig min əpəh ikin kit, katən e nəghatən rəha netəm Isrel, məmə, “Amaketon.”

¹⁷ Kən namnun nagelo itəm in nampa sepin, təməhtəg-rəkis-pən rəhan pesin əpəh e nıməgoagəp, kən əmun əpəh e İkin Uhgın Tətətig İkin, nəwian asol kit tisi-pən əpəh e jea rəha kig məmə, “!Tınol namnun!” ¹⁸ Kən əmun təmatipit, kəməto nagətən asol, kən kaluəluə təmatiperəh-atiperəh, kən namig asol təməloal e nəptən. Namig u, in iahgin iahgin, kəsəplanən namig kit iahgin tol nəhlan nian kit. ¹⁹ Kən taon asol təməhap məsin kisil, kən taon min e kantri min rafin kəmotisas motol nat tikə elat. Uhgın, nıkin təməht nolən rat min rəha Papilon Asol, kən tos-ipən panikin itəm tərıoah e wain e neməha rəhan, təməkəike kəm in məmə otənim rafin agin. ²⁰ Nəptən əlkələh min rafin kəmahin rəkis ilat, kotikə, ne nitot min, kisəplan minən kit. ²¹ Ais u itəm tahmen e kəpiel asol koatisi-pən e malnapuə, kəmotisas-pən e netəmim. Ais u, kitıəh əm tahmen e fifte kilo, kən netəmim kəmotau-iərmis-in Uhgın o nahlipa-mən ais itəm təmatisas-pən elat, məto-inu nalpinən u in tərət tərət agin.

17

Pətan ionəhan tərət agin

¹ Kən əmun, nagelo sepin min u kit itəm kəmoatəmik pesin ilat sepin, təmuwa mən-ipa kəm io məmə, “Wa-tu, pəs ekəgətun kəm ik nalpinən rəha pətan ionəhan* tərət agin, itəm tatəpələh-pən e nəhau tepət. ² Pətan əh, kig min rəha nətueintən ilat kəmoatit, kən netəmim rəha nətueintən ilat kəmoatənim nımın wain, moatapis ilat min kən moatit.”

³ Kən nəsanənən rəha Narmın Rəha Uhgın təmol kəm io, kən nagelo təmitirəkis io ekian əpəh ikin taruən-aruən ikin. Kən ikin əh, eməplan pətan un tətəsuə-pər e məntaa nat megəh asiə kit. Kəməte-pən nərig min itəm tatən rat Uhgın, tırəfin nıpətın, kən rəhn-kapə təmisim ilat sepin, kənu rəhnıpat ten. ⁴ Pətan un, tatuwin e napən itəm tol nəguı-naris ne tasiə, in təmol malə-malə e nıpətın, tətəoanin noanat ne iarig, itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, ne kəpiel itəm nəmtin tiəkis, ne nat kit təwır pik u, perel.† Kən in tatos panikin kit e nelmin, itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən tərıoah e nat tərət min, itəm kotəmkimik agin e nıganəmti Uhgın, kən ilat un, noa nolən rat rəhan. ⁵ Kən inəh e nıpınəgin, kəməte-pən nərig kit əh-ikin, itəm nıpətın tatəhluəig u, tatən məmə,

* **16:13:** “Ien eiueiuə” u, in nat megəh itəm təməhap nisip mər, rəhnıpat kəiu, itəm təməghat-in e Nol Əpən 13:11-18. * **17:1:** Pətan ionəhan, nıpətın pətan rəha suatip. † **17:4:** Perel u, in kəpiel wır əpəh e niki iarou.

TAON ƏsanƏN NAHGIN TEPƏT U PAPIILON.
IN ITİ NİPİTAN İONƏHAN MİN RAFIN.

KƏN IN NƏUKƏTİ NOLƏN NAT KOTAMKİMİK AGİN MİN.

⁶ Kən ekəplan məmə pətan u, in tinapıs e nita netəmim mın rəha Uhgın, nita netəm kəmotətul-arəp o nən-iarəpən İesu.

Nian eməplan, kən narmək təmiwig təmiwig. ⁷ Kən əmun nagelo təmənipa kəm io məmə, “?Narməm tatiwig nulan o naka? Io ekuhapık e nəghatən anion e pətan u ne nat megəh itəm tətasuə-pər lan, itəm rəhn-kapə təmisim ilat sepın kən rəhnıpat ten. ⁸ Nat megəh itəm nəməplan, təmətatig, kən təsatigən roiu, kən otəsuwəhən otər e nıpəg asol itəm teiuiu agın, kən tinətaiu matuwın məmə Uhgın otərəkın.

“Kən netəmim rəha netueintən itəm kəməsətəən nərgılət e naoa rəha nəmegəhən, ilat, narmılat otıwig pık nian okotəplan nat megəh u, məto-inu aupən in təmətəmegəh, məto təsatigən roiu, məto in otiet-arəpa mın.

⁹ “Etəmim otəkəike mos nenatigən o nitunən nıpəti nəghatən u. Rəhn-kapə nat megəh u, ilat sepın, koatəpsen-pən nitot mın itəm pətan əh tatəpələh-pər elat.† ¹⁰ Koatəpsen-pən mın kig ilat sepın. Kig faif ilat kınotiet rəkıs, kitiəh tatəmegəh roiu, kən kit mın təsuwamən əh. Məto nian tuwa, in otəkəike mətatig o nian təkuəkır əm. ¹¹ Nat megəh u itəm təmətatig, kən roiu in təsatigən, in mın in kig kit, itəm tatol nampa eit lan, məto in mın in kig kit rəha kig mın u ilat sepın, kən tinətaiu matuwın məmə Uhgın otərəkın.

¹² “Rəhnıpat ilat ten itəm nəməplan ilat, koatəpsen-pən kig ilat ten, itəm ilat kəsotosən əh nərəmərən rəhalat. Məto ilat okəpanotos nepətən məmə ilat kig mın, motərəmərə ilat nat megəh, məto o nian təkuəkır əm. ¹³ Nətəligən rəhalat kitiəh əm o nos-ıpənən rəhalat nəsanənən ne nepətən kəm nat megəh. ¹⁴ İlat okotəluagin ilat Nəti Sipsip, məto Nəti Sipsip otol win elat, məto-inu Nəti Sipsip in İərəmərə rəha İərəmərə mın, ne Kig rəha kig mın. Kən in otuwa ilat mın netəm mın u, təmıtəpun ilat, kən ilat koatətul əskasık e rəhalat nahatətəən.”

¹⁵ Kən əmun, nagelo tən-ıpa mın kəm io məmə, “Nəhau mın u nəməplan, itəm pətan ionəhan tatəpələh-pər lan, tətəpsen-pən netəmim nuwigılət tol pısın pısın, nımanın netəmim, kantri mın, ne nəghatən pısın pısın mın. ¹⁶ Nat megəh ne rəhnıpat ilat ten itəm nəməplan, ilat okotətəhau pətan ionəhan u. Kən ilat okotərəkın in, motol nat ruən lan, taiu piəpiə. İlat okotun noanuwəhgın kən motan-ətıp nıpətın e nıgəm. ¹⁷ Okotol nəhlan, məto-inu Uhgın təmələhəu-pən nat u e nıkilat, məmə okotol nətəligən rəhan, kən mol nıkilat kitiəh əm o nos-ıpənən rəhalat nəsanənən kəm nat megəh, məmə in otərəmərə, mətoarus nəghatən rəha Uhgın tuwa mol nıpahrienən.

¹⁸ “Pətan əh natəplan, in taon nahgin tepət itəm tatərəmərə e kig mın rəha nətueintən.”

18

Papilon təməme

¹ Uarisig e natımnat mın u, eməplan nagelo kit mın təmisı-pər e neai. In tatos nepətən asol, kən in tətasiəgəpın rafın nətueintən e rəhan nəhag-əhagən.

² Təməmərit əfəməh e nəwian kit itəm İahgin, məmə,

“!Təməme! !Papilon Əsanən Nahgin Tepət təməme!

İərmıs mın kınotuwa kətətatig İkin.

In noanıpirasig rəha narmın rat mın.

In noanıpirasig rəha mənig rat mın, kəsonən,

itəm kotamkımık e nıganəmti Uhgın.

† 17:9: Netəmim tepət nıkilat təht məmə nat u tatəghat-in Rom, in kəmiləkın-pər e nitot ilat sepın.

³ Məto-inun kantri mın rafin kınotapıs e nımın wain u, nıtəpən nalmələn, moatit in.

Kig mın rəha nətueintən kəmoatit mın, kən netəm koatol-salim-in natımnat mın e nətueintən, rəhalat nautə nepət rəkis e rəhan nolən itəm tətaumis o natımnat rəhan.”

⁴ Kən əmun eməto nəwian kit mın e nego e neai təmə, “Otiet rəkis lan, rəhak netəmim, məmə rəhan nolən rat otəsıləs pıkanən itəmat, kən itəmat onəsotosən rəhan kit nalpınən,

⁵ məto-inun in təmərgətəin rəhan nolən rat tər iuəhkır əm tatek neai, mol Uhgın təsaluinən rəhan nolən rat mın.

⁶ Otalpın nıtai nat tahmen itəm in təmol kəm rəham netəmim. Otos-ıpən rəhan nətouən mau kəiu.

Otiuw rəkis nımın wain itəm in tarıp məskasık, rəhan nəsanənən tepət maprəkis-in itəm un itəm in təmatos-ıpən kəm ilat.

⁷ Pətan un, təmatos-ıpər atıp in, matəto təwır e nautə rəhan, məto roiu əh, os-ıpən nətouən rəhan e nahməən ne nasəkən, məto-inu tatəghat ausit e nıkin matən məmə, ‘Io kwin kit. İkin-u iatəpələh, matərəmə. Sənəmə io nəutahlımıs. Okol esasəkən nian kit.’

⁸ O nausitən u rəhan, rəhan nalpınən mın otıləs in o nian kitiəh əm.

In otatımıs, matəto tərət, mətasək.

Kən in otatig e nian iəkis o nosən nagwənən,

kən nigəm otus in,

məto-inun İərəmə.ə Uhgın un, nahgin tepət,

in tatos-ıpən rəhan nalpınən.”

⁹ “Kən nian kig mın rəha nətueintən itəm kəmoatit kən moatos kələh nautə mın rəhan, kotəplan nəhaniəm e nigəm itəm tatus, kən ilat okotasək, motəto tərət ron. ¹⁰ Rəhan nahməən otol ilat kotəgin, kən motətul-pən əm isəu moatən məmə,

‘!Kəsi! Kəsi o taon asol!

!Awe, Papilon, taon itəm təmatəsanən pık! Məto roiu agın-əh huə, kəmau kitiəh əm lan, in tınatos rəhan nalpınən!’

¹¹ “Netəmim koatol-salim-in natımnat e nətueintən, ilat mın okotasək motasək o pətan u, məto-inu etəmim kit mın tikə o nosən nəmtin rəhalat natımnat. ¹² Suah kit mın otəsos-nəmtinən iaen u kol tatıpıt-ıpıt, ne silpa, ne kəpiel wır mın ne perel* rəhalat, kən suah kit otəsos-nəmtin mınən napən wır u lınen, ne napən u itəm tol nəgui-naris ne napən wır u silik, ne napən u itəm tasiə tasiə, itəm nəmtilat tiəkis agın. Etəmim otikə o nos-nəmtinən nig pısın pısın mın itəm koatəpien wır, ne natımnat mın itəm katol e nəluı eləfen, ne nig mın itəm nəmtətin tiəkis agın, ne pırons,† ne iaen, ne kəpiel wır kit u, mapıl.

¹³ Etəmim otikə o nos-nəmtinən nat nəmiəwılat tatəpien wır mın, inu sinamon, ne senta, ne insens, ne frankinsens, ne fomat u mır. Netəmim otikə o nos-nəmtinən wain ne oel ne flaoa ne wit rəhalat. Kən etəmim otikə mın o nos-nəmtinən kau mın ne sipsip ne hos ne kat, ne slef mın rəhalat, inu netəmim.

¹⁴ “Kən netəm rəha nol-salim-inən natımnat mın, ilat okotasək pık, nıkilat tahmə. İlat okotən məmə, ‘Noa wək asol mın rəham itəm ik rəham nətəligən təmuwın pık lan, kən nəmatol, ilat kınotagım kapəs ik. Rəham nautə mın ne malə-malə mın rəham kınotagım, okol nəsos mınən ilat.’ ¹⁵ Netəm koatol-salim-in natımnat mın rəhalat kəm pətan u, moatos nautə asol mın lan, ilat

* **18:12:** Perel u, in kəpiel wır əpəh e niki iarou. † **18:12:** Pırons in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol.

kotətul-pən isəu ron, motasiəp o rəhan nahməən. İlat nīkilat otahmə kən kotasək motasək əfəmäh, ¹⁶ motəmә,

“!Awe, kəsi! Taon əsanən itəm təmuwın e natimnat wir mın u linen, itəm tol nəgui-naris ne tasiə ne, kən matol malə-malə e nıpətın tətəanin noanat ne iarig, itəm kəmol e iaen u kol tatıpit-ıpit, ne kəpiel mın nəmtın tiəkis, ne nat wir mın u perel ne.

¹⁷ Məto roiu ağın-əh huə, kəmau kitiəh əm lan, kəmərəkın rafın nautə asol mın rəhan.’

“Kən əmun netəm koatıləs nego mın rafın, netəm koataliwək e nego, ne kırı mın rəha nego, ne netəmim rafın itəm koatos məni rəhalat o natıgən e nərpi nıtəhəi, ilat okotətul-pən isəu ron. ¹⁸ Nian kotəplan nəhaniəm lan tatuəp, kən ilat okotəmә, ‘!Kəsehman taon kit təsanən tahmen e taon asol u!’ ¹⁹ Kən ilat okotatıp rəhalat-kapə e nımoulul, tatəpsen-pən məmə nīkilat tıtahmə, kən motasək pik məmə,

“!Awe, kəsi! !Taon asol u itəm netəmim rafın itəm koatos nego mın itəhəi ilat rəhalat nautə təmepət e rəham natimnat!

Məto roiu ağın-əh huə, kəmau kitiəh əm lam, kəmərəkın ağın ik.’

²⁰ “!Məto itəmat e nego e neai, itəmat netəmim rəha Uhgın, ne aposol mın ne ien mın,

itəmat nīkitəmat təike magien,

məto-inu Uhgın təmətu rəkis neim otəmat mələhəu-pən o pətan u!”

²¹ Kən əmun, nagelo əsanən kit təmiləs kəpiel asol kit, matıpin-pən e nahgin rafın əpəh itəhəi, kən məmə,

“Kəmərəkın-pən nəhlan Papilon Əsanən Nahgin Təpət əpəh itəhəi.

Kən okol in təsətul mınən.

²² Kən okol kəsəto mınən nəwiali hap† mın ne napuən mın, ne nəwiali nahlən nau ne təwi u ikın-u.

Etəmim rəha nalpəkau wırən e natimnat otıkə ikın-u,

kən okisəto mınən natərkərikən rəha kəpiel mın itəm kotalkın wit katol flaoa lan.

²³ Nəhag-əhagən rəha lait mın okol kəsotasiə mınən,

kən okol kəsəto mınən nəwia pətan ne iərman itəm kətioal nəniəkisən rəhalau e nian rəha marıt,

məto-inu aupən, netəm koatol-salim-in natimnat rəham,

ilat koatol win e nətueintən rafın,

kən ik natagwən asim netəmim e kantri pısın pısın mın məmə kotuwa o rəham nərəmərən, e nolə masig rəham.

²⁴ “Taon asol u Papilon in təmos nalpınən

məto-inun kəmatıu nıta ien mın ne netəmim mın rəha Uhgın ikın mın rafın e nətueintən.

Nıpahrienən, nıta netəmim rafın itəm kəmoəhamnu ilat,

in tətatıg e taon asol u.”

19

Netəmim ilis e nego e neai kəmotənwıwi Uhgın

¹ Uarisig e nəghatən rəha nagelo əh, ekəto nəwiali nat kit tahmen e netəmim təpət təpət kotagət əfəmäh əpəh e nego e neai, moatən məmə,

“!Pəs kotənwıwi İərəmərə!

!In Uhgın u, təmosmegəh kitat!

Nəpətən əhag-əhag ne nəsanənən in rəhan pısın əm,

² məto-inu nakılən rəhan in tətuatıp pahrien.

† 18:22: Hap un, nat katoh lan o nanən napuən, tahmen e kitar.

Rəhan nəghatən tinuəh rəkis pətan ionəhan u, itəm təmit əpnapin netəmim, kən tinətalpin nita rəhan iolwək min.”

³ Kən kəmotagət əfəmäh min motəmә,

“!Pəs kotənwīwi İəramərə Uhgīn! Nəhaniəm e nigəm itəm tatus pətan u, tatər tatər namnun tikә.”

⁴ Netəm-iasol itəm kəmotəwīətən min ilat tuente-fo, ne nat koatəmegäh ilat kuwit, kəmotisin nulilat kəm Uhgīn. İlat kəmotēuāiu, nīpinəgīlat taru nisip, motəfak kəm in, itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəmərə. Kən ilat motəmә, “!Əwäh! !Pəs Kotənwīwi İəramərə!”

Marit rəha Nəti Sipsip

⁵ Kən əmun, nəwian kit təmiş-pən əpəh e jea rəha kig, matən məmә,

“!Otənwīwi Uhgīn rəhatat!

!Itəmat rəhan iolwək min rafin, otənwīwi in!

!Itəmat u, noatīsiāi-in, moatəgin Uhgīn, otənwīwi in!

!Nat əpnapin okəmә itəmat noatos nepətən asol min, o netəm əpnapin əm, mətō otənwīwi Uhgīn!”

⁶ Kən əmun emətō nəwīa nat kit tahmen e netəmim tepət koatagət, kən mahmen min e nitəhāi tatem nonahluəluə, ne kaluəluə titatīperəh-atīperəh motəmә,

“!Pəs kotənwīwi İəramərə!

Mətō-inun İəramərə Uhgīn rəhatat, Nahgin Tepət Pīk Agin, in tinatərəmərə.

⁷ Pəs nikitat tərīoah e nagienən,

kən motən nīpahrienən e rəhan nepətən,

mətō-inu tinuwa e nian ətuatīp rəha marit rəha Nəti Sipsip.

Kən rəhan pətan tatətul matīp matəsahgin əm.

⁸ Kən Uhgīn təmos-ipən napən wīr kəm in, məmә otuwīn lan.

Napən wīr u linen, tatīpīt-ipīt, mərūən.”

(Napən wīr u linen, tatəpsen-pən nolən ətuatīp rəha netəmim rəha Uhgīn.)

⁹ Kənu nagelo u, tən-īpa kəm io məmә, “Əte rəkis natīmnat min u. ‘Netəm min un itəm kəmaun-in ilat məmә okotuwīn e nagwənən rəha marit rəha Nəti Sipsip, ilat okotatīg e nəwīrən pahrien.’” Kən matīg mən min məmә,

“Nəghatən min u, ilat nəghatən pahrien rəha Uhgīn.” ¹⁰ Təmən nəhlan, kən emīsin nulik e nelkin, meīuāiu, nīpinəgək taru nisip, məmә ekəfak kəm in. Mətō in tən-īpa kəm io məmә, “!Əsəfakən kəm io! Kilau min ik iolwək mil əm, kitat pīam min itəm ilat kotətul əskasik o nən-iarəpən namnusən təwīr rəha İesu. Əfak kəm Uhgīn əm, mətō-inu nətul-arəpən rəha İesu, in nəukətīn nəghatən min rəha ien min.”

Etəm təmasuə-pər e hos kəruən

¹¹ Kən əmun ekəplan nego e neai təmerəh, kən məplan hos kəruən kit. Etəm tətəsuə-pər lan, nərgin un, “Etəm Kītun Nahatətə Əskasikən Lan, kən in Nīpahrienən.” In tatəmou, kən matos-ipən nalpīnən kəm netəmim e nolən itəm tətəuatīp əm. ¹² Nīganəmtin tahmen e nəmnamin nigəm, kən kəməfauin-pən hat tepət tepət e rəhn-kapə, hat min u, ilat hat min rəha kig asol agin.

Kəmətə-pən nərgin kit lan, mətō suah kit təsitunən nərgin əh, in pīsīn əm titun. ¹³ In tatuwīn e napən kit itəm kəmeer e nita,* kən nərgin un, Nəghatən Rəha Uhgīn.† ¹⁴ Kən mopaēl min rəha nego e neai koatuarisīg-in. İlat rafin koatəpələh-pər e hos kəruən min, kən moatuwīn e napən wīr u, linen, tərūən məwīr. ¹⁵ Suah un, rəhan kit əh-ikīn naip itəm tātīsī-pən e nīpəgnoan.‡ Kən in otətamnu netəmim e kantri min e naip əh. “In otərəmərə elat, kən nəmtətīn

* 19:13: Aes 63:1-6 † 19:13: Jon 1:1,14 ‡ 19:15: Aes 49:2; Hip 4:12; Nol Əpən 1:16; 2:12

rəha nepətən u, in nəlnal itəm kəmol e iaen.”[§] In otol təkaskik ağın kəm ilat, tahmen əm mə katol e noa kirep mın itəm netəmim kəmoteguarin-eguarin məmə nahuin otaiəh kən kol wain lan. Nolən əh inəh, Uhgın Nahgın Tepət PİK Ağın tatol-arəp rəhan neməha pik. ¹⁶ Kəməte-pən nərgin e rəhan napən, ne nuwaan, məmə,

KIG RƏHA KIG MİN // NE İƏRƏMƏRƏ RƏHA İƏRƏMƏRƏ MİN*

¹⁷ Kən əmun ekətag-pən məplan nagelo kit tatətül-pən e mitgar, in tətəsək əfəməh matən-ipən kəm mənig mın itəm koatiwig əpəh e magoagəp, məmə, “Otuwa, motargətəin itəmat mın o nagwənən asol rəha Uhgın, ¹⁸ məmə itəmat onəkoton noanuwəhgi kig mın, ne netəm-iasol rəha mopael mın, ne netəm nahgilat tepət, ne hos mın, ne netəm koatasuə-pər elat, ne noanuwəhgi netəmim rafin, netəm sənəmə slef, ne slef mın, netəm koatos nepətən asol mın, ne netəm əpnapin əm.”

¹⁹ Kən əmun, ekatig məplan mın nat megəh əpələ in, ne kig mın rəha nətueintən ne rəhalat mopael mın. İlat kəmotargətəin ilat mın məmə okotəluagin ilat etəm titəsüə e hos kəruən, ne rəhan mopael mın. ²⁰ Məto kəmotaskəlīm nat megəh əh, ne ien eiuə-eiuə itəm təmatol nəmtətin pişpiş mın nian təmətatig ilau nat megəh. In təmatol nəmtətin mın əh, o neiuə-inən netəm mın u itəm koatos mak rəha nat megəh, kən motəfak kəm narmin itəm kəmasgəwin e nig. Kəmotərakin-pən ilau kərən katuəmegəh əm, əpəh e nıpəgnoa nəmnamin nigəm asol itəm təgəpan matuəp matəpien. ²¹ Etəm titətəsüə e hos kəruən, təmohamnu kig mın ne mopael mın rafin e naip rəha nəluaginən itəm tətisi-pən e nıpəgnoan kən mənig mın rafin kəmoton nıpətəlat, moton, nərpilat tasis wir.

20

Kristo təmuwa mol Kig kən məməmə e netəmim mətoarus-pən nup wan-taosən

¹ Kən əmun, eməplan nagelo kit tətisi-pər e nego e neai, tatos ki rəha nıpəg asol itəm teiuaiu ağın,* ne sen asol kit. ² Kən in təmaskəlīm ialkita asol u, sinek nuwəh ilouin aupən, in İərmis, o Setan, kən məlis ətəin o nup wan-taosən. ³ Təmərakin-pən in e nıpəg asol itəm teiuaiu ağın, kən mahtosiğ-in tiəkis, məmə in otəseiuə-in mınən netəmim rəha kantri mın mətoarus-pən nup wan-taosən tol namnun. Nup wan-taosən otol namnun un, okəike kerəh mın lan o nian əkuəkir mın əm.

⁴ Kən əmun, eməplan jea rəha kig mın neen, kən netəmim itəm koatəpələh-pər elat. Uhgın təmos-ipən nepətən kəm ilat məmə ilat okotakil netəmim. Kən ekəplan mın netəmim itəm kəmətatip nentoulat məto-inu kəmotətül-arəp o nən-iarəpən namnusən təwir rəha İesu ne nəghatən rəha Uhgın. İlat kəməsotəfakən kəm nat megəh ne narmin itəm kəmasgəwin e nig, kən məsotosən rəhan mak e nıpənəgilat ne nelmilat. Kən roiu ilat kəmotəmegəh mın, kən motərəmərə ilat Kristo o nup wan-taosən. ⁵ Nat əh, in naiir-pa-mınən e nımisən itəm otaupən. Məto netəm mın u neen mın itəm kəmotimis rəkis, ilat kəmosotə megəh rəha nat megəh ilouin, kəməsotəmegəh mınən mətoarus nup wan-taosən tol namnun. ⁶ Netəm mın un, itəm kəmaupən kos ilat e naiir-pa-mınən e nımisən, ilat okotatig e nəwirən pahrien, məto-inu ilat netəm asim mın rəha Uhgın. İlat okəsotuwınən e noanəmnamin nigəm asol, məto ilat okotuwa motol pris mın rəha Uhgın ne rəha Kristo, kən ilat okotərəmərə ilat mın e nup wan-taosən.

Uhgın təmol nalpınən kəm Setan

§ 19:15: Sam 2:9 * 19:16: 1 Tim 6:15; Nol Əpən 17:14 * 20:1: Nol Əpən 1:18

⁷ Nian nup wan-taosən tınol namnun, okahl-iarəp mın Setan e nıpəg asol.
⁸ Kən in otuwın əpəh o netəmim e kona kuwıt rəha nətueintən, itəm katən məmə Kok ne Makok,† məmə oteiuə-in ilat, kən mos rafın ilat margətəin ilat o nəluaginən. İlat rafın otepət otepət, nampa rəhalat in tahmen e nıməkləkıl əpəh e nıkalı itəhəi. ⁹ İlat kəmotaliwək motuwın isəu isəu mın motirəfin nətueintən. Kən ilat kəmotətul kıtəlau-in ikın netəmim rəha Uhgın okotatıg ikın, ne taon asol u itəm Uhgın tolkeike pik.‡ Məto nıgəm kit təmisi-pər e nego e neai, muwa mus ilat. ¹⁰ Kən kəmərakin-pən İərmis itəm təmatos-ipən os-ipən kəm ilat, kəmərakin-pən əpəh e noanəmnamın nıgəm asol itəm tatəpien. İkin əh, kəmərakin-pən rəkis nat megəh ne ien eiueiuə. İləhal okətəhaləto nahməən lılın e nərauiəgən ne lapın, namnun tikə.

Namnun nakılən

¹¹ Kən əmun ekəplan mın jea asol kit, təruan. Kən kig tatəpələh-pər lan. Nətueintən ne neai kəmuagım o nıganəmtin, miakə agın.

¹² Kən əmun ekəplan netəm kəmotimis, netəm koatos nepətən asol, ne netəm əpnarın əm. İlat rafın kotətul əpən e jea rəha kig u, kən kameg naoa mın.§ Kən kameg mın naoa kit, inu naoa rəha nəmegəhən. Okehm nakılən rəha netəm kəmotimis e naoa mın u, kən kınatakıl ilat kitiəh kitiəh o nat ilat kəmotol. ¹³ Nərpı nıtəhəi təməhlman netəm kəmotimis itəhəi, kən Nımisən ne Noanpən kəmuəhlman mın ilat, ilat kınotiet rəkis elau, kən kınatakıl ilat kitiəh kitiəh o nat ilat kəmotol. ¹⁴ Kən kəmıləs Nımisən ne Noanpən, kərakin-pən ilau e noanəmnamın nıgəm asol. Noanəmnamın nıgəm asol u, in nımisən mau kəiu. ¹⁵ Okəmə kəsehman nərgi suah kit e naoa rəha nəmegəhən, kən okərakin-pən in e noanəmnamın nıgəm asol.

21

Jerusalem wi

¹ Kən əmun eməplan neai wi ne nətueintən wi, məto-inu neai oas ne nətueintən oas kınıakə. Kən nıtəhəi təmikə mın. ² Kən əmun ekəplan taon asim rəha Uhgın, inun Jerusalem wi, tətisi-pər o Uhgın e nego e neai mateiuaiupa. Kəmol malə-malə lan tahmen e pətan itəm kəmol malə-malə kəm in məmə otuwın mehm rəhan iərman mioal marıt. ³ Kən əmun ekəto nəwian asol kit təmisi-pən əpəh e jea rəha kig matən məmə, “!Əplan-tu! Roıu əh, Uhgın tınol latuənu rəhan ilat netəmim. In otətatıg ilat mın, kən ilat okotuwa rəhan mın netəmim. Kən Uhgın ətuatıp in otətatıg olat, kən in rəhalat Uhgın. ⁴ In otafəl rəkis rafın nahui nəmtilat. Nımisən ne nasəkən ne nahməən mın okotikə. Natımnat nuwəh mın u, ilat kınotuwin rəkis, okol kəsotuwa mınən.”

⁵ Kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, təmə, “İatəuhlin natımnat mın rafın kotuwa motuwıwi.” Kən məmə, “Əte rəkis natımnat mın u, məto-inu nəghatən mın u, kıtun nagileən elat məmə nıpahrienən.”

⁶ Kən matıg mən-ıpa mın kəm io məmə, “Kınol namnun natımnat rafın. Io Nəukətın ne Namnun.* Io nətuounən, kən io iatol namnun lan. Netəmim itəm koatoaoa, io ekos-ipən nəhau kəm ilat, itəm okotənim məsotos-nəmtinən. Kən inun, nəmti nəhau itəm tatər matos-ipən nəmegəhən lılın.† ⁷ Etəmim itəm otətətul-iəkis mol win e nəluaginən rəhan, io ekos-ipən natımnat itəm emən-iəkis rəkis kəm in. Io ekuwa rəhan Uhgın, kən in otuwa nətik. ⁸ Məto netəm

† **20:8:** Esik 38:2,9,15 ‡ **20:9:** “Taon u, itəm Uhgın tolkeike pik,” in tatəghat-in Jerusalem. § **20:12:** Natımnat rafın itəm netəmim kəmotol, kəməte rəkis e naoa mın u. * **21:6:** Nəghatən ətuatıp u rəha İesu, “Io un, Alfa ne Omeka.” Alfa un, in leta tatətul əpən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e İnglis. † **21:6:** Aes 55:1-2; Jon 4:10; 6:35; 7:37-39

koatəgin itəm, məsotətul əskasikən e rəhalat nahatətəən, ilat kotamkımik, kən moatohamnu itəm, koatit anion əm ilat mın, moatol klefa, moatəmik nərək, motəfak kəm narmi nat mın, ne ieiueiuə mın rafin, iməlat ətuatıp un in noanəmnamin nigəm asol, tatəpien ikin. Nat u, in nampa tu nımisən.”

⁹ Kən əmun, nagelo aypən u kit tatəghat kəm io. In nagelo sepin mın u kit itəm kəmoatəmik pesin ilat sepin itəm kotərioah e namnu nalpinən ilat sepin itəm Uhgın otol kəm netəmim. In təmuwa mən-ıpa kəm io məmə, “Wa-tu, pəs iakəgətun pətan rəha Nəti Sipsip kəm ik, itəm okioal marit ilau min.” ¹⁰ Kən nəsanənən rəha Narmın Rəha Uhgın təmol kəm io, əmun nagelo tit-irəkis io ekian əpəh e nitot asol kit, nitot un, in ilis u ilis. Kən in təgətun kəm io Taon Asim rəha Uhgın u, Jerusalem wi, itəm təmisi-pər o Uhgın əpəh ilis e nego e neai. ¹¹ In təhag-əhag e nepətən rəha Uhgın. Tatıpıt-ıpıt tahmen e kəpiel wır kit u tiaspa, itəm talien mə kılas. ¹² Rəhan fenis təfəməh mər ilis, mıtəlau e taon, ket lan ilat tuelef. Nagelo mın tuelef koatətul o ket mın u. Kəməte-pən nərği noanol rəha nenəti Isrel ilat tuelef e ket mın u. ¹³ Kən kəməte-pən nərğiləhal kisil e nıkalın pah ikin, kisil mın e nıkalın pəhap ikin, kisil e nıkalın pis ikin, kən kisil e nıkalın par ikin. ¹⁴ Nəukəti fenis e taon u kəmotətul-pər e kəpiel asol ilat tuelef. Kənu kəməte-rəkis-pən nərği tuelef aposol rəha Nəti Sipsip e kəpiel mın u.

¹⁵ Nagelo itəm tatəghat kəm io, in tatos nat kit kəmöl e iaen u kol tatıpıt-ıpıt, o nosən mak rəha taon əh, ne ket mın ne fenis rəhan. ¹⁶ Taon u, kona lan kuwıt. Mak rəha nıkalın mın rafin kotahmen-ahmen əm. Taon əh kaifəməh, kən mak rəha nıkalın mın rafin ne nəfəməhən rəhan ilat rafin tu taosen tuhanrit-tuente kilomita. ¹⁷ Fenis u, tıpik-ıpik, mak rəhan tahmen e sikiste-faef mita. Nagelo əh, təmos mak lan e nolən rəha netəmim, itəm ilat koatos mak mihin e nat. ¹⁸ Fenis u, kəmöl e kəpiel wır u tiaspa, kən kəmöl taon e iaen u kol tatıpıt-ıpıt, in əm in əm. Kən kol u in təwır, in talien mə kılas. ¹⁹ Kəpiel mın itəm kəmiləkın nəukəti fenis lan, kəmöl malə-malə elat e kəpiel wır mın. Kəmotəupən motəlın-pən kəpiel wır mın u tiaspa, kən nampa tu lan, kəmotəlın-pən kəpiel wır mın u safaiia, kən nampa tri lan, kəmotəlın-pən kəpiel wır mın u akat, kən nampa fo lan, kəmotəlın-pən kəpiel wır mın u emeral. ²⁰ Nampa faif lan, kəmotəlın-pən kəpiel wır u onikis, kən nampa sikis lan, kəmotəlın-pən kəpiel wır u kanilian, kən nampa sepin lan, kəmotəlın-pən kəpiel wır u krisolait, kən nampa eit lan, kəmotəlın-pən kəpiel wır u malakait, nampa nain lan, kəmotəlın-pən kəpiel wır u topas. Kən nampa ten lan, kəmotəlın-pən kəpiel wır u kalsetoni, kən nampa lepın lan, kəmotəlın-pən kəpiel wır u takuoəs, kən nampa tuelef lan, kəmotəlın-pən kəpiel wır u ametis. ²¹ Ket asol mın u rəha fenis, kəmöl e tuelef perel. Kəmöl ket kitiah kitieh e perel[†] kitiah kitiah. Kən suatıp mın əpəh imə e taon u, kəmöl e iaen u kol tatıpıt-ıpıt in əm in əm, talien wır, tahmen e kılas.

²² İkin əh, eməsəplanən nımə kit okatəfak ikin kəm Uhgın, məto-inu Uhgın əm, itəm Nahgın Təpət Pık Agın, ne Nəti Sipsip, ilau nımə rəha nəfakən. ²³ Kən ikin əh, nıkitəm təsuwəhən mıtgar ne məwıg, məto-inu nepətən əhag-əhag rəha Uhgın in tətasiəgəpın rafin taon u, kənu Nəti Sipsip un, in lait rəhan. ²⁴ Kən kantri mın e nətueintən okotaliwək e nəhag-əhagən rəhan, kən iərəmərə mın rəha nətueintən okotuwa, kən motos rəhalat nautə wır mın, motuwa e nisaiian motələhəu e taon u. ²⁵ Kisahtosig-inən rəhan ket mın nian kit, məto-inu nian lapın tıkə ikin əh. ²⁶ Netəmim e kantri pısın pısın mın e nətueintən, okotos nautə wır mın rəhalat, ilat okotəmik motuwa o nisaiian, motələhəu e taon u. ²⁷ Məto natımnat mın itəm kotamkımik e nıganəmti Uhgın, ne

[†] 21:21: Perel u, in kəpiel wır əpəh e niki iarou. § 21:23: Aes 60:19

netəmim itəm koatol nat itəm tol naulisən, ne netəm koateiuə, netəm mın u okol ilat kəsotuwınən imə e taon asol u. Netəm mın əm un itəm kəməte-rəkis-pən nərgilat e naoa rəha nəmegəhən itəm Nəti Sipsip tatos, ilat əm un kotitun nuwınən imə.

22

Nəhau megəh

¹ Kən nian nagelo təməgətun rəkis taon wi kəm io, kən təməgətun mın nəhau megəh kəm io itəm tətaiu. In talien talien tahmen e kilas. Tatisi-pən əpəh e jea rəha Uhgın ne Nəti Sipsip, ² maiu matuwın matıləs nəlugi suatip asol rəha taon u. Nig rəha nəmegəhən tatətul u e nıkal-kalı nəhau u, in tatoe mau tuelef e nup mın rafin, e məwig mın rafin. Kən netəmim e kantri mın rafin koatol nımalın o nol-wırən nımısən. ³ Nat tikə agın ikın əh itəm təike mos nalpınən rəha Uhgın. Kən jea rəha Uhgın ne Nəti Sipsip in əh-ikın əh, katuəramərə ikın. Kən rəhan iolwək mın okotəfak kəm in. ⁴ İlat okotəplan nıganəmtin, * kən okəte-pən nərgin e nıpınəgilat. ⁵ Nian lapın otikə. Nıkilat otəsəhtən lait kit o nasiepənən lan, kən nıkilat otəsəhtən mın nəhag-əhagən rəha mıtgar, məto-inu İəramərə Uhgın in lait rəhalat. İlat okotəramərə lılın, namnun tikə.

⁶ Kən nagelo tən-ipa kəm io məmə, “Nəghatən mın u inu, kitun nagileən elat məmə nıpahrienən. İəramərə Uhgın təmən-ipən kəm rəhan ien mın aupən natımnat mın itəm okəpanotuwa, kən in təmahl-ipən rəhan nagelo məmə otəgətun kəm rəhan iolwək mın natımnat mın itəm otəsuwəhən təike muwa.”

⁷ Kən əmun, İesu tən-ipa kəm io məmə, “!Otətəlig-tu! !Otəsuwəhən ekiet-arəpınə! Netəm mın u itəm kəmotaskəlim nəghatən itəm Uhgın təmən-iarəp aupən e naoa u, ilat okotatig e nəwırən pahrien.”

⁸ İo Jon, io u eməto kən məplan natımnat mın u. Kən nian eməto kən məplan rəkis ilat, kən emısın nulik e nelki nagelo itəm təmit io muwın məgətun ilat kəm io. Kən emeiuiui, nıpınəgək taru nısip, məmə ekəfak kəm in. ⁹ Məto in tən-ipa kəm io məmə, “!Əsəfakən kəm io! Kilau mın ik u iolwək mil əm rəha Uhgın, kitat pıam mın u ien mın, ne netəm mın u itəm kotaskəlim nəghatən mın e naoa u. !Əfak əm kəm Uhgın!” ¹⁰ Kən in təmən-ipa kəm io məmə, “Suwaan ətainən nat kit e naoa u məmə otaskəlim tiəkis, məto-inu natımnat mın u, otəsuwəhən, kotiet-arəpa. ¹¹ Netəm koatol nəratən, pəs ilat kotəkəike moatol nəratən. Netəm rəhalat nətəligən tamkımik, pəs ilat kotəkəike e nətəligən tamkımik rəhalat. Məto netəm wır, pəs ilat kotəkəike e nolən ətuatip. Kən pəs netəm asim rəha Uhgın, okotətuatip nian rafin, motəkəike e nasımən rəhalat.”

¹² Kən İesu tatig mən mın kəm io, “!Əplan-tu! !Otəsuwəhən ekımnə! Kən iatos rəhak nətouən wır kən ekos-ipən kəm netəmim rafin u, tətəu-pən natımnat mın itəm ilat kəmotol. ¹³ İo Nəukətın ne Namnun.† İo emaupən matig, kən io oekol namnun agın. İo nətuounən, kən io iatol namnun lan. ¹⁴ Netəm itəm kotaikuas e rəhalat napən tərüən, ilat okotatig e nəwırən pahrien, məmə inu, okegəhan-in nepətən kəm ilat məmə kotun noa nig rəha nəmegəhən, kən motuwın-pən e ket mın rəha taon u. ¹⁵ Məto netəmim neen mın əh-ikın itəm okol kəsotuwamən imə. İlat u, netəm kotamkımik, ne netəm mın un itəm koatol klefa ne moatəmik nərik, ne koatit anion ilat mın, ne moatohamnu itəm, moatəfak kəm narmı nat mın, ne netəm rafin itəm kotalkeike neıueıuəən.

¹⁶ “İo İesu, emahl-ıpınə rəhak nagelo məmə otən-iarəpınə natımnat mın u kəm nıməfak mın. İo u, Nəukəti Tefit, məto Noanol mın rəhan. İo ekahmen e məhau u fetukai itəm tətasiə wır.”

* **22:4:** Mat 5:8; 2 Kor 4:6 † **22:13:** Nəghatən ətuatip u rəha İesu, “İo un, Alfa ne Omeka.” Alfa un, in leta tatətul aupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e Inglis.

¹⁷ Narmın Rəha Uhgın ilau Pətan rəha Nəti Sipsip katuən mə, “!Wa!” Kən pəs netəm mın u kotəto, ilat mın kotən mə “!Wa!” Etəmim pah itəm tatoaoa, pəs in tuwa. Kən etəmim pah itəm in tolkeike, pəs in otənim nəhau megəh kisos-nəmtinən.† ¹⁸ Io Jon, iatəghat əskasik matən-ipən kəm netəmim itəm kəmotəto nəghatən rəha Uhgın itəm tətətig e naoa u. Okəmə etəmim kit tətupən atip nəghatən kit rəhan e naoa u, Uhgın otos-ipən nalpınən mın u naoa u tatəghat-in kən mılpin-pən e nalpınən rəha etəmim u. ¹⁹ Okəmə etəmim kit tos-irəkis nəghatən neen e naoa u, Uhgın otos-irəkis nəwırən mın itəm naoa u in tatəghat-in məmə rəha suah u. Inun, noa nig rəha nəmegəhən, kən məsegəhan-inən məmə otatig e taon asim əh. ²⁰ Etəmim itəm tatən-iarəp natimnat mın u, təmə, “Əwəh, otəsuwəhən ekimnə.” !Əwəh! Wa-ta İərəmərə İesu. ²¹ Pəs Uhgın tawte-in nəwırən rəha İərəmərə İesu tuwın kəm netəmim rəhan. Pəs otol nəhlan. Əwəh.

---

† 22:17: Aes 55:1; Jon 7:37